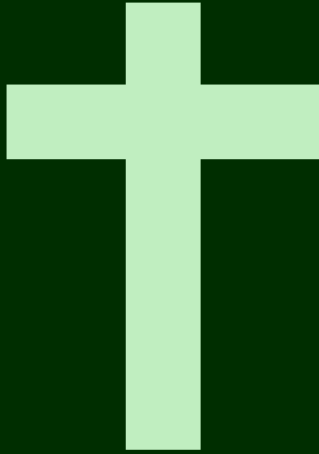

KUATE TUKU PASA

Portions of the Old Testament and The New Testament in the
Siroi Language of Papua New Guinea

KUATE TUKU PASA
Portions of the Old Testament and The New Testament in the Siroi
Language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Siroi long Niugini

copyright © 1975, 1999 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Siroi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-02-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
9d2e8659-afb4-5cca-93d8-23ebf89e1709

Contents

MULUM PASA	1
RUT	54
1 SAMUEL	58
2 SAMUEL	93
MUNE WANE	123
YONA	124
MATEUS	127
MARKUS	168
LUKAS	193
YOHANUS	234
APOSEL	263
ROM	301
1 KORIN	320
2 KORIN	337
GALESIA	348
EFESUS	355
FILIPi	361
KOLOSI	365
1 TESALONIKA	369
2 TESALONIKA	373
1 TIMOTEUS	375
2 TIMOTEUS	380
TITUS	384
FILEMON	387
HIBRU	389
YAKOBUS	403
1 PETRUS	408
2 PETRUS	413
1 YOHANUS	416
2 YOHANUS	420
3 YOHANUS	421
YUDAS	422
DIR PASA	424

MULUM PASA

Kuate tuku mulum pasa Mosesnje kuyarna

Kuate nu aganj ndende njakmba kile-mayokkina

¹ Tugu mbolnje Kuate nu samba kilke kile-mayokkina.

² Nu kilke te-mayokna ta kilke ake baknu minna. Kule sunjo kilke njakmba songa minna le ma make sunjonje kule ta kaimba minmba minna le Kuate tuku Guwa kule ta mbolnje kine promba minna.

³ Kile Kuate nu sakina: Ma purfewa njina le ma purfena.

⁴ Ma purfena le Kuate nu kanjermba garena. Tanjamba nu ait armba yimyam patike likina ta ande ma purfenj tuku ande ma make tuku.

⁵ Tanjana sulumba ma purfenj ta mafe njina sulumba ma make ta furir njina. Tanjakina le furir promba kumba ka maratukuk ta ait ndindo.

⁶ Kile Kuate nu sakina: Kule purkuwa sulumba ande mbol ambenje ka minwa le ande ibenje minwa. Ma baknu ngamu tanje kule ar ta tukulnikam tuku minamnjat njina. Tanjakina ta kumungina.

⁷ Kuate nu ma baknu tanje te-mayokmba kule ar ta ande mbolnje ande ibenje patikina.

⁸ Patikina sulumba ma baknu ta samba njina. Tanjakina le furir promba kumba ka maratukuk ta ait arnu.

⁹ Kile Kuate nu sakina: Kule sunjo ibenje minit ta ka ma ndindo mbolnje ulendikuwa le kilke pagranu prowaig njina. Tanjakina ta kumungina.

¹⁰ Kilke pagranu pronaig ta kilke njina sulumba kule sunjo ulendikina ta yu njina. Tanjakina sulumba kanjerka nu garena.

¹¹ Kile Kuate nu sakina: Kilke mbol tanje aganj waje njak prowaig. Anja yeki yeki silonu njak, ilinzu yeki yeki tumunu njak, kumzanj ail tinju tumunu njak yeki yeki njakmba prowaig njina. Tanjakina ta kumungina.

¹² Anja yeki yeki silonu njak, ilinzu yeki yeki tumunu njak, ail yeki yeki tinju njak ta njakmba kilke mbolnje fare prowe likinaig le Kuate nu kanjerka garena.

¹³ Tanjana le furir promba kumba ka maratukuk ta ait kenju.

¹⁴⁻¹⁵ Kile Kuate nu sakina: Aganj bulu njak samba mbolnje mayok kuwaig le bulunja kilke tugu kiljawam tuku mafen furir walam tuku mine likuwaig. Ait njakmba ki tuku ait, sawe tuku ait, mara tuku ait, piro

tugu tuku ait ta njakmba tumningam tuku minwaig njina. Tanjakina ta kumungina.

¹⁶ Kuate nu bulu sugo armba kile-mayokkina ta ande sunjo ta mafen kulatkam tuku ande fudinj ta furir kulatkam tuku kile-mayokka mbai turmba kile-mayokkina.

¹⁷⁻¹⁸ Nu bulu kame ta samba mbol tanje kilke tugu kiljawam tuku mafen furir walmba kulatkam tuku patike likina. Tanjana sulumba kanjerka nu garena le

¹⁹ furir promba kumba ka maratukuk ta ait baikanu.

²⁰ Kile Kuate nu sakina: Kule sinamnje aganj abo minam tuku kuasmbi njak mayok ke likuwaig. Sar umanj mata mayok ke lika samba kummenje bunja likuwaig njina. Tanjakina ta kumungina.

²¹ Nu kualeganj sugo aganj abo minam tuku yeki yeki kule sinamnje likade ta njakmba kile-mayokka sar umanj yeki yeki njakmba turmba kile-mayokkina. Tanjamba nu kanjerka garena sulumba

²² nyaro nijmba saningina: Tane tugekap sulumba kule sina yu sina njakmba kumungap. Sar umanj mata kilke mbolnje tugekap njina.

²³ Tanjakina le furir promba kumba ka maratukuk ta ait wai inum sulumba.

²⁴ Kile Kuate nu sakina: Kilke mbolnje aganj abo minam tuku yeki yeki mayok kuwaig. Aganjmor tumbranok dunjekok aganj yeki yeki rabmba likam tuku ta njakmba mayok kuwaig njina. Tanjakina ta kumungina.

²⁵ Nu aganjmor tumbranok nguikok aganj yeki yeki rabmba likade ta njakmba kile-mayokkina sulumba kanjerka garena.

²⁶ Tanjana sulumba Kuate nu manj lato sakina: Kile sine tango kile-mayokkubele le singine suk minwaig. Nane kilke tugu njakmba aganj ndende njakmba kulatka gabat minwaig. Kualeganj, sar umanj, kilke mbolok aganjmor aganj yeki yeki kilke mbolnje rabmba likade ta njakmba tuku gabat minwaig njina.

²⁷ Tanjakina sulumba Kuate nu tango nune suk kile-mayokkina. Nu tango pino turmba kile-mayokkina.

²⁸ Kile-mayokkina sulumba nyaro nikmba sanikina: Tale kinjo kame kilepatikap le tugeka kilke tugu njakmba kumunguwaig. Tane kilke tugu ta njakmba kilap sulumba kulatkap. Kualeganj, sar umanj, aganjmor nguikok ta mata njakmba kulatke likap njina.

²⁹ Tanjakina sulumba nu manj sanikina: Tale kanjerap. Nyamaganj njakmba kilke mbolnje prode ta ye tane tinjet. Ilinzu tumunu njak ail tinju tumunu njak ta njakmba tane tuku nyamaganj minamnjagaig.

³⁰ Aganj njakmba nzu njak njak ta ye aganjmor nyuwaig nga nane ningen tuku. Aganj nzu njak njak ta sar umanj kilke mbolok aganjmor nane tuku nyamaganj minamnjagaig ngina. Tanjakina ta kumunjgina le

³¹ Kuate nu aganj ndende njakmba kile-mayokkina ta kanjerka njakmba magenu ndo minnaig le nu ndek gare torna. Tanjana le furir promba kumba ka maratukuk ta ait wai inum sulumba wai ngiri ndindo.

2

¹ Kile kilke samba aganj ndende njakmba kumunjge likinaig le piro njakmba kugana.

² Ait 7-nu mbolnje Kuate nu piro njakmba ke likina ta piroke suglukina sulumba

³ mabtina. Ta tuku nu ait ta tukulmba kusem pilna.

⁴ Kuate Sunjo nu tanjamba samba kilke kile-mayokkina tuku.

⁵ Kuate Sunjo nu samba kilke kile-mayokkina ta nu sawe te-iberj ndana tukunu aganj waaje njak mine ndakinaig. Aganj kitek mata mbur ndanaig. Tanjo ande kilke mbolnje tumtuwam tuku mata mine ndakina.

⁶ Ait ta mbolnje kule nu kilke sinamnje nzomba minna le kilke nu bisuknu minna.

Kuate Sunjo nu Eden kumamnje piro ande wakeina

⁷ Kuate Sunjo nu tanjo wakeiyam tuku nga kilke tumba tamba tanjo wakeina. Wakeina sulumba tanjo ta fumbenu mbolnje abo guwa Ntna le tanjo ta abo guwa njak abonga tinjina.

⁸ Tinjina le Kuate Sunjo nu Eden kumamnje ki prote kumam tanje piro ande wakeina. Wakeina sulumba tanjo buk wakeina ta tumba piro ta sinamnje pilna le minna.

⁹ Piro ta sinamnje Kuate Sunjo nu ail magenu yeki yeki kile-mayokkina. Ail ta njakmba kanjerka nzali tumba alowaig le nyam tuku. Piro ta ngamuknje nu ail armba tumba patikina le pronaik ta ande alonu nyumba minmba minam tuku ail ande manjau magenu njaigonu pilenja kila palm-bim tuku ail.

¹⁰ Eden kilke mbolnje kule sunjo ande bulbulmba prona sulumba piro ta bisumba minna. Nu Eden kusremba mayok ka wai fet bailkana.

¹¹ Wainu sunjo ande nyunu Pison ta kinit kumba ka Awila kilke laipmba kinit.

¹² (Awila kilke ta gol, ail njair mundur mayenu, ndame magenu njak minit).

¹³ Wainu ande nyunu Gion ta Kus kilke laipmba kinit.

¹⁴ Wainu ande nyunu Tigris ta Asiria kilke ki prote kumam tamba kinit. Wainu ande ta nyunu Yufretis.

¹⁵ Kuate Sunjo nu tanjo ta tumba Eden piro ta mbolnje piroka kulatka minam tuku pilna sulumba

¹⁶ wam pagumba sana: Ail njakmba piro te sinamnje minig ta alonu ne nyam kumunj.

¹⁷ Ail ndindo ndo ye ne peunumba tukulnet. Ail ta manjau magenu njaigonu pilenja kila palmbim tuku. Ne ail ta tuku alonu ndanya. Mbula. Ne nyumba ta ait ta mbolnje ande nda mayokkina ngina.

¹⁸ Tanjakina sulumba Kuate Sunjo nu sakina: Tanjo te nunje ndo minit. Manjau ta mayenu kuga tukunu ye tur nunje ande nu suk wakeiyamnjig ngina.

¹⁹ Tanjamba sakina sulumba nu kilke tumba sar umanj aganjmor njakmba wakeika nunje nyu patikuwa nga kilmba tanjo ta tugum prona le nu aganjmor ta njakmba nyu yimyan njingina le nane nyu ta njak minnaig.

²⁰ Nu sar umanj aganjmor tumbranjo nguikok njakmba tuku nyu patike likina ta tur nunje nu suk ande nda mayokkina le tanjo ta nu nunje ndo minna.

²¹ Kile Kuate Sunjo nu tanjo ta ginyum pak tuna le nu kinymba gilaingina le Kuate Sunjo nu tanjo ta takelnu ande gona sulumba ndemnu tumba takelnu gona ma mbolnje tukulmba pilna.

²² Takelnu tamba nu pino ande wakeina sulumba tumba ka tanjo tugum tanje pilna le

²³ tanjo ta nu pino ta kanjermba sakina: Ese. Aganj te ye tuku isu ye tuku ndem minit terjen. Nu tanjo tuku ngarosu mbolnje mayok ket tukunu ye nu nyun ta pino ngamnjig ngina.

²⁴ Ta tuku tanjo nu ina mam nunje kusreka piyo nunje ndonj munjo kile-denga minwaik. Nale ngarosu ndindo mayok kanjgaik.

²⁵ Tanjo ta piyo nunje ndonj wagek minnaik ta nale kiko ndanikina.

3

Une manjau mayokkina

¹ Mberj nu yabri paknu njak minmba aganjmor njakmba Kuate Sunjonje patike likina ta nane tuku manjau lininjamba mbolnje minna. Tanjamba mberjnge pino kusnana: Kuate nu tale ndanjamba satikina? Tale piro te tuku kumzanj ail alonu ndanyam tuku satikina e ngina le

² pino ta nu mberj tuku pasa lafumba sana: Kuga. Sile piro te tuku kumzanj ail njakmba alonu nyam tuku sasikina.

³ Nu terjenmba sile sasikina: Tale ail ndindo piro te ngamuknje minit ta ndo alonu kirembe ndanyap. Tale kumpekaik nga sasikina ngina le

⁴ mberj ta ndek nu sana: Tale kume nda.

⁵ Tale nyap sulumba wamdus pulutikuwa le Kuate suk manjau magenu njaigonu pilenjam tuku kila njak minamnjgaik ta Kuate

nu kila. Ta tuku nu tale nda nyam tuku satikina nga pino sana le

⁶ pino ta nu nuje wamdusmbi sakina: Ail ta mayenu ndo ngina sulumba nu alonu ta kanjermba am kikonj tinja wamdus kuyar mayenu njak minam tuku nzalina le nu ail ta alonu ande purmba tumba nyina. Tumba nyina sulumba inum tumba tanjo nuje tuna le nyina.

⁷ Nale nyinaik sulumba wamdus pulunikina le nale wagek minnaik ta katesemba kila pilnaik sulumba kikonikina le fik wanenu kilmba ngika malnu tinjinaik.

⁸ Tanjamba minnaik le furiram Kuate Sunjo nu pro piro ta sinam lika minna le nalekam zigna isnaik sulumba ail sumba kuirkinaik.

⁹ Tanjanaik le Kuate Sunjo nu tanjo ta wika sana: Ne aninge minit ngina le

¹⁰ nu ndek sakina: Ye ne tuku zigna ismba wagek minet te kuru-kuruka kuirket ngina le

¹¹ nu ndek kusnana: Ne wagek minit ta imanje sanat e? Ne ail alonu tale peunikmba tukultiken ta nyat e ngina le

¹² tanjo ndek lafumba sana: Pino ye ndonj minam tuku ye sina nunje ail alonu ta tumba sat le nyit ngina.

¹³ Tanjakina le Kuate Sunjo nu pino ta kusnana: Ne ndanjam tanjawat ngina le nu lafumba sana: Mbenjnge ye yabriyat le nyit ngina.

Kuate nu nane kasurningina

¹⁴ Kile Kuate Sunjo ndek mbenj ta sana: Ne manjau ta kat ta aganjmor njakmba ngamuknje ye ne kasurnumba te-yamoknamngit. Ne mara mindek fungulmbi ndo lika kilke kutur nyumba tanjamba minmba ma ma kumamngat.

¹⁵ Tale pino ta ndonj tale ngamuknje gubra pili le tale mungu ngueu njak minamngaik. Ne tuku kutu pino tuku kutu nane mata tanjamba mungu ngueu njak minamngagaig. Nu ne tuku gabat to fetkuwa le ne nu tuku kupe tugunu makewamngat ngina.

¹⁶ Tanjakina sulumba nu ndek pino ta sana: Ne kinjo kile-patinu ait mbolnje ye ne ngaro rar sunjo tini le tamngat ta ne manj tanjo naje nzalinamngat. Ne nu tuku minje kumnemnje mina le nunje ne kulatka minamngat ngina.

¹⁷ Tanjakina sulumba nu ndek Adam sana: Ne piyo naje tuku minje ismba dubimba ail alonu peutikmba tukultiken ta tumba nyat tukunu ye ne tuku nga kilke kasuramngit. Ne nyamaganj te-silikam tuku piro karenjka tumba nyamngat. Ne mara mindek tanjamba minmba ma ma kumamngat.

¹⁸ Kilke te mbolnje anja ngaigonu prowe likuwaig le ne fare fare ilinzu sota nyumba minamngat.

¹⁹ Ta tuku ne piro karenjka ngarosu mundunuwa le kilke mbolnje nyamaganj te-silika nyamngat. Tanjamba minmba ma ma ne luka kilkek sinam kanjat. Ye ne kilkeke wakeinen tukunu ne tuku ngarosu ta kilke. Ne manj luka ta sinam kumba kilke kuilkamngat nga tanjo sana.

²⁰ Adam nu piyo nuje nyunu Eva ngina. Nyu ta tugunu tenjemba: Nu tanjo pino njakmba tuku ina nangine.

²¹ Kuate Sunjo nu aganjmor ngaronumbi tawi wakeika Adam nale piyo nuje ndonj tinjine nikina.

Kuate nu Adam le Eva pitaikina le kilim kinaik

²² Tanjana sulumba kile Kuate Sunjo nu sakina: Tanjo nu manjau magenu ngaigonu pilengam tuku kila palet tukunu nu sine tanjanj minit. Nu minmba minam tuku ail alonu ta turmba nyuwa sulumba minmba minikat ngina.

²³ Nale tanjapekaik nga Kuate Sunjo nu nale Eden piro ta sinamnje pitaika kukulnikina le kilke tumba tanjo wakeina ta mbolnje piroka minnaik.

²⁴ Tanjamba minnaik le tanjo nu ail alonu nyumba minmba minam tuku ta tugum kakat nga Kuate nu nuje enjel afu kukulningina le Eden piro ki prote kumam tanje ndin tukulmba ail ta ngailkinaig. Kame bagi sunjo pa bulu njak ta turmba tanje pilna le kuanyi-kuanyinjga minna.

4

Kume manjau mayok kina

¹ Adam nu piyo nuje Eva ndonj minnaik sulumba pino ta buk fungul njakna sulumba kinjo te-pilmba sakina: Sunjonje ye sinzanyat le ye kinjo ande te-pilit ngina. Tanjakina sulumba nu kinjo ta nyunu Kain ngina.

² Tanjamba minnaig ma ma nu manj kinjo ande te-pilna ta nyunu Abel ngina. Kinjo ta sungoka nu sipsip kulat tanjo mayok kina le aba nuje nu mara mindek nyamaganj piroka minanu.

³ Minnaig ma ma mara ande aba nuje nu nyamaganj afu kilmba Sunjo atraukam tuku patikina le

⁴ maib nuje nu sipsip mulum mayenu ande balemba ndemnu kuya njak ta tumba nu mata Sunjo atraukam tuku pilna. Pilna le Sunjo nu kanjermba ndek Abel tuku garena sulumba

⁵ Kain tuku atrau aganj ta kanjermba Kain tuku gare ndana le Kain nu gubra kagli Njaka ainjel pasi kume ngurngurkina.

⁶ Tanjana le Sunjo nu ndek Kain kusnana: Ne ndanjam tuku gubranate e? Ndanjam ne tuku ainjel pasi kume ngurngurkate e?

⁷ Ne manjau mayete kande ye ne tuku gare-gareket kande. Ne manjau njayote tukunu

une ta ne kainumba te-iber nuwa nga ne kag-mate ta ne sanjri tinga une ta te-iber nmba te-siwa nga sana.

⁸ Tanjaka sana le Kain nu maib nuje wika sana: Sile piro mbol nzi kap ngina. Tanjamba nale kinaik ka piro mbol tanje Kain nu tinga maib nuje balena le kumna.

⁹ Tanjana le Sunjo nu Kain kusnana: Maib nanje aninje minit ngina le nu ndek sana: Iyo. Ye nu kanjer ndawit. Ndanjam saka maib yinje tuku kusnayate? Ye nu tuku kulat tanjo kuga ngina le

¹⁰ Sunjo nu ndek sana: Ne sinja manjau njayon kat. Maib nanje tuku ndare kilke mbolnje kutuwat ta witite le iset.

¹¹ Nu tuku ndare kutuwat ta kilke tenje ndare ta biyat. Ta tuku ye ne kasurnumba pitaini le ne ma te mbolnje mine nda.

¹² Ne kilke mbolnje nyamagan nguka ta alowe nda. Ne mara mindek tumbrajan tumbrajan njakmba kine promba minamngat nga sana.

¹³ Tanjakina le Kain ndek lafumba Sunjo sana: Ta tuku lafunu ye pa ta kurawam kumunj kuga.

¹⁴ Ne kilke te mbolnje ye pitaiya le ye ne ndon mine ndaka kine promba minamngit. Tanjo andenje ye ndinnje kanjeryuwa sulumba ye baleyuwa le kumamngit ngina le

¹⁵ Sunjo nu Kain sana: Kuga. Tanjo inum ne balenuwa ta ye lafumba nu tuku kuasmbi 7 bale farningamngit ngina. Tanjakina sulumba Sunjo nu tanjo ande Kain kanjermba ndabalewa nga nu tuku ngarosu mbolnje peuka suku kuyar ande pilna.

¹⁶ Tanjana le Kain nu Sunjo kusremba ka Eden ma ki prote kumamngje minna. Ma tugu ta nyunu Kine Pro.

Kain tuku ndare

¹⁷ Kain piyo nuje nu kiyo ande nyunu Enok te-pilna. Tanjamba minnaig ma ma Kain nu tumbrajan sunjo ulmba wande patikina sulumba tumbrajan ta mata nyunu Enok ngina.

¹⁸ Enok tuku kiyo nuje nyunu Irad. Irad nu kiyo ande nyunu Mehuyal te-pilna. Mehuyal nu kiyo ande nyunu Lamek te-pilna.

¹⁹ Lamek nu pino armba kilna ta ande nyunu Ada ande Zila.

²⁰ Ada nu kiyo ande nyunu Yabal te-pilna. Yabal nu makau kulatkade kuasmbi ta tuku mbuj nanjine. Nane kinenumba baibai patika minanu.

²¹ Mambo nuje nyunu Yubal nu gita le tabu tabu usrede kuasmbi ta tuku mbuj nanjine.

²² Zila nu kiyo ande nyunu Tubal-Kain te-pilna. Tubal-Kain nu ain yeki yekimbi piro

aganj sunjomba wakeikanu. Zila nu kulim ande turmba te-pilna ta nyunu Nama.

²³ Mara ande Lamek nu piyo kat nuje sanikina: Ada le Zila tale isap. Kiyo ande ye katyina le ye nu balewen le kumna.

²⁴ Tango ande Kain balewa ta lafumba tanjo 7 bale faramngag. Tanjo ande ye baleyuwa ta lafumba tanjo 77 bale faramngag ngina.

Abel kumna ta tuku lafuknu Set prona

²⁵ Adam le piyo nuje nale manj kiyo ande te-pilnaik sulumba Eva nu sakina: Kain nu Abel balena le kumna. Kile Kuatenje kiyo ande ye sat le kiyo ta Abel tuku ma tamngat ngina sulumba nu kiyo ta nyunu Set* ngina.

²⁶ Set nu sunjokina sulumba pino ande tina. Pino ta kiyo ande nyunu Enos te-pilna. Ait ta mbolnje tanjo pino nane Sunjo tuku nyu te-dungam tuku tugu pilnaig.

5

Adam tuku ndare

¹⁻² Kuate nu tanjo pino nuje suk kile-mayokkina. Nu tanjo pino turmba kile-mayokkina sulumba nyaro nikmba nyu ta tanjo ngina. Adam tuku ndare tuturmba tenjenmba kina.

³⁻⁵ Adam nu yar 130 njak minna sulumba kiyo ande nuje suk te-pilna. Nu kiyo ta nyunu Set ngina. Tanjana sulumba Adam manj lato yar 800 minmba kiyo kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 930 kusrena sulumba nu kumna.

⁶⁻⁸ Set nu yar 105 njak minna sulumba kiyo ande nyunu Enos te-pilna. Te-pilna sulumba nu manj lato yar 807 minmba kiyo kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 912 kusrena sulumba nu kumna.

⁹⁻¹¹ Enos nu yar 90 njak minna sulumba kiyo ande nyunu Kenan te-pilna. Te-pilna sulumba nu manj lato yar 815 minmba kiyo kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 905 kusrena sulumba nu kumna.

¹²⁻¹⁴ Kenan nu yar 70 njak minna sulumba kiyo ande nyunu Mahalalel te-pilna. Te-pilna sulumba nu manj lato yar 840 minmba kiyo kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 910 kusrena sulumba nu kumna.

¹⁵⁻¹⁷ Mahalalel nu yar 65 njak minna sulumba kiyo ande nyunu Yaret te-pilna. Te-pilna sulumba nu manj lato yar 830 minmba kiyo kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 895 kusrena sulumba nu kumna.

¹⁸⁻²⁰ Yaret nu yar 162 njak minna sulumba kiyo ande nyunu Enok te-pilna. Te-pilna

* 4:25: Set nyu ta tugunu Lafunu

sulumba nu maŋ lato yar 800 minmba kiŋo kulim afu turmba kile-patikina. Nuŋe yar ulendimba 962 kusrena sulumba nu kumna.

²¹⁻²⁴ Enok nu yar 65 ŋak minna sulumba kiŋo ande nyunu Metusala te-pilna. Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 300 minmba Kuate biye demba minna. Taŋamba nu kiŋo kulim afu turmba kile-patikina. Nuŋe yar ulendimba 365 kusrena sulumba Kuate ndoŋ sail mayena le Kuatenŋe nu ŋgarosu ŋak tina. Nu kume ndakina.

²⁵⁻²⁷ Metusala nu yar 187 ŋak minna sulumba kiŋo ande nyunu Lamek te-pilna. Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 782 minmba kiŋo kulim afu turmba kile-patikina. Nuŋe yar ulendimba 969 kusrena sulumba nu kumna.

²⁸ Lamek nu yar 182 ŋak minna sulumba kiŋo ande te-pilmba sakina:

²⁹ Suŋo nu kilke te kasurna le sine piro kareŋka wamdus pitisingit. Kiŋo te sine tuku wamdus bul sersinŋamŋgat ŋgina. Taŋakina sulumba kiŋo ta nyunu Noa* ŋgina.

³⁰⁻³¹ Lamek nu maŋ lato yar 595 minmba kiŋo kulim afu turmba kile-patikina. Nuŋe yar ulendimba 777 kusrena sulumba nu kumna.

³² Noa nu yar 500 kusrena sulumba kiŋo keŋmba kile-patikina ta ande nyunu Sem ande Ham ande Yafet.

6

Une maŋau suŋgokina

¹ Taŋgo pino tugeka sili-silinaig sulumba kulim kame kile-patike likinaig le

² Kuate tuku kuasmbi nane kulim kame ta kaŋgerkinaig. Kulim kame ta ŋgarosu tumail pasi magenu ndo le nzaliningina le nane ndoŋ minnaig.

³ Taŋanaig le Suŋgo nu sakina: Taŋgo nane ŋgarosu ndo. Nane minmba mine nda. Ye nane tuku ait kuerkamŋgit. Nane tuku yar 120 ndo palmbimŋgit ŋgina.

⁴ Kuate tuku kuasmbi nane pino kame ndoŋ minnaig sulumba taŋgo sugo sangriknu kile-patikinaig. Ait ta mbolŋge ŋgumneŋga mata taŋgo sugo saŋgri ŋak ta kilke te mbolŋge mine likinaig. Nane saŋgri sugo nyu ŋak minnaig.

Kuate nu waŋ kusam tuku Noa sana

⁵ Taŋgo pino ŋakmba nane maŋau ŋaigonu kumba wamdus mata ŋaigonu ndo kumba minanu le Suŋgo nu nane kaŋgerka

⁶ ŋgamuŋgal rarmba wamdus tatrakina sulumba sakina: Ndaŋam saka ye taŋgo pino kile-mayokka kilke te mbolŋge patiken a.

⁷ Ye kile taŋgo pino ŋakmba sar umaŋ agaŋmor tumbraŋok ŋguikok kilke te

mbolŋge ma gureŋmba kile-ŋgisike suluwamŋgit. Ye yiŋe wakeika kile-mayokken ta kile ye wamdus tatrakate ŋgina.

⁸ Taŋakina ta Suŋgo nu Noa tuku maŋau kaŋgermba nu ndo nzalina.

⁹⁻¹⁰ Noa nu taŋgo purfeŋnu mayenu. Nu Kuate ndoŋ sail mayena. Nu tuku kiŋo keŋmba ta Sem Ham Yafet. Noa tuku ait mbolŋge taŋgo pino ŋakmba maŋau ŋaigonu ndo ke lika minnaig ta nane ŋgamukŋge Noa ndo maŋau purfeŋnu dubimba minna.

¹¹ Kilke te mbolŋge Kuate am mbolŋge maŋau ŋaigonu ta tumbraŋ kilke ŋakmba kumuŋgina le naŋgine taŋgo afu ŋaigo siglika minnaig.

¹² Kuate nu taŋgo pino ta tuku maŋau ŋaigonu kaŋgerka nane tuku unenŋe tumbraŋ ŋakmba ŋaigo siglikina ta nu kaŋgerkina sulumba

¹³ nu ndek Noa sana: Ye taŋgo pino ŋakmba pitaik suluwamŋgit. Naŋgine naŋgine taŋgo afu ŋaigo siglikade le nane tuku maŋau ŋaigonu ta kilke tugu ŋakmba kumuŋgade tukunu ye nane ŋakmba kile-ŋgisikamŋgit.

¹⁴ Ta tuku ne ail magenu pikmba waŋ inum wakeimba kusa. Kusmba wandenu pilmba sinanu afu pugurke lika sulumba waŋ ta sinamŋge kilimŋge gulgol danŋa le tikŋguwa.

¹⁵ Waŋ ta teŋenmba wakeiia. Kuennu mita 130 wakeiia. Suŋgonu mita 22 wakeiia. ŋgirpenu arŋeŋ mita 13 wakeika.

¹⁶ Taŋamba ne funu tukula sulumba ŋgirpenu mbol ta tukul ndawa. Wai dagol ndindo burok waŋ laipmba pale le waŋ sinanu purfeŋnu minwa. ŋgirpenu mbolŋge malaŋga wakeimba pale sulumba sinamŋge mbain armba kusa le waŋ sinanu keŋmba minwaig. Ande mbolŋge ande ŋgamuŋge ande ibeŋŋge minwaig.

¹⁷ Yeŋe saki le kule suŋgo prowa sulumba taŋgo pino ŋakmba kilke mbol agaŋ ndende ŋakmba songuwa le butoka ŋgisike suluwamŋgaig ta

¹⁸ ye ne ndoŋ wamdus ulendika siŋka son pasa sanet ta ye siŋka kumuwaŋgit. Ne, piyo nane, kiŋo kat nane, rukan kat nane tane ŋakmba waŋ poŋgap sulumba

¹⁹ agaŋ nyunu mindek abo minig ta mata turmba kilmba waŋ poŋgap. Ar ar pailnu pangarnu nane abo minam tuku kilmba patika.

²⁰ Sar umaŋ yeki yeki agaŋmor tumbraŋok ŋguikok ta ŋakmba ar ar kilmba waŋ poŋgap.

²¹ Taŋgine nyamagan agaŋmor tuku nyamagan yeki yeki turmba kilmba patikap ŋa Noa sana.

²² Taŋakina le Noa nu Kuate tuku miŋge dubimba taŋamba ndo kina.

* 5:29: Noa nyu ta tugunu Wamdus Bulok

7

Kule sunjo prona

¹ Kile Sunjo nu Noa sana: Ye tango pino jakmba kanđerket ta nane ngamuknje nenje ndo manau purferjnu jak minit le ye ne kagmanet. Ta tuku kile ne narje gageu turmba waj ta ponjgap ngina.

² Aganjmor nyam tuku atraukam tuku ta ar ar pailnu 7 pangarnu 7 kilmba waj mbolnje patika. Aganjmor tane pintingen ta armba ndo pailnu pangarnu kila.

³ Sar umanj ar ar pailnu 7 pangarnu 7 kila. Aganj jakmba tumunu minam tuku kila.

⁴ Kusem ndindo te kugawa le ye saki le sawe sunjokanu ki 40 furir 40 piymba minamngat. Sawe ta mbolnje ye aganj wakeiken le abo minig ta jakmba ma gurejmba kile-ngisike suluwamngit ngina.

⁵ Sunjo nu Noa wam paguna ta Noa nu minje kumumba tanjamba ndo kina.

⁶ Noa nu yar 600 jak minna le kule sunjo ta promba kilke songina.

⁷ Noa, kinjo kat nuje, piyo nuje, rugan kat nuje nane kule prowamngat nga waj ponjginaig.

⁸ Sar umanj aganjmor nyam tuku pinkam tuku

⁹ ar ar pailnu pangarnu nane Kuate nu Noa wam paguna ta kumumba Noa ndorj waj ponjginaig.

¹⁰ Waj ponjginaig le kusem ndindo kugana le kule sunjo ta kilke mbol prona.

¹¹ Noa tuku yar 600 tambun arnu ait 17 ait ta mbolnje kilke puluke lika kule sugokanu bulbulmba kilke mbolnje prowelikinaig. Samba mata puluka sawe sunjokanu piyna.

¹² Ki 40 furir 40 sawe ta pur ndamba piymba minna.

¹³ Ki ait ndui ta mbolnje Noa nuje piyo nuje kinjo kat nuje Sem Ham Yafet nuje rugan kat nuje kerjmba ndorj nane waj ponjginaig.

¹⁴⁻¹⁵ Sar umanj aganjmor tumbranok nguikok nane yeki yeki ar ar jakmba Noa nane ndorj waj ponjginaig.

¹⁶ Kilke mbol aganj nyu mindek pailnu pangarnu Kuate buk sana ta kumumba waj ponjginaig. Tanjanaig le Sunjonje malanja tukulna.

¹⁷ Sawe ta mara 40 piymba minna le kule ta nzomba waj te-faitna.

¹⁸ Tanjamba kule nzomba mbolka waj te-faitna le kule mbol mbol lika minna.

¹⁹ Kule sunjo njayomba tabe sugo funu baslenijmba bin jakmba kile-butokina.

²⁰ Kile-butokina sulumba manj kule mbolke njayomba mita 7 mbolnje kumungina.

²¹ Sar umanj aganjmor tumbranok nguikok aganj jakmba kilke mbolnje likinaig tuku

tango pino jakmba turmba butoka ngisike sulunaig.

²² Aganj nyunu mindek kilke mbolnje mabsen jak ta jakmba kume sulunaig.

²³ Sunjonje kilke mbol mbal jakmba ma gurejmba kile-ngisike suluna. Tango pino sar umanj aganjmor tumbranok nguikok aganj afu mine ndakinaig. Noa nane ndo waj sinam tanje abo minnaig.

²⁴ Kule ta tambun 5 mara 150 tanjamba kilke mbolnje iben ndaka sunjokanu minna.

8

Kule sunjo ta iben kina

¹ Kuate nu Noa nane aganjmor ndorj waj sinam tanje minnaig ta nu sina so ndana. Nu nane idusnijmba minna sulumba bubre sakina le pinderka kule muku serna.

² Tanjamba nu kilke mbolnje kule bulbulnaig ta mata tukulningina sulumba samba mata tukulna le sawe ta kugana.

³ Tambun 5 ta sinamnje kule ta iben-ibenjmba minna.

⁴ Tanjamba minna ka ka tambun 7 ait 17 mbolnje waj ta ndeka Ararat binj mbol tanje minyokina.

⁵ Kule iben-ibenjmba minna le tambun 10 ait 1 mbolnje binj funu afu mayok kinaig.

⁶ Mara 40 kinaig le Noa nu bubre malanja fudinndo ta talka

⁷ kal ande kukulna le nu kule parakuwa nga ta tairnga kine promba minmba luka pro ndana.

⁸ Tanjana le Noa nu kilke buk parakina e nga idusna sulumba gami ande kukulna le kina

⁹ kumba ka kule ndo minna le tinja mabtam tuku ma kugatok le nu manj luka waj tugum ta prona. Prona le Noa ndek wai kuitka tumba waj sinamnje pilna.

¹⁰ Minna ma ma kusem ndindo kina le nu gami ta manj kukulna le kina

¹¹ kumba ka furiram manj luka olif wajenu abonu purmba tina ta nzonga tumba luka nu tugum ta prona. Tanjana le Noa nu ail waje ta kanjermba kule buk iben ket nga idusna.

¹² Minna ma ma manj kusem ande kugana le manj gami ta kukulna le kina sulumba manj luka pro ndana. Nu nduiye kina.

¹³ Noa tuku yar 601 tambun ndindo ait ndindo mbolnje kule kilke mbolnje ta parakina le Noa nu wande funu buromba burok tambu mambilmba kilke kanjerna ta parakina.

¹⁴ Tambun arnu ait 27 mbolnje kilke paraka karengina.

¹⁵ Kile Kuate nu Noa sana:

¹⁶ Ne, piyo narje, kinjo kat narje rugan kat narje tane jakmba waj mbolnje mayok ka iben kape.

¹⁷ Aganmor njakmba tane ndonj minig ta sar umanj turmba njakmba kilmba kile-ibenkap. Tanjawap le nane tugeka kilke njakmba kumuŋge likamnjgaig njgina.

¹⁸ Tanjakina le Noa, nuŋe kiŋo kat nuŋe, piyo nuŋe, rugan kat nuŋe nane njakmba iben kinaig.

¹⁹ Sar umanj aganmor njakmba kilke mbolŋge likinaig tuku ta nyu mindek nane mata iben kinaig.

Noa nu Sunjo tuku atraukina

²⁰ Iben kinaig le Noa nu Sunjo tuku idusmba ndame afu kilmba atraukam tuku pa lanlaj wakeina. Wakeina sulumba sar umanj aganmor nyam tuku ndui ndui kilmba bale farmba pa lanlaj ta mbolŋge patika Sunjo atraukam tuku pasokina le ugmba usarkinaig.

²¹ Usarkinaig le Sunjo nu mundur mayenu ta kamusna sulumba nu garena le wamdusmbi sakina: Tanjo pino nane manj mbarwaig ta ye kilke te manj njayo siliwe nda. Nane kiŋo ndo wamdus njagonu njak sugoka tanjamba ndo minig. Ye buk aganj abo minnaig tuku ta njakmba kile-njgisike suluwen ta ye manj tanjawe nda.

²² Kilke te minwa le nyamaganj ngunu tuku ait, nyamaganj mayekam tuku ait, sawe tuku ait, ki tuku ait, mafenj tuku ait, furir tuku ait ta njakmba kugawe nda. Mara mindek munju dubika minmba minamnjgaig njgina.

9

Kuate nu Noa ndonj wamdus ulendikina

¹ Kuate nu Noa nuŋe kiŋo kat nuŋe turmba nyaro pasa niŋge lika saninjina: Tane kiŋo kulim kile-patikap le tane tuku ndare mbolŋge kilke te kumuŋguwaig.

² Ye kile aganj ndende njakmba tane kulatkam tuku tinjet. Sar umanj kilke mbolok aganjmor kualeganj njakmba tane tuku kuru-kuruka minamnjgaig.

³ Aganj njakmba likade ta tane tuku nyamaganj minig. Ye buk ilinzu njakmba tinjen tanjamba ndo kile aganjmor njakmba tinjet.

⁴ Tane aganjmor ndemnu ndare njak njak ndanyap. Mbulap. Ta ndanaj? Ndare ta nuŋe abo tugu. Ta tuku tane ndanyap.

⁵ Tanjo andenje ko aganjmor andenje tanjo inum balewa le kumwa ta nu mata kumamnjgat.

⁶ Kuate nu tanjo pino kile-mayokkina ta nuŋe suk. Ta tuku tanjo andenje tanjo inum balewa ta nu mata kumamnjgat.

⁷ Ye tane satinjet: Tane tugeka kiŋo kulim kile-patikap le kilke kumuŋguwa njgina.

⁸ Tanjakina sulumba Kuate nu Noa nuŋe kiŋo kat nuŋe ndonj tejenmba saninjina:

⁹ Tane isap. Ye kile tane ndonj wamdus ulendika sinja son pasa satinjet te ye sinja

kumuwanjgit. Njgumnenja tane tuku ndare mbolŋge mata pasa te kumuwanjgit.

¹⁰ Sar umanj aganjmor tumbranok njguikok kilke mbolok aganj njakmba abo minig tane ndonj wanj mbolŋge iben kinaig ta nane mata tane njakmba tuku pasa te saket.

¹¹ Ye manj kule sungombi aganj ndende njakmba kile-njgisike nda. Kule sunjonje kilke manj njayo siliwe nda njgina.

¹² Tanjakina sulumba nu manj lato saninjina: Ye kile tane njakmba ndonj wamdus ulendiket. Mara mindek tanjamba minmba minamnjgit.

¹³ Ta tuku ye kile wanzu kuambor tanjan gau mbolŋge pilet. Kilke mbol mbal njakmba nane wanzu ta kanjerwaig sulumba pasa te idusamnjgaig.

¹⁴ Yenje wi le gau tinjuwa le wanzu prowa ta

¹⁵ ye sinja son pasa satinjet te idusamnjgit. Kule sunjo manj promba tane njakmba kile-njgisike nda.

¹⁶ Wanzu ta gau mbolŋge minwa le ye kanjeri sulumba pasa te idusamnjgit. Ye sinja son pasa te aganj njakmba njarusu njak abo minig ta tane satinjet ta sinja kumuwanjgit.

¹⁷ Ye kilke mbol mbal njakmba ndonj wamdus ulendika wanzu kuambor tanjan pilet njgina.

¹⁸ Noa tuku kiŋo kame wanj mbolŋge iben kinaig ta nyu kat nanjine Sem Ham Yafet. Kanan nu Ham tuku kiŋo.

¹⁹ Noa tuku kiŋo kame kenj ta nane tuku ndare tugeka kile sine kilke mbol mbal njakmba mineg.

Noa nu Ham kasurna

²⁰ Noa nu nyam piro ndo kumba minna tuku. Nuŋge tugu pilmba grep piro ande njukina.

²¹ Mara ande nu grep kule afu nyina le grep kulenje balena le njinnganka baibai sinamnjge tawi kuklikina le wagek kinyumba minna.

²² Tanjana le Kanan mam nuŋe Ham nu mam nuŋe wagek kinyumba minna ta kanjerna sulumba nu ndek kumba ka aba kat nuŋe sanikina le

²³ Sem nale Yafet ndonj nale ndek tawi ande tumba kaika njgumnem-njgumnem baibai sinam kumba mam nakile kainaik. Nale mam nakile wagek minna ta kanjeram mbulmba tumail te-sinaik.

²⁴ Kile Noa nu njaro purfena le kiŋo njgrimbik wam kina ta kubenaik le isna sulumba nu ndek sakina:

²⁵ Ye kile Kanan kasuri le nu nuŋe tira kame kumnemnjge nane tuku sanzal tanjo piroka minamnjgat njgina.

²⁶ Tanjakina sulumba nu manj lato sakina: Sine Sunjo tuku nyu te-dunjubu. Nu Sem

tuku Mbara. Kanan nu Sem kumnemngge nu tuku sanzal tanjo piroka minamngat.

²⁷ Kuatenge Yafet sinzarwa le nu tuku ndare tugekamngat. Nu tuku mbuñ kame Sem tuku mbuñ kame ndonj ulendika minwaig le Kanan nu Yafet kumnemngge nu tuku sanzal tanjo piroka minamngat ngina.

²⁸ Kule sunjo ta kugana le Noa nu man lato yar 350 minna.

²⁹ Nuñe yar ulendimba ta 950 kusrena sulumba nu kumna.

10

Noa tuku ndare

¹ Noa tuku ndare ta teñenmba. Noa tuku kiño keñmba ande nyunu Sem ande Ham ande Yafet. Kule sunjo ibej kina le nane keñ ta kiño afu kile-patikinaig.

Yafet tuku ndare

² Yafet tuku kiño kat nuñe nyu nangine ta teñenmba. Gomer, Makok, Madai, Yawan, Tubal, Mesek, Tiras. Ngumneña nane tuku ndare tugekinaig sulumba mbuñ kat nangine tuku nyu ta tumba nangine tumbran yimyam kilmba minnaig.

³ Gomer tuku mbuñ kat nuñe ta Askenas mbal Rifat mbal Tokarma mbal.

⁴ Yawan tuku mbuñ kat nuñe ta Elisa mbal Spen mbal Siprus mbal Rodes mbal.

⁵ Nane yu make tumba minig mbal le nuy mbolngge minig mbal ta tuku mbuñ nangine.

Yafet tuku ndare ta tanjamba ndo. Nane tuku tumbran yimyam, ma tugu yimyam, pasa mata yimyam.

Ham tuku ndare

⁶ Ham tuku kiño kat nuñe nyu nangine ta teñenmba. Kus, Isip, Libia, Kanan. Ngumneña nane tuku ndare tugekinaig sulumba mbuñ kat nangine tuku nyu ta tumba nangine tumbran yimyam kilmba minnaig.

⁷ Kus tuku mbuñ kat nuñe ta Seba mbal Awila mbal Sabta mbal Rama mbal Sabteka mbal. Rama tuku mbuñ ta Zeba mbal Dedan mbal.

⁸ Kus tuku kiño ande nyunu Nimrod. Nimrod nu kame bumba tumbran afu kilke yaika kilmba minna tukunu nu gabat sunjo mayok kina.

⁹ Nu Sunjonge turna le nu kanzerek tanjo minna. Ta tuku nane afu nangine nangine teñenmba sakade. Sunjonge ne turnuwa le kanzerek tanjo Nimrod suk minamngat ngade.

¹⁰ O buk Nimrod nu Babilonia kilke ta tuku tumbran keñmba kulatkina. Tumbran keñmba ta ande nyunu Babilon ande Ereke ande Akad.

¹¹ Nu Babilonia kilke kusremba Asiria kina sulumba tumbran sugo bailkamba ninde lika wande patike likina. Tumbran

sugo ta ande nyunu Nineve ande Rehobot-Ir ande Kala ande Resan.

¹² Resan nu Nineve le tumbran sunjo Kala ngamu-ngamunje minna.

¹³⁻¹⁴ Isip tuku mbuñ kat nuñe ta Lidia mbal Anam mbal Leab mbal Naftu mbal Patrus mbal Kaslu mbal Kreta mbal. Kreta mbal nane Filistia mbal nane tuku mbuñ nangine.

¹⁵ Kanan nu kiño armba ñak minna. Kiño mulum ta Sidon ande nyunu Het. Ngumneña nale tuku ndare tugekinaig sulumba mbuñ kat nangine tuku nyu ta tumba nangine tumbran yimyam kilmba minnaig.

¹⁶⁻¹⁸ Kanan nu Yebus mbal Amor mbal Girkas mbal Hiwi mbal Arka mbal Sini mbal Arwat mbal Semar mbal Hamat mbal nane tuku mbuñ nangine. Kanan tuku tumbran mboñ nane sili-silinaig le

¹⁹ nane tuku tumbran mboñ makenu ande kumba ka Sidonge tingina le ande kumba ka Gerarñge tingina. Gerar tumbran ta Gasat tumbran patumba. Tumbran make ki prote kumam kina ta kumba ka Sodom, Gomora, Atma, Seboimñge tingina. Seboim tumbran ta Lasat tumbran patumba minna.

²⁰ Ham tuku ndare ta tanjamba ndo. Nane tuku tumbran yimyam, ma tugu yimyam, pasa mata yimyam.

Sem tuku ndare

²¹ Yafet aba nuñe Sem nu Hibru mbal ñakmba tuku mbuñ nangine.

²² Sem tuku kiño kat nuñe tuku nyu ta teñenmba. Elam, Asur, Arpaksad, Lud, Aram. Ngumneña nane tuku ndare tugekinaig sulumba mbuñ kat nangine tuku nyu ta tumba nangine tumbran yimyam kilmba minnaig.

²³ Aram tuku mbuñ ta Us mbal Hul mbal Geter mbal Mesek mbal.

²⁴ Arpaksad tuku kiño nuñe nyunu Sela. Sela tuku kiño nuñe nyunu Eber.

²⁵ Eber nu kiño armba kile-patikina ta ande nyunu Pelek. Pelek tuku ait mbolngge tanjo pino ñakmba sili-silinaig. Eber tuku kiño ande nyunu Yoktan.

²⁶⁻²⁹ Yoktan tuku mbuñ ta Almodad mbal Selef mbal Hasarmawet mbal Yera mbal Hadoram mbal Usal mbal Dikla mbal Obal mbal Abimael mbal Seba mbal Ofir mbal Awila mbal Yobab mbal. Nane ñakmba Yoktan tuku ndare.

³⁰ Nane tuku ma tugu makenu ta Mesange tinga laipmba kumba ka Sefarñge tingina. Sefar tumbran ma taknu ki prote kumamñge minna.

³¹ Sem tuku ndare ta tanjamba ndo. Nane tuku tumbran yimyam, ma tugu yimyam, pasa mata yimyam.

³² Tanjo kuasmbi ñakmba ta Noa tuku kiño ndare. Kule sunjo kugana le Noa tuku kiño

kat nuŋe tuku ndare puluka tugekina. Nane keŋ ta kilke mbol mbal ŋakmba tuku mbuŋ kat naŋgine.

11

Kuate nu taŋgo tuku mane tugu mbilniŋge likina

¹ O buk tugu mbolŋge taŋgo pino kilke ŋakmba mbolŋge pasa ndindo agaŋ ndende ŋakmba nyu ndindo saka minnaig.

² Nane ki prote kumamŋge kine promba minnaig. Taŋamba minnaig ma ma mara ande nane kinaig ka Babilonia tuku ma gutonj ande mbol pronaig sulumba nane taŋge tumbraŋ ulnaig.

³ Taŋamba nane naŋgine naŋgine saki-naig: Sine kilke kilmba pasoka ndame wakeikube le karenjuwaig ŋginaig. Nane taŋamba wakeikinaig sulumba wande palm-bim tuku gulgol ta tumba ndame ta piseniŋginaig le ndame ta derjinaig.

⁴ Kile nane ndek sakinaig: Sine tumbraŋ suŋgo ande ulmba wande patikube sulumba wande suŋgo kuen ŋayo ande pilbe. Funu ka samba kirewa. Taŋamba sine nyu ŋak minbe sulumba sili-silimba ma tugu ŋakmba kine ndakube ŋginaig.

⁵ Nane wande ta pilnaig le Suŋgo nu nane tumbraŋ ulmba wande kuen ŋayo pilnaig ta kaŋgeram ndekina sulumba

⁶ sakina: Taŋgo pino nane ndare ndindo pasa kuale ndindo. Nane maŋau te tugu pilmba kade ta ŋgumneŋga naŋgine nzali dubimba maŋau afu kam tuku sakuwaig sulumba ta kamŋgaig.

⁷ Ta tuku sine ndek kab sulumba taŋgo tuku mane tugu mbilniŋbe le nane naŋgine naŋgine pasa katese ndawaig ŋgina.

⁸ Taŋakina sulumba Suŋgo nu taŋgo pino ŋakmba tugena le nane wande piro suŋgo ta kusremba sili-silimba kilke tugu ŋakmba mbol kine likinaig.

⁹ Tumbraŋ suŋgo ta nyunu Babilon ŋginaig. Ma ta mbolŋge Suŋgo nu nane tuku mane tugu mbilniŋge likina le nane sili-silimba kilke tugu ŋakmba mbol kine likinaig.

Sem tuku ndare

¹⁰ Sem tuku ndare tuturmba teŋenmba kina. Kule suŋgo ta ibeŋ kina le yar armba kinaig le Sem nu yar 100 ŋak minmba kiŋo ande nyunu Arpaksad te-pilna.

¹¹ Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 500 kusremba kiŋo kulim afu turmba kilepatikina.

¹² Arpaksad nu yar 35 ŋak minna sulumba kiŋo ande nyunu Sela te-pilna.

¹³ Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 403 minmba kiŋo kulim afu turmba kilepatikina.

¹⁴ Sela nu yar 30 ŋak minna sulumba kiŋo ande nyunu Eber te-pilna.

¹⁵ Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 403 minmba kiŋo kulim afu turmba kilepatikina.

¹⁶ Eber nu yar 34 ŋak minna sulumba kiŋo ande nyunu Pelek te-pilna.

¹⁷ Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 430 minmba kiŋo kulim afu turmba kilepatikina.

¹⁸ Pelek nu yar 30 ŋak minna sulumba kiŋo ande nyunu Reu te-pilna.

¹⁹ Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 209 minmba kiŋo kulim afu turmba kilepatikina.

²⁰ Reu nu yar 32 ŋak minna sulumba kiŋo ande nyunu Seruk te-pilna.

²¹ Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 207 minmba kiŋo kulim afu turmba kilepatikina.

²² Seruk nu yar 30 ŋak minna sulumba kiŋo ande nyunu Nahor te-pilna.

²³ Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 200 minmba kiŋo kulim afu turmba kilepatikina.

²⁴ Nahor nu yar 29 ŋak minna sulumba kiŋo ande nyunu Tera te-pilna.

²⁵ Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 119 minmba kiŋo kulim afu turmba kilepatikina.

²⁶ Tera nu yar 70 kusrena sulumba kiŋo afu kilepatikina ta ande nyunu Abram ande Nahor ande Haran.

Tera tuku ndare

²⁷⁻²⁹ Tera tuku ndare tuturmba teŋenmba kina. Nu kiŋo keŋmba kilepatikina ta ande Abram ande Nahor ande Haran. Haran nu Lot te-pilna sulumba nu kulim armba turmba kilepatikina ta ande nyunu Milka ande Iska. Mam naŋgine kume ndakina le Haran nu ambonga nuŋe tumbraŋ tuguk Urŋge minmba kumna. Ma tugu ta nyunu Babilonia. Abram nu Sarai tina le Nahor nu mambo nuŋe Haran tuku kulim Milka tina.

³⁰ Sarai nu niŋka kiŋo kugatok minna.

³¹ Kile Tera nu kiŋo nuŋe Abram rugan nuŋe Sarai wa nuŋe Lot nane keŋ ta kilmba Babilonia ma tugu Ur tumbraŋ kusremba Kanan kilke mbol kambim saka kinaig kumba ka Haran tumbraŋ promba taŋge minnaig ma ma Tera nu kumna.

³² Nu yar ŋakmba 205 kusrena sulumba Haran tumbraŋ taŋge nu kumna.

12

Suŋgo nu siŋka pasa saŋgrinu Abram sana

¹ Mara ande Suŋgo nu Abram sana: Ne naŋe kilke naŋe tumbraŋ tuguk naŋe ndare kusreka ye ma ande tumni le ne ka kilke ta mbolŋge mina.

² Yenje ki le ne tuku ndare tugeka tanjo kuasmbi sungokanu mayok kanjat. Yenje ne nyaro tini le ne tanjo sunjo nyu njak minamngat. Tanjawa le nane ngumnennga ne tuku saka nane afu nyaro ninje likamngai.

³ Nane afu ne nyaro tinwaig ta ye mata nane nyaro ninjamngit. Ko nane afu ne kasurnuwaig ta ye mata nane kasurninjamngit. Ne mbolnje ye kilke tugu njakmba mbolnje wam mayenu kamngit ngina.

⁴ Sunjo nu tanjakina le Abram nu minje dubimba tinja Haran tumbraj kusremba kina le Lot nu dubimba kina. Ait ta mbolnje Abram nu yar 75 njak minna.

⁵ Abram nu kumba piyo nuje Sarai, nzamu nuje Lot, Haran mbal afu nu piyaninmba kilna ta aganj ndende njakmba kilmba Kanan kambim saka kinaig kumba ka ka Kanan kilke mbol pronaig.

⁶ Pronaig sulumba kilke ngamu fetka kumba ka Sekem ma promba More ma tuku ail sunjo ta tugumnje minnaig. Ait ta mbolnje Kanan mbal nane kilke ta mbolnje mine likinaig.

⁷ Minnaig le Sunjo nu Abram tugum promba sana: Ye ne tuku ndare kilke te sinja serninjamngit ngina. Tanjakina le Abram nu Sunjo nu tenje ye tugum prowat nga ndame afu kilmba turjanja atraukam tuku pa lanjan inum wakeina.

⁸ Tanjana sulumba nu ma ta kusremba kina ka tabe ande ponga baibai patika tanje minnaig. Tabe ta Betel tumbraj ki butungate kumam Ai tumbraj ki prote kumam nu ngamunje minna. Tabe mbol tanje Abram nu ndame turjanja Sunjo atraukam tuku pa lanjan wakeimba Sunjo mbarinmba nu tuku nyu te-dunja minna.

⁹ Tanjana sulumba nu man tinja kumba ka Negeb ma baknu ta kambim saka kina. Negeb ma baknu ta Kanan kilke mbolnje minit.

Abram nu Isip kilke mbol kina

¹⁰ Nu kina ta Negeb kilke mbolnje guba sunjo prona tukunu Abram nane gubak minnaig sulumba ndeka kilke ta kusremba Isip kilke mbol ndekinaig.

¹¹ Ndekinaig sulumba Isip kilke mbol prowam bafumba nu piyo nuje Sarai sana: Ne pino tumail pasi ngarosu mayenu ndo.

¹² Isip tanjo kame nane ne kanjerna nune piyo nune nga idusmba ne tam tuku ye baleyumba ne kusrenamngai.

¹³ Ta tuku tanjo te ye tuku leu nga saninga le nane ne tuku nga ye bale ndayuwaig le ye maye minamngit nga Sarai sana.

¹⁴ Tanjakina sulumba Abram nu Isip kilke mbol prona le Isip mbal mambilmba Sarai kanjermba pino ta mayenu ndo nginaig le

¹⁵ Farao tuku mbal afu nane Sarai kanjermba kumba ka Farao sanaig. Sanaig le nu ismba tanjo afu kukulningina le pro Sarai tumba Farao tuku wande mbol kinaig le nu tanje minna.

¹⁶ Minna le Farao nu Sarai tuku garena le nu Abram kigamba aganj ndende sunjomba tuna. Nu aganjmor sunjomba sipsip makau kamel donji piro mbal turmba Abram tuna le kilna.

¹⁷ Farao nu Abram piyo nuje Sarai pinonu tina tukunu Sunjo nu Farao nuje wande tuma mbal turmba njaigo siglikina le guaze sugo kile-likinaig.

¹⁸ Tanjanaig le Farao ndek Abram wika kusnana: Ne ame manau ye mbolnje kina? Ndanam saka ne nanje piyo nanje ta ye ndasayina?

¹⁹ Ne yije kulim nga sayina tukunu ye yije pinonu ten. Kile piyo nanje te tumba kua kaye nga Abram sana.

²⁰ Tanjakina sulumba nu nuje mbal saningina le nane Abram mindemba kumba ndinje mbilnaig le Abram nale piyo nuje ndon aganj ndende njakmba kilmba kinaig.

13

Lot nu Abram kusremba Sodom tumbraj kina

¹ Abram nu piyo nuje Sarai nzamu nuje Lot aganj ndende njakmba kilmba Isip kusremba kina ka Negeb ma baknu mbol prona.

² Abram nu aganjmor silwa ndametinj gol ndametinj aganj ndende ta sunjomba njak minna.

³ Nu Negeb ma mbol prona sulumba man tinja kumba ka ka Betel tumbraj patumba nu o buk baibai patikina ma ta tugum prona. Ma ta Betel tumbraj Ai tumbraj ngamu-ngamunje minit.

⁴ Minna sulumba o buk atraukam tuku pa lanjan wakeina ma ndui ta mbolnje man Sunjo mbarinmba nu tuku nyu te-dunja minna.

⁵ Lot nane Abram ndon minnaig ta nu mata aganj ndende sipsip makau baibai sunjomba njak minna.

⁶ Nale ar ta aganjmor sunjomba njak tukunu nale ma ta tuma minam kumuug kuga.

⁷ Ta tuku Abram tuku aganjmor kulat tanjo nane Lot tuku aganjmor kulat tanjo ndon munju gubra njak minnaig. Ait ta mbolnje Kanan mbal Peris mbal nane ma ta mbolnje minnaig tuku.

⁸ Kile Abram nu ndek Lot sana: Ne sile ndare ndui ta ndo. Ta tuku sile ngamuknje munju gubra njak mine ndakupe. Sile tuku piro tanjo mata nane munju gubra njak mine ndakuwaig.

⁹ Ma te sunḡokanu. Ne naṅe kilke inum kaṅgermba madiwa le sile purkupe. Ne ma ande mbol kaye ndeta ye ma ande mbol ka ṅgina.

¹⁰ Tanjakina le Lot nu mambilmba Yordan kule kumamṅge ma gutoṅ ta kaṅgerna. Ma ta kule sunḡomba ṅak kumba ka Soar tumbranṅge tinḡina. Ait ta mbolṅge Sunḡo nu Sodom le Gomora ṅaigo sili ndakina. Ma ta mayenu ndo Sunḡo tuku piro Isip mbal tuku kilke taṅar.

¹¹ Ta tuku Lot nu ma ta mayenu ndo ṅa Yordan ma gutoṅ ta ṅakmba madimba tesuluna. Tanjamba nu Abram kusremba ki prote kumam ma ta mbolṅge ka minna le nale yimyam minnaik.

¹² Abram nu Kanan kilke mbolṅge minna le Lot nu Yordan ma gutoṅ ta kumba ka taṅge minyokina sulumba nuṅe baibai Sodom tumbranṅge patumba patike likina sulumba nu taṅge minna.

¹³ Sodom mbal nane une maṅau sunḡomba kumba Sunḡo tuku miṅge ṅgurma minnaig.

Sunḡonge Abram Kanan kilke ṅakmba tuna

¹⁴ Lot nu Abram kusrena le Sunḡo nu Abram sana: Ne tinḡa mambilmba ma tugu ṅakmba kaṅgerka.

¹⁵ Ma ṅakmba ne kaṅgerkate ta ne naṅe ndare ṅakmba ndoṅ sertinḡi le tane tuku kilke minmba minamṅat.

¹⁶ Yenḡe ki le ne tuku ndare tugeka ne tuku mbuṅ burnu kumuṅ kuga prowaṅgaig. Kilke mbolṅge tub tub taṅar burnu kumuṅ kuga.

¹⁷ Kile ne tinḡa kilke tuku kuennu kilke tuku sunḡonu ṅakmba lika kaṅgerka. Ye kilke ta ṅakmba ne tanmbimṅit ṅa Abram sana.

¹⁸ Tanjakina le Abram nu nuṅe baibai sambriniṅmba ma ta kusremba kumba ka Hebron tumbranṅge Mamre tuku ail sugo tugum taṅge minyokina. Minyokina sulumba Sunḡo atraukam tuku pa lanṅar ande wakeina.

14

Abram nu gabat sugo afu ndoṅ kame bunaig

¹ Mara ande Babilonia tuku gabat sunḡo Amrafel, Elasar tuku gabat sunḡo Ariok, Elam tuku gabat sunḡo Kedorlaomer, Goim tuku gabat sunḡo Tidal nane baikka ta

² gabat sugo 5 ndoṅ kame bunaig. Gabat sugo 5 ta Sodom tuku gabat sunḡo Bera, Gomora tuku gabat sunḡo Birsas, Atma tuku gabat sunḡo Sinab, Seboim tuku gabat sunḡo Semeber, Bela tuku gabat sunḡo turmba. Bela tumbranṅge tuku nyu ande Soar ṅginaig.

³ Gabat sugo 5 ta ulendika pasa katnaig sulumba Sidim tuku ma gutoṅ ta kinaig. Ma ta kile Yu Kagli ṅayo taṅge te-suluna.

⁴ Kedorlaomer nu yar 12 gabat sugo 5 ta kulatkina le nane ta tuku ndagariniḡina le yar 13 mbolṅge nane nu ndoṅ kame bunaig.

⁵ Yar 14 mbolṅge Kedorlaomer nuṅe gulab kame gabat sugo keṅ ta ndoṅ nane nangine kame mbal kile-maṅgar ka kinaig ka tumbranṅge afu ndoṅ kame bunaig. Asterot-Karnaim tumbranṅge Kedorlaomer nu Refaim mbal ndoṅ kame bumba nane kile-ibenḡina sulumba ka Ham tumbranṅge nu Susim mbal ndoṅ kame bumba nane kile-ibenḡina sulumba ka Kiriaticim tuku ma gutoṅ taṅge nu Emim mbal ndoṅ kame bumba nane kile-ibenḡina.

⁶ Tanjamba nu maṅ kina ka Edom ma biṅ taṅge nu Hor mbal ndoṅ kame bumba nane yokerkina le nane sili-silinaig le nu nane dubika kina ka Elparan tumbranṅge ma baknu ta makembiṅge lukina.

⁷ Lukina sulumba kumba ka Enmispat tumbranṅge pronaig. (Tumbranṅge ta kile nyunu Kades ṅgade). Tumbranṅge taṅge nane Amalek mbal Amor mbal ndoṅ kame bunaig sulumba nane tuku kilke ta yaike likinaig. Amor mbal nane Hasason-Tamar tumbranṅge minnaig tuku.

⁸ Ait ta mbolṅge Sodom, Gomora, Atma, Seboim, Bela tumbranṅge 5 ta tuku gabat sugo nane nangine kame mbal ndoṅ Sidim tuku ma gutoṅ ta kinaig sulumba taṅge nane kame tuku kuaneka minnaig.

⁹ Elam tuku gabat sunḡo Kedorlaomer, Goim tuku gabat sunḡo Tidal, Babilonia tuku gabat sunḡo Amrafel, Elasar tuku gabat sunḡo Ariok nane mata kame tuku kuaneka minnaig. Gabat sugo baikka ta nane gabat sugo 5 ta ndoṅ kame buwam bafunaig.

¹⁰ Sidim tuku gutoṅ ta nane buk ndame dabuk dabuk kolta suk ta sota buruk sunḡomba sarke likinaig. Kile kame sanḡri tinḡina le Sodom tuku gabat sunḡo Gomora tuku gabat sunḡo nale kuru-kuruka nakile kame mbal ndoṅ kua ka bariṅga buruk ta sinam kinaig le gabat sugo keṅ ta nane kame kuasmbi afu ndoṅ kua ka ma tabenu ta poṅga kinaig.

¹¹ Tanjanaig le gabat sugo baikka ta nane Sodom le Gomora tuku agaṅ ndende, nyamagan, taṅgo pino turmba yomba kilmba kinaig.

¹² Abram nzamu nuṅe Lot nu Sodomṅge minna le nane nu tumba nu tuku agaṅ ndende turmba kilmba kinaig.

¹³ Tanjanaig le taṅgo ande nu wam ta kaṅgermba kua ka Abram sota kina sulumba Abram kila sana. (Abram nu Mamre tuku ail tugum taṅge minna. Mamre nu Amor taṅgo ande. Nu nuṅe mambo kat nuṅe ndoṅ nane keṅ ta Abram tuku gulab kat nuṅe minnaig. Mambo ar ta nyu nakile Eskol le Aner).

¹⁴ Nane Abram tuku nzamu nuje tumba kinaig ta tanjo tanje wam kubeu tuna le Abram nu ismba nuje kuasmbi kame tanjo 318 ta njakmba kile-manjurkina sulumba nane ndonj gabat sugo bailka ta dubika Dan tumbrañ kinaig.

¹⁵ Furir ngamuna le nu nuje kuasmbi ta kilmba walna sulumba gabat sugo bailka ta ndonj kame bumba nane kile-ibenjka yok-erkinaig le nane sili-silinaig le nane dubika kinaig ka Hoba tumbrañ pronaig. Hoba tumbrañ ta Damaskus tumbrañ patumba minna.

¹⁶ Nu Sodom le Gomora tuku gabis agañ ndende njakmba ta kile-luka kilmba nzamu nuje Lot turmba tumba Lot tuku agañ ndende tanjo pino njakmba turmba kilmba luka kinaig.

¹⁷ Abram nu gabat sugo bailka ta ndonj kame bumba nane kile-ibenjka sulumba luka prona le Sodom tuku gabat sunjo ta Abram sota kina ka Zawe ma guton tanje Abram te-silikina. (Ma gutonj ta tuku nyu ande Gabat Sugo tuku Gutonj njgade).

Melkisedek nu Abram nyaro tuna

¹⁸ Salem tuku gabat Melkisedek nu Kuate o mbolok tuku pris minna. Nu bret grep kule kilmba Abram tugum kumba

¹⁹ nyaro pasa tuna sulumba sakina: Kuate nu o mbolok. Nunje samba kilke kile-mayokkina. Nunje ne nyaro pasa tinwa.

²⁰ Kuate nu o mbolok. Sine nu tuku nyu te-dungube. Nunje ne sinzanjat le nanje ngueu mbal njakmba kile-ibenjkat njgina.

Tanjakina le Abram nu gabis agañ ndende njakmba kilna ta manjur 10 patika ande tumba Melkisedek tuna.

²¹ Tanjana le Sodom tuku gabat sunjonje ndek Abram sana: Tanjo pino njakmba yinje kili le gabis agañ ndende njakmba ne kila njgina le

²² Abram ndek Sodom tuku gabat sunjo ta sana: Kuate Sunjo nu o mbolok. Nunje samba kilke kile-mayokkina le ye kile Sunjo tuku nyu mbolnje pasa sanjri pilewet.

²³ Ne ngumneñga sakikat: Yenje Abram agañ ndende sungomba tuwen le kile nu agañ ndende sungomba njak minit nga sakikat tukunu ye ne tuku agañ inum te nda. Muli fonjonj afu ko kupe ngaro tuku muli ande mata ye te nda.

²⁴ Ye mbulit. Ye agañ ndende afu kile nda. Ye tuku kuasmbinge nyamaganj afu kilmba nyinaig ta maye. Ye tuku gulab kame Aner Eskol Mamre nane ndo agañ ndende afu ninja nga sana.

15

Kuate nu Abram ndonj wamdus ulendi-naik

¹ Mara ande Abram nu kinatanu suk Sunjonje wika sana: Abram, ne kuru kuru ndaka. Ye ne tuku kandim tanjanj ne kulatka minet. Ne lafu mayenu sunjokanu tamnjgat njgina.

² Tanjakina le Abram nu ndek sana: O Kuate Sunjo, ye kinjo kugatok minet. Ye kumi le Damaskusnu tanjo Elieser nunje ye tuku agañ ndende kilamnjgat. Ta tuku ne ame agañ mayenu ye samnjgat?

³ Ne ye tuku ndare tumunu ande ndasina tukunu ye tuku kukul tanjo nunje ye tuku agañ ndende kilamnjgat njgina.

⁴ Tanjakina le Sunjo nu pasa lafumba sana: Kuga. Kukul tanjo nanje Elieser nu ne tuku agañ ndende kile nda. Nanje kinjo ndinok ta nunje ne tuku agañ ndende kilamnjgat njgina.

⁵ Tanjakina sulumba nu Abram tumba kilim kumba sana: Ai ambe. Samba mbol ambe tandeka mambilmba mbai kanjerka. Ne njakmba burkam kumunj e? Ngumneñga ne tuku ndare mbolnje mbanj gudommba mayok kanjaig. Samba mbolnje mbai minig tanjanj burnu kumunj kuga njgina.

⁶ Tanjakina le Abram nu Sunjo tuku pasa ta ismba nu tuku sanjri tomba tinjina le Sunjo nu tuku ngamunjal son ta kanjgermba nu tanjo tinjreknu njgina.

⁷ Tanjakina sulumba nu Abram sana: Ye Sunjo. Ye ne Babilonia mbal tuku kilke Ur tumbrañnje ye ne mindenumba te prowen. Kilke te ne sernam tuku nga ye tanjawen njgina le

⁸ Abram ndek lafumba sakina: O Kuate Sunjo, ye kilke te miro minam tuku sayate ta ye ndanjmba pasa ta son pasa nga kila pili e njgina le

⁹ Kuate nu ndek sana: Agañmor afu kilmba ye tugum te prowa. Makau pangarnu ande, meme pangarnu ande, sipsip pailnu ande njakmba yar kenjmba njak, gami ande, sar umanj kitek ande turmba kilmba ye tugum te prowa njgina le

¹⁰ Abram nu pasa ta kumumba agañmor ta kilmba nu tugum prona sulumba agañmor ta ngamunje fetke lika inumnu ndinamnje inumnu njainamnje patike likina sulumba umanj armba ta fet ndakina.

¹¹ Tanjana le wir afu ndem ta kilam tuku fumba ndekinaig le Abram nu ndem ta njgailka nane yokerke likina.

¹² Ki ka butunjina le Abram nu kinymba ma make sunjo kanjgermba ngamunjal pitina le nu kuru kuru sunjo tina.

¹³ Tanjamba minna le Sunjo nu Abram sana: Ye sinja sanet. Ne tuku mbanj kilke te kusremba kilke kise mbolnje rawe tanjo minwaig le kilke ta mbolok mbal nane piro karenjnu ninjguwaig le piroka nane ait kuen njayo yar 400 nane sanzalnu minamnjgaig.

¹⁴ Ait ta kugawa le ye kilke ta mbolok mbal lafumba piti ninji le nanje mbanj kame

kusrekuwaig le agañ ndende sunḡomba ḡak tinḡa ma ta kusrewamḡaig.

¹⁵ Nenḡe ndo mine mayemba ma ma saibo pilmba kuma le ḡnunḡaig.

¹⁶ Amor mbal kilke te mbolḡe minig ta nanḡine mbar sugo ke likade ta kumunḡuwaig le nanḡe ndare pulumba kinit ta ka baillkanu mbolḡe maḡ luka te prowamḡaig ḡa Abram sana.

¹⁷ Tanjakina le ki butunḡa furirna le waim ande pa guwa ḡak sati ande turmba mayok kinaik sulumba agañmor ndemnu Abrahamḡe fetka patikina ta ḡgamuk ḡgamuk kinaik.

¹⁸ Tanjanaik le Sunḡo nu Abram ndoḡ wamdus ulendika sinḡa son pasa Abram sana: Ne tuku ndare ye kilke te serninḡamḡit. Isip tuku kule sunḡo kumamḡe kumba ka kule sunḡo Yufretis kumamḡe tinḡate kilke ta ḡakmba tane sertinḡamḡit.

¹⁹⁻²¹ Ken mbal Kenis mbal Kadmon mbal Hit mbal Peris mbal Refaim mbal Amor mbal Kanan mbal Girkas mbal Yebus mbal nane tuku kilke ta ḡakmba tane sertinḡamḡit ḡa Abram sana.

16

Sarai tuku piro pino Hagarḡe kiḡo te-pilna

¹⁻² Sarai nu Abram tuku kiḡo ande te-pile ndakina sulumba nu tanḡo nuḡe sana: Sunḡo nu kiḡo ande ndasina tukunu ne ye tuku piro pino ndoḡ minap le nu kiḡo ande te-pilwa le yiḡe kiḡonu tamḡit ḡgina. (Sarai tuku piro pino ta nyunu Hagar. Hagar nu Isipnu).

Abram nu Sarai ndoḡ wamdus ulendinaik sulumba

³ Sarai nu nuḡe piro pino ta tumba Abram pinonu tuna. Ait ta mbolḡe Abram buk yar 10 Kanan kilke mbolḡe minna.

⁴ Abram nu Hagar tumba nu ndoḡ minnaik sulumba Hagar nu kiḡo konna ta kamusmba nu Sarai ake agañ tanḡan ḡa talana.

⁵ Tanjana le nu ndek Abram sana: Hagarḡe ye talayate ta nanḡe mbar. Ye yiḡe piro pino ne tinnen ta nu kile funḡulok minmba nu ye talayate. Sunḡonḡe ndo nu sile pilesikuwa ḡa tanḡo nuḡe sana.

⁶ Tanjakina le nu ndek Sarai sana: Pino ta ne tuku piro pino ndo. Ne ame wam nu mbol kam ndeta ka ḡgina. Tanjakina le Sarai nu Hagar sawe lika katna le kua ka nu kusrena.

⁷ Hagar nu Sarai kusremba Sur kambim tuku ndin dubimba kina ka ma baknu mbolḡe kule burok tugum tanḡe minna le Sunḡo tuku Enḡel nu tugum pronasulumba

⁸ nu kusnana: Hagar, Sarai tuku piro pino, ne aninḡe prowat sulumba animbi kanḡat e ḡgina le nu ndek enḡel ta sana: Ye yiḡe piro gabat Sarai tuku kuru-kuruka kua ka tembi prowit ḡgina le

⁹ Sunḡo tuku Enḡel nu sana: Ne luka nanḡe piro gabat sota kumba nanḡe ḡgamunḡal te-ibenmba Sarai kumnemḡe mina.

¹⁰ Yenḡe ki le ne tuku ndare tugeka kuasmbi sunḡokanu mayok kanḡat. Burnu kumunḡ kuga ḡgina.

¹¹ Tanjakina sulumba Sunḡo tuku Enḡel maḡ lato sana: Ne kiḡo te-palmbimḡat. Sunḡo nu ne tuku malmbi ta isna tukunu ne kiḡo ta nyunu Ismael* ḡa.

¹² Nu donḡi ḡguikok tanḡan minmba nu tanḡo pino ḡakmba tuku ḡgueu minamḡat. Nu nuḡe ndare tuma ndoḡ mata nu mine nda. Nu kasomḡe minamḡat ḡgina.

¹³ Tanjaka sana le Hagar nu nuḡe wamdusmbi sakina: i ... Ye Kuate kanḡerit ta ye kume ndakit ḡgina.

Sunḡo nu Hagar ndoḡ pasatina le Hagar nu sakina: O Kuate, ne tuku am mbolḡe agañ ndende ḡakmba mayokḡe minit ḡgina.

¹⁴ Ta tuku nane kule burok ta nyunu "Sunḡo abo tugu ḡak nu ye kanḡeryate" ḡgade. Kule burok ta Kades tumbranḡ Bered tumbranḡ ḡgamu-ḡgamunḡe minit.

¹⁵ Abram Hagar funḡul te-tuna ta kile nu kiḡo te-pilna le Abram nu kiḡo ta nyunu Ismael ḡgina.

¹⁶ Abram nu yar 86 ḡak minna le Hagar nu kiḡo ta te-pilna.

17

Kuate nu ḡgaro pikam tuku maḡau te-mayokna

¹ Abram nu yar 99 ḡak minna le Sunḡo nu Abram tugum promba sana: Ye Kuate Sangri Nayo. Ye ne sanet. Ne ye tuku minḡe dubimba maḡau purfeḡnu ndo ḡak mina.

² Ye ne ndoḡ wamdus ulendika sinḡa son pasa pilet ta dubimba kumuwaḡit. Yenḡe ki le ne tuku ndare tugeka tanḡo pino sunḡomba mayok kanḡaig ḡgina.

³ Tanjakina le Abram ndek truk kina le Kuate nu maḡ lato sana:

⁴ Ne isa. Ye tuku sinḡa son pasa ne mbolḡe minit tukunu ne tanḡo kuasmbi sunḡomba tuku mbunḡ nanḡine minamḡat.

⁵ Ta tuku ne tuku nyu Abram kuga. Ne tanḡo kuasmbi sunḡomba tuku mbunḡ minamḡat tukunu ye ne tuku nyu kitek Abraham pili le minamḡat.

⁶ Yenḡe ki le ne tuku ndare mbolḡe kuasmbi sunḡomba mayok kanḡaig. Afu gabat sugo mayok kanḡaig.

⁷ Ye ne ndoḡ ne tuku ndare kame ndoḡ wamdus ulendika sinḡa son pasa te-pilet ta

* 16:11: Ismael nyu ta tugunu: Kuate nu isna

kugawe nda. Ye siŋka kumuwanŋgit. Ye ne tuku Mbara, ne tuku ndare pulumba tuturmba kanŋat ta tuku turmba Mbara minmba minamŋgit.

⁸ Ne kilke te tuku tuguk tanŋo kuga ta ye kilke te nduiye nanŋe ndare kame ta ndoŋ tane sertinŋamŋgit. Kanan kilke ŋakmba te tane tuku kilke minmba minamŋgat. Kugawe nda. Ye siŋka tane tuku Mbara minmba minamŋgit ŋgina.

⁹ Kuate nu maŋ lato Abraham sana: Ye siŋka son pasa te sanet. Nanŋe ndare puluka tuturmba kuwaig ta tane pasa saket te ismba kumumba dubiwap.

¹⁰ Ye ne ndoŋ nanŋe ndare kame ndoŋ wamdus ulendika pasa dubimba kumuwan tuku ta tenŋemba. Tane tanŋo kiŋo kame ŋakmba tuku ŋgaro pikap sulumba

¹¹ ye tane ndoŋ pasa katet te gilai ndanŋap.

¹² Tane kiŋo kile-patikap sulumba mara 8 kugawaig le nane tuku ŋgaro pikap. Tanŋine piro tanŋo tuku kiŋo kame tane kasomok tanŋo piyamba kile-likinaig ta ŋakmba tuku ŋgaro pikap. Tanjamba minmba minap le

¹³ ye tane ŋakmba ndoŋ wamdus ulendika minmba minamŋgit. Ta tuku nane ŋakmba tuku ŋgaro pikap le tanŋine ŋgarosu mbolŋŋe nzilal ta minwaig.

¹⁴ Tanŋo ande ŋgarosu nzilal ta kugatok ta nu tane ŋgamukŋŋe mine nda. Nu ye ndoŋ wamdus ulendikam tuku wam ta purmba pitaite ŋga sakina.

¹⁵ Kuate nu maŋ Abraham sana: Ye kile piyo nanŋe Sarai tuku sanet. Ne kile nyunu Sarai ndanŋa. Kile nyunu kitek Sara ŋga.

¹⁶ Yenŋe nu nyaro tuwi le nu ne ndoŋ kiŋo ande te-palmbimŋgaik. Tanjamba nu tanŋo kuasmbi sunŋomba gabat sugo afu turmba tuku ina nanŋine minamŋgat ŋgina.

¹⁷ Tanjakina le Abraham nu truk ka nzu-milka wamdusmbi sakina: Yoi. Ye buk saibo pilmba yar 100 ŋak minet ta ndanŋmba ye kiŋo tam tuku sakate? Sara mata buk saibo pilmba yar 90 ŋak minit tukunu nu mata kiŋo te-palmbim kumuŋ kuga ŋga idusna.

¹⁸ Tanjamba idusna sulumba Abraham nu Kuate sana: Ne ye tuku kiŋo Ismael ndo kulatka le nu maye minwa ŋgina kande

¹⁹ Kuate ndek Abraham sana: Kuga. Piyo nanŋe Sara nu ne tuku kiŋo ndinok tepalmbimŋgat ta ne kiŋo ta nyunu Isak ŋga. Ye kiŋo ta tuku ndare ŋakmba ndoŋ wamdus ulendika yiŋe siŋka son pasa kumumba dubimba minmba minamŋgit. Kugawe nda.

²⁰ Ne Ismael tuku sayat ta ye mata isit. Yenŋe nu nyaro tuwi le nu tuku ndare tugekuwaig sulumba nu tuku ndare mbolŋŋe gabat sugo 12 mayok kanŋaig. Nu tuku ndare mbolŋŋe kuasmbi sunŋo mayok kanŋat.

²¹ Ye Ismael tuku tanjawanŋgit ta ye Isak ndoŋ wamdus ulendika yiŋe pasa kumumba minmba minamŋgit. Yar ande si ait tenŋe prowa le Sara nu kiŋo ta tepalmbimŋgat ŋgina.

²² Tanjakina sulumba Kuate nu Abraham ndoŋ pasate denŋpurmba nu kusremba kina.

²³ Kile Abraham nu Kuate tuku minŋe dubimba ki ait ndui ta mbolŋŋe kiŋo nuŋe Ismael tuku ŋgaro pikna sulumba nu tuku wande tuma mbal nu tanŋo ndametiŋmbi piyamba kile-likinaig ta ŋakmba tuku ŋgaro pike likina.

²⁴⁻²⁵ Abraham nu yar 99 ŋak minna le kiŋo nuŋe Ismael nu yar 13 ŋak minna le nane nale tuku ŋgaro piknaig.

²⁶ Ki ait ndui ta mbolŋŋe ndo nane Abraham le Ismael tuku ŋgaro piknaig sulumba

²⁷ nu tuku wande tuma mbal nu tanŋo ndametiŋmbi piyamba kile-likinaig ta ŋakmba tuku ŋgaro turmba pike likinaig.

18

Kuate nu maŋ Sara kiŋo te-palmbim tuku Abraham sana

¹ Mara ande ki pa tinŋina le Abraham nu Mamre tuku ail sugo tugum tanŋe nuŋe baibai kawaŋŋe minyok minna le Sunŋo nu tugum prona.

² Abraham nu mambilmba tanŋo kenŋmba kanŋerkinna sulumba tinŋa pinderka kumba ka nane tugumŋŋe dagol tidronŋa loka saninŋina:

³ O tanŋo sugo, mayemba prowaig. Tane ye liyumba ndakape. Tane tenŋe mabtumba isukusmba kape.

⁴ Tenŋe minap le nane kule fudin tumba prowaig le kupe minyanŋa ail kumnem tenŋe minyoka mabtap.

⁵ Mabta minap le ye nyamaganŋmbi tane turtingi le nyumba sanŋri tumba kape ŋgina. Tanjakina le nane sakinaig: Ne sakate tanjamba ka ŋginaig.

⁶ Tanjakinaig le Abraham nu pitik ndo nuŋe baibai sinam kina sulumba Sara sana: Pitik ndo plaua mayenu inum kuya sulumba waimbi pipmba bret fonŋon pasoka ŋgina.

⁷ Tanjakina sulumba Abraham nu pinderka nuŋe makau fonde tugum promba fatnu kitek butuknu kuya ŋak ande madimba tumba nuŋe piro tanŋo tuna le nuŋe pre pre balemba kuapikina.

⁸ Tanjana le Abraham nu makau fatnu kuapikina ta tumba bata le amo turmba kilmba nane tugumŋŋe patikina le nane kilmba nyumba minnaig.

Nane isukusmba minnaig le Abraham nu nane tugum tanŋe ail kumnemŋŋe nane tairnŋa tin minna le

⁹ nane nu kusnanaig: Piyo nanje Sara nu aninje minit nginaig le nu ndek sakina: Nu baibai sinam tenje minit ngina le

¹⁰ tanjo inum tanje ndek nu sana: Yar ande si piyo nanje Sara nu kinjo tuwa le ye sinja luka prowamngit ngina. Tanjakina le Sara nu nu ngumnemnje baibai malanja tugum tanje pasa ta kagmanga ismba tin minna.

¹¹ Abraham nale Sara ndon buk saibo patika yar gudommba kinaig le Sara nu kinjo te-palmbim kumun kuga tukunu

¹² nu wamdusmbi nzumilka sakina: Ye buk saibo pilen. Yinje gabat mata saibo pilna. Ye ndanndanjmba tuma kinymba kamusi nga idusna.

¹³ Tanjamba idusna le Sunjo nu Abraham sana: Ndanjam tuku Sara nu nzumilka sakat: Ye buk saibo pilen ta ndanjmba ye kinjo tamngit nga sakat.

¹⁴ Ye Sunjo. Ne iduste ye wam ta kam kumun kuga nga ne iduste e? Kuga. Ye wam njakmba kam kumun. Ye buk sakit. Yar ande si ait tenjen mbolnje Sara nu kinjo tuwa le ye luka prowamngit ngina.

¹⁵ Tanjakina le Sara nu yabuka sakina: Ye nzumil ndakit ngina le nu ndek nu sana: Kuga. Ne sinja ne nzumilka ngina.

Kuate nu Sodom le Gomora tumbran kile-njisikam sakina

¹⁶ Kile tanjo ken ta tinja Sodom tumbran tumail tumba kinaig le Abraham nu nane mindeka ndinje mbilningam bafuna le

¹⁷ Sunjo nu wamdusmbi sakina: Ye manjau kam bafuwet te ye Abraham yabuwe nda. Kuga.

¹⁸ Ngumnemnja Abraham tuku ndare mbolnje tanjo kuasmbi sunjo sanjri njak mayok kanggaig. Nu mbolnje kilke tugu njakmba mbolnje ye wam mayenu kamngit.

¹⁹ Ye nu madiwen le nu nuje kinjo kame nuje wa kat nuje ye tuku manjau tumninguwa le nane manjau purfenju tinreknu njak minamnggaig. Tanjawa le ye nu mbolnje sinja pasa sawen ta kumumba tambimngit nga idusna.

²⁰ Tanjamba idusmba nu Abraham sana: Sodom Gomora nale une manjau sugokanu njak. Nale tuku une manjau ta tanjo pino njakmba nanjine nanjine sakade le iset.

²¹ Nane sakade ta kumumba une ta minit e ta ye kumba katesewamngit ngina.

²² Tanjakina le tanjo ar ta Sodom tumail tumba kinaig le Sunjo nu Abraham ndon minna le

²³ nu ndek Sunjo kusnana: Ne tanjo tinreknu njagonu njakmba ulendimba bale faramngat e?

²⁴ Tumbran tanje tanjo tinreknu 50 minwaig ndeta ne tumbran ta te-ngisiwamngat e ko nanenu nga mapewamngat?

²⁵ Ne nane tinreknu njagonu njakmba ulendimba bale faramngat e? Ne tanjawa kumun kuga. Ne tanjo njakmba kulatka kumumbi pilenngate tuku. Ne manjau mayenu ndo kate tuku ngina le

²⁶ Sunjo nu lafumba sana: Ye Sodom tanjo tinreknu burka ka 50 ta ye nanenu nga njakmba mapenungit ngina.

²⁷ Tanjakina le Abraham nu man lato sana: O Sunjo, ye man ne kusnani le ne ye tuku ndagari ndanuwa. Ye ake tanjo ndo. Ne ye tuku ise ndaka.

²⁸ Ne tanjo tinreknu burka ka 50 kuga 5 den ndeta ne tumbran ta te-ngisiwamngat e ngina le Sunjo nu sana: Tanjo tinreknu 45 ndo minwaig ta ye tumbran ta te-ngisiwe nda ngina.

²⁹ Kile Abraham nu man lato Sunjo kusnana: Ata. Tanjo tinreknu 40 ndo nzinge minwaig ndeta ne ndanamngat ngina le Sunjo nu lafumba sana: Nane 40 ndo nzinge minwaig ta ye tumbran ta te-ngisiwe nda ngina.

³⁰ Tanjaka sana le Abraham nu man kusnana: O Sunjo, ye man lato kusnanamngit ta ne ye tuku ndagari ndanuwa. Tanjo tinreknu 30 ndo nzinge minwaig ndeta ne ndanamngat ngina le Sunjo ndek nu sana: Ye nane 30 ndo kanjerkumba ta ye tumbran ta te-ngisiwe nda ngina.

³¹ Kile Abraham man lato nu kusnana: O Sunjo, ye gabat kuilnga ne ndon pasatet. Tanjo tinreknu 20 ndo nzinge minwaig ndeta ne ndanamngat ngina le Sunjo nu sana: Nane 20 ndo minwaig ta ye tumbran ta te-ngisiwe nda ngina.

³² Tanjakina le Abraham nu man lato kusnana: O Sunjo, ye pasa ndindo te ndo sani le ne ye ndon gubra ndata. Tanjo tinreknu 10 ndo nzinge minwaig ndeta ne ndanamngat ngina le Sunjo nu sana: Nane 10 ndo minwaig ta ye tumbran ta te-ngisiwe nda ngina.

³³ Tanjakina sulumba Sunjo nu Abraham ndon pasate denjurmaba nu kusremba kina le Abraham nu luka nuje tumbran kina.

19

Sodom tuku une manjau

¹ Furirna le enjel ar ta Sodom pronaik. Lot nu Sodom tumbran fonde malanja tugum tanje minyok minna sulumba nu nale kanjerka tinja kumba ka nale tugumngat loka sakina:

² O tanjo sugo, mayemba prowaik. Tale kupe minyanja ye tuku wande mbolnje kinymba indole mafewa le man kape ngina le nale ndek Lot sanaik: Kuga. Sile tumbran ngamu mayok sinje kinyamngik nginaik kande

³ Lot nu nale sanjrimba sarsarnikmba nu tuku wande mbol kuwaik nga sanikina le

nale tinga nu dubimba nu tuku wande mbol kinaig. Tanjamba Lot nu nuje piro mbal saningina le nane nale tuku pagunaig sulumba bret yis kugatok pasokinaig le nu nyamaganj ta kilmba nale nikina le nyinaik.

⁴ Isukuse denpurmba nale kinyam bafunaik le Sodom tumbrañ tanjo kinjo kame ta njakmba pro Lot tuku wande kornaig sulumba

⁵ wi kuenka nu sanaig: Tanjo ar furirat le ne sota prowaik ta nale aningge minik? Ne nale kile-mayokka le sine nale ndonj karbe njinaig.

⁶ Tanjakinaig le Lot nu nane sota kilim kina sulumba malanja tukulmba saningina:

⁷ Tira kame, tane manjau njayonu te nale mbolnje ndakap.

⁸ Ye tuku kulim ar minik te nale tanjo ande ndonj kinye ndakinaik. Ye nale kile-mayokka tane tingi le tane ame manjau kam ndeta nale mbolnje kap. Tanjo ar te mbolnje manjau njayonu ande ndakap. Nale ye tuku gulab prowaik le ye nale kulatket njina.

⁹ Tanjakina le nane Lot sanaig: Ne kua kaye. Ne tumbrañ tuguk tanjo kuga. Ne ndanam saka singine manjau te kusremwam tuku peusingit? Kua kaye. Kuga ta sine ne mata tumba njayo silinamngig njinaig. Tanjakinaig sulumba nane Lot mbitimbitimba malanja sambriwam bafunaig le

¹⁰ tanjo ar tanje malanja talka wai sirmba Lot didikinaik le sinam kina le nale malanja tukulnaik.

¹¹ Tukulnaik sulumba nale tanjo kinjo kame malanja tugumnje minnaig ta njakmba am tukulninge likinaig le nane malanja tesili ndakinaig.

Lot nane Sodom kusrenaig

¹² Kile nale ndek Lot sanaik: Nanje ndare afu minig e? Nanje mbiyel, nanje kinjo, nanje kulim afu turmba minig kande kilmba tumbrañ te kusremba kua kape.

¹³ Sile tumbrañ te te-njisiwamngik. Tumbrañ te tuku tanjo pino nane tuku une manjau sunjokina le tanjo pino nane nangine nangine sakade le Sunjo nu isna. Ta tuku Sunjo nu sile tumbrañ te te-njisiwam tuku kukulsikina le prowik njinaik.

¹⁴ Tanjakinaik le Lot nu tinga kumba tanjo armba nu tuku kulim kat nuje kilam tuku madinikina ta sanikina: Tale tingap le sine tumbrañ te kile ndo kusremba kua kab. Sunjo nu tumbrañ te te-njisiwamngat njina kande nale nu usre pasa sakate nga idusmba nale numbik ri ndanaik.

¹⁵ Mafena le Sunjo tuku enel ar ta nale sanjri mbakmba Lot sanaik: Ne tinga piyo nanje, nanje kulim ar ta kilmba kile ndo tinga

pitik kua kape. Kuga ta tumbrañ te tuku une njayonu lafunu ne turmba njisinunjat njinaik.

¹⁶ Tanjakinaik le Lot nu wam nzumbilengga gitmba minna ta Sunjo nu Lot sinana le tanjo ar ta Lot le piyo nuje, kulim ar ta nane wainu kilmba kumba tumbrañ tuku fonde kilimnje patikinaik.

¹⁷ Nane kilimnje patikumba enel inum ta nane saningina: Kua ka kape sulumba mbilka njumnem mambil ndawap. Ma gutonj tenge mabte ndakap. Kua ka ka tabe si ponjgap. Tane njisikubekaig njina le

¹⁸ Lot nu lafumba sakina: O tanjo sunjo, tanjamba kuga.

¹⁹ Tale buk ye tuku sinatikina le ye mbolnje manjau mayenu kaik. Tabe si masken njayo tukunu ye tabe mbol ambe kua ka kambim fuguwet. Kumba mini le ndinngge pa ta ye tuwa le kumba njisinunjit.

²⁰ Ta tuku tale manj ye mbolnje manjau mayenu kap. Tumbrañ patuk si kanjerap. Si fudinjo. Maye ndeta ye sinje ka mini sulumba kumba njisike nda njina le

²¹ nu lafumba sana: Ta maye. Ne sakat tanjawanngit. Ye tumbrañ si te-njisiwe nda.

²² Ne patenj kua ka tumbrañ si kaye. Ye ne tairngamngit. Ne kumba si prowa le ye ma tugu te te-njisiwamngit njina.

Lot nu tumbrañ ta fudinjo njina tukunu nane tumbrañ ta nyunu Soar* njinaig.

Kuate nu Sodom Gomora kile-njisiikina

²³ Ki mbol kina le Lot nu Soar prona le

²⁴ Sunjo nu ndame pa soñ njak sawe piyanu sukmba Sodom Gomora tuku ma tugu njakmba kumunje likina.

²⁵ Tumbrañ ar ta tuku ma gutonj ta tanjo pino aganj njakmba kilke mbolnje prowe likinaig ta njakmba usarke sulunaig.

²⁶ Tanjanaig le Lot piyo nuje mbilka njumnem mambilna kande nuje njarusu ta sol kuilka karenja makek suk tin minna.

²⁷ Mafena le Abraham nu maratukuk tinga kina ka Sunjo ndonj pasata minnaik ma ta tugum prona sulumba

²⁸ mambilmba Sodom Gomora tuku ma gutonj kilke njakmba kanjerkina ta pa guwa sunjo tafil njak tinga minna le kanjerna.

²⁹ Kuate nu ma gutonj ta te-njisiwam bafuna sulumba nu Abraham idusmba Lot kukulna le nu tinga ma kise kina. Tanjana le nu Lot buk minna tumbrañ ta njakmba kile-njisiike suluna.

Lot tuku kulim ar ta kinjo kile-patikinaik

³⁰ Lot nu Soar tumbrañnge minam tuku kuru-kuruka nuje kulim ar ta kilmba tumbrañ ta kusremba tabe ponja kinaig ka ndame burek ande kanjermba sinam tanje minnaig.

* 19:22: Soar nyu ta tugunu Fudinjo

³¹ Tanjamba tanje minnaig sulumba kulim mulum ta mambo nuje sana: Mam buk saibo pilna. Kilke te mbolnje tanjo ande sile kilam tuku mine ndakate.

³² Ta tuku ne isa. Sile mam grep kule tupe le nu nyumba nginngankuwa le sile nu ndonj kinype. Tanjape sulumba sile kinjo kilepatikupe ngina.

³³ Tanjamba furirna le nale mam nakile grep kule tunaik le nu nyumba nginngankina. Ngin-ngankina le kulim nuje mulum ta mam nuje ndonj kinynaik ta mam nuje nginnganka nu wam ta katese ndana.

³⁴ Mafena le kulim mulum ta ndek mambo nuje sana: Furir ye mam ndonj kinyit. Ngilainje sile manj mam grep kule tupe le nyumba nginngankuwa le ne suk mam ndonj kinya. Tanjape sulumba sile kinjo njak minpe ngina.

³⁵ Tanjakina sulumba nale mam nakile manj grep kule tunaik le nu nyumba nginngankina. Ngin-ngankina le mambo nuje suk mam nuje ndonj kinynaik ta mam nuje nginnganka wam ta mata katese ndana.

³⁶ Tanjana le Lot tuku kulim ar ta mam nakilenge fungul nikina le kutunaik.

³⁷ Kulim mulum ta kinjo ande te-pilna sulumba kinjo ta nyunu Moab ngina. Kinjo ta nu Moab mbal tuku mbuj nanjine.

³⁸ Mambo nuje mata kinjo ande te-pilna sulumba kinjo ta nyunu Ben-Ami ngina. Ben-Ami nu Amon mbal tuku mbuj nanjine.

20

Abraham le Abimelek

¹ Abraham nu kumba ka Negeb ma baknu mbol prona sulumba Gerar tumbranje minna. Gerar nu Kades tumbranj Sur tumbranj ngamu-ngamuje minna.

² Tanje minna sulumba Abraham nu Sara nu yije kulim ngina le Gerar tuku gabat sunjo Abimelek nu tanjo afu kukulningina le nane pro Sara tumba ka Abimelek tunaig.

³ Tanjamba minmba ait ande furir ngamu Abimelek nu kinyna sulumba kinjatina le Kuatenje sana: Ne isa. Ne pino te tanjo njak tina tukunu ne kumamngat ngina.

⁴ Abimelek nu Sara ndonj kinye ndakinaik tukunu nu Sunjo lafumba sana: O Sunjo, ye mbar ndawen. Ne tanjo mbar ndade ta ne balenngam kumunje e?

⁵ Abraham nu nuje ye sayina: Pino te ye tuku kulim ngina le Sara mata ye sayina: Tanjo te ye tuku leu ngina. Ye mbar ndawen. Ye tanjo pino njakmba am mbolnje ye manjau te ken ngina le

⁶ Kuate nu kinjambi lafumba sana: Ne tanjo pino njakmba tuku am mbolnje tanjana

ta ye kila. Ta tuku ye ne nu ndonj une ndaka nga peunen le ne pino ta kire ndana.

⁷ Ne kile pino ta tumba luka ka tanjo nuje tawe. Tanjo ta nu tuan tanjo ande. Nu ne tuku yabanja le ne kume nda. Ne pino ta luka nu ndatawe ta ne nanje kuasmbi ndonj tane njakmba kume likamngag ngina.

⁸ Mafena le maratukuk tinja Abimelek nu nuje piro tanjo njakmba kile-mangurka pasa njakmba Kuatenje sana le isna ta saningina le nane kuru kuru sunjo tinaig.

⁹ Tanjanaig le Abimelek nu Abraham wika sana: Ne ame manjau sine mbolnje kina? Ye ame mbar ken le ne sine njakmba piti sunjo te singam bafute? Ne sinja manjau ta njayonu kina.

¹⁰ Ne ndanjam saka manjau tenjemba kina ngina le

¹¹ Abraham lafumba nu sana: Ye idusen tumbranj te tuku tanjo nane Kuate tuku minje kumnemnje minmba nu tuku nyu kurau ndakade tukunu nane ye tuku pino tumba ye baleyubekaig nga idusen.

¹² Pino te son ye tuku kulim. Sile mamnje kile-patikina ta sile ina yimyam le ye nu pinonu ten.*

¹³ Kuate nu ye kukulyina le ye yije tumbranj tuguk kusrewen sulumba nu sawen: Ne ye mbolnje manjau mayenu kumba ma njakmba mbolnje tanjo njakmba tenjemba saningja: Tanjo te ye tuku leu nga saka ngen.

Abraham nu tanjamba Abimelek sana le

¹⁴ nu kina ka Sara tumba pro Abraham tuna sulumba sipsip makau piro tanjo piro pino afu turmba kilmba promba Abraham tuna sulumba

¹⁵ sana: Kilke te njakmba ye tuku ndo. Ne ma ani nzalinu minam idusmba ndeta ka tanje minyoka ngina.

¹⁶ Tanjamba nu ndek Sara sana: Ne mbar ndana. Tanjo kame ne ndonj minig ta nane katesewaig nga ye leu nanje ndametinj sonj 100 tuwet. Ye tanjawi le ne mbar ande ke ndakina ta nane njakmba katesemba kila palmbimngag ngina.

¹⁷⁻¹⁸ Abimelek nu Abraham piyo nuje tina tukunu Kuate nu Abimelek tuku piyo nuje, piro pino kat nuje nane njakmba kinjo ngailningina tukunu Abraham ndek Kuate yabanja le Abimelek nale piyo nuje ndonj, nuje piro pino njakmba nane wakeikina le nane manj kinjo kile-patike likinaig.

21

Sara nu Isak te-pilna

¹ Sunjo nu sinja pasa buk Abraham sana ta nu Sara mbolnje kina le

² nu fungul njakna. Abraham nu buk saibo pilmba yar 100 njak minna le piyo nuje Sara

* **20:12:** Hibru mbal tuku manjau buk tanjamba minanu. Ina yimyam mam ndindo ta nane munju kilanu (2 Samuel 13 kanjerap).

nu Kuate nu ait sana ta mbolŋge kiŋo ta te-pilna le

³ Abraham nu kiŋo ta nyunu Isak ŋgina.

⁴⁻⁷ Kile Sara ndek sakina: Kuateŋge ye sinzanyat le ye kiŋo te-pilit. Ta tuku ŋga ye gare-gareka nzumilket. Nane ŋakmba ye maŋau kit ta iswaig sulumba gare-gareka nzumilkamŋgaig ŋgina. Tanjakina sulumba nu maŋ lato sakina: Nane buk idusnaig Sara nu Abraham tuku kiŋo ande te-pile nda ŋga idusnaig ta ye tuku taŋgo saibo pilna le kile ye nu tuku kiŋo ande te-pilit ŋgina.

Isak nu mara 8 kusrena le ki ait ta mbolŋge Kuate nu Abraham buk sana ta kumumba nu kiŋo nuŋe tuku ŋgaro pikna.

Abraham nu Hagar nale Ismael ndoŋ pitaikina le kinaik

⁸ Kiŋo ta sunŋokina le ina nuŋeŋge nu amo ŋgailna. Ki ait ta mbolŋge Abraham nu kiŋo amo kusrena ta tuku pagumba nye sunŋokina.

⁹ Tanjana le Abraham tuku kiŋo Ismael nu Isipnu pino Hagar ndoŋ te-pilnaik ta nu Isak maim maim pasa tumba minna le Sara nu ismba

¹⁰ taŋgo nuŋe sana: Kiŋo ta Isak ndoŋ ne tuku aŋaŋ ndende tuma kile nda. Piro pino ta kiŋo nuŋe ndoŋ pitaika le kasom kuwaik ŋgina le

¹¹ nu pasa ta ismba kiŋo nuŋe Ismael tuku wamdus pitina le

¹² Kuateŋge nu sana: Piro pino ta kiŋo nuŋe ndoŋ ne wamdus piti ndanuwa. Ne Sara tuku pasa ismba dubiwa. Isak tuku ndare mbolŋge ndo ne tuku mbuŋ mayok kanŋaig.

¹³ Piro pino ta tuku kiŋo nu mata ne tuku kiŋo tukunu yeŋge ki le nu tuku ndare mbolŋge taŋgo kuasmbi sunŋo ande tugekamŋgat ŋga Abraham sana.

¹⁴ Tanjakina le maratukuk tinŋa Abraham nu nyamagan kilmba aŋaŋmor ŋgarombi kule kunyna ta turmba kilmba Hagar tuku kailmane mbolŋge patika kiŋo nuŋe ndoŋ kukulnikina le kinaik kumba ka Berseba tuku ma baknu mbolŋge kine promba lika minnaik.

¹⁵ Lika minnaik ma ma kule kugana le kiŋo nuŋe tumba kumba ka ail fudiŋndo ande kumnemŋge pilna le kinyumba minna.

¹⁶ Kinyumba minna le Hagar nu kiŋo nuŋe ta kusremba nane tui fat parsingade le kumba tinŋate taŋamba nu kumba ka minyokina sulumba wamdusmbi sakina: Ye kiŋo kanŋermba mini le kumwa ta ŋayo ŋgina. Tanjakina sulumba nu tange minyok minmba malmbika minna.

¹⁷ Kiŋo ta mata malmbika minna le Kuate nu isna le samba mbolŋge Kuate tuku Eŋel ndek Hagar wika sana: Hagar, ne ndaŋam

wamdus pitinate? Ne kuru kuru ndaka. Kiŋo naŋe malmbikate ta Kuate nu o buk isat.

¹⁸ Ne tinŋa kumba ka kiŋo naŋe tumba wamdus bul sera. Yeŋge ki le nu tuku ndare tugeka taŋgo kuasmbi sunŋo ande mayok kanŋat ŋgina.

¹⁹ Tanjakina sulumba Kuate nu Hagar tuku am talkina le kule burok ande kanŋerna sulumba kumba ka aŋaŋmor ŋgaro tamba kule kunyna. Kunyna sulumba kiŋo nuŋe kule ta tuna le nyina.

²⁰ Kuateŋge kiŋo ta kulatka minna le sunŋokina sulumba kumba ka Paran tuku ma baknu mbolŋge minyokumba kanzerek taŋgo minna le

²¹ ina nuŋeŋge Isipnu pino ande tumba Ismael te-tuna.

Abraham nu Abimelek ndoŋ wamdus ulendinaik

²² Ait ta mbolŋge Abimelek nuŋe kame gabat nyunu Pikol tumba Abraham tugum promba sana: Kuate tuku nyaro ne mbolŋge minit.

²³ Ta tuku ne kile Kuate tuku nyu tamba pasa saŋgri pilewa sulumba ye mbolŋge maŋau ŋayonu ande ndaka. Ye tuku kutu mbolŋge ye tuku wa kame mbolŋge mata maŋau ŋayonu ande ndaka. Ye buk ne mbolŋge maŋau mayenu ken ta kile ne suk ye mbolŋge, kilke kile ne rawe taŋgo taŋaŋ minit ta mbolŋge maŋau mayenu ndo ka ŋgina le

²⁴ Abraham ndek nu sana: Ne sakate taŋamba ye pasa saŋgri pilewet ŋgina.

²⁵ Tanjakina le Abraham nu kule burok ande Abimelek tuku piro taŋgoŋge tinaig ta tuku nu sana le

²⁶ nu ndek Abraham sana: Imaŋge kule burok ta tina ta ye gilai. Ne ye ndasayina. Kile ndo sayate le ye iset ŋgina.

²⁷ Tanjakina le Abraham nu kina ka sipsip makau turmba kilmba promba Abimelek tuna sulumba nale wamdus ulendinaik.

²⁸ Tanjanaik sulumba Abraham nu sipsip fat 7 kilmba yamokŋge patikina le

²⁹ Abimelek nu Abraham kusnana: Ne ndaŋam sipsip fat 7 ta yamokŋge patikat e ŋgina le

³⁰ Abraham lafumba nu sana: Yeŋge kule burok ta sarken ta ne son ŋga sulumba sipsip fat 7 te kila ŋgina.

³¹ (Nale wamdus ulendinaik tuku ma ta nane kile nyunu Berseba* ŋgade).

³² Bersebanŋge wamdus ulendika Abimelek nuŋe kame gabat Pikol ndoŋ nale luka Filistia ma mbol kinaik le

³³ Abraham nu Bersebanŋge ail ande ŋgukina sulumba Kuate Sunŋo abo tugu ŋak nu tuku nyu te-duŋgina.

* 21:31: Berseba nyu ta tugunu Pasa Katanu Kule Brok

³⁴ Tanjamba nu yar gudommmba Filistia kilke mbolnje minna.

22

Abraham nu Isak tumba Kuate tuku atraukam bafuna

¹ Mara ande Kuate nu Abraham tuku ngamuŋgal son tagomba nu wika sana: Abraham ngina le nu woka sakina: Ye minet te ngina.

² Tanjakina le Kuate nu sana: Ne tinja naje kiŋo naje ndindo Isak ne nu tuku kume purte ta tumba kumba ka Moria kilke mbolnje tabe ande ye ne tumnamngit ta mbolnje ne ye tuku atrauka kiŋo ta balemba piya le ugmba usarkuwa ngina.

³ Tanjamba sana le Abraham nu maratukuk tinja kuaneka donki inum tumba sangilnu mbolnje kuminj depolka kusmba nuje piro tanjo armba kilmba atraukam tuku pa fetka ndaleka tumba Isak ndonj Kuate nu ma sakina ta kinaig.

⁴ Kumba minnaig le mara armba kinaig le mara keŋnu mbolnje Abraham nu tinja mambilmba Kuate nu ma sakina ta maskenŋge kanjerna sulumba

⁵ nuje piro tanjo ar ta sanikina: Tale donki tumba tenje minap. Ye yinje kiŋo ndonj kumba ambenŋe Kuate mbarinmba nu tuku nyu te-dunja maŋ luka ndekamkik ngina.

⁶ Tanjaka sanikmba nu pa ndale jak tumba Isak tuna le kurana le Abraham nu pa wagmbi bagi turmba kilmba nale kigrinŋa kinaik

⁷ kumba ka ndinŋe Isak nu mam nuje wika sana: Mam o ngina le mam nuje ae ngina le Isak nu kusnana: Sile pa wagmbi pa ndale jak kilik ta Kuate atraukam tuku sipsip fat aninŋe ngina le

⁸ Abraham lafumba sana: Kiŋo, Kuate nuje atraukam tuku sipsip fat ande sile sikamngat ngina. Tanjamba saka nale maŋ kigrinŋa kinaik.

⁹ Nale Kuate nu ma sakina ta mbol pron-aik sulumba Abraham nu ndame turjanja pa lanjaŋ wakeimba pa ndale jak ta kuklimba ta mbolnje farna sulumba kiŋo nuje Isak kupe wai kusmba pa farna ta mbolnje pilna.

¹⁰ Tanjana sulumba nu nuje kiŋo balewam saka bagi gomba tumba wai sukakina kande

¹¹ Sunjo tuku Enej samba mbolnje wika sana: Abraham, Abraham ngina le nu woka sakina: Ye minet te ngina le

¹² Enejnŋe nu sana: Kiŋo tuku njarosu njaoy sili ndawa. Ne naje kiŋo naje ndindo mape ndamba balemba ye atraukam bafuwat ta ye kanjerit. Ne ye tuku minje dubite ta ye kile kila pilit ngina.

¹³ Tanjakina le Abraham nu mbilka mam-bilmba meme pailnu ande ail fudinndo sinamnje naunu konka minna le kanjerna sulumba kumba ka meme ta Isak tuku lafuknu tumba balemba Kuate atraukina.

¹⁴ Tanjana sulumba Abraham nu ma ta nyunu "Sunjonje sine tursinŋit" ngina. (Kile nane tenjenmba sakade: Sunjo tuku tabe mbolnje nu sine tursinŋit ngade).

¹⁵ Kile Sunjo tuku Enej nu samba mbolnje Abraham wi arnu sana:

¹⁶ Ye Sunjo. Ne ye tuku minje dubimba naje kiŋo naje balemba ye atraukam bafuwat tukunu ye yinje nyu tamba pasa sangri pilewamngit ta ne isa. Ye sirka ne mbolnje wam mayenu kamngit.

¹⁷ Yenje ne tuku ndare te-tugewi le samba mbolnje mbai minig piyalnje fulbul minig tanjaŋ sunjomba mayok kanjaig. Ne tuku mbuŋ kat naje ngyeu mbal ndonj kame bumba nane kile-ibenkamngai.

¹⁸ Tanjo kuasmbi jakmba nane ne tuku saka nane afu nyaro ninje likamngai. Ne ye tuku minje ismba dubiwat ta tuku nja sanet ngina.

¹⁹ Tanjakina le Abraham nale maŋ luka nuje piro tanjo ar ta tugum pronaiik sulumba nane luka Berseba tumbran kinaig. Tanjamba Abraham nu Bersebanje minmba minna.

Nahor tuku kiŋo kat nuje

²⁰ Tanjamba minnaig ma ma mara ande nane afu Abraham tugum promba sanaig: Milka nu maib naje Nahor tuku kiŋo 8 kile-patikina.

²¹⁻²² Kiŋo mulum ta nyunu Us. Nu tuku mambo kat nuje ta nyu nangine Bus, Kemuel, Kesed, Haso, Pildas, Yidlaf, Betuel. Kemuel tuku kiŋo nuje Aram nja Abraham sanaig.

²³ Betuel nu Rebeka te-pilna. Milka nu kiŋo 8 ta Abraham maib nuje Nahor ndonj kile-patikinaik le

²⁴ Nahor nu nuje pino ande nyunu Reuma ndonj Teba, Gaham, Tahas, Maka nane kile-patikinaik.

23

Sara nu kumna

¹ Sara nu yar 127 jak minna sulumba

² Kanan kilke Hebron tumbranje nu kumna. Nu kumna le Abraham nu wamduis taturkina le nu kumba Sara tugumngje malmbikina.

³ Malmbikina sulumba tinja piyo nuje tuku mindesin ta kusremba Hit mbal tugum promba nane saninŋina:

⁴ Ye tumbranj tuguk tanjo kuga. Ye rawe tanjo minet. Tane kilke ande ye sap le ye piyawi sulumba yinje pino nguki ngina le

⁵ Hit mbal nane lafumba Abraham sanaig:

⁶ O tanjo sunjo, ne isa. Ne gabat sunjo tanañ sine ngamuknje minit. Sine tuku ndame burok mayenu ndo ande kanjermba madiwa sulumba kumba ka piyo nane nguka. Ne piyo nane ngukam tuku ndame burok ande madiwa ta tanjo andenje ne ngailne nda nga Abraham sanaig.

⁷ Tanjakinaig le Abraham nu Hit mbal njakmba tugumnje loka saningina:

⁸⁻⁹ Tane son sakade ndeta tane Sohar tuku kinjo nuje Efron sawap le nu nuje ndame burok nyunu Makpela nuje kilke make mbolnje minit ta ye suwa le ye yije pino ngukam tuku piyaw. Tane nu sawap le ndame burok ta tuku piyanu giganmba ta sakuwa le ye tane tuku am mbolnje piyaw sulumba mindesinj ngunu tuku ti ngina.

¹⁰ Efron nu Hit mbal tuku gabat ande minna. Nu nane njakmba ndonj tumbranj ta tuku fonde malanja tugumnje minyok minna sulumba nu sakina:

¹¹ O tanjo sunjo, ne isa. Kilke sakat ta ndame burok turmba ye kile nane njakmba tuku am mbolnje ne tinet. Ne piyo nane tumba kumba ka tanje nguka ngina le nane njakmba isnaig.

¹² Kile Abraham ndek Hit mbal njakmba tugumnje lokina sulumba

¹³ Efron sana: Ye pasa ande sanamngit ta ne isa. Ye kilke ta piyaw sulumba ndametinj ne tanmbimngit. Tanjawi sulumba ye yije pino tanje ngunungit ngina le nane njakmba isnaig le

¹⁴ Efron lafumba Abraham sana:

¹⁵ O tanjo sunjo, sile mbolnje kilke te tuku piya ta sunjokanu kuga. Sonj 40 ndo. Ne kilke ta tumba kumba ka piyo nane nguka ngina le

¹⁶ Abraham nu pasa ta ismba ndametinj Efron sakina le Hit mbal nane njakmba isnaig ta nane piyade mbal ndametinj pitinu kanjerde ta kumumba Efron tuna.

¹⁷ Tanjamba Abraham nu Efron tuku kilke Makpela tumbranjnge Mamre tugumnje minna ta tina sulumba kilke ta tuku ndame burok ail njakmba turmba kilna le

¹⁸ Hit mbal tumbranj ta tuku malanja tugumnje minyok minnaig ta nane njakmba ismba wokinaig.

¹⁹ Tanjanaig le Abraham nu piyo nuje Sara tumba kumba ka Makpela kilke ndame burok ta sinamnje pilna. (Ma ta Kanan tuku kilke mbolnje Hebron tumbranj patuknje minna).

²⁰ Tanjamba Hit mbal tuku kilke ta ndame burok turmba mindesinj ngunu tuku Abraham tunaig.

24

Isak nu Rebeka tina

¹ Sunjo tuku nyaro mara mindek Abraham mbolnje minna le nu yar sunjomba kusremba saibo pilna sulumba

² nuje piro tanjo ambokok Abraham tuku aganj ndende kulatkina ta wika sana: Nanje wai tumba ye tuku fel karauknje pale.*

³ Ne samba le kilke tuku Mbara Sunjo nuje nyu tamba ne pasa sanjri pilewa sulumba Kanannje yije kinjo tuku pino ande ndata.

⁴ Ne kumba ka yije kilke tuguk ta mbolnje yije ndare tugumnje Isak tuku pino ande ta ngina le

⁵ piro tanjo tanje ndek Abraham kusana: Pino ta nuje kuasmbi kusreka ye dubiyam mbulwa ndeta ye kinjo nane kukuli le nu nane tumbranj tuguk kuwa e ngina le

⁶ Abraham lafumba sana: Tanjamba kuga. Ne ye tuku kinjo kukula le kilke ta mbol ndakuwa.

⁷ Samba tuku Mbara Sunjo nuje ye kukulyina le ye yije ndare yije tumbranj tuguk yije kilke kusreken le nuje ye sinja son pasa sanjrinu tenjenmba sayina: Ne tuku ndare ye kilke te sinja serningamngit nga sayina. Nunje nuje enjel kukulwa le ambonja kangat. Ne kumba tanje yije kinjo tuku pino ande ta.

⁸ Pino ta ne dubinam mbulwa ndeta pasa ta ake ngisikuwa. Ne ye tuku kinjo ta ndonj luka kilke ta mbol ndakape nga piro tanjo nuje sana.

⁹ Tanjaka sana le piro tanjo ta nuje gabat Abraham tugum promba wai tumba Abraham tuku fel karauknje pilna sulumba Abraham pasa sakina ta kumuwanngit nga wokina.

¹⁰ Tanjamba piro tanjo ta nu Abraham tuku kamel 10 kilmba Abraham tuku aganj ndende magenu turmba kilna sulumba tinja Mesopotamia kilke Nahor tuku tumbranj ta kina kumba ka ka ta prona.

¹¹ Prona sulumba kamel 10 ta saningina le nane tumbranj kilimnje kule burok ta tugumnje mabta kinymba minnaig.

Ki butungina le furiram pino kame nane kule kunyam prowam bafunaig le

¹² tanjo ta yabanmba sakina: O Sunjo, yije gabat Abraham tuku Mbara, ne kite yije gabat Abraham idusmba ye turya.

¹³ Ye kule burok te tugumnje minet le tumbranj te tuku pino mbanzo kame nane kule kunyam prode.

¹⁴ Ye pino ande tenjenmba sawamngit: Nanje waim kule njak ta le ye sa le ye nyi nga sawamngit. Pino ta nu sakuwa: Ne ilmbanya le ye ne tuku kamel kame tuku kule afu

* 24:2: Hibru mbal nane tanjamba pasa sanjri pilewanu (Mulum Pasa 47.29 kanjerap)

turmba kunyamngit nguwa ndeta ye katesewamngit. Ne pino ta nanje piro tanjo Isak tuku pino madina nga katesewamngit. Nu tanjakuwa le ne ye tuku gabat buk turat ta ye katesewamngit ngina.

¹⁵ Nu yabanmba minna le Betuel tuku kulim nyunu Rebeka nu kilke waim kura ramba prona. (Rebeka mam nuje Betuel. Betuel nu Nahor le Milka tuku kiyo nakile. Nahor nu Abraham tuku maib nuje).

¹⁶ Rebeka nu ngarosu tumail pasi mayenu ndo. Nu buk tanjo ande ndon kinye ndakina. Nu ndeka kule burok ta tugum promba waim kule kunyna sulumba man luka mbuna.

¹⁷ Tanjana le piro tanjo ta nu pinderka nu tugum kina sulumba sana: Waim kule ta ye sa le ye kule nyi ngina le

¹⁸ Nu ndek sana: O tanjo sunjo, ne ilmbara nya ngina sulumba nu waim kule te-ibenmba biye njak minmba nu tuna le kule nyina.

¹⁹ Nu kule nye denjurna le Rebeka nu sana: Ye ne tuku kamel kame tuku kule afu turmba kunyi le nane mata nyuwaig ngina.

²⁰ Tanjakina sulumba nu pitik ndo nuje waim kule aganjor kule nyade tuku nza ta sinamnge kutuna sulumba pinderka kumba ka kule burok tugum promba tanjo ta tuku kamel kame tuku kule kunye ninjmba minna le kamel kame ta njakmba nyinaig le

²¹ piro tanjo ta nu ye Sunjonje buk turyat e nga idusmba maninok pino ta kanjgermba minna.

²² Nu kule kunye denjurna le tanjo ta fumba sikor ande golmbi wakeiwanu ta tumba nu tuku fumba mbolnje pilmba sagi armba golmbi wakeikanu ta turmba kilmba nu tuku wai mban mbolnje siluk tuna sulumba sana:

²³ Ne saka. Ne mam nanje ima? Mam nanje tuku wandeknje yije kuasmbi ye ndon sine kinyam tuku ma njak e ngina le

²⁴ nu sana: Ye tuku mam Betuel. Nu Nahor le Milka tuku kiyo.

²⁵ Sine ire sunjomba kamel kinyam tuku njak. Kamel tuku nyamagan mata sunjomba minig. Tane mata kinyam tuku ma njak ngina le

²⁶ tanjo ta pasa ta ismba loka Sunjo tuku nyu te-dungina sulumba

²⁷ sakina: O Sunjo, yije gabat Abraham tuku Mbara, sine ne tuku nyu te-dungube. Ne mara mara ye tuku gabat turte. Nenge ye mindeyumba ndin tumyat le ye yije gabat tuku kuasmbi tugum prowit ngina.

²⁸ Kile pino ta pinderka ina nuje tuku wande mbol kumba pro tanje nane wam kubeu ninjina le

²⁹⁻³⁰ Rebeka tuku leu nuje Laban nu kulim nuje wam kubeu ninjina ta isna sulumba fumba tuku sikor ta kanjgermba sagi

ar kulim nuje tuku wai mban mbolnje min-naik ta turmba kanjerka nu pitik ndo kilim ka Abraham tuku piro tanjo kamel kame ndon kule burok tugum tanje minnaig ta sota kina sulumba sana:

³¹ Sunjo tuku nyaro ne mbolnje minit. Ne ndanam kilim tenje tinj minit? Ne yale le sine wande mbol kab. Ye buk tane tuku ma wakeiwit. Ne tuku kamel kame tuku ma mata njak ngina.

³² Tanjakina le piro tanjo ta nu wande mbol kina le Laban nu kamel kame tuku kuminj depol kame ta paske lika ire farninjina sulumba nyamagan kilmba pro ninjina le nyinaig. Tanjanaig le Laban nu manj kumba Abraham tuku piro tanjo, tugum kame nu ndon promba minnaig ta tuku kule tumba luka prona le nane kupe minyanginaig.

³³ Tanjanaig le nane piro tanjo ta tuku pagumba tunaig kande nu sakina: Ye pasa ande njak. Nyamagan te minwa le ye pasatumba isukusamngit ngina le Laban ndek sakina: Ta maye. Saka le sine isbe ngina.

³⁴ Tanjakina le nu ndek sakina: Ye Abraham tuku piro tanjo.

³⁵ Sunjonje ye tuku gabat nyaro mayenu tuna le nu maror tanjo mayok kina. Nu Sunjonje sipsip meme makau kamel donki silwa ndametinj, gol ndametinj, piro tanjo, piro pino aganj ndende gudommba tuna.

³⁶ Yije gabat tuku pino Sara nu saibo pilmba Abraham tuku kiyo te-pilna le nu nuje aganj ndende ta kiyo nuje tuna.

³⁷ Yije gabat nu ye sayina le ye nu tuku pasa sanjri pilewen. Nu tenjmba sayina: Ne Kananjge yije kiyo tuku pino ande ndata.

³⁸ Ne kumba yije kuasmbi yije ndare kame tugum kaye sulumba nane ngamuknje yije kiyo tuku pino ande ta nga sayina le

³⁹ ye ndek yije gabat tenjmba kusnawen: Pino ta ye dubiyam mbulwa ndeta ye ndani ngen le

⁴⁰ nu lafumba sayina: Ye mara mara Sunjo tuku minje dubiwet tuku. Nu nuje erjel kukulwa le ne turnamngat. Tanjawa le ne ye tuku kuasmbi mbolnje ye tuku ndare ngamuknje yije kiyo tuku pino ande tamngat.

⁴¹ Ne ye tuku pasa sanjri pilewat ta pur ndawa. Ne ye tuku kuasmbi tugum prowa le nane pino ta ne ngailnuwaig ndeta pasa ta ake ka ngisikuwa nga ye sayina.

⁴² Ye kite kule burok tugum nzinge prowit sulumba tenjmba yabanjit: O Sunjo, yije gabat Abraham tuku Mbara, ye ilit ta tuku aganj alonu te-mayokmba tumya le kanjeri.

⁴³ Ye kule burok te tugumnje minet. Pino mbanzo ande kule kunyam prowa le ye nu tenjmba sawamngit: Nanje waim kule njak ta ye sa le ye nyi nga sawamngit. Pino ta nu sakuwa:

⁴⁴ Ne nya le ye ne tuku kamel kame tuku kule afu turmba kunyamngit nguwa ndeta ye katesewamngit. Pino ta nenje yiye gabat tuku kiyo nuje tuku pino madina ngit.

⁴⁵ Ye wamdusmbi yabanmba minit le Rebeka nu waim kuramba prowat sulumba ndeka kule burok sinam tanje waim kule kunyat le ye nu sawit: Ye kule afu nyam nga sawit.

⁴⁶ Tanjakit le nu pitik ndo waim te-ibenjat sulumba sayat: Ne nya le ye ne tuku kamel kame tuku kule afu turmba kunyi ngat. Ye kule tumba nyit le nu kamel kame tuku mata kule kunyat.

⁴⁷ Tanawat le ye nu kusnawit: Ne mam naje ima ngit le nu sayat: Ye tuku mam Betuel. Nu Nahor le Milka tuku kiyo nga sayat le ye fumbesikor ta tumba nu tuku fumbesikor pilit sulumba sagi armba ta kilmba nu tuku wai mban mbolnje patikit sulumba

⁴⁸ loka Sunjo tuku nyu te-dunngit. Nu yiye gabat Abraham tuku Mbara. Nunje ye mindeyumba ndin tumyat le ye yiye gabat tuku kuasmbi tugum prowit sulumba nzamu nuje tuku kulim kanjerit ta ye yiye gabat nu tuku kiyo nuje tuku pinonu tamngit.

⁴⁹ Ta tuku tane ye tuku gabat idusmba pino ta ye sam kumu e ko kuga? Tugusemba ye sayap le ye isi sulumba ame manau kam tuku ta kila palmbimngit nga Laban nane saningina.

⁵⁰ Tanjakina le Laban nale Betuel ndonj lafumba sakinaik: Sunjonje ne kukulnat le ne te prowat tukunu sine ame pasatube? Sine pasa kuga.

⁵¹ Rebeka minit te. Ne nu tumba kaye. Nu naje gabat tuku kiyo nuje tuku pino minamngat. Ne Sunjo tuku minje dubimba tanjamba ka nginaik le

⁵² Abraham tuku piro tanjo ta pasa ta ismba truk kumba Sunjo tuku nyu te-dunngina sulumba

⁵³ mindepiyam tuku aganj ndende silwa golmbi wakeikinaig tuku tawi afu turmba kilmba Rebeka tuna sulumba aganj ndende magenu afu leu nuje nale ina nuje ndonj nikina.

⁵⁴ Tanjana sulumba nu tanjo kame nu ndonj pronai ta nane njakmba isukusmba kule nyumba furirna le tanje kinynaig.

Mafena le maratukuk tinja nu nane saningina: Ye kile luka yiye gabat sota kambimngit ngina le

⁵⁵ Rebeka leu nuje nale ina nuje ndonj sakinaik: Kulim te kusem ndindo ait 10 tanjamba sine ndonj minwa le tumba kape nginaik.

⁵⁶ Tanjakinaik le nu ndek sanikina: Tane ye ngail ndakap. Sunjonge ye turyina le alonu

mayok ket tukunu ye dalke nda. Ye kile ndo manj luka yiye gabat sota kanjit ngina.

⁵⁷ Tanjakina le nale sakinaik: Sile kulim wika kusnawamkik nginaik sulumba

⁵⁸ Rebeka wika kusnawamkik: Ne tanjo te ndonj kambimngat e nginaik le nu sakina: Au. Ye kambimngit ngina.

⁵⁹ Tanjakina le Rebeka nuje kulat pino ndonj nale Abraham tuku piro tanjo kame ndonj kambim bafunaig le

⁶⁰ nale Rebeka nyaro pasa tumba sakinaik: O sile tuku kulim, ne tanjo kuasmbi sunjokanu tuku ina nanjine minwa. Ne tuku mbur kat naje nane ngueu mbal ndonj kame bumba nanjine tumbraj yaika kilwaig nginaik.

⁶¹ Tanjakinaik le Rebeka nuje piro pino mbanzo afu ndonj nane kamel ponja mbolnje minyokinaig le Abraham tuku piro tanjo ta Rebeka tumba kinaig.

⁶² Ait ta mbolnje Isak nu Negeb ma baknu mbolnje minna tuku. Mara ande nu kule burok nyunu "Sunjo abo tugu njak nu ye kangeryate" ta kusremba

⁶³ furiram tinjinka ake kaloyumba kina sulumba mambilmba kamel afu promba ilnaig le kanjerkina.

⁶⁴ Rebeka nu mambilmba Isak kanjermba kamel mbolnje ibenj kina sulumba

⁶⁵ Abraham tuku piro tanjo ta kusnana: Tanjo ilit si imanje ngina le piro tanjo ta lafumba sana: Tanjo si yiye gabat ngina le Rebeka nu kuminj tumba tumail pasi songina.

⁶⁶ Piro tanjo ta promba nu manau kina ta njakmba Isak kubeu tuna le ismba

⁶⁷ Rebeka tumba ina nuje Sara tuku baibai sinamngit pilmba nuje pinonu tina. Tanjamba nu Rebeka tuku kume purna sulumba ina nuje buk kumna le nu ngamunjal tatraka minna ta kile nu garena.

25

Abraham tuku ndare

¹ Abraham manj pino ande nyunu Ketura tina le

² nu Simran, Yoksan, Medan, Midian, Isbak, Sua nane kile-patikina.

³ Yoksan nu kiyo armba kile-patikina ta ande Seba ande Dedan. Dedan tuku mbur ta Asur mbal Letus mbal Leum mbal.

⁴ Midian nu kiyo 5 kile-patikina. Nane tuku nyu ta tenjemba. Efa, Efer, Hanok, Abida, Elda. Kiyo kame ta njakmba Ketura tuku ndare.

⁵ Abraham nu nuje aganj ndende njakmba Isak tuku wai mbolnje kusrekina sulumba

⁶ nuje kiyo kat nuje pino afu ndonj kilepatike likina ta mata gare aganj afu ningina sulumba nane kukulningina le kinaig. Abraham nu kume ndaka minna le nane Isak

kusremba ki prote kumam kinaig ka tanje minnaig.

Abraham nu kumna

⁷⁻⁸ Abraham nu saibo pile mayemba yar 175 njak minna sulumba nu kumna.

⁹⁻¹⁰ Kiño kat nuje ar ta Isak nale Ismael nale mam nakile tuku mindesin tumba ka Makpela ndame burok ta sinamnje nu tumba pilnaik. Ndamé burok ta Abraham nu o buk piyo nuje Sara tumba pilna. Makpela kilke ta Mamre tugumnje minna ta o buk Hitnu tanjo Soar tuku kiño nuje Efron nu tuku kilke minna le Abrahamnje nu tugumnje piyana tuku.

¹¹ Abraham nu kumna le Kuaté nu Abraham tuku kiño nuje Isak nyaro tuna le nu mine mayena. Nu kule burok nyunu "Sunjo abo tugu njak nu ye kanjeryate" ta tugumnje minna.

Ismael tuku ndare

¹² Sara tuku piro pino Isipnu Hagar nu Abraham ndonj Ismael te-pilnaik.

¹³ Ismael tuku kiño kat nuje ta tejenmba. Kiño mulum ta nyunu Nebayot. Kiño afu nu dubimba pronaig ta nyu nanjine tejenmba. Kedar, Adbel, Mibsam,

¹⁴ Misma, Duma, Masa,

¹⁵ Hadad, Tema, Yetur, Nafis, Kedema.

¹⁶ Nane njakmba Ismael tuku kiño kat nuje. Nane tuku ndare tugekinaig sulumba mbuj kat nanjine tuku nyu ta tumba nane afu tumbraj yimyam ninde lika minnaig le nane afu ma yimyam mbol kine promba minnaig. Nane 12 ta tumbraj mbonj 12 ta tuku gabat minnaig.

¹⁷ Ismael nu yar 137 njak minna sulumba nu kumna.

¹⁸ Ismael tuku mbuj kat nuje nane Awila tuku kilke Sur tuku kilke ma ngamu-ngamunje minnaig. (Ma ta Isip limba ki prote kumamnje Asiria kambim tuku ndin ta tugumnje minit). Nane Isak tuku mbuj kat nuje ndonj purka yimyam minnaig.

Isak tuku kiño armba

¹⁹ Abraham tuku kiño nuje Isak tuku wam kube ta tejenmba.

²⁰ Isak nu yar 40 njak minna sulumba Rebeka tina. Rebeka nu Aramnu Mesopotamia kilke mbolok pino. Mam nuje Betuel. Leu nuje Laban.

²¹ Isak nu piyo nuje ninjina le nu Sunjo yabanja le Sunjo nu tuku yabanj pasa ismba piyo nuje wakeina le kiño konna ta

²² funjul sinamnje kiño armba njak. Kiño ar ta nale funjul sinamnje sunjomba munju signa-signanja minnaik le nu kamusmba wamdusmbi sakina: Ndanam tuku ye tuku kiño ar te munju signa-signanja minik

ngina. Tanjakina sulumba nu katesewam tuku Sunjo kusnawam kina le

²³ Sunjonge nu sana: Kiño armba ne tuku funjul sinamnje minik ta kile-patika le nale tuku ndare tugeka tanjo kuasmbi armba mayok ka nane purka yimyam minamnjag. Andenje ande tuku sanjri liwamnjat. Kiño mulum nu kiño ngumnenjamngat ta tuku minje kumnennje minamnjat nga sana.

²⁴ Rebeka nu kiño te-palmbim tuku ait kumunjina le nu kiño armba kile-patikina.

²⁵ Kiño mulum te-pilna ta ngarosur gurguru ngue kumuk. Ta tuku nane nyun ta Esau* nginaig.

²⁶ Nu dubiknu maib nuje nu Esau tuku kupe tugu biyamba njak prona. Ta tuku nane nyun ta Jakob† nginaig. Isak nu yar 60 njak minna le Rebeka nu nale ar ta kile-patikina.

²⁷ Nale sugokinaik sulumba Esau nu kanzerek tanjo minmba nu mara mindek sayokam dunje kambinu le Jakob nu tanjo mukuknu minmba nu mara mindek tumbrajnje ndo minanu.

²⁸ Esau nu aganjor bale farmba mam nuje tambinu le kuapika nyumba minanu tukunu nu Esau tuku kume purna le Rebeka nu Jakob tuku kume purna.

²⁹ Ait ande Jakob nu pagumba minna le Esau nu dunenje sayokmba minna sulumba guba mayena le luka tumbraj prona sulumba

³⁰ Jakob sana: Kule pak gurgur ta ye inum sa le nyi. Ye guba mayeyumba isu bakleryumba am kuilkuilyate ngina. (Ta tuku nane nu tuku mape nyu ande kitek Edom‡ nginaig).

³¹ Tanjakina le Jakob nu lafumba sakina: Ne kiño mulum tuku aganj ndende nyaro pasa njakmba ye samnjat kande ye kule pak te ne tini le nya ngina le

³² Esau nu ndek sakina: Ta maye. Ye guba mayeyate. Ye kumi le nyaro pasa ta ye turye nda. Kule pak ta ye inum sa le nyi ngina le

³³ Jakob ndek nu sana: Kuga. Ambonja ne sinja son pasa sanjrinu ye saya ngina le Esau nu pasa ta sanjri pilemba kiño mulum tuku aganj ndende ta Jakob tuna.

³⁴ Tanjakina le Jakob nu kule pak bret afu turmba Esau tuna le nyina. Nyina sulumba nu tinja kina. Tanjamba Esau nu mulum manjau ta ake aganj tanjan nga bukngina.

26

Isak nu Gerar tumbrajnje minna

¹ O buk Abraham tuku ait mbolnje guba sunjo prona tanjamba kile manj guba sunjo prona le Isak nu Filistia mbal tuku gabat sunjo Abimelek sota Gerar tumbraj kina.

* 25:25: Esau nyu ta tugunu Njue Kumuk † 25:26: Jakob nyu ta tugunu Kupe Tugu ‡ 25:30: Edom nyu ta tugunu Gurgur

² Tanjana le Sunjo nu Isak tugum promba sana: Ne Isip kilke mbol ndakaye. Ne ye tuku ninje dubimba kilke te mbolnje ndo mina le

³ ye ne ndonj mini sulumba ne nyaro tanmbimngit. Kilke te njakmba ye ne nane ndare ndonj sertingji sulumba sinjka son pasa buk mam nane Abraham sawen ta kumuwanngit.

⁴⁻⁵ Yenge ne tuku ndare te-tugewi le tanjo pino gudommba samba mbolnje mbai minig tananj mayok kuwaig le ye kilke te njakmba nane serningamngit. Mam nane nu ye tuku ninje dubina sulumba pasa njakmba nu sawen ta kumuna. Ta tuku tanjo kuasmbi njakmba nane tane tuku saka nane nanjine nanjine afu nyaro ninje likamngaij nga Isak sana.

⁶ Isak nu Gerar tumbrajanje minna le
⁷ tumbrajan ta tuku tanjo kame nane piyo nuje tuku Isak kusnanaig le nu nane saninjina: Pino te yinje kulim ngina. Rebeka nu tumail pasi ngarosu mayenu ndo tukunu nu tanjo kame nane Rebeka tam tuku ye baleyanngaij nga idusmba kuru-kuruka pino te yinje pino ngam mbulna.

⁸ Tanjamba minnaig le mara ande Filistia mbal tuku gabat sunjo Abimelek nu bubre malanjambi mambilna kande Isak nu Rebeka kire-kirembe minna le kanjerna.

⁹ Kanjerna sulumba nu tanjo afu kukulningina le pro Isak tumba Abimelek tuku wande mbol kinaig le Abimelek nu sana: Ne ndanjam saka pino ta yinje kulim ngina. Pino ta nane pino nga Isak sana le nu ndek sakina: Ye idusen ye tanjaki le nane ye baleyanngaij nga idusen ngina.

¹⁰ Tanjakina le Abimelek nu sana: Ne ame manjau sine mbolnje kina tuku? Ye tuku tanjo ande piyo nane ndonj kinyna kande nenje sine une singina kande ngina.

¹¹ Tanjakina sulumba Abimelek nu nuje mbal njakmba saninjina: Tanjo andenje tanjo te ko piyo nuje njayo siliwa ta nu kumamngat ngina.

¹² Sunjo tuku nyaro Isak mbolnje minna le Isak nu aganj tumunu barenjningina ta yar ta mbolnje nyamaganj sunjomba pronaig le kanjerkina.

¹³ Tanjamba nu aganj ndende sunjomba kilmba maror tanjo mayok kina.

¹⁴ Nu sipsip makau piro mbal sunjomba njak minna le Filistia mbal nane nu kanjermbe am kikonj tinjinaig le

¹⁵ nane kule burok kame mam nuje Abraham kume ndakina le nuje piro tanjo kameenje sarke likinaig ta luka kilke kaininjinaig.

¹⁶ Tanjanaig le Abimelek nu Isak sana: Ne tanjo sunjo nyu njak. Ne sine njakmba lisingit. Ne sine tuku kilke te kusremba kaye ngina.

¹⁷ Tanjakina le Isak nu ma ta kusremba Gerar tuku ma gutonj ta mbol kina sulumba tanje nane baibai patika minnaig.

¹⁸ Tanjamba minnaig ma ma Isak nane kule burok kame mam nuje Abraham tuku ait mbolnje sarke likinaig le Filistia mbalnje luka kilke kaininjinaig ta manj luka sarke likinaig. Sarke likinaig sulumba Isak nu mam nuje kule burok ta buk nyu patike likina ta tanjamba manj nyu ndui ta ndo patike likina.

¹⁹ Tanjamba Isak tuku piro tanjo nane ma gutonj tanje burok inum manj sarkinaig le kule bulbulmba prona.

²⁰ Prona le Gerar tumbrajan tuku aganjmor kulat tanjo nane Isak tuku kulat tanjo kame ndonj kualeyauka kame pasa tumba minnaig sulumba sakinaig: Kule burok te sine tuku nginaig. Ta tuku Isak nu kule burok ta nyun ta Kame Pasa ngina.

²¹ Kile Isak tuku piro tanjo nane manj burok inum sarkinaig le kame pasa manj tinjina. Ta tuku Isak nu kule burok ta nyun ta Munju Gubra ngina.

²² Tanjamba nu ma ta kusremba ma ande mbol kina sulumba burok inum sarkina le kile kame pasa pro ndana tukunu Isak nu kule burok ta nyun ta Mine Mayenu ngina. Tanjakina sulumba sakina: Sunjonge kilke sunjokanu singina le sine mine mayewamngig ngina.

²³ Kile Isak nu ma ta kusremba Berseba tumbrajan prona le

²⁴ furir ngamu Sunjo nu nu tugum promba sana: Ye mam nane Abraham tuku Mbara. Ne kuru kuru ndaka. Ye ne ndonj minmba sinjka son pasa buk mam nane Abraham sawen ta kumuwi sulumba yenje ne tuku ndare te-tugewi le tanjo pino sunjomba mayok kanjagaig ngina.

²⁵ Tanjakina le Isak nu ndame turnanjanja atraukam tuku pa lanjan wakeina sulumba Sunjo mbarinjamba nu tuku nyu te-dunjanja. Tanjamba nane tanje baibai patika minnaig le nu tuku piro tanjo kame nane manj kule burok ande sarkinaig.

Isak nale Abimelek ndonj wamdus ulendinaik

²⁶ Abimelek nu Ahusat le kame gabat Pikol ndonj nane Gerarange Isak sota pronaig. (Ahusat nu kame ait mbolnje nu Abimelek wam paguwanu tanjo).

²⁷ Nane pronaig le Isak nu nane kanjerka kusnaningina: Tane buk ye kasuryumba pitaiyinaig. Tane kile ndanjam tuku ye tugum prode ngina le

²⁸ nane nu sanaig: Sunjo nu ne ndonj minit ta sine kila. Ta tuku sine ne ndonj wamdus ulendiwam proweg. Ne pasa sanjri pilemba

²⁹ sine mbolnje manjau njayonu ande ndaka. Sine mata buk ne mbolnje manjau

nyayonu ande ndakigenj. Sine ne mbolnje manjau mayenu kumba mine mayegenj le ne sine kusreka kina. Kile Sunjo tuku nyaro ne mbolnje minit nginaig.

³⁰ Tanjakinaig le nu nane tuku paguna le nane nyinaig.

³¹ Mafena le nane pasa katmba ngamunggal tumanaig sulumba nane kinaig le Isak nu nane mindeka ndinnye mbilningam kina.

³² Ki ait ndui ta mbolnje ndo Isak tuku piro tanjo kame nane pro kule burok ande sarkinaig ta tuku Isak kila samba sanaig: Sine buk kule inum kanjergig nginaig le

³³ nu kule burok ta nyun ta Seba* ngina. Ta tuku tumbranj ta kile Berseba tumbranj ngade.

Esau tuku pino afu

³⁴ Esau nu yar 40 kusremba Hitnu pino armba kilna. Pino ar ta ande Yudit ande Basemat. (Yudit nu Beri tuku kulim nuje. Basemat nu Elon tuku kulim nuje).

³⁵ Esau nu pino ar ta kilna le Isak nale Rebeka ndonj nale pino ar ta tuku ngamunggal piti njak minnaik.

27

Isak nu nyaro pasa Jakob tuna

¹ Isak nu saibo pilmba am tukulok minna le nu kiño nuje mulum Esau wika sana: Mam o ngina le nu ndek sakina: Ye minet te ngina.

² Tanjakina le mam nuje nu sana: Ye buk saibo pilmba kumam tuku ait patukate ta ne kila.

³ Ne kile tui tumba duje kumba ye tuku aganjmor ande nguikok balewe sumba

⁴ ye nzaliyate tanjamba pagumba tumba pro ye sa le ye nyumba nyaro pasa ne tini sulumba ye kumi ngina.

⁵ Isak nu Esau wam pagumba minna le Rebeka nu kagmamba ismba minna. Esau nu sayokam kina le

⁶ Rebeka nu kiño nuje Jakob sana: Mam naje aba naje Esau ndonj pasataik le ye isit.

⁷ Nu tenjenmba aba naje sawat: Ne aganjmor ande balemba ye tuku pagumba tumba pro ye sa le ye nyumba Sunjo am mbolnje nyaro pasa ne tini sulumba ye kumi nga sawat.

⁸ Ta tuku kiño, ne kile ye isa sulumba ame wam kam tuku sani kande ne kumumuwa.

⁹ Ne aganjmor tuku fonde ta sinam kaye sulumba meme fatnu armba butuknu kilmba ye tugum te prowa le mam naje nzalite tanjamba paguwi le

¹⁰ ne tumba ka mam naje tawe. Mam naje nyamaganj ta nyumba nuje nyaro

pasa ta ne tinwa sulumba nu kumwa nga Jakob sana.

¹¹ Tanjakina le Jakob ndek ina nuje sana: Ye tuku aba Esau nu nje kumuk. Ye ngarosu baslerjnu.

¹² Mamnje ye kireyuwa sulumba ye nu yabriwi ta nu kateseyumba ye nyaro pasa se nda. Nu ye kasuryumba nguspeyamngat ngina le

¹³ ina nuje nu sana: Kiño, nu tanjawa ndeta kasur pasa ta ye mbolnje minamngat. Ne kile ndo pasa ne sanit ta kumumba ka meme sakit ta kilmba yale ngina.

¹⁴ Tanjakina le Jakob nu kumba meme armba ta kilmba ilmba ina nuje tuna le ina nujenje mam nuje nzalina tanjamba paguna sulumba

¹⁵ Esau tuku tawi mayenu ndo wande mbolnje minna tuku ta tumba Jakob tuna le silikina.

¹⁶ Silikina le Rebeka nu meme ngaronu kilmba Jakob tuku wai mbolnje njinfok baslerjnu ta mbolnje turmba patikina sulumba

¹⁷ nyamaganj kikonjnu kuapikina ta tumba bret piyna ta turmba tumba Jakob tuna.

¹⁸ Tanjana le Jakob nu mam nuje tugum kina sulumba sana: Mam a ngina le mam nuje woka sakina: Ae ne kiño ima e ngina le

¹⁹ Jakob nu sakina: Ye kiño naje mulum Esaunge. Ne pasa sakat ta ye ne tuku minje kumuwit. Ne ndem ye kilmba prowit te nya sulumba ye nyaro pasa sa ngina le

²⁰ mam nuje nu sana: O kiño, ne ndanjmba pitik ndo aganjmor te-silikat ngina le Jakob nu lafumba sana: Ne tuku Mbara Sunjo nuje ye turyat le ye aganjmor inum te-silikat ngina.

²¹ Tanjakina le mam nuje nu sana: Ne dirka ye tugum te yale le ye ne kireni. Ne sonndo Esau e ko kuga ngina le

²² nu dirka mam nuje tugum kina le mam nuje nu kirembe sakina: Ne tuku njin tugu Jakob tuku njin tugu tanjan ta wai Esau tuku wai tanjan ngina.

²³ Ta ndanjam? Jakob tuku wai ta Esau tuku wai tanjan nje kumuk tukunu Isak nu nginnganka Jakob kila pile ndakina sulumba nu Jakob nyaro pasa tambim bafumba

²⁴ nu manj lato kusnana: Ne sonndo Esaunge e ngina le au ye nuje ngina.

²⁵ Tanjakina le mam nuje nu sana: Ndem kilmba prowat ta ye sa le ye nyi. Ye isukuse denjpurmba ne nyaro pasa sani ngina. Tanjakina le Jakob nu nyamaganj tumba mam nuje tuna sulumba nu grep kule tumba turmba mam nuje tuna le nyina.

²⁶ Nyina sulumba mam nuje ndek nu sana: Kiño, ne ilmba ye mumuya ngina le

* 26:33: Seba nyu ta tugunu Pasa Katanu Kule

²⁷ nu dirka mam nuje tugum kumba nu mumuna. Tanjana le nu tawi mundur ta kamusmba nyaro pasa tuna sulumba sakina: Yinje kiyo tuku tawi te piro ande Sunjonje nyaro tuna le mundur mayete tanjamba mundurkate.

²⁸ Kuatenje sakuwa le mbai ngislu ne tuku piro mbolnje minwa le nyamagan sunjomba prowamngaig. Nu wit, grep sunjomba ne tanmbimngat.

²⁹ Kuasmbi sunjomba ne naje mbuj kat naje ndon kumnemnje sanzalu piroka minamngaig. Tane tangine tira kame tuku gabat minap le nane tane kumnemnje minamngaig. Nane afu tane kasurtinjuwaig ta Kuatenje mata nane kasurningamngat. Nane afu tane nyaro tinjuwaig ta Kuatenje mata nane nyaro ninjamngat nga Jakob sana.

Esau nu mata nyaro pasa tam sakina

³⁰ Isak nu nyaro pasa saka denjurna le Jakob nu mam nuje kusremba kina le kile ndo aba nuje Esau dunjenje luka prona.

³¹ Nu mata nyamagan mayenu kikonju kuapika tumba mam nuje tugum promba sana: Mam, ne ndem ye tumba prowit te tumba nya sulumba ye nyaro pasa sa ngina.

³² Tanjakina le mam nuje nu kusnana: Ne imanje ngina le nu lafumba sana: Ye ne tuku kiyo naje mulum Esaunge ngina le

³³ mam nuje ndek pirerek purka sakina: i ... Imanje ambonga ye tuku agar mor inum balemba kuapika tumba prowit le ye nyit? Ye buk nyit le ne prote. Ye buk nyaro mayenu ta nu tuwit. Nyaro pasa ta nduiye nu mbolnje minamngat ngina.

³⁴ Tanjaka sana le Esau nu pasa ta ismba ngamungal njayonjina le sunjomba mindesimba sakina: Mam, nyaro pasa ande ye sa ngina le

³⁵ mam nuje nu sana: Mambo naje promba ye yabryiat le ye nyaro pasa ne tanmbim tuku ta nu tuwit ngina le

³⁶ Esau ndek sakina: Nu kile buk ye yabryiat aryate. Nu tuku nyu Jakob* ngade ta kumumbi. Ambonga nu kiyo mulum tuku agar ndende ta kilna. Kile man ye tuku nyaro mayenu tat. Nyaro pasa inum ye sam tuku mine ndakate e ngina

³⁷ le mam nuje nu sana: Ye buk nyaro pasa nu tuwit le nu ne tuku gabat minwa le ne nu tuku kumnemnje minamngat. Nu tuku tira kame mata nu kumnemnje sanzal minamngaig. Ye buk wit le grep njakmba nu tuwit. O kiyo, ye kile ne mbolnje manjau ande kam kumun kuga ngina.

³⁸ Tanjakina le Esau nu manjau sanjri tinja mam nuje sarsarmba sana: Mam, ne nyaro pasa ndindo not ndo e? Ye mata nyaro

pasa inum sa ngina sulumba nu sunjomba malmbikina le

³⁹ mam nuje nu sana: Mbai ngislu ne tuku piro mbolnje nde ndakuwa le nyamagan sunjomba prowenda.

⁴⁰ Ne mbuj kat naje ndon tane kame bumba nyamagan kilmba nyamgaig. Tane mambo naje tuku mbuj kat nuje kumnemnje sanzal minamngaig. Tane sanjri tinjap ta tangine sanjrimbi minamngaig nga Esau sana.

Yakob nu nga nuje Laban sota kina

⁴¹ Esau nu mam nujenje Jakob nyaro pasa tuna le nu Jakob kasurmba gubra tumba ndek sakina: Mam kumam tuku ait buk patukate. Nu kumwa le nu tuku kuamel minmba ta kugawa le ye Jakob balewamngit ngina le

⁴² tango ande nu Esau pasatina ta kagmamba minna sulumba kumba ka Rebeka sana le nu tango ande kukulna le kumba Jakob sana le prona. Prona le Rebeka nu sana: Kiyo, ne isa. Aba naje Esaunge ne manjau nu mbolnje kat ta lafumba ne balembam sakate.

⁴³ Ta tuku ne kile ye isa. Ne paten tinja nga naje Laban sota Haran kaye

⁴⁴ kumba ka tanje nga naje ndon mina le aba naje ngamungal mukuwa le

⁴⁵ manjau ne nu mbolnje kat ta galainguwa le ye tango ande kukuli le ne tam prowamngat. Kuga ta ye tuku kiyo tale arnenj ait ndindo mbolnje kumamngaig ngina.

⁴⁶ Tanjakina sulumba Rebeka nu Isak tugum kumba sana: Esau nu Hitnu pino armba kilna tukunu ye nale kanjerka kanyum mayeyate. Jakob nu mata Hitnu pino ande tuwa ta ye abo minam para ndayikat ngina.

28

¹ Tanjakina le Isak nu Jakob wika wam pagu pasa sana: Kiyo, ne Kanan pino ande ndata.

² Ne tinja wa naje Betuel tuku kuasmbi sota Mesopotamia kilke mbol kaye sulumba tanje nga naje Laban tuku kulim ande ta.

³ Kuate Sanjri Njajo nunje kuwa le ne tuku ndare tugeka tango pino gudommba mayok kuwaig le ne kuasmbi sunjomba tuku mbuj nangine minamngat.

⁴ Kuate o buk wa naje Abraham nyaro tuna tanjamba kile ne naje mbuj kat naje ndon mata nyaro tinjuwa le ne buk Kuatenje wa naje Abraham kilke serna le ne rawe tango tanjan minyokate ta yaika minyokap nga Jakob sana.

⁵ Tanjamba Isak nu Jakob kukulna le nga nuje Laban sota Mesopotamia kilke mbol

* 27:36: Jakob nyu ta tugunu ande Yabri

kina. Laban nu Aramnu tanjo Betuel ta tuku kiyo nuje. Laban tuku kulim Rebeka nu Jakob le Esau tuku ina nakile.

Esau nu manj pino ande tina

⁶⁻⁷ Isak nu Jakob nyaro pasa tumba nu Kanan pino ande ndatuwa nga wam pagu pasa sana sulumba nu kukulna le nu ina mam nuje tuku minje dubimba pino tam tuku Mesopotamia kilke mbol kina le Esau nu wam ta kila pilna sulumba

⁸ mam nuje Isak nu Kanan pino tuku nzali kuga ta kamusmba

⁹ nu nzamu nuje Ismael sota kina sulumba Ismael tuku kulim Mahalat pinonu tina. Ismael nu Abraham tuku kiyo ande. Ismael tuku kulim ande nyunu Nebayot.

Yakob nu Betelnge kinjatina

¹⁰ Yakob nu Berseba kusremba Haran kambim tuku nga kumba

¹¹ tukul ma ande mbol promba furirna le ndame ande tumba gabat tatu pilmba nu kinyna.

¹² Nu kinyna sulumba nu kinjata mbili ande kuen njayo ndumornu samba mbolnje tugunu kilke mbolnje tingina ta kanjerna. Mbili ta mbolnje Kuate tuku ejel kame munju lilika minnaig le kanjerkina.

¹³ Tanjana le Sunjo nu nu tugum tanje mayok ka ndek sana: Ye wa nane Abraham mam nane Isak tuku Mbara Sunjo. Ne kinymba minit kilke te ta ye ne nane mbur kat nane ndonj sertingamngit.

¹⁴ Ne tuku ndare tugeka kilke mbolnje tub tub minig tanawamngai. Ma njakmba tugeka kumunje likamngai. Tanjawaig le tanjo kuasmbi njakmba tane tuku saka nane nanjine nanjine afu nyaro ninje likamngai.

¹⁵ Ye sinja sanet. Ye ne ndonj mara mindek minmba mini sulumba ne kigraibkamngit. Ne ma aninge minamngat ta ye ne ndonj mini sulumba ngumnenjat ma tumba luka te prowamngit. Ye pasa te kumumba ne kusrene nda ngina.

¹⁶ Tanjakina le Yakob nu abonja sakina: Ake ma ngamunje ye kinyit nga idusit ta Sunjo nu ma te mbolnje minit ngina sulumba

¹⁷ nu piriri njayomba kuru-kuruka sakina: Ma te tukul ma ande. Kuate minit tuku ma. Samba malanja tenge minit ngina.

¹⁸ Mafena le maratukuk tinga Yakob nu ndame gabat tatu pilna ta tumba kilke mbolnje te-timba gurenjat manza njak ndame ta mbolnje kutuna sulumba

¹⁹ ma ta nyunu Betel* ngina. (O buk nyunu minna ta Lus).

²⁰ Tanjaka sakina sulumba nu Kuate ndonj pasa katmba sakina: O Sunjo, ne

ye ndonj minmba ye kigraibka sulumba nyamaganmbi tawimbi ye turyumba

²¹ ne manj ye tumba luka mam tuku tumbraj tuguk prowa ndeta ne ye tuku Mbara Sunjo mina le ye ne tuku minje kum-nemnje minamngit.

²² Ndame te-tiwit ma te ne tuku nyu tedungam tuku ma minamngat. Ne aganj ndende njakmbambi ye turya ta ye aganj ndende ta manjur 10 patika ande tumba ne tanmbimngit ngina.

29

Yakob nu nga nuje Laban tugum pronaj

¹ Yakob nu manj tinga ki prote kumam kina ka

² ma baknu mbolnje kule burok ande tugum pronaj. Kule burok ta tugumnje sipsip kuanj kenjmba kinymba minnaig le kanjerkina. Tumbraj ta tuku sipsip kulat tanjo nane kule burok ta sipsip kule ninganu ta ndame sunjo ande tumba kule burok ta tukulanu.

³ Tumbraj ta tuku sipsip furiram njakmba ta prowanu le sipsip kulat tanjo nane ndame ta barimba talka sipsip kule ninganu. Nane kule nye denjuranu le nane ndame ta manj tumba luka kule burok ta tukulanu.

⁴ Kile Yakob nu sipsip kulat tanjo kame ta kusnaningina: Tira kame, tane anikok ngina le nane nu sanaig: Sine Harannu nginaig.

⁵ Tanjakinaig le nu ndek nane saningina: Tane Nahor tuku kiyo nuje Laban tane kila e ngina le nane lafumba sanaig: Au. Sine kila nginaig le

⁶ nu nane kusnaningina: Nu maye minit e ngina le nane nu sanaig: Au. Nu maye minit. Ai si. Kulim nuje Rahel mam nuje tuku sipsip kilmba ilit si nginaig le

⁷ Yakob nu ndek nane saningina: Ki mbolnje minit te tane ndanjam sipsip kile sinam kambim bafude? Tane sipsip kame kule ninjmba kilmba kape le nyamaganj sota nyuwaig ngina le

⁸ nane nu sanaig: Sinenje ndo manju ta kam kumun kuga. Nane njakmba sipsip kilmba prowaig le sine ndame sunjo si barimba talkube sulumba sipsip kame kule ningamngit nginaig.

⁹ Yakob nu nane ndonj pasata minna le Rahel nu sipsip kilmba pronaj.

¹⁰ Yakob nu Rahel kanjermba nga nuje Laban tuku sipsip turmba kanjerkina sulumba kule burok ta tugum kumba ndame sunjo ta barimba talkumba sipsip kame ta kule ningina.

¹¹ Tanjamba nu nujem nuje Rahel mumbaba gare tormba malmbikina sulumba

* 28:19: Betel nyu ta tugunu Kuate tuku Ma

¹² nu sana: Mam naje ta ye tuku nga. Kulim nuje Rebeka ta yiye ina ngina. Tanjaka sana le nu pinderka mam nuje sota kina le

¹³ mam nuje Yakob prona pasa ta ismba nu pinderka nga nuje te-silika bagailmba mumuna. Tanjamba nu nga nuje tumba wande mbol kinaik.

Yakob nu nga nuje ndonj manjau njakmba kina ta kubeu tuna le

¹⁴ Laban nu ismba sana: Son. Ne sinjka ye tuku ndare ngina. Tanjakina le Yakob nu tambun ndindo nga nuje ndonj minna.

Yakob nu Laban tuku piro tanjo tanjaj minna

¹⁵⁻¹⁷ Laban nu kulim armba njak minna. Kulim mulum ta nyunu Lea. Mambu nuje nyunu Rahel. Lea nu am magenu kuga* ta Rahel nu pino njarosu tumail pasi mayenu ndo.

Kile Laban nu Yakob sana: Ne ake pirokate ta nayo. Ne yiye ndare. Ne mata piya fudinj tam tuku. Ne saka. Ne ame piya tam tuku iduste ngina le

¹⁸ Yakob nu Rahel tuku nzali sunjokanu njak minna tukunu nu nga nuje sana: Ye yar 7 ne tuku piro tanjo mini sulumba kulim naje Rahel tamngit ngina le

¹⁹ Laban nu lafumba sana: Ta maye. Ye tuku kulim nenje tamngat. Ye tanjo ande tambim tuku idus ndawet. Ne ye ndonj piroka mina nga Yakob sana.

²⁰ Tanjakina le Yakob nu Rahel tam tuku yar 7 nga nuje tuku piro tanjo tanjaj minna ta nu Rahel tuku nzali sunjokanu njak minna tukunu yar 7 ta ait armba ko kenjmba tanjaj nga idusna.

²¹ Ait ta kumungina le Yakob nu nga nuje sana: Ne ait sakina ta kile kumungat. Ye kile kulim naje tamngit ngina.

²² Tanjakina le Laban nu nale munju kilam tuku nane njakmba wikina sulumba pagumba nye sunjokina.

²³ Isukuse denjpurmba furir ta mbolnje Laban nu Lea tumba Yakob tugum kina le nu Lea tumba nu ndonj kinyanaik.†

²⁴ (Laban nu nuje piro pino Zilpa tumba kulim nuje Lea tuna).

²⁵ Mafena le Yakob nu Lea tunaig ta kanjer timba nu kumba ka mbiyel nuje Laban tugum kumba sana: Ne ndanjam saka manjau te ye mbolnje kat? Rahel tam tuku ye piroken ta ndanjam saka ne ye yabiyumba Lea sat ngina le

²⁶ Laban ndek lafumba nu sana: Sine tuku manjau ta kulim mulum ta abonja tanjo tuweg tuku.

²⁷ Tale munju kilnaik tuku kusem mineg ait 7 te kugawaig le ye ne kugana le ne manj lato yar 7 ye tuku piro tanjo tanjaj mina nga Yakob sana.

²⁸ Tanjakina le Yakob nu wokina le munju kilnaik tuku kusem ta ka kugana le Laban nu kulim nuje Rahel tumba Yakob tuna.

²⁹ (Laban nu nuje piro pino Bila tumba kulim nuje Rahel tuna).

³⁰ Yakob nu Rahel ndonj kinymba Rahel tuku kume purmba Lea tuku kume pur ndana. Tanjamba nu manj lato yar 7 Laban tuku piro tanjo tanjaj minna.

Lea nu kinjo bailkamba kile-patikina

³¹ Yakob nu Lea tuku kume pur ndana ta Sunjo nu katesemba Lea turna le kinjo afu kile-patikina le Rahel nu ninjka kinjo kugatok minna.

³² Lea nu funjul njakna sulumba kinjo ande te-pilmba sakina: Sunjo nu ye tuku piti kanjerna. Kile yiye tanjo nu ye tuku kume puramngat ngina. Tanjakina sulumba nu kinjo ta nyunu Ruben‡ ngina.

³³ Lea nu manj funjul njakna sulumba kinjo ande te-pilmba sakina: Yiye tanjo nu ye tuku kume pur ndate ta Sunjo nu ismba kinjo te turmba ye sat ngina. Tanjakina sulumba nu kinjo ta nyunu Simeon§ ngina.

³⁴ Nu manj lato funjul njakna sulumba kinjo ande te-pilmba sakina: Kile yiye tanjo nu ye ndonj sailkamngat. Ye kile buk nu tuku kinjo kenjmba kile-patikit ngina. Tanjakina sulumba nu kinjo ta nyunu Levi* ngina.

³⁵ Kile nu manj lato funjul njakna sulumba kinjo ande te-pilmba sakina: Ye kile Sunjo tuku nyu te-dungamngit ngina sulumba kinjo ta nyunu Yuda† ngina. Tanjakina sulumba nu manj lato kinjo ande te-pile ndakina.

30

Lea le Rahel nale Yakob piraibka kinjo afu kile-patikinaig

¹ Rahel nu Yakob tuku kinjo ande te-pile ndakina tukunu nu aba nuje tuku tirakina sulumba Yakob sana: Ne ye kinjo ande nda te-sa ta ye kumamngit ngina.

² Tanjakina le Yakob nu Rahel ndonj gubrana sulumba sana: Ye Kuate tuku ma tam kumunj kuga. Nunje ne kinjo ngailnate ngina le

³ nu ndek sakina: Ai te. Ye tuku piro pino Bila minit te. Ne nu ndonj kinyap le nu ye tuku kinjo ande te-pile suwa. Tanjawa le ye kinjo njak mini ngina.

⁴ Tanjakina sulumba nu Bila tumba tanjo nuje tuna le nu nu ndonj kinyanaik.

* 29:15-17: Hibru pasa te purfenju kuga. Nu tuku am njaigonu e ko magenu ta sine katesewam kumunj kuga † 29:23: Lea nu nanjine manjau dubimba tumail songina tukunu Yakob nu Rahel sat nga nu tumba kinyanaik ‡ 29:32: Ruben nyu ta tugunu: Piti kanjerna § 29:33: Simeon nyu ta tugunu: Nu isna * 29:34: Levi nyu ta tugunu: Sailla minit † 29:35: Yuda nyu ta tugunu: Nyu te-dungja

⁵ Tanjamba Bila nu fungul njakna sulumba Yakob tuku kiŋo ande te-pilna le

⁶ Rahel nu ndek sakina: Kuate nu maŋau tiŋreknubi ye turyat. Nu ye tuku yabaŋ pasa isмба kiŋo ande ye sat njina sulumba nu kiŋo ta nyunu Dan* njina.

⁷ Tanjamba minnaig ma ma Bila nu maŋ fungul njakna sulumba Yakob tuku kiŋo arnu te-pilna le

⁸ Rahel ndek sakina: Ye yiŋe aba ndoŋ tango piraibkek ta kile ye nu te-ibenjit njina. Tanjakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Naftali† njina.

⁹ Lea nu maŋ kiŋo ande te-pile nda nga katesemba nu nuŋe piro pino Zilpa tumba Yakob pinonu tuna.

¹⁰ Tanjana le Zilpa nu Yakob ndoŋ kinyanaik sulumba nu tuku kiŋo ande te-pilna le

¹¹ Lea nu sakina: Ye yiŋe mambo liwit njina sulumba nu kiŋo ta nyunu Gat‡ njina.

¹² Tanjamba minnaig ma ma Zilpa nu maŋ Yakob tuku kiŋo ande te-pilna le

¹³ Lea nu sakina: Ye sinjka gare suŋgo tet. Pino kame njakmba nane sanuŋgaig; Pino ta gare suŋgo njak minit nga sanuŋgaig njina. Tanjana nu kiŋo ta nyunu Aser§ njina.

¹⁴ Wit alonu kilam tuku ait mbolŋge Ruben nu piro mbol kumba ail waŋe* afu kilna ta kumba ka ina nuŋe Lea tuna le Rahel nu ndek aba nuŋe sana: Naŋe kiŋo naŋe tuku njirman agaŋ ta inum ye sa njina le

¹⁵ aba nuŋe nu lafumba sana: Ne buk ye tuku tango tina ta kile ne maŋ yiŋe kiŋo tuku njirman agaŋ te kilam sakate njina le Rahel lafumba nu sana: Ne njirman agaŋ ta inum ye sa ta ne furir Yakob ndoŋ kinyamŋgaik njina le Lea nu wokina.

¹⁶ Furiram bafuna le Yakob nu piro mbolŋge prona le Lea nu tugum kumba sana: Furir te ne ye ndoŋ kinyamkik. Ye yiŋe kiŋo tuku njirman agaŋ tambu ye ne piyanit njina. Ta tuku Yakob nu furir ta mbolŋge Lea ndoŋ kinyanaik le

¹⁷ Kuate nu Lea tuku yabaŋ pasa ta isna le nu fungul njakna sulumba Yakob tuku kiŋo 5-nu te-pile tuna.

¹⁸ Tanjamba Lea nu ndek sakina: Ye buk yiŋe piro pino ta tumba yiŋe tango tuwen le kile Kuate nu ye tuku lafu mayenu sat njina. Tanjakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Isakar† njina.

¹⁹ Tanjamba minnaig ma ma Lea nu maŋ fungul njakna sulumba Yakob tuku kiŋo 6-nu te-pile tuna sulumba

²⁰ sakina: Kuate nu agaŋ mayenu ye sat. Kile yiŋe tango ye ndoŋ minamŋgat. Ye buk kiŋo 6 kile-patike tuwit njina sulumba nu kiŋo ta nyunu Sebulun‡ njina.

²¹ Ngumneŋga nu kulim ande te-pilna ta nyunu Dina njina.

²² Kile Kuate nu Rahel idusna sulumba nu tuku yabaŋ pasa ta isмба Rahel tuku fungul wakeina le nu kiŋo konmba fungulok minna sulumba

²³ kiŋo ande te-pilmba sakina: Kuatenŋe ye tuku kiko pitaiwat njina.

²⁴ Tanjakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Yosef§ njina sulumba sakina: Suŋgo nu maŋ kiŋo ande turmba ye suwa njina.

Yakob nu mbiyel nuŋe Laban tuku agaŋmor kulatkina

²⁵ Rahel nu Yosef te-pilna le Yakob nu mbiyel nuŋe Laban sana: Ne woka le ye maŋ luka yiŋe tumbraŋ tuguk ka.

²⁶ Ye yiŋe pino pirokumba kilen ta yiŋe kutu kame ta turmba kilmba kaŋgit. Ye ne sinzaŋ mayenen ta ne kila njina le

²⁷ mbiyel nuŋe ndek nu sana: Yauk. Ne isa. Suŋgo nu ne idusnamba ye nyaro mayenu sina ta ye katesemba kila pilen.

²⁸ Ne ame piya tam nga idusmamba ndeta ye saya le ne tini njina le

²⁹ Yakob lafumba nu sana: Ye ne tuku piro tango minen le ne tuku agaŋmor ye kulatken ta njakmba tugekinaig ta ne kila.

³⁰ Ye te nda prowen ta ne agaŋ ndende suŋgomba njak nda minna. Ye ne tugum te prowen le ne tuku agaŋmor puluka tugekinaig. Suŋgo nu ye idusyumba ne nyaro mayenu tinna. Ye kile yiŋe kuasmbi idusningamŋgit nga mbiyel nuŋe sana.

³¹ Tanjakina le mbiyel nuŋe nu sana: Ye ame piya ne tini njina le Yakob ndek sana: Ye ndametij kilam tuku idus ndawet. Ne ye tuku wamdus isмба ye tuku nzali dubiwa ta ye maŋ ne tuku agaŋmor kulatkamŋgit.

³² Ye tuku nzali ta tenemba. Ye kite ne tuku agaŋmor ta njakmba pileningamŋgit. Sip-sip fat baseunu ta ye njakmba kilmba meme kitek ngarosu kalbob njak ngarosu bagli njak ta turmba njakmba kilamŋgit. Agaŋmor kame ta ye tuku piya agaŋ tanaŋ minamŋgaig.

³³ Ye ne yabrini ta ne pitik ndo katesewamŋgat. Ne ngumneŋga ye tuku piya ta pilenimmba meme ande ngarosu bagli kugatok ngarosu kalbob kugatok ko sipsip ande baseunu kuga ta kaŋgermba ye agaŋmor ta kuayaren ta ne kila palmbimŋgat njina le

³⁴ mbiyel nuŋe ndek nu sana: Ne sakate ta maye. Sile tanape njina.

* **30:6:** Dan nyu ta tugunu: Kumumbi pilenŋgate † **30:8:** Naftali nyu ta tugunu: Piraib ‡ **30:11:** Gat nyu ta tugunu: Nu lina § **30:13:** Aser nyu ta tugunu: Gare suŋgo * **30:14:** Ail waŋe ta nane pino fungul wakeika pino njirman turmba wakeiwanu † **30:18:** Isakar nyu ta tugunu: Lafu mayenu ‡ **30:20:** Sebulun nyu ta tugunu: Gare agaŋ § **30:24:** Yosef nyu ta tugunu: Kiko pitaina

³⁵ Ki ait ta mbolŋge ndo Laban nu kumba ka meme pailnu ngarosu mambriŋ jak ngarosu kalbob jak meme pangarnu ngarosu bagli jak ngarosu kalbob jak ta jakmba kilna sulumba sipsip baseunu ta jakmba turmba kilna sulumba agarnor ta kiŋo kat nuŋe kulatkam tuku niŋgina.

³⁶ Tanjamba nu agarnor ta kilmba Jakob kusremba ma masken kina. Ait keŋmba kuganaig le ma ta tugum prona le Jakob nu mbiyel nuŋe agarnor afu kusrekina ta ndo kulatkina.

³⁷ Tanjamba Jakob nu ail tugu keŋmba ta tuku wainu afu kilna sulumba bagimbi waswas pike likina le ndemnu kaukauk prowe likinaig.

³⁸ Tanjanaig le nu waswas pike likina ta kilmba kumba ka agarnor kule nyade tuku nza sinam tanje patikina. Patikina le agarnor kame kule nyam promba pailnuŋe pangarnu dubikinaig.

³⁹ Meme kame nane waswas patikina ta tugumŋe pangarnu dubikanu ta nane meme fatnu ngarosu mambriŋ jak ngarosu bagli jak ngarosu kalbob jak ta ndo kilepatike likinaig.

⁴⁰ Tanjanaig le Jakob nu sipsip kilmba jakmba kasomŋe Laban tuku agarnor ngarosu mambriŋ jak baseunu ta tumailamŋe patikina. Tanjana le Jakob tuku agarnor tugekinaig le nu ndek agarnor kame ta pileŋga mbiyel nuŋe tuku agarnor kasomŋe patika nu nuŋe ta kasomŋe patikina.

⁴¹ Agarnor ngarosu sanŋri jak pangarnu dubikanu ta Jakob nu waswas pike likina ta kilmba agarnor kule nyade tuku nza ta sinamŋe patikanu. Tanjawanu le nane waswas ta tugumŋe pangarnu dubikanu.

⁴² Agarnor baklelok prowanu ta Jakob nu waswas pike likina ta nane tugumŋe nda patikanu. Tanjawanu le Laban nu agarnor baklelok ndo kilna le Jakob nu agarnor ngarosu sanŋri jak ta jakmba kilna.

⁴³ Wam ta mbolŋge Jakob nu maror tanjo mayok kumba agarnor, piro mbal, kamel, donki, agar ndende sunjomba jak minna.

31

Yakob nu mbiyel nuŋe Laban kusremba kua kina

¹ Laban tuku kiŋo kat nuŋe nane nanŋine nanŋine sakinaig; Jakob nu mam tuku agarnor ndende jakmba kile likina. Nu tuku agarnor ndende ta jakmba buk mam tuku minnaig niŋinaig le Jakob nu pasa ta isna.

² Mbiyel nuŋe buk nu ndoŋ gulab mayemba minnaik ta kile nu wamdus karenŋina ta Jakob nu mata kamusna.

³ Tanjana le Sunjo nu ndek Jakob sana: Ne luka wa mbuŋ tuku kilke mbol nanje ndare

kame sota kaye le ye ne ndoŋ minamŋit niŋina.

⁴ Ta tuku Jakob nu tanjo ande kukulna le nu kumba ka Rahel nale Lea kile-siglika sanikina le Jakob sota kinaik ka nu piro mbolŋge agarnor kulatka minna le te-silikinaik.

⁵ Te-silikinaik le nu nale sanikina: Mam takile buk ye ndoŋ gulab mayemba minkenŋ ta kile nu wamdus karenŋate le kamuset ta yiŋe mam tuku Mbara nu ye kusre ndayina.

⁶ Ye mam takile tuku piro tanjo minmba piro karenŋe sunjowen ta tale kila.

⁷ Nu ye yabri-yabriyumba ye tuku piya mata mbilmbilam gudomna ta Kuate nu ye kulat mayeyina le nu ye niyo sili ndayina.

⁸ Mam takile nu meme ngarosu bagli jak ta ne tuku piya nanje niŋina ta meme jakmba fatnu ngarosu bagli jak ndo kile-patikinaig. Nu ndek meme ngarosu mambriŋ jak ta ne tuku piya nanje niŋina ta meme jakmba fatnu ngarosu mambriŋ jak ta ndo kile-patikinaig.

⁹ Kuatenŋe mam takile tuku agarnor kilmba ye sina niŋa sanikina.

¹⁰ Tanjakina sulumba nu manj lato sanikina: Agarnor pangarnu dubikam tuku ait mbolŋge ye kinymba kinaten sulumba meme pangarnu dubikinaig manju ta kanŋeren. Meme pailnu kanŋerken ta jakmba ngarosu mambriŋ jak ngarosu kalbob jak ngarosu bagli jak kanŋerken le

¹¹ Kuate tuku Ejel kinjambi ye wika sayina: Yakob niŋina kande ye minet te niŋen.

¹² Nu manj lato sayina: Ne kanjera. Meme kame pangarnu dubikade ta jakmba ngarosu mambriŋ jak ngarosu kalbob jak ngarosu bagli jak minig. Laban nu ne mbolŋge manju niyonu kate ta ye kanŋeren. Ta tuku manju te yenje ken.

¹³ Ye Kuate. Ye Betelŋe ne tugum prowen le ne ndame ande pilmba kilke mbolŋge te-timba gurenŋe manza jak ndame ta mbolŋge kutuna sulumba siŋka son pasa sanŋrinu sakina ta kile ne niŋga luka nanje sunbranj tuguk kaye niŋina niŋa nale sanikina.

¹⁴ Tanjakina le nale ndek Jakob sanaik: Mam nu sile tuku wai mbolŋge agarnor ande kusrewam tuku mine ndakate.

¹⁵ Nu sile rawe tanjo tanjan niŋa iduste. Ambonja nu sile tuku niŋa nu ndametinj sunjokanu tina sulumba niŋumenŋa manj ndametinj ta jakmba panke suluna.

¹⁶ Mam tuku agarnor ndende jakmba Kuatenŋe yaina ta sine tuku niŋine kiŋo kame tuku. Kuate ne sanina tanjamba ka niŋinaik.

¹⁷⁻¹⁸ Tanjakinaik le Jakob nu kuaneka mam nuŋe sota Kanan kilke mbol kambim bafuna sulumba kutu kat nuŋe piyo kat nuŋe ta jakmba kilmba kamel mbolŋge patike likina. Tanjamba nu agarnor Mesopotamia kilke mbolŋge kilna ta jakmba sisilaniŋina

sulumba nu tuku agan ndende njakmba ta turmba kilmba kina.

¹⁹ Laban nu nuje wande kusremba sipsip nguenu kugernu kina le Rahel nu mam nuje tuku wande mbol kumba mbara kanunu saike likina ta kuayar kilna.

²⁰ Yakob nu mbiyel nuje yabrimba nu kila sa ndamba kua kina.

²¹ Nu nuje agan ndende njakmba kilmba pitik ndo kua ka kina sulumba Yufretis kule ulmba Gilead ma taknu mbol kina.

Laban nu mbiyel nuje Yakob ngumnem dubimba kina

²² Ait kenmba kinaig le Yakob nu kua kina ta sakinaig le Laban nu isna.

²³ Isna sulumba nu nuje gageu ta kilmba mara 7 Yakob dubimba kinaig ka ka Gilead ma taknu mbolnje nu te-silikinaig.

²⁴ Furir ta mbolnje Laban nu kinymba kinjatina le Kuate nu tugum promba sana: Ne kurauka. Ne Yakob tuku njerjerka pasa pitinu sa ndawa ngina.

²⁵ Yakob nu nuje baibai Gilead ma taknu inum mbolnje patike likina le Laban nu nuje kuasmbi ndon nuje baibai ma taknu inum mbolnje patike likinaig.

²⁶ Mile Laban nu Yakob te-silika sana: Ndanjam ne ye yabriyumba yiye kulim ar ta kame ait mbolnje pino didika kilig tanjamba kilmba kua kina?

²⁷ Ne ndanam ye yabriyumba ye nda sayumba sinjindo kua kina? Ne ye sayina kande ye ne mindenumba ndinje sine gare-gareka mune ulmba gita katmba tambarij katmba mbilnumba ne kusrenigen kande.

²⁸ Ne sonndo manjau njayonu kina. Ye mata yiye wa kame yiye kulim ar ta mumu ndaninmba kanjer ndaken le kinaig.

²⁹ Ye ne njayo silinan kumuñ ta furir ngamunje mam nanje tuku Mbara nu ye ne njerjerka pasa pitinu nda sanam tuku nga rironj pasa sat.

³⁰ Ne nanje tumbranj tuguk kambim paranina le ye kusreyina ta ye kila ta ndanam tuku ne ye tuku mbara kanunu saike liken ta kuayar kilna nga Yakob sana le

³¹ nu mbiyel nuje tuku pasa lafumba sana: Ne nanje kulim ar te ngailka yaaiyikat nga ye kuru-kuruka tanjawan ngina.

³² Rahel nu mbara kanunu afu mam nuñenje saike likina ta kuayar kilna ta Yakob nu gilai tukunu nu ndek mbiyel nuje sana: Ne kumba kanjerka. Andenje ne tuku mbara kanunu kilna ndeta nu balewamngig. Ne kile ndo tanjo te njakmba tuku am mbolnje mambila sulumba ne tuku agan inum kanjermba ndeta agan ta luka ta ngina.

³³ Tanjakina le Laban nu kumba ka Yakob tuku baibai sinamnje mambilna sulumba ka Lea tuku baibai sinamnje mambilmba ka piro pino ar ta tuku baibai sinamnje mambilna ta agan inum kanjer ndana.

³⁴ Rahel nu mbara kanunu ta kilmba baibai sinamnje kamel tuku kuminj sangil mbolnje depolka kusam tuku pale ta sinamnje sigrikina sulumba nu ta mbolnje minyokina. Tanje minyokina le mam nuje pro baibai sinamnje mambilna ta agan inum kanjer ndana le

³⁵ Rahel ndek nu sana: Mam, ne ye tuku gubra ndanuwa. Ye wandek kat tukunu ye ne tuku am mbolnje ye tingam kumuñ kuga ngina. Tanjakina le Laban nu mambilna ta nu nuje mbara kanu kame ta kanjer ndakina.

³⁶ Tanjana le Yakob nu gubra mayena le mbiyel nuje sana: Ye ame manjau mbaren le ne ye aganmor yokeranu sukte?

³⁷ Ne ye tuku agan ndende njakmba kanjerka mambilat. Ne nanje agan inum te-silikat ndeta tenje pale le sile tuku piro tanjo te njakmba kanjerwaig. Tanjamba nane sile tuku manjau pilenguwaig.

³⁸ Ye yar 20 tanjan ne tuku piro tanjo minen. Ne tuku sipsip ne tuku meme nane mara mara kutunaig. Ye ne tuku meme pailnu ande kuayarmba nda nyen.

³⁹ Aganmor nguikok ande ne tuku sipsip ande balewanu ta ye ta lafumba yiye sipsip inum tumba ne tinmba minen. Aganmor ande ki mbol ko furir ngamu ngisikanu ta ne ye pasa sanjrinu sayanu le ye yiye aganmormbi lafumba ne tinen.

⁴⁰ Mara afu ki mbolkanu ta ye ngaro pa tinganu ko furir ma tido njayo prowanu ta ye murkenu kinyam kumuñ kuga.

⁴¹ Tanjamba minmba ma ma ye yar 20 ne tuku piro tanjo tanjan minen. Ye yar 14 ne tuku kulim ar ta kilam tuku piroken sulumba manj lato yar 6 ne tuku aganmor kilam tuku piroken ta ne ye tuku piya mbilmbilam gudomna.

⁴² Yiye mam Isak yiye wa Abraham tuku Mbara nu ye nda turyina kande ake sinanj ne kusrenen kande. Ta tuku Kuate nu ye tuku piti kanjerna sulumba furir ne rironj pasa tanet nga mbiyel nuje sana.

Yakob nu mbiyel nuje Laban ndon wamdus ulendinaik

⁴³ Kile Laban nu ndek mbiyel nuje sana: Kulim ar te yiye. Kijo kame te mata ye tuku. Aganmor te njakmba mata yiye. Agan ndende njakmba ne kile kanjerkate ta yiye ta ye nane ngailningam kumuñ kuga.

⁴⁴ Kile sile wamdus ulendipe sulumba ndame afu kilmba pro tenje patikupe. Tanjamba sile manjau ta gilainje nda ngina.

⁴⁵ Tanjakina le Yakob nu ndame ande tumba kilke mbolnje te-tina sulumba

⁴⁶ nuŋe kuasmbi kile-manŋurka nane saningina: Tane kumba ndame afu kilmba pro te tanŋe ndame ta ŋakmba turŋanŋap ŋgina. Nane tananaig le nane ndame turŋanŋinaig ta tugumŋe isukusnaig.

⁴⁷ Tanjamba Laban nu ma ta Yegar Saduta ŋgina le Yakob nu ndek ma ta Galed* ŋgina.

⁴⁸ Ta ndanam? Laban nu Yakob sana: Sile ngumneŋga ndame manŋur ta kanŋermba wamdus ulendiwik ta idusamŋig ŋgina. Ta tuku nane ma ta nyunu Galed ŋginaig.

⁴⁹ Laban nu manŋur sakina: Sile pur yimyam ka minpe le Kuate nu sile kanŋerkuwa ŋgina. Ta tuku nane ma ta nyunu ande Mispa† ŋginaig.

⁵⁰ Kile Laban manŋur lato mbiyel nuŋe sana: Ne ye tuku kulim ar te ŋaigo siglika ko pino afu kitek kila ta ye kila pile nda ta Kuate nu manŋur ta kanŋeramŋgat.

⁵¹ Ai te. Ndamе turŋanŋit ndame ne kilke mbolŋe te-tiwat minig te.

⁵² Aganŋur ta kanŋerka sile wamdus ulendiwik ta manŋur idusamŋig. Ye ne ŋayo silinam tuku ndame te liwe nda. Ne mata ye ŋayo siliyam tuku ndame te nda liwa.

⁵³ Abraham le Nahor tuku Mbara sile pile-sikuwa ŋgina. Tanjakina le Yakob nu mam nuŋe Isak tuku Mbara nyu mbolŋe mbiyel nuŋe ndonŋ pasa katmba sanŋri pilena.

⁵⁴ Tanjamba Yakob ndek kumba ka aganŋur inum tumba balemba tabe ta mbolŋe atraukina. Atraukina sulumba nuŋe kuasmbi wikina le nane promba isukusnaig. Isukuse denŋurmba nane tabe ta mbolŋe kinynaig.

⁵⁵ Mafena le Laban nu wa kat nuŋe nuŋe kulim ar ta mumuningina sulumba nane kusreka luka nuŋe tumbranŋ kina.

32

Yakob nu aba nuŋe te-silikam tuku kuanekina

¹ Kile Yakob nu tinŋa ndin dubimba kina le Kuate tuku eŋel afu promba nu te-silikinaig le

² nu kanŋerka sakina: Ma te Kuate nuŋe kuasmbi minig tuku ma ŋgina sulumba ma ta nyunu Mahanaim* ŋgina.

³⁻⁵ Tanjakina sulumba Yakob nu tanŋo afu wam paguka saningina: Tane kumba ka yiŋe aba Esau te-silika tenŋemba sawap: Ye Yakob. Ye ne tuku piro tanŋo. Ye sikile ŋga Laban tugumŋe rawe tanŋo tanŋur minen ma ma kile ndo makau donŋi sipsip meme piro tanŋo piro pino sunŋomba kilmba luka prowet. Ye tanŋo afu kukulningin le nane ne kila pasa tinwaig le ne ye mbolŋe manŋur mayenu ka. Tane ka tanjamba nu sawap

ŋgina. Nu wam paguninge denŋurmba nu nane kukulningina le ambonga Esau sota Edom kilke mbol kinaig.

⁶ Kinaig ka ndinŋe nane Esau te-silika manŋur luka Yakob tugum promba sanaig: Sine aba nanŋe Esau sota kagenŋ ta ka ndinŋe nu tanŋo 400 kilmba ne sota ilit ta kanŋergenŋ ŋginaig.

⁷ Tanjakinaig le Yakob nu ndek kuru kuru sunŋo tumba wamdus pitina le nu nuŋe kuasmbi nuŋe sipsip meme makau kamel aganŋur ta ŋakmba fet arna sulumba

⁸ nuŋe wamdusmbi sakina: Aba Esau promba kuasmbi ande ndonŋ kame buwa ndeta kuasmbi ande kua kuwa ŋga idusna.

⁹ Tanjamba Yakob nu yabanŋur sakina: O yiŋe wa Abraham yiŋe mam Isak tuku Mbara ne ye isa. Ne Sunŋo, nenŋe ye sayina le ye luka yiŋe tumbranŋ tuguk yiŋe ndare tuma mbal sota ka le ne ye kulatka turyam tuku sayina.

¹⁰ Ye ame manŋur mayenu ken le ne tanjamba ye turyina? Ye ne am mbolŋe tanŋo mayenu kuga ta ne nanŋe pasa dubimba mara mindek ye tuku kume purmba tur mayeyina. O buk ye aganŋur ndende kule gatok dumndum ndo biymba Yordan kule pakarken ta kile ye tanŋo kuasmbi armba ŋak minet.

¹¹ O Sunŋo, ye kile ne yabanŋur. Aba Esaunŋe ye yiŋe pino kinŋo kame ndonŋ bale-singikat ŋga ye kuru-kuruket. Ta tuku ne sine kigraibka ŋga ne yabanŋur.

¹² Ne o buk ye sayina: Ne tuku ndare pialŋe fulbul minig tanŋur gudommba tugekamŋgaig burnu kumuŋ kuga sayina. Ta tuku nenŋe sine kigraibka ŋga yabanŋur ŋgina.

¹³ Furirna le nu kinyna ka mafena le maratukuk tinŋa Yakob nu aganŋur ndende afu Esau tambim tuku walmba patikina.

¹⁴ Meme pangarnu 200 pailnu 20 kilmba sipsip pangarnu 200 pailnu 20 kilmba

¹⁵ kamel pangarnu fat ŋak ŋak ta 30 kilmba makau pangarnu 40 pailnu 10 kilmba

¹⁶ aganŋur ta ŋakmba fetkina sulumba nuŋe piro tanŋo afu aganŋur kuanŋur ndui ndui kulatkam tuku ningina sulumba saningina: Tane kuit nduimba ndakape. Aganŋur kuanŋur mindek muŋgu dubi-dubikuwaig ŋgina.

¹⁷ Tanjakina sulumba nu nuŋe piro tanŋo ambonga kambim tuku ta wam pagumba sana: Ne yiŋe aba te-silika le nu ne kusnanuwa nanŋe gabat aningŋe minit? Ne ani kinit? Aganŋur te ŋakmba ima tuku ŋga ne kusnanuwa kande ne tenŋemba nu tuku pasa lafuwa:

* 31:47: Yegar Saduta ta Aramek pasa. Galed ta Hibuŋur pasa. Nyu tugunu ta ndindo: Pasa katam tuku ndame manŋur

† 31:49: Mispa nyu ta tugunu: Nu sile kanŋerkuwa

* 32:2: Mahanaim nyu ta tugunu Kuate tuku Ma

¹⁸ Aganjmor te njakmba ne tuku piro tanjo Yakobnge ne tanmbim tuku patikina le kilmba prowet. Nu mata sine dubika ilit nga sawa ngina.

¹⁹ Yakob nu tanjo afu piro tanjo ambonga kina ta dubimba aganjmor kilmba kambim tuku ta mata tanjamba ndo wam pagukina sulumba saningina: Tane yije aba te-silika tenjemba sawap:

²⁰ Nanje piro tanjo Yakob nu sine dubika ilit nga sawap ngina. Yakob nu tenjemba idusna: Nu aganjmor te njakmba kanjerka ye tuku mbar gilaingamngat. Tanjamba nu ye kanjeryumba ye ndonj wamdus tumawamngik nga idusna.

²¹ Yakob nu aganjmor ta njakmba patikina le kilmba kinaig le furir ta mbolnge nu bubre tam tuku ma ta mbolnge nu kinyana.

Yakob nu Penielnge Kuate ndonj kame bunaik

²² Furir ndui ta mbolnge ndo Yakob nu tinga nuje pino ar ta, nuje piro pino ar ta, nuje kiyo kame 11 ta nane njakmba kilmba kumba ka Yabok kule pakarka sim kinaig.

²³ Tanjamba nu manj luka nuje piro tanjo kame tugum kumba nane kukulningina le nu tuku aganj ndende njakmba kilmba kule ta pakarka kinaig le

²⁴ Yakob nu nuje ndo tanje minna.

Tanje minna le tanjo ande nu tugum prona sulumba nu ndonj kame bumba mungu bagailka minnaik le ka mafena.

²⁵ Tanjo tanje Yakob te-kinye ndana tukunu nu ndek Yakob tuku manunsu katna le supikina.

²⁶ Tanjana le tanjo ta nu Yakob sana: Mafete le ye kusreya le ka ngina le Yakob nu ndek sana: Ne ye nyaro sa ta ye ne kusrenamngit ngina.

²⁷ Tanjakina le tanjo ta nu Yakob kusnana: Ne tuku nyu ima ngina le ye Yakobnge ngina le

²⁸ tanjo ta nu sana: Ne tuku nyu Yakob kuga. Ne tuku nyu kitek Israelnge. Ne Kuate ndonj tanjo kame ndonj mata ne sanjri munju tumka minna ta ne buk nane kile-ibenjkina tukunu ne tuku nyu kitek Israel[†] ngina.

²⁹ Kile Yakob nu tanjo ta kusnana: Ata. Ne tuku nyu ima ngina le tanjo ta nu sana: Ne ndanam ye tuku nyu kila palmbim sakate ngina. Tanjakina sulumba nu Yakob nyaro tuna.

³⁰ Tanjana le Yakob nu sakina: i[‡] Ye Kuate tuku tumail pasi kanjerit ta ye kume ndakit ngina. Ta tuku nu ma ta nyunu Peniel ngina.

³¹ Maratukuk nu Peniel ma ta kusremba nu grisemka gitmba kumba minna le ki prona.

³² Tanjo ta nu Yakob tuku manunsu katna le supikina. Ta tuku kile nane Israel mbal aganjmor manunsunu nda nyade tuku.

33

Yakob nu aba nuje te-silikina

¹ Kile Esau nu nuje piro tanjo 400 ta ndonj ilmba minna le Yakob nu nane kanjerka nuje kiyo kat nuje kilmba walna sulumba afu Lea tumba afu Rahel tumba afu nuje piro pino ar ta nikina.

² Tanjamba nu piro pino ar ta nakile kiyo kat nakile ndonj tumailamnge kile-tidingina le tinginaig. Tinginaig le kile Yakob nu Lea kiyo kat nuje ndonj piro pino ar ta ngumnemnge kile-tidingina le tinginaig. Nane ngumnemnge manj Rahel nale Yosef ndonj kile-tidingina le tinginaig.

³ Tanjamba Yakob nu nane kusreka kina ka aba nuje tuku tumailamnge truk kam 7-na le

⁴ Esau nu pinderka nu sota kina sulumba Yakob bagailmba mumuna. Tanjamba nale munju malmbi-malmbikinaik.

⁵ Kile Esau ndek mambilmba pino kame kiyo kame ta kanjerka mambo nuje kusnana: Te ima kate tuku kuasmbi ne ndonj prowaig ngina le Yakob nu sana: O aba, te yije kuasmbi. Kuate nu ye tur mayeyina sulumba kiyo kame te njakmba ye sina ngina.

⁶ Tanjakina le nuje piro pino ar ta nakile kiyo kame kilmba pro Esau tugumnge lokinaig.

⁷ Lokinaig le kile Lea ndek nuje kiyo kat nuje ndonj nane dubika pro Esau tugumnge lokinaig le Yosef nale Rahel ndonj nale ndek nane dubika pro Esau tugumnge lokinaik.

⁸ Tanjanaig le nu mambo nuje kusnana: Kuasmbi ambonga ye tugum prowaig ta ndanam tuku ngina le mambo nuje nu sana: Ye ne tuku wamdus te-ibenjam tuku nane kukulningit le ne sota kagig ngina le

⁹ aba nuje nu sana: O aba, ye mata aganj ndende sungomba njak. Aganj ndende ta njakmba nane minwaig ngina le

¹⁰ mambo nuje nu sana: Kuga. Sile gulab mayewik nga idusmba ndeta ne aganj ndende te njakmba kila. Ne manj ye ndonj gulab mayewik tukunu ne tuku tumail pasi kanjerit ta Kuate tuku tumail pasi kanjeranu suk.

¹¹ Aganj ndende ne tanmbim tuku kilmba prowit te ne kila. Kuate nu ye tur mayeyina le ye aganj ndende sungomba njak minet ngina. Tanjamba Yakob nu aba nuje sarsarmba pasa sanjrinu sana le nu aganj ndende ta kilna.

¹² Kile Esau nu sakina: Kile sine kab. Ye ambonga kangit ngina le

[†] 32:28: Israel nyu ta tugunu: Kuate ndonj sanjri munju tumkam tuku [‡] 32:30: Peniel nyu ta tugunu: Kuate tuku tumail pasi

¹³ mambo nuje nu sana: Kiyo kame te sangri kugatok ta ne kila. Sipsip makau afu mata fat njak njak. Sine aganjmor ta mara ndindo mbolnje sungomba sisilanjibe ta nane njakmba kume suluwamnjiga.

¹⁴ Ne ambonja sila le ye gitmba aganjmor kiyo kame te njakmba kilmba ne dubinanjgit. Tanjamba ye Edomnje ne manj tesilikamnjgit njgina.

¹⁵ Tanjakina le aba nuje ndek sakina: Tanjamba ndeta ye yije piro tanjo afu ne ndonj kusreki njgina le Jakob nu lafumba sana: Kuga. Ye maye. Ne nane njakmba kilmba kaye njgina.

¹⁶ Tanjakina le ki ait ta mbolnje Esau nu manj tinga luka Edom kilke mbol kina le

¹⁷ Jakob nu Sukot kilke mbol kina sulumba nuje wande pilmba aganjmor tuku baibai afu turmba patikina. Ta tuku nu ma ta nyunu Sukot* njgina.

¹⁸ Jakob nu Mesopotamia kilke kusremba ndinnje piti ande te-sili ndaka Sehem tumbranj Kanan kilke mbolnje prona sulumba tumbranj sunjo ta tugumnje nuje baibai patike likina.

¹⁹ Nu silwa ndametinj sonj 10 tamba nuje baibai patike likina kilke ta Sehem mam nuje Hamor tuku kiyo kat nuje tugumnje piyana.

²⁰ Tanjamba nu tanje ndame turanja atraukam tuku pa lanlaj ande wakeina sulumba pa lanlaj ta Israel Mbara tuku nyu tumba El njgina.

34

Sehem nu Dina biye timba tumba totona

¹ Mara ande Jakob le Lea tuku kulim Dina nu tinga Kanan pino afu kanjgerkam kina.

² Kilke ta tuku gabat sunjo ta nyunu Hamor. Hamor nu Hiwinu tanjo.

Dina nu ma ta mbol prona le Hamor kiyo nuje Sehem nu Dina kanjgermba biye timba tumba totona.

³ Tanjamba nu kulim ta tuku nzali mayena sulumba nu Dina pinonu tam tuku wamdus sunjo tumba nu tuwa nga sarsarmba sangri tingina sulumba

⁴ nu nuje mam nuje sota kumba sana: Mam, ne kulim ta ye tuku pinonu ta njgina.

⁵ Jakob nu Dina kiko manjau tina ta nu buk isna ta nu tuku kiyo kat nuje nane aganjmor kulatkam tuku ma ande mbol kinaig tukunu Jakob nu nane ndo tairnja minna.

⁶ Tanjamba minna le Sehem nu mam nuje Hamor ndonj Jakob ndonj pasatam pronaik le

⁷ ait ndui ta mbolnje ndo Jakob tuku kiyo kat nuje mata luka pronaig. Sehem nu Israel mbal mbolnje manjau njayonu kumba

Jakob tuku kulim nuje biye timba tumba totona ta nane ismba wamdus njagonginaig sulumba gubra mageningina.

⁸ Kile Hamor nu Jakob sana: Yije kiyo Sehem nu kulim nanje tuku nzali sunjo njak. Ne kulim nanje ta ye tuku kiyo tambim kumuje?

⁹ Sine wamdus ulendika kulim kame kiyo kame nane munju kile-kile kuwaig.

¹⁰ Tanjamba tane kilke te mbolnje minap sulumba ma aninje minam nga idusmba ndeta ka tanje minmba aganj afu piyawam njak ndeta piyawap sulumba aganj ndende afu kilap ta tangine minmba minwaig njgina.

¹¹ Tanjakina le Sehem nu ndek Dina mam nuje leu kat nuje tenjemba saninjina: Tane ye mbolnje manjau mayenu kap le ame aganj kilam nga idusap ta tane tingamnjgit.

¹² Tane ame piya kilam nga idusde ta ye sayap. Kulim ta tuku piya mata sungokanu mbolnje madiwap. Tane tangine kulim ye sap le tane ame piya kilam sakap ta tane tingamnjgit njgina.

¹³ Sehem nu kulim nanjine Dina kiko manjau tuna tukunu Jakob tuku kiyo kat nuje nane Sehem le mam nuje Hamor yabrinikmba sanikinaik:

¹⁴ Tanjo ngaro pike ndakanu ta nu sine tuku kulim te nda. Wam ta sine mbolnje kiko njak.

¹⁵ Sine buk tanjo njakmba tuku ngaro pike likigerj. Tane tanjamba ndo tanjo njakmba tuku ngaro pike likap ta sine singine kulim ta sertingamnjgig.

¹⁶ Tane tanjauwap le sine munju kile-kile kube sulumba tane ndonj sine tugu ndindo tanjanj ulendika minbe.

¹⁷ Tane wam sakeg te kam mbulap ndeta sine singine kulim tumba ma tugu te kusrewamnjgig njginaig le

¹⁸ Hamor le kiyo nuje Sehem nale pasa ta ismba maye njginaik.

¹⁹ Tanjo mo ta nu nu nuje kuasmbi njgamuknje tango sunjo nyu njak minna. Nu Jakob kulim nuje tuku nzali mayena tukunu nu dal ndaka nuje mbal kila saningam kina.

²⁰ Hamor nale kiyo nuje Sehem ndonj nale kinaik ka nakile tumbranj tuku fonde malaanja tugum promba nakile mbal manjurka minnaig ta saninjinaig:

²¹ Tanjo kame ta sine ndonj gulab mayenu. Nane sine tuku kilke mbolnje minwaig sulumba ma njakmba mbol kuwaig. Kilke te sungokanu sine njakmba minam kumuje. Sine nane tuku kulim kame kilbe le nane sine tuku kulim kame kilwaig.

²² Nane sine wam ndindo ndo kam tuku sasikaig ta tenjemba. Sine tanjo njakmba tuku ngaro pikam tuku sakaig. Nane buk

* 33:17: Sukot nyu ta tugunu Baibai

nanjine tanjo kame ta njakmba tuku ngaro pike likinaig. Sine mata tanjamba kube ta nane sine ngamuknje tugu ndindo tanjan minamnjig. Nane tanjamba sile sasikaig le isklik.

²³ Sine tanjabe ta nane tuku aganjmor nane tuku aganj ndende njakmba sine tuku minamnjig. Ta tuku sine wokube le nane sine ngamuknje minwaig nginaik le

²⁴ tumbranj ta tuku tanjo njakmba nane Hamor le Sehem tuku pasa ta ismba pasa katmba wokinaig sulumba nane tanjo ta njakmba tuku ngaro pike likinaig.

²⁵ Mara kerjmba kuganaig le tanjo kame ngaro pike likinaig ta nane ngaro rar njak minnaig tukunu nane tambik ri ndamba minnaig le Dina tuku leu kat nuje ndinok armba Simeon nale Levi ndonj nale kame bagi kilmba tumbranj ta kinaik sulumba tanjo ta njakmba bale far sulunaik.

²⁶ Tanjamba nale Hamor le kinjo nuje Sehem turmba bale farnaik sulumba Sehem tuku wande mbol kumba Dina te-silika tumba kinaik.

²⁷ Tanjanaik le Yakob tuku kinjo afu nane pro kulim nanjine kiko manjau tuna ta lafumba tumbranj sunjo ta tuku gabis aganj ndende njakmba yomba kilmba kinaig.

²⁸ Nane sipsip makau donji tumbranj ta tuku aganj ndende njakmba kilmba ka piro mbolnje mata aganj ndende njakmba yomba kilmba kinaig.

²⁹ Tanjamba nane tumbranj ta tuku gabis aganj ndende ta njakmba kilmba kinjo kame fonjonj pino kame ta njakmba turmba kilmba kinaig.

³⁰ Tanjanaig le Yakob nu ndek Simeon nale Levi sanikina: Kile Kanan mbal Peris mbal kilke le tuku tanjo njakmba nane ye kasuryamnjig. Ye mata piro tanjo sunjomba kuga. Nane njakmba ulendika pro ye ndonj kame bumba sine njakmba bale farsingamnjig ngina le

³¹ nale ndek sakinaik: Tanjo ta nu sine tuku kulim ma ngamukok pino tanjan nga idusmba nu biye timba tumba totona. Manjau ta sine mapewam kumuñ kuga nginaik.

35

Kuate nu Yakob Betelnje nyaro tuna

¹ Kile Kuate nu Yakob sana: Ne tinja Betel kaye sulumba kumba ka tanje mina. Tanje mina sulumba ne ndame turjanja ye atraukam tuku pa lanjan ande wakeiwa. Ye Kuate. Ne aba nanje Esau kusremba kua kina ait ta mbolnje ye ne tugum prowen ngina.

² Tanjakina le Yakob nu nuje kuasmbi nuje piro tanjo ta wam paguka saningina: Tane tanjine mbara kise ta njakmba pitaike likap.

Ngarosu purfenju mayok kuwaig le tawi purfenju silikap.

³ Sine ma te kusremba Betel kab kumba ka tanje ye Kuate atraukam tuku pa lanjan wakeiwamnjig. Ye piti sunjomba njak minen le Kuatenje ye turyina sulumba ye ma njakmba liken ta nu mata ye ndonj minna ngina.

⁴ Tanjakina le nane mbara kanu saike likinaig ta njakmba Yakob kile tunaig sulumba nanjine kilba sikor ta turmba nu kile tunaig. Tanjanaig le Yakob nu aganj ndende ta njakmba kilmba Sekem tumbranjnge ail sunjo ande kumnemnje nguke likina.

⁵ Tanjamba Yakob nane tinja ma ta kusrenaig le tumbranj sugo ta njakmba Kuatenje kuru kuru serningina le nane dubi ndakinaig.

⁶ Yakob nu nuje tanjo kuasmbi njak ndonj kinaig ka Lus tumbranj Kanan kilke mbol pronaj. Lus tumbranj ta kile Betel ngade.

⁷ Tumbranj ta prona sulumba Yakob nu Kuate atraukam tuku pa lanjan ande wakeina sulumba nu buk aba nuje tuku kuru-kuruka kua kina le Kuatenje nu tugum prona ta idusmba nu ma ta nyunu Betel tuku Mbara ngina.

⁸ Nane tanje minnaig ma ma Rebeka tuku piro pino Debora nu kumna le nane nu tumba ail sunjo ande Betel patumba minna ta kumnemnje ngukinaig sulumba ail ta nyunu Malmbikam tuku Ail nginaig.

⁹ Yakob manj luka Mesopotamianje prona le Kuate manj nu tugum promba nu nyaro tuna sulumba

¹⁰ sana: Ne tuku nyu Yakob ta kile ne tuku nyu Israel palmbimnjig ngina. Tanjamba Kuate nu Yakob nyunu Israel tuna.

¹¹ Tanjakina sulumba Kuate nu sana: Ye Kuate Sangri Nayo. Tane kinjo kame kilepatikap le ne tuku ndare mbolnje kuasmbi sunjomba mayok kanjaig. Ne gabat sugo kame tuku mbuj nanjine prowamngat.

¹² Ye o buk Abraham le Isak kilke te serniken ta kile ne tanmbimnjig. Ngumnenga nanje ndare kame tuku kilke minamngat ngina.

¹³ Tanjaka sakina sulumba Kuate nu kusremba kina le

¹⁴ Yakob nu ndame sunjo ande tumba Kuate nu Yakob ndonj pasatina ma ta mbolnje te-tina sulumba grep kule tumba gurenj butol njak ta turmba tumba ndame ta mbolnje kutuna sulumba

¹⁵ ma ta nyunu Betel ngina.

Rahel nu kumna

¹⁶ Yakob nuje kuasmbi ndonj Betel tumbranj kusremba Efrat tumbranj patu ndanaig le Rahel nu kinjo te-palmbim tuku ait kumungina le nu ngaro rar torna.

¹⁷ Ngaro rar torna le nuŋe kulat pinonŋe nu sana: Ne kuru kuru ndaka. Nu buk kiŋo te-palet ŋgina.

¹⁸ Tanjakina le Rahel nu kumam bafuna le nu tuku sanŋri buk kuganaig le nu kiŋo ta Ben-Omi* ŋgina le mam nuŋeŋe kiŋo ta Benyamin† ŋgina.

¹⁹ Rahel nu kumna le nane nu tuku min-desinŋ tumba Efrat tumbranŋ kambim tuku ndin ta tugumŋe ŋgukinaig. (Kile nane tumbranŋ ta nyunu Betlehem ŋgade).

²⁰ Tanjamba Jakob nu ndame ande tumba Rahel ŋgukinaig ma ta mbolŋge te-tina. Ndame ta kile minit.

²¹ Tanjana sulumba Israel nane tinŋa kumba ka Eder tumbranŋ tuku wande kuen ŋayo ta kusremba bubre tam tuku baibai patika minnaig.

Yakob tuku kiŋo kame 12

²² Yakob nu kilke ta mbolŋge minna le Ruben nu mam nuŋe tuku piro pino nyunu Bila ta ndoŋ kinyna. Tanjana le Jakob nu kiŋo nuŋe wam kina ta ismba nu gubra sunŋo tina.

Yakob tuku kiŋo kame ta ulendika 12 minnaig.

²³ Piyo nuŋe Lea tuku kiŋo kat nuŋe ta teŋemba. Yakob tuku kiŋo mulum ta nyunu Ruben ande Simeon ande Levi ande Yuda ande Isakar ande Sebulun.

²⁴ Piyo nuŋe Rahel tuku kiŋo ar ta Yosef le Benyamin.

²⁵ Rahel tuku piro pino Bila nuŋe kiŋo ar ta Dan le Naftali.

²⁶ Lea tuku piro pino Zilpa nuŋe kiŋo ar ta Gat le Aser.

Yakob nu kiŋo kame ta ŋakmba Mesopotamia kilke mbolŋge kile-patikina.

Isak nu kumna

²⁷ Kile Jakob nu tinŋa mam nuŋe Isak sota Mamre tumbranŋ Hebron kilke mbol kina. O buk Abraham nale Isak rawe tanŋo tanjan tange minnaik.

²⁸ Isak nu yar 180 kusremba

²⁹ saibo pile mayena sulumba nu kumna le kiŋo kat nuŋe ar ta Esau le Yakobŋe nu tumba ŋgukinaik.

36

Esau tuku ndare

¹ Esau tuku ndare tuturmba teŋemba kina. Esau tuku mape nyu ande Edom.

²⁻³ Esau nu Kanan pino keŋmba kilna ta ande Ada ande Oholibama ande Basemat.

Ada mam nuŋe Elon nu Hitnu. Oholibama mam nuŋe Ana wa nuŋe Sibeon. Sibeon nu Hiwinu. Basemat nu Ismael tuku kulim nuŋe. Leu nuŋe Nebayot.

⁴ Ada nu Elifas te-pilna le Basemat nu Ruel te-pilna le

⁵ Oholibama nu Yeus Yalam Kora nane kile-patikina. Esau tuku kiŋo kame Kanan kilke mbolŋge kile-patikina ta tanjamba ndo.

⁶⁻⁷ Esau le Yakob nale aganmor sunŋomba ŋak minnaig tukunu kilke nale tuma minnaik ta nale turkam kumuŋ kuga. Ta tuku Esau nu pino kat nuŋe, kiŋo kat nuŋe, kulim kat nuŋe, nuŋe wande tuma mbal ta ŋakmba kilmba nuŋe aganmor nuŋe agan ndende ŋakmba Kananŋge kile likina ta turmba kilmba maib nuŋe Yakob kusremba kilke ande mbol kinaig.

⁸ Tanjamba Esau nu Edom tuku ma taknu ta mbolŋge minna.

⁹ Esau tuku ndare tuturmba teŋemba kina. Esau nu Edom mbal ŋakmba tuku mbuŋ nangine.

¹⁰⁻¹³ Esau piyo nuŋe Ada nu kiŋo ndindo te-pilna ta nyunu Elifas. Elifas nu kiŋo kame 5 Teman, Omar, Sefo, Gatam, Kenas nane kile-patikina. Elifas tuku piyo nuŋe ande nyunu Timna nu kiŋo ande nyunu Amalek te-pilna.

Esau piyo nuŋe Basemat nu kiŋo ande nyunu Ruel te-pilna. Ruel nu kiŋo bailkamba Nahat Sera Sama Misa nane kile-patikina.

¹⁴ Esau piyo nuŋe Oholibama nu Sibeon kiŋo nuŋe Ana tuku kulim. Nu kiŋo keŋmba Yeus Yalam Kora nane kile-patikina.

¹⁵ Esau tuku ndare mbolŋge kuasmbi afu pronaiŋ ta teŋemba. Esau tuku kiŋo mulum Elifas nu Teman mbal Omar mbal Sefo mbal Kenas mbal

¹⁶ Kora mbal Gatam mbal Amalek mbal ta ŋakmba tuku mbuŋ nangine. Nane ŋakmba Esau piyo nuŋe Ada tuku ndare.

¹⁷ Esau tuku kiŋo nuŋe ande Ruel nu Nahat mbal Sera mbal Sama mbal Misa mbal ta ŋakmba tuku mbuŋ nangine. Nane ŋakmba Esau piyo nuŋe Basemat tuku ndare.

¹⁸ Esau piyo nuŋe Oholibama nu Ana kulim nuŋe. Oholibama nu Yeus mbal Yalam mbal Kora mbal ta ŋakmba tuku mbuŋ nangine.

¹⁹ Mbal ta ŋakmba Esau tuku ndare.

Seir tuku ndare

²⁰⁻²¹ Edom kilke tuguk mbal nane buk purka tumbranŋ mboŋ 7 minnaig. Tumbranŋ mboŋ 7 ta tuku mbuŋ kat nangine ta ŋakmba Hornu tanŋo Seir tuku ndare. Nane tuku nyu nangine ta teŋemba. Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser, Disan.

²² Lotan nu Hori tumbranŋ mboŋ le Hema tumbranŋ mboŋ ta tuku mbuŋ nangine. Lotan tuku kulim nuŋe nyunu Timna.

* 35:18: Ben-Omi nyu ta tugunu: Sina sunŋo tuku kiŋo

† 35:18: Benyamin nyu ta tugunu: Maye minam tuku kiŋo

²³ Sobal nu Alwan tumbranṅ mboṅ, Manahat tumbranṅ mboṅ, Ebal tumbranṅ mboṅ, Sefo tumbranṅ mboṅ, Onam tumbranṅ mboṅ ta tuku mbuṅ nangine.

²⁴ Sibeon nu kiṅo armba. Ande nyunu Aia ande Ana. Mara ande Ana nu mam nuṅe tuku doṅki kame kulatka minna sulumba ma baknu mbol tange nu kule mbam paknu kanṅerkina.

²⁵⁻²⁶ Ana tuku kiṅo nuṅe nyunu Dison. Dison nu Hemdan tumbranṅ mboṅ, Esban tumbranṅ mboṅ, Itran tumbranṅ mboṅ, Keran tumbranṅ mboṅ ta tuku mbuṅ nangine. Ana tuku kulim nuṅe nyunu Oholibama.

²⁷ Eser nu Bilan tumbranṅ mboṅ, Sawan tumbranṅ mboṅ, Akan tumbranṅ mboṅ ta tuku mbuṅ nangine.

²⁸ Disan nu Us le Aran tumbranṅ mboṅ tuku mbuṅ nangine.

²⁹ Edom kilke tuku Hor mbal ta teṅenmba. Lotan mbal Sobal mbal Sibeon mbal Ana mbal

³⁰ Dison mbal Eser mbal Disan mbal.

Edom tuku gabat sugo

³¹ Israel mbal nane buk gabat sugo kugatok. Ait ta mbolṅe Edom tuku gabat sugo afu nane Edom kilke kulatkinaig.

³² Gabat sugo dubike likinaig ta teṅenmba. Beor kiṅo nuṅe Bela nu Dinabanu.

³³ Sera kiṅo nuṅe Yobab nu Bosranu.

³⁴ Husam nu Temannu.

³⁵ Bidad kiṅo nuṅe Hadad nu Awitnu. (Kame sunṅo ande mbolṅe nu Moab kilke mbolṅe Midian mbal ndoṅ kame bumba nane kile-ibenṅkina).

³⁶ Samla nu Masrekanu.

³⁷ Saul nu Rehobotnu tanṅo. (Rehobot tumbranṅ ta kule sunṅo ande tugumṅe minna).

³⁸ Akbor kiṅo nuṅe Baal-Hanan.

³⁹ Hadad nu Paunu tanṅo. (Hadod piyo nuṅe nyunu Mehetabel. Mehetabel mam nuṅe nyunu Matred. Matred mam nuṅe nyunu Mesahab).

⁴⁰ Esau nu Edom tumbranṅ mboṅ sunṅomba tuku mbuṅ nangine. Tumbranṅ mboṅ ta tuku nyu nangine ta teṅenmba. Timna, Alwa, Yetet,

⁴¹ Oholibama, Ela, Pinon,

⁴² Kenas, Teman, Mibsar,

⁴³ Magdiel, Iram. Nangine kilke ta mata tumbranṅ mboṅ ta tuku nyu tinaig.

37

Yosef nu kiṅatina

¹ Yakob nu Kanan kilke mbolṅe minna. O buk mam nuṅe rawe tanṅo tanṅaṅ nu kilke ta mbolṅe minna.

² Yakob nuṅe ndare tuku wam kube ta teṅenmba.

Yosef nu kiṅo mo yar 17 ṅak minmba nu mam nuṅe tuku agaṅmor aba kat nuṅe afu ndoṅ kulatka minnaig. Aba kat nuṅe ta Bila le Zilpa tuku kiṅo kame. (Bila le Zilpa nale Yakob tuku pino kame). Yosef nu maṅau ṅaigonu aba kat nuṅe ke likanu ta pro mam nuṅe tugumṅe kile-mayokka sawanu.

³ Israel nu saibo pilmba Yosef te-pilna tukunu nu Yosef make pilmba nu tuku kume purna. Kiṅo kame ṅakmba tuku nzalina ta liniṅgina. Tanṅamba Israel nu Yosef tuku tawi kuen wainu kuennu ṅak mindepiye yeki yeki ṅak wakeimba tuna.

⁴ Tanṅana le Yosef tuku aba kat nuṅe mam nangine nu Yosef make pilmba nu tuku kume purna ta kanṅermba nane Yosef kasurnaig sulumba gulab mayenu tanṅaṅ nu ndoṅ pasate ndakinaig.

⁵ Furir ande Yosef nu kiṅatina sulumba mafena le maratukuk tinṅa nu kumba ka aba kat nuṅe kubeu niṅgina sulumba

⁶ saniṅgina: Tane ye kiṅatit te kubewi le isap.

⁷ Sine ṅakmba wit ndaleke likig ta ye tuku ndale ta tirjeknu tinṅat le tane tuku ndale ta ye tuku ndale ta laipmba loke likaig le kanṅerkit ṅgina.

⁸ Tanṅakina le aba kat nuṅe ndek nu kusnanaig: Ne iduste nenṅe ndo gabat sunṅo mina le sine ṅakmba ne kumnemṅe minbe ṅa iduste e ṅginaig. Tanṅamba nane Yosef kiṅatina pasa ta tuku nane gubra lato sunṅomba tumba nu kasur mayenaig.

⁹ Ngumṅeṅa Yosef nu maṅ kiṅatina sulumba aba kat nuṅe tugumṅe maṅ kiṅa ta kubeu niṅmba saniṅgina: Ye maṅ kiṅatit sulumba ki tambun mbai 11 ṅakmba ye tugumṅe lokaig le ye kanṅerkit ṅgina.

¹⁰ Tanṅamba nu kumba ka kiṅa ta mam nuṅe ndoṅ mata sakina le mam nuṅenṅe nu sigair-sigairmba kusnana: Anikok kiṅa tanṅaṅ. Ne iduste ye, ina naṅe, aba kat naṅe sine ṅakmba ne tugumṅe lokamṅig ṅa iduste e ṅgina.

¹¹ Yosef tuku aba kat nuṅe ta nane Yosef ndoṅ tironaig. Mam nuṅe nu Yosef tuku kiṅa ta idus timba minna.

Nane Yosef piyanaig le tumba Isip kinaig

¹² Mara ande Yosef tuku aba kat nuṅe ta nane agaṅmor kulatkam tuku Sekem tumbranṅ kinaig.

¹³ Tanṅanaig le Israel nu kiṅo nuṅe Yosef sana: Ne kaye sulumba kumba ka Sekemṅe aba kat naṅe agaṅmor kulatkade ta kanṅerka ṅgina le nu lafumba sakina: Ta maye. Ye kangit ṅgina le

¹⁴ Israel nu ndek sana: Ne kaye sulumba aba kat naṅe tuku mine agaṅmor tuku mine kanṅerka nane mage minwaig kande luka promba ye saya le isi ṅgina. Tanṅamba Israel

nu Yosef kukulna le nu Hebron ma gutoŋ ta kusremba kina ka Sekem tumbraŋ prona.

¹⁵ Pro taŋge nu kine promba minna le taŋgo andeŋge nu kaŋgermba kusnana: Ne ima sota le prote ŋgina le

¹⁶ nu lafumba sana: Ye yiŋe aba kame sotet. Nane agaŋmor kulatka tembi ndekinaig ŋgina. Taŋakina sulumba nu ndek taŋgo ta kusnana: Ne nane kaŋgerkat e ŋgina le

¹⁷ taŋgo taŋge nu sana: Nane buk ma te kusremba Dotan kambim sakinaig le ye isen ŋgina. Taŋakina le Yosef nu aba kat nuŋe ŋgumem dubika kina ka Dotanŋge nane kile-siglikina.

¹⁸ Yosef nu maskenŋge ilmba minna le nane nu kaŋgermaig sulumba Yosef balewam tuku pasa katmba

¹⁹ nanŋine nanŋine sakinaig: Ai si. Kiŋa tugu taŋgo prote si.

²⁰ Kile sine nu balemba mindesiŋ nuŋe tumba kule kugatok sambu ande sinamŋge bukŋgube. Taŋamba sine teŋemba mam sabe: Nu agaŋmor ŋguikok andeŋge balemba nyina ŋgube. Taŋamba sine nu tuku kiŋa alonu prowa le kaŋgerbe ŋginaig.

²¹ Nane taŋamba sakinaig ta Ruben nu isendo ka ismba nu Yosef mapewam idusmba nane saningina: Sine nu balemba

²² ake sinaŋ nu tuku ndare kutu ndabe. Ake nu biye timba tumba sambuk teŋge bukŋgube le ma ŋgamu teŋge minwa ŋgina. Ruben nu Yosef turmba maŋ luka mam nuŋe sota kukulam tuku ŋga taŋakina.

²³ Kile Yosef nu aba kat nuŋe tugum ta prona le nane nu biye timba tawi kuen wainu kuennu ŋak ta biyamba sambrinaig sulumba

²⁴ nu tumba kumba ka sambu sakina ta sinamŋge bukŋginaig le minna. Sambu ta kule buk parakina tuku.

²⁵ Taŋamba nane isukusmba minnaig le kile ndo Ismael kuasmbi ande Gileadŋge Isip kambim tuku pronaig le kaŋgerkinaig. Nane agaŋ ndende sunŋomba gureŋ magenu afu kilmba kamel mbol patike likinaig.

²⁶ Kile Yuda ndek aba kat nuŋe saningina: Sine Yosef balemba yubengube wam ta mayenu kuga.

²⁷ Sine nu ŋayo sili ndamba nu tumba Ismael mbal prode si nane mbol piyabe. Nu mata sine tuku maib. Sine ndare ndui ta ndo ŋgina. Taŋakina le nane wokinaig le

²⁸ Midian mbal pronaig le nane Yosef sambuk sinam taŋge tumba silwa ndametij soŋ armbambi nane mbolŋge piyanaig le tumba Isip kinaig.

²⁹ Taŋanaig le Ruben nu luka sambu miŋge ta tugum promba mambilna kande Yosef sambu sinam ta mine ndakina le nu nuŋe tawi silikina ta fetfetna sulumba

³⁰ luka mambo kat nuŋe sota kumba saningina: Kiŋo ta siŋge mine ndakate. Ye kile ndaŋamŋgit e ŋgina.

³¹ Taŋakina le nane meme ande tumba balemba Yosef tuku tawi ta tumba meme ndarenu pisnenaig sulumba

³² tawi ta tumba kumba ka mam nanŋine tumnaig sulumba sanaig: Sine agaŋ te-silikig te kiŋo naŋe tuku tawi e ŋginaig le

³³ Yakob nu tawi ta kaŋgermba katesemba sakina: Son. Tawi te nu tuku tawi. Yiŋe kiŋo ta agaŋmor ŋguikok andeŋge balemba make purpurbamba nyina ŋgina.

³⁴ Taŋakina sulumba Yakob nu sina sunŋona sulumba nuŋe tawi kat fetfetmba tawi ŋayonu ande tumba silikina. Taŋamba nu ait kuen ŋayo kiŋo nuŋe tuku malmbika minna le

³⁵ nu tuku kiŋo kat nuŋe kulim kat nuŋe nane ŋakmba mam nanŋine wamdus te-iberam tuku pronaig ta nu nane ise ndakina sulumba sakina: Ye yiŋe kiŋo tuku ninanka malmbika ma ma kumi sulumba kumanu mbal tuku ma mbolŋge nu ndoŋ minamkik ŋgina. Taŋakina sulumba Yakob nu kiŋo nuŋe Yosef tuku wamdus tatrakina le ninanka minna.

³⁶ Yakob nu kiŋo nuŋe tuku ninanka minna le Midian mbal ta nane Yosef tumba pro Isipŋge taŋgo ande nyunu Potifar nu mbol piyanaig. Potifar nu Farao tuku gabat sunŋo ande. Nu Farao tuku wande kulatkanu gabat minna.

38

Yuda le Tamar tuku wam kube

¹ Ait ta mbolŋge Yuda nu aba kat nuŋe kusreka Adulamnu taŋgo ande nyunu Hira sota kumba nu ndoŋ minnaik.

² Minnaik ma ma nu Kanan kulim ande kaŋgermba pinonu tina. Pino ta mam nuŋe nyunu Sua.

³ Minnaig ma ma pino ta nu funŋul ŋakna sulumba Yuda tuku kiŋo ande te-pilmba nyunu Er ŋgina.

⁴ Taŋamba nu maŋ funŋul ŋakna sulumba kiŋo ande te-pilmba nyunu Onan ŋgina.

⁵ Nu maŋ lato funŋul ŋakna sulumba kiŋo ande nyunu Sela te-pilna. Yuda nu Kesibŋge minna le piyo nuŋe kiŋo ta te-pilna.

⁶ Er nu sunŋokina le mam nuŋe Yuda nu kiŋo nuŋe mulum ta tuku pino ande nyunu Tamar tumba tuna.

⁷ Er tuku mine ŋayonu ta Sunŋo nu kaŋgermba ndagarina le Sunŋonŋe nu balena le kumba.

⁸ Taŋana le Yuda nu kiŋo nuŋe Onan sana: Ne kumba ka singine maŋau ta dubimba aba naŋe tuku pino pinonu tumba nu ndoŋ kinya le aba naŋe tuku kiŋo te-pilwa ŋgina.

⁹ Tanjakina le Onan nu kiŋo ta ye tuku kiŋo kuga nga idusna sulumba pino ta aba nuŋe tuku kiŋo ande nda te-pilwa nga nu pino ta ndonj kinymba nuŋe minde kule ta ake kilke mbolŋge kutuna.

¹⁰ Tanjana le Sunjo nu maŋau ta kaŋgermba nu gare ndana le nu mata balena le kumna.

¹¹ Tanjana le Yuda nu rugan nuŋe Tamar sana: Ne luka mam naŋe sota kaye sulumba pino kuembol taŋaŋ mina le yiŋe kiŋo Sela nu suŋgokuwa le ne tini ŋgina. Sela nu mata kumikat nga mam nuŋe nu taŋakina. Tanjakina le Tamar nu luka mam nuŋe sota kina.

¹² Tanjamba minnaig ma ma Yuda piyo nuŋe kumna. Nu tuku kuamel kugana le Yuda ndek nuŋe Adulamnu gulab Hira ndonj nuŋe sipsip ŋguenu kugerkaŋ Timna tumbranj kinaik.

¹³ Tanjanaik le taŋgo ande pro Tamar sana: Rugan naŋe sipsip ŋguenu kugerkaŋ tuku Timna ket ŋgina.

¹⁴ Yuda tuku kiŋo ŋgrimbik ta buk suŋgokina ta Yuda nu kiŋo ta ŋgailka Tamar nda tuna. Ta tuku Tamar nu kuembol tawi o buk silikina ta paska tawi kitek silika tumail pasi tawimbi soŋgina sulumba kumba ka Timna kambim tuku ndin Enaim tumbranj tuku fonde malaŋga ta tugumŋge minyok minna.

¹⁵ Pino ta tumail pasi soŋgina le Yuda nu kaŋgermba ndin ŋgamukok pino ande nga idusmba

¹⁶ nu tugum ndin dabil inum kumba pino ta rugan nuŋe ta katese ndamba sana: Ye ne ndonj kinymbaŋgit ŋgina le nu ndek sakina: Ne ame agaŋ ye samŋgat ŋgina.

¹⁷ Tanjakina le nu sakina: Ye yiŋe meme fatnu inum tumba taŋgo ande tuwi le tumba ilmba ne tanmbimŋgat ŋgina le nu sakina: Ta maye. Naŋe agaŋ inum ye sa le meme fatnu ta prowa le naŋe agaŋ ta maŋ luka tini ŋgina le

¹⁸ Yuda nu kusnana: Ye ame agaŋ ne tini ŋgina le nu sakina: Naŋe sikor muli ŋak naŋe ndumndum ta turmba ye sa ŋgina le nu agaŋ ndende ta pino ta kile tuna. Tanjamba nu nu ndonj kinymba le nu kiŋo konna.

¹⁹ Tanjamba Tamar nu luka nuŋe tumbranj kina sulumba tumail pasi soŋgina tawi ta paska kuembol tawi maŋ silikina.

²⁰ Kile Yuda nu gulab nuŋe Hira kukulna le meme ande pino ta tambim tuku tumba kina ta nu pino ta kaŋger ndana sulumba agaŋ ndende pino ta kilna ta mata luka kile ndakina.

²¹ Tanjamba nu tumbranj ta tuku taŋgo afu kaŋgerka kusnaniŋgina: Pino ande ndin teŋge minyok minna ta kile ani taŋge minit

ŋgina kande nane nu sanaig: i ... Pino ande ndin teŋge mine ndakate ŋginaig.

²² Tanjamba sanaig le Hira nu luka Yuda tugum kumba sana: Ye pino ta te-sili ndakit. Tumbranj ta tuku taŋgo kame nane pino ande kaŋger ndanaig nga sakaig ŋgina le

²³ Yuda nu ndek sakina: Taŋgo kame sine nzumilsinbekaig nga agaŋ ndende ta nuŋe kilwa ŋgina. Nu nuŋe piya ye tambim tuku sakit ta ne nu te-sili ndakat ŋgina.

²⁴ Tanjamba minnaig ma ma tambun kenmba kinaig le nane afu pro Yuda sanaig: Rugan naŋe Tamar nu fare-farekina sulumba kile nu fuŋgul ŋak minit ŋginaig le Yuda ndek nane saniŋgina: Tane kumba ka pino ta tumba te-kilimba pambi piyap le kumwa ŋgina.

²⁵ Nane nu tumba te-kilimam bafunaig le Tamar nu pino ande kukulna le rugan nuŋe Yuda sota kumba sana: Rugan naŋe teŋemba sakate. Taŋgo nu fuŋgul ye sina ta nu tuku agaŋ ndende noten. Ne sikor muli ŋak te ndumndum te turmba kaŋgerka nga sakate ŋgina.

²⁶ Tanjakina le Yuda nu agaŋ ndende ta kaŋgerka katesena sulumba sakina: Pino ta nu son sakate. Ye mbaren. Ye yiŋe kiŋo Sela nu tambim tuku ta tuwe ndaken ŋgina. Tanjamba Yuda nu maŋ Tamar ndonj kinye ndakina.

²⁷ Tamar nu kiŋo te-palmbim tuku ait kumunŋgina le nu kiŋo armba kile-patikam tuku ŋgaro kamusna.

²⁸ Nu kutumba minna le kiŋo ande tuku wai prona le kulat pino taŋge wai ta tumba muli ande gurgur wai mbol kusna sulumba sakina: Te ta mulum ŋgina kande

²⁹ kiŋo ta wai te-lukina le kiŋo inum ta ambonga prona. Tanjana le kulat pino ta nu sakina: Ne sonndo sambrimba prote ŋgina. Ta tuku nane kiŋo ta nyunu Peres* ŋginaig.

³⁰ Tanjakinaig le maib nuŋe wainu muli gurgur ŋak ta prona le nyunu Sera† ŋginaig.

39

Yosef nu Potifar tuku piro taŋgo minna

¹ Ismael mbal nane Yosef tumba Isip pronaig le Isipnu taŋgo Potifar nu Isip tuku gabat suŋgo kumnemŋge nuŋe wande kulatkade mbal ta kulatka minna ta nuŋge Yosef piyamba tina.

² Yosef nu nuŋe kulat taŋgo tuku wandeŋge minna le Sunjo nu Yosef sinzaŋna le nu tuku mine mayenu ndo mayok kina le

³ nuŋe kulat taŋgo ta nu tuku piro mayenu ta kaŋgerna sulumba

⁴ nu Yosef tuku garena le Yosef nu nu kumnemŋge pirokina. Tanjamba nu nu tuku wande, wande mbolŋge agaŋ ndende, nu

* 38:29: Peres nyu ta tugunu: Sambrimba prote † 38:30: Sera nyu ta tugunu: Ma tuguramte

tuku tango kame ta njakmba Yosef tuku wai mbolnje patikina le nunje nane kulatkina.

⁵ Tanjana le Sunjo nu Isip tango ta tuku aganj njakmba wandeknje piro mbolnje nyaro ninjina le mine mayemba minnaig.

⁶ Tanjamba Yosefnje nu tuku aganj ndende njakmba kulatka minna le nunje kulat tango ta nu nunje aganj ndende ta tuku idus ndana. Nu isukusam tuku ta ndo idusmba minna.

Yosef tuku ngarosu tumail pasi maditaknu ndo.

⁷ Mara ande Potifar piyo nunje nu Yosef kanjermba am kikonj tinjina le Yosef sana: Ne ilmba ye ndonj karpe njina ta

⁸ nu mbulmba wo ndamba nunje kulat tango tuku piyo nunje ta tenjemba sana: Yinje kulat tango nu wande te mbolnje aganj ndende njakmba ye tuku wai mbolnje patikina le ye kulatka minet. Nu aganj ande tuku idus ndate.

⁹ Wande te mbolnje tango ande ye li ndayate. Aganj inum ye ngail ndayina. Nenge ndo nu tuku piyo nunje ye ne kulat ndaket. Ta tuku ye ndanjmba manjau njayonu sunjo te ki? Ye sinjka Kuate tuku minje lukamba une te kam kumunj kuga njina.

¹⁰ Pino ta mara mindek Yosef te-saimba minanu ta Yosef nu nda wombata nu ndonj minam mbulanu.

¹¹ Tanjamba minnaig ma ma mara ande Yosef nu pirokam wandek sinam kina. Ait ta mbolnje piro tango ande mine ndakina le

¹² pino ta manj pro Yosef tuku tawi kuennu silikina ta pakarka biymba sana: Sile karpe njina kande Yosef nu mbulmba nunje tawi kuennu ta pino ta tuku wai mbolnje kusremba kua ka mayok kina.

¹³ Tanjana le pino ta tawi kuen nu tuku wai mbolnje kusrena ta kanjermba

¹⁴ nunje piro tango kame wike lika saninjina: Ai te. Hibu tango ta sine kiko pilesingam tuku sine tugum prona. Nu ye ndonj minam tuku ye tugum prowat le ye sunjgomba witiwit le

¹⁵ nu ye tuku wi ismba tawi kusremba kua ka mayok ket njina.

¹⁶ Tanjamba saninjmba nu tawi ta pilna le minna.

Tango nunje luka prona le

¹⁷ nu wam kubeu tumba sana: Ne Hibu tango tumba sine tugum prona ta nu ye kiko pileyam tuku ye tugum prowat le

¹⁸ sunjgomba witiwit le ismba nu tawi kusremba kua ka mayok ket nga sana le

¹⁹ Yosef tuku kulat tango nu piyo nunje tuku pasa ta ismba gubra mayena le

²⁰ nu Yosef mulinj tumba wandeknje pilna le minna. Muli wande ta Farao tuku tango mulinj kilanu le nane kilmba wandek sinam tanje patikanu le minanu.

²¹ Yosef nu muli wandek sinam tanje minna le Sunjo nu mara mindek nu sinzanjmba nyaro mayenu tambinu. Ta tuku muli wande tuku kulat tango ta nu Yosef tuku garena le

²² mulinj kilanu tango njakmba nu tuku wai mbolnje patikina le nu piro njakmba kulatka minna.

²³ Sunjo nu Yosef sinzanjna tukunu muli wande tuku kulat tango ta nu Yosef aganj ndende kulatkina ta nu idus ndaningina. Aganj ndende njakmba nu kulatkina ta mine magenaig.

40

Yosef nu kinja tugu kuklininjina

¹ Mara afu kuganaig le Isip tuku gabat sunjo tuku grep kule kulatkanu gabat nale bret pasokanu gabat ndonj nale nakile gabat sunjo Farao tugumnje manjau ande mbar-naik le

² Farao nu piro gabat ar ta tuku gubra sunjo tuna sulumba

³ nale mulinj kilmba kame gabat tuku wandeknje patikina le minnaik. Yosef nu mata muli wande ndui ta sinamnje minna.

⁴ Tanjamba minnaig ma ma kame gabat sunjo ta Yosef nale tuku kulat tango minwa nga madina.

⁵ Furir ait ande Farao tuku bret pasokanu gabat nale grep kule kulatkanu gabat ndonj nale kinjatinaik ta kinja ta tugunu yimyan.

⁶ Mafena le maratukuk Yosef nu nale tugum prona le nale wamdus sulumba minnaik le nu katesemba

⁷ nale kusnanikina: Tale ndanjam tumail pasi kume ngurnjurka minik njina le

⁸ nale ndek sanaik: Sile kinjatik ta andenje sile tuku kinja tugu ta biteknjam tuku mine ndakate nginaik. Tanjakinaik le Yosef ndek nale sanikina: Kuateenje ndo nu sine tuku kinja tugu biteknjam kumunj. Tane ye ndonj kubewap le ye isi njina le

⁹ grep kule kulatkanu gabat ta nu nunje kinjatina ta ndek Yosef kubeu tuna sulumba sana: Ye kinjatumba grep muli ande ye tugumnje minat le kanjerit.

¹⁰ Grep muli ta wainu kenmba. Nu pitik ndo nzumba silo promba alonu mayok ka pitik ndo manderke suluwaig le kanjerkit.

¹¹ Tanjamba ye ndek Farao tuku murko biye njak grep muli alonu afu kilmba waimbi piske likit le kulenu murko sinam ket le murko njak tumba ka Farao tuwit nga Yosef sana.

¹² Tanjaka sana le Yosef nu ismba sakina: Ne tuku kinja tugunu ta tenjemba. Grep muli wainu kenmba kanjerkat ta mara kenmba tuku.

¹³ Mara kenmba ta kuwaig le Farao nu ne manj te-luka tamngat. Tanjamba nu ne manj

naje piro mbolŋge palmbimŋgat. Tanjawa le ne buk Farao tuku grep kule murko ŋak Farao tumba minna ta ne maŋ piro ta kamŋgat.

¹⁴ Ta tuku ne isa. Ne tanjamba mine mayewa sulumba ye idusyumba mina. Ne ye tuku ŋga Farao sawa le ye muli wandek sinam tenge minet ta ye te-kilimyuwa.

¹⁵ O buk nane ye Hibru mbal tuku kilke mbolŋge ye sanzal tanŋo tanjaŋ kuayar tumba te pronaig. Ye Isip kilke te mbolŋge minen ta ye maŋau ande mbar ndawen. Nane ye ake sinaj muliŋtumba wande te sinamŋge pilnaig le ye minet ŋgina.

¹⁶ Tanjakina le bret pasokanu gabat ta kiŋa tugunu mayenu ta ismba nu suk ndek Yosef sana: Ye mata kiŋa ande tit ta teŋenmba. Ye sambe keŋmba kilmba babokit ta sinamŋge bret yeki yeki sambe ta liŋanu ŋak.

¹⁷ Sambe keŋnu mbolmba babowit ta Farao tuku bret kikoŋnu foŋfoŋ yeki yeki minaig le sar umaŋŋge pro nye suglukaig le kaŋgerkit ŋgina.

¹⁸ Tanjakina le Yosef nu kiŋa ta isna sulumba sana: Kiŋa ta tugunu teŋenmba. Sambe keŋmba ta mara keŋmba tanjaŋ.

¹⁹ Mara keŋmba kugawaig le Farao ne tumba te-kilimnuwa le nane ne tuku ŋjinfok kat puramŋgaig. Tanjawaig sulumba ne tuku mindesiŋ ta tumba ail darok ande mbolŋge taikuwaig le sar umaŋŋge pro ne tuku ndem paska nyamŋgaig ŋgina.

²⁰ Mara keŋmba kuganaig le Farao te-pilna tuku pagumba nye sunŋo ait ta mbolŋge nu nuŋe gabat kame ta ŋakmba wike likina. Tanjamba nu muliŋ kilanu tanŋo ar ta turmba kile-kilimka nuŋe gabat kame tumailamŋge kile-tidiŋgina sulumba

²¹ nu grep kule kulatkanu gabat ta maŋ luka tumba nuŋe piro mbolŋge pilna sulumba

²² bret pasokanu gabat ta ndo tumba nuŋe kame mbal niŋgina le nanenŋge nu tuku ŋjinfok kat purnaig le kumna. Yosef nu nale tuku kiŋa tugu kukliniŋgina ta tanjamba ndo kumuŋgina.

²³ Tanjana le grep kule kulatkanu gabat ta nu Yosef idus ndamba ndo gilai mayena.

41

Yosef nu Farao tuku kiŋa tugu kukliwe tuta

¹ Bret pasokanu gabat ta balenaig le yar armba kinaig le Farao nu kiŋatina sulumba nu Nail kule make mbiŋge tiŋ minna.

² Nu tanŋe tiŋ minna le makau butuknu 7 kule sinam tanŋe pronaig sulumba pibi nyumba minnaig le kaŋgerkina.

³ Kaŋgerka minna le makau nzironŋsu prowanu 7 kule sinam tanŋe pronaig

sulumba kuasmbi amboŋga prona ta tugumŋge kule make mbiŋge tiŋginaig.

⁴ Tanjamba makau nzironŋsu prowanu kame tanŋe makau butuknu ta kile-ŋinke suglukaig. Tanjanaig le Farao nu birtekŋga aboŋgina.

⁵ Tanjamba nu maŋ kinyna sulumba maŋ lato kiŋatumba wit tugu ndindo ta mbolŋge alonu 7 kaŋgerkina. Nane alonu tikŋganu magekinaig.

⁶ Wit tugu ndui ta mbolŋge maŋ alonu 7 pronaig ta nane alo pirik-parak ndo ma paknu tuku bubrenuŋge fruŋniŋgina tuku.

⁷ Tanjamba wit alo pirik-parak tanŋe wit alo tikŋganu ta ŋakmba kile-ŋinke suglukaig. Tanjanaig le Farao nu aboŋga kiŋatina ta idusmba minna.

⁸ Mafena le nu kiŋa ta tuku wamdus sulumba minna. Tanjamba nu Isipnu kila tanŋo kagmaikanu mbal ta ŋakmba wike likina le nane promba maŋgurkinaig le nu ndek kiŋa kilna ta kubeu niŋgina ta ande nu kiŋa ta tugunu kukliwam tuku mine ndakina.

⁹ Tanjamba minnaig le grep kule kulatkanu gabat ta nu ndek Farao sana: Kile ye mbaren ta ne ndoŋ sanuŋit.

¹⁰ O buk ne tuku piro tanŋo ar sile bret pasokanu gabat ndoŋ ne sile tuku gubra tina sulumba ne sile muliŋ kilmba ka kame gabat tuku wandekŋge patikina le sile minkeŋ.

¹¹ Tanŋe minkenŋ sulumba furir ande mbolŋge sile kiŋatikenŋ. Kiŋatikenŋ ta tugunu yimyam.

¹² Hibru tanŋo mbanzo ande nu kame gabat tuku piro tanŋo nu sile ŋak minna le sile kiŋatikenŋ ta nu kubeu tukenŋ le nuŋge kiŋa tugunu kukliniŋmba sasikina.

¹³ Sasikina ta kumumba mayok kina. Ne ye luka tina sulumba yiŋe piro mbolŋge pilna. Bret pasokanu gabat ta ne tumba ŋjinfok kuerka ail mbolŋge taikina ŋgina.

¹⁴ Tanjakina le Farao ndek tanŋo afu kukulniŋgina le nane pitik ndo kinaig ka muli wandek sinamŋge Yosef te-mayoknaig. Tanjanaig le Yosef ndek gigloka tawi mayenu tiŋmba Farao tugum prona.

¹⁵ Prona le Farao ndek nu sana: Ye kiŋa ande ten ta tanŋo ŋakmba nane kiŋa tugunu bitekŋgam kumuŋ kuga le tanŋo ande teŋenmba ye sayat: Ne kiŋa ismba ta ne tugunu bitekŋgam kumuŋ ŋgat le ye isit ŋgina.

¹⁶ Tanjakina le Yosef ndek sakina: O tanŋo sunŋo, yenŋe kumuŋ kuga. Kuate nuŋge ndo ne tuku kiŋa tugu bitek mayewam kumuŋ ŋgina le

¹⁷ Farao nu sana: Ye kiŋaten ta teŋenmba. Ye Nail kule make mbiŋge tiŋ minen le

¹⁸ makau butuknu 7 kule sinam tanŋe promba kule make mbiŋge pibi nyumba minnaig le kaŋgerken.

¹⁹ Ngumneŋga maŋ makau 7 nzironŋsu prowanu kule sinam tanŋe pronaig. Ye buk Isip ma te mbolŋge makau tanjaŋ ande kaŋger ndawen.

²⁰ Makau nzironŋsu prowanu tanŋe ndek makau butuknu ta ŋakmba kile-ŋjinkinaig.

²¹ Nane kile-ŋjinkinaig ta nane ndanyanu sukmba nane nzironŋsu prowanu tanjamba ndo minmba minnaig. Tanjamba kaŋgerken sulumba ye aboŋgen.

²² Kile ye maŋ kinyen sulumba maŋ kiŋaten. Ye wit tugu ndindo mbolŋge alonu 7 kaŋgerken ta alonu sugokanu tikŋganu.

²³ Tugu ndui ta mbolŋge maŋ alonu 7 pronaig ta alonu pirik-parak ndo ma paknu tuku bubreŋge fruŋŋina tuku.

²⁴ Kile wit alo pirik-parak tanŋe wit alo tikŋganu ta ŋakmba kilmba kile-ŋjinke suglukinaig. Ye tanjamba kaŋgeren sulumba kiŋa ta kagmaikade mbal saniŋgen ta nane ŋgamukŋge ande kiŋa tugunu kuklimba sa ndayina ŋgina.

²⁵ Tanjaka sakina le Yosef ndek Farao sana: Kiŋa armba ta tugunu ndindo ndo. Kuate nu maŋau kam bafute ta ne tumnina.

²⁶ Makau butuknu 7 ta yar 7 tanjaŋ. Wit alo tikŋganu 7 ta mata yar 7 tanjaŋ. Kiŋa ar ta tugunu ndui ta ndo.

²⁷ Makau 7 nzironŋsu prowanu ŋgumneŋga pronaig le wit alonu pirik-parak ndo 7 bubre paknuŋge fruŋŋinge likina tuku ta teŋenmba. Yar 7 guba sunŋo tuku ait prowamŋgat.

²⁸ Ye buk ne sanit tanjamba ndo Kuate maŋau kam bafute ta ne tumnina.

²⁹ Yar 7 ta sinamŋge Isip kilke te mbolŋge nyamaganŋge ndo kumunŋamŋgat.

³⁰ Yar 7 ta kugawaig le maŋ yar 7 guba sunŋo prowamŋgat. Isip kilke ŋakmba gubak minwaig sulumba nyamagan ŋak ait ta iduse nda. Nane gilaŋgamŋgaig. Guba ait sunŋonge kilke tugu te ŋayo siliwamŋgat.

³¹ Guba ait ta sonndo ait ŋayonu tukunu tanŋo pino nane maro sunŋo te-silikuwaig sulumba nyamagan ŋak ait ta iduse nda.

³² Kuate nu o buk wam ta kam tuku wamdus kuyarkina. Nu siŋka maŋau ta kamŋgat. Ta tuku ne kiŋa ta tam arna. Mine minemba Kuate nu wam kame ta kile-mayokkamŋgat.

³³ Ta tuku ne tanŋo ande wamdus kuyar mayenu ŋak te-silika le nuŋge Isip ma tugu te ŋakmba kulatkuwa.

³⁴ Gabat kame afu turmba madinaŋga le nane yar 7 nyamagan sunŋomba ŋak ta sinamŋge nane Isip mbal tuku nyamagan ŋakmba walmba patike likuwaig. Baikamba tanŋo pino nyam tuku ndindo minam tuku.

³⁵ Ne gabat kame ta saniŋga le nane yar magenu 7 ta tuku wit ta ŋakmba

kile-maŋgurka patikuwaig sulumba kulat magekuwaig.

³⁶ Guba tuku yar 7 ta Isip kilke mbolŋge prowa le Isip tanŋo pino nane nyamagan maŋgurkuwaig ta nyumba nane gubanu kume nda ŋga Farao sana.

Farao nu Yosef tumba Isip tuku gabat sunŋo pilna

³⁷ Farao nu nuŋge gabat sugo ta ndoŋ pasa ta ismba maye ŋginaig sulumba

³⁸ nu ndek nane saniŋgina: Tanŋo te nu Kuate tuku Guwa ŋak. Sine tanŋo teŋen inum animŋge te-silikube ŋgina.

³⁹ Tanjamba nu ndek Yosef sana: Kuate nu nuŋge miron wam kame te tumnat. Ta tuku tanŋo ande wamdus kuyar mayenu ŋak ne mimit tanjaŋ mine ndakate.

⁴⁰ Kile ye ne tumba yiŋe kilke tugu te tuku gabat sunŋo palmbimŋgit. Yiŋe kuasmbi ŋakmba nane ne tuku miŋge kumnemŋge minamŋgaig. Yeŋge ndo ye gabat sunŋo minmba nyu ŋak mbolŋge minamŋgit.

⁴¹ Kile ye ne tumba Isip kilke tugu te ŋakmba tuku gabat sunŋo madinet ŋgina.

⁴² Tanjakina sulumba Farao nu nuŋge waitok yubi ta paska Yosef tuku waitok mbolŋge pilna. (Waitok yubi ta gabat sunŋo tuku waitok yubi ndo. Farao tuku kuyar ŋak). Tanjamba nu ndek tawi mayenu ande tumba Yosef siluk tuna sulumba kalolai mayenu ande golmbi wakeinaig tuku tumba nu tuku ŋjinfok mbolŋge birŋeŋ tuna sulumba

⁴³ nu ndek Farao dubiknu tuku karis mayenu ta tumba Yosef tuna le nu tamba likina. Kame mbal nane ŋgumbeyumba kumbanŋe sakinaig: Ndin kusrewap o, ndin kusrewap o ŋginaig. Maŋau ta mbolŋge Farao nu Yosef tumba Isip kilke ŋakmba tuku gabat sunŋo pilna.

⁴⁴ Kile Farao nu ndek Yosef sana: Ye gabat sunŋo Farao ye ne sanet. Isipnu tanŋo kame nane nanŋine nzalimbi maŋau afu ke nda. Nane maŋau ande kam idusmba ne kusnanuwaig le ne woka ta nane maŋau ta kamŋgaig ŋgina.

⁴⁵⁻⁴⁶ Tanjamba nu Yosef tuku nyu kitek tuna ta Safenat-Paneya ŋgina sulumba nu pino ande tumba Yosef tuna le tina. Pino ta nyunu Asenat. Mam nuŋge nyunu Potifera. Nu Heliopolis tumbran sunŋo tuku pris minna. Yosef nu yar 30 ŋak minna sulumba Farao tuku piro tugu pilna. Nu Farao kusremba Isip tuku ma tugu ŋakmba mbol likina.

⁴⁷ Yar magenu 7 ta sinamŋge kilke nyamaganŋge ndo kumunŋina le

⁴⁸ nu nyamagan ta kilmba tumbran ŋakmba tuku nyamagan wandek sinamŋge patike likina sulumba tumbran mindek

sinamnge wit yeki yeki kile-wandek ke likina.

⁴⁹ Yosef nu wit sunḡomba maḡgurkina ta burnu kumuḡ kuga piyalnge fulbul minig taḡaḡ.

⁵⁰ Guba tuku ait ta pro ndamba minna le Yosef piyo nuḡe Asenat nu kiḡo armba kile-patikina.

⁵¹ Taḡana le Yosef ndek sakina: Kuate nu ye sinzanyina le ye yiḡe piti ḡakmba yiḡe ndare tuma tuku maḡau ḡaigonu ta ḡakmba gilainḡen ḡgina. Ta tuku nu nuḡe kiḡo mulum ta nyunu Manase* ḡgina.

⁵² Taḡamba nu maḡ lato sakina: Ye kilke piti ten te mbolḡe Kuate nu kiḡo te ye sat ḡgina sulumba kiḡo arnu ta nyunu Efraim† ḡgina.

⁵³ Kile yar 7 nyamagaḡ ḡak ta kuganaig le

⁵⁴ yar 7 guba tuku ait Yosef tuku pasa kumumba tugu pilna le kilke ḡakmba guba sunḡo te-silikinaig. Isip kilke mbolḡe ndo nane nyamagaḡ ḡak minnaig.

⁵⁵ Taḡamba minnaig ma ma Isip mbal nane mata guba sunḡo tinaig sulumba Farao tugum kumba sanaig: Sine nyamagaḡmbi turka ḡginaig le nu ndek nane saningina: Tane Yosef tugum kape le ndaḡmba satinḡuwa ndeta taḡamba kap ḡgina.

⁵⁶ Guba ta kile sunḡo ḡayomba Isip ma tugu ḡakmba kumunḡina le Yosef nu ndek nyamagaḡ wande ḡakmba talke likina le Isip mbal nane pro wit piyawew likinaig.

⁵⁷ Kilke ḡakmba guba sunḡo tinaig tukunu kilke tugu ḡakmba nane mata wit piyawam tuku Isip kilke mbol Yosef tugum prowe likinaig.

42

Yosefaba kat nuḡe wit piyawam Isip kilke mbol kinaig

¹ Kile Yakob Isipnge wit minnaig ta isna sulumba nuḡe kiḡo kat nuḡe saningina: Ndaḡam saka tane guba tuku ri ndamba ake minig?

² Isipnge wit minig ḡga sakade le iset. Tane kumba ka afu piyawap. Kuga ta sine gubanu kumamḡngig ḡgina.

³ Taḡakina le Yosef tuku aba kat nuḡe 10 ta tinḡa wit piyawam tuku Isip kilke mbol kinaig ta

⁴ Yakob nu Yosef tuku mambo nuḡe ndinok Benyamin piti ande te-silikikat ḡga nane ndoḡ pilna le ndakina.

⁵ Kananḡe guba sunḡo prona tukunu Israel tuku kiḡo kat nuḡe mbal afu ndoḡ wit piyawam Isip kilke mbol pronaig.

⁶ Yosef nu Isip tuku gabat sunḡo minna tukunu nuḡe wit ḡakmba kulatka piyamba

minna. Ta tuku nuḡe aba kat nuḡe nane pro nu tumailamnge dagol tidronḡa lokinaig le

⁷ Yosef nu nuḡe aba kat nuḡe kaḡgerka katesena sulumba nu ndek nane-naneninḡmba ḡerḡerka pasa saḡgrimbi nane kusnaningina: Tane aninḡe prowaig ḡgina le nane nu sanaig: Sine Kananḡe nyamagaḡ piyawam tuku te prowig ḡginaig.

⁸ Yosef nu aba kat nuḡe kateseningina ta nane nu kaḡgermba wam lislisnaig le

⁹ nu o buk kinatina ta kile idusmba saningina: Tane ma wam katesewam tuku likade. Tumbranḡ ndaḡ ndaḡ nu kame buwam tuku saḡri kuga ta kaḡgermba likade ḡgina le

¹⁰ nane nu sanaig: O taḡo sunḡo, taḡamba kuga. Sine ne tuku piro taḡo ndo. Sine nyamagaḡ piyawam prowig.

¹¹ Sine tugu ndindo ndo. Sine ma wam katesewam tuku li ndakeḡ. Sine yabri pasa sa ndaka son pasa sakeḡ ḡginaig kande

¹² Yosef ndek nane saningina: Kuga. Tane sine tuku kilke tugu te ndaḡ ndaḡ nu kame buwam tuku saḡri kuga ta kaḡgeram prowaig ḡgina.

¹³ Taḡakina le nane ndek sakinaig: O taḡo sunḡo, sine taḡo ndindo tuku kutu. Mam nu Kanannu. Sine ḡakmba taḡo 12 ta sine tuku mambo ande kumna. Singine maib fudinḡ kusreḡeḡ le mam ndoḡ minit ḡginaig kande

¹⁴ Yosef ndek nane saningina: Ye sakit not ndo. Tane ma wam katesewam tuku likade.

¹⁵ Ye katesewam tuku tane teḡenmba tagotinḡamḡgit. Ye sonndo Farao tuku nyu mbolḡe pasa saḡri pilewet. Tane tuku maib taḡine te nda prowa ta tane ḡakmba maḡ luka taḡine tumbranḡ kine nda.

¹⁶ Tane tuku ande luka kumba ka maib taḡine tumba te prowa. Tane afu ḡakmba muli wande kape le tane son sakade e ko yabrikade ta ye kaḡgeramḡgit. Ye sinḡa Farao tuku nyu mbolḡe saket. Maib taḡine nda prowa ta ye kila tane ma wam katesewam tuku likade ḡgina.

¹⁷ Nu taḡamba sake denḡpurmba nane kilmba muli wandek sinamnge patikina le ait kenḡba minnaig.

¹⁸ Ait kenḡu mbolḡe Yosef ndek nane saningina: Ye Kuate kumnemnge minmba nu tuku nyu kurauket tuku. Tane ye tuku minḡe dubiwap ta tane maye minamḡgaig.

¹⁹ Tane son pasa sakade ndeta tane tuku ande muli wandek sinam teḡe minwa le tane afu ḡakmba taḡine wit piyanaig ta kilmba ka taḡine kuasmbi gubak tawondo minig ta ninḡap.

²⁰ Taḡamba taḡine maib taḡine fudinḡ ta tumba ye tugum prowap. Taḡawap le

* 41:51: Manase nyu ta tugunu: Mbar gilainḡen † 41:52: Efraim nyu ta tugunu: Kiḡo ye sina

ye tane son sakade ta kanjermba ye tane baletinge nda ngina.

²¹ Tanjakina le Yosef aba kat nuje nangine nangine tenjemba sakinaig: Son. Sine singine mironj singine maib tumba njayo siligen le nu wamdus fagka sarsarka ye turyap e ngina ta sine ismba nda isanu sukgen. Wam ta tuku kile sine piti teg nginaig.

²² Tanjakinaig le Ruben ndek sakina: Ye o buk satingen: Singine maib njayo sili ndawap ngen ta tane ye tuku pasa nda isnaig. Kile ndare ta lafunu piti teg ngina.

²³ Yosef nu nane tuku pasa ta kagmanja minna ta aba kat nuje nane katese ndanaig. Ta ndanam? Yosef nu nane ndonj Hibru pasa ndatina. Nane pasatanu le pasa mbilam tanjo andenge pasa mbilmba Yosef aba kat nuje saninganu.

²⁴ Kile Yosef nu nane kusreka ka malmikina. Nu malmi denjurmaba manj pro nane ndonj pasatumba minna sulumba Simeon madimba aba kat nuje tumailamnge ndaleka kusnaig.

Yosef aba kat nuje luka Kanan kinaig

²⁵ Kile Yosef ndek nane afu wam pagukina le nu tuku pasa dubimba aba kat nuje tuku bek ta wit fuluknye likinaig sulumba nane tuku ndametinj mata luka wit bek sinam tange sigrikaig. Tanjanaig sulumba nyamaganj afu ndinnge nyam tuku turmba ninjinaig.

²⁶ Tanjanaig le aba kat nuje nane wit piyanaig ta kilmba nangine donji kame mbolnje patikinaig sulumba kinaig kumba ka

²⁷ furirna le kinyanu ma ande mbol promba nane tuku ande nuje donji tuku nyamaganj kilam saka nuje bek talka mam-bilna kande nuje ndametinj bek sinam tange minnaig le kanjerkina.

²⁸ Kanjerkina sulumba aba kat nuje wika saningina: Ai te. Ye tuku ndametinj luka sigrikaig te ngina. Tanjakina le nane wamdus fulilka kuru-kuruka nangine nangine saki-naig: i ... Kuate nu ame manjau sine mbolnje tenjemba kat nginaig.

²⁹ Nane ndek kumba ka Kanan kilke mbol promba mam nangine tugum kinaig sulumba wam njakmba ta nu kubeu tumba sakinaig:

³⁰ Isip tuku gabat sunjo ta njerjerka pasa sanjrimbi sine ndonj pasatina sulumba tane ma wam katesewam tuku likade ngina le

³¹ sine lafumba sakigen: Sine ma katesewam tuku mbal kuga. Sine son pasa ndo sakeg.

³² Sine tanjo ndindo tuku kutu. Sine njakmba tanjo 12 ta mambo ande kumna le sine tuku maib fudinj kile mam ndonj Kanannje minit nja sagen le

³³ tanjo ta nu sakina: Tane son sakade e ko kuga ta ye kanjeramngit. Tane ande ye ndonj minwa le tane afu njakmba wit kilmba ka tangine kuasmbi gubak tawondo minig ta ningap.

³⁴ Tanjamba tangine maib tangine tumba ye tugum prowap le tane ma katesewam tuku mbal kuga tane son pasa sakade ta ye kanjeramngit. Tane tanjapaw le ye tangine aba tangine paska luka tane tingi le tane tenje ndo nyamaganj piyamba minap nja sasinaig nginaig.

³⁵ Nane tanjamba mam nangine sanaig sulumba nangine bek wit njak ta kutunijmba nangine pale fat yimyam ndametinj njak njak ta kanjerka mam nangine ndonj kuru kuru sunjo tinaig sulumba

³⁶ mam nangine ndek saningina: Tane ndanam saka yije kinjo kame njakmba kile-ngisikade e? Yosef buk ngisikina. Simeon kile manj ngisikat. Kile tane manj Benyamin tumba kambim tuku sakade. Ye sonndo piti sungomba kile-sigliket ngina.

³⁷ Tanjakina le Ruben ndek mam nuje sana: O mam, ne isa. Ye Benyamin nda tumba ne tugum luka prowi ndeta ne yije kinjo ar ta bale fara. Sine kumba yenge Benyamin kulatki sulumba manj luka ne tugum prowamngit ngina le

³⁸ Yakob nu sana: Yije kinjo ta tane ndonj kine nda. Aba nuje buk kumna. Kile nu nuje ndo minit. Nu mata ndinnge piti ande te-silikikat. Ye buk saibo pilen. Nu kumwa ta tane ye tuku ngamunjal kuerkap le ye wamdus tatrukuwa le kumamngit ngina.

43

Yosef aba kat nuje nane Benyamin tumba luka Isip kilke mbol kinaig

¹ Kile Kanannje guba ait ta sungokina le

² Yakob tuku kuasmbi wit Isipnje kilnaig ta buk nye suglukinaig sulumba Yakobnje kinjo kat nuje kukulningina le manj luka nyamaganj piyawam tuku Isip kuwaig ngina.

³ Tanjakina le Yudanje nu sana: Mam, sine buk ne pasa sanigen ta Isip tuku gabat sunjo ta nu sine kanjerka njerjerka pasa sanjrinu sasinaig. Nu sakina sine maib tumba kine ndakube ta nu sonndo sine kanjerke nda.

⁴ Ne singine maib fudinj ta ngail ndaka ta sine manj kumba ka ne tuku nyamaganj afu piyaningamngig.

⁵ Kuga ta sine kine nda. Isip tuku gabat ta nu buk sakina sine maib nda tumba kab ta nu sine kanjerke nda nja mam nuje sana.

⁶ Tanjakina le Israel ndek sakina: Tane ndanam tuku gabat sunjo ta mambo tangine tuku sanaig le ye kile piti sunjogoyate ngina le

⁷ nane ndek nu sanaig: Tanjo ta nu sine kusnasinjmba lok ndeka minna sulumba nu sine tuku tugu mata kusnanjina le sine

manjau ke fugugen. Ne tuku mata kusnanjina. Nu tenjamba sakina. Tane mambo tanjine ande minit e ko kuga njina. Tanjakina le sine nu sagen. Nu singine mambo tumba nu tugum kambim tuku ta sine kila kande nu sa ndagen kande njinaig.

⁸ Tanjakinaig sulumba Yuda nu manj mam nuje sana: Mam, Benyamin sine ndonj kukula le yenje kulatki. Ne tanjawa le sine kile ndo kanjig. Tanjamba sine gubanu kume nda.

⁹ Ye nu kulat maye ndamba luka tumba pro ndawi ndeta piti ta ye mbolnje minmba minamngat.

¹⁰ Sine dal ndakigen kande sine buk Isip kilke mbol kumba lukam argen kande njina.

¹¹ Tanjamba sana le Mam nanjinenje nane saninjina: Tanjamba ndeta tane singine nyamagan magenu kikonu afu kilmba sigrika gabat sunjo ta tambim tuku kilmba kape. Grep alonu pagranu, nguizanz kulenu, aganj ndende mundur magenu afu ta njakmba kilmba kape sulumba kanjair alonu pistasio le amon afu turmba kilmba kumba nu tape.

¹² Tane ndametinj soj ambonga nyamagan tuku kilnaig ta kilmba manj nyamagan kitek tuku ta ulendimba kilmba manj luka kape. Nane mbarmba ndametinj ta luka sigrikinaig inde.

¹³ Mambo tanjine te tap sulumba pitik tanjo ta sota luka kape.

¹⁴ Kuate Sangri Njajo nuje tanjo ta wamdus biye mbilwa le nu tane sinatinmba Benyamin nale aba tanjine ande ta turmba manj patikuwa le luka prowap. Yinje kinjo kame njakmba njisikuwaig ndeta tanjaig ta Kuate nuje aganj njina.

¹⁵ Tanjakina le Israel tuku kuasmbi nane Isip gabat tuku gare tambim tuku aganj ndende ta kilmba ndametinj armba ta turmba kilmba Benyamin tumba Isip kilke mbol kinaig ta tanje Yosef tugum pronaig.

¹⁶ Yosef nu ndek mambilmba aba kat nuje Benyamin turmba kanjerka nuje wande kulatkanu tanjo ta sana: Ne tanjo kame te kilmba yinje wande mbol kaye. Nane ki mbol ye ndonj isukusamngig. Ne kumba ka aganjmor ande balemba kuapika njina.

¹⁷ Tanjakina le piro tanjo ta Yosef pasatina ta kumumba kina. Nu nane ta kilmba Yosef tuku wande mbol kinaig le

¹⁸ nane kuru-kuruka tenjamba idusnaig: Ndametinj buk nyamagan piyagen ta luka sigrikinaig ta tuku sine kilmba wande te mbolnje patikate inde. Ngilainje nane sine ndonj kame bumba sine tuku donji kilamngai. Tanjawaig le sine nane tuku piro tanjo tanjan minamngig nja idusnaig.

¹⁹ Tanjamba idusmba nane kumba ka Yosef tuku wande kulatkanu gabat ta tugum kumba sanaig:

²⁰ O tanjo sunjo, sine buk pro tenje nyamagan piyagen sulumba

²¹ kumba ka furirna le kinyam saka ndinje sine bek mingenu talka sine singine ndametinj ta njakmba kanjerkigen. Kile sine ndametinj ta manj kilmba lukig sulumba

²² ndametinj kitek afu turmba nyamagan piyawam tuku kilmba prowig. Imanje ndametinj ta luka sigrikina ta sine gilai njinaig.

²³ Tanjakinaig le piro tanjo tanje ndek nane saninjina: Tane ta tuku kuru-kuruka wamdus sunjo te ndakap. Tane tuku Mbara, mam tanjine tuku Mbaranje manjau ta kina kande. Tane tuku ndametinj ambokok ta yenje buk kilen njina. Tanjamba nu kumba ka Simeon tumba prona.

²⁴ Kile nu ndek nane kilmba Yosef tuku wandek sinam kina sulumba nu kule kilmba nane ninjina le kupe minyanjinaig. Tanjanaig le nu donji kame ta nyamagan ninje likina le nyinaig.

²⁵ Tanjamba nane ki mbol Yosef ndonj isukusam tuku pasa ta ismba nane Yosef gare tambim tuku aganj ndende kilmba pronaig ta kilmba kuaneka

²⁶ wande mbol tanje minnaig le Yosef prona le nane gare tambim tuku aganj ndende ta kilmba Yosef tugum kinaig sulumba nu tugumnje dagol tidronja lokinaig le

²⁷ Yosef ndek nane kusnaninjina: Tane njakmba mage minig e ko kuga njina sulumba manj lato kusnaninjina: Mam saibo tanjine buk ye sayinaig ta nu maye minit e njina le

²⁸ nane nu sanaig: Ne tuku piro tanjo sine tuku mam ta maye minit njinaig sulumba manj dagol tidronja nu tugum tanje lokinaig.

²⁹ Kile Yosef nu mambilmba mambo nuje Benyamin kanjermba sakina: Tane tuku mambo fudinj tane buk ye sayinaig ta not e njina sulumba manj sakina: O kinjo, Kuate nu ne make pilmba sinzanjuwa njina.

³⁰ Tanjakina sulumba Yosef nu mambo nuje tuku wamdus tatruka njin tugu malmbi prona le nu nane kusreka nuje wandek sinam kumba kuirka malmbikina.

³¹ Malmbike deppurmba nu tumail pasi minyanjina sulumba ngamunggal wamdus tatrunkina ta tomba luka nane tugum prona sulumba nuje piro tanjo kame ta saninjina le nyamagan wakeika patikinaig.

³² Nane Yosef tuku nyamagan kilmba mbain inum mbolnje patikinaig sulumba aba kat nuje tuku nyamagan ta mbain inum mbolnje patikinaig. Isip mbal afu Yosef ndonj minnaig ta nane mata mbain yamoknje isukusnaig. Ta ndanjam? Isip

mbal nane Hibru mbal talaniḡmba ake aganj tananj nga nane ndonj tuma isukuse ndakanu.

³³ Yosef tuku aba kat nuḡe ta nane isukusam tuku mbili mbolḡe ina kat nanḡineḡe kile-patike likinaḡ ta kumumba nane kile-minyokinaḡ. Kinjo mulum mbolḡe kumba ka kinjo ḡgrimbiḡ mbolḡe tinḡina. Tanjanaḡ le nane manau kinaḡ ta kanḡermba nane nanḡine nanḡine munḡu kanḡerka wamdus sulumba minnaḡ.

³⁴ Tanjamba minnaḡ le piro tanḡo kame ta nane nyamaganj afu Yosef tuku isukusanu mbili mbolḡe patikinaḡ ta kilmba pro nane ninḡinaḡ sulumba nane Benyamin tuku nyamaganj sungomba tanḡo 5 tuku nyamaganj tananj patikinaḡ. Tanjamba nane Yosef ndonj isukusmba kule nyumba garegareka minnaḡ.

44

Murko ḡḡisikina

¹ Nane isukuse denḡurnaḡ sulumba Yosef nu wande kulatkanu gabat ta wam pagumba sana: Nane kambim tuku ta idusmba nyamaganj fuluknye ninḡmba nane tuku bek nduik nduik sinamḡe ndametinj ta mata luka sigrika.

² Tanjawa sulumba ye tuku murko silwa ta tumba kinjo ḡgrimbiḡ ta tuku bek sinam siriwa sulumba ndametinj wit piyawam tuku ta turmba sigrika ḡgina. Tanjakina le Yosef tuku piro tanḡo ta nu tanjamba ndo kina.

³ Mafena le maratukuk tinḡa piro tanḡo tanḡe nane kukulninḡina le nane donḡi kilmba kinaḡ.

⁴ Nane tumbraj sunḡo ta kusremba masken ndakumba minnaḡ le Yosef nu wande kulatkanu gabat ta kukulmba sana: Ne paterj tinḡa nane kuasmbi kagig ta ḡḡumnem dubika kaye. Ne kumba ndinḡe nane kanḡerkumba ndeta tenḡemba saninḡa: Ndanam tuku tane manau mayenu kig ta idus ndamba manau ḡayonu kaig?

⁵ Tane ndanjam saka yinḡe gabat tuku murko silwa ta kuayar taig? Nu murko tambu kile nyate tuku. Murko tambu manau ḡḡumnengga prowam tuku katesete. Ne ka tanjamba nane saninḡa ḡgina.

⁶ Yosef tuku piro tanḡo ta kumba ka ndinḡe nane kanḡerkina sulumba nu Yosef tuku pasa ta nane saninḡina le

⁷ nane ndek sakinaḡ: O gabat sunḡo, ne ndanjam tuku ḡerḡerkate? Sine manau ande tanjawam kumunḡ kuga.

⁸ Sine ndametinj o buk bek sinamḡe kanḡerkigenj ta kilmba luka Kanan kilke mbolḡe proḡerj ta ne kila. Ne ndanjam sine gabat nanḡe tuku silwa ko gol kuayarig ḡḡa iduste?

⁹ O gabat sunḡo, ne murko ta ima tuku bek sinamḡe kanḡermba tumba ndeta nuḡe ndo kumwa le sine ḡjakmba ne tuku piro tanḡo tananj minbe ḡginaḡ.

¹⁰ Tanjakina le piro tanḡo ta lafumba saninḡina: Tane sakade ta maye ta ye ima tuku bek sinamḡe murko ta te-siliki ta nuḡe ndo ye tuku piro tanḡo minwa le tane afu ḡjakmba luka kape ḡgina.

¹¹ Tanjakina le nane pitik ndo nanḡine bek kame ta paska ibenḡe patike likinaḡ sulumba nane bek minḡenu talke likinaḡ.

¹² Tanjanaḡ le Yosef tuku piro tanḡo ta nu murko ta bek mindek sinamḡe sotina. Nu kinjo mulum ta tuku bek sinamḡe tugu pilmba kumba ka kinjo ḡgrimbiḡ mbolḡe tinḡina. Tanjamba Benyamin tuku bek sinamḡe murko ta te-silikina.

¹³ Tanjana le aba kat nuḡe ta nane ndek wamdus pitininḡina le nane nanḡine tawi ta ḡjakmba kat fetfetmba aganj ndende ḡjakmba donḡi mbol patika luka Isip kinaḡ.

¹⁴ Tanjamba Yuda nane luka kumba ka Yosef tuku wande mbol pronaḡ. Yosef nu wande mbol tanḡe minna le nane kumba ka nu tugum promba nu tuku tumailamḡe lokinaḡ le

¹⁵ Yosef nu nane saninḡina: Tane ndanjam? Tane idusde ye wam kuirok minig ta ye kila palmbim kumunḡ kuga ḡḡa idusde e ḡgina.

¹⁶ Tanjakina le Yuda lafumba nu sana: O gabat sunḡo, sine ndanjamba pasa lafube? Sine ndanjamba mbar te lafumba wakeibe? Kuatenḡe sine tuku une ta buk te-mayokat. Ta tuku o gabat sunḡo, tanḡo murko tat tanḡe ndo nu ne tuku sanzal mine nda. Sine ḡjakmba ne tuku piro tanḡo tananj minamḡig ḡgina.

¹⁷ Tanjamba sana le Yosef ndek sakina: Kuga. Ye tanjamba ke nda. Tanḡo murko tat ta nuḡe ndo ye tuku sanzal minwa le tane afu ḡjakmba luka mam tanḡine sota kape. Ye tane ndonj pasa kuga ḡgina.

Yuda nu Benyamin tuku ma tumba sanzal minam tuku sakina

¹⁸ Tanjakina le Yuda ndek Yosef tugum kina sulumba sana: O gabat sunḡo, ne Faraosuk minit. Ne ye tuku gubra te ndaka ye tuku pasa te isa.

¹⁹ Ne o buk tenḡemba sine kusnasinḡina: Tane mam ḡjak e ko mambo tanḡine ande ḡjak e ḡḡa kusnasinḡina le

²⁰ sine lafumba sanigenj: Sine mam ḡjak. Mam nu saibonu. Maib mbanzonu mata minit. Mam buk saibo pilna sulumba kinjo ḡgrimbiḡ ta te-pilna. Aba nuḡe ta nu o buk kumna. Kile nu nuḡe ndo ina nuḡe tuku kinjo minit. Mam nu tuku kume purte ḡḡa sanigenj.

²¹ O gabat sunġo, ne teñenmba sine sasiġina: Tane tañġine mambo fudiñ ta tumba prowap le ye kañġeri ñġina le

²² sine ne tuku pasa teñenmba lafugeñ; Kiño ta nu mam kusrewam kumuñ kuga. Nu mam kusrewa ta mam nu kumamñgat ñġigeñ le

²³ ne ndek sakina: Mambo tañġine ndaprowa ta ye mañ tane kañġerteñġe nda ñġa sakina.

²⁴ Ne tañġakina le sine mañ luka mam sota kageñ sulumba mañau ne sakina ta ñakmba mam ndoñ wam kubegeñ le nu isna.

²⁵ Tañamba ñgumneñġa mam ndek sasiġina: Tane mañ luka kape sulumba nyamagan fudiñdo piyamba kilmba luka te prowap ñġina le

²⁶ sine nu sageñ: O mam, sine mañ luka kambim kumuñ kuga. Singine maib fudiñ te nu sine ndoñ ndakuwa ta sine gabat ta tuku am mbol prowam kumuñ kuga. Maib fudiñ te sine ndoñ kuwa ta sine kañġig ñġigeñ le

²⁷ mam nu teñenmba sasiġina: Yiñe pino ta nu kiño armba ndo kile-patikina ta tane kila.

²⁸ Ande buk ye kusreyina le kile ye nu ndakanġeret. Aġañmor ñġuikokñġe balena le kumna.

²⁹ Tane kile ande te tumba kape le nu kumwa ta tane ye tuku ñgamuñgal kuerkap le wamdus tatrakuwa le ye kumamñgit. Ye buk saibo pile mayewit ñġa sasiġina.

³⁰⁻³¹ O tañġo sunġo, ye kiño te kusremba ake luka mam tugum prowi ta nu maib fudiñ te ndakanġerwa sulumba kumamñgat. Nu tuku ñgamuñgal ta ñakmba kiño te mbolñġe ndo kume pur mayete. Sine tuku mam nu saibo pile mayena. Sine kiño te ndoñ ndakab ta mam tuku wamdus kuerkuba le nu wamdus tatrakuwa le kumamñgat.

³² Ye mata teñenmba mam sawen: Ye kiño te tumba luka ne tugum pro ndawi ndeta piti ta ye mbol minmba minwa le kumamñgit ñġa nu sawen.

³³ Ta tuku ye kiño te tuku ma tumba teñġe ne tuku sanzal mini le ne nu ndo pitaiwa le aba kat nuñe ndoñ luka mam sota kuwaig.

³⁴ Kiño te ye ndoñ luka ndakuwa ta ye luka mam tugum kambim kumuñ kuga. Piti ta ye mam mbol kañġeram mbulit ñġa Yosef sana.

45

Yosef nu nuñe ñġaro te-mayokna

¹ Yosef nu Yuda pasatina ta ismba ñgamuñgal tatrakina le nuñe piro mbal am mbolñġe parewam fugumba nu ndek wi kuenġa sakina: Tane piro tañġo ñakmba kilmba kilim kape ñġina. Tañamba nu nuñe ndo aba kat nuñe ndoñ minna sulumba nu

ndek nane sasiġina: Ye Yosefñġe. Tane tuku maib tañġineñġe ñġina.

² Tañġakina sulumba Yosef ndek malmbi sunġona le Isip mbal malmbi ta isnaig sulumba ka Farao tuku wande tuma mbal kubeu niñġinaig le isnaig.

³ Kile Yosef ndek aba kat nuñe sasiġina: Ye Yosefñġe. Ye tuku mam minit e ko kumna ñġina kande aba kat nuñe nane kuru-kuruka wamdus fagka nu tuku pasa lafuwam fugunaig le

⁴ Yosef mañ lato sasiġina: Tane dirka ye tugum te yalpe ñġina le nane dirka nu tugum kinaig le nu ndek nane sasiġina: Ye Yosefñġe. Ye tane tuku maib tañġineñġe. O buk tane ye tumba Midian mbal tugumñġe ye piyayinaig le tumba Isip pronaig ta

⁵ kile tane wam o buk ye mbolñġe kinaig ta tuku wamdus piti ndatiñġuwa. Tañġine tañġine wamdus ndagari ndatiñġuwa. Tane kumbekaig ñġa Kuateñġe ye tumba te-amboyina.

⁶ Kile yar arnu guba ait sunġo ma tugu te biyit ta guba tuku yar 5 turmba minig. Tañawa le tañġo piro mbolñġe nyamagan ande tumba nye nda.

⁷ Kuate nu tane kumbekaig ñġa ye tane tugumñġe te-amboyina. Tane ñgamukñġe sunġomba abo ñak minap ñġa nu tañġana.

⁸ Ta tuku tañġe ye pilnaig le ye tumbran te pro ndawen. Kuga. Kuateñġe ye pilna le ye te prowen. Nuñġe ndo kina le ye Farao tuku mam nuñe tañġa minet. Yeñġe ndo nu tuku piro mbal nuñe wande mbolñġe mine likade ta kulatket. Yeñġe ndo ye Isip ma tugu ñakmba tuku gabat sunġo.

⁹ Ta tuku kile tane pitik ndo luka kape ka mam teñenmba sawap: Kiño nañe Yosef tuku pasa ta teñenmba. Kuateñġe ye Isip ma ñakmba tuku gabat madiyina tukunu ne dal ndaka braindo ye tugum te prowa.

¹⁰ Ne pro Gosen ma tugu teñġe ye patuyumba minyoka. Ne, nañe kiño kame, nañe wa kat nañe, nañe sipsip meme makau nañe aġañ ndende ñakmba turmba kilmba ye tugum prowa.

¹¹ Ne Gosen ma tugu teñġe minyoka le ye ne kulatkamñgit. Guba tuku yar 5 turmba minig ta ye ne, nañe kuasmbi, nañe aġañmor ñakmba gubanu ndakumwaig ñġa iduset. Tane tañamba ka mam sawap ñġina.

¹² Tañġakina sulumba Yosef mañ lato nane sasiġina: Tane ñakmba yiñe aba kame yiñe maib Benyamin kile tane ye kateseyade. Ye Yosefñġe, ye kile tane ndoñ pasatet te ka mam sawap.

¹³ Tane ka mam teñenmba sawap. Ye kile Isip mbal ñgamukñġe nyu sunġo ñak minet. Wam ñakmba tane kañġerkaig ta turmba mam sawap. Tane brain kape ka nu tumba luka te prowap ñġa sasiġina.

¹⁴ Tanjaka saningina sulumba Yosef ndek mambo nuje Benyamin bagailmba malm-bikina le Benyamin mata aba nuje bagail ndijmba malm-bikina.

¹⁵ Tanjamba Yosef nu ndek aba kat nuje njakmba bagailniymba mumuniymba nane ndonj malm-bikina. Malm-bi denjurna le nane nu ndonj pasa-pasakinaig.

¹⁶ Yosef tuku aba kat nuje pronaig pasa ta nane afu ismba ka Faraο tuku wande mbolnje sakinaig le Faraο nuje gabat sugo nane njakmba pasa ta ismba gareningina le

¹⁷ Faraο ndek Yosef wika sana: Ne nanje aba kat nanje saning le nanjine aganj ndende kilmba donji mbol patika luka Kanan kilke mbol kuwaig.

¹⁸ Nane ka nanjine mam nanjine tumba nanjine kuasmbi njakmba kilmba ye tugum te prowaig. Yenje nane kilke ande mayenu ndo Isipnje serningamngit. Tanjawi le nane ma ta mbolnje minmba nyamaganj magenu sunjombamba kilmba nyumba minamngai.

¹⁹ Ne nane saning le Isip tuku karis afu nanjine pino kutu kilmba yalmbim tuku turmba kilmba kuwaig sulumba mam nanjine tumba te prowaig.

²⁰ Nane aganj ndende Kanan kilke mbolnje kusrekamngai ta tuku wamdus piti ndaninguwa. Ye nane kilke mayenu ande Isipnje serningamngit nga Yosef sana.

²¹ Israel tuku kiyo kat nuje nane Faraο sakina tanjamba ndo kinaig le Yosef ndek Faraο tuku minje dubimba karis afu ningina. Tanjamba nu nyamaganj afu ndinje nyam tuku turmba nane niymba

²² tawi magenu ndui ndui aba kat nuje ningina sulumba nuje mambo nuje Benyamin ndametij soj 30 tuna sulumba tawi magenu 5 turmba kile-tuna.

²³ Tanjamba Yosef nu ndek Isip tuku aganj ndende mage mage mam nuje tambim tuku kilmba donji 10 ta mbolnje patikina sulumba donji 10 afu ta mbolnje wit bret nyamaganj yeki yeki ndinje nyam tuku patikina le turmba kilmba kinaig.

²⁴ Tanjamba Yosef nu aba kat nuje kukulningina le kambim bafunaig le nu ndek wam paguka saningina: Tane kumba ka ndinje kualeyau ndakap njina.

²⁵ Nane Isip kusremba kumba ka ka mam nanjine Jakob tugum Kanan kilke mbol pronaig sulumba

²⁶ sanaig: Yosef kume ndakina. Kile nu minit. Isip ma tugu njakmba nuje kulatkate njinaig. Tanjakinai ta pasa ta mam nanjine tuku wamdus ulmba sili ndana.

²⁷ Tanjana le nane Yosef pasa sakina ta njakmba nu kubeu tunaig le nu ismba karis afu nu tumba Isip kambim tuku Yosefje patikina ta kanjerkina sulumba nu ndek gare-gareka sakina:

²⁸ Sonndo. Ye tuku kiyo Yosef abo minit. Kile ye piti kugatok. Ye kumba ka nu kanjeri sulumba ndo kumamngit njina.

46

Yakob nuje gageu kilmba Isip kilke mbol kina

¹ Israel nu aganj ndende njakmba kuane denjurna sulumba mam nuje Isak tuku Mbara atraukam Berseba tumbranj kina.

² Furir ta mbolnje nu kinjatanu suk Kuaterje Jakob tugum promba wika sana: Jakob, Jakob njina le nu woka sakina: Ye minet te njina.

³ Tanjakina le Kuate nu ndek sana: Ye Kuate. Ye mam nanje tuku Mbara. Ne Isip kilke mbol kambim tuku kuru kuru ndaka. Yenje ki le ne tuku wa kat nanje tuku kuasmbi tugekamngai.

⁴ Ye ne ndonj Isip kangik. Tanjamba ngumnenga ye ne tuku wa kat nanje tuku kuasmbi kilmba manj luka te prowamngit. Yosef nu ne ndonj minmba ka ne kuma le nunje ne tuku am tukulningamngat njina.

⁵ Jakob nu Berseba tumbranj kusrena le nuje kiyo kat nuje nu tumba nanjine kutu kame fonjon nanjine pino kame njakmba kilmba karis nane kilam tuku Faraonje patikina ta mbolnje patikinaig.

⁶ Tanjamba nane makau kilmba aganj ndende afu Kanannje kilnai ta turmba kilmba Isip kinaig. Jakob nu nuje kutu kame

⁷ wa kat nuje ta njakmba kilmba kina.

Yakob tuku kuasmbi 70

⁸ Israel nuje kuasmbi kilmba Isip kilke mbol kina ta nane tuku nyu nanjine ta tenjamba.

Kiyo mulum ta nyunu Ruben.

⁹ Ruben tuku kiyo kame ta Hanok, Palu, Hesron, Karmi.

¹⁰ Simeon tuku kiyo kame ta Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Sohar, Saul. Saul nu Kanannu pino ande ndonj tinaik.

¹¹ Levi tuku kiyo kame ta Gesron, Koat, Merari.

¹² Yuda tuku kiyo kame ta Er, Onan, Sila, Peres, Sera. (Er le Onan nale Kanannje kumnaik). Peres tuku kiyo armba. Ande nyunu Hesron ande Hamul.

¹³ Isakar tuku kiyo kame ta Tola, Pua, Yasub (nyunu ande Yob), Simron.

¹⁴ Sebulun tuku kiyo kame ta Seret, Elon, Yalel.

¹⁵ Jakob tuku kiyo kame 6 ta njakmba Lea ndonj Mesopotamia kilke mbolnje minmba kile-patikinaik. Nu kulim ande turmba tepilna ta nyunu Dina. Lea tuku kiyo kame wa kat nuje ta ulendimba 33.

¹⁶ Gat tuku kiyo kat nuje ta tenjamba. Sefon, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arod, Areli.

¹⁷ Aser tuku kiŋo kame ta Imna, Iswa, Iswi, Beria. Kulim nangine nyunu Sera. Beria tuku kiŋo kat nuŋe ta Heber le Malkiel.

¹⁸ Nane 16 ta ŋakmba Yakob tuku ndare. Yakob nu Zilpa ndoŋ Gat le Aser kile-patikinaik. (Zilpa nu piro pino ande Labanŋge kulim nuŋe Lea tuna tuku).

¹⁹ Yakob piyo nuŋe Rahel tuku kiŋo armba ta Yosef le Benyamim.

²⁰ Yosef nu Isipnu pino Asenat tina sulumba kiŋo armba kile-patikina ta Manase le Efraim. (Asenat nu Potifera tuku kulim nuŋe. Potifera nu Heliopolis tuku pris gabat).

²¹ Benyamim tuku kiŋo kat nuŋe ta teŋenmba. Bela, Beker, Asbel, Gera, Naman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim, Art.

²² Nane 14 ta ŋakmba Yakob le Rahel tuku ndare.

²³ Dan tuku kiŋo ta nyunu Husim.

²⁴ Naftali tuku kiŋo kat nuŋe ta Yasel, Guni, Yeser, Silem.

²⁵ Nane 7 ta Yakob tuku ndare. Yakob nu Bila ndoŋ Dan le Naftali kile-patikinaik. (Bila nu piro pino ande Labanŋge kulim nuŋe Rahel tuna tuku).

²⁶ Yakob nuŋe ndare ŋakmba kilmba Isip kina ta ulendimba 66. Nuŋe rugan kat nuŋe ta turmba kilmba kina.

²⁷ Yosef nu kiŋo armba Isipŋge kile-patikina. Ta tuku Yakob tuku kuasmbi ta ulendimba 70 kile Isipŋge minnaig.

Yakob nu nuŋe gageu ndoŋ Isipŋge minnaig

²⁸ Yakob nu Yuda kukulna le nu amboŋga kumba ka Yosef sawa le pro Gosenŋge mam nuŋe kanjeram tuku ŋgina. Tanjakina le Yakob tuku kuasmbi ka Gosenŋge pronaig le

²⁹ Yosef nu ismba karis poŋga kumba ka Gosenŋge mam nuŋe te-silikina sulumba nu mam nuŋe tugum promba pitik ndo mam nuŋe bagailmba malmbi didika mine kuenna.

³⁰ Malmbi denjurna le Israel ndek Yosef sana: Ye ne abo munit ta kanjernet. Kile ye kumi ndeta maye ŋgina.

³¹ Kile Yosef ndek aba kat nuŋe mam nuŋe tuku kuasmbi ŋakmba wam paguka saniŋgina: Ye kile ka Farao teŋenmba sawamŋgit. Yiŋe aba kame mam tuku kuasmbi Kananŋge minnaig ta kile prowaig.

³² Nane sipsip makau kulatkade tuku. Nane nangine sipsip makau agan ndende ŋakmba kilmba prowaig ŋga nu sawamŋgit.

³³ Farao ndek tane wika kusnatiŋmba tane ame piro kade tuku ŋguwa ndeta

³⁴ tane nu teŋenmba sawap: O gabat sungo, sine buk fonfon ndo aganjmor kulatka pirokigen ta kile mata sine tanjamba ndo piroka minmba mineg. O buk siŋgine

wa mbuŋ kame pirokinaig tanjamba keg. Tane tanjamba sawap ta nu tane mapekuwa le Gosen ma mbolŋge minyokamŋgaig ŋga saniŋgina. Ta ndanam? Nane Isip mbal aganjmor kulatkanu mbal ndoŋ ulendika minam mbulnaig. Ta tuku Yosef nu aba kat nuŋe tanjamba wam pagukina.

47

¹ Kile Yosef ndek aba kat nuŋe 5 kilmba kumba ka Farao teŋenmba sana: Yiŋe mam yiŋe aba kame nane ŋakmba kile Kananŋge Isip prowaig. Nane nangine sipsip makau nangine agan ndende ŋakmba kilmba prowaig. Kile nane Gosenŋge minig ŋgina.

² Tanjakina sulumba Yosef ndek aba kat nuŋe 5 ta Farao tuku tumailamŋge kile-tidiŋgina le

³ Farao ndek nane kusnaniŋgina: Tane ame pirokade tuku ŋgina le nane lafumba sanaig: O gabat sungo, sine aganjmor kulatkeg tuku. Siŋgine wa mbuŋ kame nane kinaig tanjamba ndo sine turmba keg.

⁴ Guba sungo Kanan kilke mbolŋge prona le siŋgine aganjmor isukusam tuku nyamaŋga mata kuga tukunu sine kilke te mbolŋge minyoka pironu tuku prowig. Ta tuku ne woka le sine Gosenŋge minyokube ŋginaig.

⁵ Tanjaka sanaig le Farao ndek Yosef sana: Mam nane aba kat nane kile ne tugum prowaig.

⁶ Ma magenu sunjomba Isipŋge minig. Ne inum te-silika nane serninga le tanje minyokuwaig. Nane Gosenŋge minyokuwaig ta mata maye. Nane afu aganjmor kulatkam tuku kila magenu ŋak kanjerkumba ndeta ne nane madiniŋga le ye tuku aganjmor kuan kulatkam tuku gabat minwaig ŋgina.

⁷ Tanjakina le Yosef ndek mam nuŋe tumba Farao tugum kina le kanjerna. Tanjana le Yakobŋge Farao nyaro tuna le

⁸ nu ndek nu kusnana: Ne kile yar giganmba ŋak e ŋgina le

⁹ Yakob nu sana: Ye buk ma tugu sunjomba mbolŋge rawe tanjo tanjan kinenumba piti sunjomba ŋak yar 130 kusreken. Yar ta sunjomba ndo kuga. Ye tuku yar te yiŋe wa le mam tuku yar sunjomba nane buk rawe tanjo tanjan minmba likinaik tanjamba kuga ŋga Farao sana.

¹⁰ Tanjakina sulumba Yakob nu Farao man lato nyaro tumba nu kusremba kina.

¹¹ Kile Yosef nu mam nuŋe aba kat nuŋe turniŋgina sulumba kilke ande Rameses ma tugu mbolŋge niŋgina le nane ka tanje minyokinaig. Kilke ta mayenu ndo Isip ma tugu ŋakmba liniŋgina. Tanjamba Yosef nu Farao buk sakina ta kumu-kumumba kina.

¹² Yosef nu mara mindek nyamagan mam nuje, aba kat nuje, nangine kuasmbi nane njakmba tuku kumumbi patika ninjmba minanu.

Guba tuku ait ta buk sungokina

¹³ Guba tuku ait ta kile sungokina le ma tugu njakmba nyamagan kugana tukunu Isip mbal Kanan mbal nane sangri kugatok minnaig.

¹⁴ Tanjanaig le Yosef nu ndametinj Isip tanjo kame Kanan tanjo kamenje wit piyawe likinaig ta njakmba manjurka kilmba Faraο tuku wande mbol kina.

¹⁵ Isip mbal Kanan mbal kile njakmba ndametinj kuganaig le Isip tanjo pino njakmba Yosef tugum promba sanaig: Ne sine nyamaganmbi turka. Kuga ta sine gubanu kumamnjig. Ne sine turnu tuku ndin ande sota. Sine ndametinj mata buk kuganaig nginaig le

¹⁶ Yosef ndek nane saningina: Tane sonndo ndametinj kuganaig ndeta tanjine aganjmor kilmba ye tugum prowap. Tanjawa le ye tane nyamagan tingamnjig ngina.

¹⁷ Tanjakina le nane ndek hos sipsip meme makau donki kilmba Yosef tugum kinaig le nu ndek nane nyamagan ningina. Yosef nu tanjamba minna le ka ka yar ta kugana.

¹⁸ Yar baillkanu mbolnje nane manj Yosef tugum kumba sanaig: O gabat sunjo, sine sinjine piti ne tugumnje yabune nda. Sinjine ndametinj njakmba kuganaig. Sinjine aganjmor mata ne buk njakmba kilna. Sine kile ne aganj inum tanmbim tuku mine ndakate. Sinjine ngarosu sinjine kilke ta ndo minig.

¹⁹ Ne sine pile ndo sinja le gubanu kume ndakube. Ne ndin inum sine sinzansingam tuku te-silikam kumunj e? Sine tuku kilke mata ake minig. Ta tuku ne sine sinjine kilke turmba kila sulumba nyamaganmbi sine turka. Ne tanjawa le sine Faraο tuku piro tanjo tanjan minbe le sine tuku kilke mata nuje kilwa. Tanjamba ne sine wit nyam tuku nyamagan tumunu ngukam tuku ta turmba sinja. Kuga ta sine njakmba gubanu kumbe le kilke mata baknu ndo minikat nga Yosef sanaig.

²⁰ Guba sunjo ta kile sangri tingina le Isip tanjo pino kilke njakmba Yosef tunaig le piyawe suluna. Tanjana le Isip kilke njakmba Faraο tuku ndo minnaig le

²¹ tanjo pino Isip kilke mbolnje mine likinaig ta mata njakmba Faraο tuku piro tanjo ndo minnaig.

²² Pris kame tuku kilke ta ndo nu piya ndaningina. Ta ndanam? Nane Faraοnje piyaningina le nane tamba nyamagan piyamba nyinaig. Ta tuku nu nangine kilke piya ndana.

²³ Kile Yosef ndek tanjo pino njakmba saningina: Kile tane isap. Ye tane tanjine kilke turmba Faraο tuku piyawit. Ye kile nyamagan tumunu tane tingamnjig ta tane kilmba ka piro mbolnje ngukap.

²⁴ Nyamagan ka magekuwaig le tane nyamagan ta walmba patikumba ndindo tumba Faraο tape sulumba baillkamba ta tanjine minwaig. Afu ngunu tuku minwaig afu tanjine gageu ndon nyam tuku minwaig ngina le

²⁵ nane lafumba sakinaig: O gabat sunjo, ne sine tur magekina le sine tuku ande kume ndakina. Kile sine njakmba Faraο tuku piro tanjo ndo minbe nginaig.

²⁶ Kile Yosef ndek tukul pasa ande Isipnje pilna ta tenjenmba. Nyamagan piro mbolnje magekuwaig ta tanjo njakmba walmba patikuwaig. Patikuwaig sulumba ndindo tumba Faraο tuwaig le baillkamba nangine minwaig. Tukul pasa ta kile minmba minit. Pris kame tuku kilke ta ndo Faraο nu kile ndakina.

Yakob nu nuje kumwa le ngunu tuku Yosef wam paguna

²⁷ Israel nane Isip kilke Gosenje minyoka kinjo kame sunjomba kilepatikinaig sulumba aganj ndende mata sunjomba kilnaig.

²⁸ Yakob nu yar 17 Isipnje minna. Nu tuku yar ulendimba ta 147.

²⁹ Tanjamba Israel nu kumam tuku ait fagkina le kamusmba nu kinjo nuje Yosef wika sana: Nanje wai tumba ye tuku fel karauknje pilmba son pasa sangrinu saka sulumba ne ye kulat mayeyumba Isip kilke mbol tenge ye ngu ndaka.

³⁰ Ne ye Isipnje tumba kaye ka yinje ina mam wa kame tugumnje nguka ngina le Yosef ndek pasa lafumba sakina: Ye ne sakate tanjawanngit ngina.

³¹ Tanjakina le Israel nu ndek sakina: Ne sonndo manjau ta kamngat kande pasa ta sangri pilewa ngina le Yosef nu pasa ta sangri pilena le Israel nu ndukuka kinyam mbili mbol tanje Kuate gare pasa tuna.

48

Yakob nu Efraim le Manase nyaro nikina

¹ Minnaig ma ma mara ande nane Yosef sanaig: Mam nanje guaze njak nginaig le Yosef ndek kinjo kat nuje ar Manase le Efraim kilmba mam nuje kanjeram kina le

² nane ndek Yakob sanaig: Kinjo nanje Yosef ne kanjernam tuku prowat nginaig. Tanjakinaig le Israel nu sangri tinga kinyam mbili mbolnje minyokina.

³ Yosef ka prona le mam nuje ndek nu sana: Kuate Sangri Njao nu o buk Kanan kilke Lus tumbanngje ye tugum promba ye nyaro sumba

⁴ sayina: Yenje ki le ne tuku ndare tugeka tango kuasmbi sunjomba mayok kanjag. Ye kilke te serningi le kilke te nane tuku minmba minamngat nga sayina.

⁵ Ye ne tugum Isip ndapromba minen le piyo naje kiyo armba kile-patikina. Kiyo ar ta ye tuku. Efraim le Manase te ye tuku kiyo kame Ruben le Simeon minik tanaj.

⁶ Kiyo afu ngumnennga Efraim le Manase dubiknu prowaig ndeta ta naje. Ngumnennga kilke fetka kuasmbi yimyam ningam tuku ait ta ne tuku kiyo kame afu tuku ndare ta nane aba kat nanjine Efraim le Manase tuku kilke mbolnje minamngag.

⁷ Ye ina naje Rahel idusmba manjau te ket. Ye luka Mesopotamia kilke mbolnje ilmba minen le nu ndinnga Kanan kilke mbolnje Efrat tumbraj patumba kumna le ye wamdus tatrakina le ye nu Efrat tumbraj kambim tuku ndin make mbinge nguken ngina. (Efrat tumbraj ta kile Betlehem ngade).

⁸ Kile Israel ndek Yosef tuku kiyo ar ta kanjerka kusnangina: Ima tuku kiyo ar te ngina le

⁹ Yosef lafumba sana: Kiyo ar te ye tuku. Ye Isipnge minen le Kuatenge sina ngina le Israel nu sana: Nale kilmba ye tugum te yale le ye nale nyaro niki ngina.

¹⁰ Israel nu buk saibo pilna tukunu nu am nuje mata aganj kanjer mage ndakina tukunu Yosef nu kiyo kat nuje ar ta kilmba mam nuje tugum kina le nu ndek nale bagailnikmba mumunikina.

¹¹ Tanjana sulumba Israel ndek Yosef sana: Ye buk idusen ye ne man kanjerne nda nga idusen ta Kuatenge ye sinzanyina le ye kile ne tuku kiyo armba kanjerket ngina.

¹² Tanjakina le Yosef ndek kiyo kat nuje ar ta mam nuje tuku fel mbolnje kile-sika mam nuje tuku tumailamnge dagol tidronga lokina sulumba

¹³ Yosef ndek nale tuku wai bigmba wai ndinammbi Efraim biyna le mam nuje tuku wai najam mbolnje tingina. Tanjana le nu Manase ndek wai najammbi biyna le mam nuje tuku wai ndinam mbolnje tingina kande

¹⁴ mam nuje nu wai mbilmba wai ndinam tumba kiyo ngimbik Efraim tuku gabat mbolnje pilna sulumba wai najam tumba kiyo mulum Manase tuku gabat mbolnje pilna.

¹⁵ Tanjamba nu nale nyaro nikina sulumba sakina: Yije wa Abraham yije mam Isak nale Kuate kumnemnge minnaik. Mbara tanje kiyo ar te nyaro nikuwa. Kuate ye mara mindek kulatka tumba te prona le kile minet. Nunje nale nyaro nikuwa.

¹⁶ Nuje Ejel o buk ye piti sunjomba kanjerken le kulatkina nunje nale nyaro nikuwa. Ye tuku nyu, yije wa Abraham

tuku nyu, yije mam Isak tuku nyu kiyo ar te mbolnje minmba minwaig le nale tanjo kuasmbi sunjomba njak prowaik ngina.

¹⁷ Yosef mam nuje wai ndinam tumba Efraim tuku gabat mbolnje pilna ta nu mbulna sulumba nu mam nuje tuku wai Efraim tuku gabat mbolnje pilna ta biymba te-simba tumba Manase tuku gabat mbolnje palmbim bafuna sulumba

¹⁸ mam nuje sana: Mam, tanjamba kuga. Kiyo te ta nu mulum. Wai ndinam tumba nu tuku gabat mbol pale ngina kande

¹⁹ mam nuje mbulmba nu sana: Kiyo, ye kila. Manase tuku ndare mbolnje mata tanjo kuasmbi sungokanu prowaingag ta kiyo ngimbik te tuku kuasmbi kiyo mulum tuku kuasmbi liwamngat. Nu tuku ndare mbolnje tanjo kuasmbi sunjomba prowaingag ngina.

²⁰ Ki ait ta mbolnje Israel ndek nale tejenmba nyaro nikina: Israel mbal tanjo afu nyaro ningam nga tale tuku nyumbi tejenmba sanungag: Kuatenge sinzantinguwa le tane Efraim le Manase tanaj minamngag ngina. Tanjamba Israel nu Efraim tumba kiyo mulum tanaj te-ambona.

²¹ Kile Israel man Yosef sana: Mine minemba ye kumamngit ta Kuate nu ne ndon minamngat. Nunje ne tumba luka ka wa kat naje tuku kilke mbol kanjat.

²² Sekem ma tugu ta kilke mayenu ndo. Ye o buk kame bagimbi tuimbi Amor mbal ndon kame bumba yaiken. Kilke ta ye ne ndo sernet. Ye aba kat naje serninge nda nga Yosef sana.

49

Yakob nu kiyo kat nuje nyaro pasa ningina

¹ Kile Yakob nu kiyo kat nuje wika saningina: Tane ilmba ye tugumnge mangurkap le ye wam ngumnennga tane mbolnje prowaingag ta satingi.

² Yakob tuku kiyo kame, tane njakmba ilmba minyokap sulumba ise tiwap. Tane mam tangine Israel tuku pasa isap nga saningina.

³ Ruben, ne ye tuku kiyo mulum tukunu ne ye tuku isu. Ye mbanzo minen sulumba ne kiyo mulum te-pilen. Ne sangri sunjo njak. Ye tuku kiyo afu nane njakmba ne kum-nemnge minig.

⁴ Ne kule sangrinu ndekate tanaj ta ne ye tuku pino ndon kinyna sulumba kiko manjau ye sina. Ta tuku ne mambo kat naje te tuku sunjo mine nda.

⁵ Simeon nale Levi ndon wamdus ndindo. Nale kame aganj ndende kilmba tamba manjau najgonu kade tuku.

⁶ Ye nale yabuka pasa katik ta ye maye nge nda. Nale gubra tinaik sulumba tanjo bale farnaik tukunu ye nale tuku manjur sinamnge minyokam mbulet. Nale nakile ake sinaj usremba makau pailnu kupenu kat ngurninge likinaik.

⁷ Nale tuku gubra ta pak njayo. Ta tuku piti ta nale kanjerwaik. Ye nale pitaiki le Israel kilke mbol kuwaig sulumba Israel mbal ngamuknge mine likamngaig.

⁸ Yuda, ne tuku tira kame ne tuku nyu tedungamngaig. Ne nanje ngeue mbal njinfokmbi biye likamngat. Ne tuku tira kame ta ne tugumnge lokamngaig.

⁹ Yuda nu laion tanaj. Nu aganjmor balemba luka nuje kuirkate burok sinam ta kumba nuje ngaro wakeimba kinyit le andenge nu kuanemba koronj ndate.

¹⁰ Nu nuje ndare kame ndonj gabat sunjo tuku ndumndum biyamba minmba minwaig le gabat sunjo ande prowa le tanjo kuasmbi njakmba nu tuku minje kumnemnge minamngaig.

¹¹ Yuda nu nuje donki fatnu muli njak grep muli mayenu mbol kusit sulumba nuje tawi ta grep kulenu gurgur ndare suk tamba minyanjgate.

¹² Nu grep kule nyate le amnu gurdade. Nu amo nyate le maketinj kaukauknu ndo.

¹³ Sebulun nu piyalnge yu make mbolnge minamngat. Piyal nuje ta wanj tuku kundu magenu minamngaig. Nuje kilke make mbolnge kumba ka Sidon tumbranngge tinjamngat.

¹⁴ Isakar nu donki karenju tanaj ake sinaj pale kame ngamuknge kinyimba minit.

¹⁵ Nu kilke mayenu mabtam tuku kangerte ta nu isu maramba aganj ndende kugrakate sulumba sanzal tanaj piro karejkate.

¹⁶ Dan nu nuje kuasmbi kulatkamngat. Kuasmbi ta nane Israel tuku kuasmbi njakmba tanaj minamngaig.

¹⁷ Nu kame mberj tanaj ndin make mbinge minamngat. Nu patenja hos kupenu makete le tanjo hos mbolnge minyokate ta nu baringa ndekate njina.

¹⁸ Tanjakina sulumba nu ndek sakina: O Sunjo, ne ye ta nga ye tairnget njina.

¹⁹ Tanjamba nu manj lato sakina: Kuayar tanjo kame afu Gat ndonj kame tinjamngaig. Tanjawaig le Gatnge mbilka pani farka nane yokerkamngat.

²⁰ Aser tuku kilke mbolnge nyamaganj mayenu prowamngat. Aser nu nyamaganj mayenu kikonju wakeikuwa ta gabat sugo nane nyam kumuj.

²¹ Naftali nu dia tanaj nuje nzali dubimba likate. Nu tuku kutu magenu ndo.

²² Yosef nu donki nguikok kule make mbinge minit le hos nguikok tabe kumnemnge minit tanaj.

²³ Nuje ngeue mbal nane nu ndonj kame njayomba nu tuimbi koronjwaig ta

²⁴ nanjine tui ta ngurke likamngaig. Yakob tuku Mbara sanjrinu tanje nanjine wai baklel serningamngat. Kuate nu Israel mbal tuku Kulat Tanjo mayenu.

²⁵ Mam nanje tuku Mbara nu Sanjri Njajo. Nunje ne turnumba nyaro tinit. Nyaro magenu sunjgomba ne mbolnge minamngaig. Samba mbolnge sawe nyaro njak ndeka minamngat. Kilke sinamnge kule nyaro njak minmba minamngat. Kinjo kame sunjgomba kile-patikam tuku nyaro pino kame mbolnge minamngat. Aganjmor tuku nyaro pangarnu kame mbolnge minamngat.

²⁶ Wit le plaua botnu prowam tuku nyaro, tabe ambokok tuku nyaro, tabe minmba minam tuku nyaro ta njakmba Yosef mbolnge minwaig le nu aba kat nuje minig tanaj mine nda.

²⁷ Benyamin nu age nguikok aganjmor bale farte tanaj. Maratukuk furiram nu aganjmor bale farninmba nyate njgina.

²⁸ Yakob nu tanjamba Israel tugu 12 ta tuku sanjngina sulumba nyaro nduik nduik kinjo kat nuje ninjina.

Yakob nu kumna le njgukinaig

²⁹ Tanjamba Yakob nu manj kinjo kat nuje wam paguniimba sanjngina: Mine minemba ye ka kumanu mbal tuku tumbranngge yije wa mbunj kame kanjerka nane ndonj minamngit. Tane ye tumba ka ndame burok Hitnu tanjo Efron tuku kilke mbolnge minit ta sinamnge wa mbunj kame ndonj palpe.

³⁰ Ndamé burok ta Makpela Mamre tugumnge Kanan kilke mbolnge minit. Abraham nu o buk ndame burok ta kilke ta turmba mindesinj ngunu tuku Hitnu tanjo Efron tugumnge piyana.

³¹ Nane o buk Abraham le piyo nuje Sara tanje njgukinaig tuku. Ngumnenja manj Isak nale piyo nuje Rebeka kilke ta mbolnge njgukinaig. Ye mata ina tanjine Lea kilke ndui ta mbolnge nguken.

³² Abraham nu Hit mbal tugumnge kilke ta ndame burok ta turmba piyana. Tane ka tanje ye ngukap njga sanjngina.

³³ Yakob nu kinjo kat nuje wam paguniinge denjpurmba nu manj mbilka kinyina sulumba kumna.

50

¹ Kumna le Yosef ndek mam nuje tuku tumail mbol loka malmbika mam nuje mumuna sulumba

² mam nuje tuku mindesinj ta me ndanguwa njga nane afu sanjngina le mindesinj ta ail njair afu kilmba pisenaig.

³ Nane piro ta kumba minnaig le ait 40 kuganaig. Piro ta tuku ait tanjamba madinaig

tuku. Tanjanaig le Isip mbal nane ki ait 70 Yakob malmbimba minnaig.

⁴ Yosef mam nuje kumna ta tuku kuamel kugana le nu Farao tuku gabat sugo ta saningina: Tane kumba Farao sawap.

⁵ Yosef nu tejenmba sakat. Mam nu kumam bafuna sulumba nu ye sayina ye nu tumba ka Kanan kilke mbolnje mindesinj palmbim tuku ma nunge buk wakeina tuku ta mbolnje ngukam tuku ngina. Nu tanjamba ye sayina le kile ye mam tumba kumba ka ngukumba luka prowet nga sakate. Tane ka tanjamba Farao sawap ngina.

⁶ Nane kinaig ka Farao sanaig le nu lafumba sakina: Mam naje buk sakina tanjamba tumba kaye sulumba nguka ngina.

⁷ Tanjakina le Yosef nu mam nuje tumba ngukam kina le Farao tuku piro tanjo kame, nu tuku gabat kame, Isip tuku mage mage nane njakmba Yosef ndonj kinaig.

⁸ Yosef tuku kuasmbi, nu tuku aba kat nuje, mam nuje tuku kuasmbi ta nane njakmba nu ndonj kinaig. Nanjine kiyo kame fonfon sipsip meme makau ta njakmba ndo Gosen kilke mbolnje kusrekinaiig le minnaig.

⁹ Karis kame tanjo kame hos mbolnje likade tuku ta nane njakmba kuasmbi sunjo Yosef ndonj kinaig.

¹⁰ Tanjamba nane wit baurnganu tuku ma tugu Yordan kule make mbol pronaig sulumba ninanka malmbi ngumbeyunaig. Tanjamba Yosef nu ait 7 mam nuje kumna ta tuku malmbika minna.

¹¹ Nane malmbi ngumbeyunaig le Kanan mbal nane kanjerka sakinaig: i ... Isip mbal si nanjine manjambi malmbi ngumbeyu sunjokade nginaig. Ta tuku nane ma ta nyunu Abel-Misraim ... nginaig.

¹² Yakob tuku kiyo kame mam nanjine buk saningina tanjamba ndo kinaig.

¹³ Nane mindesinj nuje tumba Kanan kilke mbol kinaig sulumba Makpela Mamre tugumnje ngukinaig. Abraham nu buk Hitnu tanjo Efron tugumnje kilke ta piyana tuku.

¹⁴ Yosef nu mam nuje ngukina sulumba nu manj aba kat nuje tanjo kuasmbi njakmba nu ndonj ilnaig ta ndonj luka Isip kinaig.

Yosef nu aba kat nuje tuku kuru kuru kile-ibenjkina

¹⁵ Mam nanjine kumna le Yosef tuku aba kat nuje nane ndek sakinaig: Sine buk manjau njayonu Yosef mbol kigen. Kile Yosef nu gubrawa sulumba manjau kigen ta lafumba sine mbol kamngat kande nginaig.

¹⁶ Tanjamba nane tanjo ande kukulnaig le Yosef tugum kina sulumba sana: Aba kat naje nane tejenmba sakade. Mam naje kume ndakina sulumba

¹⁷ nu tejenmba sasingina. Tane tejenmba Yosef sawap. Aba kat naje nane o buk ne

mbolnje manjau njayonu kinaig. Ta tuku ye ne sanet. Nane ne mbolnje mbarmba unekinaig manjau ta gilainja. Mam nu tanjamba sakina. Sine mata mam naje tuku Mbara kumnemnje mineg. Ta tuku sine mata ne saneg. Sine tuku mbar ta gilainja nginaig. Aba kat naje tanjamba sakade nga Yosef sana le nu pasa ta ismba malmbikina.

¹⁸ Kile aba kat nuje nane Yosef tugum pronaig sulumba truk ka sanaig: Sine ne tuku piro tanjo tanjan minamngig nginaig le

¹⁹ nu ndek nane saningina: A ... tane kuru kuru ndakap. Ye Kuate tuku ma tam kumunj kuga.

²⁰ Tane buk pasa katmba manjau njayonu ye mbol kinaig ta Kuatenje manjau ta mbilmba kina le manjau mayenu prona. Ta tuku tanjo pino sungomba kune ndaka kile abo minig.

²¹ Ye tane satinjet. Tane kuru kuru ndakap. Ye siyka tane tangine kiyo kame turmba kulatka minamngit ngina. Nu tanjamba saningina nane tuku wamdus kuru-kurukinaig ta wamdus kile-ibenjke ninjina.

Yosef nu kumna

²² Tanjamba mam nuje tuku kuasmbi nane Yosef ndonj Isip kilke mbolnje minnaig ma ma Yosef nu yar 110 kusrena sulumba nu kumna.

²³ Nu kume ndakina sulumba kiyo nuje Efraim tuku kiyo kame nu tuku wa kat nuje ta turmba kanjerka minna. Yosef wa nuje Makir tuku kiyo kame nane mbun nanjine Yosef tugumnje minmba sugokinaig. Makir nu Manase tuku kiyo nuje.

²⁴ Tanjamba minnaig sulumba mara ande nu aba kat nuje saningina: Ye buk kumam patuket ta Kuatenje tane kulatkamngat. Nunje kilke tuku pasa sanjrinu Abraham Isak Yakob nane saningina ta ngumneja nu tane kilke te mbolnje kilmba ka kilke ta mbolnje patinungat ngina.

²⁵ Tanjamba Yosef nu Israel kiyo kame tuku minjenge nane pasa sanjrinu sakuwaig le nu isam sakina: Kuate nu tane turkam tuku prowa le tane ye tuku isu kilmba turmba kape ngina.

²⁶ Tanjamba Yosef nu yar 110 kusremba Isip kilke mbolnje kumna le nane nu tuku mindesinj ail njair pisenmba tumba ter sinamnje pilnaig le minna.

RUT

David tuku mbun mbun nuje nyunu Rut

Yosef nu kumna le Israel mbal nane Isip kilke mbolnje minnaig ma ma nane tuku ndare tugekainaig le Isip mbal tuku gabat sungo Faraonje Kuate nu Abraham dir pasa sana ta kumumba nane kilmba sanzal piro niŋmba minna. (Mulum Pasa 15.7-16 kanjerap).

Tanjamba minna le yar 400 tananj kinaig le Moses nu prona. Sungo nu Farao Isip mbal ndon piti yeki yeki niŋgina le nane Israel mbal pitaikainaig le Mosesnje nane kilmba Isip kilke kusremba Yu Gurgur pakarka ma baknu mbol kinaig ta nane Kanan kilke mbol kine ndakinaig. Ta ndanam? Israel mbal nane Kuate tuku miŋge ngurmaba manau sunjomba mbarnaig le nu nane kile-ndinka minna le nane sunjomba kume likinaig.

Tanjamba minnaig ma ma Moses nu kumna le Yosuanje Israel mbal kilmba Kanan kilke mbol kinaig. (Aposel 7.17-44 kanjerap).

Nane Kanan kilke mbolnje minnaig le kulat tanjonje nane kulatkinaig. Kulat tanjo kame ta tuku nyu kat nangine ta Samson Gideon Yefta nane afu turmba.

Elimelek nuje gageu ndon kumba Moabnje minnaig

¹⁻² O buk Israel mbal nane gabat sugo kugatok kulat tanjonje ndo Israel kulatka minnaig le guba sunjo prona. Prona le Yuda kumamnje Betlehemnu tanjo ande nuje piyo nuje ndon kiŋo armba ta kilmba guba gagnu kumba ka Moab kilke mbolnje minyokinaig. Tanjo ta nyunu Elimelek. Piyo nuje Neomi. Kiŋo kat nakile ta Malon le Kilion. Nangine tumbran mboj Efrat.

³ Nane Moab kilke mbolnje minnaig ma ma Elimelek nu kumna le Neominje ndo kiŋo ar ta ŋak minna.

⁴ Tanjamba minnaig ma ma kiŋo ar ta Moabnu pino kilnaik. Pino ar ta nyu nakile Orpa le Rut. Nane tanje minnaig ma ma yar 10 kusreka

⁵ Malon le Kilion mata kumnaik. Kumnaik le ina nakile Neomi nuje ndo minna.

Rut nu Neomi ndon Betlehem kinaik

⁶ Sunjo nu nuje mbal Israel nyamagan ait mayenu niŋgina pasa ta Neomi nu isna sulumba nu nuje rujan ar ta ndon kuaneka Moab kilke kusremba

⁷ luka Yuda ma tugu kambim saka kinaig.

⁸ Kinaig ka ndinnje Neomi nu nuje rujan ar ta sanikina: Tanjaig le tale luka kumba ka takile tumbranje ina kat takile ndon minap. Tale ye nane keŋ kumnaig ta sine tur magekainaig. Ta tuku tale Sunjonje sinzantikuwa le

⁹ tale man tanjo kilmba nale ndon mine mayewamngaig nga sanikina. Tanjakina sulumba Neomi nu rujan kat nuje ta mumunikmba kusrekam bafuna le nale ndek malmbi ŋayonaik sulumba

¹⁰ rujan nakile sanaik: Kuga. Sile ne ndon nane kuasmbi tugum kambimkik nginaik kande

¹¹ Neomi nu sakina: Kuga. Tale luka kape. Ndanam tale ye ndon kambim sakik? Tale idusik ye man kiŋo afu kile-patiki le tale kilam idusik e?

¹² Tale luka kape. Ye buk saibo pilen. Ye man tanjo tam kumun kuga. Ko ye furir te mbolnje tanjo tumba kiŋo kile-patiki ta

¹³ tale nale sugokuwaik le kilam tuku tairngam kumun e? Kuga. Tale tanjo kise kilam tuku idusamngaik. Sunjo nu ye kusreyumba piti sina le tale tuku ninan sunjowet ngina.

¹⁴ Tanjakina le Rut le Orpa man lato malmbi ŋayonaik sulumba Orpa nu rujan nuje mumumba kusremba lukina le Rut nu rujan nuje kusre fuguna.

¹⁵ Kile Neomi ndek rujan nuje Rut sana: Ai si. Ne aba nane si kanjera. Nu luka nuje kuasmbi tugum kumba nuje mbara kame sota kinit. Ne nu ndon kaye ngina.

¹⁶ Tanjakina le Rut ndek nu sana: Ndanam ne ye lukam tuku sayate? Ye ne dubinumba kambim tuku peu ndaya. Ne ma inum kaye ta ye mata ne dubinumba kanjit. Ne ka aninge minamngat ta ye mata ne ndon ka tanje minamkik. Nane kuasmbi ta yiŋe kuasmbi tananj minamngat. Nane Mbara ta yiŋe Mbara tananj minamngat.

¹⁷ Ne kuma le ngukuwaig ma ta ye mata kumi le ma ta mbolnje ngukamngaig. Andenje sile tuku mine te pure nda. Kumenje ndo puramngat. Ye sinja ndo saket. Pasa ŋakmba saket te dubi ndawi ta Sunjo nu ye mapeye nda ngina.

¹⁸ Rut nu dirnanga rujan nuje dubimba kambim sakina le nu maninkina.

¹⁹ Tanjamba nale ndin dubimba kinaik ka ka Betlehem pronaik. Pronaik le tumbran ta tuku mbal nane pirerek purka sakinaig: i ... Si Neominje nginaig.

²⁰ Tanjakinaig le Neomi ndek sakina: Ye Neomi* ndangap. Kuate Sangri Njao nuje ye piti sina tukunu ye tuku nyu Mara† ngap.

²¹ Ye tumbran te kusrewen ta ye gageu ŋak ye kumun minen. Kile Sunjo nu ye

* 1:20: Neomi nyu ta tugunu: Ngamunjal gare ŋak † 1:20: Mara nyu ta tugunu: Ngamunjal gare kugatok

baknu tumba te prowat. Ndanjam tane ye nyu tumba ngamungal gare n̄ak pino ngade? Sunjo Sangri N̄ayo nuŋge ye te-iberjumba piti sunjo sina n̄ga saningina.

²² Wam kube te Neomi tuku. Nu Moab kilke kusremba rukan nuŋe Rut tumba luki-naik. Rut nu Moabnu pino. Wit magekinaig le kilam tuku ait mbolŋge nale Betlehem pronaik.

2

Rut nu Boas tuku piro mbolŋge wit fam-bonu tanjermba minna

¹ Boas nu maror tanjo nu nyu sunjo n̄ak minna. Nu Neomi tanjo nuŋe Elimelek nale tugu ndui ta.

² Mara ande Rut nu rukan nuŋe sana: Ye kumba tanjo ande kusnawi le wokuwa ta ye nu tuku piro tanjo dubika wit kugerka ndaleka fambonu bude ta tangeramŋgit n̄gina le rukan nuŋe ndek nu sana: Ta maye le kaye n̄gina.

³ Tanjakina le Rut nu kumba ka piro ande mbolŋge piro mbal dubika wit fambonu bunaig ta tanjermba manjurkuwa minna. Piro ta Boas tuku piro ta nu katese ndana.

⁴ Rut nu piroka minna le Boas nu Betle-hemŋge promba nuŋe piro mbal kanjerka Sunjo nu tane ndon minwa n̄gina le nane ndek nu sanaig: Sunjo tuku nyaro ne mbolŋge minwa n̄ginaig.

⁵ Kile Boas nu nuŋe piro gabat ta kusnana: Pino mbanzo si nu kuasmbi ndan tuku n̄gina le

⁶ piro gabat ta lafumba nu sana: Pino si Moabnu. Nale Neomi ndon Moabŋge te pronaik.

⁷ Nu piro mbal dubika wit fambonu tanjeram tuku ye sayat. Nu maratukuk tinja piroka ma ma kile ndo baibai kunnemŋge fudinmba mabta minit n̄gina.

⁸ Tanjakina le Boas nu Rut sana: Kulim, ne ye tuku pasa isa. Ne piro kise mbol kumba wit fambonu tanjer ndawa. Ne piro te mbolŋge ndo minmba yinje piro pino kame tugum tenje wit fambonu tanjermba mina.

⁹ Nane tanjo kame pino kame pirokade magot tenje ndo piroka mina. Yinje piro tanjo kame ne n̄ayo sili ndanuwaig n̄ga saningit. Ne kule nyam paranuwa ndeta waim kule kunymba palig si kumba nya n̄ga sana.

¹⁰ Tanjakina le Rut nu truk kumba Boas sana: Ye rawe pino. Ne ndanjam ye mbolŋge man̄au mayenu kumba ye tur mayeyate n̄gina le

¹¹ Boas nu lafumba sana: Ne tanjo naje kumna le wam n̄akmba rukan naje mbolŋge ke likina ta sayinaig le isen. Ne naje tum-bran ina mam turmba kusreka ne pro sine mbal kise ngamukŋge minit ta ye kila.

¹² Ne Israel mbal tuku Mbara Sunjo tawok te prona. Nuŋge lafu mayenu lato-latomba ne mbolŋge kuwa n̄ga sana.

¹³ Tanjaka sana le Rut ndek sakina: O tanjo sunjo, ne ye tur mayeyate. Ye ne tuku piro pino minig tenen kuga. Ye nane kunnemŋge minet ta ne ye pasa bafumbi sayate le ye tuku ngamungal sangri tingate n̄gina.

¹⁴ Kile mabta isukusam bafumba Boas nu Rut sana: Ne te ilm̄ba bret batenj inum tumba grep kule tomba nya n̄gina. Tanjakina le Rut nu kumba piro mbal tugum tanje minyokina le Boas nu wit afu pasokinaig ta kilmba Rut tuna le nyumba marona le nyamagan batenjnu kusrekina.

¹⁵ Tanjamba Rut nu man̄ tinga wit fam-bonu tanjeram kina le Boas nu nuŋe piro mbal saningina: Pino si peu ndawap le wit ndale patikaig ta tugumŋge nu wit fam-bonu tanjermba manjurkuwa. Tane nu sigair sigair ndawap.

¹⁶ Tane wit ndale n̄ak ta afu goninmba kusrekap le nu kilmba manjurkuwa. Tane nu kasur ndawap n̄ga saningina.

¹⁷ Rut nu piro mbolŋge wit fambonu tanjermba minna le ki kumba ka butungina. Nu ki kumba butungina le wit fambonu tanjerna ta kilmba mbanimbi baurn̄gina le sin sikmba alonu ndekinaig le kilmba manjurkina. Alonu manjurkina ta pitinu 10 kilo tanjan.

¹⁸ Kile Rut nu wit alonu manjurkina ta kilmba tumbran kumba rukan nuŋe tumna sulumba nu ki mbol isukusmba marona le ngirmannu kilmba kina ta mata rukan nuŋe tuna.

¹⁹ Tuna le Neomi nu ndek rukan nuŋe kusnana: Ne wit te aningge kilat? Tanjo ima tuku piro mbolŋge ne pirokat? Tanjo ne turnat ta Sungonje nyaro tuwa n̄gina le Rut nu sakina: Boas ngade tanjo ta tuku piro mbolŋge ye pirokit n̄gina.

²⁰ Tanjakina le Neomi ndek sakina: Tanjo nane abo minig, nane kumig mbal ta Sunjo nu nane tuku kume purte. Nuŋge tanjo ta nyaro tuwa. Tanjakina sulumba nu man̄ lato sakina: Tanjo ta nu sine tuku tira ande. Nu sile kulatkam tuku n̄gina

²¹ le Rut ndek nu sana: Nu ye pasa ande turmba sayat. Ye nuŋe piro mbal dubika piroka mini le ka piro ta kugawam tuku sakat n̄gina.

²² Tanjakina le Neomi nu sakina: O rukan, ta son sakat. Ne kumba tanjo ande tuku piro mbolŋge piroka ta piro mbal tanje ne n̄ayo silinubekaig. Ne Boas tuku piro pino kame ndo dubika piroka mina n̄ga sana.

²³ Tanjaka sana le Rut nu mara mindek Boas tuku piro pino kame dubika piroka minna le ka ka wit kilam tuku piro ta kugana. Kugana le Rut nu rukan nuŋe ndon minnaik.

3

Boas nu Rut mbolŋge ranġun mayenu kina

¹ Tanġamba minnaik ma ma ait ande Neomi nu rujan nuŋe sana: Rujan, ye tanġo ande ne tam tuku te-siliki le nu ne tuwa le ne mine mayewamŋgat.

² Boas ŋgade tanġo ne nu tuku piro pino kame dubika pirokina ta nu sine tuku tugu ndui ta. Ta tuku ne isa. Kite furir nu kumba ka wit baurŋgade ma mbolŋge wit roka bareŋguwa le bubreŋge firfirnu pufuŋguwa le alonu ndekuwaig le kilamŋgat.

³ Ne kumba kule pismba gureŋ mundur mayenu ta pismba tawi mayenu silika wit baurŋganu ma ta tugum ndek kumba nu tuku am mbolŋge pro ndawa. Ne nu tairŋga mina le nu isukusmba kule nye deŋpurmba

⁴ nu kumba kinyam bafuwa ndeta nu kinyit ma ta kanġera sulumba nu kinyamba ŋgilainġuwa le nu ne kulatkuwa ŋga ne kumba nu tuku kupe kuitkambinġe tawi kaikanu ta talka kaika sulumba nu tuku kupe tugum tanġe kinya le nu ne ndanġka sanuwa ndeta ne ka ŋga sana.

⁵ Tanġaka sana le Rut nu sakina: Ta maye. Ye ne tuku pasa dubimba tanġamba kamŋgit ŋgina.

⁶ Kile Rut nu tinġa ndek kumba ka wit baurŋgade ma ta mbol promba rujan nuŋe pasa sana ta kumumba kina.

⁷ Boas nu isukusmba kule nyumba garegareka ginyumna le nu kumba ka wit manġurkinaig ta tugumŋge kinyana. Nu kinyamba gilainġina le Rut nu siŋsiŋndo kumba tawi kaikina ta talka nu tuku kupe kuitkambi tugum tanġe kinyana.

⁸ Kinyana le furir ŋgamu Boas nu kinyamba mbilkina sulumba pino nu tuku kupe kuitkambinġe kinyana ta kamusna. Kamusna kande pino le nu piririmba

⁹ i ... Ne imanġe ŋgina le Rut ndek nu sana: Ye ne tuku piro pino Rutŋge. Ne Elimelek tuku tugu ndui ta tukunu ne ye pinonu tumba kulatka ŋgina.

¹⁰ Tanġakina le Boas ndek sakina: O kulim, Sungoŋge ne nyaro tinwa. Ne kile wam kat te ambonġa rujan naje mbolŋge wam mayenu kina ta lite. Tanġo mo gudommba minig te. Nane afu agan ndende sunġomba ŋak afu agan ndende kugatok ta ne nane tuku inum tam idus ndate.

¹¹ Ne kuru ndaka. Ne pino mayenu ta sine tumbran tanġo pino ŋakmba sine kila. Wam ŋakmba ye kam tuku sayat ta ye kamŋgit.

¹² Ne sakate ta son. Ye rujan naje Elimelek ndonj tugu ndindo. Ye ne kulatkam tuku ta tira ande mata sine ndonj tugu ndindo minit ta nu ye tuku sunġo. Ye nu liwam kumuŋ kuga.

¹³ Ne tenġe mina. Ye indole maratukuk kumba nu tuku wamduŋ katesewamŋgit. Nu ne kulatkam sukuwa ndeta maye. Nu mbulwa ndeta yiŋe ne kulatkamŋgit. Ye Sunġo tuku nyu mbolŋge pasa te sanġri pilewet. Ne manġ kinya ŋgina sulumba

¹⁴ nu sana: Ne ye tugum prowat te tanġo kame nane kanġer ndanuwaig ŋgina. Tanġakina le Rut nu manġ Boas tuku kupe kuitkambinġe kinyana.

Mafe maye ndana le Rut nu tinġa kambim bafuna le

¹⁵ Boas nu sana: Ne naje tawi inum tumba kilke mbol tenġe fara ŋgina. Rut nu tanġamba nuŋe tawi ande tumba farna le Boas nu wit manġur 6 kilmba tawi ta mbolŋge kutuna. Tanġamba Boas nu Rut turmba wit tawi ŋak ta te-duŋga tuna le tumba luka nuŋe tumbran kina.

¹⁶ Rut nu kumba rujan nuŋe tugum prona le rujan nuŋenġe nu kusnana: Rujan, ne wam kat ta kubewa le ye isi ŋgina le Rut nu Boasŋge wam ŋakmba kina ta kubeu tuna.

¹⁷ Kubeu tuna sulumba rujan nuŋe sana: Boas nu tenġemba ye sayat. Ne ake luka rujan naje sota kaye ta mayenu ndo kuga ŋga wit te ŋakmba tolmba ye sat ŋgina le

¹⁸ rujan nuŋe nu sana: Rujan, ne nu ndo tairŋga mina. Kite Boas nu ake minam kumuŋ kuga. Nu pasa ta te-tiwa le ame wam prowa le sile kanġeramkik ŋgina.

4

Boas nu ndek Rut pinonu tina

¹ Boas nu mbumba kumba manġurkam tuku ma mbolŋge minyokina. Ma ta tumbran ta tuku fonde malanġa tugumŋge. Nu minyok minna le Elimelek tuku tugu mbolŋge Boas nuŋe tira nuŋe ilmba minna le kanġermba wikina: Mata, ne ilmba tenġe minyoka le ye pasa ande fudiŋndo ŋak ŋgina. Tanġakina le nu ilmba nu tugum tanġe minyokina.

² Minyokina le Boas nu tumbran ta tuku gabat kame 10 saninġina le nane mata promba tanġe minyokinaig.

³ Nane minyokinaig le nu nuŋe tira nuŋe ta sana: Neomi Moabŋge luka prona ta nu sikile tira Elimelek tuku kilke sile tuku inumŋge piyawa ŋga sakate ta

⁴ ye ne sanam tuku wikip. Ne ye tuku sunġo. Ne kilke ta piyawam idusmba kande siŋgine gabat kame tango minig te am mbolŋge piyawa. Ne mbulmba ndeta ye tugusemba saya le isi. Tango ande mine ndakate. Silenġe ndo ŋgina. Tanġakina le tanġo ta nu sana: Maye. Yenġe piyawamŋgit ŋgina.

⁵ Tanġakina le Boas ndek nu sana: Ne Neomi tuku kilke ta piyamba ndeta Moabnu pino kuembol Rut turmba ne

tamngat. Tanjawa le nu kiŋo inum te-pilwa ta tanjo kumna ta tuku kuasmbi nane tuku kilke nanjine minamngat ngina.

⁶ Tanjaka sana le tanjo ta ndek sakina: Wam minde bada tanaj ta ye kilke ta piyawam mbulit. Ngumnenga kiŋo tanje ye tuku kilke ta tuwa le ye tuku ndametinj ake ngisikikat tukunu ye mbulit. Nenge kilke ta piyawa ngina sulumba

⁷ nu nuje kupe ngaro paska Boas tuna. Ta ndanam? O buk Israel mbal nane aganj ande tanjo inum tambim bafumba tanamba kumba minanu. Tango andenge nuje kupe ngaro paska tanjo inum tambinu. Israel mbal nane tanamba pasa te-tiwanu.

⁸ Ta tuku tanjo ta nu Boas sana: Nenge kilke ta piyawa ngina sulumba nuje kupe ngaro paska Boas tuna.

⁹ Tuna le Boas nu gabat kame tanjo pino nane tenemba saningina: Elimelek Kilion Malon nane kej ta tuku aganj ndende Neominge kulatkate ta kile yenge njakmba piyamba kilit ta tane njakmba kanjerde.

¹⁰ Moabnu pino Malon tuku kuembol Rut nu mata yije pinonu kile tet. Tanjawi le tanjo kumna ta tuku kilke ta nuje kuasmbi tuku kilke minmba minamngat. Nu tuku nyu mata nuje kuasmbi ngamuknje ngisike nda. Minmba minamngat. Ye manau ket te tane kile kanjerde nga saningina.

¹¹ Tanjaka saningina le nane gabat kame tanjo kame ndon nane ndek sakinaig: Sine kile kanjermba kila pileg. Pino nenge tamngat ta ne tuku wande mbol kuwa le Sunjonje sinzanjwa le Israel mbal tuku mbunj Rahel nale Lea tanaj minwa. Ne Efrat tumbranj mbonj ngamuknje Betlehem tumbranjge ne nyu sunjo njak mayok kuwa.

¹² Pino ta Sunjonje turwa le kiŋo gudommba kile-patike tinwa le ne tuku kuasmbi ta Yuda le Tamar tuku kiŋo Peres nu tuku kuasmbi tanaj mayok kuwa nginaig.

¹³ Kile Boas nu nuje pasa kumumba Rut pinonu tina sulumba nu tumba nuje wande mbol kina. Kina sulumba Boas nu Rut ndon kinyna le Sunjonje Rut sinzanjwa le nu fungul njakna. Tanjamba minna ma ma nu kiŋo te-pilna.

¹⁴ Kiŋo ta te-pilna le tumbranj ta tuku pino kame nane Neomi sanaig: Sine Sunjo tuku nyu te-dunqube. Nunge kiŋo te ne kulatkam tuku tanet. Nu Israel mbal tuku kuasmbi ngamuknje nu nyu sunjo njak minwa.

¹⁵ Rugan nanje tuku manau mayenu tanje ne tuku kiŋo kame sungomba tanaj minanu suk. Ne kiŋo te kanjermba ne man sanjri tingamngat. Ne saibo pale le kiŋo tenje ne turnumba kulat mayenamngat nga sanaig.

¹⁶ Tanjamba sanaig le Neomi ndek kiŋo ta tumba bagailmba nuje kulat kuapina.

¹⁷ Kulat kuapina le tumbranj ta tuku pino kame nane ndek sakinaig: Neomi nu kiŋo inum tat nginaig sulumba kiŋo ta nyunu Obed nginaig.

Obed nu sungokina sulumba Yesi te-pilna. Yesi tuku kiŋo nuje David.

David tuku mbunj kame

¹⁸ Peres tuku ndare pulu tuturmba ka David mbolnje tingina ta tenemba.

Peres kiŋo nuje Hesron.

¹⁹ Hesron kiŋo nuje Ram. Ram kiŋo nuje Aminadab.

²⁰ Aminadab kiŋo nuje Nason. Nason kiŋo nuje Salmon.

²¹ Salmon kiŋo nuje Boas. Boas kiŋo nuje Obed.

²² Obed kiŋo nuje Yesi. Yesi kiŋo nuje David.

1 SAMUEL Samuel Saul David nane tuku wam kube

Hana nu Samuel te-pilna

¹⁻² Tango ande nyunu Elkana nu tumbran sungo Rama Efraim kumamnge ma taknu mbolnge minnaig. Tango ta nu pino armba njak ande Hana ande Penina. Penina nu kutu njak. Hana nu kutu kugatok. Elkana mam nuje Yeroam. Wa nuje Elihu. Mbuñ mbuñ nuje Tohu. Tumbran mboñ nanjine Suf.

³ Elkana nu yar mindek Rama tumbran kusremba Sungo Sangri Nayo tuku nyu tedunga nu tuku atraukam saka Silo tumbran kaminu. Tumbran sungo tanje Elai tuku kiño armba Hofni le Pineas nale Sungo tuku pris minnaik.

⁴ Elkana nu atraukam ait mbolnge aganjmor ndemnu kilmba walmba ndindo piyo nuje Penina tumba ande tumba nu tuku kutu kame fonfonmba walmba kilwaig nga ninjanu.

⁵ Hana nu Sungonje kutu ngailna ta Elkana nu kasur ndamba nu tuku kume purmba minna sulumba nu aganjmor ndemnu walmba Hana armba tambinu.

⁶ Hana nu Sungonje kutu ngailna tukunu Penina nu mara mindek tanjo tuku tira dirka Hana maim maim te-tumbu nzumil-nzumilmba minanu.

⁷ Yar mindek nane wam ta kanu. Nane Sungo tuku tukul wande mbol kambinu ta Penina nu Hana maim maim te-tambinu le nu malmbika isukuse ndaka minanu.

⁸ Ait ande nu tanjana le Elkananje kangermba Hana kusnana: Ndanam tuku ne malmbika isukusam mbulit sulumba wamdus ngamungal piti njak ndo minit e. Ne pino kuembol kuga. Ye ne ndonj minmba ne tuku kume puret tukunu ne kiño kugatok ta tuku piti ndanuwa nga piyo nuje sana.

⁹⁻¹⁰ Tanjamba minnaig ma ma ait ande nane Silo tumbranjege atrauka isukusmba minnaig. Isukuse denpurnaig sulumba Hana nu ngamungal tatruka wamdus ndekina le nu ndek tinja nane kusreka ka Sungo tuku tukul wande sinam kumba ka tanje malmbika Sungo yabanmba minna. Yabanmba minna le Kuate tuku pris Elai nu malanga tugum tanje minyok minna.

¹¹ Kile Hana ndek yabanmba Sungo ndonj pasa katmba tejenmba sakina: O Sungo Sangri Nayo, ye ne tuku piro pino minet. Ne ye tuku ngamungal wamdus tatrukate te kangermba ngumne ndayumba ye idusyumba kiño ande te-sa le ye kiño ta manj luka ne tini le ne tuku piro tanjo

minmba minamngat. Ta tuku nu tuku gabat warje ta andenje kuerke nda ngina.

¹²⁻¹³ Hana nu wamdus sinamnge ndo Sungo yabanmba minje motmotka minna le ma ma Elai ndek mambilmba nu tuku minje kanjer tina sulumba idusna: i... Pino si kule kamenu nyumba nginngankate nga idusmba

¹⁴ nu tinja nu tugum kumba sawe lika sana: Ne ginu le grep kule nyumba nginngankate wam ta mbulamngat e nga sana le

¹⁵ Hana ndek lafumba sana: O tanjo sungo, tanjamba kuga. Ye kule kamenu ande nye ndakit. Ye piti sungo njak tukunu ye Sungo yabanmba yije piti ta njakmba kilemayokit le purfewat.

¹⁶ Ne ye pino njayonu nga tala ndaya. Ye piti sungo kamusmba ngamungal njayonja wamdus tatrukat le ye wam ta tuku yabanjit nga Elai sana.

¹⁷ Tanjakina le Elai ndek lafumba nu sana: Ta maye. Ne ngamungal mukuk wamdus bulok njak kaye le sine Israel mbal tuku Mbaranje ne ame aganj nzalinu nu yabanjat ta ne kumumbi tanbimngat ngina le

¹⁸ Hananje Elai sana: O tanjo sungo, ne mara mindek ye gilai ndanja ye idusya nga sana sulumba nu wamdus bulka nu kusremba isukusam kina.

¹⁹ Mafena le maratukuk tinja Elkana nane Sungo tuku nyu te-du denpurmba luka Rama tumbran kinaig. Kinaig ka tanje Elkana nu piyo nuje Hana ndonj tuma kiny-naik le Sungo ndek Hana tuku yaban pasa ta idusmba kumuwe tuna le nu kiño konna.

²⁰ Tanjamba minna ma ma Hana nu kiño ande te-pilna ta nyunu Samuel ngina sulumba nyu ta tugunu kuklimba tejenmba sakina: Ye kiño te tuku nga Sungo yabanjen ngina.

²¹ Kile Elkana nuje gageu ndonj manj Sungo atraukam saka Silo kinaig. Nu yar mindek nuje pasa buk sangri pilena ta kumumba manjau kanu tanjamba manj kam saka kinaig.

²² Hananje ndo nane ndonj kine ndakina. Nu tanjo nuje tejenmba sana: Tane kape. Ye kiño te amo ngailmba nu tumba Sungo tuku tukul wande mbol ka le nu Sungo tuku Wandeknje minmba minamngat ngina le

²³ Elkana lafumba Hana sana: Ne sakate ta maye. Ne tumbran tenje ndo mina le kiño amo kusrewa le tale Sungo ndonj pasa katnaik ta tuku alonu prowamngat ngina. Tanjakina le Hana tumbranjege kiño nuje amo tumba minna.

²⁴ Minnaig ma ma kiño ta sunjoka amo kusrena le ina nuje nu tumba Silo tumbran kambim saka makau pailnu yar kenmba njak ta tumba plaua bek ande tumba grep kule aganjmor ngaronumbi tolnaig ta tumba

kilmba kina. Samuel nu amo kusrena le nane nu tumba Silo tumbraŋ Sunjo tuku Wande mbol kinaig.

²⁵ Kinaig ka ta promba nane makau pailnu ta tumba balenaig sulumba kiŋo ta tumba Elai tugum pronaig sulumba

²⁶ Hana ndek Elai sana: O tanjo sunjo, ne ye idusyate e. Ye o buk tenje Sunjo yabaŋmba minen le ne ye kaŋgeryina ta

²⁷ ye kiŋo te tuku nga Sunjo yabaŋjen le kiŋo te ye te-sina.

²⁸ Ta tuku ye kile nu tumba Sunjo tuku wai mbol palmbim tuku prowet. Nu Sunjo tuku piro tanjo minmba minwa nga Elai sana. Tanjaka sana le nu ndek dagol tidronga Sunjo tuku nyu te-dungina.

2

Hana nu Sunjo tuku nyu te-dungina

¹ Kile Hana nu yabaŋmba sakina:

O Sunjo, ne ye sinzan mayeyina le kile ye nyu ŋak minmba ne tuku gare sunjo tet.

Ne ye tur mayeyina le ye mbal kasur-kasuryinaig ta nzumilningit.

² O Sunjo, ne ndo purferŋnu. Ande ne suk mine ndakate.

Neŋge ndo sine kigraibka turkate.

³ O Sunjo, sine manjau ŋakmba ke likeg ta ne kumumbi pileningit.

Ta tuku tanjo pino naŋgine nyu payamkade wam ta kusreka miŋge tukulwaig.

⁴ Ne tanjo sanjriknu tuku tui ngurningit.

Afu sanjri kugatok minig ta ne nane sanjri pileningit.

⁵ Afu buk maro ŋak minnaig ta kile nane gubanu nyamagan kilam tuku ake pirokade.

Afu buk gubak minnaig ta nane kile maro ŋak minig.

Pino kame buk niŋkanu minnaig ta ne nane sinzanŋingit le kile kutu sunjomba kile-patikade.

Afu buk kutu sunjomba kile-patikainaig ta nane kile niŋjanu minamŋaig.

⁶ O Sunjo, ne tanjo abo minig ta baleningit le kumig. Afu kume likinaig ta ne manj abo tugu niŋgit.

Ne tanjo kumig ta kilmba patikate le kumanu mbal tuku tumbraŋ kinig ta manj luka kilit sulumba abo tugu niŋgit.

⁷ Ne nane afu ndametinj sugo ŋak ta sanzal pileningit sulumba sanzal mbal ndametinj sunjo niŋgit.

Ne tanjo nyu ŋak te-iberŋte sulumba tanjo nyu kugatok ta tanjo pino am mbolŋge nyu sunjo tuwit.

⁸ Ne nane agan ndende kugatok sanzal minig ta turkate le nane agan ndende kumun minig sulumba tanjo nyu sugo ŋak ta ndon ulendikade le nyu sugo niŋgit.

O Sunjo, ne kilke te te-mayokna sulumba agan ndende ye ki ye ki patikina.

⁹ Ne nane miŋge kumnemŋge minig mbal tuku kume purte sulumba ne nane kulatkate.

Afu ne idus ndanade ta ne nane kilmba piti niŋmba patikate le ma furir sinamŋge ŋgisinunŋaig.

Tanjo sanjri ŋaigo ta nane naŋgine sanjri tamba minam kumun kuga.

¹⁰ O Sunjo, ne samba mbolŋge kuaila pilit le sunjomba fudukate le ne nane ŋgueu mbal ŋakmba ŋaigo siglikate. Ne tanjo pino kilke tugu ŋakmba mbolŋge kilmba pasa mbolŋge patika nane pileningit. Ne gabat sunjo madina ta sanjri pilemba nyu sunjo nuŋe kuasmbi ngamakŋge tuwit ŋgina.

¹¹ Hana nu yabaŋ denjpurmba nu tanjo nuŋe Elkana ndon luka naŋgine tumbraŋ Rama kinaik le Samuel nu Silonŋe Sunjo tuku piroka minna le Elainŋe nu kulatka minna.

Elai tuku kiŋo kat nuŋe nale manjau ŋaigonu ke likinaik

¹² Elai tuku kiŋo kat nuŋe ar ta nale mugru sambek. Nale Sunjo idus ndanaik.

¹³ Nale pris kame tanjo pino mbolŋge agan ndende kilam tuku tukul manjau ta dubi ndanaik. Tanjo ande atraukam tuku aganmor tumba waimmbi kusirkam bafumba minanu ta nale piro tanjo ande kukulanu le nyagi tumba kumba

¹⁴ waim sinamŋge nyagimbi ndem denŋa kilmba kumba nikanu. Israel mbal atraukam Silo prowanu ta nale wam ndui ta ndo kanu.

¹⁵ Tanjamba ndo tanjo ande aganmor kuyanu te-si ndamba pa mbolŋge piye ndaka minanu ta piro tanjo ta promba tanjo ta tenjenmba sawanu: Pris tuku ndem afu abonu ta kile-sa le nuŋe pasokuwa. Nu ndem kusirkanu ta nu mbulit. Nu ndem abonu ndo nzalite nga sawanu.

¹⁶ Tanjo ta ndek lafumba sawanu: Ye atraukam tuku tukul manjau ta dubimba ambonga kuyanu ta pambi pasoki le ugwaig le ngumnenŋa ne ndem ndan nzalinuwa kande ne kila nga sawanu ta piro tanjo ta ndek sawanu: Kuga. Ne kile ndo ye sa. Kuga ta ye yiŋe waimbi kilamŋgit ŋganu.

¹⁷ Wam ta mbolŋge Elai tuku kiŋo ar ta nale Sunjo am mbolŋge mbaranu le tanjo pino nane Sunjo atraukam tuku tukul manjau ta ake agan tanjan nga talakanu.

¹⁸ Samuel nu kiŋo mo minna ta nu pris tuku mindepiye tawi tinmba Sunjo tuku piroka minna.

¹⁹ Ina nuje yar mindek nu tuku tawi fudinndo wakeimba tumba atraukam tuku ait mbolnje tanjo nuje ndonj kumba ka nu tambinu.

²⁰ Tanjawanu le Elainje Elkana le piyo nuje nyaro nikmba sakanu: Sunjongje piyo naje sinzanja le kinjo Sunjo tunaik te lafunu man kutu afu kile-patikamngat nga sanikanu le nale luka nakile tumbranj kambinu.

²¹ Kile Sunjongje Hana sinzanj mayena le Hana nu kinjo kermba kulim armba kile-patike likina ta Samuel nu Sunjo tuku piroka minmba ma ma mbanzonjgina.

²² Elai nu buk saibo pile mayena le nu tuku kinjo kat nuje ar ta nale manjau njaigonu kumba Sunjo tuku baibai malanja tugum tanje pirokinaig pino kame ta ndonj tuma kinyanu wam ta Israel tanjo pino kanjermba kumba ka Elai samba kubeu tunaig le nu isna sulumba

²³ nuje kinjo ar ta sanikina: Tale ndanam manjau njaigonu ta kade? Tale tanjade le tanjo pino njakmbanje tale tuku manjau njaigonu kade ta tuku sakade le iset njina sulumba

²⁴ sakina: O kinjo kame, tale manjau mbarmbarde ta kusrewap. Tanjo pino njakmbanje tale wam mbarmbarde ta tuku sakade. Tale Sunjo tuku piro mbal ndonj manjau njaigonu kade njgade ta wam mayenu kuga.

²⁵ Tanjo andenje tanjo inum mbolnje mbarwa ta Kuatenje pasa ta te-timba manjau ta kume seramngat. Tanjo ande Sunjo kumammba mbarwa ta imanje njamunje tinja pasa ta te-timba kume seramngat e nga sanikina. Tanjakina ta Sunjo nu buk nale balenikam tuku wamdus kuyarkina tukunu nale mam nakile tuku pasa ta ise ndakinaik.

²⁶ Samuel nu mbanzonjgina le tanjo pino njakmba Sunjo mata nane nu make pilnaig.

Tanjo andenje Elai dir pasa sana

²⁷ Tanjamba minnaig ma ma ait ande Ku-ate tuku piro tanjo ande Elai sota prona sulumba Sunjo tuku minje tumba sana: Mbuñ* naje nuje kuasmbi ndonj Isip gabat sunjo Farao tuku piro tanjo minnaig le ye kilimok nane tugumnje mayokkan sulumba

²⁸ Israel tugu njakmba njamuknje mbuñ naje tumba yije pris minam tuku madiwen le nuje pris tuku tawi ta tinmba atrau mbain mbolnje pa guwa mundur mayenu njak ta pilmba minanu. Tanjawanu le yenje aganjmor atrauka pasokanu ndem ta nu nuje ndare kame ndonj nyuwaig nga saninjen.

²⁹ Ta tuku ne ndanam tuku yije wande mbolnje aganjmor baleninmba atraukam tuku wam ta talaka kinjo kat naje ar ta tuku

wamdus sunjo njak minmba ye gilainja tane aganjmor ndemnu kuya njak njak ta nyumba sugo njaigode?

³⁰ Ye tane Israel mbal tuku Mbara Sunjo ye o buk tane tuku mbuñ kat tangine tenjenmba saninjen: Tane tangine ndare ndonj ye tuku am mbolnje pris piroka minmba minamngaij nga saninjen ta kile tane manj piro ta ke nda. Tanjo ima nu ye tuku nyu te-dunguwa ta yenje nu nyu sunjo tambinngit. Tanjo ima nu ye talayate ta yenje nu mata talawamngit njina.

³¹ Ne ise tiwa. Mine minemba ye ne naje tugu ndonj sanji kile-ibenki le tane saibo patika kume nda.

³² Tane sinamanzerka minap le ye Israel mbal afu sinzanj mayeninji le ne tuku tugu nane ndo saibo patika kume nda.

³³ Ye ne tuku ndare afu mapeki le pris piroka minwaig ta nane mbarmba piti ne tinwaig le ne tuku wamdus tatrakamngat. Naje ndare ta njakmba tanjo njaro lewaig sulumba saibo patika kume nda.

³⁴ Ne tuku kinjo armba Hofni le Pineas nale ait ndui ta mbolnje ndo kumamngaij. Tanjawaik le ne pasa njakmba sanet ta son njamngat.

³⁵ Ye pris ande kateseknu madiwi le nu ye ndonj wamdus ulendi njak pris piro biywa le ye nu tuku kuasmbi ndo sinzanjingi le nu ye tuku am mbolnje pris piroka minmba minamngat.

³⁶ Tanjawa le ne tuku ndare ande minwa ta nu pris ta sota kumba dagol tidronja ndametinj bret fambonu nu tuwa nga sawa sulumba sawamngat: Ne ye pris piro ande sa le ye piroka nyamaganj afu kili nga sawamngat nga Elai sana.

3

Kuate nu Samuel ndonj pasatina

¹ Samuel nu kinjo mo minna sulumba nu Elai turturmba Sunjo tuku piroka minna. Ait ta mbolnje Sunjo nu tuan tanjo sunjomba wam pagu pasa nda ninjanu. Nane ndui ndui ndo kinjatanu suk wam afu tumninganu le kanjerkano.

² Elai nu buk am njaigoninaig le furir ande mbolnje nu wandek sinam tanje kinyamba minna le

³ Samuel nu tukul wande sinam tanje kinyana. Kuate tuku tukul bokis mata wande ndui ta sinamnje minna. Lam bulunja minna le mafewam patikina le

⁴ Sunjo nu Samuel wikina le nu ndek woka sakina: Ye ilet o njina sulumba

⁵ pinderka kumba Elai sana: Nenje ye wikat e njina kande Elai nu sana: Kuga. Ye ne nda wikit. Luka ka kinya njina le nu luka ka kinyana.

* 2:27: Tuan tanjo ta nu Aron tuku Elai sana

⁶⁻⁷ Kinyna le Sunjo maŋ lato Samuel wikina ta Samuel nu katese ndana. Ta ndaŋam? Sunjo nu buk nu tugum promba pasa ande sa ndana tukunu nu Sunjonje wikina ta nu katese ndana. Ta tuku nu pastinga Elai sota kina sulumba sana: Nenge ye maŋ wikat e ngina kande Elai nu lafumba sana: O kiŋo, yenje ne nda wikit. Luka ka kinya ngina le nu maŋ luka ka kinyna.

⁸ Tanjamba kinyna le Sunjo maŋ lato Samuel wikam keŋna le nu maŋ abonjina sulumba Elai sota kumba sana: Nenge ye wika minit e ngina. Tanjakina le Elai nu wamdus puluna le Sunjonje kiŋo te wikate nga idusna sulumba

⁹ Samuel sana: Luka ka kinya le nu maŋ ne wikuwa kande tenjenmba sawa: O Sunjo, ye ne tuku piro tanjo. Ne ye saya le isi nga sawa ngina. Tanjakina le Samuel luka ka kinyna.

¹⁰ Samuel nu kinymba minna le Sunjo nu maŋ lato nu tugum promba wika sakina: Samuel, Samuel ngina le Samuel nu woka sakina: O Sunjo, ye ne tuku piro tanjo. Pasa saya le ye isi ngina.

¹¹ Tanjakina le Sunjo ndek Samuel sana: Mine minemba ye Israel mbal ngamukŋge wam ande ki le nane ŋakmba ismba piriri ŋayowamŋgaig.

¹² Ait ta mbolŋge ye wam afu Elai tuku ndare mbolŋge ke likam tuku buk saken ta kumumba nane mbolŋge kamŋgit.

¹³ Ye buk nu sawen. Nu tuku kiŋo ar ta ye kumamma ngumnm pasa sakade ta Elai nu kila ta nu nale peu ndanikit tukunu yenje nu tuku ndare tuturmba kaŋgat ta piti sugokanu niŋgamŋgit.

¹⁴ Ta tuku ye Elai nuŋe kuasmbi siŋka pasa saŋgrinu saningen. Nane ye tuku atraukamŋgaig ta ye nane tuku une ŋaigonu ta sauka gilainje nda nga Samuel sana.

¹⁵ Samuel nu nuŋe mbain mbolŋge kinymba minna le ka mafena. Mafena le maratukuk nu abonja tinja ka Sunjo tuku Wande malaŋga talke likina sulumba wam kiŋatanu suk kaŋgermba isna ta Elai sawam kuru-kurukina.

¹⁶ Tanjana le Elai nu wika sana: Kiŋo ya, ne ilmba o ngina le Samuel nu ndek sana: Au. Ye ilel o ngina sulumba nu sota kina le

¹⁷ Elai nu kusnana: Kuate nu ne ndaŋmba sanat? Ye mbolŋge pasa afu yabu ndaka. Ne ye mbolŋge pasa afu yabuka ta Kuatenje ne mapene nda nga sana.

¹⁸ Tanjaka sana le Samuel nu pasa ŋakmba isna ta nu kubeu tuna. Nu pasa ande yabu ndakina le Elai ndek nu sana: Nu Sunjo. Nu wam ndaŋ kam bafuwa ta nu kuwa ngina.

¹⁹ Tanjamba minnaig ma ma Samuel nu sungoka tanjo ngaro lena le Sunjo nu mara

mindek nu ndoŋ minna. Samuel nu wam afu prowam tuku sakanu ta Sunjonje alonu kile-mayokanu.

²⁰ Tanjamba minna le Israel ma tugu ŋakmba mbolŋge tanjo pino ŋakmba nane Samuel Sunjonje tuan tanjo madina ta nane kila pilnaig.

²¹ Sunjo nu mara mindek Silo tumbranje Samuel tugum promba nu wam pagu pasa sawanu. Tanjawanu le Samuel nu pasatanu ta Israel mbal ŋakmba nane nu isanu.

4

Filistia mbalŋge tukul bokis ta Israel mbal yaikinaig

¹ Ait ta mbolŋge Israel mbal nane Filistia mbal ndoŋ kame buwam saka ka Eben-Eser* tumbranje ma tumba kame tuku kuanekinaig le Filistia mbal mata nane Efekŋge ma tumba kame tuku kuanekinaig.

² Tanjamba minnaig sulumba Filistia mbal nane ulendika ma gutoŋ tanje Israel mbal ndoŋ kame bunaiŋ sulumba kame saŋgri tinjina le nane Israel mbal kile-iberŋka tanjo 4,000 tanjaŋ bale farninginaig.

³ Tanjanaig le kame tanjo afu ta luka Eben-Eser promba Israel mage mage wam kubeu niŋginaig le nane nanjine nanjine sakinaig: Ndaŋam tuku Sunjo nu sine ngumnesinmba Filistia mbal sinzaŋniŋgit le nane sine bale far sulude? Sine Silo kab sulumba Sunjo tuku pasa katanu bokis ta tumba probe le bokis tanje sine sinzaŋsinjua le ngueu mbal nane sine suluwe nda nginaig.

⁴ Tanjamba nane tanjo afu kukulniŋginaig le Silo kinaig sulumba Sunjo Saŋgri Njao eŋel kanunu armba ngamukŋge minyok minit nu tuku pasa katanu bokis ta tumba luka ilnaig. Elai tuku kiŋo armba Hofni le Pineas mata bokis ta ndoŋ ndoŋ ilnaik.

⁵ Nane Sunjo tuku pasa katanu bokis ta tumba pronaig le Israel mbal nane kaŋgermba gare-gareka wika raunaig le kilke buru-burukina.

⁶ Tanjanaig le Filistia mbal nane zigna ta ismba nanjine nanjine sakinaig: i ... Ndaŋam saka nane Hibru mbal si tanjamba wika raude ya nginaig le nane afu pro saŋiŋginaig: Sunjo tuku tukul bokis tumba prowaig nginaig le nane pasa ta ismba

⁷ nane kuru kuru mayemba sakinaig: i ... Kile nanjine mbara nane tuku tumbranj towat. Kile sine ndaŋamŋgiŋ? Sine maŋau ande tanjaŋ buk kaŋger ndagenj.

⁸ Imaŋge sine sinzaŋsinjua le nane tuku mbara Saŋgri Njao ta sine nalo siglike nda. Mbara tanje ma baknu mbolŋge Isip mbal piti yeki yeki niŋgina tuku.

* 4:1: Eben-Eser nyu ta tugunu Tur Ndame

⁹ Hibru mbal si ambonga sine tuku piro mbal minnaig ta kile sine man nane tuku piro mbal minbekig tukunu sine kuru kuru ndaka sangri tinga kame bube nginaig.

¹⁰ Tanakinaig sulumba Filistia mbal nane sangri tinga kame bunaig sulumba Israel mbal kile-iberjka nane sungomba bale farninginaig le nane afu kua ka Eben-Eser kinaig. Ki ait ta mbolnge nane Filistia mbalnge Israel tanjo 30,000 bale farkinaig sulumba

¹¹ Kuate tuku tukul bokis ta yaika tumba Elai tuku kinjo armba Hofni le Pineas mata balenikinaik le kumnaik.

¹² Kile Benyaminnu tanjo ande kame ma ta kusremba nuje tawi fetfetmba kilke roka kilmba gabat pisnema pinderka kua ka ka Silo prona.

¹³ Prona ta Elai nu ndin makembinge nuje minyo mbili mbolnge minyoka ndin kulatka Kuate tuku tukul bokis ta tuku wamdus sulumba minna. Minna le tanjo ta nu promba tumbranngge tanjo pino njakmba kame mbolnge manau prove likinaig ta kubeu ningina le nane ismba ngamunjal njaigonja malmbi wika raunaig.

¹⁴ Tanjanaig le Elai nu malmbi wika raunaig ta ismba kusnanga sakina: Nane ndanam tuku tanjade ngina. Tanjaka minna le tanjo ta pinderka kumba Elai tugum promba wam kubeu tuna.

¹⁵ Elai buk yar 98 tumba saibo pile mayemba am tukulkina.

¹⁶ Kile tanjo tanje nu sana: Ye kile ndo kame ma kusremba kua ka te prowet ngina le Elainge nu kusnana: Kinjo, ame manau prove likaig ngina.

¹⁷ Tanjamba kusnana le tanjo pasa tumba prona tanje pasa lafumba sakina: Filistia mbalnge sine tuku kame tanjo sungomba bale farkaig le sine Israel mbal nane ram kua kagig. Ne tuku kinjo armba Hofni le Pineas mata balenikaik sulumba Kuate tuku tukul bokis ta turmba taig nga Elai sana.

¹⁸ Elai nu saibo butuknu tukunu tanjo ta nu Kuate tuku tukul bokis tinaig ta tuku sakina le nu ngumnem-ngumnem nuje minyo mbili mbolnge fonde malanga tugum tanje ndeka nduku ngurmba kumna. Nu Israel mbal kulatka minna ta yarnu 40.

¹⁹ Pineas piyo nuje ta nu fungulok minmba kinjo te-palmbim tuku ait buk patukina le nu Filistia mbalnge Kuate tuku tukul bokis tumba rugan nuje le tanjo nuje kumnaik pasa ta ismba nu pirerek purka kinjo tepilna.

²⁰ Tanjamba nu ngaro rar sunjo tumba kumam bafuna le nu kulatkinaig pino kame tanje nu sanaig: Ne kuru kuru ndaka. Ne buk kinjo te-palet nginaig ta nu pasa ande lafu ndamba ise ndo ka

²¹⁻²² nu kinjo ta nyunu Ikabod ngina sulumba sakina: Sine Israel mbal kile nyu kugatok ngina. Ta ndanam? Nane tukul bokis yaika tumba rugan nuje le tanjo nuje kumnaik ta tuku nu idusmba pasa ta tanjamba sakina.

5

Filistia mbal Sunjongge piti ningina

¹ Filistia mbalnge Kuate tuku tukul bokis ta tumba Eben-Eser tumbran kusremba kuramba tumba nangine tumbran sunjo Asdod kinaig ka

² tanje tukul bokis ta tumba nangine mbara Dagon tuku zugu wandeknge Dagon kanunu tugum tanje pilnaig le minna.

³ Mafena le maratukuk tinga Asdod mbal nane abonginaig sulumba zugu wandek ta kumba mambilnaig kande nangine mbara Dagon kanunu ta Sunjo tuku tukul bokis ta tugum iberj kilke mbol tanje ndeka truk ka minna le kangernaig sulumba tumba nuje ma mbolnge te-timba pilnaig le ka furirna le nane kinyunaig.

⁴ Kinyumba mafena le maratukuk tinga man wandek kumba mambilnaig kande nangine mbara Dagon kanunu ta Sunjo tuku tukul bokis ta tugumngge man ndeka truk ka minna le kangernaig. Ngarosunu ndo maye minna ta gabatnu wainu arnej ngurka iberj malanga tugum tanje bagarok minnaig le kanjerkinaig.

⁵ Wam ta mbolnge kile Dagon tuku pris kame tanjo kame mata nane zugu wandek ta kambim bafumba ta nane Dagon kanunu bagarok minna magot ta lukamba sinam kinig.

⁶ Kile Sunjongge Asdod mbal tumbran afu Asdod patuknge minnaig ta njaigo siglika piti sunjokanu ningina le kamka njaigonu nane tuku ngarosu mbolnge prove likinaig.

⁷ Tanjanaig le Asdod mbal manau ta kanjermba nane ndek sakinaig: Israel mbal tuku Mbaranje sine tuku mbara Dagon sine turmba njaigo siglikate tukunu sine nane tuku tukul bokis te pilbe le tumbran ande kuwa nginaig.

⁸ Tanakinaig sulumba nane Filistia tuku gabat kame ta manjurkuwaig nga pasa patike likinaig le nane promba manjurkinaig. Manjurkinaig le Asdod mbalnge kusnaninginaig: Sine kile Israel mbal tuku Mbara tuku tukul bokis ta tumba ndanamngig nginaig le nane pasa lafumba saninginaig: Tumba kuramba Gat tumbran kape nginaig le nane Kuate tuku tukul bokis ta tumba kinaig ka Gat tumbranngge pilnaig le minna.

⁹ Tanjanaig le Sunjongge tumbran ta tuku tanjo pino kutu kame njakmba njaigo siglikina le kamka njaigonu nane tuku ngarosu

mbolnḡe prowe likinaig le nane kuru kuru sunḡo tumba wamdus fulilke likinaig.

¹⁰ Tanjanaig le nane Kuate tuku tukul bokis ta pilnaig le Ekron tumbranḡ kina. Kina ka ta prona le nane Ekron tanḡo pino gagnaḡina le sunḡomba wika raumba sakinaig; Nane sine nḡakmba bale farkam saka Israel mbal tuku Mbara tuku tukul bokis ta tumba te prowaig nḡinaig sulumba

¹¹ nane Filistia gabat kame ta maḡ kile-manḡurka saninḡinaig; Israel mbal tuku Mbara tuku tukul bokis te sinḡine kutu kame sine turmba bale farkikat tukunu palpe le luka nuḡe minna tuku ma ta mbol kuwa nḡa saninḡinaig. Ta ndaḡam? Kuateḡḡe nane nḡaigo siglikina le nane sunḡomba kume likinaig.

¹² Afu kume ndakinaig ta kamka nane tuku nḡarosu mbolnḡe prowe likinaig le nane nḡaro rar tormba malmḡi wika raumba minnaig.

6

Tukul bokis ta pilnaig le luka Israel kina

¹ Sunḡo tuku tukul bokis ta Filistia mbal tugunḡe minna le ma ma tambun 7 kuganaig le

² kile Filistia gabat kameḡḡe nane pris kame kagmai tanḡo kame kile-manḡurka kusnaninḡinaig; Sine Sunḡo tuku tukul bokis te tumba ndaḡndaḡmba kamḡḡig? Sine ndaḡndaḡmba tumba ka nuḡe ma mbolnḡe palmbimḡḡig nḡinaig le

³ nane lafumba sakinaig; Tane Israel mbal tuku Mbara tuku tukul bokis ta ake sinanḡ palpe le kine ndakuwa. Tane mbar maḡau kinaig ta tuku atrau agaḡ afu turmba patikap le kuwaig le nanḡine Mbara tanḡe tane tuku guaze pitaikuwa le nu ndaḡam tuku tane piti tinḡit ta tugunu katesewamḡḡaig nḡa saninḡinaig.

⁴ Tanakinaig le gabat kameḡḡe maḡ lato kusnaninḡinaig; Sine nu garewa nḡa ame agaḡ patikube nḡinaig le nane lafumba saninḡinaig; Sine Filistia tuku gabat sugo 5 ta tanḡo pino turmba guaze ndui tanḡe nḡaigo siglikate tukunu nane nduik nduik ta madinḡmba golmbi kamka kanunu 5 wakeikap sulumba sib sine tuku ma nḡaigo siglikade ta tuku kanunu 5 wakeika ta turmba patikap le kuwaig.

⁵ Tane tanḡamba Israel mbal tuku Mbara nyu te-duḡap le nu tane, tanḡine mbara kame, tanḡine kilke turmba nḡaigo sigli ndakuwa.

⁶ Tane Isip mbal Farao ndoḡ wamdus kareḡ pilnaig tanḡamba nda kap. Sunḡoḡḡe nane pilendo niḡmba piti yeki yeki niḡgina le nane Israel mbal pitaikinaig le kinaig wam ta tane nḡilai ndaḡap nḡinaig sulumba

⁷ saninḡinaig; Tane makau armba pangarnu fat nḡak piro nda niḡganu ta kilap sulumba karis ande kiteknu tumba makau arḡeḡ karis ta mbolnḡe kusmba fatnu ta patikap le luka nanḡine fonde sinam kuwaig.

⁸ Tanḡamba Sunḡo tuku tukul bokis ta tumba karis mbolnḡe palpe sulumba tanḡine mbar maḡau kinaig ta tuku peuka agaḡ kame kanunu golmbi wakeikanu ta kilmba bokis fudinḡo ande sinamḡe patika tukul bokis ta gemmba pilmba makau armba ta sisilaniḡap le kuwaik.

⁹ Makau armba ta kuwaik le kanerḡo ka minap. Nale tukul bokis ta karis nḡak didikumba ndin dubimba Bet-Semes tumbranḡ kuwaik ta sine katesewamḡḡig Israel mbal tuku Mbara tanḡe sine piti ser-sinḡina nḡa idusamḡḡig. Ko makau armba ta lukuwaik ta sine katesewamḡḡig Mbara tanḡe sine piti ser ndasingina. Piti te ake sine mbolnḡe prona nḡa idusamḡḡig nḡa gabat kame ta saninḡinaig.

¹⁰ Kile tanḡo kame ta tanḡamba kuanekinaig sulumba makau pangarnu armba fat nḡak ta kilmba karis mbolnḡe kusmba fatnu ta kilmba luka fonde sinamḡe patikinaig.

¹¹ Tanjanaig sulumba Sunḡo tuku tukul bokis ta tumba sib le kamka kanunu golmbi wakeikinaig bokis nḡak ta turmba tumba karis mbolnḡe patikinaig le

¹² makau armba ta pitik ndo ndin sunḡo Bet-Semes tumbranḡ kina ta dubimba witimba witimba kinaik. Kinaik ta nale mbilmbil ndaka kine ndo kinaik le Filistia tuku gabat sugo 5 ta nale nḡummem dubika kinaig ka Bet-Semes tuku kilke ta mbol pronaig.

¹³ Nane Bet-Semes mbal ma gutonḡ tanḡe wit magekinaig le kugerka minmba tandeka mambilnaig kande tukul bokis ta prona le kanḡermba nane gare-garekinaig.

¹⁴⁻¹⁵ Karis ta ka Bet-Semesnu tanḡo Yosua tuku piro sinam ta promba makau armba ta kinaik ka ndame sunḡo ande tugunḡe tinḡinaik. Tinḡinaik le nane Levi tuku kuasmbinḡe Sunḡo tuku tukul bokis ta tumba agaḡ kame kanunu golmbi wakeika sigrikinaig bokis nḡak ta turmba kilmba ndame sunḡo mbol tanḡe patikinaig le Bet-Semes mbal tanḡe karis mbainnu ta panu nḡa sambrimba kat fetfetaig sulumba makau armba ta balenikmba Sunḡo atrauka pambi pasokinaig le uge suglukinaik. Ki ait ta mbolnḡe nane atrau ta kumba agaḡmor afu turmba balenḡmba Sunḡo atrauka pasokinaig le uge suglukinaig.

¹⁶ Nane wam ta kinaig le nane Filistia gabat sugo 5 ta kanḡernaig sulumba ki ait ndui ta mbolnḡe nane luka nanḡine tumbranḡ Ekron kinaig.

17 Nane Filistia mbanjge nangine mbar manau kinaig ta tuku piti peuka kiga agar kamka kanunu golmbi wakeikinaig ta ande Asdod tuku ande Gasu tuku ande Askelon tuku ande Gat tuku ande Ekron tuku.

18 Tanjamba ndo Filistia gabat sugo 5 ta tumbran sugokanu fondembi korninganu tumbran fonfon afu turmba kulatkinaig ta kumumba sib kanunu mata nduik nduik kidemba patikinaig.

Bet-Semesnu tanjo Yosua tuku piro sinanjge ndame sunjo ta mbolnjo Sunjo tuku tukul bokis pilnaig ta idusam tuku ndame ta kile minit.

19 Kile Bet-Semes tanjo afu nane Sunjo tuku tukul bokis ta talka sinanu kanjernaig tukunu Sunjo nane tuku tanjo 70 bale farkina le tanjo pino nane Sunjonje nane ngamuknje piti tanjamba kina ta tuku wamdus tatraka malmbikinaig sulumba

20 nanjine nangine sakinaig: Mbara Sunjo te nu purfen nu ndo. Ande nu kumammba mbarwa ta nu mapewe nda tukunu sine tukul bokis te pilbe le ani kangat nginaig.

21 Tanjamba nane tanjo afu kukulninginaig le ka Kiryat-Yarim mbal saninginaig: Filistia mbanjge Sunjo tuku tukul bokis ta pilnaig le sine tugum tenje minit. Tane ndeka tumba mbumba kape nga saninginaig.

7

1 Tanjakinaig le Kiryat-Yarimnu tanjo kame promba Sunjo tuku tukul bokis ta suku silimba waimbi tumba kinaig ka Abinadab tuku wande birj mbolnjo minna ta mbolnjo pilnaig. Pilnaig sulumba nu tuku kinjo nuje Elasarnje tukul bokis ta kulatuwa nga madinaig.

Samuel nu Israel mbal kulatkina

2 Tukul bokis ta Kiryat-Yarim tumbranje minna le ma ma yar 20 kinaig. Ait ta mbolnjo Israel mbal nane sinamanzerka minmba Sunjonje turka sinzanjinguwa nga wika yabanjmba minnaig.

3 Tanjamba minnaig le Samuelnje ndek Israel mbal njakmba saningina: Tane ngamunjal biye mbilmba Sunjo ndo dubiwam idusmba kande tane mbara kise kise njakmba ngumnenimmba Astarte ngade pino kanunu ta turmba kusrewap sulumba tane Sunjo ndonj ulendika nu tuku minje kumnemnje ndo minap. Tanjawap le nunje tane turtinjmba sinzanjinguwa le Filistia mbal tuku sangri kile-ibenjkamnjgaig nga saningina.

4 Tanjakina le Israel mbal nanjine yabri mbara kusrekenaig sulumba yabri mbara Baal le Astarte tuku kanunu ta pitaika Sunjo tuku minje kumnemnje ndo minnaig.

5 Tanjanaig le Samuelnje Israel mbal njakmba tuku pasa pilmba sakina: Tane njakmba pro Mispange manjurkap le yenje tane tuku nga Sunjo yabanjamnjgit ngina.

6 Tanjamba saningina le nane njakmba promba Mispange manjurkinaig sulumba nane kule burok sinam tanje kule kunymba Sunjo atraukam tuku kutunaig. Tanjamba nane sakinaig: Sine Sunjo am mbolnjo unekigenj nga saka nyamaganj pinka minnaig le ki ka butungina. Tanjamba Samuel nu Mispange nane tuku piti ismba pasa afu kile-tidingina.

7 Israel mbal Mispange manjurkinaig ta Filistia mbal nane isnaig sulumba gabat sugo afu nangine kame kuasmbi ndonj kame ilnaig. Kame ilnaig le Israel mbal nane pasa ta ismba kuru-kurukinaig sulumba

8 Samuel sanaig: Ne singine Mbara Kuate Sunjo yabana le nunje sine sinzanjinguwa le sine Filistia mbanjge njaijo siglike nda nginaig.

9 Tanjakinaig le Samuel ndek sipsip fatnu ande tumba balemba Sunjo tuku atrauka njak piyna le ugna. Ugna le Sunjonje Israel mbal turninguwa nga yabana le Sunjo nu isna.

10 Samuel nu atrauka minna le Filistia mbal buk nane ndonj kame buwam tuku ilmba patuninginaig. Patuninginaig le Sunjonje pitik ndo kuaila pilna le samba mbolnjo nane tugum tanje sunjomba puluka nane tuku wamdus nginngan serningina le nane kuru kuru mayemba kua ka sili-silinaig.

11 Tanjanaig le Israel mbanjge Misa kusremba Filistia mbal kile-dubingba bale farka kinaig ka ka Bet-Kar tumbranj pronaig.

12 Kile Samuelnje ndame sunjo ande tumba Misa tumbranj Sen tumbranj ngamu-njamunje te-tina sulumba sakina: Sunjonje sine tur mayekat ngina. Tanjakina sulumba ndame ta nyunu Eben-Eser* ngina.

13 Samuel tuku ait mbolnjo Sunjo nu Filistia mbal njaijo siglika peuningina le nane manj Israel kilke mbol pro ndanaig.

14 Israel mbal tuku tumbranj afu buk Filistia mbanjge kame bumba yaik likinaig ta Ekronnje tugu pilmba ka Gatnje tingina ta kile Israel mbal manj nangine luka kilnaig. Tanjanaig sulumba tumbranj kame ta tuku kilke ta nane Israel mbanjge Filistia mbal ndonj kame bumba njakmba luka yaika kilnaig. Tanjamba Israel mbal nane mine mayemba Kanan mbal ndonj mata njan minnaig.

15 Samuel nu mara mindek Israel mbal kulatka minna sulumba

16 nu yar mindek Betel Gilgal Misa kumba tumbranj kenjmba ta kidemba lika

* 7:12: Eben-Eser nyu ta tugunu Tur Ndamu

tanjo pino tuku piti gubra ismba kile-tidinganu.

¹⁷ Kile-tidinge denjurnimba nu luka nuje tumbran Rama kambinu ka tumbran tanje mata nu pasa kile-tidinganu. Ramanje minna sulumba nu ndame turnanja Sunjo atraukam tuku pa lanjan ande wakeina.

8

Israel mbal nane gabat sunjo madiwam tuku sakinaig

¹ Samuel nu saibo pilmba nuje kiyo ar ta Israel mbal kulatkuwaik nga madinikina.

² Kiyo mulum ta nyunu Yoel. Mambo nuje nyunu Abia. Berseba tumbranje nale Israel mbal kulatka minnaik.

³ Kulatka minnaik ta nale mam nakile tuku wam ta dubi ndanaik. Nale ndametin tuku ndo wamdus njak. Nale pasa tugusemba pilenimba kanjer ndaka ande ndametin nale nikuwa ta pasa mbolnje te-ti ndawanu.

⁴ Kile Israel mbal tuku gabat sugo sugo njakmba manjurkam Samuel sota Rama kinaig sulumba

⁵ Samuel sanaig: Ne isa. Ne buk saibo pilit ta ne tuku kiyo ar ta nale ne manjau kina tanjamba ke ndakade. Ta tuku ne gabat sunjo ande madiwa le sine kulatkuwa. Kilke afu minig tanjamba nga Samuel sanaig.

⁶ Nane gabat sunjo madiwam tuku sakinaig ta Samuel nu pasa ta tuku gare ndana le nu Sunjo yabanjamba kusnana.

⁷ Kusnana le Sunjo nu ndek sana: Tanjo pino nane ame manjau ne ndonj sakuwaig ndeta ne ismba dubiwe ninga. Nane ne pitai ndanade. Kuga. Ye nane tuku Sunjo mine ndaki nga nane ye pitaiyade.

⁸ Ye o buk nane Isipnje kilmba te prowen ta nane ye ngumneyumba mbara afu tuku nyu kile-dunje likinaig. Nane mara mindek ye mbolnje kade ta kile ne mbolnje mata kade.

⁹ Ta tuku ne nane tuku minje dubiwa sulumba rironj pasa saninjamba gabat sunjo nu ndarjndarjamba nane kulatkamngat ta biteknja saninga le iswaig nga Samuel sana.

¹⁰ Pasa njakmba Sunjonje Samuel sana ta nu suk ka tanjo pino gabat sunjo madiwam sakinaig ta saningina sulumba

¹¹ sakina: Ye kile gabat sunjo tuku piro manjau tugu bitenji le tane isap. Gabat sunjo ta nu tenjemba kamngat. Nu tane tuku kiyo afu kilwa le nu tuku kame mbal tanjan minamngag. Kame ait mbolnje nane afu karis mbolnje pinderkuwaig le afu hos mbolnje pinderkamngag. Nu tumbran inum kambim bafuwa ta nu karis mbolnje minyokuwa le nane afu nu mindemba pinderka ambonja kanjag.

¹² Nunje nane afu kame gabat minam tuku madiningamngat. Afu kame tanjo 1,000 kulatkuwaig le afu kame tanjo 50 kulatkamngag. Tane tuku kiyo kame afu nu tuku piro mbolnje kilke pikmba nyamagan njukuwaig le afu nyamagan magekuwaig le kilamngag. Afu nu tuku kame aganj ndende wakeikuwaig le afu karis tuku aganj ndende wakeikamngag.

¹³ Tane tuku kulim kame afu nu tuku gurejan aganj ndende mundur mayenu njak ta wakeikuwaig le afu nu tuku paguwaig le afu nu tuku bret pasokamngag.

¹⁴ Nu tane tuku nyamagan piro, grep piro magenu, olif piro magenu ta njakmba yaika kilmba nuje gabat sugo sugo ningamngat.

¹⁵ Ningiwa sulumba tane tuku wit grep muli ta njakmba kilmba fetka 9 tane tuku kusreka ndindo nuje tumba nuje gabat kame piro tanjo kame ningamngat.

¹⁶ Nu tane tuku piro tanjo, piro pino, tanjo mo afu kilmba aganjmor donji magenu ta pilenga kilwa le nu tuku piroka minamngag.

¹⁷ Tanjamba tane tuku sipsip ta kilmba fetka 9 kusreka ndindo nuje tamngat. Tane mata nu tuku piro tanjo tanjan minamngag.

¹⁸ Ait ta mbolnje tane tanjine gabat sunjo tanjine madinaig ta tuku ndumordumorkor ta Sunjo nu tane tuku malmbi ise nda nga saningina.

¹⁹ Tanjamba saningina kande nane Samuel tuku pasa isam mbulnaig sulumba sakinaig: Kuga. Ne sine tuku gabat sunjo ande madiwe singa.

²⁰ Tanjabe sulumba sine kilke tugu afu minig tanjamba minamngag. Singine gabat sunjonje pasa sinjamba kulatkuwa sulumba kame ait prowa le nu sine kulatka kilmba njueu mbal ndonj kame buwamngat nginaig.

²¹ Samuel nu nane pasa njakmba sakinaig ta ismba ka Sunjo sana le

²² Sunjo ndek lafumba sana: Nanjine nzali ta dubimba gabat sunjo madiwe ninga ngina. Tanjakina le Samuel ndek Israel tanjo njakmba saningina le sili-silimba luka nanjine tumbran tumbran kine likinaig.

9

Saul nu Israel mbal tuku gabat sunjo mayok kina

¹ Kis nu maror tanjo ande. Nu nyu sunjo njak Benyamin ma tugu mbolnje minna. Kis mam nuje Abiel. Wa nuje Seror. Mbuñ mbuñ nuje Bekorat. Sikar sikar nuje Afia. Tumbran mbor nanjine Benyamin.

² Kis tuku kiyo nuje nyunu Saul. Saul nu sanjrinu ngarosu tumail pasi maditaknu. Tango ande nu suk Israel ngamuknje mine ndakina. Israel ngamuknje nunje ndo kuenu.

³ Nane minnaig le ait ande Kis tuku donji afu kua ka sili-silinaig le nu ndek Saul kukulmba sana: Ne piro tanjo ande tumba tale kumba ka donji kame sotap ngina.

⁴ Tanjakina le nale tinja kinaik ka Efraim ma taknu kumam kumba wat tinja Sal-isa ma tugu mbol kinaik ta donji kile-sigli ndakinaik. Tanjamba nale manj tinja Salim ma tugu mbol kinaik ta mata donji kame tanje mine ndakinaig le kile nale manj tinja Benyamin tuku ma tugu mbol kinaik ta mata kile-sigli ndakinaik.

⁵ Nale donji sota sota ka Suf ma tugu mbol pronaiik sulumba Saulnge piro tanjo nuje sana: Sile luka kap. Sile ngisikupe ta mam nu donji tuku idus ndamba sile tuku wamdus piti tikat nga sana.

⁶ Tanjakina le piro tanjo tanje ndek Saul sana: Yauk. Tumbran tanje Kuate tuku piro tanjo ande nyu sunjo njak minit ta nu wam ngumnenja prowam tuku sakate ta alonu prote. Sile ka nu kanjermba. Nunje donji ma ani tanje minig ta sile sasikam kumunj inde nga sana le

⁷ Saul ndek lafumba piro tanjo nuje sana: Sile ame aganj tumba nu sota kangki? Bret sigrikenj ta buk kugawaig tukunu sile ame aganj nu tambimngik? Sile aganj inum nu tambim tuku mine ndakate ngina le

⁸ piro tanjo tanje manj lato Saul sana: Ye silwa ndametinj fudinjo njak. Ye ndametinj ta nu tuwi le nu sile donji ma ani tanje minig ta sasikamngat ngina.

⁹⁻¹¹ Tanjakina le Saulnge nu sana: Sile kap. Ne tuku wamdus ta mayenu ngina sulumba nale Kuate tuku piro tanjo minna tumbran ta kinaik. Kinaik ka tumbran ta tuku tabe ta ponja kumba minmba pino mbanzo afu kule kunyam saka ndekinaig le kile-siglikinaik. Kile-siglikinaik sulumba nane kusnaninginaik: Kagmai tanjo ta tumbran ambenge minit e nginaik. (Ait ta mbolnje Israel mbal nane tuan tanjo kame nyu kilmba kagmai tanjo nganu. Tanjo ande nu aganj inum tuku Kuate kusnawam kambim bafumba ta nu sakanu: Sine kagmai tanjo kanjeram kab nganu).

¹² Kile pino kame tanje pasa lafumba sanikinaik: Nu ambe minit. Nu kite tumbran ambe prowat. Tanjo pino nane bij mbol ambenge atraukamngag tukunu tale pitik mbumba kape.

¹³ Nu isukusam bij mbol ambe kakat. Tanjo pino nu tairnja minig. Nunje atrau aganj kame ta nyaro ninjuwa le tanjo pino wike likinaig ta pagumba nyamngag. Ta tuku tale pitik mbumba kape nginaig.

¹⁴ Tanjakinaig le Saul piro tanjo nuje ndonj mbumba kumba tumbran ta tuku fonde malaanja sinam kambim saka Samuel nu bij mbol ambe kambim bafumba kilim kina le te-silikinaik.

¹⁵ Sunjonje buk Samuel kila sana:

¹⁶ Indole ait tenjen mbolnje ye Benyamin tuku tugu mbolnje tanjo ande kukuli le ne tugum te prowamngat. Nu prowa le ne gurenj pisnewa le nunje yije kuasmbi Israel kulatka Filistia mbal tuku wai mbolnje kile-lukamngat. Filistia mbal ta nane ye tuku kuasmbi ngaro rar pilenimmba piro karenju ninmba minig le ye nane tuku malmbi iset nga Samuel sana.

¹⁷ Kile Samuel nu Saul kanjerna le Sunjo nu sana: Tanjo kubele ye ne sanen ta noten. Nunje ye tuku kuasmbi kulatkamngat ngina.

¹⁸ Kile Saul nu fonde malaanja sinam kumba Samuel kanjermba kusnana: Kagmai tanjo tuku wande aninge minit ngina le

¹⁹ Samuelnje lafumba sana: Kagmai tanjo ta ye noten. Ne ambonja atraukam tuku bij mbol ambe kumba mina. Ye ne ngumnem dubinumba mbet. Ngilainje ye ne ndonj tuma isukusmba kinymba indole mafewa le ne pasa afu njak ta saka le sani le ismba kaye.

²⁰ Ne ailfu donji kame ngisikinaig ta tuku wamdus piti ndanuwa. Nane afunje buk kile-siglikinaig. Ne ise tiwa. Israel mbal nane gabat sunjo madiwam tuku nzali ta ne tuku mam nanje tuku tugu mbolnje minit ngina.

²¹ Tanjakina le Saulnje Samuel sana: Ndanjam ne tanjamba ye sayate? Ye Benyamin tuku tugu. Israel sinamnje sine tuku tugu ta fudinjo. Mam tuku ndare mata Benyamin tuku tugu mbolnje nyu kugatok nga Samuel sana.

²² Kile Samuelnje Saul le piro tanjo nuje kilmba wandek sinam kina sulumba tanjo 30 buk promba minyok minnaig ta nane tumailamnje kile-minyokina.

²³ Tanjana sulumba Samuel nu pagu tanjo ta sana: Ye ne aganjmor ndemnu tinmba sanit le palet ta tumba prowa ngina le

²⁴ pagu tanjo ta nu aganjmor wainu ndem mayenu njak ta tumba promba Saul tuna. Tuna le Samuel ndek nu sana: Ye tanjo kame tuma isukusam tuku saningen le nanenje ne tuku ndem ande pilnaig le yenje tumba kulatka minet te kile tumba nya ngina. Tanjakina le Saul nu ait ta mbolnje Samuel nane ndonj tuma isukusnaig.

²⁵ Isukuse denjurmbe nale atraukam tuku bij ta kusremba ndek tumbran kinaik sulumba wande ponja funu mbol tanje minyoka pasatinaik.

²⁶ Pasate denjurmbe Saul nu wande funu mbol tanje kinyna. Kinymba mafena le maratukuk tinja Samuel nu Saul wika sana: Tinja ndeka le ye ne mindenumba kumba ka ndinje mbilni le kaye ngina le Saul ndek tinja ibenjkumba Samuel ndonj wande kusremba kilim ka Saul tuku piro tanjo ta ndonj ndin dubimba kinaig.

²⁷ Nane kinaig ka tumbranj makembi tanje Samuel nu Saul sana: Piro tanjo nanje sawa le ambonja kumba minwa le ye Kuatenje pasa afu sayina ta ne sanamngit ngina.

10

¹ Piro tanjo ta nale kusreka kina le Samuel ndek olif kule botol njak ta tumba Saul tuku gabat mbolnje kutumba Saul muna sulumba sana: Ne Sunjonje nuje kuasmbi Israel mbal kulatkam tuku madinina.

² Kile ne ye kusreyumba kaye ka Benjamin ma tugu Selsa tumbrannje Rahel tuku kumunu tugum tanje tanjo arma kile-sigika le nalenje ne tenenmba sanamngaik: Donki kame ngisikinaig le ne sota likate ta buk kile-siglikinaig le mam nanje kile donki tuku wamdus piti ndamba nu manj ne ngisikana nga idusmba nu wamdus piti njak minit nga ne sanamngaik.

³ Nale tanjamba ne sanuwaik le ne nale kusreka manj kumba ka Tabor tumbranj tuku ail sunjo tugum tanje tanjo kenmba Sunjo atraukam tuku Betel kambim bafuwaig le kile-siglikamngat. Nane tuku ande nu meme fat kenmba kugrakuwa le ande nu bret kenmba bagailninguwa le ande nu grep kule botol njak kurawamngat.

⁴ Nane ken tanje ne kaiye nga sanumba bret arma tinwaig le ne yaika kila.

⁵ Tanjamba ne manj kumba ka Filistia kame mbalnje baibai patike likinaig ma ta promba Kuate atraukanu tumbranj Gibea tuku fonde malanga sinam kumba tuan tanjo kuasmbi ande Sunjo tuku tabe mbol ndekuwaig le kile-siglikamngat. Tanjo afu nane tuan tanjo kuasmbi ta mindeka gita yeki yeki katningmba kem fitke lika tambarinj katninguwaig le tuan tanjo kuasmbi ta Sunjo tuku Guwange wamdus ninguwa le pasa yeki yeki kukliwamngaik.

⁶ Tanjawaig le Sunjo tuku Guwa ne mbol kuwa le ne mata nane ndonj ulendika pasa yeki yeki kukliwamngat. Tanjawa sulumba ne kisemba kiteknu mayok kanjat.

⁷ Ye ne sanet pasa kame te tuku alonu prove likuwaig ta Sunjonje ne ndonj minwa le ne nu tuku minge dubimba ke ndo ka nga Saul sana sulumba

⁸ nu manj sana: Kile ne ambonja Gilgal kaye le ye ne dubinumba ta promba aganjmor afu kilmba bale farka pasoka ngamungal ulendiwam tuku aganjmor turmba atraukamngit. Ne ka Gilgalnje ye tairnga mina le kusem ndindo kuwa le ye ta prowi sulumba ne ame wam kam tuku ta ne sanamngit ngina.

⁹ Tanjakina le Saul nu pasa ta ismba nu mbilka Samuel kusremba kambim bafuna le Kuatenje nu tanjo kitek te-mayokna.

Tanjana le nu kina le ki ait ndui ta mbolnje ndo Samuelnje nu manjau njakmba tuku sana ta tanjamba prove likinaig.

¹⁰ Nale Gibea pronaik le tuan tanjo kuasmbi ande Saul te-silikinaig le Kuate tuku Guwa nu mbol kina le nu nane ndonj ulendika pasa yeki yeki sake likinaig.

¹¹ Tanjanaig le nane afu nu kila ta nane wam ta kanjermba nanjine nanjine sakinai: i ... Kis tuku kinjo nuje si ame manjau kate ya? Nu mata tuan tanjo ande e nga saka minnaig.

¹² Tanjamba saka minnaig le tumbranj ta tuku tanjo andenje ndek sakina: Nane tuku mam kat nanjine ima? Nane mata tuan tanjo kuga ngina. (Ta tuku Israel mbal nane kile yaba pasa ande tenenmba sakade: Saul nu mata tuan tanjo ande e njgade).

¹³ Saul nu tuan tanjo kame ndonj manjau ta ke denjurna sulumba nu atraukanu tabe mbol ambe kina le

¹⁴ bab nujenje Saul piro tanjo nuje ndonj kusnanikina: Tale animbi kinaik ma ma manj te prode ngina le Saulnje lafumba sana: Sile donki ngisikinaig ta sota ma ma kuga le sile Samuel kanjeram kaken ngina.

¹⁵ Tanjakina le bab nujenje ndek kusnana: Nu tale ndanjamba satikina ngina le

¹⁶ Saul ndek lafumba bab nuje sana: Nu tenenmba sile sasikina. Nanenje donki ngisikinaig ta buk kile-siglikinaig ngina nga bab nuje sana. Tanjamba sana sulumba nu Samuelnje gabat sunjo prowam tuku madina ta yabuka bab nuje sa ndana.

¹⁷ Kile Samuel nu Israel njakmba wikina le Mispa tumbrannje Sunjo am mbolnje manjurkinaig.

¹⁸ Manjurkinaig le Samuel nu nane saninjina: Sine Israel mbal tuku Mbara Kuate Sunjonje tenenmba tane tuku sakate. Yenje tanjine mbunj kat tanjine Isip mbal tuku wai mbolnje kile-luka kilmba ilen. Nane ngueu mbalnje njaijo siglika minnaig le yenje nane tuku muskil kile-tidingen.

¹⁹ Ye tane tuku Mbara. Tane piro karenjka piti sunjomba kanjerka minnaig le yenje tane tuku muskil kile-tidinge tingin ta kile tane ye pitaiyumba manj tanjine gabat sunjo ande madiwam tuku sakade. Ta tuku tane ye tuku am mbolnje tanjine tugu mbol kumba ka tumbranj mbonj nduik nduik sinamnje tingap ngina.

²⁰ Nane tanjamba tinginaig le Samuel nu ndek tugu nduik nduik tuku tanjo wike likina le nu tuku tumailamnje tinginaig. Tinginaig le Sunjonje Benjamin tuku tugu ta madina.

²¹ Madina le Samuel ndek Benjamin tuku tugu sinamnje kuasmbi nduik nduik wikina le nu tuku tumailamnje tinginaig. Tinginaig le Sunjonje Matri tuku kuasmbi madina. Matri tuku kuasmbi ta Samuel

tuku tumailamnge tinjinaig le Sunjonje Kis tuku kinjo nuje Saul madina. Madina le nane ndek nu sota ma ma nda te-silikinaig sulumba

²² Sunjo kusnanaig: Tango ta prowat e ko kuga nginaig le nu ndek lafumba saningina: Saul nu tane tuku aganj ndende patikaig ta ngamuk sinje kuirka minit ngina.

²³ Tanjaka saningina le nane pinderka ka Saul te-silika nu tumba luka pronaig le tanjo kame njakmba ndonj tinjina ta nane ngamuknge nuje ndo kuennu.

²⁴ Kile Samuel nu Israel mbal njakmba saningina: Sunjonje tanjo madina ta noten. Sine ngamuknge ande nu suk mine ndakate ngina le Israel mbal njakmba wika raumba sakinaig: Ese. Sine tuku gabat sunjo tenje sine kulatka minamngat nginaig.

²⁵ Tanjakinaig le Samuelnge tanjo pino ame manjau gabat sunjo mbolnje kam tuku ko gabat sunjo tuku piro ye ki ye ki ta njakmba te-kilimba kuklimba saningina sulumba nu waje ande tumba pasa njakmba ta kuyarninjmba tumba Sunjo tuku am mbolnje tukul ma ta mbolnje pilna. Pilna sulumba kile tanjo pino njakmba kukulningina le sili-silimba luka nanjine tumbranj tumbranj kine likinaig.

²⁶ Tanjanaig le Saul mata luka nuje tumbranj Gibea kina le Kuatenje kame tanjo sangriknu afu wamdus ninjina ta nane Saul midemba kinaig.

²⁷ Tanjanaig le tanjo njaigonu afu nane Saul talamba sakinaig: Tango tanjaj ta sine tursingam kumuŋ kuga ya nginaig sulumba nane Saul gare aganj mayenu inum tuwe ndakinaig. Tanjanaig le Saul nu tanaig nga ta tuku idus ndana.

11

Saul nu Yabes mbal turka Amon mbal balefarna

¹ Tanjamba minnaig ma ma mara ande Amon mbal tuku kame gabat Nahas nu nuje kame kuasmbi kilmba promba Gilead ma tugu mbolnje Yabes tumbranj kormba kame tuku kuaneka tumbranj ulnaig. Tumbranj ulnaig le Yabes mbalnje ndek Nahas sanaig: Ne sine ndonj pasa katmba sine mapeka le minbe ta sine ne gabat sunjo madinamngig nginaig kande

² Nahas nu nane saningina: Ye tane ndonj ake pasa kate nda. Ye tane Israel mbal tuku nyu kile-ibenka tane njakmba tuku am ndinam ta gonjigi sulumba tane ndonj pasa katamngit ngina.

³ Tanjakina le Yabes gabat tanjo kamenje Nahas sanaig: Tane sine kusem ndindo tairngap le sine tanjo afu kukulnibe le ka Israel ma tugu njakmba mbolnje sine tursingam tuku tanjo kile-sigilika kilmba prowaig. Kuga ndeta sine tane kumnemnje

minbe le ne ame manjau kam tuku idusmba sakate ta ne ka nga Nahas sanaig le Nahas nu wokina.

⁴ Wokina le nane tanjo afu kukulninginaig le ka Saul tuku tumbranj Gibea pronaig sulumba pasa ta te-mayokmba tanjo pino njakmba kila saninginaig le nane pasa ta ismba sinanu malmbi wika raunaig.

⁵ Wika raunaig le Saul nu piro mbolnje zigna ta ismba nuje makau kulatka minna ta kusreka prona sulumba kusnangina: Nane si ame wam tuku malmbikade e ngina le nane ndek Yabes mbal tuku pasa ta nu kubeu tunaig le

⁶ Saul nu isna le Kuate tuku Guwa nu mbol prona le nu gubra kagli firka

⁷ makau pailnu armba kilmba balenikmba kat pur pur fonfonjmba tanjo kame afu madininjmba kile-ninjmba kukulningina le kugraka Israel ma tugu njakmba mbol kumba tanjo pino njakmba tumninjmba tenjemba rironj pasa saninginaig: Tanjo ima nu Saul le Samuel dubika kame kine ndakuwa ta sinenje tanjo ta tuku makau njakmba mbolnje tenjemba kamngig nginaig. Tanjakinaig le Sunjonje tanjo kame ta kuru kuru serningina le nane njakmba tinja manjur ma mbol prowe likinaig.

⁸ Tanjanaig le Saulnje nane njakmba Besek tumbranjje kile-manjurka burkina ta Israel tanjo 300,000 Yuda tanjo 30,000.

⁹ Kile nane pasa tumba pronaig mbal ta saninginaig: Tane luka kape sulumba Yabes tanjo kame tenjemba saningap. Indole ki mbol ka pa pakuwa ait ta mbolnje sine promba ngyeue mbal pitaika tane luka kilamngig nginaig. Tanjakinaig le tanjo kame ta luka Yabes kinaig sulumba nane kila saninginaig le nane ndek gare-garekinaig sulumba

¹⁰ Nahas sanaig: Indole sine kilim kab le ne naje kuasmbi ndonj sine mbolnje ame manjau kam idusmba kande tane kap nga Nahas sanaig.

¹¹ Tanjamba nane kinymba mafe ndamba minna le Saul nu tanjo fet kejna sulumba ma tugu ramma minna le nane pinderpindermba Amon mbal tuku kame tumbranj ta kinaig sulumba nane bale farka minnaig le ma ma ki promba sangri tinjina. Tanjo ndui ndui kusrekaig ta nane kua ka sili-silinaig.

¹² Kile Israel mbalnje ndek Samuel sanaig: Tango kame buk Saul talamba sine tuku gabat sunjo mine ndakuwa nginaig ta kilmba prowa le sine bale farninje nginaig kande

¹³ Saul nu ndek saningina: Kuga. Kite Sunjo nu sine Israel mbal ngyeue mbal tuku wai mbolnje kile-luka kilat tukunu sine kite tanjo ande balewe nda ngina.

¹⁴ Tanjakina le Samuel ndek tanjo pino njakmba saningina: Sine Gilgal kab sulumba Saul man lato gabat sunjo prowam tuku madibe ngina le

¹⁵ nane njakmba tinja Gilgal tumbran kinai naig ka tanje Sunjo am mbolnje Saul man lato gabat sunjo tuku madinaig sulumba Sunjo ndonj ngamungal ulendiwam tuku atraukinaig. Tanjamba Saul nu Israel njakmba ndonj tumamba gare-gare sunjokinaig.

12

Samuel nu Israel mbal rironj pasa saningina

¹ Kile Samuel ndek Israel mbal njakmba saningina: Tane ise tiwap. Tane buk wam njakmba tuku ye sayinaig ta kumumba ken sulumba tane kulatkam tuku gabat sunjo ande madiwe tinjen ta

² nu tane tuku kulat tanjo minamngat. Ye buk mbanzonu minmba tane kulatka minen ta kile ye gife njakmba saibo pilet. Yinje kinjo kame tane ngamuknje minig.

³ Ye wam ande mbaren ndeta tane kile Sunjo am mbolnje gabat sunjo nuje madina te nale am mbolnje ye sayap. Ye tanjo ande tuku makau ko donji ake yaiwen e? Ko ye tanjo ande yabri-yabrimba aganj inum yaimba ten e? Ko ye tanjo ande njayo siliwen e? Ko ye tanjo andenge kigayena le nu tumba pasa mbolnje te-ti ndawen e? Ye wam ande tanjamba ken ndeta ye wam ta lafumba te-tiwamngit nga saningina.

⁴ Tanjaka saningina le tanjo pinonge ndek lafumba sanaig: Kuga. Ne sine tuku ande yabrimba aganj inum ake yai ndana. Ne tanjo ande njayo sili ndana. Ne tanjo ande yabrimba ndametinj ake te ndakina nginaig le

⁵ Samuelnje nane saningina: Tane ye tuku mbar ande kanjer ndawanu ngade ta kile Sunjo nuje gabat sunjo madina te nale tane tuku pasa isaik ngina le nane lafumba sakinai: Ta son. Sunjo nu sine tuku pasa isat nginaig.

⁶ Kile Samuel manj pasa lato saningina: O buk Sunjonge Moses le Aron madinikmba mbunj kat tangine Isip kilke mbolnje kilmba te prona.

⁷ Ta tuku kile tane Sunjo am mbolnje tinjap le ye tane pasa mbolnje patiki sulumba Sunjonge wam magenu tane mbolnje tangine mbunj kame mbolnje ke likina ta te-mayokmba satingi le isap.

⁸ O buk Yakob nuje gageu kame ndonj Isip kilke mbolnje minnai ma ma nuje ndare kame Sunjonge nane turkuwa nga sarsarmba minnai le Sunjonge Moses le Aron kukulnikina le Isipnje mbunj kat

tanjine kilmba promba kilke te mbol pronaig.

⁹ Tanjamba nane nanjine Mbara Sunjo ngumnewanu le nunje nane kilmba Hasornu kame gabat sunjo Sisera, Filistia mbal, Moabnu gabat sunjo nane tuku wai mbolnje patikanu le nane ndonj kame bumba nane bale faranu.

¹⁰ Tanjawanu le nane Sunjonge turkuwa nga yabanmba sakanu: O Sunjo, sine unekiger sulumba ne ngumnumba Baal le Astarte kanunu mbarinngiger ta kile ne sine ngueu mbal tuku wai mbolnje kile-luka kila le sine ne mbarinnumba ne tuku minje kummemnje minamngig nganu le

¹¹ Sunjo nu nane tuku wi ta ismba Yerubaal* Barak Yefta Samuel nane nduik nduik ka kukulninganu le promba ngueu mbal tuku wai mbolnje kile-luka kilanu tukunu tane Israel mbal mine mayenaig.

¹² Tanjamba minnai le Amon mbal tuku gabat sunjo Nahas kame tuku prona le tane tangine Mbara Sunjonge tane kulat ndakuwa nga tenjenmba ye sayinaig. Ne sine tuku gabat sunjo ande madiwe sinja nga sayinaig.

¹³ Tane gabat sunjo tam tuku wamduis sunjo njak minnai le Sunjonge tane tuku madiwe tingina ta minit noten.

¹⁴ Tane Sunjo tuku minje kummem kape sulumba nu mbarinmba nu tuku pasa ismba kumu-kumuwap sulumba tane tangine gabat sunjo ndonj tangine Mbara Sunjo ndo dubimba minap.

¹⁵ Tane Sunjo tuku pasa isam mbulmba nu tuku minje ngurap ta Sunjo nu buk mbunj kat tangine piti ningina tanjamba ndo tinjamngat.

¹⁶ Kile tane tinja minap le Sunjonge manau ande kuwa le tane kanjerap.

¹⁷ Kile ki mara ma karenjanu ait ta ye kile Sunjo yabanj le nunje gau pilwa le kuaila puluka sawe piyamngat. Tanjawa le tane wam ta kanjermba tangine mbarkinaig sulumba gabat sunjo ande madiwe tinjuwa nga Sunjo kusnanaig ta tane katesewamngai nga saningina.

¹⁸ Tanjakina sulumba Samuel nu Sunjo wika yabanja le ait ndui ta mbolnje Sunjonge kuaila pilna le ma fuduka sawe piyna le nane wam ta kanjermba Sunjo le Samuel tuku kuru-kuruka

¹⁹ tanjo pino njakmba Samuel sanaig: O tanjo sunjo, nenge nanje Mbara Sunjo sawa le sine mapekuwa le kume ndakube. Sine une manau sungomba kiger ta kile sine manj lato mbarmba gabat sunjo ande tam tuku sakiger nginaig.

²⁰ Tanjakinaig le Samuel nu lafumba saningina: Tane kuru kuru ndakap. Tane

* 12:11: Yerubaal tuku mape nyu ande Gideon

siŋka maŋau ŋaigonu ke likinaig ta kile tane Sunjo kumnemŋe minmba nu ndo dubimba nu tuku piro ndo kap sulumba

²¹ yabri mbara kame dubi ndakap. Nanenŋe tane turke nda. Nane ake agan ndo.

²² Sunjo nuŋe miron tane nuŋe kuasmbi ŋga maditiŋgina tukunu nu nuŋe nyu sunjokuwa ŋga idusmba nu tane pitaike nda.

²³ Yenŋe mara mindek tane tuku ŋga Sunjo yabanmba minet. Ye siŋka maŋau ta kusrewa nda. Ye kusrewi ta ye Sunjo am mbolŋe unekamŋit. Ye tane maŋau mayenu tinreknu dubiwam tuku wam pagutiŋamŋit.

²⁴ Tane Sunjo tuku miŋge kumnem kape sulumba wamdus ndindo tumba nu tuku ndo piroka minap. Sunjoŋge tane turkam tuku wam ke likina ta tane ŋakmba kila.

²⁵ Tane maŋ lato mbar maŋau ke likap ta Sunjoŋge tane tanŋine gabat turmba ŋaigo siglikamŋat ŋga saninŋina.

13

Israel nane Filistia mbal ndoŋ kame bunaig

¹ Saul nu gabat sunjo minmba Israel mbal kulatkina le ma ma yar armba kinaig.

² Tanjamba kile nu Israel tuku tanjo pilenŋa 3,000 madiniŋgina sulumba afu ta ŋakmba kukulniŋgina le luka nanŋine tumbraŋ tumbraŋ kine likinaig. Tanjanaig le nu tanjo 3,000 ta sinamŋe tanjo 1,000 paplamba kukulniŋgina le kiŋo nuŋe Yonatan ndoŋ kinaig ka Benyamin ma tugu Gibe a tumbraŋŋe minnaig le nuŋe kame tanjo 2,000 ta kilmba ka Betel ma taknu Mikmas tumbraŋŋe nane ndoŋ minna.

³ Tanjamba minnaig ma ma Yonatan nu tinŋa nuŋe kame mbal ndoŋ kina ka Gebanŋe nane Filistia tuku kame kuasmbi ta ndoŋ kame bumba nane bale farkina. Bale farkina le Filistia mbal afu nane wam ta isnaig. Tanjanaig le Saul nu Hibru mbal ŋakmba nane pasa ta iswaig ŋga tanjo afu kukulniŋgina le Israel ma tugu ŋakmba mbol kumba tabil fitke lika

⁴ Israel mbal tenenmba saninŋinaig: Gabat sunjo Saulŋe nane Filistia tuku kame kuasmbi ande bale far suluna le kile Filistia mbal nane sine tuku kagli firka gubra tormba minig tukunu tane ŋakmba Saul sota Gilgal kape ŋginaig le nane kinaig.

⁵ Filistia mbal nane Israel mbal ndoŋ kame buwam saka kame kuasmbi sunjomba kile maŋgurkinaig. Nane kame tuku karis 3,000 kuanekinaig sulumba tanjo hos mbolŋe minyokanu ta 6,000 maŋgurkinaig. Nane tuku kame tanjo sunjomba piyalŋe fulbul minig tanjaŋ burnu kumuŋ kuga. Kame kuasmbi ta

ŋakmba kinaig ka Bet-Awen ki prote kumam tanŋe Mikmasŋe kame tuku kuaneka tumbraŋ ulnaig.

⁶ Nane tumbraŋ ulnaig le Israel tanjo kame nane Filistia tuku kame kuasmbi ta kanŋerka nane kuru-kuruka sine bale far suluwamŋgaig ŋga ka ndame sugo sugo kumnenu kilke burok sikar burok kule nguruŋ sinamŋe kuirke likinaig.

⁷ Tanjanaig le afu nane Yordan kule pakarka Gad le Gilead tuku ma tugu mbol kinaig. Tanjo kuasmbi Saul ndoŋ Gilgalŋe minnaig ta nane mata kuru-kuruka tanŋe minnaig.

⁸ Saul nu Samuelŋe ait tuna ta kumumba kusem ndindo Gilgalŋe nu minde minna. Minde ma ma kuga le tanjo afu buk Saul kusremba sili-silinaig le

⁹ Saul ndek nane afu saninŋina: Tane aganmor pambi pasokam le uge suglukam tuku ta kilmba ngamunŋal ulendiwam tuku atrau agan ta turmba kilmba ye tugum te prowap ŋgina le nane kilmba nu tugum kinaig. Tanjanaig le nu aganmor kame ta kilmba baleniŋmba atrauka pambi pasokina le ugnaiŋ.

¹⁰ Uge suglukinaig le kile Samuel prona. Nu prona le Saul ndek nu kanŋeram kilim kina le

¹¹ Samuelŋe nu sana: Ne ame maŋau kat ŋgina le nu lafumba sana: Ne ye ait sina ta tair minit ta ne pro ndamba minnat le tanjo afu buk ye kusreyumba sili-siliwaig le ye Filistia kame kuasmbi Mikmasŋe maŋgurkaig ta kanŋerkit sulumba

¹² ye idusit: Ye Sunjoŋge sinzanyam tuku maŋau ande ke ndaki le nane Filistia mbalŋe pro sine ndoŋ kame bubekaig ŋga idusmba ye dirnanŋa atraukit ŋga sana.

¹³ Tanjaka sana le Samuel ndek nu sana: Ne ŋinŋan maŋau kat ŋgina. Ne nane Mbara Sunjo ne pasa sanina ta dubi ndawat. Ne nu tuku miŋge dubiwat kande ne nane ndare ndoŋ Israel mbal kulatka minmba minig kande.

¹⁴ Ne Sunjo tuku miŋge ŋgurat tukunu ne Israel tuku gabat sunjo mine kuene nda. Tanjo ande kise Sunjo ndoŋ wamdus ulendi ŋak Sunjoŋge te-silika madiwa le nuŋe Israel mbal tuku gabat sunjo minamŋat ŋga Saul sana.

¹⁵ Samuel nu pasate suluna sulumba nu tinŋa Gilgal kusremba Benyamin ma tugu Gibe kina le Saul nu tinŋa nuŋe kame mbal nu ndoŋ minnaig ta burkina ta tanjo 600.

¹⁶ Saul le kiŋo nuŋe Yonatan nakile kame kuasmbi ndoŋ Benyamin ma tugu Gebanŋe minnaig le Filistia mbal tuku kame kuasmbi ta Mikmasŋe minnaig.

¹⁷ Tanjamba minnaig sulumba Filistia mbalŋe nanŋine kuasmbi kenmba kukulniŋginaig le kinaig sulumba ka Israel mbal

tuku agan ndende njakmba yomba kilmba kinaig. Kuasmbi ande ka Ofra tumbran Sual kilke mbol kinaig le

¹⁸ kuasmbi ande ka Bet-Horon kinaig le kuasmbi ande ka Seboim ma guton patumba ma baknu ta tugum kinaig.

¹⁹ Ait ta mbolnje Israel ma tugu njakmba mbolnje tanjo afu ainmbi kame agan wakeikinaig ta mine ndakinaig. Ta ndanam? Nane Filistia mbalnje nane Hibu mbal kame bagi mbanduwanj wakeikam tuku piro ta peuninginaig le

²⁰ Israel mbal njakmba nane Filistia mbal tugum kumba ain kilke pikam tuku pik sapor sarip agan ndende kame ta njakmba Filistia mbal ninjanu le rurke likanu.

²¹ Rurke likanu le nane Israel mbalnje ndametin sunjokanumbi piyaninjmba yaika kilanu.

²² Ta tuku kame ait mbolnje nane Israel tuku kame kuasmbi njakmba kame bagi le mbanduwanj kugatok. Saul le kinjo nuje Yonatanje ndo kame agan ndende ta njak minnaik.

Yonatanje Filistia afu bale farna

²³ Kile nane Filistia mbalnje kame kuasmbi ande kukulnaig le ka Mikmas kumba ma tabe njak mbol tanje.

14

¹ Minnaig le ait ande Saul kinjo nuje Yonatan ndek tanjo mo nu tuku kame agan kugrakanu ta sana: Sile kumba ka Filistia kame kuasmbi ndin kulatkade ambe kap ngina. Tanjakina le nu mam nuje Saul kila sa ndana.

² Saul nu Gibea patumba Mikronnje ail sunjo ande kumnemnje minyok minna le kame tanjo 600 nu ndonj minnaig.

³ Ahia nu pris tuku tawi ta tinjmba nane ndonj minna. (Ahia mam nuje Ahitub. Ahitub mambo nuje Ikabod. Nale Pineas tuku kinjo kat nuje. Pineas mam nuje Elai. Elai nu buk Silo tumbranje pris minna). Saul tuku kuasmbi nane Yonatan kina ta katese ndanaig.

⁴⁻⁵ Kile Yonatan nu tabe fumble armba ta ngamu ngamu ndin kina ta dubimba nane Filistia kame kuasmbi sota kambim hafuna. Ndin make inumnje tabe fumble ta nyunu Boses ta Mikmas tumbranj kumamnje minna. Make inumnje fumbenu ta nyunu Sene ta Geba tumbranj kumamnje minna.

⁶ Kile Yonatan nu tanjo mo nu tuku kame agan kugrakina ta sana: Sile Filistia kame kuasmbi ngaro nda pikanu ndin kulatkade ambe kap. Tanjape le Sunjonje sile sinzanjikuwa le nane bale faramngik inde. Sunjo nu kame kuasmbi sunjokanu sinzanje le njueu mbal bale farde tanjamba ndo nu

tanjo ndindo armba mata sinzanjikuwa le njueu mbal bale faramngaik nga sana le

⁷ nu tuku kame agan kugrakanu tanjo tanje lafumba sakina: Ta maye. Ne ame manau kam bafuwa ta ye ne turnamngit ngina le

⁸ Yonatanje nu sana: Sile kilim si ta kap le nane sile kanjerkuwaig.

⁹ Tanjawaig sulumba nane sile sota ndekam sakuwaig ndeta sile tanje ndo tinga nane sota nda mbumba kap.

¹⁰ Ko nane sakuwaig: Tale mbape o njuguwaig ndeta sile katesewamngik Sunjo nu nane kilmba sile tuku wai mbolnje patinungat nga idusmba sile mbumba nane sota kap ngina.

¹¹ Kile nale arnej bitek kilim ka tinjinaik le nane Filistia mbal nale kanjerka sakinai: Ai si. Hibu mbal afu burok sinamnje kuirkinaig tuku prode si nginaig sulumba

¹² Filistia kame kuasmbi tanje nale wika sanikinaig: Tale te mbape le sine tale manau tumtikbe o nginaig. Tanjakinaig le Yonatan nu tanjo mo ta sana: Sunjonje Filistia mbal si kilmba sine Israel tuku wai mbolnje patikat tukunu ne ye ngumnem dubiya ngina sulumba

¹³ Yonatan nu rabmba ndame ponja mbumba kina le tanjo mo ta nu ngumnem dubina. Tanjamba Yonatanje Filistia mbal ta kat patika panke likina le kilke mbolnje ndekinaig le tanjo mo tanje nane kame bagimbi pike patikina le kumnaig.

¹⁴ Ki ait ta mbolnje Yonatan nu kame tugu pilmba tanjo mo ta ndonj ma naj fudinjo ta mbolnje kame tanjo 20 tanjamba bale farkinaik le kumnaig.

¹⁵ Tanjanaig le Filistia mbal afu kame mbal tuku tumbranje minnaig afu tumbranj tumbranje minnaig afu ndin kulatka minnaig afu Israel mbal tuku agan ndende kuarya koma kilmba kinaig ta nane njakmba Kuateenje kuru kuru pilenjingina. Tanjana le mumni promba kilke piririna le nane njakmba kua ka sili-silinaig.

¹⁶ Kile Saul tuku kame mbal Gibea tumbranj Benyamin ma tugu kulatka minnaig ta nane mambilnaig kande Filistia kame kuasmbi nane tumbranj kusre pilmba pinder-pindermba pupak tinaig le kanjerkinaig sulumba

¹⁷ Saulnje kame tanjo nu ndonj minnaig ta sanjingina: Kame tanjo burkap sulumba ima tenje mine ndakate ta katesewap ngina. Tanjakina le nane burkinaig ta Yonatan le tanjo mo nu tuku kame agan kugrakanu ta nale ndo mine ndakinaik.

¹⁸ Ait ta mbolnje Kuate tuku tukul bokis ta Israel mbal tugumnje minna tukunu Saul nu pris Ahia sana: Tukul bokis tumba yale ngina.

¹⁹ Saul nu pris ndoŋ pasata minnaik le Filistia mbal nanŋine kame tumbranŋe tanŋe tanŋo nŋinŋgankanu sukmba wika raumba minnaig le Saulŋe ismba pris ta sana: Tanŋaig le tukul bokis ta kusrewa nŋina.

²⁰ Tanŋakina sulumba Saul nuŋe kame kuasmbi ta ndoŋ Filistia mbal tuku kame tumbranŋe kinaig kande nane Filistia mbal nŋinŋganka nanŋine nanŋine muŋgu bale-baleka minnaig le kanŋerkinaig.

²¹ Tanŋanaig le Hibru mbal afu o buk nane Filistia mbal ndoŋ minnaig sulumba nanŋine kame kuasmbi sinamŋe minnaig ta nane kile luka Saul le Yonatan ndoŋ ulendika nanŋine mbal Israel turka kame bunaig le

²² Israel mbal afu nane Efraim ma tabe mbol tanŋe kuirke likinaig ta nane Filistia mbal kua kinaig pasa ta ismba nane mata promba Saul le Yonatan turnikmba nane Filistia mbal kilmba yokerka

²³ kame bumba kinaig ka Bet-Awen tumbranŋe lukinaig. Tanŋanaig le ki ait ta mbolŋe Sunŋonge Israel mbal sinzanŋinŋmba nane Filistia mbal tuku wai mbolŋe kile-luka kilna.

²⁴ Ki ait ndui ta mbolŋe ndo Saul nu pasa sanŋrinu Israel mbal sanŋinŋmba sakina: Kile ye yiŋe nŋueu mbal tuku mbar lafumba nane ŋakmba bale farkamŋgit tukunu tane tanŋo ŋakmba nyamaganŋe pinka minap le ki ka butunŋuwa. Tanŋo ande nyamaganŋe nyuwa ta Sunŋonŋe nu mapewe nda nŋina le nane kame mbal ta isukuse ndaka gubak nane yokerka kinaig ka

²⁵ duŋe ande mbol promba nŋuimzanŋe kulenu ail burok sinamŋe bulmba kutuka minnaig le kanŋerkinaig ta

²⁶ tanŋo andenŋe tumba nye ndakina. Ta ndanŋam? Nane Saulŋe peu pasa sanŋrinu pilna le nane ta tuku kuru-kuruka nye ndakinaig.

²⁷ Yonatanŋe ndo mam nuŋe pasa sakina ta ise ndakina tukunu nu ndumndum biyna tambi nŋuimzanŋe tenu dauk tumba nyina sulumba nu gubanu am kuilkuilna ta nŋarosu maŋ sanŋri tina.

²⁸ Tanŋana le tanŋo andenŋe ndek Yonatan sana: Mam nanŋenŋe sine nyamaganŋe pinkam tuku pasa sanŋrinu sasinŋmba sakat. Tanŋo ande kite nyamaganŋe pin ndaka nyuwa ta Sunŋonŋe nu mapewe nda nŋa sakat tukunu sine ŋakmba gubanu baklelgeŋe nŋa sana le

²⁹ Yonatanŋe tanŋo ta sana: Mam tuku pasa tanŋe sine ŋakmba nŋaigo siglikate. Ye nŋuimzanŋe kulenu fuŋinŋmba nyit tukunu ye maŋ sanŋri tinŋet.

³⁰ Sine nŋueu mbal tuku nyamaganŋe kilig ta nyumba sanŋri tig kande sine Filistia mbal bale far suluwig kande. Sine sanŋri kugawaig tukunu sine Filistia sunŋomba bale far ndanŋigŋe nŋina.

³¹ Ait ta mbolŋe nane Filistia mbal ndoŋ Mikmas tumbranŋe tugu pilmba kame bumba kinaig ka Azalon tumbranŋe tinŋinaig. Tanŋanaig sulumba nane Israel mbal gubanu baklelŋaig sulumba

³² nŋueu mbal tuku aganŋor kame kilmba pre pre bale farka pasoka ndare ŋak ŋak nyinaig le

³³ tanŋo kame afunŋe kinaig ka Saul sanaig: Gabat sunŋo, nane kame mbal Sunŋo am mbolŋe unekumba nane ndem ndare ŋak nyumba minig nŋinaig le Saul ndek sakina: Tane sonndo mbaraig. Tane kape ka ndame sunŋo ande mbarimbarimba tumba ye tugum te prowap nŋina sulumba

³⁴ maŋ lato sanŋinŋina: Tane kape ka kame mbal nŋamukŋe aganŋor nduik nduik kilmba te promba ndame te mbolŋe bale farmba pagumba nyam tuku nŋa nane sanŋinŋap. Nane Sunŋo am mbolŋe unekumba ndem ndare ŋak nda nyuwaig nŋa sanŋinŋap nŋina le nane furir ta mbolŋe ndo aganŋor nduik nduik kilmba promba ma ta mbolŋe bale farmba kuapika nyinaig.

³⁵ Tanŋanaig le Saulŋe ndame turŋanŋa Sunŋo atraukam tuku pa lanŋanŋe ande wakeina. Saul nu buk atraukam tuku pa lanŋanŋe ande wakei ndana ta kile nu tugu pilmba wakeina.

³⁶ Kile Saul nu nuŋe kame tanŋo sanŋinŋina: Furir te mbolŋe ndo sine kab sulumba Filistia mbal yokerka bale far sulube le ma purfewa le sine nane tuku aganŋe ndende kat nanŋine kilbe nŋina le nane sakinaig: Ta maye. Sine tanŋabe nŋinaig kande pris ta sakina: Tane yauk. Sine Kuate kusnabe sulumba nŋina.

³⁷ Tanŋakina le Saulŋe Kuate kusnamba sakina: Sine kumba Filistia mbal yokerkuba ta ne sine sinzanŋinŋmba nane kilmba sine wai mbolŋe patikamŋgat e nŋina kande Sunŋo nu ait ta mbolŋe Saul tuku pasa lafu ndana.

³⁸ Tanŋana le Saul ndek Israel mage mage sanŋinŋina: Tane yalpe le sine imanŋe mbarat le Sunŋo nu sine tuku pasa lafu ndawat ta sota te-silikube nŋina.

³⁹ Tanŋamba nu maŋ sakina: Sunŋo abo tugu ŋak nu mara mindek sine Israel mbal sinzanŋinŋit ta ye nu tuku nyu mbolŋe sinŋa saket. Tanŋo ima nu mbar te kat ta nu kumamŋgat. Ye tuku kinŋo Yonatan nu mata kumamŋgat nŋina le tanŋo andenŋe nu tuku pasa ta lafu ndana.

⁴⁰ Kile Saul nu Israel mbal ŋakmba sanŋinŋina: Tane ŋakmba kape ka si tanŋe tinŋap le sile Yonatan ndoŋ te tanŋe minamŋigŋe nŋina le nane sakinaig: Ta maye. Sine tanŋabe nŋinaig.

41 Nane tinginaig le Saulnge Sunjo kusnamba sakina: O sine Israel mbal tuku Mbara Sunjo, imange mbar te kat ta temayokmba saya le isi ngina. Tanjakina le pris ta nuje tukul ndamembi wam katesemba sakina: Mbar te tanjo pino mbolnge kuga. Nenje kiyo nanje Yonatan ndonj mbar te kaik ngina le

42 Saul ndek sakina: Ne manj wam katesewa sulumba yenje ko Yonatannge mbarat ndeta saka le isbe ngina le nu manj lato tukul ndamembi wam katesena le Yonatan tuku nyu mayok kina.

43 Tanjana le Saul ndek Yonatan kusnana: Ne ame manjau kat ta ye saya le isi ngina le Yonatan lafumba sana: Yenje ndumdumbi nguimzarj fudinmba dauk tumba nyit tukunu ne ye baleya le kumi ta maye ngina le

44 Saul nu sana: Au. Kiyo ne kumamngat. Ye sinjka saket. Ye ne bale ndani ta Kuatenge ye mapeye nda ngina kande

45 tango kamenje Saul peumba sanaig: Kuga. Yonatannge sine Israel mbal kile-ngumnemka nu ambonja kame sunjo ta mbol ket le sine Filistia mbal bale farkig. Nu Kuatenge sinzanjat le nu manjau tanjamba kat tukunu sine Sunjo abo tugu njak nu tuku nyu mbolnge son pasa sakeg ta ne nu mbolnge manjau ande ke ndaka nga peunaig le nu Yonatan bale ndana.

46 Kile Saul nuje kame kuasmbi ndonj Filistia mbal yokerkinaig ta kusreka lukinaig le nane Filistia mbal ta luka nanjine tumbranjanig.

47 Saul nu Israel mbal tuku gabat sunjo minna sulumba nuje kame kuasmbi kilmba Israel mbal tuku ngueu mbal ma njakmba mbolnge mine likinaig ta ndonj kame bumba Moab mbal Amon mbal Edom mbal Filistia mbal Soba tuku gabat sugo sugo nane njakmba kile-ibenjka bale farnjinaig.

48 Tanjanaig sulumba nu kame kuasmbi sunjokanu kile-manjgurka nane sangri tinja kame bumba Amalek mbal mata bale farnajig sulumba kuasmbi afu Israel kilke mbolnge aganj ndende kuayarmba lika minnaig ta pitaikinaig le nane manj luka Israel kilke mbol pro ndanaig.

49 Saul tuku kiyo kat nuje kerjmba ta nyu nanjine Yonatan Iswi Malkisua. Kulim nuje mulum ta nyunu Merab. Mambo nuje nyunu Mikal.

50 Saul piyo nuje nyunu Ahinoam. Ahinoam mam nuje nyunu Ahimas. Saul bab nuje tuku kiyo nuje Abner nu Saul tuku kame gabat minna.

51 Saul mam nuje Kis. Kis le Ner nale Abiel tuku kiyo kame.

52 Saul nu gabat sunjo minna ta nu tuku kame kuasmbi ta nane sangrimba Filistia mbal ndonj kame buwanu. Tanjawanu le nu Israel tango sangriku kame tuku kuru kuru ndakanu ta njakmba kilmba nuje kame kuasmbi tuku madinjanu.

15

Israel nane Amalek mbal ndonj kame bunajig

1 Ait ande Samuel nu Saul sana: Ye o buk Sunjonje kukulyina le ne gurej pisnenen le kile ne Israel mbal kulatkate tukunu ne Sunjo Sangri Najo tuku pasa te isa.

2 O buk Israel mbal nane Isip kilke kusremba ilmba minnaig le Amalek mbal pro nane ndonj kame tinginaig.* Kile Sunjonje manjau ta lafumba Amalek mbal pa ninjamngat.

3 Ne nanje kame mbal kilmba kape sulumba Amalek mbal mape ndanijmba nane tuku aganj ndende njakmba njajo siglikap. Tango pino, kiyo kame, kiyo dabronu ta njakmba bale farkap sulumba makau sipsip kamel donjki aganjmor ta njakmba turmba bale farnjngap nga Saul sana.

4 Tanjakina le Saul ndek nuje kame mbal ta njakmba Telem tumbranngge kile-manjgurka ulendimba burkina ta Israel tuku kame tanjo 200,000 Yuda tuku kame tanjo 10,000.

5 Burke denjpurmba kile Saul ndek kame kuasmbi ta kilmba kinaig ka Amalek mbal tuku tumbranj sunjo ma guton tanje kame tuku kuaneka minnaig.

6 Kame tuku kuaneka minnaig sulumba Saul ndek Ken mbal tuku pasa pilmba sakina: Tane Amalek mbal ndonj ulendika mine ndakap. Tane nane kusreka kua kape. Sine nane ndonj kame bumba tane turmba bale farbekig. Tane tuku wa kat tanjine o buk sine tuku wa mbuj kame Isip kusremba ilmba minnaig le sinzanjninginaig tukunu ye tane mapekam iduset ngina. Tanjaka saningina le nane Ken mbal njakmba Amalek mbal kusreka kua ka kinaig.

7 Kua ka kinaig le kile Saul nu nuje kame mbal ndonj Awilange Amalek mbal ndonj kame bumba nane yokerka bale farmba ka ka Isip kilke ki prote kumamnge Sur ma tugu mbol pronajig.

8 Promba Amalek tanjo pino njakmba bale far sulumba nanjine gabat sunjo Agag mapemba bale ndanaig.

9 Tanjamba nane aganjmor njagonu ta njakmba bale farka makau sipsip fatnu mage mage ta njakmba bale far ndanaig. Nane aganjmor magenu ta njakmba kusreke likinaig.

Sunjonje Saul pitaina

* 15:2: Wam kube ta Kisim Bek 17.8-14 mbolnge minit

¹⁰ Tanjanaig le Sunjo nu ndek Samuel sana:
¹¹ Osese. Yeŋge Saul madimba gabat sunjo pilen ta nu ye ngumneyumba ye tuku minje ngurat tukunu ye nu tuku gare ndayate ngina le Samuel nu pasa ta ismba wamdus tatrunkina le furir ta mbolŋge nu Sunjo yabanmba minna le ka mafena.

¹² Mafena le maratukuk Samuel nu tinga Saul sota kina le nane afu nu sanaig: Saul nu buk Karmel kumba ka tanje nuje nyu minwa nga ndame kuen ande tumba kilke mbol te-tiwe denjurmaba nu ndo tinga Gilgal tumbran ket nga Samuel sanaig.

¹³ Tanjamba sanaig le Samuel ndek Saul dubimba kina ka nu te-silikina le Saul ndek nu sana: Sunjo nu ne nyaro tinwa. Ye Sunjo tuku minje kumu-kumuwen ngina le

¹⁴ Samuel ndek nu sana: Sipsip makau zigna sunjo promba minit le iset ta aninje kilnaig e ngina.

¹⁵ Tanjakina le nu lafumba sana: Ne ngumbeyu isit ta tanjo kameŋge Amalek mbal tugumŋge kilmba pronaig. Nane sipsip makau mage mage nanje Mbara Sunjo atraukam saka mapeka kilmba pronaig. Aganjmor afu ta njakmba bale far sulugen ngina le

¹⁶ nu ndek Saul sana: Ne maninka le ye furir Sunjoŋge wam paguyat ta sani le ne isa ngina. Tanjaka sana le Saul ndek nu sana: Saka le ye isi ngina.

¹⁷ Tanjakina le Samuel nu sana: O buk ne ake tanjo nyu kugatok nga idusmba minna le Sunjoŋge ne Israel tugu njakmba tuku gabat sunjo madinina le kile ne minit.

¹⁸ Nunge ne Amalek mbal njaigonu ta njaigo siglike lika njakmba bale far suluwam tuku nga kukulnina ta

¹⁹ ne ndanjam saka nu tuku minje dubi ndana? Ne ndanjam nane tuku gabis aganj ndende magenu kile-likina? Sunjo nu ne tuku nzali kugatok nga sana.

²⁰ Tanjakina le Saul ndek pasa lafumba sakina: Kuga. Ye Sunjo tuku minje dubiwen. Sunjo nu ye kukulyina tanjamba ndo ken sulumba Amalek mbal ta njakmba bale far sulumba nanjine gabat sunjo Agag ndo biye timba tumba progerj.

²¹ Tanjo kameŋge ndo nanjine nzali dubimba aganj ndende magenu aganjmor mage mage Gilgalŋge nanje Mbara Sunjo atraukam tuku nga kilnaig nga Samuel sana.

²² Tanjakina le Samuel nu man lato sana: Ne ndanjmba iduste? Sunjo nu minje dubiwanu manjau sunjomba nzalite e ko nu aganjmor kilmba atraukanu manjau sunjomba nzalite e nga iduste. Ne ise tiwa. Minje dubiwanu manjau ta nu sunjomba nzalite. Atraukanu manjau ta nu sunjomba nzali ndate.

²³ Kuate tuku minje nguranu manjau ta une sunjokanu anzilan guwa wikade tanjamba.

Ko ande nu Kuate idus ndamba nuje nzali ndo dubimba likate ta nu yabri mbara dubiwanu tanjan. Ne Sunjo tuku minje ngurna tukunu nu kile ne pitainuwa le Israel mbal man kulatke nda nga Saul sana.

²⁴ Tanjakina le Saul ndek pasa lafumba sakina: Son. Ye mbaren. Ye Sunjo tuku minje ne tuku minje turmba nguren. Ye yiŋe kame kuasmbi tuku kuru-kuruka nane tuku minje dubiwe ningen.

²⁵ Ne ye tuku une te ngilainga le ye ne ndonj Gilgal kumba ka tanje Sunjo mbarinji ngina kande

²⁶ Samuel ndek sana: Ye ne ndonj kine nda. Ne Sunjo tuku minje pitaina le nu ndek ne pitainina le Israel mbal tuku gabat sunjo mine nda nga Saul sana.

²⁷ Tanjamba Samuel nu mbilka lukam bafuna kande Saulŋge nu ngailkam saka nu tuku tawi tundunnu biye ndinŋa le fetkina.

²⁸ Fetkina le Samuelŋge ndek nu sana: Ne ye tuku tawi yayiumba fetkat tanjamba ndo ki ait te mbolŋge Sunjoŋge Israel kulatkam tuku piro ta ne yainumba tanjo ande tawet. Tanjo ta mayenu ndo ne suk kuga.

²⁹ Israel mbal tuku Mbara Mbolok ta nu yabri ndakate tuku. Nu wamdus mbil ndate tuku. Sine kilke mbolok mbal wamdus mbilmbileg tanjamba kuga nga Saul sana le

³⁰ Saul ndek sakina: Ye mbaren ta ne Israel mage mage am mbolŋge ye tala ndaya. Ye ndonj luka kap sulumba ye ne tuku Mbara Sunjo mbarinji ngina le

³¹ Samuel ndek Saul dubimba luka kinaik. Luka Gilgal pronaik sulumba Saul nu Sunjo mbarinjan.

³² Kile Samuel ndek tanjo afu kukulnijnmba saningina: Tane kape ka Amalek mbal tuku gabat sunjo Agag tumba prowap ngina le nane kinaig ka Agag tumba pronaig. Agag nu wamdus fulilka minna ta kile nu idusna ye mapeyamngaig nga nu wamdus bulkina kande

³³ Samuel ndek nu sana: Ne buk nanje kame bagimbi tanjo kame sunjomba bale farkina le ina nanjine kinjo kugatok minig. Tanjamba ndo kile yeŋge ne baleni le ina nanje mata kinjo kugatok minamngat nga Agag sana. Tanjakina sulumba Samuel ndek Agag tumba Gilgal tumbran tanje Sunjo am mbolŋge balena le kumna le pike tatana.

³⁴ Tanjamba Samuel ndek tinga nuje tumbran Rama kina le Saul nu tinga nuje tumbran Gibea kina.

³⁵ Samuel nu Saul kusremba nduiye kina. Nu man pro Saul kanjer ndana sulumba nu idusmba ngamungal tatruka wamdus piti njak minna.

Sunjo nu nuje mironj Saul madimba Israel mbal tuku gabat sunjo pilna ta kile nu Saul tuku gare ndana.

16

*Samuel*ŋe David Israel mbal tuku gabat sunjo madina

¹ Kile Sunjo nu Samuel sana: Ne mara mindek Saul tuku ngamunjal tatrukate. Ne wamduš piti ta ginu le kusrewamngat? Ye buk nu Israel mbal tuku gabat sunjo nda minwa ŋga pitaiwen. Kile ne sipsip naunu ande tumba olif kule tolmba tumba ka tanjo ande nyunu Yesi sota Betlehem tumberaj kaye. Yenjo tanjo ta tuku kiŋo ande gabat sunjo minwa ŋga madiwen ŋgina.

² Tanjakina le Samuel nu ndek sana: Ye ndanjmba wam ta ki? Saul nu iswa sulumba ye baleyikat ŋgina le Sunjo nu lafumba sana: Ne makau fatnu ande tumba ka tenjemba nane saninjo: Ye Sunjo atraukam tuku te prowet ŋga saninjo.

³ Tanjamba Yesi tuku pasa pale le nu mata atraukam tuku ma ta mbol prowa le ye ne ndanjmba kam tuku ta sanamngit. Yenjo tanjo ande ne tumni le gabat sunjo minam tuku ŋga olif kulenu ta pisnewa ŋga Samuel sana.

⁴ Tanjaka sana le Samuel nu tinja Sunjo tuku minje dubimba Betlehem kambim saka kina le tumberaj ta tuku gabat kame nane nu te-silikinaig sulumba piririmba kuru kuru mayemba nu sanaig: Ne ngamunjal mukuk singam prote e nginaig le

⁵ Samuel ndek lafumba sakina: Au. Ye Sunjo atraukam prowet. Tane mata Sunjo am mbolŋge purferŋnu mayok kumba ye dubiyap le sine atraukam kab ŋga saninjo. Tanjamba Yesi nuje kiŋo kame ndon njakmba purferŋnu mayok kinaig le nu nane atraukam tuku ma mbol kambim tuku wikina le pronaig.

⁶ Nane pronaig le Samuel nu Yesi tuku kiŋo nuje Eliab kanjermba nuje wamdušmbi sakina: Sonndo. Tanjo Sunjoŋge madina ta prowat noten ŋgina kande

⁷ Sunjoŋge nu sana: Ne nu tuku ngarusu kuennu maditaknu ta kanjerte ta ye nu mbulit. Tanjo kameŋge ngarusu mbolŋge ndo pilengade ta ye tanjo tuku ngamunjal kanjerka pileninjet tuku ŋgina.

⁸ Kile Yesi ndek kiŋo nuje Abinadab wika tumba Samuel tugum kina le Samuel nu sana: Sunjoŋge tanjo te mata madi ndana ŋgina.

⁹ Tanjakina le Yesi nu man ka Sama tumba prona le Samuel nu sakina: Sunjoŋge tanjo te mata madi ndana ŋgina.

¹⁰ Tanjakina le Yesi nu nuje kiŋo kat nuje bailkamba kusrekina ta man nduik nduik kilmba Samuel tugum prona le Samuel nu sana: Sunjoŋge nane te inum madi ndana ŋgina sulumba

¹¹ nu man Yesi kusnana: Ne tuku kiŋo kat nanje noten ndo e ŋgina le Yesi nu sana: Kiŋo ngribmik ta nda prowat. Nu sipsip kulatnu ket ŋgina le Samuel ndek nu sana: Ne ka tanjo ande kukula le kumba ka nu tumba te prowa. Prowa le sine atraukamngig ŋgina.

¹² Tanjakina le Yesi nu tanjo ande kukulna le kumba ka kiŋo nuje ta tumba prona. Kiŋo mo ta sanjriknu. Nuje ngarusu tumail pasi gabat waje amnu maditaknu.

Kile Sunjoŋge Samuel sana: Tanjo sakit ta noten. Ne olif kulenu tumba tanjo te kule pisnewa ŋgina le

¹³ Samuel ndek David tuku aba kat nuje tuku am mbolŋge olif kulenu ta tumba David tuku gabat mbolŋge kutuna. Tanjamba nu tinja luka Rama kina. Kina le Sunjo tuku Guwa ta David sanjri pilemba nu mbolŋge minmba minna.

Sunjoŋge bukla ande kukulna le Saul nginŋan serna

¹⁴ Sunjo tuku Guwa o buk Saul kusrena le kile Sunjoŋge bukla ande kukulna le Saul nginŋan serna.

¹⁵ Tanjana le nuje piro tanjo kameŋge nu sanaig: O sunjo, ne isa. Bukla ande Kuatenge kukulna le ne nginŋan sernate tukunu

¹⁶ ne sine pasa sasinja le sine tanjo ande gita kat kila ta te-silika tumba ne tugum probe le bukla ta man ne nginŋan sernam prowa ta nuje gita ta katwa le ne man mayekamngat ŋga Saul sanaig.

¹⁷ Tanjaka nu sanaig le nu piro tanjo kame ta saninjo sakina: Ta maye. Tane kape ka tanjo ima nu gita usre mayete ta te-silika tumba ye tugum te prowap ŋgina le

¹⁸ piro tanjo andenge ndek Saul sana: Ye Betlehennu tanjo Yesi tuku kiŋo nuje nu gita usre tugunu ta ye nu kila. Nu kame tanjo sanjriknu. Nu kuru kuru ndakate tuku. Nu minje tanjo maditaknu. Sunjo nu ndon minit ŋga Saul sana le

¹⁹ nu ndek nane kukulninmba Yesi sota kape sulumba kiŋo nuje David sipsip kulatkat ta tumba prowap ŋgina le nane Yesi sota kinaig.

²⁰ Nane kinaig ka Yesi tugum pronaig le nu ndek bret afu kilmba sambe sigrika donki mbol pilmba grep kule aganjmor ngaronumbi tolna ta tumba meme fatnu ande tumba David kile-tuna le kilmba Saul sota kinaig.

²¹ Kinaig ka Saul tugum pronaig le nu David kanjermba nzali mayena le Saul nu David madimba nuje kame aganj ndende kugraka nu dubiwam tuku piro ta nu tuna.

²² Tanjamba Saul ndek Yesi tuku pasa pilmba sakina: Ye ne tuku kiŋo te nzaliyate. Nu ye tuku piro tanjo minamngat ŋga sana.

²³ David nu Saul ndon minmba Kuateŋge bukla kukulanu le Saul ŋginŋan seranu ta Davidŋge ndek gita katanu le bukla ta Saul kusremba kua kambinu le Saul nu maŋ wamdus purfemba maye minanu.

17

Goliat nu kame buwam tuku Israel mbal wikina

¹ Mara ande Filistia mbal nane kame tuku kuaneka pro Yuda kilke sunŋo Soko tumbranŋge maŋgurkinaig. Maŋgurkinaig sulumba nane ka Efes-Damimŋge tumbranŋ ulnaig. Efes-Damim ta Soko tumbranŋ Aseka tumbranŋ ŋgamu-ŋgamuŋge minna.

² Nane tanŋe minnaig le Saul nu Israel tuku kame tanŋo kile-maŋgurka kilmba ka kame tuku kuaneka Ela ma gutoŋŋge tumbranŋ ulnaig.

³ Filistia mbal nane tabe inumŋge tinŋinaig le Israel mbal nane tabe inumŋge tinŋinaig. Ma gutoŋ ta ŋgamuŋge.

⁴ Kile kame gabat ande nyunu Goliat nu Filistia mbal tuku nyu tumba kilim ka nane Israel mbal kame tuku wikina. Goliat nu Gatnu. Nu kuen ŋayo mita keŋmba tanŋaŋ.

⁵ Nu hat kareŋnu kaikina ta ainmbi wakeiwanu. Ngarosu sonŋam tuku agan silikina ta mata ainmbi wakeiwanu ta pitinu 50 kilo tanŋaŋ.

⁶ Nu kupe songina agan ta mbanduwan mirena ta mata ainmbi ndo wakeikanu.

⁷ Nu tuku sibugi ta sunŋokanu piti ŋayo. Agonu ainmbi wakeiwanu ta pitinu 7 kilo tanŋaŋ. Kame tanŋo andeŋge Goliat tuku kandim nuŋe kuramba Goliat tumailamŋge tinŋina.

⁸ Kile Goliat nu tinŋa Israel kame kuasmbi ta wi kuenŋa saninŋina: Tane ndaŋam kame tuku kuaneka tinŋa minig e? Ye Filistianu. Tane ŋakmba Saul tuku piro tanŋo kame. Tanŋine tanŋo ande madiwap le pro ye ndonŋ kame buwa o.

⁹ Nu ye te-ibenyumba baleyuwa ta sine ŋakmba tane tuku piro tanŋo minamŋgig. Ko yenŋe nu te-ibenmba balewi ta tane ŋakmba sine tuku piro tanŋo minamŋgaig ŋga wikina.

¹⁰ Tanakina sulumba nu maŋ lato maim maim pasa ande saninŋina sulumba sakina: Tane Israel kame kuasmbi o. Tanŋine kame tanŋo ande madiwap le sile nu ndonŋ kame bupe o ŋgina le

¹¹ Saul nu nuŋe kame kuasmbi ndonŋ pasa ta ismba kame kuru ŋayomba wamdus fulilka minnaig.

David nu aba kat nuŋe sota kame ma mbolŋkina

¹² David mam nuŋe Yesi nu Betlehemnu tanŋo. Nu Efrat kumamŋge Yuda ma tugu mbolŋge minna. Yesi nu kiŋo kame 8 ŋak.

Saul nu gabat sunŋo minna ta Yesi nu buk saibo pile mayena.

¹³ Nu tuku kiŋo kame keŋmba ta nane Saul ndonŋ kame mbolŋge minnaig. Kiŋo mulum ta nyunu Eliab. Nu dubiknu ta nyunu Abinadab. Kiŋo keŋnu ta nyunu Sama.

¹⁴ David nu kiŋo ŋgrimbik. Nu tuku aba kat nuŋe keŋ ta ndo Saul ndonŋ kame mbolŋge minnaig.

¹⁵ David nu ait afu Saul tugumŋge piroka minanu. Ait afu nu Saul kusremba ka Betlehemŋge mam nuŋe tuku sipsip kulatka minanu.

¹⁶ Filistia tanŋo ta maratukuk furiram mindek ait 40 nu pro ma kilimŋge tinŋa kame tuku wika minmba minna.

¹⁷ Tanŋamba minna le mara ande Yesi nu kiŋo nuŋe David kukulmba sana: Ne braiŋ tinŋa wit pasokanu sonŋ ŋak te tumba bret 10 te turmba kilmba aba kat naŋe kame mbolŋge minig ta sota kaye.

¹⁸ Ne sis 10 te turmba kilmba ka nanŋine kame gabat sunŋo ta tawe sulumba aba kat naŋe kanŋerka. Nane mine mayewaig kande nane tuku mindesil ande tumba luka prowa le nane mage minig ta ye kila palmbimŋgit.

¹⁹ Aba kat naŋe, Saul, kame kuasmbi ŋakmba nane Ela ma gutoŋ tanŋe Filistia mbal ndonŋ kame bumba minig ŋga David sana.

²⁰ Kinymba mafena le maratukuk tinŋa David nu sipsip kilmba tanŋo andeŋge kulatkuwa ŋga samba nu mam nuŋeŋge kukulna ta dubimba nyamagan kilmba kina. Kina ka Israel kuasmbi kame tuku ŋgumbeyumba kine ilemba minnaig le kile-siglikina.

²¹ Nane Israel mbal inumŋge Filistia mbal inumŋge kame tuku munŋu titika minnaig.

²² Minnaig le David ndek nuŋe agan ndende ta kulat tanŋo tugum tanŋe kusreka nu pinderka kame kuasmbi ta tugum kumba aba kat nuŋe kanŋerka tane mage minig e ŋga kusnaninŋina.

²³ David nu aba kat nuŋe ndonŋ pasatumba minna le Filistia kame gabat Gatnu tanŋo Goliat nu maŋ kilim ka mayok tanŋe tinŋumba wi kuenŋa pasa mara mindek sakina tanŋamba maŋ sakina le David nu isna.

²⁴ Nane Israel kame kuasmbi tanŋo ta kanŋermba kuru kuru mayemba kua kinaig sulumba

²⁵ nanŋine nanŋine sakinaig: Ai si. Tanŋo si maŋ pro sine maim maim pasa sinmba kame tuku wika minit. Tanŋo ima nu tanŋo si balewa le kumwa ta nu Saulŋge ndametinŋ sunŋokanu tumba kulim nuŋe turmba tam-bimŋgat. Tanŋo ta tuku tugu mata nane takis yaika kile nda ŋga saka minnaig.

²⁶ Tanŋamba saka minnaig le David nu nane afu nu tugumŋge minnaig ta kusnaninŋina: i ... Filistia tanŋo ŋgaro nda pikanu si nu

Kuate abo tugu njak nu tuku kame kuasmbi maim maim pasa ningit. Tanjo inumnje Filistia tanjo si balewa le sine kiko patikate ta kugawa ta Saulnje ndanjanjat e nga kusnaninjina le

²⁷ nane nu sanaig; Tanjo ima nu Filistia tanjo ta balewa ta nu tanjamba tanjamba kamnjat njinaig.

²⁸ David nu nane ndon pasata minna le aba nuje sunjo Eliab nu kangerna sulumba ka David sawe lika sana: Ne ndanjam saka pro te tanje minit? Ne tuku sipsip ma baknu mbolnje imanje kulatkate? Ye kila. Ne maim maim tanjo. Ne tuku manjau ta mayenu kuga. Ne ake kame bube le kanjeram saka te ta prowat nga sawe likina.

²⁹ Tanjakina le David ndek aba nuje sana: Ne ndanjam ye saye likate. Ye ake kusnanjit nga sakina sulumba

³⁰ nu aba nuje ngumnemba manj tanjo ande kusnana le tanjo tanje manj pasa ndui ta ndo David kubeu tuna.

David nu Saul tugum prona

³¹ Kile tanjo afu nane David pasatina ta ismba ka Saul kubeu tunaig le nu ndek nane afu kukulnijnmba saninjina: Kape ka David tumba prowap njina le nane kinaig ka David tumba pronaig.

³² Nane David tumba pronaig le nu ndek Saul sana: O gabat sunjo, tane Filistia tanjo si tuku wamdus fulfil ndakap. Ye ne tuku piro tanjo minet. Yenge ka nu ndon kame buwamnjat njina le

³³ Saul nu sana: A ... ne kumunj kuga. Ne ndanjam Filistia tanjo si ndon kame buwam sakate? Ne sanjrinu kuga. Nu si kame gabat nga sana.

³⁴ Tanjakina le David ndek nu sana: O gabat sunjo, ye yinje mam tuku sipsip kulatket tuku. Laionnje beanje sipsip fatnu ande nzonga tumba kinit ta

³⁵ ye nu yokermba sipsip fat ta yaiwet tuku. Tanjawet le nu ye makeyam bafute le ye nu tuku njinfok biymba balewet.

³⁶ Ye buk laion bea bale faren. Tanjamba ndo kile Filistia tanjo ngaro nda pikanu si Kuate abo tugu njak nu tuku kame kuasmbi maim maim pasa ningit ta mata balewamnjat.

³⁷ Sunjonje ye sinzanyina le laionnje beanje ye bale ndayinaig. Nunje ye manj sinzanyuwa le Filistia tanjo sinje ye baleye nda njina. Tanjakina le Saul nu sana: Ta maye. Ne kaye. Sunjo nu ne ndon minamnjat njina.

David nu Goliat balena le kumna

³⁸ Tanjakina sulumba Saul nu nuje kame aganj ndende ta kilmba David silik-tuna sulumba hat karenju ainmbi wakeiwanu ta tumba David tuku gabat kaina.

³⁹ Kaina le David nu Saul tuku kame bagi ta tina sulumba like tumna ta nu aganj tanjan buk sili ndakina tukunu nu like fugumba Saul sana: Ye aganj ndende te njak like fuguwet. Ye aganj ndende te sili gilai njina sulumba aganj ndende ta paske likina.

⁴⁰ Tanjamba nu nuje sipsip kulatkanu ndumndum ta tina sulumba kumba ka kule skur tanje ndame fonfon gubo gubok 5 kilmba pale fat sigrikina. Sigrikina sulumba nuje sikpir ta tumba biyam biyam Goliat tugum kina le

⁴¹ Filistia tanjo ta David kanjermba gitmba nu sota ilna. Nu tuku kandim kurawanu tanjo ta ambonjina le Goliat nu ngumnem dubina.

⁴² Tanjamba nu David kanjer tina ta David nu mbanzonu maditaknu tukunu tanjo ta kame buwam kumunj kuga nga nu talana.

⁴³ Talana sulumba nu David kusnana: Ye ne tuku age le ne ye katyam saka ndumndum tumba ilit e nga David kusnana sulumba nuje mbara nyu mbolnje David taprana sulumba

⁴⁴ sana: Ne yale le ye ne baleni sulumba ngarosu nanje tumba sar umanj aganjmor nguikok ninji le nyamnjagig njina.

⁴⁵ Tanjakina le David ndek minje lafumba sana: Ne nanje kame bagi, mbanduwanj, kandim aganj ndende ta kilmba ye ndon kame buwam prote ta ye Israel kame kuasmbi tuku Mbara Sanjri Nayo ne nu maim maim te-tuwit Mbara Sunjo ta nu tuku nyu mbolnje ne ndon kame buwam prowet.

⁴⁶ Ki ait te mbolnje Sunjonje ne tumba ye wai mbolnje pilwa le yenge ne baleni sulumba njinfok nanje kat puramnjat. Tanjawi sulumba ye tane Filistia kame mbal tuku ngarosu tanjine kilmba sar umanj aganjmor nguikok ninji le nyuwaig le sine Israel mbal tuku Mbara sine ndon minit ta kilke njakmba nane katesewamnjagig.

⁴⁷ Sunjo nu kame bagimbi mbanduwanjmbi nuje mbal muskil kile-tidinge ndaninjat tuku ta manjur sunjo te nane katesewamnjagig. Nu nuje sanjri tamba ndo kame bumba tane njakmba kilmba sine wai mbolnje patinunjat nga Goliat sana.

⁴⁸ Tanjamba sana le Goliat ndek dirka David tugum ilna le David nu pitik ndo pinderka Filistia tanjo ta tugum kina sulumba

⁴⁹ nuje pale fat sinam ta wai sirmba ndame ande tumba nuje sikpir ta mbolnje pilna sulumba kuilkuilnga sanjrimba bukngina le ndame tanje ka Filistia tanjo ta tuku tumail pasinu kat fetka sinam kina le nu ndeka kummba truk kina.

⁵⁰ David nu kame bagi kugatok ta nu nuje sikpir le ndame tamba ndo Goliat balena sulumba

⁵¹ pinderka ka nu tugum tanje tinja Goliat nu nuje kame bagi ta gomba tumba njinfoknu kat purna le kumna.

Kile Filistia mbal nanjine kame gabat ta kumna le kanjermba nane drumba kua ka kinaig.

⁵² Kua ka kinaig le Israel Yuda kame mbalnje nane Filistia mbal ta wika raumba kogronka bale farmba kinaig. Nane Saraim kambim tuku ndin ta dubimba kinaig ka ka Gat tumbran Ekron tumbran fonde malaŋga tugum tanje kusrekinaig.

⁵³ Kusrekinaig sulumba luka pro Filistia kame kuasmbi tuku aganj ndende kusreka kua kinaig ta nane kumba aganj ndende ta njakmba yomba kilmba kinaig.

⁵⁴ Kilmba kinaig le David ndek Goliat tuku gabat njinfok kat purmba tumba Yerusalem kina sulumba Goliat tuku kame aganj ndende ta kilmba ka David nuje baibai sinam tanje patikina le minnaig.

⁵⁵ David nu Filistia tango ta tuku kame kina le Saul nu kame gabat Abner kusnana: Kinjo mo si ima tuku kinjo ngina le Abner ndek nu sana: O gabat sunjo, sonndo son nu ima tuku kinjo ta ye gilai ngina.

⁵⁶ Tanjakina le gabat sunjo Saulnje nu sana: Ne kaye ka katesewa ngina.

⁵⁷ David nu Goliat tuku gabat biyam biyam prona le Abner ndek nu tumba Saul sota kinaik ka nu tugum pronaik.

⁵⁸ Pronaik le nu ndek David kusnana: Kinjo mo, ne ima tuku kinjo ngina le nu ndek lafumba sana: Ye piro tanjo nanje Yesi tuku kinjo. Nu Betlehemnu nga Saul sana.

18

Yonatan nu David ndonj gulab mayena

¹ Saul nu David ndonj pasate denjurnaik le Yonatan nu David ndonj wamdus sailkinaik sulumba nu David tuku kume purna.

² Tanjana le Saul nu David ngaikla tumba nuje wande mbolnje pilna le nu manj luka mam nuje sota nda kina.

³ Tanjamba minna le Yonatan nu David tuku kume purmba nu ndonj pasa katmba wamdus ulendinaik sulumba

⁴ Yonatan ndek nuje tawi kuen silikina ta paska David tuna sulumba nuje kame aganj silikanu, kame bagi, tui pangar, let turmba kilmba David kile-tuna.

⁵ Saul nu David kukulanu ta nu kumba kame bumba njueu mbal kilmba bale farnjanganu. Tanjamba kumba minna le Saulnje nu tumba kame kuasmbi ande tuku gabat minwa nga pilna le Saul tuku kame kuasmbi Israel tanjo pino njakmba nane gare-garekinaig.

Saul nu David tuku njueu mayok kina

⁶ David nu Filistia mbal tuku kame gabat ta balena le Israel kame mbal nane Filistia

ndonj kame bumba nane bale farka luka ilmba minnaig le pino kame njakmba tumbran mindek Israel sinamnje nane gare-gareka kupesmba mune ninde lika tambarinj katnjmba nanjine gabat sunjo Saul ndinnye te-silikam kinaig.

⁷ Pino kame ta mune ulmba sakinaig:

Saul nu njueu mbal 1,000 bale farkina le David nu njueu mbal 10,000 bale farkina njginaig.

⁸ Tanjakinaig le Saul nu mune ta ismba gubra torna sulumba nuje wamdusmbi sakina: David nu tanjo 10,000 bale faranu njgade sulumba ye tanjo 1,000 ndo bale faranu njgade. Mine minemba nane nu tumba nanjine gabat sunjo palmbimnjaig nga idusna sulumba

⁹ nu David tuku gubra tumba tira dirka minna.

¹⁰ Kinymba mafena le Kuatenje guwa njayonu pilna le pro Saul tuku wamdus njimngan serna le nu wi kagru-kagrumba mbanduwanj gomba biyna le David nu nuje gita ta tumba mara mindek usremba minna tanjamba nu katna.

¹¹ Tanjana le Saul ndek nuje wamdusmbi sakina: Ese. Kile ne yenje kair turnamngit nga mbanduwanj kuanyingina kande David nu lo silina le manj ande gomba tumba kuanyingina kande ta mata nu lo silina le mbarna.

¹² Saul nu wam ta kanjermba Sunjo nu David sinzanjmba ye njumnyate nga idusmba nu David tuku kuru-kurukina.

¹³ Ta tuku Saul nu David nuje wande mbolnje mine ndakuwa nga nu pilna le ka kame kuasmbi 1,000 tuku gabat minna sulumba David nu kame kuasmbi ta kilmba njueu mbal ndonj kame ulmba likina.

¹⁴ Tanjamba likina le Sunjo nu David sinzanj mayena le wam njakmba kanu ta pro mayenaig le

¹⁵ Saul nu kanjermba David tuku kuru-kurukina.

¹⁶ Tanjana le nane Israel kuasmbi Yuda kuasmbi nane David kame gabat minmba kame ulmba likina ta kanjermba nu tuku nyu payamkinaig.

¹⁷ Tanjamba minnaig ma ma ait ande Saul ndek David sana: Ne mara mindek ye tuku piro tanjo minmba kame mbol sanjri tinja Sunjo tuku nyu mbolnje njueu mbal ndonj kame bumba mina ta ye yije kulim mulum Merab ne tanmbimngit nga sana. Saul nu David balewam fugumba kame mbolnje Filistia mbalnje balewaj nga David tanjamba sana.

¹⁸ Sana le David ndek nu tuku pasa lafumba sakina: Ye tanjo nyu kugatok. Ye tuku tugu mata nane Israel njamuknje nane nyu kugatok tukunu ye kulim nanje ta tam

kumuŋ kuga ŋgina ta Saul nu dirnanŋa sakina: Kuga. Ne yiŋe kulim mulum ta tamŋgat ŋgina.

¹⁹ Tanjamba minnaig ma ma nane muŋgu kilam tuku ait madina ta ka kumuŋgina le Saul ndek kulim nuŋe mulum Merab tumba David tuwe ndaka mbilmba Meholanu tanŋo Adriel tuna.

²⁰ Tanjana le Saul tuku kulim nuŋe ande nyunu Mikal nu ndek David tam tuku torna le nane ka Saul sanaig le ismba ta maye ŋgina sulumba

²¹ ndek idusna: Ye Mikal tuwi le nu pinonu tumba Filistia mbal ndoŋ kame bumba tumailam kuwa le balewaig ŋga idusmba nu David sana: Ne yiŋe kulim mulum tam mbulna tukunu kile kulim ande te ne pinonu ta ŋga sana.

²² Tanjakina sulumba nu nuŋe piro mbal wika saniŋgina: Tane ka David siŋsiŋndo teminyomba sawap: Gabat sunŋo nuŋe piro mbal mata nane ne tuku wamduŋ gare ŋak. Ta tuku ne Saul kulim nuŋe pinonu ta. Tane ka tanjamba David sawap ŋgina le

²³ nane ka David sanaig kande nu nane tuku pasa pitaimba saniŋgina: Ye tanŋo ande nyu ŋak ŋga idusmba gabat sunŋo tuku kulim nuŋe tam tuku wam sa kuaki ŋgade e? Ye tanŋo ŋai ŋguesuk teŋen nde nda ŋgina.

²⁴ Tanjakina le Saul tuku piro tanŋo kame luka ka David mbulmba sakina ta Saul kubeu tunaig le

²⁵ Saul maŋ ndek nuŋe piro mbal kukulinŋmba saniŋgina: Tane ka teŋenmba David sawap. Gabat sunŋo nu ne agari ndindombi ndo pino piyawam tuku saket ta teŋenmba. Ne ka nu tuku ŋgueu mbal mbar lafuwam tuku Filistia tanŋo 100 bale farka nane tuku nduwa ŋgaro kugerka kilmba nu tugum prowa ŋga David sawap ŋgina. Saul nu idusmba David nu ka Filistia mbal ndoŋ kame bumba Filistia mbalŋge balewaig le kumwa ŋga idusmba nu piro ta David tuna.

²⁶ Tanjana le piro tanŋo kame maŋ ka David kubeu tunaig le nu gabat sunŋo tuku kulim ta tam tuku wokina.

Saul nu David ait tuna ta kile ŋgina le

²⁷ nu anŋe suk nuŋe kame kuasmbi kilmba ka Filistia tanŋo 200 bale farniŋmba nduwa ŋgaro nanŋine kugerka kilmba ka gabat sunŋo Saul tuna. Tanjana le nu ndek kulim nuŋe Mikal tumba David tuna le pinonu tina.

²⁸ Wam ta mbolŋge Saul nu katesemba sakina: Sunŋo nu kile David ndoŋ minit ŋgina.

Saul tuku kulim nuŋe Mikal mata David tuku kume purna le

²⁹ Saul nu David tuku kuru kuru mayemba nu ndoŋ ŋgueu ŋak minmba minna.

³⁰ Filistia mbal tuku kame gabat sunŋo nane pro Israel mbal ndoŋ kame buwanu ta David nuŋe kame kuasmbi ndoŋ nane sunŋomba bale faranu. Saul tuku kame kuasmbi nane sunŋomba nda bale faranu. Ta tuku nane tanŋo pino ŋakmba David tuku nyu ndo payamkinaig.

19

Saul nu David balewam tuku ndin sotina

¹ Saul nu David balewam tuku wamduŋa sulumba nuŋe piro tanŋo kame kiŋo nuŋe Yonatan nane saniŋgina ta Yonatan nu David tuku kume purna tukunu

² nu ka David kila samba sakina: Mam nu ne balenam sakate tukunu ne indole maratukuk tiŋga siŋsiŋndo kaye ka ma kuirok ande piro mbolŋge kanŋgermba kuirka le

³ sile mam ndoŋ kumba ne kuirkamŋgat ma ta tugumŋge tiŋga ye mam ne tuku sawi le nu ne mbolŋge ame maŋau kam sakuwa ndeta ye ne sanamŋgit ŋga David sana.

⁴ David nu tanjamba kuirkam kina le Yonatan mam nuŋe ndoŋ pasata pasata kinaik ta Yonatan nu David tuku maŋau mayenu ke likina ta tuku mam nuŋe sana: Mam, ne nanŋe piro tanŋo David ŋayo sili ndamba maŋau ande ke ndaka. Ta ndanŋam? Nu ne mbolŋge mbar ande ke ndakina. Nu maŋau ŋakmba kina ta nu ne turnumba ke likina sulumba

⁵ nu nuŋe kumam tuku idus ndamba Filistia tanŋo ta balena le Sunŋonge sine Israel mbal Filistia mbal tuku wai mbolŋge kile-lukina le ne kanŋgermba gare-garekina. David nu mbar ande ke ndakina ta ne ndanŋam tuku ake sinaŋ nu tuku ndare kutuwam sakate ŋgina le

⁶ Saul nu Yonatan tuku pasa ismba nu pasa sanŋri pilemba sakina: Sunŋo abo tugu ŋak nu tuku nyu mbolŋge ye siŋka saket. Ye David balewe nda ŋgina.

⁷ Tanjakina le Yonatan nu kumba David wikina le pronale pasa ŋakmba mam nuŋe sakina ta nu kubeu tuna sulumba nu David tumba mam nuŋe tugum kina le David nu kame gabat tuku piro ambonŋa kina ta ndo kumba minna.

⁸ Tanjamba minnaig ma ma mara ande nane Filistia maŋ kame ilnaig le David nu nuŋe kame kuasmbi ndoŋ kinaig ka nane ndoŋ kame bunaig sulumba nane sunŋomba bale farkinaig le nane kua ka sili-silinaig.

⁹ Ait ande Saul nu mbanduwan ande waimbi biye ŋak nuŋe wandek sinamŋge minna le Sunŋonge guwa ŋayonu ta maŋ pilna le Saul mbol kina. David nu tanŋe gita katmba minna le

¹⁰ Saul nu David mbanduwan kuanyingna kair turam bafuna kande David nu mbanduwan ta lo silina le kair nduasena. Tanjana le David nu pinderka kilim ka pro kina.

¹¹ Furirna le Saul nu tanjo afu wam paguka kukulningna saningina: Tane ka David tuku wande kulatka minap le mafewa le maratukuk nu balewap nga saningina le nane kinaig. Tanjanaig le piyo nune Mikalnge David sana: Furir te mbolnge ndo ne kua kine ndaka ta indole maratukuk ne balenamngaig nga David sana sulumba

¹² Mikalnge muli ande tumba bubre malanga mbolnge kusna le David nu muli ta dubimba iben ka kua ka pro kina.

¹³ Tanjana le piyo nune nu mbara kanunu ande tumba David tuku kinyam mbili mbolnge te-kinyena sulumba gabat tatu ande meme nguenumbi wakeiwanu ta tumba gabat mbolnge pilmba tawi kaina.

¹⁴ Kile Saul tuku tanjo kame ta David tam pronaig kande

¹⁵ piyo nunge nane saningina: Nu guaze ngak ngina le nane luka kumba Saul kila sanaig le nu nane man kukulningmba saningina: Tane luka kape sulumba David mbain ngak tumba yalpe le ye nu balewi le kumwa ngina.

¹⁶ Tanjakina le nane luka kinaig sulumba wandek sinam kumba mbain mbol mam-bilnaig kande mbara kanunu meme nguenu gabat mbolnge pilna ta mbain mbolnge minna le kanjernaig. Kanjernaig sulumba nane luka kumba Saul sanaig le

¹⁷ nu ndek Mikal wika kusnana: Ndanjam saka ne ye yabiriyumba yiye nguenu tanjo ta kanger ndowat le kua ka pro ket ngina le Mikal nu pasa lafumba sana: Nu ye sayina ye nu turi le kua kine ndakuwa ta nu ye baleyam sakina. Tanjakina le ye nu turen le pro kina nga mam nune sana.

¹⁸ David nu kua ka kina ka Rama tumbranngge Samuel te-silikumba manau kame Saulnge nu mbol kina ta kubeu tuna le Samuel nu ismba David ndonj kinaik ka Nayot tumbranngge minnaik.

¹⁹ Tanje minnaik le tanjo afunge pro Saul sanaig: David nu Nayot tumbran Rama patumba tanje minit nga Saul sanaig le

²⁰ Saul ndek tanjo afu kukulningina le David biye tiwam kinaig kande tuan tanjo kuasmbi ande Samuel dubimba pasa yeki yeki kuklimba minnaig le kanjerkinaig. Tanjanaig sulumba tanjo kame ta Kuate tuku Guwanje wamdus ningina le nane mata pasa yeki yeki kuklimba minnaig.

²¹ Tanjamba minnaig le Saul nu isna sulumba nu man tanjo afu kukulningina le kinaig ta nane mata Kuate tuku Guwanje wamdus ningina le pasa yeki yeki saka minnaig. Tanjanaig le Saul nu man lato tanjo

kuasmbi ande kukulningina le kinaig ta nane mata wam ndui ta ndo kinaig.

²² Tanjanaig le Saul nune mironj Rama kina ka kule burok ande Seku ma tugumngge minna ta tugum prona sulumba tanjo afu kanjerkina kusnaningina: Samuel le David ani tanje minik e ngina le nane nu sanaig: Nale Rama patumba Nayot tumbranngge minik nginaig le

²³ nu ndin dubimba Nayot tumbran ta kumba ndinngge Kuate tuku Guwa nu mbol prona le nu ndin dubimba kumba pasa yeki yeki kuklimba kina ka Nayot prona.

²⁴ Prona sulumba nu tawi sunjo ta paskumba Samuel tugum tanje pasa yeki yeki kuklimba saka minna. Ki ait ta mbolnge nu ki mbol tanjamba kinymba minna le ka furirmba man mafena. Ta tuku nane kile yaba pasambi sakade: Saul nu mata tuan tanjo ande e ngade.

20

David nu Yonatan ndonj pasa katmba ngamunggal ulendinaik

¹ Saul nu Nayot tumbran prona le David nu Saul ram kua ka ma ta kusremba Yonatan sota kina sulumba sana: Ye ame manau mam nanje mbolnge mbaren le nu ye baleyam bafute e ngina le

² nu lafumba sana: Mam ne balene nda. Nu ame manau kam bafumba ta nu ye sayumba yabuye nda. Ta tuku ye ne sanet nu ne balene nda ngina kande

³ David man lato sana: Ne ye tuku kume purte ta mam nanje nu kila tukunu ne wamdus ngayongikat nga idusmba ne sane nda. Sunjo abo tugu ngak nu tuku nyu mbolnge ne tuku nyu mbolnge ye sinja sanet. Mam nanje buk ye baleyam bafute le kamuset ngina.

⁴ Tanjakina le Yonatan nu ndek David sana: Ye ne ndanndanjamba turnam tuku saka ta ye kamngit ngina le

⁵ David nu tenjemba sana: Indole tambun kitek prote tuku ait ta ye gabat sunjo ndonj isukusam tuku ta ne woka ta ye ka guton tanje ait kenjmba kuirka minamngit.

⁶ Tanjawi le mam nanje nane promba isukusmba minmba ye kiringa kusnanuwa kande ne tenjemba sawa: Yar mindek nunge tugu nane promba Betlehemnge manjurka atraukade tukunu nu pitik ndo kambim tuku ye sayat.

⁷ Tanjamba mam nanje sawa le nu ta maye nguwa ta ne katesewamngat nu ye bale ye nda. Ko nu gubra sunjo tuwa ndeta ne katesewamngat nu ye baleyam tuku wamdus kuyarkat nga Yonatan sana.

⁸ Tanjakina sulumba nu man lato sana: Sile buk Sunjo am mbolnge pasa katmba ngamunggal ulendiker tukunu ne ye gilai

ndanja ye sinzanyumba mina. Ko ye mbar ande njak ndeta ne ye tumba mam nanje tuku wai mbolnje pale le bale ndayuwa. Nanje miron ye baleya ngina le

⁹ Yonatanje nu sana: Ne wamodus tanjamba nda ta. Mam nu ne njayo silinumba balenam bafuwa le ye kamusmba ta ye ne yabune nda. Ye ne kila sanamngit ngina le

¹⁰ David ndek nu kusnana: Indole tane isukusmba minmba ne mam nanje ye tuku nga kila sawa le nu gubrambi pasa lafuwa ta imanje pro ye kila sayamngat e nga Yonatan sana le

¹¹ nu ndek David sana: Sile gutonj si kap sulumba pasa-pasakube nga nale tinga kinaik.

¹² Nale kinaik ka gutonj ta promba kile Yonatanje David sana: Singine Israel mbal tuku Mbara Sunjo sile pasa sakamngik ta nu isamngat. Indole ko aspile ait tenjen mbolnje ye mam ne tuku nga sawi le nu wokuwa ndeta ye ne tuku pasa palmbimngit.

¹³ Ko mam nu ne njayo silinam bafuwa ta ye ne kila sani le ne kaye. Ye tanja ndawi ta Sunjo nu ye mapeye nda. Sunjo nu mam ndonj minna tanjamba ndo nu ne ndonj mata minwa le

¹⁴ ye kume ndaka mini kande ne ye idusyumba Sunjonje sine mapesingit tanjamba ye mapeya le nane ye bale ndayuwaig.

¹⁵ Tanjamba ndo Sunjonje ne tuku njueu mbal njakmba njago siglikuwa le ne ye tuku ndare kame ndo mapeninjmba sinzanyinjga nga David sana.

¹⁶ Tanjakina sulumba Yonatan le David nakile ndare ndonj pasa katmba Yonatanje David sana: Sunjonje ne tuku njueu mbal mapeninjga nda ngina.

¹⁷ Tanjakina sulumba Yonatan nu David tuku kume purna tukunu nu David manj lato pasa sanjri pilewa nga sana.

¹⁸ Kile Yonatan ndek David sana: Indole tambun kitek tuku pagumba nye ait ta ne isukusam pro ndawa ta mam nu wamodus suluwamngat.

¹⁹ Tanjawa sulumba ne aspile manj ka ne ambonga kuirkina ma ndame sunjo Esel njgade ta ngumnemnje kuirka mina le

²⁰ ye tui fatnu kenjmba ne minamngat ma ta tugumnje aganj ande madiwanu sukmba parsingamngit.

²¹ Tanjamba ye kinjo ande tui fat kame ta sotam tuku kukulmba ne katesewam tuku pasa tenjenmba sawamngit: Tui fat kame ta ibenja ta tanje ndekaig ngi ndeta ne tenjenmba katesewa. Mam nu ne mbolnje manjau ande ke nda. Ye pasa ta Sunjo abo tugu njak nu tuku nyu mbolnje sanet.

²² Ko ye kinjo ta sawamngit: Tui fat kame ta o kasom sinje ndekaig ngi ndeta ne ma

ta kusremba kua kaye. Sunjo nu ne kukulnuwa le ma ta kusremba pro kambim tuku nga sanate nga katesewamngat.

²³ Sile pasa katmba sanjri pilewik ta Sunjonje kanjerat. Nu mara mindek sile ndonj minamngat ngina.

²⁴ Kile David nu kina ka ma gutonj tanje kuirkina. Kuirka minna le tambun kitek prona le Saul nu isukusam promba

²⁵ nune mara mindek minyokanu mbili kair gemmba ta tumba minyokina. Tanjana le Yonatan nu tingina le Abner pro Saul gemmba minyokina. David tuku mbili ta ndo ake minna ta

²⁶ Saul nu ait ta mbolnje nu tuku kusna ndanjinna. Nu tenjenmba idusna: David nu wam ande Sunjo am mbolnje mbarmba nu purfenju kuga tukunu pro ndawat nga idusna.

²⁷ Tanjamba idusmba minna le tambun kiteknu tuku ait arnu mbolnje David nu manj isukusam nda prona le Saulnje kinjo nune Yonatan kusnamba sakina: Ndanjam tuku Yesi tuku kinjo ta kubele kite mata sine ndonj isukusam pro ndawat ngina le

²⁸ Yonatanje mam nune tuku pasa lafumba sana: Nu Betlehem kambim tuku ye dirnanga kusnayina sulumba

²⁹ sakina: Yinje abanje sine Betlehemnje manjurka atraukam tuku pasa pilna tukunu ne ye tuku gulab mayenu ndeta ne ye kaye nga le ye yinje aba kame sota ka ngina. Wam ta mbolnje nu sine ndonj isukusam pro ndawat ngina.

³⁰ Tanjakina le Saul nu Yonatan tuku gubra torna sulumba sana: Ne ma njamukok kutu ande. Ne Yesi tuku kinjo ta ndonj gulab mayete ta ye kila. Ne nanje wam ta mbolnje ndo tale ina nanje ndonj kiko tamnjgaik ngina sulumba

³¹ sakina: Yesi tuku kinjo ta minwa ta ne gabat sunjo mine nda. Ta tuku ne tango afu kukulnjga le kuwaig ka nu tumba prowaij le ye nu balewi ngina le

³² Yonatan nu pasa lafumba mam nune sana: Nunje ame manjau mbarna le ne nu balewam sakate ngina kande

³³ Saul nu nune mbanduwanj tumba Yonatan nduasewam tuku kuanjngina sulumba ndaflona. Tanjana le Yonatan nu mam nune David balewam tuku wamodus sungokanu njak ta katesena sulumba

³⁴ nu gubra tormba isukusam tuku mbili ta kusremba kilim kina. Tambun kiteknu tuku ait arnu ta mbolnje nu isukuse ndaka minna le ka furirna. Ta ndanjam? Mam nune David kiko pilena le nu ta tuku wamodus tatrunkina le isukusam mbulna.

³⁵ Mafena le maratukuk tinga Yonatan nu nakile pasa katnaik ta dubimba kinjo ande tumba David sota ma gutonj ta kinaik ka

³⁶ ma gutoŋ taŋge Yonatanŋge kiŋo ta sana: Ye tui fat parsinŋi le o si ta kuwaig kande ne pinderka ka sota ŋgina. Taŋakina le kiŋo ta pinderka kumba minna le nu lukamba mbol mbol tui fat ande parsinŋina le simŋge ndekina.

³⁷ Kiŋo ta nu kina ka tui fat ndekina magot ta tugumŋge tiŋgina le Yonatan ndek wika sana: Dir dir si kaye. Tui fat ta o si tamŋge ndekat ŋgina sulumba

³⁸ Yonatan nu maŋ lato kiŋo ta wika sana: Ne ake taŋge tiŋ mine ndaka. Pitik kaye ŋgina le kiŋo ta ka tui fat tumba luka nuŋge gabat tugum kina.

³⁹ Kiŋo ta nu Yonatan maŋau kina ta tuku tugu katese ndana. Yonatan le David nakile ndo kila.

⁴⁰ Kile Yonatanŋge kiŋo ta tui paŋgarnu fatnu kame ta turmba kile-tumba kukulna le kilmba luka tumbranŋ kina.

⁴¹ Kiŋo ta luka tumbranŋ kina le David nu ndame maŋgur ŋgumemŋge kuirka minna ta tiŋga kilim ka promba Yonatan tugum taŋge dagol tidronŋa lokam keŋna. Taŋamba nu tiŋga Yonatan mumumba nale muŋgu mumuka malmbikinaik.

David nu wamduŋ tatruka suŋgomba malmbikina le

⁴² Yonatan ndek nu sana: Sile Suŋgo tuku nyu mbolŋge pasa sangri pilekeŋ ta Suŋgo nu sile ndoŋ sikile ndare kame ta ndoŋ minmba minamŋgat tukunu ne ŋgamuŋgal mukuk wamduŋ bulok ŋak kaye ŋgina le David nu tiŋga kina le Yonatan nu luka nuŋge tumbranŋ kina.

21

David nu Saul ram kua Ahimelek sota kina

¹ Kile David nu kua ka pris Ahimelek sota Nob tumbranŋ kina ka ta prona le nu David kaŋgermba kuru-kuruka nu tugum kumba kusnana: Ne ndaŋam nanŋe mata te prote e ŋgina le

² David nu lafumba sana: Gabat suŋgo Saulŋge ye piro sat le te prowit. Nu teŋenmba ye sayat. Ye ne piro tinmba kukulni le andeŋge ise ndakuwa ŋga sayat. Yiŋe kuasmbi nane ye te-silikam kande nane ma inumŋge ye te-silikuwaig ŋga saninŋen.

³ Kile ne bret afu ŋak ndeta ye 5 kile-sa. Kuga ndeta nyamagaŋ afu kise sa ŋga pris ta sana.

⁴ Taŋakina le pris ta ndek nu sana: Ye ake bret afu mine ndakade. Tukul bret Kuate am mbolŋge patikanu ta ndo minig. Ne nanŋe kame taŋgo ndoŋ tane pino ndoŋ kinye ndakade kande ne bret ta kila ŋga sana le

⁵ David nu lafumba pris ta sana: Ye ne yabrane nda. Sine kile pino ndoŋ kinye

ndakeg. Sine ŋgueu mbal ndoŋ kame buweg ta kame mbal nanŋine kame agaŋ ndende ta turmba Suŋgo am mbolŋge purfeŋnu ndo minig. Kite sine piro ande kaŋŋig tukunu sine taŋamba purfeŋnu ndo mineg ŋga sana.

⁶ Nyamagaŋ afu mine ndakinaig tukunu pris ta tukul bret ta kilmba David kile-tuna. Nane tuku maŋau ta bret ambokok ta kilmba kile-kasoka bret kitek kilmba Kuate am mbolŋge patikanu.

⁷ Ait ta mbolŋge Saul tuku agaŋmor kulatkanu gabat Edomnu taŋgo nyunu Dowek nu atraukam tuku Suŋgo tuku Wande mbol taŋge minna.

⁸ Minna le David ndek Ahimelek kusnana: Ne mbanduwan ande ko kame bagi ande ŋak kande ye sa. Ye gabat suŋgoŋge piro sat ta braiŋ kam tuku ŋgat le ye prepreka kame agaŋ ande te ndakit ŋga sana le

⁹ nu ndek David sana: Ye kame bagi ndindo ndo minit. Ne buk Ela ma gutoŋ nziŋge Filistia taŋgo Goliat balena nu tuku kame bagi ta tumba tawimbi songa pris tuku tawi ŋgirpemŋge pilnaig ta ndo minit. Tamŋgat kande te-tini ŋgina le David ndek sakina: Ese. Kame bagi ta mayenu ndo kame bagi afu minig taŋaŋ kuga ŋga yaimba tumba kina.

David nu kua ka Gat kina

¹⁰ Kile David nu Saul ram kua ka kina ka Gatnu gabat suŋgo Akis tugum prona le

¹¹ Akis tuku piro taŋgo kame David kaŋgermba ka Akis sanaig: Taŋgo si Davidŋge. Nu nuŋge kilke tuku gabat suŋgo. Nane pino kame o buk nu tuku mune ulmba kupesmba sakinaig: Saul nu ŋgueu mbal 1,000 bale farninŋina le David nu ŋgueu mbal 10,000 bale farninŋina ŋginaig ŋga Akis sanaig le

¹² David nu pasa ta ismba gabat suŋgo Akis tuku kuru kuru mayemba

¹³ nane tuku am mbolŋge nu ŋginŋan taŋgoŋge wam kekekina sulumba nu ndo ŋginŋan mayewanu sukmba kumba ka tumbranŋ koranu fonde malanga mbolŋge ma kuyir-kuyarna sulumba subal promba miŋge zizin mbolŋge kutuka ndekina.

¹⁴ Taŋana le gabat suŋgo Akis ndek nuŋge piro taŋgo kame saninŋe lika sakina: Ngan palmbinu te ndaŋam saka tumba ye tugum te prowaig?

¹⁵ Tane idusde sine tuku tumbranŋ te ŋginŋan taŋgo kugatok e ŋga maŋ ngan palmbinu te tumba te ta prowaig? Taŋgo te ye tuku wande mbolŋge nda palpe le minwa ŋga saninŋina.

22

David nu Adulam sikar burok sinam taŋge minna

¹ Kile David nu Gat kusremba kua ka kina ka Adulam sikar burok kumba tanje minna. Minna le nuje aba kat nuje, nuje kuasmbi njakmba nu tanje minna ta isnaig sulumba nane kinaig ka tanje nu te-silikinaig.

² Tanjanig le tanjo afu nane piti njak njak afu ndametinj kugatok afu ndagari njak ta nane kua ka David te-silika nu ndonj tanje minnaig sulumba nu nangine gabat minwa nga madinaig. Nane kuasmbi tanje kua ka nu ndonj minnaig ta ulendimba 400.

³ Tanjamba minnaig ka mara ande David ndek tinja Misper tumbrañ Moab kilke mbol kina sulumba Moabnu gabat sunjo ta sana: Ye yinje ina mam kilmba pro ne tugum tenje kusreki le minwaik le Kuatenje ye mbol ndanjanjamngat ta kila pili sulumba man luka pro kilamngit nga sana.

⁴ Tanjaka sana le Moabnu gabat sunjo nu wokina le David ndek ina mam nuje kilmba nu tugumnge kusreka nu nuje tinja luka kumba ka sikar burok sinam tanje kuirka minnaig.

⁵ Tanjamba minnaig le mara ande tuan tanjo Gad nu David tugum promba sana: Ne tinja sikar burok te kusremba Yuda ma tugu mbol kaye ngina le David nu ndek tinja Heret ma yamban sinam ta kina.

Saulnje pris kame bale farnjngina

⁶ Minnaig ma ma nane afunje David nuje kuasmbi kilmba ka Heret yambanng minnaig ta kumba ka Saul sanaig. Sanaig le Saul ndek Gibeat tumbrañ binj mbol tanje ail sunjo ande kumnemngje nuje mbanduwan biye njak minyokina sulumba piro mbal nu laipmba minnaig ta

⁷ sanjnge likina: Tane Benyamin tuku kuasmbi tane ise tiwap. Tane idusde Yesi kinjo nujenje tane nyam piro sugu sugu grep piro sugu sugu walmba tinguwa sulumba kame gabat maditjmba kuasmbi 1,000 ko kuasmbi 100 kulatkam tuku patikamngat nga idusde e?

⁸ Tane tanjamba idusnaig sulumba pasa katmba ye yinje kinjo Yonatan nale Yesi kinjo nuje ndonj wamdus ulendinaik ta ye yabuyinaig e nga sanjnge likina sulumba sakina: Yinje kinjo nu yinje piro tanjo David ndonj wamdus ulendinaik tukunu David kile ye njayo siliyam tuku ndin sotate ta tane tuku andenje ye idusyumba ye kila sa ndayina ngina.

⁹ Tanjakina le Edomnu tanjo Doweck nu Saul tuku piro mbal tugum tanje minna nuje ndek Saul sana: Ye Yesi kinjo nuje pro Nobnje Ahitub kinjo nuje Ahimelek tugum prona le kanjeren.

¹⁰ Ahimelek ndek Sunjonje David sinzanja nga yabanja sulumba nyamagan afu kile-tumba Filistia tanjo Goliat tuku kame

bagi ta turmba David te-tuna nga Saul sana le

¹¹ nu pasa ta ismba tanjo afu kukulningina le ka Ahimelek nuje kuasmbi ndonj Nobnje pris pirokinaig ta njakmba kilmba gabat sunjo Saul tugum pronaig.

¹² Kile Saul ndek Ahimelek sana: Ahitub kinjo nuje, ye ne ndonj pasa njak ngina le nu ndek sana: O gabat sunjo, ne saka le isi ngina le

¹³ Saul ndek nu sana: Yesi kinjo nuje ne sota kina le ne ndanam saka nyamagan afu kile-tumba kame bagi te-tumba Kuatenje sinzanja nga nu tuku yabanja? Ne tanjana le kile nu ye njayo siliyam tuku tair minit ngina.

¹⁴ Tanjakina le Ahimelek ndek Saul tuku pasa lafumba sakina: Ne tuku piro mbal te ima David suk minge dubi mayete? Nane mbiyel nane nu kame gabat minmba ne kigraibka ne tuku wande mbolnje nyu sunjo njak minit.

¹⁵ Ta tuku ye Kuate yabanjmba nu sinzanja ngen wam ta kitek ande ken le ne ye yinje kuasmbi te ndonj sine kilmba pasa mbolnje patikate e? Nu ne njayo siliyam tuku tair minanu ngate pasa ta sonndo ye gilai ngina kande

¹⁶ gabat sunjo nu tuku pasa ta lafumba sana: Kuga. Ne nane kuasmbi ndonj tane njakmba kumamnggaig ngina sulumba

¹⁷ nu kame mbal nane laipnijnmba minnaig ta sanjngina: David nu ye ram kua ka kina ta nane kila ta nane ye yabuyumba nu mapenaig le kina tukunu tane Sunjo tuku pris kame te kilmba bale farap ngina kande nane pris kame ta bale faram tuku kurukuruka mbulnaig.

¹⁸ Mbulnaig le Saul ndek Doweck sana: Ne ilmba pris kame te kilmba bale farka ngina le nuje pro Sunjo tuku pris 85 ta njakmba bale farke suglukina.

¹⁹ Tanjana le Saul nu tinja pris kame ta tuku tumbrañ Nob kina sulumba tanje nu tanjo pino, kinjo kame, kutu amo mbolok, makau donji aganjmor njakmba bale farmba tumbrañ sina tumu pilna.

²⁰ Tanjana le Ahimelek tuku kinjo nuje Abiatar nunge ndo kua ka David sota kumba

²¹ Saulnje Sunjo tuku pris kame bale farnjngina wam ta kubeu tuna le

²² David ndek nu sana: Ye pro mam nane tugumnge minen sulumba Doweck tanje minna le kanjermba ye buk idusen ta kile kumungat. Osese. Yenje ne tuku ndare tuma yambarken.

²³ Ta tuku ne kuru kuru ndaka. Saul nu sile balesikam tuku ndin sotate tukunu ne ye ndonj tenje mina le yenje ne kigraibkamngit nga Abiatar sana.

23

David nu Keila mbal turkina

1 Tanjamba minnaig ma ma mara ande tanjo afu nane pro David kubeu tumba sanaig: Nane Filistia mbalnge pro Keila mbal ndonj kame bumba nane tuku nyamaganj kile-wandekkinaig ta njakmba kuaryamba yomba kilmba kinaig nga sanaig.

2 Tanjaka sanaig le David ndek Sunjo kusnana: Ye ka Keila mbal turka Filistia mbal ndonj kame buwam kumunj e ngina le Sunjo ndek nu sana: Ta maye. Ne ka Keila mbal turka Filistia mbal bale farka ngina.

3 Tanjakina le nane David tuku kuasmbi ndek nu sanaig: Sine Yuda ma tugu te mbolnge ngueu mbalnge kugor-kugorka minig le ne ndanjam saka kile manj Keila mbal turka Filistia kame kuasmbi sunjo ta ndonj kame buwam sakate nga David sanaig.

4 Tanjakinaig le David manj lato Sunjo kusnana kande nu sana: Tinja Keila tumbranj kaye le yenje ne sinzanjumba Filistia mbal kilmba ne tuku wai mbol patikamngit ngina.

5 Tanjaka sana le David nuje kame kuasmbi kilmba ka Keilange Filistia mbal ndonj kame bumba nane sunjomba bale farnaig sulumba nane tuku aganjmor njakmba yaika kilmba Keila mbal tanjo pino njakmba kile-luka kilna.

6 Abiatar nu o buk pris tuku tawi ta tumba kua ka David sota kina.

7 Kile David nu Keilange minna pasa ta nane afu kinaig ka Saul sanaig le nu ndek sakina: Ese. Kile Kuatenje nu tumba ye tuku wai mbolnge palmbimngat. Nuje miroj tumbranj sunjo koranu ta sinam kina ngina sulumba

8 Saul ndek nuje kame kuasmbi kilmba David tuku kuasmbi kugorkam Keila kinaig.

9 Saul nu David balewam kina ta David sanaig le isna sulumba nu pris Abiatar wika sana: Nanje tawi ta tumba yale ngina.

10 Abiatar nu pris tuku tawi ta tumba pronan le David ndek yabanjmba sakina: O singine Israel mbal tuku Mbara Sunjo, Saul nu piro tanjo nanje ye tuku nga Keila tumbranj te njayo siliwam tuku ilit ngaig le isit.

11 Ta tuku ne ye saya. Tumbranj te tuku tanjo kamenje ye tumba Saul tuku wai mbol palmbimngigaig e? Saul nu ye sota te ta prowamngat ta son sakaig e? O singine Israel mbal tuku Mbara Sunjo, ne ye kila saya ngina le Sunjo nu sana: Au. Nu prowamngat ngina.

12 Tanjakina le David manj ndek Sunjo kusnana: Tumbranj te tuku tanjo kamenje ye yije tanjo kame te ndonj sine kilmba Saul tuku wai mbol patikamngigaig e ngina le Sunjo nu sana: Au. Nane tanjawamngigaig ngina.

13 David Sunjonje tanjamba sana le nu tinja nuje tanjo kuasmbi 600 ta kilmba Keila tumbranj ta kusremba nane duje fumbe njakmba mbol kinenumba minnaig le Saul nu David kua kina pasa ta ismba nu nane manj yoker ndakina.

David nu Sif ma baknu mbolnge minna

14 David nu kua ka kina ka Sif tuku ma taknu ma baknu tanje kuirka minna. Saul nu mara mindek David sota minna ta Kuate nu David sinzanjmba nu tumba Saul tuku wai mbol pile ndakina.

15 David nu kina ka Sif ma baknu Horesnge minna le Saul nu balewam tuku sota minna ta David sanaig le isna.

16 Tanjana le Yonatan nu kina ka Horesnge David te-silika Sunjonje ne kulatkate nga nu wamdus sanjri pilena sulumba

17 sakina: Ne kuru kuru ndaka. Mam nu ne njayo siline nda. Mine minemba ne sine Israel mbal tuku gabat sunjo mina le ye ne gemnu minamngit ta mata mam nu kila nga David sana.

18 Tanjakina le nale Sunjo am mbolnge pasa katmba wamdus ulendinaik. Tanjamba David nu Horesnge minna le Yonatan manj luka nuje tumbranj kina.

19 Kile Sifnu tanjo kame afu kinaig ka Gibeang Saul sanaig: O gabat sunjo, ne isa. David nu kile sine tuku ma tugu Horesnge minit. Nu Yuda yamban Akila binj mbolnge kuirka minit.

20 Ta tuku gabat sunjo, ne nu biye timba tam kande ne ndeka le sine ne turnumba nu biye timba tanmbimngig nga sanaig le

21 Saul ndek nane saningina: Tane ye turyumba manjau mayenu ndo kade tukunu Sunjo nu tane ndonj minwa ngina sulumba

22 manj ndek saningina: Tane kape sulumba ka nu minit magot ta buro-burowap. Nu tanje minanu ngade ta son tanje minit e ta kanjerap. Tanjo ta nu ngisi-ngisikate tuku nga sayade tukunu

23 tane ka nu kuirke likate tuku magot ta njakmba katese mayemba pro ye tap le tane ndonj kumba ka nu korkorbe le nu kua ka Yuda ma animbi kuwa ta ye ka nane ngamukngje nu tamngit nga saningina.

24 Tanjakina le tanjo kame ta Saul kusremba ambonja nanjine tumbranj Sif kinaig.

David nu nuje tanjo kuasmbi ndonj kinaig ka Maon ma baknu Yuda yamban kumam tanje minnaig le

25 Saul nu nuje kame kuasmbi kilmba David sota nane minnaig ma tamba kinaig le nane afu ka David sanaig. Sanaig le nu nuje tanjo kuasmbi kilmba kua ka Maon ma baknu sikar njak tanje ka minna. Tanje minna le Saul nu ismba David dubimba kina.

²⁶ Saul tuku kuasmbi pro tabe dabil inum inum kinaig le David nuje kuasmbi kilmba tabe dabil inum inum Saul ram kua kinaig. Tanjanaig le Saul nuje tango kuasmbi ndon nane buk David tuku kuasmbi kile-fag kinaig le

²⁷ kile Saul tuku piro tango ande tumbranjege pasa tumba promba Saul sana: Filistia mbal pro sine ndonj kame bude tukunu ne brainj luka yale nga sana le

²⁸ Saul nu David yokermba minna ta kusremba nuje kame kuasmbi kilmba luka Filistia mbal ndonj kame buwam kina. (Ta tuku kile nane magot ta nyun ta Kame peukina tuku Sikar ngade).

²⁹ Tanjana le David nu ma tugu ta kusremba kua ka kina ka Engedi ma taknu sikar burok sinam tanje kuirka minna.

24

David nu Saul mapena

¹ Saul nu Filistia mbal yokerka kina ka kusreka manj luka prona le nane afu pro nu sanaig: David nu kile ka Engedi ma baknu sikar burok sinam ambenge minit nginaig le

² Saul ndek Israel tango sanjriknu 3,000 pilemba kilmba David biye tiwam tuku ma ande nyunu Meme nguikok tuku Sikar ta kinaig ka

³ sikar burok sunjo ande tugum pron- aig. Burok ta tugumnje sipsip tuku fonde mata minnaig. David nu nuje tango kame ta kilmba nane sikar burok ta sinamnje kuirka minnaig.

Kile Saul ndek sumbikam saka sikar burok ta sinam kina le

⁴ David tuku kuasmbi tanje David sanaig: Ese. Kile ait te mbolnje Sunjonje ne tuku ngueu tango tumba ne wai mbolnje pilot. Ne ame manjau kam ndeta ka nga sanaig le David ndek kurauka kina ka Saul tuku tawi kuenu ta tundunnu ndo kat purmba tina ta Saul nu kamus ndana.

⁵ David nu Saul tuku tawi tundunnu ta kat purmba tina sulumba nu ndaflowit a nga wamodus fulilka

⁶ nuje kame kuasmbi saningina: Tango te Sunjonje ye tuku gabat sunjo madina tukunu ye nu balewe nda ngina sulumba

⁷ David nu pasa sanjrinu saka saningina: Tane Saul bale ndawap nga peuningina.

Kile Saul nu sikar burok sinam tanje sumbike denjurmbe kilim ka kina le

⁸ David ndek Saul ngumnem dubimba kilim kumba Saul wikina: O yije gabat sunjo ngina le Saul nu mbilkina. Mbilkina le David ndek dagol tidronja lokina sulumba

⁹ sana: Ne ndanam tanjo kame tuku yabri pasa yenje ne njayo silinam tuku sakade le nane tuku pasa ta isit?

¹⁰ Ne kile kanjera. Ne kite ait te mbolnje sikar burok te sinamnje Sunjonje ne tumba ye tuku wai mbolnje palet le tanjo kamenje ye ne baleni nga sisenyaig ta ye ne Sunjonje ye tuku gabat sunjo madina nga ye nane peuningmba ne mapenit.

¹¹ Mam, ne te kanjera. Ye ne balenam mbulmba ne tuku tawi kuen ta tundunnu ndo kat purmba tit. Ta tuku ne kanjermba katesewa. Ye ne mbolnje manjau ande njayonu kumba ne njayo sili ndanit ta ne ndanam tuku ye korkoryumba baleyam bafute?

¹² Sunjo sile tuku manjau te pilewa sulumba ne ye mbolnje manjau kate ta lafunu ne tinwa. Yenje ne njayo siline nda.

¹³ Ne wa mbunj kame tuku wam pagu pasa ta idusa. Nane tenjemba sakade: Tanjo njayonu nu manjau njayonu ndo kate ngade. Ta tuku yenje ne njayo siline nda.

¹⁴ Ne Israel mbal tuku gabat sunjo ta ne ye ame aganj le ye tumba korkoryate? Ye tanjo njai nguesuk kuga age kumak meu tanjanj.

¹⁵ Ta tuku Sunjonje sile pilesikuwa sulumba ne ye mbol mbarte ta lafunu ne tinmba ye ne tuku wai mbolnje te-lukuwa ngina.

¹⁶ David nu pasate denjurna le Saul ndek nu wika sana: O kijo, ta nenge e ngina sulumba malmbika

¹⁷ ndek David sana: Ye son mbar sungokanu ne mbol ket ta ne tinjeknu minmba manjau mayenu ndo ye mbolnje kate.

¹⁸ Kite Sunjo nu ye tumba ne tuku wai mbol palet ta ne ye mapeyumba bale ndayat.

¹⁹ Tango ande nu nuje ngueu tango tesilikuwata nu nu ake mapewa le kine nda ta ne tanja ndawat. Ne ye mbol wam mayenu kat tukunu Sunjonje ne nyaro tinwa.

²⁰ Ye buk katesewet. Ne sine Israel mbal njakmba tuku gabat sunjo minmba minamngat.

²¹ Ta tuku ne Sunjo tuku nyu mbolnje pasa sanjri pilewa sulumba ye tuku gageu tumu pile ndaka nga David sana.

²² Tanjaka sana le David ndek pasa ta woka sanjri pilena. Tanjana le Saul ndek luka nuje tumbranj kina le David nuje tango kuasmbi kilmba nangine minnaig mbi sikar burok ta kinaig.

25

Samuel nu kumna

¹ Tanjamba minnaig ma ma Samuel nu kumna le nane Israel mbal njakmba pro manjurka nu malmbinaig. Malmbiwe denjurmbe nu tuku mindesinj tumba ka Rama tumbranjege nuje wandembi tanje ngukinaig. Ngukinaig le David nu tinja kuirka

minna magot ta kusremba Paran ma baknu ta kina ka tanje minna.

David nu Nabal tuku pino kuembol tina

²⁻³ Maonnu tanjo ande nyunu Nabal nu nuje aganjmor kame ta tumbran sunjo Karmelnje kulatka minanu. Tanjo ta nu maror tanjo. Nu sipsip 3,000 meme 1,000 njak minna. Piyo nuje ta nyunu Abigail. Nu pino ngarosu mayenu ranjun mayenu. Tanjo nuje ta nu mugru sambek nu gubra te-fagna tuku. Nu Kaleb tuku ndare.

Tanjo ta tuku piro mbal nane Karmelnje sipsip nguenu kugerka minnaig le nu ka nane kulatka tanje minna le

⁴ David nu Paran ma baknu tanje minmba nane pirokinaig pasa ta isna sulumba

⁵ nuje tanjo 10 ta kukulningmba saningina: Tane kape ka Karmelnje Nabal te-silika ye tuku nyu mbolnje gare pasa tape sulumba

⁶ tenenmba sawap: Ne nane gageu nane aganjmor njakmba mage minwaig.

⁷ Tane kile sipsip nguenu kugerka minig pasa ta David nu isna. Sine buk nane piro mbal ndon minmba nane sipsip kulatkaig le sine Karmelnje nane ndon gulab mayemba mingen. Nane tuku aganjmor inum kuayarmba njisi ndagen.

⁸ Ne nane piro tanjo ta kusnaninga ta nane son ngamngai. Ta tuku ne kite pagumba nye sunjo ta David nu isat sulumba sine kukulsingat. Ne nyamagan afu minig ndeta afu sine sinmba afu David tuku patika le kilmba kangig. Tane tanjamba ka Nabal sawap njina.

⁹ David tuku tanjo kame ta ka David wam pagukina tanjamba ndo Nabal sanaig sulumba pasa lafunu isam tuku tair minnaig kande

¹⁰ Nabal nu David tuku tanjo kame ta tenenmba saningina: Yesi tuku kinjo nuje David nu gabat sunjo ndan ndan le ye nu nyamaganmbi turam tuku nga sakade. Kile piro tanjo sunjomba nangine gabat ram kua ka dunje pisenmba minig.

¹¹ Ndanam tuku tane bret kule aganjmor ndemnu yije piro mbal tuku kuanekit te kilmba ma biri sambek tane tinjam tuku sakade njina.

¹² Tanjakina le David tuku kuasmbi nane luka kumba ka Nabal nane saninge likina tanjamba David kubeu tunaig le

¹³ David ndek nuje tanjo kame ta saningina: Tane tinja kame bagi kilap njina sulumba nu tinja nuje kame bagi tumba kame kambim tuku kuanekina. Tanjamba nu nuje tanjo 400 kilmba kame kina le tanjo 200 kusrekina ta nane aganj ndende kulatka minnaig.

¹⁴ Kile Nabal tuku piro tanjo ande kina ka Nabal piyo nuje Abigail sana: David ma baknu tanje minmba nuje tanjo afu

kukulningat le pro sinjine gabat gare pasa tawig le nu nane kasurninjmba pitaikat njina sulumba

¹⁵ Abigail sana: Tanjo kame ta sine ndon mine mayegen. Sine sipsip kulatka mingen ta nane sine kulat magekinaig le aganjmor inum njisi ndakina.

¹⁶ Sine nane tugum tanje sipsip kulatka mingen ta nane mara mara sine kile-kogorka minnaig.

¹⁷ Ta tuku ne isa. Kile David nuje tanjo kame ndon promba sine tuku gabat nuje gageu ndon bale faramngat. Nabal nu tanjo ande gubra te-fagte tuku. Sine nu sabe ta nu sine tuku pasa ise nda. Ta tuku ne kile ndanndanamngat e njina.

¹⁸ Tanjakina le Abigail nu pasa ta ismba pitikndo tinja nyamagan kuaneka bret 200 kilmba grep kule armba aganjmor ngaronumbi tolninganu ta kilmba sipsip kuapikanu 5 kilmba wit pasokanu afu kilmba bret fonfon 100 grep mbilmba pasokanu njak ta kilmba fik karenganu 200 kilmba nyamagan ta njakmba donki afu mbol patikina.

¹⁹ Tanjamba nu sinjinyo tanjo nuje kila sa ndamba nuje piro tanjo afu kukulningmba saningina: Tane ambonga silap. Ye tane ngumnem dubiket njina.

²⁰ Nane kine sulunaig le Abigail nu ndek donki ande ponja kina ka te-tirmba kumba minna sulumba David nuje kame kuasmbi ndon nane buk tabe ta ponja mbumba minnaig le kanjerkina.

²¹ David nu wamduasmbi sakina: Ndanam saka ye tanjo ta tuku aganjmor nuje dunje ngamu tanje kulat mageken le inum njisi ndakina. Ye nu mbol manau mayenu ken ta nu lafumba ye kiko pileyat.

²² Ta tuku kite ye nuje tanjo kame nuje gageu ta njakmba bale far suglukamngit. Kuga ta Kuatenje yije nguenu mbal mapeninge nda njina.

²³ Kile Abigail nu David kanjermba nuje donki mbol patenja ibenjkina sulumba David tuku kupe tugum tanje dagol tidronga

²⁴ Iokina sulumba David sana: O tanjo sunjo, ye wam mbarit ta tuku ye ne ndon pasa njak. Ye saki le ne isa.

²⁵ Ne Nabal tuku pasa isat ta tuku gubra ndata. Nu mugru sambek nu gubra te-fagte tuku. Nu tuku nyu tugunu ta nginngan. Tanjamba ndo nuje manau nuje nyu ta dubite. Ne nane piro tanjo kukulningat le prowaig ta ye nane kanjer ndakit.

²⁶ Ne isa. Sunjonge ne peu ndanat kande ne tanjo ta tuku mbar ta lafumba nu buk balewat kande. Ta tuku Sunjo alobo tugu njak nu tuku nyu mbolnje ne nane nyu mbolnje ye pasa sangrinu saket. Sunjonge ndo ne tuku nguenu mbal njakmba kilmba njago siglika Nabal mbol mata tanjamba kuwa njina.

²⁷ Tanjaka Abigail man lato sana: O tanjo sungo, ne garenuwa nga nyamagan kilmba prowit te nanje tanjo kuasmbi te ninja sulumba

²⁸ nanje piro pino ye tuku mbar te ngilaiŋga. Ne mara mindek Sunjo tuku ngueu mbal ndonj kame bumba ne mbar ande ke ndakate tukunu Sunjonje ne gabat sunjo pilwa le minmba minamngat.

²⁹ Tanjo ande pro ne ndonj kame saka ne balenam bafuwa ta Sunjonje ne kigraibka kulat mayenumba ne tuku ngueu mbal kilmba sikpirmbi ndame bukngade le kinit tanjan kile-pankamngat.

³⁰ Sunjo nu ne mbolnje wam magenu kam sakina ta nqakmba ne mbol kuwa le ne sine Israel mbal tuku gabat sunjo minamngat.

³¹ Ta tuku ne ake sinan Nabal tuku mbar lafumba nu tuku ndare kutuwa ta ne gabat sunjo mina sulumba nanje mbar ta idusmba wamdus pitinuwa le kikitikat. Sunjo nu ne sinzanuwa le piro pino nanje ye idusya nga David sana.

³² Tanjakina le David ndek nu sana: Israel mbal tuku Mbara Sunjonje ne kukulnat le pro ye ndinje te-silikat. Ta tuku sine nu tuku nyu te-dunngube ngina sulumba

³³ nu ndek sakina: Ne tuku wamdus mayenu tanje tanjo ta tuku mbar nu tuku ndare ake sinan kutuwikit nga ne ye peuyat. Ta tuku Sunjonje ne nyaro tinwa.

³⁴ Israel mbal tuku Mbara Sunjo abo tugu jak nunje ye peuyat. Ye nu tuku nyu mbolnje sanet. Ne ndinje ye tesili ndakat kande indole maratukuk Nabal tuku kuasmbi inum mine ndakate kande ngina.

³⁵ Tanjakina sulumba David nu Abigailnje nyamagan kilmba prona ta yaimba sana: Kile ne wamdus bulok luka nanje wande mbol kaye. Ne tuku pasa manau mayenu ta mbolnje ne ye muku seryate ngina.

³⁶ Tanjakina le Abigail luka tanjo nunje sota kina ka tumbran prona kande Nabal nu pagumba nye sunjo gabat sugonje pagumba nye sugokade tanjamba kina sulumba nu kule nyumba gare-gare sunjokumba minna le Abigail nu pasa pasa ndana le ka mafena.

³⁷ Mafena le Nabal nu kule nyumba nginngankina ta ka purfena le piyo nunje ndek wam kame prove likinaig ta kubeu tuna. Kubeu tuna le Nabal nu pirerek purka kumaknu suk ndekina.

³⁸ Tanjamba minna ma ma ait 10 kuganaig le Sunjonje Nabal balena le kumna.

³⁹ Kumna le David nu pasa ismba sakina: Kile ye Sunjo tuku nyu te-dunget. Nunje Nabal ye kiko pileyina ta lafuwat. Sunjonje nunje piro tanjo nunje ye peuyina le manau nayonu ke ndaken. Nunje mbar ta nunje

mironj nu kurau tawet ngina. Tanjakina sulumba David ndek tanjo afu kukulningina le ⁴⁰ nane ka Karmelnje Abigail sanaig: Sine Davidnje ne pinonu tam tuku sine kukul-singat nginaig le

⁴¹ pino ta pasa ta ismba tinja dagol tidronja loka sakina: Ye nu tuku piro pino. Ye piro tanjo kame tuku kupe minyanngamngit ngina.

⁴² Tanjakina sulumba Abigail nu pastinja nunje piro pino 5 kilmba nunje donji tumba ponga David tuku piro tanjo dubika kinaig. Kinaig ka David tugum prona le Davidnje pinonu tina.

⁴³⁻⁴⁴ David nu o buk Yesrelnu pino Ahinoam tina sulumba ngumnenga nu man Saul kulim nunje Mikal tina ta Saulnje yaimba tumba Lais kinjo nunje Paltiel tuna. Tanjo ta tumbran sunjo Galimnu.

26

David nu man Saul mapena

¹ Kile Sifnu tanjo kame afu kinaig ka Gibeang Saul sanaig: O gabat sunjo, ne isa. David nu kile sine tuku kilke Yuda yamban Akila binj mbolnje kuirka minit nginaig le

² Saul ndek tinja nunje Israel kame kuasmbi sanjriknu 3,000 ta pilemba kilmba David biye tiwam Sif ma baknu ta kinaig ka

³ Akila tabe yamban ndin tanje tumbran ulnaig.

David nunje kuasmbi ndonj ma baknu tanje minmba Saul nu biye tiwam prona ta ismba

⁴ nu tanjo afu kukulningmba kape ka buro-burowap ngina le nane kurauka kinaig ta Saul pro tanje minna le kanjgermba luka ka David kubeu tunaig.

⁵ Kubeu tunaig le kile David ndek tanjo afu kilmba Saul tumbran ulmba minna magot ta kinaig sulumba Saul nunje kame gabat sunjo Ner kinjo nunje Abner ndonj kinymba minnaig le kanjgerkinaig. Saul nu ngamu-ngamunje kinyina le nane kame kuasmbi nu laipmba kinyinaig.

⁶ Tanjamba minnaig le David ndek Hitnu tanjo Ahimelek le Abisai kusnanikina: Ima ye ndonj Saul tuku kuasmbi ma ulmba minig sinam nzi kanjik ngina le Abisai ndek sakina: Sile kap ngina. (Abisai nu Seruya tuku kinjo nunje. Aba nunje Yoab).

⁷ Furirna le David le Abisai nale kurauka Saul nunje kuasmbi ndonj tumbran ulmba minnaig ta ndek kinaig ka Saul kinymba minna le kanjgermaik. Saul nu nunje mbanduwanj ta tumba gabat tatum tanje te-timba ngamu-ngamunje kinyina le Abner kame kuasmbi nqakmba nane nu laipmba kinyinaig.

⁸ Tanjamba kanjerka Abisai ndek David sana: Kile Kuatenje nanje ngueu tanjo ta

tumba ne wai mbolŋge palet. Saka le nuŋe mbanduwanj te tumba manyub kilke turi le kumwa ŋgina kande

⁹ David ndek nu peumba sana: Ne nu mba tuwe ndaka. Sunŋonŋe gabat madina ta andenŋe balewa ta Sunŋonŋe nu mapewe nda ŋgina sulumba

¹⁰ sakina: Ye Sunŋo abo tugu ŋak nu tuku nyu mbolŋge ne sanet. Sunŋonŋe Saul balewamŋgat. Nu ake kumamŋgat e ko nuŋe ŋgueu mbaŋge balewaig le kumamŋgat e ta Sunŋo nuŋe ait.

¹¹ Sunŋonŋe gabat sunŋo madina ta ye nu balewe nda. Nuŋge ye peuyate. Sile nu tuku mbanduwanj murko kule te ndo kilmba kap ŋga sana sulumba

¹² David ndek mbanduwanj murko kule gabat tatunŋge ta kilmba Abisai ndoŋ kinaik ta tanŋo ande nale kamuska kanŋer ndakina. Nane ŋakmba Sunŋonŋe ginyum paknu niŋgina le ndo kinymba gilainŋinaig.

¹³ Kile nale nane kusreka kinaik ka ka David nu tabe inum ponga funu mbolŋge tinŋina sulumba

¹⁴ Abner nuŋe kame kuasmbi ta ndoŋ wika saninŋina: Abner o. Ne ye tuku pasa isit e ŋgina le Abner ndek nu tuku miŋge lafimate sakina: Ne imanŋe gabat sunŋo wukate e ŋgina.

¹⁵ Tanjakina le David ndek Abner maim maim te-tumba wi kuenjka sana: Ne Israel ŋgamukŋge tanŋo nyu ŋak ŋgate ta ndanjam saka nanŋe gabat sunŋo ta kulat maye ndawat le tanŋo ande nu ŋayo siliwam sinam ket?

¹⁶ Ne tanjamba gubat sunŋo kulatkate tuku e? Tane tanŋine gabat sunŋo Sunŋonŋe madina ta kulat maye ndawaig. Ta tuku ye Sunŋo abo tugu ŋak nu tuku nyu mbolŋge sinjka satinŋet. Tane ŋakmba kumam kumuŋ. Tane gabat sunŋo tuku mbanduwanj murko kule gabat tatun tanŋe ta kanŋerkap ta kile aninŋe minig e ŋgina le

¹⁷ Saul nu David tuku ŋjin tugu ismba wika sakina: O kiŋo, ta nenŋe e ŋgina le David ndek wika sana: Au. Yenŋe o.

¹⁸ O gabat sunŋo, ye ame mbar ken le ne nanŋe piro tanŋo nanŋe ye tumba yokeryate?

¹⁹ O gabat sunŋo, ne nanŋe piro tanŋo tuku pasa te isa. Ne Sunŋonŋe kukulnat le ye ŋayo siliyam tuku ye sotate ndeta maye. Ye nu tuku atrauki le Sunŋo nu manŋ ye tuku garewa. Ko tanŋonŋe ne tuku wamdus kunde-kundenade ndeta Sunŋonŋe nane kasurninŋuwa. Nane ndanjam tuku ye Israel kilke kusremba ka kasomok mbal tuku kilke mbolŋge nanŋine yabri mbara bariŋgi ŋga ye tumba korkoryade?

²⁰ Ta tuku ye Sunŋo kasomŋge mini le tane ye tuku ndare kutu ndawap. Ne sine Israel mbal tuku gabat sunŋo ta ne ye ŋai ŋguesuk kuga meu tanjan baleyam tuku sota

tanŋo afu tabe mbolŋge mula nindam tuku kuraukade tanjamba ne kate ŋga Saul sana.

²¹ Tanjakina le Saul ndek David wika sana: O kiŋo, ye mbaret. Kile ne manŋ tawok te prowa le ye ne manŋ ŋayo siline nda. Ne furir te mbolŋge ye baleyam kumuŋ ta ne ye mapeyat. Ye sinjka mbarmba ŋginŋan manjau ket ŋgina le

²² David ndek wika sana: O gabat sunŋo, mbanduwanj nanŋe noten. Nanŋe tanŋo ande kukula le pro tumba kine tinwa.

²³ Sunŋo nu tanŋo manjau mayenu tinŋeknu kate ta lafu mayenu tuwit. Kite Sunŋo ne tumba ye tuku wai mbol palet ta ye Sunŋonŋe ne madinina ŋga ne bale ndanit.

²⁴ Ye ne mapenumba ŋayo sili ndanit. Tanjamba ndo kile Sunŋo ye sinzanyuwa le mine mayemba wamdus bulok ŋak minamŋgit ŋgina le

²⁵ Saul ndek David wika sana: O kiŋo, Sunŋo ne nyaro tinwa le ame manjau kam bafuwa ta kumu-kumumba alonu tanjamba prowamŋgat ŋgina. Tanjaka saka denjurna le David luka nuŋe kuasmbi sota kina le Saul mata mbilka luka nuŋe tumbranj kina.

27

David nu Filistia mbal sota kina

¹ Tanjamba minnaig ma ma David nu wamdusmba sakina: Ye te tanŋe mini ta Saul nu manŋ wamdus mbilmba ye baleyamŋgat tukunu ye kua ka Filistia kilke mbol ka le kanyumwa le nu manŋ Israel kilke mbol tenŋe ye sote nda ŋga idusna.

² Tanjamba idusna sulumba David ndek tinŋa nuŋe tanŋo kuasmbi 600 ta kilmba Maok kiŋo nuŋe Akis Gat mbal tuku gabat sunŋo ta sota kambim saka

³ nu nuŋe pino ar ta kilmba nuŋe tanŋo kuasmbi nanŋine gageu kame ta turmba kilmba kina ka Gatŋge Akis ndoŋ minnaig. (David tuku pino ar ta ande Ahinoam nu Yesrelnu. Ande Abigail Nabal tuku pino kuembol nu Karmelnu).

⁴ David kua ka Gatŋge minna pasa ta Saul nu ismba nu manŋ David sote ndakina.

⁵ Kile David nu Akis tenjemba sana: O gabat sunŋo, ye nanŋe tumbranj sunŋo sinam tenŋe minet ta mayenu ndo kuga tukunu ne ye sinayumba kilke fudin ande serya le ye yiŋe kuasmbi ndoŋ ka tanŋe minyoki ŋgina le

⁶ Akis ndek woka tumbranj fudin Siklak David nane minyokuwaig ŋga serna. Ta tuku kile Siklak tumbranj ta Yuda tuku gabat sugo nanŋine kulatka minig.

⁷ David nu Filistia kilke mbol kumba minna ta yar ndindo tambun baikamba turmba kinaig.

⁸ Tanŋe minna sulumba David nu nuŋe kame kuasmbi kilmba ka Gesur mbal Gisri

mbal Amalek mbal nane ndonj kame bumba minanu. Mbal kame ta o buk ma tugu ta mbolnje tumbranj ulmba minnaig tuku. Nane tuku kilke ta Sur kumamnje kina ka Isipnje dikngina.

⁹⁻¹¹ David nu nane ndonj kame buwanu ta nu tanjo pino njakmba bale far sugluka makau donji kamel aganjmor njakmba ta kilmba tawi mindepiye aganj dende ta turmba kile-sugluka luka Akis tugum kambinu. David nu tumbranj kame ta njakmba tumu pilmba ma sina minyanjanu. Ta ndanjam? Tanjo ande pro Gatnje Akis kila sawikat nga nu tanjawanu.

David nu Filistia kilke mbolnje minna sulumba nu manjau ndui ta ndo kumba minanu le Akis ndek nu kusnamba ne ka anenje kame ulmba prote e nga kusnawanu ta David ndek nu wam sisauka sawanu: Sine ka Yudanje o ka Yerakmelnje o ka Ken ma ki prote kumam tanje kame ulmba prowet nga Akis yabriwanu.

¹² Tanjawanu le Akis ndek David tuku pasa ta son nga wamdusmba sakanu: Son. Nu nunje ndare tuma Israel ndonj kame bute. Kile nu nunje mbal ndonj ngueu minmba ye tuku piro tanjo minmba ye kulatka minmba minamngat nga idusanu.

28

Saul nu tanjo kanunu wikanu pino ande sota kina

¹ Minnaig ka ait ande Filistia mbal nanjine kame kuasmbi kile-mangurka Israel mbal ndonj kame buwam tuku nginaig sulumba Akis ndek David sana: Kite ne nanje kame kuasmbi ta kilmba njakmba ye dubiyumba ka Israel mbal ndonj kame buwamngig ngina.

² Tanjaka sana le David ndek woka sakina: Ta maye. Ye ne tuku piro tanjo. Ne ndanjmba kam tuku saya ta ye tanjamba ndo kamngit ngina le Akis ndek sana: Ese. Ne tanjawa le ye ne tumba yinje ngarosu kulatkam tuku palmbimngit ngina.

³ Samuel nu buk kumna le nane Israel mbal njakmba wamdus tatruka malmbimba nunje tumbranj Ramanje ngukinaig. Ait ta mbolnje Saulnje tanjo kanunu wikanu mbal ta Israel kilke mbolnje mine ndakuwaig nga njakmba pitaikina le sili-silinaig.

⁴ Kile Filistia mbal pro Sunem tumbranj sunjo ta makembinge kame buwam tuku ma ulnaig le Saul ndek Israel kame kuasmbi ta kilmba pro Gilboa tabe mbol tanje ma ulmba minnaig.

⁵ Tanjamba minnaig le Saul nu Filistia tuku kame kuasmbi ta kanjerka nu kuru kuru njayomba wamdus fulilka

⁶ Sunjo yabanjmba kusnana: Ye kile ndanj ngina kande Sunjo nu tuku pasa inum kinjambi ko tukul ndamembi ko tuan tanjo tuku minge mbolnje mata lafuna le ise ndakina le

⁷ nu ndek nunje piro mbal wika saningina: Tane kumba pino ande tanjo kanunu wikanu ta sota te-silikap le ye ka nu kusnawi ngina le nane ndek nu sanaig: Pino ande tanjo kanunu wikate tuku Endornje minit nga sanaig.

⁸ Tanjaka sanaig le Saul ndek gabat sunjo tuku mindepiye ta paska patika tawi kise kilmba kaika tanjo armba kilmba furir ta mbolnje ndo tinja ka pino ta tugum pronaig sulumba Saul ndek pino ta sana: Ye tanjo kumanu ande nyun ti le ne nu wika le ame wam prowamngig ta ne sanuwa le ye saya nga pino ta sana kande

⁹ pino ta ndek nu sana: Gabat sunjo Saulnje Israel mbal tuku tanjo kanunu wikade mbal ta pitaikina ta ne gilai e? Ne ndanjam saka ye te-mayokyumba baleyuwaig nga tarjate ngina le

¹⁰ Saul ndek pasa sanjri pilemba sakina: Ye Sunjo nyu mbolnje ne sanet. Ne wam te ka ta nane ne tumba pasa mbol pile nda ngina.

¹¹ Tanjakina le pino ta ndek Saul kusnana: Ye ima wiki nga iduste ngina le Saul ndek nu sana: Ne Samuel wika ngina.

¹² Tanjaka sana le pino ta ndek Samuel wikina le mayok kina. Mayok kina le pino ta nu Samuel kanjermba wi njayomba Saul sana: Ne ndanjam saka ye yabriyat? Ne Saulnje ngina.

¹³ Tanjakina le gabat sunjo ndek pino ta sana: Ne kuru kuru ndaka. Ame aganj kanjerat ta ye saya le isi ngina le pino ta lafumba Saul sana: Ye mindekanu ande sambu kusremba mayok ket le kanjerit ngina le

¹⁴ Saul ndek nu kusnana: Tanjo ta ndanj ndanj ngina le pino ta nu sakina: Tanjo saibo tawi kuennu silika mayok ket ngina le Saul nu katesena ta Samuelnje nga nu ndek dagol tidronja lokina.

¹⁵ Tanjana le Samuel ndek Saul kusnana: Ne ndanjam saka ye wikat ngina le nu lafumba sana: Sunjo nu ye ngumneyina le Filistia mbal ye ndonj kame buwam bafude. Ta tuku ye wamdus piti sunjo njak. Nu ye tuku pasa inum tuan tanjo tuku minge mbolnje ko kinjambi sayate le ise ndaket tukunu ye kile ndanjndanjamngit nga pro nenje ye saya nga ne wikit ngina.

¹⁶ Tanjakina le Samuel ndek nu sana: Sunjo o buk ne ngumnenumba nu ne ndonj ngueu minit. Ne ndanjam saka ye ne turnam tuku wikate?

¹⁷ Sunjonje o buk ye wam paguyina le ye tuku minge mbolnje pasa prona le ne isna ta

nu kile dubimba kate. Nu Israel kulatkam tuku piro ta ne yainumba David tuna.

¹⁸ Ne buk Sunjo tuku minje ngurna. Nu Amalek mbal tuku gubra sunjo tumba ne nane njakmba bale farkam tuku ngina ta ne kumu ndana. Ta tuku kile Sunjo nu wam ta lafumba ne mbol kate.

¹⁹ Ne nane kuasmbi Israel tane njakmba Sunjonje kilmba Filistia tuku wai mbol patinungat. Indole ne nane kijo kat nane ndon kummba pro tenje ye ndon minamngai. Sunjo nu Filistia mbal sinzaninjamba Israel tuku kame kuasmbi kilmba nane tuku wai mbol patinungat nga Saul sana.

²⁰ Saul nu Samuel tuku pasa ta ismba kuru kuru mayemba ngurngurka kilke mbol ndeka milmailka kinye njak minna. Ta ndanam? Ki ait ka furir ngamuna nu isukuse ndaka minna tukunu nu milmailka minna.

²¹ Tanjamba minna le pino ta ka Saul kuru kuru mayena le kanjermba nu sana: O tanjo sunjo, ye yije ngarosus yambarkam kuru kuru ndaka ne tuku minje dubiwit.

²² Tanjamba ndo ne kile ye tuku minje dubimba tinja bret afu nyumba ngarosus sanjri tinjuwa le luka kaye ngina kande

²³ Saul ndek nu sana: Ye isukusam mbulit ngina. Tanjakina le nuje piro tanjo ar ta pino ta ndon nane dirnanjinaig le nu nane tuku minje dubimba tinja ka mbili mbol minyokina.

²⁴ Minyokina le pino ta pre pre nuje makau fat butuknu ande kulatka minna ta balena sulumba pikmba ndemnu ta kilmba kuapikina. Kuapikina sulumba plaua yis kugatok ta kilmba pipmba bret afu wakeika pasoka

²⁵ ninjina le nane nyinaig. Nye denjurmbar furir ndui ta ndo nane tinja luka nanjine tumbran kinaig.

29

Filistia gabat nane David pitainaig

¹ Kile Filistia kame gabat nane kame kuasmbi kilmba pro Afeknje ma ulmba manjurkinaig le nane Israel kame kuasmbi pro Yesrel ma kule bulbultembi tanje ma ulmba manjurkinaig.

² Nane Filistia tuku gabat sugo ta nanjine kame kuasmbi walmba afu 100 afu 1,000 tanjamba fetke lika kame tuku kuaneka tinje likinaig le David nu nuje kame kuasmbi kilmba Akis ndon nane ngumnem dubikina.

³ Tanjana le nane Filistia tuku kame gabat ta nane kanjerka Akis sanaig: Ndanam Hibru tanjo kame te sine dubika kame kanjig nginaig le Akis lafumba nane saningina: Tango si Davidnje. Nu Israel mbal tuku gabat sunjo Saul tuku piro tanjo ta nu o buk Saul kusremba yar ndindo tanjan pro ye ndon tenje minit ta tane gilai e? Ye nu wam

afu mbarna le kanjer ndaken nga saningina kande

⁴ nane kame gabat sugo sugo Akis tuku gubra pasa tumba sanaig: Tango si te-luka le ka tumbran sernambi tanje ka minwa. Kuga ta nu nuje gabat sunjo Saul garewa nga mbilka sine ndon kame bumba sine kilmba bale farikat.

⁵ Tango si sine kila. O buk pino kame nane kupesmba mune ulmba sakinaig: Saul nu ngueu mbal 1,000 bale farningina le David nu ngueu mbal 10,000 bale farningina nginaig nga Akis sanaig.

⁶ Tanjamba sanaig le Akis ndek David wika sana: Mbara Sunjo abo tugu njak nu tuku nyu mbolnje ye ne sanet. Ne tinjeknu. Ne ye dubiyumba kame mbol tinja ye turya nga iduset. Ne o buk ye sota prona kile minit ta ne wam ande mbarna le kanjer ndawen ta nane gabat sugo si nane ne sine dubi ndaka nga sakade.

⁷ Ta tuku ne kile wamdus bulok luka tumbran kaye ka tanje mina. Ne sine dubika ta kame gabat afu si ne tuku ndagariningikat nga sana kande

⁸ David ndek nu tuku pasa lafumba sana: O gabat sunjo, ye ne tugumnje ame wam mbaren? Ye o buk ne tuku piro tugu pilen sulumba kile ye minet ta ye mbar ande ken le ne kame kambim tuku ye peuyate e ngina le

⁹ Akis ndek nu tuku pasa lafumba sana: Son. Ye tuku am mbolnje ne tinjeknu Kuate tuku enjel suk ta kame gabat afu nane sakaig ne sine dubika kame mbol kine nda nga sakaig.

¹⁰ Ta tuku indole mafewa le maratukuk tinja ne sine kusreka nane kuasmbi o buk Saul tugumnje kilmba ilna ta njakmba kilmba luka kaye nga David sana.

¹¹ Tanjaka sana le David nu maratukuk tinja nuje kuasmbi ta kilmba luka Siklak tumbran Filistia kilke mbol kina le nane Filistia mbal ndek tinja Yesrel kinaig.

30

Amalek mbal Siklak tumbran piynaig

¹⁻³ David nuje kame kuasmbi kilmba luka Siklak tumbran kambim tuku kumba minnaig le Amalek mbal Yuda ma tugu ki prote kumamnje promba Siklak tumbran piynaig sulumba pino kutu njakmba kilmba kine sulunaig. Ande bale ndanaig. David nane ait kenju mbolnje Siklak patumba mambilnaig kande Amalek mbalnje tumbran piynaig le pa guwa ma gur tinjina le kanjermba nane pro tumbran sinam kumba pino kutu njakmba kilmba kine sulunaig ta kanjermba

⁴ nane malmbi njayonaig ka ka sanjri kugamba baklele likinaig.

⁵ David tuku pino ar ta Ahinoam Yesrelnu nale Abigail Nabal tuku pino kuembol Karmelnu ta mata kilmba kinaig.

⁶ David nuŋe kame kuasmbi nane tuku pino kutu ŋgueu mbalŋge kilmba kine sulunaig tukunu nane David tuku gubra tormba nu ndamembi balewam tuku saka minnaig le nu ismba wamdus piti suŋgo tina ta nuŋe Mbara Suŋgonŋe nu sanŋri pilena le

⁷ nu ndek pris Abiatar sana: Ka pris tuku tawi ta tumba pro ye sa ŋgina le nu kina ka tawi ta tumba pro David tuna.

⁸ Tuna le David ndek Suŋgo kusnamba sakina: Ye Amalek kuasmbi ta dubika ka nane ndinŋge kile-siglikamŋgit e ŋgina le Suŋgonŋe lafumba sana: Ne nane dubika kaye ka pino kutu kame ta ŋakmba yaika kile-luka kilamŋgat ŋga sana.

⁹ Tanjaka sana le David ndek nuŋe kame kuasmbi 600 ta ŋakmba kilmba Amalek mbal kupel kupel dubika kinaig ka Besor kule mbol ta pronaig.

¹⁰ Pronaig sulumba tanŋo 200 nane sanŋri kugamba Besor kule pakarke fugunaig ta tanŋe kusrekinaig le minnaig le David nu tanŋo 400 ta ndo kilmba Amalek mbal dubika kinaig.

¹¹ Nane kinaig ka ndinŋge Isipnu tanŋo mo ande te-silika tumba David tugum kumba nane ndek Isip tanŋo ta bret afu tumba kule turmba tunaig le nyina.

¹² Tanjana le nane ndek fik karenŋganu soŋ ŋak ande tumba bret fonfon grep karenŋganumbi pipnaig tuku ta turmba nu tunaig le nyina. Tanŋo ta nu ait kenmba nyamagan kule kugatok minna tukunu kile nu nyamagan ta kilmba nyumba man sanŋri tina.

¹³ Sanŋri tina le David ndek tanŋo mo ta kusnana: Ne anikok? Ne tuku gabat ima ŋgina le nu lafumba sana: Ye Isipnu ta Amaleknu tanŋo andeŋge o buk ye piyayumba tina. Ye ailfu guazeŋgen le nane teŋge ye kusreyinaig.

¹⁴ Sine kageŋ ka Keret ma tugu Yuda ma tugu Kaleb ma tugu ki prote kumamŋge kame bugeŋ sulumba pro Siklakŋge tumbran piygeŋ ŋga David sana.

¹⁵ Tanjakina le David ndek tanŋo mo ta kusnana: Ne sine kilmba nane minig magot ta tumsinŋam kumuŋ e ŋgina le nu ndek sakina: Ne Kuate tuku nyu mbolŋge ye bale ndayumba ye tumba yiŋe gabat tuku wai mbol pile nda ŋga pasa sanŋri pilewa le ye tane kilmba nane minig ma ta tumtingamŋgit ŋga David sana le wokina.

¹⁶ Kile tanŋo mo ta ndek nane kilmba ka Amalek mbal mine likinaig ma ta kinaig. Kinaig ka ta pronaig kande nane Filistia kilke mbolŋge Yuda ma tugu mbolŋge gabis agan ndende suŋgomba yomba kilnaig ta

tuku nane gare-gareka pagumba nye suŋgo te-ibenŋaig.

¹⁷ Tanjamba minnaig le ka furirna le David nuŋe kame kuasmbi kilmba sinam ka Amalek mbal ndon kame bumba nane bale farka kinaig ka mafemba man furirna. David tuku kuasmbi tanŋe nane ŋakmba bale far sulunaig. Amalek tanŋo 400 ndo kamel ponga kua kinaig.

¹⁸ Tanjanaig le David ndek pino kutu gabis agan ndende ŋakmba Amalek mbalŋge kilnaig ta luka kilna sulumba nuŋe pino ar ta turmba kilna.

¹⁹ Nane tuku agan inum ŋgisi ndakina. Kiŋo kame kulim kame gabis agan ndende ŋakmba Amalek mbalŋge kile likinaig ta kumu-kumumba kile-luka kilnaig.

²⁰ Tanjanaig sulumba Amalek mbal tuku makau sipsip aganmor ta ŋakmba kilmba David tuku ŋga sisilaniŋmba ambonŋa kinaig.

²¹ Luka kumba minnaig le kuasmbi 200 matuk ka Besor kule makembinge kusrekinaig ta nane kanŋerka tinga nane ndin kinaig ka ndinŋge nane tumaka ulendikinaig. Tanjanaig sulumba David ndek nane tugum kumba tane kumumbi minig e ŋgina le

²² nane David ndon kinaig tanŋo afu ŋaigonu mugru sambek ta nane ndek sakinaig: Nane sine ndon kine ndakinaig tukunu sine agan ndende kame bumba kilgeŋ te nane walmba niŋge nda. Nane nanŋine pino kutu ndo niŋgap le kilmba kuwaig ŋginaig kande

²³ David ndek sakina: Yiŋe tira kame, tane tanja ndawap. Sine agan ndende te Suŋgonŋe sinzanŋinŋina le luka kilgeŋ. Nuŋge sine turkina le kuasmbi sine tuku tumbran piynaig ta kilmba bale farkigeŋ tukunu

²⁴ ye tane tuku pasa ta dubiwe nda. Kuga. Agan ndende ta ŋakmba walmba tane kinaig mbal nane agan ndende kulatka minnaig mbal ta kumu kumu kilap ŋga saniŋgina.

²⁵ David nu tanjaka saka pasa ta sanŋri pilena le Israel ŋgamukŋge pasa ta mara mindek dubimba kile mata tanjamba minig.

David nu Yuda mage mage agan ndende walmba niŋgina

²⁶ Kile David luka kina ka Siklak prona sulumba kame mbol gabis agan ndende kile-lika pronaig ta walmba nuŋe tira kame Yuda mage mage ta tuku patike lika pasa turmba patikina sulumba sakina: Agan ndende Suŋgo tuku ŋgueu mbal mbolŋge yaika kilgeŋ te ye walmba tane tinget ŋgina.

²⁷ David nu agan ndende walmba tumbran tumbran mage mage niŋgina ta tenemba. Betel mage mage. Ramot mage mage ki prote kumamŋge. Yatir mage mage.

²⁸ Aroer mage mage. Sifmot mage mage. Estemoa mage mage.

²⁹ Rakal mage mage. Yeramel mbal mage mage. Ken mbal mage mage.

³⁰ Korma mage mage. Bor-Asan mage mage. Atak mage mage.

³¹ Hebron mage mage. Tumbran afu turmba David nuje kuasmbi ndon kupe pilmba likinaig mage mage mata walmba ninjina.

31

Saul nu kumna

¹ David nu Siklaknje minna le Filistia mbal nane Israel mbal ndon Gilboa tabe mbolnje kame bunaig sulumba Israel mbal afu bale farninginaig. Afu nane sili-silimba kua kinaig le

² Filistia mbal nane dubika kinaig sulumba Saul tuku kinjo kat nuje kejmba Yonatan Abinadab Malkisua nane turmba baleninjinaig.

³ Saul nu minna ma ta mbolnje kame sangri tingina le ngueu mbal afunje tui fat parsinga Saul tuij tinaig le nu kumam bafumba

⁴ kinjo mo nu tuku kame agar ndende ku-grakina ta sana: Ne ilmba nanje kame bagi ta gomba tumba ye baleya le kumi. Tanawa le Filistia mbal ngaro nda pikanu si nane ye aza pile-pileyumba bale ndayuwaig ngina kande tanjo mo ta nu balewam kurukuruka mbulna le Saul nu nuje miroj nuje kame bagi ta tumba te-timba patenja kame bagi ta mbol kumba kumna.

⁵ Saul nu kumna le tanjo mo ta nu kanjerna sulumba nu suk nuje kame bagi ta tumba te-tina sulumba patenja kame bagi ta mbol kumba kumna.

⁶ Ki ait ndui ta mbolnje ndo Saul nuje kinjo kame kejmba ta tanjo mo ta Saul tuku kame mbal nane njakmba kume farnaig.

⁷ Saul nuje kinjo kat nuje ndon kumnaig le Israel kame kuasmbi nane kua ka sili-silinaig ta nane Israel kuasmbi afu ma gutoj Yordan kule make simnje minnaig ta nane kanjerka nane mata kua ka tumbran kusreka sili-silinaig le Filistia mbalnje pro tumbran ta kile-lika tanje kinynaig.

⁸ Nane kinynaig ka mafena le Filistia mbal nane Israel mbal bale farnaig ta tuku kame agar ndende paska kilam kinaig. Kinnaig ka Gilboa tabe mbol tanje Saul nuje kinjo kat nuje kejmba nane tuku mindesin nanjine kanjerkinaig.

⁹ Kanjerkinaig sulumba nane ndek Saul tuku njinfok kat purmba kame tuku agar ndende paska kilmba nane tanjo afu kukulninginaig le pasa tumba Filistia ma tugu njakmba mbol kine likinaig sulumba nanjine zugu wandek sinam kumba tanje manjurka

kubeu ninge likinaig le tanjo pino njakmba ismba gare-garekinaig.

¹⁰ Tanjanaig sulumba Saul tuku kame agar ndende ta kilmba nanjine pino mbara As-tarte tuku zugu wande sinam tanje patika Saul kinjo kat nuje kejmba ta tuku mindesin kilmba Bet-San tumbran fonde mbol tanje taikinaig.

¹¹ Kile Yabes tumbran mbal Gilead ma tugu mbolnje nane Filistia mbal Saul tuku mindesin tumba taikinaig pasa ta isnaig sulumba

¹² nane tanjo sangriknu afu kukulninginaig le furir ta mbolnje ndo nane tinga kinaig ka ka Bet-San promba fonde mbol tanje Saul nuje kinjo kat nuje kejmba ta tuku mindesin taikinaig ta kilmba luka pro Yabes tumbrannje mindesin kame ta pasokinaig.

¹³ Pasokinaig sulumba isu kat nanjine ta ndo kilmba Yabesnje ail sunjo ande kum-nemnje ngukinaig. Tanjanaig sulumba nane ndek kusem ndindo nyamaganj pinka min-naig.

2 SAMUEL

David tuku wam kube

Saul kumna pasa ta David sanaig le isna

¹ Nane Saul balenaig le kumna ait ta David nuje kame mbal kilmba ka Amalek mbal ndonj kame bumba nane bale farkina sulumba nane luka nanjine tumbranj Siklak kinaig.

² David nu Siklaknje minna le ait kenjmba kinaig le Saul tuku kame tanjo ande kumba ka Siklak prona. Nu sagkanu tanjanj David tugum kumba dagol tidronja lokina le

³ David ndek nu kusnana: Ne aninge prote njina le tanjo mo ta ndek lafumba sana: Ye kame sinamnje Israel mbal bale farkinaig le ye kua ka te prowet njina.

⁴ Tanjakina le David ndek nu kusnana: Kame mbolnje ame wam prowe likinaig ta ye saya le isi njina le tanjo mo ta ndek nu sana: Sine tuku kame tanjo nane kua ka sili-silinaig le Filistia mbalnje sine tuku kuasmbi sunjomba bale farninge likinaig. Tanjamba Saul le kinjo nuje Yonatan mata balenikinaig nga David sana.

⁵ Kile David ndek nu kusnana: Saul le Yonatan kumnaik ta sonndo ne kanjerkina e njina le

⁶ tanjo mo ta lafumba sakina: O sunjo, ye Gilboa tabe mbolnje minen sulumba Saul kanjeren ta nu nuje mbanduwanj ta kilke mbolnje te-timba nuje ngaro tugunemba tinj minna le kanjeren. Kame mbal hos mbol pinderkanu karis mbol pinderkanu mata nane Saul buk te-kornaig.

⁷ Tanjanaig le nu mbilmbilka ye kanjeryumba wikina le ye woka nu sota kan le

⁸ nu ndek ye kusnayina: Ne anikok njina le ye Amaleknu ngen.

⁹ Tanjaken le nu ndek ye sayina: Ne ilmba ye tapleya. Tui fat andenje ye te-mayeyat le ye kumam bafuwet njina.

¹⁰ Tanjaka nu buk surka ndeka kumam bafuna tukunu ye ka nu taplewen sulumba nu tuku gol hat kaikanu ta gomba tumba sagi nzar wai mban mbolnje ta paska ten sulumba aganj kame ta kilmba ne tugum te prowet nga David sana.

¹¹ Tanjakina le David nu ismba ngamunjal tatrakina le nuje tawi fetfetna le nuje kuasmbi mata njakmba manjau ndui ta ndo kinaig.

¹² Ta ndanjam? Saul le Yonatan, Israel kame mbal sunjomba nane Kuate tuku kuasmbi ta kame sunjo ta mbolnje bale farkinaig tukunu nane malmbika nyamaganj pinka minnaig le ka furirna.

¹³ Furirna le David ndek tanjo mo ta kusnana: Ne anikok njina le nu sakina: Ye

Amaleknu. O buk mam nu Amalek kilke kusremba pro Israel kilke mbolnje rawe tanjo tanjanj minyokina njina le

¹⁴ David ndek nu sana: Ndanjam saka ne Sunjonje gabat madina ta balena njina sulumba

¹⁵ nuje kame tanjo ande wika sana: Ne ilmba tanjo te balewa le kumwa njina le kame tanjo ta kumba ka Amalek tanjo ta kame bagimbi balena le kumna.

¹⁶ Kumna le David ndek Amalek tanjo ta sana: Ne Sunjonje gabat madina ta balewanu sakat tukunu kile lafunu nanje mironj nanje ndare kutute njina.

David nu Saul le Yonatan tuku ninankina

¹⁷ Kile David nu ninanka Saul le kinjo nuje Yonatan tuku nga mune-munekina sulumba

¹⁸ nuje kuasmbi wam paguninjmba saninjina: Tane mune te tumba ka Yuda tanjo pino njakmba tumnjingap le tago-tagomba kila pilwaig njina.

Mune mbara ta Tui Mune. Kile mune ta Yasa tuku wanje mbolnje minit.

Tui Mune

¹⁹ Sine Israel mbal tuku gabat kame tabe mbolnje kume likinaig.

Sinjine kame gabat njakmba kume likinaig.

²⁰ Tane pasa te kumba ka Gat le Askelon mbal sa ndaningap.

Saningap le Filistia pino kame kasomok pino kame nane ismba gare-garekubekaig.

²¹ Sinjine kame gabat mbal tuku kandim kame kile ake sinanj Gilboa tabe mbolnje mine likade.

Saul tuku kandim mata andenje manj gurenj pisnewe nda.

Ta tuku sawe le mbai njislu tabe ta mbolnje nde ndakuwaik le nyamaganj mata tabe ta mbolnje prowe nda.

²² Yonatan nu tui wai paknu.

Nu kame mbolnje aganj inum tui ful ndawanu.

Saul tuku kame bagi ake sinanj mine ndakina.

Nu nuje ngueu mbal sanjriknu njakmba bale farninganu.

²³ Tanjo pino njakmba nane Saul le Yonatan tuku gare tornaig.

Nale mara mindek kigri-kigrinja min-naik sulumba kumu kumu ndo kumnaik.

Nale tuku pinder ta panjus fumba kinit tanjanj.

Nale tuku sanjri ta laion tuku sanjri tanjanj.

²⁴ Tane Israel pino kame tane Saul tuku ninanka malmbikap.

Nu tane tawi gurgur magenu ndo agan ndende golmbi wakeikanu ngarusu min-depiye mayewam tuku tinje likina.

²⁵ Kame gabat ar ta kame mbolnɔge kum-naik.

Yonatan tuku mindesinɔ tabe mbol am-beɔge minit.

²⁶ O yinɔ aba Yonatan, ye ne tuku sina sunjo ɔnak.

Sile munɔu kume purkikerɔ wam ta pino kame nane ye tuku ɔna kume purde wam ta lite.

²⁷ Kame gabat mbal ɔnakmba kame mbolnɔge kume likinaig le nane tuku kame agan ndende mata ake ɔnaɔɔngamɔnaig.

2

Yuda tuku tugu nane David nanɔine gabat minwa ɔna madinaig

¹ Kile David nu Sunjo kusnamba sakina: Ye kumba ka Yuda mbal tuku tumbranɔ sunjo ande mbol minyoki e ɔgina le Sunjo nu ndek sana: Ta maye ɔgina. Tanɔkina le David maɔ lato kusnana: Ye ka tumbranɔ ndaɔ mbol minyoki ɔgina le Sunjo nu lafumba sana: Ne kumba ka Hebronɔge minyoka ɔgina.

² Tanɔmba sana le David nu tinɔa nuɔe pino ar Ahinoam le Abigail kilmba kinaig ka Hebron tumbranɔ tumba minyokinaig. Ahinoam nu Yesrelnu. Abigail nu Karmelnu. Nu Nabal tuku pino kuembol Davidnɔge tina.

³ David tuku tanɔo kuasmbi nanɔine gageu ɔnakmba David ndoɔ kinaig ta nane tumbranɔ afu Hebron tumbranɔ patuk patuk mine likinaig ta kilmba minyoke likinaig.

⁴ Tanɔanaig le Yuda tanɔo kame pro Hebronɔge David nanɔine gabat sunjo minwa ɔna gurenɔ tumba nu tuku gabat mbolnɔge kutunaig.

Yabes mbal Gilead ma tugu mbol min-naig ta nane buk Saul tuku mindesinɔ tumba ɔgukinaig pasa ta David nu ismba

⁵ nuɔe tanɔo afu kukulnɔmba saninɔina: Tane kape ka Yabes mbal teɔenmba saninɔap: Sunjo nu tane nyaro tinɔuwa. Tanenɔge Saul nu singine gabat sunjo ɔna mindesinɔ nuɔe tumba ɔgukinaig ta tuku ye tane gare pasa tinɔet.

⁶ Sunjo nu tane sinzanɔinɔmba minmba minwa. Tane gabat sunjo Saul mbolnɔge wam mayenu kinaig tukunu kile ye suk tane mbolnɔge wam magenu kamɔgit.

⁷ Tanɔine gabat sunjo Saul nu kumna le kile nane Yuda mbal ye nane tuku gabat sunjo mini ɔna madiyinaig. Ta tuku tane sanɔri tinɔa ɔgueu mbal tuku kuru kuru ndakap ɔna saninɔap ɔgina.

Israel tuku tugu afu nane Isboset nanɔine gabat minwa ɔna madinaig

⁸ Saul tuku kame gabat sunjo Abner nu Saul kinɔ nuɔe Isboset* tumba kua ka Yordan kule pakarka Mahanaim tumbranɔ kina.

⁹ Kinaig ka tanɔe Abner ndek Isboset nu Gilead, Asur, Yesrel, Efraim, Benyamin, Israel ma tugu ɔnakmba tuku gabat sunjo minwa ɔna madina.

¹⁰ Isboset nu yar 40 ɔnak minna le nu Israel mbal tuku gabat sunjo minwa ɔna madinaig le nu yar armba ndo Israel ma tugu kulatkina. Yuda tuku tugunɔge ndo David dubinaig le

¹¹ nu yar 7 bateɔnu turmba Hebronɔge nane kulatkina.

Nane Israel mbal Yuda mbal ndoɔ kame bunaiɔ

¹² Abner nu Isboset tuku kuasmbi kilmba Mahanaim kusremba Gibeon tumbranɔ pronaiɔ le

¹³ Seruya kinɔ nuɔe Yoab mata David tuku kuasmbi ndoɔ pro Gibeon kule kualinɔ tugum tanɔe nane kile-siglikinaig. Isboset tuku kuasmbi pro kule kualinɔ make simnɔge minyokinaig le David tuku kuasmbi pro kule kualinɔ make temnɔge minyokinaig.

¹⁴ Tanɔanaig sulumba Abner ndek Yoab sana: Ye tanɔo mo afu madinɔinɔ le ne mata tanɔo mo afu madinɔinɔ le nane kame agan ndende kilmba kame sanɔri munɔu tumkuwaig ɔgina le Yoab nu lafumba sana: Ta maye ɔgina.

¹⁵ Tanɔmba nane Isboset tuku tanɔo 12 madinɔinɔinaig ta nane ɔnakmba Benyamin tuku tugu ndo. Nane pro David tuku tanɔo 12 ta ndoɔ kame bumba

¹⁶ nanɔine nanɔine gabat waɔe roka kame bagimbi takel make kumu kumu nduaseka tanɔo 24 ta ɔnakmba kume likinaig. Ta tuku nane ma tugu ta nyun ta Kame Bagi tuku Ma ɔnade.

¹⁷ Tanɔanaig le kame sunjo kuasmbi ar ta ngamuknɔge tinɔina le David tuku kuasmbinɔge Abner tuku kuasmbi Israel mbal kile-ibenɔkinaig le kua ka sili-silinaig.

¹⁸ Seruya tuku kinɔ kame keɔmba kame mbolnɔge minnaig ta nane tuku nyu teɔenmba: Yoab, Abisai, Asahel. Asahel tuku pinder nuɔe ta nane ɔnakmba tuku pinder linɔinɔanu tukunu

¹⁹ nu Abner madimba tumba yokerna le

²⁰ Abner nu pinderka minmba mbilka mambilna kande Asahel nu madimba yokermba kina le nu kusnana: Ne Asahelnɔge e ɔgina le nu sakina: Au. Yenɔe ɔgina.

²¹ Tanɔkina le Abner nu peumba sana: Ne ye yoker ndaya. Ne luka ka tanɔo

* 2:8: Isboset nyu ndinok Isbaal. Isbaal nyu ta tugunu: Baal tuku tanɔo. Baal nu yabri mbara ande Samuel nu o buk Israel mbal saninɔina le pitainaiɔ (1 Samuel 7.3-4 kanɔgerap). Ta tuku nane Isbaal nyu ta mata mbulmba Isboset ɔninaig

ande tumba yokermba nu tuku kame agan ndende ta yaimba kila ngina kande Asahel nu Abner tuku pasa ise ndaka nu ndo madimba yokermba kina le

²² nu manj lato sana: Ne ye yoker ndaya. Ye ne baleni ta ye aba nanje Yoab am mbolnje kikoyamngat ngina kande

²³ Asahel nu nda isanu sukmba nu yokermba lok ndeka kina le Abner ndek nuje mbanduwanj tugunumbi ngumnem ngumnem te-lukina le Asahel fungul mbolnje nduasemba ka inumnje bitekngina le nu kummba ndekina. Kummba ndekina le kame mbal afu pinderka pro tanje Asahel tuku mindesinj kanjgermba laipmba tinjinaig le

²⁴ Yoab nale Abisai nale ar tanje ndo Abner madimba yokermba kinaik ka ka Ama tabe tugu mbol ta pronaik le ki ka ulu-luna. (Ama tabe ta Giya tumbrañ ki prote kumamnje Gibeon yamban kambim tuku ndin minje mbinje miban).

²⁵ Ki ka ululuna le Benyamin tuku kuasmbi nane ka Abner te-silikinaig sulumba nane ka tabe fudinj ande mbolnje tinja kame tuku kuaneka minnaig.

²⁶ Tanjamba minnaig le Abner ndek Yoab kanjgermba wi kuenka sana: Ne kame te minmba minwa nga iduste e? Kame te kuga ndawa ta sine munju ngueu minmba minamngig ta ne idus ndate e? Sine ndare ndindo ndo. Ne nanje kuasmbi ta peuninga le manj sine yoker ndakuwaig nga Yoab sana le

²⁷ nu pasa ta isna sulumba nu ndek lafumba sana: Kuate abo tugu njak nu tuku nyu mbolnje ye ne sanet. Ne ye peu ndayat kande yinje kuasmbi kile tane yokerka minig le ka ka mafete kande ngina.

²⁸ Yoab nu pasate depurna sulumba kame tukulmba nuje kame mbal manj Israel mbal yoker ndakuwaig nga tabil fitkina le kame ta kusremba sili-silinaig.

²⁹ Kile Abner nuje kame mbal ndonj ma ta kusremba Yordan ma gutonj ta kuerka kumba minnaig le ka ka mafena. Mafena le ma gutonj ta kusremba Yordan kule pakarka kinaig ka ka ki mbilna le nane luka Mahanaim pronaig.

³⁰ Abner nu nuje kame mbal kilmba kina le Yoab ndek nuje kame kuasmbi kile-manjurka burkina ta nu tuku kame tanjo 20 ndo te-denna. Asahel mata kumna.

³¹ David tuku kuasmbinje Abner tuku kuasmbi 360 bale farnaig. Kuasmbi ta njakmba Benyamin tuku tugu ndo.

³² Kile Yoab tuku kuasmbi nane Asahel tuku mindesinj tumba kumba ka Betlehem tumbrañje mam nanjine tuku ndame buruk sinam tanje pilnaig. Pilnaig sulumba furir ndui ta mbolnje ndo nane tinja luka kinaig ka ka mafena le Hebron pronaig.

3

¹ Kile David tuku kuasmbi Saul tuku kuasmbi ndonj kame manj tumba tinjina ka ka Yuda mbalnje Israel kuasmbi sungomba bale farkinaig le Saul tuku kuasmbi buk denkina.

David tuku kinjo kat nuje

² David nu Hebronnje minyokina sulumba kinjo 6 kile-patikina. Nane tuku nyu nanjine tenjemba.

Kinjo mulum Amnon. Ina nuje nyunu Ahinoam. Nu Yesrelnu.

³ Kinjo mulum dubiknu ta Kileab. Ina nuje Abigail. Nu Karmelnu Nabal tuku pino kuembol Davidnje tina.

⁴ Kinjo keñnu ta Absalom. Ina nuje Maka. Nu Gesurnu gabat sunjo Talmai tuku kulim nuje.

⁴ Kinjo bailkanu ta Adonia. Ina nuje Hagit.

Kinjo inum Sefatia. Ina nuje Abital.

⁵ Kinjo 6-nu ta Iream. Ina nuje Eglá. Kinjo kame ta njakmba Hebronnje kile-patike likinaig.

Abner nu David ndonj wamdus ulendinaik

⁶ Kame sunjo Saul tuku kuasmbi David tuku kuasmbi ta minmba minna le Abner nu Saul tuku kuasmbi njamuknje tanjo nyu njak mayok kina.

⁷ Tanjamba minnaig ma ma ait ande Isboset nu Abner sawe lika sana: Ne ndanam saka mam tuku piyo nuje Rispa ndonj kinyat ngina. (Rispa nu Aya tuku kulim nuje Saulnje pinonu tina tuku).

⁸ Tanjakina le Abner ndek gubra tormba nu sana: Ye Yuda tugu turket le ne ye saye likate e? Ye buk mam nanje Saul, nuje tira kat nuje, nuje gulab kame dubiken ta kile ye minmba minet. Ne Davidnje njayo silinam bafuna le yenje ne kigraibken ta ne ndanam saka kile pino ta tuku ye saye likate ngina.

⁹⁻¹⁰ Tanjakina sulumba nu manj lato sana: Sunjo nu buk David sana: Yenje Saul tuku gageu pitaiki le nane Israel mbal tuku gabat sugo mine nda ngina. Sunjonje David nu Israel mbal Yuda mbal tuku gabat sunjo minam tuku madina le nu Israel ma tugu njakmba kulatkamngat. Ta tuku ye ne sanet. Ye mata David sinzanamngit. Ye pasa sanet te kumu ndawi ta Kuateñje ye mapeye nda nga Isboset sana le

¹¹ nu pasa ta ismba nu tuku kuru-kuruka maninok minna.

¹² Kile Abner ndek tanjo afu kukulniñmba saninjina: Tane kape ka David tenjemba sawap. Abner nu ne ndonj pasa katmba wamdus ulendimba ne sinzanuwa le Israel kuasmbi njakmba ne ndo dubinamngai. Tane ka tanjamba nu sawap nga pasa pilna le nane ndek David sota kinaig sulumba

¹³ Abner tuku pasa ta David kubeu tunaig le nu ismba nu suk lafumba pasa pilmba sakina: Tane ka Abner tenjemba sawap. Ne tuku pasa maye ta ye wam ande ne sani le kumuwa le ye ne ndonj wamdu ulendiwamngit. Ne yiye pino Mikal Saul kulim nuje ta tumba ye tugum te prowa nga nu sawap ngina le nane pasa ta tumba luka Abner sota kinaig.

¹⁴ Nane kinaig le David ndek nuje tanjo afu kukulningmba saningina: Tane kumba ka Isboset sawap le nu yiye pino Mikal pilwa le luka prowa. Ye buk pino ta Filistia tanjo 100 tuku nduwa ngarombi piyamba pinonu ten nga sawap ngina le nane pasa ta tumba Isboset sota kinaig.

¹⁵ Isboset nu pasa ta sanaig le isna sulumba nu ndek tanjo afu kukulningina le kinaig ka Lais kinjo nuje Paltielnge Mikal tina ta yaimba tumba David tugum kinaig le

¹⁶ Paltiel nu malmbitamtam Mikal dubimba kina ka ka Bahurim tumbran pron-aig. Tumbran ta pron-aig sulumba Abnernge Paltiel peumba ne luka nane tumbran kaye nga kukulna le nu luka nuje tumbran kina.

¹⁷ Kile Abner nu Israel mage mage kilemanjurka saningina: Tane o buk David tanjine gabat sunjo minwa nga saka minwaig.

¹⁸ Pasa ta kile idusap. O buk Sunjo nu sakina: David nu yiye piro tanjo. Ye nu sinzani le yiye kuasmbi Israel mbal nane Filistia mbal ngueu mbal afu tuku wai mbolnge minig ta kile-luka kilamngat ngina.

¹⁹ Tanjamba saningina sulumba Abner nu manj tinga Benjamin tuku tugu ta ndonj minyoka tanjamba ndo pasa katnaig sulumba kile nu tinga tanjo 20 kilmba nuje ndonj David sota Hebron kinaig. Kinaig ka tanje Israel mage mage Benjamin tuku tugu nane pasa wakeimba katnaig ta David kubeu tuna le

²⁰ David ndek Abner nuje kuasmbi ta ndonj isukusneningam tuku pagunaig.

²¹ Tanjamba nane isukuse denpurmba Abner ndek David sana: Ye luka ka sulumba Israel mage mage jakmba tuku wamdu didiki le ne nane ndonj wamdu ulendimba ne Israel ma tugu te jakmba kulatkam tuku nzalinate tanjamba nane tuku gabat sunjo minamngat nga David sana. Tanjakina le nu nuje kame kuasmbi peuniingmba Abner mapenaig le nu kusremba kina.

Yoab nu Abner balena le kumna

²² Abner nu David kusremba kina le Yoab nu nuje kame kuasmbi kilmba ngueu mbal ndonj kame bumba gabis aganj ndende kilnaig ta jakmba yomba kilmba luka Hebron pron-aig le

²³ nane ndek Yoab kubeu tumba sanaig: Abner pro tenge singine gabat David kanjerat le nu sine peusingat le mapewig le luka kinit nginaig.

²⁴ Tanjamba kubeu tunaig le Yoab ndek tinga gabat sunjo David sota kumba ka sawe lika sana: Ne ndanjam saka Abner mapewat le luka kinit?

²⁵ Nu ne yabrinumba ne piroka likate wam ta katesewam prowat ta ne gilai e ngina.

²⁶ Tanjamba sawe lika Yoab nu David kusremba kilim kina ka tanjo afu kukulningina le Abner ngumnem te-dubimba kinaig ka Sira kule burok tugum tanje nu te-silika tumba luka Hebron pron-aig ta David nu katese ndana.

²⁷ Nane Abner tumba luka Hebron pron-aig le Yoab nu wam sisauka Abner sana: Ye ne ndonj pasa jak ngina sulumba nu tumba fonde malanga tugum kumba ka tanje kame bagimbi funjul so fetkina le kumna. Ta ndanjam? Abner buk Yoab mambo nuje Asahel balena ta lafumba nu Abner balena le kumna.

²⁸ Abner nu kumna le nane afu kumba ka David kubeu tunaig le ismba nu ndek sakina: Abner balewaig le ndare kutukat ta ye yiye gageu ndonj sine tuku mbar kuga ta Sunjo nu kila.

²⁹ Ta tuku ndare ta kile luka Yoab tuku gageu jakmba pasokuwa. Nane tuku afu karej we jak jak afu ngirnger jak jak afu kupe baklelok minwaig. Afu kame bagimbi bale farwaig le kumwaig. Afu nyamaganj kugatok gubak minwaig ngina.

³⁰ Abner nu buk kame sunjo Gibeonngje pron-a le Yoab nane Abisai tuku mambo nakile Asahel balena ta lafumba Abner balenaig le kumna.

Nane Abner tuku mindesinj tumba ngukinaig

³¹ Kile David ndek Yoab nane saningina: Tane tanjine minde piye paska fetfetmba sinamanzer tawi siglika Abner ninanka malmbiwap ngina. Tanjakina sulumba David nu ter tumba kinaig le ngumnem dubikina le

³² nane Abner tuku mindesinj tumba Hebron tumbran tanje ngukinaig. Tanjanaig le David nu nuje tanjo kuasmbi jakmba ndonj sambu laipmba ninanka malmbinaig.

³³ Tanjamba David nu Abner tuku mindesinj ninanka mune-muneka sakina: Ndanjam tuku Abner nu nginngan tanjo tananj kumat?

³⁴ Ne kame mbolnge kumna kande maye kande.

Nane tanjo yabriningmba baleningig le kumig tanjamba ndo ne balenaig le kumat ngina.

Tanjakina le tanjo pino man nu tuku ninanka malmbinaig.

³⁵ Malmbiwe denpurmba tanjo pino njakmba David sanaig: Kile ne ka isukusa njinaig kande David nu pasa sangri pilemba nane saningina: Ye isukuse nda. Ye pinka mini le ki ka butunguwa. Ye isukusi ta Kuate nu ye mapeye nda njina le

³⁶ tanjo pino njakmba nu tuku pasa ta ismba nu wam ke likina ta kanjerka nu tuku gare sunjo tinaig sulumba

³⁷ Israel mbal njakmba Davidnje sisenkat le Abner bale ndawaig njinaig.

³⁸ Kile David ndek nuje tanjo kuasmbi ta wam paguniymba saningina: Ki ait te mbolnje kame gabat ande sangriknu kumat ta tane njakmba kila.

³⁹ Yoab le Abisai nale sangri njaigo. Ye Kuatenje gabat sunjo madiyina ta ye nale peunikam fuguwet. Ta tuku Sunjonje mbar ta tuku piya ta lafunu nikuwa njina.

4

¹ Abner balenaig le kumna pasa ta Isboset nu ismba kuru-kuruka ngamungal piti njak minna le nane Israel mbal mata njakmba piriri njayonaig.

Isboset tuku kame gabat armba

² Rimon tuku kinjo armba Bana nale Rekab ndonj nale Isboset tuku kame gabat minnaig. Nale kame mbal kilmba njueu mbal ndonj kame buwanu. Mam nakile Rimon nu Berotnu. Nane tuku tumbran mbonj ta Benyamin. (Berot tumbran ta nane Benyamin mbal tuku njgade.)

³ Tanjo pino o buk Berotnje minnaig ta nane kua ka kinaig ka Gitaimnje kile minig).

Yonatan tuku kinjo nuje Mefiboset

⁴ Saul tuku kinjo nuje Yonatan nu kinjo ande njak ta nyunu Mefiboset. O buk Saul nale Yonatan kumnaig le Mefiboset nu yar 5 njak minna le Yesrel mbalnje pasa pilnaig le Yonatan tuku kuasmbi tugum kina le nane pasa ta ismba kutu kulat pino nu Mefiboset didik tumba kua kinaig ka biye baslena le nu ndeka kile isu njayo silina.

Kame gabat armba Isboset balenaig le kumna

⁵ Ait ande ki mbol Isboset nu mabta nuje wande mbol kinymba minna le Rimon tuku kinjo armba Rekab nale Bana ndonj tinja nu tuku wande mbol kinaig.

⁶⁻⁷ Nale ar ta wam sisauka wit kilam tuku wandek sinam kinaig ka tanje nale Isboset nu nuje mbain mbol kinymba minna le kanjernaig sulumba kame bagimbi fungulnu nduasenaig le kumna. Kumna le njinfok kat purmba gabatnu tumba sirsinndo tumba kua ka kinaig ka Yordan kule ma guton pronaig le furir njgamuna.

⁸ Mafena le nale ar ta Isboset tuku gabatnu tumba ka gabat sunjo David tugum promba sanaig: O gabat sunjo, ne te kanjera. Te nane njueu tanjo Isboset tuku gabat. O buk Saul nu ne ndonj njueu minmba ne balenam tuku korkornina ta kile Sunjonje Saul tuku ndare ta lafunu pa ningit njinaig.

⁹ Tanjakinaig le David ndek pasa lafumba sanikina: Sunjo abo tugu njak nu piti yeki yeki mbolnje ye sinzanyina. Ye nu tuku nyu mbolnje satiket.

¹⁰ Ye Siklajnje minen le tanjo ande pro ye sayumba sakina: Saul buk kumat njina. Nu idusna ye pasa ta ismba gare-garekamngit nga idusna kande ye nu tuku wam kube pasa ta piya aganj tanjan kame mbal wiken le nu tumba ka balenaig le kumna.

¹¹ Tanjamba ndo tale mata ake sinanj tanjo nuje wande mbolnje kinymba minat le balewaik. Tale sirka manau mbaraik le ye tale mapeke nda. Tale ndare kutuwaik ta lafumba ye kile tale baletikamngit njina.

¹² Tanjaka David nu ndek nuje kame mbal saningina le nane tanjo ar ta kilmba ka balenikinaig. Balenikinaig sulumba kupe wai kat nakile kat pugurka kilmba pankinaig sulumba ngarosu kat nakile kilmba ka Hebron kule kualinj tugum tanje taikinaig. Tanjamba kame mbal Isboset tuku gabat tumba ka Hebronje Abner ngukinaigmbi tanje ngukinaig.

5

David nu Israel mbal njakmba tuku gabat sunjo madinaig

¹ Kile Israel tugu njakmba pro Hebronje David sanaig: Sine sirka ne ndonj ndare tuma ndindo ndo.

² O buk Saul nu sine tuku gabat sunjo minna le nenge sine Israel mbal tuku kame gabat minna le Sunjo nu tenemba ne sanina: Nenge yije Israel kuasmbi kulatka sulumba nane tuku gabat sunjo minamngat nga sanina njinaig.

³ Nane tanjamba David sanaig le nu Israel gabat sugo sugo njakmba ndonj Sunjo am mbolnje wamduis ulendinaig. Tanjanaig sulumba nane ndek David nu Israel mbal tuku gabat sunjo minwa nga gurej tumba gabat mbolnje kutunaig.

⁴ David nu yar 30 njak minna le nane nu gabat sunjo minwa nga madinaig. Nu yar 40 nane tuku gabat sunjo minna.

⁵ Ambonja nu Hebronje Yuda mbal ndo kulatkina ta yar 7 batenju turmba kina ka Yerusalemnje nu Israel mbal Yuda mbal ulendimba kulatkina ta yar 33 kina.

David nu Yerusalemnje Israel mbal kulatkina

6-8 Kile David nu nuŋe kame kuasmbi kilmba Yebus mbal tuku tumbran Yerusalem* kame kina le mbal ta nane idusnaig: David nu sine tuku tumbran tam kumuŋ kuga ŋga nane David maim maim pasa te-tumba sakinaig: Tanjo am tukulok kupe baklelok nanenŋe ndin kuerwaig le ne sinam kambim kumuŋ kuga ŋginaig. Tanjakinaig le David ndek nuŋe kame kuasmbi wam paguka saninŋina: Ye nane tuku ndagariyate. Tane kule burok silika fonde sinam kape sulumba am tukulok kupe baklelok nane ndoŋ kame buwap ŋgina. Tanjakina sulumba David nuŋe kame kuasmbi kilmba Sion tumbran fonde karenŋu ŋak ta sinam kumba tumbran ta tinaig. Tinaig sulumba nane tumbran ta David tuku Tumbran ŋginaig. Kile nane David tuku pasa ta idusmba yaba pasambi mbilmba sakade: Am tukulok kupe baklelok nane kilimŋe minwaig ŋgade.

9 Tanjamba David nu Sion tumbran fonde ŋak ta tumba minyokina sulumba tumbran ta nyunu David tuku Tumbran ŋgina. Tanjamba nu ndek piro mbal saninŋina le nane tumbran fonde ŋak ta ki prote kumamŋe kilke diŋnaig tuku magot tanje wande patike lika Sion tumbran laipnaig le tumbran ta sunjokina.

10 Kuate Sunjo Sanjri Najo nuŋe David sinzanŋa le nu gabat sunjo sanjri ŋak mayok kina.

11 Kile Tirus mbal tuku gabat sunjo Hiram nu nuŋe gabat kame afu kukulnŋina le piro agan ndende, ail mage mage, ndamembi wande patikanu kila tanjo kame turmba kilmba David tugum pronaiŋ le

12 David nu agan ndende ta kanjerkumba nu Kuateŋe Israel tugu ŋakmba kulatkam tuku gabat sunjo madimba Israel mbal sinzanŋina ta katesena.

13 Tanjamba David nu Hebron kusremba Yerusalemŋe minyokina sulumba nu man lato pino afu kilmba kutu afu kilepatikinaig.

14 Kutu kame ta nyu kat nanjine tenemba. Samua, Sobab, Natan, Solomon,

15 Ibar, Elisua, Nefeg, Yafia,

16 Elisama, Eliada, Elifelet.

David nu Filistia mbal ndoŋ kame bumba nane kile-ibenjina

17 David nu Israel mbal tuku gabat sunjo madiwanu pasa ta Filistia mbal ndek ismba nane nu biye timba tumba kambim saka ilnaig le David nu pasa ta ismba nu tinja ka nuŋe tumbran fonde karenŋu ta sinam kina.

18 Tanjana le nane Filistia kame kuasmbi ta pro Refaim ma gutoŋ tanje kame tuku kuaneka tumbran ulnaig le

19 David ndek Sunjo kusnamba sakina: Ye ka nane Filistia mbal ndoŋ kame buwi e ko kuga. Ye kame ka le ne ye sinzanjamŋe e ŋgina le Sunjo nu lafumba sana: Ne kaye. Ye nane kilmba ne tuku wai mbolŋe patiki le ne nane kile-ibenjamŋat ŋgina.

20 Tanjakina le David nu tinja ndek gutoŋ nzi kumba ka Filistia mbal ndoŋ kame bumba nane kile-ibenjina sulumba sakina: Sunjo nu sawe piymba kule ndekate tanjan ye tuku ŋgueu mbal tugewat ŋgina. Ta tuku nane ma tugu ta nyun ta Baal Perasim† ŋgade.

21 Filistia mbal nane kua ka nanjine yabri mbara kanunu kusreke likinaig le David nuŋe kame kuasmbi ndoŋ agan kanunu ta kilmba kinaig.

22 Minnaig le ait ande Filistia mbal man pro Refaim ma gutoŋ tanje kame tuku kuaneka tumbran ulmba minnaig le

23 David nu man Sunjo kusnamba sakina: Ye kile ndanamŋit ŋgina le Sunjo ndek nu sana: Kaye ka nane ndoŋ kame buwap ŋgina sulumba wam pagumba sana: Tane kumba tumailam tumailam ndakape. Tane kape ka nane laipniŋmba ŋgumnem ŋgumnem ail sugo kumnem sinje kame tuku tinja tairŋgap.

24 Tane ye ail kame si fu mbol mbol liki le zigna ismba kande ye Sunjo ye ambonja Filistia mbal ndoŋ kame kinet ŋga tane ka kame buwap ŋgina.

25 Tanjaka sana le David nu Sunjo tuku wam pagu ta dubimba Filistia mbal Geba tumbranŋe bale farka kinaig ka ka Geser tumbranŋe tinjinaig.

6

Nane pasa katanu bokis tumba Yerusalem pronaiŋ

1 Kile David nu man Israel kame kuasmbi sanjriknu 30,000 kilmba manjurkina sulumba

2 nu nane kilmba Kuate tuku tukul bokis tam tuku ŋga Bala tumbran Yuda ma tugu mbol kambim kinaig. Tukul bokis ta Sunjo Sanjri Najo eŋel kanunu armba ŋgamukŋe minyok minit nu tuku tukul bokis.

3 Nane Bala tumbran promba Abinadab tuku wande tabe fudin mbol minna ta mbol kinaig ka Kuate tuku tukul bokis ta tumba ka karis abonu mbolŋe pilnaig sulumba luka kambim bafunaig. Tanjamba Abinadab tuku kinjo kat nuŋe Usa nane Ahio ndoŋ tinja karis ndin tumtummba didika kinaig.

4 Ahio nu ambonjina.

* 5:6-8: Yerusalem tumbran ta nyu inum Sion ŋgade † 5:20: Baal Perasim nyu ta tugunu: Sunjo nu kuasmbi tugete

⁵ Tanjana le David nuje kuasmbi Israel njakmba karis ta dubimba kupesmba pate-pateŋga mune kuenjka gita tagail tambariŋ agan ndende yeke yeke katniŋmba Kuate tuku nyu te-duŋga kinaig.

⁶ Kile kuasmbi ta nane Nakon tuku wit baurŋganu ma mbol pronaig le makau pailnu karis didikinaik ta mbiki-mbikekina le Kuate tuku tukul bokis ta bariska ndekam bafuna le Usa ndek wai pilmba bokis ta biye tina.

⁷ Tanjana le Sunjo nu Usa tuku gubrana le nu balena le kumna. Ta ndaŋam? Usa nu Kuate tuku tukul bokis ta ake agan ande nja idusna sulumba biye tina tukunu Sunjoŋge nu balena le kumna.

⁸ Tanjana le David nu wam ta tuku ndagarina. Kile nane ma ta nyunu Peres Usa* njade.

⁹ Kile David nu Sunjo kuru-kuruka sakina: Ye kile ndaŋndaŋmba Sunjo tuku tukul bokis te tumba ka yiŋe tugum pili le minamŋgat nginga sulumba

¹⁰ nu bokis ta tumba Yerusalem kine ndaka mbilmba nu Gat tumbran Obed-Edom tuku wande mbol kina.

¹¹ Pro tanje nu bokis ta kusrena le tambun kenjmba Obed-Edom tuku wande mbol tanje minna. Minna le Sunjo nu tanjo ta tuku kuasmbi nyaro mayenu niŋgina.

¹² Gabat sunjo David nu Obed-Edom nuje gageu ndoŋ Sunjoŋge nyaro niŋgina pasa ta sanaig le ismba nu tinja Obed-Edom tuku wande mbol kumba Kuate tuku tukul bokis ta tumba Yerusalem kambim tuku nja tinja kina le Israel tanjo pino njakmba ndek gare-garekinaig.

¹³ Nane Sunjo tuku tukul bokis ta tumba kuramba kambim saka tanjo kupe diram 6-naig sulumba tinjinaig le David ndek makau pailnu sunjokanu ande fatnu butuknu ande turmba kilmba Sunjo tuku atraukina.

¹⁴ Tanjamba David ndek pris tuku tawi kaukauk tinjmba gare-gareka kupesmba pate-pateŋga Sunjo tuku nyu te-duŋgina le

¹⁵ Israel tanjo pino njakmba David ndoŋ gare-gareka ngumbeyumba tabil fitka Sunjo tuku tukul bokis ta tumba Yerusalem kinaig.

¹⁶ Nane tanjamba tukul bokis ta tumba David tuku tumbran sinam kinaig le Saul kulim nuje Mikal nu bubre malanja kumam mambilmba David nu kupesmba pate-pateŋga kupe sili-salemba Sunjo tuku nyu te-duŋga kina le kangermba nu talana.

¹⁷ Kile nane Sunjo tuku tukul bokis ta tumba David baibai ande pilna ta sinamje pilnaig le minna. Tanjamba nu ndek aganmor afu kilmba bale farka pasoka ngamuŋgal

ulendiwam tuku aganmor turmba atraukina.

¹⁸ Wam ta ke sugluka David ndek tanjo pino njakmba saniŋmba sakina: Sunjo Sanjri Nayo nu tane njakmba nyaro tinjuwa nginga sulumba

¹⁹ nu ndek tanjo pino yimyam bret, ndem pasokanu, bret fonfon grep tinju mbilmba pasokanu njak ta walmba niŋge likina le nane kilmba sili-silimba nanjine tumbran tumbran kine likinaig.

²⁰ Tanjanaig le David nu tinja nuje wande mbol kumba nuje gageu nyaro pasa niŋgina le Mikal pro nu te-silikumba nu sawe lika sana: Osese. Israel mbal tuku gabat sunjo, ne nane nyu sunjo te-duŋga niŋinŋan tanjo taran agan ndende paskat le gabat kame tuku piro pino kameŋge kanjernaig nja sawe likina le

²¹ David ndek lafumba sana: Ye Sunjo tuku nyu te-duŋga pate-pateŋgit. Nunje mam nane tuku kuasmbi pitaika nu sawe lika tuku gabat sunjo minam tuku madiyina ta tuku ye gare-garekit. Ye mar tanjamba ndo Sunjo tuku nyu te-duŋga

²² yiŋe nyu te-ibenjmba mini le piro pino kame ne nane tuku sakat ta nanenje ye tuku nyu te-duŋgamnjanjaig nja Mikal sana.

²³ Tanjamba sana le Saul kulim nuje Mikal nu niŋka ake saibo pilmba kumna.

7

Natan nu dir pasa David sana

¹ David Sunjoŋge kigraibka sinzanja le nu nuje wande mbolnje mine mayemba ngueu mbalnje nu jayo sili ndanaig.

² Ta tuku David ndek tuan tanjo Natan sana: Yiŋe wande te sunjokanu ail sidambi* wakeigen. Kuate tuku tukul bokis ta ake kilim baibai sinamje minit nja sana.

³ Tanjamba sana le Natan ndek pasa lafumba sana: Sunjo nu ne ndoŋ minit tukunu ne wam ndaŋ kam idusmba kande ne ka nginga.

⁴ Tanjamba nu luka nuje wande mbol kina le furir ngamu Sunjo nu Natan tugum promba wam pagumba sana:

⁵ Ne ye tuku minje tumba kaye ka yiŋe piro tanjo David tenemba sawa. Nunje ye minam tuku wande wakeiwa nja ye idus ndawet.

⁶ Ye o buk Israel mbal Isip mbal tuku wai mbolnje kile-luka kilen ait ta ye wande sunjo ande mbol nda minen. Ye ake kinenumba baibai sinamje ndo minen sulumba kile ye minmba minet.

⁷ Ye ma njakmba mbolnje Israel kuasmbi ndoŋ kine promba minen sulumba gabat kame madiniŋen ta nane saniŋmba tane ye

* 6:8: Peres Usa pasa ta tugunu: Usa balena

* 7:2: Sida ta wande wakeikade tuku ail ande mayenu ndo

tuku wande mayenu ail sidambi wakeiye sap nga sa ndaken. Ne ka tanjamba nu sawa ngina.

⁸ Tanjamba nu man lato Natan sana: Ne ka yiye piro tanjo David tenjemba sawa. Sunjo Sangri Nayo nu tenjemba ne tuku sakat. Yenge o buk ne sipsip kulatka minna le ne Israel mbal kulatka nga madinen.

⁹ Ye ne ndon ma animbi kine promba minna ta ye ne ndon minmba minen. Yenge ne sinzanen le nane ngeue mbal njakmba bale farkina. Kile ye man lato ne sinzanen le gabat sugo nyu njak njak mine likade tanjan minamngat.

¹⁰⁻¹¹ Ye yiye kuasmbi Israel tuku kilke ande madiwi le nane minyoka wamdus mukuk piti kugatok minamngai. O buk nane ma tugu te mbol pronai le ngeue mbalnge kilmba njaigo siglikinaig ta kile yenge tane kigraibki le ngeue mbalnge tane man njaigo siglike nda. Yenge pasa sanjgrinu sanet. Ne tuku ndare puluka tugeka minmba minamngat.

¹² Ne kuma le ngukuwaig ta yenge ne tuku kiyo ande man madiwi le gabat sunjo minamngat. Nunge nune kuasmbi ta kulatkuwa le nane sanjri njak minamngai.

¹³ Nunge† tinga ye tuku wande sunjo te-tiwamngat. Yenge ndo gabat sugo ndare ndui ta mbolnge madiningi le tugeka tuturmba minmba minamngai.

¹⁴ Yenge ndo nu tuku mam tanjan mini le nu yiye kiyo tanjan minamngat. Nu mbarwa ta ye nu te-tiwam tuku ngusamngit. Kiyo nu mbarte le mam nunenge nu te-tiwam tuku nguste tanjan.

¹⁵ Tanjamba ye nu tuku kume purmba minamngit. Ye buk Saul pitaiwen le ne nu tuku ma tina tanjamba man ke nda.

¹⁶ Ne tuku ndare tugekamngat. Ye nane ndare kulatka sinzaningi le minmba minamngai. Ne tuku ndare ta ndo tuturmba gabat sugo sugo promba minmba minamngai. Ne ka tanjamba David kubeu tawe ngina le

¹⁷ Natan Kuate nge dir pasa sana ta ka tanjamba ndo David kubeu tuna.

David nu Sunjo gare pasa tuna

¹⁸ Kubeu tuna le gabat sunjo David nu tinga Sunjo tuku Babai sinam kumba ka tanje minyoka Sunjo yabanmba sana:

O Kuate Sunjo, ye yiye gageu ndon sine ne am mbolnge magenu kuga ta ne ye mbol wam magenu ndo kate.

¹⁹ O Kuate Sunjo, kile ne man lato ye tuku ndare mbolnge wam magenu kam sakate. Ye ake tanjo ndo ta ne wam sunjo ye mbolnge kamngat.

²⁰ Ye kile ame pasa ne sani? Ye ne tuku piro tanjo ndo ta ne kila.

²¹ Ta tuku ne nane pasa sanjgrinu dubimba wam sunjo ta ye mbolnge kamngat.

²² O Kuate Sunjo, ne o mbolok. Ande ne suk nda minit. Ne ndindo Mbara Sunjo ta o buk singine wa kame tuku minge mbolnge isgen.

²³ Tanjo pino kuasmbi afu sine suk mine ndakade. Ne o buk sine Israel mbal Isip kilke mbolnge sanzal mingen le kile-luka kilmba sine ne tuku kuasmbi minam tuku madisingina. Ne sine Israel mbal turkam tuku wam kitek sanjgrinu ke lika sine kilmba pro kilke te mbol pronai. Tanjamba ne kilke te mbolnge minnaig mbal nange yabri mbara turmba njaigo siglika pitaikina le kilke tugu njakmba tanjo pino ne tuku nyu isnaig.

²⁴ O Sunjo, ne sine Israel tugu ne tuku kuasmbi ndo minam tuku madisingina tukunu sine ne tuku ndo minbe le ne sine tuku Mbara minmba minamngat.

²⁵ O Kuate Sunjo, ne dir pasa sakat ta ye mbolnge yiye ndare tuturmba kamngat ta njakmba mbolnge kumunguwa.

²⁶ Tanjawa le ne tuku nyu o mbolnge minmba minwa le nane tenjemba sakamngai: Sunjo Sangri Nayo nu Israel mbal tuku Mbara minit ngamngai. Tanjamba nenge ndo gabat sugo ye tuku ndare mbolnge madininga le tuturmba minmba minamngai.

²⁷ O Sunjo Sangri Nayo, ne sine Israel mbal tuku Mbara. Ne buk ye sayumba sakina: Ne tuku ndare kame ta mara mindek sanjri njak minamngai nga sayina. Ta tuku ye nane piro tanjo ye gabat kuilnga yabannet.

²⁸ O Kuate Sunjo, ne ndo mbolnge minit. Ne nane pasa sanjri pilete ta ne kumumbi kate. Ne ye mbolnge mata tanjamba ndo kamngat.

²⁹ O Kuate Sunjo, ne nane pasa ta idusmba mara mindek ye tuku ndare nyaro ninmba mina le nane ne kumnenge nyaro pasa ta njak minmba minwaig nga Kuate sana.

8

David nge ngeue mbal njakmba kile-ibenkina

¹ Tanjamba minnaig sulumba David ndek nune kame mbal kilmba Filistia mbal ndon kame bunaig. Kame bumba bale farka nange tumbran sunjo ta tina.

² Tina sulumba kile nu ka Moab mbal ndon kame bumba nane afu bige tidina. Bige tidina nane kile-mangurka kilke mbolnge truk ka kuit nduimba kinyap nga saningina le nane tanjamba kilke mbolnge truk ka kinyanaig. Truk ka kinyanaig le nu ndek tanjo ken ken burka armba balenimmba ndindo mapemba armba balenimmba ndindo mapemba tanjamba ndo ka ka biteknina. Afu mapekina ta nane

† 7:13: Kuate nu Solomon tuku David sana (Aposel 7.44-47)

David kumnemnge nu tuku piro tanjo minmba nanjine pirokanu piya ta nu tumba minnaig.

³ Kile Soba tuku gabat sunjo Hadadeser nu nuje kame kuasmbi kilmba Yufretis kule makembi kilke ta luka tam saka kame kinaig. (Hadadeser mam nuje Rehob. Nu Siria kilke Soba ma tugu kulatkina). Kame kinaig le David tuku kuasmbi nane kile-sigika kame bumba nane sunjomba bige tidinjinaig.

⁴ Nu hos mbol mbol kame buwanu tanjo kame 1,700 bige tidinjina sulumba ibenjje kame buwanu tanjo 20,000 bige tidinjina. Tanjamba nu hos karis didika pinderkanu ta njakmba yaika kilmba afu kupe kat ngurnjmba kusrekina sulumba 100 ndo nuje kilna.

⁵ Kame sunjo ta minmba minna le Siria gabat afu Damaskusnge minnaig ta nane ndek gabat sunjo Hadadeser turam tuku kame kuasmbi sunjo ande kukulnaig le David ndonj kame buwam saka pronaig kande David tuku kame kuasmbinge nane tuku kame tanjo 22,000 bale farnaig.

⁶ Tanjanaig sulumba David ndek kame manj nda tinjuwa nga nuje kame mbal afu kilmba Siria kilke mbol patike likina le kilke sunjo ta kulatka minnaig. Kulatka minnaig le Siria mbal nane David kumnemnge nu tuku piro tanjo minmba nanjine pirokanu piya ta nu tumba minnaig. Tanjanaig le David Sunjonge sinzanja le nuje njueu mbal njakmba kile-ibenjkina.

⁷ Kile David ndek Hadadeser tuku gabat sugo sugo nanjine kandim golmbi wakeikanu migreke lika pronaig ta njakmba yaika kilna sulumba

⁸ Hadadeser tuku tumbranj sugo Beta le Berotai nane tuku aganj ndende ainmbi wakeikanu ta mata sunjomba yaika kilmba yomba Yerusalem kinaig.

⁹ David nu Hadadeser tuku kame kuasmbi bale famba kile-ibenjkina pasa ta Hamat tuku gabat sunjo Toi nu isna.

¹⁰ Toi nu mara mindek Hadadeser ndonj kame ndo minna tukunu nu gare-gareka nuje kinjo nuje Yoram David sota kuwa nga gare aganj ndende gol silwa ainmbi wakeikanu ta kile-tumba kukulna le David kile-tambim tuku kina ka nu tugum prona.

¹¹ Prona sulumba aganj ndende ta David kile-tuna le nu ndek aganj ndende ta Sunjo tuku minwaig nga kilmba ka gabis aganj ndende gol silwa ain njueu mbal afu ndonj kame bumba yaika kile likina ta turmba ulendimba patikina.

¹² Nu gol silwa gabis aganj ndende ta njakmba Edom Moab Amon Filistia Amalekunge kile likina. Aganj ndende afu Sobanu gabat sunjo Hadadeser yaimba kile likina tuku.

¹³ Kile David nu manj nuje kame kuasmbi kilmba Edom mbal ndonj kame buwam tuku ma gutonj Kagli Njajo ta kinaig sulumba Edomnu tanjo 18,000 bale farnaig le tanjo pino njakmba nane David tuku saka minnaig.

¹⁴ Tanjamba David ndek nuje kame kuasmbi afu kilmba Edom ma tugu ta njakmba kulatkuwaig nga patikina le Edom mbal nane nu kumnemnge minnaig. Sunjonge David sinzanja le nu ma njakmba mbol kumba nuje njueu mbal njakmba kile-ibenjkina.

¹⁵ Tanjamba David nu Israel ma tugu njakmba kulatkumba tanjo pino njakmba mbolnge wam magenu ndo ke likina.

David tuku piro gabat kame

¹⁶ Seruya kinjo nuje Yoab nu kame kuasmbi njakmba tuku gabat sunjo minna.

Ahilud kinjo nuje Yehosafat nu waje kuyaram tuku piro kulatkina.

¹⁷ Sadok le Ahimelek nale pris pirokinaik. (Sadok mam nuje Ahitub. Ahimelek mam nuje Abiatar).

Seraya nu David tuku waje kuyaranu tanjo.

¹⁸ Yehoyada kinjo nuje Benaya nu David kulatkanu kuasmbi tuku gabat minna. (Nane kuasmbi ta Keret le Pelet mbal).

David tuku kinjo kat nuje ta nane pris pirokinaig.

9

David nu Mefiboset tumba kulatkina

¹ Tanjamba minnaig ma ma David nu tanjo afu wika kusnaningina: Saul tuku ndare ande minit e ko kuga. Ande minwa ndeta ye Yonatan idusmba nu kulatkamngit njgina le

² nane ndek Saul tuku piro tanjo Siba wika David sota kuwa nga sanaig. Tanjamba sanaig le nu ndek nu kanjeram kina le David nu tanjo ta kusnana: Ne Siba e njgina le nu lafumba sakina: Au. Ye ne tuku piro tanjo njgina.

³ Tanjakina le David manj lato nu sana: Saul tuku ndare inum minwa ndeta ye Kuate tuku nyu mbolnge nu kulatka sinzanamngit nga sana le Siba ndek lafumba sakina: Yonatan tuku kinjo ndindo ndo minit ta nu kupe arnej pagliskinaik njgina.

⁴ Tanjaka sana le David manj Siba kusnana: Nu kile aningje minit njgina le nu ndek sakina: Nu Lodebar tumbranjnge Amiel kinjo nuje Makir tuku wande mbolnge minit njgina.

⁵ Tanjaka sana le David ndek tanjo afu kukulnijnmba saningina: Tane kumba ka nu tumba ye tugum te prowap njgina le

⁶ nane kinaig ka Saul wa nuje Mefiboset, Yonatan tuku kinjo nuje ta tumba David

tugum pronaig le nu David tumailamnge dagol tidronga lokina.

Tanjana le David ndek nu sana: Ne Mefiboset e ngina le nu woka sakina: Ye piro tanjo nanje ngina le

⁷David nu sana: Ne kuru kuru ndaka. Ye mam nanje Yonatan tuku nga ye ne kulatka sinzanumba wa nanje Saul tuku kilke ta njakmba luka tanbimngit. Ne mara mindek ye tugum tenje ndo isukusamngat nga sana.

⁸Tanjakina le Mefiboset ndek loka sana: Ye tanjo njai nguesuk kuga age kumak tananj ta ne ndanjam ye sinzanjam sakate ngina.

⁹Kile David ndek Saul tuku piro tanjo Siba wika sana: Ye nanje gabat sunjo Saul tuku aganj ndende njakmba kile ndo luka wa nuje Mefiboset tambimngit.

¹⁰Ta tuku ne nanje kinjo kame nanje piro mbal tanenge ndo kilke ta mbolnje piroka nyamaganj nguka minap. Nyamaganj ka magekuwaig le alonu kilmba nanje gabat sunjo Saul tuku kuasmbi ta ninjap. Mefibosetnje ndo ye tugum tenje isukusmba minamngat nga Siba sana le

¹¹nu ndek David sana: Ye ne tuku pasa ta kumuwanngit ngina. Tanjakina le Mefiboset nu mara mindek gabat sunjo David tugumnje nuje kinjo nuje tananj isukusmba minanu.

¹²Mefiboset nu kinjo ndindo ndo njak. Kinjo mo ta nyunu Mika. Siba tuku kinjo kame nu tuku piro mbal nane njakmba Mefiboset tuku piro tanjo ndo minnaig le

¹³Mefiboset nu Yerusalemnge minmba mara mindek gabat sunjo David tugumnje isukusmba minanu. Nu nuje kupe arnenj pagliskinaik.

10

David nu Amon le Siria mbal kile-ibenjkina

¹Amon mbal tuku gabat sunjo Nahas kumna le kinjo nuje Hanun ndek mam nuje tuku ma tumba gabat sunjo mayok kina le

²David nu wam ta ismba sakina: Ye wam mayenu Hanun mbol kamngit. Mam nuje Nahas nu buk wam mayenu ye mbol kina ta lafumba kamngit ngina sulumba tanjo afu kukulningina le nane Nahas tuku wamndus bul seram kinaig.

Kinaig ka ta promba minnaig le

³Amon mbal tuku gabat kame ndek nanjine gabat sunjo sanaig: Ne iduste tanjo kame te David tuku minje tumba mam nanje idusmba nu ninankam prowaig nga iduste e? Kuga. Nane sine tuku tumbranj ndanj ndanj ta kanjermba wam katesewam prowaig. Tanjamba ngumne nga nane sine tuku kamenu luka prowamngai nginaig.

⁴Tanjakinaig le Hanun nu pasa ta ismba nu ndek David tuku tanjo kame ta bigetidinga nane tuku minje ngue dabilsu inum

tuku saike sugluka tawi kat nanjine kat pur fagke likina le pine kat nanjine ta kilimnje minnaig le kukulningina le luka kinaig.

⁵Tanjamba tanjo kuasmbi ta kikonu nane luka Yerusalem kambim fugunaig le David nu ismba nuje tanjo kuasmbi ta tuku pasa pilmba sakina: Tanjaig le tane Yerikonje minap le ka minje ngue prowaig le tane luka te prowap ngina.

⁶Kile Amon mbal David ngueu pilenaig ta katesemba nane ndek tanjo afu kukulninginaig le Siria kilke mbol kinaig ka Betrehob le Soba tumbranj kumba kame dunaig le tumbranj ar ta kame tanjo 20,000 Amon mbal turkam tuku pronaig. Pronaig le Amon mbal manj ndek kinaig ka Tob tumbranj kame dunaig sulumba kame tanjo 12,000 kilnaig. Tanjamba nane manj kinaig ka Maka tumbranj tuku gabat sunjo tugumnje kame dumba kame kuasmbi 1,000 nane turkam tuku kilnaig.

⁷Amon mbal tanjamba kame kuasmbi kile-manjurka minnaig pasa ta David nu ismba nu ndek Yoab kukulna le Israel kame kuasmbi njakmba kilmba ka Amon mbal ndonj kame buwam kinaig.

⁸Tanjanaig le Amon kame kuasmbi nane nanjine tumbranj sunjo Raba fonde malanja kumamnje kame tuku kuaneka tinjinaig le nane Siria kame kuasmbi Tob mbal Maka mbal nane ma kukliknu ta tumba tinjinaig sulumba Israel mbal tuku kame kuaneka minnaig.

⁹Kile Yoab nu kame kuasmbi armba ta nu buk kornaik ta kanjerka nu nuje kame kuasmbi sanjriknu pilenimba kilmba Siria mbal ndonj kame buwam tuku kuaneka tinjinaig.

¹⁰Tanjamba nu ndek nuje maib nuje Abisai kame kuasmbi afu kulatkuwa nga madina le nu ndek nuje kame kuasmbi ta kilmba nane Amon mbal ndonj kame buwam tuku kuaneka tinjinaig le

¹¹Yoab ndek mambo nuje wam pagumba sana: Kame sangri tinja Siria mbalnje sine kile-ibenjkam bafuwaig kande tane ilmba sine turkap. Amon mbalnje sangri tinja tane kile-ibenjkam bafuwaig ta ye yije kuasmbi kilmba pro tane turkamngit.

¹²Tane kuru kuru ndakap. Sine singine tumbranj kame tanjo pino Kuateenje singina ta nane idusnimba sangri tinja kame bube. Tanjabe le Sunjonje ame wam kam idusmba ndeta kuwa ngina.

¹³Tanjakina sulumba Yoab ndek nuje kame kuasmbi kilmba Siria mbal ndonj kame puluna le nane kua ka sili-silinaig le

¹⁴Amon kame kuasmbi Siria mbal drumba sili-silinaig ta kanjerka nane mata kuru-kuruka Abisai nane kusreka kua ka nanjine tumbranj fonde sinam kinaig. Tanjanaig le Yoab ndek Amon mbal kusreka

nuje kame kuasmbi kilmba luka Yerusalem kina.

¹⁵ Nane Siria mbal kame mbolŋge Israel mbalŋge kile-ibenŋkinaig le kua kinaig tukunu nane nanŋine kame kuasmbi ŋakmba kile-maŋgurkinaig.

¹⁶ Tanjamba Hadadeser ndek tanŋo afu kukulniŋgina le nane ka Siria kuasmbi afu Yufretis kule pakarka ki prote kumamŋge minnaig ta nane kilmba pro Helam tumbranŋge maŋgurkinaig le Hadadeser tuku kame gabat Sobakŋge nane kulatkina.

¹⁷ Siria mbal Helamŋge kame tuku maŋgurka minnaig le David nu ismba nu ndek Israel kame kuasmbi kilmba Yordan kule pakarka Helam pronaiŋ. Tanjanaig le Siria mbal tinŋa Israel mbal ndoŋ kame bunaig le

¹⁸ Israel mbal sanŋri tinŋa Siria mbal sig-naniŋmba ka tanŋo karis mbol tinŋa kame buwanu ta 700 bale farka tanŋo hos mbol mbol minyoka kame buwanu ta 40,000 bale farnaig sulumba Siria mbal tuku kame gabat Sobak turmba kame ma ta mbolŋge balenaig le kumna.

¹⁹ Tanjanaig le tumbranŋ gabat sugo afu Hadadeser kumnemŋge minnaig ta nane Israel mbalŋge kame mbolŋge kile-ibenŋkinaig ta tuku kuru-kuruka Israel mbal ndoŋ pasa katmba nane kumnemŋge minnaig. Tanjamba Siria mbal nane Israel mbal tuku kuru-kuruka Amon mbal maŋ kame tuku tur ndaniŋginaig.

11

David nu pino kuayarna

¹ Yar ndui ndui sinamŋge ma tidonu ka denpurkanu le gabat sugo sugo nane ait ta dubimba nanŋine ŋgueu mbal ndoŋ kame buwanu. Ait ta mbolŋge David ndek Yoab kame gabat sugo sugo ta Israel kame kuasmbi ŋakmba kukulniŋgina le nane kinaig ka Amon mbal ndoŋ kame bumba nane bale farkinaig sulumba nanŋine tumbranŋ suŋgo Raba te-kornaig le David nu nuje ndo Yerusalemŋge minna.

² Minna ka ki ait ande ma bafuna le David nu nuje kinyam mbili kusremba bubre tam saka wande fu mbolŋge kinenumba bubre tumba minna. Minna sulumba pino ande kule pismba minna le kanŋerna. Pino ta mayenu ndo.

³ Kile David ndek tanŋo ande kukulmba sana: Ne kaye ka pino ima kule pismba minit nzi ka katesewa ŋgina le tanŋo ta ka katesena sulumba pro David sana: Pino ne sakat ta Eliam tuku kulim nuje Batseba. Nu Hitnu tanŋo Uria tuku piyo nujeŋge ŋgina.

⁴ Tanjakina le David maŋ tanŋo afu kukulniŋmba saninŋina: Tane kape ka pino ta tumba ye tugum te mbape ŋgina. Batseba

nu nzuam minna ta kile nu kule mayenu tina tukunu nu tinŋa tanŋo kame ta dubika kina le David nu tumba kinyna. Kinye denpurmba nu maŋ luka nuje wande mbol kina.

⁵ Minna ma ma Batseba nu kiŋo konna ta kamusmba David tuku pasa pilna le nu ismba

⁶ Yoab tuku pasa pilmba sakina: Hitnu tanŋo Uria sawa le ye tugum te prowa ŋgina. Tanjakina le Yoab ndek Uria kukulna le David tugum kina.

⁷ Nu pro David te-silikina le nu ndek Uria kusnana: Yoab nuje kame kuasmbi ndoŋ mage minig e ko kuga? Kame kile ndanŋanŋmba minit? Singine kuasmbinŋge nane kile-ibenŋkade e ko kuga ŋgina le Uria ndek wam kame ta ŋakmba kubeu tuna.

⁸⁻⁹ Tanjana le David ndek Uria sana: Wam kube ŋakmba sayat le isit. Kile ne kaye ka nanje wande mbolŋge mabtumba mina ŋga sana kande Uria nu gabat suŋgo tuku wande kusremba kilim ka nuje wande mbol kine ndakina. Nu gabat suŋgo tuku kulat tanŋo kame ndoŋ wande malaŋgambi tanŋe kinyna.

Tanjana le David ndek tanŋo ande wika Uria tuku gare agan inum te-tumba kukulna le kina sulumba

¹⁰ luka pro David sana: Uria nu nuje wande mbol ndaket ŋgina.

Tanjakina le David pro Uria te-silika sana: Ne o buk nanje wande kusrena ta ndanŋam tuku ne nanje wande mbol kine ndakat e ŋgina le

¹¹ Uria ndek pasa lafumba sana: Israel tanŋo kuasmbi ŋda tanŋo kuasmbi ŋakmba wande kusreka maskenŋge kame mbolŋge minig. Pasa katanu bokis mata nane ndoŋ minit. Yiŋe kame gabat Yoab nuje gabat sugo sugo mata kilimŋge kinymba minig. Ndanŋam ye ka pino ndoŋ isukuse mayemba kinye mayemba minam tuku sayate? Ye siŋka ki am mbolŋge sanet. Ye wam ta ke nda ŋga David sana.

¹² Tanjaka sana le David ndek nu sana: Ta maye. Ne tenŋe mina. Indole ne maŋ pili le luka kangat ŋgina. Tanjakina le Uria nu Yerusalemŋge kinyna le ka mafena.

¹³ Mafena le ka firirum David ndek Uria wika nu ndoŋ tuma isukusnaik. Isukuse denpurmba nu ndek Uria kule kamenu tuna le nyumba ŋginŋankina ta nu nuje wande mbol kine ndakina. Nu wande kulatkanu mbal ndoŋ tawi kaika kawaŋ tanŋe kinyna.

¹⁴ Mafena le maratukuk tinŋa David ndek Yoab tuku waŋe ande kuyarmba Uria tumba kukulna le tumba kina ka Yoab tuna.

¹⁵ Waŋe ta mbolŋge kuyarmba tenemba sakina: Kame sanŋri tinŋuwa kande Uria tumba kame tumailamŋge pilmba kigraib ndakap le balewaig le kumwa ŋga kuyarna.

¹⁶ Yoab nuŋe kame kuasmbi ndoŋ Raba tumbranŋ sunŋo ta korma kame bumba minnaig le ka kame sanŋri tinŋina. Kame sanŋri tinŋina magot ta Uria kukulna le kame tumail mbol tinŋina.

¹⁷ Tinŋina le tumbranŋ ta tuku kame kuasmbi fonde malaŋga talka kilim ka pro Yoab tuku kame kuasmbi ndoŋ kame bumba David tuku kame tanŋo afu bale farnaig sulumba Uria turmba balenaig le kumna.

¹⁸ Tanjana le Yoab ndek tanŋo ande wika wam pagumba sana: Ne kame tuku pasa te tumba gabat sunŋo David sota kumba

¹⁹ kame mbolŋge tinŋa tane tumbi ninde faramŋgaig ta tane idus ndanaig?

²⁰ Tanjawa le nu gubra tumba tenemba ne sanuwa: Tane ndanam tuku tumbranŋ fonde patumba kame buwaig? Ngueu mbal nane fonde mbolŋge tinŋa tane tumbi ninde faramŋgaig ta tane idus ndanaig?

²¹ O buk Tebes tumbranŋge pino ande tumbranŋ koranu fonde mbolŋge tinŋa wit firiranu ndame sunŋo ta mbarina le ndeka Gideon tuku kiŋo nuŋe Abimelek balena le kumna ta tane gilai le ka fonde tugumŋge tinŋaig e nŋa ne sanuwa kande ne tenemba gabat sunŋo tuku pasa lafumba sawa: Kame gabat Uria turmba balewaig le kumat nŋa nu sawa nŋina.

²² Yoab nu tanjamba tanŋo ta wam paguna le nu pasa ta tumba ka David tugum promba nu kubeu tuna sulumba

²³ sakina: Ngueu mbal nane kuasmbi suk suk kuga. Sine sunŋomba ndo kuga tukunu nane kilim kumba sine nŋa ma kilimŋge kame buwaig le sine sanŋri tinŋa nane kile-ibenŋkig le nane luka tumbranŋ fonde sinam kagig.

²⁴ Tanjamba nane afu fonde mbol tinŋa tumbi ne tuku kame gabat afu ninde farkaig le kumaig. Kame gabat Uria turmba balewaig le kumat nŋa David sana le

²⁵ nu ndek tanŋo ta lafumba sana: Ne kumba ka tenemba Yoab sawa. Ne wamdus sulu ndawa. Kame mbolŋge ima kumamŋgat ta sine gilai tukunu ne sanŋri tinŋa nane ndoŋ kame bumba tumbranŋ ta tumu pilmba tumbranŋ sina minyanŋa nŋa Yoab sawa nŋina.

²⁶ Batseba tanŋo nuŋe balenaig le kumna pasa ta nu isna sulumba wamdus tatrakina le ninanka malmbi nŋakmba minna.

²⁷ Nu tuku kuamel ta ka kugana le David ndek pasa pilna le Batseba tumba nu tugum kinaig le nuŋe pinonu tina. Pinonu tumba minnaig ma ma nu tuku kiŋo te-pile tuna ta Sunŋo nu David manjau kina ta tuku gare ndana.

12

David unekina ta Natanŋe sana

¹ Kile Sunŋo nu tuan tanŋo Natan kukulna le ka David tugum promba nu sana: Tanŋo armba tumbranŋ sunŋo ndindo mbolŋge minnaik. Tanŋo ande nu maror tanŋo. Ande nu sanzal tanŋo agaŋ ndende kugatok nŋa minna.

² Maror tanŋo ta nu makau sipsip sunŋomba nŋa.

³ Sanzal tanŋo nu sipsip fat ndindo ndo nu piyamba tumba kulatka minna le ka sunŋoka tanŋo ta tuku kiŋo kat nuŋe ndoŋ minna. Nu nuŋe nyamaganmbi nu isukus-nemba nuŋe murkombi nu kule tambinu le nu kule nyumba kinyam nŋa ta nu tumba nuŋe fel mbol palmbinu le nu kinymba minanu. Tanjamba sipsip ta nuŋe kulim nuŋe tanjan minna.

⁴ Ait ande maror tanŋo ta tuku tira ande nu tugum prona le nu nuŋe sipsip ta mapeka sanzal tanŋo ta tuku sipsip yaimba tumba balemba tira nuŋe ta tuku kuapika tuna le nyina nŋa David sana.

⁵ Tanjamba sana le David ndek Natan tuku pasa lafumba maror tanŋo ta tuku gubra kagli firka sakina: Sunŋo abo tugu nŋa nu tuku nyu mbolŋge ye siŋka saket. Tanŋo ima nu tanjana ta nu balewap le kumwa ta maye.

⁶ Nu sanzal tanŋo ta sina ndana tukunu nu tanŋo ta tuku sipsip lafumba baikamba tuwa nŋina.

⁷ Tanjakina le Natan ndek David sana: Maror tanŋo ta ne. Sine Israel mbal tuku Mbara Sunŋo ne tuku tenemba sakate. Yenŋe ne Israel mbal tuku gabat sunŋo minam tuku madinen. Tanjamba yenŋe ne ki-graibken le Saul nu ne nŋayo sili ndanina.

⁸ Yenŋe Saul tuku wande agaŋ ndende nŋakmba pino kuasmbi turmba ne tinmba ne Israel Yuda ma tugu nŋakmba tuku gabat sunŋo madinen. Ne agaŋ afu denka ye kusnayina kande ye agaŋ ndende sunŋomba turmba tinen kande.

⁹⁻¹⁰ Ta tuku ne ndanam saka ye tuku minŋe nŋurmba une manjau ta kina? Ne ye talayumba Uria tumba Amon mbal tuku wai mbolŋge pilna le balenaig. Tanjanaig le ne nu tuku piyo nuŋe tina. Ta tuku nanŋe ndare mbolŋge wa kat nanŋe tuku ndare mbolŋge tuturmba lafunu ndare kutumba minamŋgat.

¹¹ Yenŋe ne kasur pasa sanet. Nanŋe ndare tanŋe tinŋa ne piti tanmbimŋgat. Yenŋe piyo kat nanŋe ta kilmba ne am mbolŋge nanŋe ndare ta seri le ma kilimŋge kilmba tidotidongamŋgat.

¹² Ne kuirkuirka wam nŋayonu ta kina ta ye lafunu Israel mbal nŋakmba tuku am mbolŋge ki le kanŋeramŋgaig nŋa sakate nŋina.

* 12:13: David tuku yabanŋ pasa ta Mune 51 mbolŋge minit

¹³ Tanjakina le David ndek sakina: Ye Sunjo kumamba nu am mbolnje une sunjo ken ngina* le Natan ndek lafumba sana: Sunjo nu ne tuku mbar ta sauca gilaingate. Ne kume nda. Kiyo nanje Batsabange te-pile tina ta ndo nu mapewe nda. Ta ndanam?

¹⁴ Ne unekina wam ta mbolnje ngueu mbalnje Sunjo maim maim te-tumba talade tukunu kiyo ta kumamngat ngina.

¹⁵ Tanjakina sulumba Natan nu tinga nuje wande mbol kina.

David tuku kiyo nuje kumna

Tanjamba minnaig ma ma Sunjonge David tuku kiyo ta guaze sunjo serna le

¹⁶ David ndek kiyo nuje mayekuwa nga Sunjo yabanmba nyamagan pinka minna. Furir mindek nu ka nuje kinyanu ma ta sinam kumba ka ake ibennje kinyanu.

¹⁷ Tanjawanu le mage mage nu kulatka pirokanu kuasmbi ta ka nu wam yoyomba tinga isukuswa nginaig kande nu tinga nane ndonj isukusam mbulna.

¹⁸ Kusem ndindo kina le kiyo ta kumna le David tuku piro mbar nu sawam tuku kuru-kuruka nangine nangine ndek sakinai: Kiyo nuje kume ndaka minna le sine nu ndonj pasa-pasakiger ta nu sinembik ri ndana. Ta tuku kile sine nu kiyo nuje kumat ta ndanmba sabe? Sabe le nu pirerek purka nuje ngaro njayo siliwikat nginaig.

¹⁹ Nane sisu-sasuka pasata minnaig le David nu kiyo nuje kumna ta buk katesemba nane kusnaningina: Kiyo kumat e ngina le nane ndek lafumba sanaig: Au. Nu kumat nginaig.

²⁰ Tanjakinaig le David ndek tinga ka kule pismba pro gurej pismba minde piymba Sunjo tuku Baibai sinam kumba ka Sunjo tuku nyu te-dungina. Nyu te-dunge denjurmbar nu ndek kilim ka luka nuje wande mbol kina sulumba pagu tanjo saningina le nu tuku kuapi kutumba pro tunai le nu isukusna.

²¹ Tanjana le piro tanjo wam ta kanjermbar ndek nu sanaig: Kiyo kume ndaka minat le ne pinka malmbika minna. Kile kiyo kumat le ne tinga isukusit ta anikok manau nginaig le

²² David lafumba saningina: Kiyo kume ndaka minat le ye pinka malmbika minmba tenemba idusen. Sunjo nu ye sinanu kiyo yaiye nda nga idusen ta

²³ nu buk kumat. Ye manj pinki le nu abonge nda. Nu o buk kumat. Mine minemba ye mata kummba ma ndui ta mbol kanjit. Nu ket ta manj luka ye tugum prowe nda ngina.

Batsabange Solomon te-pilna

²⁴ Batsaba nu wamdus tatrunkina ta David nu piyo nuje wamdus bul serna sulumba nu ndek nu ndonj tuma kinynaik. Tuma kinynaik le nu kiyo konmba David tuku kiyo ande te-pile tuna le nu kiyo ta Solomon ngina.

Sunjo nu kiyo ta tuku kume purmba

²⁵ tuan tanjo Natan kukulna le David tugum kumba sana: Kiyo ta Yedidia† nga nyu tape ngina.

David kame bumba Raba tumbran tina

²⁶ Ait ta mbolnje Yoab nuje kame kuasmbi kilmba ka Amon mbal ndonj Raba tumbrannje kame bumba minnaig sulumba nane buk nane kile-ibenjka tumbran ta tam bafunaig sulumba

²⁷ Yoab ndek David tuku pasa pilmba sakina: Ye buk nane kile-ibenjka kule kunyig ma tugu ta tit.

²⁸ Ta tuku ne brainj nanje kame kuasmbi afu kilmba pro Raba mbal ndonj kame bumba tumbran sunjo te ta. Kuga ta yije kame kuasmbi tenge tumbran te te-ibenjwaig le nane tumbran te ye tuku nyu mbolnje nyun ta Yoab tuku Tumbran ngamngai ngina.

²⁹ David nu pasa ta ismba nu ndek nuje kame kuasmbi kile-mangurka kilmba Raba tumbran sunjo ta kame kinaig ka tanje kame bumba nane kile-ibenjka tumbran ta tinaig.

³⁰ Tinaig sulumba David ndek Amon mbal tuku yabri mbara‡ tuku gol hat paska tina. Hat ta pitinu ta 35 kilo. Hat ta ndame mayenu piya o mbolok tamba wakeiwanu.

Tanjamba David ndek ndame mayenu ta gomba tumba nuje gol hat ta mbolmba kaikina sulumba tumbran ta tuku gabis aganj ndende mage mage njakmba yomba kilmba kina.

³¹ Kile David ndek Rabanu tanjo njakmba kilmba piro yeki yeki kuwaig nga madiningina. Afu sombi afu bairambi afu saporombi pirokam tuku madiningina sulumba afu kilke kilmba pasoka ndame wakeikuwaig nga piro ningina. Nu tanjamba ndo tumbran afu Amon ma tugu sinamngje minnaig ta mata piro ninje likina. Tanjamba denjurmbar David nuje kame kuasmbi kilmba luka Yerusalem kinaig.

13

Amnon nu Tamar biye timba totona

¹ David tuku kiyo nuje Absalom nu kulim ndindo ndo njak. Kulim ta nyunu Tamar.

† 12:25: Yedidia nyu ta tugunu: Kuate nu tuku kume purte ‡ 12:30: Hibru pasa te purfenju ndo kuga. Pasa te nanjine yabri mbara tuku sakate e ko nanjine gabat sunjo tuku sakate ta sine katese ndaweg. * 13:1: Hibru mbal tuku manau buk tanjamba minanu. Ina yimyam mam ndindo ta nane munjo kilanu. Abraham nu mata tanjana (Mulum Pasa 20.12).

David tuku kiŋo ande Amnon nu Tamar tam tuku nzali sunŋo ŋak minna* ta

² nu nu tugum kambim fuguna. Ta ndaŋam? Tamar nu taŋgo ande ndoŋ kinye ndakina tukunu nane taŋgo afu nu tugum kine ndakuwaig ŋga tukulniŋinaig le Amnon nu wamduŋ piti sunŋo tumba guaze ŋak minanu sukna.

³ Taŋamba minna le Amnon tuku gulab ande Sama tuku kiŋo nuŋe Yonadab nuŋe Amnon kaŋgeram prona. Taŋgo ta nu maŋau magenu ŋaigonu kam tuku wamduŋ ku-yarkanu taŋgo.

⁴ Nu ndek Amnon kusnana: Ne gabat sunŋo tuku kiŋo ta ne ndaŋam tuku mara mindek tumail pasi so tukulmba minit ŋgina le Amnon ndek lafumba sana: Ye aba Absalom tuku kulim nuŋe Tamar tam tuku nzali mayeyate ŋgina.

⁵ Taŋakina le Yonadab ndek Amnon wam pagumba sana: Ne guazeŋget guazeŋget ŋga naŋe wande mbolŋge kinyamba mina le mam naŋe pro ne kaŋgeranuwa kande ne teŋenmba nu sawa: Ne ka yiŋe kulim Tamar sawa le pro teŋe ye tuku pagumba yiŋe mbili mbol teŋe suwa le nyi ŋga mam naŋe sawa ŋgina.

⁶ Taŋakina le Amnon nu Yonadab tuku pasa dubimba guazeŋget guazeŋget ŋga nuŋe mbili mbolŋge kinyamba minna le gabat sunŋo David nu ismba nu ka Amnon kaŋgeram kina le nu ndek sana: Ye guaze ŋak tukunu ne ka yiŋe kulim Tamar sawa le pro teŋe ye tuku bret foŋfoŋ pasoka kilmba pro yiŋe mbili mbol teŋe suwa le nyi ŋga sana.

⁷ Taŋamba sana le David nu taŋgo ande kukulna le gabat sunŋo tuku wande mbol kumba Tamar sana: Ne ka Amnon tuku nyamagan afu pasoke tawe ŋga sana.

⁸ Taŋakina le Tamar nu tiŋga leu nuŋe tuku wande mbol kumba Amnon nuŋe mbili mbolŋge kinyamba minna le kaŋgermba nu ndek plaua kilmba pipmba bret foŋfoŋ pasokina le Amnon nu kinye ŋak nu kaŋgermba minna. Bret foŋfoŋ ta pasoka uŋnaig le

⁹ nu nza mbol kutumba Amnon nyuwa ŋgina kande nu isukusam mbulmba ndek sakina: Taŋgo pino ŋakmba ibenka sili-siliwaig ŋgina le nane ibenka sili-silinaig.

¹⁰ Taŋanaig le Amnon ndek kulim nuŋe sana: Ye tuku bret ta kilmba pro ye sa le nyi ŋga Tamar sana le nu bret ta kilmba nu tugum kumba

¹¹ leu nuŋe tambim bafuna kande nu kulim nuŋe biye timba sana: Sile karpe ŋgina kande

¹² Tamar nu mbulmba sakina: Ne ye wam ŋayonu tuku didi ndaka. Sine Israel mbal tuku maŋau taŋamba kuga. Maŋau te mayenu ndo kuga.

¹³ Ne taŋawa ta ye kiko sunŋo ŋak minmba ye maŋ taŋgo pino am mbolŋge likam kumuŋ kuga. Ne mata Israel afuŋge ne tuku nyu ŋayo siliwamŋgaig. Ta tuku ne ka mam sawa le nu wokuwa le sile muŋgu kilamŋgik ŋgina kande

¹⁴ Amnon nu Tamar tuku pasa ise ndaka nu biye timba tumba totona.

¹⁵ Taŋamba nu nu tuku nzali sunŋokanu ŋak minna ta kugana le kile nu ndek kulim nuŋe kasur mayemba pitaimba sana: Ne tiŋga kua kaye ŋgina kande

¹⁶ Tamar ndek nu sana: Yiŋe leu, ne taŋa ndawa. Ne ye pitaiya ta kiko sunŋokanu. Maŋau ye mbol kat ta limba o mbolŋge ŋgina kande Amnon nu kulim nuŋe tuku pasa ise ndakina sulumba

¹⁷⁻¹⁸ nu nuŋe piro taŋgo ta wika sana: Ilmba pino te tumba te-simba wande tukula ŋgina le piro taŋgo ta nu te-simba wande tukulna.

Tamar nu gabat sunŋo tuku kulim kame taŋgo kile ndakanu nangine maŋau dubimba nu minde piye mayenu silika likina ta

¹⁹ kile nu kina ka kukedu kilmba gabat mbolŋge kutumba nuŋe minde piye mayenu ta fetfetmba wai baboka malmbitamta kina le

²⁰ leu nuŋe Absalom ndek kulim nuŋe kaŋgermba kusnana: Ne leu naŋe Amnon ŋge am sesenat e? Ne ta tuku wamduŋ piti ndanuwa. Nu leu naŋe tukunu tanaig le maninka ŋgina le Tamar ndek kina ka leu nuŋe Absalom tuku wande mbolŋge ake sinamanzerka minna.

²¹ Taŋana le gabat sunŋo David nu maŋau mayok kina ta ismba nu gubra kagli firkina.

²² Absalom mata nu Amnon tuku gubra tormba nu kasurna. Ta ndaŋam? Amnon nu kulim nuŋe Tamar biye timba totona tukunu Absalom nu ŋak pasa pasa ndakina.

Absalom nu Amnon balena le kumna

²³ Minnaig ma ma yar arma kinaig le Absalom tuku piro mbal ndek sipsip ŋguenu kugerka tuku Baal-Hasor tumbraj kinaig. Tumbraja ta Efraim tumbraja sunŋo patumba minit. Absalom nu gabat sunŋo tuku kiŋo kat nuŋe ŋakmba aukniŋgina sulumba

²⁴ nu gabat sunŋo David tugum kumba sana: O gabat sunŋo, nane ye tuku sipsip ŋguenu kugerka tuku ye pagumba nye sunŋokamŋgit. Ta tuku ne naŋe gageu naŋe kuasmbi ŋakmba ye tuku pagumba nye ta mbol prowap ŋga mam nuŋe sana le

²⁵ gabat sunŋo David nu tuku pasa lafumba sakina: Kiŋo, sine kine nda. Sine ŋakmba kab ta ne piro kareŋka sine tuku ŋga panzaririwamŋgat ŋgina. Taŋakina le Absalom nu gabat sunŋo kuwa ŋga sarsarmba

minna le nu maɲ lato sakina: Sine kine nda. Ne ɲgamuɲgal mukuk ɲak kaye ɲgina le

²⁶ Absalom ndek nu sana: Ne kambim mbulumba ndeta Amnon ndo pale le kuwa ɲga sakina le gabat sunɲo ndek nu kusnana: Ne ndaɲam tuku Amnon kuwa ɲga sakate e ɲgina ta

²⁷ nu Amnon kuwa ɲga dirnaɲga minna le David ndek kiɲo kat nuɲe afu turmba patikina le Amnon ndoɲ Absalom dubimba kinaig.

²⁸ Kile Absalom nu nuɲe piro mbal wam paguniɲmba saniɲgina: Amnon nu grep kule nyumba gare-gareka minwa le ye tane satɲgi le tane Amnon balewap. Tane kuru kuru ndakap. Piti ta yeɲge kurawamɲgit ɲgina le

²⁹ nane Absalom tuku pasa ta kumu-kumumba Amnon balenaig le kumna. Taɲana le gabat sunɲo tuku kiɲo kame afu wam ta kaɲgermba donki ponɲe lika kua ka sili-silimba kinaig.

³⁰ Nane ndin dubimba kumba minnaig le taɲo afu o buk kumba David sanaig: Absalom nu kiɲo kat naɲe ɲakmba bale far suglukat ɲga David sanaig le

³¹ nu pasa ta ismba nu piriri ɲayona sulumba nuɲe tawi fetfetmba kilke mbolɲge truk kina. Taɲana le nuɲe piro mbal mata taɲamba ndo naɲɲine tawi fetfete likinaig le

³² David aba nuɲe Sama tuku kiɲo nuɲe Yonadab nuɲge ndek gabat sunɲo sana: Naɲe kiɲo kame ɲakmba bale far ndakaig. Amnon ndo balewaig le kumat. Nu buk Absalom tuku kulim nuɲe Tamar tumba to-tona tukunu Absalom nu Amnon balewam tuku wamdus kuyarkina ta ye o buk kate-sewen.

³³ Kiɲo kame ɲakmba bale far suglukaig ɲgaig ta yabri pasa ndo. Ne pasa ta son ndaɲga. Amnon ndo balewaig le kumat ɲga David sana.

³⁴ Nu taɲamba gabat sunɲo samba minna le Absalom o buk kua ka kina.

Kile tumbraɲ kulatkanu taɲo ande nu Horonaim ndin kumam mambilna kande taɲo afu gurdu-gurdu ndeka minnaig le kaɲgerka ka gabat sunɲo kila sana le

³⁵ Yonadab ndek David sana: Ye buk ne wam kube sanit ta nanenɲe ndekade ɲgina.

³⁶ Taɲaka sana le David tuku kiɲo kat nuɲe ta pinder-pindermba pro wandek ka malmbi ɲgumbeyunaig le David nuɲe piro mbal ɲakmba nane mata malmbi ɲayonaig.

³⁷⁻³⁸ Absalom nu kua ka Gesur ma tugu tuku gabat sunɲo Talmi kiɲo nuɲe Amihud ndoɲ minnaig le yar keɲmba kinaig.

David nu Amnon tuku ɲgamuɲgal tatruka ninanka malmbi ɲakmba minna ma ma

³⁹ ka wamdus ibeɲkina le nu maɲ Absalom luka prowa ɲga idus timba minna.

14

Absalom nu luka Yerusalem prona

¹ Gabat sunɲo David nu kiɲo nuɲe Absalom te-denna sulumba ɲgamuɲgal piti ɲak minna ta Yoab nu katesena tukunu

² nu taɲo ande kukulna le nu tiɲga kina ka Tekoa tumbraɲ prona sulumba pino ande wamdus kuyar mayenu ɲak ta tumba luka Yoab tugum kinaik le nu ndek pino ta wam pagumba sana: Ne kaye sulumba pino kuembol taɲo nuɲe o buk kummba kusrena le sagka minanu taɲaɲ

³ gabat sunɲo tugum kumba ka pasa ne sanamɲgit te nu sawa ɲgina.

⁴ Taɲamba nu Tekoanu pino ta wam paguna le nu kumba ka gabat sunɲo tuku tumailamɲge dagol tidronɲa loka sakina: O gabat sunɲo, ne ye turya ɲgina le

⁵ gabat sunɲo ta ndek nu kusnana: Ne ame piti ɲak le ye ne turni e ɲgina le pino ta lafumba sana: O gabat sunɲo, ye taɲo o buk kumna le ye kuembolnu minet.

⁶ O buk ye kiɲo armba kile-patiken ta mara ande nale piro mbolɲge kame bunaik. Kame bunaik le taɲo ande nale kigraibkam tuku nda minna. Taɲana le kiɲo andeɲge sangri tiɲga kiɲo ande balena le kumna le

⁷ kile yiɲe taɲo tuku kuasmbi nane ye tuku gubra sunɲo tumba nane teɲemba ye sayinaig. Naɲe kiɲo ta sine siɲga le kiɲo inum kumna ta tuku lafunu nu turmba balebe le kumwa ɲga sayinaig. Nane taɲawaig ta ye kiɲo kugatok mini le yiɲe taɲo tuku ndare mata kugawamɲgat ɲga David sana.

⁸ Taɲakina le gabat sunɲo ndek pino ta tuku pasa lafumba sana: Ne luka naɲe wande mbol kaye le yeɲge pasa ta nane ndoɲ te-tiwamɲgit ɲgina le

⁹ pino ta ndek nu sana: O gabat sunɲo, ne ye tuku piti te te-tiwam bafuwa le nane gubranɲguwa ndeta ne tuku mbar kuga. Piti ta ye yiɲe ndare ndoɲ sine kurawamɲgig ɲgina le

¹⁰ gabat sunɲo ndek lafumba sana: Taɲo ande nu ne kumamma pasa pitinu ande sanuwa kande ne nu tumba ye tugum te prowa. Taɲawa le nu ne maɲ lato piti ande tine nda ɲgina le

¹¹ nu ndek sakina: O gabat sunɲo, ne naɲe Mbara Sunɲo yabaɲa le nane ye tuku kiɲo kumna ta lafunu ye tuku kiɲo ande te bale ndawaig ɲgina le David nu sakina: Sunɲo abo tugu ɲak nu tuku nyu mbolɲge ye son pasa ne sanet. Nane maɲau ande ne tuku kiɲo mbolɲge ke nda ɲgina.

¹² Kile pino ta maɲ lato pasa sana: O gabat sunɲo, ye maɲ pasa ande ne sanamɲgit ɲgina le nu ndek sakina: Maye ne saka le isi ɲgina le

¹³ pino ta nu sana: Ne ndanam tuku Ku-ate tuku mbal mbolŋge manjau ŋayonu kate? Ne nanje kiŋo pitaina sulumba nu te-luka tam nda iduste tukunu kile nanje mironj nanje pasa tenge ne nanje ŋgaro pasa mbolŋge palet.

¹⁴ Kule nu kilke mbolŋge kutukate ta tanjo nu manj luka tam kumuŋ kuga. Tanjamba ndo sine ŋakmba kumbe sulumba manj luka abonje nda. Kuate nu ake sinan tanjo bale ndaningit. Ande nu ŋgumnemba maskenŋge minit ta nu te-luka tam tuku nu piro karenjate ŋgina.

¹⁵ Tanjamba nu manj lato sakina: O gabat sunjo, nane ye mbolŋge manjau kam sakinaiŋ ta ye kuru-kuruka ne sota prowit. Ye idusit ye ne kusnani le ne ye tuku pasa ismba ye turyumba

¹⁶ tanjo ta peuninga le sile kiŋo ndonj ŋaigo siglike nda ŋga idusit.

¹⁷ Nenge ye turya le ye mine mayewamngit. O gabat tanjo, ne Kuate tuku eŋel suk. Ne manjau magenu ŋaigonu kumumbi pileningit. Nanje Mbara Sunjo ne ŋak minwa ŋgina.

¹⁸ Tanjakina le gabat sunjo pino ta tuku pasa lafumba sana: Ye kusna ande ŋak ta ne lafuwa ŋgina le nu ndek sakina: O gabat sunjo, saka le ye isi ŋgina le

¹⁹ nu ndek kusnana: Ne Yoabŋge kukulnat le pasa te tumba prowat e ŋgina le pino ta lafumba sana: O gabat sunjo, ne tuku kusna ta ye yabukam kumuŋ kuga. Ne kumumbi sakate. Nanje kame gabat Yoabŋge ye wam paguyumba kukulyat le wamdus te tumba ne tugum prowit ta

²⁰ nu Absalom tuku ŋga manjau ta kina. O gabat sunjo, ne wamdus kuyar mayenu ŋak Kuate tuku eŋel suk. Ne kilke tugu ŋakmba mbolŋge manjau prowit likade ta ne kila ŋgina.

²¹ Pino ta David kusremba kina le nu ndek Yoab wikina le nu sota prona le nu ndek sana: Ne isa. Ye ne tuku wamdus dubi-wamngit. Ne kumba ka Absalom tumba te prowa ŋgina le

²² Yoab nu pasa ta ismba David tumail-amngje truk kina sulumba sakina: O gabat sunjo, Kuate nu ne nyaro tinwa. Kile ye kila pilet. Ne ye tuku wamdus gare ŋak ŋgina.

²³ Tanjaka sana sulumba Yoab nu tinja Gesur tumbranj kina ka tanje Absalom tumba luka Yerusalem prona kande

²⁴ David nu Absalom kanjeram mbulmba sakina: Nu nuŋe wande mbolŋge minwa. Ye nu tumail kanjere nda ŋgina le Absalom ndek nuŋe wande mbol kumba mam nuŋe tugum kine ndakina.

Absalom nu manj mam nuŋe tugum prona

²⁵ Absalom tuku ŋgarosu ta uge liŋnu. Israel sinamngje tanjo ande nu suk mine

ndakina. Nane ŋakmba nu tuku saka minnaiŋ.

²⁶ Nu tuku gabat waje ta sunjokanu kuen ŋayo. Yar nduik nduik sinamngje ait ndindo ndo nuŋe gabat kuerkanu. Gabat waje ta pitinu 2 kilo tanjan.

²⁷ Absalom nu kiŋo kenmba kulim ndindo kile-patikina. Kulim ta nyunu Tamar. Nu pino ŋgarosu tumail pasi mayenu ndo.

²⁸ Absalom nu yar armba Yerusalemngje minna ta nu gabat sunjo David kanjer ndana.

²⁹ Tanjamba nu Yoab gabat sunjo tugum kuwa ŋga pasa pilna kande Yoab nu ismba nda isanu sukmba minna le nu manj lato pasa pilna kande nu manj ismba nda isanu sukna.

³⁰ Tanjana le Absalom ndek gubrana le nuŋe piro tanjo sisenjningmba saniŋgina: Tane ka Yoab tuku wit piro ta piyap ŋgina le nane kinaig ka wit piro ta piyanaig.

³¹ Tanjanaig le Yoab ndek Absalom tuku wande mbol kumba sawe lika sana: Ne ndanam saka nanje piro mbal sisenjningat le ye tuku wit piro piyanaig ŋgina le

³² Absalom ndek Yoab tuku pasa lafumba sana: Ye ne tuku pasa palmbim aren ta ne ye tuku pasa ismba nda isanu sukmba ye tugum te pro ndana. Ye ne wam paguni le ne ka gabat sunjo kanjeram tuku pasa pilen. Ne kumba ka gabat sunjo tenjemba sawa. Tane ndanam tuku ye Gesurŋge didika tumba te pronaig? Mbulap le yiŋe Gesurŋge minam tuku ŋga nu sawa ŋgina. Tanjaka sana sulumba nu manj lato sana: Ne ka gabat sunjo sawa le nu ye kanjeryuwa. Nu ye mbaren ŋga idusmba baleyam ndeta baleyuwa le kumi ŋgina.

³³ Tanjakina le Yoab ndek tinja Absalom tuku pasa ta tumba ka gabat sunjo kubeu tuna le nu ndek pasa ta ismba tanjo afu kukulningina le ka Absalom tumba pronaig le nu gabat sunjo tuku tumailam tanje dagol tidronja lokina le nu bagailmba mumuna.

15

Absalom nu mam nuŋe tuku ma tam tuku ndin wakeina

¹ Minnaig ma ma Absalom ndek karis ande tumba hos afu kilmba tanjo 50 nane ambonja pinderka kuwaig le nu kambim tuku ta turmba madiniŋmba kilna.

² Tanjamba nu mara mindek maratukuk tinja ka tumbranj fonde malanja sinam kambinu ndin ta kulatka minanu. Nu tanjamba minanu le tanjo afu nanjine tira ndonj gubra ŋak gabat sunjo ndonj te-tiwam prowanu ta Absalomngje ndin tugum tane anikok ŋganu le nane Israel tugu ndan mbolŋge prowanu ta nu sawanu le

³ Absalom ndek piti ndañ ñak ta ismba nane tejenmba saninganu: Tangine piti kilemayokkade ta kumumbi sakade ta gabat sunjonje tango piti ñak ta kile-tidinu tuku gabat ande madi ndana nga saninganu.

⁴ Tanjamba Absalom nu tanjo kame ta tejenmba saninganu: Nane ye pasa pilewanu gabat madiyahinaig kande ye tane tuku piti ñakmba kile-tidinjget kande nga saninganu.

⁵ Tanjamba ndo tanjo kame ta pro Absalom tugumnje dagol tidronjam bafuwanu ta nu nane peuninjmba nuje ndek nane bagailinjmba mumuninganu.

⁶ Israel kuasmbi nanjine piti kilmba gabat sunjo tugum kile-tidinjgam prowanu ta nu mara mindek wam ndui ta ndo kumba Israel mbal tuku wamdus didikanu le tanjo ñakmba nu tuku nzali sunjo tinaig.

⁷ Tanjamba minnaig ma ma yar bailkamba kinaig le Absalom kumba gabat sunjo David sana: Ye kumba ka Hebronnje Sunjo ndonj pasa katen ta kumuwan iduset.

⁸ Ta ndanam? Ye o buk Gesur tumbrañje Siria ma tugu mbolnje minmba Sunjo ndonj pasa katmba tejenmba nu sawen. Ne ye tumba Yerusalem kaye ta ye ka Hebronnje ne tuku nyu te-dungamnjgit nga sawen ngina le

⁹ gabat sunjo ndek nu sana: Ta maye. Wamdus mukuk ñak kaye ngina le Absalom nu Yerusalem kusremba Hebron kina.

¹⁰ Tanjana sulumba nu tanjo afu kukulningina le nane sirisindo kinaig ka Israel tugu ñakmba saninjmba sakinaig: Tane tabil fudukuwa le ismba kande ñakmba ngumbeyumba tejenmba sakap: Absalom kile Hebronnje gabat sunjo prowat ngap nga saninjinaig.

¹¹ Absalom nu Yerusalem kusremba Hebron kina ta tanjo kuasmbi 200 nu dubimba kinaig. Tanjo kame ta nane Absalom tuku wamdus katese ndanaig. Nane ake nu dubimba kinaig.

¹² Nane kinaig ka Hebron promba kile Absalom ndek Sunjo tuku atraukina sulumba tanjo afu kukulninginmba saninjina: Tane Gilo tumbrañ kumba Ahitofel* tumba ye tugum te prowap ngina. (Ahitofel nu gabat sunjo David wam paguwanu tanjo ande.)

Tanjamba tanjo sungomba nane David te-siwam saka Absalom tugum prowe likinaig.

David nu Yerusalem kusremba kua ka kina

¹³ Kile tanjo ande pro David sana: Israel tanjo kile ñakmba ne kusrenumba Absalom dubide ngina le

¹⁴ nu pasa ta ismba gabat kame nu ndonj Yerusalemnje minnaig ta kile-manjurka saninjina: Brainj tñgap le sine Yerusalem

kusremba kua ka kab. Kuga ta Absalomnje nuje kuasmbi kilmba pro sine ñakmba bale faramnjat ngina le

¹⁵ nuje gabat sugo sugo nane ndek nu sanaig: Gabat sunjo, ne ndanjmba saka ta sine ake ne dubi ndo namnjig nginaig.

¹⁶ Tanjamba sakinaig le gabat sunjo nuje gageu nuje gabat sugo sugo ñakmba Yerusalem kusremba kua ka kinaig. David nu nuje pino kuasmbi 10 ta ndo kusrekina le nane gabat sunjo tuku wande ta kulatka minnaig.

¹⁷ Gabat sunjo nuje kuasmbi ndonj Yerusalem kusremba kilim kinaig ka tumbrañ makembinje wande ande minna tanje tñjinaig.

¹⁸ Tanjamba David nu nuje gabat kame ndonj kuit nduimba tñjinaig le nuje kulatkanu kuasmbi Keret le Pelet mbal nane ambonja paska kinaig. Tanjanaig le Gatnu kame kuasmbi 600 nane ngumnem paska dubika kinaig le

¹⁹ David ndek nane tuku gabat tanjo Itai sana: Ne ndanam sine dubika kambim bafute? Ne luka ka gabat sunjo kitek Absalom ndonj minap. Ne nanje kilke kusremba rawe tanjo tanjan pro sine ndonj tenje minit.

²⁰ Ne ait fagnu ndo sine ndonj minna ta ye manj ne tumba ake ma ngamunje kinenu-mam ta ye mbulit. Ne nanje kuasmbi kilmba luka Yerusalem kape le Sunjonje ne sinzanjuwa ngina kande

²¹ Itai ndek nu sana: Sunjo abo tugu ñak nu tuku nyu mbolnje ye ne son sanet. Ye ne ndonj minamnjgit. Ne ma tugu animbi kangat ta ye ne ndonj kangit. Nane ne balenuwaig sulumba ye mata baleyuwaig le kumi ngina le

²² David ndek lafumba sakina: Ta maye. Silap ngina le Itai tuku kame kuasmbi nanjine gageu ñakmba kuasmbi ambonja kinaig ta dubika kilim kinaig.

²³ David nane Yerusalem kusremba kinaig le tanjo pino ñakmba malmbi ngumbeyunaig. Tanjamba gabat sunjo David ndek nuje kuasmbi kilmba Kidron kule pakarka ma baknu kumam kinaig.

²⁴ Nane kinaig le pris Sadok nane Levi mbal ndonj Kuate tuku pasa katanu bokis tumba pro ibennje pilmba Abiatar ndek Sunjo tuku atraukumba minna le ka ka nane ñakmba Yerusalem kusremba kumba sulunaig.

²⁵ Tanjanaig le gabat sunjo ndek Sadok sana: Kile Kuate tuku tukul bokis tumba luka ka Yerusalemnje nuje minanu ma mbol pale. Sunjo nu ye tuku nzali ñak ndeta nu manj ye te-luka pilwa le pro bokis te nuje minanu ma mbol kanjeramnjgit.

* 15:12: Ahitofel nu Batseba wa nuje. (2 Samuel 11.3, 23.34 kanjerap).

²⁶ Nu ye mbik ri ndawa ndeta nu ame manau ye mbolnge kam idusmba ndeta kuwa ngina.

²⁷ Tanjamba nu man ndek Sadok sana: Ai te. Ne nane kinjo nane Ahimas le Abiatar tuku kinjo nuje Yonatan kilmba wamodus mukuk njak luka Yerusalem kape.

²⁸ Ye kile ma baknu kumam kumba ka pro tanje kule pakarkam tuku ma mbolnge ne tuku pasa tairnnga minmba ka ame wam Yerusalemnge prowaig ta isamngit ngina.

²⁹ Tanjaka sawe denjurna le kile Sadok le Abiatar nale Kuate tuku tukul bokis ta kuramba luka Yerusalem kumba ka tanje pilnaig le minna.

³⁰ Kile David nu kupe ngaro paska gabat songa malmbitamtam Olif tabe ponga ndin dubimba kina le tanjo pino kuasmbi nu dubimba kinaig ta nane njakmba manau ndui ta kumba gabat songa malmbitamtam kinaig.

³¹ Tanjamba kumba minnaig le tanjo ande pro David sana: Ahitofel o buk tinnga Absalom tuku kuasmbi ta turkam kina ngina le David nu ismba nu ndek yabanmba tenjamba sakina: O Sungo, nenje ndo Ahitofel tuku wam pagu pasa ta bizi-buzawa nga Sunjo sana.

³² Kile nane tabe fu mbol promba Sunjo mbarinjanu ma ta tugum pronaig le David tuku gulab tanjo Husai pro nu te-silikina. Tango ta Arknu. Nu nuje tawi fetfetmba kilke roka kilmba gabat mbol patika David tugum prona le

³³ David ndek nu kanjermba sana: Ne sine dubika ta ne sine piti singamngat.

³⁴ Ne ye turyam kande ne luka Yerusalem kumba ka Absalom te-silika tenjamba sawa. Yenge o buk mam nane tuku piro tanjo minen. Tanjamba ndo ye kile ne tuku piro tanjo minamngit nga nu sawa. Ne tanjawa le Ahitofel nu wam pagu pasa ande Absalom sawa kande nenje nu tuku wam pagu pasa ta mbilmba wam pagu kiseumba tawe.

³⁵ Ne ise tiwa. Pris Sadok le Abiatar nale Yerusalemnge minik. Nenje pasa ndan gabat sunjo tuku wande mbolnge sakuwaig kande nale kubeu nika.

³⁶ Nale tuku kinjo kat nakile Ahimas le Yonatan nale mata mam kat nakile ndon tanje minik. Ame pasa nanenge sakuwaig kande nenje pro nale kubeu nika le nalenje pro ye kubeu suwaik nga Husai sana.

³⁷ Tanjakina le David tuku gulab nuje Husai nu pasa ta ismba nu kina ka Yerusalem prona. Prona le ait ndui ta mbolnge ndo Absalom mata Yerusalem prona.

16

Siba nu David tugum kina

¹ David nu tabe funu ta kusremba kina ka Mefiboset tuku piro tanjo Siba te-silikina.

Siba nu bret 200 kilmba grep karenjanu 100 ndaleka kilmba ail tin mandernu 100 kilmba grep kule meme ngaronumbi tolanu ande turmba tumba aganj ndende ta kilmba donki armba fuluknyumba kilmba David sota kumba

² nu te-silikina le nu kusnamba sana: Aganj ndende fuluk njak ta ima tuku e ngina le Siba ndek lafumba sana: Donki armba te nane gageu turka linu tuku kilmba prowit. Bret ail tin karenjanu ta nane tanjo kuasmbi nyam tuku kilmba prowit. Grep kule ta mata tane ma baknu te lika ka matuk kumba ndeta nyam tuku ngina.

³ Tanjakina le gabat sunjo ndek nu sana: Nane gabat Saul wa nuje Mefiboset kile aninje minit ngina le Siba nu lafumba sana: Nane Israel mbal kite nanjine gabat sunjo madiwaig le nu wa nuje Saul tuku ma tumba nane kulatkuwa nga nu Yerusalemnge minit ngina le

⁴ gabat sunjo David ndek pasa ta ismba Siba sana: Tanjamba ndeta Mefiboset tuku aganj ndende ta njakmba ne tanmbimngit ngina le Siba ndek nu sana: O gabat sunjo, ye ne tuku piro tanjo. Ye mara mindek ne tuku piroka minamngit nga David sana.

Simei nu David kasurna

⁵ David nane Siba kusremba Bahurim tumbran pronaig le Saul tuku ndare ande Gera kinjo nuje Simei nu David te-silika kasurmba nu tugum prona.

⁶ David kulatkanu kame tanjo sunjomba nu kormba tinjinaig ta Simei nu nane tuku kuru kuru ndaka nane mbol ndame pankina.

⁷ Tanjamba Simei ndek David kasurmba sana: Ne kua kaye. Ne tanjo balenjingina tuku ndare njak. Ne sinja tanjo njayonu ndo.

⁸ Ne buk gabat sunjo Saul pitaimba nu tuku ma tumba gabat sunjo prona. Ne Saul tuku kuasmbi sunjomba bale farmba nane tuku ndare kutuna. Ta tuku kile Sunjonje wam ta ne mbolnge lafumba ne pitainat le kinjo nane Absalom ne tuku ma tumba Israel mbal tuku gabat sunjo prowat. Ne tanjo balenjingina tuku ndare njak nga David sana.

⁹ Tanjamba saka minna le Abisai ndek gabat sunjo David sana: O gabat sunjo, ne ndanjam tuku age kumaknu te mapete le ne kasurnate. Saka le ye ka kame bagimbi njinfok kat puri ngina kande

¹⁰ gabat sunjo ndek Abisai le Yoab peunikmba sanikina: Tale mbulap. Tale ye ndon wamodus tuma kuga. Wam te Sunjonje sawat le ye kasuryate ndeta imanje nu peuwam kumu ngina.

¹¹ Tanjakina sulumba David ndek Abisai gabat afu turmba sanjingina: Tane isap. Yinje kinonge ye baleyam bafute ta ndanjam tuku

sine Benyaminnu tango te njayo silibe. Mbulap. Sungonge sate le ye kasuryate ndeta maye.

¹² Sungo nu ye tuku piti te kangermba kasurpasa ta mbilmba nyaro mayenu ye suwa nga saningina.

¹³ Tanjaka saningina le nane ndin ta dubimba kinaig le Simei man nane dubika kina ka David kasurmba ndame kilmba kilke kilmba nane mbol pankina.

¹⁴ Tanjana le gabat sungo David nuje kuasmbi njakmba ake kine ndo kinaig ka ka matuk tukulkinaig sulumba Yordan kule makembi tanje mabtinaig.

Absalom nu Yerusalem prona

¹⁵ Kile Absalom Israel kuasmbi njakmba kilmba Ahitofel ndonj Yerusalem pronaig le

¹⁶ David gulab nuje Husai ndek kumba ka Absalom te-silikumba wi kuenjaka sakina: Ese. Ne sine tuku gabat sungo njgina.

¹⁷ Tanjakina le Absalom nu pasa ta ismba nu ndek Husai sana: E-e ne mam tuku gulab nuje. Ndanjam tuku ne nu ndonj kine ndakina njgina le

¹⁸ Husai ndek nu sana: Kuga. Ne Sungonge madinina. Israel kuasmbi njakmba nane mata ne madininaig tukunu ye ne tuku piro tango ndo ne kunnemnje minamngit.

¹⁹ Ye ne kunnemnje minmba ne tuku piro ndaki ta ye ka ima tuku piro tanjo mini. Ye buk mam nanje tuku piro tanjo minen. Tanjamba ndo ye kile ne tuku piro tanjo minamngit nga Absalom sana.

²⁰ Kile Absalom ndek Ahitofel kusnana: Ne ndanjamba iduste. Kile sine ndanjamngig njgina le

²¹ Ahitofel lafumba nu sana: Ne kumba ka mam nanje tuku pino kuasmbi wande kulatkuwaig nga kusrekina si kilmba ka nane ndonj kinya. Ne tanjawa ta Israel tanjo pino njakmba tenjemba ne tuku sakamngigaig. Nu sonndo mam nuje ndonj njueu minit nga saka nane njakmba ne ndo dubinam tuku sanjri tinjamngigaig njgina.

²² Tanjakina le nu tanjo afu kukulningina le ka gabat sungo tuku wande fu mbolnje baibai ande te-tinaig le Absalom ndek tanjo pino njakmba tuku am mbolnje baibai ta sinam kina le nane ka mam nuje tuku pino kuasmbi ta kilmba pronaig le Absalom ndek nane kilmba tido-tidonjgina.

²³ Ahitofel nu wam pagu pasa ndanj gabat sungo sawanu ta nane Sunjo tuku pasa isanu sukmba dubiwanu. O buk David nu Ahitofel tuku wam pagu pasa ismba dubina tanjamba ndo Absalom mata nu tuku minje dubiwanu.

17

Husai nu Ahitofel tuku wam pagu pasa kibi-kabana

¹ Kile Ahitofelnje ndek Absalom sana: Ye tanjo 12,000 madiningi le furirwa le sine David biye tiwam kab.

² Nu matuk ka ngamungal piti njak minwa le sine ka nu ndonj kame bube le nu tuku tanjo kuasmbi nane pirirek purka sili-siliwaig le ye gabat sungo ndo balewamngit.

³ Tanjamba ye tanjo kuasmbi nu dubide ta njakmba kilmba ne tugum te prowamngit. Sine David balebe le tanjo kuasmbi nu dubide ta njakmba mapeka kilmba ne tugum te probe le ne tuku ndo minwaig njgina.

⁴ Tanjakina le Absalom Israel gabat sugo sugu njakmba nane pasa ta ismba maye njginaig le

⁵ Absalom ndek sakina: Sine Husai wikube le nu promba nuje wamdus ta kukliwa le ismba njgina le nane nu tumba pronaig.

⁶ Nu tumba pronaig le Absalom ndek Ahitofel tuku wam pagu ta kubeu tumba nu kusnana: Sine pasa ta dubibe e ko kuga? Kuga ndeta sine ame manjau kam tuku nga sasinja njgina.

⁷ Tanjakina le Husai ndek lafumba sakina: Ahitofel tuku wam pagu pasa ta mayenu ndo kuga.

⁸ Mam nanje nuje kame kuasmbi ndonj nane sanjri njago. Bea fat kilig le gubra tumba minit tanjan. Mam nanje nuje kuasmbi kame ta nane kirair njak. Nu furir tanjo kame njak nda minit.

⁹ Nu ka ndame burok ande sinamnje e ko ma inumnje kuirka minit. Sine tuku kame kuasmbi kuwaig le bale farkuwaig ta tanjo pino nane pasa ta ismba sanungigaig: O Absalom tuku kuasmbi bale faraig nga sakamngigaig.

¹⁰ Tanjakuwaig le ne tuku kame kuasmbi njakmba ismba kuru-kurukamngigaig. Ta tuku mbulap. Mam nanje nuje kame kuasmbi nane sanjri njago ta Israel tanjo njakmba nane kila.

¹¹ Ta tuku ye tuku wamdus tenjemba. Ne Israel tanjo njakmba kile-manjurka kame kuasmbi burnu kumunj kuga prowaig le ne nanje mironj nane kilmba ka mam nanje ndonj kame buwap.

¹² Sine kumba ka ma tugu aningje mam nanje nuje kuasmbi ndonj kile-siglika ta sine nane ndonj kame buwamngig. Nane sine peusingam kumunj kuga. Sine David balemba nuje kuasmbi njakmba turmba bale faramngig.

¹³ Nu kua ka tumbranj sunjo ande sinam kuwa ta singine kuasmbi muli karejnu

kilmba tumbran fonde ta kusmba didika te-bukngube le ma gutonj sinam nzinge ndeka fofokuwa ngina.

¹⁴ Husai nu pasa denjurna le Absalom Israel mbal njakmba ndek sakinaig; Husai tuku wam pagu pasa ta mayenu ndo. Ahitofel tuku wam pagu pasa ta mayenu ndo kuga nginaig. Ta ndanjam? Sunjogenge nane Ahitofel tuku wam pagu pasa mayenu ta pitaiwaig le nu Absalom njayo siliwam tuku wamdus kuyarkina.

David nu Yordan kule pakarka sim kina

¹⁵ Kile Husai ndek kumba ka nu wam pagu pasa Absalom Israel mage mage nane saningina ta pris Sadok le Abiatar ndonj kubeu nikina sulumba Ahitofel tuku wam pagu pasa ta turmba nale sanikina sulumba

¹⁶ sakina: Tale pitik pasa palpe le David tugum kuwa le nu kite Yordan kule pakarkambbi tanje kinye ndakuwa. Nu brainj kule pakarka sim kuwa ta nane nu nuje kuasmbi ndonj bale farke nda ngina.

¹⁷ Tanjakina le nale piro pino ande kukulnaik le nu ka Yonatan le Ahimas kubeu nikina. Nale ar ta o buk kua ka Yerusalem kusremba ka Enrogel kule bulbulmba prote tuku magot tanje kuirka minnaik. Yerusalemnge ame manjau prowanu ta piro pino tanje ka nale sanikanu le nalenje ka David sawanu.

¹⁸ Kile kinjo ande nale kanjerkina sulumba ka Absalom sana le nale ar ta brainj ndo kumba ka Bahurimnu tanjo ande tuku wande sinam kumba kule burok sinam kumba kuirkinaik.

¹⁹ Kuirkinaik le nale ar sinam tanje minnaik ta andenge katese ndawa nga tanjo ta tuku piyo nuje tawi ande tumba burok minjenu kaimba wit afu kilmba tawi farna ta mbolnje barejnna.

²⁰ Kile Absalom tuku tanjo kame nale ar ta sota sota pro pino ta kusnanaig: Ahimas le Yonatan aningje minik nginaig le pino ta ndek nane saningina: Nale o buk kule pakarka sim kakik ngina le tanjo kame ta ka nale sotete pisenga nane luka Yerusalem kinaig.

²¹ Nane kinaig le Ahimas nale Yonatan burok ta kusremba kilim kumba tinja David tugum kumba nu sanaig: Ahitofel nu ne njayo silinan tuku sakate tukunu ne kile ndo ma te kusremba kule pakarka sim kaye nga sanaig le

²² David nu pasa ta ismba nuje kuasmbi ta njakmba kule pakarka sim kinaig le ka mafena.

²³ Absalom nu Ahitofel tuku wam pagu pasa ta dubi ndana le nu ka nuje donji ponga luka nuje tumbran kina ka tanje nuje gageu ndonj piro kile-tidinga ka muli njinfok panmba kumna le nuje gageu kame

ta nu tuku mindesinj tumba ka mam nuje njukinaigmbi tanje njukinaig.

²⁴ Kile Absalom Israel kame kuasmbi kilmba David dubimba kinaig ka Yordan kule pakarkinaig ta David nu o buk nuje kuasmbi ta kilmba ka Mahanaim tumbran sinam kinaig.

²⁵ (Absalom nu Amasa tumba Yoab tuku ma tumba nuje kame kuasmbi tuku gabat minwa nga madina. Amasa mam nuje Yeter. Ina nuje Abigail. Abigail mam nuje Nahas. Abigail aba nuje ta Yoab ina nuje Seruya).

²⁶ Kile Absalom nuje kame kuasmbi ndonj kinaig ka Gilead ma tugu promba tanje tumbran ulnaig.

²⁷ David nu kumba ka Mahanaim tumbran prona le tanjo kenmba ka nu tugum pronaig. Nane tuku ande Nahas kinjo nuje Sobi nu Rabanu Amon ma tugu mbolok. Ande Amiel kinjo nuje Mahir nu Lodebarnu. Ande nyunu Barsilai nu Rogelimnu Gilead ma tugu mbolok.

²⁸⁻²⁹ Nane kenj ta nza, kilke waim, kinya mbili, nyamaganj turmba kilmba David nuje kuasmbi ninjam tuku pronaig. Nyamaganj kilmba pronaig ta wit yeke yeke abonu pasokanu, kuslin yeke yeke, nguimzaj kulenu, makau tuku amo njair, sis, sipsip afu turmba kilmba pronaig. David nuje tanjo kuasmbi ndonj ma baknu mbol lika ma ma kule paranu gubanu isu baklelnaig ta nane katesemba nyamaganj ta kilmba pronaig.

18

Yoabnge Absalom balena le kumna

¹ Kile gabat sunjo David ndek nuje kame kuasmbi kilmba walmba afu 100 afu 1,000 tanjamba fetke lika kame gabat afu nane kulatkam tuku madiningina.

² Tanjamba nu tanjo kuasmbi kame ta fet kenja sulumba kame gabat kenmba nane kulatkam tuku patikina. Kame gabat kenmba ta ande Yoab ande Abisai ande Itai. Abisai nu Yoab tuku mambo nuje. Itai nu Gatnu.

Kile David ndek nane saningina: Ye mata tane ndonj kame kanjig ngina kande

³ nane nu sanaig: Ne sine ndonj kine nda. Kame mbolnje nane sine kile-ibenjkuwaig le kua kab ta nane sine idussingje nda. Sine tuku tanjo bale farwaig ta mata nane burke nda. Ne sine dubika kaye le ne balenuwaig ta sine tuku tanjo 10,000 baleninganu tanjaj. Ta tuku ne tumbran tenje mina. Sine kame tanjo afu denkumba pasa pilbe kande ne tanjo afu patika le prowaig nginaig le

⁴ David ndek lafumba saningina: Ta maye. Ye tane tuku mingje dubiwamngit ngina.

Tanjamba David ndek tumbran koranu fonde malanjambi tanje tinj minna le kame

kuasmbi afu tanjo 1,000 njak afu tanjo 100 njak ta njakmba pro kilim kinaig.

⁵ Tanjanaig le David ndek Yoab Abisai Itai wam paguniŋmba saningina: Tane ye idusyumba ye tuku kinjo Absalom mapewap ngina le kame kuasmbi njakmba nane David tuku wam pagu pasa ta isnaig.

⁶ Kile David tuku kame kuasmbi kinaig ka Israel mbal tuku kame kuasmbi Efraim duje sinam tanje kile-siglika nane ndonj kame bunaig.

⁷⁻⁸ Kame bumba kinaig ka ka David tuku kuasmbingje nane Israel kame kuasmbi kile-ibenjka kilmba yokerka ka bale farninginaig le nane kua ka duje sinam kumba ka tanje nane sunjgomba kume farnaig. Kame sunjo ta sinamnje tanjo kume farnaig ta ulendika 20,000 tarajar.

⁹ Absalom nu donji ponga kua kina sulumba David tuku kame tanjo afu kile-siglikina. Kile donji ta ail sunjo ande kumnem kumnem pinderka kina ka tanje gabatnu ail kazarjka ndinjina le donji nu ake pinderka kina le Absalom nu ail wai mbol tanje kuikok minna.

¹⁰ Tanjamba minna le David tuku kame tanjo ande Absalom ail mbol tanje kuikok minna le kanjermba kumba ka Yoab sana: Absalom ail sunjo wainu mbol nzingje kuikok minit ngina le

¹¹ Yoab ndek tanjo ta sana: Ne nu kanjerat ta ndanjam saka ne nu bale ndawat? Ne nu balewat kande ye ne silwa ndametinj soj ndindo tinmba let ande turmba tinit kande ngina.

¹² Tanjakina le tanjo ta ndek Yoab sana: Ne silwa ndametinj soj 100 sa mata ye nu mbol wam inum ke nda. Nu gabat sunjo tuku kinjo. Gabat sunjo nu ne Abisai Itai tane kej wam pagukat ta sine njakmba isig. Nu tenjemba satinjat. Tane ye idusyumba ye tuku kinjo Absalom mapewap ngat.

¹³ Ye gabat sunjo tuku minje ngurmbe Absalom balewi le kumwa ta nu ismba ye tumba pasa mbol pilwa le ne ye pasambi turye nda ngina.

¹⁴ Tanjakina le Yoab ndek tanjo ta sana: Ye ne tuku pasa isam mbulit ngina sulumba nu ndek nunje mbanduwanj kerjmba kilmba Absalom ail mbol kuikok minnambi ta kina. Absalom nu kume ndaka minna le Yoabnje mbanduwanj kame ta tawo mbolnje ndu-asekina le

¹⁵ nu tuku kame tanjo 10 pro Absalom taplenaig le kumna.

¹⁶ Absalom kumna le Yoab ndek kame tanjo ande sana: Tabil fitka le nane kame Israel mbal yokerkade ta kusrekuwaig ngina le nu tabil fitkina le kame mbal tabil fudu ta ismba Israel mbal kusreka luka pronaig.

¹⁷ Tanjanaig le Israel mbal kua ka silisimba nanjine tumbraj tumbraj kine likinaig.

Kile Yoab nane Absalom tuku mindesinj tumba duje ngamu tanje burok sunjo ande sinamnje buknga ndamembi dijmba minnaig le ka mbuter tinjina.

¹⁸ Absalom kume ndaka minna sulumba nu nunje nyu ngisi ndakuwa nga ndame kuennu ande tumba Gabat Sunjo tuku Ma Gutoj tanje te-tina. Ta ndanjam? Absalom nu kinjo kugatok minna tukunu nu tuku nyu ngisi ndakuwa nga manjau ta kina.

Kile Israel mbal nane ndame ta Absalom tuku Ndamenje ngade.

Absalom kumna ta David sanaig le isna

¹⁹ Absalom kumna le Sadok kinjo nunje Ahimas ndek Yoab sana: Ye kumba Sunjognje sine ngueu mbal tuku wai mbolnje kile-luka kilat wam ta gabat sunjo David sawam iduset ngina kande

²⁰ Yoab ndek nu sana: Kuga. Kinjo nunje balewig le kumat tukunu ne kite pasa tumba ka gabat sunjo sa ndawa. Ait mara ande ta maye ngina sulumba

²¹ nu ndek Etiopianu piro tanjo nunje wika kukulmba sana: Ne kaye ka kame mbolnje wam prove likaig ta ka gabat sunjo kubeu tawe ngina le piro tanjo ta ndek Yoab tugum tanje loka pinderka kina.

²² Nu kina le Ahimas ndek dirnanga Yoab sana: Ye mata gabat sunjo sota kanjit. Ame wam ye mbolnje prowa ndeta tanjaig ngina le nu ndek tanjo ta sana: Ndanjam tuku ne kambinu tuku dirnaj ndekate? Ame aganj mayenu ne tamnjat ngina kande

²³ Ahimas manj lato sakina: Ye kanjit ngina le Yoab ndek nu sana: Maye le kaye ngina.

Tanjakina le Ahimas nu ndin dubimba kumba ka Yordan kule ma gutoj kumam kuerka pinderka kina ka Etiopianu piro tanjo ta limba nu ambongja prona.

²⁴ David nu tumbraj koranu fonde malanga sunjo tugum tanje minyak minna le tumbraj kulatkanu tanjo nu fonde ponga mbolnje tinja mambilmba minna kande tanjo ande pinderka mbuna le kanjermbe

²⁵ nu wi kuenjka gabat sunjo sana: Tanjo ande pinderka mbate o ngina le gabat sunjo ndek sana: Tanjo ndindo ndeta nu pasa mayenu tumba prote ngina.

Kile tanjo ta nu buk pro tumbraj sunjo ta patuna le

²⁶ tumbraj kulatkanu tanjo ta mambilmba minna kande tanjo ande nu ngumnem pinderka minna le kanjermbe nu wi kuenjka malanga kulatkanu tanjo sana: Ai si. Tanjo ande ngumnem pinderka mbate o ngina le gabat sunjo nu pasa ta ismba sakina: Nu mata pasa mayenu tumba prote ngina.

²⁷ Kile tumbran kulatkanu tanjo manj wi kuenjka sakina: Tanjo ambonga pinderka mbate nzi Sadok kinjo nuje Ahimas suk ngina le gabat sunjo ndek sakina: Nu tanjo mayenu ndo. Nu pasa mayenu tumba prote ngina.

²⁸ Ahimas pinderka pro tumbran patumba gabat sunjo kanjermba nu tuku tumailam tanje truk ka sana: O gabat sunjo, sine singine Mbara Sunjo tuku nyu tedunjubu. Nane tanjo kuasmbi ne te-sinam tuku bafunaig ta Sunjonje kilmba sine tuku wai mbolnje patikat le sinenje kile-ibenjkig ngina.

²⁹ Tanjakina le gabat sunjo ndek Ahimas kusnana: Ye tuku kinjo Absalom maye minit e ngina le Ahimas nu lafumba sana: O gabat sunjo, tanjo sunjomba ngumbeyumba minaig le ye Yoabnje kukulyat le pinderka prowet. Ame wam kaig ta ye kanjer ndakit ngina le

³⁰ gabat sunjo ndek nu sana: Ne ka o sinje tinja ngina le Ahimas dirka ka kasom sinje tinjina.

³¹ Tanjana le Ethiopianu tanjo ta pinderka pro gabat sunjo sana: Yinje gabat sunjo, ye pasa mayenu ne sanam prowet. Kuasmbi ne te-sinam bafuwaig ta Sunjonje kilmba ne tuku wai mbolnje patikat ngina.

³² Tanjaka sana le gabat sunjo ndek nu kusnana: Ye tuku kinjo Absalom maye minit e ngina le piro tanjo ta ndek lafumba sana: O gabat sunjo, wam kinjo naje mbol prowat ta naje ngueu mbal ne te-sinam sakade nane njakmba mbol tanjamba ndo prowa nga iduset ngina le

³³ gabat sunjo nu pasa ta ismba ngamunggal tatrunkina le nu tinja fonde ponga wande ta sinam kumba ka tanje malmbika minna sulumba malmbi kuenjka sakina: O yinje kinjo Absalom. Kinjo nyek o. Kinjo nyek o. O Absalom, yenje kumi ta maye. O yinje kinjo. Kinjo nyek o ngina.

19

Yoab nu David sawe likina

¹ Gabat sunjo David nu Absalom tuku ninanka malmbika minna ta nane afu ka Yoab sanaig le

² kame kuasmbi njakmba gabat sunjo David kinjo nuje Absalom tuku malmbika minna pasa ta ismba nane wamdu piti sunjo tumba kame mbolnje ngueu mbal kile-ibenjkinaig gare gare ta kugatok

³ sinjindo kame mbolnje kua ka kiko njak prowanu sukmba tumbran sinam kinaig.

⁴ Ait ta mbolnje gabat sunjo nu tawi tumba tumail songa ninanka malmbi kuenjka sakina: O yinje kinjo Absalom. Kinjo nyek o. Kinjo nyek o ngina.

⁵ Tanjamba minna le Yoab ndek gabat sunjo tuku wande mbol kumba David sawe

lika sana: Ne wam kate ta naje kuasmbi njakmba kiko pileningit. Kite ait te mbolnje tanjo kame tenje ne turnumba ne tuku piyo kat naje kutu kat naje kile-luka kilaig ta

⁶ ne tanjo kame ne tuku kume purde ta pitaikate sulumba tanjo ne kasurnde ta sinzanjningit. Ne tuku manjau ta ne naje tanjo kuasmbi naje gabat kame ta ake aganj tanjan talaningit. Ye kila. Absalom kume ndaka sine njakmba kumig kande ne kile garenate kande.

⁷ Ne isa. Ne kile ndo tinja kaye ka naje kame kuasmbi ndonj pasa-pasaka wam yoyoninga. Ye Sunjo tuku nyu mbolnje ne sanet. Ne tanja ndawa ta furir te mbolnje nane njakmba sili-siliwaig le ne piti sunjo tamngat. Piti ande tanjamba ne buk kanjer ndana ngina.

⁸ Yoab nu pasate denjurna le David ndek tinja kumba ka tumbran fonde malangambi tanje minyokina le nuje kame kuasmbi njakmba ismba nane pro nu laipmba manjurkinaig.

David nu luka Yerusalem kina

Israel kuasmbi yimyam kua ka sili-silimba nanjine tumbran tumbran kine likinaig sulumba

⁹ nanjine nanjine pasambi munju tuwe-tuwekinaig sulumba sakinaig: Gabat sunjo David minna sulumba sine kigraibkina le Filistia mbalnje sine kilmba njaigo sigli ndakinaig. Kile nu Absalom ram kua ka tumbran tuguk kusrena.

¹⁰ Sine Absalom singine gabat sunjo minwa nga madigerj ta kame mbolnje nu balenaig le kumna. Ta tuku ndanjam tuku sine tenjemba ake ndo minbe. Sine ka gabat sunjo David tumba probe nginaig.

¹¹ Tanjamba saka minnaig le gabat sunjo David nu ismba ndek pris Sadok le Abiatar tuku pasa pilmba sakina: Tale ye tuku pasa te tumba Yuda gabat kame tenjemba saningap.

¹² Tane ye tuku ndare tuma ta ndanjam tuku nane Israel mbalnje tane Yuda mbal lukaka ye luka yinje wande mbol prowam tuku sayade. Tale ka tanjamba nane saningap ngina.

¹³ Tanjakina sulumba David manj lato wam paguka sanikina: Tale ka Amasa tenjemba sawap. Sile ndare tuma ndindo. Yenje ne tumba Yoab tuku ma mbol pili le nenje ye tuku kame kuasmbi tuku gabat minamngat. Ye tanja ndawi kande Kuatenje ye mapeye nda ngina.

¹⁴ Tanjamba David nu Yuda mbal tuku wamdu didikina le nane nu tuku pasa pilmba sakinaig: Ne naje kuasmbi ta njakmba kilmba Yerusalem prowap nginaig.

¹⁵ Tanjamba pasa pilmba Yuda kuasmbi sunjomba nane kinaig ka Gilgal tumbrannje

kule make mbinge gabat sunjo prowa le temam tuku tair minnaig. Tanjanaig le David nu nuje kuasmbi ta kilmba ka Yordan kule mbol pronaig le

¹⁶ Gera kinjo nuje Simei nu pre pre Yuda mbal ndon David te-silikam Yordan kule mbol prona. (Simei nu Benyamin tuku tugu. Nu tuku tumbrañ tuguk Bahurim).

¹⁷ Simei nu Benyamin tuku kuasmbi 1,000 kilmba pronaig le Saul tuku piro tanjo Siba mata nuje kinjo kat nuje 15 piro tanjo 20 ta kilmba ka Yordan kule mbolnje gabat sunjo David tair minnaig.

¹⁸ Minnaig le gabat sunjo tuku kuasmbi pro kule make simnje tinjinaig le Simei tuku tanjo kuasmbi ta ndek kule pakarka gabat sunjo tuku gageu kile-temkam kinaig sulumba nane ndek gabat sunjo tuku piro tanjo ndo minam tuku sanaig.

David nu Simei mapena

Gabat sunjo nu kule pakarkam bafuna le Simei pro nu tumailamnje truk kina sulumba

¹⁹ nu sana: O gabat sunjo, o buk ne Yerusalem kusremba kina le ye ne mbolnje mbaren ta kile ne ye sinayumba ye tuku mbar ta njakmba gilainja.

²⁰ O gabat sunjo, ye uneken ta idusmba ye Israel mbal njakmba ngamuknje ye ambonja ne te-silikam prowit njina.

²¹ Tanjakina le Abisai ndek sakina: Sine Simei balebe le kumwa. Nu o buk gabat sunjo Sunjonje madina ta kasurna njina kande

²² David ndek Abisai le aba nuje Yoab sanikina: Tale ndanam tuku ye piti sam bafuwik. Tale ye ndon wamodus tuma kuga. Ye kile Israel mbal njakmba tuku gabat sunjo minamngit. Ki ait te mbolnje sine Israel inum balewe nda njina sulumba

²³ nu ndek Simei sana: Ki am mbolnje ye ne sanet. Andenje ne balene nda njina.

David nu Mefiboset make pilna

²⁴ David nu o buk Yerusalem kusremba kua kina ait ta mbolnje Saul wa nuje Mefiboset nu sagka minna ka ka David luka prona. Tanjana le Mefiboset nu mata pro gabat sunjo David te-silikina.

²⁵ Mefiboset nu Yerusalem kusremba ka gabat sunjo tugum prona le nu ndek nu kusnana: Mefiboset, ne ndanam tuku ye dubiyumba kine ndakina njina le

²⁶ nu ndek lafumba sana: O gabat sunjo, ye kupe pagliskinaik ta ne kila. Ne Yerusalem kusrena le ye yinje piro tanjo sawen. Ye tuku donji ande tumba kuaneka le ye ta mbol minyoka gabat sunjo dubimba kangit ngen kande nu ye yabriyumba kua ka

²⁷ ne tugum kumba ne yabrinina sulumba ye tuku nyu njayo silina. O gabat

sunjo, ne Sunjo tuku enjel tanjañ. Ne wam ndan ye mbol kam ndeta ka.

²⁸ Ne yinje kuasmbi mam tuku ndare kame ta njakmba bale farkam kumuñ ta ne ye mapeyina le ye ne tuku wande mbolnje isukusmba minen. Ta tuku ye man aganj inum sa ngam mbulit njina.

²⁹ Tanjakina le gabat sunjo ndek nu sana: Ta maye. Ne pasa sakat le isit. Tale Siba ndon Saul tuku kilke ta walmba kilap nga sana kande

³⁰ Mefiboset ndek gabat sunjo sana: Tanjaig. Sibanje njakmba kilwa. Ne man luka prowat le ye ta tuku gare-gareket njina.

David nu Barsilai make pilna

³¹ Barsilai nu Rogelimnu Gilead ma tugu mbolok. Nu mata pro gabat sunjo ndon Yordan kule pakarkam saka ndekina.

³² Barsilai nu saibo pile mayemba yar 80 njak minna. Nu maror tanjo ande. O buk gabat sunjo Mahanaim tumbrañnje minna le nu nyamaganmbi turna.

³³ Kile gabat sunjo ndek nu te-silika sana: Ne ye ndon Yerusalem kumba ye suk ne kulatki njina kande

³⁴ Barsilai nu tuku pasa ta lafumba sana: O gabat sunjo, mine minemba ye kumamngit. Ta tuku ye ne dubinumba Yerusalem kine nda.

³⁵ Ye kile yar 80 njak. Ye ame wam gare-garekam tuku ta kamus ndawet. Ye isukusmba kule nyet ta mata kualenu kamus ndawet. Ye kilba mata tukulok. Tanjo pino kupesmba mune ulwaig ta ye isam kumuñ kuga. Ta tuku ye ne dubinumba ka ne minde bada tine nda.

³⁶ Ne ndanam tuku ye mbolnje manau mayenu kam bafute? Ye ne ndon kule pakarka kumba ne kusrenumba

³⁷ luka ka yinje tumbrañnje ina mam kumnaig le ngukigeñmbi tanje ye kumi le ngukuwaig njina sulumba sakina: Ye tuku kinjo Kimam minit te. Nu ne dubinumba kuwa le ne ame aganjmbi nu turam kande ke ndo ka njina.

³⁸ Tanjakina le gabat sunjo ndek pasa lafumba sana: Ta maye. Kimam ye tumba kangit. Ne ame wam nu mbol ki nga saka ta ye kamngit. Ame aganj nu tambim tuku saka ta ye tambimngit njina.

³⁹ Tanjakina sulumba gabat sunjo nuje kuasmbi njakmba kilmba nane Yordan kule pakarka sim kumba gabat sunjo ndek Barsilai mumumba nyaro tuna le nu luka nuje tumbrañ kina.

⁴⁰ Gabat sunjo nu kule pakarka sim kina le Yuda tanjo pino njakmba Israel tanjo pino afu turmba nu ndon kinaig. Kimam mata gabat sunjo ndon kina. Tanjamba nane kinaig ka Gilgal tumbrañ pronaig.

Nane Israel mbal Yuda mbal ndonj kualeyaukinaig

⁴¹ Kile Israel mbal njakmba pro gabat sunjo David sanaig: O gabat sunjo, ndanam tuku sijigine tira kame Yuda mbal nane sine Israel mbal yabusinjmba ne nane gageu nane kuasmbi ta njakmba kile-temkam tuku Yordan kule mbol kinaig njinaig kande

⁴² Yuda tango njakmba pasa lafumba sakinai: Gabat sunjo nu sijigine tugu ndindo ndo. Ta tuku sine manjau ta kig. Ndanam tuku tane sine tuku gubratingig? Gabat sunjo nu sine aganj inum sijige ndakat njinaig le

⁴³ Israel mbal nane pasa lafumba sakinai: Sine Israel mbal tugu 10 njak. Tane Yuda mbal tugu ndindo ndo. David nu tane tuku tugu njai ta son ta nu sine njakmba tuku gabat minwa. Ta tuku tane ndanam tuku sine ake aganj tananj talasingig? Gabat sunjo tumba luka te prowam tuku wamdus ta sinejge tugu pilger njinaig.

Tanjakinaig kande nane Yuda mbal pasambi kualeyauka Israel mbal kile-ibenjakinaig.

20

Seba nu David te-siwam bafuna

¹ Tango njayonu ande Bikri kijo nuje Seba nu nane ndonj Gilgal tumbran tanje minna. Tango ta nu Benyamin tuku kuasmbi.

Nane kualeyauka minnai le Seba ndek tabil fitka wi kuenjka sakina: Tane David kusrewap. Sine Yesi kijo nuje David tuku kuasmbi kuga. Tane Israel tanjo njakmba tinja tanjine tumbran tinja kine likap njina le

² Israel tanjo njakmba pasa ta ismba tinja David kusremba Seba dubimba kinaig. Tanjamba kinaig le nane Yuda kuasmbi ndo David kumnemnje minnai sulumba Yordan kule kusremba nu dubimba ka Yerusalem pronaig.

³ Nane Yerusalem pronaig sulumba David ndek nuje wande sinam kumba ka pino kame 10 gabat sunjo tuku wande kulatkam tuku kusrekina ta kilmba wande ande serninjmba tanjo afu madinjina le nane kulatka minnai. Tanjamba nu pino kame ta nyamaganj aganj ndende ninjmba manj nane ndonj kinye ndakina. Nane ake pino kuembol tananj wande ta mbolnje minmba ma ma saibo patika kume likinaig.

⁴ Kile David ndek Amasa wika sana: Ne kaye ka Yuda tanjo njakmba wika kilemanjurka aspil nane njakmba kilmba ye tugum te prowap njina le

⁵ nu kina ka Yuda mbal wike lika minna ma ma gabat sunjo nu lunu tuku ait tuna ta lina.

⁶ Limba pitik pro ndana le gabat sunjo ndek Abisai sana: Absalomnje sine buk piti sunjokanu singina ta kile manj Sebanje piti sunjokanu singamngat. Ta tuku ne brainj yije kame kuasmbi ta kilmba Seba yokermba ka biye tiwap. Kuga ta nu nuje kuasmbi ta ndonj kua ka tumbran fonde karenju ande sinam kuwa le sine nu te nda njina.

⁷ Tanjakina le Abisai ndek Yoab tuku kame kuasmbi gabat sunjo kulatkanu kuasmbi kame tanjo njakmba kilmba Yerusalem kusremba Seba yokeram kinaig.

⁸ Nane kinaig ka Gibeon ndame sunjo tugum ta pronaig le Amasa pro nane kile-siglikina. Yoab nu kame tuku minde piye aganj silikina sulumba nuje kame bagi tumba ninjgot sirmba let mbol kusmba nu ndek Amasa tugum kina le kame bagi ta limba kilke mbolnje ndekina.

⁹ Tanjana le Yoab ndek Amasa sana: O tira, ne maye minit e nga nu wai ndinammbi Amasa tuku minje njue biymba nu muuwet muuwet nga

¹⁰ wai njainjammbi kame bagi kilke mbolnje ngumnem ngumnem tina ta Amasa nu katese ndana. Kile Yoab nu kame bagi tamba Amasa fungul sambrina le sina goka kilke mbol ndeka kummba maninkina.

Yoab nu Amasa balena sulumba nu mambo nuje Abisai ndonj Seba yokermba te-dubinaig le

¹¹ Yoab tuku kame tanjo ande nu Amasa tuku mindesinj tugum tanje tin minmba wi kuenjka sakina: Tane David le Yoab tuku kuasmbi kande ka Yoab dubiwap njina.

¹² Amasa tuku mindesinj ta ndin njgamu tanje ndarenje ndo sonja minna le kame kuasmbi promba mindesinj ndin tukulmba minna le nane riringa tinjinaig le Yoab tuku kame tanjo ta kanjermba mindesinj ta didika ndin makembi kumba tawimbi kaina.

¹³ Tanjamba nu Amasa tuku mindesinj ndin kusremba njaganjinjmba pilna le kame kuasmbi Yoab dubimba Seba te-dubimba kinaig.

¹⁴ Seba nu Israel ma tugu njakmba kusreka kina ka Abel-Bet-Maka tumbran prona le mam nuje Bikri tuku kuasmbi nane nu dubimba tumbran sinam kinaig.

¹⁵ Tanjanaig le Yoab tuku kuasmbi pro Seba tumbran te sinam ket njinaig le ismba nane tumbran ta te-kornaig sulumba afu nane tumbran fonde tugumnje kilke manjurkinaig le binj tinjina le nane ta mbolnje tinja kame bunaig le afu nane tumbran fonde ta sambriwam tago-tagomba minnai.

¹⁶ Tumbran tanje pino ande minna. Pino ta nu wamdus kuyar mayenu njak. Nu ndek tumbran fonde ponja Yoab tuku kuasmbi wika saninjina: Tane isap. Kape ka Yoab

sawap le ye tugum te ilwa. Ye nu ndonj pasa jak ngina le nane ka Yoab sanaig le

¹⁷ nu pino ta tugum kina le nu kusnana: Ne Yoabnge e ngina le nu lafumba sakina: Au. Yenje ngina le pino ta nu ndek sana: O tanjo sunjo, ye pasa ande sani le isa ngina le Yoab ndek sakina: Ta maye. Saka le ye isi ngina.

¹⁸ Tanjaka le pino tanje ndek tenjemba Yoab sana: O buk nane tenjemba sakanu. Ne piti jak kande ne Abel tumbran kaye le Abel mbalnge ne tuku piti ta te-tiwamnggaig nganu.

¹⁹ Sine tuku tumbran sunjo te mayenu ndo tumbran afu Israel kilke mbolnge mine likade ta liningit. Sine tuku mine bafuknu. Sine Israel mbal tuku gabat sunjo tuku minje kumnemnge mineg. Tumbran te Sunjongge kulatkate ta ne ndanam tuku sine tuku tumbran te njayo siliwam bafute ngina.

²⁰ Tanjaka sana le Yoab nu lafumba sakina: Ye tane tuku tumbran te njayo siliwe nda.

²¹ Sine tanjo ndindo ndo biye tiwam prowig. Tanjo ta nyunu Seba. Nu Bikri kinjo nuje. Nu Efraim ma taknu mbolnge minna ta nu buk tanjo kame kile-manjurka gabat sunjo David te-siwam sakina. Ta tuku tane Seba tumba sine singap le sine tane tuku tumbran kusremba kanjig ngina le pino ta ndek Yoab sana: Ta maye. Sine tanjo ta njinfok kat purmba gabatnu te-bukngube le fonde lukamba kilim kuwa le ne kanjeramngat ngina.

²² Tanjaka sulumba pino ta kumba ka tumbran tanjo kame ndonj sakina le isnaig. Ismba nane kinaig ka Seba njinfoknu kat purmba te-buknginaig le fonde lukamba kilimnge Yoab tugumnge ndekina le nu ndek tabil fitkina le kame kuasmbi jakmba tumbran kusremba sili-silimba kinaig le Yoab ndek luka gabat sunjo sota Yerusalem kina.

David tuku piro gabat kame

²³ Yoab nu Israel kame kuasmbi jakmba tuku gabat sunjo minna.

Yehoyada kinjo nuje Benaya nu David kulatkanu kuasmbi tuku gabat minna. (Nane kuasmbi ta Keret le Peret mbal).

²⁴ Adoniram nu David tuku piro mbal tuku gabat.

Ahilud kinjo nuje Yehosafat nu wanje kuyaranu tuku piro kulatkina.

²⁵ Seva nu David tuku wanje kuyaranu tuku gabat.

Sadok le Abiatar nale pris pirokinaig.

²⁶ Yairnu tanjo Ira nu mata David tuku pris pirokina tuku tanjo ande.

21

Gibeon mbal nane Saul tuku mbar lafunaig

¹ David nu gabat sunjo minna le guba sunjo prona le yar kenmba ma tugu jakmba nyamaganj tuku fagkinaig tukunu David ndek Sunjo sana: O Sunjo, piti te ndanam prote ngina le Sunjo ndek nu sana: Piti prote te tugunu tenjemba. Gabat sunjo Saulnge o buk Gibeon mbal sunjomba bale farkina le nane tuku ndare ta Saul tuku kuasmbi kile pasokate ngina.

² Tanjaka le David ndek Gibeon mbal wikina le pronaig. (Gibeon mbal nane Israel tugu kuga. Nane Amornu. Israel mbalnge o buk nane ndonj pasa katmba wamdu ulendimba nane mapekam tuku sakinaig ta Saulnge pasa ta pitaimba Israel le Yuda mbal ndo Israel ma tugu mbol min-waig nga Gibeon mbal sunjomba bale farkina).

³ Kile David ndek Gibeon mbal ta kusnaningina: Sine tane mbol mbargenj ta kile ye tane ndonj te-tiwamngit. Tanjawi le tane Sunjo tuku kuasmbi te nyaro ningap ngina le

⁴ nane ndek David sanaig: Piti ta sine ngamuknge Saul nuje kuasmbi ngamuknge minit. Piti ta tane silwa ndametinj ko gol ndametinjmbi te-tiwam kumunj kuga. Sine Israel tanjo afu mata bale fare nda nginaig le David ndek saningina: Ata. Ye ame manjau tane mbol ki ngina le

⁵ nane lafumba sakinaig: Saul tuku wamdu ta nu sine jakmba njago siglika tumbran tumu pilwa le Israel mbalnge ndo minam tuku idusna.

⁶ Ta tuku ne Saul tuku ndare mbolnge tanjo 7 madiniimba singa le sine nane kilmba ka gabat sunjo Saul nuje tumbran tuguk Gibeon kumba ka tange Sunjo am mbolnge muli njinfok panninje le kumwaig nginaig. Tanjakaig le David ndek nane saningina: Ta maye. Ye tanjawanngit ngina.

⁷ David nu o buk Sunjo tuku nyu mbolnge Yonatan ndonj pasa katnaik tukunu nu pasa ta idusmba Yonatan tuku kinjo nuje Mefiboset mapemba nu tumba Gibeon mbal nda ningina.

⁸ Nu Armoni le Mefiboset wau nuje ande ta kilmba nane ningina. (Tanjo ar ta Saul tuku kinjo kame. Nale Aia kulim nuje Rispanje kile-patike tuna).

Tanjamba David nu Saul kulim nuje Merab tuku kinjo 5 ta turmba kilmba nane ningina. (Meholanu tanjo Barsilai kinjo nuje Adriel nuje Saul kulim nuje Merab tumba kinjo kame 5 ta kile-patikina).

⁹ David ndek tanjo 7 ta kilmba Gibeon mbal ningina le kilmba ka tabe mbol kinaig sulumba ka Sunjo am mbolnge tanjo 7 ta muli njinfok panninjmba taikinaig le jakmba kumnaig. Piro mbolnge wit magekinaig le tanjo nane wit kilmba minnaig le wam ta kinaig.

¹⁰ Kile tanjo ar kumnaik ta tuku ina nakile Rispa ndek tawi urfunu afu kilmba ka tabe mbol tanje baibai ande pilmba nu ka sinam tanje minmba aganjmor nguikoknje ko sar umanjnje mindesinj ta nyubekajje nga ki minddek furir mindek mindesinj ta kulat magekina le ma ma sawe tuku ait prona.

¹¹ David nu Rispa wam kina ta sanaig le ismba

¹² nu ndek Gilead ma tugu Yabes tumbran kina ka Saul le Yonatan tuku isu kilna. (O buk Filistia mbalnje Gilboa tabe mbolnje balenikmba nale tuku mindesinj kilmba ka manjurkanu ma Bet-Sannje taikinaig le Yabes mbalnje ka isu ta kuayarkumba kinaig).

¹³ Kile David ndek nuje piro tanjo saninjina le Saul le Yonatan tuku isu ta kilmba tanjo 7 Gibeon mbalnje kilmba njinfok panninjinaig ta tuku isu ta ulendimba kilmba kinaig ka

¹⁴ Sela tumbran Benyamin tuku ma tugu tanje Saul le Yonatan tuku isu kilmba Saul mam nuje Kis ngukinaigmbi tanje ngukinaig sulumba gabat sunjonje wam pagunijmba saninjina ta kumumba kinaig. Wam kame ta denjpurmba kile nane Sunjo yabanjaig le nu nane tuku yabanja pasa ismba sakina le piro mbolnje nyamagan man kumunjinaig.

Israel kame mbal nane Filistia tanjo sugo sugo bale farkinaig

¹⁵ Tanjamba minnaig ma ma kame man Filistia Israel ngamuknje tumba tinjina le David ndek nuje kame kuasmbi kilmba Filistia mbal ndonj kame bunaig. Kame bumba minnaig ma ma David buk matuk kina le

¹⁶ Filistia tanjo ande nyunu Isbibenob nu pro David balewam bafuna. Isbibenob nu tanjo sugo sugo ta tuku ndare ande. Nu tuku mbanduwanj gabatnu ta ainmbi wakeiwanu. Pitinu ta 3 kilo lina. Nu kame bagi kitek tumba likina.

¹⁷ Nu David balewam bafuna le Abisai pro David te-simba Filistia tanjo sunjo ta ndonj kame bumba nu balena le kumna. Tanjana le David tuku kame kuasmbi pro nu sanaig: Sine kamenu kab kande ne man sine dubi ndaka. Ne sine Israel mbal tuku bulu tanjan kilnjasingit ta kupe serikat njinaig le David nu nane ndonj pasa katmba sakina: Ye man kame mbol kine nda njina.

¹⁸ Minnaig ma ma Israel mbal man kinaig ka Gob tumbrannje nane Filistia mbal ndonj kame bunaig. Kame ta mbolnje Husanu tanjo Sibekai nu mata tanjo ndare sugo sugo ta tuku ande nyunu Saf balena le kumna.

¹⁹ Mara ande nane Israel mbal man kinaig ka Gob tumbrannje Filistia mbal ndonj kame bunaig le Betlehemnu tanjo Yair tuku kinjo nuje Elhanan nuje mata tanjo ndare

sugo sugo ta tuku ande nyunu Goliat balena le kumna. Goliat nu Gatnu. Nu tuku sibugi ta sunjokanu piti njayo.

²⁰ Mara ande nane man kinaig ka Gat tumbrannje kame bunaig. Tumbran tanje tanjo ndare ndui ta tuku ande minna. Tanjo ta nu sunjokanu kuen njayo. Nu tuku wai nyigrinj ta 12 kupe nyigrinj mata 12.

²¹ Tanjo ta ndek nane Israel mbal maim maim pasa saninjina le Yonatannje tanjo ta balena le kumna. (Yonatan nu David aba nuje Sama tuku kinjo nuje).

²² Tanjo bailkamba ta nane Gatnu tanjo sugo sugo nane tuku ndare. Nane David tuku kuasmbingje bale farkinaig.

22

David nu Sunjonje sinzanja ta tuku gare-garekina

(Mune 18)

¹ Sunjonje David Saul tuku wai mbolnje njueu mbal njakmba tuku wai mbolnje teluka tina le nu Sunjo tuku nyu te-dunja mune te ulna.

² Ye piti sinamnje minet ta Sunjo nu fonde karenju tanjan ye tumba koryate.

³ Nu ndame kune tanjan ye ka sinam tanje kuirket.

Nu kandim tanjan ye kigraibkate le njueu mbalnje ye njayo sili ndayade.

Nu ye kigraibkate le ye mine mayewet.

⁴ Sine Sunjo tuku nyu te-dunjube.

Ye nu wika yabanjet le nu ye njueu mbal tuku wai mbolnje te-luka tate.

⁵ Yu mbalo sugo sugo tinga ye kaiyam bafude tanjan nane ye njayo siliyam bafunaig.

⁶ Nane ye tumba muli-muliyinaig le ye kume dirmba

⁷ wamduis piti njak minmba yinje Mbara Sunjo ye turyuwa njga wiken le nu nuje tukul wande mbolnje ye tuku wi ta isna.

⁸ Tanjamba Kuate nu nane tuku gubrana le kilke samba buru-burukina.

⁹ Nu tuku fumbe burok kumam pa guwa prona.

Minge kumam pa sunjo kranjer-kranjerka tui fat tanjan pirsiparsinaig.

¹⁰ Nu samba malanja talka gau dabuk dabuk mbol tinja ndekina.

¹¹ Nu enjel mbol minyokina le bubre pinderka kinit tanjan fumba tumba ndekina.

¹² Ma furir sunjo sawe ma kimkanu suk nu tumba songina le

¹³ telinj sana le ma kilnjamba ndekina.

¹⁴ Tanjana le Sunjo samba mbolnje kuaila fudukate tanjan kuenja sakina le

¹⁵ ma telinjmba tui fat tanjan njueu mbal ninde farna le kua ka sili-silinaig.

¹⁶ Sunġo nu ngueu mbal tuku gubra kagli firka nane sanġe likumba miġgemi bubre fitkina le yu paraka yu sinamok aganj ta ħakmba kilim kinaig.

¹⁷ Tanjanaig le Sunġo nu wai sirmba ye te-luka tina.

¹⁸ Ngueu mbal sanġriknu ye te-ibenjam bafunaig le Sunġo nu ye te-luka tina.

¹⁹ Ye piti sunġomba ħak minen le nane pro ye ndoġ kame bunaig ta Sunġo nu ye kusre ndayina.

²⁰ Nu ye tuku garena tukunu nu ye te-luka tina le ye mine mayewen.

²¹ Ye maġau tiġreknu ndo dubimba minen le nu lafumba wam mayenu ye mbol kina.

²² Ye Sunġo tuku tukul pasa ndo dubi-wen sulumba Kuate ngumne ndawen.

²³ Ye nu tuku tukul kame mara mindek idus timba dubiniġmba minmba nu tuku pasa pitai ndawet.

²⁴ Ye nu tuku am mbolġe purfeġnu minmba une maġau ke ndaken.

²⁵ Ta tuku Sunġo nu ye tuku maġau ta lafumba maġau mayenu ye mbol kina.

²⁶ O Sunġo, sine ne kusre ndanube ta ne mata sine kusreke nda.

Sine maġau purfeġnu ndo kumba minbe ta ne maġau mayenu ndo sine mbol kate.

²⁷ Sine mbar maġau kumba minbe ta ne lafunu ŋayonu sine siġit.

Sine maġau tiġreknu ndo dubibe ta ne lafunu maġau tiġreknu sine mbol kate.

²⁸ Sine siġine nyu yabukube ta ne sine kile-luka kilit.

Sine siġine nyu payamkube ta ne sine tuku nyu kile-ibenkamġgat.

²⁹ O Sunġo, ne ye tuku bulu tanjaġ ma furir pitaite.

³⁰ Ne ye sinzanja le ye ngueu mbal tuku fonde kareġnu lukamba nane kile-ibenkamġgat.

³¹ Kuate tuku maġau purfeġnu ndo. Pasa nuġe ta tiġreknu ndo.

Nu kandim tanjaġ nuġe mbal ki-graibkate.

³² Sunġo nu Mbara ndindo. Nu ndo ndame kune sunġo tanjaġ sine kilmba ko-rsiġit.

³³ Kuate nu ye kuirkam tuku ma mayenu. Nu ye kambim tuku ndin mayenu fuġit.

³⁴ Nu ye tuku kupe sanġri pilete le ye sanġri tiġa kinenumet.

³⁵ Nu ye tuku wai sanġri pilete le ye tui kareġnu didiket.

³⁶ O Sunġo, ne ye sinzanjumba nane kandim sanġrinu ye sumba kaiyate le ye nyu ħak minet.

³⁷ Ne ye ndin mayenu tumyate le ye kupe basleġa bari ndanġet.

³⁸ Ye ngueu mbal kogroġka ħakmba kilmba ŋaigo siglike suluwen le

³⁹ nane gororomba ye tuku kupe tugum tanġe ndekinaig.

⁴⁰ Ne ye sanġri pileyina le ye kame mbolġe ngueu mbal ħakmba kile-ibenken.

⁴¹ Ne ye sinzanjina le ngueu mbal ħakmba kua ka sili-silinaig le ye nane kilmba ŋaigo sigliken.

⁴² Nane wikinaig ta andeġe nane kile-luka kile ndakina.

O Sunġo, ne mata nane ismba nda isanu sukna.

⁴³ Ye nane kilmba tidonġ firfirken le nane kukedu suk pronaig.

⁴⁴ Israel mbal afu nane ye ndonġ kame bumba ye te-ibenjam bafunaig le ne ye te-luka tumba nane tuku gabat madiyina.

Tanjaġ pino buk nane ye gilai ta nane kile ye tuku miġe kumnemġe minig.

⁴⁵ Rawe mbal ye tugum promba dagol tidronga lokade. Nane ye tuku pasa ismba dubide.

⁴⁶ Nane nanġine tumbraġ fonde kareġnu ħak ta kusreka kuru-kuruka ye tugum prode.

⁴⁷ Sunġo nu abo tugu ħak. Nu ye tuku ndame kune sunġo tanjaġ ye tumba kaiyate. Kuatenġe ye te-luka tina. Ta tuku sine nu tuku nyu te-duġgube.

⁴⁸ Nu ngueu mbal ħakmba kile-ibenka ye sinzanjate le nane ħakmba ye kumnemġe minig.

⁴⁹ Yiġe ngueu mbal ŋgamukġe nu ye kor mayeyate.

O Sunġo, ne yiġe ngueu mbal ŋgamukġe ne ye kigraibka ye sinzanġ mayeyina sulmba ne ye madiyumba nane tuku gabat pilna le minet.

⁵⁰ Ta tuku ye kile kasomok mbal tuku am mbolġe gare-gareka ne tuku nyu te-duġġet.

⁵¹ Kuate nu ye gabat sunġo mini ŋa madiyina.

Mara mindek nu ye turyina le ngueu mbal ħakmba kile-ibenken.

Nuġe ranġun mayenu kume pur maġau mara mindek ye mbolġe yiġe ndare mbolġe tuturmba minmba minamġgat.

23

David tuku wam pagu pasa

¹ Pasa te David tuku wam pagu pasa.

Ye David Yesi tuku kiġo nuġe yeġe wam pagu pasa te saket. Jakob tuku Mbara

Sungo Sangri Njaye nunge ye gabat sungo minam tuku madyina le tango njakmba tuku am mbolnge ye nyu sungo njak minet. Ye mune magenu sungomba Israel mbal nindam tuku kuyarke liken. Ye yiye pasa tukulmba tejenmba saket.

² Sungo tuku Guwanje ye sayate le pasa kukliwet.

Nunge ye tuku minje tumba tane wam pagutingit.

³ Israel mbal tuku Mbara nu ndame kune sungokanu tanan sine kilmba kaisingit. Nu tejenmba ye sayina.

Gabat sungo nu Kuate kumnemnge minmba manjau tinreknubi tanjo pino kulatkate ta

⁴ nu ki kitek prowam tuku ma tugu ramba gau purfemba ki bulungate tanan. Nu ki promba mbai ngislu anga waje mbol linjenkanu tanan.

⁵ Sungonje ye tuku ndare tuturmba kanjat ta nyaro ninjuwa.

Nu o buk ye njak wamdu ulendimba pasa katna ta nu pasa ta mbile nda.

Nu mara mindek nunge ranjun mayenumbi ye sangri pileyate le ye mine mayewet.

⁶ Tanjo njaigonu ta Kuatenje muli ago njak tanan kilmba kile-pankamngat.

Tanjo andenje muli ago njak ta nunge waimbi biye nda.

⁷ Nu muli ago njak ta mbanimbi silimba ka pasokam tuku ma mbolnge manjurka pa dikngua le ugmba tatrakamngat.

David tuku kame gabat sugo kenmba

⁸ David tuku kame gabat sugo sugo tuku nyu kat nanjine ta tejenmba.

Yoseb Basebet nu kame gabat sugo ken ta tuku ambonjanu gabat. Tanjo ta nu Take-mon mbal tuku ndare. Ait ande nu kame mbolnge mbanduwan biyumba kame bumba ngeue mbal 800 bale farkina le kumnaig.

⁹ Nu dubiknu ta Dodo kiyo nunge Eleasar. Eleasar nu Aho mbal tuku ndare. Nu mata David tuku kame gabat sugo ken ta tuku ande. Ait ande nu David ndon minna sulumba Filistia mbal kame tuku manjurka minnaig le nale ndek Filistia mbal ta kame tuku kile-saika minnaik. Tanjanaik le nane promba kame bunaig le Israel mbal njakmba kua ka sili-silinaig le

¹⁰ Eleasar nunge ndo tinja Filistia mbal ndon kame bumba kina ka ka nu matuk kumba wai kume tirina ta nu kame bagi kusre ndana. Ait ta mbolnge Sungonje Filistia mbal kile-ibenjkina le Israel mbal kua ka sili-silinaig ta nane manjuka Eleasar tugum promba Filistia mbal kume farnaig ta tuku ngaro yubengam tuku minde piye aganj ta paske likinaig.

¹¹ David tuku kame gabat sugo ken ta tuku inum ta Agi kiyo nunge Sama. Tanjo ta Hararnu. Ait ande nane Filistia mbal pro Lei tumbanngje piro ande tugumngje kame tuku kuaneka tinginaig le Israel mbal nane kanjerka kua kinaig.

¹² Tanjanaig le Sama nu kua kine ndaka nu piro sinam tanje tinja nane Filistia mbal kilke ta tubekaig nga kame tinja Filistia mbal ta bale farna. Ait ta mbolnge Sungonje Filistia mbal njakmba kile-ibenjkina.

¹³ Mo ait mbolnge Filistia tuku kame kuasmbi afu pro Refaim ma gutoj tanje kame tuku kuaneka minnaig le David nu Adulam tuku ndame burok sinam tanje minna le nu tuku kame gabat sugo ken ta nu tugum pronaj.

¹⁴ Tanjanaig le David nu tabe ponja nunge fonde karennu sinam kumba ka tanje minna le Filistia mbal buk Betlehem tumban tinaig.

¹⁵ Tinaig le David ndek nunge tumban idusmba kule parana sulumba sakina: Ye kumba ka Betlehem tumban fonde malangambi kule burok sinamngje kule bulbulmba prote ta ye nyam parayate ngina.

¹⁶ Tanjakina le nane gabat sugo ken ta tinja kinaig ka Filistia mbal Betlehem kulatka minnaig tambik ri ndamba nane ndon kame bumba ka sinam ka David kule burok sakina ta kunymba tumba pro David tunaig kande nu nyam mbulmba kule ta tumba Sungo tuku atraukina sulumba

¹⁷ ndek sakina: O Sungo, ye kule te nyi ta tanjo kame te tuku ndare nyanu tanan. Nane kumam tuku ndin mbolnge kagig ka kule kunymba prowaig ngina. Tanjakina sulumba nu kule ta nyam mbulmba atraukina.

Gabat sugo ken ta nane tanjamba ndo manjau ke likinaig le Israel mbal njakmba nane tuku saka minnaig.

David tuku kame gabat afu

¹⁸ Yoab mambo nunge Abisai nu kame gabat sangriknu 30 ta tuku gabat nanjine. (Nale tuku ina nakile Seruya). Ait ande Abisai nu nunge mbanduwan tamba ngeue mbal 300 kilmba bale farna le kumnaig tukunu nu tanjo 30 ta ngamuknge nu tanjo nyu njak minna.

¹⁹ Tanjamba minmba nu nane tuku gabat mayok kina ta nu kame gabat sugo ken ta kumnemngje minna.

²⁰ Yehoyada kiyo nunge Benaya nu mata kame tanjo ande nyu njak minna. Benaya nu Kabselnu. Nu kuru kuru ndaka ngeue mbal sungomba bale farkina sulumba Moabnu kame tanjo nyu njak armba turmba bale farkina le kumnaik. Bidu tinja ma tido pilna ait ta mbolnge nu burok ande sinam kumba ka laion ande balena le kumna.

²¹ Tanjamba ait ande nu ka Isipnu tanjo sungo ande te-silikina. Tanjo ta nu nuje mbanduwan biye njak minna le Benayanje mbanduwan yaimba tumba nu balena le kumna.

²² Benaya nu manjau tanjamba ndo ke likina sulumba nu gabat 30 ta tuku ande minna.

²³ Nu nane ngamuknje nyu njak minna ta nu kame gabat sugo keŋ ta kumnemnje minna.

²⁴ Kame gabat 30 ta tuku nyu kat nanjine ta teŋenmba.

Ande Asahel nu Yoab tuku mambo nuje. Ande Elhanan nu Betlehemnu. Mam nuje Dodo.

²⁵ Sama le Elika nale Harodnu.

²⁶ Heles nu Paletnu. Ira nu Tekoanu. Mam nuje Ikes.

²⁷ Abieser nu Anatotnu. Mebunai nu Husanu.

²⁸ Salmon nu Ahonu. Maharai nu Netofanu.

²⁹ Heleb nu mata Netofanu. Mam nuje Bana. Itai nu Gibeau Benyamin ma tugu mbolok. Mam nuje Ribai.

³⁰ Benaya nu Piratonnu. Hidai nu Gas ma gutoŋ mbolok.

³¹ Abi-Albon nu Arbatnu. Asmafet nu Bahurimnu.

³² Eliaba nu Salbonnu. Yasen tuku kinjo kat nuje mata nane ngamuknje minnaig. Tanjo ande nyunu Yonatan nu mata nane ndoŋ minna.

³³ Samat nu Hararnu. Ahiam nu Hararnu. Mam nuje Sarar.

³⁴ Elifelet nu Makanu. Mam nuje Ahasbai. Eliam nu Gilonu. Mam nuje Ahitofel.

³⁵ Hesro nu Karmelnu. Parai nu Arbnu.

³⁶ Igal nu Sobanu. Mam nuje Natan. Wa nuje Hagri.

³⁷ Bani nu Gadnu. Selek nu Amonnu. Naharai nu Berotnu. Nu Yoab tuku kandim agan ndende kugrakanu tanjo.

³⁸ Ira le Gareh nale Itranu.

³⁹ Uria nu Hitnu. Nane ulendimba tanjo 37 minnaig.

24

David nu Israel mbal Yuda mbal pilenja burke likina

¹ Ait ande Sunjo nu Israel mbal tuku gubrana le nu nane Davidnje piti niŋguwa nga nu sana: Ne kumba Israel tanjo pino Yuda tanjo pino njakmba pileniŋmba burke lika njgina.

² Tanjakina le David ndek nuje kame gabat Yoab wam pagumba sana: Ne tinja naje gabat kame kilmba ka siŋgine kuasmbi Israel tanjo pino njakmba burkap. Tane Israel ma tugu njakmba mbol kape sulumba Israel

tanjo pino burkap le ye tanjo giganmba minig ta katesewi njgina le

³ Yoab ndek lafumba nu sana: O gabat sunjo, naje kuasmbi Israel mbal Sunjonje sinzanjinguwa le tanjo pino puluka tugeka sunngomba prowaig nga iduset ta kile ne ndanjam tuku tanjo pino burkam sakate? Wam ta mayenu ndo kuga njgina kande

⁴ gabat sunjo nu Yoab nuje gabat kame piro ta kuwaig nga dirnanga minna le nane nu tuku pasa dubimba ndek Israel tanjo pino burnu kinaig.

⁵ Kinaig ka Yordan kule pakarka Aroer tumbran pronaiŋ. Tumbran ta Gad ma tugu mbolnje ma gutoŋnje minit. Tanjamba nane tumbran ta kusremba kinaig ka Yaser tumbran pronaiŋ sulumba

⁶ Yaser kusremba kinaig ka Gilead ma tugu mbol kumba ka Kades tumbran pronaiŋ. Tumbran ta Hit mbal tuku kilke mbolnje minit.

Tanjamba nane man tinja kumba ka Dan ma tugu mbol promba kinaig ka Sidon tumbran pronaiŋ.

⁷ Pro tange nane luka kinaig ka Tirus tumbran pronaiŋ. Tumbran ta fonde kareŋnumbi koranu.

Tirus tumbran kusremba kinaig ka Hivi mbal tuku tumbran kame Kanan mbal tuku tumbran kame ta njakmba kinaig ka Berseba tumbran Yuda ma tugu mbol pronaiŋ.

⁸ Nane ka ma tugu njakmba mbol kumba piro ke sugluka tambun 9 ait 20 kinaig le man luka Yerusalem pronaiŋ.

⁹ Tanjamba Yoab ndek gabat sunjo tugum kina sulumba sana: Israel mbal tanjo 800,000 nane ne tuku kame tanjo pirokam kumun. Yuda mbal tanjo 500,000 nane ne tuku kame kuasmbi pironu kumun njgina.

¹⁰ Kile David nu wam kina ta tuku wamdus pitina le nu ndek Sunjo yabanmba sana: O Sunjo, ye njinjan manjau kumba siŋka uneken. Ne ye tuku une ta sauka gilainja njgina.

¹¹⁻¹² Tanjakina le Sunjo ndek David tuku tuan tanjo Gad wam pagumba sana: Ne ka teŋenmba David sawa. Sunjo nu piti sugo keŋmba ne tanmbim iduste ta ne ismba inum pilemba madiwa nga sawa. Nu inum madiwa ta ye tanjamba kamngit nga Gad sana.

¹³ Mafena le David nu abongina le Gad nu tugum promba pasa ta njakmba David kubeu tumba sana: Sunjo nu piti sugo keŋmba ne tanmbim iduste ta ne ta tuku inum madiwa. Ne kilke tugu te mbol guba sunjo yar 7 minwa nga madiwamngat e? Ko naje njgueu mbalnje kamembi yokernuwaig le tambun keŋmba kua ka ma baknu mbolnje kuirka minamngat e? Ko guaze sunjo ait keŋmba Israel tanjo pino bale farwa nga idusmba madiwamngat e? Ne wamdus pile timba piti

sungo kenmba te tuku inum madiwa le ye ka Sungo sawi ngina.

¹⁴ Tanjakina le David ndek Gad sana: Ye wamdus matuk tukulka piti sunjogoyate. Sungo nu sine make patikate tuku tukunu nuje wamdus ndanjmba kam idusmba ndeta kuwa ta ye ngueu mbal pro kamembi yokeryam wam ta ndo ye mbulit nga Gad sana.

¹⁵ Kile Sungo nu guaze sungo ande pilna le Israel ma tugu njakmba kumunjgina. Israel tanjo guazembi bale farna ta ulendika 70,000.

¹⁶ Sungo tuku enel guaze tamba tanjo pino bale farkam tuku piro tuna ta nu buk Yerusalem mbal njaigo siglikam bafuna le Sungo nu wamdus te-ibehna sulumba enel peuna. Peuna le enel nu Yebusnu tanjo Arauna tuku kilke tugumnje tingina.

¹⁷ David ndek mambilmba enel tanjo pino bale farmba minna le kanjerna sulumba nu Sungo sana: Mbar te ye tuku. Yenge mbar te ken. Tanjo kame sinamanzerok te tuku mbar kuga. Piti te ye mbolnje yije ndare mbolnje prowa ta maye nga Sungo sana le

¹⁸ ki ait ndui ta mbolnje ndo Gad nu David tugum kumba sana: Ne kaye ka Arauna tuku kilke mbolnje ndame turjanja Sunjo atraukam tuku pa lanlan ande wakeiwa nga sana le

¹⁹ nu ndek Sunjo tuku pasa ta dubimba kumba ka Gad nu sana tanjamba ndo kina.

²⁰ Kile Arauna mambilna kande gabat sunjo nuje piro mbal ndon nu sota pron-aig le kanjerkina sulumba nu David tumail-amnje dagol tidronja loka

²¹ kusnana: O gabat sunjo, ne ndanam ye tugum te prote ngina le nu lafumba sana: Ye ne tuku kilke te piyawam prowet. Piyamba guaze sunjo prote te kugawa nga Sunjo atraukam tuku pa lanlan ande wakei-wamngit nga sana.

²² Tanjaka sana le Arauna ndek David sana: O gabat sunjo, kilke te ne ake ta sulumba Sunjo atraukam tuku sakate tanjamba ka. Ye tuku makau minig te kila sulumba makau tuku pirokanu suku aganj ndende te turmba kilmba fefetmba Sunjo atraukam tuku pa diknga ngina sulumba

²³ nu nuje aganj ndende ta njakmba kilmba David kile-tumba sana: Nanje Mbara Sunjo nu ne tuku atrau tuwa ngina.

²⁴ Tanjakina le David ndek lafumba sana: Kuga. Ye aganj ndende ta njakmba ndametinmbi piyawamngit. Ye aganj inum ake yainumba yije Mbara Sunjo atrauke nda nga sana. Tanjaka sana sulumba nu kilke makau kilna ta ulendimba silwa ndametin son 5-mbi piyana.

²⁵ Tanjamba nu ndame kilmba turjanja pa lanlan wakeimba makau afu bale farmba pasokina le ugnai. Tanjamba man Sunjo

ndonj wamdus ulendikam tuku makau afu ta kilmba pasokina le ugnai le Sunjonje guaze sunjo Israel ngamuknje minna ta pitaimba tukulna le kugana.

**DAVID TUKU MUNE
MUNE WANJE
DAVID TUKU MUNE**

51

David nu Batseba ndonj unekina le tuan tanjo Natan pro David mbar manjau kina ta tuku sana le David nu mune te kuyarna.

¹ O Kuate, kume pur manjau ta ne tugu. Ne sine make patikate wam ta mata sunjokanu.

Ta tuku ne ye mapeyumba ye tuku une njakmba sauka kile-sika.

² Ne ye tuku mbar manjau njakmba sauka gilainga le ye ne am mbolnje tinjeknu purfenju mayok ka.

³ Ye sinja mbaren sulumba une manjau ken. Wam ta ye mara mindek idusmba minet.

⁴ Ye ne am mbolnje mbaren. Mbar ta ne kumamma ken.

Ta tuku ne kumumbi ye tumba pasa mbolnje pilit.

⁵ Ye inanje te-pile ndakina ait ta ye une njak minen.

Nu ye te-pilna le ye mbar manjau kam tuku ndo mayok kan.

⁶ Ye manjau purfenju tugusek ndo dubiki nga ne wamdus sunjo njak minit. Ta tuku ne wamdus kuyar mayenumbi ye sinzanya.

⁷ Ne ye tuku une ta njakmba sauka kile-sika. Tanjawa le ye ne am mbolnje purfenju ndo mayok ka.

⁸⁻⁹ Ne ye piti sunjo sina le ye tuku sanjri njakmba kuganaig.

Ne ye tuku mbar manjau ta kile-sikumba ye tuku une ta nduiye gilainga.

Tanjamba ne nanje gare manjau ta ye sa le ye manj gare-gareki.

¹⁰ O Kuate, ne ye tuku ngamunggal purfeu sera sulumba ye tuku wamdus te-tiwe sa le ye ne ndo dubinam idusi.

¹¹ Ne ye pitai ndayumba nanje Tukul Guwa mata ye yai ndaya.

¹² O buk ne ye te-luka tina le ye gareyina. Tanjamba ndo ne nanje gare manjau ta sa le ye manj gare-gareki.

Ye mara mindek ne ndo dubinam tuku wamdus tamba sinzanya.

¹³ Tanjawa le ye une njak mbal ne tuku wam tugusek ta tumningi le nane mbilka ne dubinamngai.

¹⁴ O Kuate, ye ndare kutuwen ta idusmba ne ye kasuryumba pasa mbol pile ndaka.

Ne ye mapeyumba ye te-luka ta le ye ne tuku manjau tinjeknu ta idusmba mune-munekamngit.

¹⁵ O Sunjo, ne ye sinzanya le ye manj yinje minjembi ne tuku nyu te-dunji.

¹⁶ Ye ne tuku atrauka aganjmor kilmba bale farmba pasoki le ugwaig ta ne nzali ndanate.

¹⁷ O Kuate, ye tuku atrau aganj ta ye yinje nyu te-ibenmba ne kumnemnge mini ta ne nzalinate.

Ye ngamunggal biye mbilmba ne tugum prowi ta ne ye pitaiye nda.

¹⁸ Ne Yerusalem fonde karenjumbi te-kormba nanje nzali dubimba Sion mbal sinzaningga le nane mine magewaig.

¹⁹ Tanjamba nane tukul dubimba makau pailnu kilmba ne tuku atrauka aganjmor ta bale farmba pasoka ugwaig le ne gare-garekamngat.

YONA

Yona tuku wam patit

David nu kumna le kiño nuñe Solomon nu tuku ma tumba Israel mbal Yuda mbal kulatka minna. Solomon tuku ait mbolñge nane piti afu kanjger ndaka mine mayenaig.

Solomon nu kumna le kiño nuñe Rehoboam nu tuku ma tina le Israel mbal nane tanjo ta mbulmba nu nane kulat ndakuwa nga gabat sunjo ande kise madi-naig. Tanjanaig le Rehoboam nu Yuda mbal ndo kulatka minna.

Tanjamba Israel mbal Yuda mbal nane nduiye fet arnaig le David tuku ndare tuturmba kina ta nane Yuda mbal ndo kulatka minmba minnaig. Nyu kat nanjine ta Mattheus 1.6-11 mbolñge mine likade.

Ait ta mbolñge tuan tanjo sunjomba nane Israel mbal Yuda mbal ngamukñge minmba nane rironj pasa saniñmba minanu.

Nane tuku nyu kat nanjine Elia Elisa Aisaia Yeremia nane afu turmba.

Yona nu Kuate ram kua kina

¹ Mara ande Sunjo nu Amitai kiño nuñe Yona wam pagumba sana:

² Ne tinja Nineve tumbranj sunjo ta kaye sulumba rironj pasa ninja. Ye nane tuku wam ñajgonu sunjomba ke likade ta ye kanjerket ñgina.

³ Tanjakina le Yona nu Sunjo ram kua ka Spen kilke mbol kambim bafuna sulumba kile nu tinja Yafo tumbranj fudinj ta mbol kina ka tanje waj ande Spen kambim bafuna ta te-silikina sulumba Sunjo ram kua ka waj ta piyamba ponja kinaig.

⁴ Nane kinaig le kile Sunjonne bubre sanjrinu yu mbolñge pilna le prona. Bubre sanjrinu tanje waj tumba sambriwa le fokam bafuna le

⁵ waj kulatkanu tanjo kame nane wamdus fulilka kuru kuru mayemba nanjine mbara yimyam wike likinaig sulumba nane waj piti sunjo tina ta bulkuwa nga aganj ndende afu waj mbolñge paska kilmba yu mbol pankinaig ta Yona nu katene ndana. Nu waj sinam nziñge kinyмба gilainjina.

⁶ Kile waj ta tuku gabat Yona te-silika kuanemba sana: Ne ndañam tuku kinyмба minit? Ne tinjumba nanje mbara wika le nu sine sinasiñmba tursinjuwa le sine ñgisi ndakube ñgina.

⁷ Tanjakina le waj kulatkanu tanjo kame nane nanjine nanjine sakinaig: Sine kagmaika tanjo ande tuku nyu mayok kuwa ndeta nuñge mbarna le sine ñgisikam bafuweg te kila palmbimñgig ñginaig. Nane tanjamba kagmaikinaig kande Yona tuku nyu mayok kina.

⁸ Tanjana le nane nu sanaig: Sine piti sunjo teg te tugunu te-mayokmba sasinja le sine isbe. Ne ame piro ñak? Ne anikok? Ne kilke tugu ndanj tuku kuasmbi ñginaig le

⁹ Yona ndek nane tuku pasa lafumba saninjina: Ye Hibrunu. Ye Sunjo tuku nyu kurauket tuku. Nu samba mbolok Mbara. Nuñge yu kilke turmba kile-mayokkina ñgina.

¹⁰ Tanjakina sulumba Yona nu Sunjo ram kua kina ta kubeu ninjina le waj kulatkanu tanjo kame nane ismba kuru kuru sunjo tinaig sulumba Yona sanaig: i ... Ne sinjka mbar sunjona ñginaig.

¹¹ Bubre kile sanjri tinjina le yu mbalo sugo sugo tinjinaig le waj kulat tanjo nane ndek sakinaig: Sine ne mbolñge ndanjbe le yu mukuwa le sine mine mayewamñgig ñginaig le

¹² Yona nu ndek saninjina: Ye tumba yu mbol bukñgap le yu mukuwamñgat. Yenge mbaren le yu mbalo sugo sugo te tinjade le tane piti tade ñgina.

¹³ Tanjakina le nane waj kulat tanjo waj tumba makembi kambim bafumba nane sanjri tinja koikinaig. Koikinaig ta yu sanjri tinjina le nane waj tumba piyal kambim fugumba

¹⁴ Sunjo wika sanaig: O Sunjo, sine tanjo te tumba yu mbol bukñgube le nu kumwa le ne sine pasa mbolñge patika le ma ñayo mbolñge ñgisi ndakube. O Sunjo, ne nanje nzali ndo dubimba wam te kate ñginaig.

¹⁵ Tanjakinaig sulumba nane Yona tumba yu mbol bukñginaig le yu ndek mukuna.

¹⁶ Yu mukuna le tanjo kame ta Sunjo tuku kuru kuru sunjo tumba aganjmor ande balemba Sunjo atraukinaig sulumba nu tuku pasa sanjri pilenaig.

¹⁷ Yona tumba yu mbol bukñginaig le Sunjo nu kualeganj sunjo ande sana le nu promba Yona tumba ñinkina. Ñinkina le Yona nu mara keñmba furir keñmba kualeganj funjul sinam tanje minna.

2

Yona nu Kuate gare pasa tuna

¹ Yona nu kualeganj funjul sinamñge minmba nuñe Mbara Sunjo gare pasa tumba sakina:

² O Sunjo, ye piti sunjo kurawit sulumba ne wikit le ne ye turyat. Ma ñayonu kumanu mbal tuku ma mbolñge minit sulumba ye ne tuku wi kuenkit le ne isat.

³ Nenge ye bukñgat le ye yu buto sinam nzi kat. Yunje ye songat le yu mbalo sugo sugo ye mbolñge ñgurkaig le

⁴ ye sakit: Ne ye pitaiyat. Ne tuku tukul wande ta ye manj kanjere nda nga sakit.

⁵ Yu mbalo ye mbolñge ñgurmba minaig le ye tuku mabsenj tukulkat le yunje ye ñak

songat. Yu sinamok anjanje ye tuku gabat songat.

⁶ Ye yu sinamnje tabe minig ta tugunu tugum nzi kat. Ma ta njonu ndo ye tukulyat ta o Kuate Sunjo, ne ye manj luka te-mayokyat le ma njonu ta kusrewit.

⁷ O Sunjo, ye kumam tuku kamusit sulumba ye ne idusnumba yabanjit le ne samba mbolnje nanje tukul wande sinamnje ne isat.

⁸ Nane afu yabri mbara dubikade ta nane ne kusrenade ta

⁹ ye munembi ne tuku nyu te-dunja ne atraukamngit. Ye ne ndonj tumamba pasa sangri pilewen ta manj kamngit.

O Sunjo, nenje ndo sine kile-luka kilit le sine abo njak minig nga sana.

¹⁰ Kile Sunjo nu manj kualeganj ta sana le kumba ka piyalnje Yona ngilikina le mayok kina.

3

Yona nu Nineve kina

¹ Sunjo nu manj lato Yona wam pagumba sana:

² Ne tinja Nineve tumbran sunjo ta kaye sulumba pasa ye ne sanet te kuklimba saka ngina.

³ Tanjakina le Yona nu tinja Sunjo tuku minje dubimba Nineve kina. Nineve nu tumbran sunjo pasa njak. Tanjo ande tumbran ta dubimba make inum kumam kambim nga ta nu mara kejnju mbolnje ta prowanu.

⁴ Kile Yona nu tugu pilmba tumbran sunjo ta dubimba kina ka ki butungina le furiram nu wi kuenja nane saningina: Ait 40 kugawaig le Kuatenje Nineve tumbran te te-njisiwamngat nga saningina le

⁵ Ninevenu tanjo pino nane Kuate tuku pasa ta ismba sonja nane ndek sakinaj: Sine njakmba nyamaganj pinka tanjo nyu njak tanjo nyu kugatok sine njakmba ngamungal biye mbilmba sinamanzer tawi tinje nginaig.

⁶ Kile Nineve tuku gabat sunjo ta pasa ta ismba nuje minyokam mbili sunjo maditaknu ta kusremba nuje mindepiye mayenu ta paska pilmba sinamanzer tawi tinmba kuke tugu sinamnje minyok minna.

⁷ Tanjamba nu tanjo afu kukulningina le nane kumba ka Ninevenu tanjo pino njakmba wam paguka saninginaig: Singine gabat sunjo nuje gabat kame ndonj nane tenjemba sakaig. Tane tanjo pino aganjmor njakmba nyamaganj kule pinka ndanyap.

⁸ Tane njakmba aganjmor turmba sinamanzer tawi tinmba tane Kuate wika yabanjap sulumba tanjine wam njaigonu ta njakmba kusreka mine manjau njaigonu ke likade ta turmba njakmba kusrekap.

⁹ Sine tanjabe le Kuate nu sine tuku gubra sunjo pilit ta wamdus mbilmba kusrewa le sine ngisike nda. Gabat sugo sugo nane tanjakaig nginaig.

¹⁰ Kile Nineve mbal nane wam njaigonu njakmba kusrekinaig le Kuate nu wam kinaig ta kanjerka nane tuku gubra sunjo tina ta wamdus biye mbilmba sulumba nu nane kile-ngisikam sakina ta ke ndakina.

4

Kuate nu Nineve mapena le Yona nu gubra tina

¹ Yona nu wam ta tuku ngamungal njayonja nu gubra tina sulumba

² nu Sunjo yabanjamba sana: O Sunjo, ye yinje tumbranje minmba ne Nineve tumbran ngisiwe nda ta o buk katesewen. Ta tuku ye kua ka Spen kambim bafuwen. Ne sine sinasinmba maepate tuku Mbara ta ye kila. Ne pitik gubra ndanate tuku. Ne sine tuku kume purte tuku. Ne wamdus biye mbilmba tanjo tuku mbar ne lafu ndate.

³ O Sunjo, ne ye baleya. Ye abo minam mbulit. Ye kumi ko ngina le

⁴ Sunjo nu ndek sana: Ne gubranate wam ta kumumbi e ngina.

⁵ Kile Yona nu tumbran sunjo ta kusremba kumba ka ki prote kumamnje minyokina. Nu baibai ande nzanju pilmba ta kumnemnje minyok minmba ame wam tumbran sunjo ta mbolnje prowamngat nga tairnja minna.

⁶ Tanjana le Yona kinje piyikat nga Kuate Sunjonje ail ande te-mayokna le ail ta sunjoka nzanjunge nu kaina. Yona nu ngamungal njayonja ta kusrewa nga tanjana le Yona nu ail ta kanjermba gare sunjo tina.

⁷ Mafena le maratukuk Kuate nu nguakile ande kukulna le promba ail sumbailnu ta nye fofona le ail ta kumba karengina.

⁸ Kile ki pro sangri tinjina le Kuate nu bubre paknu ki prote kumamnje pilna le pronu. Kinje Yona gabatnu piyna le nu am purmba ndeke dirna sulumba sakina: Ye abo minam mbulit. Ye kumi ko ngina le

⁹ Kuate nu Yona sana: Ail te kumba karengat le ne gubranate wam ta kumumbi e ngina le nu ndek sakina: Au. Ye kumumbi gubrayate. Ye gubra tet ta dubimba kumi ta maye ngina.

¹⁰ Tanjakina le Sunjo nu Yona sana: Furir ndindo mbolnje ail te promba sunjokat. Furir ande mbolnje nu kumba karengat. Ne ta tuku piro karej ndakat. Nenje nu tesunjo ndawat. Ndanjam tuku ne ail ta tuku ninankate?

¹¹ Ye mata tanjamba ndo Nineve tumbran tuku sina sunjogoyate le mapewet. Tumbran sunjo ta kinjo kame fonfon gudommba 120,000 ta lite. Nane mbar kugatok.

Aganmor mata gudommba minig nga Yona sana.

[Tuan tanjo sunjomba Israel mbal Yuda mbal rironj pasa ninganu kande nane ismba nda isanu sukmba yabri mbara kanunu mbarinjnjmba minanu.

Tanjawanu le Kuate nu Babilon gabat sunjo Nebukadnesar wamdus tuna le nu pro nane ndonj kame bumba kusem wande sunjo Solomonjge te-tina ta turmba njayo silimba Israel mbal Yuda mbal njakmba mulinj kilmba Babilon kilke mbol kinaig. (Aposel 7.42-43 kanjerap).

Israel mbal nane Babilon kilke mboljge minnaig ma ma yar 70 kinaig le Daniel tuku ait mboljge Sunjgonjge Babilon gabat sunjo kitek Darius wamdus tuna le nane mapekina le nane luka Israel kilke mbol kinaig sulumba kusem wande kitek ande manj te-tinaig.

Tanjamba minnaig ma ma nane tuan tanjo kame tuku dir pasa kame ta idus-ninjmba Kuate nu Mesias nyunu ande Kristus kukulwa nga nu tairnga minnaig.]

MATEUS

Mateus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna

Yesus nu tanjo 12 madiningina ta Mateus nu tanjo ta tuku ande. Nu tuku mape nyu ande Levi. Mateus nu Zu tanjo ta nu Rom gafman tuku piro tanjo minmba Zu mbal mbolnje takis kilmba minanu le Zu mbal njakmba nu kasurmba talanaig. Tanjanaig le Yesus pro nu tala ndamba madina le nu tuku dubiwanu tanjo mayokkina. (Matteus 9.9-13 kanjerap).

Mateus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna ta tugunu tejenmba. Zu mbal nane Rom mbal kumnemnje minmba gabat sunjo ande nyunu Mesias nyunu ande Kristus nu nane tuku muskil kile-tidingam tuku minde minnaig. Nane Kuate tuku pasa ambokok mbolnje dir pasa kame ta burka Kuate nu Kristus kukulwa nga tair minnaig ta nu buk prona ta nane katese ndanaig. Ta tuku Mateus nu waje te Zu mbal tuku wamdus purfeu serningam tuku kuyarna sulumba dir pasa kame sungomba tugunu ta kuklininjmba tumningina.

*Yesus Kristus tuku mbuj kat nuje
(Lukas 3.23-28)*

¹ Yesus Kristus nu David le Abraham tuku mbuj. Nu tuku mbuj Abraham tuku ndare tuturmba tejenmba kina.

² Abraham tuku kiyo nuje Isak. Isak tuku kiyo nuje Yakob. Yakob tuku kiyo kame 12 ande Yuda.

³ Yuda tuku kiyo kat nuje Peres le Sera. (Ina nakile Tamar). Peres tuku kiyo nuje Hesron. Hesron tuku kiyo nuje Ram.

⁴ Ram tuku kiyo nuje Aminadab. Aminadab tuku kiyo nuje Nason. Nason tuku kiyo nuje Salmon.

⁵ Salmon tuku kiyo nuje Boas. (Boas ina nuje Rahab). Boas tuku kiyo nuje Obed. (Obed ina nuje Rut). Obed tuku kiyo nuje Yesi.

⁶ Yesi tuku kiyo nuje David nu gabat sunjo.

David tuku kiyo nuje Solomon. (Ina nuje Uria tuku pino kuembol Davidnje tina).

⁷ Solomon tuku kiyo nuje Rehoboam. Rehoboam tuku kiyo nuje Abia. Abia tuku kiyo nuje Asa.

⁸ Asa tuku kiyo nuje Yehosafat. Yehosafat tuku kiyo nuje Yehoram. Yehoram tuku kiyo nuje Usia.

⁹ Usia tuku kiyo nuje Yotam. Yotam tuku kiyo nuje Ahas. Ahas tuku kiyo nuje Heskia.

¹⁰ Heskia tuku kiyo nuje Manase. Manase tuku kiyo nuje Amon. Amon tuku kiyo nuje Yosia.

¹¹ Yosia tuku kiyo gudommba ande Yehoyakin.

Ait ta mbolnje nane Israel mbal mulin kilanu tanja Babilon kilke mbol kinaig.

¹² Kinaig ka Babilonnje minnaig sulumba Yehoyakin nu Sealtiel te-pilna. Sealtiel tuku kiyo nuje Serubabel.

¹³ Serubabel tuku kiyo nuje Abihud. Abihud tuku kiyo nuje Eliakim. Eliakim tuku kiyo nuje Asor.

¹⁴ Asor tuku kiyo nuje Sadok. Sadok tuku kiyo nuje Akim. Akim tuku kiyo nuje Eliud.

¹⁵ Eliud tuku kiyo nuje Eleasar. Eleasar tuku kiyo nuje Matan. Matan tuku kiyo nuje Yakob.

¹⁶ Yakob tuku kiyo nuje Yosef. Piyo nuje Maria. Maria nu Yesus te-pilna. Yesus nyunu ande Kristus.*

¹⁷ Tanjamba Abraham tuku ait kusremba nuje ndare tuturmba ka kuasmbi 14 mayok kinaig le David prona.

David tuku ait kusremba nuje ndare tuturmba ka kuasmbi 14 mayok kinaig sulumba mulin kilanu tanja Babilon kinaig.

Babilonnje minnaig ait ta kusremba ndare tuturmba ka kuasmbi 14 mayok kinaig le Kristus prona.

*Maria nu Yesus te-pilna
(Lukas 2.1-7)*

¹⁸ Yesus Kristus nu ina nujenje te-pilna ta tejenmba. Ina nuje Maria. Maria nu Yosef tam tuku madinaig. Nale munjo kile ndaka minmba Maria nu buk Tukul Guwa tuku sangrimbi kiyo konmba fungul te-mayokna ta katesena.

¹⁹ Yosef nu tam tuku madinaig ta nu wamdus tinjeknu jak tukunu Maria kiko tikat nga nu sinjindo kusrewam tuku idusna.

²⁰ Tanjamba wamdus teroka minmba nu kinjambi Sunjo tuku enel ande pro nu sana: David tuku mbuj Yosef, ne piyo nane Maria tam tuku wamdus piti ndanuwa. Ne nu ta. Nu kiyo konna ta Tukul Guwa tuku sangri mbolnje nu kile fungulok minit.

²¹ Nu kiyo te-palmbimngat ta nyunu Yesus nga. Israel mbal une manjaunge nane tidongate ta nuje nane tuku muskil kile-tidinge ninjamngat nga Yosef sana.

²² Wam njakmba mayok kine likinaig ta Sunjo tuku pasa ande tuan tanjonge te-mayokna ta kumungina. Nu tejenmba kuyarna.

²³ Tane isap. Pino mbanzo ande nu tanjo ndorj mine ndakanu minmba ma ma

* 1:16: Kristus nyu ta tugunu: Kuatenge madina tanjo

funḡulok minwa sulumba nu kiḡo te-palmbimḡgat.

Kiḡo ta nu tuku nyu Emanuel ḡgina. *Aisai*
7.14

Emanuel pasa ta tugunu: Kuate nu sine ndoḡ minit.

²⁴ Yosef nu kinyna tuku aboḡḡa Suḡḡo tuku eḡel pasa sana ta kumumba nu Maria nuḡe pinonu tina.

²⁵ Nu tina ta nu ndoḡ kinye ndakinaik sulumba kumba ka nu kiḡo te-pilna. Nu kiḡo te-pilna le Yosef nu tuku nyu Yesus ḡgina.

2

Kila mbal nane Yesus kaḡgeram pronaig

¹ Herodus nu gabat suḡḡo minna ait mbolḡḡe Yudea ma tugu Betlehem tumbranḡḡe Yesus ina nuḡeḡḡe te-pilna. Te-pilna le ki prote kumamḡḡe kila mbal afu mbai kitek kaḡgermba Yerusalem tumbranḡ sunḡo mbol pronaig sulumba kusnaḡḡinaig:

² Zu mbal tuku gabat suḡḡo ina nuḡeḡḡe te-pilna ta aneḡḡe minit. Nu mayok kina ta tumsingam tuku mbai ki prote kumamḡḡe kaḡgergeḡ sulumba sine nu mbariḡam proweg ḡginaig.

³ Mandor Herodus Yerusalem mbal ḡakmba wam ta ismba wamdus pitiniḡḡina.

⁴ Tanḡanaig sulumba Herodus nu pris gabat mbal kusem pasa tugunu bitekḡḡḡanu mbal ḡakmba wike lika kile-maḡḡurka kusnaniḡḡina: Kuatenḡḡe madina tanḡo Kristus ina nuḡeḡḡe nu aneḡḡe te-palmbimḡgat ḡgina le

⁵ nane lafumba nu sanaig: Yudea ma tugu Betlehem tumbranḡḡe. Kuate tuku tuan tanḡo teḡenmba kuyarna.

⁶ Betlehem tumbranḡ fudiḡḡo Yudea ma tugu mbolḡḡe ne Yudea tumbranḡ ḡakmba ḡgamukḡḡe nyu suḡḡo tamḡgat.

Ne sinamḡḡe tanḡo suḡḡo nyu ḡak mayok kuwa sulumba yiḡe mbal Israel kulatkamḡgat. *Maika*

5.2

Tuan tanḡo tanḡamba kuyarna ḡḡa Herodus sanaig.

⁷ Kile Herodus nu kuirkuirka pasa pilna le kila tanḡo nane nu tugum pronaig le nu nane kusnaniḡḡina: Mbai mayok kina ta ait giganmba kusreka ye tugum te prowaig ḡḡa kusnaniḡḡina le nane ait ta kumumba sanaig.

⁸ Sanaig le nu nane Betlehem kuwaig ḡḡa saniḡḡina: Tane kape ka kiḡo fudiḡ ta sote mayemba kaḡgerap sulumba luka pro ye sayap le ye mata kumba mbariḡi ḡgina.

⁹ Tanḡakina le nane gabat suḡḡo tuku pasa ismba tiḡḡa kinaig. Kinaig le mbai buk ki prowanu kumamḡḡe kaḡgeraig ta mayok

ka nane tumailamḡḡe kina ka kiḡo minna ma ta mbolḡḡe amtiḡḡa minna le

¹⁰ nane mbai ta kaḡgermba gare tormba

¹¹ kumba ka wande ta sinam kinaig sulumba kiḡo fudiḡ ina nuḡe Maria ndoḡ kaḡgerka kiḡo tugumḡḡe dagol tidronḡa nu mbariḡnaig. Mbariḡnaig sulumba gol, minde sili soḡ mundur mayenu ḡak, gureḡ mayenu nyunu mer ta palekḡḡe paska nu tuku patikinaig.

¹² Tanḡamba nane maḡ luka kambim ḡḡa furir ta nane kiḡambi Kuate nu nane riroḡ pasa saniḡḡina le nane Herodus tugum kine ndaka ndin kise tumba nanḡine tumbranḡ kinaig.

Yosef nu kua ka Isip kilke mbol kina

¹³ Kila mbal luka kinaig le Yosef nu kiḡata Suḡḡo tuku eḡel pro nu sana: Herodus nu kiḡo fudiḡ te balewam tuku nu sotam bafute. Ne pino kiḡo fudiḡ te kilmba kua ka Isip kilke mbol kaye sulumba tanḡe ye tuku pasa tairḡḡa ḡgina.

¹⁴ Tanḡakina le furir ta ndo Yosef nu pino kiḡo kilmba kua ka Isip kina.

¹⁵ Kinaig ka tanḡe minnaig ma ma Herodus nu kumna.

Wam mayokkina ta Suḡḡo tuku pasa ande tuan tanḡoḡḡe te-mayokna ta kumuḡḡina. Nu teḡenmba sakina.

Yiḡe Kiḡo nu Isipiḡḡe minna le prowam tuku ye nu wiken ḡgina. *Hosea 11.1*

Nane kiḡo kame bale farnaig

¹⁶ Herodus nu kila mbal nu yabrimba laipmba kinaig le katesemba gubra kagli firka ndek nuḡe kame mbal kukulniḡḡina le Betlehemḡḡe, Betlehem makembiḡḡe kiḡo kame yar armba kusrekanu afu ḡgumnemḡḡe mayok kanu ta ḡakmba bale far sulunaig. Herodus nu buk kila mbal kusnaniḡḡina le mbai mayok kina tuku ait ta sanaig le isna. Ait ta idusmba nu tanḡana.

¹⁷ Wam mayok kina ta tuan tanḡo Yeremia tuku pasa sakina ta kumuḡḡina. Nu teḡenmba kuyarna.

¹⁸ Rama tumbranḡḡe malmbi suḡḡo ḡgamuḡḡal ḡayo tuku zigna mayok kaḡgat.

Rahel nu nuḡe kiḡo kame tuku malm-bikamḡḡat. Nu tuku kiḡo ande mine nda. Wam ta tuku nane nu tuku ḡgamuḡḡal rar ta te-ibeḡam kumuḡ kuga ḡḡa sakina. *Yeremia 31.15*

Yosef nu luka Israel kilke mbol prona

¹⁹ Herodus nu kumna le Yosef nu Isipiḡḡe minmba kiḡambi Suḡḡo tuku eḡel ande nu tugum promba sana:

²⁰ Ne pino kiḡo kilmba luka Israel kilke mbol kaye. Tanḡo nu kiḡo te balewam sakina ta nu buk kumna ḡgina.

²¹ Tanjakina le Yosef nu pino kiño kilmba manj luka Israel kilke mbol pronaig.

²² Promba Herodus tuku kiño nuñe Arke-laus nu mam nuñe tuku ma tumba Yudea tuku gabat minna le Yosef nu ismba kuru-kurukina. Nu kuru-kuruka minmba nu kiñata rironj pasa ande isna sulumba nu Yudea kusremba Galilea ma tugu mbol kina ka

²³ Nasaret tumbrañge minnaig. Tanjamba tuan tanjo kame nane Kuateñge madina tanjo nu Nasaretnu tanjo ñginaig ta kumuñgina.

3

Yohanus kule pisne tanjo pasa kuklina

(Markus 1.2-8; Lukas 3.1-18; Yohanus 1.19-28)

¹ Ait ta mbolñge Yohanus kule pisne tanjo nu promba Yudea ma baknu mbolñge pasa kuklimba teñemba saka minna:

² Kuate nu nuñe gageu kulatkam tuku ait buk patukate. Tane ngamuñgal biye mbilmba manjau ñaigonu kusrekap ñgina.

³ Tuan tanjo Aisaia nu ande tuku sakina ta nu Yohanus tuku sakina. Nu teñemba kuyarna.

Ma baknu mbolñge wi ande kuenka teñemba sakate. Sunjo tuku ndin wakeimba kuanekap. Nu likam tuku ndin te-tiwap ñgate. *Aisaia 40.3*

⁴ Yohanus nu kamel ñguenu ñak tawi silika let tingina. Nu tuku nyamaganj ta kasbur wak le ñguimzaj kulenu. Nu aganj ta nyumba minanu.*

⁵ Yudea tumbraj yimyam Yerusalem tumbraj sunjo Yordan kule patukñge tumbraj mine likinaig ta ñakmba Yohanus tugum prove likinaig. Nane nanjine une manjau kile-mayokke likinaig le

⁶ nu ndek Yordan kule mbolñge nane kule pisneniñmba minna.

⁷ Farisi mbal Sadusi mbal nane gudommba kule pisneniñguwa nga nu tugum pronaig le nu nane saniñgina: Tane mberj tuku fat Kuate tuku pa tam tuku minig. Tane imange rironj pasa satinjet le pa ta laiptingwa nga kule pisne tam prode.

⁸ Tane siñka ngamuñgal biye mbilmba tangine manjau ñaigonu kusrekinaig ndeta alonu kumumbi kile-mayokkap le kanjerkube.

⁹ Tane Abraham nu sine tuku mburj nga payam ndakap. Ye tane kilimok satinjet. Kuate nu tane pitaika ndame kame tembi Abraham tuku ndare kitek kile-mayokkam kumuñ.

¹⁰ Kuate nu sapor ail tugunu tugumñge pilna le minit. Ail afu alo mage ndade ta ñakmba pike lika pankate le pa mbol kinig.

¹¹ Tane ngamuñgal biye mbilmba manjau ñaigonu kusrekade ta ye tane kulembi kule pisnetinjet. Ande ye ñgumñemñge prowamñgat ta nu ye tuku sanjri lite. Ye tanjo mayenu kuga. Ye nu tugumñge nu tuku kupe ñgaro kugrakam wam ñai ta mata nu mbolñge kam kumuñ kuga. Nu Tukul Guwambi pambi tane tuku ngamuñgal kule pisne tanjaj tingamñgat.

¹² Nu wit pilenjam bafute. Nu pro wit mbain mbolñge minig ta silimba bareñmba alonu kilmba nuñe nyamaganj wande mbolñge patikamñgat. Nu tiglu kilmba pa mbolñge kutuwa le ugmba minmba minamñgat. Pa ta kupe nda nga nane saniñgina.

Yohanusñge Yesus kule pisnena

(Markus 1.9-11; Lukas 3.21-22)

¹³ Yesus nu Galilea ma kusremba kumba ka Yohanusñge nu kule pisnena nga Yordan kule mbol ta prona sulumba

¹⁴ Yohanus sana le nu ndek peuwam bafumba sakina: Ye tanjo mayenu kuga. Yenge ne kule pisnenam kumuñ kuga. Nenge ye kule pisnena ta maye ñgina.

¹⁵ Tanjakina le nu lafumba sana: Ne mbule ndaka. Kuateñge manjau dubikam tuku tum-singit ta sine kusrekam kumuñ kuga ñgina. Tanjakina le Yohanus nu woka Yesus kule pisnena.

¹⁶ Nu kule silika bitekñgina le samba talkina le Kuate tuku Guwa gami tanjaj ndeka nu mbolñge minyokina le Yohanus nu kangerna.

¹⁷ Tanjamba samba mbolñge pasa ande teñemba mayok kina: Ande te yinje Kiño. Ye nu tuku kume purmba nu tuku gare sunjo tet ñgina.

4

Satan nu Yesus tagona

(Lukas 4.1-13)

¹ Kile Tukul Guwanje Yesus wamodus tuna le nu tingja Satan nu tagowam tuku ma baknu mbol kina.

² Mara 40 tanjaj nu tanje minna sulumba nu aganj inum nye ndaka minna. Ait ta kugana le nu guba mayena le

³ Satan nu tugum promba sana: Ne Kuate tuku Kiño nga sakate ta ndame kame te saniñga le bret kuilkuwaig le ne kilmba nya ñgina.

⁴ Tanjakina le nu lafumba sana: Kuate tuku kuyar pasa ande teñemba sakate.

* 3:4: O buk tuan tanjo Elia nu mata kamel ñguenu ñak tawi silika let tinganu. Zu mbal nane Elia nu ambonja prowamñgat nga idusmba minnaig ta kuyar pasa ta Yohanus tuku sakina ta nane katese ndanaig.

Tanjo nane bret nyade ta mbolŋge ndo abo minam kumuŋ kuga. Kuate tuku miŋge pasa ŋakmba ta turmba kilmba dubiwaig ŋga sakate ŋgina. *Lo 8.3*

⁵ Kile Satan nu Yesus tumba kumba ka Yerusalem kusem wande sungo funu kuennu ta mbolŋge pilna sulumba sana:

⁶ Ne Kuate tuku Kiŋo ŋga sakate ta patenja o ibeŋ nzi kaye. Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Kuate nu nuŋe enjel kame kukulniŋguwa le pro ne kulatkamŋgaig. Ne ndame mbolŋge nane kupe danŋa fetkikat ŋga nane pro waimbi ne biye-biyenamŋgaig ŋga sakate ŋgina. *Mune 91.11-12*

⁷ Tanjakina le Yesus ndek Satan sana: Kuyar pasa ande mata teŋenmba sakate.

Tanŋine Mbara Sunjo tago ndawap ŋgate ŋgina. *Lo 6.16*

⁸ Kile Satan nu maŋ Yesus tumba biŋ sungo ande mbol kumba ka tanje kilke te tuku sugo ŋakmba nane tuku sanŋri turmba tummba sana:

⁹ Ne ye tugumuŋge dagol tidronga ye tuku nyu te-duŋga mbariŋya ta ye sanŋri ŋakmba te ne tanmbimŋgit ŋgina.

¹⁰ Tanjakina le nu ndek Satan sana: Kuyar ande teŋenmba minit.

Tanŋine Mbara Sunjo tuku nyu te-duŋga nu mbariŋap. Nu tuku miŋge ndo kum-nemŋge minap ŋga sakate ŋgina. *Lo 6.13*

Tanjamba nu maŋ sakina: Satan, ne kilmba kua kaye ŋgina.

¹¹ Tanjaka sana le Satan nu kusremba kina le Kuate tuku enjel kame promba Yesus sin-zanŋaig.

Yesus nu Galileanŋge piro tugu pilna (Markus 1.14-15; Lukas 4.14-15)

¹² Nane Yohanus muliŋtumba wandekŋge pilnaig le Yesus nu ismba nu maŋ luka Galilea ma mbol kina.

¹³ Kina ka nuŋe tumbranŋ Nasaret kusremba ka Kaperneum tumbranŋge minna. Kaperneum nu Galilea kule kualinŋ tuku piyalŋge minit. Ma ta Sebulan le Naftali tuku kilke.

¹⁴ Yesus nu tumbranŋ tanje minna ta tuan tanjo Aisaia tuku dir pasa ta kumuŋgina. Nu teŋenmba sakina.

¹⁵ Sebulan le Naftali tuku kilke Yordan kule make sim yu kumamŋge minit.

Kasomok mbal tuku ma tugu Galilea.

¹⁶ Nane ma make sunjo sinamŋge minig mbal ta bulu sunjo kanŋeramŋgaig.

Nane ma furir sinamŋge kumanu suk minig ta bulu sunjo tinja nane kilŋaniŋgamŋgat ŋgina. *Aisaia 9.1-2*

¹⁷ Ait ta mbolŋge Yesus nu tugu pilmba pasa kuklimba teŋenmba saka minna: Ku-ate nu nuŋe gageu kulatkam tuku ait buk patukate. Tane ŋgamuŋgal biye mbilmba manaju ŋaigonu kusrekap ŋgina.

Yesus nu tanjo bailkamba wike likina (Markus 1.16-20)

¹⁸ Yesus nu Galilea kule kualinŋ make dubimba kumbanŋge nale aba nakile Simon le Andreus ndoŋ kumaŋ bukŋga minnaik le kanŋerkina. Simon tuku mape nyu inum Petrus. Nale tuku piro ta kualegan kilanu.

¹⁹ Kile Yesus ndek nale sanikina: Tale ye dubiyap le yenje tumtiki le tanjamba ndo tanjo kilamŋgaig ŋga sanikina.

²⁰ Sanikina le nale pitik ndo tinja kumaŋ kusreka Yesus dubimba kinaik.

²¹ Yesus nu maŋ lika kina ka nale aba nakile Yakobus le Yohanus kanŋerkina. Nale mam nakile Sebedeus ndoŋ waŋ ande mbolŋge minyoka kumaŋ zailŋga minnaig le nu nale wikina.

²² Wikina le nale mata pitik ndo tinja mam nakile waŋ mbolŋge kusremba Yesus dubimba kinaik.

Yesus nu guaze mbal gudommba wakeik-ina (Lukas 6.17-19)

²³ Yesus nu Galilea tumbranŋ ŋakmba mbol lika nanŋine kusem wandekŋge pasa tum-niŋmba pasa mayenu Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam ta kuklimba minanu. Nu tanjamba lika nane tuku guaze yeki yeki kile-tidinganu.

²⁴ Tanjamba minna le nu tuku nyu Siria kilke kumuŋgina le nane nanŋine guaze mbal kilmba prowe likinaig. Afu guaze tugu kise kise, afu ŋgaro rar, afu bukla ŋaigonu ŋak, afu zullbarekŋga kumanu sukanu, afu milmaillkanu ta ŋakmba kilmba pronaig le nu nane wakeike likina.

²⁵ Yerusalem tumbranŋ sunjo, Dekapolis tuku tumbranŋ 10, Galilea le Yudea ma tugu, Yordan kule make sim ta ŋakmba tuku mbal gudommba pro Yesus dubimba likinaig.

5

Yesus nu Olif tabe mbolŋge pasa kuklina

¹ Yesus nu maŋgur sunjo ta kanŋerka nu tabe poŋga minyok minna le nuŋe dubinaig mbal nu tugum pronaig.*

Gare tugusek tuku pasa (Lukas 6.20-23)

² Nane nu tugum pronaig le nu nane wam paguka saniŋgina:

³ Tane Kuate am mbolŋge kumuŋ kuga ŋga kamusde mbal tane gare manaju

* 5:1: Yesus nu Olif tabe mbolŋge pasa kuklina ta sapta 5.3 mbol tugu pilmba ka sapta 7.27 mbolŋge tinjina.

mbolnɔge minap. Tane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig.

⁴ Tane ngamunɔgal rar tumba malmbika minig mbal tane gare maɔau mbolnɔge minap. Kuate nu tane tuku ngamunɔgal rar ta bul sertinɔgamɔgat.

⁵ Tane nɔgan mukuknu minig mbal tane gare maɔau mbolnɔge minap. Tane kilke tugu nɔkamba kulatkam tuku minig.

⁶ Tane tinreknu mayok kambim tuku dirnanɔga minig mbal tane gare maɔau mbolnɔge minap. Kuate nu lafunu kumumbi tinɔgamɔgat.

⁷ Tane tanɔgo mapekade mbal tane gare maɔau mbolnɔge minap. Kuate nu mata tane mapekamɔgat.

⁸ Tane ngamunɔgal purferɔnu minig mbal tane gare maɔau mbolnɔge minap. Tane Kuate kanɔgeramɔgaig.

⁹ Tane tanɔgo tuku gubra peuka ngamunɔgal mukuk ninɔgig mbal tane gare maɔau mbolnɔge minap. Tane Kuate tuku kinjo kame minamɔgaig.

¹⁰ Tane Kuate dubimba maɔau tinreknu ke likade le afunɔge tane piti tinɔgig ta tane gare maɔau mbolnɔge minap. Tane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig.

¹¹ Tane ye tuku mbal minig tukunu afunɔge tane tumail pantinɔmba piti sertinɔmba yabri pasa sunɔgombambi ake tulitinɔgig ta tane gare maɔau mbolnɔge minap.

¹² Nane tanɔjawaig kande tane gare torap. Samba mbolnɔge tane tuku lafu mayenu minit. O buk nane Kuate tuku tuan tanɔgo kilmba piti ndui ta ndo ninɔginaig.

*Sol le sati tuku yaba pasa
(Markus 9.50; Lukas 14.34-35)*

¹³ Tane sol kaglinu tanɔan kilke te mbolok mbal ngamuknɔge minig. Sol kaglinu kugawa le sine ame aganɔmbi maɔ wakeibe le kaglinu mayok kambim kumuɔ? Kumuɔ kuga. Nu piro kugatok. Nane ake kutumba barenguwaig le tanɔgo pinonɔge tido-tidonɔga likamɔgaig.

¹⁴ Tane sati tanɔan kilke te mbolok mbal kilɔnaninɔgig le ndin kanɔgerde. Tumbranɔ ande tabe mbolnɔge minit ta nu kuirka minam kumuɔ kuga.

¹⁵ Tanɔgo nane lam bulumba nza kai ndade. Nane te-mayokmba taikade le nane nɔkamba wandek sinamɔge minig ta kilɔnaninɔgig.

¹⁶ Tanɔnamba ndo tane tanɔgo pino ngamuknɔge sati tanɔan bulunɔga minap le nane tane kanɔgertinɔmba tanɔgine Mam samba mbolnɔge minit nu tuku nyu te-dunɔguwaig.

Tukul pasa tuku pasa

¹⁷ Ye tukul pasa tuan tanɔgo kame tuku pasa pitaikam prowen nɔga idus ndawap. Ye pasa ta kumu-kumumba alonu kile-mayokkam prowen.

¹⁸ Tane pasa te ise tiwap. Tukul pasa fambonu inum fudinɔdo nɔgisi ndaka minwa le ma ma wam kame te nɔkamba kumuɔguwaig le samba kilke kugawamɔgaik.

¹⁹ Ande nu tukul pasa fudinɔdo inum te-ibenɔmba baklel sermba afu tumninguwa ta nu Kuate tuku gageu ngamuknɔge nyu kugatok minamɔgat. Ande nu tukul pasa nɔkamba dubika afu tumninguwa ta nu Kuate tuku gageu ngamuknɔge nyu nɔk minamɔgat.

²⁰ Ye tane satinɔgamɔgit. Tane maɔau magenu kumba Farisi le kusem pasa biteknɔganu mbal tuku maɔau magenu li ndaninɔgan ta tane Kuate kulatkate ma ta mbol kine nda.

Gubra maɔau tuku pasa

²¹ Moses nu sinɔgine wa mbuɔ kame tejenmba saninɔgina.

Tanɔgo bale ndawap. Andenɔge tanɔgo balewa kande nu pasa mbolnɔge te-tiwap nɔgina. *Lo 5.17*

Pasa ta tane isnaig.

²² Ye tane tejenmba satinɔgamɔgit. Ande nu tira nuɔge tuku gubra ndo tuwa kande nu mata pasa mbolnɔge te-tiwap. Ande nu tira nuɔge tumail panmba aganɔmor tanɔan wamduɔ kugatok nɔga sawa ta nu pasa sunɔgo mbolnɔge te-tiwap. Ande nu nuɔge tira tapramba nɔginɔgan tanɔgo nɔga sawa ta nu ma nɔayo tuku pa mbol kambim tuku minit.

²³ Ta tuku ne Kuate atraukam nɔga tira nane ne ndonɔ gubra nɔk minit ta idusmba kande ne Kuate atrau ndaka.

²⁴ Aganɔ ta atrau mbain tugumɔge kusremba luka kumba ka nane tira ndonɔ wamduɔ tumawap sulumba luka pro Kuate atrauka.

Mbar kile-tidinɔgam tuku pasa

²⁵ Tanɔgo ande ne pasa mbolnɔge pilmba pasa pilewanu wande mbol kambim saka kumba ka ndinɔge nu ndonɔ pitik ndo wamduɔ tumawa. Kuga ta nu ne tumba ka pasa pilewanu tanɔgo tuku wai mbol pilwa le nuɔge ne tumba muli wande kulatkate tanɔgo ta tuwa le ne muli wandek sinamɔge palmbimɔgat.

²⁶ Ye sinɔka tane satinɔgamɔgit. Nane mbar tuku piya sunɔgo ta kumumba fudinɔdo lafu sulu ndawa ta ne muli wandek sinamɔge prowe nda.

Tanɔgo pino kuayarde tuku pasa

²⁷ Moses nu tejenmba sakina. Tanɔgo pino munɔgo kuayar ndakap nɔgina. *Lo 5.18*

Pasa ta tane isnaig.

²⁸ Ye tane tejenmba satinɔgamɔgit. Ande nu ammbi pino kanɔgerte sulumba am kikonɔ tinɔgate le wamduɔ nɔayonu tate ta nu buk wamduɔsmbi pino ta kuayarmba unekate.

²⁹ Ne tuku am ndinamɔge ne unekam tuku didikate ndeta gomba bukɔga. Ne tuku

ngarosu inumnu tanjamba ngisi ndakuwa le ne ngarosu njakmba kumumbi minwaig ta ne ma njayo mbol kanjat.

³⁰ Ne tuku wai ndinamnge ne unekam tuku didikate ndeta pike purmba buknga. Ne tuku ngarosu inumnu tanjamba ngisi ndakuwa le ne ngarosu njakmba kumumbi minwaig ta ne ma njayo mbol kanjat.

Tango pino munju purkik tuku pasa

(Mateus 19.9; Markus 10.11,12; Lukas 16.18)

³¹ Moses nu pasa ande tejenmba sakina. Ima nu piyo nuje pitaiwam ndeta nu pitaiwam tuku wanje kuyarmba tuwa nga sakina. *Lo 24.1-4*

³² Ye tane tejenmba satinngamngit. Pino ande nu tango ande ndonj fare mine ndakate le tango nuenjege nu manau kise tuku pitaite le nu kumba tango kise tate ta nu tango ambokok tuku mbar mbolnje nu tango kuayarmba unekate. Tango kitek ta nu mata pino kuayarmba unekate.

Pasa sangri pilewam tuku pasa

³³ Moses nu wa mbuj kame pasa ande tejenmba saningina.

Tane pasa sangri pilede ta kusre ndawap. Kuate am mbolnje pasa ta kumuwap ngina. *Lo 23.21*

Pasa ta tane isnaig.

³⁴ Ye tane tejenmba satinngamngit. Tane pasa ande sangri pile ndawap. Tane pasa sangri pilewam tuku samba kilke nyu nda tap. Samba Kuate minit tuku ma.

³⁵ Kilke Kuate kupe patikate tuku ma. Yerusalem mata nyu nda tap. Tumbranj sungo ta Kuate Sunjo tuku tumbranj.

³⁶ Tane tangine gabat mata nyu nda tap. Ata. Tane tangine gabat wanje inum kaukauk ko dabuk dabuk te-mayokam tuku tane sangri kugatok.

³⁷ Tane au ngumba kande au ndo ngap. Kuga ngumba kande kuga ndo ngap. Tane sangri pilewam tuku pasa tuturte ta Satan tugumngje ilit.

Mbar lafu manau tuku pasa

(Lukas 6.29-30)

³⁸ Moses nu tejenmba sakina.

Tango andenje ande tuku am gowa kande lafumba nu tuku am mata gowap.

Tango andenje ande tuku maketinj ngurwa kande lafumba nu tuku maketinj mata ngurap ngina. *Lo 19.21*

Pasa ta tane isnaig.

³⁹ Ye tane tejenmba satinngamngit. Tango ande nu ne njayo silinuwa kande ne lafu ndawa. Ande nu ne tuku dabil ndinam pannuwa ndeta ne mbilka dabil inum tawe le pannuwa.

⁴⁰ Tango ande nu ne tumba pasa mbolnje pilmba ne tuku tawi tuwa ndeta ne naje tawi ande turmba tawe.

⁴¹ Tango ande nu aganj ande pitinu nenje turmba diram tuku sarsarmba sanuwa kande ne aganj ta tumba nu ndonj kumba ka lukam tuku ma ta limba ka palmbim tuku ma mbol pale.

⁴² Ande nu aganj ande tuku yabanuwa kande nu tawe. Ande nu ne tuku aganj tumba ngumne nga ne luka tanmbimngit nga sanuwa ndeta mbule ndaka nu tawe.

Ngueu mbal ngamunggal ningam tuku pasa
(Lukas 6.27-28; 6.32-36)

⁴³ Moses nu tejenmba sakina.

Tane tangine gulab kame tuku kume purmba tangine ngueu tango kasurningap ngina. *Wok Pris 19.18*

Pasa ta tane isnaig.

⁴⁴ Ye tane tejenmba satinngamngit. Tangine ngueu mbal tuku kume purap. Nane afu tane kilmba piti sertingig mbal nane sinanu Kuate yabanap.

⁴⁵ Tane tanjapaw ta tangine Mam samba mboloknje minit nu tuku kinjo kame minmba nu tuku manau te-purde. Nunje ki singit le tango magenu ngigonu turmba mbol prote. Nunje sawe singit le tango tinreknu tango une njak turmba turkate.

⁴⁶ Nane afu tane tuku kume purwaig le tane ndek nane tuku kume purmba Kuate nu wam ta tuku lafunu mayenu tingamngat nga idus ndawap. Takis kilanu mbal ngigonu nane mata wam ndui ta ndo kade tae.

⁴⁷ Tangine tira kame ndo kile-tawokkap ta tane Kuate ngummede mbal li ndaningig. Kuate gilai mbal nane mata tanjade tae.

⁴⁸ Tangine Mam samba mbolnje minit nu tango njakmba mbolnje manau magete tanjamba tane mata nane njakmba mbolnje manau magewap.

6

Tango turkam tuku pasa

¹ Tane manau te rironkap. Tane tango pinonje sine kanjersingwaig nga nane am mbolnje manau magenu kumba payam ndakap. Tane tanjapaw ta tane tuku Mam samba mbolnje minit nu lafu mayenu tinje nda.

² Tane sanzal mbal aganj ndendemi turkade ta tane yabri mbal manau kade tanjamba pasa sulu ndawap. Yabri mbal nane tango pinonje nane tuku nyu kiledunjuwaig nga kusem wandeknje ko tumbranj ngamunge nane aganj ndende ningig. Ye sinja satinngit. Nane wam ta tuku lafunu nyu sugo ndo kile sulude. Lafunu ande te nda.

³ Tane sanzal mbal turkam ndeta tane tuku wai njanjange katese ndawa nga wai ndinam kuirkuirka pirokate tanaj.

⁴ Tane tanjawa le tane tuku Mam nu wam kuirok kanjerkate ta nunje ndo lafunu mayenu tingamngat.

*Kuate yabanjam tuku pasa
(Lukas 11.1-4)*

⁵ Ne Kuate ndonj pasatate ta yabri mbal manjau kade ne tanjamba ke ndaka. Afunje nane kanjerkuwaig nga nane kusem wandeknje ko tumbraj ngamunje tinga Kuate yabanjam nzaliningit. Ye sinja satinget. Nane wam ta tuku lafunu nyu sugo ndo kile sulude. Lafunu ande te nda.

⁶ Ne Kuate ndonj pasatam ndeta nanje mata wandek sinam kumba malanja tukulmba nu ndonj pasata. Ne tanjawa le ne tuku Mam nu wam kuirok kanjerkate ta nunje lafunu mayenu tanmbimngat.

⁷ Ne Kuate ndonj pasatam ndeta kasomok mbal nane nanjine mbara pasa alo kugatok yabanjamba lato-latomba pasatade ne tanjamba ke ndaka. Nane lato-latomba wikuwaig ta mbara nu isamngat nga idusde.

⁸ Ne nane kade tanjamba ke ndaka. Ne nanje Mam nda yabanje le nu o buk ne aganj ndende denkkate ta nu kila minit.

⁹ Ta tuku ne tenenmba Kuate ndonj pasata: Singine Mam ne samba mbolnje minit. Nanje nyu purfenju ta tanjamba minmba minwa.

¹⁰ Ne nanje gageu kilmba kulatkam tuku prowa.

Ne tuku nzali samba mbolnje mayok kinit tanjamba kilke te mbolnje mata mayok kuwa.

¹¹ Ki ait te tuku nyamaganj kumumbi singa.

¹² Nane afu sine mbolnje mbarde le sine ndek gilaingeg tanjamba ndo ne sine tuku mbar mata sauka gilainja.

¹³ Sine tagosingam tuku ait prowa le piti ta peuwa.

Satan tuku sangri mbolnje ne sine kilmba kile-mayokka.

[Ne ndo Gabat Sunjo Ndindo. Ne sangri njakmba njak.

Ne tuku nyu sunjo pasa njak. Ne tanjamba minmba minamngat. Son.]

Ne tanjamba Kuate yabanja.

¹⁴ Ne afu tuku mbar gilainja ta ne tuku Mam samba mbolnje minit nu mata ne tuku mbar sauka gilainjamngat.

¹⁵ Ne tanjo pino tuku mbar gilai ndanja ta ne tuku Mam mata ne tuku mbar sauka gilainje nda.

Nyamaganj pinkam tuku pasa

¹⁶ Ne Kuate yabanjam nga nyamaganj pinkate ta yabri mbal manjau kade tanjamba ke ndaka. Nane tanjo pino njakmba kila

pilwaig nga guba tumail pasi pilmba likade. Ye sinja satinget. Nane ta tuku lafunu nyu sugo ndo kile-sulude. Lafunu ande te nda.

¹⁷ Ne nyamaganj pinkam ndeta ngarusu wakeimba tumail pasi minyanja gabat parenja.

¹⁸ Tanjo pino nane gilai minwaig le ne tuku Mam nu wam kuirok kanjerkate nunje ndo ne kanjernuwa nga ne tanjawa. Tanjawa le ne tuku Mam nu wam kuirok kanjerkate ta nunje lafunu mayenu tanmbimngat.

Samba mbolok aganj ndende magenu kilam tuku pasa

(Lukas 12.32-34)

¹⁹ Kilke te mbolnje aganj ndende magenu kile-mangurka patikam tuku idus ndawap. Ma te mbolnje aganj ndende use purka sasuka subinje njaigo siglika kuayar tanjo pro kilig tuku.

²⁰ Tane samba mbolnje aganj ndende magenu patikam tuku idusap. Ma ta mbolnje aganj ndende use purka sasuke nda. Subinje njaigo siglike nda. Kuayar tanjo mata pro kile nda.

²¹ Tanjine aganj ndende magenu minig ma ta mbolnje tanjine ngamungal mata tanje minig.

Ngarosu tuku bulu tuku pasa

(Lukas 11.33-36)

²² Tanjo tuku am sati tanjan ngarusu kilnjawam tuku minit. Ne am mayenu minit ta ne tuku ngarusu njakmba bulu mbolnje minit.

²³ Ne am njayonu minit ta ne tuku ngarusu njakmba ma make sinamunje minit. Ne tuku ngamungal tuku sati am njayonu tanjan minit ta ne sinja ma make sunjo njayo sinamunje minit.

Tanjo armba dubikam tuku yaba pasa

(Lukas 16.13)

²⁴ Tanjo ande nu gabat armba tugumunje nu pironu kumunj kuga. Nu ande ngamungal tumba ande idus ndate. Nu ande tuku nyu te-mayokmba ande tuku nyu te-mayok ndate. Tanjamba ndo ne ndametij kilam tuku ndo iduste ta ne Kuate wamdus tam-bim kumunj kuga.

Kuate nu sine idussingit tuku pasa

(Lukas 12.22-31)

²⁵ Ta tuku ye tane satinget. Tane ngarusu turam tuku nyamaganj ko kule ko tawi kilam tuku wamdus piti ser ndawap. Ngarosu sangri pilewam tuku nyamaganj ndo kuga. Ne maye minam tuku tawi ndo kuga.

²⁶ Tane sar umaj kanjerkap. Nane nyamaganj nguka alonu kile ndakade. Nane guba ait mbolnje nyamaganj nyam tuku pati ndakade. Tanjine Mam samba mbolnje minit nunje nane nyamaganj ningit. Nu

tuku am mbolŋge tane sar umanj lininganu minig.

²⁷ Wamodus piti ta kusrewap. Ande tane ngamukŋge nu wamodus piti sunjo tumba manjau tambu nuŋe abo minam tuku ait taturam kumuŋ kuga.

²⁸ Ndanjam tane tawi kilam tuku wamodus sulumba piti njak minig. Tane anja bot prode manjau ta kanjerkap. Nane tawi wakeiwam tuku piro ndakade.

²⁹ Ye tane satinjet. O buk gabat sunjo Solomon nu mindepiye maditaknu silikina ta anja bot tuku mindepiye li ndaningina.

³⁰ Anja ta ki ndindo ndo minig. Mafete le fulka kilmba pa mbolŋge pankade. Anja njagai pa mbolŋge pankade ta mata Kuate nu mindepiyeninjet. Nu sinja tane tawi kile-tinjamngat. Tane Kuate nu kumuŋ kuga nja idusde e?

³¹ Tane wamodus teroka piti sermba sine ndanjanmba nyamaganj kule kilmba nyube o ko ndanjanmba tawi kilmba tinbe nja idusmba mine ndakap.

³² Nane Kuate gilai minig mbal aganj kame ta kilam tuku wamodus sulude. Tane aganj kame ta kugatok minam kumuŋ kuga ta tangine Mam samba mbolŋge minit nu kila.

³³ Tane Kuate tuku gageu nu tuku minje kumnemŋge minmba tinjeknu mayok kambim tuku wamodus sangrinu palpe ta Kuate nu ngarosu maye minam tuku aganj kame kumumbi tinjamngat.

³⁴ Tane indole tuku piti ta tuku kite wamodus sulu ndawap. Ki ndindo tuku piti ta ndo tane kurawam kumuŋ.

7

Tanjo pileninjam tuku pasa (Lukas 6.37-42)

¹ Ne tanjo afu tuku manjau pile ndaninga le Kuate nu ne tuku manjau mata pilewe nda.

² Ne nane afu pileninjet ta manjau ndui tambu Kuateŋge ne pilenamngat. Ne nane afu mbolŋge manjau kate ta manjau ndui tambu Kuateŋge ne mbolŋge kamngat.

³ Ndanjam nane am mbolŋge ail banj minit le ne kanger ndamba nane tira tuku am mbolŋge am sumbi kanjermba sakate.

⁴ Ndanjam tuku ne tira ta sate: Ye ne tuku am mbolŋge am sumbi ta saukamngit ngate.

⁵ Ne yabri tanjo ndo. Ne ambonga nane am mbolŋge ail banj ta paska. Ne am purfewa le nane tira tuku am mbolŋge am sumbi ta saukam kumuŋ.

⁶ Kuate tuku wam magenu kame ta age nda ninjap. Nane mbilka tane maketinbekaig. Kuate nu wam magenu tinjet ta mbo tugumŋge pan ndakap. Nane aganj magenu ta ake aganj nja totobekaig.

Kuate yabanjam tuku pasa (Lukas 11.5-13)

⁷ Ne wam ande tam tuku Kuate yabanmba dirnanja ta tanmbimngat. Ne wam ande sota mina ta te-silikamngat. Ne malanja ande katkata ta talke tanmbimngat.

⁸ Ima nu wam ande tuku Kuate yabanmba dirnanjata ta nu tate. Ima nu aganj ande sota minit ta nu te-silika tate. Ima nu malanja katkatmba minit ta nu talke tuwit.

⁹ Tane ngamukŋge ande kiŋo nuŋe nyamaganj yabanje le nu lafumba ndame tuwit e?

¹⁰ Ko kualeganj yabanje le mberj tuwit?

¹¹ Tane kilke mbol mbal une njak ta tangine kiŋo kame aganj magenu ninjet tuku. Tangine Mam samba mbolŋge minit nu purfernu ndo. Nu tane tuku manjau limba nu yabanje mbal aganj magenu ninjet.

¹² Nane afu ne mbolŋge manjau magenu kuwaig nja idusmba nzalinate tanjamba ndo ne nane afu mbolŋge ka. Tukul pasa tuan tanjo kame tuku pasa tugunu not.

Malanja fudinjo tuku yaba pasa (Lukas 13.22-24)

¹³ Tane malanja fudinjo sinam kambim tuku sanjri tinja minap. Njisikam tuku malanja sungokanu. Ndin mata wam bada kuga. Tanjo pino gudommmba ndin ta dubimba sinam kinig.

¹⁴ Abo tugu tam tuku malanja fudinjo. Ndin mata kambim tuku minde bada. Nane ndui ndui ndo ndin ta te-silika dubimba sinam kinig.

Yabri tuan tanjo tuku pasa (Lukas 6.43-44; 13.25-27)

¹⁵ Tane yabri tuan tanjo tuku rironjkap. Nane sipsip tuku ngaro kaika sipsip magenu minet minet nja tane tugum prode ta nane age nguikok ndo.

¹⁶ Nanjine wam kile-mayokkade ta mbolŋge katesewamngaj. Tane suwar ail mbolŋge apasin alonu kilig e? Ko tane ulem mbolŋge mar alonu kilig?

¹⁷ Tanjamba ndo ail mayenu nu alonu magenu ndo kile-mayokkate. Ail njayonu nu alonu njayonu ndo kile-mayokkate.

¹⁸ Ail mayenu alonu njayonu kile-mayokkam kumuŋ kuga. Ko ail njayonu alonu magenu kile-mayokkam kumuŋ kuga.

¹⁹ Ail alo mage ndade ta njakmba pike lika pa mbolŋge kile-pankade le uge sulude.

²⁰ Yabri tuan tanjo nane wam kile-mayokkade ta mbolŋge tane katesewamngaj.

²¹ Nane ye nyu ta Sunjo ngade mbal ta afu Kuate kulatkate ma mbol kine nda. Ye tuku Mam samba mbolŋge minit nu tuku nzali dubide mbal ndo ma ta mbol kanjag.

²² Ait sunjo mbolŋge tanjo sunjomba ye tenemba sayamngaj. O Sunjo, sine ne tuku nyu mbolŋge dir pasa biteknya bukla

ngaiyonu pitaika manau kitek sangrinu gu-
dommba ke likigen nga sayamngai.

²³ Tanjakuwaig le ye nane kilimok
saniingamngit: Ye sinja tane gilai. Tane
manau ngaiyonu kanu mbal tane kua kape
ngamngit.

Wande patinu tuku yaba pasa
(Lukas 6.46-49)

²⁴ Ima nu ye tuku pasa ise mayemba ka
kumu-kumute ta nu tanjo tenen. Tanjo
ande nu wamdus kuyar mayenu njak wande
palmbim nga ndame sugo mbolnge makek
tugunu ndame patika danngina tanjan.

²⁵ Ngumennga sawe sunjo piymba kule
sunjo ndeka bubre sangrinu tinja wande ta
kulisoknga buruna kande wande sur ndaki-
na. Wande ta makek ndamembi danngina
tukunu wande sanjri njak minna.

²⁶ Ande nu ye tuku pasa ismba nda dubite
ta nu tanjo tenen. Tanjo ande nu wamdus
kuyar mayenu kugatok wande palmbim
nga fulbul mbolnge ake makek tidngina
tanjan.

²⁷ Ngumennga sawe sunjo piymba kule
sunjo ndeka bubre sangrinu tinja wande
ta kaduna le surka ndeka fudu nyayona nga
nane saniingina.

²⁸ Yesus nu pasa ta njakmba sake denpurna
le manjur sunjo ta nu tuku wam pagu pasa
isnaig ta tuku ndek pirerek purkainaig.

²⁹ Nu kusem pasa tugunu biteknganu
mbalnge nane tumninginaig tanjamba nu
nane tum ndaningina. Nu pasa miro tanjan
tumningina.

8

Yesus nu tanjo ngirnger njak wakeina
(Markus 1.40-45; Lukas 5.12-16)

¹ Yesus nu tabe kusremba ndekina le
tanjo pino gudommba nu dubinaig.

² Tanjamba kinaig le tanjo ande ngirnger
njak pro nu tugumnge dagol tidronga nu
sana: O Sunjo, ne kumu. Ne nzalinuwa
ndeta ye tuku ngarosu wakeiwa ngina le

³ nu ndek wai kuitka nu kirembe sana:
Au. Ye ne wakeinet. Ne mayeka ngina.
Tanjakina le ngirnger ta gagulka ngarosu
mayekina le

⁴ Yesus nu sana: Ye ne mbolnge manau
kit te afu sa ndaninga. Ne kumba ka nanje
ngarosu pris tuma. Moses tuku tukul du-
bimba atrau aganj pris tawe le atraukuwa le
njakmba ne mayekat ta kila pilwaig ngina.

Yesus nu kame gabat tuku piro tanjo
wakeina
(Lukas 7.1-10)

⁵ Yesus nu kumba Kaperneum tumbran
prona le Rom mbal tuku kame gabat ande
nu tugum promba nu sarsarmba sana:

⁶ O Sunjo, ye tuku piro tanjo ande nu
tuku ngarosu njakmba milmailkina le nu sina-
manzer sunjo njak minit ngina.

⁷ Tanjakina le Yesus ndek nu sana: Ye
kumba wakeiwamngit ngina le

⁸ kame gabat ta nu ndek Yesus peumba
sana: O Sunjo, ye mayenu kuga. Ne ye tuku
wande mbol pro ndawa. Ne sando ka le ye
tuku piro tanjo mayekuwa.

⁹ Ye sugo afu kumnemnge minet. Ye mata
kame mbal afu tuku gabat minet. Ye ande
kukulmba ne kaye nget ta nu kinit. Ande
wika yale nget ta nu ilit. Yinje piro tanjo
ande piro si ka nget ta nu kate. Ne sanjri
sunjo njak ta ye kila. Sando ka ta kumu
ngina.

¹⁰ Yesus nu pasa ta ismba nu pirerek
purka mbilka nane nu dubimba kinaig
mbal saniingina: Ye sinja tane satijngamngit.
Kasomok tanjo te nu ye tuku sanjri tomba
tinjate. Sine Israel ngamuknge ye son manau
sangrinu tanjan kanjer ndawet.

¹¹ Ye tane satijngit. Kilke tugu njakmba
mbolnge kasomok mbal gudommba pro Ku-
ate kulatkate ma sinam kumba ka Abraham
Isak Yakob ndonj minyoka isukusmba mi-
namngai.

¹² Israel afu Kuate tuku gageu minam
tuku nyu njak ming ta nu nane pitaikuwa le
ma njayo ma make sunjo sinam kanjaig. Ma
ta mbolnge minamngai mbal nane malmbi
sunjo tumba maketin tiknga minamngai
ngina.

¹³ Tanjamba saniingina nu ndek mbilka
kame gabat ta sana: Ne luka kaye. Ne
ye wam kam kumu nga idusat ta tanjamba
mayok kuwa ngina le ait ta mbolnge ndo
nuje piro tanjo mayekina.

*Yesus nu guaze mbal gudommba wakeik-
ina*

(Markus 1.29-34; Lukas 4.38-41)

¹⁴ Yesus nu Petrus tuku wande mbol
kumba Petrus magma nuje ngaro pa tinjina
le kinye njak minna le kanjermba

¹⁵ nu wainu kirena le ngaro pa tinjina ta
mukuna. Tanjana le nu tinja Yesus tuku
paguna.

¹⁶ Tanjamba furirna le nane gudommba
bukla njak mbal mindeka kilmba Yesus
tugum prowe likinaig le nu bukla mingembi
sando kina le nane tanjo kusreka kua ki-
naig. Nu guaze mbal njakmba wakeikina le
magekinaig.

¹⁷ Yesus nu tanjamba kina le Kuate tuku
tuan tanjo Aisaia tuku pasa kumu ngina. Nu
tenjemba sakina.

Nu sine tuku guaze yaika guaze tuku piti
kugrakina ngina. Aisaia 53.4

Tanjo afu Yesus dubiwam sakinaig
(Lukas 9.57-62)

¹⁸ Yesus nu manjur sunjo nu tugumnje manjurkinaig le kangerka nuje dubinaig mbal saningina: Sine kule kualin sim kab ngina.

¹⁹ Tanjakina le kusem pasa biteknjanu tanjo ande nu Yesus tugum promba sana: Tum Tanjo, ne ma jakmba mbol kambim tuku saka ta ye ne ndon kajjik ngina le

²⁰ Yesus ndek nu sana: Mbo nguikok sar umarj nane te jak ta ye Ndindo Katesek Tanjo ye mabtam tuku wande kugatok. Ne ye ndonj lika piti ta kurawam kumu e ngina le

²¹ nuje dubiwanu tanjo ande ndek Yesus sana: Sunjo, ye ne ndon minam iduset ta ye luka kumba ka mam kumwa le nguki sulumba ne dubinamngit ngina.

²² Tanjakina le nu lafumba sana: Mbal afu wamdus kumaknu minig nanenje kumanu mbal ngukuwaig ngina.

Yesus nu kule le bubre peunikina

(Markus 4.35-41; Lukas 8.22-25)

²³ Yesus nu wanj ande ponjina le nuje dubinaig mbal nu ndonj ponjinaig.

²⁴ Nane kule kualin mbol mbol kumba minnaig le Yesus nu wanj mbolnje kinymba gilainjina. Kinymba gilainjina le bubre sunjo tingina le kule tonjel tinga wanj sinam kumba minna le

²⁵ nane nu kuanemba sanaig: Sunjo, ne pitik sine tursinga. Sine ngisikam bafuweg nginaig le

²⁶ nu ndek saningina: Ndanjam tane wamdus fulilkade. Tane Kuate nu kumu kuga nga idusde e nga saningina sulumba nu tinga bubre kule sanike likina le ma betkiremba kule basle mayena.

²⁷ Tanjana le nane wam ta kangermba piriri najomba sakinaig: i ... Tanjo te nu ima suk a. Bubre kule nale mata nu tuku minje dubide nginaig.

Yesus nu tanjo bukla jak wakeikina

(Markus 5.1-20; Lukas 8.26-39)

²⁸ Nane kule kualin sim ka Gadara mbal tuku ma mbolnje iben kinaig le tanjo armba bukla jak nale mindesin patikinaig tuku ma ndame burok sinam tanje mayok ka Yesus tugum pronai. Nale mara mara ndin ta tukulmba kame-kame minanu.

²⁹ Nale wi kuenja Yesus sanaik: Kuate tuku Kiyo, ne sine ndonj wamdus tuma kuga. Ne ndanjam kile sine piti sersingam te prote? Ait ta kile nginaig.

³⁰ Ma ta masken suk mbo gudommba sunjarka mine likinaig tukunu

³¹ bukla kame ta nane Yesus sarsarmba kusnanaig: Ne sine tanjo te mbolnje pitaikumba kande sine kukulsinga le mbo kame si funjul sinam kab nga sanaig le

³² nu pasa lafumba tanjawap ngina. Kile bukla najgonu tanjo ar ta kusreka mbo

funjul sinam kine likinaig le nane jakmba sangri jak pinder-pindermba tabe te-tirok ta dubimba biri-baringa kule kualin butonu sinam kumba ngisike sulunaig.

³³ Kile mbo kulatkanu mbal kua ka pinder-pindermba ka tumbran sunjo mbolnje manau mayok kina ta jakmba kubeu ninginaig sulumba tanjo ar bukla jak nane tuku wam mata turmba sakinaig.

³⁴ Tanjakinaig le tumbran sunjo ta tuku mbal ndek Yesus sota kangermba nane nu sarsarmba nane tuku ma ta kusremba kuwa nga sanaig.

9

Yesus nu tanjo ngarosu milmailkanu wakeina

(Markus 2.10-12; Lukas 5.17-26)

¹ Yesus nu wanj ponja luka nuje tumbran pronai.

² Prona le nane afunje tanjo ngarosu milmailkanu kinye jak minna le sukunja tumba nu tugum pronai. Yesus nu nane nu tuku sangri tomba tinginaig ta katesemba nu tanjo ngarosu milmailkanu ta sana: Kiyo, ne wamdus bulka piti ndanuwa. Ye ne tuku mbar jakmba sauka gilainjet nga sana.

³ Nu tanjakina le kusem pasa biteknjanu mbal afu nanjine wamdusmbi sakinaig: Nu Kuate le tanjakate e nga idusmba minnaig ta

⁴ Yesus nu nane tuku wamdus katesemba nu nane saningina: Ndanjam saka tane ngamunjal sinamnje wamdus najonu tade.

⁵ Ye tane kusnatingamngit. Ame pasa tanjo te sawam tuku wam bada? Ye ne tuku mbar sauka gilainjet ko tinga lika kaye njet.

⁶ Ye Ndindo Katesek Tanjo ye kilke te mbolnje mbar saukam tuku ye sangri jak. Tane wam ta kila palmbim tuku ye kile pasa wam bada te sakamngit ngina. Tanjana nu ngarosu milmailkanu ta sana: Kile ne tinga nzañnzan kuramba nanje tumbran kaye ngina le

⁷ nu tinga lika kumba nuje tumbran kina.

⁸ Tanjana le manjur sunjo tanje minnaig nane wam ta kangernaig sulumba nane kuru-kuruka Kuatenje sangri sunjo kilke mbolok tanjo tuwit nga Kuate tuku nyu tedunginaig.

Yesus nu Mateus wikina

(Markus 2.13-17; Lukas 5.27-32)

⁹ Kile Yesus nu tinga kumba ka takis kilanu wande mbolnje tanjo ande nyunu Mateus nu piroka minna le nu kangermba sana: Ne ilmba ye dubiya ngina le nu ndek tinga nu dubimba kina.

¹⁰ Yesus nu nuje dubinaig mbal ndonj wandeknje isukusmba minnaig le takis kilanu mbal afu mbar jak nane gudommba pro nane ndonj minyok minnaig le

¹¹ Farisi mbal nane manjau ta kanjermba Yesus dubinaig mbal saninginaig: Ndanjam saka tanjine Tum Tanjo nu takis kilanu mbal wam njaigonu kade mbal ndonj isukusit njinaig.

¹² Tanjakiniaig le Yesus nu pasa ta ismba lafumba saningina: Guaze kugatok mbal nane dokta tugum kine ndakade. Guaze njak mbal ndo nu tugum kinig.

¹³ Nane afu sine magenu njgade ta ye nane wika wakeikam pro ndawen. Ye nane une njak mbal wika wakeikam tuku prowen. Kuate tuku pasa tuan tanjo andenge kuyarna ta tenjemba sakate: Tane ye tuku njga aganjmor kilmba atraukade ta ye sunjomba idus ndawet. Tane tanjo sinaninjmba nza-liningam tuku ye sunjomba iduset njgate. Tane pasa ta kila pile mayewap njgina.

*Nyamaganj pinkam tuku pasa
(Markus 2.18-22; Lukas 5.33-39)*

¹⁴ Mara ande Yohanus kule pisne dubinaig mbal pro Yesus kusnanaig: Sine Yohanus dubiweg mbal Farisi mbal turmba sine ait afu Kuate tuku njga nyamaganj pinkeg. Ndanjam nanje dubinade mbal manjau ta ke ndakade njginaig le

¹⁵ Yesus nu nane saningina: Tanjo ande nu pino tam tuku pagumba nye mbolnje nu nuje mbal ndonj minit tukunu nane piti njak minam kumuñ kuga. Ait ande prowa le afunje pro tanjo ta nane njgamuknje tuwaig le nane wamduis piti ninjguwa le nyamaganj pinka minamnjgaig.

¹⁶ Ande nu tawi urfunu burokuwa le tawi abonu tumba burok ta tukulmba zail ndanjgate. Nu tanjawa ta kumiñ kitek tanje urfunu didikuwa le lato fetkamnjgat.

¹⁷ Ande nu grep kule kitek tumba aganjmor njgaro urfunu sinamnje tol ndate. Nu tanjawa ta grep kule fulilka aganjmor njgaro urfunu fetkuwa le grep kule kutuka ndeke suluwamnjgat. Aganjmor njgaro ta mata njayonjamnjgat. Nane grep kule kitek tumba aganjmor njgaro kitek sinamnje tolde. Tanjade le grep kule aganjmor njgaro turmba mage minamnjgaik njgina.

Yesus nu kulim te-timba pino ande wakeina

(Markus 5.21-43; Lukas 8.40-56)

¹⁸ Yesus nu tanjamba pasata minna le tanjo sunjo ande pro nu tugum tanje dagol tidronja sana: Ye tuku kulim kile ndo kumat. Ne kumba nanje waimbi njgarosu kirewa le abonjguwa njga sana.

¹⁹ Tanjaka sana le nu ndek tinja nuje dubiwanu tanjo ndonj tanjo ta dubimba kinaig.

²⁰ Nane kumba minnaig le kile pino ande nu yar 12 mara mindek tambun guaze njak minna ta nu pro Yesus njgumnemnje nu tuku tawi nzalenu kirena.

²¹ Nu tenjemba idusna: Ye nu tuku tawi ndo kirewi ta ye mayekamnjgit njga idusna.

²² Tanjamba idusmba nu tawi kirena le Yesus ndek mbilka pino ta kanjermba sana: Kulim, ne wamduis bulka piti ndanuwa. Ne ye tuku sanjri tomba tinjgate tukunu ne mayekat njgina. Tanjakina le ait ta mbolnje ndo nu mayekina.

²³ Kile Yesus nu tanjo sunjo ta tuku wande tugum pronaj. Nu pro tanje nane gudommba malmbi wikaraumba tabu tabu fitke likinaig le saningina:

²⁴ Tane kua ka sili-siliwap. Kulim te kume ndakat. Nu kinyumba minit njgina le nane ndek nu talamba nzumilnaig.

²⁵ Tanjanaig le Yesus nu nane njakmba mayok kuwaig njga pitaika nu wandek sinam kumba ka mindesinj tuku wai biyana le nu tinjina.

²⁶ Tanjana le pasa ta sunjoka ma ta tuku tumbraj njakmba kumuñgina.

Yesus nu tanjo armba am tukulok wakeikina

²⁷ Yesus nu ma ta kusremba kina le tanjo armba am tukulok nu njgumnem dubimba wi kuenjka sakinaik: Sunjo, ne David tuku mbuñ. Ne sile sinasikmba tursika o njga wika minnaik le

²⁸ Yesus nu kumba wande ponjina le nale nu dubimba nu tugum pronaj. Tanjanaik le nu nale kusnanikina: Ye tale tuku am wakeikam kumuñ njga idusik e njgina le nale sakinaik: Sunjo, ne kumuñ njginaik.

²⁹ Tanjakiniaig le nu ndek nale tuku am kigreka sanikina: Tale ye tuku sanjri tomba tinjgate tukunu wam ta mayok kuwa njgina le ³⁰ nale tuku am magekinaik.

Kile Yesus nu sanjrimba nale sanikina: Ye tale mbolnje wam kit ta afu sa ndaningap njgina.

³¹ Tanjamba peunikina ta nale kinaik ka nu tuku nyu saka saka kinaik le ma ta njakmba kumuñgina.

Yesus nu tanjo ande minje tukulok wakeina

³² Yesus nane ma ta kusrewam bafunaig le afunje tanjo ande buklanje minje tukulna ta tumba Yesus tugum pronaj.

³³ Pronaj le nu bukla pitaina le tanjo ta ndek pasatina le tanjo pino kanjermba pirerek purka sakinaig: Yoi. Sine Israel njgamuknje manjau tenjem mayok kinit le nda kanjgereg tuku njginaig.

³⁴ Tanjakiniaig le Farisi mbal ndek sakinaig: Nu bukla kame tuku gabat tugumnje sanjri tate sulumba bukla pitaike likate njginaig.

Yesus nu tanjo pino njakmba sinaningina

³⁵ Yesus nu tumbraj fonjon tumbraj sugo sugo njakmba mbolnje lika nane tuku kusem

wande mbolŋge Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam ta tuku pasa mayenu kuklimba saninŋmba nane tuku guaze tugu yeki yeki wakeike likina.

³⁶ Tanjamba nu manŋur sugo gudommba kanŋerka nane sipsip kulat tanŋo kugatok tanŋan wamdus fulilka nanŋine mironŋ nŋaro turkam kumuŋ kuga nŋa saka nu nane sinanu

³⁷ nuŋe dubiwanu tanŋo saninŋina: Piro mbolŋge nyamaganŋ alonu gudommba minig ta kilam tuku piro tanŋo denŋate.

³⁸ Tane piro miro tanŋo yabanŋap le nu piro tanŋo afu kukulniŋguwa le nane nu tuku nyamaganŋ alonu kilwaig nŋgina.

10

*Yesus nu aposel 12 madinŋgina
(Markus 3.13-19; Lukas 6.12-16)*

¹ Kile Yesus nu nuŋe dubiwanu tanŋo 12 ta wika kile-manŋgurka nane mata bukla nŋaigonu pitaika guaze tugu yimyam nŋakmba wakeikam tuku sanŋri niŋgina.

² Aposel 12 ta nane tuku nyu nanŋine teŋemba. Ande Simon nyunu ande Petrus nŋgade. Ande maib nuŋe Andreus. Ande Yakobus nu Sebedeus tuku kiŋo nuŋe. Ande Yohanus nu Yakobus maib nuŋe.

³ Nane afu Filipus, Bartolomeus, Tomas. Ande Mateus nu takis kilanu tanŋo. Ande Yakobus nu Alfeus tuku kiŋo nuŋe. Ande Tadeus.

⁴ Ande Simon mape nyu ande Selot. Ande Yudas Iskariotnu nŋumneŋga nu Yesus tuku kupet mayok kina.

*Yesus nu aposel 12 piro niŋgina
(Markus 6.7-13; Lukas 9.1-6)*

⁵ Yesus nu nane 12 ta kukulniŋgam bafumba saninŋgina: Tane kasomok mbal tuku ma ande ko Samaria mbal tuku tumbraŋ ande mbol kine ndakap.

⁶ Tane ka Israel mbal nane sipsip nŋisikano tanŋan minig nane tugum kape.

⁷ Tane kumba Kuate nu nuŋe gageu kulatkam tuku ait buk patukate nŋa saninŋmba likap.

⁸ Tane guaze mbal wakeika kumanu mbal kile-tidinŋa nŋirŋger nŋak mbal mage serninŋmba guwa nŋaigonu pitaikap. Sanŋri ta piya kugatok ake tinŋet tukunu sanŋri tambu pirokap sulumba piya wu ndakap.

⁹ Tane kambim nŋa tangine ndametinŋ

¹⁰ pale fat kupe nŋaro ndumndum ta nŋakmba kusrekap. Tane tawi tinŋanu ta ndo nŋak kape. Tane piro tanŋo tukunu tane nane afu tugumŋge agariŋ ndende kilam kumuŋ.

¹¹ Tane tumbraŋ ande mbol promba tanŋo mayenu ande tane kulatkam tuku sota kanŋermba nu ndonŋ minmba piroka ka kambim nŋa nu kusremba kape.

¹² Tane wande ande poŋga wande tuku mbal nŋamunŋal mukuk nŋak minam tuku saninŋap.

¹³ Nane mbal magenu ndeta tane pasa saninŋig tanjamba nane nŋamunŋal mukuk nŋak minwaig. Kuga ta pasa ta luka tanŋine tugum prowa.

¹⁴ Mbal afu tane kilam mbulmba ko tane pasa kukliwap le isam mbulwaig kande wande ko tumbraŋ ta kusrewam bafumba nane katesemba rironŋkuwaig nŋa nane am mbolŋge tuptup kupe mbolŋge denŋanu minig ta paurnŋap.

¹⁵ Ye sinŋa satingamŋgit. Ait sunŋo mbolŋge tumbraŋ tane pitaikate ta nu tumbraŋ nŋaigonu Sodom le Gomora tuku pa limba sunŋo pasa nŋak tamnŋat.

*Yesus tuku mbal nane piti kanŋerkamŋgaig
(Markus 13.9-13; Lukas 12.11-12; 21.12-17)*

¹⁶ Tane isap. Ye tane kukultinŋi le kumba sipsip tanŋan nŋannu age nŋuikok nŋamukŋge minamŋgaig. Ta tuku tane kurau mayemba gami tanŋan wamdus bafuk minap.

¹⁷ Tane rironŋkap. Afunŋe tane kilmba pasa mbolŋge kile-tidinŋa nanŋine kusem wandeŋŋe tane pani faramŋgaig.

¹⁸ Afunŋe tane didika kilmba ka gabat kame nyu sugo nŋak mbal tugumŋge kile-tidinguwaig le tane ye tuku nŋa pasa mayenu saninŋap le gabat mbal kasomok mbal turmba ye tuku nyu isamŋgaig.

¹⁹ Nane tanjamba tane kilmba gabat sugo tuku wai mbolŋge patikuwaig ta tane wamdus fulilka ndanŋmba sakube o nŋa wamdus te-sulu ndawap. Pasa te-tiwam ait mbolŋge tane tuku wamdus sinamŋge pasa mayok kanŋat.

²⁰ Tanŋine wamdusmbi kuga. Mam Ku-ate tuku Guwanŋe wamdus tinŋuwa le tane sakamŋgaig.

²¹ Ait ta mbolŋge ande nu nuŋe tira nuŋe kumam tuku nŋueu mbal tuku wai mbolŋge palmbimnŋat. Mam nu nuŋe kiŋo mbolŋge tanŋawamŋgat. Kiŋo kame nane ina mam kat nanŋine kasurninŋmba kumwaig nŋa pasa mbolŋge patikamŋgaig.

²² Tane yiŋe mbal tukunu nane nŋakmba tane kasurtingamŋgaig. Ande nu sanŋri tinŋa dirnanŋa minwa ta Kuatenŋe nu tuku muskil te-tiwe tambimnŋat.

²³ Tumbraŋ ande mbolŋge nane tane kilmba piti sertinŋuwaig ndeta tane kua ka tumbraŋ ande mbol kape. Ye sinŋa satingamŋgit. Tane tanjamba Israel mbal tuku tumbraŋ afu mbol kine ndakap le ye Ndindo Katesek Tanŋo prowamŋgit.

²⁴ Skul kiŋo nu nuŋe tisa li ndate. Piro tanŋo nu nuŋe sunŋo li ndate.

²⁵ Kiŋo ande nu nuŋe tisa suk ko piro tanŋo ande nuŋe sunŋo suk mayok kuwa

ta kumuŋ. Ye tane tuku Sunjo ta nane ye bukla ŋaigonu tuku gabat Belsebul ŋgade. Ta tuku nane tane mata nyu sugo ŋaigonu tanjaŋ satinŋamŋgaig.

*Sine Kuate tuku ndo kuru-kurukube
(Lukas 12.4-7)*

²⁶ Nane tane kilmba ŋaigo siglikade mbal tuku kuru kuru ndakap. Wam kame kile tanjo am mbolŋge mine ndakade ta kilimok mayok kanŋaig. Wam afu kurok minig ta ŋakmba kila patikamŋgaig.

²⁷ Ye kuirka tane pasa satinŋet te tane pasa ta tumba manjur sinamŋge saninŋap. Tane kile yabu pasa isig ta ŋakmba isam tuku kuenjka saninŋap.

²⁸ Nane tane tuku ŋgarosu bale faram sakade mbal tuku kuru kuru ndakap. Nane kanu balewam kumuŋ kuga. Kuate nu tane tuku ŋgarosu kanu turmba ma ŋayo mbolŋge pankam kumuŋ tukunu tane nu tuku ndo kuru-kurukap.

²⁹ Tanjo nu sulik sulik armba maket mbolŋge patika ndametinj fudinŋdo ndo tate ta sulik sulik ŋakmba singine Mam nu idus-ninjmba nu wokate le ndo ande kumit.

³⁰ Nu tane tuku gabat waŋe giganmba ta mata nu kila minit.

³¹ Ta tuku tane wam ande tuku kuru kuru ndakap. Kuate am mbolŋge tane sulik sulik gudommba lininjmba mbolŋge minig.

*Yesus tuku nyu yabu ndakam tuku
(Lukas 12.8-10)*

³² Ande nu tanjo ŋgamukŋge ye tuku nyu te-mayokmba sakate ta ye mata yinje Mam samba mbolŋge minit nu am mbolŋge tanjo ta tuku nyu te-mayokamŋgit.

³³ Ande nu tanjo ŋgamukŋge ye tuku nyu yabukate ta ye mata yinje Mam samba mbolŋge minit nu am mbolŋge nu tuku nyu yabukamŋgit.

*Tanjo Yesus mbolŋge purkade
(Lukas 12.51-53; 14.25-27)*

³⁴ Tane ye wamdu ulendi manju kilke mbol mbal ŋgamukŋge palmbim tuku prowen ŋga idus ndawap. Ye kame bagi tumba nane tetkam tuku prowen.

³⁵ Kinjo nu mam nuje ndonj ko kulim nu ina nuje ndonj ko pino nu nuje rujan nuje ndonj nane tanjamba munju purkam tuku ye prowen.

³⁶ Tanjo tuku wande tuma mbal nu tuku ŋgueu mbal mayok kanŋaig.

³⁷ Ande nu ina mam ko kinjo kat nuje tuku sunjomba kume purmba ye tuku sunjomba kume pur ndate ta nu ye tuku nyu ŋak minit ta nu denkate.

³⁸ Tanjo ande nu ye tuku ŋga idusmba nu nuje miroj nuje ail kazrai kuramba ye dubi ndayate ta nu ye tuku nyu ŋak minit ta nu denkate.

³⁹ Ande nu nuje abo mine mayewam tuku sunjomba idusmba kurau mayete ta nu ŋgisikamŋgat. Ande nu ye tuku ŋga nuje abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu sinjka nuje abo ta tumba ŋak minamŋgat.

*Yesus nu lafu mayenu kilam tuku sakina
(Markus 9.36-41)*

⁴⁰ Ande nu tane auktinjmba wakeikate ta nu ye mbolŋge mata tanjate. Ye mbol tanjate ta Mam nu ye kukulyina nu mbol mata tanjate.

⁴¹ Ande nu Kuate tuku tuan tanjo minit le andenŋe nu aukmba wakeite ta nu tuan tanjo ndonj lafu mayenu tamŋgat. Tanjo ande nu tanjo tinjreknu minit le andenŋe nu aukmba wakeite ta nu tanjo tinjreknu ndonj lafu mayenu tamŋgat.

⁴² Ye sinjka satinŋamŋgit. Ande nu nyu kugatok minmba ye dubiyano tanjo tanjaŋ minit le andenŋe nu kule tidonu ndo tuwit ta Kuate nu wam ta mata lafunu tambimŋgat ŋga saninjina.

11

¹ Yesus nu nuje dubinaig tanjo 12 wam pagu pasa ninje denjpurmba nu tinja ma ta tuku tumbraŋ afu mbol pasa kuklimba wam pagukam kina.

*Yohanus nu tanjo armba kukulnikina le
Yesus tugum kinaik
(Lukas 7.18-35)*

² Yohanus nu muli wandek sinamŋge minmba Kristus nu wam afu ke likina ta ismba nu tuku pasa pilna le nuje dubiwanu tanjo armba ka Yesus kusnanaik:

³ Ande nu prowam tuku kuyar pasa sakate ta ne e ko sine ande tairnŋube ŋginaik le

⁴ nu pasa lafumba sanikina: Ye wam ke liket te takile ammbi kanjerka kilbambi isik ta luka kumba ŋakmba Yohanus kubew tape.

⁵ Kile am tukulok mbal mambilde. Kupe ŋaigonŋade mbal likade. Nginŋer ŋak mageke likade. Kilba tukulok pasa isig. Afu kume likade ta abonja tinjgade. Sanzal mbal Kuate tuku pasa mayenu isig.

⁶ Ande nu ye tuku ŋga wamdu tero ndakate ta nu gare-gareka minit. Tale tanjamba ka Yohanus sawap ŋgina.

⁷ Nale luka kinaik le Yesus nu ndek manjur sunjo ta Yohanus tuku saninjina: Tane ame aganj kanjeram tuku ma baknu mbol kinaig? Bubrenge ulem waŋe ande mbilmbilwa le tane kanjeram kinaig e?

⁸ Ko tane tanjo ande tawi mayenu tinjanu kanjeram kinaig e? Nane tawi magenu tinjanu mbal wande sugo sinamŋge nyu ŋak minig tuku.

⁹ Tane ndanjam tuku ma baknu mbol kinaig? Tane tuan tanjo ande kanjeram kinaig e? Yohanus nu tuan tanjo ta ye tane kila

satingamngit. Nu tuan tango ndo kuga. Nu tuan tango njakmba linijmba mbolnje minit.

¹⁰ Kuyar pasa ande nu tuku tenjemba sakate.

Ne isa. Ye tango ande kukuli le nu ambonnga prowa sulumba ne tuku ndin wakeiyamngat ngate. *Malakai 3.1*

¹¹ Ye sinja satingamngit. Tango njakmba Yohanus kule pisenje linijmba mbolnje minit ta Kuate tuku gageu mayok kinig mbal njakmba nane Yohanus lide. Afu nyu kugatok mata.

¹²⁻¹³ Moses tuku tukul tuan tango kame nane Kuate nu nuje gageu kulatkam tuku dir pasa ndo saka ka Yohanus mbolnje diknginaig. Yohanus tuku ait mbolnje tugu pilmba tango pino gudommba Kuate tuku gageu mayok kambim tuku sangri tinga munju signa-signanja mburerika kile minig.

¹⁴ Kuate nu nuje gageu kulatkate wam ta pro ndawa le Elia nu ambonnga prowam tuku kuyar pasa* sakate ta Yohanus tuku sakate. Tane pasa te ismba son ngade e?

¹⁵ Tane kilba njak ndeta pasa te isap.

¹⁶ Tane ait te mbolnje minig mbal tane tuku manau ta ame wam tanaj nga saki. Tane kinjo kame maket mbolnje minyoka munju wiwikade tanaj. Nane tenjemba munju wiwikade:

¹⁷ Sine tabu tabu fitka mune uleg ta tane ndek kupes kupes ndade. Sine maj malmbikeg ta tane ndek malmbikeg nga lok mine ndakade ngade.

¹⁸ Ata. Yohanus nu prona sulumba nyamagan jo grep kule nye ndaka minna le nu bukla njayonu njak nga saku nu mbulnaig.

¹⁹ Ye Katesek Tango ye pro nyamagan le grep kule nyet le tane sakade: Ai si. Nu nyamagan grep kule nyam tuku piririte tango. Nu takis kilanu mbal une njak mbal ndonj gulab mayete nga tane ye mata mbulig. Ata. Wamdus kuyar mayete tango wam ke likate ta mbolnje nu tinjeknu kilimok mayok kinit nga saningina.

*Tumbran afu nane Yesus ngumnenaig
(Lukas 10.13-15)*

²⁰ Tumbran afu Yesus nu buk nane ngamuknge wam kitek sangrinu ke likina ta nane ngamungal biye mbil ndanaig tukunu kile nu nane kilmba saningine likina:

²¹ Korasin tumbran le Betsaida tumbran ose. Ye wam kitek sangrinu tale ngamuknge ke liken ta ande nu wam ndui ta Tirus le Sidon ngamuknge ke likina kande nane dal ndaka nanjine mbar tuku ngamungal biye mbilmba nane tawi urfunu tinjmba kuke tugu pismba tanjanaig kande.

²² Ye sinja satingamngit. Ait sunjo mbolnje tale Korasin le Betsaida tumbran tale Sidon le Tirus tuku pa limba tale sunjo pasa njak tamngaik.

²³ Kaperneum tumbran ne nyu sunjo njak minmba ne samba mbol kambim tuku nga iduste e? Kuatenje ne tumba buknguwale ne kumanu mbal tuku tumbran kangat. Ye wam kitek sangrinu tane ngamuknge ke liken ta ande nu wam ndui ta Sodom tumbran ngamuknge ke likina kande nane ngamungal biye mbilmba kile minig kande.

²⁴ Ye tane satingamngit. Ait sunjo mbolnje tane Kaperneum mbal Sodom tuku pa ta limba tane sunjo pasa njak tamngaik.

*Sine ka Yesus tugumngge mabtube
(Lukas 10.21-22)*

²⁵ Ait ta mbolnje ndo Yesus nu sakina: O Mam, ne samba kilke tuku Sungo. Ye ne tuku nyu te-dunget. Afu kila sugo wamdus kuyar njak ne nanje wam kame tum ndaningit. Kinjo kame tanaj minig mbal ne nane ndo tumningit.

²⁶ O Mam, ne nanje nzali dubimba ne tanjate ngina.

²⁷ Kile Yesus nu nane saningina: Mam nu wam njakmba ye wai mbolnje patikina. Ande nu Kuate tuku Kinjo kila mine ndakate. Mam nu ndo ye kila. Ande nu Mam kila mine ndakate. Ye nu tuku Kinjo ye ndo nu kila. Ye nane afu Mam kila pilwaig nga nu tumningit ta nane mata nu kila minig.

²⁸ Tane piro karenka aganj pitinu kuramba poska minig mbal tane ye tugum te yalpe le yenge muskil kile-tidinge tingi.

²⁹ Ye wamdus bafuk njak minmba ngan mukuk minet tukunu tane ye tuku pasa kumnemngge minap le tane tumtingi le tane mabtap.

³⁰ Ye tuku minje pasa ta piti kuga. Ye tane mbolnje aganj pilet ta buloknu ndo nga saningina.

12

*Kusem ait mbolnje manau kam tuku pasa
(Markus 2.23-28; Lukas 6.1-5)*

¹ Kusem ait ande mbolnje Yesus nane wit piro ande sinam sinam lika nuje dubinaig mbal gubaningina le nane wit alonu supika nyam nyam kinaig le

² Farisi mbal afunge nane kanjerka nane Yesus sanaig: Ai si. Nanje dubinade mbal sine tuku tukul lukamba kusem ait mbolnje nane nyamagan kilig nga sanaig.

³ Tanjakinaig le nu ndek nane saningina: David nuje mbal ndonj nane guba njagoningina le nu wam ande kina ta tane kuyar ta burkade tae.

* 11:14: Tuan tango Malakai nu pasa ta kuyarna (Malakai 4.5)

⁴ Nu Kuate tuku wandek sinam kina sulumba tukul bret Kuate am mbolŋge patikinaig ta afu kilmba pro nuŋe mbal ndoŋ nyinaig. Bret ta tanjo nane nye ndakade tuku. Pris mbalŋge ndo nyade tuku.

⁵ Pris mbal mata nane kusem ait mindek kusem wande sunjo sinamŋge pirokade ta nane mbar ndade. Moses nu nane tanjamba kam kumuŋ nga kuyarna ta tane kila.

⁶ Tane isap. Ande nu kile tane ngamukŋge minit ta nu kusem wande sunjo ta limba nu mbolŋge minit.

⁷ Kuate tuku kuyar pasa ande tenjemba sakate. Tane ye tuku nga agamor kilmba atraukade ta ye sunjomba idus ndawet. Tane tanjo sinaniŋmba nzaliniŋgam tuku ye sunjomba iduset ŋgate. Tane kuyar pasa ta tugunu katesede kande tane ye dubiyanu mbal te pasa mbolŋge pati ndakade kande.

⁸ Ye Ndindo Katesek Tanjo ye kusem ait tuku gabat minet ŋgina.

Yesus nu tanjo wai pagriŋganu ta wakeina

(Markus 3.1-6; Lukas 6.6-11)

⁹ Yesus nu tanjamba tinja kumba nane tuku kusem wandek sinam kina.

¹⁰ Sinam tanje tanjo ande wai kummba pagriŋganu ŋak minna le Farisi mbal nane Yesus tumba pasa mbolŋge palmbim saka nu kusnanaig: Sine singine tukul manjau dubimba kusem ait mbolŋge guaze tanjo ande wakeiwam kumuŋ e nga kusnanaig le

¹¹ Nu ndek nane saniŋgina: Tane tuku ande nu sipsip ndindo ŋak minit le kusem mbolŋge nu bariŋga burok sinam ndekate ta nu kusem nga idusmba tam tuku piro ndakate e?

¹² Ata. Tanjo nu sinja sipsip lite. Ne kusem ait mbolŋge ande turte ta ne tukul luka ndate nga saniŋgina.

¹³ Tanjakina sulumba kile nu ndek tanjo ta sana: Ne wai kuitka ŋgina le nu wai kuitka wai mayekina. Nuŋe wai inum tanjan mayok kina.

¹⁴ Tanjana le Farisi mbal nane mayok ka Yesus balewam tuku pasa katmba ndin soti-naig.

Aisaia tuku dir pasa kumuŋgina

¹⁵ Yesus nu Farisi mbal tuku wamdus ta katesemba nu ma ta kusremba ma ande mbol kina le tanjo pino gudommba nu dubinaig. Nu nane tuku guaze wakeike likina sulumba

¹⁶ nu nane mbolŋge manjau ke likina ta afu sa ndaniŋguwaig nga miŋge pipiniŋgina.

¹⁷ Nu tanjana ta tuan tanjo Aisaia tuku kuyar pasa ande kumuŋgina. Nu tenjemba Kuate tuku miŋge kuyarna.

¹⁸ Tane isap. Tanjo te nu ye tuku piro tanjo. Ye nu madiwen.

Ye nu tuku kume purmba nu tuku gare toret.

Ye yiŋe Guwa nu tuwi le nu ye tuku manjau tinjeknu kasomok mbal ŋakmba saniŋgamŋgat.

¹⁹ Nu afu ndoŋ kualeyau ndaka miŋge fetke nda.

Nu ndinmba siŋsiŋ likuwa le ande nu tuku pasa ise nda.

²⁰ Ande nu ulem tanjan isunu baklelkanu minwa le nu ngurmba bukŋge nda.

Ko ande nu bulu tanjan kupam bafumba fudiŋmba buluŋga minwa le nu fuwe nda.

Nu tanjamba minmba ma ma nu wam ŋakmba kile-ibenja manjau tinjeknu ndo temayokamŋgat.

²¹ Kasomok mbal ŋakmba nu sine muskil kile-tidiŋge siŋguwa nga nu tairnga minamŋgaig. *Aisaia 42.1-4*

Aisaia nu tanjamba kuyarna.

Yesus nu Belsebul ndoŋ piro tuma ŋginaig (Markus 3.20-30; Lukas 11.14-23)

²² Tanjo ande buklange nu tuku am miŋge tukulnikina ta nane mindemba Yesus tugum pronaiŋ le nu tanjo ta wakeina le nu mambilmba pasatina.

²³ Tanjana le tanjo pino ŋakmba pirerek purka ndek sakinaig: i ... Tanjo te David tuku mbuŋ e nga saka minnaig le

²⁴ Farisi mbal nane pasa ta ismba ndek sakinaig: A ... bukla kame tuku gabat Belsebulŋge nu sanjri ta tuwit le nu bukla pitaikate likate ŋginaig.

²⁵ Kile Yesus nu nane tuku wamdus ta katesemba saniŋgina: Gabat sunjo ande tuku kuasmbi nane pur yimyamka nanjine nanjine kame buwaig ta nane kugawamŋgaig. Tumbraŋ mbal ko wande tuma mbal nane pur yimyamka nanjine nanjine kame buwaig ta nane sanjri ŋak minam kumuŋ kuga.

²⁶ Tanjamba ndo Satan nu nuŋe mbal afu pitaikate kande nane pur yimyamka nanjine nanjine kame bumba Satan nu sanjri ŋak mine ndakate kande.

²⁷ Tane ye Belsebul tuku sanjrimbi bukla pitaikanu sakade e? Nanjine mbal afu bukla pitaikade ta nane mata Belsebul tuku sanjrimbi tanjade e? Nane kusnaniŋap le nane tuku pasa lafunu tamba nanjine pasa ta pilewaig.

²⁸ Ye Kuate tuku Guwa tuku sanjrimbi bukla pitaiket ta Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam tane ngamukŋge buk prote.

²⁹ Tanjo sanjrinu ande nuŋe wande kulatkate ta ande pro nu tuku agan ndende kuayaram kumuŋ kuga. Nu tanjo sanjrinu ta ndaleka te-ibenja sulumba ndo agan ndende ta kilam kumuŋ.

³⁰ Ande nu ye tuku tanjo mine ndakate ta nu ye tuku ngeue tanjo. Ande nu ye tur ndayumba ake minit ta nu ye tuku piro njayo silite.

³¹ Tane isap. Tanjo tuku une manjau tumail panningig manjau ta Kuate nu njakmba sauka gilaingate tuku. Ande nu Tukul Guwa tumail pante ta Kuate nu mbar ta gilainge nda.

³² Ande nu ye Ndindo Katesek Tanjo tala pasa sayate ta Kuate nu mbar ta sauka gilaingate tuku. Ande nu Tukul Guwa tala pasa tuwit ta Kuate nu ait te mbolnje ngumneja mata mbar ta sauka gilainge nda.

³³ Ail alonu magenu kanjerka ail ta njayonu nga sa ndakap. Ko ail alonu njaignou kanjerka ail ta mayenu nga sa ndakap. Sine ail alonu kanjerka ail ta tuku tugu kateseweg.

³⁴ Ngamunggal sinamnje wamdus minig ta minje mbolnje kilimok alonu mayok kinig. Tane mben njayonu tuku fat. Tane tanjo njaignou tukunu tane pasa mayenu inum te-mayokam kumun kuga.

³⁵ Tanjo mayenu nu nuje ngamunggal mayenu minit sulumba nu ndek wam magenu ndo ke likate. Tanjo njayonu nu nuje ngamunggal njayonu minit sulumba nu ndek wam njaignou ndo ke likate.

³⁶ Tane isap. Tanjo fare ake wamdusmbi sakade ta pileningam tuku ait mbolnje nane nangine pasa ta njakmba Kuate am mbolnje kile-mayokkamngaig.

³⁷ Ne pasa sake likate ta mbolnje Kuate nu ne pilenja lafunu tanbimngat nga saningina.

Nane wam kitek sanjgrinu kanjeram sakinag

(Mateus 16.1-4; Markus 8.11-13; Lukas 11.29-32)

³⁸ Kile kusem pasa biteknaganu mbal nane Farisi ndonj Yesus sanaig: Tum Tanjo, ne manjau kitek sanjgrinu ande te-mayoka le sine kanjerbe njinaig le

³⁹ nu ndek nane saningina: Tane sinjka mbal njaignou Kuate ngummede tuku. Tane ye tuku sanjri kanjeram idusde ta ye tane tumtinge nda. Wam sanjgrinu ande tuan tanjo Yona mbolnje prona ta ndo tumtingamngit.

⁴⁰ Yona nu kualegan sunjo tuku funjul sinamnje mara kenjmba minna. Tanjamba ndo ye Ndindo Katesek Tanjo ye kilke sinamnje mara kenjmba minamngit.

⁴¹ Yona nu manj mayok ka Nineve mbal rironj pasa saningina le nane ndek ngamunggal biye mbilnaig. Ande tenge minit ta nu Yona lite ta tane nu tuku pasa pitaide. Ta tuku ait sunjo mbolnje tane ait te mbolnje minig mbal Nineve mbal ndonj tingap le Nineve

mbal tuku manjau mayenunge tane tuku manjau njayonu te-mayokamngat.

⁴² O buk mandor pino ande Siba kilke kulatkina ta nu Solomon tuku wamdus kuyay mayenu isam tuku ndin kuen njayo dubimba nu tugum kina. Ande tenge minit ta nu Solomon lite ta tane nu tuku pasa ise ndakade. Ait sunjo mbolnje tane ait te mbolnje minig mbal pino ta ndonj tingap le nu tuku manjau mayenunge tane tuku manjau njayonu te-mayokamngat.

⁴³ Andenge guwa njayonu tanjo ande mbolnje pitaite le nu ka ma baknu mbol kumba mabta minam tuku ma sota kine promba lika ka kuga le nu sakate:

⁴⁴ Yinje buk minen tuku wande mbol manjau luka ka ngate. Nu pro nane buk firfir gurenjmba aganj ndende njakmba kile-tidinga patikinaig le wande ta ngaskolnu minit le kangerte.

⁴⁵ Nu kanjermba sanjri tinga minam tuku ta nu kumun kuga le nu kumba ka nuje kuasmbi 7 nane nu tuku manjau liwanu ta kilmba luka pro wande ta mbolnje minig. Tanjade le tanjo ta tuku mine manjau ambokok limba kile njayonu sunjokanu sinamnje minit. Wam ndui ta ndo tane manjau njaignou kade mbal tane mbolnje prowamngat nga saningina.

Yesus ina mambo kat nuje pronaig
(Markus 3.31-35; Lukas 8.19-21)

⁴⁶ Yesus nu tanjamba pasata minna le ina nuje mambo kat nuje pro mayok tanje nu tuku pasa pilnaig le

⁴⁷ ande nu Yesus sana: Ina nanje mambo kat nanje pro kilimnje minmba ne kusnangade njina.

⁴⁸ Tanjakina le nu tanjo ta sana: Ne yinje ina yinje mambo kame tuku sayate e njina sulumba

⁴⁹ wai tok nuje dubinaig kuasmbi denjnjmba sakina: Mbal te yinje ina yinje mambo kame tanjan minig.

⁵⁰ Yinje Mam nu samba mbolnje minit ima nu nu tuku nzali dubite ta nu yinje maib kulim ina tanjan minit njina.

13

Aganj tumu tuku yaba pasa
(Markus 4.1-9; Lukas 8.4-8)

¹ Yesus nu ki ndui ta mbolnje wande kusremba kina ka kule kualinj pial tanje minyok minna le

² manjur sugo nu te-ngamumba manjurkinaig le nu ndek warj ande ponja ta mbolnje minyoka pasa ninjmba minna le nane pial tanje tinga pasa isnaig.

³ Nu yaba pasambi wam gudommba saningina sulumba sakina:

Tanjo ande nu aganj tumunu barenjningam piro mbol kina.

⁴ Kina ka bareñningina ta tiñnu afu ndinnye ndeke likinaig ta sar umañnye pro nye sulunaig.

⁵ Tiñnu afu kilke ndame ñak ma mbolnye ndeke likinaig ta kilke fudinndo tukunu pitik ndo mannye pronaig.

⁶ Pronaig ta ki sunjo promba pasokina le sumbailnu sinam nzi kine ndakinaig tukunu karennga kume sulunaig.

⁷ Tiñnu afu ma annga ñaigonu sinamnye ndeke likinaig ta anganje tingga songinaig le rure-rureka pro mage ndanaig.

⁸ Tiñnu afu kilke mayenu mbolnye ndeke likinaig ta ndo alo magenaig. Tugunu mindek mbolnye afu alonu 100 afu 60 afu 30 tanjamba tanjamba alonaig.

⁹ Tane kilba ñak ndeta pasa te isap nga saningina.

*Yesus nu yaba pasambi ndo saningina
(Markus 4.10-12; Lukas 8.9-10)*

¹⁰ Kile nuñe dubinaig mbal Yesus tugum promba nu kusnanaig: Ne ndañam yaba pasambi ndo nane saningit nga kusnanaig le

¹¹ nu ndek nane saningina: Kuate nu nuñe gageu kulatkate wam afu kuirok minig ta tane kila palmbim tuku ye tane maditingen. Nane afu wam ta kila pilwraig nga madi ndaningen.

¹² Ande nu wam afu ñak minit ta Kuatenje nu man lato tuwit le nu sunjomba ñak minit. Ande nu wam denkanu minit ta Kuatenje nuñe wam fudinndo ta yaite.

¹³ Ye yaba pasambi ndo pasa saningit ta tugunu tenenmba. Nane wam afu kanjerka alonu kanjer ndakade. Nane isig sulumba ise ti ndamba tugunu katese ndade.

¹⁴ Tuan tanjo Aisaia nu dir pasa kuyarna ta nane sinja kumude. Nu Kuate tuku minje tenenmba kuyarna.

Tane pasa isamngraig ta tugunu katesewenda.

Tane wam afu kanjerkamngraig ta alonu kanjer tiwe nda.

¹⁵ Mbal te nane tuku ngamunggal tukulok. Nane kilba tukulningig. Nane am tukulok minig.

Kuga ta nane ammbi alonu kanjermba kilbambi tugunu ismba wamdus puluninguwa le ngamunggal biye mbilmba ye tugum prowaig le wakeikamngit. *Aisaia 6.9-10*

Aisaia nu tanjamba kuyarna.

¹⁶ Tane Kuatenje make patikate le tane wam magenu kanjerka pasa mayenu isig.

¹⁷ Ye sinja tane satinngamngit. Tuan tanjo kame mbal tinjeknu tane wam kanjerka isig te nane kanjerka isam tuku wamdus sunjo pilmba kume farnaig ngina.

*Agar tumu tuku yaba pasa tugunu
(Markus 4.13-20; Lukas 8.11-15)*

¹⁸ Kile Yesus ndek nane saningina: Tanjo nu nyamagan tumunu bareñningina ngit pasa ta tugunu satinje le isap.

¹⁹ Tiñnu afu ndinnye ndeke likinaig ngit ta mbal afu tanjan. Nane Kuate tuku gageu mayok kambim tuku pasa ta ismba katese maye ndade le Satanje pro nane tuku ngamunggal sinamnye pasa ta yaika tumba baleta.

²⁰ Tiñnu afu kilke ndame ñak mbolnye ndeke likinaig ngit ta mbal afu tanjan. Nane Kuate tuku pasa ismba nzali sunjo ñak pitik ndo tade sulumba

²¹ nane sumbailnu kugatok tanjan ait fagnu ndo dubide. Nane pasa ta dubide ta afunje piti serningig le nane pitik ndo kusrede.

²² Tiñnu afu ma annga ñaigonu sinamnye ndekinaig ngit ta mbal afu tanjan. Nane Kuate tuku pasa isig ta kilke te tuku piti agar ndende kilam tuku nzali wamdus ta ñak minig le pasa isig ta baleta le alo ndate.

²³ Tiñnu afu kilke mayenu mbolnye ndekinaig ta nane afu Kuate tuku pasa ismba katesede tanjan. Nane katesemba minig sulumba alo kile-mayokka afu alonu 100 afu 60 afu 30 tanjamba tanjamba kile-mayokkade nga saningina.

Annga ñaigonu tuku yaba pasa

²⁴ Yesus nu yaba pasa ande tenenmba saningina: Kuate nu tanjo pilenja nuñe gageu kilit wam ta tanjo ande nuñe piro mbolnye wit tiñnu bareñningina tanjan.

²⁵ Bareñningina le furirna le nane kinye sulunaig le nuñe ngueu tanjonje annga ñaigonu tiñnu kilmba pro nu tuku piro mbol tanje bareñningmba nu kua ka kina.

²⁶ Wit ta tingga ka koknaig le annga ñaigonu mata kilimok mayok kinaig le nuñe piro mbalnye kanjerkinaig sulumba

²⁷ kumba ka piro miro tanjo sanaig: Sunjo, ne wit tumunu magenu nguuke likina ta ndañam kile annga ñaigonu turmba prode nga sanaig le

²⁸ nu ndek nane saningina: A ... ngueu tanjo andenje tanjana ngina. Tanjakina le nane nu kusnanaig: Sine ka annga ta fulkubede e nginaig le nu saningina:

²⁹ Kuga. Tane annga ñaigonu ta fulkam saka ka mbarmba wit turmba fulkubekaig.

³⁰ Annga ñaigonu ta ulendika minwaig le ait kumunguwa le ye piro mbal tenenmba saningamngit: Tane ambonga ka annga ñaigonu ta fulka pa mbolnye pannu tuku ndaleka patikap sulumba wit kilmba nyamagan wandeknye patikap nga saningamngit ngina.

*Mastet tiñnu le yis tuku yaba pasa
(Markus 4.30-32; Lukas 13.18-21)*

³¹ Yesus nu man yaba pasa ande tenenmba saningina: Kuate tuku gageu tugeka

sunḡokate wam ta mastet tiḡnu tanḡo andeḡe tumba ka nuḡe piro mbolḡe ḡḡukina tanḡaḡ.

³² Mastet tiḡnu ta aḡaḡ ḡai fudiḡndo aḡaḡ tumunu ḡakmbaḡe nu liwanu ta nu promba sunḡoka nu kumzaḡel ail ḡakmba liniḡmba nu ail sunḡo tanḡaḡ mayok kinit. Sar umaḡ pro wainu mbolḡe te patikade ḡgina.

³³ Tanḡamba nu maḡ lato yaba pasa ande teḡenmba saniḡgina: Kuate tuku gageu tanḡo ḡgamukḡe minig wam ta yis pino andeḡe tumba plaua sinamḡe pilna tanḡaḡ. Yis ta plaua ḡakmba ulmba silina ḡgina.

³⁴ Yesus nu wam ta ḡakmba yaba pasambi ndo maḡḡur sunḡo ta saniḡgina. Nu pasa ande te-mayokmba sa ndakina.

³⁵ Nu tanḡana ta tuan tanḡo ande o buk pasa sakina ta kumuḡgina. Pasa ta teḡenmba.

Ye yaba pasambi pasa sakamḡit. Tugu mbolḡe wam kame kuirok mine likinaig kile tanḡamba minig ye wam kame ta kile-mayokkamḡit. *Mune 78.2*

Anḡa ḡaigonu tuku yaba pasa tugunu

³⁶ Kile Yesus nu tiḡa maḡḡur sunḡo ta kusreka kina ka wande poḡgina le nuḡe dubinaig mbal pro nu sanaig: Ne anḡa ḡaigonu tuku yaba pasa sakat ta tugunu te-mayokmba sasiḡa le sine isbe ḡginaig.

³⁷ Tanḡakinaig le nu ndek nane saniḡgina: Tanḡo wit tumunu ḡukina ḡa sakit ta ye Ndindo Katesek Tanḡo.

³⁸ Piro ma ta kilke te. Wit tiḡnu magenu ta Kuate tuku gageu. Anḡa ḡaigonu ta Satan tuku gageu.

³⁹ ḡḡueu tanḡo anḡa ḡaigonu ḡḡukina ḡa sakit ta Satan. Wit alonu kilam tuku ait sakit ta kugawam tuku ait. Wit alonu kilam tuku mbal nane Kuate tuku eḡel kame.

⁴⁰ Nane anḡa ḡaigonu fulka ndaleka pa mbolḡe pankade ḡgit ta kugawam tuku ait mbolḡe tanḡamba mayok kaḡat.

⁴¹ Ye Ndindo Katesek Tanḡo ye yiḡe eḡel kukulḡiḡi le nane pro yiḡe gageu mine ndaka wam ḡaigonu ke likade mbal nane afu mata mbarwaig ḡa didikade ta nane kilmba

⁴² pankuwaig le pa sunḡo mbol kaḡaig. Ma ta mbolḡe minamḡaig mbal nane malmbi sunḡomba maketiḡ tikḡa minamḡaig.

⁴³ Ait ta mbolḡe mbal tiḡreḡnu nane nanḡine Mam kulatkate ma mbolḡe ki tanḡaḡ buluḡa minamḡaig. Tane kilba ḡak ndeta pasa te isap.

Aḡaḡ mayenu yubeḡginaig tuku yaba pasa

⁴⁴ Kuate tuku gageu mayok kambim tuku wam sunḡo ta yaba pasa te suk. Tanḡo ande kilke sarka aḡaḡ mayenu piya o mbolḡe nane kilke sinamḡe yubeḡginaig ta kaḡerna. Kaḡgermba nu maḡ burok

tukulmba nu gare ḡak kumba nuḡe aḡaḡ ndende ḡakmba piyate sulumba ndametiḡ kilmba ka kilke ta piyamba nuḡe tate.

Iḡog tiḡ tuku yaba pasa

⁴⁵ Kuate tuku gageu mayok kambim tuku wam sunḡo ta yaba pasa ande te suk. Tanḡo ande nane afu tugumuḡe igog tiḡ magenu sota piyamba likate.

⁴⁶ Nu igog tiḡ inum maditaknu piya o mbolḡe kaḡgermba nu kumba nuḡe aḡaḡ ndende ḡakmba kilmba piyana sulumba ndametiḡ kilmba ka igog tiḡ mayenu ta piyamba tina.

Kumaḡ tuku yaba pasa

⁴⁷ Kuate nu tanḡo pileḡa nuḡe gageu kilig wam ta yaba pasa te suk. Nane afu kumaḡ yu sinamḡe bukḡginaig le kuaḡegaḡ gudommba yeḡi yeḡi kumaḡ sinam kinaig.

⁴⁸ Kumaḡ kumuḡgina le nane didika tumba tabeḡḡe minyoka kuaḡegaḡ ta pileḡa magenu nza sinamḡe patika ḡaigonu ta kilmba pankinaig.

⁴⁹ Kugawam tuku ait mbolḡe maḡau tanḡamba ndo mayok kaḡat. Eḡel kame nane pro tanḡo pileḡa magenu kusreka ḡaigonu kilmba

⁵⁰ pankuwaig le pa sunḡo mbol kaḡaig. Ma ta mbolḡe minamḡaig mbal nane malmbi sunḡomba maketiḡ tikḡa minamḡaig ḡa saniḡgina.

⁵¹ Kile Yesus nu nane kusnaniḡgina: Tane pasa kame satinḡit ta tane tugunu katesede e ḡgina le nane au ḡgina.

⁵² Tanḡakinaig le nu ndek saniḡgina: Kusem pasa biteḡḡanu tanḡo ande Kuate tuku kuasmbi mayok kumba ye dubiyate ta nu wande miro tanḡo tanḡaḡ. Nu nuḡe wandekḡe aḡaḡ ndende urfunu kiteḡnu turmba kile-mayokkate tanḡaḡ ḡgina.

Nasaret mbal Yesus talanaig

(Markus 6.1-6; Lukas 4.16-30)

⁵³ Yesus nu yaba pasa sake deḡpurna sulumba nu tiḡa ma ta kusremba

⁵⁴ luka nuḡe tumbraḡ tuguk pronā. Pro tanḡe nu nane tuku kusem wande sinam kumba pasa kuklina le nane ndek pirerek purka sakinaig: i ... Nu ima tugumuḡe kila sunḡo ta tina? Imāḡe nu sanḡri tuna le nu wam sanḡrinu te ke likate?

⁵⁵ Nu sine tuku wande pilit tanḡo ta tuku kiḡo nuḡe ndo. Ina nuḡe Maria. Nu tuku mambo kat nuḡe Yakobus Yosef Simon Yudās sine nane ḡakmba kila mineḡ.

⁵⁶ Kulim kat nuḡe mata tumbraḡ tekok. Nu aninḡe sanḡri ta tina ḡa saka minmba

⁵⁷ nu talamba gubra tinaig le nu nane saniḡgina: Kuate tuku tuan tanḡo nane ḡakmbaḡe nu tuku nyu te-mayokde. Nuḡe tumbraḡ tuguk nuḡe tugu ndare tuma kat nuḡe nanenḡe ndo nu talade ḡa saniḡgina.

⁵⁸ Nane nu talanaig tukunu Yesus nu nane ngamuknje wam sangrinu sunjomba ke ndakina.

14

*Herodus nu Yohanus balena
(Markus 6.14-29; Lukas 9.7-9)*

¹ Ait ta mbolnje Yesus tuku nyu sungoka tugekina le Galilea ma tugu kulatkanu mandor Herodus Antipas nu wam ta ismba

² nuje piro mbal saningina: Tanjo ta nu Yohanus kule pisne inde. Nu kummba waj abonja tingina. Ta tuku nu sangri kitek njak wam ta ke likate nga saningina.

³⁻⁴ Yohanus kumna ta tugunu tejenmba. Herodus nu mambo nuje Filipus tuku pino Herodias yaina le Yohanus nu Herodus sawe lika sana: Ne tukul lukamba mbarte nga sawe lika minna. Tanjana le Herodus nu nane afu kukulningina le Yohanus biye timba ndaleka tumba muli wandeknje pilnaig.

⁵ Nu Yohanus balewam bafuna ta tanjo pino nane Yohanus tuan tanjo nginaig tukunu nu kuru-kuruka muli wandeknje ndo kusrena.

⁶ Kile Herodus ina nujenje te-pilna ait ta kumunga mayok kina le Herodias kulim nuje nu mangurkinaig mbal am mbolnje kupesna le Herodus nu nzalina sulumba sana:

⁷ Ye sinjka ki am mbolnje ne sanet. Ne ame aganj nزالinu tam saka ta ye ne tanmbimnjgit nga sana.

⁸ Tanjaka sana le nu mayok kina le ina nuje nu wam paguna le nu pro Herodus sana: Yohanus kule pisne gabatnu nza njak sa ngina.

⁹ Herodus nu pasa ta ismba ngamunggal pitina ta nu buk pasa sangri pilena le nane njakmba isnaig tukunu nu tanjo afu kukulningina le

¹⁰ nane muli wandek kumba Yohanus njifok kat purmba

¹¹ gabatnu nza njak tumba pino mbanzo tunaig le nu ndek tumba ka ina nuje tuna.

¹² Tanjanaig le Yohanus dubiwanu kuasmbi nane wam ta ismba nane kumba ka mindesinj ta tumba ngukinaig sulumba ka Yesus kila sanaig.

*Yesusnje tanjo 5,000 isukusneningina
(Markus 6.30-44; Lukas 9.10-17; Yohanus 6.1-14)*

¹³ Yesus nu pasa ta ismba nu tinga waj ande ponja kumba ka ma yamok kina le tanjo pino gudommmba Yesus nu kina pasa ta ismba nanjine tumbran kusreka ndinmba nu dubinaig.

¹⁴ Kile Yesus nu ka iberj ka nu tanjo gudommmba kanjerka nu nane sinaningina sulumba afu guaze njak ta wakeike likina.

¹⁵ Ki butungina le nuje dubiwanu tanjo pro nu sanaig: Sine ma baknu mbolnje mineg. Buk furirte. Ne manjur te kukulninga le kuwaig ka tumbran afu mbolnje nyamaganj piyaningmba nyuwaig nginaig le

¹⁶ nu ndek saningina: Tane ndanjan nane kuwaig nga sakade. Tanenge isukusneningap ngina le

¹⁷ nane lafumba Yesus sanaig: i ... Sine bret 5 kualeganj karenganu armba ndo nginaig le

¹⁸ nu ndek nane saningina: Kilmba yalpe ngina.

¹⁹ Kile Yesus nu tanjo pino nane pibi mbol tanje minyokuwaig nga saningina. Nane minyokinaig le nu bret fonfon kualeganj ta turmba kilmba tandeka samba mbol ambe mambilmba Kuate gare pasa tumba bret fetfetmba nuje dubinaig mbal ningina le nane walmba ninje likinaig le

²⁰ nane kilmba nyumba maroningina. Nane bret fetfetna ta batenjnu kilmba sambe 12 ligneninginaig.

²¹ Isukusnaig tanjo ta gudommmba 5,000 tananj. Pino kinjo kame afu mata turmba minnaig.

*Yesus nu kule kualinj mbol mbol likina
(Markus 6.45-52; Yohanus 6.16-21)*

²² Kile Yesus nu nuje dubiwanu tanjo saningina: Tane ambonja waj ponja luka kule kualinj sim kape le ye kuasmbi te kukulningi le kuwaig ngina.

²³ Nu tanjo pino kukulningina le kinaig le nuje ndo tabe ponja Kuate ndon pasatam kina ka nuje mata tanje minna le buk furirna.

²⁴ Nuje dubiwanu tanjo nane waj njak kumba minnaig le bubre sunjo tumail-amnje pro waj te-lukina. Nane kule kualinj ngamunje minnaig le kule mbalo waj katmba minna.

²⁵ Tanjamba minna le ma ma mafewam patukina le Yesus nu kumba kule mbol mbol lika nane tugum kina.

²⁶ Nane nu kule mbol mbol lika ilna ta kanjerj ta ndamba mindekanu ande ilit nga nane kuru kuru njayomba wikaraunaig le

²⁷ Yesus nu pitik ndo wika nane saningina: Tane kuru kuru ndakap. Te yenje. Tane wamdud bulka piti ndatinguwa ngina le

²⁸ Petrus nu ndek sana: Sunjo, sinjka nenje e? Tanjamba kande ne ye saya le ye mata ne sota kule mbol mbol ili ngina le

²⁹ nu ndek yale ngina. Yale ngina le Petrus nu waj ta kusremba gurduknja kule mbolnje tinga lika Yesus tugum kina.

³⁰ Nu kumba minna sulumba nu bubre sunjo ta kanjermba kuru-kuruka nu buto kambim bafuna sulumba wika sakina: Sunjo, ye turya ngina.

³¹ Tanjakina le nu pitik ndo Petrus pakarka biymba te-dunga nu sana: Ne ndanam ye tuku sanjri tuku wamdus terokate? Ne ye kumunj kuga nga iduste e ngina.

³² Tanjamba nade wanj ponginaik le kule bubre kugana le

³³ wanj mbolnje minnaig mbal nu mbarinjmba sanaig: Ne sinjka Kuate tuku Kinjo nginaig.

Yesus nu Genesaretnje guaze afu wakeik-ina

(Markus 6.53-56)

³⁴ Nane kumba ka kule kualinj pakarka Genesaretnje lbenj kinaig.

³⁵ Ibenj kinaig le Genesaret mbal nane Yesus kila pilmba afu kukulninginaig le nanjine tumbranj njakmba kumba ka kila saninjinaig le guaze mbal njakmba kilmba nu tugum prowe likinaig.

³⁶ Nane Yesus sarsarmba guaze mbal nu tuku tawi nzalenu ndo kirembe mayekam tuku sanaig. Tanjamba nane nu tuku tawi nzalenu kirenaig mbal ta njakmba mageke likinaig.

15

Wa kat nanjine tuku tukul

(Markus 7.1-13)

¹ Farisi kusem pasa biteknjanu mbal ndonj Yerusalemnje ndeka Yesus tugum promba nu kusnanaig:

² Ndanam saka ne dubinade tanjo wa mbunj kame tuku lukamba nane wai minya ndanja isukusig nga sanaig le

³ nu ndek nane saninjina: Ye mata tane kusnatingamngit. Ndanam saka tane sinjine wa mbunj kame tuku tukul dubikade sulumba Kuate tuku tukul afu lukakade.

⁴ Kuate nu tukul ande pilna ta tenjenmba sakate. Tane ina mam tuku nyu kurauka minje kunnemnje minap. Ande nu ina mam nunje tapra pasa sanikuwa kande nu balewap ngate.

⁵ Tane tukul pasa ta lukamba tenjenmba sakade. Ande nu ina mam kat nunje aganj afu nikam mbulmba ye yinje aganj njakmba buk Kuate tuku nga madiwen ngate le tane nu mam nunje aganj nda tuwa ngade.

⁶ Ata. Tane sinjine wa mbunj kame tuku manjau ndo dubikade sulumba Kuate tuku tukul te-side.

⁷ Tuan tanjo Aisaia tuku dir pasa ande kumumbi tane yabri mbal mbol mayok kinit. Nu tenjenmba Kuate tuku minje kuyarna.

⁸ Mbal te nane mingembi ndo ye kunnemnje minanu sukde. Nane tuku ngamunjal ye maskenje minig.

⁹ Nane ye mbarinjyade ta alo kugatok.

Nane tanjo tuku wamdus te-mayokmba Kuate tuku pasa tananj tumningig. *Aisaia 29.13*

Aisaia nu tanjamba kuyarna nga saninjina.

Ngamunjal ngaigo siglikam tuku pasa

(Markus 7.14-23)

¹⁰ Kile Yesus nu manjur sunjo ta wika yalpe nga saninjina: Tane pasa te ismba katese mayewap.

¹¹ Tanjo nu aganj tumba nyate tanje nu tuku ngamunjal kutur tuwe ndakate. Nu mingembi ndo wam kile-mayokka ngamunjal kutur tuwit ngina.

¹² Tanjakina le nunje dubiwanu tanjo kame nu tugum promba sanaig: Ne tanjamba sakat le Farisi mbal nane ne tuku wamdus palsenjingat ta ne kamus ndate e nga sanaig le

¹³ nu ndek yaba pasambi saninjina: Yinje Mam samba mbolnje minit nu aganj afu ngu ndakina le ake prode ta nu sinjka goninjmba pankamngat.

¹⁴ Tane Farisi mbal idus ndaningap. Nane am tukulok minmba tugusemba tanjo pino tum ndaningig. Tanjo am tukulok ande nu inum am tukulok ta tumba ndin tumam tuku kinit ta nale arnej baringa burok sinamnje ndekade nga saninjina.

¹⁵ Tanjakina le Petrus ndek nu sana: Tanjo kutur tuwit tuku ne yaba pasa sakat ta tugunu te-mayokmba sasinja le isbe ngina le

¹⁶ nu ndek sakina: Tane Farisi tananj wamdus karenju minig e?

¹⁷ Tanjo nu aganj nyate ta falngu sinam kumba nu sumbikate le mayok kinit. Tane wamdus pulu ndatingit e?

¹⁸ Tanjo nu ngamunjal sinamnje iduste sulumba mingembi te-mayokte wam tanje nu kutur tuwit.

¹⁹ Tanjo tuku ngamunjal sinamnje manjau afu tenjenmba. Wamdus ngaigonu, tanjo bale manjau, pino kuayar, tanjo pino ndonj fare une manjau, kuayar manjau, yabri pasambi afu ndalekam tuku, wanje pasa.

²⁰ Wam ngaigonu njakmba tanje tanjo tumba kutur tuwig. Tanjo nu wai minya ndanja isukusit manjau tanje nu kutur tuwe ndakate nga saninjina.

Kasomok pino ande Yesus tala ndana

(Markus 7.24-30)

²¹ Kile Yesus nu tinja Tirus le Sidon patuknje ma tugu ta mbol kina.

²² Nu kumba ka ma ta prona le Kanannu pino ande pro Yesus wika sana: O Sunjo, ne David tuku mbunj. Ne ye sinanu turya. Yinje kulim buklanje wanena le sinamanzer sunjo njak minit nga sana.

²³ Tanjakina le Yesus nu nda isanu sukmba minna le nunje dubinaig tanjo pro nu sarsarmba sanaig: Pino te nu sine dubika wika wika ilit. Ne sawa le luka kuwa nga sanaig le

²⁴ nu ndek nane saninjina: Ye Israel mbal sipsip ngisiskanu tananj minig nane tugumnje

ndo pirokam tuku yinje Mam nu ye kukulyina ngina.

²⁵ Kile pino ta pro Yesus tugumnje dagol tidronga sana: O Sunjo, ne ye turya ngina le

²⁶ nu ndek lafumba sana: Ande nu kinjo kame tuku nyamaganj yaika age ningit ta nu wam maye ndate ngina.

²⁷ Tanjakina le pino ta nu manj sana: Sunjo, ta son ta age nane mata tango tuku nyamaganj fambonu mbain kunnemnje ndekade le nyade tuku nga sana.

²⁸ Tanjaka sana le nu pasa lafumba sana: Pino, ne sinja ye tuku sangri tomba tinjgate. Ne ye wam kam tuku nzalinate ta tanjamba ndo mayok kuwa ngina le ait ta mbolnje ndo kulim nunje mayekina.

Yesus nu guaze mbal gudommba wakeikina

²⁹ Kile Yesus nu tinja Galilea kule kualinj make dubimba kumba tabe ponja minyokina le

³⁰ tanjo kuasmbi gudommba nu tugumprowe likinaig. Kupe najgonu, kupe wai isu kigi-kagongganu, am tukulok, pasate ndakanu ta njakmba kilmba Yesus tugumnje patikinaig le nu nane wakeike likina.

³¹ Wakeikina le pasate ndakanu ta pasatinaig. Kupe wai isu kigi-kagongganu ta magekinaig. Kupe najgonanu ta likinaig. Am tukulok ta nane mambilnaig. Tanjanaig le manjurka minnaig mbal wam kame ta kanjerka nane pirerek purka Israel mbal tuku Mbara nyu te-dunginaig.

Yesus tanjo 4,000 isukusneningina (Markus 8.1-10)

³² Kile Yesus nu nunje dubinaig mbal ta wika yalpe nga saningina: Mbal te pro ye ndonj manjurka minig te ki kejmba buk kugade. Nanjine nyamaganj ta buk nye suglukinaig tukunu ye nane tuku sinayate. Ye nane kukulningi le gubak kuwaig ta nane ka ndinje gubanu baklelbeikaig nga saningina.

³³ Tanjakina le nunje dubiwanu tanjo nu sanaig: Sine ndanbe. Ma baknu te aninge nyamaganj kumumbi manjur sunjo te ninje le nyuwaig nginaig le

³⁴ nu ndek nane kusnaningina: Tane bret giganmba njak e ngina le nane lafumba sakinnaig: Sine bret 7 kualeganj karenganu fonfonj ndui ndui ndo njak nginaig.

³⁵ Tanjakinaig le Yesus nu manjur sunjo ta minyokuwaig nga saningina sulumba

³⁶ bret fonfonj 7 kualeganj turmba kilmba Kuate gare pasa tuna sulumba fetfetmba nunje dubiwanu tanjo ningina le nane kilmba walmba ninge likinaig.

³⁷ Ninje likinaig le nane njakmba kilmba nyinaig le maroningina. Aganj fetfetna batenju ta kilmba nane sambe 7 ligeninginaig.

³⁸ Isukusnaig tanjo ta gudommba 4,000 tananj. Pino kinjo kame afu mata turmba minnaig.

³⁹ Kile Yesus nu mbal ta kukulningina le kinaig le nu wanj ponja kumba Magadan ma mbol kina.

16

Nane wam kitek sanjrinu kanjeram sakinnaig

(Mateus 12.38-42; Markus 8.11-13; Lukas 11.29-32; 12.54-56)

¹ Kile Farisi mbal Sadusi mbal ndek Yesus tugum promba nu tagowam tuku samba mbolok sangri ande te-mayokuwa le kanjeram sanaig.

² Tanjamba sanaig le nu lafumba sakina: Tane ki butungam bafute le tane sakade: Indole ki pro mayewamngat. Ma njakmba gurkate ngade.

³ Maratukuk tane sakade: Kite sawe piyamngat. Gaunje ma songate ngade. Samba mbolnje aganj mayok kinig ta tane kanjerkade. Wam kame ait te mbolnje kilimok mayok kinig ta tane kanjerka katese ndade e?

⁴ Tane sinja mbal najgonu Kuate ngummede tuku. Tane ye tuku sangri kanjeram tuku idusde ta ye tumtinge nda. Wam sanjrinu ande tuan tanjo Yona mbolnje prona ta ndo tumtingamngit ngina. Tanjakina sulumba nu tinja nane kusreka kina.

Farisi le Sadusi mbal tuku manja (Markus 8.14-21)

⁵ Yesus nane wanj ponja kumba ka kule kualinj simnje ibej kinaig ta nunje dubiwanu tanjo nane bret afu kile ndaka kinaig.

⁶ Nane tanje minnaig le Yesus nu nane saningina: Tane Farisi le Sadusi mbal tuku yis ta rironkap ngina.

⁷ Nu tanjakina le nane nanjine nanjine saka ismba sine bret afu nda kilgig ta tuku nu sakate inde nga saka minnaig le

⁸ nu nane tuku wamdus katesemba saningina: Tane ndanjam bret kile ndakaig ta tuku saka minig. Tane ye kumunj kuga nga idusde?

⁹ Tane wamdus pulu ndatingit? Ye wam afu ke liken ta tane gilaingade e? Ye bret 5 tamba tanjo 5,000 isukusneningen le batenju sambe giganmba ligneninginaig?

¹⁰ Ko bret 7 tamba tanjo 4,000 isukusneningen le batenju sambe gigannaig?

¹¹ Ye Farisi le Sadusi mbal tuku yis rironkap nga satinjit ta bret tuku sa ndatingit. Ndanjam saka tane wam ta kila pile ndakade nga saningina.

¹² Nu tanjakina le nane wamdus puluningina. Nu bret tuku yis rironkam tuku sa ndakina. Nu Farisi le Sadusi mbal tuku tummanju rironkam tuku sakina.

Petrus nu Yesus Kuatenge madina tanjo ngina

(Markus 8.27-30; Lukas 9.18-21)

¹³ Yesus nane Sesarea Filipi ma tugu mbol pronaig sulumba nu nuje dubinaig mbal kusnaningina: Tanjo pino nane ye Ndindo Katesek Tanjo ye ima ngade nga kusnaningina le

¹⁴ nane ndek nu sanaig: Nane afu ne Yohanus kule pisenenge ngade. Afu ne Elianage ngade. Afu sakade ne Yeremia ko tuan tanjo ambokok ande nginaig.

¹⁵ Tanjakinaig le nu nane kusnaningina: Tane ye ima nga idusde e ngina le

¹⁶ Simon Petrus nu lafumba sana: Ne Kristus Kuatenge madinina tanjo. Kuate nu abo minit ne nu tuku Kiyo nga sana le

¹⁷ nu ndek Petrus sana: Simon, Yona tuku kiyo, Kuate nu sirka ne make pilot. Ne tanjo tugumnge wamdus ta te ndakate. Yinje Mam nu samba mbolnge minit nunje wamdus ta te-mayokmba tumnate.

¹⁸ Ye ne sanamngit. Ne tuku nyu Petrus.* Ye ndame ta mbolnge yinje kuasmbi patiki le kume tuku sangringe nane kile-ibenkam kumuŋ kuga.

¹⁹ Kuate nu nuje gageu kulatkate wam ta te-mayokam tuku ye ne sangrit tanmbimngit. Ne wam afu kilke te mbolnge peuninga ta samba mbolnge mata wam ta peuningamngat. Ne wam afu kilke te mbolnge peu ndaninga ta samba mbolnge mata peuninge nda nga Petrus sana.

²⁰ Tanjamba nu nuje dubinaig tanjo nu Kuatenge madina tanjo ta afu sa ndaninguwaig nga sanjrimba peuningina.

Yesus nu nuje kumam tuku saningina
(Markus 8.31-9.1; Lukas 9.22-27)

²¹ Ait ta mbolnge ndo Yesus nu tugu pilmba nuje dubiwanu mbal saningina: Ye mbumba Yerusalem kanngit. Ye ka le tanje Israel mage mage pris gabat mbal kusem pasa biteknanganu mbal nane ye tumba piti gudommba suwaig le afunge ye baleyamngaig. Ye kumi le mara kenju mbolnge Kuate nu te-tiyamngat nga saningina.

²² Tanjakina le Petrus nu Yesus tumba te Yamokmba sawe lika sana: A ... Sungo. Ndo kuga. Kuate nu ne kulatkate. Wam ta ne mbol prowe nda ngina le

²³ nu mbilka Petrus sana: Satan, ne kua kaye. Ye tuku ndin tukul ndawa. Ne Kuate tuku wamdus pitaimba tanjo tuku wamdus ndo dubite ngina.

²⁴ Tanjakina sulumba Yesus nu nuje dubiwanu tanjo saningina: Ima nu ye tuku tanjo minam idusmba kande nu nuje nzali kusreka nuje miroŋ nuje ail kazrai kuramba ye dubiyuwa.

²⁵ Ima nu nuje abo mine mayewam tuku sunngomba idusmba kurau mayete ta nu ngisikamngat. Ima nu ye tuku nga nuje abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu nuje abo ta tumba njak minamngat.

²⁶ Ande nu kilke te tuku agan ndende njakmba kilwa le nuje kanu ngisikuwa ta nu mine mayewam tuku ta ose. Ande nuje kanu ngisikuwa ta ame aganjmbi piyamba manj luka tam kumuŋ?

²⁷ Ye Ndindo Katesek Tanjo ye yinje Mam tuku kilja sangrit njak nuje enjel kame ndonj luka prowamngit. Prowi sulumba ye tanjo yimyam njakmba nane manju ke likinaig ta lafunu ningamngit.

²⁸ Ye sirka satinngamngit. Tane tenge tin minig mbal afu kume ndaka minap le ye Ndindo Katesek Tanjo yinje gageu kulatkam tuku prowi le tane kanjeryamngaig.

17

Yesus nu ngarosu kitek tina

(Markus 9.2-13; Lukas 9.28-36)

¹ Mara 6 kugana le Yesus nu Petrus Yakobus le maib nuje Yohanus nane kilmba nanenge ndo tabe sungo ande ponnginaig.

² Ka tanje nane kenj ta mambilmba minnaig kande Yesus tuku ngarosu mbilka kisemba mayok kina. Nuje tumail pasi ki tuku kilja suk. Nu tuku tawi kauknu uge linju ndo mayok kina.

³ Tanjana le Moses le Elia nale mayok ka Yesus ndonj pasata minnaig le nane kanjerkinaig.

⁴ Tanjamba Petrus nu ndek Yesus sana: Sungo, sine tenge mineg te mayenu ndo. Ne woka le ye baibai kenjmba ande ne tuku ande Moses tuku ande Elia tuku patiki nga sana.

⁵ Petrus nu tanjamba saka minna le gau ande uge linju ndo pro nane kainingina le gau ta sinamnge pasa ande mayok ka tenjenmba sakina: Ande te ye tuku Kiyo. Ye nu tuku kume purmba nu tuku gare sungo tet. Tane nu tuku pasa ise mayewap nga sakina le

⁶ Petrus nane minje pasa ta ismba kuru kuru mayemba ndek kilke mbolnge truk kinaig.

⁷ Tanjamba minnaig le Yesus nu pro nane kigreka saningina: Tane kuru kuru ndakap. Tane tingap nga saningina le

⁸ nane tandeka mambilmba Yesus nuje ndo minna le kanjernaig.

⁹ Nane tinga Yesus ndonj luka ndek ka ndinngi Yesus nu nane peunijmba saningina: Ye Ndindo Katesek Tanjo ye kummba manj tingi le ndo tane wam kinatanu suk kanjeraig ta afu saningap ngina.

¹⁰ Kile nuje dubiwanu tanjo kenj ta nu kusnanaig: Ndanjam kusem pasa biteknanganu

* 16:18: Petrus ta Grik pasa. Nyu ta tugunu ndame.

mbal nane Elia nu ambongga prowa le ndo Kristus nu prowamngat nga sakade nginaig le

¹¹ nu ndek nane saningina: Son. Elia nu ambongga prowa sulumba wam ngakmba kuaneka kile-tidingam tuku ta

¹² ye tane tenjemba satinjet. Elia nu buk mayok kina le nane nu kila pile ndakinaig. Nane nu tumba nanngine nzali dubimba ngayo silinaig. Tanjamba ndo nane ye Ndindo Katesek Tanjo mata ngayo siliyamnggaig nga saningina le

¹³ nuje dubiwanu tanjo pasa ta ismba nu Yohanus kule pisne tuku saningina ta nane wamdus puluningina.

*Yesus nu kiyo ande bukla ngak wakeina
(Markus 9.14-29; Lukas 9.37-43)*

¹⁴ Nane keŋ ta Yesus ndoŋ maŋ luka ka maŋgur sunjo ta tugum pronaig le tanjo ande pro Yesus tugumngge dagol tidronga nu sana:

¹⁵ O Sunjo, ne ye tuku kiyo sinanu tura. Zulbarek maŋau nu mbol prote le nu sina-manzer sunjo ngak minit. Maŋau tanje nu tate le ait afu nu pa mbol ndekate. Ait afu nu kule sinamngge ndekate.

¹⁶ Ye nu tumba nanje dubinade tanjo te tugum prowit ta nane nu wakeiwam fuguwaig nga sana.

¹⁷ Tanjakina le nu ndek sakina: Tane Kuate talamba ngamunggal son tugusek kugatok mbal tane ye piti seryade. Ye ait giganmba tane ndoŋ minamnggit? Kiyo ta tumba yalpe ngina.

¹⁸ Tanjakina le nane kiyo ta tumba pronaig le nu bukla ngayonu ta sawe likina le nu kiyo ta kusremba kua kina le kiyo ta mayekina.

¹⁹ Tanjamba Yesus nuje ndo minna le nuje dubiwanu tanjo nane nu tugum promba kusnanaig: Ndanam sine bukla ta pitaiwe fuguwig nga kusnanaig le

²⁰⁻²¹ nu ndek nane saningina: Tane ngamunggal son tugusek kugatok ta tuku. Ye sirka satinjet. Tane Kuate tuku sanngri tumba tingade maŋau ta mastet tinju tanjan fudinndo ndo minwa ta tane tabe te samba ne goka ka ma si kaye nga sawap ta nu tanjawanngat. Ngamunggal son maŋau tamba tane wam ngakmba kangerkam kumun. [Ande nu nyamagan pinka ndo Kuate yabanje sulumba nu bukla pitaikam kumun.]

*Yesus nu nuje kumam tuku sanu arna
(Markus 9.30-32; Lukas 9.43-45)*

²² Yesus nane Galilea ma tugu mbolngge kine promba minmba nu nuje dubiwanu kuasmbi saningina: Nane ye Ndindo Katesek Tanjo tumba kilke mbol mbal tuku wai mbolngge pilwaig le baleyamnggaig.

²³ Baleyuwaig le ye kumi sulumba mara keŋnu mbolngge Kuate nu ye kuaneyuwa le

tinunngit nga saningina. Tanjakina le nane pasa ta ismba piti sunjo ngak minnaig.

Yesus nu takis ndametinj pankina

²⁴ Yesus nane Kaperneum tumbraŋ pron- aig le kusem wande sunjo tuku ndametinj kilanu mbal pro Petrus kusnanaig: Tane tuku tum tanjo nu kusem wande sunjo tuku takis ndametinj patikate e nginaig le nu au ngina.

²⁵ Tanjakina sulumba nu maŋ luka wande mbol kina le Yesus nu katesemba Petrus kusnana: Simon, kilke te mbolok gabat sugo nane ima tugumngge takis ndametinj kilig? Nane nanngine kiyo kame tugumngge kilig e ko mbal afu tugumngge kilig nga Petrus kusnana le

²⁶ nu ndek Yesus sana: Nane mbal afu tugumngge kilig ngina. Tanjakina le nu Petrus sana: Ta tuku gabat sunjo tuku kiyo kame takis patinu tuku piti ta nane mbolngge mine ndakate ta

²⁷ sine kusem wande sunjo ta tuku takis ndametinj pan ndakube ta nane afu gubra tubekaiŋ. Ta tuku ne kule kualinj nzi mbol kumba kuku tilainga kualegan ambongga tamngat ta miŋgenu kakerka takis ndametinj kumumbi kangeramngat. Ndametinj ta tumba ye tuku takis nanje turmba patika nga sana.

18

*Tanjo ngamukngge ima nu sunjo minit
(Markus 9.33-37; Lukas 9.46-48)*

¹ Ait ta mbolngge Yesus dubiwanu tanjo nane nu tugum promba nu kusnanaig: Kuate kulatkate mbal ngamukngge ima sunjo minit nga kusnanaig le

² nu ndek kiyo ande tumba nane ngamukngge te-timba nane saningina:

³ Ye sirka satinngamnggit. Tane mbilka kiyo kame tanjan mayok ndakape ta tane Kuate kulatkate ma mbol kine nda.

⁴ Ande nu kiyo tenjen nyu kugatok minam iduste ta nu Kuate tuku gageu ngakmba ngamukngge nu sunjo minit.

⁵ Ande nu ye tuku nga idusmba kiyo tenjen tate ta nu ye mata tate.

⁶ Kiyo ande tenjen ye tuku son ngate le andenje didikate le nu ye ngumneyate ta tanjo ta ose. Nu kiyo didi ndaka minwa le ambonga afunngge wit firfiranu ndame sunjo tumba nginfol tur kusmba buknginaig le yu buto ka kumna kande maye kande. Nu pa tam tuku mine ndakate kande.

⁷ Tanjo pino Kuate ngumnewaig nga tago afu sirka prowamnggaig ta ima nu tanjamba tanjo tagoninngit le nane Kuate ngummede ta ose. Nu pa sunjo tamngat.

⁸ Ne tuku wai ko kupe ne unekam tuku didikate ndeta pike purmba bukngga. Ne wai ko kupe ndindo ngak minmba Kuate

tugumŋe abo tugu kaŋgera ta maye. Ne wai ko kupe armba ŋak mina le Kuatenje ne tumba bukŋguwa le ne ugmba minmba minam tuku ma ta mbol kaye ta ŋayo.

⁹ Ne tuku am ande nu ne unekam tuku didikate ndeta gomba bukŋga. Ne am ndindo ŋak minmba Kuate tugumŋe abo tugu kaŋgera ta maye. Ne am armba ŋak mina le Kuatenje ne tumba bukŋguwa le pa sungo mbol kaye ta ŋayo.

¹⁰⁻¹¹ Tane kiŋo ande teŋen talamba ake aganj ŋga idus ndawap. Kiŋo kame kulatkanu eŋel kame mara mara samba mbolŋge yiŋe Mam am mbolŋge minig. [Ye Ndindo Katesek Tanjo ye ŋgisikanu minig mbal muskil kile-tidingam tuku ye prowen.]

*Sipsip ande ŋgisikina tuku yaba pasa
(Lukas 15.3-7)*

¹² Tane wam te ismba tane ndanmba idusde. Tanjo ande nu sipsip 100 ŋak ndindo inum ŋgisikate le nu tanjaig ŋgate ŋga idusde? Kuga. Nu sipsip afu 99 ta kilmba ka tabe ande mbolŋge kusreka nu luka kumba ande ŋgisikate ta sotate.

¹³ Ye siŋka satinŋamŋgit. Nuŋe sipsip 99 ŋgisi ndakade ta nu nane tuku gare fudinmba tate. Sipsip ndindo ŋgisikate le sota luka tate sulumba nu ta tuku gare sunjo tate.

¹⁴ Tanjamba ndo tanjine Mam nu samba mbolŋge minit nu kiŋo inum teŋen mata nu ŋgisi ndakuwa ŋga iduste.

Tira tanjo tuku mbar te-tiwam tuku pasa

¹⁵ Tira ande nu ne mbolŋge mbar ande kuwa ndeta ne kumba siŋsiŋdu nu ndo sawa. Nu ne tuku pasa pitai ndamba ŋgamuŋgal biye mbilwa ndeta maye. Manjau tambi ne nanje gulab manj luka tate.

¹⁶ Ko nu ne tuku pasa isam mbulwa kande ne tira ndindo ko armba kilmba nu tugum kape sulumba nu ndonjo pasa te-tiwap. Tane ar ko tane keŋ pasa ta sawap ta maye.

¹⁷ Tanjo ta nu nale tuku mata isam mbulwa kande kile ne Kuate tuku kuasmbi ŋakmba saningga le iswaiŋ. Nu nane tuku mata isam mbulwa kande nu kasomok tanjo ko takis kilanu tanjo tanjan nu ndonjo ulendi ndakap.

¹⁸ Ye siŋka satinŋamŋgit. Tane wam afu kilke te mbolŋge peuningap ta samba mbolŋge mata wam ta peuningamŋgat. Tane wam afu kilke te mbolŋge peu ndaningap ta samba mbolŋge mata peuninge nda.

¹⁹ Ye manj satinŋile isap. Tane tuku armba nale wamdus ulendimba wam ande tuku Kuate yabanwaik ta yiŋe Mam nu samba mbolŋge minit nu wam ta kamŋgat.

²⁰ Tanjo armba ko keŋmba nane ye tuku nyu mbolŋge manjurkade ta ye nane ŋgamukŋge minet ŋga saningina.

Mbar gilaingam tuku pasa

²¹ Kile Petrus nu Yesus tugum promba nu kusnana: Sunjo, yiŋe tira ande nu ye mbolŋge mbar giganwa le ye gilaingi. Nu mbaram 7-wa le ye mbar ta gilaingi e ŋga kusnana le

²² nu lafumba sana: Kuga. Ne nu tuku mbar 7 ndo gilainga ta kumuŋ kuga. Ne nu tuku mbar 77 tanjamba gilainga.

²³ Tane isap. Kuate nu nuŋe gageu kulatkate manjau ta wam kube te suk. Tanjo sunjo ande nuŋe piro mbal afu nane nu tuku ndametinj kilnaig ta luka lafuwaig ŋga sakina.

²⁴ Nu lafunu kilam tuku tugu pilna le tanjo ande nu lafuwam tuku ndametinj soŋ 100,000 tanjan nane nu tumba pronaiŋ.

²⁵ Nu ndametinj ta lafuwam kumuŋ kuga tukunu tanjo sunjo nu nane afu saningina: Tane tanjo te tumba nuŋe pino kiŋo kat nuŋe ndonjo aganj ndende ŋakmba turmba afu tugumŋge piro aganj tanjan minam tuku piyamba ndametinj kilmba pro nuŋe ndametinj lafuwap ŋgina.

²⁶ Tanjakina le nu sunjo tugumŋge ndeka dagol tidronjo sarsarmba sana: O sunjo, ne ait tutura le ye lafunu ta kumumbi kilmba tanmbimŋgit ŋga sana.

²⁷ Tanjaka sana le tanjo sunjo nu sinanu lafuwam tuku wamdus kusremba nu ake kukulna le kina.

²⁸ Nu kumba ka nuŋe piro tuma ande nu tuku soŋ ndindo lafuwam tuku minna ta kaŋgera. Kaŋgermba nu biye timba ŋinŋok pipka ye tuku ndametinj lafuwa ŋga sana.

²⁹ Tanjakina le nuŋe piro tuma ta ndek nu tugumŋge truk ka nu sarsarmba sana: Ne ait tutura le ye lafunu ta te-kumumbimba tanmbimŋgit ŋga sana.

³⁰ Tanjamba sana ta nu mbulmba nu tumba ka muli wandekŋge pilmba nu tuku ndametinj ta ŋakmba lafuwe suluwa sulumba ndo nu mayok kuwa ŋgina.

³¹ Kile nuŋe piro tuma mbal afu nu wam kina ta kaŋgermba nane pitiningina le nane kumba ka nanjine sunjo ta kubeu tunaig le

³² nu pasa ta ismba piro tanjo ta wikina sulumba sana: A ... ne siŋka tanjo ŋayonu. Ne ye sarsaryat le ne ndametinj lafuwam tuku ta ye wamdus kusrewit.

³³ Ye tanjamba ne sinanu mapenit ta ndanjam saka nanje piro tuma tanjo ta sinanu mape ndawat ŋga sana.

³⁴ Tanjaka nu gubra tormba tanjo ta tumba muli wande kulatkanu mbal tuku wai mbolŋge pilmba saningina: Nu ye tuku ndametinj ŋakmba lafuwe suluwa le nu mayok kuwa ŋga saningina.

³⁵ Tane tanjamba ndo tanjine tira tuku mbar tugusemba wamdus gilai ndanjam ta yiŋe Mam nu samba mbolŋge minit nu mata tane mbolŋge tanjawamŋgat ŋgina.

19

*Tanjo pino munju purkik tuku pasa
(Markus 10.1-12)*

¹ Yesus nu pasa ta sake derjpurmba nu tinnga Galilea ma kusremba kumba Yudea ma tugu mbol promba Yordan kule sim kina le

² tanjo pino gudommba nu dubinaig le nu tange nane tuku guaze wakeikina.

³ Tanjamba minna le Farisi tanjo afu Yesus tagowam tuku pro nu kusnanaig; Sine sinjine tukul manau dubimba ande nu piyo nuje mbar ande mbolnje pitaiwam kumuŋ e nga kusnanaig le

⁴ nu ndek sakina: Tane Kuate tuku kuyar pasa bur ndakade e? Pasa ta tejenmba sakate. Tugu mbolnje Kuate nu tanjo pino kile-mayokka nu ngarosu kise kise wakeikina sulumba sakina:

⁵ Tanjo nu ina mam nuje kusreka piyo nuje ndon munju kile-denga min-waik. Nale ngarosu ndindo mayok kanjgaik ngina. *Mulum Pasa 2.24*

Kuyar pasa nu tanjakate.

⁶ Ta tuku nale armba mine ndakik. Nale aganj ndindo tanjan minik. Kuate nu aganj kilmba ulendinikit ta tanjonje nale pur ndanikuwa ngina.

⁷ Tanjakina le Farisi nane ndek nu sanaig: Tanjamba ta ndanam Moses nu tukul pasa tejenmba sakina: Ande nu piyo nuje pitaiwam nga waje ande kuyarmba tuwa sulumba nu pitaiwam kumuŋ nga sakina le

⁸ nu ndek nane saninjina: Tane wamdus karejnu njak. Ta tuku Moses nu tanjo pino pitaikam tuku wokina. Tugu mbolnje manau ta mine ndakina.

⁹ Ye tejenmba satingamngit. Pino ande nu tanjo ndon fare mine ndakate le tanjo nuje manau kise tuku nu pitaimba pino kise ndon munju kilik ta nu pino kuayarmba unekate nga saninjina.

¹⁰ Tanjakina le nuje dubiwanu tanjo ndek Yesus sanaig: Tanjo pino kilmba man pitaikam tuku tukul sanjgrinu tanjamba minwa kande sine tanjo pino kile ndakube nga sanaig le

¹¹ nu ndek nane saninjina: Tanjo njakmba munju kilam tuku minig. Kuate nu manau ta laipam tuku afu sanjri ninjit nane ndo munju kile ndakade.

¹² Afu nane ina sinamnje aganj afu denkanu mayok kinig tukunu nane pino kile ndakade. Afu tanjo manjambi nane tuku ngarosu njaigo siglikinaig. Afu nane Kuate tuku gageu tugekuwa nga piro ta kumba pino kilam tuku wamdus ta kugatok. Ande nu manau ta dubiwam kumuŋ ndeta dubiwa nga saninjina.

*Yesus nu kinjo kame nyaro ninjina
(Markus 10.13-16; Lukas 18.15-17)*

¹³ Nane afu kinjo kame fonjon kilmba Yesusnje wai nane mbol patika Kuate yabanjwa nga Yesus tugum pronaiŋ le nuje dubinaig mbal tanje nane saninjje lika kile-luka minnaig.

¹⁴ Tanjanaig le Yesus nu nane saninjina: Kinjo kame peu ndaningap. Nane ye tugum te prowaig. Kinjo kame nane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig ngina.

¹⁵ Tanjamba nu wai nane mbol patika sulumba tinnga kina.

*Tanjo ande aganj ndende gudommba njak
(Markus 10.17-31; Lukas 18.18-30)*

¹⁶ Mara ande tanjo inum Yesus tugum promba nu kusnana: Tum Tanjo, ye ame manau mayenu ki sulumba abo tugu tumba minmba minamngit nga kusnana le

¹⁷ nu lafumba sana: Ndanjam ne manau mayenu tuku kusnyate. Kuate nu ndo mayenu. Ne minmba minam tuku abo tugu ta tam idusmba kande ne Kuate tuku tukul dubika nga sana.

¹⁸ Tanjaka sana le tanjo ta nu kusnana: Ye tukul pasa ndanj dubiki ngina le nu lafumba sana: Tanjo bale ndawa. Pino kuayar ndawa. Aganj ande kuayar ndawa. Yabri pasambi ande ndale ndaka.

¹⁹ Ina mam nanje tuku nyu kurauka minje kumnemnje mina. Ne nanje ngarosu tuku wamdus sunjo njak minit tanjamba ndo nane ne tugumnje minig mbal tuku kume purmba mina nga sana le

²⁰ tanjo mo ta ndek nu sana: Ye tukul ta njakmba dubika minet. Ame manau ye mbol denkatte ngina le

²¹ Yesus lafumba ndek nu sana: Ne abo tugu ta tam idusmba kande ne kumba ka nanje aganj ndende njakmba piyamba ndametij kilmba sanzal mbal ninjmba ne ye dubiwa. Ne tanjawa ta ne samba mbolnje aganj ndende magenu njak minamngat nga sana le

²² tanjo mo nu pasa ta ismba nu aganj ndende sunjgomba njak tukunu nu wamdus piti njak Yesus kusremba kina.

²³ Nu kina le Yesus nu nuje dubiwanu tanjo saninjina: Ye sinja satingamngit. Aganj ndende sunjgomba njak mbal nane Kuate tuku gageu mayok kambim tuku minde bada sunjo.

²⁴ Aganjmor sunjo kamel nu nil burok silinu tuku ta minde bada sunjo kuga. Tanjo nu aganj ndende sunjgomba njak ta nu ngumneninjmba Kuate tuku gageu mayok kambim tuku manau ta sinja minde bada sunjgokanu ngina.

²⁵ Tanjakina le nuje dubiwanu tanjo pasa ta isnaig sulumba nane piriri njayomba sakinaiŋ: Yoi. Tanjamba ndeta ndanjndanjmba sine afu abo minam tuku ndin te-silikamngig nginaig le

²⁶ Yesus nu nane kanjerka saniŋgina: Tango nane wam afu ke fugude ta Kuate nu wam ta ŋakmba kam kumuŋ ŋga saniŋgina.

²⁷ Kile Petrus lafumba Yesus sana: Ai te. Sine ne tuku ŋga siŋgine agar ndende ŋakmba kusreka ne dubineg. Sine ame agar tamŋig ŋga kusnana le

²⁸ nu ndek nane saniŋgina: Ye siŋka satinŋamŋit. Kilke kitek mayok kuwa le ye Ndindo Katesek Tango yiŋe minyo mbili maditaknu mbolŋge minyoka ŋakmba kulakamŋit ta tane ye dubiyade mbal mata minyo mbili 12 mbolŋge minyoka Israel tuku tugu 12 ta kilmba pilenŋamŋigaig.

²⁹ Ande nu ye tuku ŋga nuŋe wande, tira kat nuŋe, kulim kat nuŋe, ina mam kat nuŋe, kutu kat nuŋe, nuŋe kilke agar kame tanar kusrekate ta nu agar kusrekate ta kitek gudommba kilmba nu abo tugu ŋak minmba minamŋat.

³⁰ Ata. Nane afu kile tumailamŋge minig ta nane ŋgumnem kanŋaig. Afu kile ŋgumnemŋge minig ta nane tumailam kanŋaig ŋgina.

20

Piro tango piya kilnaig tuku yaba pasa

¹ Kile Yesus nu sakina: Kuate nuŋe gageu lafunu niŋgit wam ta piro miro tango ande wam kina tanar. Nu maratukuk tinŋa ki nda promba minna le mbal afu nu tuku grep piro mbolŋge pirokam tuku sota kilam kina.

² Nu kina ka afu kanjerka ki ndindo tuku piya niŋgam tuku saniŋgina le nane woka tango ta tuku piro mbol kinaig.

³ Ki kanum 9 mbolŋge nu man kumba ka maket mbolŋge afu nane ake minnaig ta kanjerka saniŋgina:

⁴ Tane pirokam idusmba kande tane ye tuku piro mbol kape le ye tane piya kumumbi tinŋamŋit ŋga saniŋgina le nane kinaig.

⁵ Ki kanum 12 mbolŋge ki kanum 3 mbolŋge nu man wam ndui ta ndo kina.

⁶ Tanamba ki kanum 5 mbolŋge nu man kumba ka afu ake minnaig ta kanjerka saniŋgina: Ndanam tane ake tin minig le ka furirte ŋga saniŋgina le nane nu sanaig:

⁷ Afuŋe sine piro nda siŋig ŋginaig le nu ndek saniŋgina: Tane kumba ye tuku piro mbolŋge pirokap ŋgina le nane kinaig.

⁸ Ki butunga furirna le miro tango nu nuŋe piro kulat tango sana: Piro mbal wika nane piya niŋga. ŋgumnemŋa prowaig ta mbolŋge tugu pilmba ka ka maratukuk prowaig mbolŋge bitekŋga ŋga sana le

⁹ piro kulat tango nu mbal afu furiram piro tugu pilnaig ta wika ki ndindo tuku piya kumumbi niŋge likina.

¹⁰ Tanana le mbal maratukuk pronaiŋ ta nane wam ta kanjermba sine ndametin man

lato kilamŋig ŋga idusnaig ta kuga. Nane mata ki ndindo tuku piya ndo kilnaig.

¹¹ Tanamba nane gubra tumba ka piro miro tango sanaig:

¹² Mbal te nane ait fagnu ndo pirokaig a. Sine maratukuk tinŋa piro tugu pilmba ka ka kiŋe sine pasoka mundusiŋmba piro karenkigig le furirte. Ndanam saka ne sine nane ndon piya kumu kumu siŋgat ŋga sanaig le

¹³ piro miro tango nu nane tuku ande lafumba sana: Mata, ye ne mbolŋge mbar ndawit. Ne ye ndon pasa katmba nanŋe piro tuku ki ndindo tuku piya tam tuku wokatae.

¹⁴ Ne nanŋe ndametin ta tumba kaye. Ye yiŋe nzalimbi nane afu furiram prowaig ta ne ndon kumu kumu ndametin niŋgam iduset.

¹⁵ Ndametin te yiŋe ndametin. Ye afu niŋgam bafuwi ta niŋgam kumuŋ. Ndanam saka ye warknyumba minet le ne ye tuku gubra tat ŋga sana.

¹⁶ Kile Yesus nu tenemba saniŋgina: Afu ŋgumnemŋge minig ta tumailam kanŋaig. Afu tumailamŋge minig ta ŋgumnem kanŋaig ŋga saniŋgina.

Yesus nuŋe kamam tuku sanu keŋna (Markus 10.32-34; Lukas 18.31-34)

¹⁷ Yesus nane Yerusalem kumbange nu nuŋe dubiwanu tango 12 ndo kilmba kile Yamokka saniŋgina:

¹⁸ Tane isap. Sine mbumba Yerusalem kanŋig. Ka ambenŋe nane afu ye Ndindo Katesek Tango tumba pris gabat kusem pasa bitekŋganu mbal tuku wai mbolŋge pilwaig le nane ye te-tiyumba kumwa ŋga sakamŋaig.

¹⁹ Nane kasomok mbal tuku wai mbolŋge ye pilwaig le nane ye maim maim te-sumba ŋgusyuaig sulumba ail kazrai mbolŋge ye baleyamŋaig. Ye kumi le mara keŋnu mbolŋge Kuate nu man ye te-tiyamŋat ŋga saniŋgina.

Yakobus le Yohanus nale sugo minam tuku sakinaik (Markus 10.35-45)

²⁰ Sebedeus tuku kiŋo armba Yakobus le Yohanus ina nakilenŋe nale kilmba ka Yesus tugumŋge dagol tidronga nu agar yabanana le

²¹ nu ndek kusnana: Ame agar tuku ne ye yabanyate ŋgina le nu ndek sana: Ne yiŋe kiŋo ar te ma nika le ne nanŋe gageu kulatka mina le inum ne tuku ndinamŋge inum ŋaijamŋge minyokuwaig ŋga iduset ŋgina.

²² Tanakina le Yesus nu lafumba sanikina: Tale wam yabanik ta tugunu tale gilai. Ye kule kaglinu nyamŋit ta tale mata nyam

kumuŋ e ŋga sanikina le nale sakinaik: Au. Sile kumuŋ ŋginaik.

²³ Tanjakinaik le Yesus nu nale sanikina: Son. Ye kule kaglinu nyamuŋgit ta tale mata nyamuŋgaik ta ye tuku ndinamuŋge ko ŋaŋamuŋge afu taŋamba kile-minyokam tuku ta ye miro kuga. Yiŋe Mam nu taŋgo afu madiniŋgina nane ndo ma ta mbolŋge minyokamuŋgaig ŋga sanikina.

²⁴ Nu dubiwanu taŋgo 10 wam ta isnaig sulumba nale aba nuŋe tuku palseŋniŋgina le

²⁵ Yesus nu nane te yalpe ŋga wika saniŋgina: Kasomok mbal tuku gabat sugo nane pasa saŋgrinu ŋak minig ta tane kila. Gabat afu nane kumnemuŋge minig ta nane mata taŋgo pino nane kukul te-niŋmba matuk kinig ta

²⁶ Tane maŋau ta ke ndakap. Tane ŋgamukuŋge ima nu suŋgo minam idusmba ndeta nu tane ŋakmba tuku piro taŋgo minwa.

²⁷ Tane ŋgamukuŋge ima nu kulat taŋgo minam idusmba ndeta nu tane ŋakmba tuku piro taŋgo taŋaŋ minwa.

²⁸ Ye Ndindo Katesek Taŋgo ye mata taŋgo pino ye sinzaŋyuwaig ŋga pro ndawen. Ye nane sinzaŋniŋmba yiŋe ŋgarosu kumam tuku pilmba nane gudommba muskil kiletidiŋge niŋgam tuku prowen ŋga saniŋgina.

Yesus nu taŋgo armba am tukulkanu wakeikina

(Markus 10.46-52; Lukas 18.35-43)

²⁹ Yesus nane Yeriko kusrewam bafunaig le taŋgo gudommba nu dubimba kinaig.

³⁰ Taŋgo armba nale am tukulok ndin makembiŋge minnaik. Nale Yesus kina ta afuŋge sanikinaig le ismba nale ndek wi kuenjka sanaik: David tuku mbuŋ suŋgo, ne sile sinanu tursika ŋga sakinaik.

³¹ Tanjakinaik le maŋgur suŋgo nale maninkuwaik ŋga sanike likinaig kande nale lato lato wika sakinaik: David tuku mbuŋ suŋgo, ne sile sinanu tursika ŋga saka minnaik.

³² Taŋamba saka minnaik le Yesus nu tiŋga nale kusnanikina: Ye ame wam tale mbolŋge ki ŋga idusik ŋgina le

³³ nale ndek nu sanaik: O Suŋgo, sile tuku am wakeika ŋginaik.

³⁴ Tanjakinaik le Yesus nu nale sinanikmba nale tuku am kigrekinina kande am maraŋga mambilnaik sulumba nu dubimba kinaik.

21

Yesus nu gabat suŋgo taŋaŋ Yerusalem kina

(Markus 11.1-11; Lukas 19.28-40; Yohanus 12.12-19)

¹ Yesus nane kumba ka Yerusalem patunaig sulumba Betfasi tumbraŋ Olif tabe patumba Yesus nu nuŋe dubinaig taŋgo armba sanikina:

² Tale tumbraŋ si kumba bitekuŋga donki ande fat ŋak pannaig le tiŋ minik ta kangerkamŋgaik. Kangerka muli kuklinikmba kilmba ye tugum te yalpe.

³ Ande nu tale kusnatikuwa kande tale nu sawap: Suŋgo nu donki te piro ŋak ŋga sawap. Tanjakap le nu pitik ndo maye kilmba kape ŋga satikamuŋgat ŋgina.

⁴ Yesus nu nale taŋamba wam pagukina ta o buk tuan taŋgo ande pasa sakina ta kumuŋgina. Nu teŋemba kuyarna.

⁵ Sion tumbraŋ suŋgo sawap le nuŋe taŋgo suŋgo kangerwa. Nu ŋgannu nyu kugatok taŋaŋ donki fat mbolŋge minyoka donki ŋak nu tugum prote ŋgina. *Sakaria 9.9*

⁶ Yesus nu nuŋe dubinaig taŋgo ar ta wam pagukina le nale ka kumunaik.

⁷ Nale donki nuŋe fat ndoŋ kilmba Yesus tugum pronaik sulumba naŋgine kumiŋ kilmba muskilnu mbolŋge farnaig le Yesus nu poŋga minyokina.

⁸ Taŋana le maŋgur suŋgo ta nane naŋgine kumiŋ kilmba ndinŋge farniŋmba afu nane ail wai kugerka kilmba pro ndinŋge farniŋge likinaig.

⁹ Taŋamba kile afu Yesus tumailamuŋge afu ŋgumnemuŋge nane kumbaŋge wikaraumba sakinaig:

Sine David tuku mbuŋ tuku nyu te-duŋgube o.

Taŋgo te Suŋgo tuku nyu mbolŋge prote.

Nu Suŋgoŋge nyaro tuwa o.

Sine Suŋgo Kuate tuku nyu te-duŋgube o ŋginaig. *Mune 118.26*

¹⁰ Nane taŋamba kumba minnaig le Yesus nu donki ŋak Yerusalem biteku prona le tumbraŋ suŋgo ta tuku taŋgo pino ŋakmba pিরerek purka taŋgo ta imaŋge ŋginaig le

¹¹ nane maŋgur suŋgo nu dubinaig ta nane ndek sakinaig: Taŋgo te Yesus. Nu tuan taŋgo. Nu Nasaretnu Galilea ma tugu mbolok ŋginaig.

Yesus nu Yerusalem kusem wande suŋgo wakeina

(Markus 11.15-19; Lukas 19.45-48; Yohanus 2.13-22)

¹² Kile Yesus nu Yerusalem kusem wande suŋgo ta sinam kumba ka kawaŋ taŋge nane afu agaŋ ndende piyaniŋginaig afu piyaniŋmba kilnaig ta nane ŋakmba kogronjina sulumba nane ndametiŋ muŋgu walka minnaig mbal tuku mbain kilmba kile-panka afu umaŋ kurinum piyawam tuku pitikinaig mbal tuku minyo mbili mata kile-panka pitaike likina.

¹³ Tanjamba nu nane saningina: Kuyar pasa nu tenjemba sakate.

Ye tuku wande ta mbarinyam tuku wande.

Tane wande te mbilmba kuayar tanjo tuku wande tanaj pilig ngate. *Aisaia 56.7; Yeremia 7.11*

Yesus nu tanjamba nane saningina sulumba ¹⁴ nu kusem wandek sinam tanje minna le afu am tukulok afu kupe njaigonu nane gudommba nu tugum pronaig le nu nane wakeike likina.

¹⁵ Tanjana le kinjo kame nane kusem wandek sinam tanje wikaraumba sakinaig; Sine sinjine sunjo David tuku mbun tuku nyu tedungube o nga saka minnaig.

Tanjamba minnaig le pris gabat kame kusem pasa biteknjanu afu ndon Yesus nu wam kitek sangrinu ke likina le kanjerka kinjo kame tuku zigna ta ismba nane palsejnigina le

¹⁶ nane Yesus sanaig: Nane ne tuku sakade ta ne nda isit e nginaig le Yesus nu lafumba saningina: Ye iset. Tane kuyar pasa ande bur ndakade e? Pasa ta nu tenjemba sakate.

Ne kinjo kame fonfon kinjo dabronu turmba tumningit le ne tuku nyu kumumbi te-dunngade ngate. *Mune 8.3*

¹⁷ Tanjamba saningmba Yesus nu nane kusreka mayok ka tumbran sunjo kusremba ka Betani tumbran promba tanje minna.

*Yesus nu ail ande taprana
(Markus 11.12-14,20-24)*

¹⁸ Mafena le nane man luka Yerusalem kambim saka kumba ka ndinngge Yesus nu gubana le

¹⁹ nu fik ail ande ndin makembinge tin minna ta alonu kilmba nyam saka tugum kumba mambilna kande kuga. Nu wajenu ndo kanjerkina. Tanjamba nu fik ail ta sana: Ne man alowe nda nga sana. Nu tanjaka sakina le ait ndui ta mbolngge ndo ail ta wajenu karengge sulunaig.

²⁰ Tanjanaig le nuje dubinaig mbal nane piriri njayomba sakinaig: i ... Ame manau tanaj a. Fik ail te pitik ndo wajenu karengge suluwaig nginaig le

²¹ nu lafumba nane saningina: Ye sinjka satinngamngit. Tane Kuate nu kumun nga wamdus tero ndakap ta ye fik ail mbolngge manau kit tanjamba tane mata kam kumun. Ta ndo kuga. Tane tabe si samba ne goka tinnga yu buto sinam kaye nga sawap ta nu tanjawanngat.

²² Tane Kuate nu kumun nga yabanap ta nu kumumbi tinngamngat nga saningina.

*Imanje Yesus kukulna nga nane nu kusnanaig
(Markus 11.27-33; Lukas 20.1-8)*

²³ Yesus nu man kusem wande sunjo sinam kumba ka tanje pasa kuklimba tumningmba minna le pris gabat kame Israel mage mage afu pro nu kusnanaig: Imanje ne kukulnina le ne wam kame te ke likate? Imanje ne sanjri tinmba kukulnina nga kusnanaig le

²⁴ nu ndek nane saningina: Ye mata tane wam ande kusnatingi le kumumbi lafuwap ta imanje ye wam kame te kam tuku kukulyina ta tane kila satinngamngit.

²⁵ Imanje kule pisne piro Yohanus tuna? Kuatenge e ko tanngonge ngina.

Tanjakina le nane ka kasomngge nanjine nanjine munju kusnanja sakinaig: Sine ndanjamba sabe. Sine Kuatenge nga sabe ta ndanjam tane Yohanus tuku son nda nginaig ngamngat.

²⁶ Ko sine tanngonge ndo ngube ta tanjo pino nane sine mbolngge wam njayonu kamngai. Manjur sunjo te nane njakmba Yohanus nu Kuate tuku tuan tanjo nga idusde nginaig.

²⁷ Tanjamba nane Yesus tuku pasa lafumba sakinaig: Iyo. Sine gilai nginaig le nu ndek nane saningina: Ariya. Ye mata imanje kukulyina le wam kame ke liket te satinngge nda ngina.

Kinjo armba tuku yaba pasa

²⁸ Yesus man lato sakina: Tane pasa te ismba ndanjamba idusamngai. Tanjo ande nu kinjo armba njak minna. Nu kumba ka nuje kinjo mulum ta sana: Kinjo, kite ne kumba ka grep piro mbolngge piroka nga sana le

²⁹ kinjo ta mam nuje sana: Ye mbulit ngina. Tanjakina ta mine minemba nu wamdus biye mbilmba tinnga pirokam kina.

³⁰ Kile tanjo ta nu man kumba ka maib nuje pasa ndui ta ndo sana le nu lafumba sakina: Ta maye. Ye kanngit ngina ta nu kine ndakina.

³¹ Tane ndanjamba idusde. Kinjo ndan mam nuje tuku pasa kumumba kina nga kusnaningina le nane ndek lafumba sakinaig: Kinjo mulumngge nginaig.

Tanjakinaig le Yesus nu kusem gabat mbal ta saningina: Ye sinjka satinngamngit. Takis kilanu mbal pino tanjo didik farde mbal nane tane litinjmba ambonga Kuate tuku gageu mayok kinig.

³² Yohanus nu manau tinreknu tumtingina le tane son nda nginaig. Takis kilanu mbal pino nane tanjo didik farde nane nu tuku pasa ismba son nga nanjine manau njaigonu kusrekinaig. Nane tanjanaig le tane wam ta kanjerkinaig sulumba ngamungal biye mbilmba nu tuku pasa mata son nda nginaig nga saningina.

*Piro tanjo njaigonu tuku yaba pasa
(Markus 12.1-12, Lukas 20.9-19)*

³³ Yesus nu manj sakina: Tane yaba pasa ande te mata isap. Kilke miro tango ande nu grep piro nguka fondembi kormba nu grep alonu firfirmba kulenu kilam tuku nguruj wakeina sulumba piro kulatkam tuku wande kuennu o mbolok pilna. Piro njakmba denjpurmba nu piro mbal kilmba patika nu tinga kilke kise mbol kina.

³⁴ Kina ka tanje minmba ma ma grep alonaig le kamusmba alonu kilam tuku nu mbal afu kukulningina le piro tango tugum kinaig.

³⁵ Kumba ka pronaig le nane kanjerka kilmba ande tumba panijtumba inum tumba balemba ande ndamembi balemba tanjamba tanjamba ke likinaig.

³⁶ Nane tanjanaig le kilke miro nu ambonja kukulningina ta limba manj gudommba kukulningina le nane mbolnje mata wam ndui ta ndo ke likinaig.

³⁷ Tanjanaig le piro miro nu nuje kinjo nuje kukulna le nane tugum kina. Nu tenjemba isdusna: Nane nu kanjermba ye tuku kinjo nga mapewamnggaig nga idusna.

³⁸ Tanjana le piro mbal nane nu prona le kanjermba sakinaig: Tango ilit si nu mam nuje tuku agarj ndende njakmba kilam tuku nyu njak. Sine nu balebe sulumba piro te singine tube nga sakinaig.

³⁹ Tanjaka nane nu biye timba buknginaig le kilim kina le tanje balenaig le kumna.

⁴⁰ Ye tane kusnatinget. Piro miro tango nu tango kame ta tugum promba nane mbolnje ame wam kamngat nga kusnaningina le

⁴¹ nane afu nu sanaig: Nu piro mbal njaigonu ta kume njayonu ningguwa sulumba nu piro tango afu kitek kilmba patikamngat. Alonu kilig ait mbolnje nane alonu kilmba nu tumba minamnggaig nginaig.

⁴² Tanjakinaig le Yesus nu nane saningina: Kuyar pasa ande te tane bur ndakade e?

Ndame sunjo ande wande pilig mbal gisleknu nga te-sinaig ta kile wande ta tuku ndame njakmba nu mbolnje sanjri tingade.

Sunjo nuje wam ta kina le sine kanjermba pিরerek purka gare toreg njate. *Mune 118.22*

⁴³ Ta tuku ye tane satinjamngit. Kuate nu tane Israel kile-sika mbal kise nuje gageu tuku madinjguwa le alonu kumumbi kile-mayokkamnggaig ngina.

⁴⁴ [Ande nu ndame sunjo ta mbolnje baringa ndekuwa ta nu isu ngurnjgurmba nu kumamngat. Ndame sunjo ta tango ande mbolnje ndekuwa ta nu du firfirmngat.]

⁴⁵ Pris gabat kame Farisi mbal ndonj nane yaba pasa kame sake likina le ismba nu nane tuku sakina ta katesenaig sulumba

⁴⁶ nane nu biye tiwam tuku ta manjur sunjo nane nu tuan tango nga sakinaig

tukunu nane tango pino tuku kuru-kurukinaig.

22

Pagumba nye sunjo tuku yaba pasa (Lukas 14.15-24)

¹ Yesus nu manj yaba pasa ande saningmba sakina:

² Kuate nu nuje gageu wike likate wam ta gabat sunjo ande nuje kinjo pino tam tuku pagumba nye sunjo pilna tanjan.

³ Ait kumungina le nu nuje piro tango kukulningina le kumba ka buk saningina mbal ta kilam kinaig. Nane kumba nane saninginaig kande nane njakmba mbule sulu-naig.

⁴ Kile gabat sunjo nu piro tango afu saningina: Tane kumba ka mbal buk saningina ta tenjemba saningap. Nu makau ande pailnu fatnu afu kuya njak turmba bale farmba nyamaganj kilmba pagumba kile tane tairnga minit. Nuje kinjo pino tam tuku pagumba nye ta mbol prowap nga saningap ngina le

⁵ nane kumba ka saninginaig kande nane ismba ake pasa sakanu sukmba ande nu tinga nuje piro mbol kina le ande nu tinga nuje ndametinj piro kam kina le

⁶ nane afu tinga nu tuku piro mbal ta kilmba njaigo siglika bale farnaig.

⁷ Tanjanaig le gabat sunjo nu wam ta ismba nu gubra tumba nuje kame mbal kukulningina le nane kumba ka nane bale far sulumba nane tuku tumbranj piynaig le ugra.

⁸ Kile nu nuje piro mbal afu saningina: Pino tam tuku pagumba nye buk kuanekit ta saningina mbal ta nane nda prowaig.

⁹ Tane kumba ka tumbranj sunjo tuku ndin njakmba dubike lika tango njakmba kanjerka pagumba nye te mbol prowam tuku saningap ngina.

¹⁰ Tanjakina le nane kinaig ka ndin njakmba dubike lika mbal magenu njaigonu turmba kile-siglika njakmba kilmba pronaig le pino tam tuku pagumba nye ta tuku wande kumungina.

¹¹ Gabat sunjo nu pronaig mbal ta kanjerkam wandek sinam kumba ande nu pagumba nye tuku kuminj tinge ndaka ake kuminj tingina ta kanjerna sulumba

¹² tango ta sana: Mata, ne ndanjam ake te prowat. Ne pagumba nye tuku kuminj tingam kuga nga kusnana le nu kikonu maninok minna.

¹³ Kile gabat sunjo ta nuje piro mbal saningina: Tango te kupe wai ndaleka bukngap le mayok ka ma make sunjo sinam kuwa. Ma ta mbolnje minamnggaig mbal nane malmbi sunjomba maketinj tiknga minamnggaig ngina.

14 Kuate nu nane gudommba nuŋe gageu minam tuku wikate ta nane ndui ndui ndo nu tuku gageu minam tuku madiniŋgit nga saniŋgina.

*Takis pankam tuku pasa
(Markus 12.13-17; Lukas 20.20-26)*

15 Farisi mbal nane kumba ka nanŋine nanŋine saka ismba nu ame pasa mbarwa le biye tibe nga ndin sotinaig.

16 Tanjamba nane nanŋine dubinaig mbal afu Herodus dubinaig mbal afu ndonj kukulniŋginaig le Yesus tugum promba sanaig; Tum Tanjo, ne tanjo tugusek ta sine kila. Ne ande tuku kiko ndanate. Ne tanjo nyu jak tuku kuru kuru ndakate. Tanjo jakmba Kuate tuku manjau dubikam tuku tumsingit.

17 Ne sine sasiŋga. Sine Zu mbal siŋgina tukul manjau dubimba Rom gabat Sesar takis tambim kumuj e? Ne ndanjmba iduste nginaig.

18 Nane Yesus yabri paknaig ta nu kate-semba nane saniŋgina: Tane yabri tanjo ndo. Ndanjam ye tagoyade?

19 Takis ndametinj ande tumba pro ye tumyap ngina le nane ndametinj ande tumba pro nu tunaig.

20 Tanjanaig le nu ndek nane kusnaniŋgina: Ndametinj te mbolŋge ima tuku kanu. Ima tuku nyu minit nga saniŋgina le

21 nane ndek sakinaig: Sesar tuku nginaig le Yesus nu nane teŋenmba saniŋgina: Ata. Tane gabat sunjo Sesar kumnemŋge minig. Nu tambim tuku aganj sakate ta nu tape. Kuate nu aganj tambim tuku sakate ta Kuate tape ngina.

22 Tanjakina le nane pasa ta ismba pirerek purka nu kusremba luka kinaig.

*Kummba manj abonjam tuku pasa
(Markus 12.18-27; Lukas 20.27-40)*

23 Ki ndui ta mbolŋge Sadusi tanjo afu Yesus tugum pronaiŋ. Sadusi mbal nane tanjo kummba manj tinje nda nga idusmba minig tuku. Nane Yesus kusnanaig:

24 Tum Tanjo, Moses nu teŋenmba kuyarna: Tanjo ande kummba pino kuembol kiŋo kugatok kusrewa le maib nuŋeŋge pino ta tumba aba nuŋe tuku kiŋo te-pilwa nga kuyarna.

25 Ariya. Ma te mbolŋge tanjo ande maib kat nuŋe 7 minnaig. Aba nanŋine pino ande tina sulumba minna ma ma kiŋo kugatok kumna le mambo nuŋe dubiknu nu pino ta tina.

26 Nu tumba minmba ma ma nu mata kiŋo kugatok kumna le mambo nuŋe keŋnu nu mata tanjana. Tanjamba tanjamba nane 7 ta pino ndui ta ndo tumba ka ka kiŋo kugatok kume farnaig le

27 ngumneŋga pino kuembol nu mata kumna.

28 Ata. Ne kumanu mbal tinjamŋgaig nga sakate ta tanjo 7 ngamukŋge nu ima tuku pino minamŋga? Nane jakmba pino ndui ta ndo tinaig nga Yesus sanaig.

29 Tanjakinaig le nu nane saniŋgina: Tane Kuate tuku kuyar pasa nu tuku sanjri tane wamdus pulu ndatingit. Ta tuku tane wamdus mbarde.

30 Nane kumanu mbal abonja tinja Kuate tuku enjel suk minamŋgaig. Nane munju kile nda.

31 Tane kumanu mbal tinje nda nga idusmba sakade ta pasa ande sine jakmba isam tuku Kuate nu sakina ta tane bur ndakade e? Pasa ta teŋenmba sakate.

32 Ye Abraham Isak Yakob nane tuku Mbara Sunjo minet nga sakate. Abraham nane kume likinaig ta nduiye ngisikinaig kande Kuate ye nane tuku Mbara nga Moses sa ndana kande. Nu abo jak minig mbal tuku Mbara nga saniŋgina.

33 Tanjakina le manjur sunjo Yesus tuku tum pasa ta isnaig sulumba piriri njonaiŋ.

*Tukul pasa sanjgrinu
(Markus 12.28-34; Lukas 10.25-28)*

34 Yesus nu Sadusi mbal tuku pasa te-ibenja le nane pasa kugatok minnaig ta Farisi mbal nane wam ta ismba nane jakmba pro Yesus tugumŋge mangurkinaig.

35 Tanjamba nane tuku ande nu kusem pasa bitekŋga sakanu tanjo Yesus tagowam tuku kusnana:

36 Tum Tanjo, tukul ndanj tukul jakmba liniŋmba mbolŋge minit nga kusnana le

37 nu lafumba sana: Tanjine Sunjo Kuate tane nu tuku kume purmba tanjine ngamunjal abo guwa wamdus jakmba nu tape.

38 Tukul pasa ta tukul jakmba liniŋgit.

39 Tukul ande tanjan nu dubiknu teŋenmba. Tane tanjine njarosu tuku kume purde tanjamba ndo tane tugumŋge minig mbal tuku kume purap.

40 Tukul arma ta tukul pasa afu tuan tanjo kame tuku pasa ta jakmba tuku tugu minik nga sana.

*Yesus nu Kristus tuku nane kusnaniŋgina
(Markus 12.35-37; Lukas 20.41-44)*

41 Farisi mbal nane tanje mangurka minnaig le Yesus nu nane kusnaniŋgina:

42 Kuateŋge madina tanjo Kristus nu ima tuku mbunj nga idusde nga kusnaniŋgina le nane sakinaig: Nu David tuku mbunj nginaig.

43 Tanjakinaig le nu nane saniŋgina: Ta son ndeta Tukul Guwa nu ndanjam David wamdus tuna le nu Kristus tuku saka nu ye tuku Sunjo nga teŋenmba kuyarna.

44 Sunjo Kuate nu ye tuku Sunjo sana: Ne ye tuku ndinam kumam teŋge sanjri jak minyok mina le ma ma yeŋge ne tuku ngueu mbal jakmba kile-ibenjka ne

tuku kupe kumnemnje patikamngit
ngina. *Mune 110.1*

⁴⁵ David nu tanjamba kuyarmba nu ye tuku
Sunjo ngina. Ata. Nu David tuku mbunj ndo
e ko nu David tuku Sunjo ngina.

⁴⁶ Nu tanjamba kusnaningina ta njakmba nu
tuku pasa lafuwam fugumba maninok
minnaig. Tanjamba nane ki ait ta mbolnje
ngumneŋga mata nu kuru-kuruka wam
ande kusna ndanaig.

23

Israel gabat kame tuku manjau

*(Markus 12.38-40; Lukas 11.43-46;
20.45-46)*

¹ Kile Yesus nu nuŋe dubiwanu tanjo
manjur sunjo ta turmba saningina:

² Kusem pasa tugunu biteknganu mbal
Farisi mbal nane Moses tanjaŋ tukul pasa
biteknga sanu tuku ndo piro ta biyig ta

³ nane sakade pasa ta nane kumu ndade.
Tane nane sakade ta dubikap sulumba nane
tuku manjau dubi ndakap.

⁴ Nane tukul manjau gudommba aganj
pitanu tanjaŋ tanjo mbolnje patika minde
bada sunjo ningig ta nane nangine mironj
fudinmba tur ndakade.

⁵ Nane afunje kangerkuwaig nja nane
tanjo am mbolnje wam magenu kade.
Nane tukul pasa patinu tuku ningot
wakeika tukul pasa kuyarka sigrika tumail
mbol wai mbol kusmba njak likade. Nangine
tawi mbolnje nzale kugennu wakeikade.

⁶ Nane pagumba nye sunjo ko kusem
wandeknje nane tanjo tumailamnje
minyokam tuku nzaliningit.

⁷ Nane maket mbolnje lika tanjo nane
sugo nja kaiyeninguwaig nja kilba pilig.
Afunje nane kangerka tum tanjo ngade le
nane gare sunjonig.

⁸ Tane tanja ndawap. Ande nu tane tum
tanjo nguwa kande tane nu peuwap. Ndindo
ndo nu Tum Tanjo minit. Tane njakmba
kumu kumu tira minig.

⁹ Kilke te mbolnje gabat tanjo ande yiŋe
mam nda ngap. Tane tuku Mam ndindo nu
samba mbolnje minit.

¹⁰ Afunje tane sugo nguwaig kande tane
nane peuningap. Tane tuku Sunjo ndindo
ndo minit. Nu Kristus.

¹¹ Tane ngamuknje ima nu sunjo minam
idusmba ndeta nu tane njakmba tuku piro
tanjo tanjaŋ minwa.

¹² Ande nu nuŋe nyu payamkuwa ta Ku-
atenje nu tuku nyu te-ibenjamngat. Ande nu
nuŋe nyu yabukuwa ta Kuateŋe nu tuku
nyu te-mayokamngat.

Kusem gabat mbal tuku yabri manjau

(Markus 12.40; Lukas 11.39-44; 20.47)

¹³ Kusem pasa tugunu biteknganu mbal
Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tane

nane afu Kuate tuku gageu kambim
tuku ndin tukulde. Tane Kuate tuku gageu
mayok kambim mbulmba nane afu mayok
kambim bafude le nane peuningig.

¹⁴ [Osese. Kusem pasa biteknganu mbal
Farisi mbal tane pino kuembol kame tuku
aganj ndende didika kile-suluwe ningig.
Tangine njayonu ta yabukam tuku tanjo am
mbolnje Kuate yabanj kuende. Ta tuku tane
pa lato tamngai.]

¹⁵ Osese. Kusem pasa biteknganu mbal
Farisi mbal tane tangine dubikanu tanjo
ndindo ndo te-silinu tuku yu mbol mbol
kilke mbol mbol sota ma masken kinig.
Ande tane dubikate le tangine yabri manjau
ta tumde le nu tane litinjmba pa sunjo njayo
tam tuku minit.

¹⁶ Tane am tukulok minmba tugusemba
ndin tum ndaningig mbal ose. Tane
tejenmba sakade. Ande nu nuŋe pasa sangri
pilewam tuku kusem wande nyun tate ta
ake. Nu kusem wande sinamnje golmbi
wakeikainaig aganj kame nyun kilig ta nu
nuŋe pasa ta kumuwa ngade.

¹⁷ Tane am tukulok nginngan mbal ndo.
Gol kame ta Kuate tuku wande sinamnje
minig tukunu nane tukul. Kuate tuku
wande ta gol kame lininjig.

¹⁸ Tane tejenmba mata sakade. Ande nu
nuŋe pasa sangri pilewam tuku Kuate tuku
atrau mbain nyun tate ta ake. Nu atraukam
tuku aganj mbain mbolnje minit ta nyun
tate ta nu nuŋe pasa ta kumuwa ngade.

¹⁹ Tane sipka am tukulok mbal ndo.
Atraukam tuku aganj ta atrau mbain
mbolnje minit tukunu nane tukul. Atrau
mbain ta atrau aganj lite.

²⁰ Ta tuku ande nu nuŋe pasa sangri pile-
wam tuku atrau mbain nyun tate ta aganj
mbain mbolnje minit ta turmba nyun tate.

²¹ Ande nu nuŋe pasa sangri pilewam
tuku wande sunjo nyun tate ta Kuate nu
wande ta mbolnje minit nu turmba nyun
tate.

²² Ande nu nuŋe pasa sangri pilewam
tuku samba nyun tate ta nu Kuate tuku
minyog mbili sunjo turmba nyun tumba Ku-
ate nu ta mbolnje minit nu mata nyun tate.

²³ Kusem pasa biteknganu mbal Farisi
mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tane tukul
ande dubimba piro karenka aganj fonfon
nguna ilinu njakmba manjur 10 patika
ande Kuate tuwig. Tane tanjade sulumba
tane tukul manjau sugo kusreka manjau
tinreknu mape manjau tanjo pino ngamuknje
ke ndaka tangine piro tugusemba biye
ndakade. Tane tukul sugo ta turmba kade
kande maye kande.

²⁴ Tane am tukulok minmba tanjo pino
tugusemba ndin tum ndaningig. Tane
ngailmbo kule sinamnje kangermba pitaide

sulumba kamel kule sinamnge minit ta kanger ndamba kule tur njinkade.

²⁵ Kusem pasa biteknanganu mbal Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tane tanjine waim nza sangilnu minya mayede ta tanjine ngamungal aganj ndende gudommba kilam tuku piririmba aganj terokam tuku wamdus liganu minig.

²⁶ Farisi mbal tane am tukulok minig. Tanjine waim nza sinanu kutur njakmba ta sauka minya mayewap le sangilnu turmba kau prowa.

²⁷ Kusem pasa biteknanganu mbal Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tanjo kumu mbolnge ndame suku kaukauk mindepiye mayenu prote ta sinam tanje isu menja mundurkate tanaj tane minig.

²⁸ Tane tanjo am mbolnge tinjeknu ndo minig. Tanjine ngamungal sinamnge yabri manjau kutur manjau ligmba menja minig.

²⁹ Kusem pasa biteknanganu mbal Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tane tuan tanjo kame tuku kumu mbolnge ndame magenu patika tanjo tinjeknu tuku kumu mbolnge mindepiye mayenu patika sakade:

³⁰ Sine tuku mbun kame tuku ait mbolnge sine mingen kande nane tuan tanjo kame tuku ndare kutuwe ninginaig ta sine nane ndon ulendi ndakigen kande ngade.

³¹ Tane tanjamba pasa sakade ta tanjine tugu te-mayokde. Kuate tuku tuan tanjo kame bale farninginaig mbal ta tane nane tuku fat ngade.

³² Ese. Tane tanjine mbun kame tuku manjau njaigonu ta tuturap le sunjokuwa.

³³ Tane mber njaigonu tuku fat. Tane pa njonu tam tuku minig. Tane pa ta laipam tuku ndin kuga.

³⁴ Ta tuku ye tuan tanjo kame tanjo wamdus kuyar magenu Kuate tuku pasa kukliwam tuku kukulningi le tane tugum prowaig le tane nane afu kilmba bale farka afu ail kazrai mbolnge patikamngaig. Afu tanjine kusem wandeknge ngusniymba afu kilmba amsesekap le nane kua ka sili-silimba tumbraj njakmba mbol kine prowamngaig.

³⁵ Tane tanjap le tanjo tinjeknu kilke te mbolnge bale farde ta nane njakmba tuku ndare tanje tane pasokamngat. Abo abo tanjo tinjeknu Abel nu tugu pilmba ndare kutukina. Ta tuturmba kumba ka nane Berekia tuku kijo nuje Sakaria nu Ku-ate mbarinjam tuku mbain atrau mbain ngamuknge minna le nane pro nu balemba ndare kutunaig.

³⁶ Ye sinja satingamngit. Nane njakmba ndare kutuninge likinaig ndare tanje tane pasokamngat nga saningina sulumba sakina:

³⁷ O Yerusalem, Kuate nu buk tuan tanjo kame kukulningina le ne kilmba bale

farmba afu ndamembi bale farningina. Teg inonu fat kilmba tawo sirite tanaj ye tane kilmba tawo siriwam bafuwet le tane ye ram kua kinig.

³⁸ Tane isap. Kile Kuate nu tane ngamuknge mine ndakate.

³⁹ Ye tane satinget. Tane ye nda kangeryap sulumba manj kangeryumba ndek sakamngaig. Ne Sunjo tuku nyu mbolnge prote. Sunjonge ne nyaro tinwa nga sakamngaig ngina.

24

Yesus nu kusem wande njayongam tuku sakina

(Markus 13.1-21; Lukas 21.5-6)

¹ Yesus nu mayok ka kusem wande sunjo ta kusremba kumba minna le nuje dubinaig mbal nane nu tugum promba kusem wande sunjo ta tuku wande magenu njakmba kanjgerkuwa nga nu samba tumnaig le

² nu ndek nane saningina: Ye sinja satingamngit. Tane wande njakmba kanjerkade te ngumnenja ndame njakmba munju sailka mine nda. Afunge sambrininguwaig le njakmba kutusewamngaig ngina.

Kilke tugu kugawam tuku pasa

(Markus 13.3-37; Lukas 21.7-36)

³ Nane kumba ka Olif tabe mbol promba Yesus nu minyokina le nuje dubinaig tanjo nanenge ndo nu tugum promba sanaig: Ne kusem wande njayongamngat nga sasingat ta ginu mara prowamngat. Sine ame manjau kanjgermba ne prowam tuku ait kilke te kugawam tuku ait patukate nga idusmba katesewamngig nginaig le

⁴ nu ndek lafumba saningina: Tane rironj mayewap. Nane afu gudommba pro tane yabritinmba

⁵ ye tuku nyu tumba ye Kristus Ku-atenje madiyina tanjo nga nane gudommba didikuwaig le ndenunngai.

⁶ Tane kame sugo maskenngge mayok kuwaig le pasa ismba ko tanjine tugumngge kame zigna afu ismba wamdus te-sulu ndawap. Wam kame ta sinja prowe likamngaig ta kugawam tuku ait ta kile.

⁷ Kilke ande tinja kilke kise ndon kame buwamngaik. Gabat ande nuje gageu kilmba gabat kise tuku gageu ndon kame buwamngaig. Ma yimyam mbolnge guba mumni prowe likamngaig.

⁸ Piti kame ta pino kutu te-palmbim tuku njaro rar tate tanaj prowamngaig.

⁹ Afunge tane bige tidinnga piti sunjo tam tuku gabat afu tuku wai mbolnge patikuwaig le nane tane kilmba bale faramngaig. Tane yinje mbal tukunu kilke tugu njakmba tane kasurtinjamngaig.

¹⁰ Piti ta sinamŋge nane gudommba ye kusreyumba ndeka nanŋine nanŋine muŋgu kupet minmba muŋgu kasurka minamŋgaig.

¹¹ Yabri tuan taŋgo gudommba mayok kuwaig sulumba taŋgo gudommba didikuwaig le nane yabri maŋau du-bikamŋgaig.

¹² Ait ta mbolŋge maŋau ŋaigonu tugeka sunŋokuwa le taŋgo nane nanŋine nanŋine muŋgu iduska muŋgu turke nda.

¹³ Ande nu ye kusre ndayumba minmba ka kumwa ta Kuateŋge nu tuku muskil te-tiwe tambimŋgat.

¹⁴ Kuate nu nuŋe gageu kulatkate pasa mayenu ta kilke tugu ŋakmba mbolŋge kuk-liwe likuwaig le ŋakmba iswaig le kugawam tuku ait prowamŋgat.

¹⁵ Tuan taŋgo Daniel tuku pasa ŋgumneŋga kumuŋguwa le ande ŋule parak tukul ma mbolŋge mayok ka tukul kuerka kutur tambimŋgat. (Tane pasa te burkade mbal tane wamdu pulutiŋguwa).

¹⁶ Tane Daniel tuku pasa kumuŋguwa le kaŋgermba Yudea mbal nane kua ka tabe poŋguwaig.

¹⁷ Ande nuŋe wande kawaŋge minmba kande nu wandekŋge agarj ndende afu kilam idus ndamba pitik ndo kua kuwa.

¹⁸ Ande nu nuŋe piro mbolŋge minmba kande luka pro nuŋe tawi tam idus ndawa.

¹⁹ Ait ta mbolŋge pino fuŋgulok pino kiŋo dabronu amo nyanu ŋak ose. Nane piti sunŋo kaŋgeramŋgaig.

²⁰ Tane Kuate yabaŋap le murke ait mbolŋge ko kusem ait mbolŋge maŋau ta pro ndawa.

²¹ Ait ta mbolŋge piti sunŋo pasa ŋak prowamŋgat. O buk tugu mbolŋge ka kile mata piti afu taŋaj kaŋger ndakeg. Piti ta kugawaig le maŋ piti taŋaj prowe nda.

²² Kuate nu nane kilam tuku madiniŋgina mbal idusniŋmba piti ait kuen ta kuerkina le ait fagnu ndo piti ta prowamŋgat. Nda kuerkina kande ait ta prowa le taŋgo ŋakmba ŋgisike sulude kande.

²³ Ande nu tane satiniŋmba kaŋgera Kristus Kuateŋge madina taŋgo minit te ko nu minit si ŋguwa kande nu tuku pasa ise ndakap.

²⁴ Yabri taŋgo prowaig sulumba afu ye Kristus ŋgumba afu ye Kuate tuku tuan taŋgo ŋgamŋgaig. Nane Kuate madiniŋgina mbal yabriniŋmba didikube ŋga wam kitek saŋgrinu ke likamŋgaig.

²⁵ Wam kame ta siŋka prowamŋgaig. Ta tuku ye tane wam pagutiŋget.

²⁶ Nane afu Kristus nu ma baknu mbolŋge minit ŋga satiniŋguwaig kande nu kaŋgeram kine ndakap. Ko afu nu wande te sinamŋge kuirka minit ŋga satiniŋguwaig kande tane nane tuku yabri pasa ta ise ndakap.

²⁷ Teliŋ nu ki prote ma mbolŋge teliŋmba pinderka kumba ka ki butuŋgate kumam kumba samba ŋakmba kilŋate taŋamba ndo ye Ndindo Katesek Taŋgo prowamŋgit.

²⁸ Agarj ande kumanu menŋa mundur kinit le wir taŋge minig.

²⁹ Sina manzer ait sunŋo ta kugawa le ki mukumba dabunuŋgat. Tambun mata buluŋge nda. Samba tuku saŋgri ŋakmba pirpurka buru-burukuwaig le mbai ŋakmba guroromba ndeke lika minamŋgaig.

³⁰ Wam kame ta mayok kuwaig le ye Ndindo Katesek Taŋgo ye samba mbolŋge mayok kaŋgit. Mayok ka ye kilŋa saŋgri sunŋo pasa ŋak gau mbolŋge ndeki le kilke mbolok mbal ŋakmba ye kaŋgeriyumba wika-raumba malmbi ŋayowamŋgaig.

³¹ Tabil wi sunŋo ande mayok kuwa le ye yiŋe eŋel kame kukulniŋgi le kilke tugu ŋakmba mbolŋge Kuateŋge nuŋe ma-diniŋgina mbal kile-maŋgurkamŋgaig.

³² Tane fik ail kaŋgerap. Nuŋge tumtiŋgamŋgat. Tane kuzrunu kitek promba nzude le kaŋgerka katesemba sakade: Ki ait patukate ŋgade.

³³ Taŋamba ndo wam kame sakit te prowaig le kaŋgerka ye prowam tuku ait patukate ta kila palmbimŋgaig.

³⁴ Ye siŋka satiniŋgamŋgit. Ait te mbolŋge minig mbal kume ndakuwaig le wam kame ŋakmba ta prowamŋgaig.

³⁵ Kilke tugu samba tugu ŋgisiniŋgaig. Ye tuku pasa ande ŋgisike nda. Minmba minamŋgat.

³⁶ Ginu mara ki kanum ndaŋ wam kame ta prowamŋgaig ta ande nu kila mine ndakate. Samba mbolŋge eŋel mata nane gilai. Ye Kuate tuku Kiŋo ye mata gilai. Mam nu ndo kila minit.

³⁷ Noa tuku ait mbolŋge maŋau pron-aig taŋamba ndo ye Ndindo Katesek Taŋgo prowam tuku ait mbolŋge maŋau ndui ta mayok kaŋgaig.

³⁸ Kule sunŋo pro ndana le nane nyam-agaŋ kule nyumba pino piyamba kilmba taŋamba taŋamba minnaig ma ma Noa nu waŋ poŋgina.

³⁹ Waŋ poŋgina le ndo kule sunŋo promba nane ŋakmba ma gureŋmba kile-butokina le nane wamdu puluniŋgina. Taŋamba ndo ye Ndindo Katesek Taŋgo prowi le ndo nane ye idus ndayade mbal wamdu puluniŋgamŋgat.

⁴⁰ Ait ta mbolŋge taŋgo armba piro ndindo mbolŋge minwaik le ye inum tumba inum kusrewamŋgit.

⁴¹ Pino armba wit firfirmba minwaik le ye inum tumba inum kusrewamŋgit.

⁴² Taŋine Sunŋo nu ginu mara prowamŋgat ta tane gilai. Ta tuku tane mambilmba tairŋga minap.

⁴³ Wande miro tanjo kuayar tanjo prowam tuku ait pasa isit kande nu wande kulatka minmba kuayar tanjo pro kuayaram tuku peute kande.

⁴⁴ Tane kuaneka ye tairnnga minap. Ye Ndindo Katesek Tanjo tane mata ait gilai minap le ye prowamngit nga saningina.

Piro tanjo mayenu njonu tuku yaba pasa (Lukas 12.41-48)

⁴⁵ Yesus nu manj lato sakina: Tanjo ande wamdus kuyar mayenu njak piro mayete ta tanjo sunjo nu tumba nuje piro mbal kulatka ait kumunjuwa le nyamaganj walmba ningam tuku nu pilit.

⁴⁶ Tanjo ta nuje piro kumba minwa le nuje sunjo promba kanjerwa le nu gare njak minamngat.

⁴⁷ Ye sinja satinngamngit. Nuje sunjo tanjamba nu kanjermba nu nuje aganj ndende njakmba kulatkam tuku nu tumba palmbimngat.

⁴⁸ Ko piro tanjo ta njonu ndeta yije sunjo dalkate ya nga saka

⁴⁹ nu ndek kulatkate mbal pani farmba kule kamenu nyade mbal ndonj ulendika nyamaganj kule kamenu nyumba

⁵⁰ nuje sunjo luka prowam tuku ait idus ndamba minwa le nu prowamngat.

⁵¹ Nu promba nu piti sunjo tumba pitaiwa le ma njayo yabri mbal ngamuknje minamngat. Ma njayo ta mbolnje minamngaj mbal nane malmbi sunjomba maketin tiknja minamngaj nginga.

25

Pino mbanzo 10 tuku yaba pasa

¹ Yesus nu manj tenenmba sakina: Kuate nu nuje gageu kilam tuku prowamngat ta wam kube te suk. Pino mbanzo 10 nane tanjo ande pino tam tuku prowam bafuna le nu te-silikam tuku nanjine lam kilmba kinaig.

² Pino mbanzo 5 ta nane wamdus kugatok. Nane 5 afu ta nane wamdus kuyar mayenu njak.

³ Pino wamdus kugatok ta nane kambim nga nanjine lam kilmba kule kile ndaka kinaig le

⁴ pino wamdus kuyar mayenu njak ta nane kambim nga nanjine lam kilmba kule turmba kilmba kinaig.

⁵ Nane kinaig ka tanjo pino tam tuku ta nu dalka pitik nda prona le minde ma ma ginyumningina le kinynigaig.

⁶ Furir ngamu wi ande mayok kina: Ai si. Tanjo pino tam tuku prote si. Tane mayok ka kanjerap nginga le

⁷ pino kame ta njakmba abonga nanjine lam bulu sunjowam tuku wik wilnu mbilninginaig.

⁸ Tanjanaig sulumba pino kame wamdus kugatok tanje nane ndek pino wamdus njak ta saninginaig: Sine kule afu sinjap. Sine tuku lam kupam bafude nga saninginaig le

⁹ wamdus kuyar mayenu njak mbal ndek nane saninginaig: i ... Sine tane kule tinje ta tane sine turmba lam kupe likamngaj. Tane luka kumba stua mbolnje kule afu sota piyawap nga saninginaig.

¹⁰ Nane lam kule piyawam kinaig le tanjo pino tam tuku ta nu prona le pino 5 nane nu tairnnga minnaig ta nu ndonj pagumba nye sunjo tuku wande sinam kumba malanja tukulnaig.

¹¹ Malanja tukulmba minnaig le pino 5 ta luka pro malanja katmba sakinaig: Sunjo, malanja talka. Sine prowig o ngingaig kande

¹² tanjo ta nu pasa lafumba saningina: Tane ima kate. Ye sinja tane gilai nga saningina.

¹³ Yesus nu tanjamba ndek lato sakina: Ait ta ginu mayok kanjat ginu mara ki kanum ndanj mbolnje ye prowamngit ta tane gilai tukunu tane ye tairnnga mambilmba minap nginga.

Piro tanjo kenmba ndametinj kilnaig (Lukas 19.11-27)

¹⁴ Yesus nu manj sakina: Kuate nu nuje gageu kilam tuku prowamngat ta wam kube te suk. Tanjo ande nu kilke masken ande mbol kambim nga nuje aganj ndende kulatkam tuku nuje piro mbal tuku wai mbolnje patikina sulumba

¹⁵ nu nane tuku manju kanjerka kummbi piro walmba ningina. Nu piro tanjo ande ndametinj soj 500 tumba ande soj 200 tumba ande soj 100 tuna. Nane ndametinj tamba pirokuwaig nga nu tinja ma masken kina.

¹⁶ Piro tanjo nu soj 500 kilna ta nu pitik ndo kumba ka ndametinj tamba piroka minna ma ma soj 500 manj lato kilna.

¹⁷ Wam ndui ta ndo piro tanjo nu soj 200 kilna ta nu pitik ndo kumba ka ndametinj tamba piroka minna ma ma soj 200 manj lato kilna le

¹⁸ piro tanjo nu soj 100 kilna ta nu kumba ka kilke sarka burok ta sinamngaje ndametinj patika yubengina le tanje minnaig.

¹⁹ Tanjamba minnaig ma ma sunjo nu luka promba nuje ndametinj piro mbal ningina ta kilam tuku saningina.

²⁰ Tanjakina le ande nu soj 500 tuna ta nu pro sana: Sunjo, ne buk soj 500 ye sina. Ai te. Ye tamba piroka manj soj 500 lato kilen nginga le

²¹ nuje tanjo sunjo nu sana: Ese. Ne piro tanjo mayenu. Ne piro mayena. Ne ye tuku aganj fudinndo kulat mayena tukunu kile ne piro sunjo kulatkam tuku ye ne

palmbimngit. Ne yale. Ne ye ndonj sile gare-garekamngik ngina.

²² Kile ande nu sonj 200 tuna ta nu pro sana: Sunjo, ne buk sonj 200 ye sina. Ai te. Ye tamba piroka manj sonj 200 lato kilen ngina le

²³ nuje tanjo sunjo nu sana: Ese. Ne piro tanjo mayenu. Ne piro mayena. Ne ye tuku aganj fudinjo kumat mayena tukunu kile ne piro sunjo kulatkam tuku ye ne palmbimngit. Ne yale. Ne ye ndonj sile gare-garekamngik ngina.

²⁴ Kile ande nu sonj 100 tuna ta nu pro tenemba sana: Sunjo, ne tanjo wamdu karejnu njak ta ye kila. Nane afu pirokade le ne pro alonu ake kilit. Afu aganj tumunu ngukade le ne pro goninjit.

²⁵ Ye ne tuku kuru-kuruka nanje sonj 100 ta ngisikikat nga kilmba kilke sarka burok sinamngje yubenjen. Nanje sonj 100 ta noten ngina.

²⁶ Tanjambina le nuje tanjo sunjo ndek nu sana: Ne sinja piro tanjo njayonu. Ne kanyum tanjo ndo. Nane afu pirokade le ye pro alonu ake kilet nga iduste? Afu aganj tumunu ngukade le ye pro goninjet e?

²⁷ Yije manau ne kila ta ndanam saka ye tuku sonj 100 bej mbolngje pile ndakina. Ne tanjana kande ye pro yije ndametinj lafunu lato kilet kande ngina.

²⁸ Tanjamba nu nuje piro mbal saningina: Sonj 100 yaimba tanjo nu sonj 1,000 njak ta tape ngina.

²⁹ Ande nu aganj afu njak minit ta andenje nu manj lato tuwit le nu sungomba njak minamngat. Ande nu aganj denkanu minit ta andenje nu tuku aganj fudinjo ta yaite.

³⁰ Piro tanjo kanyum sambek ta tumba kilimngje bukngap le ma make sunjo mbol kuwa. Ma ta mbolngje nane malmbi sungomba maketinj tiknga minamngaj ngina.

Pilenjngam tuku ait

³¹ Ye Ndindo Katesek Tanjo ye yije kilja sunjo enjel kame ndonj prowu sulumba ye yije minyo mbili maditaknu mbolngje minyokamngit.

³² Ye minyoki le kilke tugu njakmba pro ye tugumngje manjurkamngaj. Nane tanjawaig le sipsip kulatkanu tanjo nu sipsip meme lisis minig le pilenja kise kise patikate tanja ye manjur ta paplamba kuasmbi armba patinujit.

³³ Tanjamba ye sipsip kilmba yije ndinamngje patiki sulumba meme kilmba yije najamngje patinujit.

³⁴ Ye Sunjo ye yije ndinamngje minamngaj mbal ta tenemba saningamngit: Yije Mam nu sinja tane make patikate. Tane yalpe. Nu kilke te te-mayok ndana ait mbolngje tane nuje gageu mayok ka nu ndonj minam tuku maditingina.

³⁵ Ye gubayina le tane nyamagan sinaig. Ye kule parayina le tane kule sinaig. Ye rawe tanjo tanja minen le tane ye tumba kulatkinaig.

³⁶ Ye tawi kugatok minen le tane tawi sinaig. Ye guaze ten le tane ye turyinaig. Ye muli wandekngje minen le tane ye kangeryam tuku pronaig.

³⁷ Ye tanjamba nane saningji le nane tinreknu mbal ta lafumba sayamngaj: Sunjo, sine ginu ne gubak minna le kangernumba nyamagan tingenj. Ko ne kule paranina le kule tingenj.

³⁸ Ginu ne rawe tanjo tanja minna le ne tumba kulatkigenj. Ko ginu ne tawi kugatok minna le ne tawi tingenj.

³⁹ Sine ginu ne guaze njak ko muli wandekngje minna le ne kangernam tuku progen nga kusnyamngaj.

⁴⁰ Tanjakuwaig le ye Sunjo ye pasa lafumba saningamngit: Tane yije mbal nyu kugatok turkinaig ta tane ye turyanu tanja nga saningamngit.

⁴¹ Kile ye yije najamngje minamngaj mbal ta tenemba saningamngit. Tane pa sunjo tam tuku minig mbal tane ye kusreyumba kape. Kuate nu o buk Satan nuje enjel kame ndonj minam tuku pa kuanekina ta mbol kape.

⁴² Ye gubak minen le nyamagan se ndakinaig. Kule parayina le tane kule se ndakinaig.

⁴³ Ye rawe tanjo tanja minen le tane ye kulat ndakinaig. Ye tawi kugatok minen le tane ye tawi se ndakinaig. Ye guaze njak ko muli wandekngje minen le tane pro ye kanger ndayinaig nga saningamngit.

⁴⁴ Ye tanjamba saningji le nane mata pasa ndui ta ndo lafumba sayamngaj: Sunjo, ne ginu mara gubak ko kule paranina ko rawe tanjo tanja minna ko tawi kugatok ko guaze njak ko muli wandekngje minna le kangernumba tur ndanigenj ngamngaj.

⁴⁵ Nane tanjakuwaig le ye nane tenemba saningamngit: Ye sinja satinjet. Tane yije mbal nyu kugatok tur ndakinaig ta ye tur ndayanu tanja nga saningamngit.

⁴⁶ Mbal te nane ma njayo mbol kumba rar kamusmba minmba minamngaj. Rar ta kugawe nda. Mbal tinreknu nane abo tugu njak minmba minamngaj. Kume nda.

26

Nane Yesus balewam tuku ndin sotinaig (Markus 14.1-2; Lukas 22.1-2; Yohanus 11.45-53)

¹ Yesus nu pasa njakmba saningje denjurmmba nu nuje dubiwanu tanjo saningina:

² Ki ait armba kugawaik le pagumba nye sunjo Pasowa prowamngat ta tane kila. Prowa le nane afunje ye tumba ail kazrai

mbolŋge kumi ŋga afu tuku wai mbolŋge palmbimŋgaig ŋgina.

³ Ait ta mbolŋge pris gabat mbal Israel mage ndoŋ pris sunŋo Kaiafas tuku wande mbol manŋurkinaig sulumba

⁴ nane Yesus kuirkuirka biye timba bale-waig ŋga ndin sotinaig.

⁵ Nane tenjenmba sakinaig: Sine pagumba nye tuku manŋur sunŋo sinamŋge nu biye tibe ta ŋayo. Kame signa sunŋo mayok kakat ŋga saka minnaig.

Pino ande Yesus tuku gabat mbolŋge gurenj kutuna

(Markus 14.3-9; Yohanus 12.1-8)

⁶ Betani tumbranŋge Yesus nu tanŋo ande buk ŋgirŋger ŋak nyunu Simon nu tuku wandeŋge isukusmba minna.

⁷ Isukusmba minna le pino ande ndame botol gurenj mundur mayenu ŋak piyanu o mbolŋge ta tumba Yesus tugum promba nu tuku gabat mbolŋge gurenj ta kutuna.

⁸ Tanjana le nuŋe dubiwanu tanŋo wam ta kanŋermba nane palseŋningina le sakinaig: Ndanam saka gurenj mayenu ake kutuwat a.

⁹ Nu gurenj ta tumba nane afu mbolŋge piyana kande nu ndametinj sunŋo tina le ndametinj tamba sine sanzal mbal turkeg kande ŋga sakinaig.

¹⁰ Tanjakinaig le nu pasa ta ismba ndek saningina: Ndanam tuku tane pino te piti serde. Nu ye mbolŋge wam mayewat.

¹¹ Sanzal mbal mara mara tane ŋgamukŋge minamŋgaig. Ye tane ndoŋ ait kuennu mine nda.

¹² Pino nu gurenj mayenu tembi ye tuku ŋgarosu pisnewat ta nu ye ŋgumu tuku ŋgarosu wakeiyat.

¹³ Ye sinŋa satinŋamŋgit. Kilke tugu ŋakmba mbolŋge nane pasa mayenu kuklimba nu wam kat te turmba sakuwaig le nane ismba nu tuku saka minamŋgaig ŋgina.

Yudas nu Yesus tuku kupet tanŋo

(Markus 14.10-11; Lukas 22.3-6)

¹⁴ Kile nane 12 ta tuku ande Yudas Iskar-iotnu nu ka pris gabat mbal tugum promba saningina:

¹⁵ Ye Yesus tumba tane tuku wai mbolŋge pili ta piyanu giganmba ye samŋgaig ŋgina le nane ndek silwa ndametinj soŋ keŋmba nu tunaig.

¹⁶ Tunaig le Yudas nu kumba ka Yesus tumba nane tuku wai mbolŋge palmbim tuku ait mayenu ande tairŋga minna.

Yesus nu nuŋe dubinaig tanŋo ndoŋ Pasowa nyinaig

(Markus 14.12-21; Lukas 22.7-13,21-23; Yohanus 13.21-30)

¹⁷ Bret yis kugatok nyam tuku kusem ait ambonŋanu mbolŋge Yesus dubiwanu tanŋo nu tugum promba kusnanaig: Sine aninŋe

ne ndoŋ Pasowa nyam tuku ka kuanekube ŋginaig le

¹⁸ nu ndek saningina: Yerusalem tum-bran sunŋo mbol kape. Tanŋo ande ye tane satinŋi le nu tugum kumba sawap: Tum Tanŋonŋe nuŋe ait buk patukate ŋgat. Nuŋe dubinaig tanŋo ndoŋ ne tuku wandeŋge Pasowa nyam tuku sasinaŋ ŋga sawap.

¹⁹ Yesus nu tanjamba sakina le nuŋe dubinaig tanŋo nane tanjamba kumba ka Pasowa nyam tuku agan ndende kuanekinaig.

²⁰ Furirna le Yesus nu nuŋe dubiwanu tanŋo 12 ndoŋ kumba ka isukusmba minmba

²¹ nu ndek sakina: Ye sinŋa satinŋamŋgit. Tane ŋgamukŋge ande nu ye tuku kupet minit ŋgina.

²² Tanjakina le nane wamduŋ ŋaigonŋa ndui ndui nu kusnanaig: i ... Sunŋo ne yeŋge ŋga iduste e ŋga kusnanaig le

²³ nu lafumba sakina: Ande nu ye ndoŋ nza tuma bret kule pak mbilmba nyat ta not.

²⁴ Ye Ndindo Katesek Tanŋo ye kuyar pasa kumumba kumamŋgit ta ande nu ye tumba nane wai mbolŋge palmbimŋgat ta ose. Nu piti sunŋo tamŋgat. Ina nuŋenŋe te-pile ndakina kande maye kande ŋgina.

²⁵ Tanjakina le nuŋe kupet tanŋo Yudas nu ndek sakina: i ... Tum tanŋo, ne yeŋge ŋga iduste e ŋgina le Yesus nu lafumba sana: Ne sakate not ŋgina.

Yesus nu pasa nyam tuku manŋau te-mayokna

(Markus 14.22-26; Lukas 22.15-20; 1 Korin 11.23-25)

²⁶ Nane isukusmba minmba Yesus nu manŋ bret tumba Kuate gare pasa tumba fetfetmba nuŋe dubiwanu tanŋo niŋmba sakina: Bret te tumba nyap. Te yiŋe ŋgarosu ŋgina.

²⁷ Tanjamba nu grep kule murko ŋak ta mata tumba Kuate gare pasa tumba nane niŋmba sakina: Tane ŋakmba grep kule te tumba nyap.

²⁸ Te yiŋe ndare. Ndare ta mbolŋge pasa kitek Kuate nu tanŋo ndoŋ o buk katna ta alonu mayok kangat. Ye yiŋe ndare kuntuwi le Kuate nu nane gudommmba tuku une saukamŋgat.

²⁹ Ye tane satinŋamŋgit. Ye manŋ grep kule tenjen nye ndaki ma ma yiŋe Mam kulatkate ma mbolŋge ye grep kule kitek manŋ tane ndoŋ nyamŋgit ŋgina.

³⁰ Tanjaka denŋpurmba nane mune ande ul-naig sulumba tinŋa Olif tabe mbol kambim saka kinaig.

Yesus nu Petrusŋge nu tuku nyu yabukamŋgat ŋga sana

(Markus 14.27-31; Lukas 22.31-34; Yohanus 13.36-38)

³¹ Kumbange Yesus nu nane saningina: Furir te mbolnje tane njakmba kua ka ye kusreyamnggaig. Kuyar pasa tejenmba sakate. Kuatenge sipsip kulat tango balewa le sipsip pururumba sili-siliwamnggaig ngate. *Sakaria 13.7*

³² Ye kumbama manj tingji sulumba ye ambonja Galilea ma tugu mbol ka le tane ngumneja prowamnggaig nga saningina.

³³ Tanjakina le Petrus nu ndek sana: Nane njakmba kuru-kuruka kua ka ne kusrenuwaig ta yenje ndo ne kusrene nda ngina le

³⁴ nu Petrus sana: Ye sinja ne sanamnggit. Furir te mbolnje teg witi ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kenjamngat ngina.

³⁵ Tanjaka sana le Petrus nu ndek lafumba sakina: Kuga. Ne balenumba ye mata baleyam bafuwaig le ta mata ye sinja ne tuku nyu yabuke nda ngina le nuje dubinaig mbal njakmba pasa ndui ta ndo sakinaig.

*Yesus nu Kuate ndonj pasatina
(Markus 14.32-42; Lukas 22.39-46)*

³⁶ Yesus nane kumba ka ma ande nyunu Getsemani pronaig sulumba nu nuje dubinaig tango saningina: Tane tenje minap. Ye ka sinje Kuate yabanjamnggit ngina.

³⁷ Tanjaka nu ndek Petrus le Sebedeus tuku kinjo armba Yakobus Yohanus nane kenj ta kilmba kina ka tange nu ngamuugal piti sunjo kamusmba wamodus fagka minna.

³⁸ Tanjamba nu nane saningina: Ye wamodus njayonja piti sunjo ye toyate le kamuset. Tane tenje ye ndonj mambilmba minap ngina.

³⁹ Tanjamba saka nu dirdirka kumba ngurungurka ndek truk ka Kuate yabanmba sakina: O Mam, kumuñ kuate kule murko te ye mbol pitaimba te-siwa njget ta ne ye tuku nzali te dubi ndawa. Nanje nzali ndo dubiwa ngina.

⁴⁰ Tanjamba nu luka ka nuje dubiwanu tango kanjerkina ta nane kinymba minnaig le nu ndek Petrus sana: Ne ait fagnu te ye tuku nga idusmba mambilmba minam kuga e?

⁴¹ Satan tuku tago tane mbol prowikat tukunu tane abo minmba yabanmba minap. Tanjine ngamuugal Kuate yabanjam tuku idusde ta ngarosumbi dubiwam tuku ta piti ngina.

⁴² Yesus nu manj lato kumba ka yabanmba sakina: O Mam, kule murko te ye laipyam kumuñ kuga ta ye nyamnggit. Nanje nzali ta ndo dubiwa ngina.

⁴³ Tanjamba nu manj luka prona ta nane ginyumngge am piti patikinaig le kinymba minnaig le

⁴⁴ nu nane kanjerka nu manj nane kusreka luka kumba ka pasa ndui ta ndo yabanja.

⁴⁵ Yabanj denjurmaba nu pro nuje dubiwanu tango kusnaningina: Tane mabtumba kinymba minamnggaig? Ait buk patukate. Andenge ye Ndindo Katesek Tango tumba une njak mbal tuku wai mbolnje palmbim tuku bafute.

⁴⁶ Ai si. Ye tuku kupet prote si. Tane tinggap le sine nane tugum si kab ngina.

*Yudas nane Yesus biye tinaig
(Markus 14.43-50; Lukas 22.47-53; Yohanus 18.1-12)*

⁴⁷ Nu tanjamba pasata minna le tango 12 ta tuku ande Yudas nu tango gudommaba kame bagi sibugi kilmba njak pronaig. Pris gabat mbal Israel mage nanenge tanjamba kukulninginaig le pronaig.

⁴⁸ Yesus tuku kupet tango nu nane kila palmbim tuku buk tejenmba wam paguningina: Ye ka ande mumuwi ndeta not. Tango ta biye tiwap ngina.

⁴⁹ Kile nane promba Yudas nu pitik ndo Yesus tugum kumba Tum Tango kaiye nga sakina sulumba nu mumuna le

⁵⁰ nu ndek Yudas sana: Mata, ne wam idusmba te prowat ta pitik ka ngina. Tanjamba sakina le nane pro Yesus biyamba biye denaig.

⁵¹ Kile Yesus dubiwanu tango ande nuje kame bagi gomba tumba pris sunjo tuku piro tango kilbanu pike welna.

⁵² Tanjana le Yesus nu tango wam kina ta sana: A ... nanje kame bagi tumba nuje ma mbolnje pale. Tango nane kame bagimbi kame bude ta afunge nane kame bagimbi bale faramnggaig.

⁵³ Ye yinje Mam yabanji ta nu pitik ndo enjel kuasmbi gudommaba kukulninguwa le ye turyam prowamnggaig ta ne idus ndate?

⁵⁴ Ye tanjawi ta Kuate tuku kuyar pasa ye tuku sakina ta kumunge nda nga sana.

⁵⁵ Kile Yesus nu mangur sunjo ta saningina: Ndanjam saka ye kuayar tango tanjan tane bagi sibugi kilmba njak ye biye tiyam prode. Ye mara mindek kusem wande sunjo sinamngge tango pino wam paguka minyok minen tamba tane ye biye tiyam kuga e?

⁵⁶ Wam njakmba mayok kinig te tuan tango kame nane Kuate tuku pasa kuyarnaig ta kumude ngina. Tanjakina le nuje dubinaig tango njakmba nu kusremba sili-silimba kua kinaig.

*Nane Yesus tumba kusem gabat mbal tugum kinaig
(Markus 14.53-65; Lukas 22.54-71; Yohanus 18.13-14; 19.24)*

⁵⁷ Nane Yesus biye tinaig mbal ta nu tumba pris gabat sunjo Kaiafas tuku wande mbol kinaig. Wande ta mbolnje kusem pasa biteknganu mbal Israel mage mage nane buk pro mangurkinaig.

⁵⁸ Petrus nu maskenŋe Yesus dubimba kina ka pris gabat sunŋo tuku fonde sinam kina ka wande mab tanŋe ame wam Yesus mbolŋge kuwaig le kanŋeram tuku nu kame mbal ndoŋ minyok minna.

⁵⁹ Pris gabat mbal Israel gabat sugo pasa pilewanu mbal ŋakmba Yesus balewam tuku afunŋge yabri pasa te-mayokuwaig ŋga soti-naig le

⁶⁰ nane gudommba tinŋa yabri pasa tumba Yesus mbaranu ŋginaig ta nu kumam tuku pasa ande mayok nda kina. Nane tanŋamba pasa ndin sotinaig ma ma kile tanŋo armba tinŋa sakinaik:

⁶¹ Tanŋo te teŋenmba sakina le sile isken. Kusem wande sunŋo ye sambriwi sulumba mara keŋmba mbolŋge maŋ palmbim kumuŋ ŋga sakina le sile isken ŋginaik.

⁶² Tanŋakinaik le pris gabat sunŋo nu tinŋa Yesus kusnana: Nane ne mbaranu ŋga sakade te ne ndanŋamba iduste. Ne nane tuku pasa lafuwe nda e ŋgina ta

⁶³ nu miŋge tukulmba maninok minna le pris gabat nu maŋ kusnana: Ne Kristus? Ne Kuate tuku Kiŋo e? Kuate nu abo minit ne nu am mbolŋge lafuwa le sine isbe ŋgina le

⁶⁴ Yesus nu pasa lafumba sakina: Ne sakate not. Ye ne sanamŋit. Ye Ndindo Katesek Tanŋo Kuate Saŋgri ŋayo nu tuku ndinamŋge minyok mini sulumba gau mbolŋge ndeki le tane ye kanŋeryamŋgaig ŋgina.

⁶⁵ Tanŋakina le pris gabat sunŋo nu pasa ta ismba palseŋna le nu ndek nuŋe tawi fetfetmba sakina: Kile mbulbe. Pasa ande sote nda. Nu Kuate tuku nyu ŋayo silite. Tane nu tuku pasa ŋayonu te ismba

⁶⁶ tane ndanŋamba iduste ŋgina le nane sakinaig: Nu tanŋo ŋayonu. Nu kumwa ŋginaig.

⁶⁷ Tanŋamba nane afu tinŋa ka Yesus tumailnu ŋguspemba nu waimbi katmba sanaig:

⁶⁸ Imanŋe ne katnate? Ne Kuatenŋe madinina tanŋo ndeta nyun ta le sine isbe ŋginaig.

Petrus nu Yesus tuku nyu yabukina

(Markus 14.66-72; Lukas 22.54-62; Yohanus 18.15-27)

⁶⁹ Petrus nu wande mab tanŋe minyok minna le pino ande nu tugum promba sana: Ne mata Galileanu tanŋo Yesus ndoŋ minna tuku ŋgina.

⁷⁰ Tanŋakina le nu nane ŋakmba am mbolŋge nu Yesus tuku nyu yabuka sakina: i ... Ne pasa sakate ta ye ŋginŋanket ŋgina.

⁷¹ Kile nu tinŋa kumba ka fonde malaŋga ta tugumŋge tinŋa minna le piro pino ande nu kanŋermba nane nu tugumŋge minnaig mbal saninŋina: Nu Nasaretnu tanŋo Yesus nu ndoŋ minna tuku ŋgina le

⁷² Petrus nu saŋgri tinŋa maŋ Yesus tuku nyu yabukina: Ye Kuate am mbolŋge saket. Ne tanŋo sakate ta ye sinŋa nu gilai ŋgina.

⁷³ Tanŋamba minmba tanŋo afu Petrus tugumŋge minnaig ta nane pro nu sanaig: Ne yabrikate. Ne nu tuku tanŋo ande. Ne mata Galileanu tanŋo tuku pasa ŋin tugu sine iseg ŋginaig le

⁷⁴ nu nuŋe mironŋ nuŋe ŋgaro taprana sulumba sakina: Tanŋo ta ye sinŋa gilai ŋgina. Tanŋakina le pitik ndo teg witina.

⁷⁵ Tanŋana le Yesusŋge Petrus pasa sana ta nu idusna: Teg witi ndawa le ne ye tuku nyu yabukam keŋamŋgat ŋga sana. Nu pasa ta idusmba nu tinŋa mayok ka malmbi ŋayona.

27

Nane Yesus tumba Pilatus tugum kinaig
(Markus 15.1-5; Lukas 23.1-2; Yohanus 18.28-32)

¹ Mafena le maratukuk tinŋa pris gabat mbal Israel mage mage nane ŋakmba maŋgurkinaig sulumba Yesus balewam tuku pasa saka ismba minnaig.

² Pasate denŋurmba nane Yesus ndaleka tumba ka gabat sunŋo Pilatus tuku wai mbolŋge pilinaig.

Yudas nu kumna

(Aposel 1.18-19)

³ Yesus tuku kupet tanŋo Yudas nu Yesus balewam tuku pasa saŋgri pilenaig le ismba nu wamdus biye mbilmba silwa ndametinŋ soŋ keŋmba ta kilmba pro pris gabat mbal Israel mage mage saninŋina:

⁴ Tanŋo te ye tane tuku wai mbolŋge pilen ta nu mbar kugatok. Ye sinŋa mbaren ŋgina le nane nu sanaig: Tanŋaig. Piti ta nane ŋginaig.

⁵ Tanŋakinaig le kusem wande sunŋo sinam tanŋe ndametinŋ bareŋmba nu mayok ka kina ka nuŋe ŋinŋok muli panmba kuikŋga kumna.

⁶ Kile pris gabat mbal nane ndametinŋ ta tanŋermba kilmba sakinaig: Ndametinŋ te tanŋo kumwa ŋga patikigen. Ta tuku kusem wande sinamŋge ndametinŋ minig te tur ulendi ndabe ŋginaig.

⁷ Tanŋamba nane pasa saka kine inummba minnaig sulumba rawe mbal kumwaig le ŋgunu tuku kilke ande piyanaig. Kilke ta waim wakeikanu tuku tanŋo kame tuku kilke.

⁸ Ta tuku kilke ta kile nyunu ndare kutukina tuku kilke ŋgade.

⁹ Wam ta mbolŋge tuan tanŋo Yeremia tuku pasa ande kumuŋgina. Pasa ta teŋenmba sakate.

Nane nu kanŋermba piyanu silwa ndametinŋ soŋ keŋmba kumumbi patikinaig ta

¹⁰ nane silwa ndametinŋ ta kilmba waim wakeikanu mbal tuku kilke ande piyanaig.

Sunġo nu nane taŋamba kam tuku ye sayina nġate. *Sakaria 11.12-13*

Pilatus nu Yesus tuku pasa isna (Markus 15.2-5; Lukas 23.3-5; Yohanus 18.33-38)

¹¹ Yesus nu Rom mbal tuku gabat ta tugumŋe tinġina le nu Yesus kusnana: Ne Zu mbal tuku gabat sunġo e nġina le Yesus ndek nu sana: Ne sakate not nġina.

¹² Taŋakina le pris gabat mbal Israel mage mage nane pasa gudommba kilmba Yesus mbolŋe patika nu mbaranu nġa saka min-naig le nu nane tuku pasa ande lafu ndana le

¹³ Pilatus nu kusnana: Ai te. Ne mbar gudommba kanu sakade ta ne nda isit e nġina.

¹⁴ Nane nu mbar gudommba kanu sak-inaig ta Yesus nu pasa ta inum lafumba gabat taŋgo sa ndana le nu wam ta tuku pirerek purkina.

Pilatus nu Yesus balewaig nġa saninġina (Markus 15.6-15; Lukas 23.13-25; Yohanus 18.39-19.16)

¹⁵ Yar mindek Pasowa tuku ait mbolŋe nane Zu mbal Pilatus tugum kumba muliŋ kilanu taŋgo ande paska tam tuku sawanu le nu paska niŋġanu.

¹⁶ Ait ta mbolŋe taŋgo mbaranu ande nyunu Barabas nu muli wandekŋe minna.

¹⁷⁻¹⁸ Taŋgo nġakmba Yesus tuku saka min-naig le pris gabat mbal gubra kagli firka ake Yesus tumba nu tuku wai mbolŋe pilnaig ta Pilatus nu kila. Ta tuku nane pro nu tugumŋe mangurkinaig le nu Yesus kusrewam idusmba nane kusnaniġina: Ye Yesus nane Kristus nġade nu paska tinġi e ko taŋgo nġayonu Barabas paska tinġi nġa kusnaniġina.

¹⁹ Pilatus nu nuŋe minyo mbili madi-taknu ta mbolŋe minyoka Yesus pilemba minna le piyo nuŋe nu taŋgo ande kukulna le nu tugum promba sana: Piyo nane nu teŋenmba sakat. Ne taŋgo tinġreknu ta kusrewa. Ye nu tuku kinġatit sulumba ye wamdus fulilka minet nġa sakat nġina.

²⁰ Pris gabat mbal Israel mage mage nane taŋgo pino sisenġinimba wam pagukinaig le Barabas paska te-luka niŋmba Yesus bale-wam tuku Pilatus sanaig.

²¹ Taŋamba sanaig le gabat taŋgo nu maŋ kusnaniġina: Ye nale tuku ima paski le mayok kuwa nġa idusde nġina le nane Barabas nġinaig.

²² Taŋakinaig le Pilatus nu nane saninġina: Ye Barabas paski sulumba Yesus nane Kris-tus nġade te ye nu ndaŋi nġa idusde nġina le nane nġakmba lafumba sakinaig: Ail kazrai mbolŋe nil danġuwaig nġinaig.

²³ Taŋakinaig le nu ndek sakina: Ndanam. Nu ame wam mbarna nġina le nane maŋ

sunġomba wikaraumba sakinaig: Ail kazrai mbolŋe nil danġuwaig nġa saka minnaig.

²⁴ Kile zigna sunġo mayok kambim ba-funa le Pilatus nu kaŋgermba nuŋe pasambi nane tuku wamdus kile-ibenkam kumuŋ kuga ta katesemba nu kule tumba pro maŋgur sunġo ta nane am mbolŋe nuŋe wai minyanġa sakina: Taŋgo te kumwa ta ye tuku mbar kuga. Mbar ta taŋġine nġina le

²⁵ nane nġakmba ndek sakinaig: Ta maye. Nu tuku ndare ta sine sinġine kinġo kame turmba pasokuwa nġinaig.

²⁶ Nane taŋamba sakinaig le Pilatus nu Barabas paska tumba Zu mbal niŋġina su-lumba kame mbal saninġina le nane Yesus tumba muli kareŋnumbi nġusnaig. Taŋanaig le Pilatus nu nane saninġina: Taŋgo te tumba ail kazrai mbolŋe palpe nġina.

Kame mbal nane Yesus tumba nġayo sili-naig

(Markus 15.16-20; Yohanus 19.2-3)

²⁷ Kame mbal Yesus tumba Pilatus tuku wande sunġo nġirpem taŋe pilmba kame taŋgo nġakmba wikinaig le pro maŋgurkinaig.

²⁸ Kile nane Yesus tuku tawi paska tawi gurgur mindepiye mayenu tumba nu kai tunaig sulumba

²⁹ muli nzapo nġak pirka gabat kaimba dido tumba nu tuku wai ndinam mbolŋe pilmba nu usre kupetmba pro dagol tidroŋġa sakinaig: Ese. Ne Zu mbal tuku gabat sunġo nġinaig.

³⁰ Taŋamba nane nu nġuspemba dido ta yaimba gabatnu katanu.

³¹ Nane taŋamba usre kupetmba nzumul te-tumba denġpurmba tawi ta maŋ paska nuŋe tawi siluk tumba ail kazrai mbolŋe palmbim tuku nu tumba kinaig.

Nane Yesus tumba ail kazrai mbolŋe pil-naig

(Markus 15.21-32; Lukas 23.26-43; Yohanus 19.17-27)

³² Kinaig ka ndinŋe Sirene nu kazrai Si-mon te-silika nu Yesus tuku ail kazrai ku-rawa nġa saŋgrimba sanaig le nu kurana.

³³ Taŋamba nane kumba ka ma nyunu Gol-gota pronaig. Nyu ta tugunu Taŋgo Gabat Murko.

³⁴ Pro taŋe nane ndek marasin kaglinu ande nġaro rar mukuwam tuku grep kule tur mbilmba nyuwa nġa tunaig ta nu fudinmba tagomba mbulna.

³⁵ Kame mbal Yesus tumba ail kazrai mbolŋe nil danġinaig sulumba nu tuku tawi kilam tuku usre ande kinaig sulumba

³⁶ ail kazrai tugum taŋe minyoka nu ku-latka minnaig.

³⁷ Gabat fumŋe nu balenaig tuku pasa gabat teŋenmba kuyarnaig: *Taŋgo te nyunu Yesus. Nu Zu mbal tuku gabat sunġo nġa kuyarnaig.*

³⁸ Nane kuayar tanjo armba turmba kilmba ande nu tuku ndinamnje ande njainjam kumamnje ail kazrai mbolnje nil danjnginaig.

³⁹ Nane afu munju lilika kine ilemba Yesus nzumul te-tumba nduku-ndukumba sanaig:

⁴⁰ Tango nu Israel kusem wande sunjo sambrimba mara kenmba mbolnje manj palmbim tuku sakina ta kile aninge. Ne nanje miroj nanje ngarosu tura. Ne Kuate tuku Kinjo kande ail kazrai kusremba iben kaye nga samba minnaig.

⁴¹ Pris gabat mbal nane kusem pasa biteknjanu mbal Israel mage mage nane mata Yesus nunumba pinjil mer te-tumba sakinaig:

⁴² Nu tanjo afu tuku muskil kile-tidingina. Kile nu nuje muskil te-tiwam kumun kuga. Nu Israel mbal tuku gabat sunjo minmba ndeta kile ail kazrai ta kusremba ndekuwa le sine son njube.

⁴³ Ye Kuate tuku sanjri tomba tinjet nga sakina. Ye nu tuku Kinjo ngina. Ariya. Kuate nu nzalinu kande nu tuku muskil te-tiwe tuwa nga saka minnaig le

⁴⁴ kuayar tanjo armba Yesus tugumnje ail kazrai mbolnje danjnginaig ta nale mata manjanu ndui tamba nu tumail pannaik.

Yesus nu kumna

(Markus 15.33-41; Lukas 23.44-49; Yohanus 19.28-30)

⁴⁵ Ki kanum 12 mbolnje ma njakmba ma furir sunjo promba kumba ka ka ki kanum 3 mbolnje kugana.

⁴⁶ Ki kanum 3 tanjan Yesus nu wi kuenjka sakina: *Eli, Eli, lama sabaktani* ngina. (Pasa ta tugunu tejenmba. Yinje Mbara, yinje Mbara, ndanjam ne ye kusreyat).

⁴⁷ Tanjakina le nane afu tanje minnaig ta ndek sakinaig: Tango te nu Elia wikate njginaig le

⁴⁸ pitik ndo tanjo ande pinderka kumba ka kulelu tumba grep kule mbolnje tolna sulumba Yesus nyuwa nga didombi tedunja nu tuku minje mbolnje pilna le

⁴⁹ nane afunje ndek sakinaig: Yauk. Elia nu pro nu paska te-ibenjamngat inde nginaig.

⁵⁰ Kile Yesus nu manj sunjgomba witina sulumba nu kumna.

⁵¹ Yesus nu kumna le kusem wande sunjo sinamnje tukul wande tukulanu tawi sunjo ta mbolnje fetka ibennje biteknjina. Mumni sunjo prona le ndame sugo afu fetke likinaig.

⁵² Ndame burok afu mindesinj ngukanu ta kakerke likinaig le Kuate tuku mbal gudommba o buk kume likinaig tuku manj abonja tinjinaig.

⁵³ Yesus nu manj tinjina le nane ndame burok kusreke lika mayok kumba

Yerusalem tumbran sunjo ta kine likinaig le tanjo gudommba nane kanjerkinaig.

⁵⁴ Kame mbal tuku gabat nuje kuasmbi ndonj Yesus kulatka minnaig ta nane mumni kumusmba wam afu pronaig ta kanjerka nane kuru-kuruka sakinaig: i ... Tango te nu sinjka Kuate tuku Kinjo njginaig.

⁵⁵ Pino afu gudommba maskennje mam-bilmba nu kanjermba minnaig. Yesus nu buk Galilea kusremba Yerusalem kina ta nane nu dubimba sinzanjnaig.

⁵⁶ Nane ngamuknje ande Maria nu Magdalanu pino. Ande Maria kise nu Yakobus le Yosef nale tuku ina nakile. Ande Sebedeus tuku kinjo ar ta tuku ina nakile.

Tanjo ande Yesus tuku mindesinj wakeina (Markus 15.42-47; Lukas 23.50-56; Yohanus 19.38-42)

⁵⁷ Ki ait ta furiram maror tanjo ande Arimateanu nyunu Yosef nu prona. Nu Yesus dubiwanu tanjo ande minna.

⁵⁸ Nu Pilatus tugum kumba Yesus tuku mindesinj tam tuku sana le Pilatus nu woka mindesinj nu tape nga saningina.

⁵⁹ Saningina le Yosef nu mindesinj tumba tawi kaukauk purfennumbi songina sulumba

⁶⁰ nu tumba ka nuje ndame burok ande kitek buk sarka wakeina tuku ta sinamnje pilna. Pilna sulumba ndame sunjo ande barimba pro burok minje ta tukulmba nu kina.

⁶¹ Nu kina le Maria Magdalanu nale Maria kise ndonj nale ndame burok tumailam tanje minyok minnaik.

Kame tanjo nane Yesus tuku mindesinj kulatkinaig

⁶² Yesus nu kumna le mafena le pris gabat mbal Farisi mbal ndonj kumba ka Pilatus tugum promba manjurka sakinaig:

⁶³ Sunjo, yabri tanjo ta nu minna ait mbolnje pasa ande sakina ta sine kile manj iduseg. Nu tejenmba sakina: Ye kumi sulumba mara armba kusreka kenju mbolnje manj tinjamngit njgina.

⁶⁴ Ta tuku ne nanje kame mbal kukulninga le nane kumba ka ki ait kenmba mbolnje nu tuku kumu kulatkuwaig. Kuga ta nuje dubinaig tanjo nane nu tuku mindesinj kuayar tumba ka yubenga nu buk tinjat nga tanjo pino saninguaig le nuje yabri ambokok ta sunjo njayowikat nga sanaig.

⁶⁵ Tanjaka sanaig le Pilatus nu ndek nane saningina: Tane kame mbal afu kilmba ka nu tuku kumu ta kulat mayewap nga saningina le

⁶⁶ nane kumba ka ndame ta mbolnje katesewam tuku wasik pilmba kame mbal tanje patikinaig.

28

Yesus nu maŋ tinŋina

(Markus 16.1-10; Lukas 24.1-12;

Yohanus 20.1-18)

¹ Naŋgine kusem ta kugana le piro tugu palmbinu ait mbolŋge maratukuk tinŋa Maria Magdalanu nale Maria ande kise ndonj nale tinŋa ndame burok mindesin pilnaig ta kanŋeram kinaik. Kumba ka ta pronaik le

² mumni sunŋo prona le Sunŋo tuku eŋel ande samba mbolŋge ndeka ndame sunŋokanu burok miŋge tukulnaig ta barina le kasom kina le ndame ta mbolŋge minyok minna.

³ Eŋel ta tuku tumail pasi uge liŋnu ndo teliŋ tuku bulu taŋaŋ. Nu tuku tawi ta kauknu ndo.

⁴ Kame mbal ta nane nu kanŋermba kuru-kuruka nŋarosu piririmba nŋurnŋurka ndeka taŋgo kumanu taŋaŋ minnaig.

⁵ Taŋamba minnaig le eŋel pino ar ta sanikina: Tale kuru kuru ndakap. Yesus nane nu tumba ail kazrai mbolŋge nil danŋinaig ta tale nu sotade ta ye kila.

⁶ Nu tenŋe mine ndakate. Nu buk sakina taŋamba nu tinŋat. Ai te. Nu pilnaig tuku ma mbol te kuga.

⁷ Tale pitik luka kumba ka nuŋe dubiwanu taŋgo tenŋemba saninŋap: Yesus nu kumna ta maŋ tinŋat. Nu ambonŋa Galilea ma tugu mbol kuwa le tane ka taŋge kanŋeramŋgaig nŋa saninŋap. Ye pasa ta tale satikam prowit nŋgina.

⁸ Nu taŋakina le nale kuru-kuruka gare ŋak pitik ndo ndame burok ta kusremba nuŋe dubiwanu mbal saninŋam tuku pin-derkinaik.

⁹ Nale pinderka kinaik le Yesus pro ndinŋe nale kile-siglika kaiyenikina le nale ndek dagol tidronŋa nu tuku kupe biymba nu tuku nyu te-duŋginaig.

¹⁰ Taŋanaik le nu nale sanikina: Tale kuru kuru ndakap. Tale kumba yiŋe tira kame saninŋap le Galilea ma tugu kuwaig. Taŋge nane ye kanŋeryamŋgaig nŋa saninŋap nŋgina.

¹¹ Pino ar ta kumba minnaik le kame mbal Yesus tuku kumu kulatkinaig ta afuŋge kumba ka Yerusalemŋge wam ŋakmba mayok ke likinaig ta pris gabat mbal wam kubeu niŋginaig.

¹² Kubeu niŋginaig le pris gabat kame Israel mage mage ndonj maŋgurkinaig sulumba wam ta tuku saka ismba denŋpurmba ndametinj afu kilmba kame mbal ta niŋmba saninŋinaig:

¹³ Tane taŋgo pino tenŋemba saninŋap. Sine furir kinymba gilainŋig le nuŋe dubiwanu taŋgo afuŋge pro nu tuku mindesin kuayar tumba kaig nŋa saninŋap.

¹⁴ Gabat sunŋo Pilatus nu wam te iswa ta sine ka nu tugum kumba pasa kumumbi te-tibe le tane pa kanŋere nda nŋginaig.

¹⁵ Taŋakinaig le kame mbal ta ndametinj yaika ka wam pagukinaig pasa ta kumunaig. Wam kube ta Zu mbal nŋamukŋge sunŋoka kumunŋina le kile saka minig.

Nuŋe dubiwanu taŋgo afu Yesus kanŋermaig

(Markus 16.14-18; Lukas 24.36-49; Yohanus 20.19-23; Aposel 1.6-8)

¹⁶ Nuŋe dubiwanu taŋgo 11 nane Galilea ma tugu mbol kinaig ka taŋge Yesus nu o buk nane tabe ande saninŋina ta nane ta ponŋinaig.

¹⁷ Nane tabe ta mbolŋge Yesus kanŋermba nu tuku nyu te-duŋginaig ta nane afu taŋgo kise nŋa wamdus terokinaig.

¹⁸ Kile Yesus pro nane saninŋina: Sanŋri ŋakmba kilke mbolŋge samba mbolŋge Kuate nu ye tuku wai mbolŋge pilna.

¹⁹ Ta tuku tane kape sulumba kilke tugu ŋakmba mbolŋge taŋgo pino ŋakmba ye dubiyam tuku tumniŋap. Taŋawap sulumba nane Mam tuku nyu mbolŋge Nindo nuŋe tuku nyu mbolŋge Tukul Guwa tuku nyu mbolŋge kule pisne niŋap sulumba ye pasa afu tane dubikam tuku saka tumtingen ta ŋakmba nane tumniŋap.

²⁰ Tane taŋawap le ye tane ndonj minmba mini le ma ma kilke te kugawam tuku ait prowamŋgat nŋa saninŋina.

Son.

MARKUS

Markus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna

Yesus nu tanjo 12 madiningina ta Markus nu nane tuku ande kuga. Yesus nu luka samba mbol kina le Paulus nu Barnabas ndoŋ pasa mayenu saka likinaig ta nu nale turkina. Markus tuku mape nyu ande Yohanus. (Aposel 13.1-4 kanjerap).

Markus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna ta tugunu tejenmba. Nane kasomok mbal nane yabri mbara sunjomba mbarinjinginaig ta Yesus nu nane njakmba lininjmba mbolnje minit ta nane katesewaig nga nu pasa mayenu te kuyarna sulumba Yesus nu manjau sanjri kitek sunjomba ke likina ta te-mayokmba nane tumningina.

Yohanus kule pisne tanjo pasa kuklina

(*Mateus 3.1-12; Lukas 3.1-18; Yohanus 1.19-28*)

¹ Kuate tuku Kinjo Yesus Kristus tuku pasa mayenu ta

² tuan tanjo Aisaia nu tejenmba kuyarna le minit.

Ne isa. Ye tanjo ande kukuli le nu ambonja promba ne tuku ndin wakeiyamngat.

³ Ma baknu mbolnje wi ande kuenka tejenmba sakate. Sunjo tuku ndin wakeimba kuaneap. Nu likam tuku ndin te-tiwap ngate. *Aisaia 40.3*

⁴ Yohanus kule pisne tanjo nu pasa ta kumumba ma baknu mbolnje minmba pasa kuklimba tanjo nane ngamuŋgal biye mbilmba manjau njaigonu kusreka kule pisne tuwaig le Kuate nu nane tuku une sauka gilainjamngat nga saka minna.

⁵ Nu tanjamba minna le Yerusalem mbal Yudea tumbran yimyam nane njakmba nu tugum prowe likinaig. Nane nanjine une manjau kile-mayokke likinaig le Yohanus nu ndek Yordan kule mbolnje nane kule pisneninjmba minna.

⁶ Yohanus nu kamel nguenu njak tawi silika let tinjmba nu kasbur wak alonu nguimzan kulenu kilmba nyumba tanjamba minna sulumba

⁷ pasa kuklimba saniŋgina: Ande nu ye ngumnemnje prowanngat ta nu ye tuku sanjri lite. Ye tanjo mayenu kuga. Ye nu tugumnje loka nu tuku kupe ngaro tuku mudi kukliwam tuku wam nja ta mata ye nu mbolnje kam kumuŋ kuga.

⁸ Ye tane kulembi kule pisnetinjet. Nu tane Tukul Guwambi tane tuku ngamuŋgal kule pisne tanjaŋ tinjamngat nga saniŋgina.

Yohanusnje Yesus kule pisnena le Satan nu Yesus tagona

(*Mateus 3.13-17; 4.1-11; Lukas 3.21-22; 4.1-13*)

⁹ Ait ta mbolnje Yesus nu Galilea ma Nasaretnje Yohanus tugum pronna le Yohanusnje nu Yordan kule mbolnje kule pisnena.

¹⁰ Kule pisnena le nu tabek kina le pitik ndo samba talkina le Tukul Guwa gami tanjaŋ ndeka Yesus mbolnje minna le kanjerna.

¹¹ Tanjana le samba mbolnje pasa ande promba tejenmba sakina: Ne yije Kinjo. Ye ne tuku kume purmba ne tuku gare sunjo tet njina.

¹² Nu kule pisne tina le kile ndo Tukul Guwa Yesus nu ma baknu mbol kuwa nga kukulmba sana le nu ndek kina.

¹³ Ma ta mbolnje aganjmor nguikok ndo minnaig.

Nu kumba ka mara 40 tanje minna le Satan nu pro ndek Yesus tago-tagona. Tanjewe denjurna le Kuate tuku enjel ndeka Yesus sinzanjaig.

Yesus nu tanjo bailkamba wike likina

(*Mateus 4.12-22; Lukas 4.14-15*)

¹⁴ Nane Yohanus mulinjumba wandeknje pilnaig le Yesus nu pro Galileange Kuate tuku pasa mayenu kuklimba sakina:

¹⁵ Kile ait kumuŋgate le Kuate nu nuŋe gageu kulatkam tuku ait buk patukate. Tane ngamuŋgal biye mbilmba manjau njaigonu kusreka pasa mayenu ismba son ngap njina.

¹⁶ Kile Yesus nu Galilea kule kualinj make dubimba kumbanje nale aba nakile Simon le Andreus ndoŋ kumaŋ buknga minnaik le kanjerkina. Nale tuku piro ta kualegan kilnaik tuku.

¹⁷ Yesus nu nale kanjerka ndek sanikina: Tale ye dubiyap le yenge tale tumtiki le tanjamba tanjo kilamngaik nga sanikina.

¹⁸ Sanikina le nale pitik ndo tinja kumaŋ kusreka nu dubimba kinaik.

¹⁹ Yesus nu manj fudinmba kumba ka Sebedeus tuku kinjo ar Yakobus nale maib nuŋe Yohanus ndoŋ kanjerkina. Nale nakile warj mbolnje minyoka kumaŋ zailnga minnaik le

²⁰ nu kanjerka nale wikina le nale mam nakile Sebedeus nuŋe piro tanjo ndoŋ warj mbol tanje kusreka nu dubinaik.

Yesus nu tanjo ande bukla njak wakeina

(*Lukas 4.31-37*)

²¹ Nane kinaig ka Kaperneum tumbran pronnaig. Pro kusem ait mbolnje Yesus nu kusem wandek sinam kumba tanje nane pasa tumningmba minna.

²² Nu kusem pasa biteknjanu mbalnje pasa tumningig tanjamba tum ndaningina.

Nu pasa miro tanjo tanjan pasa saningina le nane njakmba pirerek purkinaig.

²³ Nangine kusem wandek sinam tanje tanjo ande bukla njak minna.

²⁴ Nu ndek witimba sakina: Yesus Nasaretnu, ne sine ndonj wamdus tuma kuga. Ne sine bale faram tuku prote e? Ne Kuate tuku Kinjo ta ye kila ngina le

²⁵ nu ndek bukla ta sawe lika sana: Ne maninka. Tanjo ta kusremba mayok ka kaye ngina.

²⁶ Tanjakina le bukla tanjo ta kusrewam bafumba witimba ngarosu zulbarekngana nu mayok ka nu kusremba kina le

²⁷ nane njakmba ndek pirerek purka munju kusnanjginaig: Ame wam tenjen. Pasa te kitek. Nu sanjri njak tanjan bukla mata saningit le nane nu tuku pasa isig njginaig.

²⁸ Tanjamba Yesus tuku nyu Galilea ma njakmba kumunje likina.

Yesus nu guaze mbal gudommba wakeikina

(Mateus 8.14-17; Lukas 4.38-41)

²⁹ Kile Yesus nane ndek kusem wande ta kusremba Yakobus le Yohanus kilmba ka Simon le Andreus tuku wande mbol kinaig ka tanje

³⁰ Simon magma nuje nu guaze njak ngaro pa tingina le nu kinye njak minna le nane ndek Yesus kila sanaig.

³¹ Tanjakinaig le nu pro pino ta wainu biymba te-tina le ngaro pa tingina ta mukumba nu mayekina. Tanjamba nu tinga nane tuku paguna.

³² Ki butungam bafuna le nane afunje nanjine mbal guaze tugu yimyam njak afu bukla njak ta kilmba mindeka Yesus tugum prowe likinaig.

³³ Tumbranj ta tuku mbal njakmba wande mab tanje manjurkinaig le

³⁴ Yesus nu gudommba guaze tugu kise kise njak kile-tidinga bukla njaigonu njak ta pitaike likina. Bukla kame nane Yesus kila tukunu nu nane tuku minje pipningina le nu tuku sa ndakinaig.

Yesus nu Galileange pasa kuklina

(Lukas 4.42-44)

³⁵ Mafemba minna le Yesus nu abonja tinga mayok kumba ka ma yamokngje Kuate ndonj pasata minna.

³⁶ Pasata minna le Simon nane nu soti-naig.

³⁷ Sota kumba ka tanje nu te-silika sanaig: Nane njakmba ne sota kusnanjgade njginaig le

³⁸ nu ndek nane saningina: Sine tinga tumbranj patuk patuk ta kab. Ye tanje mata pasa kukliwamngit. Kuate nu ta tuku ye kukulyina ngina.

³⁹ Tanjamba nu Galilea tumbranj njakmba mbolnje lika nanjine kusem wande

mbolnje pasa kukliwe lika bukla gudommba pitaike likina.

Yesus nu tanjo ngirngjer njak wakeina

(Mateus 8.1-4; Lukas 5.12-16)

⁴⁰ Tanjo ande ngirngjer njak Yesus tugum promba dagol tidronja nu sarsarumba sana: O Sunjo, ne kumuñ. Ne nzalinuwa ndeta ye tuku ngarosu wakeiwa njgina le

⁴¹ nu tanjo ta kanjermba sinamba ndek wai kuitka kirembe sana: Au. Ye ne wakeinet. Ne mayeka njgina.

⁴² Tanjakina le ngirngjer gagulka ngarosu mayekina le

⁴³ Yesus nu kukulmba pasa sanjgrinu sana:

⁴⁴ Ye ne mbolnje manju kit te afu sa ndaninga. Ne mayekat tukunu ne kumba ka Moses tuku tukul dubimba atrau aganj pris tawe le atraukuwa le njakmba ne mayekat ta katesewaig njgina.

⁴⁵ Tanjamba peuna ta nu kina ka wam ta saka saka likina. Ta tuku Yesus nu kile tumbranj sugo afu ngamukngje ake likam kumuñ kuga. Nu ma yamok ta mbolnje ndo minanu le nane tumbranj tumbranj njakmba nu tugum prowe likanu.

2

Yesus nu tanjo ngarosu milmailkanu wakeina

(Mateus 9.1-8; Lukas 5.17-26)

¹ Mara afu kinaig le Yesus nu manj luka Kaperneum promba wande ande mbolnje minna le nane pasa ismba

² nane gudommba pro wande ta sinamngje manjurka wande mab ta mata kumunjgina.

³ Kile nane afunje tanjo ngarosu milmailkanu mindemba nane tuku baillkamba nu sukunja pronaj ta

⁴ tanjo gudommbange ma tukulnaig tukunu Yesus tugum prowam kumuñ kuga le nane ndek wande ponja Yesus gabat fumngje wande fu tetka guaze tanjo nzanjzanj njak ta muli panmba pilnaig le ndekina.

⁵ Tanjana le Yesus nu nane nu tuku sanjri tomba tinginaig ta katesemba nu ndek tanjo ngarosu milmailkanu ta sana: Kinjo, ye ne tuku mbar njakmba sauka gilainget njgina.

⁶ Tanjaka sana le wandek sinam tanje kusem pasa biteknganu mbal afu minnaig ta nane nanjine wamdusmbi sakinaig:

⁷ Ndanam saka tanjo te tanjamba sakate. Nu Kuate le tanjo tuku mbar saukate e? Kuaterge ndo mbar saukam kumuñ nga idusmba minnaig le

⁸ nu pitik nane tuku wamdus kamusmba ndek saningina: Ndanam saka tane wamdus te-pilemba minig.

⁹ Ye tane kusnatingamngit. Ame pasa ye tanjo ngarosu milmailkanu te sanu tuku

wam bada? Ye ne tuku mbar sauka gilainget ko tinga nane nzananza kuramba lika kaye nget.

¹⁰ Ye Ndindo Katesek Tanjo kilke te mbolnge mbar saukam tuku ye sangri njak. Tane wam ta kila palmbim tuku ye kile pasa wam bada te sakamngit ngina. Tanjaka nu tanjo ngarosu milmailkanu ta sana:

¹¹ Ye ne sanet. Tinga nzananza kuramba nane tumbran kaye ngina.

¹² Tanjakina le nu nane njakmba am mbolnge pitik ndo tinga nuje nzananza kuramba mayok ka kina le nane wam ta kanjermba piremek purka wai makemba Kuate tuku nyu te-dunga sakinaig: i ... Sine wam kitek tenjen kanjer ndaweg nginaig.

Yesus nu Levi wikina

(Mateus 9.9-13; Lukas 5.27-32)

¹³ Yesus nu mayok kumba ka man kule kualinj piyal tanje minna le nane gudommba pro nu te-ngamunaig le nu nane pasa tumningina.

¹⁴ Pasa tumninge denpurmba nu tinga kumba ka takis kilanu wande mbolnge Alfeus tuku kinjo Levi piroka minna le kanjermba sana: Ne ilmba ye dubiya ngina le nu ndek tinga nu dubimba kina.

¹⁵ Kile Yesus nuje dubiwanu mbal ndonj Levi tuku wande mbol kinaig le takis kilanu mbal nane afu une njak nane gudommba nu dubimba kinaig. Nane isukusmba minnaig le nu dubinaig mbal afu mata nu ndonj isukusnaig.

¹⁶ Tanjanaig le kusem pasa biteknjanu mbal Farisi afu nane Yesus mbal njaigonu ta ndonj isukusmba minna le kanjermba ndek nu dubiwanu kuasmbi saninginaig: Ndanjam saka nu takis kilanu mbal wam njaigonu kade mbal ndonj isukusit nginaig le

¹⁷ nu pasa ta ismba saningina: Guaze kugatok mbal nane dokta tugum kine ndakade. Guaze njak mbal ndo nu tugum kinig. Afu sine magenu ngade ta ye nane wika wakeikam pro ndawen. Ye une njak mbal wika wakeikam tuku prowen ngina.

Nyamagan pinkam tuku pasa

(Mateus 9.14-17; Lukas 5.33-39)

¹⁸ Mara ande Yohanus kule pisne dubiwanu mbal Farisi mbal nane Kuate tuku nga nyamagan pinka minnaig le nane afu pro Yesus kusnanaig: Yohanus dubiwanu mbal Farisi dubikanu mbal ait afu nyamagan pinkade. Ndanjam nane dubinade mbal manjau ta ke ndakade nginaig le

¹⁹ nu lafumba saningina: Tanjo ande nu pino tam tuku pagumba nye mbolnge nu nuje mbal ndonj minit tukunu nane nyamagan pin ndakade.

²⁰ Ait ande prowa le afunge pro tanjo ta nane ngamuknge tuwaig le nane pitinu nyamagan pinkamngai.

²¹ Ande nu tawi urfunu burokuwa le kuminj abonu tumba burok ta tukulmba zail ndangate. Nu tanjawa ta kuminj kitek tanje urfunu didikuwa le lato fetkamngat.

²² Ande nu grep kule kitek tumba aganjmor ngaro urfunu sinamnge tol ndate. Nu tanjawa ta grep kule fulilka aganjmor ngaro urfunu fetka grep kule kutuke suluwamngat. Grep kule aganjmor ngaro tur ngisikamngat. Nane grep kule kitek tumba aganjmor ngaro kitek sinamnge tolde ngina.

Kusem ait mbolnge manjau kam tuku pasa
(Mateus 12.1-8; Lukas 6.1-5)

²³ Kusem ande mbolnge Yesus nane wit piro ande sinam sinam lika nuje dubiwanu mbal wit alonu supika nyam nyam kinaig le

²⁴ Farisi tanjo afunge nane kanjerka Yesus sanaig: Ai si. Ndanjam saka nane sine tuku tukul lukamba kusem ait mbolnge nyamagan kilig nginaig le

²⁵ nu lafumba saningina: David nuje mbal ndonj nane guba njaigoningina le wam pile paskinaig sulumba nu wam ande kina ta tane kuyar ta burkade tae.

²⁶ Abiatar nu pris sunjo minna le David nu Kuate tuku wandek kina sulumba tukul bret Kuate am mbolnge patikinaig ta afu kilmba nyumba nuje mbal mata ningina le nyinaig. Bret ta tanjo nane nye ndakade tuku. Prisnge ndo nyade tuku ngina sulumba

²⁷ sakina: Kuate nu kusem ait tanjonje kulatkuwa nga pilna. Kusem aitnge tanjo kulatkuwa nga tanjo te-mayok ndana.

²⁸ Ye Ndindo Katesek Tanjo ye kusem ait tuku gabat mata minet ngina.

3

Yesus nu tanjo wai pagringanu wakeina

(Mateus 12.9-14; Lukas 6.6-11)

¹ Yesus nu manj kusem wandek sinam kina. Sinam tanje tanjo ande wai kummba pagringanu njak minna.

² Farisi nane nu kusem ait mbolnge tanjo wakeiwa le pasa mbolnge palmbim tuku nu kulatka minnaig le

³ nu tanjo wainu kummba pagringanu njak ta sana: Ne ilmba ngamu tenge tinga ngina.

⁴ Tanjakina sulumba Yesus ndek nane saningina: Sine singine tukul dubika kusem ait mbolnge sine afu mbolnge wam mayebe ko njayobe? Ande wakeibe ko balebe nga kusnaningina le nane maninok minnaig.

⁵ Tanjanaig le Yesus nu gubra tumba mbilmbilka nane kanjerkina ta nane ngamunggal karenganu njak tukunu nu ngamunggal pitina sulumba tanjo ta sana: Ne wai kuitka ngina le nu wai kuitka wai mayekina.

⁶ Tanjana le Farisi mbal pastinga mayok ka Herodus dubinaig mbal ndonj manjurkinaig

sulumba Yesus balewam tuku pasa katmba ndin sotinaig.

Nane gudommba Yesus dubimba kinaig

⁷ Yesus nuje dubiwanu mbal ndon ma ta kusremba Galilea kule kualinj tugum kinaig le Galilea mbal gudommba nu dubimba kinaig.

⁸ Yudea ma tugu Yerusalem tumbran sunjo Idumia ma Yordan kule make sim Tirus le Sidon patuknje tumbran fonfon ta tuku mbal gudommba Yesus wam ke likina ta ismba nu tugum prowe likinaig.

⁹⁻¹⁰ Nane prowe likinaig mbal Yesus nu guaze tango wakeike likina ta kila tukunu guaze mbal promba nu kirewam tuku munju signanjinag le Yesus nu ndek nuje dubiwanu mbal saninjina: Ye tuku waj ande madiwap. Nane gudommba munju signa-signanga ye pipkade njina.

¹¹ Mara mindek bukla njaigonu nane Yesus kanjermba ka nu tugumnje baringe lika wikaraumba sakanu: Ne Kuate tuku Kinjo njanu le

¹² nu ndek nane minje pipnijmba nu tuku nyu te-mayok ndawaig nga saninjmba minanu.

Yesus nu aposel 12 madininjina
(*Mateus 10.1-4; Lukas 6.12-16*)

¹³ Yesus nu tabe ande ponjina sulumba nuje nzalimbi tango wike likina le nane ndek nu tugum pronaj.

¹⁴ Tanajanaig le nu nane ngamuknje tango 12 nu ndon minam tuku madininjina. Nu nane kukulninguwa le nuje pasa kuklimba

¹⁵ bukla pitaikam tuku sanjri tam tuku nga nu nane madininjina.

¹⁶ Nane tuku nyu kat nanjine ta tenjemba. Ande Simon Yesusnje nyu kitek Petrus njina.

¹⁷ Ande Yakobus nu Sebedeus tuku kinjo nuje. Ande Yohanus nu Yakobus tuku maib nuje. (Nale ar ta Yesus nyu ande Boanesis njina. Nyu ta tugunu Kuaila).

¹⁸ Nane afu Andreus, Filipus, Bartolomeus, Mateus, Tomas. Ande Yakobus nu Alfeus tuku kinjo nuje. Ande Tadeus. Ande Simon mape nyu nuje Selot.

¹⁹ Ande Yudas Iskariotnu. Ngumneja nu Yesus tuku kupet tango mayok kina.

Yesus nu Belsebul ndonj piro tuma njinaig
(*Mateus 12.22-32; Lukas 11.14-23; 12.10*)

²⁰ Kile Yesus nu tinja ka wande mbol kina ta nane gudommba manj pro manjurkinaig le Yesus nane isukusam mata kumunj kuga.

²¹ Yesus tuku ndare tuma wam ta ismba nu itilu nginjngankate nga idusmba nane nu tam kinaig.

²² Kile kusem pasa biteknjanu mbal afu Yerusalemnje ndekinaig ta ndek sakinaig: A ... bukla Belsebulnje nu tate. Bukla kame

tuku gabat Belsebulnje sanjri ta tuwit le nu bukla pitaikate likate nga sakinaig.

²³ Tanjakinaig le Yesus nu ndek te yalpe nga yaba pasa afu nane saninjina sulumba sakina: Satan nu nuje mbal pitaikam kumunj e?

²⁴ Gabat sunjo ande tuku kuasmbi nane pur yimyamka nanjine nanjine kame buwaig ta nane sanjri njak minam kumunj kuga.

²⁵ Wande ande tuku mbal nane pur yimyamka nanjine nanjine kame buwaig ta nane mata sanjri njak minam kumunj kuga.

²⁶ Tanjamba ndo Satan nu nuje mbal pitaika pur yimyamka nane ndonj kame bute kande nu mata sanjri njak mine ndaka njgisikam bafute kande.

²⁷ Tango sanjrinu ande nuje wande kulatkate ta ande pro nu tuku aganj ndende kuayaram kumunj kuga. Nu tango sanjrinu te-iberjmba nu ndalekuwa sulumba ndo aganj ndende kilam kumunj.

²⁸ Ye sinja satinjnganjit. Tango tuku une manjau tumail pan manjau ta njakmba Kuate nu sauka gilainjgate tuku.

²⁹ Ande nu Tukul Guwa tumail pante ta Kuate nu mbar ta sauka gilainje nda. Nu mbolnje minmba minamnjgat njina.

³⁰ Nane Yesus nu bukla njak njinaig tukunu nu tanjamba nane rironj pasa ninjina.

Yesus ina mambo kat nuje pronaj
(*Mateus 12.46-50; Lukas 8.19-21*)

³¹ Kile Yesus ina nuje mambo kat nuje ndonj nane pro wande tugum tanje tinja pasa pilnaj le

³² nane manjur Yesus te-njamumba minnaj ta nane nu sanaig: Ina nanje mambo kat nanje kulim kat nanje nane pro kilinjje tinja ne kusnanjgade njinaig.

³³ Tanjakinaig le Yesus nu nane saninjina: Tane yinje ina yinje maib kame tuku sayade e njina sulumba

³⁴ nu mbilka nane nu tugumnje minyokinaig mbal ta saninjmba sakina: Mbal te yinje ina yinje mambo kame tananj minig.

³⁵ Ina nu Kuate tuku nzali dubite ta nu yinje maib yinje kulim yinje ina tananj minit nga saninjina.

4

Aganj tumu tuku yaba pasa
(*Mateus 13.1-9; Lukas 8.4-8*)

¹ Mara ande kule kualinj pial tanje Yesus nu manj nane pasa tumnijmba minna le manjur sunjo nu te-njamumba manjurkinaig. Tanajanaig le nu waj ande kule mbolnje faitka minna ta ponga minyokina le nane manjur njak ta pialnje minnaj.

² Tanjamba Yesus nu yaba pasambi wam gudommba nane tumnijmba pasa ande tenjemba saninjina:

³ Tane isap. Tango ande nu aganj tumunu bareñningam piro mbol kina.

⁴ Kina ka bareñningina le tinju afu ndinnye ndeke likinaig ta sar umanjnge pro nye sulunaig.

⁵ Tinju afu kilke ndame njak ma mbolnye ndeke likinaig ta kilke fudinndo tukunu pitik ndo manje pronaig.

⁶ Pronaig ta ki sunjo promba pasokina le sumbailnu sinam nzi kine ndakinaig tukunu karenja kume sulunaig.

⁷ Tinju afu ma anja njaigonu sinamnye ndeke likinaig ta anganje tinga sonjinaig le rure-rureka pro mage ndanaig.

⁸ Tinju afu kilke mayenu mbolnye ndeke likinaig ta ndo alo magenaig. Manje pro magemba kumba ka tugunu mindek mbolnye afu 30 afu 60 afu 100 tanjamba tanjamba alonaig.

⁹ Tane kilba njak ndeta pasa te isap nga saningina.

*Yesus nu yaba pasambi ndo saningina
(Mateus 13.10-17; Lukas 8.9-10)*

¹⁰ Nane njakmba sili-silinaig le Yesus nuje ndo minna le nuje dubiwanu tanjo afu nu tugumnye minnaig ta nane yaba pasa kame ta tuku kusnanaig le

¹¹ nu ndek nane saningina: Kuate nu nuje gageu kulatkate wam kuirok minit ta tane kila palmbim tuku ye tane maditijgen. Nane afu kasomnye minig ta nane yaba pasa ndo isig.

¹² Nane wam afu kanjerkade ta alonu kanjer tiwe nda. Nane pasa isig ta tugunu katesewe nda. Nane katesemba ngamungal biye mbilwaig le Kuate nu nane tuku une sauka gilainje ningikat nga ye yaba pasambi ndo saningit njina.

*Aganj tumu tuku yaba pasa tugunu
(Mateus 13.18-23; Lukas 8.11-15)*

¹³ Kile nu nane saningina: Yaba pasa satijgit ta tane katese ndade ta ye ndanjmba manj yaba pasa afumbi satijgi le katese-wamnjag?

¹⁴ Aganj tumunu tanjo bareñningina ta Kuate tuku pasa.

¹⁵ Tinju ndinnye ndekinaig nga sakit ta mbal afu tanjan. Nane Kuate tuku pasa isig le Satan nu pitik ndo pro nane tuku ngamungal sinamnye pasa ta yaika tumba balet.

¹⁶ Tinju afu kilke ndame njak mbolnye ndekinaig njgit ta mbal afu tanjan. Nane Kuate tuku pasa isig sulumba nzali sunjo njak pitik ndo tade ta

¹⁷ sumbailnu kugatok tanjan ait fagnu ndo dubide. Nane pasa ta dubide ta afunje piti serningig le nane pitik ndo kusrede.

¹⁸ Tinju afu ma anja njaigonu sinamnye ndekinaig njgit ta mbal afu tanjan. Nane Kuate tuku pasa isig ta

¹⁹ kilke te tuku piti, aganj ndende kilam tuku nzali, nzali afu wamdus ta njak minig le pasa isig ta balet le alo ndate.

²⁰ Tinju afu kilke mayenu mbolnye ndekinaig njgit ta mbal afu tanjan. Nane Kuate tuku pasa ismba tumba dubimba afu alo 30 afu 60 afu 100 tanjamba tanjamba alo kile-mayokkade nga saningina.

*Tanjo nu lam bulumba mayoknje pilit
(Lukas 8.16-18)*

²¹ Yesus nu manj saningina: Tanjo lam bulumba tumba nza ko mbain kumnemnye palmbim tuku idus ndate. Nu tumba kilimnye taikate.

²² Tanjamba ndo wam afu tanjo am mbolnye kuirok minig ta njakmba kilimok mayok kanjag.

²³ Tane kilba njak ndeta pasa ta isap njina.

²⁴ Tanjamba nu manj lato saningina: Tane pasa isig te ise mayewap. Tane nane afu mbolnye manjau kade ta manjau ndui tamba ndo Kuate nu tane mbolnye kumba manj lato kamnjat.

²⁵ Ande nu wam afu njak minit ta Kuatenje nu manj lato tuwit. Ande nu wam denkanu minit ta Kuatenje nu tuku wam fudinndo ta yaite njina.

Aganj tumunu prowam tuku yaba pasa

²⁶ Yesus nu pasa ndui ta tuturmba sakina: Kuate nu nuje gageu tugeka sunjokate wam ta yaba pasa te suk. Tanjo nu aganj tumunu kilmba kilke mbolnye bareñningit.

²⁷ Bareñninge denjurmba ka furir nu kinymba ki ait mbolnye aborja likate. Nu tanjamba lika minit le aganj bareñningit ta manje promba ka ka sugokade. Manje ta ndanjandanjamba sugokade ta nu katese ndate.

²⁸ Kilkenje kulatkate. Manje prode sulumba kuzru waje-wajeka sugoka kumba ka alode.

²⁹ Ait kumunja manderkade le nu pitik ndo ka alonu kilit nga sakina.

*Mastet tinju tuku yaba pasa
(Mateus 13.31-32; Lukas 13.18-19)*

³⁰ Kile Yesus nu manj sakina: Kuate nuje gageu tugeka sunjokate wam ta mastet tinju tuku manjau suk.

³¹ Mastet tinju nu aganj njai fudinndo. Aganj tumunu afu njakmbanje nu lide ta

³² tanjo nu tumba njukate le nu promba sunjoka kumzanjel ail njakmba liningit. Wainu sugokade le sar umanj te patika nzanj tanje minig tuku njina.

³³ Yesus nu tanjamba yaba pasa afu gudombambi pasa tumninganu. Nane ismba katesewanu le nu manj yaba pasa ande saninganu.

³⁴ Nu pasa ande te-mayokmba sa ndaninganu. Nu nuje dubiwanu tanjo ndonj minmba nane ndo pasa alonu saninganu.

Yesus nu kule le bubre peunikina

(Mateus 8.23-27; Lukas 8.22-25)

³⁵ Mara ait ndui ta ki butunjam bafuna le Yesus nu nuje dubiwanu mbal saningina: Sine kule kualin sim kab ngina.

³⁶ Tanjaka nane manjur sungo ta kusreka Yesus minna waj ta ponja kingaig le nane afu waj kise ponje lika nu ndon kinaig.

³⁷⁻³⁸ Kumba minnaig le Yesus nu waj pine mbolnje gabat tatu pilmba nu kinymba gilaingina. Kinymba gilaingina le bubre sungo tingina le kule tongel tinga mbalo sugo tingge lika waj katmba kule waj sinam kumba ligam bafuna le nane ndek nu kuanemba sanaig: Tum Tanjo, sine ngisikam bafuweg te ne idus ndate e nginaig le

³⁹ nu abonga tinga bubre kule ta sanike likina sulumba sakina: Maninka iben ka baslengap ngina le bubre ndek mukumba ma betkirembe kule basle mayena.

⁴⁰ Tanjana le Yesus nu mbilka nane saningina: Ndanam tane wamdus fulilkade. Tane Kuate nu kumun kuga nga idusde e ngina le

⁴¹ nane ndek kuru-kuruka nanjine nanjine sakinaig: i ... Tanjo te nu ima suk a. Bubre kule mata nu tuku pasa isik nginaig.

3

Yesus nu tanjo bukla njak wakeina

(Mateus 8.28-34; Lukas 8.26-39)

¹ Kile Yesus nane kule kualin sim ka Gerasa mbal tuku ma ta mbol pronaig.

² Ma ta mbolnje tanjo ande bukla njak mindesin patikinaig tuku ma mbolnje minanu.

³ Tanjo kame nane nu biye timba muli karenjnumbi mata ndalekam kumun kuga.

⁴ Nane afunje muli karenju kilmba nu tuku wai kupe ndalekanu ta nu mburerika wai kupe mbolnje muli ta purpurnimba minanu le nane nu te-ibenjam fugunaig.

⁵ Nu furir maferj mindek mindesin patikanu ma mbolnje tabe pon pilemba witimba ndamembi nuje ngaro katmba minanu.

⁶ Nane ma ta mbol promba Yesus nu waj kusremba iben kina le tanjo bukla njak ta maskenje nu kangermba pinderka nu tugum promba dagol tidrongina.

⁷⁻⁸ Tanjana le Yesus nu bukla sana: Guwa njonu, ne tanjo te kusremba mayok kaye ngina le bukla tanje nu wi kuenka sarsarmba sana: Yesus, Sunjo Kuate tuku Kinjo, ne ye ndon wamdus tuma kuga. Ye Kuate am mbolnje ne sanet. Ne piti ser ndaya ngina.

⁹ Tanjakina le Yesus ndek nu kusnana: Nanje nyu ima ngina le nu lafumba sakina: Ye tuku nyu Kame Kuasmbi. Sine gudommba tenje mineg ngina.

¹⁰ Tanjakina sulumba nu sanjri tinga sarsarmba sana: Ne kukulsinga le ma kise ande mbol nda kab ngina.

¹¹ Tabe ta mbolnje mbo afu sunjarka mine likinaig le

¹² guwa njonu nane Yesus sarsarmba sanaig: Sine kukulsinga le mbo kame si tuku fungul sinam kab nginaig le nu wokina.

¹³ Wokina le njonu tanjo ta kusremba kumba ka mbo fungul sinam kine likinaig le nane sanjri njak pinder-pindermba tabe te-tirok ta dubimba biri-baringa kule kualin butonu sinam kumba ngisike sulunaig. Mbo kame ta gudommba 2,000 tanjar.

¹⁴ Kile mbo kulatkanu mbal kua ka pinder-pindermba kinaig ka tumbran sunjo mbolnje tumbran kilimnje nane njakmba saninginaig le nane afu isnaig sulumba nane suk aganj ta kanjeram kinaig ka

¹⁵ Yesus tugum promba tanjo bukla njak minna ta kile nu tawi tinmba wamdus kuyar mayenu njak minna le kanjermba nane piriri njayonaig.

¹⁶ Tanjanaig le nane wam ambonga kanjernaig mbal tanje nane pronaig mbal tanjo bukla njak ta tuku wam, mbo manau ke likinaig ta njakmba kubeu ninginaig le

¹⁷ ismba nane ndek Yesus sarsarmba nu nane tuku ma kusremba kuwa nga sanaig.

¹⁸ Yesus nu waj ponja minna le tanjo ambonga bukla njak minna ta nu Yesus ndon kambim tuku sarsarna le

¹⁹ nu peumba sana: Ne luka nanje tumbran kaye sulumba Sunjo nu ne sinanumba ne mbolnje wam mayewat ta nanje gulab kame kubeu ninga ngina.

²⁰ Tanjakina le nu luka kumba Dekapolis tumbran 10 ta mbolnje lika Yesus nu mbolnje wam mayenu kina ta kubeu ningina le nane njakmba ismba pirerek purkinaig.

Yesus nu kulim te-timba pino ande wakeina

(Mateus 9.18-26; Lukas 8.40-56)

²¹ Yesus nu manj luka waj mbol mbol kule kualin tem ilna ta nane manjur njak pro nu te-ngamunaig le nu piyal tanje minna.

²² Minna le kusem wande kulatkanu tanjo ande nyunu Yairus nu pro Yesus kanjermba nu tugumnje ngurnjurka ndeka sarsarmba sana:

²³ Ye tuku kulim tawo ndo minit. Ne kumba nanje waimbi ngarosu kirewa le nu abonga mayekuwa ngina.

²⁴ Tanjakina le Yesus nu ndon kina le nane gudommba nu te-ngamumba dubimba kinaig.

²⁵ Pino ande nu mara mindek tambun guaze njak minmba minna le yar 12 kina.

²⁶ Nu dokta gudommba tugum kina le nane nu wakeiwewe pisenjinaig. Nu nane piyaniñmba nuñe ndametiñ mata panke suluna ta guaze sunjoka ñayona.

²⁷ Pino ta nu Yesus tuku nyu isna sulumba nu tanjo ñgamuk kina ka Yesus ñgumnemñge nu tuku tawi kirena.

²⁸ Kiremba nu teñemba idusna: Ye nu tuku tawi ndo kirewi ta ye mayekamñgit ñga idusna.

²⁹ Nu tanjamba tawi kirena le guaze ta kugana le kamusna.

³⁰ Yesus tuku sanjri ande nu kusrena le kamusmba nu mbilka nane kusnaniñgina: Imanje ye kireyat ñgina le

³¹ nuñe dubinaig mbal ndek Yesus sanaig: Ai ta. Nane gudommba ne te-ñgamunumba signanade. Ndanjam imanje ye kireyat ñgate ñginaig.

³² Tanjakinaig le Yesus nu mbilka aganj nu kirena ta kanjeram tuku sotina.

³³ Sota minna le pino nu mayekina ta katesemba nu kuru-kuruka ñgarosu piririmba mayok kumba Yesus tugumñge ñgurñgurka ndeka pasa ñakmba kilemayokkina le

³⁴ nu ndek sana: Kulim, ne ye tuku sanjri tomba tinjgate tukunu ne mayekat. Ne wamdus bulok ñak kaye ka maye mina ñgina.

³⁵ Nu pasa ta saka minna le kile nane afu Yairus tuku wandekñge pro nu sanaig: Ne tuku kulim buk kumat. Ne ake sinanj Tum Tango te piro karenj tuwe ndaka ñginaig ta

³⁶ Yesus nu pasa ta nda isanu sukmba kusem wande kulatkanu tanjo ta sana: Ne wamdus fulil ndaka. Ne ye tuku sanjri tomba tinjgate ta ndo idusmba mina ñgina.

³⁷ Tanjakina sulumba nu nane ñakmba nu ndonj kinaig ta peuniñmba Petrus Yakobus maib nuñe Yohanus nane ndo kilmba kina.

³⁸ Nane kusem wande kulatkanu tanjo tuku wande tugum pronaig ta nane gudommba malmbi wikaraumba zigna sunjo mayok kina le kanjerkina.

³⁹ Kile Yesus nu wandek sinam kina ka nane saniñgina: Ndanjam tane sunjomba malmbika zigna tinjga minig. Kulim te kume ndakat. Nu kinyмба minit ñga saniñgina le nane ndek nu nzumilnaig.

⁴⁰ Tanjanaig le Yesus nu nane ñakmba mayok kuwaig ñga pitaika kulim tuku ina mam nu ndonj minnaig mbal turmba kilmba mindesinj tugum kinaig. Kulim ta nu yar 12 ñak.

⁴¹ Kile Yesus nu mindesinj tuku wai biymba sana: *Talita kum* ñgina. (Pasa ta tugunu: Kulim ne tinjga).

⁴² Tanjakina le nu pitik ndo abonja tinjga lika minna le nane kanjernaig sulumba pirerek purka wamdus sulunaig le

⁴³ Yesus nu nane peuniñmba afu wam ta kubeu nda ninjgap ñgina sulumba sakina: Kulim nyamaganj tape le nyuwa ñgina.

6

Nasaret mbal Yesus talanaig

(*Mateus 13.53-58; Lukas 4.16-30*)

¹ Yesus nu tinjga nuñe dubiwanu mbal ndonj ma ta kusremba luka nuñe tumberanj tuguk prona.

² Pro kusem mbolñge nu nane tuku kusem wande sinam kumba nu tinjga nane pasa tumniñmba minna le nane pasa isnaig mbal pirerek purka sakinaig: I ... Sanjri ta imanje nu tuna. Ima tugumñge kila sunjo ta tina. Nu nuñe waimbis wam sanjrinu kitek ke likate a.

³ Tanjo te nu wande pilit tuku tanjo. Nu Maria tuku kinjo. Yakobus Yosef Yudas Simon nu nane tuku aba nanjine. Kulim kat nuñe mata tumberanj tekok ñga saka nane Yesus talamba gubra tinaig.

⁴ Tanjanaig le Yesus ndek nane saniñgina: Kuate tuku tuan tanjo nane ñakmbanjge nu tuku nyu te-mayokde. Nuñe tumberanj tuguk nuñe ndare tuma nuñe tira kat nuñe nanenñge ndo nu talade ñga saniñgina.

⁵⁻⁶ Nane nu talanaig tukunu Yesus nu wamdus teroka nane ñgamukñge wam sanjrinu afu ke ndakina. Nu guaze mbal ndui ndui ndo nuñe waimbis kigreka nane wakeikina.

Yesus nu aposel 12 piro ninjgina

(*Mateus 10.5-15; Lukas 9.1-6*)

Yesus nu tumberanj ñakmba wam paguniñmba lika minmba

⁷ nu nuñe tanjo 12 ta wika kile-manjgurka nane guwa ñaigonu pitaikam tuku sanjri ninjgina sulumba ar ar kukulniñgam bafumba saniñgina:

⁸ Tane kambim ñga tanjine ndametiñ pale fat nyamaganj ta ñakmba kusreka ndumndum ndo biymba kape.

⁹ Kupe ñgaro patikap sulumba tawi ndindo ndo silikap.

¹⁰ Tanjamba tane kape sulumba wande ndanj ponja ndeta tanje ndo minmba piro ka ka kambim ñga wande ta manj kusrewap.

¹¹ Tumberanj ande tane kilam mbulmba ko pasa kukliwap le pitaiwaig kande tane kambim bafumba nane katesemba rironjkuwaig ñga tuptup kupe sina mbolñge denganu minig ta nane am mbolñge paurnjgap ñgina.

¹² Nu wam pagu denjpurmba nane kukulniñgina le kumba ka pasa kuklimba tanjo pino ñgamunjal biye mbilmba manjau ñaigonu kusrekuwaig ñga saniñmba minnaig.

¹³ Nane bukla pitaike lika nane gudommba guaze ñak gabat mbolñge gurenj kutunaig le mageke likinaig.

*Herodus nu Yohanus balena
(Mateus 14.1-12; Lukas 9.7-9)*

¹⁴ Yesus tuku nyu sunjoka tugekina le nane afu ismba sakinaig; Yohanus kule pisne tanjo kumna ta nu manj abonja tingina. Ta tuku nu sanjri kitek njak wam ta ke likate nga saka minnaig.

¹⁵ Tanjakinaig le nane afu ndek sakinaig; Nu Elianje nginaig le afunje nu tuan tanjo ande ambokok tanja nginaig le

¹⁶ mandor Herodus nu pasa ta ismba ndek sakina: Yohanus buk njinfok kat puren ta nu manj abonjina nga sakina.

¹⁷⁻¹⁸ Yohanus kumna ta tugu tenjemba. Herodus nu mambo nuje Filipus tuku pino Herodias yaimba nuje pinonu tina le Yohanus ndek nu sawe lika sana: Ne mambo naje tuku pino yaimba tina ta ne tukul lukamba mbarte ngina. Ta tuku Herodus nu afu kukulningina le Yohanus biye timba ndaleka tumba muli wandeknje pilnaig le minna.

¹⁹ Herodias nu Yohanus tuku gubra tumba nu balewam tuku ndin sotina ta kumunj kuga.

²⁰ Ta ndanjam? Yohanus nu tanjo tinjeknu. Nu Kuate tuku tanjo tukunu Herodus nu kuru-kuruka nu kulatka minna. Herodus nu Yohanus tugum kambinu le nu Kuate tuku pasa sawanu le ismba nu wamduis tesulumba pitina ta nu Yohanus tuku pasa manj lato isam tuku nzali sunjo njak minna.

²¹ Tanjamba minnaig ma ma ait ande Herodias nu Yohanus balewam tuku ndin kanjerna ta tenjemba. Herodus ina nujenje te-pilna ait ta mayok kina le nu pagumba nye sunjo pilmba nu kumnemnje minnaig mbal kame gabat sugo sunjo Galilea nyu njak ta njakmba wike likina le pronaj.

²² Nane isukusmba minnaig le Herodias kulim nuje pro nane am mbolnje kupesna le Herodus nuje gulab kat nuje ndon nu tuku kupes ta kanjermba nzaliningina. Kile mandor Herodus nu ndek kulim ta sana: Ne ame aganj nyalinu saya ta ye ne tanmbimngit.

²³ Ye ki am mbolnje ne sanet. Ye yinje aganj ndende kulatket te ngamunje fetka inumnu tam tuku saya ta mata ye ngailne nda ngina.

²⁴ Tanjakina le kulim ta kilim ka ina nuje tugum kumba ndek kusnana: Ina, ye ame aganj nu yabanj e ngina le nu lafumba sakina: Yohanus kule pisne gabatnu yabanja ngina le

²⁵ nu manj luka gabat sunjo tugum kumba sana: Ne kile ndo Yohanus kule pisne gabatnu nza njak sa ngina.

²⁶ Tanjamba sana le Herodus nu ismba nu ndek ngamungal piti sunjo tina ta nu buk nuje pasa sanjri pilena le nane njakmba isnag tukunu nu nuje pasa kuerka pitaiwe fuguna.

²⁷ Tanjamba nu ndek kame tanjo ande Yohanus gabatnu tumba te prowa nga kukulna le nu muli wande mbol kina sulumba Yohanus njinfok kat purna.

²⁸ Kat purmba gabatnu nza njak tumba pro kulim mbanzo ta tuna le nu ndek tumba ka ina nuje tuna.

²⁹ Yohanus nuje dubinaig tanjo nane wam ta ismba ka nu tuku mindesinj tumba kumba ka ndame burok sinamnje pilnaig.

*Yesus nu tanjo 5,000 isukusneningina
(Mateus 14.13-21; Lukas 9.10-17; Yohanus 6.1-14)*

³⁰ Kile Aposel kame nane luka Yesus tugum promba nane pasa tumningmba wam afu ke likinaig ta njakmba kubeu tunaig.

³¹ Ma ta mbolnje nane gudommmba Yesus tugum luluka minnaig le nane isukusam kumunj kuga tukunu nu nuje dubiwanu tanjo saningina: Sine ma yamok mbol kab sulumba mabtube ngina.

³² Nane wanj ponja ma yamok ande mbol kambim bafunaig ta

³³ nane gudommmba Yesus nane kambim bafunaig ta katesemba nangine tumbran kusreke lika ndinmba pinder-pindermba ma kambim bafunaig ta mbol ambonga pronaj.

³⁴ Kile Yesus nane ka ibenj ka nu tanjo pino gudommmba kanjerka nane sipsip kulat tanjo kugatok tanja nga nane sinaningina. Tanjamba nu ndek wam gudommmba tumningina.

³⁵ Tanjamba minna le ki butungam bafuna le nuje dubiwanu tanjo pro nu sanaig: Sine ma baknu mbolnje mineg. Buk furiramngat.

³⁶ Ne nane kukulninga le kuwaig ka tumbran afu patuknje wande afu kasomnje nane tanje nyamagan pijaninmba nyuwaig nginaig le

³⁷ nu ndek sakina: Tanenje nyamagan ningap le nyuwaig ngina. Tanjakina le nane ndek nu sanaig: Yoi. Sine sonj 20 kilmba ka bret gudommmba pijaninje nga iduste e nginaig le

³⁸ nu ndek saningina: Tane bret giganmba njak minig? Kape ka mambilap ngina le nane kinaig ka bret 5 kualegan karenganu armba ndo kanjerka pro Yesus kila sanaig.

³⁹ Kile Yesus nu tanjo pino njakmba manjur nduik nduik pibi mbol tanje minyokuwaig nga saningina le

⁴⁰ nane afu 50 afu 100 tanjamba tanjamba minyoke likinaig.

⁴¹ Minyoke likinaig le Yesus nu bret fonfon 5 kualegan ar ta kilmba tandeka samba mbol ambe mambilmba Kuate gare pasa tumba bret fetfetmba nuje dubiwanu tanjo ningina le nane walmba ninje likinaig.

Kualegan ar ta mata nu fetfetmba walmba nane ninjina le

⁴² nane njakmba kilmba nyinaig le maroninjina.

⁴³ Nane kualegan bret fetfetna ta batenju kilmba sambe 12 ligeninjinaig.

⁴⁴ Bret nyinaig mbal ta gudommba tanjo ndo burkinaig ta 5,000.

Yesus nu kule kualij mbol mbol likina (Mateus 14.22-33; Yohanus 6.16-21)

⁴⁵ Kile Yesus nu manjur sunjo ta kukulinjmba nane nanjine tumbranj tumbranj kuwaig nga saninjina sulumba ndek nuje dubiwanu tanjo ambonja wanj ponja luka kule kualij sim Betsaida kuwaig nga saninjina.

⁴⁶ Nane kine sulunaig le nu tinja kumba ka tabe ande ponja Kuate ndonj pasatam kina.

⁴⁷ Furirna le nuje dubinaig tanjo wanj njak kule kualij fandonje minnaig le Yesus nu nuje mata ibenjnge minmba

⁴⁸ bubre nane tumailamnge prona le nane piro karenjka koika kumba minnaig le kanjerkina.

Mafewam patukina le Yesus nu tinja ka kule mbol mbol lika kumba ka ka nane tugum promba nane linjngam idusna.

⁴⁹⁻⁵⁰ Nane nu kule mbol mbol lika ilna le kanjermba mindekanu ande ilit nga kuru kuru njayomba wikaraunaig le nu pitik ndo saninjina: Tane kuru kuru ndakap. Te yenje. Tane wamdus bulka piti ndatinjuwa njina.

⁵¹ Tanjakina sulumba Yesus nu wanj ponja nane ndonj minna le bubre mukuna. Tanjana le nane wam ta kanjermba piriri njayomba am go sulumba minnaig.

⁵² Ta ndanjam? Yesus nu buk nane gudommba bret ninjina wam ta nane kanjermba ngamunggal tukulok minmba nu tuku sanjri katese ndanaig tukunu nane piriri njayonaig.

Yesus nu Genesaretngge guaze afu wakeikina

(Mateus 14.34-36)

⁵³ Nane kumba ka kule kualij pakarka Genesaretngge ibenj ka wanj ta muli pannaig.

⁵⁴ Nane ibenj kinaig le mbal afu pitik ndo Yesus prona ta kanjermba

⁵⁵ pinder-pindermba tumbranj njakmba pasa pilmba pilmba kinaig le nane Yesus minna ma ta isnaig sulumba guaze mbal nzanjanj mbolngge patika sukunja kilmba nu tugum prowel kinaig.

⁵⁶ Nu tumbranj sugo sugo ko tumbranj fonjonj mbol prowel likanu ta nane nanjine guaze mbal kilmba manjur ma mbolngge patika Yesus tuku tawi ndo kirewam tuku nu sarsaranu. Tanjamba nu tuku tawi kirenaig mbal kame ta njakmba mageke likinaig.

7

Wa kat nanjine tuku tukul

(Mateus 15.1-9)

¹ Kusem pasa biteknjanu mbal afu Yerusalemnge ndekinaig ta nane Farisi tanjo afu ndonj pro Yesus tugumngge manjurka minnaig.

² Tanjamba minmba Yesus dubiwanu tanjo afu nane tukul dubi ndamba wai minya ndanja isukusnaig le kanjerkinaig.

³ Farisi tanjo Zu mbal njakmba wa kat nanjine tuku tukul dubimba wai minya ndanja kutur njak isukuse nda.

⁴ Nane pro maket mbolngge luka kumba ka kule pisig sulumba ndo isukusig. Nane wa kat nanjine tuku tukul gudommba tanjamba dubikade. Tukul afu waim nza ta njakmba minya mayemba ndo patikade.

⁵ Kile Farisi tanjo kusem pasa biteknjanu mbal Yesus kusnanaig: Ndanjam saka nanje dubinade mbal nanjine mine manjau mbolngge singine wa kat singine tuku tukul manjau lukade. Nane wai kutur njak isukusig njinaig le

⁶ nu ndek nane saninjina: Aisaia tuku dir pasa ande kumumbi tane yabri mbal mbol mayok kinit. Nu tenjemba Kuate tuku minje kuyarna.

Mbal te nane mingembi ndo ye kumnemngge minanu sukde. Nanjine ngamunggal ye maskenngge minig.

⁷ Nane ye mbarinyade ta alo kugatok. Nane tanjo tuku wamdus te-mayokmba Kuate tuku pasa tanjanj tumningig. *Aisai 29.13*

⁸ Tane Kuate tuku tukul kusreka tanjo tuku tukul ndo kilmba dubikade njina.

⁹ Yesus nu manj lato saninjina: Tane singine wa kat singine tuku tukul kulat mayemba Kuate tuku tukul kusrekam tuku wamdus kuyar mayenu njak.

¹⁰ Moses nu Kuate tuku tukul ande tenjemba sakina: Tane ina mam tuku nyu kurauka minje kumnemngge minap. Ande nu ina mam nuje tapra pasa sanikuwa kande nu balewap nga sasingina.

¹¹⁻¹² Tane tukul ta lukamba tenjemba sakade. Ande nu ina mam nuje sanikit: Ye aganj afu tikam tuku ta yinje aganj ndende njakmba ta o buk Kuate tuku nga madininjen ngate le tane nu aganj kame ta ina mam nuje nike ndaka turkam tuku ndin tukulde.

¹³ Tanjamba tane singine wa kat singine tuku manjau ndo dubikade sulumba Kuate tuku pasa kile-sikade. Tane manjau tanjanj gudommba ke likade nga saninjina.

Ngamunggal najaig siglikam tuku pasa

(Mateus 15.10-20)

¹⁴ Kile Yesus nu nane minnaig mbal ta manj te yalpe nga saninjina: Tane njakmba pasa te ismba kila pile mayewap.

¹⁵ Tanjo nu aganj mayoknje minit le tumba nyate aganj tanje nu tuku ngamunjal kutur tuwe ndakate. Nu nuje wam njaigonu ngamunjal sinamnje kile-mayokkate tanje ngamunjal kutur tuwig.

¹⁶ [Tane kilba njak ndeta pasa ta isap ngina.]

¹⁷ Tanjakina sulumba Yesus nu nane kusreka wande mbol kina le nuje dubinaig tanjo nane yaba pasa ta tuku Yesus kusnanaig le

¹⁸ nu ndek saningina: Tane mata kila kugatok minig e? Tanjo nu aganj mayoknje minit le tumba nyate tanje nu tuku ngamunjal kutur tambim kumuñ kuga. Tane wamdus pulu ndatingit e?

¹⁹ Nyamagan tanjo tuku ngamunjal sinam kine ndakate. Fahgu sinam kumba nu sumbikate le mayok kinit ngina. Nyamagan njakmba tukul kugatok njakmba sine nyam tuku minig ta Yesus nu yaba pasa tembi sine tumsingina.

²⁰ Nu manj lato nane saningina: Tanjo nuje wam njaigonu kile-mayokkate tanje nu kutur tuwig.

²¹ Tanjo tuku ngamunjal sinamnje wamdus njaigonu, fare manau kutur njak, kuayar manau, tanjo bale manau,

²² pino kuayar, afu tuku aganj ndende kilam tuku piriride, wam njaigonu, yabri manau, kiko kugatok une manau, afu tuku mine mayenu tuku am kikonj tinjade, waje pasa, mbe mbol mbol wam, nginngan manau

²³ wam njaigonu njakmba tanje tanjo sinamnje mayok ka nu tumba kutur tuwig nja saningina.

*Kasomok pino ande Yesus tala ndana
(Mateus 15.21-28)*

²⁴ Kile Yesus nu tinja Tirus ma tugu mbol kina ka tanje wande ande ponja nane afu nu minna ta katese ndawaig nja idusna ta kumuñ kuga.

²⁵ Pino ande kulim nuje bukla njak ta nu buk Yesus tuku nyu ismba pro nu tugumnje dagol tidronga lokina.

²⁶ Pino ta kasomok pino. Nu Finisianu Siria ma mbolok pino ande.

Buklanje kulim nuje tina ta Yesusnje pitaiwa nja nu sarsarumba minna le

²⁷ nu ndek pino ta sana: Ande nu kinjo kame tuku nyamagan yaika age ningit ta nu wam maye ndate. Nu ambonja nuje kinjo kame isukusneningua nja.

²⁸ Tanjakina le pino ta ndek nu sana: Sunjo, ta son ta age nane mata kinjo kame tuku nyamagan fambonu mbain kunnemnje ndekade le nyade tuku ngina le

²⁹ nu ndek sana: Ne tanjamba sakate tukunu ne luka kaye. Bukla ta kulim naje buk kusrewat nja le

³⁰ nu tinja luka ka nuje wande mbolnje kulim nuje kinyam mbili mbolnje minna le kanjerna ta bukla buk kulim kusrena.

Yesus nu kilba tukulok tanjo wakeina

³¹ Yesus nu tinja Tirus ma tugu kusremba Sidon limba Dekapolis sinamnje tumbran 10 ta ngamu fetka Galilea kule kualinj tugum kina.

³² Ka ta prona le nane afu tanjo ande mane gileb gileb kilba tukulok mindemba Yesus tugum promba nunge tanjo ta mbolnje wai pilwa nja sarsarumba minnaig le

³³ nu tanjo ta tumba te-yamokmba waitok kilba burok sirmba ndek nguspeka nu tuku mane kirena sulumba

³⁴ samba mbol ambe tandeka mabsen supimba tanjo ta sana: *Efata* ngina. (Pasa ta tugunu: Ne buroka).

³⁵ Tanjakina le kilba buroka mane bulka pasa purfenju tina.

³⁶ Yesus nu pasa sangrimba nane wam ta kube ndawaig nja peuningina ta nane ndek saka saka lika

³⁷ nane wamdus te-sulumba sakinaig: Tanjo te nu wam njakmba ke mayete. Kilba tukulok nane mata pasa isig. Mingje tukulok pasa purfenju sakade nginaig.

8

*Yesus tanjo 4.000 isukusneningina
(Mateus 15.32-39)*

¹ Ait ta mbolnje tanjo gudommba manj pro Yesus tugumnje manjurka nyamagan kugatok minnaig le nu nuje dubinaig tanjo te yalpe nja saningina:

² Mbal te pro ye ndonj manjur minig te ki kenmba buk kugade. Nanjine nyamagan ta nye suglukinaig tukunu ye nane tuku sinayate.

³ Ye nane gubak kukulningi le kuwaig ta nane nanjine tumbran kambim nja ka ndinngje gubanu baklelbekaig. Afu nane tumbran maskenok ngina.

⁴ Tanjakina le nuje dubiwanu mbal ndek nu sanaig: Ma baknu te aninge nyamagan kilmba ninje le nyuwaig nginaig le

⁵ nu ndek nane kusnaningina: Tane bret giganmba njak e ngina le nane lafumba sakinajig: Sine bret 7 ndo njak nginaig.

⁶ Kile Yesus nu nane manjur sunjo ta minyokuwaig nja saningina sulumba bret fonfon 7 ta kilmba Kuate gare pasa tumba nu fetfetmba nuje dubiwanu tanjo ninjina le nane kilmba walmba ninje likinaig.

⁷ Kualearaj karenaganu fonfon ta mata kilmba Kuate gare pasa tumba nuje dubiwanu tanjo ninjmba njakmba walap ngina.

⁸ Nane tanjamba walnajaig le tanjo pino njakmba kilmba nyinaig le maroningina.

Agar fetfetna baten nu ta kilmba nane sambe 7 ligneninginaig.

⁹ Isukusnaig mbal ta gudommmba 4,000 tanaj.

¹⁰ Kile Yesus nu mbal ta kukulningina le kinaig le nu pitik ndo nuje dubinaig tanjo ndon waj ponga Dalmanuta ma mbol kinaig.

Nane wam kitek sangrinu kanjeram sakinai

(Mateus 12.38-42; 16.1-4; Lukas 11.29-32)

¹¹ Farisi tanjo afu pro Yesus ndon kualeyauka minnaig sulumba nu tagowam tuku wam kitek sangrinu ande temayokuwa le kanjeram sanaig.

¹² Tanjamba sanaig le Yesus nu wamdus piti tumba mabsen supimba saningina: Tane ait te mbolnje minig mbal tane ndanam ye tuku sanjri kanjeram idusde? Ye sinja satingamngit. Ye tane wam kitek sangrinu ande tumtinge nda ngina.

¹³ Tanjamba nu nane kusreka nu man waj ponga kule kualin sim kina.

Farisi le Sadusi mbal tuku manau

(Mateus 16.5-12)

¹⁴ Nane prepreka bret sunjomba kile ndakinaig. Bret ndindo ndo waj mbolnje minna.

¹⁵ Kile Yesus nu nane saningina: Tane Farisi mbal le Herodus tuku yis ta rironkap ngina.

¹⁶ Tanjakina le nane nanjine nanjine saka ismba sine bret kugatok ta tuku nu sakate inde nga saka minnaig le

¹⁷ nu nane tuku wamdus katesemba saningina: Ndanam tane bret kile ndakaig ta tuku saka minig? Tane minanu ndui ta ndo minmba ye tuku sanjri katesemba wamdus pulu ndatingit? Tane ngamungal tukulok minig kande.

¹⁸ Tane am kugatok tanaj agar kanjer nda kade. Tane kilba kugatok tanaj pasa ise ndakade. Ye wam afu ke liken ta tane gilaingade e?

¹⁹ Ye nane 5,000 tuku bret 5 fetfeten ta tuku baten nu sambe giganmba ligneninginaig nga kusnaningina le nane lafumba sakinaig: Sambe 12 nginaig le

²⁰ nu man lato kusnaningina: Bret 7 nane 4,000 tuku fetfeten ta tuku baten nu sambe giganmba ligneninginaig ngina le nane ndek sakinaig: Sambe 7 nginaig.

²¹ Tanjakinaig le Yesus nu nane kusnaningina: Kile tane katesede e ngina.

Yesus nu Betsaidanje tanjo am tukulok wakeina

²² Kile nane kumba ka Betsaida tumbran pronaig. Pronaig le nane afu tanjo am

tukulok mindemba pro Yesusnje kirewa nga sanjri tinga nu sarsarmba minnaig.

²³ Tanjamba minnaig le nu ndek tanjo am tukulok ta waimbi biyumba tumbran kusremba kilim kinaig. Kinaik ka tanje nu tanjo ta tuku am nguspenu sulumba nuje wai nu tuku am mbolnje patika kusnana: Ne agar ande kanjerte e ngina le

²⁴ nu tandeka mambilmba sakina: Ye tanjo kanjerket ta nane ail likanu suk kanjerket ngina.

²⁵ Tanjaka sana le Yesus nu man wai am mbolnje patikina le nu am tidinga mambilmba am mayekina le nu agar njakmba kanjer magekina le

²⁶ nu tanjo ta sana: Ne tumbran te nda kaye. Nane njakmba laipnijnmba nanje tumbran tuguk kaye ngina.

Petrus nu Yesus Kuatenje madina tanjo ngina

(Mateus 16.13-20; Lukas 9.18-21)

²⁷ Yesus nu nuje dubiwanu tanjo ndon kumba ka Sesarea Filipi ma tugu tuku tumbran afu mbol kine likinaig. Kumbanje nu nuje dubiwanu mbal kusnaningina: Tanjo pino nane ye ima ngade ngina le

²⁸ nane ndek nu sanaig: Afu ne Yohanus kule pisnenje ngade. Afu ne Eliange ngade. Afu sakade ne tuan tanjo ande nginaig.

²⁹ Tanjakinaig le nu nane kusnaningina: Tane ye ima nga idusde e ngina le Petrus nu lafumba sana: Ne Kristus Kuatenje madina tanjo ngina.

³⁰ Tanjakina le nane nuje nyu ta afu sa ndaningam tuku peuningina.

Yesus nu nuje kumam tuku saningina

(Mateus 16.21-28; Lukas 9.22-27)

³¹ Kile Yesus nu tugu pilmba nane wam paguka saningina: Ye Ndindo Katesek Tanjo piti gudommmba kilamngit. Israel mage mage pris gabat kusem pasa biteknaganu mbal nane ye pitaiyuwaig le afunje ye baleyanjgaig. Ye kumi sulumba mara kenju mbolnje tinungit ngina.

³² Yesus nu piti ta te-mayokmba saningina le Petrus ndek nu tumba te-yamokmba sawe lika minna.

³³ Tanjamba minna le nu mbilka nuje dubiwanu tanjo afu kanjerka Petrus sawe lika sana: Satan, ne kua kaye. Ne Kuate tuku wamdus pitaimba tanjo tuku wamdus ndo dubite ngina.

³⁴ Kile Yesus nu nuje dubiwanu tanjo manjur sunjo ta turmba te yalpe nga saningina: Ima nu ye tuku tanjo minam idusmba kande nu nuje nzali kusreka nuje miroj nuje ail kazrai kuramba ye dubiyuwa.

³⁵ Ima nu nuje abo mine mayewam tuku sunjomba idusmba kurau mayete ta nu ngisikamngat. Ima nu ye tuku ko pasa

mayenu tuku nga nuje abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu nuje abo ta jak minamngat.

³⁶ Ande nu kilke te tuku aganj ndende jakmba kilwa le nuje kanu ngisikuwa ta nu mine mayewam tuku ta ose.

³⁷ Ande nuje kanu ngisikuwa ta ame aganjmbi piyamba man luka tam kumun?

³⁸ Nane ait te mbolnje minig mbal nane une sugo kumba Kuate ngummede tuku. Ima nu nane ngamuknje ye tuku nyu ye tuku pasa yabukate ta ye Ndindo Katesek Tango ye yije Mam tuku kilnja sanjri jak enjel kame ndon ndeki sulumba ye mata nu tuku nyu yabukamngit ngina.

9

¹ Yesus nu man lato saningina: Ye sinja satinngamngit. Tane kile tenje tinga minig mbal afu kume ndakap le Kuate nu nuje gageu kulatkate wam sanjrinu temayokuwa le kanjeramngai ngina.

Yesus nu ngarosu kitek tina

(Mateus 17.1-13; Lukas 9.28-36)

² Mara 6 kugana le Yesus nu Petrus Yakobus Yohanus nane kilmba tabe sunjo ande ponginaig. Ka tanje nane keja ta mambilmba minnaig le Yesus tuku ngarosu mbilka kisemba mayok ka

³ nu tuku tawi ta kauknu uge linju ndo mayok kina. Ma tugu jakmba mbolnje ande nu kuminj kauknu minyangate le tanjamba kau prowam kumun kuga.

⁴ Kile Elia nale Moses ndon mayok ka Yesus ndon pasata minnaik le

⁵⁻⁶ nuje dubiwanu tanjo nane kanjerka kuru kuru sunjonaig. Tanjamba Petrus nu ndanjamba saki nga wam pile paska ake fare Yesus sana: Tum Tango, sine tenje mineg te mayenu ndo. Sine baibai kejmba patikube. Ande ne tuku ande Moses tuku ande Elia tuku nga sana.

⁷ Tanjakina le gau ande pro nane kainingina le gau ta sinamnje pasa ande mayok ka tenjemba sakina: Ande te yije Kinjo. Ye nu tuku wamdus sunjo jak minet. Tane nu tuku pasa ise mayewap ngina.

⁸ Tanjamba sakina le Petrus nane pitik ndo mbilka mambilmba kande Yesus nuje ndo tin minna le kanjernaig.

⁹ Kile nane luka ndeka ndinnje Yesus nu nane peunimba saningina: Ye Ndindo Katesek Tango ye kummba man tingi le ndo tane wam kanjeraig ta afu saningap ngina le

¹⁰ nane ndek wamdus sinamnje idusmba ame pasa nu kummba tingamngat nga sakat nga nanjine nanjine saka minnaig.

¹¹ Tanjamba nane Yesus kusnanaig: Ndanjam kusem pasa biteknjanu mbal nane Elia nu ambonja prowa le ndo Kristus nu prowamngat nga sakade nginaig le

¹²⁻¹³ nu lafumba ndek saningina: Elia nu ambonja prowa sulumba wam jakmba kuaneka kile-tidingam tuku ta ye tane satinngamngit. Elia nu buk prona le kuyar pasa nu tuku sakate tanjamba nane afunje nanjine nzali dubimba nu tumba najo silinaig. Kuyar pasa tanje ye Ndindo Katesek Tango tuku ame wam sakate? Ye piti sugo kili le nane ye talayumba kasuryamngai nga saningina.

Yesus nu kinjo ande bukla jak wakeina

(Mateus 17.14-21, Lukas 9.37-43)

¹⁴ Yesus nane tabe mbolnje ndeka minnaig le tanjo mangur sunjo pro nuje dubiwanu tanjo afu ta kile-kogorka kusem pasa biteknjanu mbal nane ndon kualeyauka minnaig le kanjerkinaig.

¹⁵ Kile mangurkinaig mbal ndek Yesus kanjermba piremek purka jakmba pinderpindermba kumba ka Yesus kaiyenaig le

¹⁶ nu nane kusnaningina: Tane ame wam tuku kualeyauka minig ngina le

¹⁷ tanjo ande mangur sinam tanje lafumba ndek sana: Tum Tango, yije kinjo bukla najonu andenje minje tukule tuna tukunu ye nu tumba ne sota prowit.

¹⁸ Buklange nu biye timba bukngate le baringa minje subal promba maketinj gigermba ngarosu parginj prote. Ye ne tuku dubinanu tanjo afu tenje pitaiwaig nga saningit ta nane pitaiwe fuguwaig ngina le

¹⁹ nu ndek nane saningina: Tane Kuate talade mbal. Ye ait giganmba tane ndon minamngit? Tane ye piti seryade. Kinjo ta tumba yalpe ngina.

²⁰ Tanjakina le nane kinjo ta tumba Yesus tugum pronaig le bukla Yesus kanjermba pitik ndo kinjo ta zulbarek serna le nu kilke mbolnje ndeka biri-baringa minje subal kutukina.

²¹ Tanjana le Yesus nu mam nuje kusnana: Nu ait giganmba aganj te jak minna ngina le nu sana: Nu kinjo fudinndo minna le aganj te nu tina.

²² Ait gudommba nu kinjo balewam saka nu tumba pa mbolnje kule buto mbolnje buknga tanje. Ne kumun kande sine sinasimmba tursingna ngina le

²³ nu ndek lafumba sana: Ne ye kam kumun nga kusnayate e? Ande nu Kuate tuku sanjri tomba tingate ta nu wam jakmba kanjerkam kumun ngina.

²⁴ Tanjakina le kinjo ta mam nuje pitik ndo wika sana: Ye Kuate tuku sanjri tomba tinget wam ta kumun kuga tukunu ne ye turya ngina.

²⁵ Kile nane gudommba pinderpindermba pro Yesus te-ngamuwam bafunaig le nu kanjerka ndek bukla sawe lika sana: Ne minje kilba tukulte tuku bukla

yenje ne sanet. Kiño te nduiye kusremba nu sinam man kine ndaka ngina.

²⁶ Tanjakina le bukla ta witimba kiño ta zulbarek ser nayoana sulumba nu kusrena le kiño kumanu sukmba minna le nane gudomma nu kanjermba nu kumat nga saka minnaig ta

²⁷ Yesus nu ndek wainu biyumba nu te-tina le nu tingina.

²⁸ Yesus nu nuje dubiwanu tanjo ndonj wande mbol promba nanjine ndo minmba nane nu kusnanaig; Ndanam sine bukla pitaiwe fuguwig nginaig le

²⁹ Yesus nu lafumba nane saningina: Ku-ate yabanam tuku manau ta ndo bukla pitaikam kumunj. Ndin ande mine ndakate ngina.

*Yesus nu nuje kumam tuku sanu arna
(Mateus 17.22-23; Lukas 9.43-45)*

³⁰ Kile Yesus nu nuje dubiwanu tanjo ndonj ma ta kusremba afunje nane katese ndaningwaig nga Galilea ma tugu make kuerka kinaig.

³¹ Tanjamba nu nuje dubiwanu tanjo 12 wam pagu pasa saningmba sakina: Ande nu ye Ndindo Katesek Tango tumba kilke mbol mbal tuku wai mbolnje pilwa le baleymnagaig. Baleyuwaig le ye kumi sulumba mara kenju mbolnje ye manj tingamngit ngina.

³² Tanjakina ta nane pasa ta ismba tugunu katese ndanaig sulumba nu kusnawam tuku ta wamdu pitiningina.

*Tanjo ngamuknje ima nu sunjo minit
(Mateus 18.1-5; Lukas 9.46-48)*

³³⁻³⁴ Yesus nane Kaperneum kumba ka ndinnje nuje dubiwanu tanjo nane nanjine nanjine munjo tulinga ima nane ngamuknje sunjo minam tuku ta saka minnaig. Ka Kaperneumnje wande ande ponja Yesus nu nane kusnaningina: Tane ame wam ndinnje tanjine tanjine munjo tulinga sakaig ngina le nane sanu fugumba maninok minnaig.

³⁵ Tanjanaig le Yesus nu minyoka tanjo 12 ta te yalpe nga saningina: Tane ngamuknje ima nu sunjo minam idusmba ndeta nu tane jakmba tuku kumnemnje minmba tane tuku piro tanjo minwa ngina.

³⁶ Tanjakina sulumba nu kiño ande tumba nane ngamuknje te-timba bagailmba saningina:

³⁷ Ande nu ye tuku nga idusmba kiño tenen aukmba wakeite ta nu ye mata wakeiyate. Ye wakeiyate ta Kuate ye kukulyina nu mata wakeite ngina.

*Ande nu njeu kuga ta nu sine tuku gulab
(Lukas 9.49-50)*

³⁸ Kile Yohanus nu Yesus sana: Tum Tanjo, sine tanjo ande ne tuku nyu mbolnje

bukla afu pitaikina le kanjermba nu peugen. Nu sine tuku kuasmbi kuga ngina le

³⁹ nu lafumba sana: Nu peu ndawap. Ande nu ye tuku nyumbi wam ande kitek sanjrinu kate ta nu pitik ndo ye tuku ngumnem pasa sake nda.

⁴⁰ Ande nu sine tuku njeu tanjo mine ndakate ta nu sine tuku gulab.

⁴¹ Ye sinja satinjamngit. Ande nu tane Kristus tuku tanjo nga kule tidonu tingwa ta Kuate nu wam ta mata lafunu tam- binngat ngina.

*Une tuku piti
(Mateus 18.6-9; Lukas 17.1-2)*

⁴² Yesus nu manj saningina: Kiño ande tenen ye tuku son ngate le andenje didikate le nu ye ngumneyate ta tanjo ta ose. Nu kiño ta didi ndakina le ambonja afunje wit firfiranu ndame sunjo tumba njinfok tur kusmba buknginaig le yu buto kina kande maye kande. Nu pa tam tuku mine ndakate kande.

⁴³ Ne tuku wai inum ne unekam tuku didikate ndeta pike purmba buknga. Ne wai ndindo jak Kuate tugumnje abo tugu kanjera ta maye. Ne wai armba jak mina le Kuatenje ne tumba bukngwa le ne ma njayo mbol kaye ta njayo. Ma njayo ta pa ugmba minmba minamngat.

⁴⁴ [Ma ta mbolnje kuin ngarosu nyumba minmba minamngag. Pa ta ugmba minmba minamngat.]

⁴⁵ Ne tuku kupe inum ne unekam tuku didikate ndeta pike purmba buknga. Ne kupe ndindo jak Kuate tugumnje abo tugu kanjera ta maye. Ne kupe armba jak mina le Kuatenje ne tumba bukngwa le ma njayo mbol kaye ta njayo.

⁴⁶ [Ma ta mbolnje kuin ngarosu nyumba minmba minamngag. Pa ta ugmba minmba minamngat.]

⁴⁷ Ne tuku am ande ne unekam tuku didikate ndeta ne am ta gomba buknga. Ne am ndindo jak Kuate kulatkate ma mbol kaye ta maye. Ne am armba jak mina le Kuatenje ne tumba bukngwa le ma njayo mbol kaye ta njayo.

⁴⁸ Ma ta mbolnje kuin ngarosu nyumba minmba minamngag. Pa ta ugmba minmba minamngat.

⁴⁹ Nane aganjmor kilmba Kuate atraukam tuku sol tumba piseneningig tanjamba ndo Ku-ate nu pambi tanjo jakmba tuku ngamungal kule pise tanj nningamngat.

⁵⁰ Sol nu aganj mayenu ta kaglinu kugawa le sine ame aganjmbi manj wakeibe le kaglinu manj prowamngat? Kumunj kuga. Tane kurauka sol kaglinu minit tanj mine mayewap sulumba tanjine tanjine ngamungal mukuk ngan minap njina.

10

*Tanjo pino munju purkik tuku pasa
(Mateus 19.1-12)*

¹ Yesus nu ma ta kusremba Yudea ma tugu mbol kina ka Yordan kule sim kina le nane gudommba man nu te-ngamunaig. Nu nuje manju dubimba wam paguniymba minna le

² Farisi tanjo afu nu tagowam tuku pro kusnanaig: Sine singine tukul manju dubimba ande nu piyo nuje pitaiwam kumuŋ e nga kusnanaig le

³ nu ndek nane kusnaniŋgina: Moses nu wam ta tuku ndanmba kuyarmba wam pagusiŋgina e ŋgina le

⁴ nane nu sanaig: Moses nu ande nu piyo nuje pitaiwam nga waje ande kuyarmba tuwa sulumba nu pitaiwam kumuŋ nga sakina ŋginaig.

⁵ Tanjakinaig le Yesus nu nane saniŋgina: Tane wamduis karenuŋ jak. Ta tuku Moses nu pasa ta kuyarna.

⁶ Abo abo Kuate nu aganj ndende kile-mayokkina ta nu tanjo pino ngarusu kise kise wakeikina.

⁷ Ta tuku tanjo nu ina mam nuje kusreka piyo nuje ndon munju kile-denga minwaik.

⁸ Nale ngarusu ndindo mayok kanjaik. Kuyar pasa nu tanjakate. Nale armba mine ndakik. Nale aganj ndindo tanjan minik.

⁹ Kuate nu aganj kilmba ulendinikit ta tanjonge nale pur ndanikuwa nga saniŋgina.

¹⁰ Yesus nu ka wande mbolnje minna le nuje dubiwanu tanjo wam ta tuku nu kusnanaig le

¹¹ nu ndek saniŋgina: Ande nu piyo nuje pitaimba pino kise tate ta nu pino kuayarmba unekate.

¹² Pino ande tanjo nuje pitaimba tanjo kise tate ta nu tanjo kuayarmba unekate ŋgina.

*Yesus nu kiŋo kame nyaro niŋgina
(Mateus 19.13-15; Lukas 18.15-17)*

¹³ Nane afu kiŋo fonfon kilmba Yesusnje wai nane mbol patikuwa nga pronaig le nuje dubiwanu tanjo tanje nane saniŋje lika kile-luka minnaig.

¹⁴ Tanjanaig le Yesus nu wam ta kanjgermba palseŋna le saniŋgina: Kiŋo kame peu ndaninŋap. Nane ye tugum te prowaig. Kiŋo kame nane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig.

¹⁵ Ye siŋka satingamngit. Nane afu kiŋo kame teŋen mine ndakuwaig ta nane Kuate kulatkate ma mbol kine nda ŋgina.

¹⁶ Tanjakina sulumba nu kiŋo kame kilmba bagailniŋmba wai nane mbol patika nane nyaro niŋgina.

*Tanjo ande aganj ndende gudommba jak
(Mateus 19.16-30; Lukas 18.18-30)*

¹⁷ Yesus nu kambim saka ndin prowam bafuna le tanjo ande pinderka pro nu tugumnje dagol tidronga kusnana: Tum Tanjo mayenu, ye ndanj sulumba abo tugu tumba minmba minamngit ŋgina le

¹⁸ nu ndek sana: Ndanjam ye mayenu nga sakate. Kuate nu ndo mayenu minit.

¹⁹ Kuate tuku tukul kame ta ne kila. Tanjo bale ndawa. Pino kuayar ndawa. Aganj ande kuayar ndawa. Yabri pasambi ande ndale ndaka. Aganj ande yabuka te ndaka. Ina mam naje tuku nyu kurauka minje kumnemnje mina. Tukul kame ta ne kila ŋgina le

²⁰ tanjo ta ndek nu sana: Tum Tanjo, ye kiŋo ndo minen sulumba tukul jakmba ta dubika kile minet ŋgina.

²¹ Kile Yesus nu tanjo ta kanjer timba nu tuku kume purmba sana: Wam ndindo ndo ne kumu ndate. Ne ka naje aganj ndende piyaniŋmba ndametiŋ kilmba sanzal mbal niŋga sulumba ye dubiya. Ne tanjawa ta samba mbolnje ne aganj ndende magenu jak minamngat ŋgina le

²² nu pasa ta ismba nu aganj ndende sungomba jak tukunu nu wamduis piti tumba aiŋel pasi kume ngurŋgurka kina.

²³ Nu kina le Yesus nu mbilka nuje dubiwanu tanjo saniŋgina: Aganj ndende sungomba jak mbal nane Kuate tuku gageu mayok kambim tuku minde bada sunjo ŋgina le

²⁴ nuje dubiwanu tanjo nane pasa ta ismba pirerek purkinaig le nu man lato saniŋgina: Kiŋo kame, Kuate tuku gageu mayok kambim tuku manju ta minde bada sunjo.

²⁵ Aganjmor sunjo kamel nu nil buruk silinu tuku ta minde bada sunjo kuga. Tanjo nu aganj ndende sungomba jak ta ngumneniŋmba Kuate tuku gageu mayok kambim tuku ta siŋka minde bada sunjo njayo ŋgina.

²⁶ Tanjakina le nane piriri njayomba sanaig: Yoi. Tanjamba ndeta ndanjanmba sine afu abo minam tuku ndin te-silikamngig ŋginaig le

²⁷ nu nane kanjerka saniŋgina: Tanjo nane wam te ke fugede ta Kuate nu kumuŋ. Nu wam jakmba kam kumuŋ ŋgina.

²⁸ Kile Petrus nu Yesus sana: Ai te. Sine ne tuku nga singine aganj ndende jakmba kusreka ne dubineg ŋgina le

²⁹ nu ndek sakina: Ye siŋka satingamngit. Ima nu pasa mayenu idusmba ye tuku nga nuje wande, tira kat nuje, kulim kat nuje, ina mam kat nuje, kutu kat nuje, nuje kilke aganj kame tanjan kusrekate ta

³⁰ nu kilke te mbolnje minit sulumba nu wande, tira kame, kulim kame, ina, kutu kame, kilke ta jakmba kitek gudommba kilamngat. Tanjawa le afunje nu ye tuku tanjo

nga piti seramngaig. Ngumnennga nu kilke kitek mbolnge abo tugu njak minmba minamngat.

³¹ Ata. Afu kile tumailamnge minig ta nane ngumnem kanngaig. Afu ngumnemnge minig ta nane tumailam kanngaig ngina.

*Yesus nunje kumam tuku sanu kenja
(Mateus 20.17-19; Lukas 18.31-34)*

³² Yesus nane ndin dubimba Yerusalem kumbange nu pitik Yerusalem kambim nga ambongina. Tanjana le nunje dubinaig mbal nane gagniingina le wamdus te-sulunaig le afu nu ngumnem dubinaig mbal nane kururuka minnaig.

Kile Yesus nu nane 12 ndo kilmba kile-yamokka nu mbolnge manau prowamngat ta te-mayokmba saniingina:

³³ Tane isap. Sine mbumba Yerusalem kangig. Ka ambenge ande nu ye Ndindo Katesek Tanjo tumba pris gabat kusem pasa biteknanganu mbal tuku wai mbolnge pilwa le nane ye te-tiyumba kumwa nga saka kasomok mbal tuku wai mbolnge palm-bimngaig.

³⁴ Pilwaig le nane ye maim maim te-sumba nguspeyumba ngusyuaig sulumba ye baleyamngaig. Ye kumi sulumba mara kenju mbolnge manj abonga tingamngit ngina.

Yakobus le Yohanus nale sugo minam tuku sakinaik

(Mateus 20.20-28)

³⁵ Sebedeus tuku kinjo armba Yakobus le Yohanus nale Yesus tugum promba sanaik: Tum Tanjo, sile wam ande ne ka nga idusmba minek nginaik le

³⁶ nu ndek nale kusanikina: Ye ame wam tale mbolnge ki ngina le

³⁷ nale nu sanaik: Sile ma sika le ne nane kilnja sangri njak mayok kaye le ande ne tuku ndinamnge ande njanamnge minyokupe nginaik.

³⁸ Tanjakinaik le nu ndek nale sanikina: Tale aganj yabanjade ta tugunu tale gilai. Ye kule kaglinu nyamngit ta tale mata kule kaglinu ta nyam kumuñ e? Ko ye kule silikamngit ta tale mata kule ta silikam kumuñ e ngina le

³⁹ nale sakinaik: Au. Sile kumuñ nginaik. Tanjakinaik le Yesus nu nale sanikina: Son. Ye kule kaglinu nyamngit ta tale mata nyamngaik. Ye kule silikamngit ta tale mata silikamngaik ta

⁴⁰ ye tuku ndinamnge ko njanamnge afu tanjamba kile-minyokam tuku ta ye miro kuga. Kuata nu tanjo afu madiniingina nane ndo ma ta mbolnge minyokamngaig nga sanikina.

⁴¹ Nunje dubiwanu tanjo 10 wam ta is-naig sulumba Yakobus le Yohanus tuku palsejniingina le

⁴² Yesus nu nane te yalpe nga saniingina: Kasomok mbal tuku gabat kame nane minge karen ngaigo njak minig ta tane kila. Gabat afu nane kumnemnge minig ta nane mata tanjo pino nane kukul te-ninjmba matuk kinig.

⁴³ Tane manau ta ke ndakap. Tane ngamuknge ima sunjo minam idusmba kande nu tane njakmba tuku piro tanjo minwa.

⁴⁴ Tane ngamuknge ima kulat tanjo minam idusmba kande nu tane njakmba tuku piro aganj tanaj minwa.

⁴⁵ Ye Ndindo Katesek Tanjo ye mata tanjo pino ye sinzanyuwaig nga pro ndawen. Ye nane sinzaniinjmba yije ngarosu kumam tuku pilmba nane gudommba muskil kiletidinge niingam tuku prowen ngina.

*Yesus nu tanjo am tukulok wakeina
(Mateus 20.29-34; Lukas 18.35-43)*

⁴⁶ Yesus nunje dubiwanu tanjo agaf gudommba ndon Yeriko promba tumbraj ta kusrewam bafunaig le Timeus kinjo nunje Bartimeus* nu am tukulok ndin makem-binge aganj yabanja minna.

⁴⁷ Nasaretnu tanjo Yesus ilna ta afunje nu sanaig le ismba nu ndek wi kuenja sakina: Yesus, David tuku mbuñ sunjo, ne ye sinanu turya ngina.

⁴⁸ Nu tanjamba wikina le nane afu gudommba nu maninkuwa nga sawe likinaig ta nu manj lato wika sana: David tuku mbuñ sunjo, ne ye sinanu turya ngina.

⁴⁹ Wika minna le Yesus nu tinga saniingina: Nu sawap le ye tugum te ilwa ngina le nane am tukulok ta sanaig: Ariya. Kile tinga kaye. Nu ne wikate nginaig le

⁵⁰ nu pastinga kuminj kaikanu ta gagulmba buknga Yesus tugum kina le

⁵¹ nu ndek sana: Ye ame wam ne mbolnge ki nga iduste ngina le tanjo am tukulok nu sana: Tum Tanjo, ye mambilam tuku sunjomba iduset ngina le

⁵² nu ndek am tukulok ta sana: Ne kaye. Ne ye tuku sangri tomba tingate tukunu ne mayekat ngina. Tanja sana le pitik ndo nu am maranja purfena le Yesus dubimba kina.

11

Yesus nu gabat sunjo tanaj Yerusalem kina

(Mateus 21.1-11; Lukas 19.28-40; Yohanus 12.12-19)

¹ Yesus nane kumba ka Yerusalem patunaig sulumba Betfasi le Betani tumbraj

* 10:46: Bar pasa ta tugunu Kinjo

Olif tabe patumba Yesus nu nuje dubiwanu tango armba sanikina:

² Tale tumbran si kumba biteknja donjki fat ande pannaig le tinj minit afunje muskilnu mbolnje minyo ndakinaig ta tale kanjeramnjai. Kanjermba muli kuklimba tumba ye tugum te prowap.

³ Ande nu tale ndanjam tanjawik nga kusnatikuwa kande tale nu sawap: Sungo nu donjki te piro njak. Piro kugawa le sile pitik ndo tumba luka te prowamkik nga sawap ngina.

⁴ Tanjaka nu nale kukulnikina le nale kinaiik ka donjki fat wande malanja tugumnje pannaig le ndinnje tinj minna le kanjernaik. Nale muli kuklimba minnaik le

⁵ afu tugum tanje nale kusnanikinaig: Tale ndanjam donjki fat ta muli kukliwik nginaig le

⁶ Yesus nale wam pagukina tanjamba saninginaik le nane ndek sakinaig: Ta maye tumba kape nginaig.

⁷ Nale donjki fat ta tumba Yesus tugum promba nakile tawi afu kilmba donjki muskil mbolnje farnaik le Yesus nu ponga minyokina.

⁸ Tanjana le nane gudommba nanjine kuminj kilmba ndinnje farninmba afu ail wainu waje magenu njak dunjenge kugerkinaig tuku ta kilmba pro ndinnje farninge likinaig.

⁹ Tanjamba nane afu Yesus tuku tumail-amnje afu ngumnemnje nane kumbanje wikaraumba sakinaig:

Sine Kuate tuku nyu te-dungube o.

Tango te Sungo tuku nyu mbolnje prote.

Nu Sunjonje nyaro tuwa o.

¹⁰ Nu sinjine mbun David tuku ma mbolnje nuje gageu kulatkamngat.

Sine Kuate tuku nyu te-dungube o nginaig.
Mune 118.26

¹¹ Yesus nu tanjamba Yerusalem prona sulumba nu kusem wande sungo sinam kumba tanje nu mbilmbilka aganj ndende njakmba kanjerkina. Tanjamba ki butungina le nu tango 12 ta kilmba luka Betani kinaig.

Yesus nu ail ande taprana

(Mateus 21.18-19)

¹² Mafena le nane Betani kusremba kinaig ka ndinje Yesus nu gubana.

¹³ Nu maskenje fik ail ande kanjerna ta wajenu gudommba njak le nu alonu mam-bilam kina ta alowam tuku ait kuga tukunu wajenu ndo kanjerkina.

¹⁴ Tanjamba nu ndek fik ail ta sana: Ne manj alowe nda. Afu ne tuku alonu manj nye nda ngina. Tanjakina ta nu dubiwanu tango mata pasa ta isnaig.

Yesus nu Yerusalem kusem wande wakeina

(Mateus 21.12-17; Lukas 19.45-48; Yohanus 2.13-22)

¹⁵ Kile nane Yerusalem pronaig sulumba Yesus nu kusem wande sungo sinam kumba ka kawanj tanje afu aganj ndende piya ninginaig afu piyaninmba kilnaig ta nane njakmba kogronja pitaikina. Tanjamba nu ndametin munju walka minnaig mbal nane tuku mbain kilmba kile-panka umanj kurinum piyawam tuku patikinaig mbal tuku minyo mbili mata kile-pankina sulumba

¹⁶ nane aganj kilmba kusem wande sinam sinam ndin tananj dubimba kinaig ta peuningina sulumba

¹⁷ nu nane wam paguka saningina: Kuyar pasa nu tejenmba sakate: Ye tuku wande ta kilke mbol mbal njakmba ye mbarinjam tuku wande ngate. Tane wande te mbilmba kuayar tango tuku wande tananj pilig ngina.

¹⁸ Tango pino njakmba nu tuku tum pasa tuku pirerek purka saka minnaig le pris gabat mbal kusem pasa biteknjanu mbal nane Yesus nu wam kina ta ismba nu tuku kuru-kuruka nu balewam tuku ndin soti-naig.

¹⁹ Furirna le Yesus nane tumbran sungo ta kusremba kinaig.

Yesus nu yabanjam tuku tumningina

(Mateus 21.20-22)

²⁰ Mafena le maratukuk nane luka kumba fik ail ta liwam bafumba kanjernaig ta karengja sumbailnu turmba kumna.

²¹ Kile Petrus nu Yesus pasa sakina ta idusmba nu sana: Tum Tango, ai si. Kubele ail taprana si kummba karengina ngina le

²² nu ndek nane saningina: Tane Kuate tuku sanjri tomba tingap.

²³ Ye tane satinjet. Ande nu Kuate yabanjmba wamdus tero ndaka wam ta sinjka mayok kanjat nga idusmba nu tabe si samba ne goka tinga yu buto sinam kaye nga sawa ta nu tanjawamngat.

²⁴ Ta tuku ye satinjet. Ne Kuate yabanjmba ye sinjka wam ta tamngit nga idusa ta ne tamngat.

²⁵ Ne Kuate yabanjmba minit ta ande ne mbolnje mbar te ne gilainja. Ne tanjawa ta ne tuku Mam samba mbolnje minit nu mata ne tuku mbar sauka gilainjamngat.

²⁶ [Ne ande tuku mbar gilai ndanja ta ne tuku Mam samba mbolnje minit nu ne tuku mbar mata gilainje nda ngina.]

Imanje Yesus kukulna nga nane nu kusnanaig

(Mateus 21.23-27; Lukas 20.1-8)

²⁷ Nane manj mbumba Yerusalem kinaig sulumba Yesus nu kusem wande sinamnje kine promba minna le pris gabat kame

kusem pasa biteknaganu afu Israel mage mage nane njakmba pro nu kusnanaig:

²⁸ Imanje ne kukulnina le ne wam kame te ke likate? Imanje ne sangri tinmba kukulnina nga kusnanaig le

²⁹ nu ndek saningina: Ye mata tane wam ande kusnatingi le lafuwap ta imanje wam kame te kam tuku kukulyina ta ye tane kila satangamngat.

³⁰ Imanje kule pise piro Yohanus tuna? Kuatenge e ko tanjonje ta tane ye sayap ngina.

³¹ Tanjakina le nane ka kasomnje nanjine nanjine munju kusnanga sakinaig: Sine ndanjmba sabe. Sine Kuatenge nga sabe ta ndanam tane Yohanus tuku son nda nginaig ngamngat.

³² Ko sine tanjonje ngube ta mata kumun kuga nginaig.

Tanjo njakmba Yohanus nu sinja Kuate tuku tuan tanjo ande nga saka minnaig le gabat mbal nane tanjo pino tuku kurukurukinaig.

³³ Ta tuku nane Yesus sanaig: Iyo sine gilai nginaig le Yesus nu ndek nane saningina: Ata. Ye mata imanje sayina le wam kame ke liket te satenge nda ngina.

12

*Piro tanjo njanjonu tuku yaba pasa
(Mateus 21.33-46; Lukas 20.9-19)*

¹ Yesus nu yaba pasambi wam afu saningina sulumba sakina: Tanjo ande nu grep piro njuka fondembi kormba nu grep firfirmba kulenu kilam tuku ngururuj wakeina sulumba piro kulatkam tuku wande kuennu o mbolok pilna. Piro njakmba denpurmba nu piro mbal kilmba patika nu tinja kilke kise mbol kina.

² Ait kumungina le piro ta tuku alonu afu kilam tuku nu tanjo ande kukulna le piro mbal tugum kina.

³ Ka prona le nane nu biye timba paninta pitainaig le nu ake luka kina.

⁴ Tanjana le piro miro tanjo nu man tanjo ande kukulna le nane nu gabat mbolnje kat buromba njayo silinaig.

⁵ Nu man tanjo inum kukulna le nane nu tumba balenaig. Tanjamba tanjamba nu nane gudommba kukulninge likina le nane afu pani farmba afu bale farnaig.

⁶ Kile tanjo ndindo ndo piro miro tanjo ndon minna. Tanjo ta nunje kinjo. Nu kinjo ta tuku kume purmba minna. Ngumne tukulmba nu kinjo ta kukulna sulumba sakina: Nane nu kanjermba ye tuku kinjo nga mapewamngai nga kukulna le kina.

⁷ Nu kumba piro mbal tugum prona le kanjermba sakinaig: Tanjo ilit si nu mam nunje tuku aganj ndende kilam tuku nyu njak.

Sine nu balebe sulumba piro te singine tube nginaig.

⁸ Tanjaka nane nu biye timba balenaig sulumba mindesinj tumba buknginaig le kilim kina.

⁹ Tane ndanjmba idusde. Grep piro miro tanjo nu ndanjamngat? Nu pro piro mbal ta bale farmba piro kulatkam tuku kuasmbi kise patikamngat.

¹⁰ Kuyar pasa ande te tane bur ndakade e? Ndamе sunjo ande wande pilig mbal gisleknu nga te-sinaig ta kile wande ta tuku ndame njakmba nu mbolnje sangri tinjade.

¹¹ Sunjo nunje wam ta kina le sine kanjermba pirerek purka gare toreg ngina. *Mune 118.22*

¹² Gabat mbal nane yaba pasa ta katesemba nu biye tiwam tuku ta nane tanjo pino tuku kuru-kuruka nu kusremba kinaig.

Takis pankam tuku nane Yesus kusnanaig

(Mateus 22.15-22; Lukas 20.20-26)

¹³ Kile gabat kamanje Farisi tanjo Herodus dubiwanu tanjo afu kukulninginaig le Yesus tagowaig le nu pasa ande mbarwa le nu biye tiwam tuku kinaig.

¹⁴ Nane pro nu sanaig: Tum Tanjo, ne tanjo tugusek ta sine kila. Ne ande tuku kiko ndanate. Ne tanjo nyu njak tuku kuru kuru ndakate. Ne tanjo njakmba Kuate tuku manjau dubikam tuku tumsingit. Ne sine sasinga. Sine Zu mbal singine tukul manjau dubimba Rom tuku gabat Sesar takis tambim kumun e? Sine takis patikube e ko mbulbe nga sanaig le

¹⁵ Yesus nu nane tuku yabri pasa katesemba saningina: Ndanam tane ye tagoyade? Ndametin ande tumba pro ye tumyap le kanjeri ngina.

¹⁶ Tanjakina le nane ndametinj ande tumba nu tumnaig le nu ndek kusnaningina: Ndametin te mbolnje ima tuku kanu. Ima tuku nyu minit nga kusnaningina le nane lafumba sakinaig: Sesar tuku nginaig.

¹⁷ Tanjakinaig le Yesus nu ndek tenemba saningina: Ata. Tane gabat sunjo Sesar kumnemnje minig. Nu tambim tuku aganj sakate ta nu tape. Kuate aganj tambim tuku sakate ta Kuate tape ngina le nane pasa ta ismba pirerek purkinaig.

Kummba man abongam tuku pasa

(Mateus 22.23-33; Lukas 20.27-40)

¹⁸ Kile Sadusi tanjo afu Yesus tugum pron-aig. Sadusi mbal nane tanjo kummba man tinje nda nga idusmba minig tuku. Nane pro Yesus kusnanaig:

¹⁹ Tum Tanjo, Mosesnje tenemba kuyarna: Tanjo ande kummba pino kuembol kinjo kugatok kusrewa le maib nunjenje pino

ta tumba aba nuje tuku kiño te-pilwa nga kuyarna.

²⁰ Ariya. Mambo kat nuje ndon nane 7 minnaig. Aba nangine pino ande tina sulumba minna ma ma kiño kugatok kumna.

²¹ Kumna le maib nuje nu dubiknu pino ta tina. Nu tumba minna ma ma nu mata kiño kugatok kumna le maib nuje keñnu mata tajana.

²² Tajamba tajamba nane 7 pino ndui ta ndo tumba kiño kugatok kume farnaig. Ngumneŋga pino kuembol nu mata kumna.

²³ Ata. Ne kumanu mbal tingamŋgaig nga sakate ta tanjo 7 ngamukŋge nu ima tuku pino minamŋgat e? Tanjo 7 ta pino ndui ta ndo tinaig nginaig.

²⁴ Tajakinaig le nu nane saniŋgina: Tane Kuate tuku kuyar pasa nu tuku sanjri tane wamdus pulu ndatingit. Ta tuku tane wamdus mbarde.

²⁵ Nane kumanu mbal abonja tinga Kuate tuku eñel suk minamŋgaig. Nane munju kile nda.

²⁶ Kumanu mbal maŋ tinga nda nga idusmba sakade ta Moses tuku wam kube mbolŋge ail fudinŋdo pa bulu ŋak wam ta tuku tane bur ndakade e? Kuate nu Moses tejenmba sana: Ye Abraham Isak Yakob ye nane tuku Mbara Sunjo minet ngina.

²⁷ Abraham nane kume likinaig ta nduiye ngisikinaig kande Kuate ye nane tuku Mbara nga Moses sa ndana kande. Nu abo ŋak minig mbal tuku Mbara. Ta tuku tane kumanu mbal kummba maŋ tinga nda nga sakade ta tane sinja wamdus mbarde.

*Tukul pasa sanjrinu
(Mateus 22.34-40; Lukas 10.25-28)*

²⁸ Nane Yesus ndonj kualeyauka minnaig le kusem pasa bitekŋganu tanjo ande pro nu nane tuku pasa lafu mayete nga nu mata Yesus kusnana: Tukul ndanj tukul ŋakmba liniŋganu minit ngina le

²⁹ nu ndek sakina: Tukul nu mbolŋge minit ta tejenmba sakate. Israel mbal tane ise mayewap. Siŋgine Kuate nu Mbara Ndingo. Ande mine ndakate.

³⁰ Tanjine Sunjo Kuate tane nu tuku kume purmba tanjine ngamunjal abo guwa wamdus sanjri ta ŋakmba nu tape nga sakate.

³¹ Tukul ande nu dubiknu tejenmba sakate. Tane tanjine ngarosu tuku kume purde tajamba ndo tane tugumŋge minig mbal tuku kume purap ŋgate. Tukul pasa armba ta tukul pasa ŋakmba liniŋganu minik ngina.

³² Tajakina le kusem pasa bitekŋganu tanjo nu Yesus sana: Tum Tanjo, ne kummbi sakate. Kuate ndo Mbara. Ande mine ndakate.

³³ Ima nu Kuate tuku kume purmba nuje ngamunjal wamdus sanjri ta ŋakmba nu tuwit sulumba nuje ngarosu tuku kume purte tajamba ndo nuje tugumŋge minig mbal tuku kume purwa ta nu maŋau mayete. Maŋau ar tanje aganjor kilmba bale farmba atraukade maŋau ta liniŋgit ngina.

³⁴ Tajakina le Yesus nu tanjo te wamdus te-mayemba pasa kummbi lafuwat nga nu sana: Ne Kuate tuku gageu inum mayok kambim bafute ngina. Tajakina le nane Yesus kusnawam tuku kuru-kuruka maŋ kusna ndanaig.

*Yesus nu Kristus tuku nane kusnaniŋgina
(Mateus 22.41-46; Lukas 20.41-44)*

³⁵ Yesus nu kusem wande sunjo saniŋge wam paguka nane saniŋgina: Ndanjam kusem pasa bitekŋganu mbal nane Kuatenje madina tanjo Kristus nu David tuku mbun nga sakade?

³⁶ Tukul Guwanje David wamdus tuna le nu tejenmba sakina:

Sunjo Kuatenje ye tuku Sunjo sana:

Ne ye tuku ndinam kumam tenje sanjri ŋak minyok mina le ma ma yenje ne tuku ŋgueu mbal kilmba kile-ibenka ne tuku kupe kumnemŋge patikamŋgit ngina. *Mune 110.1*

³⁷ David nu tajamba kuyarmba Kristus nu ye tuku Sunjo ngina. Ata. Nu David tuku mbun ndo e ko nu David tuku Sunjo ngina.

*Israel gabat kame tuku maŋau
(Mateus 23.1-36; Lukas 20.45-47)*

Maŋur sunjo ta nane Yesus tuku pasa isam tuku nzaliniŋgina le

³⁸ nu wam afu tumniŋmba saniŋgina: Kusem pasa bitekŋganu mbal tuku maŋau rironkap. Nane tawi kugennu silika likam nzaliniŋgit. Nane maket mbolŋge lika tanjo nane sugo nga kaiyeninguwaig nga kilba pilig.

³⁹ Kusem wandekŋge pagumba nye sunjo mbolŋge nane mbili tumailamŋge minyokam nzaliniŋgit.

⁴⁰ Nane pino kuembol kame tuku aganj ndende didika kile-suluwe ningig. Nane nangine maŋau ŋayonu ta yabukam tuku tanjo am mbolŋge Kuate yabanj kuende. Ta tuku nane pa lato tamŋgaig ngina.

Pino kuembol ande nuje ndametij Kuate tuna

(Lukas 21.1-4)

⁴¹ Yesus nu kusem wande sinamŋge ndametij patikam tuku ma ta tumail tumba minyoka nane ndametij pankinaig le kanjerka minna. Nane aganj ndende sunjomba ŋak mbal ndametij sugokanu pankinaig le

⁴² kile pino kuembol ande aganj ndende kugatok promba nuje toea armba ndo kilmba pro patikina le

⁴³ Yesus ndek nuje dubiwanu tanjo wikina sulumba saningina: Ye sinja satinjet. Pino kuembol te aganj ndende kugatok ta nu ndametinj fudinndo patikat ta nane afu pankaig ta liningat.

⁴⁴ Ta ndanjam? Nane ndametinj gudommba njak ta afu ndo patikaig ta pino kuembol te nu aganj ndende kugatok nuje ndametinj njakmba panke suluwat. Nu nyamaganj piyawam tuku ande mata mine ndakate njina.

13

Yesus nu kusem wande njayonjam tuku sakina

(Mateus 24.1-2; Lukas 21.5-6)

¹ Yesus nu mayok ka kusem wande sunjo ta kusrewam bafuna le nuje dubiwanu tanjo andenje nu sana: Tum Tanjo, ai te. Kusem wande te tuku wande kame magenu ndo. Nane ndame magenumbi patike likinaig njina le

² nu ndek sana: Ne wande sugo njakmba kanjerkate te ngumnenja ndame njakmba munju sailka mine nda. Afunje sambrininguwaig le njakmba kutusewamnjagaig njina.

Kilke tugu kugawam tuku pasa

(Mateus 24.3-44; Lukas 21.7-36)

³ Nane kumba ka Olif tabe mbol promba Yesus nu kusem wande tumail tumba minyok minna le Petrus Yakobus Yohanus Andreus nanenje ndo promba Yesus kusnanaig:

⁴ Ne kusem wande njayonjamnjagat njga sasingat ta ginu mara prowamnjagat. Sine ame aganj kanjermba ait ta buk patukate njga idusmba katesewamnjagig njinaig le

⁵ nu pasa tugu pilmba nane wam paguningina: Tane rironj mayewap. Afu pro tane yabritinbeakaig.

⁶ Nane afu ye tuku nyu tumba ye Kuateenje madiyina tanjo njga gudommba didikuwaig le ndenunjaig.

⁷ Tane kame sugo maskenje mayok kuwaig le pasa ismba ko tanjine tugumnje kame zigna ande ismba tane wamdus fulil ndakap. Wam kame ta sinja prove likamnjagaig ta kugawam tuku ait kile.

⁸ Kilke ande tinga kilke kise ndonj kame buwamnjagaig. Gabat ande nuje gageu kilmba gabat kise tuku gageu ndonj kame buwamnjagaig. Ma yimyam mbolnje mumni guba prove likamnjagaig. Piti kame ta pino kutu te-palmbim tuku njgaro rar tate tanjan prowamnjagaig.

⁹ Tane tanjine rironj mayewap. Afunje tane kilmba pasa mbolnje kile-tidinguwaig

le afu nanjine kusem wandeknje tane pani faramnjagaig. Afu tane kilmba ka gabat sugo sugo nyu sugo njak mbal tugumnje kile-tidinguwaig le tane ye tuku njga pasa mayenu saningap le nane ye tuku nyu isamnjagaig.

¹⁰ Pasa mayenu kilke tugu njakmba mbolnje kukliwap le ndo kugawam tuku ait prowamnjagat.

¹¹ Nane tanjamba tane kilmba pasa mbolnje patika mbal sugo wai mbolnje patikuwaig le wamdus fulilka ndanjamba sakube o njga wamdus te-sulu ndawap. Pasa te-tiwam tuku ait mbolnje tane tuku wamdus sinamnje pasa afu mayok kanjagaig ta ndo sakap. Tukul Guwa nu wamdus tinjuwa le pasa sakamnjagaig. Tanjine wamdusmbi kuga.

¹² Ait ta mbolnje ande nuje tira nuje kasurmba kumam tuku njgueu mbal tuku wai mbolnje palmbimnjagat. Tanjo nu nuje kinjo mbolnje mata tanjawamnjagat. Kinjo kame nane ina mam kat nanjine kumwaig njga nane pasa mbolnje patikamnjagaig.

¹³ Tane ye tuku tanjo tukunu nane njakmba tane kasurtingamnjagaig. Ande nu ye kusre ndayumba minmba ma ma kumwa ta Kuatenje nu tuku muskil te-tiwe tambimnjagat.

¹⁴ Ngumnenga ande nu njule parak tukul ma mbolnje mayok ka tukul kuerka kutur tambimnjagat. (Tane pasa te burkade mbal tane wamdus pulutinguwa). Wam ta mayok kuwa le kanjermba kame sunjo prote njga Yudea mbal nane kua ka tabe ponjuwaig.

¹⁵ Ande nu wande kawanje minmba kande nu pitik kua kumba wandeknje aganj kilam idus ndawa.

¹⁶ Ande nu piro mbolnje minmba kande luka nuje tawi tam idus ndawa.

¹⁷ Ait ta mbolnje pino funjulok pino kinjo dabro amo nyanu njak ose. Nane piti sunjo kanjeramnjagaig.

¹⁸ Tane Kuate yabanap le murke ait mbolnje manjau ta pro ndawa.

¹⁹ Ait ta mbolnje piti sunjo pasa njak prowamnjagat. Kuate nu aganj ndende njakmba kile-mayokkina ait mbolnje ka kile ait te mbolnje mata piti afu tanjan kanjer ndakeg. Ngumnenga mata piti tanjan ande prove nda.

²⁰ Kuate nu nuje kilam tuku madiningina mbal idusnimbamba piti ait kuen ta kuerkina le ait fagnu ndo piti prowamnjagat. Nda kuerkina kande ait ta prowa le tanjo njakmba njgisike sulude kande.

²¹ Ande nu tane satinjmba kanjera Kristus Kuateenje madina tanjo minit te ko nu minit si njguwa kande nu tuku pasa ise ndakap.

²² Yabri tanjo prowaig sulumba afu ye Kristus njgumba afu ye Kuate tuku tuan tanjo njgamnjagaig. Nane Kuateenje madiningina mbal yabrinimbamba didikube njga nane wam kitek sanjrinu ke likamnjagaig.

²³ Tane mambilmba rironjka minap. Wam kame ta prowamngai. Ta tuku ye tane wam pagutinjget.

²⁴ Sina manzer ait sunjo ta kugawa le ki mukumba dabunungat. Tambun mata bulunje nda.

²⁵ Samba tuku sanjri njakmba pirpurka buru-burukuwaig le mbai njakmba samba mbolnje guroromba ndeke lika minamngai.

²⁶ Wam kame ta mayok kuwaig le ye Ndindo Katesek Tanjo ye sanjri sunjo kilja njak gau sinamngje prowi le nane ye kanjeryamngai.

²⁷ Ye ndeka enjel kame kukulnngi le kilke tugu njakmba mbolnje Kuate nuje madinngina mbal kile-mangurkamngai.

²⁸ Tane fik ail kanjerap. Tane kuzrunu kitek promba nzude le kanjerka katesemba sakade: Ki ait patukate ngade.

²⁹ Tanjamba ndo wam kame sakit te prowaig le kanjerka ye prowam tuku ait patukate ta kila palmbimngai.

³⁰ Ye sinjka satingamngit. Ait te mbolnje minig mbal kume ndakuwaig le wam kame njakmba ta prowamngai.

³¹ Kilke tugu samba tugu ngisikamngai. Ye tuku pasa ande ngisike nda. Minmba minamngat.

³² Ginu mara ki kanum ndanj ta ande nu kila mine ndakate. Samba mbolnje enjel mata nane gilai. Ye Kuate tuku Kinjo ye mata gilai. Mam nu ndo kila minit.

³³ Ait ta ginu mayok kangat ta tane gilai tukunu tane rironjka mambilmba minap.

³⁴ Wam ta yaba pasa te suk. Tanjo sunjo ande ma ande kambim nga nuje piro mbal piro walmba ande wande kulatkam tuku pilmba sate: Ye mambilmba tairnga mina ngate.

³⁵ Wande miro tanjo ginu mara prowamngat ta tane gilai. Furiram e ko furir ngamu e ko teg kaglinu ulwa le ko maratukuk ta tane gilai tukunu mambilmba tairnga minap.

³⁶ Tane idus ndamba minap le nu pitik ndo pro kanjerkikat.

³⁷ Ye tane satinget pasa te tanjamba ndo nane njakmba saninjget. Tane mambilmba minap ngina.

14

Nane Yesus balewam tuku ndin sotinaig (Mateus 26.1-5; Lukas 22.1-2; Yohanus 11.45-53)

¹ Pagumba nye sunjo Pasowa bret yis kugatok nyam tuku ki ait armba minnaig le pris gabat mbal kusem pasa biteknjanu mbal ndonj kuirkuirka Yesus biye timba balewam tuku ndin sotinaig sulumba

² sakinaig: Sine pagumba nye tuku mangur sunjo sinamngje nu biye tibe ta nayo. Kame zigna sunjo mayok kakat nginaig.

Pino ande Yesus tuku gabat mbolnje gurenj kutuna

(Mateus 26.6-13; Yohanus 12.1-8)

³ Betaningje Yesus nu tanjo ande buk ngirnger njak nyunu Simon nu tuku wande knje isukusmba minna. Nu isukusmba minna le pino ande ndame botol gurenj mundur mayenu njak piyanu o mbolnje ta tumba Yesus tugum promba botol ndumor ngurmba nu tuku gabat mbolnje gurenj ta kutuna.

⁴ Kutuna le nane afu wam ta kanjermba palsejnngina le nanjine nanjine sakinaig: Ndanjam saka gurenj mayenu ake kutuwat a.

⁵ Nu gurenj ta tumba piyana kande nu ndametinj soj 30 limba kilna le sine sanzal mbal turkek kande nginaig.

Nane tanjamba pino ta tumba sawe liki-naig le

⁶ Yesus nu ndek nane sanjngina: Tane mbulap. Ndanjam tane pino te piti serde. Nu ye mbolnje wam mayete.

⁷ Sanzal mbal mara mara tane ngamukngje minamngai. Tane nane turkam idusmba ndeta turkam kumu. Ye tane ndonj ait kuenu mine nda.

⁸ Pino te nu ye mbolnje nuje manju kummba gurenj mayenu te ye pisneyat. Nu ye ngunu tuku ngarosu wakeiyat.

⁹ Ye sinjka satingamngit. Kilke tugu njakmba mbolnje nane pasa mayenu kuklimba nu wam kat te turmba sakuwaig le nane ismba nu tuku saka minamngai ngina.

Yudas nu Yesus tuku kupet tanjo

(Mateus 26.14-16; Lukas 22.3-6)

¹⁰ Kile nu dubiwanu tanjo 12 ta tuku ande Yudas Iskariotnu nu Yesus tumba pris gabat mbal wai mbolnje palmbim nga nane sota kina le

¹¹ nane nu tuku pasa ismba gare tumba pasa katmba ndametinj afu nu tambim tuku sanaig. Sanaig le Yudas nu Yesus tumba nane tuku wai mbolnje palmbim tuku ait mayenu ande tairnga minna.

Yesus dubiwanu tanjo armba Pasowa kuanekinaig

(Mateus 26.17-25; Lukas 22.7-13; 22.21-23; Yohanus 13.21-30)

¹² Bret yis kugatok nyam tuku kusem ait ambonganu mbolnje Zu mbal nane sip-sip fat bale farmba nyanu. Ait ta prona le nuje dubiwanu tanjo ndek Yesus kusnanaig: Sine aningje ne ndonj Pasowa nyam tuku ka kuanekube nginaig le

¹³ nu ndek nuje dubiwanu tanjo armba sanikina: Tale tumbran sunjo mbol kape. Kumba ka prowap le tanjo ande waim kule

ajak tale tugum promba kuwa le nu dubimba kape.

¹⁴ Nu kumba wande pongamngat ta tale wande ta tuku miro tanjo tenjemba sawap: Tum Tanjonge sakat nu nuje dubiwanu tanjo ndonj wande rum ndanj mbolnje Pasowa nyamngig nga sawap.

¹⁵ Tanjakap le nu rum sunjo ande o mbolnje aganj ndende kumumbi patikinaig le minig ta tumtikamngat. Tanjawa le tale rum ta sinamnje sine Pasowa nyam tuku kuanekap nga sanikina.

¹⁶ Tanjakina le nuje dubiwanu tanjo ar ta tumbran sunjo mbol kinaik ka Yesus nu sakina ta kumumba mayok kina le nale Pasowa nyam tuku aganj ndende kuaneka manj luka kinaik.

¹⁷ Furirna le Yesus nu tanjo 12 ta kilmba kumba ka kuanekinaig wande ta ponginaig.

¹⁸ Ka tanje nane isukusmba minmba Yesus nu sakina: Ye sinjka satinjngamngit. Tane ngamuknje ande ye ndonj isukusit te nu ye tuku kupet minit ngina.

¹⁹ Tanjakina le nane wamdus ngaionga ndui ndui nu kusnanaig: i ... Ne nyerje nga iduste e nginaig le

²⁰ nu ndek nane saningina: Ande tane 12 ngamuknje nu ye ndonj nza tuma bret kule pak mbilmba nyate ta not.

²¹ Ye Ndindo Katesek Tanjo ye kuyar pasa kumumba kumamngit ta ande nu ye tumba nane wai mbolnje palmbimngat ta ose. Nu piti sunjo tamngat. Ina nunenje te-pile ndakina kande maye kande ngina.

Yesus nu pasa nyam tuku manja te-mayokna

(Mateus 26.26-30; Lukas 22.14-20; 1 Korin 11.23-25)

²² Nane isukusmba minmba Yesus nu bret tumba Kuate gare pasa tumba fetfetmba nuje dubiwanu tanjo ninmba sakina: Bret te tumba nyap. Te yinje ngarosus ngina.

²³ Tanjamba nu grep kule murko jak ta mata tumba Kuate gare pasa tumba ninjina le yaimba nyinaig.

²⁴ Tanjanaig le nu ndek saningina: Te yinje ndare. Ndare ta mbolnje pasa kitek Kuate nu tanjo ndonj o buk katna ta alonu mayok kangat. Ye nane gudommba tuku nga ye yinje ndare kutuwamngit.

²⁵ Ye sinjka satinjet. Ye manj grep kule tenjen nye ndaki ma ma Kuate kulatkate ma mbolnje ye grep kule kitek nyamngit ngina.

²⁶ Tanjaka denjpurmba nane mune ande ulnaig sulumba tinja Olif tabe mbol kambim saka kinaig.

Yesus nu Petrusnje nu tuku nyu yabukamngat nga sana

(Mateus 26.31-35; Lukas 22.31-34; Yohanus 13.36-38)

²⁷ Kumbanje Yesus nu nane saningina: Tane jakmba kua ka ye kusreyamngig. Kuyar pasa tenjemba sakate. Kuateenje sipsip kulat tanjo balewa le sipsip pururumba sili-siliwamngig nga sakate.

²⁸ Ye kumba manj tinji sulumba ye ambonga Galilea ma tugu mbol ka le tane ngumnenngamngig nga saningina.

²⁹ Tanjakina le Petrus ndek nu sana: Nane jakmba kua ka ne kusrenuwaig ta ye ndo ne kusrene nda ngina le

³⁰ nu Petrus sana: Ye sinjka ne sanamngit. Furir te mbolnje teg witiwam ar ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kenamngat ngina.

³¹ Tanjaka sana le Petrus nu sangri tinja sakina: Kuga. Ne balenumba ye mata baleyam bafuwaig le ta mata ye sinjka ne tuku nyu yabuke nda ngina le nuje dubinaig mbal jakmba pasa ndui ta ndo sakinaig.

Yesus nu Kuate ndonj pasatina

(Mateus 26.36-46; Lukas 22.39-46)

³² Nane ma ande nyunu Getsemani pronaj sulumba nu nuje dubiwanu tanjo saningina: Tane tenje minap. Ye ka sinje Kuate yabanamngit ngina.

³³ Tanjaka nu Petrus Yakobus Yohanus nane kenj ta kilmba kina ka tanje nu ngamunggal piti sunjo kamusmba wamdus fagkina le isu sangri kugana.

³⁴ Tanjamba nu nane saningina: Ye wamdus njayonga piti sunjo ye toyate le kamuset. Tane tenje mambilmba minap ngina.

³⁵ Tanjamba saka nu dirdirka kumba ngurngurka ndek truk ka piti ta nu laipam kumunj e nga nu Kuate yabanjmba sakina:

³⁶ O Mam ne wam jakmba kam kumunj. Kule murko te ye mbol pitaimba te-siwa nget ta ne ye tuku nzali te dubi ndawa. Nanj nzali ndo dubiwa ngina.

³⁷ Tanjamba nu luka ka nane kanjgerkina ta nane kinyмба minnaig le nu ndek Petrus sana: Simon, ne kinyit e? Ne ait fagnu te mambilmba minam kuga e?

³⁸ Satan tuku tago tane mbol prowikat. Abo minmba yabanjmba minap. Tanjine ngamunggal Kuate yabanjam tuku idusde ta ngarosumbi dubiwam tuku ta piti ngina.

³⁹ Tanjamba sake denjpurmba nu luka kina ka pasa ndui ta ndo manj yabanjmba sakina.

⁴⁰ Tanjamba nu manj luka prona ta nane ginyumnje am piti patikinaig le kinyмба minnaig le kanjgerkina le nane piririmba ame pasa lafube o nga wam pile paskinaig.

⁴¹ Yesus nu manj kumba ka yabanj kenja sulumba promba manj kusnaningina: Kile mata mabta kinyмба minig e? Kile kumungat. Ait buk prowat. Andenje ye Ndindo Katesek Tanjo tumba une jak mbal tuku wai mbolnje palmbim tuku bafute.

⁴² Ai si. Ye tuku kupet tanjo prote. Tane tinjap le sine nane tugum si kab ngina.

*Yudas nane Yesus biye tinaig
(Mateus 26.47-56; Lukas 22.47-53;
Yohanus 18.1-12)*

⁴³ Nu tanjamba pasata minna le tanjo 12 ta tuku ande Yudas nu tanjo gudommba kame bagi sibugi kilmba njak pronaig. Pris gabat mbal kusem pasa biteknjaganu mbal Israel mage nanenje tanjamba kukulninginaig le pronaig.

⁴⁴ Yesus tuku kupet tanjo nu nane kila palmbim tuku buk tenjemba wam paguningina: Ye ka ande mumuwi ndeta not. Tanjo ta biye timba tumba kape ngina.

⁴⁵ Kile nane promba Yudas nu pitik ndo Yesus tugum kumba Tum Tanjo kaiye ngina sulumba mumuna le

⁴⁶ nane pro Yesus biyamba biye denaig.

⁴⁷ Ande nu tugumnje minna tanje nuje kame bagi gomba tumba pris sunjo tuku piro tanjo kilbanu pike welna.

⁴⁸ Tanjana le Yesus nu nane saningina: Ndanjam saka tane ye kuayar tanjo tanjar bagi sibugi kilmba ye biye tiyam prode.

⁴⁹ Ye mara mindek tane ngamuknje kusem wande sunjo sinamnje tanjo pino wam paguka minen ta tane ye biye tiyam kuga e? Ta maye. Kuate tuku kuyar pasa kumumba mayok kuwa ngina.

⁵⁰ Tanjakina le nu dubinaig tanjo njakmba nu kusremba sili-silimba kua kinaig le

⁵¹ tanjo mbanzo ande nu tawi kaukawk ndindo tinjamba Yesus dubimba kina le nane ndek nu biye tinaig.

⁵² Biye tinaig le nu mbil bunja tawi gagulmba kusremba wagek kua kina.

Nane Yesus tumba gabat mbal tugum kinaig

*(Mateus 26.57-68; Lukas 22.54-55,63-71;
Yohanus 18.13-14,19-24)*

⁵³ Kile nane Yesus tumba pris gabat sunjo tugum kinaig. Pris gabat mbal Israel mage mage kusem pasa biteknjaganu mbal nane njakmba buk pro tanje manjurkinaig.

⁵⁴ Petrus nu maskenje Yesus dubimba kina ka pris gabat sunjo tuku fonde sinam kumba ka wande mab tanje nu kame mbal ndonj pa likmba minnaig.

⁵⁵ Pris gabat mbal Israel pasa pilewanu sugo njakmba Yesus balewam tuku pasa gabat ande sotete pisenjinaig le

⁵⁶ nane gudommba yabri pasa tumba Yesus mbaranu nginaig ta pasa gabat ndindo mayok ndakina.

⁵⁷ Kile nane afu tinja nu mbolnje pasa pilmba yabri pasa tenjemba sakinaig:

⁵⁸ Nu tenjemba sakina le isgen. Kusem wande sunjo tanjo waimbi pilnaig te ye sambriwi sulumba mara kenjamba mbolnje kise ande waimbi pile ndakanu ta palm-bimngit nja sakina le isgen njinaig ta

⁵⁹ pasa ta mbolnje mata pasa gabat ndindo mayok ndakina.

⁶⁰ Kile pris gabat sunjo nu nane ngamuknje tinja Yesus kusnana: Nane ne mbaranu nja sakade te ne ndanjamba iduste. Ne nane tuku pasa lafuwe nda e ngina ta

⁶¹ nu pasa ande sa ndaka minje tukulmba maninok minna le pris gabat sunjo nu man Yesus kusnana: Ne Kristus? Ne Kuate tuku Kinjo e ngina le

⁶² nu pasa lafumba sakina: Ne sakate not. Ye Ndindo Katesek Tanjo Kuate Sanjri Nayo nu tuku ndinamnje minyok mini sulumba gau mbolnje ndeki le tane ye kangeryamngigaig ngina.

⁶³ Tanjakina le pris gabat sunjo pasa ta ismba palsejna le nu ndek nuje tawi fet-fetmba sakina: Kile mbulbe. Pasa ande sote nda.

⁶⁴ Tane nu Kuate tuku nyu nayo silita pasa te ismba tane ndanjamba idusde ngina le nane njakmba sakinaig: Nu tanjo njayonu. Nu kumwa njinaig.

⁶⁵ Kile nane afu tinja ka Yesus nguspemba amnu songa waimbi katmba sanaig: Imanje ne katnate e? Ne tuan tanjo ndeta nyun ta le sine isbe nginaig. Tanjakinaig le polis kamenje mata nu tumba katnaig.

*Petrus nu Yesus tuku nyu yabukina
(Mateus 26.69-75; Lukas 22.56-62;
Yohanus 18.15-18,25-27)*

⁶⁶ Petrus nu wande mab tanje minna le pris gabat sunjo tuku piro pino ande promba

⁶⁷ Petrus pa likmba minna le nu kanjer timba sana: Ne mata Nasaretu tanjo Yesus ndonj minna tuku ngina.

⁶⁸ Tanjakina le nu ndek Yesus tuku nyu yabuka sakina: i ... Ne pasa sakate ta ye nginnganket ngina sulumba nu tinja kilim ka malanja tugum tanje minna le teg ande witina.

⁶⁹ Kile piro pino ta manj pro nu kanjermba nu tugumnje minnaig mbal saningina: Tango te mata nu tuku tanjo ande ngina le

⁷⁰ nu manj Yesus tuku nyu yabukina. Tanjamba minmba manj tanjo afu Petrus tugumnje minnaig ta nu sanaig: Ne yabrikate. Ne nu tuku tanjo ande. Ne Galileanu nginaig le

⁷¹ nu nuje miroj nuje ngaro tapramba sakina: Tane tanjo sakade ta ye sinja gilai ngina.

⁷² Tanjakina le pitik ndo teg witiwam arna le Petrus Yesusnje pasa sana ta nu idusna: Teg witiwam ar ndawa le ne ambonja ye tuku nyu yabukam kenjamngat nja sakina. Nu pasa ta idusmba malmbi njayona.

15

Nane Yesus tumba Pilatus tugum kinaig (Mateus 27.1-2; Lukas 23.1-5; Yohanus 18.28-38)

¹ Maratukuk tinja pris gabat mbal Israel mage mage kusem pasa biteknaganu mbal pasa pilewanu sugu njakmba pitik ndo pro mangurka pasa wakeimba nane Yesus ndaleka tumba ka gabat sunjo Pilatus tuku wai mbolnje pilnaig.

² Tanjanaig le Pilatus ndek nu kusnana: Ne Zu mbal tuku gabat sunjo e ngina le nu lafumba sana: Ne sakate not ngina.

³ Kile pris gabat mbal nane pasa gudommba kilmba Yesus mbolnje patika nu mbaranu nga sanaig le

⁴ Pilatus nu man kusnana: Ai te. Ne mbar gudommba kanu sakade ta ne pasa kugatok e? Ne nane tuku pasa ande lafuwe nda e ngina.

⁵ Pilatus nu tanjamba kusnana kande Yesus nu pasa ande lafu ndana le nu pirerek purkina.

Pilatus nu Yesus balewaig nga saningina (Mateus 27.15-26; Lukas 23.13-25; Yohanus 18.39-19.16)

⁶ Yar mindek Pasowa tuku ait mbolnje nane Zu mbal Pilatus tugum kumba mulin kilanu tanjo ande paska tam tuku yabanjanu le nu paska ninjanu.

⁷ Ait ta mbolnje tanjo afu nane gabat kame ndonj kame bumba ande balenaig le nane kilmba muli wandeknje patikinaig le minnaig. Nane tuku ande Barabas.

⁸ Kile Zu mbal gudommba pro Pilatus tugumnje mangurka sanaig: Ne wam kate tanjamba kile mulin kilanu tanjo ande paska sinja nginaig.

⁹⁻¹⁰ Tanjo njakmba Yesus tuku saka minnaig le pris gabat mbal gubra kagli firka ake Yesus tumba nu tuku wai mbolnje pilnaig ta Pilatus nu kila. Ta tuku nu Yesus kusrewam idusmba nane kusnaningina: Tane ye Zu mbal tuku gabat sunjo te paska tinji nga idusde e ngina le

¹¹ pris gabat mbal ndek tanjo pino siseninjimba wam pagukinaig le Barabas te-luka tam tuku Pilatus sanaig.

¹² Tanjakinaig le Pilatus nu man saningina: Ye Barabas paski sulumba tane Zu mbal tuku gabat sunjo ngade tanjo te ye nu ndani nga idusde ngina le

¹³ nane lafumba wikaraumba sakinaig: Ail kazrai mbolnje nil danjguwaig nginaig.

¹⁴ Pilatus nu man lato sakina: Ndanjam. Nu ame wam mbarna ngina le nane man sunjomba wikaraumba sakinaig: Ail kazrai mbolnje nil danjguwaig nga sakinaig.

¹⁵ Tanjakinaig le Pilatus nu mangurkinaig mbal ta gareninguwa nga Barabas paska tumba Zu mbal ninjina sulumba kame mbal

saningina le Yesus tumba muli karennumbi ngusnaig. Ngusmba tumba ail kazrai mbolnje pilwaig nga saningina.

Kame mbal nane Yesus tumba nyayo silinaig

(Mateus 27.27-31; Yohanus 19.2-3)

¹⁶ Kame mbal Yesus tumba Pilatus tuku wande sunjo ngirpem tange pilmba kame tanjo njakmba wikinaig le pro mangurkinaig.

¹⁷ Nane tawi gurgur mindepiye mayenu tumba Yesus kai tumba muli nzapo njak pirka gabat kainaig.

¹⁸ Tanjanaig sulumba nane ndek nu nzumilmba gabat sunjo mbolnje manau kade tanjamba sanaig: Ese. Ne Zu mbal tuku gabat sunjo nginaig.

¹⁹ Tanjamba nane ndek didombi gabatnu katmba nguspemba nu tugumnje dagol tidronjinaig.

²⁰ Nane tanjamba Yesus usre kupetmba nzumil te-tumba denjpurmba tawi gurgur ta paska nuje tawi siluk tumba ail kazrai mbolnje palmbim tuku nu tumba kinaig.

Nane Yesus tumba ail kazrai mbolnje pilnaig

(Mateus 27.32-44; Lukas 23.26-43; Yohanus 19.17-27)

²¹ Kinaig ka ndinnje Sirenenu tanjo Simon ma kasomnge minna tuku te-silika nu Yesus tuku ail kazrai kurawa nga sanjrimba sanaig le nu kurana. Nu Aleksander le Rufus tuku mam nakile.

²² Nane Yesus tumba ma nyunu Golgota pronai. Nyu ta tugunu Tanjo Gabat Murko.

²³ Pro tanje nane ndek ngaro rar mukuwam tuku marasin grep kule tur mbilmba nyuwa nga tunaig ta nu mbulna.

²⁴⁻²⁵ Maratukuk ki kanum 9 mbolnje kame mbal Yesus tumba ail kazrai mbolnje nil danjnginaig. Tanjamba nane nu tuku tawi kilam tuku use ande kinaig sulumba nu tuku tawi inum inumnu kile-likinaig.

²⁶ Ail kazrai mbol tanje balenaig tuku pasa gabat ta tenjenmba kuyarnaig: *Zu mbal tuku gabat sunjo nga kuyarnaig.*

²⁷ Nane kuayar tanjo armba turmba kilmba ande nu tuku ndinamnge ande najnam kumamnge ail kazrai mbolnje nil danjnginaig.

²⁸ Wam ta mbolnje kuyar pasa ande kumumba mayok kina ta tenjenmba sakate.

Nane nu kanjermmba wam najgonu kanu mbal ndonj ulendide nga sakate. *Aisaia 53.12*

²⁹ Nane afu munju lilika kine ilemba Yesus nzumil te-tumba nduku-ndukumba sanaig: Tanjo nu Israel kusem wande sunjo sambrimba mara kenjmba mbolnje manj palm-bim tuku sakina ta kile aningje.

³⁰ Ne nanje muskil te-timba ail kazrai kusremba ibenj kaye nginaig.

³¹ Pris gabat kusem pasa biteknjanu mbal nane mata Yesus nunumba pinjil mer te-tumba nanjine nanjine saka minnaig: Nu tanjo tuku muskil kile-tidingina. Kile nu nuje muskil te-tiwam kumuŋ kuga.

³² Nu Kuatenje madina tanjo Israel mbal tuku gabat sunjo minmba ndeta kile ail kazrai ta kusremba ibenŋ kuwa le sine son ngube nginaig le tanjo armba nu tugumŋge ail kazrai mbolŋge danjinaig ta nale mata nu tumail pannaik.

Yesus nu kumna

(*Mateus 27.45-46; Lukas 23.44-49; Yohanus 19.28-30*)

³³ Ki kanum 12 mbolŋge ma ŋakmba ma furir sunjo promba kumba ka ka ki kanum 3 mbolŋge kugana.

³⁴ Ki kanum 3 mbolŋge Yesus nu wi kuenŋa sakina: *Eloi, Eloi, lama sabaktani* ngina. (Pasa ta tugunu tejenmba. Yinje Mbara, yinje Mbara, ndanjam ne ye kusreyat).

³⁵ Tanjakina le nane afu tanje minnaig ta ndek sakinaig: i ... Nu Elia wikate nginaig le

³⁶ tanjo ande pinderka kumba ka kulelu tumba grep kule mbolŋge tolna sulumba Yesus nyuwa ŋga didombi te-dunja nu tuku minje mbolŋge pilna sulumba nane saningina: *Yauk. Elia nu pro paska te-ibenjamngat inde ngina.*

³⁷ Kile Yesus nu manj sunjomba witina sulumba nu kumna.

³⁸ Yesus nu kumna le kusem wande sunjo sinamŋge tukul wande tukulanu tawi sunjo ta mbolŋge fetka ibenŋge biteknjina.

³⁹ Kame mbal tuku gabat ail kazrai tumail tumba minna ta Yesus nu tanjamba kumna le kanjermba ndek sakina: i ... Tanjo te nu sinjka Kuate tuku kinjo ngina.

⁴⁰ Pino afu mata nane maskenŋge mambilmba nu kanjermba minnaig. Nane ngamukŋge ande Maria nu Magdalanu pino. Ande Maria kise nu Yoses le Yakobus fudin nale tuku ina nakile. Pino ande nyunu Salomi.

⁴¹ Yesus nu Galilea ma mbolŋge minna le pino kame tanje nane nu sinanjamba du-biwanu. Pino afu Yesus ndonj Yerusalem pronaig ta turmba tanje minnaig.

Tanjo ande Yesus tuku mindesin wakeina
(*Mateus 27.57-61; Lukas 23.50-56; Yohanus 19.38-42*)

⁴² Ait ta nanjine kusem kuanekanu ait.

⁴³ Furirna le Arimateanu tanjo Yosef nu Pilatus tugum kambim tuku gagna ta nu sanjri tinja kumba Yesus tuku mindesin tam tuku yabanja. Yosef nu tanjo pinonje nu mayenu nginaig. Nu Israel mbal pasa pilewanu sugo nane tuku ande.

⁴⁴ Pilatus nu pasa ismba nu kume ndakate ŋga idusmba nuje kame gabat wikina sulumba nu buk kumat e ŋga kusnana le nu ndek sakina: *Au. Nu buk kumat ngina.*

⁴⁵ Tanjakina le Pilatus nu kila pilmba Yosef sana: *Maye tumba kaye ngina.*

⁴⁶ Kile Yosef nu tawi kaukuk ande piyamba ka Yesus tuku mindesin paska tawimbi songa tumba kumba ka ndame burok o buk sarkinaig tuku sinam tanje pilna. Pilna sulumba ndame sunjo ande barimba pro burok minje tukulna.

⁴⁷ Tanjamba minna le Maria Magdalanu Maria kise Yoses ina nuje nale pilna ma ta kanjermba minnaik.

16

Yesus nu manj tinjina

(*Mateus 28.1-8; Lukas 24.1-12; Yohanus 20.1-10*)

¹ Nanjine kusem ta kugana le furiram Maria Magdalanu, Maria kise (nu Yakobus tuku ina nuje), Salomi nane keŋ ta Yesus tuku mindesin pisnewam tuku gurenj mundur mayenu piyamba patikinaig.

² Mafena le piro tugu palmbinu ait mbolŋge maratukuk tinja nane ndame burok tugum kinaig.

³ Nane kumbanje munjo kusnanjinaig: Brok minje mbolŋge ndame sunjo ta imanje talke sinjamngat o nginaig.

⁴ Tanjamba saka kinaig ka mambilmbaig kande ndame sunjo buk talka barinaig le kasomŋge minna le kanjernaig.

⁵ Kile nane burok sinam kumba mambilmbaig kande tanjo mo kuminj kuen nayo kaukuk ŋak mindesin minnambi ndinamŋge minyok minna le kanjermba nane piriri njayonaig le

⁶ nu ndek nane saningina: Tane piriri ndawap. Tane Nasaretnu tanjo Yesus ail kazrai mbolŋge nil danjinaig ta sotade ta nu tenje mine ndakate. Nu o buk jngat. Ai te. Nu pilnaig tuku ma tam te kuga.

⁷ Tane luka kape sulumba nuje dubiwanu tanjo kame Petrus turmba tejenmba saningap: Nu ambonga Galilea kuwa le tane ka tanje nu kanjeramngaiŋ ŋga o buk nane saningina tae ngina.

⁸ Tanjakina le nane pirerek purka ndame burok kusremba kua kinaig. Nane kuru-kurukinaig tukunu ndinje afu sa ndaninginaig.

Nane gudommba Yesus kanjernaig

⁹ [Piro tugu palmbinu ait ndui ta mbolŋge mafena le Yesus nu tinja ambonga nu Maria Magdalanu tugumŋge mayok kina. Yesus nu buk bukla 7 pino ta mbolŋge pitaikina tuku.

¹⁰ Nu Yesus kanjermba kumba ka nu ndon minnaig mbal nane wamdus ngaigonga malmbi njakmba minnaig ta saningina:

¹¹ Yesus nu buk abongga ye tugum prowat le kanjerit nga saningina ta nane nu tuku pasa son nda nginaig.

¹² Ki ndui ta mbolnge nale ar ta ma kasm kinaik le ndinnge Yesus nu ngarusu kise tumba nale tugumnge mayok kina.

¹³ Nane kej kinaig ka ka nale nu kila pilnaik sulumba luka kumba ka Yesus ndon minnaig mbal afu saninginaik ta mata nane son nda nginaig.

¹⁴ Ngumne nga nuje dubiwanu tanjo 11 nane isukusmba minnaig le Yesus nu nane tugumnge mayok kina. Nane nu tingina le kanjernaig mbal tuku wam kube ismba ngamunggal tukulmba son nda nginaig tukunu nu nane ngamuknge mayok ka nane kilmba saningge likina.

¹⁵ Tanjamba nu nane wam paguka saningina: Tane kumba ka ma tugu njakmba mbolnge pasa mayenu kukliwap.

¹⁶ Ima nu ismba son nga kule pisne tuwa ta Kuate nu tanjo ta tuku muskil te-tiwe tambimngat. Ima nu son nda nguwa ta nu ngisikamngat.

¹⁷ Nane ye tuku sangri tomba tingade mbal nane wam kitek tenjen ke likamngaig. Nane ye tuku sangrimbi bukla pitaika pasa kuale kitek sakamngaig.

¹⁸ Nane kame mberj kigreka ko kumam tuku kule nyuwaig ta nane kume nda. Nane guaze mbal mbolnge wai patika kile-tidingamngaig ngina.

¹⁹ Sunjo Yesus nu nane pasa ninje denjurna le Kuatenge nu te-dunga ka samba mbolnge nuje ndinam kumamnge pilna le minyokina.

²⁰ Tanjana le nuje dubiwanu tanjo nane tumbraj njakmba mbol kine lika pasa mayenu kuklinaig le Sunjo nu nane ndon minmba wam kitek sangrinu kile-mayokka nane tuku pasa sangri pileningina.]

Son.

LUKAS

Lukas nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna

Lukas nu Zu tanjo kuga. Nu Grik tanjo minmba dokta piroka minna ta nu nuje ammbi Yesus kanger ndana. Nu nane afunje Yesus tuku kubeu tunaig le nu nane tuku pasa ismba son nga Yesus tuku sanjri tomba tingina.

Lukas nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna ta tugunu tejenmba. Nu nuje mbal Yesus tuku son nguwaig nga nu waje te kuyarna. Nane Grik mbal nane manjau tinjeknu jak minam tuku sungomba idus-naig tukunu nu Yesus tuku manjau tinjeknu ta tuku sungomba te-mayokmba kuyarmba tumningina.

Lukas nu waje te Teofilus tuku kuyarmba pilna sulumba ngumne nga nu man lato waje ande turbaba nu tuku kuyarna ta Aposel kame tuku piro ngeg.

¹ Yiye gabat Teofilus kaiye.

Wam afu buk sine ngamuknge mayok ke likinaig ta tanjo gudommba wam ta ulendimba kuyarningam tuku tagonaig.

² Afu nane nanjine ammbi abo abo wam kanjerkinaig sulumba pasa mayenu kuklimba sasiymba minnaig ta nane pasa ta dubimba kuyarnaig.

³ Ye ait kuennu nane tuku kuyar pasa ta tugusemba burka ise timba minet ta ye mata ne tuku kuyaram nga tugu mbolnje kubemba ka ka biteknjgamtig.

⁴ Ne burkumba ne buk wam kubeu tin-naig ta ngamunjal son ngam tuku ye ne tuku waje te kuyaret.

Yohanus prowam tuku pasa mayok kina

⁵ Herodus nu Yudea ma tuku gabat sunjo minna le pris ande nyunu Sakaria minna. Sakaria nu Abia tuku kuasmbi ande. Piyo nuje nu pris Aron tuku tugu. Pino ta nyunu Elisabet.

⁶ Sakaria nale Sunjo Kuate tuku wam pagu pasa nu tuku nzali jakmba dubi magekinaik sulumba nale nu am mbolnje tinjeknu minnaik.

⁷ Elisabet nu pino mbanzonu ninjina tukunu nale kinjo kugatok minnaik ma ma buk saibo patikinaik.

⁸ Kile Sakaria tuku kuasmbi tuku ait prona le nane Kuate tumailamnge pris piroka minnaig.

⁹ Tanjamba minnaig sulumba pris mbal nane nanjine manjambi kinaig le Sakaria tuku nyu mayok kina le nu Sunjo tuku wande sinam kumba pa mundur mayenu piyna.

¹⁰ Piymba minna le tanjo pino gudommba kilimnge Kuate yabanmba minnaig.

¹¹ Sakaria nu piroka minmba mambilna kande Sunjo tuku enjel ande mundur mayewam tuku atrau mbain ndinamnge tin minna le kanjerna.

¹² Nu enjel ta kanjermba piririmba wam pile paskina le

¹³ enjel nu sana: Sakaria ne kuru kuru ndaka. Kuate nu ne tuku yaban pasa isat. Piyo nanje Elisabet nu ne tuku kinjo te-palmbimngat. Te-pilwa le ne nyunu Yohanus nga ngina.

¹⁴ Nu mbolnje ne ngamunjal gare tumba wamdus bulok minamngat. Nane gudommba gare sunjo tamngai nga ngina.

¹⁵ Tanjakina sulumba enjel nu man sana: Kuate am mbolnje nu tanjo sunjo minamngat. Nu grep kule le kule kamenu nye nda. Nu ina sinamnge Tukul Guwa jak tepilwa le nu tuku ngamunjal kumunjamngat.

¹⁶ Nu pasa kukliwa le Israel mbal gudommba ngamunjal biye mbilmba nanjine Sunjo Kuate tugum kanjaig.

¹⁷ Nu Elia tanjan mayok ka Tukul Guwa tuku sanjrimbi piroka nu Sunjo tuku ambongamngat. Mam kame kinjo kame tetkanu minig ta nunje ngamunjal ulendiwe ningamngat. Nu mbolnje Kuate tuku pasa ngumnede mbal nane mbilka mbal tinjeknu ndon ulendikamngai. Nu tanjo tuku ngamunjal wamdus kile-tidinguwa le Sunjo prowamngat nga Sakaria sana.

¹⁸ Tanjakina le nu ndek lafumba sana: Ye buk saibo pilen. Ye tuku pino mata tanjan. Ye ndanmba ne tuku pasa ta son nji ngina le

¹⁹ nu lafumba sana: Ye Gabriel. Ye Kuate tumailamnge tin minet tuku tanjo. Nunje ye kukulyat le pasa mayenu te sanet.

²⁰ Ait kumunjuwa le pasa te alonu mayok kangat. Ne ye tuku pasa te son nda ngate tukunu ne minje tukulkuwa le pasate ndaka mina ma ma Kuate tuku pasa kumunjuwa le ne man pasatamngat nga sana.

²¹ Tanjo pino nane kilimnge Sakaria tair minmba ndanmba nu kusem wande sinamnge dalka minit o nga idusmba minnaig le

²² kile nu mayok ka waimbi ndo pasa sanjymba pasatam kumunju kuga le nane nu kanjermba nu wandek sinamnge kinatanu suk aganj kanjerat nga katesenaig.

²³ Sakaria tuku piro ait kugana le nu luka nuje tumbran kina ka

²⁴⁻²⁵ tange minnaik sulumba piyo nuje kinjo konna le nu ndek sakina: Ye kinjo kugatok nane jakmba am mbolnje kiko jak minen ta Kuatenge ye ranjun mayenu sumba ye tuku kiko pitaina ngina. Tanjamba nu tanjo am mbol li ndaka minna le tambun wai inum sulumba kina.

Yesus prowam tuku pasa mayok kina

26 Tambun 6 Elisabet nu fungulok minna le Kuate nu eжел Gabriel man kukulna le Galilea ma tugu Nasaret tumbraη kina sulumba

27 nu pino mbanzo ande tugum prona. Pino ta nyunu Maria. Nu tanjo ande ndon mine ndakina tuku. Nane tanjo ande nu tuwa nga buk madinaig. Tanjo ta nyunu Yosef. Nu David tuku ndare.

28 Kile Gabriel nu pro Maria sana: Kaiye. Sunjo nu ne nyaro tinmba nu ne ndon minit ngina.

29 Tanjamba sana le Maria nu pasa ta ismba wamdus pilemba nu ngamungal pitimba ame pasa tanjamba sayate o nga idusmba minna le

30 eжел ndek nu sana: Maria, ne kuru kuru ndaka. Kuate nu ne make pilit.

31 Ne fungul ηak mina sulumba kiηo ande te-palmbimngat. Kiηo ta nyunu Yesus nga.

32 Nu nyu sunjo ηak minwa le nane nu tuku nyu Kuate o mbolηge minit nu tuku Kiηo ngamngag. Sunjo Kuatenge nu tuku mbun David o buk nyu sunjo ηak minna tanan nyu sunjo tuwa le

33 nu Yakob tuku ndare kulatka minmba minamngat. Nu tuku nyu sunjo ta ηgisike nda. Minmba minamngat nga Maria sana.

34 Tanjakina le nu ndek eжел kusnana: Ye tanjo kugatok minet. Ndanmba wam ta mayok kanjat nga kusnana le

35 nu sana: Tukul Guwa nu ne mbol kumunguwa le Kuate tuku sanjri ne kainamngat. Tanjawa le ne Kuate tuku Kiηo te-palmbimngat. Kiηo ta nu purfeηnu ndo.

36 Ne isa. Naje tugu Elisabet nu niηkina sulumba o buk saibo pilna ta kile nu ηgaro piti ηak minit le tambun 6 kinit.

37 Ata. Kuate nu wam ηakmba kam kumun ηgina.

38 Tanjakina le Maria nu lafumba sana: Ye Sunjo tuku minge kumnemngge minet. Ye pasa kuga. Ne wam sakat ta ye mbolηge tanjamba mayok kuwa ngina le eжел nu kusremba kina.

Maria nu Elisabet tugum kina

39 Ait ta mbolηge Maria nu tinja pitik ndo Yudea ma tabe ηak ta tumbraη ande kina ka

40 Sakaria tuku wande ponga Elisabet kanjamba kaiyena.

41 Elisabet nu kaiye pasa isna le kiηo fungul sinamngge patengina le Tukul Guwa nu Elisabet wamdus tuna le

42 nu pasa kuenka sakina: Kuate nu pino ηakmba ηgamukngge ne make pilit. Kiηo ne tuku fungul sinamngge minit ta Kuatenge nu mata make pilit.

43 Ye pino mayenu kuga. Ndanam yiηe Sunjo tuku ina nuηe ne ye tugum te prowat.

44 Ne kaiyeyat ta ye isit le kiηo ye tuku fungul sinamngge nu gare sunjo tumba patenngat.

45 Ne Sunjo tuku pasa ismba son ngina tukunu ne gare sunjo ηak mina le pasa ta ne mbolηge kumu-kumumba mayok kanjat nga Maria sana.

Maria tuku mune

46 Kile Maria nu sakina:

Ye Sunjo tuku nyu te-dunget.

47 Ye Kuate tuku gare sunjogate.

Nunje ye muskil te-tiwe sate.

48 Ye nu tuku minge kumnemngge kuirkuirka minet le nu ye idusyumba temayokyate.

Kile Kuate nu ye make pilit ta saka ismba tutur-tuturmba minmba minamngag.

49 Sunjo Sanjri Nayo nu ye mbolηge wam magete.

Nu tuku nyu purfeηnu ndo.

50 Tanjo ηgamukngge afu nu tuku nyu kurauka dubide mbal nu nane ηakmba mapekate.

51 Kuate nu nunje sanjri sunjo temayokmba wam kumumbi tenemba ke likate.

Nu nanngine nyu kile-dungade mbal wam kam idusde ta kugerKate le kua ka silisilide.

52 Nu kilke tuku gabat sugo kile-ibenKate sulumba kuirkuirka minig mbal kile-mayokkate.

53 Nu gubak minig mbal agan ndende magenu ningit le nane maroningit.

Nu agan ndende ηak mbal manau inum nda ningit le ake minig.

54-55 Nu singine mbun pasa sanjrinu saningina ta kumumba nu nunje piro mbal Israel sine tursingit.

Nu Abraham nunje ndare ηakmba mapeka minmba minamngat ngina ta nu nunje pasa ta gilai ndanngate. Maria nu tanjamba mune ulna.

56 Nu Elisabet ndon tambun keηmba minnaik sulumba nu tinja luka nunje tumbraη kina.

Yohanus kule pisne tanjo prona

57 Ait kumungina le Elisabet nu kiηo tepilna.

58 Te-pilna le nu tugumngge minnaig mbal nunje ndare tuma ndon wam ta ismba Kuate nu Elisabet ranjun mayenu tuna nga nu ndon gare-garekinaig.

59 Mara 8 mbolηge nane nanngine tukul dubimba kiηo ηgaro pikam tuku manjurkinaig. Nane mam nunje Sakaria waukam tuku saka minnaig kande

60 Elisabet ndek saningina: Kuga. Nu Yohanus ηgap ngina le

⁶¹ nane ndek nu sanaig; i... Tanjamba kuga. Ne tuku ndare ande nyunu tanjamba mine ndakate nginaig.

⁶² Tanjamba nane nuje mam nuje kiño ta nyu ima waukuwa nga waimbi kusnanaig le

⁶³ nu kuyaram tuku waje ande tuwaig nga waimbi saningina le tunaig le nu tenjemba kuyarna. Nu tuku nyu Yohanus ngina le nane njakmba ndek pirerek purkinaig.

⁶⁴ Kile ndo Sakaria tuku mane bulkina le nu pasatumba Kuate tuku nyu te-dungina.

⁶⁵ Tanjana le nane nu tugumnge minnaig mbal njakmba kuru-kurukinaig le wam ta Yudea ma tabe njakmba mbol kumungina.

⁶⁶ Tango pino pasa ta ismba wamdus te-sulumba Sungo tuku sangri kiño ta mbolnje minna ta kila pilmba nu sungoka ndanjanngat o nga idusmba minnaig.

Sakaria tuku dir pasa

⁶⁷ Sakaria nu Kuate tuku nyu te-dungina le Tukul Guwa nu mbol kumungina le nu dir pasa tenjemba sakina:

⁶⁸ Sine Israel mbal singine Sungo Kuate tuku nyu te-dungube.

Nu sine nuje mbal tugum te promba muskil kile-tidinge singit.

⁶⁹ Nu ande sangri njayo singine muskil kile-tidinge singam tuku nuje piro tango David tuku ndare mbolnje te-mayokte.

⁷⁰ Kuate nu o buk tanjamba nuje tuan tango kame tuku minje mbolnje sakina.

⁷¹ Nu sine tuku ngueu mbal sine kasur-singig mbal ta njakmba kile-iberjka muskil kile-tidinge singamngat.

⁷² Nu singine mburj kame mapekamngit nga saningina ta kile kumute.

Nu nane ndorj wamdus ulendika pasa sangrinu saningina ta gilai ndangina.

⁷³⁻⁷⁵ Nu sine Israel tuku ngueu mbal wai mbolnje kile-luka kilamngat. Tanjawa le sine kuru kuru kugatok nu tuku piro biyamba nu am mbolnje tinjeknu minmba ma ma kumamngig.

Nu tanjamba singine mburj Abraham pasa sangrinu sana.

⁷⁶ O kiño, ne Kuate Sungo tuku tuan tango.

Ne amborjga kumba Sungo tuku ndin wakeimba kuanekamngat.

⁷⁷ Ne sine tumsinga le Kuate nu nuje mbal tuku une sauka gilainga muskil kile-tidinge singam tuku ndin kangeramngig.

⁷⁸ Kuate nu sinjka sine mapekam tuku iduste.

Nu samba tumbranj tuku mafewam tuku bulu kukulwa le sine tugum prowamngat.

⁷⁹ Promba sine kiljasinguwa le sine ma make sinamnge kume tuku sangri kumnemnge mineg mbal ndin kanjermba

ngamunggal gare tumba wamdus bulok minamngig.

Sakaria nu tanjamba dir pasa sakina.

⁸⁰ Kiño dabro ta minna ma ma sungoka wamdus sangrinu njak tinjina. Nu sungoka kumba ma baknu mbolnje minna le ma ma ait kumungina le Israel ngamuknge mayok kina.

2

Maria nu Yesus te-pilna (Mateus 1.18-25)

¹⁻³ Ait ta mbolnje Sesar Augustus nu ma tugu njakmba mbolnje tango pino tuku nyu kuyarke likam tuku sakina le nane njakmba ndek nyu kuyarkam tuku nanjine tumbranj tuguk kine likinaig. (O buk mandor Kuirinius nu Siria ma tugu kulatkam tuku gabat minna le nane manjau ta tugu pilnaig).

⁴ Yosef nu David tuku ndare tukunu nu tinjga Galilea ma Nasaret tumbranj kusremba David tuku tumbranj tuguk Betlehem Yudea ma tugu mbol kina.

⁵ Nuje nyu kuyarke tunaig ta nu tumba nakile nyu kuyarkam tuku kinaik. Maria nu buk fungulok.

⁶ Nale kumba ka Betlehemnge promba tanje minmba Maria nu kiño te-palmbim bafuna ta

⁷ tango kinyam tuku wande kumungina le nu aganjmor tuku wandek sinam tanje kiño mulum te-pilna. Te-pilna sulumba kuminjmbi songga aganjmor isukusanu nza mbol tanje pilna le minna.

Enjel kame sipsip kulatkanu mbal tugum mayok kinaig

⁸ Tumbranj ta kasomnge sipsip kulat mbal afu furir nanjine sipsip kulatka minnaig.

⁹ Kulatka minnaig le Sungo tuku enjel ande nane tugum tanje mayok kina le Sungo tuku bulu sangrinu nane kiljaningina le murkuka kuru kuru sungo tinaig.

¹⁰ Tanjanaig le enjel nu ndek saningina: Tane kuru kuru ndakap. Ye pasa mayenu satinngam prowet. Tango pino njakmba mbolnje gare sungo mayok kangat.

¹¹ Furir te mbolnje David tuku tumbranj tuguknge pino ande kiño te-palet. Nu Sungo nu Kuatenge madina tango Kristus. Nunje tane muskil kile-tidinge tinjamngat.

¹² Tane nu kila palmbim tuku tenjemba. Kiño ande kuminjmbi songganu njak aganjmor isukusanu nza mbolnje kinye njak minit ta not ngina.

¹³ Tanjamba saka minna le pitik ndo samba mbolok enjel kuasmbi sungo pro nu ndorj ulendika Kuate tuku nyu te-dungga tenjemba sakinaig;

¹⁴ Samba mbolnje Kuate tuku nyu sungo mayok kuwa.

Kilke mbolnɔge Kuatenɔge make patikate mbal ngamunɔgal wamdus bulok minwaig nginaig.

¹⁵ Kile enel kame taɔge nane kusreka luka samba mbol kinaig le sipsip kulatkanu mbal naɔgine nangine sakinaig: Sine wam mayok ket le Sunɔnɔge sasiɔgat ta ka Betlehemnɔge kanɔgerbe nginaig.

¹⁶ Tanjaka nane pastinga pinderpindermba ka Maria le Yosef kile-siglika kiɔo aganmor isukusanu nza mbolnɔge kinye ɔak minna le kanɔgernaig.

¹⁷ Kanɔgernaig sulumba wande kusremba kilim kumba enel nu kiɔo tuku saniɔgina ta ɔakmba kubeu niɔninaig le

¹⁸ nane sipsip kulatkanu mbal tuku pasa ismba piremek purkinaig le

¹⁹ Maria nu pasa ɔakmba wamdus sinamɔge idus tidinga minna.

²⁰ Sipsip kulatkanu mbal nane luka ndek kumba enel pasa saniɔgina tanjamba kanɔgerkinaig tukunu nane Kuate tuku nyu te-dunɔga kinaig.

Yesus nyu pilnaig

²¹ Kusem ndindo kugana le nane kiɔo tumba ngaro pikmba nyunu Yesus nginaig. Maria nu kiɔo kon ndana le enel nu tanjamba kiɔo nyun tuwa nɔga wam paguna.

Yesus tumba kusem wande sunɔgo sinam kinaig

²² Moses tuku tukul dubimba ina nuɔe ngarosu purfenɔnu mayok kuwa nɔga Kuate atraukam tuku ait kumunɔguwa le nale kiɔo tumba Kuate tuku madimba nu tambim nɔga mbumba Yerusalem kinaik.

²³ Sunɔgo tuku kuyar mbolnɔge tukul ta teɔnenmba minit: Kiɔo mulum prowa ta Sunɔgo tuku madimba nu tambim tuku nɔgate.

²⁴ Kuyar pasa ande ta gami armba ko kurinum fat armba kilmba Kuate atraukam tuku sakate. Nale tukul ta kumuwan tuku kinaik.

²⁵ Yerusalemnɔge tanɔgo tinɔreknu ande Kuate dubina tuku nyunu Simeon minna. Nu Israel mbal tuku muskil kile-tidinge niɔngam tuku tanɔgo tairnɔga minna. Tukul Guwa nu ɔak minna.

²⁶ Nu Tukul Guwanɔge buk sana: Ne kume ndaka mina le Sunɔnɔge madina tanɔgo Kristus prowa le kanɔgeramɔgat nɔgina.

²⁷ Ait ta mbolnɔge Tukul Guwanɔge Simeon wamdus tuna le nu tinɔga kusem wande sinam kina. Nu ka taɔge minna le Maria le Yosef Yesus tumba tukul dubimba manɔau ta kam saka pronai le

²⁸ Simeon nu ndek kiɔo yaimba bagailmba Kuate tuku nyu te-dunɔga teɔnenmba sakina:

²⁹ O Sunɔgo, ne ye pasa sayina ta kumunɔgat tukunu kile ye ne tuku piro tanɔgo ngamunɔgal wamdus bulok kumamɔgit.

³⁰ Yiɔe ammbi sine muskil kile-tidingam tuku tanɔgo kanɔgeret.

³¹ Ne kilke mbol mbal ɔakmba am mbolnɔge nu te-mayokna.

³² Nu kasomok mbal kilɔnaniɔguwa le nane ne kila palmbimnɔgaig.

Nu mbolnɔge sine Israel nyu mayok kanɔgat nɔgina.

³³ Simeon nu tanjamba sakina le ina mam nuɔe wamdus piremek purkinaik.

³⁴⁻³⁵ Kile nu nale nyaro nikmba manɔ ina nuɔe Maria sana: Kiɔo te Kuatenɔge pilna le nu mbolnɔge Israel afu baringa ndekamnɔgaig. Afu tinɔgamnɔgaig. Nu Kuate tuku nzali te-mayokuwa le nane gustomba nu kasurwaig le nane tuku wamdus kilimok mayok kanɔgat. Ne nu tuku ngamunɔgal rar sunɔgo tamnɔgat nɔga Maria sana.

³⁶ Tuan pino ande nyunu Ana nu mata taɔge minna. Nu Fanuel kulim nuɔe Aser tuku ndare ande. Nu saibo pile mayena. Nu yar 7 tanɔgo ɔak minna sulumba

³⁷ tanɔgo nuɔe kumna le nu kuembol minmba ma ma yar 84 kusrena. Nu furir ki kidemmba kusem wande sunɔgo ta sinamɔge minmba nu Kuate mbarinmba mara afu nyamagan pinka Kuate yabanmba minna.

³⁸ Ait ta mbolnɔge ndo nu mata kusem wande mbol promba kiɔo kanɔgermba Kuate tuku nyu te-dunɔgina. Nane afu Yerusalem muskil te-tiwam tuku tairnɔga minnaig mbal nu kiɔo ta tuku nane saniɔmba minna.

Nale luka Nasaret kinaik

³⁹ Yosef le Maria nale Sunɔgo tuku tukul ɔakmba ke sulumba nale luka Galilea kumba nakile tumbraɔ Nasaret kinaik ka

⁴⁰ taɔge kiɔo nu sunɔgokina le Kuate nu make pilna le nu sanɔgri pilmba wamdus kuyar mayenu ɔak tinɔgina.

Yesus nu kiɔo mo kusem wande sinam kina

⁴¹ Pagumba nye sunɔgo Pasowa tuku kusem ait mbolnɔge yar kidemba Maria le Yosef mbumba Yerusalem kumba minanu.

⁴² Yesus nu yar 12 ɔak minna le ait ta kumunɔgina le nale nakile ait ta dubimba manɔ mbumba Yerusalem kinaik ka

⁴³ taɔge Pasowa ait kugana le nale luka ndek kinaik le Yesus nu Yerusalemnɔge minna ta nale wam ta katese ndanaik.

⁴⁴ Nu afu ndon kinit nɔga idusmba kumba ka ndinɔge ait ndindo kugana le furirna le nale nakile ndare tuma gulab kame ngamuknɔge kusnangna nu sota kinaik ka

⁴⁵ taɔge kanɔger ndamba luka manɔ nu sota mbumba Yerusalem kinaik.

⁴⁶ Pro Yerusalemnɔge nu sota ka mara keɔnu mbolnɔge kusem wande sunɔgo sinamɔge tum tanɔgo ngamuknɔge nu minyoka

pasa ismba nane kusna-kusnaniŋmba minna le kanjernaik.

⁴⁷ Nu kila sunjo ŋak minmba kumumbi lafuna le ŋakmba pirerek purkinaig.

⁴⁸ Kile nale nu kanjermba piriri ŋayonaik sulumba ina nuŋe sakina: Kiŋo, ndaŋam ne sile piro kareŋ sikit le sile mam naŋe ndoŋ ŋgamuŋgal fulilka ne sota minek ŋgina le

⁴⁹ nu ndek nale sanikina: Tale ndaŋam ye sota piro kareŋkik. Tale amboŋga yiŋe Mam tuku wande te mbolŋge ndaŋam nda mambilaik ŋgina le

⁵⁰ nale nu tuku pasa ismba tugunu katese ndanaik.

⁵¹ Kile Yesus nu tiŋga nale ndoŋ luka ndek Nasaret kumba ka taŋge nale tuku miŋge kumnemŋge minna. Ina nuŋe nu wam ŋakmba mayok kinaig ta wamdus sinamŋge idus tiŋga minna.

⁵² Yesus nu sunjokina le Kuateŋge nu make pilna. Nu ŋgamuŋgal kuyar mayenu ŋak tiŋgina le taŋgo pino ŋakmba nu make pilnaig.

3

Yohanus kule pisne taŋgo pasa kuklina (Mateus 3.1-12; Markus 1.2-8; Yohanus 1.19-28)

¹ Sesar Tiberius nu Rom mbal kulatka yar 15 ŋak minna le Pontius Pilatus nu Yudea ma tugu kulatka minna. Herodus nu Galilea ma tugu kulatka minna le maib nuŋe Filipus nu Iturea le Trakonitis ma tugu kulatka minna. Lisaniyas nu Abilene ma tugu kulatka minna.

² Anas nale Kaiafas ndoŋ pris gabat sugo minnaik. Ait ta mbolŋge Sakaria tuku kiŋo nuŋe Yohanus nu ma baknu mbolŋge minna le Kuate nu tugum promba wam paguna le

³ nu tiŋga tumbraŋ afu Yordan kule patukŋge mine likinaig ta ŋakmba mbol kumba pasa kuklimba taŋgo nane ŋgamuŋgal biye mbilimba manau ŋaigonu kusreka kule pisne tuwaig le Kuate nu nane tuku une sauka gilaingamŋgat ŋga saka minna.

⁴ Tuan taŋgo Aisaia nu pasa ande kuyarna le Yohanus mbolŋge kumuŋgina ta teŋenmba.

Ma baknu mbolŋge wi ande kuenjka teŋenmba sakate.

Sunjo tuku ndin wakeimba kuanekap. Nu likam tuku ndin te-tiwap.

⁵ Nguruŋ ŋakmba kilke diŋniŋgam tuku. Tabe ŋakmba saika kile-ibenkam tuku.

Baŋaŋok ta kile-tidiŋge likam tuku.

Ndin mbuter ŋakmba sai basleniŋgam tuku.

⁶ Taŋamba kile-tidiŋgap le Kuate nu taŋgo muskil kile-tidiŋge ningam tuku ndin kilke mbol mbal ŋakmba kanjeramŋgaig. *Aisaia 40.3-5*

Aisaia nu taŋamba kuyarna.

⁷ Mbal gudommba kule piseniŋguwa ŋga Yohanus tugum prowe likinaig le nu nane saniŋgina: Tane mbeŋ tuku fat Kuate tuku pa tam tuku minig. Tane imanŋe rironŋ pasa satingat le pa ta laiptiŋguwa ŋga kule pisne tam prode.

⁸ Tane sinjka ŋgamuŋgal biye mbilimba taŋgine manau ŋaigonu kusrekenaig kande alonu kumumbi kile-mayokkap le kanjerkube. Abraham nu sine tuku mbuŋ ŋga payam ndakap. Ye tane kilimok satinget. Kuate nu tane pitaika ndame kame tembi Abraham tuku ndare kitek kile-mayokkam kumuŋ.

⁹ Kuate nu sapor ail tugunu tugumŋge pilna le minit. Ail afu alo mage ndade ta ŋakmba pike lika pankate le pa mbol kinig ŋga saniŋgina.

¹⁰ Taŋakina le manŋur sunjo ta ndek Yohanus kusnanaig: i ... Sine ndaŋamŋgig ŋginaig le

¹¹ nu lafumba saniŋgina: Ande nu tawi armba ŋak kande inum tumba tawi kugatok si tuwa. Nyamaganj ma taŋawap ŋgina.

¹² Takis kilanu mbal afu kule piseniŋguwa ŋga nu tugum promba nu kusnanaig: Tum taŋgo, sine ndaŋamŋgig ŋginaig le

¹³ nu ndek nane saniŋgina: Tane takis kilmba kumumbi ndo kilap ŋgina.

¹⁴ Kame taŋgo afu mata nu kusnanaig: Sine mata ndaŋamŋgig ŋginaig le nu sakina: Tane taŋgo afu tuku ndametinj didikam tuku pani farmba ko pasa mbolŋge yabri pasa sa ndakap. Taŋgine mundu tuku piya biymba tala ndakap ŋgina.

¹⁵ Taŋgo pino nane Kristus prowam tuku minde minnaig sulumba Yohanus tuku wamdus teroka Kuateŋge madina taŋgo ta noten e ko noten kuga ŋga saka minnaig le

¹⁶ nu katesemba ndek nane ŋakmba saniŋgina: Ye kulembi tane kule pisne tiŋget. Ande ye ngumnemŋge prowamŋgat ta nu ye tuku sanjri liwamŋgat. Ye taŋgo mayenu kuga. Ye nu tugumŋge nu tuku kupe ŋgaro tuku muli kukliwam tuku wam ŋai ta mata nu mbolŋge kam kumuŋ kuga. Nu pro Tukul Guwambi pambi tane tuku ŋgamuŋgal kule pisne taŋaŋ tiŋgamŋgat.

¹⁷ Nu wit pilengam bafute. Nu pro wit mbain mbolŋge minig ta silimba bareŋmba alonu kilmba nuŋe nyamaganj tuku wande mbolŋge patikamŋgat. Nu tiglu ta kilmba pa mbolŋge kutuwa le ugmba minmba minamŋgat. Pa ta kupe nda ŋgina.

¹⁸ Taŋamba Yohanus nu nane wam paguka pasa mayenu kuklimba minna.

¹⁹ Mara ande mandor Herodus nu maib nuŋe tuku pino Herodias yaimba wam ŋaigonu afu turmba ke likina le Yohanusŋge nu tumba sawe likina le

²⁰ nu ndek Yohanus tumba mulin tumba wandeknge pilna. Wam ta mbolnge nu nuje mbar njakmba lini nmba mbar sunjgona.

*Yohanusnje Yesus kule pisenena
(Mateus 3.13-17; Markus 1.9-11)*

²¹ Yohanus nu muli wandek sinamnge mine ndaka nu tanjo kuasmbi sunjgomba kule pisenenigina sulumba Yesus turmba kule pisenena. Yesus nu kule pisne tumba Kuate ndon pasata minna le samba talkina le

²² Tukul Guwa ngarosu te-mayokmba gami tanaj ndeka nu mbolnge minna. Kile samba mbolnge pasa ande promba tenjenmba sakina: Ne yije Kiyo. Ye ne tuku kume purmba ne tuku gare sunjo tet njina.

*Yesus tuku mbuy kat nuje
(Mateus 1.1-17)*

²³ Yesus nu yar 30 njak minmba nu piro tugu pilna. Nane njakmba nu Yosef tuku kiyo ndo nga idusnaig. Yosef tuku ndare tuturmmba tenjenmba lukina.

Yosef nu Hilai tuku kiyo.

²⁴ Hilai nu Matat tuku kiyo. Matat nu Levi tuku kiyo. Levi nu Melki tuku kiyo. Melki nu Yanai tuku kiyo. Yanai nu Yosef tuku kiyo.

²⁵ Yosef nu Matatias tuku kiyo. Matatias nu Amos tuku kiyo. Amos nu Neam tuku kiyo. Neam nu Esli tuku kiyo. Esli nu Nagai tuku kiyo.

²⁶ Nagai nu Meat tuku kiyo. Meat nu Matatias tuku kiyo. Matatias nu Semen tuku kiyo. Semen nu Yosek tuku kiyo. Yosek nu Yoda tuku kiyo.

²⁷ Yoda nu Yoanan tuku kiyo. Yoanan nu Resa tuku kiyo. Resa nu Serubabel tuku kiyo. Serubabel nu Sealtiel tuku kiyo. Sealtiel nu Neri tuku kiyo.

²⁸ Neri nu Melki tuku kiyo. Melki nu Adi tuku kiyo. Adi nu Kosam tuku kiyo. Kosam nu Elmadam tuku kiyo. Elmadam nu Er tuku kiyo.

²⁹ Er nu Yosua tuku kiyo. Yosua nu Elieser tuku kiyo. Elieser nu Yorim tuku kiyo. Yorim nu Matat tuku kiyo. Matat nu Levi tuku kiyo.

³⁰ Levi nu Simeon tuku kiyo. Simeon nu Yuda tuku kiyo. Yuda nu Yosef tuku kiyo. Yosef nu Yonam tuku kiyo. Yonam nu Eliakim tuku kiyo.

³¹ Eliakim nu Melea tuku kiyo. Melea nu Mena tuku kiyo. Mena nu Matata tuku kiyo. Matata nu Natan tuku kiyo. Natan nu David tuku kiyo.

³² David nu Yesi tuku kiyo. Yesi nu Obed tuku kiyo. Obed nu Boas tuku kiyo. Boas nu Salmon tuku kiyo. Salmon nu Nason tuku kiyo.

³³ Nason nu Aminadab tuku kiyo. Aminadab nu Admin tuku kiyo. Admin nu

Arni tuku kiyo. Arni nu Hesron tuku kiyo. Hesron nu Peres tuku kiyo. Peres nu Yuda tuku kiyo.

³⁴ Yuda nu Yakob tuku kiyo. Yakob nu Isak tuku kiyo. Isak nu Abraham tuku kiyo. Abraham nu Tera tuku kiyo. Tera nu Nahor tuku kiyo.

³⁵ Nahor nu Serak tuku kiyo. Serak nu Riyu tuku kiyo. Riyu nu Pelek tuku kiyo. Pelek nu Eber tuku kiyo. Eber nu Sela tuku kiyo.

³⁶ Sela nu Kanan tuku kiyo. Kanan nu Arfaksat tuku kiyo. Arfaksat nu Sem tuku kiyo. Sem nu Noa tuku kiyo. Noa nu Lamek tuku kiyo.

³⁷ Lamek nu Metusala tuku kiyo. Metusala nu Enok tuku kiyo. Enok nu Yaret tuku kiyo. Yaret nu Mahalalel tuku kiyo. Mahalalel nu Kenan tuku kiyo.

³⁸ Kenan nu Enos tuku kiyo. Enos nu Set tuku kiyo. Set nu Adam tuku kiyo. Adam nu Kuate tuku kiyo.

4

*Satan nu Yesus tagona
(Mateus 4.1-11)*

¹ Yohanus nu Yesus kule pisenena le Tukul Guwa nu mbolnge kumunjgona. Kile Tukul Guwa nu wamdus tuna le nu tinga Yordan kule kusremba ka ma baknu mbolnge minna le

² Satan pro mara 40 tanaj nu tago-tagomba minna. Yesus nu aganj inum nye ndaka minna le ait ta kugana le nu guba mayena.

³ Kile Satan nu Yesus sana: Ne Kuate tuku Kiyo nga sakate ta kile ndame te sawa le bret kuilkuwa le ne tumba nya nga sana.

⁴ Tanjakina le nu lafumba sana: Kuate tuku kuyar pasa ande tenjenmba sakate.

Tanjo nane bret nyade ta mbolnge ndo abo minam kumunj kuga nga sakate njina.

Lo 8.3

⁵ Kile Satan nu Yesus tumba ka binj sunjo ande mbol kumba ka pitik ndo kilke te tuku sugo njakmba tummba sana:

⁶ Nyu sugo sangri njakmba mine likade te njakmba ye tuku wai mbolnge minig. Ye ande tambim idusmba ta tambimngit.

⁷ Ne ye tuku nyu te-dunja mbarinya ta sangri njakmba te ne tanmbimngit njina le

⁸ nu lafumba sana: Kuyar ande tenjenmba minit.

Tangine Sunjo Kuate nu tuku nyu te-dunja nu mbarinap. Nu tuku minje ndo kumnemnge minap nga sakate njina.

Lo 6.13-14

⁹ Kile Satan nu Yesus tumba ka Yerusalem kusem wande sunjo funu kuenu ta mbolnge pilna sulumba sana: Ne Kuate

tuku Kinjo nga sakate ta patenja o iben nzi kaye.

¹⁰ Kuyar pasa ande tenjemba sakate.

Kuate nu nuje enjel kame kukulninguwa le pro ne kulatkamnggaig ngate tukunu ne maye minamngat.

¹¹ Ne ndame mbolnge nanje kupe darngga fetkikat nga nane pro waimbi ne biye-biyenamnggaig ngate. *Mune 91.11-12*

¹² Tanjakina le nu ndek Satan sana: Kuyar pasa ande tenjemba sakate.

Tanjine Sunjo Kuate tago ndawap nga sakate ngina. *Lo 6.16*

¹³ Satan nu tanjamba Yesus mbolnge tago njakmba ke sulumba nu kusremba nu man tagowam tuku ait mayenu ande tairngga minna.

Yesus nu Galileange piro tugu pilna (Mateus 4.12-17; Markus 1.14-15)

¹⁴⁻¹⁵ Yesus nu Tukul Guwa tuku sangri njak tingga luka Galilea ma mbol kumba tanje minna. Nu nane tuku kusem wande sinam kine lika pasa kuklina le njakmba nu tuku nyu te-dunnginaig. Ma patuk patuk njakmba nu tuku nyu ise likinaig.

Nasaret mbal Yesus talanaig (Mateus 13.53-58; Markus 6.1-6)

¹⁶ Yesus nu kumba nuje sungokina tuku tumbran Nasaret pronan. Pro tanje nuje manjau dubimba kusem ait mbolnge kusem kanjeram kina ka tanje Kuate tuku pasa burkam tuku tingga.

¹⁷ Andenje tuan tanjo Aisaia tuku kuyar ta tuna le nu ndek waje kuklimba pasa sota ka ande kanjermba tenjemba burkina.

¹⁸ Sunjo tuku Guwa nu ye mbolnge minit. Nunje ye madyina le ye piro tenjemba kam tuku minit.

Ye sanzal mbal tugumngge pasa mayenu kukliwamnggit.

Ye saningi le mulin kilanu tanjo minig ta nane mayok kanggaig. Am tukulok mbal am marangamnggaig.

Ye sinamanzerka minig mbal muskil kile-tidinge ningamnggit.

¹⁹ Kuate nu kilke mbol mbal turkam tuku ait prote nga saningamnggit. *Aisaia 61.1-2*

²⁰ Yesus nu kuyar ta burka waje manjau fil-filmba luka piro tanjo tumba minyokina. Minyokina le kusem wandekngge minyok minnaig mbal nane njakmba nu kanjer timba minnaig le

²¹ nu pasa tugu pilmba saningina: Kuyar pasa burkit le isaig ta ki ait te mbolnge alonu mayok kinit ngina.

²² Nu mingge bulokmbi pasa purfen nu kuklina le nane njakmba nu tuku saka minmba pirerek purka sakinaig: i ... Tanjo te Yosef tuku kinjo. Ndanmba nu pasa tenjen kuklite nga saka minnaig le

²³ nu ndek nane saningina: Ye kila. Tane yaba pasa ande tenjemba sayam idusde. Dokta, nanje miroj ngarosu wakeiya nga idusde. Kaperneum tumbranngge manjau sangrinu ke likina le isgen ta kile nanje tumbran tuguk tenje ka le sine kanjerbe nga sayam idusde ngina.

²⁴ Yesus nu manj lato saningina: Ye sinja satinngamnggit. Tuan tanjo ande nuje tumbran tugukngge pasa kukliwa ta nane nu talawamnggaig.

²⁵ Tuan tanjo Elia nu minna le yar kenmba tambun 6 sawe piye ndakina le ma tugu njakmba mbol guba sunjo pronan. Ait ta mbolnge Israel pino kuembol gudommba minnaig ta Kuate nu Elia kukulna le nane tuku inum tugum kine ndakina.

²⁶ Kasomok pino kuembol ande Sarefat tumbran Sidon ma mbolok ta tugum kina.

²⁷ Tuan tanjo ande Elisa minna le Israel tanjo gudommba ngirngger njak minnaig ta Elisa nu nane tuku inum wakei ndana. Siri-anu kasomok tanjo Neaman ndo wakeina nga saningina.

²⁸ Yesus nu tanjamba saningina le kusem wandekngge minnaig mbal ndek gubra sunjo tinaig sulumba

²⁹ nane pastinga Yesus biye timba didika kumba ka tumbran kusremba nangine tumbran tabe ndumor mbolnge buknggam kinaig kande

³⁰ nu nane kusreka ngamuk ngamuk kina.

Yesus nu tanjo ande bukla njak wakeina (Markus 1.21-28)

³¹ Kile Yesus nu Galilea ma mbol kumba ka Kaperneum tumbran pronan. Pro kusem ait mbolnge nu nane pasa tumningmba minna le

³² nane ismba nu pasa miro tanjo tanjan tumningina tukunu nane pirerek purkinaig.

³³ Kusem wandek sinam tanje bukla njak tanjo ande minna. Nu wi kuerka sakina:

³⁴ Yesus Nasaret nu, ne sine ndon wamdus tuma kuga. Ne sine bale faram prote e? Ye kila. Ne Kuate tuku Kinjo ngina le

³⁵ nu ndek bukla ta sawe lika sana: Ne maninka. Tanjo ta kusremba mayok ka kaye ngina le bukla ta nane ngamukngge tanjo ta tumba te-bukngga nu njayo sili ndamba mayok ka nu kusremba kina.

³⁶ Tanjana le nane njakmba ndek pirerek purka mungu kusnanginaig: Pasa ta ame pasa tanjan. Nu sangri njak gabat sunjo tanjan bukla saningit le kua ka tanjo kusreka kinig nginaig.

³⁷ Kile Yesus tuku nyu ma ta tuku tumbran njakmba kumunge likina.

Yesus nu guaze mbal gudommba wakeikina (Mateus 8.14-17; Markus 1.29-34)

³⁸ Yesus nu kusem wande kusremba ka Simon tuku wande mbol kina. Simon tuku magma nuŋe ngaro sunjomba pa tinjina le nane Yesusŋe nu turwa nga nu sanaig le

³⁹ nu ka ngaro pa tinjina ta sawe likina le ngaro mukumba nu mayekina. Tanjamba nu pitik ndo tinjina nane tuku paguna.

⁴⁰ Ait ta mbolŋge ki butunjam bafuna le afunje nangine mbal guaze tugu yimyam ta njakmba kilmba mindeka Yesus tugum prove likinaig le nu njakmba waimbi kigrekinale mageke likinaig.

⁴¹ Nu bukla njak mbal mata wakeikina le bukla nane kusreka wikarumba sakinaig: Ne Kuate tuku Kinjo nginaig. Bukla nane Yesus nu Kuatenje madina tanjo ta kila tukunu nu nane minje pipningina le nu tuku sa ndakinaig.

⁴² Mafemba minna le Yesus nu tinjina ma yamok kina le nane afu nu sota ka te-silika nu nane ndon minam tuku ngailkinaig le

⁴³ nu ndek nane saninjina: Kuga. Ye tumbran afu mbolŋge Kuate nuŋe gageu kulatkate pasa mayenu ta kukliwamngit. Kuate nu ta tuku ye kukulyina ngina.

⁴⁴ Tanjakina sulumba tinjina kumba ka Yudea mbal tuku kusem wande njakmba mbolŋge pasa kuklimba saninjamba minna.

5

Yesus nu nane afu nu dubiwam tuku madininjina

(Mateus 4.18-22; Markus 1.16-20)

¹ Yesus nu Genesaret kule kualinj tuku piyalŋge minna le nane gudommba Kuate tuku pasa isam tuku munju signa-signanja nu pipka minnaig.

² Tanjamba minnaig le nu wanj armba tabekŋge minnaik ta kanjerkina. Kualeganj kilanu mbal nane wanj ta kusreka nane kumarj minyanja minnaig.

³ Kile Yesus nu Simon tuku wanj ponjina sulumba wanj mbitiwa le piyal kusremba dir si kuwa nga sana ta nu kumuna. Tanjana le nu wanj mbol tanje minyok minmba tanjo pino pasa tumningamba minna.

⁴ Nu pasa saninjge denjurma kile nu ndek Simon sana: Wanj mbitimba ka fando sinje kualeganj kilam tuku kumarj panke likap ngina le

⁵ nu lafumba sakina: Sunjo, sine furir te mbolŋge kualeganj sotigig ta afu nda kilig ta nenje sakate tukunu ye kumba manj kumarj bukngamngit ngina.

⁶ Tanjaka sana le nane kumba ka kumarj buknginaig ta kualeganj gudommba sinam kinaig le kualeganj pitinunje kumarj sambriwam bafunaig le

⁷ nane ndek nangine piro tuma wanj ande mbolŋge minnaig ta waimbi aukninginaig le

nane pro kualeganj kilmba wanj arnjeg lignenikinaig le wanj buto kambim bafunaik.

⁸⁻¹⁰ Petrus nane nu ndon minnaig mbal turmba kualeganj gudommba kilnaig ta kanjerka piriri nyayomba minnaig. Yakobus le Yohanus, Simon ndonj piro tuma nale mata tanjanaik.

Kile Simon Petrus nu ndek Yesus tugum tanje dagol tidronga nu sana: Sunjo ne ye kusreyumba kaye. Ye mayenu kuga. Ye une njak ngina le nu ndek Simon sana: Ne kuru kuru ndaka. Ngumnenja ne tanjo pino tanjamba kilamngat ngina.

¹¹ Tanjakina le nane wanj koika tabek kinaig sulumba aganj ndende njakmba kusreka Yesus dubimba kinaig.

Yesus nu tanjo ngirnger njak wakeina

(Mateus 8.1-4; Markus 1.40-45)

¹² Yesus nu tumbran sunjo ande mbolŋge minna le tanjo ande ngarosu njakmba ngirnger njak Yesus kanjermba pro nu tugum tanje truk ka nu sarsarumba sana: O Sunjo, ne kumun. Ne nzalinuwa ndeta ye tuku ngarosu wakeiwa ngina le

¹³ nu ndek wai kuitka nu kirembe sana: Au. Ye ne wakeinet ngina. Tanjakina le ngirnger gagulka ngarosu mayekina le

¹⁴ Yesus nu minje pipmba nu sana: Ye ne mbolŋge manjau kit te afu sa ndaninga. Ne kumba ka nanje ngarosu pris tuma. Ne mayekat ta Moses tuku tukul dubimba atrau aganj pris tawe le atraukuwa le njakmba ne mayekat ta kila pilwaig ngina.

¹⁵ Minje pipna ta Yesus tuku nyu saka kubeumba kinaig le tanjo kuasmbi gudommba mara mara nu tuku pasa isam tuku guaze wakeikuwa nga nu tugumnje manjurke likinaig.

¹⁶ Tanjanaig le Yesus nu yamok kumba Kuate ndon pasatina.

Yesus nu tanjo ngarosu milmailkanu wakeina

(Mateus 9.1-8; Markus 2.1-12)

¹⁷ Mara ande Yesus nu nane pasa tumningamba minna le Farisi tanjo kusem pasa biteknganu tanjo afu nane tanje minnaig. Nane Yerusalem tumbran sunjo Galilea ma tugu Yudea ma tugu ta tuku tumbran fonjon njakmba mbolŋge prove likinaig. Guaze wakeikam tuku Yesus nu Sunjo tuku sangri njak minna.

¹⁸ Kile tanjo afunje tanjo ande ngarosu milmailkanu sukunja Yesus tugum palm-bim saka tumba pronaj.

¹⁹ Pronaj le tanjo gudommbanje ma tukulnaig le nane wandek sinam kambim kumun kuga le nane ndek wande ponja funu tetka guaze tanjo nzarzar njak ta muli panmba tanjo ngamukŋge Yesus tumailam tanje pilnaig.

²⁰ Tanjanaig le Yesus nu nane nu tuku sanjri tumba tinjinaig ta katesemba nu ndek tanjo ta sana: Mata, ye ne tuku mbar njakmba sauka gilainjet ngina.

²¹ Tanjakina le kusem pasa biteknjganu mbal Farisi ndon nu talamba idusnaig: Nu Kuate le tanjakate e? Kuatenje ndo mbar saukam kumuŋ nga idusmba minnaig le

²² nu nane tuku wamduŋ kamusmba ndek saninjina: Ndanjam saka tane wamduŋ tepilemba minig. Ye tane kusnatingamngit.

²³ Ame pasa ye tanjo te sawam tuku wam bada? Ye ne tuku mbar sauka gilainjet ko tinga lika kaye njet.

²⁴ Ye Ndindo Katesek Tanjo kilke te mbolnje mbar saukam tuku ye sanjri njak. Tane wam ta kila palpe nga ye kile pasa wam bada te sawamngit ngina. Tanjaka nu tanjo njarosu milmailkanu ta sana: Ye ne sanet. Ne tinga nzanjanjan kuramba naje tumbraŋ kaye ngina.

²⁵ Tanjakina le nu nane njakmba am mbolnje pitikndo tinga nzanjanjan kuramba lika kumba Kuate tuku nyu te-duŋga nuje tumbraŋ kina le

²⁶ nane wandek tanje minnaig mbal pিরerek purka wai makemba Kuate tuku nyu te-duŋga nu tuku kuru-kuruka sakinaig: i ... Sine ki ait te mbolnje wam kitek sanjri njayo kanjergig nginaig.

Yesus nu Levi wikina

(Mateus 9.9-13; Markus 2.13-17)

²⁷ Kile Yesus nu mayok ka kumba takis kilanu wande mbolnje takis kilanu tanjo ande Levi piroka minna le kanjermba sana: Ilmba ye dubiya ngina le

²⁸ nu tinga agan njakmba kusreka nu dubimba kina.

²⁹ Levi nu nuje wande mbolnje Yesus tuku pagumba nye sunjo ande kina le nane gudommmba afu takis kilanu afu mbal kise tanje isukusnaig.

³⁰ Isukusmba minnaig le Farisi nane kusem pasa biteknjganu mbal afu ndon gubra tumba Yesus dubinaig mbal saninjmba sakinaig: Ndanjam saka tane takis kilanu mbal wam njagonu kade mbal ndon isukusig nginaig le

³¹ Yesus nu ndek lafumba saninjina: Guaze kugatok mbal nane dokta tugum kine ndakade. Guaze njak mbal ndo nu tugum kinig.

³² Afu sine magenu ngade ta nane ngamuŋgal mbilwaig nga ye pro ndawen. Ye nane njak mbal ngamuŋgal mbilwaig nga prowen ngina.

Nyamagan pinkam tuku pasa

(Mateus 9.14-17; Markus 2.18-22)

³³ Nane afu pro Yesus sanaig: Yohanus du-bide mbal nane ait gudommmba nyamagan pinka Kuate yabanjmba minig. Farisi mbal

dubikade mbal nane mata tanjade. Ndanjam ne dubinade mbal mara mindek isukusmba ndo minig nginaig le

³⁴ nu ndek lafumba saninjina: Tanjo ande nu pino tam tuku pagumba nye mbolnje nu nuje mbal ndon minit tukunu nane nyamagan pin ndakade.

³⁵ Ngumnenja nane afunje pro tanjo ta nane ngamuknje tuwaig le nane wamduŋ pitininguwa le nyamagan pinkamngig ngina.

³⁶ Tanjamba nu yaba pasambi nane saninjina: Ande nu tawi urfunu burokuwa le tawi abonu tumba fudinjmba kuerka burok ta tukulmba zail ndangate. Nu tanjawa ta tawi kitek ta njayo siliwamngat. Kuminj abonu kuminj urfunu mata katlisam kumuŋ kuga.

³⁷ Ande nu grep kule kitek tumba aganjmor njaro urfunu sinamngje tol ndate. Nu tanjawa ta grep kule fulilka aganjmor njaro urfunu fetka grep kule kutuka ndeke suluwamngat. Aganjmor njaro mata njayongamngat.

³⁸ Nane grep kule kitek tumba aganjmor njaro kitek sinamngje tolde.

³⁹ Tanjo nu grep kule ambokok nyate ta nu grep kule kitek nyam idus ndate. Grep kule ambokok ta kikonu njgate ngina.

6

Kusem ait mbolnje manjau kam tuku pasa
(Mateus 12.1-8; Markus 2.23-28)

¹ Kusem ande mbolnje Yesus nane wit piro ande sinam sinam lika nuje dubinaig mbal nane wit alonu supika waimbi njisneka nyam nyam kinaig le

² Farisi tanjo afu nane kanjerka saninjinaig: Ndanjam saka tane sine tuku tukul lukamba kusem ait mbolnje nyamagan kilig nginaig le

³ Yesus nu pasa ta lafumba saninjina: David nuje mbal ndon nane guba njagoninjina le nu wam ande kina ta tane kuyar ta burkade tae.

⁴ Nu Kuate tuku wandek sinam kina sulumba tukul bret Kuate am mbolnje patikinaig ta afu kilmba nyumba nuje mbal mata ninjina le nyinaig. Bret ta tanjo nane nye ndakade tuku. Pris mbalnje ndo nyade tuku nga saninjina sulumba

⁵ sakina: Ye Ndindo Katesek Tanjo ye kusem ait tuku gabat minet ngina.

Yesus nu tanjo wai pagrinjanu ta wakeina

(Mateus 12.9-14; Markus 3.1-6)

⁶ Kusem ait ande mbolnje Yesus nu kusem wandek sinam kina sulumba nu nane pasa tumninjmba minna. Sinam tanje tanjo ande wai ndinam kummba pagrinjanu njak minna.

⁷ Kusem pasa biteknanganu mbal Farisi ndonj Yesus nu kusem ait mbolnje tanjo wakeiwa le pasa mbolnje palmbim tuku nu kulatka minnaig le

⁸ nu nane tuku wamdus katesemba wai kummba pagringanu njak tanjo ta sana: Ilmba tenge tinja ngina le nu ka nane ngamuknje tinjina.

⁹ Kile Yesus nu nane sanjngina: Ye tane kusnatingamngit. Sine sinjine tukul dubika kusem ait mbolnje nane afu mbolnje wam mayebe ko nyayobe? Ande wakeibe ko kusrebe le kumwa nga kusnaningina.

¹⁰ Tanjaka nu mbilka nane njakmba kanjgerkina sulumba nu tanjo ta sana: Ne wai kuitka ngina le nu wai kuitka wai mayekina.

¹¹ Tanjana le nane ndek Yesus tuku gubra suk suk nda tinaig sulumba nanjine nanjine sakinaig: Sine nu mbolnje ndanbe njinaig.

*Yesus nu aposel 12 madiningina
(Mateus 10.1-4; Markus 3.13-19)*

¹² Ait ta mbolnje Yesus nu Kuate yabanjam saka tabe ande mbol kumba ka tanje Kuate ndonj pasata minna le ka mafena.

¹³ Mafena le nu dubinaig mbal njakmba kile-manjurka nane ngamuknje tanjo 12 madiningmba nane aposel nyu ninjina.

¹⁴ Nane tuku nyu kat nanjine ta tenjembba. Ande Simon Yesusnge nyu kitek Petrus njina. Ande maib nunje Andreus. Nane afu Yakobus, Yohanus, Filipus, Bartolomeus,

¹⁵ Mateus, Tomas. Ande Yakobus nu Alfeus kinjo nunje. Ande Simon mape nyu ande Selot.

¹⁶ Ande Yakobus tuku kinjo nunje Yudas. Ande Iskariotnu tanjo Yudas. Nu ngumnenja Yesus tuku kupet mayok kina.

Yesus nu guaze mbal gudommba wakeikina

(Mateus 4.23-25)

¹⁷⁻¹⁸ Yesus nu nane 12 ndonj tabe mbol ndekinaig sulumba ma gutonj ande mbol pronai le Yesus dubinaig mbal gudommba pasa isam tuku guaze wakeikuwa nga Yesus tugum prowe likinaig. Nane afu Yerusalemnu afu Yudea ma tugu mbolok. Afu Tirus le Sidon piyal tuku tumbrajanj armba takok. Nane afu piti sugo bukla njak ta nu nane mata turka bukla pitaikina.

¹⁹ Nu nunje sanjrimbi guaze mbal wakeikina le njakmba nu kirewam bafumba minnaig.

*Gare tugusek tuku pasa
(Mateus 5.3-12)*

²⁰ Kile Yesus nu mambilmba nu dubinaig mbal kanjgerka sanjngina:

Tane sanzal minig mbal tane gare manjau mbolnje minap. Tane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig.

²¹ Tane kile gubak minig mbal tane gare manjau mbolnje minap. Kuate nu kumumbi tinjamngat.

Tane kile malmbika minig mbal tane gare manjau mbolnje minap. Tane nzumilnungaig.

²² Tane ye Katesek Tanjo tuku mbal minig tukunu afunge tane kasurtinjmba pitaika tumail pantinjmba nyu kile-ibenjkade ta tane gare manjau mbolnje minap.

²³ Nane tanjawaig le tane gare-gareka patepatengap. Samba mbolnje tane tuku lafu mayenu minit. Ata. Nanjine mburj kat nanjine tanjamba Kuate tuku tuan tanjo kame kilmba piti ndui ta ninjinaig.

²⁴ Tane aganj ndende den ndaka minig mbal ose. Tangine mine mayewam tuku buk te-sulunaig.

²⁵ Tane kile maro njak minig mbal ose. Tane guba sunjo tamngai.

Tane kile nzumil njak minig mbal ose. Tane wamdus piti tumba malmbinungaig.

²⁶ Nane njakmba tangine nyu kiledunguwaig ta tane ta tuku rironjkap. Ata. Nanjine mburj kat nanjine tanjamba yabri tuan tanjo tuku nyu kile-dunginaig.

*Ngueu mbal ngamunggal ninjam tuku pasa
(Mateus 5.38-48)*

²⁷ Tane ye tuku pasa isig mbal ye pasa afu tane satinjamngit. Tangine ngueu mbal tuku kume purap. Tane tuku gubra kagli firkade mbal manjau mayenumbi lafuwap.

²⁸ Nane kasur pasa tinjig mbal pasa bafuknu ningap. Nane tane tumail pantinjig mbal tane nane sinanu Kuate yabanap.

²⁹ Ande nu ne dabil pannate ta dabil inum tuma le pannuwa. Ande nu ne tuku tawi tate ta ne nanje tawi inum njail ndaka ta mata turmba tawe.

³⁰ Ande ne aganj inum yabanjate ta nu tawe. Ande nu ne tuku aganj afu kilit ta ne aganj ta kile-luka kilam tuku sa ndawa.

³¹ Nane afu ne mbolnje manjau magenu kuwaig nga nzalinate tanjamba ne afu mbolnje ka.

³² Nane afu tane tuku kume purwaig kande tane ndek nane tuku kume purmba sine tanjo magenu nda njgap. Mbal njagonu nane mata tanjade. Afu nane tuku kume purde le nane ndek nane tuku kume purde.

³³ Nane afu tane mbolnje wam magewaig le tane ndek nane mbolnje wam magemba sine tanjo magenu nda njgap. Mbal njagonu nane mata tanjade.

³⁴ Tane lafunu kilam idusmba aganj inum tape sulumba sine tanjo magenu nda njgap. Mbal njagonu nane mata nanjine nanjine lafunu kilam tuku tanjade.

³⁵ Tane tangine ngueu mbal tuku kume purka nane mbolnje wam magenu kap. Lafunu kilam idus ndamba aganj ake ninjap.

Tanjawap le tane lafunu sunjo tamngai. Tane tanjine Sunjo Kuate tuku manjau tepurmba nu tuku kinjo kame minamngai. Ta ndanjam? Nu wam njaigonu kade mbal Kuate gare pasa nda tuwig mbal nu nane mbolnje wam mage. ta.

³⁶ Tanjine Mam nu tanjo njakmba mapeningit tanjamba tane mata tanjawap.

*Tanjo pileningam tuku pasa
(Mateus 7.1-5)*

³⁷ Tane tanjo afu tuku manjau pile ndaningap. Tanjawap le Kuate nu tane tuku manjau mata pilenje nda. Ande nu mbarwa ndeta pitai ndawap. Tanjawap le tane mbarap le Kuatenje tane pitaike nda. Afu tane mbolnje mbarwaig kande nane tuku mbar gilaingap. Tanjawap le Kuate nu tane tuku mbar mata sauka gilaingamngat.

³⁸ Tane waknyap le Kuate nu tane mbolnje sunjomba lato lato waknyamngat. Tane nane afu mbolnje manjau kade ta manjau ndui ta Kuate nu tane mbolnje kamngat njina.

³⁹ Kile Yesus nu yaba pasa ande saninjina: Tanjo ande am tukulok inum am tukulok ta tumba ndin tumam kumuŋ kuga. Nale arnej baringa burok sinamnje ndenunngai.

⁴⁰ Skul kinjo nu nuje tisa li ndate. Nu tisa tugumnje kila njakmba tate sulumba nuje tisa tanjan mayok kinit.

⁴¹ Ndanjam naje am mbolnje ail ban minit le nu kanjer ndamba naje tira tuku am mbolnje am sumbi kanjermba sakate?

⁴² Ndanjam tuku ne tira ta sate. Ye ne tuku am mbolnje am sumbi ta saukamngit njate. Ne yabri tanjo ndo. Ne ambonja naje am mbolnje ail ban ta paska. Ne am purfewa le tira naje tuku am mbolnje am sumbi saukam kumuŋ njina.

*Sine ail alonu mbolnje ail pilenjeg
(Mateus 7.15-20; 12.33-35)*

⁴³ Kile Yesus ndek sakina: Ail mayenu nu alo njaigonu kile-mayok ndakate. Ko ail njayonu nu alo magenu kile-mayok ndakate.

⁴⁴ Sine ail alonu kanjerka ail ta tuku tugu kateseweg. Tane suwar ail mbolnje apasin alonu kilig e? Ko ulem mbolnje mar alonu kilig e?

⁴⁵ Tanjamba ndo tanjo mayenu nu wamdus mayenu njak minit sulumba nu wam magenu ndo ke likate. Tanjo njayonu nu wamdus njayonu njak minit sulumba nu wam njaigonu ndo ke likate. Ngamuŋgal sinamnje wamdus minig ta minje mbolnje alonu kilimok te-mayokte njina.

*Wande patinu tuku yaba pasa
(Mateus 7.24-27)*

⁴⁶ Kile Yesus nu manj nane saninjina: Ndanjam tane ye nyun ta Sunjo ngade sulumba ye tuku minje kumnemnje mine ndakade.

⁴⁷ Ima nu ye tugum promba ye tuku pasa ismba ka kumu-kumute ta nu tanjo tejen.

⁴⁸ Tanjo ande nu wande palmbim njga burok sarka sinam nzi kina le makek tugu ndame patika danjngina tanjan. Ngumneja kule sunjo ndeka wande tumba kulisokngam kumuŋ kuga. Wande ta makek ndamembi danjngina tukunu sanjri njak minna.

⁴⁹ Tanjo ande nu ye tuku pasa ismba dubi ndate ta nu tanjo tejen. Tanjo ande wande palmbim njga nu burok sarka makek tugu ndame pati ndaka ake kilkemi ndo dijna tanjan. Kule sunjo ndeka wande kaduna le surka ndeka fudu njayona njga saninjina.

7

Yesus nu kame gabat tuku piro tanjo wakeina

(Mateus 8.5-13)

¹ Yesus nu pasa ninje denpurmba nu tinja Kaperneum tumbran kina.

² Tumbran tanje Rom mbal tuku kame gabat ande minna. Tanjo ta tuku piro tanjo ande guazenga buk kumam bafuna. Nu tanjo ta tuku nzali sunjo njak minna.

³ Tanjamba nu Yesus tuku nyu ismba nu Zu mage mage wika nane Yesus kusnawaig le nu pro piro tanjo wakeiwa njga kukulningina le kinaig.

⁴ Nane kinaig ka Yesus tugum promba nu sarsarmba sanaig: Sine tuku kame gabat ta nu mayenu. Ne nu taram kumuŋ e?

⁵ Nu sine Israel mbal tuku wamdus sunjo njak minit. Sine tuku kusem wande nuje ndametinmbi pilna njga sanaig.

⁶ Tanjakinaig le Yesus nu ndek nane dubika kame gabat tuku wande patuna le nu nuje gulab afu kukulningina le ka nu sanaig: Nu tenenmba sakat. Sunjo nu piro karenka ye tugum te pro ndawa. Ye tanjo mayenu kuga. Ye tuku wande mbol te nu nda prowa.

⁷ Ye mata nu tugum prowe nda. Nu sando kuwa le ye tuku piro tanjo mayekuwa.

⁸ Ye sugo afu kumnemnje minet. Ye mata kame mbal afu tuku gabat minet. Ye ande kukulmba ne kaye nget ta nu kinit. Ande wika yale nget ta nu ilit. Ye yije piro tanjo ande ka piro si ka nget ta nu kate. Nu sanjri sunjo njak ta ye kila. Sando kuwa ta kumuŋ. Nu tanjamba pasa palet njga Yesus sanaig.

⁹ Yesus nu pasa ta ismba nu pirerek purka mbilka manjur sunjo nu dubimba kinaig ta saninjina: I ... Ye tane satinngamngit. Kasomok tanjo te nu ye tuku sanjri tomba tinjate. Sine Israel ngamuknje son manjau sanjrinu tanjan kanjer ndawet njina.

¹⁰ Kame gabat kukulningina ta nane luka nuje wande tugum pronaig ta piro tanjo nu buk mayekina le pro kanjernaig.

Yesus nu Nain tanjo ande kumna le tina

¹¹ Mafena le Yesus nu manj tinja Nain tumbrañ kina le nu dubinaig mbal tanjo kuasmbi gudommba nu ndonj kinaig.

¹² Kinaig ka tumbrañ fonde malanja patunaig le kile nane tanjo mindesinj ande ngunu saka sukunja pronaig. Tanjo kumna ta pino kuembol ande tuku kinjo nuje ndindo. Nain mbal gudommba pino ta dubimba pronaig.

¹³ Pronaig le Sunjo nu pino ta kanjermba sinanu nu sana: Ne malmbi ndaka ngina.

¹⁴ Kile nu ka ter kirena le tanjo mindesinj sukunjaig ta nane tinjinaig le nu ndek sakina: Tanjo mo, ye ne sanet ne abonja tinja ngina.

¹⁵ Tanjamba sana le tanjo kumna tuku ta abonja tinja minyoka pasatina le Yesus ndek nu tumba ina nuje ndonj minwa nga sana.

¹⁶ Kile nane ndek kuru kuru sunjo tumba Kuate tuku nyu te-dunja sakinaig: Tuan tanjo sunjo ande sine ngamuknje mayok ket. Kuate nu nuje mbal sine tursingam tuku te prowat nginaig.

¹⁷ Tanjamba pasa ta Yudea ma njakmba kumunja ma patuk patuk njakmba ise likinaig.

Yohanus nu tanjo armba kukulnikina le Yesus tugum kinaik
(Mateus 11.1-19)

¹⁸ Yohanus kule pisne tanjo dubinaig mbal pro Yesus nu wam njakmba ke likina ta nu ndonj kubenaig le nu ndek nuje dubinaig tuku tanjo armba sanikina:

¹⁹ Tale kumba ka Sunjo kusnawap. Ande prowam tuku kuyar pasa sakate ta ne e ko sine ande tairngube nga kusnawap ngina.

²⁰ Tanjo ar ta kinaik ka Yesus tugum promba nale ndek nu kusnanaik: Ande nu prowam tuku ta ne e ko sine ande tairngube? Yohanus kule pisne tanjo tanjaka sasikmba kukulsikat nginaig.

²¹ Nale tanje minnaik le Yesus nu gudommba afu guaze njak afu bukla njaigonu njak wakeike lika afu am tukulok am maranje ningina.

²² Tanjamba nu nale sanikina: Tale luka ka wam ke liket te takile ammbi kanjerka kilbambi isik ta njakmba Yohanus kubeu tape. Kile am tukulok mbal mambilde. Kupe njaigonjgade mbal likade. Ngirngger njak mageke likade. Kilba tukulok pasa isig. Afu kume likade ta abonja tinjgade. Sanjal mbal Kuate tuku pasa mayenu isig.

²³ Ande nu ye tuku nga wamdus tero ndakate ta nu gare-gareka minit. Tale tanjamba ka Yohanus sawap ngina.

²⁴ Yohanus tuku tanjo ar ta luka kinaik le Yesus nu ndek manjur sunjo ta Yohanus tuku saningina: Tane ame aganj kanjeram ma baknu mbol kinaig? Bubrenje ulem warje ande mbilmbilwa le tane kanjeram kinaig e?

²⁵ Ko tane tanjo ande tawi mayenu tinjanu kanjeram kinaig e? Nane tawi magenu tinjmba aganj magenu njak mbal wande sugo sinamnje nyu njak minig tuku.

²⁶ Tane ame aganj kanjeram ma baknu mbol kinaig? Tane tuan tanjo ande kanjeram kinaig e? Yohanus nu tuan tanjo ta tane kila satingamngit. Nu tuan tanjo ndo kuga nu tuan tanjo njakmba linjngit.

²⁷ Kuyar pasa ande nu tuku tenjenmba sakate.

Ne isa. Ye tanjo ande kukuli le nu ambonja prowa sulumba ne tuku ndin wakeiwamngat njgate. *Malakai*

3.1

Tanjo ta Yohanus.

²⁸ Ye satingi le isap. Tanjo njakmba Yohanusnje lininjmba mbolnje minit ta nane Kuate tuku gageu mayok kinig mbal njakmba nane Yohanus lide. Afu nyu kugatok mata nga saningina.

²⁹ Tanjakina le tanjo pino takis kilanu mbal nane Yohanusnje o buk kule pisneningina tukunu nane Yesus tuku pasa ta ismba Kuate nu kumumbi sine tuku mbar temayokmba tumsingit nginaig.

³⁰ Nane Farisi mbal kusem pasa biteknjanu mbal Yohanusnje buk kule pisne ndaningina tukunu nane Kuatenje turningam tuku ndin ta mbulmba pitainaig.

³¹ Yesus nu manj sakina: Ait te mbolnje minig mbal ye tane tuku manjau ame wam tanjan njak saki.

³² Tane kinjo kame maket mbolnje minyoka munjo wiwikade tanjan. Nane tenjenmba munju wiwikade: Sine tabu tabu fitka mune uleg ta tane ndek kupes kupes ndade. Sine malmbikeg ta tane ndek malmbiketket nga lok mine ndakade ngade.

³³ Ata. Yohanus kule pisne nu prona sulumba nyamagan le grep kule nye ndaka minna le nu bukla njak nga saka nu mbulnaig.

³⁴ Ye Katesek Tanjo ye pro nyamagan le grep kule nyet le tane sakade: Ai si. Nu nyamagan grep kule nyam tuku piririte tanjo. Nu takis kilanu mbal une njak mbal ndonj gulab mayete nga tane ye mata mbulig.

³⁵ Ata. Wamdus kuyar mayete tanjo wam kile-mayokkate ta mbolnje nu tinjeknu kilimok mayok kinit nga saningina.

Yesus nu Farisi tanjo ndonj isukusna

³⁶ Mara ande Farisi tanjo ande nyunu Simon nu Yesus ndonj isukusam sana le nu

kumba wande ponja nu ndon isukusmba minnaik.

³⁷ Tumbran ta tuku une pino ande minna. Yesus nu Farisi ndon isukusmba minnaik le nu ismba ndame botol guren mayenu njak tumba wande ta ponjina.

³⁸ Ponja Yesus ngumemngge nu tuku kupe tugum tanje malmbikina le am kule guromba Yesus tuku kupe mbain mbohnge ndekinaig le nu ndek nuje gabat wanjemi kupe saukina sulumba Yesus tuku kupe bigmba guren tumba nu tuku kupe mbohnge kutu-kutuna.

³⁹ Tanjana le Farisi tanjo nu wam ta kanjermba idusna: Tanjo te nu tuan tanjo kande une pino nu kirete te nu kila pilit kande nga idusna.

⁴⁰ Yesus nu ndek katesemba nu tanjo ta sana: Simon, ye ne ndon pasa njak ngina le nu lafumba sana: Tum Tanjo, maye. Ye saya le isi ngina le

⁴¹ Yesus nu sana: Tanjo armba tanjo inum tuku ndametinj lafuwam tuku minnaik. Ande nu sonj 50 lafuwam tuku ande nu sonj 5 lafuwam tuku njak minnaik.

⁴² Nale ndametinj kiringinaik le nu nale arnej tuku wam ta gilainjina. Tanjo ar ta ima nu tanjo sunjo tuku wamduis sunjo njak minamngat ngina le

⁴³ Nu ndek sakina: Ye iduset nu ndametinj sunjo njak nu lafuwam tuku gilainjina nunje ngina le Yesus nu sana: Ne son sakate ngina.

⁴⁴ Tanjaka nu mbilka pino ta kanjermba Simon sana: Ne pino te kanjera. Ye ne tuku wande ponjit le ne ye kupe minyanngam tuku kule nda sat. Pino te pro nuje am kulembi ye tuku kupe minyanngan nje gabat wanjemi ye kupe sauke sat.

⁴⁵ Ne ye kanjeryumba gare njak mumu ndayat. Pino te ye prowit le ye tuku kupe mumumba minit.

⁴⁶ Ne ye tuku gabat guren pisne ndawat. Nu ye tuku kupe mbohnge guren mayenu kutuwat.

⁴⁷ Ye ne sanamngit. Pino te ye nu tuku une sunjomba sauka gilaingit le nu ye tuku kume purmba ye mbohnge wam mayekat. Ande nu une fudinndo kate le sauket ta nu ye tuku sunjomba kume pur ndate ngina.

⁴⁸ Kile Yesus nu pino ta sana: Ye ne tuku une njakmba sauka gilainget ngina.

⁴⁹ Tanjakina le nane nu ndon tuma isukusmba minnaig mbal nane ndek nanjine nanjine munju kusnanjinaig: Tanjo te ima le nu une sauka gilainnganu nga sakate nginaig.

⁵⁰ Yesus nu pino ta manj sana: Ne ye tuku sanjri tomba tingate tukunu ye ne tuku muskil te-tiwe tinit. Ne ngamunjal mukuk njak kaye ngina.

8

Pino gudommba Yesus dubimba nu sinzanjaig

¹ Mara afu kuganaig le Yesus nu tinja tumbran fonjon tumbran sugo sugo afu mbol kine lika Kuate nu nuje gageu kulatkate pasa mayenu ta saninjmba kine promba lika minna. Yesus madiningina kuasmbi 12 nane nu ndon kinaig.

² Pino afu buk guaze njak afu bukla njak nu wakeike likina ta nane mata nu dubimba kinaig. Ande Maria nu Maria Magdalanu nginaig. Yesus nu mbohnge bukla 7 pitaikina.

³ Pino ande Yohana nu Herodus tuku piro kulatkanu tanjo Susa nu tuku piyo nuje. Ande Susana. Pino gudommba afu turmba nane nanjine aganj ndendemi Yesus nane sinzanjinjmba nane dubika kinaig.

Aganj tumu tuku yaba pasa

(Mateus 13.1-9; Markus 4.1-9)

⁴ Mara ande tanjo pino gudommba tumbran kise kise mbohnge prowel lika Yesus tugumngge mangurkinaig le nu ndek yaba pasa ande saninjina:

⁵ Tanjo ande nu nuje aganj tumunu barennjngam piro mbol kina. Kina ka barennjngina le tinju afu ndinngge ndeke likinaig le tidonga likinaig ta sar umanjnge pro nye sulunaig.

⁶ Tinju afu kilke ndame njak ma mbohnge ndekinaig sulumba manje promba tinjinaig ta kilke njairnu kugatok tukunu karenja kume sulunaig.

⁷ Tinju afu ma anja njaignu sinamngge ndeke likinaig ta anjanje tinja songinaig le rure-rureka pro mage ndanaig.

⁸ Tinju afu kilke mayenu mbohnge ndeka pro magemba tugunu njakmba mbohnge alonu sunjomba mayok kinaig nga saninjina sulumba nu wi kuenja sakina: Tane kilba njak ndeta pasa te isap ngina.

Yesus nu yaba pasambi ndo saninjina

(Mateus 13.10-17; Markus 4.10-12)

⁹ Kile nu dubinaig mbal nane yaba pasa ta tugunu isam tuku kusnanaig le

¹⁰ nu ndek saninjina: Kuate nu nuje gageu kulatkate wam afu kuirok minig ta tane kila palmbim tuku ye tane maditingen. Afu nane yaba pasa ndo isig. Nane wam kanjerka alonu kanjer tiwe nda. Nane pasa ismba tugunu katesewe nda nga saninjina.

Aganj tumu tuku yaba pasa tugunu

(Mateus 13.18-23; Markus 4.13-20)

¹¹ Kile Yesus ndek nane saninjina: Yaba pasa satinjit ta tugunu tenjenmba. Aganj tumunu sakit ta Kuate tuku pasa tanjan.

¹² Tinju ndinngge ndekinaig nga sakit ta mbal afu nane Kuate tuku pasa isig tanjan. Satanngge nane son nguwaig le Kuatenngge muskil kile-tidinge ninjikat nga nu pro nane

tuku ngamunggal sinamunge pasa ta yaika tumba baleta.

¹³ Tinnu afu kilke ndame jak mbolnje ndekinaig ngit ta mbal afu tanaj. Nane Kuate tuku pasa isig sulumba nzali sunjo jak tade ta nane sumbailnu kugatok tanaj ait fagnu ndo son nga dubide. Tagoningam tuku ait prote le nane pasa ta kusrede.

¹⁴ Tinnu afu ma anja njaigonu sinamunge ndekinaig ngit ta nane mbal afu tanaj. Nane Kuate tuku pasa isimba kilke te tuku piti gare manau aganj ndende ta jakmba sunjomba idusde le pasa isig ta baleta le alo mage ndade.

¹⁵ Tinnu afu kilke mayenu mbolnje ndekinaig ngit ta mbal afu tanaj. Nane Kuate tuku pasa isimba nane wamdus mayenu sanjri jak tukunu pasa biyig sulumba nane dirnanga alonu kile-mayokka minig ngina.

*Tango nu lam bulumba mayoknje pilit
(Markus 4.21-25)*

¹⁶ Yesus nu man lato sakina: Tango lam bulute ta nu tumba nza kaimba ko mbain kunnemnje pile ndakate. Kuga. Nu lam bulunge tango afu prowaig le kiljaningguwa nga te-mayokmba mbolnje taikate.

¹⁷ Wam afu kile tango am mbolnje kuirok minig ta jakmba kilimok mayok kanjaig.

¹⁸ Tane ye tuku pasa isimba kuraukap. Tane ise maye ndabekaig. Ande nu wam afu jak minit ta Kuateenje nu man lato tambimngat. Ande nu wam denkanu minmba ye wam jak nga iduste ta wam fudinndo ta Kuateenje yaiwamngat ngina.

*Yesus ina mambo kat nuje pronaig
(Mateus 12.46-50)*

¹⁹ Yesus nu tanje minna le nuje ina mambo kat nuje nane pro nu tugum kambim tuku ta nane gudommba ma tukulnaig.

²⁰ Tanajanaig le nane afunje Yesus sanaig: Ina nanje mambo kat nanje pro kilimnje minmba ne kusnanjade nginaig le

²¹ nu ndek nane tenemba sanjngina: Nane Kuate tuku pasa isimba dubide mbal nane yije ina yije mambo kame tanaj minig ngina.

*Yesus nu kule le bubre peunikina
(Mateus 8.23-27; Markus 4.35-41)*

²² Mara ande Yesus nu sine kule kualin sim kab nga nuje dubinaig mbal ndon waj ande ponjinaig.

²³ Nane waj ponja kinaig ka Yesus nu am kaikaina le kinye gilainjina. Kinyumba minna le bubre sunjo tingina le kule tonjel tinga waj sinam kumba minna le nane ngisikam bafunaig sulumba

²⁴ nane ka Yesus kuanemba sanaig: Sunjo, sine ngisikam bafuweg nginaig. Tanajanaig le nu abonga tinga bubre kule

mbalo sanikina le nale ndek mukumba ma betkirembe kule basle mayena.

²⁵ Tanajana le nu nane sanjngina: Tane Kuate tuku sanjri tomba tingade ta anenje palgig ngina le nu dubinaig mbal nane kurukuruka pirerek purka nangine nangine munju kusnanjinaig: i ... Tango te nu ima suk a. Bubre kule sanikat ta nale mata nu tuku pasa isaik nginaig.

*Yesus nu tango bukla jak wakeina
(Mateus 8.28-34; Markus 5.1-20)*

²⁶⁻²⁹ Gerasa mbal tuku ma mbolnje tango ande bukla njaigonunje wanena. Ait kuennu nu wagek minmba wande ande mbolnje mine ndaka nu mindesin patikinaig tuku ma ndame burok sinamnje minanu. Nu ait kuennu ait mindek bukla tanje tanu le nane afunje muli karenu kilmba nu tuku wai kupe kusanu ta nu purpumba bukla tanje nu wamdus tambinu le nu kua ka dunje kumba minna.

Yesus nane kumba ka Gerasa mbal tuku kilke Galilea ma tumail tumba minit tanje iben kinaig. Iben ka Yesus nu kina le tumbran sunjo ta tuku tango guwa njaigonu jak tanje nu kanjermba witimba pro nu tugumnje dagol tidrongina. Tanajana le nu ndek bukla ta sana: Tango ta kusremba mayok kaye ngina le nu kuenja sarsarmba sana: Yesus, Sunjo Kuate tuku Kinjo, ne ye ndon wamdus tuma kuga. Ye piti ser ndaya ngina.

³⁰ Tanjaka sana le Yesus nu kusnana: Nanje nyu ima ngina. Bukla gudommba nu mbolnje minnaig tukunu nu lafumba sana: Ye tuku nyu Kame Kuasmbi ngina.

³¹ Tanjakina le bukla kame nane Yesus sarsarmba sanaig: Ne kukulsinga le ma buto njayo ta sinam nda kab nginaig.

³² Tabe ta mbolnje mbo gudommba sunjarka minnaig tukunu bukla kame nane Yesus sarsarmba sanaig: Ne sine kukulsinga le sine mbo kame si tuku funjul sinam kab nginaig le nu wokina.

³³ Wokina le bukla njaigonu tango ta kusremba kumba mbo funjul sinam kine likinaig le nane sanjri jak pinder-pindermba tabe te-tirok ta dubimba biri-baringa kule kualin butonu sinam kumba ngisike sulu-naig.

³⁴ Tanajanaig le mbo kulatkanu mbal wam ta kanjermba kua ka pinder-pindermba kinaig ka tumbran sunjo mbolnje kilimnje jakmba sanjnginaig le

³⁵ nane afu isnaig sulumba nane suk aganj ta kanjeram kinaig ka Yesus tugum promba tango bukla njaigonunje nu kusrenaig le nu tawi tingmba Yesus tugumnje minyoka wamdus mayenu jak minna le kanjermba piriri njayonaig.

³⁶ Tanjanaig le wam ta ambonja kanjernaig mbalnge pronaig mbal Yesus nu bukla njak tanjo wakeina ta kubeu ninjinaig.

³⁷ Kile Gerasa ma patuk patuk nane njakmba kuru kuru suk suk ndanaig sulumba pro Yesus nane kusreka kuwa nga sanaig. Tanjakinaig le nu waj ponjina le

³⁸ nu bukla njak tanjo wakeina ta nu ndonj kambim tuku sarsarna. Sarsarna le nu peumba sana:

³⁹ Ne luka nanje tumbranj kaye sulumba Kuate nu ne mbolnge wam mayewat ta wam kubeu ninja ngina. Tanjakina le nu ndek luka tumbranj tumbranjnge Yesus nu mbolnge wam mayenu kina ta njakmba kubeu ninjmba likina.

Yesus nu kulim ande te-timba pino ande wakeina

(Mateus 9.18-26; Markus 5.21-43)

⁴⁰ Yesus nu waj mbol mbol luka kule kualinj tem ilna le nane gudommba nu tairnja minnaig mbal nu kanjermba gare-gareka nu tinaig.

⁴¹ Tanjamba kusem wande kulatkanu tanjo ande nyunu Yairus nu pro Yesus tugumnge ngurngurka ndeka nu tuku wande mbol kuwa nga sarsarmba minna.

⁴² Nu kulim ndindo yar 12 njak tananj kumam tuku tawo ndo minna. Yesus nu ndek tanjo ta dubimba kina le nane gudommba nu te-kornaig.

⁴³ Pino ande nu mara mindek tambun guaze njak minmba minna le yar 12 kina. Dokta njakmba nu wakeiwe pisenjinaig.

⁴⁴ Nu pro Yesus ngumnemnge nu tuku tawi nzalenu kirena le guaze ta kugana.

⁴⁵ Tanjana le Yesus nu kumusmba kusnanjina: Imanje ye kireyat ngina le nane njakmba ndek sinenge kuga nga sakinaig le Petrus nu sana: Sunjo, nane gudommba ne te-ngamunumba ne signanade tae ngina le

⁴⁶ nu ndek nu sana: Kuga. Andenge ye kireyat. Ye tuku sanjri ande kusreyat le kamusit ngina.

⁴⁷ Tanjakina le pino ta yabukam fugumba nu ngarosu piririmba pro Yesus tugumnge ngurngurka ndeka nane njakmba am mbolnge nu guaze njak Yesus kirembe pitik ndo mayekina ta sakina.

⁴⁸ Sakina le nu ndek pino ta sana: Kulim, ne ye tuku sanjri tomba tinjate tukunu ne mayekat. Ne ngamungal mukuk njak kaye ngina.

⁴⁹ Yesus nu pasata minna le kile tanjo ande Yairus tuku wandeknge pro nu sana: Ne tuku kulim buk kumat. Ne ake sinanj Tum Tanjo piro karej tuwe ndaka ngina le

⁵⁰ Yesus nu pasa ta ismba ndek Yairus sana: Ne wamdus fulil ndaka. Ne ye tuku sanjri tomba tinjate tukunu kulim nanje abongamngat ngina.

⁵¹ Kina ka Yairus tuku wande tugum promba Yesus nu nane njakmba peuninjmba Petrus Yakobus Yohanus kulim tuku ina mam nane ndo kilmba wandek sinam kina.

⁵² Nane gudommba kulim ta tuku malmbi wikaraumba minnaig le Yesus ndek nane saninjina: Tane malmbi ndakap. Nu kume ndakat. Nu kinymba minit ngina le

⁵³ nane ndek nu sinja kumat nga nu nzu-milnaig.

⁵⁴ Tanjanaig le nu ka mindesinj tuku wai biymba sana: Kulim, ne abonja tinja ngina kande

⁵⁵ nu tuku guwa manj mindesinj sinam kina le nu abonja tinjina. Tanjana le Yesus ndek sanikina: Nyamaganj tape le nyuwa ngina.

⁵⁶ Ina mam nuje nale pirerek purka min-naik le Yesus nale minje pipnikmba nane afu sa ndaninguwaik nga peunikina.

9

Yesus nu aposel 12 piro ninjina

(Mateus 10.5-15; Markus 6.7-13)

¹ Kile Yesus nu nane 12 ta wika kile-manjgurka nane bukla njagonu njakmba pitaika guaze tugu yimyam wakeike likuwaig nga piro tuku sanjri ninjina.

² Nane kumba ka Kuate nu nuje gageu kulatkate wam ta kuklimba guaze mbal wakeikuwaig nga nane kukulningam bafumba ndek wam paguka saninjina:

³ Tane kambim nga tanjine pale fat nyamaganj ndametinj ta njakmba kusrekap. Tawi silikanu ta ndo njak kape sulumba

⁴ wande ande ponja tanje ndo minmba piroka ka kambim nga wande ta kusrewap.

⁵ Tumbranj ande tane kilam mbulwaig kande tane kambim bafumba nane katesemba rironkuwaig nga tuptup kupe mbolnge denjanu minig ta nane am mbolnge pauraig ngina.

⁶ Wam pagu denjurma nu nane kukulningina le tinja kumba ka tumbranj njakmba mbolnge pasa mayenu kuklimba guaze mbal wakeike lika minnaig.

Herodus nu Yesus tuku nyu isna

(Mateus 14.1-2; Markus 6.14-16)

⁷ Yesus nane wam ke likinaig ta afu ismba Yohanus kumna ta manj abonja tinjina nginaig.

⁸ Afunje Elia nu manj mayok kina nginaig le afunje tuan tanjo ambokok ande manj abonja tinjina nginaig.

⁹ Pasa ta Herodus Antipas nu ismba wamdus te-sulumba sakina: Yohanus njinfok buk kat puren ta kile pasa iset ta tanjo ta ima nga Yesus kanjeram tuku wamdus sunjo njak minna.

*Yesusnje tanjo 5,000 isukusneningina
(Mateus 14.13-21; Markus 6.30-44;
Yohanus 6.1-14)*

¹⁰ Aposel kame nane luka wam ke likinaig ta Yesus kubeu tunaig le nu nane kilmba Betsaida tumbrañ tuku ma yamok kinaig.

¹¹ Kinaig le nane gudommba nu kina pasa ismba nu dubimba kinaig le nu nane kanjerka ndek kaiyeninjmba wikina sulumba Kuate nu nuñe gageu kulatkate pasa ta kuklimba afu guaze ñak ta wakeike likina.

¹² Nu tanjamba minna le ki buk butunjingina le nane 12 ta pro nu sanaig: Sine ma baknu mbolñe mineg. Ne mangur sunjo te kukulninga le kuwaig ka tumbrañ afu patukñe wande afu kasomñe nane tanje nyamagan kilmba kinyam tuku mbili kile-likuwaig ña sanaig.

¹³ Tanjaka sanaig le nu ndek nane saningina: Tanenge nyamagan ningap le nyuwaig ñgina le nane ndek nu sanaig: i ... Sine bret 5 kualegar karenok armba ndo. Ne sinenge nane tuku nyamagan piyabe ña iduste e ñginaig.

¹⁴ Nane minnaig mbal gudommba tanjo 5,000 tanjañ.

Kile Yesus nu nuñe dubinaig tanjo ta saningina: Tanjo pino ñakmba paplaka 50, 50 tanjamba minyokuwaig ña saningap ñgina.

¹⁵ Tanjakina le nane ndek saninginaig le tanjamba minyoke likinaig.

¹⁶ Kile Yesus nu bret fonfon 5 kualegar ar ta turmba kilmba tandeka samba mbol ambe mambilmba Kuate gare pasa tumba nyamagan ta fetfetmba nuñe dubinaig mbal ningina le nane walmba ninje likinaig.

¹⁷ Nane ñakmba kilmba nyinaig le maroningina. Nyamagan fetfetna ta batenju kilmba sambe 12 ligeninginaig.

Petrus nu Yesus Kuatenje madina tanjo ñgina

(Mateus 16.13-20; Markus 8.27-30)

¹⁸ Mara ande Yesus nu Kuate yabanña sulumba nu dubinaig tanjo nanenge ndo minnaig le nu nane kusnaningina: Tanjo pino nane ye ima ñgade e ñgina le

¹⁹ nane ndek nu sanaig: Nane afu ne Yohanus kule pisenje ñgade. Afu ne Eliange ñgade. Afu sakade ne tuan tanjo ambokok ande man abonja tingina ñginaig.

²⁰ Tanjakinaig le nu nane kusnaningina: Tane ye ima ñga iduste e ñgina le Petrus nu lafumba sana: Ne Kristus Kuatenje madina tanjo ñgina.

²¹ Tanjamba sana le nane nuñe nyu ta afu sa ndaninguwaig ña sanjrimba peuningina.

*Yesus nu nuñe kumam tuku saningina
(Mateus 16.21-28; Markus 8.31-9.1)*

²² Yesus nu man saningina: Ye Ndindo Katesek Tanjo piti gudommba kilamngit. Israel mage mage pris gabat kame kusem pasa biteknjanu mbal nane ye pitaiyuwaig le afunje ye baleyamngai. Ye kumi le mara kenju mbolñe Kuate nu te-tiyamngat ñgina.

²³ Kile nu nane afu saningina: Ima nu ye tuku tanjo minam idusmba kande nu nuñe nzali kusreka nu ki mindek nuñe ail kazrai kuramba ye dubiyuwa.

²⁴ Ima nuñe abo mine mayewam tuku sunjomba idusmba kurau mayete ta nu ñgisikamngat. Ima nu ye tuku ñga nuñe abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu nuñe abo ta ñak minamngat.

²⁵ Ande nu kilke te tuku agañ ndende ñakmba kilwa le nuñe kanu ñgisikuwa ta nu mine mayewam tuku ta ose.

²⁶ Ye Ndindo Katesek Tanjo yinje Mam tuku kilña nuñe enel kame tuku kilña yinje turmba ñak ndenungit. Ande nu nane afu ñgamukñe ye tuku nyu ye tuku pasa yabukate ta ye ndeki sulumba ye mata nu tuku nyu yabukamngit ñgina.

²⁷ Ye sinja satinamngit. Tane tenje tin minig mbal afu kume ndakap le Kuate nuñe gageu kulatkate wam te-mayokuwa le tane kanjeramngai ñgina.

Yesus nu ñgarosu kitek tina

(Mateus 17.1-13; Markus 9.2-13)

²⁸ Yesus nu pasa ta saningina sulumba mara 8 tanjañ kugana le nu Petrus Yohanus Yakobus nane kilmba Kuate ndon pasatam tuku tabe ande mbol kinaig.

²⁹ Ka tanje nu Kuate ndon pasata minna le Petrus nane am kaikainjingina le kinyanaig. Kinyamba minnaig le Yesus tuku tumail pasi mbilka kisemba mayok ka nu tuku tawi kauknu uge linju ndo mayok kina.

³⁰ Tanjana le tanjo armba Moses nale Elia pro nu ndon pasata minnaik.

³¹ Nale samba mbolok kilña ñak mayok ka Yesus nu Kuate tuku pasa kumumba Yerusalemñe kumamngat ta tuku saka minnaig.

³² Kile Petrus nane abonja mambilnaig kande Yesus tuku kilña tanjo armba nu ndon tin minnaik ta turmba kanjerkinaig.

³³ Tanjo ar ta nu kusrewam bafunaik le Petrus nu wam pile paska ake fare sana: Sunjo, sine tenje mineg te mayenu ndo. Sine baiba kenjmba patikube. Ande ne tuku ande Moses tuku ande Elia tuku ña sana.

³⁴ Nu pasa ta saka minna le gau ande pro nane kainjingina le nane kuru kuru sunjo tinaig.

³⁵ Kile gau sinamñe pasa ande mayok ka tenjenmba sakina: Ande te yinje Kijo. Ye nu madiwen. Tane nu tuku pasa ise mayewap ñgina.

³⁶ Pasa ta kugana le Yesus nuje ndo tin minna le kanjernaig.

Tanjamba nane wam kanjernaig ait ta mbolnje afu ndonj wam kube ndanaig.

*Yesus nu kinjo ande bukla njak wakeina
(Mateus 17.14-21; Markus 9.14-29)*

³⁷ Mafena le nane tabe ta kusremba ndek-inaig le tanjo pino kuasmbi gudommaba Yesus tugum pronaig.

³⁸ Tanjamba nane ngamuknje tanjo ande wi kuenja sarsarmba sana: O Tum Tanjo, ne ilmba ye tuku kinjo ndindo te kanjermaba sinanuwa.

³⁹ Bukla njayonu andenje nu tate le pitik ndo nu sungomba witite. Nu zulbarek serte le minje supika subal promba nu paninja pitik nu kusre ndate.

⁴⁰ Ye ne dubinade mbal nane nu pitaiwaig nga sarsarninjit ta nane pitaiwe fuguwaig ngina.

⁴¹ Tanjakina le nu ndek sakina: Tane Ku-ate talamba ngamungal son tugusek kugatok mbal tane ye piti seryade. Ye ait giganmaba tane ndonj minamnjit ngina sulumba mbilka tanjo ta sana: Nanje kinjo ta tumba yale ngina.

⁴² Nu kinjo ta tumba ilmba minna le bukla tanje kinjo tumba zulbarek sermba bukngina le Yesus nu bukla sawe lika pitaina sulumba kinjo ta tumba mam nuje tuna le

⁴³ nane njakmba Kuate tuku sanjri sunjo ta kanjermaba pirerek purka minnaig.

*Yesus nu nuje kumam tuku sanu arna
(Mateus 17.22-23; Markus 9.30-32)*

Nane njakmba Yesus nu wam ke likina ta tuku pirerek purka minnaig le nu ndek nuje dubinaig mbal ta saninjingina:

⁴⁴ Tane pasa te ngamungal sinamnje pile mayewap. Nane ye Ndindo Katesek Tanjo tumba kilke mbol mbal tuku wai mbolnje palmbimnjaig ngina.

⁴⁵ Nane pasa ta isnaig ta tugunu kurok minna le katese ndanaig. Nane nu man kusnawam tuku ta wamdus pitinjingina.

*Tanjo ngamuknje ima nu sunjo minit
(Mateus 18.1-5; Markus 9.33-37)*

⁴⁶ Nuje dubinaig mbal nane ima nane ngamuknje sunjo minit ta tuku munju tinjinginaig le

⁴⁷ Yesus nu nane tuku wamdus ta katese- sena sulumba nu kinjo ande tumba nuje tugum tanje te-timba saninjingina:

⁴⁸ Ande nu ye tuku nga idusmaba kinjo tenen aukmba wakeite ta nu ye mata wakeiyate. Ye wakeiyate ta Kuate ye kukulyina nu mata wakeite. Ata. Ande tane ngamuknje nyu kugatok minit ta nu sunjo ngina.

*Ande nu njeue kuga ta nu sine tuku gulab
(Markus 9.38-41)*

⁴⁹ Kile Yohanus nu ndek Yesus sana: Sunjo, tanjo ande ne tuku nyu mbolnje bukla afu pitaikina le kanjermaba nu peujen. Nu sine tuku kuasmbi kuga ngina le

⁵⁰ nu ndek Yohanus sana: Nu peu ndawap. Ande nu njeue mine ndakate ta nu sine tuku gulab ngina.

Samaria mbal tuku tumbran ande Yesus talanaig

⁵¹ Kuate nu Yesus te-dunja samba mbol kambim tuku ait patukina le nu wamdus ndindo pilmba Yerusalem kambim tuku kina.

⁵² Tanjamba nu tanjo afu kukulningina le nane ambonja kumba nu tuku ma wakei-wam tuku Samaria mbal tuku tumbran ande mbol kinaig ta

⁵³ tumbran mbal nane Yesus nu Yerusalem kambim sakina ta isnaig sulumba nu pitainaig.

⁵⁴ Tanjanaig le nu dubinaig tanjo ar Yakobus le Yohanus nane wam kinaig ta kanjermaba ndek sanaik: Sunjo, ne woka le sile sakupe le samba mbolnje pa ndeka pasokuwa nga sanaik.

⁵⁵ Tanjakinaig le Yesus nu mbilka nale sanike likina.

⁵⁶ Tanjamba nane tinja tumbran kise kin- aig.

*Tanjo afu Yesus dubiwam idusnaig
(Mateus 8.18-22)*

⁵⁷ Kumbanje tanjo ande Yesus sana: Ne ma njakmba mbol kambim saka ta ye ne ndonj kanjik ngina le

⁵⁸ nu ndek sana: Mbo nguikok sar umanj nane te njak ta ye Ndindo Katesek Tanjo ye mabtam tuku wande kugatok. Ne ye ndonj lika piti ta kurawam kumunj e ngina.

⁵⁹ Tanjamba nu tanjo kise ande sana: Ne ye dubiya ngina le nu ndek sana: Sunjo, ye luka kumba ka mam kumwa le nguki sulumba ne dubinamnjit ngina.

⁶⁰ Tanjakina le Yesus nu sana: Mbal afu wamdus kumaknu minig nanenje kumanu mbal ngukuwaig. Ne tinja kumba Kuate nuje gageu kulatkate wam ta kuklimba saka lika ngina.

⁶¹ Tanjo kise ande nu sana: Sunjo, ye ne dubinam iduset ta ye ambonja kumba ka yije mbal ndonj pasata minap ninjmba pro ne dubinamnjit ngina le

⁶² nu ndek sana: Tanjo ande nu pirougu pilmba ka ngamunje nu wamdus kise tuwa ta nu Kuate tuku gageu minit ta nu denkate.

10

Yesus nu tanjo 72 kukulningina

¹ Kile Sunjo nu tumbran afu kambim bafuna sulumba nu tanjo 72 madinimmba ar ar kukulningam bafumba wam paguka saninjingina:

² Piro mbolŋge nyamaganj alonu gu-dommba minig. Kilam tuku piro tanjo denkate. Tane piro miro tanjo yabanjap le nu piro tanjo afu kukulninguwa le nane nuŋe nyamaganj alonu kilwaig.

³ Ye tane kukulningi le tane sipsip fat tanjan ngannu age nguikok ngamukŋge minamngaiŋ.

⁴ Tane kambim nga tanjine ndametinj pale fat kupe ngaro ta njakmba kusrekap. Tane kumba ka ndinŋge afu pasa sungomba sa nda ninjap.

⁵ Tane wande ande ponja ambonja wande ta tuku mbal saningap: Tane ngamunjal mukuk minap nga saningap.

⁶ Tanjo inum ngamunjal mukuknu tanje minwa ta tane pasa sakade tanjamba nu ngamunjal bulka minamngat. Kuga ta pasa ta luka tanjine tugum prowamngat.

⁷ Tane wande ande mbolŋge minap le nyamaganj afu tinjuwaig le yaika nyumba minap. Tane piro tanjo tukunu afu tugumŋge aganj ndende kilam kumuŋ. Wande ndindo ta mbolŋge minap.

⁸ Tane tumbran ande prowap le tumbran mbal tane kaiyetinjmba yalpe nguwaig kande tane tanje minap. Nyamaganj afu tinjuwaig le tane yaika nyap.

⁹ Nane tuku guaze mbal wakeikap sulumba nane saningap: Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam kile tane tugum prote nga saningap.

¹⁰ Tumbran ande tane pitaitinjuwaig ndeta tane tumbran ngamunje saningap:

¹¹ Ata. Tumbran te tuku tuptup sine tuku kupe mbolŋge denjanu minig te sauke suluweg. Tanjine mbar rironjkap. Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam ta tane tugum prote le tane pitaide nga saningap ngina.

¹² Kile Yesus nu saningina: Ye tane satinjamngit. Ait sunjo mbolŋge tumbran tane pitaikate ta Sodom tumbran tuku pa limba nu sunjo pasa njak tamngat.

*Tumbran afu nane Yesus ngumnaig
(Mateus 11.20-24)*

¹³ Yesus nu manj sakina: Korasin le Bet-saida tumbran ose. Ye wam kitek sanjrinu tale ngamukŋge ke liken ta tale ngamunjal biye mbil ndanaik. Ande nu wam ndui ta Tirus le Sidon tumbran ngamukŋge ke likina kande nane dal ndaka nanjine mbar idusinjmba tawi urfunu tinjmba kuke tugu pismba ngamunjal biye mbilnaig kande.

¹⁴ Ait sunjo mbolŋge tale Korasin le Bet-saida tumbran tale Tirus le Sidon tuku pa limba tale sunjo pasa njak tamngaiŋ.

¹⁵ Kaperneum tumbran ne nyu sunjo njak minmba ne samba mbol kambim tuku iduste ta Kuateŋge ne tumba bukŋguwa le ne kumanu mbal tuku tumbran kanjat ngina.

¹⁶ Kile Yesus nu nuŋe mbal saningina: Ande tane tuku pasa isit ta nu ye tuku mata

isit. Ande tane pitaikate ta nu ye mata pitaiyate. Ye pitaiyate ta ande nu ye kukulyina nu mata pitaite ngina.

Tanjo 72 ta manj luka Yesus tugum pron-aig

¹⁷ Kile nane 72 ta gare sunjo njak luka Yesus tugum promba ndek sanaig: Sunjo, sine ne tuku nyu mbolŋge pirokigenj ta bukla kame mata sine tuku pasa isnaig nginaig le

¹⁸ nu ndek nane saningina: Samba mbolŋge telinj bitek promba ndekate tanjan Satan nu baringina le kanjeren.

¹⁹ Tane isap. Ye tane sanjri tinjen tukunu tane mbenj njaigonu zinjansail ngueu tanjo Satan tuku sanjri njakmba tidonjap ta tane njaigo siglike nda.

²⁰ Guwa njaigonu tane tuku pasa isnaig ta tuku gare-gare ndakap. Tane Kuate tuku mbal mayok kinaig le nu samba mbolŋge tane tuku nyu kuyarningina le tane abo njak minmba minam tuku nyu njak minig. Tane wam ta tuku gare-garekap ngina.

*Yesus nu gare sunjo tina
(Mateus 11.25-27)*

²¹ Ait ta mbolŋge ndo Yesus nu Tukul Guwa tugumŋge gare tumba Kuate yabanmba sana: O Mam, ne samba kilke tuku Sunjo. Ye ne tuku nyu te-dunjet. Afu kila sugo wamduis kuyar njak ne nanje wam kame tum ndaningit. Kinjo kame tanjan minig mbal ne nane ndo tumningit. O Mam, ne nanje nzali dubimba ne tanje ngina.

²² Kile Yesus nu nane saningina: Mam nu wam njakmba ye wai mbolŋge patikina. Ande nu Kuate tuku Kinjo kila mine ndakate. Mam nu ndo ye kila. Ande nu Mam kila mine ndakate. Ye nu tuku Kinjo ye ndo nu kila. Ye nane afu Mam kila pilwaig nga nu tumningit ta nane mata nu kila minig ngina.

²³ Tanjaka Yesus nu mbilka nuŋe dubinaig mbal saningina: Kuate nu tane make patikate le tane wam magenu kanjerkade.

²⁴ Ye satinjamngit. Tuan tanjo kame gabat sugo tane wam kanjerka isig te nane kanjerka isam tuku wamduis sunjo pilmba kume farnaig ngina.

Samaria tanjo ande nuŋe ngueu tanjo turna

²⁵ Kile kusem pasa biteknganu tanjo ande nu tinja Yesus tagowam tuku nu kusnana: Tum Tanjo, ye ame wam ki sulumba abo tugu tumba minmba minamngit ngina le

²⁶ nu ndek sana: Tukul pasa kuyar mbolŋge ndanjmba sakate. Ne pasa ta burka ndanjmba iduste ngina le

²⁷ nu lafumba sana: Moses tuku tukul pasa tejenmba sakate. Tanjine Sunjo Kuate tane nu tuku kume purmba tanjine ngamunjal abo guwa sanjri wamduis ta

ajakmba nu tape. Tane tangine ngarosu tuku kume purde tanamba ndo tane tugumnge minig mbal tuku kume purap ngina.

²⁸ Tanjakina le Yesus nu ndek sana: Ne pasa kumumbi lafumba sakate. Ne tanamba ka ta ne abo tugu jak minamngat ngina.

²⁹ Kile kusem pasa biteknaganu tanjo ye pasa kusnanngit ta manjur te ye talayubekaig nga nu man kusnana: Ye tugumnge minig mbal ta ima kate ngina le

³⁰ nu ndek sana: Zu tanjo ande Yerusalem kusremba Yeriko kambim saka ndek kina le ndinngge kuayar tanjo afu nu biye timba panipta nu tuku tawi agan ndende kuayar kilmba kua kinaig le kumam bafumba minna.

³¹ Tanamba minna le pris ande ndin dubimba ndek kumba nu tanjo ta kangerna sulumba nu laipmba ndin make dubimba kusremba kina.

³² Levi tuku ndare ande kusem wande pirokanu nu mata pro kangermba nu laipmba ndin make dubimba kusremba kina.

³³ Kile Samarianu tanjo ande nu ma ta promba Zu tanjo ta kangermba nu sinana sulumba

³⁴ nu ndek nu tugum kumba grep kule gurej tur kilmba nu tuku we minyannga kuse lika nu tumba nuje aganmor mbol pilmba ka badbaid ande sinamngge pilmba kulatka minna le mafena.

³⁵ Mafena le nu kambim saka nu badbaid tuku miro tanjo ndametin soj inumnu tumba sana: Ne tanjo te kulatka mina. Nanje piya afu nu tuku nga panka ta ye luka prowi sulumba lafuwamngit ngina.

³⁶ Ariya. Ne ndanmba iduste. Kuayar mbalngge tanjo kat njonag ta nane kejj ta imanngge nu tugumngge minit tuku tanjo tanan nu turna ngina le

³⁷ kusem pasa biteknaganu tanjo nu sana: Tanjo ande nu sinanu wakeina nunge ngina le nu sana: Ne kumba manjau ndui ta ka ngina.

Yesus nu Marta le Maria tugum kina

³⁸ Yesus nane kumba tumbran ande pron-aig le pino ande nyunu Marta nu pro Yesus tumba nuje wande mbol kina.

³⁹ Yesus nu tanje minna le Marta tuku maib nuje Maria nu Yesus tuku kupe tugum tanje minyoka nu tuku pasa ismba minna.

⁴⁰ Marta nu paguwam tuku mburerika nu ndek Yesus tugum promba sana: Sunjo, yije maib ye kusreyat le yije ndo wam tormba minet ta ye kanjer ndayate? Nu sawa le ye turyuwa ngina le

⁴¹ nu ndek sana: O Marta, ndanam ne wamdus sunjomba teroka pitinate.

⁴² Ne wamdus ndindo jak minit kande maye. Maria nu wamdus ndindo mayenu

madimba dubite ta andenngge nu peuwam kumunj kuga.

11

Kuate yabanam tuku pasa (Mateus 6.5-15; 7.7-11)

¹ Mara ande Yesus ma ande mbolngge Ku-ate ndon pasata minna. Nu pasate denjurna le nu dubina tanjo ande nu sana: Sunjo, Yohanus nu nuje dubide tanjo yabanam tuku tumningina. Tanamba ne sine mata tumsinga ngina le

² nu ndek nane saningina: Tane tenjemba Kuate ndon pasatap.

Singine Mam, nanje nyu purferjnu minmba minwa.

Ne nanje gageu kilmba kulatkam tuku prowa.

³ Ki kidemba nyamagan kumumbi sinja.

⁴ Nane afu sine mbolngge mbarde le sine ndek gilainngge tanamba ndo ne sine tuku mbar mata sauka gilainngge.

Sine tagosingam tuku ait prowa le ne piti ta peuwa.

Tane tanamba Kuate ndon pasatap ngina.

⁵ Yesus nu man saningina: Tane ngamukngge ande furir ngamu nu tinga nuje gulab tugum kumba wika sate. Tira, bret kenjmba ye sa.

⁶ Yije gulab ande nu prowat ta ye nyama-gan kuga ngate.

⁷ Gulab nuje wandek sinam tanje nu sate: A ... ye minde bada nda sa. Ye kinyam saka wande buk suwit. Yije kinjo kame mata buk kinyag. Ye tinga agan ande tanmbim kumunj kuga ngate.

⁸ Ye tane satinngamngit. Nu gulab nuje ta tuku idusmba nda tuwit. Nu wam saka kuakinga wika dirnangate ta tuku ndo nu tinga agan sakate ta tuwit.

⁹ Ye tane satinngamngit. Ne wam ande tam tuku Kuate yabanmba dirnanga ta tanmbimngat. Ne wam ande sota mina ta tesilikamngat. Ne malanja ande katkata ta talke tanmbimngat.

¹⁰ Ima nu wam ande tuku Kuate yabanmba dirnangate ta nu tate. Ima nu agan ande sota minit ta nu tesilikata tate. Ima nu malanja katkatmba minit ta nu talke tuwit.

¹¹ Tane ngamukngge ande kinjo nuje kuale-gan yabanngge le nu lafumba mberj tuwit e?

¹² Ko teg tin yabanngge le nu lafumba zinanngat tuwit e?

¹³ Tane kilke mbol mbal une jak ta tangine kinjo kame agan magenu ningig tuku. Tangine Mam samba mbolngge minit nu purferjnu ndo. Nu tane tuku manjau limba nu yabanngge mbal Tukul Guwa ninngit nga saningina.

Yesus nu Belsebul ndonj piro tuma nginaig (Mateus 12.22-30; Markus 3.20-27)

¹⁴ Tanjo ande buklaŋge miŋge tukulna le Yesus nu bukla pitaina le nu maŋ pasatina. Tanjana le tanjo pino nane pirerek purkinaig ta

¹⁵ nane Farisi teŋenmba sakinaig: A ... bukla kame tuku gabat Belsebulŋge nu saŋgri tuwit le nu bukla pitaikate likate nginaig le

¹⁶ nane afu pro Yesus tagowam tuku samba mbolok saŋgri ande te-mayokuwa le kaŋgeram tuku sanaig.

¹⁷ Tanjakinaig le Yesus nane tuku wamdus katesemba ndek saningina: Gabat sunjo ande tuku kuasmbi nane pur yimyamka nanjine nanjine kame buwaig ta nane kugawamŋgaig. Nanjine wande ŋakmba simbri-sambriwe suluwamŋgaig.

¹⁸ Ye Belsebul tuku saŋgrimbi bukla ŋaigonu pitaikanu nga sakade ta son kande Satan nu nuŋe mbal ndonj pur yimyamka nanjine nanjine kame bumba Satan nu saŋgri ŋak mine ndakate kande.

¹⁹ Tanjine mbal afu bukla pitaikade ta nane mata Belsebul tuku saŋgrimbi tanjade e? Nane kusnaniŋgap le nane tuku pasa lafunu tamba tanjine pasa ta pilewaig.

²⁰ Ye Kuate tuku saŋgrimbi bukla pitaiket ta Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam tane ngamukŋge prote.

²¹ Tanjo saŋgrinu ande tui mbanduwan bigmba nuŋe wande kulatka minit ta nuŋe agar ndende mine mayede.

²² Ande nu tuku saŋgri lite ta pro nu ndonj kame bumba nu te-ibeŋmba nu tui mbanduwan payamkate ta yaite sulumba nu tuku gabis agar ndende kilmba afu walmba niŋgit.

²³ Ande nu ye tuku tanjo mine ndakate ta nu ye tuku ngueu tanjo. Ande nu ye tur ndayumba ake minit ta nu ye tuku piro ŋayo silite.

²⁴ Andenŋge guwa ŋayonu tanjo ande mbolŋge pitaiwa le nu ka ma baknu mbol kumba mabta minam tuku ma sota kine promba lika ka kuga le nu sakamŋgat: Yiŋe buk minen tuku wande mbol luka ka ngamŋgat.

²⁵ Nu pro nane buk firfir gurenmba agar ndende ŋakmba kile-tidinja patikinaig le kaŋgerkumba

²⁶ nu saŋgri tiŋga minam tuku ta nu kumuŋ kuga le nu kumba ka nuŋe kuasmbi 7 nane nu tuku maŋau liwanu ta kilmba luka pro wande ta mbolŋge minamŋgaig. Tanjawaig le tanjo ta tuku mine maŋau ambokok limba kile ŋayonu sunjokanu sanamŋge minamŋgat ŋga saningina.

²⁷ Yesus nu tanjaka saka minna le pino ande nane ngamukŋge wika nu sana: Pino ne te-pilmba amo tinna ta nu gare sunjo ŋak minit ngina.

²⁸ Tanjakina le nu ndek sakina: Ta son ta Kuate tuku pasa ismba dubide mbal nane siŋka gare sunjo ŋak minamŋgaig ngina.

Nane wam kitek saŋgrinu kaŋgeram sakinaiŋ

(Mateus 12.38-42; 16.1-4; Markus 8.11-13)

²⁹ Kile tanjo pino lato-latomba pro maŋgurkinaig le nu ndek nane saningina: Ait te mbolŋge minig mbal tane ŋaigonu ndo. Tane ye tuku saŋgri kaŋgeram idusde ta ye tumtinge nda. Wam saŋgrinu ande tuan tanjo Yona mbolŋge prona ta ndo tumtingamŋgit.

³⁰ Nineve mbal Yona mbolŋge Kuate tuku saŋgri kaŋgeraiŋ. Nu kualegar fungul sinamŋge ait armba minmba keŋnu abo ŋak mayok kina. Tane ye Ndindo Katesek Tanjo mbolŋge wam tanjaŋ kaŋgeramŋgaig.

³¹ O buk mandor pino ande Siba kilke kulatkina ta nu Solomon tuku wamdus kuyar mayenu isam tuku ndin kuen ŋayo dubimba nu tugum kina. Ande tenge minit ta nu Solomon lite ta tane nu tuku pasa ise ndakade. Ait sunjo mbolŋge tane ait te mbolŋge minig mbal pino ta ndonj tiŋgap le nu tuku maŋau mayenunŋge tane tuku maŋau ŋayonu te-mayokamŋgat.

³² Yona nu Nineve mbal riron pasa saningina le nane ndek ngamunjal biye mbilnaiŋ. Ande nu tenge minit ta nu Yona lite ta tane nu tuku pasa pitaide. Ait sunjo mbolŋge tane ait te mbolŋge minig mbal Nineve mbal ndonj tiŋgap le nane tuku maŋau mayenunŋge tane tuku maŋau ŋayonu te-mayokamŋgat ŋga saningina.

Ngarusu tuku bulu

(Mateus 5.15; 6.22-23)

³³ Kile Yesus maŋ lato sakina: Tanjo nane lam bulumba mbain kunnemŋge pile ndakade. Ko nane nza kai ndade. Lam bulunŋge tanjo prowaig le kiljaningua ŋga te-mayokmba mbolŋge taikade.

³⁴ Ne tuku am sati tanjaŋ ngarusu kiljawam tuku. Ne am maye minit ta ngarusu ŋakmba bulu mbolŋge minit. Ne am ŋayo minit ta ngarusu ŋakmba ma make sinamŋge minit.

³⁵ Ne rironjka. Ne tuku ngamunjal tuku sati am ŋayonu tanjaŋ minikat.

³⁶ Ne tuku ngarusu ma make fudinndo mine ndakate ta ngarusu ŋakmba kilŋa ŋak. Sati bulu ne kiljanate tanjaŋ ngina.

Yesus nu kusem gabat mbal saningie likina

(Mateus 23.1-36; Markus 12.38-40)

Gare sunjo tam tuku pasa

³⁷ Yesus nu pasata minna le Farisi tanjo ande nu ndonj isukusam tuku sana le nu ka nu ndonj isukusmba minnaik.

³⁸ Nu wai minya ndanja isukusna le Farisi tanjo nu tukul lukate nga pirerek purkina le

³⁹ Sanjo nu sana: Tane Farisi mbal tanjine waim nza sangilnu ndo minya mayede ta tanjine ngamunggal aganj ndende gudommmba kilam tuku piririmba wam njaigonu kam tuku wamdus liganu minig.

⁴⁰ Tane nginngan tanjo ndo. Kuate nu aganj sangilnu ndo wakeika sinanu nu wakei ndakina e?

⁴¹ Tanjine ngamunggal sanzal mbal ningap le tanjine aganj njakmba purfenju tananj minamnggaig.

⁴² Osese. Farisi mbal tane tukul ande dubimba piro karenjka aganj fonjon nguna ilinzu njakmba manjur 10 patika ande Kuate tuwig. Tane tanjade sulumba tane tanjo pino mbolnje manjau tinjeknu ke ndaka Kuate tuku kume pur ndade. Tane tukul sugo ar ta turmba dubide kande maye kande.

⁴³ Osese. Farisi mbal tane kusem wande mbolnje tanjo tumailamngge minyonu tuku nzalitingit. Maket mbolnje tane sugo nga kaiyetingam tuku kilba pilig.

⁴⁴ Tane rironkap. Tane mindesinj yubengade ma tananj. Tanjo nane ma ta gilai tukunu ta mbolnje likade ngina.

⁴⁵ Yesus nu tanjakina le kusem pasa biteknanganu tanjo ande nu sana: Tum Tanjo ne tanjamba sakate ta sine tuku nyu turmba njayo silite ngina le

⁴⁶ nu ndek sana: Kusem pasa biteknanganu mbal ose. Tane tukul gudommmba aganj pitinu sugo tananj tanjo mbolnje patika minde bada sunjo ningig. Tane fudinmba nane tur ndakade.

⁴⁷ Ose. Tane rironkap. Tuan tanjo kame tanjine mbunj kamejge bale farnaig ta tane nane tuku kumu mbolnje ndame magenu patike likade.

⁴⁸ Tane wam kade tamba tanjine mbunj kame tuku manjau njayonu ta magenu ngade. Nane tuan tanjo kame bale farninnginaig le tane nane tuku kumu mindepiyeninngig.

⁴⁹ Ta tuku Kuate nu nunje wamdus kuyar mayenumbi tenjenmba sakina: Ye tuan tanjo aposel kame afu kukulningi le nane kilmba amseseka afu bale faramnggaig ngina.

⁵⁰ Tanjawap sulumba ait te mbolnje minig mbal tane ndare tanje pasokamngat. Nane o buk kilke te-mayokna ait mbolnje tuan tanjo kilmba ndare kutuwe ninnginaig ta tanjamba ndo kile tane minig tukunu nane njakmba tuku ndare tanje tane pasokamngat.

⁵¹ Abo abo Abel nu tugu pilmba ndare kutukina. Ta tuturmba kumba ka Sakaria nu mbarinjam tuku mbain atrau mbain ngumukngge minna le nane pro tanje nu balemba ndare kutunaig. Ye sinjka

satingamngit. Nane njakmba ndare kutuningge likinaig ta ndare tanje tane pasokamngat.

⁵² Kusem pasa biteknanganu mbal ose. Tane Kuate tuku pasa kila palmbim tuku ndin tukulde. Tanjine kila palmbim mbulmba nane afu kila palmbim idusde le nane tukulningig ngina.

⁵³ Yesus nu pasa denjpurmba mayok kina le kusem pasa biteknanganu mbal Farisi mbal nane gubra tormba sangri tinja pasa sungomba kusna-kusnanaig.

⁵⁴ Nu pasa inum mbarwa le nu tumba pasa mbolnje palmbim nga nane nu kulatka minnaig.

12

Yabri manjau rironkap (Mateus 10.26-27)

¹ Ait ta mbolnje tanjo suk suk kuga pro manjurka munju tido-tidonginaig le Yesus nu pasa tugu pilmba nu dubinaig mbal ta saninngina: Farisi mbal tuku yis aganj ta rironkap. Yis ta nane tuku yabri manjau.

² Wam kame kile tanjo am mbolnje mine ndakade ta kilimok mayok kangaig. Wam afu kile kuirok minig ta njakmba kila patikamnggaig.

³ Tane pasa afu kuirka sakinaig ta ngumnenjga manjur sinamngge sakamnggaig. Tane wandek sinamngge yabu sakinaig ta njakmba isam tuku kuenjka sakamnggaig ngina.

Sine Kuate tuku ndo kuru-kurukube (Mateus 10.28-31)

⁴ Yesus nu man saninngina: Tira kame, ye tane satingamngit. Afu tane bale faram sakade ta nane tuku kuru kuru ndakap. Nane tane kilmba bale farwaig sulumba tane mbolnje wam inum kam kumu kuga.

⁵ Ande tane kuru-kurukam tuku ye tane rironj pasa satingamngit. Kuate nu tanjo balemba kanu mata balemba ma njayo mbol bukngam kumunj tukunu tane nu ndo kuru-kurukap.

⁶ Tanjo nu sulik sulik wai inum sulumba maket mbolnje patika ndametinj fudinndo ndo tate ta sulik sulik ndindo mata Kuate nu iduste.

⁷ Nu tane tuku gabat waje giganmba ta mata nu kila minit. Ta tuku tane wam ande kuru kuru ndakap. Kuate am mbolnje tane tuku ande sulik sulik gudommmba lininmba mbolnje minit nga saninngina.

Yesus tuku nyu yabu ndakam tuku (Mateus 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Yesus nu man lato sakina: Ye tane satingamngit. Ande nu tanjo ngamukngge ye tuku nyu te-mayokmba sakate ta ye Ndindo Katesek Tanjo ye mata Kuate tuku enjel kame ngamukngge nu tuku nyu te-mayokamngit.

⁹ Ande nu tanjo ngamuknje ye tuku nyu yabukate ta ye mata Kuate tuku ešel kame ngamuknje nu tuku nyu yabukamngit.

¹⁰ Ande nu ye Ndindo Katesek Tango kasur pasa sayate ta Kuate nu mbar ta sauka gilainngat. Ande nu Tukul Guwa tumail pante ta Kuate nu mbar ta sauka gilainnganda.

¹¹ Nane tane kilmba kusem gabat mbal ko gabat sugo sugo tugumnje kile-tidinguwaig le wamdus fulilka sine ndanmba sakube o nga wamdus te-sulu ndawap.

¹² Pasa te-tiwam tuku ait mbolnje ndo Tukul Guwanje pasa sakam tuku tumtinguwa le sakamngai ngina.

Tanjo nu aganj sungomba njak tuku yaba pasa

¹³ Manjur sunjo ngamuknje tanjo ande Yesus sana: Tum Tanjo, ne yije aba sawa le mam tuku aganj ndende kuembolnu paplamba afu ye suwa ngina le

¹⁴ nu ndek sana: Ye tane piletinmba aganj ndende paplamba tinjam tuku ta ye tuku piro kuga ngina.

¹⁵ Kile Yesus nu nane saningina: Tane rironkap. Tane aganj ndende kilam tuku piririmba minbekaig. Tanjo nu aganj ndende sungomba kilat ta nu aganj ndende ta mbolnje nu abo minmba minam kumunj kuga ngina.

¹⁶ Tanjaka nu yaba pasa ande saningina: Aganj ndende sungomba njak tanjo ande nu tuku piro mbolnje nyamaganj sungomba mayok kinaig le

¹⁷ nu kanjerkina sulumba sakina: Nyamaganj te ndanjanda mbapatinungit. Patinu tuku wande njakmba buk ligig ngina.

¹⁸ Nu tanjamba wamdus tumba sakina: Kile ye iduset. Nyamaganj patinu tuku wande sambrininmba ye kitek sugokanu patika nyamaganj aganj ndende njakmba ta sinanngje patikamngit.

¹⁹ Tanjawi sulumba ye wamdus bulok minmba yar gudommmba aganj ndende ta mbolnje minamngit. Ye mabte mayemba kuapi kikonju kule mayenu nyumba gare njak minamngit nga idusna.

²⁰ Nu tanjamba idusmba minna le Kuate nu tanjo ta sana: Ne ngin ngan tanjo ndo. Furir te mbolnje ne kumamngat. Ne aganj ndende patikina ta imanje kulatka nyumba minamngat ngina.

²¹ Kile Yesus nu saningina: Ande nu aganj ndende gudommmba kilmba Kuate am mbolnje denkanu minit ta nu nginngan tanjo ndo ngina.

*Kuate nu sine idussingit
(Mateus 6.25-34)*

²² Kile Yesus nu nuje dubinaig mbal saningina: Ye wam ande idusmba tane satinngamngit. Tane tanjine ngarosu turam

tuku nyamaganj tawi kilam tuku wamdus piti ser ndawap.

²³ Ngarosu sanjri tinjam tuku nyamaganj ndo kuga. Nu maye minam tuku tawi ndo kuga.

²⁴ Tane sar umanj kanjerkap. Nane nyamaganj nguka alonu kile ndakade. Nane guba ait mbolnje nyamaganj nyam tuku pati ndakade. Kuatenje nane nyamaganj ningit. Ata. Nu am mbolnje tane sar umanj lininganu minig.

²⁵ Ande nu tane ngamuknje wamdus piti sunjo tumba manjau tambu nu nuje abo minam tuku ait tuturam kumunj kuga.

²⁶ Wam naj ta tane kam kumunj kuga. Ndanam tane wam sugo tuku pitingig.

²⁷ Tane anja bot prode ta kanjerkap. Nane tawi wakeikam tuku piro ndakade. Ye tane satinngamngit. O buk gabat sunjo Solomon nu mindepiye maditaku silikina ta anja bot tuku mindepiye li ndaningina.

²⁸ Anja ta ki ndindo ndo minig. Mafete le fulka kilmba pa mbol pankade. Anja najai pa mbolnje pankade ta mata Kuate nu mindepiyenngit. Nu sinja tane tawi kile-tinngamngat. Tane Kuate nu kumunj kuga nga idusde e?

²⁹ Tane nyamaganj kule nyam tuku wamdus piti ser ndawap.

³⁰ Kuate dubi ndade mbal aganj kame ta kilam tuku wamdus sulude. Tane aganj kame ta kugatok ta tane minam kumunj kuga ta tanjine Mam nu kila.

³¹ Tane Kuate tuku gageu nu tuku minje kumnemnje minam tuku wamdus sanjrinu palpe le Kuate nu ngarosu mine mayewam tuku aganj ndende kumumbi tinngamngat.

³² Tane Kuate tuku sipsip tananj tanjine mironj ngarosu kulatkam kumunj kuga ta tane ta tuku kuru kuru ndakap. Tanjine Mam nu kulatkate ma tane tinjam tuku wamdus sunjo njak minit.

³³ Tane tanjine aganj ndende piyaninmba ndametinj kilmba sanzal mbal ninngap. Tane piya kise najo ndanngate ta tairnnga samba mbolok aganj ndende ngisi ndakade ta kilam tuku kuanekap. Ma ta kuayar tanjo pro ndade. Subinje mata aganj najgo sigli ndade tuku.

³⁴ Tanjine aganj ndende magenu ma ndanj mbolnje minig ta tanjine ngamungal mata ma ta mbolnje minig nga saningina.

Piro mbal nanjine gabat tairnnga minam tuku

³⁵⁻³⁶ Kile Yesus nu manj sakina: Tanjo sunjo ande pino tam tuku pagumba nye sunjo ande mbol kina sulumba nuje piro mbal nane nu luka pro malanga katwa le pitik talkam tuku nane tawi tinmba lam bulumba nu tairnnga minwaig nga saningina.

Tane mata nane tanaj tanjine Sunjo prowam tuku kuaneka tairnga minap.

³⁷ Tanjo sunjo nu promba nane abo minwaig le kanjerkuwa ta nu nane gareningamngat. Ye sinja satinjamngit. Nu piro tawi tinmba nane mbain mbolnje minyokuwaig nga nu nyamagan ningamngat.

³⁸ Nu pitik pro ndawa le ka furir ngamu ko mafewam patukuwa le nu promba nane abo minwaig le kanjerkuwa ta nane nu tugumngge gare tamnggaig.

³⁹ Tane wam te idusap. Wande miro tanjo nu kuayar tanjo prowam tuku ait kila kande nu kuayar tanjo pro kuayaram tuku peute kande.

⁴⁰ Tane kuaneka ye tairnga minap. Ye Ndindo Katesek Tanjo tane mata ait gilai minap le prowamngit ngina.

*Piro tanjo mayenu tuku yaba pasa
(Mateus 24.45-51)*

⁴¹ Kile Petrus ndek nu kusnana: Sunjo, ne yaba pasa sakate ta sinenje ndo rironj pasa isam tuku e ko nane afu turmba e ngina le

⁴² Sunjo nu sana: Tanjo ande wamduis kuyar mayenu njak piro mayete ta nuje gabat sunjonje nu tumba nuje piro mbal kulatka minwa le ait kumunguwa le nyamagan walmba ningam tuku nu pilit.

⁴³ Tanjo ta nuje piro kumba minwa le nuje gabat luka promba nu kanjerwa le nu gare njak minamngat.

⁴⁴ Ye sinja satinjamngit. Nuje gabat nu nuje aganj ndende njakmba kulatkam tuku nu tumba palmbimngat.

⁴⁵ Ko nu idusmba yiye gabat dalkate ya nga nu ndek piro tanjo pino afu pani farmba nyamagan kule kamenu nyumba nginjganka

⁴⁶ nu nuje gabat luka prowam tuku ait idus ndamba gilai minwa le nu prowamngat. Nu promba nu piti sunjo tumba pitaiwa le nu ma njayo mbol kumba kukul pisude mbal ndonj minamngat.

⁴⁷ Piro tanjo ande nuje gabat tuku pasa ise mayemba piro ta ke ndakate ta nuje gabat nu tumba sunjomba paninjate.

⁴⁸ Piro tanjo inum nuje gabat tuku pasa ise maye ndamba wam ande mbar te ta nu fudinmba paninjate. Kuate nu tanjo ande wam sunjo tuwit sulumba nu tugumngge manj alonu sunjo kilam tuku iduste. Nu tanjo ande wam sunjo ande wai mbolnje pilit sulumba nu tugumngge lafunu lato kilam iduste ngina.

*Tanjo Yesus mbolnje purkade
(Mateus 10.34-36)*

⁴⁹ Yesus manj lato sakina: Ye tanjo ngamuknje pa dikngam prowen. Pa ta kile bulunguwa nga ye wamduis sunjo njak minet.

⁵⁰ Ye rar sunjo tumba kule tanaj silikamngit. Ye rar ta suluwi sulumba ndo ngamunggal bulkamngat.

⁵¹ Ye ngamunggal ulendi manjau kilke mbol mbal ngamuknje palmbim tuku prowen nga idus ndawap. Ye tane satinjamngit. Ye tane tetkam tuku prowen.

⁵² Kile wande tuma mbal wai inum sulumba nane ye tuku nga purkamnggaig. Nale ar nane kej ta tuku ngyeu minamnggaig. Nane kej ta nale ar ta tuku ngyeu minamnggaig.

⁵³ Mam nu kinjo nuje ndonj kinjo nu mam nuje ndonj purkamnggaik. Ina nu kulim nuje ndonj kulim nu ina nuje ndonj purkamnggaik. Pino nu rugan nuje ndonj rugan nu pino ta ndonj purkamnggaik ngina.

*Aganj kanjerka kila palmbim tuku
(Mateus 16.2-3)*

⁵⁴ Kile Yesus nu manjur sunjo ta sanjngina: Fando sinje gau pilit le tane pitik ndo kila pilmba sakade: O sawe piyamngat ngade le sinja sawe piyit.

⁵⁵ Bubrengge gau njakmba gagulte le tane kila pilmba sakade: O ki prowamngat ngade le sinja ki prote.

⁵⁶ Tane yabri tanjo. Tane kilke samba mbolnje aganj mayok kinig ta burkam kumun. Ndanjam ait te mbolnje wam kame kilimok mayok kinig ta tane burka kila palmbim kumu nj kuga. Ndanjam tane wamduis tinreknumbi manjau pile ndanngade?

⁵⁷ Ande nu ne tumba pasa pilewanu tanjo tugum tumba kambim bafute ta tale kumba ndinngge gubra ta nu ndonj te-tiwe tumap.

⁵⁸ Ne tanja ndawa ta nu ne didika tumba pasa pilewanu tanjo wai mbol pilwa le nuje ne tumba kame tanjo tuwa le nuje ne mulinj tumba wandeknje palmbimngat.

⁵⁹ Ye tane satinjamngit. Ne nane mbar tuku piya sunjo ta kumumba fudinndo lafu sulu ndawa ta ne muli wande sinamngge prowe nda ngina.

13

Ne mbil ndaka ngisinungat

¹ Ait ta mbolnje nane afunje pro Galilea mbal afu tuku Yesus wam kubeu tumba sanaig: Nane aganjmor bale farmba Kuate atrauka minnaig le Pilatus nu afu sanjngina le nane ka bale farninginaig le ndare ta aganjmor ndare tur liskina nginaig.

² Tanjakinig le nu ndek sanjngina: Nane Galilea mbal afu linjmba une sunjo kinaig ta tuku nane kume njayonu ta tinaig nga idus ndawap.

³ Tane ngamunggal biye mbil ndawap ta tane mata kume njayonu tanjamba tamnggaig.

⁴ O buk Siloamngge wande kuen ande njurka ndekina sulumba Yerusalem tanjo 18 bale farna. Tanjo kame ta Yerusalem

mbal afu lininjamba une sunjo kinaig ta tuku nane kume njayonu ta tinaig nga idus ndawap.

⁵ Tane ngamung'al biye mbil ndawap ta tane mata tanjamba kume njayonu tamng'gaig nga saning'gina.

Ail alo kugatok tuku yaba pasa

⁶ Yesus nu yaba pasa ande sakina: Tanjo ande nuje piro mbolnje fik tinju ngukina le promba tinjina. Nu pro fik alonu sotina kande kuga le

⁷ nu nuje piro tanjo sana: Ai te. Fik ail te yar kenjamba alonu sotet ta kuga. Ne pikmba buknga. Nu kilke njair ake nyate ta njayo njgina.

⁸ Tanjakina le tanjo ta ndek nu sana: Sunjo, yar te mbolnje ndo mapewa le ye tugunu tugumnje kilke pikmba aganjmor sumbi nguke tumi.

⁹ Yar ande si alowa ndeta minwa. Alo ndawa ndeta pikmba buknga njgina.

Yesus nu pino ande wakeina

¹⁰ Kusem ait ande mbolnje Yesus nu kusem wande ande sinamnje pasa tumnjamba minna.

¹¹ Tanje pino ande guwa njayonu nu mbol kina le yar 18 guaze njak minna. Nu tuku muskil isu banjngina le posok minna.

¹² Kile Yesus nu kanjermba nu wika sana: Pino, ye ne tuku guaze pitaiwet njgina.

¹³ Tanjakina sulumba nu ka waimbi kirena le nu pitik ndo tinja muskil te-timba mayeka gare-gareka Kuate tuku nyu tedungina.

¹⁴ Kusem kulatkate gabat ta Yesus nu kusem ait mbolnje guaze wakeina tukunu nu kanjermba palsejna le nu nane saning'gina: Ki ait 6 pironu tuku. Mara ta mbolnje prowap le nu tane wakeikuwa. Kusem ait mbolnje pro ndawap njgina.

¹⁵ Tanjakina le Sunjo nu sana: Tane yabri tanjo ndo. Kusem ait mbolnje tane mata tanjine aganjmor tuku wande sinam kumba ka muli kuklininjamba kule ningam tuku kilmba kinig tae.

¹⁶ Pino te Abraham tuku tugu. Satannje njayo silina le yar 18 buk kinaig. Ye kusem ait mbolnje muskil te-tiwe tuwit ta wam njayowit e njgina.

¹⁷ Tanjaka saning'gina le nuje ngueu mbal kiko sunjo tinaig le tanjo pino nu manjau magenu sanjgrinu ke likate nga gare sunjo tinaig.

Mastet tinju le yis tuku yaba pasa

(Mateus 13.31-33; Markus 4.30-32)

¹⁸ Kile Yesus nu nane saning'gina: Kuate nu nuje gageu tugeka sunjokate wam ta aganj te suk.

¹⁹ Mastet tinju tanjo andenje tumba nuje piro mbolnje ngukina tanjan. Nu promba ail

suk tinjina le sar umanj afu pro ail ta wainu mbolnje te patikinaig njgina.

²⁰ Nu pasa tuturmba manj saning'gina: Ku-ate tuku gageu tanjo ngamuknje minig wam ta aganj te suk.

²¹ Yis pino andenje tumba plaua sinamnje pilna tanjan. Yis ta plaua njakmba ulmba silina njgina.

Malanja fudinjo tuku yaba pasa

(Mateus 7.13-14; 7.21-23)

²² Kile Yesus nu Yerusalem kambim nga tumbran sugo fonjon ta njakmba mbolnje pasa kuklimba tumnjamba kina le

²³ tanjo ande pro nu kusnana: Tum Tanjo, Kuatenje tanjo pino ndui ndui ndo kilmba muskil kile-tidingamngat e njgina le

²⁴ nu ndek nane njakmba saning'gina: Tane malanja fudinjo sinam kambim tuku sanjri tinja minap. Ye tane satinjamngit. Nane gudommba malanga ta sinam kambim tuku tagowamng'gaig ta nane kumunj kuga.

²⁵ Wande miro tanjo nu tinja malanja suwa le tane kilimnje tinja malanja katkatmba sawamng'gaig: Sunjo, ne malanja talke sinja nga sawamng'gaig le nu tane satinjamngat: Ye tane gilai. Tane anikok mbal ngamngat.

²⁶ Tanjawa le tane ndek nu sawamng'gaig: A ... ne sine kila. Sine ne ndonj tuma isukusgerj tuku. Ne sine tuku tumbran sinamnje pasa kuklimba tumsinjina nga sawamng'gaig le

²⁷ nu tane satinjamngat: Ye sinja tane tuku tumbran gilai. Tane wam njaignu ke likade mbal ye kusreyumba kua ka kape ngamngat.

²⁸ Ait ta mbolnje Abraham Isak Yakob tuan tanjo njakmba ndonj Kuate kulatkate ma mbolnje minwaig le tane kanjerkamng'gaig. Kanjerkap ta tane peutinguwa le kilimnje maketin tiknga malmbi sunjomba minamng'gaig.

²⁹ Kilke tugu njakmba mbolnje kasomok mbal gudommba pro nuje gageu minam tuku Kuate kulatkate ma sinam kumba ka isukusmba minamng'gaig.

³⁰ Ata. Afu kile ngumnemnje minig ta nane tumailam kanjgaig. Afu kile tumailamnje minig ta nane ngumnem kanjgaig nga saning'gina.

Yesus nu Yerusalem tuku sina sunjona

(Mateus 23.37-39)

³¹ Ait ta mbolnje ndo Farisi tanjo afu pro Yesus sanaig: Ne ma te kusremba kua kaye. Herodus nu ne balenam sakate njginaig le

³² nu ndek saning'gina: Tane kumba kurauf ta sawap. Ye kite indole guwa njaignu pitaika guaze mbal wakeika mini sulumba aspile yije piro suluwamngit.

³³ Nu tenje ye baleyam sakate e? Nu tenje baleye nda. Ye kite indole aspile ndin dubimba piroka Yerusalem kanjit. Yerusalem

mbalnge ye baleyamngai. Nanenge Kuate tuku tuan tanjo kame bale farnaig tuku.

³⁴ O Yerusalem, Kuate nu o buk tuan tanjo kame kukulningina le nenge nane kilmba bale farka afu ndamembi bale farningina. Teg inonu fat kilmba tawo sirite tanaj ye tane kilmba tawo siriwam bafuwet le tane ye ram kua kinig.

³⁵ Tane isap. Kile Kuate nu tane ngamuknge mine ndakate. Ye tane satingamngit. Tane ye nda kangeryap sulumba man kangeryumba ndek sakamngai: Ne Sunjo tuku nyu mbolnge prote. Sunjonge ne nyaro tinwa nga sakamngai ngina.

14

Yesus nu tanjo ngaro fulil njak wakeina

¹ Kusem ait ande mbolnge Yesus nu kumba Farisi gabat tanjo ande tuku wande mbolnge isukusam kina le nane afu nu buro-buromba minnaig.

² Minnaig le tanjo ande ngaro fulil njak Yesus tumailam tanje tinjina le

³ nu ndek Farisi le kusem pasa biteknganu mbal kusnaningina: Sine sinjine tukul dubimba kusem ait mbolnge guaze mbal wakeikam kumuŋ e nga kusnaningina.

⁴ Kusnaningina ta nane minje tukulmba minnaig le nu ngaro fulil njak tanjo ta tumba wakeina sulumba nu kukulna le kina.

⁵ Tanjana le Yesus nu nane kusnaningina: Kusem ait mbolnge tanjine kinjo ande ko aganjor ande baringa kule burok sinam kinit le nu pitik tam tuku piro ndakade e ngina le

⁶ nane nu tuku minje lafuwam fugunaig.

Tanjo nu nuje nyu te-ibenja

⁷ Farisi gabat nane wikina le isukusam pronaig mbal nane kumba mbili tumailamnge madininjmba minyokinaig le Yesus nu manau ta kanjermba nane saninjina:

⁸ Tanjo ande pino tam tuku pagumba nyam tuku ne wikuwa kande ne kumba ka isukusam tuku mbili tumailamnge minyo ndaka. Pagu miro tanjo nu tanjo inum ne tuku nyu lite ta nu turmba wikuwa le prowikat.

⁹ Tanjawa ta pagu miro tanjo nu pro sanamngat: Ne tinja mbili te kusrewa le tanjo te minyokuwa nga sanuwa le ne tinja kiko sunjo tumba kumba ngumnemnge minyokamngat.

¹⁰ Tanjo ande pagumba nye ta tuku ne wikuwa kande ne kumba ka isukusam tuku mbili ngumnemnge minyoka. Ne tanjawa ta nu ne sanamngat: Tira, ne tinja mbumba mbili tumailam tenge minyoka nga sanuwa le nane isukusig am mbolnge ne nyu sunjo mayok kanjat.

¹¹ Ande nu nuje nyu payamkuwa ta Kuatenje nu tuku nyu te-ibenjamngat. Ande nu nuje nyu yabukuwa ta Kuatenje nu tuku nyu te-mayokamngat ngina.

¹² Kile Yesus nu pagu miro tanjo sana: Ne pagumba nye sunjo pilmba kande nanje gulab kame, tira kat nanje, nanje tugu ndindo, nanje tumbran tuma aganj ndende njak nane wi ndaka. Ne tanjawa ta nane ne tuku nyamagan kumumba lafuwamngai.

¹³ Afu sanzalnu afu kupe wai isu kigikagonganu afu kupe njaigonu afu am tukulok ne nane wika isukusneningina.

¹⁴ Nane ne tuku nyamagan lafuwam kumuŋ kuga tukunu ne gare sunjo tamngat. Ngumnemnge ait sunjo mbolnge mbal tinjeknu tinjuaig le ne lafu mayenu tamngat ngina.

Pagumba nye sunjo tuku yaba pasa (Mateus 22.1-10)

¹⁵ Tanjo inum nu nane ndon isukusmba minna ta nu pasa ta ismba nu sana: Tanjo ande Kuate kulatkate ma sinam tanje isukusmba minwa sulumba nu gare sunjo tamngat ngina le

¹⁶ Yesus nu ndek yaba pasa ande sana: Tanjo ande pagumba nye sunjo palmbim saka nane gudomma tuku pasa patike likina.

¹⁷ Pagumba nye ait kumuŋgina le nuje piro tanjo kukulna le kumba ka buk saninjina mbal ta tugum kina ka saninjina: Tane prowap. Nu buk kuanekat ngina kande

¹⁸ nane njakmba pasa ta ismba mbulmba nanjine piro kise kise tuku sakinaig.

Ande nu sakina: Mata, ye kambim tuku ta kilke kitek piyawit ta kile kanjeram kanjit. Ne ka tanjamba sawa ngina.

¹⁹ Ande nu sana: Mata, ye pironu tuku makau 10 piyawen ta piro tagonjngam kanjit. Ne ka tanjamba sawa ngina.

²⁰ Ande nu mata tejenmba sakina: Ye ailfu ndo pino kitek ten tukunu ye kambim kumuŋ kuga ngina.

²¹ Kile piro tanjo nu luka nuje gabat kila sana le nu gubra sunjo tumba sana: Pitik tumbran sunjo mbol si kumba ndin sugo fonfon dubika kumba afu sanzalnu afu kupe wai isu kigikagonganu afu am tukulok afu kupe njaigonu ta njakmba kilmba prowa ngina.

²² Piro tanjo nu tanjana sulumba nu man luka pro tanjo sunjo sana: Sunjo, ne pasa sakat ta ye buk tanjawit ta minyokam tuku mbili kumu ndanngat ngina.

²³ Tanjakina le tanjo sunjo nu ndek sana: Ne tumbran sunjo kilim si kumba ndin sugo fonfon dubika kumba ne sanjri tinja nane njakmba saningina le wande te lignewaig.

²⁴ Ye ne sanamngit. Ye ambonnga saninggen mbal nane sinjka ye tuku nyamagan nye nda ngina.

Tango wamdus te-mayewa sulumba Yesus dubiwa

(Mateus 10.37-39)

²⁵ Nane kuasmbi gudommmba Yesus dubimba kinaig le nu mbilka nane saningina:

²⁶ Ande nu ye ndon kuram idusmba kande nu ye tuku sungomba kume purwa sulumba mam nuje, ina nuje, piyo nuje, kinjo kat nuje, tira kat nuje, kulim kat nuje, nuje ngarosu turmba tuku sungomba kume pur ndawa. Manau ta mbolnge ndo nu ye dubiyanu tango minam kumunj.

²⁷ Ande nu ye tuku nga idusmba nu nuje mironj nuje ail kazrai kuramba ye dubi ndayate ta nu ye dubiyanu tango minam kumunj kuga.

²⁸ Tane tuku ande wande sungokanu palm-bim nga ambonnga nuje ndametinj burkate. Ye wande ta suluwam kumunj e ko kumunj kuga nga iduste.

²⁹ Nu tanja ndamba pitik ndo makek kilmba pro sigrika wande te-timba nu ndametinj denkuwa ta wande ta suluwe nda. Tanjawa le nane afunge kanjgermba nu talamba nzumilmba sakamngig:

³⁰ A ... tango wande sunjo pile sulute tuku tango nga talawamngig.

³¹ Ko kilke gabat sunjo ande kilke gabat ande ndonj kame buwam nga nu ambonnga wamdus te-mayete. Nu tuku kame tango 10,000 njak ande tuku kame tango 20,000 njak kile-iberkam kumunj e ko kumunj kuga nga iduste.

³² Sine kumunj kuga nguwa ta nguwa tango ma maskenngi minit le nu pitik pasa pilit le nu ndonj pasa katmba wamdus tumade.

³³ Ta tuku ande tane ngamuknge nu nuje aganj ndende njakmba tuku wamdus sunjo kusrewa sulumba ndo ye dubiyanu tango minam kumunj.

³⁴ Sol nu aganj mayenu ta kaglinu kugawa le sine ame aganjmbi manj wakeibe le kaglinu mayok kambim kumunj.

³⁵ Nu ake minit. Kilke njair kitek wakeiwam kumunj kuga. Aganjmor sumbi tur mbilam mata kumunj kuga. Nane ake kutumba pankade. Tane kilba njak ndeta pasa ta isap nga saningina.

15

Sipsip le ndametinj ngisikina tuku yaba pasa

(Mateus 18.12-14)

¹ Takis kilanu mbal wam njagonu ke likanu tango afu ndonj mara mara Yesus tugumngi pasa isam tuku pro manjurka minanu.

² Tanjamba minnaig le Farisi kusem pasa biteknanganu mbal ndonj nane Yesus tuku gubra pasa sakinaig: A ... tango si nu wam njagonu kade mbal kaiyeninjmba nane ndonj isukusig tuku nga saka minnaig.

³ Tanjamba minnaig le nu ndek yaba pasa ande saningina:

⁴ Ande tane ngamuknge sipsip 100 njak ndindo inum ngisikate le nu tanjaig nda ngate. Nu 99 ta ma ngamu tanje kusreka nu kumba ande ngisikate ta sota ma ma te-silika tate.

⁵ Tate sulumba gare-gareka sipsip tumba kailmane mbolnge pilmba ka

⁶ tumbraingge nuje tumbraing tuma nuje gulab kame kile-manjurka saningit: Ai te. Yije sipsip ngisikina ta te-silikit sulumba tane ye njak gare-garekap ngate.

⁷ Ye tane satimgamngit. Manau ndui tananj tango 99 ngamunggal biye mbilam tuku wam ande ke ndaka tinjeknu minig ta samba mbol mbal nane tuku fudinjmba gare tade. Tango njayonu ande ngamunggal biye mbilte ta nane nu tuku gare sunjo tade.

⁸ Ko pino ande ndametinj 10 njak ndindo inum ngisikate le nu tanjaig nda ngate. Nu lam bulumba kumbri tumba wande gurenjmba sota ma ma te-silika tate.

⁹ Tumba nuje tumbraing tuma gulab kame kile-manjurka saningit: Ai te. Yije ndametinj ngisikina ta te-silika gare sunjo tet ngate.

¹⁰ Ye tane satimgamngit. Manau ndui tananj tango njayonu ande ngamunggal biye mbilte le Kuate tuku enjel kame nane nu tuku gare sunjo tade ngina.

Kinjo ande ngisikina tuku yaba pasa

¹¹ Yesus nu manj pasa inum sakina: Tango ande nu kinjo armba njak.

¹² Maib nujenge mam nuje sana: Mam, ne nane aganj ndende paplamba ye tuku patikina ta ye kilamngit ngina. Tanjakina le mam nuje aganj ndende njakmba paplana ta kilmba nale walmba nikina.

¹³ Tanjana le kile kinjo fudinj ta nuje aganj ndende njakmba piyaninjmba ndametinj kilmba tinja kilke masken ande kina ka tanje minmba nuje maim maim manjaumbi ake sinanj ndametinj kusreka minna.

¹⁴ Tanjamba minna ma ma ndametinj kuganaig le ma ta mbolnge guba sunjo prona le nu aganj njakmba denkina.

¹⁵ Tanjamba nu ma takok tango ande tugum kumba sarsarna le kukulna le nu tuku mbo kulatka minna.

¹⁶ Nu funjul burso nzim ka mbo aganj nyinaig ta nyam tuku wamdus sunjo njak minna ta andenje nu aganj inum nda tuna.

¹⁷ Tanjamba minna ma ma wamdus puluna le nu ndek wamdusmbi sakina: Yije mam tuku piro tango nane nyamagan gudommmba nyumba batenju mata patikade. Tenje guba nu ye baleyam bafute.

¹⁸ Ye tɪŋga luka ka mam sawamŋgit: O mam, ye Kuate am mbolŋge ne am mbolŋge mbar suŋgo ken.

¹⁹ Ye mayenu kuga. Ye ne tuku kiŋo minam kumuŋ kuga. Ye ne tuku piro tanjo ndo minamŋgit ŋga sawamŋgit ŋgina.

²⁰ Tanjamba idusmba nu tɪŋga mam nuŋe sota kambim tuku kina. Nu kumba ka ndin maskenŋge ilmba minna le mam nuŋe nu kaŋgermba sina suŋgona le nu pinderka kumba kiŋo nuŋe bagailmba mumuna.

²¹ Tanjana le kiŋo ta ndek mam nuŋe sana: O mam, ye Kuate am mbolŋge ne am mbolŋge mbar suŋgo ken. Ye tanjo mayenu kuga. Ye ne tuku kiŋo minam kumuŋ kuga ŋgina kande

²² mam nuŋe piro mbal wika saninŋgina: Tane pitik kumba tawi mayenu ande tumba ilmba siluk tape. Wai tok yubi mayenu pile tumba kupe ŋgaro kilmba pro siluk tape.

²³ Makau fat kuya ŋak ta balemba tumba kuapi kikonu wakeiwap. Sine nu ndon tuama isukusmba gare-garekuba.

²⁴ Yiŋe kiŋo te kumanu tanaj man abongat. Nu ŋgisikanu tanaj mayok ket ŋgina. Tanjakina sulumba nane nu ndon gare-gareka minnaig.

²⁵ Tanjamba minna le kiŋo mulum piro mbolŋge promba tumbran makembinge nane kupesmba mune wikarau minnaig le isna.

²⁶ Isna sulumba nu piro tanjo ande wika kusnana: Tane ame manau suŋgokanu kade ŋgina le nu lafumba sana:

²⁷ Maib naje luka prawat le mam naje nu ŋgisi ndakina nga gare-gareka makau fat kuya ŋak ta balemba kuapikat ŋgina.

²⁸ Tanjamba sana le nu ismba gubrana le wandek kine ndakina.

Tanja le mam nuŋe nu mayok ka nu sinam kuwa nga sarsarna le

²⁹ kiŋo nu mam nuŋe sana: Ye yar gudommba ne tuku minje kumnemŋge piroka ne tuku pasa ande luka ndawet. Ne meme fat ande sate le ye yiŋe gulab kame ndon pagumba nyumba gare-gareka mine ndaket.

³⁰ Ne kiŋo naje ta naje ndametinj tuna le une pino mbolŋge panke suluna ta ne nu tuku nga makau fat kuya ŋak balewat ŋgina.

³¹ Tanjakina le mam nuŋe ndek nu sana: O kiŋo, ne ye ndon mara mindek minit. Ye tuku aganj ndende te ne tuku.

³² Maib naje nu kumanu tanaj man abongat. Nu ŋgisikanu tanaj mayok ket. Ta tuku sine ake minbe ta mayenu kuga. Sine nu tuku nga gare-garekuba ŋgina.

¹ Yesus nu nuŋe dubinaig mbal saninŋgina: Maror tango ande nu tanjo ande madina le nu tuku aganj ndende kulatkina. Tanjamba minna le nane afuŋge pro tanjo suŋgo ta sanaig: Nu aganj ndende kumumbi kulat ndakate le ŋgisikade ŋginaig le

² nu pasa ta ismba tanjo ta wikina le ilna le nu kusnana: Ne ndante le ye pasa iset. Ne piro ta man biye nda. Ne ka nane aganj ndende piyade le kuyarte waje ta tumba prowa le kaŋgeri ŋgina.

³ Tanjaka sana le aganj ndende kulat tanjo nu idusna: Yiŋe gabat nuŋe piro te mbolŋge pitaiyuwa le ye ndanji. Ye tag tumba sanjri tɪŋga kilke pikam kumuŋ kuga. Ye afu tugumŋge ndametinj yabanji ta kikoyikat ŋga idusna.

⁴ Nu tanjamba idusmba minna ma ma kile nu sakina: Ese. Kile ye iduset. Yiŋe gabatŋge pitaiyuwa le ye nane afu tuku wandekŋge mine mayewam tuku kile wam ande kamŋgit ŋgina.

⁵ Tanjamba idusmba nu nuŋe gabat tuku aganj ndende kile-likinaig mbal ta ŋakmba wike likina le pronaiŋ. Pronaiŋ le nu ndek ande kusnana: Yiŋe gabat tuku aganj ndende ne tugumŋge lafunu giganmba minig ŋgina le

⁶ nu ndek sana: Ye gurenj dram 100 man lafuwam tuku minig ŋgina. Tanjakina le nu tanjo ta sana: Pitik naje kuyaranu waje ta tumba dram 50 kusreka 50 ndo kuyara ŋgina.

⁷ Kile nu man tanjo ande kusnana: Ne tugumŋge lafunu giganmba minig ŋgina le nu ndek sana: Ye wit bek 100 lafuwam tuku minig ŋgina. Tanjakina le nu tanjo ta sana: Naje kuyaranu waje ta tumba wit bek 20 kusreka 80 ndo kuyara ŋgina.

⁸ Nuŋe gabat nu manau ta ismba nuŋe kulat tanjo ŋayonu nu wamdus kuennu nga nu tuku nyu saka minna.

Tane isap. Kilke te tuku manau dubide mbal nane wamdus kuennu ŋak minmba muŋgu turkade sulumba tane bulu mbolŋge minig mbal litingig.

⁹ Ye tane satinŋamŋgit. Tane mata kilke mbolok ndametinjmbi tanjine kuasmbe afu turka gulab magenu patikap. Tane tanjawap ta ngumnennga ndametinj ta kugawaig le minmba minam tuku wande tamjgaig.

¹⁰ Tanjo ande nu aganj fudinjo tumba kulat mayete ta nu aganj suŋgokanu mata kulat mayewam kumuŋ. Ande nu aganj fudinjo tumba kulat maye ndate ta nu aganj suŋgokanu mata tumba kulat mayewam kumuŋ kuga.

¹¹ Ne kilke te mbolok aganj tamba ne piro mayewam fugute ta ne samba mbolok aganj kateseknu tamba mata pirokam kumuŋ kuga.

16

Piro tanjo nu wamdus kuen ŋayo ŋak

¹² Ne ande tuku agar ndende kilmba kulat mayewam fugate ta nanje agar ndende kulat mayewam mata kumuŋ kuga.

¹³ Tanjo ande nu gabat armba tugumuŋge nu pironu kumuŋ kuga. Nu ande ngamuŋgal tumba ande idus ndate. Nu ande tuku nyu te-mayokmba ande tuku nyu te-mayok ndate. Tanjamba ndo ne ndametij kilam tuku ndo iduste ta ne Kuate wamduŋ tam-bim kumuŋ kuga nga saningina.

Yesus nu wam pagu pasa afu saningina (Mateus 5.31-32; 11.12-13; 19.9; Markus 10.11-12)

¹⁴ Farisi mbal nane ndametij kilam tuku nzali sunjo ŋak minnaŋa tukunu nane Yesus tuku pasa ta ismba piŋgil mer te-tunaig.

¹⁵ Tanjanaig le nu ndek nane saningina: Tane tanjo am mbolŋge tinjeknu minam tuku piro karenkade ta Kuate nu tane tuku ngamuŋgal kila. Kilke mbolok mbal manjau afu magenu ngade ta Kuate am mbolŋge wam ta njule parak.

¹⁶ Tukul pasa tuan tanjo kame tuku pasa minnaig le ka ka Yohanus prona. Yohanus tuku ait mbolŋge tugu pilmba Kuate nuŋge gageu kulatkate pasa mayenu kuklide le gudommba nu tuku gageu mayok kambim tuku mburerika sanjri tinjgade.

¹⁷ Samba tugu kilke tugu ŋakmba ngisikamŋgaig. Moses tuku tukul pasa fambonu inum fudinjo ngisike nda.

¹⁸ Ande nu piyo nuŋge pitaimba pino kise tate ta nu pino kuayarmba unekate. Tanjo ande nu andeŋge pino pitaite le tate ta nu mata pino kuayarmba unekate ngina.

Maror tanjo le Lasarus tuku pasa

¹⁹ Maror tanjo ande nu mara mindek kumiŋ piyanu o mbolŋge ta tinjmba kuapi kikonju nyumba gare ŋak minanu.

²⁰ Tanjamba minanu le sanzal tanjo ande nyunu Lasarus nu we gudommba ŋak maror tanjo ta tuku wande malanja tugum tanje

²¹ nu maror tanjo isukuswa le nyamagan fambonu ndekuwaig le nyam tuku idusmba minanu. Tanjawanu le aŋeŋge pro we nuŋge ndonga minanu.

²² Nu tanjamba sinamanzerka minna ma ma nu kumna le eŋel kame pro nu tumba kumba ka Abraham tugumuŋge pilnaig le minna.

²³ Tanjamba minna le ma ma maror ta nu mata kumna le ngukinaig. Nu kumanu mbal tuku tumbran kina ka tanje rar sunjo tumba nu maskenŋge mambilna kande Lasarus nu Abraham ndon minna le kanjerkina.

²⁴ Tanjamba kanjerkina sulumba nu wika sana: Mam Abraham, ne ye sinayumba Lasarus kukula le wai tokmbi kule kirembe pro ye tuku minje mbolŋge pilwa le mane

tugu fudinmba tido pilwa. Ye pa te sinamuŋge rar sunjo tet ngina le

²⁵ nu ndek sana: Kinjo, ne isa. Ne abo minna sulumba mine mayenu tina ta buk kugana. Lasarus nu mine sinamanzer tina ta mata buk kugana. Kile nu ngamuŋgal mukuk ŋak minit le ne rar sunjo ŋak minit.

²⁶ Kuatenje ndin tukulna sulumba nguruŋ sinam nzikok sile minek tuku ma ngamuŋge pilna. Ande mbol tekok ne tugum ndekam kumuŋ kuga. Ande iben takok mata mbol te mbambim kumuŋ kuga ngina.

²⁷ Tanjakina le nu marj Abraham sana: Mam, tanjamba ndeta ne Lasarus kukula le nu yiŋe mam tuku wande mbol kuwa sulumba

²⁸ yiŋe maib 5 minig ta rironj pasa ningiwa. Nane mata ma te mbol promba rar sunjo tubekaig ngina le

²⁹ Abraham ndek nu sana: Kuga. Nane Moses tuku pasa tuan tanjo ŋakmba tuku kuyar pasa ŋak minig. Nane pasa ta ismba dubiwaig ngina le

³⁰ nu lafumba sana: O mam Abraham, ta kumuŋ kuga. Tanjo kumanu ande kumba ka nane saningiuwa le nane sinja ngamuŋgal biye mbilamŋgaig ngina le

³¹ nu ndek sana: Nane Moses tuku pasa tuan tanjo kame tuku pasa isam mbulmba minig ta kumanu andenge luka kumba ka saningiuwa ta mata nane son nje nda ngina.

17

Une tuku piti

(Mateus 18.6-7; 18.21-22; Markus 9.42)

¹ Kile Yesus nu nuŋge dubinaig mbal ta saningina: Tanjo pino Kuate ngumnewaig nga tago afu sinja prowamŋgaig. Ima nu tanjamba tanjo tagoningit le nane Kuate ngummede ta tanjo ta ose. Nu pa sunjo tamŋgat.

² Ande nu ye tuku kinjo inum didikate le ye ngumneyate ta tanjo ta ose. Nane didi ndakina le ambonja afunge wit firfiranu ndame sunjo tumba njinfok tur kusmba bukŋginaig le yu buto kina kande maye kande. Nu pa tam tuku mine ndakate kande.

³ Tane rironj mayewap. Nane tira ande mbarwa ndeta nu sawe lika kilba buro tawe. Nu ngamuŋgal biye mbilwa kande nu tuku mbar gilainja.

⁴ Nu ki ait ndindo ne mbolŋge mbar 7 ke lika ta ŋakmba ne tugum promba sanuwa: Tira, ye ne mbolŋge mbarit ta ye kikoyate nga sanuwa kande ne nu tuku mbar ŋakmba gilainja ngina.

Kuate tala ndawam tuku manjau

⁵ Tanjakina le aposel kame nane Sunjo sanaig: Sine Kuate tuku sanjri tomba tinjam tuku sanjri pilesingina nginaig le

⁶ nu lafumba saningina: Tane Kuate tuku sangri tomba tingade manau mastet tinu tananj fudinndo minwa ta tane kumzanj ail nzi samba ne goka ka yu sinam sinje manjinga prowa nga sawap ta nu tanjawanjgat.

⁷ Ande tuku piro tanjo nu kilke pikit tuku ko sipsip kulatkate tuku nu furirte le luka prote ta nuje gabatnje ne kile wandek ka isukusa nga sa ndate.

⁸ Nu tenenmba sate: Ne ye tuku nyamaganj wakeimba kutumba sa le nyi le ne ka isukusa njgate.

⁹ Piro tanjo nuje sunjonje piro sate le kate ta nuje sunjo ne mayewat nga sa ndate.

¹⁰ Tane mata Kuate pasa satinjgit le kade ta sine piro tanjo magenu nga sa ndakap. Nu piro sinjgit ta ndo keg njgap njgina.

Yesus nu tanjo 10 njgirnger njak wakeikina

¹¹ Yesus nu Yerusalem kambim njga Samaria le Galilea ma tugu ta njgamuk njgamuk kina.

¹² Nu tumbranj ande biteknjgina le tanjo 10 njgirnger njak nane kasomnje tinja

¹³ wi kuerjka nu sanaig: Sunjo Yesus, ne sine sinanu turka njginaig le

¹⁴ nu nane kanjerka ndek saningina: Tane kumba tanjine njarosu pris tumnjngap njgina. Tanjakina le nane ka ndinnje njgirnger gagulke sulunaig.

¹⁵ Kile nane tuku ande nuje njgaro mayekina ta kanjgermba luka kumba minje fetka Kuate tuku nyu te-dunjgina.

¹⁶ Nu luka Yesus tuku kupe tugumnje truk ka gare pasa tuna. (Tanjo ta nu Samaritanu).

¹⁷ Tanjana le nu ndek sana: Tanjo 10 magekaig ta nane 9 ta animbi kagig.

¹⁸ Ande Kuate tuku nyu te-dungam tuku luka pro ndawat. Rawe tanjo te ndo prowat njgina sulumba

¹⁹ nu tanjo ta sana: Ne ye tuku sangri tomba tingate tukunu ne mayekat. Ne tinja kaye njgina.

Kuate nu nuje gageu kulatkate tuku pasa (Mateus 24.23-28; 24.37-41)

²⁰⁻²¹ Mara ande Farisi tanjo afu pro Yesus kusnanaig: Ginu mara Kuate nuje gageu kulatkam tuku prowanjngat njginaig le nu nane saningina: Nane afu nu prowat te ko prowat si njga satinge nda. Kuate nuje gageu kulatkam prowa ta tanjine ammbi nu kanjgere nda. Tane isap. Kile tane njgamuknje Kuate nuje gageu kulatka minit njgina.

²²⁻²⁵ Kile Yesus nu nuje dubinaig mbal saningina: Ait te mbolnje minig mbal ye Ndindo Katesek Tanjo pitaiyumba rar sunjgomba samnjgaig. Ait ande prowa le tane ki ait ndindo mbolnje ye Katesek Tanjo nu kanjerbe ko njga idusap ta ye kanjgerye nda. Afunje tane satinjmba nu minit te ko nu minit si nguwaig kande nane dubi ndakap. Teliñ bulu pinderka samba njakmba

kilnjate tanjamba ye Ndindo Katesek Tanjo prowanjngit.

²⁶ Noa tuku ait mbolnje manau ke likinaig tanjamba ndo ye Ndindo Katesek Tanjo prowanj tuku ait mbolnje manau ndui ta ke likamnjgaig.

²⁷ Nane nyamaganj kule nyumba pino piyamba kilmba tanjamba minnaig ma ma Noa nu wanj ponjgina. Wanj ponjgina le ndo kule sunjo promba nane njakmba ma gurenjmba kile-butokina.

²⁸ Lot tuku ait mbolnje nane mata tanjanaig. Nane nyamaganj kule nyumba aganj ndende munjo walka piyaninjmba kilmba aganj tumu njguke lika wande patike lika tanjamba tanjamba minnaig.

²⁹ Lot nu Sodom kusremba kina ait ta mbolnje ndo samba mbolnje pa soñ paknu sawe tananj ndeka nane pasokina le uge sulunaig.

³⁰ Tanjamba ndo ye Ndindo Katesek Tanjo mayok ka le ndo nane ye idus ndayade mbal wamdu puluningamnjgat.

³¹ Ait sunjo ta mbolnje tanjo wande kawanjnge minmba kande nu wandeknje aganj ndende afu kilam idus ndamba pitik ndo kua kuwa. Ande piro mbolnje minmba kande luka nuje wande mbol kambim idus ndawa.

³² Tane Lot piyo nuje nu manau kina ta idusap.

³³ Ande nu nuje abo mine mayewam tuku ndin sotate ta nu njgisikamnjgat. Ande nu nuje abo mine mayewam tuku idus ndate ta nuje abo ta njak minamnjgat.

³⁴ Tane isap. Furir ta mbolnje tanjo armba mbainje kinywaik le ye inum tumba inum kusrewamnjgit.

³⁵ Pino armba wit firfirmba minwaik le ye inum tumba inum kusrewamnjgit.

³⁶ Tanjo armba piro ndindo mbolnje minwaik le ye inum tumba inum kusrewamnjgit njgina.

³⁷ Tanjakina le nu dubinaig mbal ndek nu kusnanaig: Sunjo, wam ta aninge tanjamba mayok kanjat njginaig le nu yaba pasambi nane saningina: Aganj ande kumanu menja mundur kinit le wir tanje manjurka minig njgina.

18

Pasa pilewanu tanjo tuku yaba pasa

¹ Yesus nu dubinaig mbal nane kanyum ndamba dirnanja Kuate yabanjam tuku yaba pasa ande tumnjngina sulumba sakina:

² Tumbranj sunjo ande mbolnje pasa pilewanu tanjo ande minna. Nu Kuate kuru kuru ndaka tanjo afu mata idus ndaningina.

³ Tumbranj sunjo ta mbolnje pino kuembol ande minna. Nu mara mara tanjo pilewanu tugum luluka samba minna: Ande nu ye piti pileyate ta ne ye turyumba nu tumba pasa mbolnje pale nga samba minna ta

⁴ tanjo ta nu mbulmba minna ma mara ande nu idusna: Ye Kuate kuru kuru ndaka tanjo mata idus ndaninget ta pino kuembol te nu ye ndagari seryate.

⁵ Ye nu turamngit. Kuga ta nu mara mara luluka minwa le ye sanjri kugawikat nga idusna.

⁶ Sunjo nu wam kube ta saningje denjpurmba ndek saningina: Tane pilewanu tanjo njayonu ta tuku pasa ta idusap.

⁷ Kuate nuje madiningina mbal turningjawa nga ki furir mindek nu wikade ta nu dalke nda.

⁸ Nu pitik ndo lafumba turningit njgina sulumba saningina: Ye Ndindo Katesek Tanjo ait sunjo mbolnje kilke te mbol ndeki sulumba nane Kuate tuku son nga minig e ko kuga ta ye kanjerkamngit njgina.

Farisi tanjo le takis kilanu tanjo tuku yaba pasa

⁹ Tanjo afu nane nanjine mine manjau idusmba sine tinjeknu nga tanjo afu talaninginaig ta Yesus nu katesmba yaba pasa tembi saningina:

¹⁰ Tanjo armba Kuate ndonj pasatam kusem wande sunjo mbol kinaik. Ande Farisi tanjo ande takis kilanu tanjo.

¹¹ Farisi tanjo ta nu nuje wamdusembi Kuate sana: O Kuate, ye tanjo afu ngamuknje ye tuku mine kise. Ye kuayar ndawet tuku. Ye pino kuayar ndawet. Ye tinjeknu ndo minet. Ye takis kilanu tanjo tenjen kuga. Ta tuku ye ne gare pasa sanet.

¹² Kusem mindek tuku piro ait mbolnje ye ait armba ne idusnumba nyamaganj pinka minet. Yije piya njakmba manjor 10 patika ande ne tinet nga Kuate sana.

¹³ Tanjakina le takis kilanu tanjo nu kikonu maskenngje tingja nu tandekam mbulmba nu tawo katmba sakina: O Kuate, ye une tanjo. Ne ye sinanu mapeya njgina.

¹⁴ Ye tane satinjamngit. Takis kilanu tanjo ta Kuate am mbolnje tinjeknu mayok ka luka nuje tumbranj kina le Farisi tanjo ta nu ake luka kina.

Ande nu nuje nyu payamkuwa ta Kuatenje nu tuku nyu te-ibejamngat. Ande nu nuje nyu yabukuwa ta Kuatenje nu tuku nyu te-mayokamngat nga saningina.

Yesus nu kinjo kame nyaro ninjina (Mateus 19.13-15; Markus 10.13-16)

¹⁵ Ina mam afu kinjo kame kilmba Yesusnge wai nane mbol patikuwa nga pronajig le nuje dubinaig mbal tanje nane kanjgerka saningje lika kile-luka minnaig.

¹⁶ Tanjanaig le Yesus nu kinjo kame ta wikina sulumba sakina: Kinjo kame peu ndaningap. Nane ye tugum te prowaig. Kinjo kame nane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig.

¹⁷ Ye sinja satinjamngit. Nane afu kinjo kame tenjen mine ndakuwaig ta nane Kuate kulatkate ma mbol kine nda njgina.

Tanjo ande aganj gudommba njak (Mateus 19.16-30; Markus 10.17-31)

¹⁸ Mara ande kulat tanjo inum Yesus tugum promba kusnana: Tum Tanjo mayenu, ye ndanj sulumba abo tugu tumba minmba minamngit njgina le

¹⁹ nu lafumba sana: Ndanjam ye mayenu sayate. Kuate nu ndo mayenu minit.

²⁰ Kuate tuku tukul kame ta ne kila. Pino kuayar ndawa. Tanjo bale ndawa. Aganj ande kuayar ndawa. Yabri pasambi ande ndale ndaka. Ina mam nanje tuku nyu idusnikmba wakeika njgina.

²¹ Tanjakina le tanjo ta nu sana: Ye buk kinjo ndo minen sulumba tukul njakmba ta dubika kile minet njgina le

²² nu pasa ta ismba nu sana: Wam ndindo ne kumu ndate. Ne ka nanje aganj ndende njakmba piyaninjmba ndametinj kilmba walmba sanzal mbal njinga sulumba ne ye dubiya. Ne tanjawa ta samba mbolnje aganj ndende magenu njak minamngat njgina le

²³ tanjo ta nu pasa ta ismba nu aganj ndende sungomba njak tukunu wamdu piti sunjo tumba maninok minna.

²⁴ Tanjamba minna le Yesus nu kanjgermba sakina: Nane aganj ndende sungomba njak mbal nane Kuate tuku gageu mayok kambim tuku minde bada sunjo.

²⁵ Aganjmor sunjo kamel nu nil burok silinu tuku ta minde bada sunjo kuga. Tanjo nu aganj ndende sungomba njak ta nu Kuate tuku gageu mayok kambim tuku ta sinja minde bada sunjokanu njgina.

²⁶ Tanjakina le nane Yesus tuku pasa isnaig mbal ndek sakinaig: Yoi. Tanjamba ndeta ndanjndanjmba sine afu abo minam tuku ndin te-silikamngig njginaig le

²⁷ nu lafumba sakina: Tanjo nane wam afu ke fugude ta Kuate nu wam ta kam kumunj njgina.

²⁸ Kile Petrus nu Yesus sana: Ai te. Sine sinjine aganj ndende njakmba kusreka ne dubineg njgina le

²⁹ nu ndek nane saningina: Ye sinja satinjamngit. Tanjo ima nu nane afu Kuate tuku gageu prowaig nga piroka nuje wande, piyo nuje, tira kat nuje, ina mam kat nuje, kinjo kat nuje, aganj kame tanjau kusrekate ta

³⁰ nu kilke te mbolnje minmba nu aganj afu kusrekate ta kitek gudommba

kilamngat. Ngumneŋga nu kilke kitek mbolŋge abo tugu ŋak minmba minamngat ŋga saniŋgina.

*Yesus nuŋe kumam tuku sanu keŋna
(Mateus 20.17-19; Markus 10.32-34)*

³¹ Yesus nu nuŋe dubinaig tanŋo 12 ndo kilmba kile-yamokka saniŋgina: Tane isap. Sine mbumba Yerusalem kangig. Ka ambenge tuan tanŋo kamenge ye Ndindo Katesek Tanŋo tuku wam ŋakmba kuyarniŋge likinaig ta kumunŋgamngat.

³² Afu ye tumba kasomok mbal wai mbolŋge pilwaig le nane ye maim maim te-sumba tumail panyumba ŋguspeyumba

³³ ŋgusyawaig sulumba ye baleyamngaiŋ. Ye kumi le ŋgukuwaig le mara keŋnu mbolŋge ye maŋ abonŋa tinunŋit ŋgina.

³⁴ Yesus nu tanjamba sakina ta pasa ta tugunu kuiruk minna le nane katese ndanaig.

*Yesus nu tanŋo am tukulok wakeina
(Mateus 20.29-34; Markus 10.46-52)*

³⁵ Yesus nu kumba ka Yeriko tumbraŋ sunŋo patuna le tanŋo am tukulok ande ndin makembiŋge agar ndende yabaŋka minna.

³⁶ Nu tanjamba minmba nane gudommmba kinaig le nu kupe fudu ismba kusnaniŋgina: i ... Ta ame zigna sunŋo tanjamba ŋgina le

³⁷ nane ndek nu sanaig: Nasaretnu tanŋo Yesus kinit si ŋginaig.

³⁸ Tanjakinaig le nu ndek wi kuerŋka sakina: Yesus, David tuku mbun sunŋo, ne ye sinanu turya ŋgina.

³⁹ Tanjamba wikina le nane afu ambonŋinaig tanŋe nu maninkuwa ŋga sawe likinaig ta nu maŋ lato wika sana: David tuku mbun sunŋo ye sinanu turya ŋgina le

⁴⁰ nu tinŋa nane saniŋgina: Tumba ye tugum te prowap ŋga saniŋgina. Nane tanŋo am tukulok ta tumba nu tugum pronaig le nu kusnana:

⁴¹ Ye ame wam ne mbolŋge ki ŋga ne iduste ŋgina le nu ndek sakina: Sunŋo, ye mambilam tuku sunŋomba iduset ŋgina.

⁴² Tanjakina le Yesus ndek nu sana: Am maraŋga mambila. Ne ye tuku sanŋri tomba tinŋate tukunu ne mayekat ŋgina le

⁴³ nu pitik ndo am maraŋga mambilmmba Kuate tuku nyu te-dunga Yesus dubimba kina. Tanjana le nane ŋakmba wam ta kanŋermmba Kuate tuku nyu te-dunŋinaig.

19

Sakeus tuku wam kube

¹ Kile Yesus nu Yeriko tumbraŋ sunŋo ŋgamu fetka ka kusrewam bafuna.

² Tumbraŋ sunŋo tanŋe tanŋo ande nyunu Sakeus minna. Nu takis kilanu mbal tuku gabat. Nu agar ndende sunŋomba ŋak.

³ Tanŋo ta nu Yesus prona le tanŋo te ima ŋga nu kanŋeram bafuna ta tanŋo pino

sunŋomba minnaig le nu fagnu tukunu Yesus kanŋere fuguna sulumba

⁴ nu ambonŋa pinderka ka Yesus kambim tuku ndin kuermmba ail ande ndin make mbolŋge minna ta ponŋina.

⁵ Ail mbol tanŋe minna le Yesus nu pro ail tugum tanŋe tinŋa ndek tandeka nu wika sana: Sakeus, ne pitik ibeŋ kaye. Kite ye ne tuku wande mbolŋge minamngit ŋgina.

⁶ Tanjakina le nu pitik ndo ibeŋ ka gare sunŋo tumba Yesus tumba nuŋe wande mbol kina le

⁷ nane afu wam ta kanŋermmba gubra tumba Yesus talamba sakinaig: Ndanjam saka nu tanŋo ŋayonu ta tuku wande mbol kumba nu ndoŋ minit ŋginaig.

⁸ Kile Sakeus nu tinŋa Sunŋo sana: Sunŋo, ne isa. Yinŋe agar ndende ŋakmba minig ta paplamba sanzal mbal walmba niŋge likamngit. Ye nane afu tuku ndametin ndui ndui kuayaren ta lafunu bailka bailka tanjamba niŋgamngit ŋgina le

⁹ nu ndek sakina: Ki ait te mbolŋge Kuatenŋe wande te tuku mbal muskil kile-tidiŋge niŋgat. Tanŋo te mata Abraham tuku tugu ande.

¹⁰ Ye Ndindo Katesek Tanŋo ŋgisikanu minig mbal sota muskil kile-tidiŋge niŋgam tuku prowen ŋgina.

*Piro tanŋo 10 ndametin kilnaig
(Mateus 25.14-30)*

¹¹ Nane pasa ta ismba minnaig le Yesus nu Yerusalem patuna le nane afu wamdu mbarmba Kuate nu nuŋe gageu kulatkam tuku ait kile ndo mayok kanŋat ŋga idusnaig. Ta tuku Yesus nu yaba pasa tembi saniŋgina:

¹² Tanŋo ande nyu ŋak nu maŋ lato nyu sunŋo tam tuku gabat inum sota kilke masken kambim tuku sakina. Nu kumba luka pro nuŋe mbal kulatkam idusna.

¹³ Nu kambim ŋga nuŋe piro tanŋo 10 wika ndametin soŋ ndui niŋmba saniŋgina: Tane ndametin tembi piroka minap le ye luka prowamngit ŋga saniŋmba nu kina.

¹⁴ Nuŋe mbal afu nu kasurmmba minnaig ta nu kina le afu kukulniŋginaig le nane ka gabat sunŋo sanaig: Nu sine kulatkam tuku sine nu mbulig ŋginaig.

¹⁵ Tanjamba minnaig ma ma tanŋo ta nu gabat nyu tina sulumba luka nane tugum prona sulumba nu nuŋe piro mbal buk ndametin niŋgina ta nane piroka ndametin giganmba kilnaig ta kila palmbim tuku ŋga nane wike likina.

¹⁶ Tanjana le piro tanŋo ande promba nu sana: Sunŋo, ye ne tuku ndametin soŋ ndindo tamba piroka minen ma ma ndametin soŋ 10 kilen ŋgina.

¹⁷ Tanjakina le nu sana: Ese. Ne piro tanŋo mayenu. Ne piro mayena. Ne ye tuku

agan fudinndo kulat mayena tukunu kile ne tumbraj 10 kulatkamngat ngina.

¹⁸ Kile piro tanjo ande pro nu sana: Sunjo, ye ne tuku ndametinj soj ndindo tamba piroka minen ma ma ndametinj soj 5 kilen ngina le

¹⁹ nu ndek nu sana: Ne tumbraj 5 kulatkamngat ngina.

²⁰ Kile piro tanjo inum pro nu sana: Sunjo, ne tuku ndametinj soj ndindo nane noten. Ye ndametinj ta ngisikikat nga kumijmbi so mayemba pilen.

²¹ Ne wamdus karennu njak ta ye kila. Nane afu pirokade le ne pro alonu ake kilit. Afu tumunu ngukade le ne pro nyamagan ake kilit. Ye ne kuru-kuruka tanjawan ngina.

²² Nu tanjakina le tanjo sunjo nu sana: Ne piro tanjo njayonu. Ne nane pasa tamba ne pasa mbolnje palmbimngit. Ye wamdus karennu njak e? Afu pirokade le ye pro alonu ake kilet nga iduste? Afu tumunu ngukade le nyamagan ake kilet e?

²³ Ye tuku manjau ne kila ta ndanam saka ye tuku ndametinj benj mbolnje pile ndakina. Ne tanjana kande ye pro yije ndametinj lafunu lato kilet kande ngina.

²⁴ Tanjakina sulumba tanjo sunjo nu nane afu saningina: Ndametinj soj ndindo ta yaimba tumba tanjo nu ndametinj soj 10 njak ta tape ngina le

²⁵ nane afu nu kusnanaig: Sunjo, nu ndametinj soj 10 njak ta ndanam nu tambim tuku sakate e nginaig le

²⁶ nu lafumba saningina: Ande nu aganj afu njak minit ta andenje nu manj lato tuwit. Ande nu aganj denkanu minit ta andenje nunje aganj fudinndo ta mata yaite.

²⁷ Ariya. Nane afu ye kumnemnje minam mbulmba ye tuku njeue minig ta kilmba pro ye tuku am mbolnje bale farap ngina. Yesus nu tanjamba yaba pasambi saningina.

Yesus nu gabat sunjo tanjan Jerusalem kina

(Mateus 21.1-11; Markus 11.1-11; Yohanus 12.12-19)

²⁸ Kile Yesus nu tinja mbumba Jerusalem kina.

²⁹ Nu kumba ka tumbraj armba Bet-fasi le Betani Olif tabe patumba ta tugum prona sulumba nunje dubinaig tanjo armba sanikina:

³⁰ Tale tumbraj si kumba biteknja donki fat ande pannaig le tinj minit afu muskilnu mbolnje buk minyo ndakinaig ta tale kanjeramngaik. Kanjermba muli kuklimba tumba ye tugum te prowap.

³¹ Ande tale ndanam muli kukliwik nga kusnatikuwa kande tenjemba sawap. Sunjo nu donki te piro njak nga sawap ngina.

³² Tanjakina le nale kumba ka nu sanikina tanjamba kanjernaik.

³³ Nale donki fat muli kuklimba minnaik le donki miro tanjo nane nale kanjerka kusnanikinaig: Ndanam tale donki fat muli kukliwik nginaig le

³⁴ nale ndek sakinaik: Sunjo nu donki te piro njak nginaik.

³⁵ Nale donki fat tumba Yesus tugum pronaik sulumba kuminj afu kilmba donki muskil mbolnje farninjmba Yesus tumba mbolnje pilnaig le minyokina.

³⁶ Nu donki njak kina le nane nangine tawi kilmba ndinnje farninjinaig.

³⁷ Yesus nu Jerusalem patumba Olif tabe te-tiram bafuna le nunje dubinaig mbal nane tanjo kuasmbi sunjomba ndonj nu buk wam sanjrinu ke likina le kanjerkinaig ta idusninjmba gare-gareka Kuate tuku nyu tunga wikarumba sakinaig:

³⁸ Ese. Nu gabat sunjo. Nu Sunjo tuku nyu mbolnje prote.

Nu Sunjorje nyaro tinwa o.

Ese. Samba mbolnje sine tuku gubra kile kugate.

Sunjo Kuate tuku nyu sunjo mayok kuwa o nginaig. *Mune 118.26*

³⁹ Tanjakinaig le Farisi afu manjur ngamuknje Yesus sanaig: Tum Tanjo, ne dubinade mbal te saninge lika peuninga nginaig le

⁴⁰ nu ndek saningina: Ye tane satinjamngit. Ye nane peuningi ta ndame minig tenje wikarauwamngigaig ngina.

⁴¹ Tanjakina sulumba Yesus nu Jerusalem patuna sulumba kanjermba malmbika sakina:

⁴² Jerusalem tumbraj ose. Ki ait te mbolnje ne ngamunggal mukuk minam tuku wamdus pulunuwa ko. Ne wamdus pulune nda.

⁴³ Ait ande prowa le ne tuku njeue mbal promba ne kornumba te-sinamnamngigaig.

⁴⁴ Nane ne tuku mbal njaigo siglika ne tuku ndame wande sambrininguwaig le ndame ande nu munju sailka mine nda. Kuateenje ne turnam tuku ait buk prote ta ne wamdus pulu ndanate ngina.

Yesus nu Jerusalem kusem wande sunjo wakeina

(Mateus 21.12-17; Markus 11.15-19; Yohanus 2.13-22)

⁴⁵ Yesus nu Jerusalem kusem wande sunjo sinam kumba ka kawan tanje nane afu ndametinj piroka aganj ndende piyaninjmba minnaig ta kanjerka kogronjka pitaikina sulumba

⁴⁶ saningina: Kuyar pasa ande nu tenjemba sakate.

Ye tuku wande ta mbarinyam tuku wande. *Aisaia 56.7*

Tane wande te mbilmba kuayar tanjo tuku wande tanjan pilig. *Yeremia 7.11*

Kuyar pasa nu tanjamba sakate ngina.

⁴⁷ Yesus nu mara mindek kusem wande sunjo sinam tanje tanjo pino pasa tumnimbamba minna le pris gabat kame kusem pasa biteknjanganu mbal nyu njak mbal ta njakmba nu balewam tuku ndin sotinaig ta

⁴⁸ tanjo pino njakmba Yesus tuku pasa isam tuku kilba pilmba minnaig le nane nu balewam tuku ndin kiringinaig.

20

Imanje Yesus kukulna nga nane nu kusnanaig

(Mateus 21.23-27; Markus 11.27-33)

¹ Mara ande Yesus nu kusem wande sunjo sinanje pasa mayenu kuklimba tanjo pino tumnimbamba minna le pris gabat kame kusem pasa biteknjanganu mbal Israel mage mage nane pro nu kusnanaig:

² Imanje kukulnina le ne wam kame te ke likate? Imanje ne sangri tinmba kukulnina. Saka le sine isbe nginaig le

³ nu ndek nane saningina: Ye mata tane wam ande kusnatingi le tane sayap le isl.

⁴ Imanje kule pisne piro Yohanus tuna. Kuateanje e ko tanjonge ngina.

⁵ Tanjakina le nane ka kasomnje nanjine nanjine munju kusnanga sakinaig: Sine ndanjamba sabe. Sine Kuateanje nga sabe ta ndanjam tane Yohanus tuku son nda nginaig ngamngat.

⁶ Ko sine tanjonge ngube ta tanjo pino ndamembi sine bale farsingamngai. Nane njakmba Yohanus nu Kuate tuku tuan tanjo ande ngade nginaig.

⁷ Tanjamba nane ndek Yesus tugum kumba nu tuku pasa lafumba sanaig: Iyo. Kuateanje Yohanus kukulna e ko imanje kukulna ta sine gilai nginaig.

⁸ Tanjakinaig le nu ndek nane saningina: Ariya. Ye mata tanjamba imanje kukulyina le wam kame ke liket te satinge nda ngina.

Piro mbal najgonu tuku yaba pasa

(Mateus 21.33-46; Markus 12.1-12)

⁹ Kile Yesus nu yaba pasa te saningina: Tanjo ande nu grep piro ande nguka piro mbal kilmba patika nu ait kuen njayo minam tuku kilke ande mbol kina.

¹⁰ Ait kumungina le piro ta tuku alonu afu kilam tuku nu tanjo ande kukulna le piro mbal tugum kina. Ka prona le nane nu biye timba paninja pitainaig le nu ake luka kina.

¹¹ Tanjana le piro miro tanjo nu manj tanjo ande kukulna le nane nu mata tumba paninja njayo silimba pitainaig le nu ake luka kina.

¹² Kile nu manj tanjo inum kukulna le nu tumba kat buromba pitainaig.

¹³ Tanjanaig le piro miro tanjo ye ndanjanjamba ki nga idusmba sakina: Ye yinje kinjo tuku kume purmba minet te nu

kukuli le nane nu kanjermba ye tuku kinjo nga nu mapewamngai nga idusna.

¹⁴ Tanjamba nu kinjo nuje kukulna le kina le piro mbal nane nu kanjermba sakinaig: Tanjo ilit si nu mam nuje tuku aganj ndende njakmba kilam tuku nyu njak. Sine nu balebe sulumba piro te singine tube nginaig.

¹⁵ Tanjaka nane nu tumba buknginaig le kilim kina le tanje balenaig.

Tane ndanjamba idusde? Piro miro tanjo mbal ta mbolnje ame wam kamngat nga idusde.

¹⁶ Nu nane bale farnjimbamba piro kulatkam tuku kuasmbi kise patikamngat nga saningina le nane afu pasa ta ismba sakinaig: i ... Nu tanjawe nda nginaig le

¹⁷ nu nane kanjer tidinga saningina: Tane nu tanjawe nda nga sakade ta kuyar pasa ande nu tenjemba sakate.

Ndame sunjo ande wande pilig mbal gisleknu nga te-sinaig ta kile wande ta tuku ndame njakmba nu mbolnje sangri tingade ngate. *Mune 118.22*

¹⁸ Ande nu ndame sunjo ta mbolnje baringa ndekuwa ta nu isu ngurjgurmamba nu kumamngat. Ko ndame sunjo ta tanjo ande mbolnje ndekuwa ta nu du firfiramngat nga saningina.

¹⁹ Kusem pasa biteknjanganu mbal pris gabat kame nane yaba pasa ta ismba nu nane tuku sakina ta kila pilmba nu biye tiwam tuku ta nane tanjo pino tuku kuru-kurukinaig.

Takis pankam tuku nane Yesus kusnanaig

(Mateus 22.15-22; Markus 12.13-17)

²⁰ Gabat kame nane Yesus kulatka minmba nane yabri tanjo afu tanjo kateseknu sakuwaig nga kukulninginaig le Yesus tugum pronaig. Nu pasa ande mbarwa le nu tumba gafman wai mbolnje palmbim idusnanaig.

²¹ Tanjo kame ta pro nu sanaig: Tum Tanjo, ne tugusemba ndo pasata sine wam pagusingit. Ne tanjo tuku nyu pile ndaninjimbamba tanjo njakmba Kuate tuku manjau dubikam tuku tumsingit.

²² Ne sine sasanga. Sine Zu mbal singine tukul dubimba Rom gabat Sesar takis tambim kumunj e nginaig le

²³ nane nu yabri paknaig ta nu katesemba saningina:

²⁴ Ndametinj ande tumba pro ye tumyap ngina le nane ndametinj ande tumba pro tumnaig. Tanjanaig le nu nane kusnaningina: Ndametinj te mbolnje ima tuku kanu. Ima tuku nyu minit nga kusnaningina le

²⁵ nane ndek sakinaig: Sesar tuku nginaig. Tanjakinaig le nu ndek saningina: Ata. Tane gabat sunjo Sesar kumnemnje minig. Nu tambim tuku aganj sakate ta nu tape. Kuate

nu aganj tambim tuku sakate ta Kuate tape ngina.

²⁶ Tanjakina le nane tanjo pino am mbolnje nuje pasa tamba ndalenu tuku ndin ande kanjer ndamba nu pasa lafuna ta tuku pirerek purka minje tukulmba minnaig.

*Kummba manj abongam tuku pasa
(Mateus 22.23-33; Markus 12.18-27)*

²⁷ Kile Sadusi tanjo afu Yesus tugum pron-
aig. Sadusi mbal nane tanjo kummba manj
tinje nda nga idusmba minig tuku.

²⁸ Nane pro nu sanaig: Tum Tanjo,
Mosesnje tenjemba kuyarna. Tanjo ande
kummba pino kuembol kiyo kugatok kus-
rewa le maib nuenje pino ta tumba aba
nuje tuku kiyo te-pilwa nga kuyarna.

²⁹ Ariya. Tanjo ande maib kat nuje 7 min-
naig. Aba nanjine pino ande tina sulumba
minna ma ma kiyo kugatok kumna.

³⁰ Kumna le mambo nuje dubiknu nu
pino ta tina ma ma nu mata kiyo kugatok
kumna.

³¹ Kile mambo nuje nu dubiknu nu mata
tanjana. Tanjamba tanjamba nane 7 ta pino
ndui ta ndo tumba kiyo kugatok kume far-
naig le

³² ngumnenga pino kuembol ta nu mata
kumna.

³³ Ata. Ne kumanu mbal tinjamnggaig nga
sakate ta tanjo 7 ngamuknje nu ima tuku
pino minamngat? Nane njakmba pino ndui ta
ndo tinaig nga Yesus sanaig.

³⁴ Tanjakinaig le nu nane saningina: Kilke te
mbolnje tanjo pino munju kilig tuku.

³⁵ Kumanu mbal Kuatenje nane tinreknu
nga kile-tidinguwa le kilke kitek mbolnje mi-
namnggaig ta nane manj munju kile nda.

³⁶ Nane manj kumam kumun kuga. Nane
ejel tanjan minamnggaig. Kuate nu nane kile-
tidinguwa le nane nu tuku kiyo kame mi-
namnggaig.

³⁷ Kumanu mbal manj abonga tinjam tuku
Moses nu mata sine tumsingit. Nu ail fudin
pa bulu njak wam ta tuku kuyarmba Abra-
ham Isak Yakob Kuate nu nane tuku Mbara
Sunjo minit nga kuyarna.

³⁸ Abraham nane kume likinaig ta nduiye
ngisikinaig kande Kuate ye nane tuku Mbara
nga Moses sa ndana kande. Kuate nu abo
njak minig mbal tuku Mbara kumanu mbal
tuku Mbara. Nane abo tugu ndui ta njak
minamnggaig nga saningina.

³⁹⁻⁴⁰ Yesus nu tanjamba sakina le kusem
pasa biteknjanu mbal afu nane manj kus-
nawam tuku ta nane kuru-kuruka saki-
naig: Tum Tanjo, ne pasa kumumbi sakate
nginaig.

*Yesus nu Kristus tuku nane kusnaningina
(Mateus 22.41-46; Markus 12.35-37)*

⁴¹ Kile Yesus nu nane saningina: Nane afu
Kuatenge madina tanjo Kristus nu David
tuku mbunj nga sakade ta

⁴² David nu tuku mune waje ta mbolnje
nuje mironj tenjemba saka kuyarna.

Sunjo Kuate nu ye tuku Sunjo sana:
Ne ye tuku ndinam kumam tenje sanjri njak
minyok mina le ma ma

⁴³ yenje ne tuku ngueu mbal njakmba
kile-ibenjka ne tuku kupe kumnmenge
patikamngit ngina. *Mune 110.1*

⁴⁴ David nu tanjamba kuyarmba Kristus nu
ye tuku Sunjo ngina. Ata. Nu David tuku
mbunj ndo e ko nu David tuku Sunjo nga
kusnaningina.

*Israel gabat kame tuku manjau
(Mateus 23.1-36; Markus 12.38-40)*

⁴⁵ Tanjo pino njakmba Yesus tuku pasa
ismba minnaig le nu nuje dubinaig mbal
saningina:

⁴⁶ Tane kusem pasa biteknjanu mbal
tuku manjau rironjkap. Nane tawi kugennu
silika likam nzaliningit. Nane maket
mbolnje lika nane afunje nane sugo nga
kaiyeninguwaig nga kilba pilig. Kusem
wandeknje pagumba nye sunjo mbolnje
nane mbili tumailamnje minyokam tuku
nzaliningit.

⁴⁷ Nane pino kuembol kame tuku aganj
ndende kile-suluwe ningig. Nane nanjine
manjau njagonu ta yabuka tanjo am mbolnje
Kuate yabanj kuende. Ta tuku nane pa lato
tamnggaig ngina.

21

*Pino kuembol ande nuje ndametinj Kuate
tuna*

(Markus 12.41-44)

¹ Yesus nu kusem wande sunjo sinam
tanje mambimba nane afu aganj ndende
sungomba njak ndametinj Kuate tuku patiki-
naig le kanjgerkina.

² Kile pino kuembol ande aganj ndende
kugatok nuje ndametinj toea armba ndo
kilmba pro patikina le nu kanjermba sakina:

³ Ye sinja satinjamngit. Pino kuembol
te aganj ndende kugatok ta nu ndametinj
fudinndo patikat ta nane njakmba tuku
ndametinj liningit.

⁴ Ta ndanjan? Nane ndametinj gudommba
njak ta afu ndo patikaig le pino kuembol te
nu aganj ndende kugatok nuje ndametinj
njakmba panke suluwat. Nu nyamaganj
piyawam tuku ande mata mine ndakate
ngina.

*Yesus nu kusem wande njayongam tuku
sakina*

(Mateus 24.1-2; Markus 13.1-2)

⁵ Nane afu kusem wande sunjo tuku
Yesus sanaig: Ai te. Nane ndame ma-
genumbi wande pilnaig. Nane afu aganj

magenu ndo Kuate tunaig le tamba wande mindepiyanaig nginaig le nu ndek sakina:

⁶ Tane wande kanjerde te ait ande prowa le ndame njakmba munju sailka mine nda. Afunje sambrinjuwaig le njakmba kutusewamnjaig nga saningina.

*Kilke tugu kugawam tuku pasa
(Mateus 24.3-44; Markus 13.3-37)*

⁷ Yesus nu tanjamba sakina le nane nu kusnanaig: Tum Tanjo, ne kusem wande njayongamngat nga sasingat ta ginu mara prowamngat. Sine ame manau kanjermba wam ta mayok kambim patukate nga idusmba katesewamngig nginaig le

⁸ nu ndek sakina: Tane rironj mayewap. Nane afu gudommba pro tane yabritimba ye tuku nyu tumba sakamnjaig: Ye Kuate nje madiyina tanjo. Ait kugawam tuku buk patukate njamnjaig. Tane nane dubi ndakap.

⁹ Tane kame sugo maskenje mayok kuwaig le pasa ismba ko tane tugumnje kame zigna ismba tane piriri njayomba wamdus fulil ndakap. Wam kame ta sinja prowe likamnjaig ta kugawam tuku ait ta kile.

¹⁰ Kilke ande tija kilke kise ndonj kame buwamnjaig. Gabat ande nuje gageu kilmba gabat kise tuku gageu ndonj kame buwamnjaig.

¹¹ Ma yimyam mbolnje mumni sugo guba guaze sanjrinu prowe likamnjaig. Gau mbolnje aganj sugo pasa njak kuru kuru njayowam tuku mayok kine likamnjaig.

¹² Wam kame ta pro ndawaig le tane ye tuku mbal tukunu afunje tane bige tidinja piti tinmba tane kilmba kusem gabat tugumnje kile-tidinja ko mulinj kilmba wandeknje patikamnjaig. Nane tane kilmba nyu sugo njak mbal tugumnje kile-tidjamnjaig.

¹³ Ait ta mbolnje tane ye tuku nga pasa mayenu saningap le nane ye tuku nyu isamnjaig.

¹⁴ Tane wamdus te-mayewap. Piti ta prowa le sine ndanjmba sakube o nga idus ndawap.

¹⁵ Yenje tane tuku minje bul sermba kila tija le tanjine njueu mbal nane tane tuku pasa te-ibenmba lafuwam kumunj kuga.

¹⁶ Tanjine ina mam, tira kat tanjine, ndare tuma, gulab kat tanjine nane mata tane kilmba njueu mbal tuku wai mbolnje patikuwaig le tane afu bale faramnjaig.

¹⁷ Tane yije mbal tukunu nane njakmba tane kasurtinjamnjaig ta

¹⁸ tane njisike nda.

¹⁹ Tane ye kusre ndayumba minmba abo tugu njak minamnjaig.

²⁰ Kame mbalnje Yerusalem te-njamumba minwaig le kanjerka nu njayo siliwam tuku ait buk patukate nga idusap.

²¹ Kanjerka Yudea mbal nane kua ka tabe ponguwaig le nane Yerusalem sinamnje minig mbal kua ka mayok kuwaig. Afu Yerusalem makembinje minig kua ka tumbranj sunjo sinam kine ndakuwaig.

²² Ait ta mbolnje kuyar pasa une lafunu sakate ta njakmba kumunungat.

²³ Pino fungulok pino kinjo dabro amo nyanu njak ose. Nane piti sunjo kanjeramnjaig. Sina manzer sunjo ma te mbol prowa le Kuate tuku gubra kanjeramnjaig.

²⁴ Afu bagimbi bale faramnjaig. Afu ndaleka kilmba kilke yimyam mbol kine likamnjaig. Kasomok mbalnje Yerusalem tumba kupe-kupeka nu njayo silimba minwaig le ma ma nane tuku ait kugawamngat.

²⁵ Njumneneja aganj afu kitek ki tambun mbai mbolnje mayok kine likamnjaig. Yu mbalo sugo pasa njak fudu njayowaig le kilke mbol mbal wam pile paska kuru kuru sunjo tamnjaig.

²⁶ Samba tuku sanjri njakmba pipurka buru-burukuwaig le tanjo nane wamdus fulilka ina o kile ame manau sine mbol prowamngat o nga nangine kuru kuru ta dubimba kume likamnjaig.

²⁷ Wam kame ta mayok kuwaig le ye Ndindo Katesek Tanjo ye sanjri kilnja sunjo pasa njak gau sinamnje prowi le nane kanjeryamnjaig.

²⁸ Wam kame sakit ta tugu pilwaig le tane tandeka mambilmba minap. Tane muskil kile-tidinge tinjam tuku ait buk patukate nga idusap ngina.

*Fik ail mbolnje wam ande tumningina
(Mateus 24.32-35; Markus 13.28-31)*

²⁹ Kile Yesus nu yaba pasa ande saningina: Tane fik ail, ail afu turmba kanjerkap.

³⁰ Nzude le tane kanjerka katesemba sakade. Ki ait patukate ngade.

³¹ Tanjamba ndo wam kame sakit te prowaig le kanjerka Kuate nuje gageu kilmba kulatkam tuku ait patukate ta kila palmbimnjaig.

³² Ye sinja satinjamngit. Ait te mbolnje minig mbal kume ndakuwaig le wam kame njakmba ta prowamnjaig.

³³ Kilke tugu samba tugu njisinunjaig. Ye tuku pasa ande njisike nda. Minmba minamngat.

³⁴ Tanjine mironj kuraukap. Tane kuapi kikonju nyumba kule kamenu nyumba njinganka minbekaig. Tane kilke te tuku aganj ndende sunjomba tuku idus ndaningap. Ait sunjo ta tujnje mbo tate tananj tane tugum bitek prowikat.

³⁵ Ait ta kilke mbol mbal njakmba tugum pitik ndo prowamngat.

³⁶ Tane mara mara mambilmba yabanmba minap. Tane piti kame ta prowaig le sangri tinga minap sulumba ngumneŋga ye Ndingo Katesek Tanjo ye am mbolnje tingam tuku Kuate yabanap nga saningina.

³⁷ Ki ait mindek Yesus nu tanjamba kusem wande sunjo sinamnje wam pagu pasa niŋmba minanu. Furiranu le nu mayok ka kumba Olif tabe mbolnje kinyanu.

³⁸ Tanjo pino gudommba maratukuk tinga nu tuku pasa isam tuku kusem wande tugum prowe lika minanu.

22

Nane Yesus balewam tuku ndin sotinaig (Mateus 26.1-5,14-16; Markus 14.1-2,10-11; Yohanus 11.45-53)

¹ Israel mbal tuku pagumba nye sunjo Pasowa bret yis kugatok nyam tuku ait ta patukina le

² pris gabat kame kusem pasa biteknganu tanjo nane tanjo pino tuku kuru-kuruka Yesus kuirkuirka biye timba balewaig nga ndin sotinaig.

³ Tanjanaig le Satan nu pro nane 12 ta tuku tanjo ande Yudas Iskariotnu sinam kina le

⁴ nu ka pris gabat mbal kusem wande tuku gabat mbal nu Yesus tumba nane tuku wai mbolnje palmbim tuku nane ndon ndin katesemba pasatinaig.

⁵ Nane nu tuku pasa ismba gare tormba pasa katmba ndametinj afu nu tambim tuku sakinaig le

⁶ nu wokina sulumba tanjo pino am kirimbik Yesus tumba nane tuku wai mbolnje palmbim tuku ait mayenu ande tairnga minna.

Yesus dubinaik tanjo armba Pasowa kuanekinaik

(Mateus 26.17-25; Markus 14.12-21; Yohanus 13.21-30)

⁷ Bret yis kugatok sipsip fat bale farmba nyam tuku kusem ait ta prona le

⁸ Yesus nu Petrus le Yohanus sanikina: Tale kumba ka Pasowa tuku aganj kuanekap le sine njakmba kumba nyube ngina.

⁹ Tanjakina le nale ar ta Yesus kusnanaik: Sile ka aningje kuanekupe nginaik le nu ndek sanikina:

¹⁰ Tale kumba ka tumbran sunjo mbol bitekngap le tanjo ande waim kule njak tale tugum promba kuwa le nu dubimba kape. Nu wande pongamngat ta tale nu dubimba ka wande ta tuku miro tanjo tenjemba kusnawap.

¹¹ Tum Tanjo nu sakat nu nuje dubinaig mbal ndon wande rum ndanj mbolnje Pasowa nyamngig nga sawap.

¹² Tanjakap le nu rum sunjo ande o mbolnje aganj ndende kumumbi patikinaig le minig ta tumtikamngat. Tanjawa le tale rum ta sinamnje sine Pasowa nyam tuku kuanekap nga sanikina.

¹³ Tanjo ar ta kumba ka Yesus nu sakina ta kumumba mayok kina le nane Pasowa nyam tuku aganj ndende kuaneka manj luka kinaik.

Yesus nu pasa nyam tuku manjau te mayokna

(Mateus 26.26-30; Markus 14.22-26; 1 Korin 11.23-25)

¹⁴ Ait ta kumungina le Yesus nu aposel kame ndon kumba ka kuanekinaik wande ta mbolnje minyoka isukusmba minnaig.

¹⁵ Isukusmba minmba nu nane saningina: Ye rar sunjo nda ti sulumba ambonga tane ndon Pasowa nyam tuku wamdu sunjo tet.

¹⁶ Kile ye sinja satingamngit: Ye Pasowa nye ndaki ma ma Pasowa te alonu mayok kuwa le ye Kuate kulatkate ma mbolnje manj nyamngit ngina.

¹⁷ Tanjaka nu grep kule murko njak tumba Kuate gare pasa tumba saningina: Grep kule te tumba nyap.

¹⁸ Ye tane satingamngit. Ye grep kulenu ait te mbolnje kusrewi sulumba Kuate pro nu nuje gageu kulatkuwa le ndo ye manj nyamngit ngina.

¹⁹ Tanjaka nu bret tumba Kuate gare pasa tumba fefetmba walmba niŋmba sakina: Te yiŋe ngarosu tanenu nga tinjet. Tane ye idusyam tuku manjau te kumba minap ngina.

²⁰ Nane tanjamba isukuse denjurnaig le nu grep kule murko njak tumba manjau ndui ta kina sulumba saningina: Grep kule murko njak ye kutuwet te pasa kitek Kuate nu tanjo ndon o buk katna ta alonu mayok kambim tuku tanenu nga yiŋe ndare kutuwamngit.

²¹ Tane isap. Ye tuku kupet tanjo ye ndon tuma isukusmba minek.

²² Ye Ndingo Katesek Tanjo Kuate tuku wamdu o buk pilna ta dubimba ye kumamngit ta ande nu ye tumba nane tuku wai mbolnje palmbimngat ta nu ose. Nu piti sunjo tamngat ngina le

²³ nane pasa ta ismba ndek nanjine nanjine munju kusnanjinaig: Imanje wam ta kamngat a nginaig.

Ande sunjo minam tuku munju tulinginaig

²⁴ Nane 12 ta ima nane ngamukngje sunjo minam tuku munju tulinga kualeyaukinaig le

²⁵ Yesus nu nane saningina: Kasomok mbal tuku gabat sugo nane minje karenj njayo njak minig. Tanjo pino nane gabat sugo tuku saka nane sine kulat mageka turinganu nga sakade.

²⁶ Tane gabat sugo tanjan mine ndakap. Ande tane ngamukngje sunjo minit ta nu

fudinndo tanaŋ minwa. Ande nu gabat minit ta nu tane tuku piro tanjo tanaŋ minwa.

²⁷ Tane idusap. Tanjo armba ande minyokate le ande piroka waim kutumba pro tuwit le nyate ta ima nu sunjo? Tanjo nu isukusmba minit ta nu sunjo. Ye tanjine Sunjo ta ye tane ngamuknje piro tanjo tanaŋ minet.

²⁸ Ye piti sunjomba kile-liken le tane ye kusre ndayinaig.

²⁹ Ta tuku yinje Mamnge nuje gageu kulatkam tuku ye pilna tanjamba ye tane patikamngit.

³⁰ Ye ma kulatkamngit ta mbolnje tane ye ndon isukusamngigaig. Tane minyonu tuku mbili sugo mbolnje minyoka Israel tugu 12 kilmba pileningamngigaig nga saningina.

Yesus nu Petrusnge nu tuku nyu yabukamngat nga sana

(*Mateus 26.31-35; Markus 14.27-31; Yohanus 13.36-38*)

³¹ Kile Yesus nu Petrus sana: Simon, ne ise mayewa. Nane wit firfirnu pufngade tanaŋ Satan nu tane tagotinguwa le tane afu ndekam tuku nu sangri tinga Kuate kusnana.

³² Ne Kuate tuku sangri tomba tingate ta kusre ndawa nga ye Kuate yabanjet. Ne ngamunggal biye mbilmba tira kat nanje turka sangri pileninga ngina.

³³ Tanjakina le Petrus ndek sakina: Sunjo, nane ne mulintumba wandeknje pilwaig ko tumba balenuwaig le ta mata ye ne ndon ngina le

³⁴ nu ndek sana: Petrus, furir te teg witi ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kejamngat ngina.

Nanjine agan ndende kilmba njak kambim tuku

³⁵ Kile Yesus nu nane saningina: Ye tane buk tanjine ndametinj pale fat kupe ngaro ta njakmba kusreka kape ngen le tane kinaig ta agan ande denkinaig e ngina le kuga nginaig.

³⁶ Nu man lato saningina: Kile ande nu ndametinj ko pale fat njak kande kilmba njak kuwa. Ande nu kame bagi kugatok ndeta nuje tawi ande tumba piyamba ndametinj kilmba nuje bagi piyawa.

³⁷ Ye sinja satingamngit. Kuate tuku kuyar pasa ye tuku tenjemba sakate.

Nane nu kanjermba wam nagonu kanu mbal ndon ulendiwamngigaig ngate. *Aisai 53.12*

Pasa ta kile ye mbolnje kumungamngat. Tuan tanjo kame ye tuku kuyarkinaig ta kile njakmba kumumba prode ngina.

³⁸ Tanjakina le nu dubinaig mbal ta sakinaig: Sunjo, ai te. Kame bagi armba minik te nginaig le nu nane saningina: Ta maye sine kab ngina.

Yesus nu Kuate ndon pasatina

(*Mateus 26.36-46; Markus 14.32-42*)

³⁹ Yesus nu mayok kumba nuje manjau dubimba Olif tabe mbol kina le nu dubinaig mbal nu ndon kinaig.

⁴⁰ Nu kumba ka ma ta mbol promba nane saningina: Tane tenge Kuate yabanmba minap. Satan tuku tango tane mbol prowikat ngina.

⁴¹ Nu tanjamba saka dirdirka kumba dagol tidronja Kuate yabanmba sana:

⁴² O Mam, ne nzalinuwa ndeta kule murko te ye mbol pitaimba te-siwa nget ta ne ye tuku nzali te dubi ndawa. Nanje nzali ndo dubiwa ngina.

⁴³ Nu yabanmba minna le enjel ande samba mbolnje ndeka nu sangri pilena.

⁴⁴ Kile nu piti suk suk ndana sulumba nu ndek sangrimba yabanmba minna le nuje mundu ndare tanaŋ kutuka kilke mbolnje ndekina.

⁴⁵ Nu yaban denjurmaba nu tinga nuje dubinaig mbal tugum promba nane kanjerkina ta nane ngamunggal pitiningina le kinymba minnaig le

⁴⁶ nu ndek nane saningina: Ndanam tuku tane kinymba minig. Abonja tinga Kuate yabanmba minap. Satan tuku tango tane mbol prowikat ngina.

Yudas nane Yesus biye tinaig

(*Mateus 26.47-56; Markus 14.43-50; Yohanus 18.12*)

⁴⁷ Yesus nu tanjaka minna le tanjo 12 ta tuku ande Yudas nu tanjo gudommaba kilmba pro Yesus mumuwam tuku nga nu tugum prona.

⁴⁸ Tanjana le nu ndek Yudas sana: Yudas, ye Ndindo Katesek Tanjo nane tumningam tuku ne gulab tanaŋ ye mumuyam prote e ngina.

⁴⁹ Tanjakina le nane Yesus ndon minnaig mbal nane manjau prowamngat ta kila pilmba nu sanaig: Sunjo, sine bagimbi nane bale farnjibe nginaig sulumba

⁵⁰ nane tuku ande kame bagimbi pris sunjo tuku piro tanjo kilbanu ndinam pike welna.

⁵¹ Tanjana le Yesus ndek sakina: Mbulap ngina sulumba tanjo ta tuku kilba kirena le mayekina.

⁵² Kile pris gabat mbal kusem wande tuku polis gabat mbal Israel mage mage nu biye tiwam pronaig le Yesus nu nane saningina: Ndanam saka tane ye kuayar tanjo tanaŋ bagi sibugi kilmba ye biye tiyam prode.

⁵³ Ye mara mindek kusem wande sunjo sinamnge minen ta tane ye biye tiyam kuga e? Ta maye. Kile tanjine ait prote. Kile ma make tuku sangri mayok kinit ngina.

Petrus nu Yesus tuku nyu yabukina
(*Mateus 26.57-58,69-75; Markus 14.66-72; Yohanus 18.12-18,25-27*)

⁵⁴ Nane Yesus biye timba pris gabat sunjo tuku wande mbol kinaig le Petrus nu nane ngumnem dubika kina.

⁵⁵ Nane afu wande mab tanje pa diknja likmba minnaig le nu ka nane ndon minyokina.

⁵⁶ Nu minyok minna le pino ande promba pa bulu mbolnje Petrus kanjermba man kanjer tina sulumba sakina: Tanjo te mata Yesus ndon minna tuku ngina le

⁵⁷ nu ndek sakina: A ... pino, ye kuga. Ne tanjo sakate ta ye gilai ngina.

⁵⁸ Mine minemba tanjo ande Petrus kanjermba man sakina: Ne mata nu tuku tanjo ande ngina le nu ndek sakina: A ... mata, ye kuga ngina.

⁵⁹ Kile tanjo ande nu sangri maramba saningina: Tanjo te yabrikate. Nu nu ndon minna tuku. Ata. Nu Galileanu ngina le

⁶⁰ Petrus nu tanjo ta sana: Mata, ne tanjaka sakate ta ye nginjganket ngina.

Nu pasata minna le pitik ndo teg witina le

⁶¹ Sunjo nu mbilka Petrus kanjerna le nu Sunjo tuku pasa idusna: Furir te mbolnje teg witi ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kenamngat ngina.

⁶² Nu pasa ta idusmba nu tinga mayok ka malmbi njayona.

Nane Yesus tumba njayo silinaig
(*Mateus 26.67-68; Markus 14.65*)

⁶³ Tanjo afu Yesus kulatka minnaig ta nane nu tumba aza pile-pilemba nzumil te-tumba nu panirtinaig.

⁶⁴ Tanjamba nane nu tuku am tawimbi songa katmba kusnanaig: Imange ne kat-nate. Ne dir pasa miro ndeta nyunu nyun ta le sine isbe nginaig.

⁶⁵ Nane tanjamba kasur pasa samba nu tumail panmba minnaig.

Gabat njakmba Yesus tuku pasa isnaig
(*Mateus 26.59-66; Markus 14.55-64; Yohanus 18.19-24*)

⁶⁶ Mafena le Israel mage mage pris gabat mbal kusem pasa biteknjanu mbal nane njakmba manjurkinaig sulumba Yesus tumba ka nanjine mangur ma mbolnje te-timba kusnanaig:

⁶⁷ Ne Kristus Kuatenje madinina tanjo kande sasanga nginaig le nu ndek nane saningina: Ye satingi ta tane ye tuku pasa ismba son nje nda.

⁶⁸ Ye pasa ande kusnatingi ta tane lafuwe nda.

⁶⁹ Kile ye Ndindo Katesek Tanjo Kuate Sangri Njajo nu tuku ndinam kumamnje minyokamngit ngina.

⁷⁰ Tanjakina le nane njakmba nu kusnanaig: Ne Kuate tuku Kiño nga sakate e nginaig le nu nane saningina: Sakade not ngina.

⁷¹ Tanjakina le nane sakinaig. Kile mbulbe. Pasa ande sote nda. Nuje mingembi pasa njayonu sakate le sine iseg. Not ndo nginaig.

23

Nane Yesus tumba Pilatus tugum kinaig
(*Mateus 27.1-22; Markus 15.1-5; Yohanus 18.28-38*)

¹ Kile nane njakmba tinga Yesus tumba gabat sunjo Pilatus tugum kumba ka

² nu pasa mbolnje te-timba sakinaig: Tanjo te nu sine Zu mbal didika ndin njayonu tumsingit. Nu sine takis ndametinj Sesar nda tambim tuku saka nuje miroj gabat sunjo ye Kristus ngate nga Pilatus sanaig.

³ Kile Pilatus nu ndek Yesus kusnana: Ne Zu mbal tuku gabat sunjo e nga kusnana le nu lafumba sana: Ne sakate not ngina.

⁴ Tanjakina le Pilatus nu pris gabat mbal manjur sunjo ta saningina: Ye tanjo te mbolnje mbar ande kanjer ndawet ngina le

⁵ nane sangri maramba sanaig: Nu tango pino wamdus kuagnekate. Nu Galileange tugu pilmba kumba ka te promba Yudea tumbran njakmba mbolnje nuje wam pagu pasa nijnmba likate nginaig.

⁶ Tanjaka sanaig le nu pasa ta ismba tanjo te Galileanu e nga kusnaningina le

⁷ nane au nginaig.

Galilea ma kulatkanu tanjo Herodus nu ait ta mbolnje Yerusalemnge minna tukunu Pilatus nu afu saningina le nane Yesus tumba Herodus tugum kinaig.

Nane Yesus tumba Herodus tugum pron-aig

⁸ Herodus nu Yesus kanjermba gare sunjona. Ta ndanjam? Nu o buk Yesus tuku nyu ismba nu wam kitek sangrinu ande kuwa le kanjeram tuku wamdus sunjo njak minna.

⁹ Herodus nu ndek pasa gudommba nu kusnana ta Yesus nu lafu ndamba maninok minna.

¹⁰ Nale tanjamba minnaik le pris gabat kusem pasa biteknjanu mbal nane sangri maramba pasa tugu gudommba Yesus mbolnje patika minnaig.

¹¹ Kile Herodus nuje kame mbal ndon Yesus aza pile-pilemba nzumil te-tunaig. Tanjamba Herodus nu gabat sunjo tuku tawi siluk tumba nu afu saningina le tumba luka Pilatus tugum kinaig.

¹² Pilatus le Herodus nale buk munju ngueu njak minnaik ta ait ta mbolnje nale wamdus ulendinaik.

Pilatus nu Yesus balewaig nga saningina
(*Mateus 27.15-26; Markus 15.6-15; Yohanus 18.39-19.16*)

¹³ Kile Pilatus nu pris gabat kame gabat sugo sugo tango pino njakmba wikina le pro manjgurkinaig le saningina:

¹⁴ Tane tango te tumba ye tugum te promba nu tango pino didika ndin njayonu tumninganu ngade ta ye tane am mbolnje nu tuku pasa isit ta tane nu mbaranu ngade ta ye kanjer ndawet.

¹⁵ Herodus nu mata mbar ande nu mbolnje te-sili ndaka manj kukulat le ye tugum te prowat. Tane isap. Nu kumam tuku wam ande ke ndakina tukunu

¹⁶ ye nu tumba kame mbal ninji le njusmba kusrewaig le kangat nga saningina.

¹⁷ (Yar mindek Pasowa tuku ait mbolnje Rom gafman nu mulinj kilanu tango ande paska Zu mbal ninjanu).

¹⁸ Kile nane njakmba ngumbeyumba sakinaig: A ... Barabas paska sinja. Tango te balewa nginaig.

¹⁹ (Barabas nu tango afu kilmba Yerusalemnje gabat kame afu ndonj kame bumba nunje ande balena le mulinj tumba wandeknje pilnaig tuku).

²⁰ Pilatus nu Yesus paskam saka manj saningina le

²¹ nane manj ngumbeyumba sakinaig: Ail kazrai mbolnje nil danjguwaig nga saka minnaig.

²² Kile Pilatus nu nane saningam kejna sulumba sakina: Ndanjam? Nu ame wam mbarna? Ye aganj ande nu balewam tuku kanjer ndawet. Ye nu tumba kame mbal ninji le njusmba kusrewaig le nu kuwa ngina kande

²³ nane nu ail kazrai mbolnje nil danjngam tuku sanjri maramba wi kuenja Pilatus tuku pasa kuerka te-iberjnaig.

²⁴ Te-iberjnaig le Pilatus nu nane tuku nzali dubina.

²⁵ Barabas nu tango afu kilmba gabat kame afu ndonj kame bumba nunje ande balena le tumba muli wande mbolnje pilnaig ta nane nu paskuwa nga sanaig le Pilatus nu tango ta paskina. Nu nanjine nzali dubimba Yesus balewaig nga kame mbal ninjina.

Nane Yesus tumba ail kazrai mbolnje pilnaig

(*Mateus 27.32-44; Markus 15.21-32; Yohanus 19.17-27*)

²⁶ Nane Yesus tumba kinaig ka ndinnje Sirenenu tango Simon nu piro mbolnje luka Yerusalem kambim bafuna le te-silika biye timba ail kazrai nu kurau tunaig le nu Yesus dubimba kina.

²⁷ Nane kinaig le tango pino kuasmbi gudommba Yesus dubimba kinaig. Nane ngamuknje pino afu Yesus tuku malmbi sunjonaig le

²⁸ nu mbilka nane saningina: Yerusalem pino kame, tane ye tuku nga malmbi ndakap. Tanjine ngarosu tanjine kinjo kame tuku nga malmbikap.

²⁹ Mine minemba ait ande prowa le pino ninjanu kinjo kugatok mbal nane wamdus bulok njak minig nga sakamngajig.

³⁰ Nane afu ndek sakamngajig: Binj sugo ngurka sine bale farsingap o. Tabe fonjon guenja sine tidonj patikap o ngamngajig.

³¹ Ye purfenju ta nane ail abonu tanjan ye pa mbolnje pilig. Tane ail kumaknu tanjan minig mbal nane tane kilmba ndanjamngajig ngina.

³² Tango armba wam njaigonu kanu nale turmba Yesus ndonj bale faram tuku kilmba kinaig ka

³³ ma nyunu Tango Gabat Murko pron-aig sulumba nane Yesus tumba ail kazrai mbolnje nil danjnginaig. Tanjamba nane tango wam njaigonu kanu ta kilmba ande nu tuku ndinamngaje ande njainjamngaje ail kazrai mbolnje nil danjnginaig.

³⁴ Kile Yesus nu sakina: Mam, nane ye mbolnje mbarde te nane katese ndade. Ne nane tuku mbar sauka gilainja ngina.

Nane afu Yesus tuku tawi kilam tuku usre ande kinaig le

³⁵ tango pino gudommba tanje tinja Yesus kangermba minnaig. Israel gabat mbal nu pinjil mer te-tumba talamba sakinaig: Nu Kuaterenje madina ndeta nu tango afu tuku muskil kile-tidingina ta kile nunje mironj muskil te-tiwa nginaig.

³⁶ Kame mbal mata pro nunumba nu grep kule kaglinu nyuwa nga minje susumba sanaig:

³⁷ Ne Zu mbal tuku gabat sunjo ndeta nane muskil te-tiwa nginaig.

³⁸ Nu tuku gabat funnje kuyar ande tenjemba minna: *Tango te Zu mbal tuku gabat sunjo* nga kuyarnaig.

³⁹ Tango njaigonu ar ail kazrai mbolnje minnaik ta ande nu tumail panmba sana: Ne ima. Ne Kuaterenje madinina tango ndeta nane muskil te-timba sile mata kile-tidinge sika ngina.

⁴⁰ Tanjakina le inum ta nu sawe lika sana: A ... ne Kuate tuku kuru kuru ndakate? Sine kejn kume te mbolnje mayok kambim tuku pasa mbolnje patikaig.

⁴¹ Sile sikile mbar tuku kumpe ta maye ta tango te nu mbar kugatok ngina.

⁴² Tanjakina sulumba nu ndek Yesus sana: Yesus, ne nane ma mbolnje gabat sunjo prowa sulumba ye idusya ngina le

⁴³ nu ndek sana: Ye sinja ne sanamngit. Ki ait te mbolnje ne ye ndonj njirinj tumbranjnge minamngat ngina.

Yesus nu kumna

(*Mateus 27.45-56; Markus 15.33-41; Yohanus 19.28-30*)

⁴⁴ Ki kanum 12 mbolnje ki kumna le ma njakmba ma furir sunjo promba kumba ka ka ki kanum 3 mbolnje kugana.

⁴⁵ Kusem wande sunjo sinamnje malanje tukulanu tawi sunjo ngamunje fet arkina.

⁴⁶ Kile Yesus nu wi kuenka sakina: Mam, yije kanu ne tuku wai mbolnje kusrewet ngina. Tanjaka sakina sulumba nu kumna.

⁴⁷ Kumna le kame gabat sunjo nu wam ta kanjgermba nu Kuate tuku nyu te-dunja sakina: O son. Tanjo te nu mbar kugatok ngina.

⁴⁸ Ake mbal wam ta kanjeram prowe likinaig ta nane ngamungal rar sunjo tumba tawo katkatnjamba luka nanjine tumbran kine likinaig le

⁴⁹ nane Yesus kila minnaig mbal pino afu Galileanje nu dubimba pronaij ndonj kasomnje tinja wam kame ta kanjerkenaig.

Tanjo ande Yesus tuku mindesinj wakeina

(*Mateus 27.57-61; Markus 15.42-47; Yohanus 19.38-42*)

⁵⁰ Zu tanjo ande Arimateanu nyunu Yosef minna. Nu Israel mbal tuku pasa pilewanu tanjo sunjo ande. Nu tanjo mayenu tinjeknu ndo.

⁵¹ Nane Yesus balewam sakinaig ta nu nane ndonj wamdus ulendi nda pilna. Kuate nu pro nuje gageu kulatkam tuku ait ta nu tairnja minna.

⁵² Kile nu ka Yesus tuku mindesinj tam tuku Pilatus sana le nu wokina.

⁵³ Tanjana le nu kumba ka mindesinj paska tawi kaukaukmbi sonja tumba ka ndame burok buk sarka wakeina tuku ta sinamnje pilna. Ndamame burok ta tanjo ande nda pilnaij tuku.

⁵⁴ Ait ta nanjine kusem tuku kuanenu tuku ait. Kile ki butungina le kusem ta tuku ait pronaij.

⁵⁵ Pino afu Galileanje Yesus dubimba pronaij ta nane Yosef dubimba kinaig ka ndame burok sinamnje mindesinj pilna le kanjgermba

⁵⁶ nane luka kumba gurej afu mundur magenu njak kuaneka patikinaig sulumba tukul dubimba kusem ait mbolnje mabtinaij.

24*Yesus nu manj tinjina*

(*Mateus 28.1-10; Markus 16.1-8; Yohanus 20.1-18*)

¹ Nane piro tugu palmbinu ait mbolnje pino kame gurej kuanekinaig ta kilmba maratukuk tinja ndame burok tugum kinaig kande

² ndame sunjo buk talka barinaig le kasomnje minna le kanjgermai.

³ Nane burok ta sinam kumba Sunjo Yesus tuku mindesinj nda kanjgermai.

⁴ Nane wamdus te-sulumba minnaig le kile tanjo armba tawi kilja njak bitek promba nane tugumnje tinjinaig le

⁵ nane ndek nale kanjerka kuru-kuruka lokinaig le tanjo ar tanje saninjinaig: Ndanam kumanu ma mbolnje tanjo abo njak sotade. Nu buk tingat. Tenje mine ndakate.

⁶ O buk nu Galileanje pasa satinjina ta idus ndade? Nane ye Ndindo Katesek Tanjo tumba wam njaigon kanu mbal tuku wai mbolnje pilwaij le

⁷ ail kazrai mbolnje nil danjguwaij le ye kumi sulumba mara kerju mbolnje manj tinungit ngina nga saninjinaig.

⁸ Tanjakinaig le pino kame Yesus tuku pasa buk saninjina le isnaig ta manj idusnaig.

⁹ Nane ndame burok kusremba luka kumba nuje dubinaig tanjo 11 nane tanjo pino afu turmba kila saninjinaig.

¹⁰ Pino kame ta Maria Magdalanu, Yohana, Maria ande Yakobus tuku ina nuje nane pino afu turmba. Nane aposel kame ndonj wam kubew ninjinaig ta

¹¹ nane ismba ake ndinje pasa nga son nda nginaig.

¹² [Petrus nu tinja pinder njak njak kumba ndame burok tugum promba bafuka mindesinj sonjanu tawi ta ake minnaig le kanjgerkina. Tanjamba nu idus-idusmba luka tumbran kina.]

Nale Emaus ndinje Yesus kanjgermai
(*Markus 16.12-13*)

¹³ Ki ndui ta mbolnje nale armba Emaus tumbran kambim tuku kinaig. Yerusalemnje Emaus kambim tuku kuennu ki kanum armba tanjanj kinaig.

¹⁴ Nale kumbanje wam njakmba pronaij ta saka saka kinaig.

¹⁵ Tanjamba nale pasata munju kusnanja kumba minnaig le Yesus nuje mironj pro nale ndonj kina.

¹⁶ Nale tuku am tukulnikina le nale nu kanjgermba pulu ndanikina.

¹⁷ Kile nu nale kusnanikina: Tale ame wam tuku saka saka kinik ngina le nale tinja tumail pasi kiri-kareka piti njak tanjanj mam-bilnaij le kanjgerkina le

¹⁸ inumnje nyunu Kleopas nu Yesus sana: Yoi. Yerusalem pronaij mbal nane njakmba wam kame ailfu mayok kinaig ta kanjgerkinaig. Ne aninje minna ngina.

¹⁹ Tanjakina le nu nale sanikina: Ame wam kinaig ngina le nale sanaik: Nasaretu tanjo Yesus nu mbolnje wam kinaig. Nu tuan tanjo sunjo. Nu tuku pasa wam ke likina ta Kuate am mbolnje tanjo am mbolnje sanjgrinu mayok kina.

²⁰ Singine pris gabat mbal singine sugo njakmba nu tumba pasa mbolnge te-timba nu kumwa nga sakinaig le ail kazrai mbolnje nil danjnginaig le kumna.

²¹ Nu Israel mbal tuku muskil kile-tidinguwa ko nga tapraka idusmba mingen. Ta ndo kuga. Wam afu turmba. Ait armba buk kinaik le kile kejn.

²² Singine pino afu wam ande sakaig le sine ismba piriri njayowig. Kite maratukuk tinga nane ndame burok tugum kumba

²³ Yesus tuku mindesin kanjer ndawaig. Nane kinatanu suk enjel armba kanjerkaig le enjelnge nu abo minit nga saninganu sakaig. Nane tanjamba pro kubeu sinjgaig.

²⁴ Singine mbal afu tinga kumba ka wam ta kumu-kumumba kanjeraig ta Yesus kanjer ndawaig nga sanaik.

²⁵⁻²⁶ Nale tanjamba sakinaik le Yesus nu sanikina: Tale nginngan tanjo. Kristus nu rar sunjo tam kumu. Nu tanjawa le nuje nyu sunjo mayok kanjat. Ndanjam tale tuan tanjo tuku kuyar son nda ngade ngina.

²⁷ Tanjaka Yesus nu Moses le tuan tanjo njakmba tuku kuyar ta mbolnje tugu pilmba kuyar pasa nu tuku sakade ta njakmba biteknjina.

²⁸ Nane pasata ka Emaus tumbran paj-tumba Yesus nu tumbran limba kambim bafuna le

²⁹ nale sanjri tinga sanaik: Nda kaye. Buk furirte. Ne sile ndonj tenge kinybe nginaik le nu nale ndonj wandek kinaig.

³⁰ Tanjamba nane isukusam bafumba Yesus nu bret tumba Kuate gare pasa tumba fetfetmba nale nikina le

³¹ kile nale am purfenikina le nu kanjermba katesenaik le nu pitik ndo ngisika kina.

³² Tanjana le nale nakile nakile munju kanjerka sakinaik: O son. Sine ndinnje ilmba kuyar pasa tugunu sake likat le gare sunjo kamuskik nginaik.

³³ Kile nale pastinga luka Yerusalem kinaik ka tanje nuje dubinaig tanjo 11 nane afu turmba manjurka minnaig le nane tugum kinaik le kanjerka sanikinaig;

³⁴ O sinjka. Sunjo nu manj tinjat. Simon nu kanjerat njinaig le

³⁵ nale mata wam ndinnje promba ka nu Emausje bret fetfetna le nale nu kila pilnaik ta njakmba kubeu njinginaik.

*Yesus dubinaig mbal afu nu kanjernaig
(Mateus 28.16-20; Markus 16.14-18;
Yohanus 20.19-23; Aposel 1.6-8)*

³⁶ Nale kubemba minnaik le Yesus nu mayok ka nane ngamuknje tingina.

³⁷ Nane piriri njayomba kuru-kuruka mindekanu nga idusnaig le

³⁸ nu nane saningina: Ndanjam tane piriri njayomba wamdus te-sulude.

³⁹ Ye tuku wai kupe nzilal kanjerkep. Pro ye tuku njarosu kirembe kila palpe. Te yenje. Mindekanu nane njarosu kugatok njina.

⁴⁰ Nu tanjamba saningina sulumba nuje wai kupe nzilal tumningina le

⁴¹ nane gare sunjo tumba ndek wamdus tero ndakinaig le nu nane kusnaningina: Tane nyamagar njak e njina le

⁴² nane kualegan uganu ande tunaig le

⁴³ tumba nane am mbolnje nyina.

⁴⁴ Kile Yesus nu nane saningina: Ye o buk tane ndon minmba Moses tuan tanjo kame njakmba tuku kuyar mune kuyar ye tuku kuyarkinaig ta njakmba kumunjamngat nga satingen njina.

⁴⁵ Tanjamba nu nane kuyar kila pilwaig nga nu nane wamdus purfeu serningina sulumba

⁴⁶ saningina: Tuan tanjo kame nane Kristus tuku tenjenmba kuyarnaig: Nu rar sunjo tumba kumwa sulumba mara kejn mbolnje manj tinungat.

⁴⁷ Nane afu nu tuku nyu tumba Yerusalemnje tugu pilmba ka ma njakmba mbolnje kukliwamngag. Kukliwaig le nane ismba ngamungal biye mbilwaig le Kuate nu nane tuku une sauka gilainjamngat. Nane tanjamba ye tuku kuyarnaig.

⁴⁸ Tane wam kame te njakmba kile-mayokkamngag.

⁴⁹ Tane isap. Mam nu ande prowam tuku sakina ta nu kukuli le tane mbol prowamngat. Tane Yerusalem kusre ndawap. Samba mbolok sanjri tairnga minap njina.

*Kuate nu Yesus te-dunjinga
(Markus 16.19-20; Aposel 1.9-11)*

⁵⁰ Kile Yesus nu nane kilmba mayok ka kumba Betani tumbran prona ka tanje nuje wai te-dunja nane nyaro ningina.

⁵¹ Tanjamba minna le Kuate nu te-dunjinga le nane kusreka samba mbol kina.

⁵² Tanjana le nane gare tormba luka Yerusalem kinaig sulumba

⁵³ tanje nane mara mindek kusem wande sunjo sinamnje Kuate tuku nyu te-dunja minnaig.

Son.

YOHANUS

Yohanus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna

Yesus nu tanjo 12 madiningina ta Yohanus nu nane tuku ande. Nu mara mindek Yesus tugumnje minmba nu tuku kume purmba minna tukunu pasa njakmba Yesus nu yaba pasambi Zu mbal saningina ta tugunu kilimok kuklimba nu tumna le nu katese mayena.

Yohanus nu nuje nyu yabuka tanjo ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta tuku sakina ta nu nuje miroj tuku sakina. (Yohanus 20.2; 21.7 kanjerap).

Yohanus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna ta tugunu terjenmba. Yesus nu Kuatenge madina tanjo. Nu Kuate tuku Kinjo ta sine son nga nu kila pile mayebe nga nu pasa te kuyarke likina. Sine Yesus tuku son ngube ta sine nuje nyu mbolnje abo tugu minmba minam tuku tamngig. (Yohanus 20.30-31 kanjerap).

Minge Pasa abo njak

¹ O buk kilke te nda minna le ande nyunu Minge Pasa minmba minna. Nu Kuate ndoj minmba minna. Minge Pasa nu Kuate.

² Tugu mbolnje nu nale Kuate ndoj minmba minnaik.

³ Nu aganj ndende njakmba kile-mayokkina. Nu kile-mayok ndakina kande aganj ndindo mata mine ndakate kande. Nu ndo tugu.

⁴ Abo manjau ta Minge Pasa nu miro. Abo manjau nu bulu tanjar sine tanjo kilnjasingit.

⁵ Bulu ta ma make sinamnje bulungate le ma makenge bulu kupe seram kumuñ kuga.

⁶ Tanjo ande Kuatenge kukulna le prona ta nyunu Yohanus.

⁷ Nu bulu ta tuku manjau te-mayokmba saningwa le njakmba son ngam tuku nu prona.

⁸ Yohanus nu bulu ta kuga. Nu bulu ta tuku manjau te-mayokam prona.

⁹ Bulu tugusek tanjo pino njakmba kiljaningam tuku kilke te mbol prowam bafuna.

¹⁰ Nuje kilke te te-mayokna sulumba minna ma ma nu kilke te mbol prona. Prona le kilke mbol mbal nane nu katese ndanaig.

¹¹ Nu nuje mbal tugum prona le nane nu nzalinu te ndakinaig.

¹² Afu nu nzalinu tumba nu kumuñ nginaig mbal Kuate nu nane nyu ningina le nane nu tuku kinjo kame mayok kinaig.

¹³ Nuje kinjo kame mayok kinig mbal ina mam tuku ndare ko ngarosu tuku nzali ko tanjo tuku wamdusmbi kuga. Kuate nu

nuje manjau nane sinamnje pilit le nuje kinjo kame mayok kinig.

¹⁴ Minge Pasa nu sine tanjo tanjar mayok ka sine ngamuknje minna le sine nu tuku tugusek manjau tanjo make patikam manjau nu kumunganu njak minna le kanjerka Mam Kuate tuku Kinjo ndindo ta kila pilgerj.

¹⁵ Yohanus nu tanjo ta kanjermba nu kumumbi wika saningina: Ande ye ngumnemnje prowamngat nga satingen tanjo ta not. Ye nda minen le nu minmba minna. Ta tuku nu ye liyumba mbolnje minit nga satingen ngina.

¹⁶ Wam magenu njakmba nu mbolnje kumunganu njak minig le sine nu tugumnje kileg. Nu sine ake sinanj make patika lato-latomba singit.

¹⁷ Moses nu prona le tukul manjau mayok kina. Yesus Kristus prona le tanjo ake sinanj make patikate manjau le tugusek manjau mayok kinaik.

¹⁸ Ande nu Kuate kanjer ndate. Nuje Kinjo Ndindo nale Mam ndoj ndindo minmba mungu kume purkik ta nuje Mam nuje tuku manjau te-mayokna le kile kanjereng.

Yohanus kule pisne tanjo pasa kuklina

(Mateus 3.1-12; Markus 1.2-8; Lukas 3.1-18)

¹⁹ Zu afu Yerusalemnje Yohanus tuku pasa pilnaig le pris mbal Levi tuku ndare afu ndoj pro Yohanus kusnanaig: Ne ima nginaig le

²⁰ nu nuje miroj tuku yabu ndaka te-mayokmba saningina: Kuatenge madina tanjo Kristus ye nu kuga ngina.

²¹ Tanjakina le nane nu man kusnanaig: Ne Kristus kuga ngate ta ne ima. Ne tuan tanjo Elia e nginaig le nu sakina: Ye Elia kuga ngina le nane manj lato kusnanaig: Tuan tanjo sunjo prowam tuku nga sakade ta nenge e nginaig le ye nu kuga ngina.

²² Kile nane nu sanaig: Ne ima. Nane afu sine kukulsingaig ta ndanjmba nane saninjbe. Ne nanje miroj tuku ndanjate nginaig le

²³ nu ndek nane saningina:

Ye tanjo ma baknu mbolnje wika terjenmba saka minet: Sunjo tuku ndin te-tiwap njet. *Aisaia 40.3*

Tuan tanjo Aisaia nu tanjamba o buk ye tuku sakina ngina.

²⁴ Nane Farisinge kukulninginaig mbal ta manj lato Yohanus kusnanaig:

²⁵ Ne Kristus ko Elia ko tuan tanjo sunjo ande kuga ngate ta ndanjam saka ne tanjo pino kule pisneninjgit nginaig le

²⁶ nu ndek saningina: Ye kulembi tanjo pino kule pisneninjget. Ande nu tane ngamuknje pro minit ta tane nu gilai minig.

²⁷ Nu ye ngumnemnje prowamngat ta nu ye liyate. Ye tanjo mayenu kuga. Ye nu tugumnje loka nu tuku kupe ngaro tuku

muli kukliwam tuku wam njai ta mata nu mbolnge kam kumuŋ kuga ngina.

²⁸ Betani tumbranŋ Yordan kule make simnge Yohanus nu nane kule pisenenimba minna le wam ta mayok kina.

Kuate tuku Sipsip Fat

²⁹ Mafena le Yesus nu Yohanus tugum ilmba minna le nu kangermba sakina: Ai si. Kuate tuku Sipsip Fat ilit si. Nu kilke mbol mbal njakmba tuku une saukate.

³⁰ Ande ye ngummemnge prowamngat nja buk satinŋen tanjo ta not. Ye nda minen le nu minmba minna. Ta tuku nu ye liyumba mbolnge minit nga satinŋen.

³¹ Ye mata nu gilai minen ta tane Israel mbal nu kila palmbim tuku ye pro kule pisne piro biyamba minet ngina.

³²⁻³³ Kile Yohanus nu nane saninŋina: Ye mata Kristus gilai minen ta Kuatenge ye kule pisne piro biyam tuku kukulyina nunge ye wam paguyumba sakina: Tukul Guwa ndeka tanjo ande mbolnge minwa le ne kanjeramngat ta not. Nunge tane Tukul Guwambi tane tuku ngamungal kule pisne tanjaŋ tinjamngat nga sayina. Tukul Guwa nu samba mbolnge gami tanjaŋ ndeka tanjo te mbolnge minna le kanjeran.

³⁴ Ye wam ta kanjeramba tanjo te nu Kuate tuku Kiŋo ye katesemba kile nu tuku saka minet ngina.

Yesus nu tanjo afu madinŋina

³⁵ Mafena le Yohanus nu nuje dubiwanu tanjo armba ndoŋ tij minnaig le Yesus nu kumba minna le

³⁶ kanjeramba sanikina: Ai si. Kuate tuku Sipsip Fat kinit nosin ngina.

³⁷ Tanjaka sakina le nu dubinaik tanjo ar ta pasa ta ismba Yesus dubimba kinaik le

³⁸ nu mbilka kanjerka nale kusnanikina: Tale ndanjam ilik ngina le nale nu sanaik: Rabi, ne wande ndan mbolnge minit nginaik. (Rabi pasa ta tugunu Tum Tanjo).

³⁹ Kile nu ndek nale sanikina: Tale ilmba kanjerap ngina le nale nu ndoŋ kumba ka nu wande minna ta kanjernaik. Furiram ki kanum 4 mbolnge nale ka nu ndoŋ minnaik le ka furirna.

⁴⁰ Nale Yohanus tuku pasa ismba Yesus dubinaik tanjo ar ta ande nyunu Andreus nu Simon Petrus tuku aba nuje.

⁴¹ Nu pitik ndo mambo nuje sota te-silika sana: Sile Mesias* kanjerik nga sana. (Mesias nyu ande Kristus).

⁴² Andreus nu mambo nuje mindemba Yesus tugum kina le nu kanjeramba sana: Ne Yohanus tuku kiŋo Simon. Ne nyu kitek Sefas ngina. (Nyu ta tugunu Ndam. Nane Grik pasambi Petrus ngade).

Yesus nu Filipus nale Nataniel wikina

⁴³ Mafena le Yesus nu Galilea ma mbol kambim saka Filipus te-silika sana: Ne ye dubiya ngina.

⁴⁴ Filipus nu Betsaidanu. Andreus nale Petrus ndoŋ nane tumbranŋ tuma.

⁴⁵ Kile Filipus nu tanjo ande nyunu Nataniel sota te-silika sana: Moses tuan tanjo njakmba ande tuku kuyarnaig ta sine nu kanjergig. Nu Nasaretu tanjo Yesus. Nu Yosef tuku kiŋo ngina le

⁴⁶ Nataniel nu sakina: i ... Nasaretngge tanjo sungo ande prowam kumuŋ kuga ngina le nu lafumba sana: Ne ye ndoŋ ilmba ka kanjera ngina.

⁴⁷ Nale kumba minnaik le Yesus nu Nataniel kanjeramba sakina: Ai si. Israel tanjo tugusek nu yabri manau kugatok ngina le

⁴⁸ nu pasa ta ismba Yesus sana: Ne ndanmba ye tuku wamdus kila palet ngina le nu ndek sana: Ne Filipusngge wi ndakat le ne fik ail kummene tanje minat le ye ne kanjernit nga sana.

⁴⁹ Tanjakina le Nataniel nu ndek sana: Rabi, ne sinja Kuate tuku Kiŋo. Ne Israel tuku Gabat Sunjo ngina le

⁵⁰ nu sana: Ne fik ail kummengge minat le kanjernit ngit ta tuku ne ye tuku son ngate e? Ne wam kitek sugokanu wam te limba kanjerkamngat ngina sulumba

⁵¹ sakina: Ye sinja sanamngit. Ngumnenja samba talkuwa le Kuate tuku eŋel kame ye Ndindo Katesek Tanjo tugum ndeka mbumba kumba minwaig le ne kanjernunngat ngina.

2

Kana tumbranŋ pino tam tuku pagunaig

¹ Mara armba kuganaig le Galilea ma tugum Kana tumbranŋngge tanjo ande pino tam tuku pagumba nye sunjo prona. Yesus ina nuje mata nane ndoŋ tanje minna.

² Nane pasa pilnaig le Yesus nuje dubiwanu mbal ndoŋ mata ka tange minnaig.

³ Nane isukusmba kumba grep kule kuganaig le Yesus ina nuje nu sana: Nane grep kule kugawaig ngina le

⁴ nu sana: Ina, ndanjam ne ta tuku sayate. Ye tuku ait kile ngina.

⁵ Tanjakina le ina nuje nu kumba ka piro mbal saninŋina: Nu wam ande kam tuku satinŋuwa kande nu tuku pasa kumuwap nga saninŋina.

⁶ Wande ta mbolnge kule linjam tuku waim sugo 6 minnaig. Waim ta tuku ndindo 100 lita tanjaŋ. Zu mbal tuku manau waim ta kule kutumba kupe wai minyanjam tuku.

⁷ Kile Yesus nu piro mbal saninŋina: Waim njakmba te kule linje likap ngina le nane kule linjanig.

* 1:41: Mesias nyu ta tugunu: Kuatenge madina tanjo

⁸ Tanjanaig le nu ndek saningina: Kule afu murko sinamnge tolmba ka pagu kulatkanu tanjo tape ngina le nane tanjanaig.

⁹ Kule grep kule kuilkina ta pagu kulatkanu tanjo fudinmba tumba nyina. Aninge grep kule pronu ta nu gilai. Piro mbal kule tolnaig nanenge ndo kila. Nu gilai minmba nu tanjo nu pino tam tuku wika sana:

¹⁰ Singine manau ta sine ambonga grep kule kikonu tanjo niymba ka nane njakmba nye kumude le ngumnennga grep kule kaglinu suk ta ningeg le nyade. Ne manau mbilmba kile ndo grep kule kikonj njayo singit le nyeg ngina.

¹¹ Yesus nu Galilea ma tugu Kana tumbranngge wam tamba tugu pilmba nuje sangri te-mayokna. Tanjana le nuje dubinaig mbal nu sinja Kuatenge madina tanjo ta son nginaig.

¹² Ait ta kugana le Yesus nuje ina maib kat nuje kilmba nuje dubiwanu mbal ndon ndek kinaig ka Kaperneum tumbranngge ait afu tanje minnaig.

Yesus nu Yerusalem kusem wande sunjo wakeina

(*Mateus 21.12-13; Markus 11.15-17; Lukas 19.45-46*)

¹³ Zu mbal tuku pagumba nye sunjo nyunu Pasowa patukina le Yesus nu mbumba Yerusalem kina ka

¹⁴ tanje kusem wande sunjo sinam kumba kawanj tanje afu makau sipsip umanj kurinum piyaningam tuku patike lika afu ndametij munju walka minnaig le kanjerkina.

¹⁵ Nu kanjerka muli kilmba pirka rabenj wakeimba tumba nane njakmba makau sipsip turmba kogronka pitaikina sulumba ndametij munju walka minnaig mbal nane tuku ndametij barejniymba nane tuku mbain kile-panke likina.

¹⁶ Tanjamba nu umanj kurinum piyawam tuku patikinaig mbal saningina: Aganj ndende te kilmba kape. Mam tuku wande te tane mbilmba piya ma tananj nda palpe ngina.

¹⁷ Tanjakina le nuje dubinaig mbal wam ta kanjermba kuyar pasa ande idusnaig ta tenjenmba.

Ye ne tuku tukul wande minam tuku ngumunggal kunde-kundete ngate. *Mune 69.9*

¹⁸ Kile Zu mbal ta nane Yesus sanaig: Ne sine pitaikat ta manau kitek sangrinu ka le sine ne nyu njak ngube nginaig le

¹⁹ nu ndek saningina: Tane kusem wande sunjo te sambriwe suluwap le mara kenjmba mbolngge ye manj te-tiwamngit ngina.

²⁰ Tanjakina le Zu mbal nane ndek pirerek purka sakinaig: i ... Nane kusem wande te

yar 46 pirokinaig. Yoi. Ne mara kenjmba te-tiwam sakate e nginaig.

²¹ Yesus nu kusem wande tuku sakina ta nuje ngarosu tuku yaba pasa tumba tanjamba sakina.

²² Ngumnennga Yesus nu kumna sulumba manj tingina le nuje dubiwanu mbal nuje pasa ta manj idusnaig. Idusmba nuje pasa kuyar pasa ta turmba son nginaig.

²³ Pasowa ait mbolngge Yesus nu Yerusalemnge wam kitek sangrinu ke likina le nane gudommba nu tuku son nginaig ta

²⁴ nu nane tuku nzali dubi ndana. Nu nane njakmba tuku wamdus kila.

²⁵ Andenge nu ande tuku sa ndana le nu njakmba ta kila minna.

3

Nikodemus nu Yesus ndonj pasatinaik

¹ Farisi tanjo ande nu Zu mbal tuku gabat tanjo minna ta nyunu Nikodemus.

² Nu furir Yesus tugum promba nu sana: Tum Tanjo, Kuate nu ne ndonj minit le ne tanjamba wam kitek sangrinu ke likate. Nu ne ndonj nda minwa ta ne tanjamba ke likam kumunj kuga. Ta tuku sine kila. Kuate nu ne kukulnina le pro sine tumsinjmba minit ngina.

³ Tanjakina le Yesus ndek nu sana: Ye sinja ne sanamngit. Tane kinjo dabro kitek tananj manj mayok nda kape ta tane Kuate kulatkate ma sinam kine nda ngina le

⁴ nu ndek sana: i ... Ndanjmba tanjo buk sungokina ta ina nunenge manj tepalmbimngat. Nu luka ina nuje tuku funjul sinam kuwa le manj tepalmbim kumunj kuga ngina le

⁵ Yesus nu manj sana: Ande nu kule le Tukul Guwanje kitek te-pile ndakuwaik ta nu Kuate kulatkate ma sinam kine nda.

⁶ Ande nu tanjonge te-pilit ta nu ngarosu ndo. Ande nu Tukul Guwanje te-pilit ta nu Tukul Guwa njak minmba samba mbolok tanjo mayok kinit.

⁷ Tane kinjo dabro kitek manj mayok kambim tuku sanit ta tuku wamdus sulu ndawa.

⁸ Bubre nuje nzali dubimba prote le tane fudunu isig. Nu aninge tinga ka aninge kugate ta tane tugunu katese ndade. Tanjamba ndo Tukul Guwanje ande kitek te-pilit ta tane tugunu mata katese ndade ngina.

⁹ Nikodemus manj lato Yesus sana: Ne manau sakate ta ndanjanjmba mayok kinit ngina le

¹⁰ nu ndek sana: Ne Israel mbal tuku tum tanjo ande ta ne ndanjam tugunu katese ndate?

¹¹ Ye sinja pasa sanamngit. Sine wam afu kila mineg ta kile-mayokkeg. Wam afu ammbi kanjerkigenj ta satineg le tane sine tuku pasa ta pitaide.

¹² Ye kilke mbolok wam saket ta tane son ngam fugude. Samba mbolok tuku wam saki ta tane sirka son ngam kumuŋ kuga.

¹³ Ande nu samba mbol kine ndakate. Ye Ndindo Katesek Tanjo ndo samba tumbranŋge minen sulumba ndeken.

¹⁴ Moses nu ma baknu mbolŋge mber kanu ail mbolŋge pilmba te-dunŋina tanjamba ndo nane ye Ndindo Katesek Tanjo ail mbolŋge pilmba te-dunŋamŋgaig.

¹⁵ Ye te-dunŋuwaig le ande nu ye kumuŋ ngam son nguwa ta nu abo tugu tumba minmba minamŋgat ngina.

¹⁶ Kuate nu kilke mbol mbal ŋakmba tuku kume purmba nuŋe Kiŋo nuŋe ndindo niŋgina. Ima nu Kiŋo nuŋe kumuŋ ngam son ngate ta nu ngisi ndaka abo ŋak minmba minamŋgat.

¹⁷ Ta ndaŋam? Kuate nu Kiŋo nuŋe kukulna le kilke te mbol pronata une tuku pa niŋgam tuku pro ndana. Nu tanjo pino ŋakmba tuku muskil kile-tidinŋam tuku pronata.

¹⁸ Ima nu tuku kume tuku sanŋri tomba tinŋuwa ta Kuatenŋge nuŋe une tuku pa tuwe nda. Ima nu Kuate tuku Kiŋo ndindo tuku son nda nguwa ta nu nuŋe une tuku pa tam tuku minit.

¹⁹ Tanjo afu nane nanŋine une tuku pa tam tuku minig ta tugunu tenenmba. Bulu tugusek nu kilke te mbol pronata une tanjo nane wam ŋaigonu kade tukunu nane bulu ta mbulmba ma make nzaliniŋgit.

²⁰ Tanjo nu uneka minit ta bulu tanŋe nu wam kate ta kile-mayokkikat ngam nu bulu kua ka maskenŋge minit.

²¹ Tanjo nu manjau tugusek mbolŋge minit ta nu Kuate tuku nzali dubimba manjau kate ta te-mayokam tuku bulu tugum prote ngam Nikodemus sana.

Yohanus nu Yesus tuku sakina

²² Kile Yesus nu nuŋe dubinaig mbal ndon tinŋa Yudea ma tugu mbol kinaig ka tanŋe minmba nu tanjo pino kule piseneniŋgina.

²³⁻²⁴ Yohanus nu muli wandekŋge mine ndaka minmba nu Enon tumbranŋge minna. Enon tumbranŋ nu Selim tumbranŋ patukŋge. Tanŋe kule gudommba minnaig tukunu tanjo pino nane Yohanus tugum pronata le nu nane mata kule piseneniŋgina.

²⁵ Ait ande Yohanus dubinaig tuku tanjo nane Zu tanjo ande ndon kule pisne manjau tuku kualeyauka minnaig. Nane Yohanus tugum promba nu sanaig:

²⁶ Tum Tanjo, ne Yordan kule simŋge tanjo ande ne ndon minna le ne nu tuku manjau te-mayokmba sakina ta kile nu tenŋe kule piseneniŋgit. Nane ŋakmba nu tugum kumba minig ngam sanaig le

²⁷ nu ndek saniniŋgina: Kuate samba mbolŋge minit nu tanjo sanŋri tuwit le pirokate.

²⁸ Ye o buk tane satingen le isnaig. Kuatenŋge madina tanjo ye nu kuga. Ye nu tuku ndin wakeiwam tuku ambonŋa Kuatenŋge kukulyina.

²⁹ Tanjo ande nuŋe pino ndinok imanŋge tate? Nuŋe tanjo nuŋenŋge tate. Tanjo ta nu gare ŋak minit le tanjo gulab nuŋe nu gare pasa ta ismba nu mata gare-garekate. Ye mata tanjan. Nane nu tugum kumba minig le ye kanŋermba gare sunjo tet.

³⁰ Kile ye tuku nyu iben ka kugawa le nu tuku nyu sunjoka ka mbol kuwa ngina.

³¹ Ande mbol ambenŋe ndekina ta nu sine ŋakmba lisinmba nu mbolŋge minit. Sine kilke te mbolŋge proŋer ta sine kilke mbolok tanjo ndo. Sine kilke mbolok wam ndo sakeg. Ande nu samba mbolŋge ndekina ta sine ŋakmba lisinmba nu mbolŋge minit.

³² Nu wam kanŋerka isna ta kumumbi sakate le ŋakmba nu tuku pasa pitaide.

³³ Ande nu tuku pasa son ngate ta nu manjau tambi nu Kuate tuku pasa mata son ngate.

³⁴ Kuatenŋge kukulna tanjo ta nu Tukul Guwa ŋaknu tuwit tukunu Kuate sakate tanjamba nu mata sakate.

³⁵ Mam Kuate nu Kiŋo nuŋe tuku kume purte sulumba nu aganŋ ndende ŋakmba nu tuku wai mbolŋge patikina.

³⁶ Ande nu Kuate tuku Kiŋo nu kumuŋ ngam son nguwa ta nu abo tugu ŋak minmba minamŋgat. Ande nu Kuate tuku Kiŋo tuku minŋge pitaiwa ta nu abo tugu te nda. Kuate tuku gubra nu mbolŋge minmba minamŋgat ngam sakina.

4

Yesus nu Samaria pino ndon pasatina

¹ Yesus nu Yohanus limba tanjo pino gudommba kule piseneniŋgina le nane nu dubinaig ta Farisi mbal kila minig ngam nu Yudea ma tugu kusrena.

² Yesus nu nuŋe mironŋ tanjo pino kule pisne ndaniŋgina. Nuŋe dubinaig tanjo tanŋe nane kule piseneniŋginaig.

³ Nu Yudea kusremba man Galilea kambimbaka saka.

⁴ Ndin ta Samaria ma tugu ngamuk ngamuk kina.

⁵ Nane ndin dubimba kumba Samaria tuku tumbranŋ ande Sikar pronata. Sikar tumbranŋ ta kilke ande Yakobŋge o buk kiŋo nuŋe Yosef tuna ta patukŋge minna.

⁶ Ma ta mbolŋge kule burok Yakobŋge wakeina tuku minna. Ki kanum 12 tanjan Yesus nu lika ma ma matuk ka nu ka kule burok ta tugumŋge minyokina.

⁷⁻⁸ Nuje dubinaig tanjo nane buk nyama-
gan piyawam tumbran kinaig le Yesus nuje
ndo tanje minna. Tanjamba minna le Samar-
ianu pino ande kule kunyam ndekina le nu
ndek pino ta sana: Kule kunymba sa le nyi
ngina le

⁹ nu ndek sana: Ndanjam saka ne Zu tanjo
ye Samaria pino kule yabaŋyate ngina. (Zu
mbal Samaria ndon ulendika waim ndin-
dombi kule nye ndakade tuku).

¹⁰ Yesus nu lafumba sana: Kuate nu agan
mayenu tanjo ningit ta ne gilai. Ye ne kule
yabaŋnit ta ne ye mata gilai. Ne ye kila
kande yabaŋyate le ne abo ŋak minmba mi-
nam tuku kule tinet kande ŋga sana le

¹¹ pino ta nu sana: Sunjo, burok te kule
o sinam nziŋge minit. Ne kunyam tuku
murko kuga. Ne aninje kule abo ŋak tumba
samŋgat.

¹² Sine tuku mbuŋ sunjo Jakob nu kule
burok te sarkina. Nu nuje kiŋo kame
aganmor turmba kule te nyumba minnaig.
Ne nu limba kule kise sam sakate e ngina le

¹³ nu lafumba sana: Ima nu kule milka te
nyuwa ta nu maŋ kule parawamŋgat.

¹⁴ Ima nu ye kule tuwi le nyuwa ta nu maŋ
kule parawe nda. Kule ta nu tuku ŋgamuŋgal
sinamŋge bulbulmba prote tanjaŋ minwa
le nu abo tugu tumba minmba minamŋgat
ngina.

¹⁵ Tanjakina le nu ndek Yesus sana: Sunjo,
kule ta ye sa le nyi sulumba ye maŋ kule
paraye nda. Ye maŋ kulenu lulu ndaki ngina
le

¹⁶ nu pino ta sana: Ne kumba ka tanjo
nanje tumba prowa ngina le

¹⁷ nu ndek sakina: Ye tanjo kugatok ngina
le nu sana: Ne tanjo kugatok ŋgate ta sinja
sakate.

¹⁸ Ne buk tanjo wai inum sulumba kilmba
kusreke likina. Tanjo ne ŋak minit ta ne
tuku kuga. Ne ake gulabte. Ne tanjo kuga-
tok ŋga sakat ta ne yabri ndakat ngina.

¹⁹ Nu pasa ta ismba sana: Sunjo, ye kile
katesewet. Ne tuan tanjo ande.

²⁰ Ye ne tuku kusna ŋak. Sine Samaria
sine tuku wa mbuŋ kame tabe te mbolŋge
Kuate tuku nyu te-dunga nu mbariŋanu.
Tane Zu mbal Yerusalemŋge ndo Kuate tuku
mbariŋam tuku ma minit ŋga sakade ngina le

²¹ nu ndek sana: Ye pasa sanamŋgit te
ne ise mayewa. Ait ande prowamŋgat ta
tane tabe te mbolŋge ko Yerusalemŋge Ku-
ate mbariŋe nda. Maŋau kitekmbi Kuate
mbariŋamŋgaig.

²² Tane Samaria mbal Kuate fudiŋmba kila
pilmba nu mbariŋde. Sine Zu mbal nu
kila minmba mbariŋeg. Nu sine ŋgamukŋge
ande tanjo pino tuku muskil kile-tidiŋgam
tuku te-mayokamŋgat.

²³ Mine minemba maŋau kise
prowamŋgat. Kile buk tugu pilit. Ima

nu sinja Mam Kuate mbariŋam idusmba
kande Tukul Guwambi tugusemba Mam
mbariŋwa. Mam nu tanjo kame tanjaŋ nu
mbariŋam tuku sota minit.

²⁴ Kuate nu Guwa tukunu ima nu Ku-
ate mbariŋam idusmba kande nu Tukul
Guwambi tugusemba nu mbariŋwa ngina.

²⁵ Kile pino ta nu sana: Mesias nyunu
ande Kristus nu prowamŋgat ta ye kila. Nu
promba wam ŋakmba tumsingamŋgat ngina
le

²⁶ nu ndek sana: Ye kile ne ndon pasatek
te ye nunje ngina.

²⁷ Nu tanjamba saka minna le nuje du-
biwanu tanjo nane luka pro nu pino ta
ndon pasata minna le kangermba piriri
ŋayonaig. Piriri ŋayomba ne ame agan
sotate ko ne ndanjam nu ndon pasatate ŋga kusna
ndanaig.

²⁸ Kile pino ta waim kusremba luka tum-
braŋ kina sulumba nane saninŋina:

²⁹ Tanjo ande ye maŋau ŋakmba ke liken ta
kile-mayokka sayat. Nu Kristus inde. Tane
ilmba ka kanjerap ngina.

³⁰ Tanjakina le nane ndek tumbran
kusremba nu sota kinaig.

³¹ Pino ta ka tumbranŋge minna le Yesus
dubiwanu tanjo nane nu sanaig: Tum
Tanjo, ne nyamagan tumba nya ŋga saka
minnaig le

³² nu nane saninŋina: Ye nyamagan ande
nyam tuku minit ta tane gilai ngina le

³³ nuje dubiwanu mbal nane ndek
nangine nangine sakinaig: Andenge nyama-
gan tawet le nyat inde nginaig.

³⁴ Kile Yesus nu nane saninŋina: Kuateŋge
ye kukulyina le ye nu tuku nzali dubimba
nu tuku piro suluwam tuku ta ye tuku nya-
magan.

³⁵ Tane tenenmba pasa sakade. Tam-
bun baillkamba kugawa le nyamagan alonu
kilam tuku ait prowamŋgat ŋga sakade.
Ye tane satingamŋgit. Tane nyam piro si
kanjerkap. Nyamagan buk magekinaig.
Kilam tuku ait buk kumuŋgat.

³⁶ Tanjo nu alonu kilit nu kile ndo piyanu
tate. Nu nyamagan kilit ta nu tanjo pino
abo minmba minam tuku kilit. Wam ta
tuku nyamagan tumunu ŋgukate tanjo nya-
magan alonu kilit nale arŋeŋ gare-garekik.

³⁷ Tane tuku yaba pasa ande tenenmba.
Andenge nyamagan tumunu ŋgukate le an-
denge nyamagan alonu kilit ŋga sakade.
Yaba pasa ta son.

³⁸ Tane piroka nyamagan ŋgu ndakinaig.
Alonu kilam tuku ye kukultinŋet. Afu piro
karenkinaig le tane alonu kilig ŋga saninŋina.

³⁹ Pino ta nu Sikar tumbran mbal
saninmba sakina: Tanjo ta ye maŋau ke
liken ta ŋakmba kile-mayokka sayat ngina.
Tanjakina le Samaria tumbran takok mbal
gudommmba Yesus tuku son nginaig.

⁴⁰ Nane kumba Yesus tugumŋge nu nane ndoŋ minam tuku ŋgailkinaig le nu ait armba nane ndoŋ minna.

⁴¹ Afu gudommba nu tuku pasa ismba nu tuku son ŋga

⁴² nane ndek pino ta sanaig: Sine ambonŋa nenŋe sakina le ismba son ŋgiger. Kile siŋgine miroŋ nu tuku pasa ismba nu Kristus Kuatenŋe madina taŋgo ta kila pileg. Nu kilke mbol mbal muskil kile-tidiŋge niŋgam tuku taŋgo ŋga sakinaig.

Yesus nu gabat taŋgo ande tuku kiŋjo wakeina

⁴³⁻⁴⁴ Yesus nu o buk sakina: Tuan taŋgo ande nuŋe tumbraŋ tuguk mbal nane nu talade ŋgina. Ta tuku mara armba kuganaig le nu Yudea ma tugu kusremba Galilea kam-bim saka kina.

⁴⁵ O buk Yesus nu pagumba nye sunŋo ait mbolŋge Yerusalemŋge wam kitek saŋgrinu afu ke likina le Galilea mbal pagumba nye ta tuku pronaig ta nane kaŋgerkinaig. Ta tuku kile nu Galilea prona le nane gare-gareka nu nane ndoŋ minam tuku sanaig.

⁴⁶ Nu Galilea ma tugu promba maŋ Kana tumbraŋ kina. Nu buk taŋge kule mbilna le grep kule prona tuku. Ka taŋge minna le Kaperneumŋge gabat taŋgo ande kiŋjo nuŋe guaze sunŋo tina.

⁴⁷ Nu tawo ndo minna le mam nuŋe Yesus nu Galilea prona pasa ta ismba nu tugum kumba kiŋjo nuŋe wakeiwa ŋga sarsarmba minna le

⁴⁸ nu ndek sana: Tane wam kitek saŋgrinu pিরerek purkam tuku kaŋgermba ndo ye son ŋgade ŋgina.

⁴⁹ Tanjakina le gabat taŋgo ta nu Yesus sana: O Sunŋo, ne pitik ndeka. Ye tuku kiŋjo kumikat ŋgina le

⁵⁰ nu ndek taŋgo ta sana: Ne ndek kaye. Kiŋjo naŋe kume nda ŋgina le nu Yesus tuku pasa ismba son ŋga ndek kina.

⁵¹ Nu ndek kina ka ndinŋge nuŋe piro taŋgo afu mbumba nu kaŋgermba sanaig: Kiŋjo naŋe nu mayekina ŋga sanaig le

⁵² nu ndek nane kusnaniŋgina: Ki ait ndaŋ mbolŋge nu mayekina ŋga kusnaniŋgina le nane nu sanaig: Kubele ki mbilna le ŋgarosu pa tiŋgina ta mukuna ŋginaig.

⁵³ Tanjakinaig le mam nuŋe nu pasa ta ismba Yesus nu kiŋjo naŋe kume nda ŋgina ait ta mbolŋge ndo kiŋjo nuŋe mayekina ta katesena. Tanjamba taŋgo ta nuŋe wande tuma mbal ŋakmba Yesus tuku son ŋginaig.

⁵⁴ Yesus nu Yudea ma tugu kusremba pro Galileanŋe minna ta nu wam kitek saŋgrinu tambu nu ke arna.

5

Yesus nu Betesda kule tugumŋge taŋgo wakeina

¹ Kile Zu mbal tuku pagumba nye sunŋo ait ande prona le Yesus nu mbumba Yerusalem kina.

² Tumbraŋ sunŋo mbol taŋge sipsip tuku malaŋga patumba kule kualij fudiŋndo ande minna. Kule ta Hibru pasambi nyunu Betesda. Kule makembiŋge baibai wai inum sulumba minnaig.

³ Baibai ta sinamŋge guaze mbal gudommba afu am tukulok afu kupe ŋaigonu afu ŋgarosu milmailkanu taŋamba kinye ŋak mine likinaig. [Mine lika kule galmuŋwa ŋga tairŋga minnaig.

⁴ Sunŋo tuku eŋel ande ait afu nu kule mbolŋge ndekanu le kule galmuŋanu le ima nu ambonga kambinu ta nu mayekanu.]

⁵ Taŋgo ande yar 38 guaze ŋak nu taŋge minna.

⁶ Yesus nu kaŋgermba nu ait kuennu taŋamba minna ta kila pilmba ndek nu kusnana: Ne mayekam iduste ŋga kusnana le

⁷ guaze taŋgo ta nu sana: O Sunŋo, kule galmuŋte le ande nu ye tumba kule mbol palmbim tuku mine ndakate. Ye yiŋe miroŋ kule mbol kambim tuku tumet le ande nu ye liyumba kule mbol kinit ŋgina.

⁸ Tanjakina le Yesus ndek nu sana: Ne tiŋga naŋe nzaŋnzaŋ kuramba kaye ŋgina le

⁹ nu pitik ndo mayeka tiŋga nuŋe nzaŋnzaŋ kuramba lika kina.

¹⁰ Ait ta kusem ait tukunu Zu gabat afu taŋgo ta kaŋgermba kusnanaig: Ndanam saka ne tukul lukamba naŋe nzaŋnzaŋ tumba lika kinit ŋga sanaig le

¹¹ nu nane saniŋgina: Ande nu ye wakeiyat ta nuŋge naŋe nzaŋnzaŋ kuramba kaye ŋga sayat le taŋawet ŋgina.

¹² Tanjamba saniŋgina le nane ndek nu kusnanaig: Imanŋe ne taŋamba sanat ŋginaig.

¹³ Ma ta mbolŋge taŋgo pino gudommba minnaig le Yesus nu buk kina tukunu mayekina taŋgo nu ima nu wakeina ta lislismba katese ndana.

¹⁴ Mine minemba Yesus nu kusem wande sunŋo sinamŋge taŋgo ta kaŋgermba sana: Ata. Kile ne maye minit. Naŋe ye maŋau ŋakmba kusreka. Kuga ta piti ande ne mbol prowikat ŋgina.

¹⁵ Tanjakina le taŋgo ta kumba ka Zu mbal saniŋgina: Taŋgo nu ye wakeiyat ta Yesusŋge ŋgina.

¹⁶ Yesus nu kusem mbolŋge nu wakeina tukunu Zu mbal nane pro nu piti sermba minnaig le

¹⁷ nu lafumba nane saniŋgina: Yiŋe Mam ndinok nu piroka minit. Ye mata piroka minet ŋgina.

¹⁸ Tanjakina le Zu mbal nane pasa ta ismba sakinaig: A ... nu ambonga kusem lukawat. Kile nu lato mbarmba Kuate nu yiŋe Mam ndinok ŋgat ta nu Kuate ndoŋ kumu kumu minanu taŋaŋ ŋgate ŋginaig. Tanjaka nane

manj gubra tumba nu sinjka balewam tuku pasa sanjri pilenaig.

Yesus nu nunje mironj tuku Zu mbal saniingina

¹⁹ Kile Yesus nu nane saniingina: Ye sinjka satinjamngit. Ye Kuate tuku Kiño yinje wamdusmbi piro afu kam kumunj kuga. Mam nu piro ke likate le kanjgerket ta ndo ke liket.

²⁰ Nu ye nunje Kiño tuku kume purte sulumba wam njakmba ke likate ta ye tumyate. Ye wam ke liket te ngumneŋga ta liniŋmba wam kitek sanjrinu tumyua le tane kanjgerka pirerek purkamnggaig.

²¹ Mam nu kumanu mbal abo niŋmba kile-tidingate tanjamba ndo ye nu tuku Kiño yinje nzali dubimba kumanu mbal afu abo niŋget.

²² Mam nu tanjo tuku manjau pileniŋmba lafunu ningam tuku piro ta ke ndakate. Piro ta ye wai mbolŋge pilna.

²³ Nane Mam tuku nyu te-dungade tanjamba ye tuku nyu te-dunjuwaig nga Mam nu piro ta ye sina. Ima nu ye tuku nyu te-du ndangate ta nu Mam ye kukulyina nu tuku nyu mata te-du ndangate.

²⁴ Ye sinjka satinjamngit. Ima nu ye tuku pasa ismba Mam ye kukulyina nu tuku son ngate ta nu abo tugu minmba minam tuku njak minit. Nu une tuku pa lafunu te nda. Nu ngisikam tuku wam kusremba abo minmba minam tuku njak minit.

²⁵ Ye sinjka satinjamngit. Mine minemba ye Kuate tuku Kiño kumanu mbal yalpe ngi le nane ngamukŋge ye tuku wi isig mbal tinga abo njak minmba minamnggaig.

²⁶ Mam nu abo manjau miro. Ye nu tuku Kiño sanjri sina le ye mata abo manjau miro.

²⁷ Kuate nu tanjo tuku manjau pilenja lafunu ningam tuku ye Ndindo Katesek Tanjo nyu sina.

²⁸ Tane pasa te tuku wamdus te-sulu ndawap. Ait ande prowa le nane mindesin patikade ma sinamngge minig mbal nane ye tuku wi ismba

²⁹ tinja mayok kanjgaig. Nane afu manjau magenu ke likinaig ta nane abo minmba minam tuku tinjamnggaig. Afu manjau njaigonu ke likinaig ta nane pasa mbol kambim tuku tinjamnggaig.

³⁰ Ye yinje wamdusmbi wam ande kam kumunj kuga. Ye Mam tuku nzali dubimba tanjo pileniŋget. Ye yinje nzali dubiwam tuku idus ndawet. Nu ye kukulyina ta ye nu tuku nzali ndo dubiwam iduset. Ta tuku ye tanjo kumumbi pileniŋget.

³¹ Ye yinje mironj tuku saket ta tane son ngam kumunj kuga.

³² Kuate nu ye tuku saka minit ta son pasa. Nu tuku pasa ta ye kila.

³³ Tane tanjo afu kukulninginaig le pro Yohanus kusnanaig le nu mata son pasa ye tuku sakina.

³⁴ Tanjamba sakina ta nu tanjo ndo. Ye nu tuku pasa sunjgomba idus ndawet. Ye tane tuku wamdus kilmba muskil kile-tidinge tinjam tuku idusmba Yohanus tuku pasa satinjet.

³⁵ Nu sati tanjau ndin tumtingina le ait fagnu ndo tane gare njak nu ndoŋ minnaig.

³⁶ Son. Yohanus nu kumumbi ye tuku sakina ta ye nu tuku pasa sunjgomba idus ndawet. Mam nu piro kam tuku sanjri sina le piro ke liket tanje Mam kukulyina ta te-mayokte. Ye ta tuku sunjgomba iduset.

³⁷ Tane Mam tuku njin tugu ise ndaka nu tuku tumail kanjger ndade ta nu ye tuku saka minit ta ye tuku piro mbolŋge te-mayokte.

³⁸ Tane nu ye kukulyina tanjo son nda ngade tukunu nu tuku pasa tane sinamngge mine ndakate.

³⁹ Tane abo tugu minmba minam tuku tube nga tane piro kareŋka kuyar pasa burka minig. Kuyar pasa tanje ye tuku sakate ta

⁴⁰ tane abo tugu tam tuku ye tugum prowam mbulig.

⁴¹ Tanjonje ye tuku nyu te-dunjuwaig nga ye idus ndawet.

⁴² Tane tuku ngamungal ta ye kila. Tane Kuate tuku kume pur ndade.

⁴³ Ye Mam tuku nyu njak tane tugum prowen ta tane ye pitaiyade. Ande nu nunje nyu njak tane tugum prowa ta tane nu nzalinu tamnggaig.

⁴⁴ Tangine nyu mbol kuwa nga tangine tangine munju nyu kile-mayokkade. Kuatenge tane tuku nyu kile-mayokkam tuku idus ndade. Ta tuku tane ye tuku son ngam kumunj kuga.

⁴⁵ Tane ye tuku son nda ngade ta yenje Mam sawamngit nga idus ndawap. Kuga. Tanjo ande tane tala ndamba minig ta nunje tane tuku mbar ta te-mayokamngat. Tanjo ta Moses.

⁴⁶ Moses nu ye tuku kuyarna. Tane sinjka Moses tuku son ngade kande tane ye tuku mata son ngade kande.

⁴⁷ Tane nu tuku kuyar son nda ngade ta ndanmba ye tuku pasa ismba son ngam kumunj nga nane saniingina.

6

*Yesusnje tanjo 5,000 isukusneningina
(Mateus 14.13-21; Markus 6.30-44;
Lukas 9.10-17)*

¹ Kile Yesus nu wanj ponga Galilea kule kualin sim kina. Kule kualin ta nyunu ande Tiberias.

² Yesus nu nunje sanjri te-mayokmba guaze mbal afu wakeikina le tanjo pino

gudommba kanjernaig tukunu nane nu dubimba kinaig.

³ Nu kule kualin sim kumba nuje dubiwanu tanjo ndonj tabe ande ponga ka tanje minyok minnaig.

⁴ (Zu mbal tuku pagumba nye sunjo Pasowa buk patukina).

⁵ Minyok minmba Yesus nu mambilmba tanjo pino gudommba prove likinaig le kanjerka Filipus kusnana: Sine aninge nyamagan pijamba tanjo kame nzi ninbe le nyuwaig nga kusnana.

⁶ Yesus nu wam kam tuku ta buk idusna ta nu Filipus tagowam tuku kusnana le

⁷ nu ndek sana: Yoi. Tanjamba kande sonj 20 kilmba aganj pijamba fonfon ninbe le afu kumunje nda ngina.

⁸ Nu dubina tanjo ande Simon Petrus tuku aba nuje Andreus nu ndek sana:

⁹ Ai te. Kinjo te nu bret wai inum sulumba kualeganj armba kilmba prowat ta tanjo pino gudommba ngamuknjo aganj ta nda minanu sukamngat ngina le

¹⁰ Yesus nu nane saningina: Kile saningaj le minyokuwaig ngina. Tanjakina le nane saninginaig le minyokinaig. Ma ta pibi njak. Minyokinaig mbal gudommba tanjo ndo 5,000 tanjan.

¹¹ Kile Yesus nu bret fonfonj 5 ta kilmba nu Kuate gare pasa tuna sulumba minyokinaig mbal ta walmba ninje likina. Nu kualeganj mata tanjana le nangine nzali dubimba kilmba nyinaig le maroningina.

¹² Maroningina le Yesus nu nuje dubinaig tanjo saningina: Aganj fetfetit batenju ta ngisikubekaj. Kilmba mangurkap ngina le

¹³ nane bret batenju kilmba sambe 12 ligneninginaig.

¹⁴ Tanjo pino nu wam kitek sanjgrinu kina ta kanjermba sakinaig: Tuan tanjo sunjo prowam tuku sakinaig ta noten nginaig.

¹⁵ Tanjaka saka nane sanjri tinja Yesus tumba nangine gabat sunjo palmbim tuku bafunaig le nu katesemba tinja nuje ndo tabe ande pongina.

*Yesus nu kule mbol mbol likina
(Mateus 14.22-23; Markus 6.45-52)*

¹⁶ Furiram nuje dubiwanu tanjo ndek kule kualin tuku piyal kinaig.

¹⁷ Ka piyalnjo furirna le Yesus nu nane tugum pro ndana le nane wanj ponja Kaperneum kambim saka wanj koika fando si kinaig.

¹⁸ Nane kumba minnaig le bubre tinja kule mbalo sugo sugo tinjinaig.

¹⁹ Nane koika ka fando ngamu 6 kilomita tanjan tinjinaig le Yesus nu kule mbol mbol lika wanj tugum ta kumba minna le nane nu kanjermba kuru kuru njayonaig.

²⁰ Tanjanaig le nu nane saningina: Tane kuru kuru ndakap. Te yenje ngina le

²¹ nane pasa ta ismba wamdus ibenj kinaig le nu wanj ponjuwa nga sanaig. Nu wanj pongina le kile ndo wanj ma kambim bafuna ta mbol pronaig.

Nyamaganj tugusek

²² Mafena le nane kule kualin simnje minnaig mbal nane idusnaig: Kubele wanj ndindo minna le nu dubinaig tanjo nanenje ndo wanj ta ponga kinaig. Yesus nu nane ndonj kine ndakina nga idusnaig.

²³ Tanjamba idusmba minnaig le Tiberias mbal tuku wanj afu Yesus nu Kuate gare pasa samba bret ningina le nyinaig ma ta mbol pro ibenj kinaig.

²⁴ Ibenj kinaig le nane tanje minnaig mbal Yesus nuje dubiwanu mbal mine ndakinaig le kila pilmba nane ndek wanj kame ta ponga Yesus sota Kaperneum kinaig.

²⁵ Nane kinaig ka Kaperneumnje Yesus kanjernaig sulumba sanaig: Tum Tanjo, ne ginu te prowat nga kusnanaig le

²⁶ nu nane saningina: Ye sinja tane satinjet. Tane nyamaganj tinjen le marotingina ta idusmba ye sotade. Ye manau sanjgrinu ke liken le kanjerkinaig ta tuku tane ye sote ndakade.

²⁷ Nyamaganj kagagte ta tuku sota piro karej ndakap. Nyamaganj njayo ndanjgate tuku ta sotap. Abo tugu minmba minam tuku nyamaganj ta ye Katesek Tanjo yenje tinjamngit. Mam Kuate nu nyamaganj tanjan tinjam tuku ye nyu sina ngina.

²⁸ Tanjakina le nane nu sanaig: Sine ame wam ke lika Kuate tuku piro kube nga kusnanaig le

²⁹ nu nane saningina: Ye Kuatenge kukulyina tanjo tane ye tuku son ngap. Kuate tuku piro ta not ngina.

³⁰ Nane ndek nu sanaig: Ne ame manau ka le sine ne tuku sanjri kanjermba ne tuku son njube. Ne ame wam kamngat.

³¹ O buk sine tuku wa mbunj kame nane ma baknu mbolnje minnaig sulumba mana nyumba minnaig. Kuyar pasa nu tenjemba sakate.

Nu aganj samba mbolnje patikina le ndekinaig le nane nyinaig. *Kisim Bek 16.4,15*

Kuyar pasa nu tanjakate nginaig le

³² nu nane saningina: Ye sinja satinjamngit. Moses nu nyamaganj ningina ta samba mbolok nyamaganj tugusek kuga. Yinje Mam nunje samba mbolok nyamaganj tugusek tinjet.

³³ Kuate tuku nyamaganj tugusek ta samba mbolnje ndeka kilke mbol mbal abo tugu tinjet ngina.

³⁴ Tanjakina le nane ndek nu sanaig: Sunjo, nyamaganj ta mara mara sinja le nyube nginaig le

³⁵ nu nane saningina: Abo manau tingit tuku nyamagan ta ye. Ima nu ye tugum prowa ta nu man gubawe nda. Ima nu ye tuku son nguwa ta nu man kule parawe nda.

³⁶ Ye buk satینگit not. Tane ye kangeryade ta ye tuku son nda ngade.

³⁷ Mam nu tanjo afu yiye mbal minam tuku madینگit ta nane ye tugum prode. Ima nu ye tugum prowa ta ye sinja nu pitaiwe nda.

³⁸ Ye samba mbolnge ndeken ta yiye nzali dubiwam tuku pro ndawen. Kuate nu ye kukulyina le ye nu tuku nzali dubiwam tuku prowen.

³⁹ Nu tuku nzali ta tenemba. Nu nane madینگit le ye tugum prode mbal ndindo ande ngisike nda. Ye kulatka minmba ma ma ait sunjo mbolnge njakmba man kile-tidingamngit.

⁴⁰ Mam tuku nzali ta tenemba. Nane ye nu tuku Kinjo kumu njga son ngade mbal njakmba abo tugu njak minmba minamngai. Ait sunjo mbolnge ye nane man kile-tidingamngit ngina.

⁴¹ Yesus nu samba mbolnge nyamagan ndekina ta ye ngina le Zu mbal nane ismba gubra tumba nangine nangine sakinaig:

⁴² A ... nu ndarjam saka samba mbolnge ndeken ngate. Sine nu tuku ina mam kila. Nu Yosef tuku kinjo nu Yesusnge nginaig le

⁴³ nu nane saningina: Tane nangine nangine gubra pasa sa ndakap.

⁴⁴ Ande nuje wamdusmbi ye tugum prowam kumu njga. Mam nu ye kukulyina nuje afu wamdus ningwa le ndo ye tugum prowam kumu. Ait sunjo mbolnge ye nane kile-tidingamngit.

⁴⁵ Tuan tanjo kame tenemba kuyarnaig: Kuate nu nane njakmba tumningamngat nga kuyarnaig. Ima nu Mam tuku pasa ismba kila pilit ta nu ye tugum prote.

⁴⁶ Ande nu Mam kanjer ndate. Ye Kuate tugumnge ndeken ta ye nu kanjeren.

⁴⁷ Ye sinja satینگamngit. Ima nu ye tuku son ngate ta nu abo tugu minmba minam tuku njak minit.

⁴⁸ Abo manau tingit tuku nyamagan ta ye.

⁴⁹ Singine mbu njane ma baknu mbolnge mana nyumba minnaig ma ma kume farnaig.

⁵⁰ Nyamagan kise samba mbolnge ndekina nga saket ta ande nu nyuwa ta nu kume nda.

⁵¹ Nyamagan abo manau tingit ta samba mbolnge ndekina ta ye. Ima nu agan ta tumba nyuwa ta nu abo minmba minamngat. Nyamagan sakit ta ye tuku ndem. Kilke mbol mbal tane abo njak minmba minam tuku ye yiye ndem tingamngit ngina.

⁵² Kile Zu mbal nane mungu kusnanja sakinaig: Nu ndarjamba nuje ndem sinjuwa le nyamngig nga saka minnaig le

⁵³ nu ndek saningina: Ye sinja satینگamngit. Ye Ndindo Katesek Tango tane ye tuku ndem ndare tumba nye ndakap ta tane abo tugusek kugatok.

⁵⁴ Ima nu ye tuku ndem ndare tumba nyate ta nu abo njak minmba minam tuku minit. Ait sunjo mbolnge ye nu man tiwamngit.

⁵⁵ Ye tuku ndem te nyamagan tugusek. Ye tuku ndare te kule tugusek.

⁵⁶ Ima nu ye tuku ndem ndare nyate ta nu ye ndon sailkate le ye nu ndon minet.

⁵⁷ Mam nu abo minmba minit nuje ye kukulyina. Nu minmba minit tukunu ye nu mbolnge minmba minet. Tanjamba ndo tanjo ima nu ye tumba nyuwa ta nu ye mbolnge abo njak minmba minamngat.

⁵⁸ Singine mbu njane agan samba mbolnge ndekina ta nyumba ma ma kume farnaig. Agan ye saket te tanjamba kuga. Ima nu agan te tumba nyuwa ta nu abo njak minmba minamngat nga saningina.

⁵⁹ Yesus nu Kaperneum kusem wande sinamnge nane pasa tumningmba minmba nu pasa ta kuklimba saningina le

⁶⁰ nu dubimba likinaig mbal gudommmba nane pasa ta ismba sakinaig: Pasa te sine tuku wamdus piti sersingit. Sine isam mbulig nginaig.

⁶¹ Nane gubra pasa yabu saka minnaig le nu katesemba nane saningina: Ye tuku pasa ta tuku tane wamdus pititingit?

⁶² Ye Ndindo Katesek Tango ye man luka yiye minen tuku ma mbol ambe ka le tane kangeryumba ye tuku ndarjamba idusamngai.

⁶³ Ye abo manau tugusek sakit ta Tukul Guwanje tingit. Kilke mbolok tuku aganngje turtngam kumu njga. Pasa satینگit ta Tukul Guwa tugumngje prode. Pasa ta tane abo tam tuku ndin tumtingit ta tane afu son nda ngade ngina.

⁶⁴ Yesus nu buk tugu mbolnge ima nu nu tuku son nda nginaig ima nu tuku kuppet tanjo mayok kangat ta nu kila minna tukunu nu tanjamina sulumba

⁶⁵ sakina: Tane afu ye son nda ngade ta tuku ye buk tenemba satینگit. Mam nu afu wamdus ningwa le ndo ye tugum prowam kumu njga.

⁶⁶ Nu tanjamba saka minna le nu dubinaig mbal gudommmba ndek nu kusremba man nu ndon li ndakinaig.

⁶⁷ Tanjanaig le Yesus nu nuje dubinaig tanjo 12 ta kusnaningina: Tane mata tanjamba ye kusreyam idusde e ngina le

⁶⁸ Simon Petrus nu ndek lafumba sana: Sunjo, sine ne kusrenumba ima tugum kab. Ne ndo abo minmba minam tuku ndin sasngam kumu.

⁶⁹ Sine ne kila pileg. Ne Kuatenge madina tanjo ngina.

⁷⁰ Tanjakina le Yesus nu lafumba saningina: Ye tane 12 maditingen ta ande tane ngamuknje nu bukla njonu njak ngina.

⁷¹ Yesus nu Yudas Iskariotnu Simon tuku kinjo ta tuku sakina. Ngumneņa nu Yesus tuku kupet mayok kina.

7

Yesus maib kat nuje nane nu talanaig

¹ Kile Yesus nu Galilea ma tugu mbol kine promba lika minna. Yudea mbal nane nu balewam saka minnaig tukunu nu Yudea ma mbol nda kina.

² Nu Galileanģe minna le Zu mbal nane baibai patika pagumba nyam tuku ait patukina le

³ Yesus tuku maib kat nuje nu sanaig: Ne tinģa Yudea ma tugu mbol kaye. Kumba ka tanģe ne tenģe manģau kate tanģamba ka le ne dubinade mbal kanģerwaig.

⁴ Ande nu nuje nyu mayok kuwa nģa iduste ta nu kuirka piro ndakate. Ne manģau sangrinu ke likate ta tanģo am mbolnģe ka le nane kanģerkuwaig nģinaig.

⁵ Nuje maib kat nuje mata nu tuku son nda nģa tanģamba sakinaig.

⁶ Kile Yesus nu nane saningina: Mara njakmba tane mbumba kambim tuku ait. Ye tuku ait kile.

⁷ Kilke mbol mbal nane tane kasur ndatingig. Ye nane tuku manģau nģaigonu kile-mayokka saketa ta tuku nane ye kasuryade.

⁸ Tane tinģa pagumba nye ta tuku mbumba kape. Ye kine nda. Ye tuku ait kile nģina.

⁹ Tanģamba saka nu Galileanģe minna.

Yesus nu pagumba nye ta mbol kina

¹⁰ Maib kat nuje pagumba nye ta tuku mbumba kinaig le nu minna ma ma kuirkuirka mbumba kina.

¹¹ Pagumba nye ta mbolnģe Zu gabat mbal nane nanģine nanģine munģu kus-nanģa Yesus sota nu aningģe minit nģa saka minnaig.

¹² Manģur sunģo ta sinamnģe afu sisu-sasuka sakinaig: Nu tanģo mayenu nģinaig le nane afu ndek sakinaig: Kuga. Nu tanģo didik farmba wam nģaigonu tumningit tuku nģinaig.

¹³ Nane Zu gabat tuku kuru-kuruka pasa te-mayokmba sa ndakinaig.

¹⁴ Pagumba nye ta ait kenģmba kina le Yesus nu kusem wande sunģo sinam kumba pasa kuklimba tumningmba minna.

¹⁵ Minna le Zu gabat afu nu tuku pasa is-naig sulumba nane pirerek purka sakinaig: i ... Nu ndanģmba kila ta tina. Nu skul sunģo mbolnģe minyo ndakina nģa sakinaig.

¹⁶ Tanjakinaig le nu ndek lafumba saningina: Pasa tumtinget te yinģe

wamdusmbi kuga. Kuatenģe ye kukulyina le ye nu tuku wamdus tane satinģet.

¹⁷ Ande nu Kuate tuku nzali dubiwam iduste ta ye yinģe wamdusmbi ko Kuate tuku wamdusmbi pasa tumtinget te nu kila palm-bim kumunģ.

¹⁸ Ande nu nuje wamdusmbi pasa kuklite ta nu nuje nyu mbol kuwa nģa pasa kuklite. Ande nu nuje sunģo tuku nyu mbol kuwa nģa pasa kuklite ta nu tugusek. Nu yabri kugatok.

¹⁹ Moses nu tukul pasa tinģina. Ata. Tane tukul ta dubikade e? Tane ye baleyam tuku ndin sotade nģa saningina.

²⁰ Tanjakina le nane nu lafumba sanaig: A ... ne bukla njak nģinģankate. Ima ne balenam sakate nģinaig le

²¹ Nu nane saningina: Ye manģau ande ken le tane wamdus piti tinaig.

²² Kinjo tuku nģaro pikam tuku manģau Mosesnģe sine sinģina. Moses pro ndana le singine mbunģnģe manģau ta tugu pilnaig. Moses ait satinģina ta kusem ait mbolnģe ait kumunģgate ta tane kusem mbolnģe kinjo tuku nģaro pikig.

²³ Tane Moses tuku tukul luka ndawam tuku nģa kusem ait mbolnģe mata kinjo tuku nģaro pikig. Ndanģam saka tane ye kusem ait mbolnģe tanģo ande tuku nģarosu wakeiwen le ye tuku gubra pilig.

²⁴ Tane ammbi ndo tanģo pile ndanģap. Tango tuku tugu kanģermba pilenģap nģina.

²⁵ Kile Yerusalem mbal afu sakinaig: Tango balewam sakade ta noten.

²⁶ Nu kilimnģe pasa saka minit le gabat kame nu peu ndade? Nu sinģa Kuatenģe madina ta gabat mbal kila pilnaig inde nģinaig le

²⁷ nane afu sakinaig: Tanģo te tuku tum-branģ tuguk sine kila. Kristus prowģa le nu aningģe prote ta sine gilai minamningig nģa sakinaig.

²⁸ Yesus nu ndek kusem wande sunģo sinamnģe pasa kuklimba sakina: Tane ye tuku tumbranģ tuguk ye turmba kila nģa idusde e? Ye yinģe wamdusmbi pro ndawen. Kuate nu ye kukulyina ta nu tugusek. Tane nu gilai.

²⁹ Ye nu tugumnģe prowen tukunu ye nu kila minet. Nunģe ye kukulyina nģina.

³⁰ Tanģaka sakina le nane ndek nu biye tiwam tuku ta biye ti ndanaig. Nu kumam tuku ait kile. Nane puram kumunģ kuga.

³¹ Tanģo pino gudommba nu tuku son nģinaig sulumba sakinaig: Ande prowam tuku sakinaig ta not. Tanģo wam ke likate te liwam kumunģ kuga. Nu Kristus nģinaig.

³² Tanģo pino nane tanģamba sisu-sasuka sakinaig le Farisi mbal isnaig sulumba nane pris gabat mbal ndonģ kusem wande tuku polis afu kukulninginaig le Yesus biye tiwam kinaig le

³³ nu ndek sakina: Ye ait fagnu tane ndon mini sulumba ye maŋ luka Kuate nu ye kukulyina ta nu tugum kaŋgit.

³⁴ Tane ye sotap ta ye kaŋgerye nda. Ye ka minamŋit ma ta tane ye tugum prowam kumuŋ kuga ŋgina le

³⁵ Zu mbal nane ndek nanŋine nanŋine sakinaig: Nu animbi kuwa le sine nu sota kaŋgere nda. Nu kasomok ma mbol kumba Zu mbal afu Grik ŋgamukŋge minig nane ndon minmba Grik mbal pasa kuklimba tumniŋgam sakate e?

³⁶ Nu ndaŋam teŋemba sakate: Tane ye sotap ta ye kaŋgerye nda. Ye ka ma minamŋit ta tane ye tugum prowam kumuŋ kuga ŋgate. Pasa tugunu te ndaŋmba tuku ŋginaig.

Kule tugusek

³⁷ Pagumba nye ta tukulam tuku ait suŋgo mbolŋge Yesus nu tiŋga wi kuenka sakina: Ima nu kule parawa kande ye tugum promba kule tumba nyuwa.

³⁸ Ima nu ye kumuŋ ŋga ye tuku saŋgri tomba tiŋgate ta Kuate tuku pasa sakate taŋamba kule abo ŋak nu tuku ŋgamuŋgal sinamŋge bulbulmba minmba minamŋgat ŋgina.

³⁹ Yesus nu taŋamba sakina ta nu Tukul Guwa tuku sakina. Nane nu tuku son ŋginaig mbal Tukul Guwa tam tuku minnaig. Sakina ait mbolŋge Yesus nu saŋgri kilŋa suŋgo nda tina tukunu Tukul Guwa nu nde ndakina.

⁴⁰ Nane pasa ta isnaig sulumba afu saki-naig: Tuan taŋgo ande prowam tuku saki-naig ta not ŋginaig le

⁴¹ afu ndek sakinaig: Nu Kuateŋge madina taŋgo ŋginaig. Taŋakinaig le nane afu ndek sakinaig: Kuga. Kristus nu Galileanŋge prowe nda.

⁴² Nu David tuku ndare mbolŋge nu minna tuku ma Betlehemŋge prowamŋgat. Kuate tuku pasa taŋakate ŋginaig.

⁴³ Taŋamba nane wamdus pur yimyam kinaig sulumba

⁴⁴ afu nu biye tiwam tuku ta biye ti ndanaig.

Zu gabat mbal nane Yesus talanaig

⁴⁵ Polis mbal luka Farisi le pris gabat tugum pronaig le sakinaig: Ndaŋam tane nu tumba pro ndawaig ŋginaig le

⁴⁶ polis mbal lafumba saninŋinaig: Nu tuku pasa saŋgrinu. Sine taŋaŋ taŋgo ande pasa saŋgrinu sakina le ise ndakigen ŋginaig.

⁴⁷ Taŋakinaig le Farisi mbal ndek nane saninŋinaig: A ... nu tane yabritiŋgat le tane mata nu tuku son ŋgaig e?

⁴⁸ Sine Farisi ko gabat ande nu tuku son ŋgate le kaŋger ndade tae.

⁴⁹ Ake mbal nane nu tuku son ŋgade ta nane tukul pasa gilai. Nane ma ŋayo mbol kambim tuku minig ŋga sakinaig.

⁵⁰ Kile nane tuku ande Nikodemus nu o buk furir Yesus tugum prona ta nunŋge tiŋga sakina:

⁵¹ Sine sinŋine tukul dubimba taŋgo ake pitaiwam kumuŋ kuga. Nu tuku pasa ismba nu tuku maŋau kaŋgermba ndo lafunu tambim kumuŋ ŋgina le

⁵² nane ndek nu sanaig: Ne mata Galileanu yamban taŋgo kande. Ne kuyar pasa bur mayewa sulumba kila pale. Galileanŋge tuan taŋgo ande prowe nda ŋga sanaig.

⁵³ Taŋamba nane ŋakmba sili-silimba nanŋine wande mbol kine likinaig.

8

Pino ande unekina le tumba Yesus tugum pronaig

¹ Nane ŋakmba sili-silimba nanŋine wande mbol kine likinaig le Yesus nu Olif tabe mbol kina.

² Mafena le maratukuk tiŋga nu ndeka kusem wande suŋgo sinam kina. Kina le nane gudommba nu tugum pronaig le nu pasa kuklimba tumniŋmba minna.

³ Taŋamba minna le Farisi kusem pasa bitekŋganu mbal ndon pino ande taŋgo kuaryarna le kaŋgermba nu tumba pro nane ŋgamukŋge te-timba Yesus sanaig:

⁴ Tum Taŋgo, pino te taŋgo ande ndon minat le kaŋgergig.

⁵ Moses tuku tukul mbolŋge ande taŋawa kande ndamembi balewap ŋga sakate. Ne pino te tuku ndaŋmba iduste ŋga kusnanaig.

⁶ Nane nu pasa ande mbarwa le nu tumba pasa mbolŋge palmbim tuku nu tagonaig.

Kile Yesus nu minyoka wai tokmbi kilke mbolŋge kuyarmba minna.

⁷ Kuyarmba minna le nane nu kusnankusnamba minnaig le nu tiŋga sakina:

⁸ Ima nu tane ŋgamukŋge mbar kugatok ndeta nunŋge ambonŋa ndame tumba pino te katwa ŋgina. Taŋaka sakina sulumba nu maŋ minyoka kilke mbolŋge kuyarmba minna.

⁹ Nane pasa ta ismba taŋgo mage mage nane kua kinaig le nane afu ŋgumneŋga nduik nduik sili-silinaig. Pino ta nunŋe ndo Yesus tugumŋge tiŋ minna le

¹⁰ nu tiŋga nu kusnana: Nane animbi kagig. Ande nu une lafunu tanmbim tuku mine ndakate e ŋga kusnana le

¹¹ nu ndek sakina: Suŋgo, ande mine ndakate ŋgina le nu sana: Ye mata ne une lafunu tanmbim idus ndawet. Ne luka kumba maŋ une ndaka ŋga sana.

Kilke te tuku bulu

¹² Yesus nu manj tanjo pino saningina: Ye kilke te tuku bulu. Tanjo pino kiljaninget. Ande ye dubiyuwa ta nuñe mine ta bulu njak. Nu ma make sinamñge mine nda ngina.

¹³ Tanjakina le Farisi mbal nu sanaig: Ne nanje mironj nanje tugu kuklite ta ne yabrij pasa ndo sakate tae nginaig le

¹⁴ nu ndek nane saningina: Ye aningje prowen manj animbi kangit ta ye kila. Ta tuku ye yinje mironj tuku sanu kumunj. Tane ye aningje prowen manj animbi kangit ta tane gilai minig.

¹⁵ Tane tanjo tuku wamdusmbi ndo ye pileyade. Ye tanjamba ande pile ndawet.

¹⁶ Ye ande pilewam idusmba ta yinje wamdusmbi ndo kuga. Kuate nu ye kukulyina ta ye nu ndonj wamdus ulendi tanjo pileningek. Ta tuku ye kumumbi pileningam kumunj.

¹⁷ Tukul pasa nu sakate: Tanjo armba nale pasa ndui ta ndo sakade ta son pasa ngade.

¹⁸ Ye yinje Mam nu ye kukulyina nu ndonj yinje tugu kukliwew ta son pasa ndo ngina.

¹⁹ Tanjaka saningina le nane ndek nu kusnanaig: Ne Mam nanje aningje minit nga kusnanaig le nu sakina: Tane ye tuku Mam gilai. Tane ye mata gilai minig. Tane ye kila kande ye tuku Mam mata kila minig kande nga saningina.

²⁰ Yesus nu kusem wande sinam tanje ndametinj patikade ma mbolñge pasa ta kuklimba minna le afu nu biye tiwam tuku ta biye ti ndanaig. Nu kumam tuku ait kile.

Yesus nu samba tumbrañ tuku saningina

²¹ Yesus nu manj pasa taturmba saningina: Ye ka le tane ye sotete pisenja tangine une ta njak minmba kumamñgaig. Ye kangit ma ta tane prowam kumunj kuga ngina le

²² Zu mbal ndek nanjine nanjine sakinaig: Nuñe ngarosu balewamngat inde. Ta tuku ye kangit ma ta tane prowam kumunj kuga nga sakat nginaig.

²³ Tanjakinaig le nu nane saningina: Tane ibenj tekok mbal. Ye mbol ambekok. Tane kilke tekok. Ye kilke tekok kuga.

²⁴ Ta tuku ye satinjit. Tane une njak minmba kumamñgaig. Tane yinje mironj tuku sakit ta son nda ngap ta tane sinjka une njak minmba kumamñgaig ngina.

²⁵ Tanjakina le nane ndek nu kusnanaig: Ne ima nginaig le nu nane saningina: Ye abo abo yinje mironj tuku saka minet ta not.

²⁶ Ye tane tuku mbar tuku pasa sunjomba njak minet ta ye sa ndaket. Ande nu ye kukulyina nu tugumñge pasa ten ta ndo ye satinjet. Pasa ta tugusek ngina.

²⁷ Nu tanjamba Mam Kuate tuku sakina ta nane katese ndanaig.

²⁸ Ta tuku Yesus manj lato nane saningina: Tane ye Ndindo Katesek Tanjo ye tumba

ail kazrai mbolñge palmbimñgaig. Ait ta kugawa le o son ta nunge ngamñgaig. Ye yinje wamdusmbi pasa afu sa ndaket. Mamñge tumyina ta ndo saket ta tane katesewamñgaig.

²⁹ Ande nu kukulyina ye nu tuku nzali ndo dubiwet. Ta tuku nu ye kusre ndayumba ye ndonj minmba minit nga sakina.

³⁰ Nu tanjamba saka minna le nane gu-dommba nu tuku son nginaig.

Yesus nu Zu mbal ndonj kualeyaukinaig

³¹ Yesus nu Zu mbal afu nu tuku son nginaig ta tenjemba saningina: Tane ye tuku pasa ismba kumumba kap ta tane sinjka ye dubiyanu tanjo mayok kanjgaig.

³² Tane pasa tugusek kila palpe le pasa tanje tane tuku muskil kile-tidinge tinjamngat ngina.

³³ Tanjakina le nane ndek sakinaig: Sine Abraham tuku mburj mineg. Sine nane afu kumnemñge ndalekanu tanjaj mine ndakeg. Ne ndanjam saka sine tuku muskil kile-tidinge sinjam tuku sakate nginaig le

³⁴ nu manj lato saningina: Ye sinjka satinjamngit. Ima nu unekate ta nu une manjau kumnemñge ndalekanu tanjaj minit.

³⁵ Piro tanjo nu nuñe sunjo tuku wandeñge mara mara mine ndakate. Kinjo nu mam nuñe tuku wande mbolñge mara mara minit.

³⁶ Ata. Ye Kuate tuku Kinjo ye tane tuku muskil kile-tidingi ta tane muskil kile-tidi mayewamñgaig.

³⁷ Tane Abraham tuku mburj ngade ta ye kila ta tane ye tuku pasa isig ta tane tuku ngamunjal sinam kine ndakate tukunu tane ye baleyam sakade.

³⁸ Ye yinje Mam tugumñge manjau kanjerke liken ta sake liket. Tane tangine mamñge manjau tumtingit ta kade ngina.

³⁹ Tanjakina le nane nu sanaig: Sine tuku mam Abraham nginaig le nu nane saningina: Tane Abraham tuku kinjo kame kande Abraham tuku manjau dubide kande.

⁴⁰ Ye pasa tugusek Kuate tugumñge ismba pro satinjet le tane ye baleyam sakade. Abraham nu manjau tanjaj ke ndakina.

⁴¹ Tane tangine mam tuku manjau te-purde ngina le nane nu sanaig: i ... Sine ndinñge kile-pati ndakinaig. Singine Mam ndindo nu Kuate nginaig.

⁴² Kile Yesus nu ndek saningina: Ye Kuate tugumñge minen sulumba te prowen. Yinje wamdusmbi kuga. Nuñge ye kukulyina. Kuate nu tane tuku Mam kande tane ye tuku mata kume purde kande.

⁴³ Ye pasa kile-mayokket te tane isam mbulmba kilba tukulde. Ta tuku tane katese ndade.

9

⁴⁴ Tanjine mam Satan. Tane nu tuku nzali ndo dubiwam idusde. Nu abo abo tanjo bale farna tanjamba kile minit. Nu wamduş tugusek kugatok tukunu nu manjau tugusek njakmba pitaikate. Nu mane tanjo. Nu yabri manjau miro. Ta tuku nu yabri wam ndo temayokam kumuñ.

⁴⁵ Tane tanjine mam tuku manjau njak minig sulumba ye pasa tugusek satinjet ta tane son ngam fugude.

⁴⁶ Tane tuku ande ye tuku mbar ande kanjermba sanu kumuñ kuga. Ye tane pasa tugusek satinjet ta tane ndanjam tuku son nda ngade.

⁴⁷ Kuate tuku kinjo kame nane nu tuku pasa isig. Tane nu tuku kinjo kame mine ndakade tukunu nu tuku pasa ise ndakade ngina.

⁴⁸ Tanjakina le Zu mbal nane ndek nu sanaig: Ne Samaria yamban bukla njayonu njak ngeg ta sine kumumbi sakeg nginaig le

⁴⁹ nu nane saningina: Ye bukla njak kuga. Ye Mam tuku nyu te-duñjet le tane ye tuku nyu te-ibenjde.

⁵⁰ Ye yiñe nyu mbol kuwa nga iduş ndawet. Kuate nu ye tuku nyu mbol kuwa nga sakate. Nu tanjo njakmba kumumbi pileningit.

⁵¹ Ye sinjka satinjamngit. Ima nu ye tuku pasa dubimba minwa ta nu kume nda ngina.

⁵² Kile Zu mbal nane ndek sakinaig: i ... Abraham tuan tanjo njakmba kume likinaig ta ne sakate: Ima nu ye tuku pasa dubimba minwa ta nu kume nda ngate. Ta tuku kile sine kila pileg. Ne bukla njak.

⁵³ Sine tuku mbuñ sunjo Abraham ne nu liwanu nga iduste? Abraham tuan tanjo njakmba kume likinaig. Ne ima le nanje nyu te-duñgate nginaig le

⁵⁴ nu ndek saningina: Ye yiñe miroñ yiñe nyu payam ndaket. Yiñe Mam nuñje ye tuku nyu te-duñgate. Tane nu sine tuku Mbara Sunjo ngade ta

⁵⁵ tane nu gilai. Tane nu kila ngade ta tane yabri tanjo ndo. Ye nu kila nget ta tane yabri pasa sakade tanjamba kuga. Ye sinjka nu kila minmba nu tuku pasa dubiwet.

⁵⁶ Sine mbuñ Abraham nu o buk ye prowam tuku ait ismba nu gare-gareka tairnnga minna. Nu ye tuku ait kanjermba gare sunjo tina nga saningina.

⁵⁷ Tanjakina le Zu mbal ndek nu sanaig: i ... Ne yar 50 mine ndakate. Ne Abraham kanjeranu nga sakate e nginaig le

⁵⁸ nu ndek nane saningina: Ye sinjka satinjamngit. Abraham pro ndana le ye minmba minen kile minet nga saningina.

⁵⁹ Tanjakina le nane ndek ndame kilmba nu balewam bafunaig le nu nuñje ngaro kuirkuirka tumba kusem wande kusremba kina.

Yesus nu tanjo am tukulok wakeina

¹ Yesus nane ndin dubimba kinaig ka tanjo ande nu am tukulok ina sinamñje prona ta kanjernaig.

² Kanjermba nuñje dubiwanu tanjo Yesus kusnanaig: Tum Tanjo, imange unekina le nu am tukulok prona. Ina mam nuñenje e ko nuñje miroñ e nga kusnanaig le

³ nu ndek nane saningina: Ina mam nuñje tuku une ko nuñje une tanje am tukul ndana. Kuate tuku sangri nu mbolñje mayok kambim tuku nu am tukulok minit.

⁴ Kile mafen minitmbi ye Kuatenge kuku-lyina ta sine nu tuku piro kube. Mine minemba furirwa le sine njakmba pirokam kumuñ kuga.

⁵ Ye kilke te mbolñje minmba kilke te kilñawet tuku bulu ngina.

⁶ Nu tanjaka sakina sulumba kilke mbol nguspeka ruga wakeimba tumba tanjo ta am mbolñje pilna sulumba nu sana:

⁷ Ne kumba Siloam kule kualin mbolñje am minyannga ngina. (Siloam nyu ta tugunu Kukulna). Tanjamba kukulna le nu ndek kumba am minyannga mambil mayemba luka prona.

⁸ Nu prona le nu tuku tumbran tuma nane afu turmba nu buk aganj ndende yabanjka minna le kanjernaig ta ndek sakinaig: i ... Ande buk aganj ndende yabanjka minna nuñje inde nginaig le

⁹ nane afu sakinaig: Au. Nuñje nginaig le afu sakinaig: Kuga. Tanjo ande nu suk nginaig. Tanjakinaig le nu nane saningina: Sakade not. Ye nuñje ngina le

¹⁰ nane ndek nu kusnanaig: i... Ne ndanjet le am mayekat nginaig le

¹¹ nu lafumba sakina: Tanjo ande nyunu Yesus nuñje ruga wakeimba ye tuku am mbolñje pilmba sayat: Ne ka Siloam kule kualin mbolñje am minyannga ngat. Ye ka am minyanngit le ye am maranjet ngina le

¹² nane nu kusnanaig: Nu aningit minit nginaig le nu ndek saningina: Iyo. Ye gilai ngina.

¹³⁻¹⁴ Yesus nu ruga wakeimba am maranje tuna ta kusem ait le nane afu tanjo buk am tukulok minna ta tumba Farisi mbal tugum pronaig le

¹⁵ nane mata nu kusnanaig: Ne ndanjet le am mayekat nginaig le nu saningina: Nu ruga wakeimba ye tuku am mbolñje palet le ye ka am minyanngit le kile mambilet ngina.

¹⁶ Tanjakina le Farisi mbal afu sakinaig: Tanjo ta kusem ait tukul lukamba nu mabte ndakate. Kuatenge nu kukul ndana nginaig le nane afu teñenmba sakinaig: Kuga. Nu tanjo njayonu kande nu manjau sangrinu tanjamba kam kumuñ kuga kande nginaig. Nane tanjamba pur yimyam kinaig.

¹⁷ Tanjamba nane manj tanjo am mayekina ta kusanai: Tanjo ta tuku ne ndanmba iduste nginaig le nu saningina: Nu tuan tanjo ande ngina.

¹⁸ Zu gabat mbal tanjo ta ina sinamnge am tukulok prona le kile mayekina ta son nda nga nu tuku ina mam wika kusanikinaig:

¹⁹⁻²⁰ Tale kinjo ande am tukulok tepalmbinu nga saka minik ta noten e nginaig le nale lafumba sakinaik: Am tukulok tepilker ta not nginaik. Tanjakinaik le nane ndek sanikinaig: Nu ndanjat le am mayekat nga kusanikinaig le nale ndek sakinaik:

²¹ Iyo. Sile gilai. Nu sungokanu. Nu kusanawap. Nu ndanjat le am mayekat ko imanjo nu am wakeiwe tawet ta nunje sakuwa le isap nginaik.

²² Nale Zu mbal tuku kuru-kurukinaik sulumba tanjamba saninginaik. Ta ndanjam? Zu gabat mbal nane pasa ande buk katmba ima nu Yesus nu Kuatenge madina tanjo nguwa kande nu kusem wandeknje pitaimba nu tukulbe nginaig.

²³ Wam ta tuku nale sakinaik: Nu sungokanu. Nu kusanawap nginaik.

²⁴ Kile nane manj tanjo am mayekina ta te yale nga sanaig: Tanjo ta njonu ta sine kila. Ne Kuate am mbolnje sinja son pasa saka nginaig le

²⁵ nu ndeksakina: Nu njonu e ko mayenu e ta ye gilai. Wam ande ye mbolnje kat ta ndo ye kila. Ye buk am tukulokminen ta kile ye mambilet ngina.

²⁶ Tanjakina le nane manj nu kusanai: Nu ne ndanjat? Nu ame wam kat le ne am mayekat nga kusanai le

²⁷ nu lafumba saningina: A ... ye buk satingit le tane isaig. Ndanjam saka manj lato isam tuku kusnangade. Tane mata nu dubiwanu tanjo minam idusde e ngina le

²⁸ nane ndek gubra tumba nu tumail panmba sanaig: A ... ne nu dubiwanu tanjo. Sine Moses ndo dubiweg.

²⁹ Kuate nu Moses ndon pasatina ta sine kila. Tanjo te aninge prona ta sine gilai nginaig le

³⁰ nu pasa lafumba saningina: i ... Nu ye tuku am wakeiwe sat ta ndanjam nu aninge prona ta tane gilai ngade.

³¹ Nu tuku manjau ta kilimok. Kuate nu tanjo njonu ise ndakate. Ande nu Kuate mbarinmba nu tuku nzali dubite le ndo Kuate nu tuku yabanj pasa isit le wam sangrinu kate.

³² Ande nu ina sinamnge am tukulok prona le andenje nu tuku am maranje tuna nga sakade le ise ndakeg.

³³ Tanjo ta nu Kuatenge kukul ndana kande manjau tanjan inum kam kumunj kuga kande ngina.

³⁴ Tanjakina le nane gubra tumba sanaig: Yoi. Ne ina sinamnge une njak te-pilnaik. Ne

sine gabat kame wam pagukam iduste e nga nane tanjo ta kusem wandeknje pitainaig le mayok kina.

³⁵ Tanjo pitainaig le mayok kina ta Yesus nu ismba tanjo ta sota kangerna sulumba nu sana: Ne Katesek Tanjo Ndindo ta tuku ne son ngate e ngina le

³⁶ nu ndek nu sana: Sunjo, ne ima tuku sakate. Tanjo ta saya le isi sulumba ye nu tuku son ngi nga sana.

³⁷ Tanjakina le nu ndek sana: Ne buk nu kangerat. Ye ne ndon pasatet te ye nunje ngina le

³⁸ nu ndek sana: O Sunjo, ye ne tuku son nget nga nu tugumnge dagol tidrongina.

³⁹ Kile Yesus nu tenenmba sakina: Nane am tukulok mbal mambilam tuku mambilde mbal am tukulkam tuku ye tanjo tanjamba pilengam kilke te mbol prowen ngina le

⁴⁰ Farisi mbal afu tanje minnaig ta pasa ta ismba sanaig: i ... Ne sine mata am tukulkanu nga iduste e nginaig le

⁴¹ nu nane saningina: Tane am tukulkanu minig kande une tuku pa tane mbolnje mine ndakate kande. Tane sine am maranganu mineg ngade tukunu tane pa tam tuku minig ngina.

10

Sipsip kulat tanjo mayenu

¹ Ye sinja satingamngit. Ande nu sipsip tuku malanga sinam nda kumba nu fonde ponja sinam kinit ta nu kuayar tanjo ndo.

² Ande nu malanga kumam sinam kinit ta nu sipsip tuku kulat tanjo.

³ Nu prote le malanga kulat tanjo malanga talke tuwit. Nu sinam kinit le nunje sipsip nu tuku njin tugu katesemba nu kila pilig. Nu nunje sipsip tuku nyu yimyam wike lika kilmba kile-mayokka kinit.

⁴ Nu nunje sipsip njakmba kile-mayokkate sulumba nu ambonja kinit le nane nu tuku njin tugu kila tukunu nu dubimba kinig.

⁵ Tanjo kisenje pro wikuwa ta nane nu dubiwe nda. Nane nu tuku njin tugu gilai tukunu nane nu ram kua kanggaig ngina.

⁶ Yesus nu yaba pasa ta saningina ta nane tugunu katese ndanaig.

⁷ Katese ndanaig le nu te-mayokmba saningina: Ye sinja satingamngit. Sipsip tuku malanga ta ye.

⁸ Ambonja pronaig mbal ta nane njakmba kuayar tanjo ndo. Sipsip nane tuku pasa ise ndakinaig.

⁹ Ye ndo malanga. Ande nu ye tugum tembi sinam kuwa ta nu ngisike nda. Nu mayok ka sinam ka nyamaganj mayenu tesilika nyumba minamngat.

¹⁰ Kuayar tanjo nu sipsip kuayarmba bale farmba njaigo siglikam tuku ndo prote. Ye

nane abo tugu kitek lato lato tumba gare sunjo njak minwaig nga ye prowen.

¹¹ Ye sipsip kulat tanjo mayenu. Sipsip kulat tanjo mayenu sipsip mine mayewaig nga nu kumam tuku kuru kuru ndakate.

¹² Ande nu sipsip miro tanjo kuga ta nu ndametinj kilam tuku ndo sipsip kulatkate. Age nguikok prote le nu sipsip kusreka kua kinit le age tanje nane bige tidingate le nane pururumba sili-silide.

¹³ Nu ndametinj kilam tuku ndo sipsip kulatkate sulumba nu sipsip sungomba idus ndaninggit.

¹⁴⁻¹⁵ Ye sipsip kulat tanjo mayenu. Mam nu ye kila minit le ye nu kila minet. Tanjamba ndo ye yinje sipsip kila minet le nane ye kila minig. Ye nane mine mayewam tuku ye yinje ngarosu mape ndamba kumamnggit.

¹⁶ Yinje sipsip gudommba fonde te sinamnge mine ndakade. Ye nane mata kili le nane ye tuku njin tugu kila pilmba ye dubiyamnggaig. Tanjamba nane kuasmbi ndindo tanjan minwaig le ye nane tuku kulat tanjo ndindo minamnggit.

¹⁷ Ye yinje ngarosu mape ndamba kumi sulumba man abo tumba tingamnggit. Ta tuku yinje Mam nu ye tuku kume purte.

¹⁸ Ande nu nuje nzali dubimba ye baleyam kumuŋ kuga. Ye yinje nzali dubimba kumamnggit. Ye sanjri njak minmba yinje ngarosu kumam tuku palmbimnggit. Kumi sulumba sanjri ndui ta tumba man tingamnggit. Yinje Mam nu ye wam ta kam tuku nyu sina nga saningina.

¹⁹ Tanjaka saningina le Zu mbal nane pasa ta ismba man wamduŋ pur yimyam kinaig.

²⁰ Afu gudommba ndek sakinaig: Nu bukla njak nginngankate. Tane nu tuku pasa ise ndakap nginaig le

²¹ nane afu ndek sakinaig: Tanjo bukla njak tanjamba pasatam kumuŋ kuga. Bukla njayonunge tanjo am tukulok wakeiwam kumuŋ kuga nginaig.

Zu mbal Yesus ngumnaenai

²² Yerusalemnge nane o buk kusem wande tuku malanga man talkinaig ta idusam tuku pagumba nye sunjo mayok kina. Ait ta murke ait.

²³ Yesus nu kusem wande sunjo tuku kawan ande nyunu Solomon ta mbolnje kine inumba minna le

²⁴ Zu mbal afu pro nu te-ngamumba kusnanaig: Ne Kuatenge madinina tanjo ndeta tugusemba saka le isbe. Sine isam tuku wamduŋ sulumba tairnga mineg nginaig le

²⁵ nu ndek lafumba saningina: Ye buk satingen ta tane son nda ngade. Ye Mam tuku nyu mbolnje wam ke liket piro kame tanje Mam nu ye kukulyina ta te-mayokde ta

²⁶ tane ye tuku sipsip kuga tukunu tane ye tuku son nda ngade.

²⁷ Ye tuku sipsip nane ye tuku njin tugu kila. Ye nane kila minet le nane ye dubiyade.

²⁸ Ye abo tugu minmba minam tuku ningi le nane sinja ngisike nda. Ande nu ye tugumnge nane bige tidinnga kilam kumuŋ kuga.

²⁹ Sipsip njakmba Mam nu ye tugumnge patikina le kulatka minet. Ande nu Mam tugumnge nane bige tidinnga kilam kumuŋ kuga.

³⁰ Sile Mam ndon ndindo ndo nga sakina.

³¹ Tanjakina le Zu mbal nane man ndame kilmba nu balewam bafunaig le

³² nu ndek nane saningina: Ye Mam tuku sanjrimbi manau magenu gudommba ke liket le kanjerkade. Ame manau njayonu ket le tane ye baleyam bafude nga saningina le

³³ nane nu sanaig: Sine ne wam magenu kate ta tuku ne balenam idus ndaweg. Ne tanjo ndo ta ne ye Kuate nga nu tuku nyu njayo silitte nginaig.

³⁴ Nu ndek lafumba saningina: Kuyar pasa mbolnje Kuate nu tenemba sakate. Tane mbara kame tanjan minig ngate.

³⁵ Sine kuyar pasa ande te-siwam kumuŋ kuga. Kuate nu tanjamba nuje mbal afu pasa ningina le nane mbara tanjan minig ngina.

³⁶ Ye ake tanjo kuga. Kuatenge madiyumba kukulyina le kilke te mbol prowen. Ndanam saka ye Kuate tuku Kinjo nget le Kuate tuku nyu njayo siliwanu ngade.

³⁷ Ye Mam Kuate tuku piro ndaket nga idusmba kande tane ye tuku son nda ngap.

³⁸ Ye nu tuku piro ket nga idusmba kande piro ket manau te ndo son ngap. Ta mbolnje tane Mam nu ye ndon minmba minit le ye nu ndon minmba minet ta kila palmbimnggaig ngina.

³⁹ Tanjaka sakina le kile nane nu man biye tiwam tuku ta nu nane kusreka kua ka kina.

⁴⁰ Nu kina ka Jordan kule sim ka buk Yohanusnge kule piseneningina ma ta mbolnje minna.

⁴¹ Tanje minna le nane gudommba nu tugum promba sakinaig: Yohanus nu manau sanjrinu afu ke ndakina ta nu tanjo te tuku sakina ta kumumbi sakina nginaig.

⁴² Tanjamba ma ta tuku mbal gudommba Yesus tuku son nginaig.

11

Lasarus nu kumna

¹ Betani tanjo ande Lasarus nu guazengina. Kulim kat nuje Maria le Marta.

² Maria nu buk guren tumba Yesus tuku kupe mbolnje kutumba nuje gabat wanjemi saukina. Leu nuje Lasarus guazengina.

³ Guazengina le nuje kulim kat nuje ar ndek Yesus tuku pasa pilmba sakinaig:

Sunjo, ande ne nu tuku kume purte ta nu guaze njak minit nga sanaik le

⁴ nu pasa ta ismba sakina: Guaze tanje nu balewe nda. Kuate tuku nyu sunjo mbol kuwa le wam ta mbolnje ye Kuate tuku Kinjo nyu sunjo mayok kambim tuku guaze ta prona ngina.

⁵ Yesus nu Maria le Marta leu nakile Lasarus nu nane tuku kume pur sunjo njak.

⁶ Nu Lasarus guazengina pasa ta ismba minna ma ta mbolnje manj ait armba tanje minna.

⁷ Mara armba kugana le nu nuje dubiwanu tanjo saningina: Sine manj Yudea kab ngina le

⁸ nane nu sanaig: Tum Tanjo, ailfu ndo Zu mbal ma ta mbolnje ndamembi ne balenam bafunaig. Ndanam saka ne manj kambim sakate e nginaig le

⁹ nu ndek sakina: Maratukuk ka furiram ta mafen minit. Ande nu ki mbol likate ta nu baringam kumu nj kuga. Mafen tuku bulunje nu kilnjate.

¹⁰ Ande nu furir likate ta nu bulu kugatok tukunu baringate ngina.

¹¹ Tanjaka sakina sulumba nu nane saningina: Singine gulab Lasarus nu kinymba minit. Ye ka nu kuanewamngit ngina.

¹² Tanjakina le nuje dubiwanu tanjo nane nu sanaig: Sunjo, nu kinymba minit ndeta nu mayekamngat nginaig.

¹³ Yesus nu Lasarus kumna ta tuku nu kinymba minit nga saningina ta nane nu kinyat nga idusmba tanjamba sanaig.

¹⁴ Kile Yesus nu kilimok saningina: Lasarus kumna.

¹⁵ Ye nu tugum nda kan le nu kumna ta tuku ye piti ndayate. Tane ye tuku son ngap nga ye iduset. Kile sine nu tugum kab ngina.

¹⁶ Nu tanjamba sakina le Tomas mape nyu ande Didimus nu ndek Yesus dubinaig tanjo afu saningina: Nu kumam kinit. Ariya. Sine kumba nu ndonj kumbe ngina.

Kumanu mbal abonga tingam tuku miro

¹⁷ Yesus nane Betani pronaig le nane Lasarus tumba ndame burok sinamnje pilnaig le ki bailkamba kugana ta kila sanaig.

¹⁸ Betani tumbra nj Yerusalem kambim tuku 3 kilomita tanaj ndin kuen kuga.

¹⁹ Zu mbal gudommba Maria le Marta leu nakile kumna le wamdus kile-ibenjam tuku pro tanje minnaig.

²⁰ Marta nu Yesus ilmba minna pasa isna sulumba nu tinja ka ndinje Yesus kanjerna le Maria nu wandeknje minna.

²¹ Marta nu Yesus sana: O Sunjo, ne buk pro minna kande ye tuku leu kume ndakina kande.

²² Kile ait te mbolnje mata ne ame wam tuku Kuate yabaja ta ne tanmbimngat ta ye kila ngina le

²³ nu lafumba sana: Leu nanje nu manj abonga tingamngat ngina le

²⁴ Marta ndek lafumba nu sana: Ait sunjo mbolnje kumanu mbal njakmba tinjuwaig le nu mata tingamngat ta ye kila ngina.

²⁵ Tanjakina le nu ndek sana: Kumanu mbal abonga tingam tuku ta ye miro. Ande nu ye tuku sanjri tomba tinja kumwa ta nu manj abonga tingamngat.

²⁶ Ima nu abo minmba ye tuku sanjri tomba tingate ta nu ngisike nda. Ye pasa sanet te ne son njgate e nga kusnana le

²⁷ nu ndek sana: O Sunjo, ne Kuate tuku Kinjo ne Kristus. Ande nu kilke te mbol pro wamngat nginaig ta ne ngina.

Yesus nu malmbikina

²⁸ Tanjakina sulumba Marta nu tinja kumba ka maib nuje Maria sinjindo sana: Tum Tanjo pro ne ilwa nga sakat ngina le

²⁹ nu ismba pastinga nu sota kina.

³⁰ Yesus nu tumbra nj nda prona. Nu tumbra nj makembinje Marta ndonj pasatinaik ma ta mbolnje minna.

³¹ Zu mbal nane wandeknje Maria wamdus te-ibenmba minnaig ta nu pastinga kina le nane nu mindesinj tugumnje malmbinu kinit nga nu dubimba kinaig.

³² Maria nu Yesus tugum promba dagol tidronja sana: O Sunjo, ne prona kande ye tuku leu kume ndakina kande ngina.

³³ Maria nu malmbikina le nu dubimba kinaig mbal njakmba malmbikinaig le Yesus nu nane kanjerka wamdus tatrakina le nu nane kusnaningina:

³⁴ Tane aninje nu tumba pilnaig nga kusnaningina le nane nu sanaig: Sunjo, ne sine njak kumba ka kanjera nginaig le

³⁵ nu malmbikina.

³⁶ Tanjana le Zu mbal afu sakinaig: Ai si. Nu Lasarus tuku sunjomba kume purte nginaig.

³⁷ Tanjakinaig le nane afu ndek sakinaig: Nu tanjo am tukulok ta nu am maranje tuna. Ndanam tuku nu Lasarus te-ti ndana le nu kumna nga sakinaig.

Yesus nu Lasarus wikina le abongina

³⁸ Kile Yesus nu manj wamdus tatrakina le nu kumba ka mindesinj pilnaig ma ndame burok ta tugum prona. Ndam sunjo ande burok tukulanu minna.

³⁹ Kile Yesus nu ndek saningina: Ndam talkap ngina le tanjo kumna ta kulim nuje Marta nu ndek sana: Sunjo, nu kumna le ki bailkamba kuganaig. Mindesinj te buk mundur kinit ngina le

⁴⁰ nu sana: Ye ne ame pasa sanit? Ne ye tuku sanjri tomba tinja ta ne Kuate tuku sanjri kanjeramngat nga sanit ngina.

⁴¹ Tanjakina le nane ndek ndame talkinaig le Yesus nu tandeka sakina: O Mam, ne ye tuku pasa isit tukunu ye ne gare pasa tinet.

⁴² Ne mara mara ye tuku pasa isit ta ye kila. Afu minig te nenje ye kukulyina ta nane kila pilwaig nga ye pasa te sanet ngina.

⁴³ Tanjaka sake denpumba nu wi kuenka sakina: Lasarus, ne tinga kilim kaye ngina le

⁴⁴ nu kumna tuku ta tinga mayok kina. Nane buk tawimbi kupe wai kusnaig sulumba tawi inum gabat sanjinaig ta jak tingina le Yesus ndek nane sanjina: Tane kuminj kukliwap le nu kuwa ngina.

Nane Yesus balewam tuku ndin sotinaig (Mateus 26.1-5; Markus 14.1-2; Lukas 22.1-2)

⁴⁵ Zu mbal Maria dubimba pronaig ta nane Yesus wam kina ta kanjermba nane gudommmba nu tuku son nginaig le

⁴⁶ nane afu Farisi mbal tugum kumba Yesus wam kina ta kubeu ninginaig le

⁴⁷ Farisi mbal ndek kumba pris gabat mbal ndonj gabat sugo sugo njakmba kilemanjurkinaig sulumba sakinaig: Sine kile ndanjandanjamngig? Nu manjau kitek sanjgrinu gudommmba ke likate.

⁴⁸ Sine nu mapebe le nu manjau kumba minwa ta nane njakmba nu tuku son ngamngigaig. Tanjawaig ta Rom mbal sine Sesar kusrewanu nga pro kusem wande sunjo njayo silimba sine Israel njakmba bale faramngigaig nginaig.

⁴⁹ Tanjo sunjo ande nyunu Kaiafas nu yar ta mbolnje pris tuku gabat sunjo minna. Tanjo ta nu nane ngamukngige tinga sanjina: Tane wam gilai mbal.

⁵⁰ Sine Israel tuku ma tumba tanjo ndindo kumwa ta maye. Tanjawa ta sine njakmba ngisike nda ngina.

⁵¹ Kaiafas nu tanjakina ta nu nunje wamdus dubimba sa ndakina. Nu yar ta mbolnje pris gabat sunjo minna le Kuatenge nu wamdus tuna le nu dir pasa sanjmba Yesus nu Israel njakmba tuku nga kumamngat ngina.

⁵² Israel mbal ndo kuga. Nu Kuate tuku kinjo kame kilke tugu njakmba mbolnje kilwa le kuasmbi ndindo minwaig nga kumamngat.

⁵³ Ait ta mbolnje Zu gabat mbal nane tugu pilmba Yesus balewam tuku ndin sota minnaig.

⁵⁴ Ta tuku kile Yesus nu Zu am mbol li ndakina. Nu nunje dubiwanu mbal kilmba dunje makembinge tumbranj ande nyunu Efraim kinaig ka tanje minnaig.

⁵⁵ Zu mbal tuku pagumba nye sunjo Pasowa ait patukina le tumbranj fonfonj tuku mbal gudommmba Pasowa mayok nda kuwa le purfenju mayok kambim tuku nga Yerusalem kinaig.

⁵⁶ Nane pro Yesus sota kusem wande sunjo sinam tanje nangine nangine mungu kusnanja sakinaig: Tane ndanjmba idusde. Nu prowamngat e ko prowe nda nga saka minnaig.

⁵⁷ Farisi nane pris gabat mbal ndonj nane buk tanjo pino wam paguka sanjinaig: Ande nu Yesus minit ma ta kila minmba kande nu sine sasinjuwa le sine ka biye tibe nginaig.

12

Maria Yesus tuku kupe mbolnje gurenj kutuna

(Mateus 26.6-13; Markus 14.3-9)

¹ Pasowa tuku pagumba nye ait ta buk fagkina le Yesus nu marj Lasarus kumna le te-tina tuku tumbranj Betani kina.

² Ka tanje nane Yesus tuku pagunaig le Marta nu nyamaganj kutumba minna. Lasarus mata nane ndonj isukusmba minna.

³ Isukusmba minnaig le Maria nu gurenj mayenu ande pitinu 500 gram tanjanj piyanu o mbolnje ta tumba prona sulumba Yesus tuku kupe mbolnje kutumba nunje gabat wajembi kupe saukina le mundur mayenu wande ta kumungina le

⁴ Yesus dubiwanu tanjo ande Yudas Iskariotnu nu ngumnenja Yesus tuku kupet mayok kina ta nunje sakina:

⁵ A ... ndanjam saka gurenj ta tumba nane afu mbol nda piyana. Nu tanjana kande nu sonj 30 tunaig le sine sanzal mbal turkeg kande ngina.

⁶ Yudas nu sanzal mbal idusnjmba pasa ta sa ndakina. Nunje nangine ndametinj kulatka afu kuayarmba minanu. Ta tuku nu sakina.

⁷ Kile Yesus nu ndek sana: Nu piti ser ndawa. Ye kume ndaket le nu ambonja ye tuku mindesinj wakeiwanu tanjanj gurenj ta tumba ye pisneyat.

⁸ Sanzal mbal nane mara mara tane ngamukngige minamngigaig. Ye tane ndonj ait kuenu mine nda ngina.

Nane Lasarus balewam tuku pasa katnaig

⁹ Zu mbal gudommmba nane Yesus minna ta ismba nu kanjeram pronaig. Nu ndo kanjeram pro ndanaig. Nane Lasarus kumna le Yesus nu te-tina ta turmba kanjeram pronaig.

¹⁰⁻¹¹ Yesus nu Lasarus te-tina le nane gudommmba pris gabat mbal tuku pasa kusreka Yesus tuku son nga minnaig. Ta tuku pris mbal nane Lasarus mata balewam tuku pasa katnaig.

Yesus nu gabat sunjgo tanjah Yerusalem kina

(Mateus 21.1-11; Markus 11.1-11; Lukas 19.28-40)

¹² Mafena le Yesus nu mbumba Yerusalem prowam bafumba minna le tanjgo pino gudommaba pro Yerusalemnge pagumba nye ta tuku minnaig ta nane isnaig.

¹³ Nane ismba ndek pator waje supika kilmba nu tugum kumba ka wikaraumba sakinaig:

Sine Kuate tuku nyu te-dunngube o.

Tanjgo te Sunjgo tuku nyu mbolnge prote.

Nu Sunjgonge nyaro tuwa o.

Nu sine Israel tuku gabat sunjgo nyaro tuwa o nginaig. *Mune 118.26*

¹⁴ Yesus nu donjki fat ande te-silika muskilnu mbolnge minyokina. Kuyar pasa ande tenjemba sakate.

¹⁵ Sion tumbrajan sunjgo ne kuru kuru ndaka. Ai si. Ne tuku tanjgo sunjgo prote si.

Nu donjki fat mbol minyoka ne tugum prote ngate. *Sakaria 9.9*

Kuyar pasa ta Yesus nu kumuna.

¹⁶ Ait ta mbolnge nuje dubiwanu mbal kuyar pasa ta idus ndanaig. Ngumneinga Yesus nu samba mbolnge sangri kilja sunjgo tina le nane kuyar pasa ta idusmba sakinaig: Son. Kuyar pasa nu tuku sakate ta kumumbi nu mbolnge mayok kina.

¹⁷ Nane Yesus Lasarus wikina le ndame burok sinamnge abongga tingina le kanjernaig mbal Yerusalemnge afu kubeu ninmba minnaig le

¹⁸ manjur sunjgo ta nu manjau sangrinu kina le isnaig sulumba nane kumba ka ndinngge nu te-silikinaig le

¹⁹ Farisi mbal nangine nangine sakinaig: Ai si kanjerap. Nane njakmba nu dubide. Sine wam ande kam kumun kuga nginaig.

Yesus nu nuje kumam tuku sakina

²⁰ Nane Kuate mbarinam tuku pagumba nye ta mbol pronai ta afu Grik mbal.

²¹ Nane Filipus tugum pronai. (Filipus nu Galileanu Betsaida tumbrajanok).

Nane pro nu sanaig: Tanjgo sunjgo, sine Yesus kanjeram proweg nginaig le

²² nu kina ka Andreus sana. Tanjamba nale kinaik ka Yesus kila sanaik le

²³ nu ndek nale sanikina: Ye Ndindo Katesek Tanjgo Kuate nu sangri kilja sunjgo sam tuku ait buk prote.

²⁴ Ye sinjka satinngamngit. Wit tinu ande kilkek sinamnge ngukap le ndo alonu gudommaba mayok kanjaig. Kilkek sinamnge ngu ndakap ta nuje ndo minamngat.

²⁵ Ima nu nuje abo mine mayewam tuku wamdus sunjgo tate ta nu ngisikamngat. Ima nu kilke te mbolnge nuje abo mine

mayewam tuku idus ndate ta nu abo njak minmba minamngat.

²⁶ Ima nu ye tuku piro biyam idusmba kande nu ye dubiyuwa. Nu tanjawa ta nu ye ndonj minamngat. Ande nu ye tuku piro biywa ta Mamnge nu tuku nyu te-mayokamngat.

²⁷ O Mam, ye ngamunggal pitiyate ta ye ndanmba sani. Wam ye mbol prowamngat ta laipyuwa nga sani? Kuga. Ye tanjake nda. Piti ta kurawam tuku ye prowen.

²⁸ O Mam, nanje nyu sunjgo ta mbol kuwa ngina. Nu tanjakina le samba mbolnge minje pasa ande tenjemba sakina: Yinje nyu sunjgo buk mbol kina. Kile manj mbol kanjat nga sakina.

²⁹ Nane tanje minnaig mbal pasa ta ismba afu ndek sakinaig: Kuaila fudukate nginaig le afu nane sakinaig: Enjel ande nu ndonj pasatate nginaig le

³⁰ nu ndek sakina: Pasa ta ye isi nga pro ndawat. Tane isap nga prowat.

³¹ Kile kilke mbol mbal pileningam tuku ait prote. Kilke te tuku gabat Satan Kuate nge te-ibejanngat.

³² Nane afu ye ail mbolnge pilmba te-dunnguwaig le ye kilke mbol mbal wike liki le nane ye tugum prowamngai ngina.

³³ Yesus nu ndanndanmba kumamngat ta te-mayokmba nu pasa ta saningina.

³⁴ Nane ndek pasa lafumba sakinaig: Moses tuku kuyar pasa Kristus nu minmba minamngat nga sakate ta ne ndanam nane Katesek Tanjgo Ndindo tumba te-dunngamngai ngate. Katesek Tanjgo ta nu ima nginaig le

³⁵ nu nane saningina: Kile bulu tugusek ait fagnu ndo tane kiljatnngamngat. Bulu tane kiljatnngam minitmbi tane kilja mbolnge likap. Kuga ta ma make nane songikat. Ande nu ma make sinamnge likate ta nu ndin kanjer ndate.

³⁶ Bulu kiljatnngam minitmbi nu tugum kumba kila palpe. Tanjawan ta tane bulu njak minamngai ngina. Yesus nu tanjaka sakina sulumba nu nane kusreka kuirka minna.

Zu gudommaba nane Yesus talanaig

³⁷ Yesus nu manjau kitek gudommaba nane am mbolnge ke likanu ta nane nu tuku son nda nga minnaig.

³⁸ Tuan tanjgo Aisaia tuku pasa ande nane mbolnge kumungina ta tenjemba.

O Sunjgo, sine pasa kukliweg le ande nu son nda ngate.

Ne nanje sangri te-mayokte le ande nu katese ndate. *Aisaia 53.1*

³⁹ Nane Kristus talanaig ta Aisaia nu o buk dir pasa ande tenjemba kuyarna.

⁴⁰ Kuate nu nane tuku am tukule ninmba ngamunggal mata tukule ninngina. Kuga ta nane ammbi alonu kanjermba

wamdus puluninguwa le ngamunggal biye mbilmba ye tugum prowaig le nane wakeikamngit ngina. *Aisaia 6.10*

⁴¹ Aisaia nu Kristus tuku kilnja sunjo kanjermba nu tanjamba Yesus tuku kuyarna.

⁴² Zu gabat gudommba Yesus tuku son nginaig ta Farisi mbal nane kusem wandeknje nane peuninbekaig nga nanjine son ta yabukinaig.

⁴³ Nane tango pino njakmba nane nzalininggam tuku sunjomba idusnaig sulumba Kuate nu nane nzalininggam tuku wam ta fudinndo nga idusnaig.

⁴⁴ Kile Yesus nu wi kuenjka saningina: Ande nu ye tuku son njgate ta nu ye tuku ndo son nda njgate. Kuate nu ye kukulyina ta nu tuku mata son njgate.

⁴⁵ Ande nu ye tuku manjau kanjer tite ta nu Kuate nu ye kukulyina ta nu tuku manjau mata kanjer tite.

⁴⁶ Ye kilke te tuku bulu tanjaj tango pino njakmba kiljaningget. Ye son njgate mbal nane ma make sinamnje mine ndakade.

⁴⁷ Ande nu ye tuku pasa ismba dubi ndawa ta ye nu pilemba pasa mbolnje te-ti ndawet. Ye tango pilenimmba pasa mbolnje kile-tidingam pro ndawen. Ye nane tuku muskil kile-tidinge ninjam tuku prowen.

⁴⁸ Ima nu ye pitaiyumba ye tuku pasa ngumnete ta ait sunjo mbolnje ye pasa sake liket tenje nu pilemba pasa mbolnje te-tiwamngat.

⁴⁹ Ye pasa sake liket te yinje wamdusmbi sa ndaket. Mam nu ye kukulyina nunje wam paguyina le ye sake liket.

⁵⁰ Nunje wam pagu pasa ta abo minmba minam tuku ndin tumtingit. Ta tuku ye pasa satinjet te Mamnje wam paguyina le ndo satinjet ngina.

13

Yesus nu nunje dubinaig mbal tuku kupe minyanjgina

¹⁻⁵ Pasowa ait pro ndana le Yesus nu nunje dubinaig mbal ndon isukusmba minnaig le Yudas Iskariotnu Simon tuku kinjo nu Sattannje buk wamdus tuna le nu Yesus tumba nunje njeue mbal ninjam tuku idusmba minna.

Yesus nu kilke te kusremba Mam nunje tugum kambim tuku ait patukina le nu kila minmba nunje mbal kilke te mbolnje minnaig ta nane tuku kume purmba minna sulumba nu ndek nyamagan kusremba tinga nunje siot paska tawi ande tumba ngaro kusmba nza mbolnje kule kutumba nunje dubiwanu tanjo tuku kupe minyanje likina. Mam Kuate nu sanjri njakmba nu wai

mbolnje pilna le nu Mam tugumnje ndekina ta nu manj luka mbumba kanjat wam ta njakmba nu kila minmba tanjana.

⁶ Tanjamba minyanje lika ka Simon Petrus tugum prona le nu kusnana: i ... Sunjo, nenje ye tuku kupe minyanjam bafute e ngina le

⁷ nu ndek sana: Ye manjau ket te ne tugunu katese ndate. Ngumnenja ne pulunamngat ngina le

⁸ nu manj sana: Sinjka. Ne ye tuku kupe minyanje nda nga sana. Tanjakina le nu manj sana: Ye ne tuku kupe minya ndangji ta ne ye ndon gulab minam kumun kuga ngina le

⁹ Simon Petrus ndek nu sana: Sunjo, tanjamba kande kupe ndo minya ndanja. Ye tuku kupe wai gabat turmba minyanja ngina le

¹⁰ nu sakina: Ande nu ngarosu njak kule pisat ta nu kupe ndo minyanja manj purfenju mayok kanjat. Tane njakmba purfenju minig ta tane tuku ande nu purfenju mine ndakate ngina.

¹¹ Yesus nu ima nu tuku kupet mayok kanjat ta nu kila minna tukunu ande nu purfenju mine ndakate nga saningina.

¹² Nu nane tuku kupe minyanje denpurmba nu tinga nunje siot tumba silika isukusam tuku ma mbol kina sulumba nane kusnaningina: Ye tane mbolnje manjau kit ta tane tugunu katesede?

¹³ Tane ye nyun ta Sunjo tane tuku Tum Tango njade ta son. Tane kumumbi sakade.

¹⁴ Ye Sunjo tane tuku Tum Tango minmba ye nyu kugatok tane kumnemnje minanu tanjaj tane tuku kupe minyanje likit. Tane mata nyu kugatok tanjaj tangine tangine kupe minyanje likap.

¹⁵ Ye tane mbolnje manjau kit ta tane kanjermba tanjamba dubimba kap nga ye tumtingit.

¹⁶ Ye sinjka satinjamngit. Piro tanjo nu nunje sunjo li ndate. Kukul tanjo nunje kukulte tanjo li ndate.

¹⁷ Ye tane pasa satinjet te tugunu katesemba dubiwap ta tane gare manjau mbolnje minamnjagaig.

¹⁸ Ne tane njakmba tuku sa ndakit. Ye maditingen mbal ye tane tuku wamdus kila. Kuyar pasa ande tenjenmba sakate.

Ande nu ye tuku nyamagan ye ndon isukusit ta nu ye tuku njeue mayok kinit njgate. *Mune 41.9*

Pasa ta sinjka kumumbi mayok kanjat.

¹⁹ Pasa ta mayok kuwa le ye Kuatenje madiyina tanjo ta tane son njgam tuku ye ambonga satinjet.

²⁰ Ye sinjka satinjamngit. Ye yinje tanjo ande kukuli le prowa le ande nu aukmba wakeite ta nu ye mata wakeiyate. Ye wakeiyate ta Kuate ye kukulyina nu mata wakeite ngina.

Yudas nu Yesus tuku kupet tanjo
(*Mateus 26.20-25; Markus 14.17-21;*
Lukas 22.21-23)

²¹ Yesus nu pasa ta saningina sulumba ngamunggal pitina le pasa te-mayokmba saningina: Ye sinja satingamnggit. Tane ngamukngge ande nu ye tuku kupet minit ngina.

²² Tanjakina le nuñe dubinaig tanjo ndek ima tuku sakate nga idusmba nangine nangine mungu kanjerkinaig.

²³ Nu dubiwanu tanjo ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta nale mungu patuk patuk isukusmba minnaig.

²⁴ Simon Petrus nu tanjo ta nu kusnawa nga gabatmbi sana le

²⁵ tanjo ta Yesus manj patumba nu gemmba nu kusnana: Sunjo, ne ima tuku sakate ngina le

²⁶ nu sakina: Ye bret te kule pak mbol pilmba tambimnggit not ngina. Nu tanjaka bret tumba kule pak mbilmba Simon tuku kinjo Yudas Iskariotnu tuna.

²⁷ Tuna le Satan pro Yudas sinam kina le Yesus nu sana: Ne wam kam iduste ta pitik kumba ka ngina.

²⁸ Nu Yudas pasa sana ta nane isukusmba minnaig mbal nane katese ndanaig.

²⁹ Nane idusnaig: Yudas nu ndametinj tuku pale fat kulatkate tukunu Yesus nu Pasowa tuku nyamagan afu piyawam tuku ko ndametinj afu sanzal mbal ninjam tuku nga sate nga idusnaig.

³⁰ Kile Yudas nu bret ta nyumba mayok ka kina ta buk furirna.

Wam pagu pasa kitek

³¹ Nu mayok ka kina le Yesus nu nane saningina: Ye Ndindo Katesek Tanjo kile ye tuku nyu sunjo mbol kanjat. Wam ta mbolngge Kuate tuku nyu sunjo mata mbol kanjat.

³² Kuate nu ye mbolngge nyu sunjo mbol kuwa le ye nu mbolngge mata nyu sunjo mbol kanjat. Kile ndo nu ye tuku nyu sunjo te-mbolamnggat.

³³ Kinjo kame ye, ait fagnu tane ndonj minamnggit. Tane ye sota kangerye nda. Ye o buk Zu mbal tanjamba saninggen ta kile tane satingamnggit. Tane ye kanjit ma ta tane prowam kumuñ kuga.

³⁴ Ye tukul kitek ande satingamnggit. Tane tanjine tanjine mungu iduska kume purkap. Ye tane tuku kume puret tanjamba tane mata tanjine tanjine mungu kume purkap.

³⁵ Tane mungu kume purkap ta tanjo pino tane ye dubiyade mbal minig ta katese-wamnggaig ngina.

Yesus nu Petrusngge nu tuku nyu yabukamnggat nga sana

(*Mateus 26.31-35; Markus 14.27-31;*
Lukas 22.31-34)

³⁶ Yesus nu tanjamba sakina le Simon Petrus nu kusnana: Sunjo, ne animbi kanjat ngina le nu sana: Ye kanjit ma ta kile ne ye dubiyam kumuñ kuga. Ngumngga ne ye dubiyamnggat ngina.

³⁷ Tanjakina le Petrus nu sana: Ndanjam kile ye ne dubinam kumuñ kuga ngate. Ne tuku nga ye kumam tuku kuru kuru ndaket ngina le

³⁸ nu ndek sana: Ne ye tuku nga ne kumam tuku kuru kuru ndakam iduste e? Ye sinja ne sanamnggit. Furir te mbolngge teg wi ndakuwa le ne ye tuku nyu yabukam kenjamnggat ngina.

14

Kuate tugum kambim tuku ndin

¹ Ye pasa pitinu satinngit ta tuku tane wamdus fulil ndakap. Tane Kuate tuku sangri tomba tinja ye tuku sangri mata tomba tinja.

² Mam tuku tumbrañngge wande gundomba minig. Tanjamba mine ndakuwaig ta ye satinngge nda. Ye kumba ka tane tuku ma wakeiwamnggit.

³ Tane tuku ma wakeiwi sulumba luka pro tane kili le tane ye ndonj minmba minamnggaig.

⁴ Ye kambimnggit ma ta tane ndin kila ngina.

⁵ Tanjakina le Tomas nu ndek kusnana: Sunjo, ne kambimnggat ta sine gilai. Ndin ndanj dubimba ne tugum prowamnggig nga kusnana le

⁶ nu ndek sana: Kambim tuku ndin, wam tugusek, abo tugu ta ye miro. Ande nu ye laipyumba Mam tugum kambim kumuñ kuga.

⁷ Tane ye kila pilig tukunu Mam mata kila palmbimnggaig. Kile tane nu kila palig. Tane buk nu kangernaig ngina.

⁸ Kile Filipus ndek Yesus sana: Sunjo, sine tuku nzali ne nanje Mam tumsingga le kanjerbe ngina le

⁹ nu ndek sana: Filipus, ye ait kuennu ne ndonj minet. Ne ye kila pile ndakate e? Ande nu ye tuku tugu kanjer tite ta nu Mam mata kanjerte. Ndanjam tuku ne nanje Mam tumsingga le kanjerbe ngate.

¹⁰ Ye Mam ndonj sailket le nu ye ndonj minit. Sile ndindo ta ne son nda ngate? Ye mara mara pasa satinnget ta yinje wamdusmbi sa ndaket. Mam nu ye ndonj minmba nunge piro ta ke likate.

¹¹ Ye Mam ndonj minet le nu ye ndonj minit ta son ngap. Tane son ngam fugumba kande piro ke liket ta kanjerka ye nu ndonj minet ta son ngap.

¹² Ye sinja satinngamnggit. Ande nu ye tuku sangri tomba tinjuwa ta ye manau ke liket te nu mata kamnggat. Ye Mam tugum kanjit

ta tuku nu ye manjau ket te liniŋmba manjau sangrinu ke likamŋgat.

¹³ Tane ye ndonj minmba wam afu tuku yabanjap ta ye Mam tuku nyu sunjokuwa nga ye wam ta kamŋgit.

¹⁴ Tane ye ndonj minmba wam ande tuku yabanjap ta ye kamŋgit ŋgina.

Yesus nu Tukul Guwa ndekam tuku sakina

¹⁵ Tanjakina sulumba nu manj sakina: Tane ye tuku kume purap ta tane ye tuku minje dubiwamŋgaig.

¹⁶ Tanjapaw le ye Mam sawi le ande kukulwa le ndeka tane sinzanŋtjmba minmba minamŋgat.

¹⁷ Nu wam tugusek tuku Guwa. Kilke te mbolok manjau dubide mbal nane nu gilai minmba nu tam kumuŋ kuga. Tane nu kila minig le nu tane ndonj minmba tane tuku ŋgamuŋgal sinamŋge minmba minamŋgat.

¹⁸ Ye tane kusreki le munzanu tanjan mine nda. Ye manj luka tane tugum prowamŋgit.

¹⁹ Mine minemba kilke te mbolok manjau dubide mbal nane manj ye kanjerye nda. Tane ye mara mara kanjeryumba minamŋgaig. Ye abo minmba minet tukunu tane mata abo minmba minamŋgaig.

²⁰ Ait ta prowa le ye Mam ndonj minet le tane ye ndonj minig le ye tane ndonj minet wam ta tane katesewamŋgaig.

²¹ Ima nu ye tuku wam pagu pasa dubiwa ta nu ye tuku kume purte. Nu ye tuku kume purwa ta Mam mata nu tuku kume puramŋgat. Ye mata nu tuku kume purmba ye pro yije wamdus tumi le nu ye kila palm-bimŋgat ŋgina.

²² Tanjakina le Yudas ande Iskariotnu kuga nu ndek Yesus kusnana: Sunjo, ndanam ne pro nanje wamdus sine ndo tumsinmba kilke te mbolok manjau dubide mbal tumnŋge nda nga sakate ŋgina le

²³ Yesus ndek nu sana: Ande nu ye tuku kume purte ta nu ye tuku pasa dubite. Mam nu tanjo ta tuku kume purmba minwa le sile Mam ndonj nu tugum kumba nu ndonj minmba minamkik.

²⁴ Ande nu ye tuku kume pur ndate ta nu ye tuku pasa dubi ndate. Pasa satinjet le isig ta ye tuku pasa kuga. Mam nu ye kukulyina nu tuku pasa.

²⁵ Ye tane ndonj minmba pasa kame te satinjet.

²⁶ Mam nu ye tuku nyu mbolŋge sinzanŋtjgam tuku Tukul Guwa kukulwa le ndekamŋgat. Nuŋge tane wam ŋakmba tumtjgamŋgat. Pasa ŋakmba sake liken ta nu manj lato tumtjguwa le idusamŋgaig.

²⁷ Tane wamdus piti ŋak minmba kuru kuru ndakap. Ye tane kusreka ŋgamuŋgal mukukmbi wamdus bul sertjgamŋgit. Kilke te tuku manjau dubide mbal wamdus

bul sernjngig tanjan kuga. Ye ŋgamuŋgal mukukmbi wamdus bulok minet manjau ta tinjamŋgit.

²⁸ Ye tane kusreki sulumba manj luka tane tugum prowamŋgit nga satinjet le isaig. Mam nu Sunjo. Nu ye liyate. Ta tuku tane ye tuku kume purde kande ye Mam tugum kangit ta gare tade kande.

²⁹ Ye nda kinet sulumba ambonja tane kila satinjet. Wam ta mayok kuwa le tane pasa te tuku son ŋgap nga satinjet.

³⁰ Ye kile tane ndonj sunjomba pasate nda. Kilke te tuku gabat Satan nu buk prowam bafute. Nu ye tuku sanjri kumuŋ kuga ta

³¹ kilke mbolok mbal ye Mam tuku kume puret ta kila pilwaig nga ye Mam tuku minje dubiwamŋgit.

Ariya. Kile tinjap le kab ŋgina.

15

Grep muli tugusek

¹ Yesus nu manj sanjŋgina: Ye grep muli tugusek. Mam nu grep muli kulatka nu miro minit.

² Ye tuku wainu afu alo ndade ta Mamŋge supika kile-pankate. Wainu afu alode ta manj alo magewaig nga kugerka wakeikate.

³ Ye pasa satinjen ta mbolŋge tane tinjeknu mayok kinaig.

⁴ Tane ye ndonj sailkap le ye tane ndonj minmba minamŋgit. Grep muli wainu anje tur ulendika mine ndakuwa ta nuje ndo alowe nda. Tanjamba ndo tane ye ndonj sail ndakap ta tane alo kile-mayokke nda.

⁵ Ye grep muli anjenu. Tane wainu. Ande nu ye ndonj sailkate ta ye nu ndonj minet le nu alo gudommba kile-mayokkate. Tane ye ndonj sail ndakap ta tane wam inum kam kumuŋ kuga.

⁶ Ande nu ye ndonj sail ndakuwa ta nu muli wainu tanjan Kuateŋge supimba bukŋguwa le kareŋgamŋgat. Wainu tanjan ta kile-manjgurka kilmba pankate le panje uge sulude.

⁷ Tane ye ndonj sailkap le ye tuku pasa tane sinamŋge minwa ta tanjine nzali mbolŋge Kuate yabanjap le kumumba mayok kanjgaig.

⁸ Tane alonu gudommba kile-mayokkade ta Mam tuku nyu sunjo mbol kinit. Manjau tamba tane sinja ye dubiyanu tanjo kilimok mayok kinig.

Kume pur manjau

⁹ Mam nu ye tuku kume purte tanjamba ndo ye tane tuku kume puret. Ye tane tuku kume puret wam ta kusre ndamba ye tugumŋge minap.

¹⁰ Ye Mam tuku minje kumnerŋge minet ta nu ye tuku kume purte wam ta ye kusre ndawet. Tane ye tuku minje kumnerŋge

minap ta ye tane tuku kume puret wam kusrewe nda.

¹¹ Tane ye tugumŋge gare tumba gare sunjo ŋak minap ŋga ye pasa ta satinŋit.

¹² Ye tuku wam pagu pasa ta teŋenmba. Ye tane tuku kume puret taŋamba ndo tane taŋgine taŋgine munjo kume purkap.

¹³ Ande nu nunje gulab kame mage minam tuku kumit ta nu taŋgo ŋakmba tuku kume pur maŋau linaŋit.

¹⁴ Tane ye tuku miŋge dubiwap ta tane ye tuku gulab minamŋgaig.

¹⁵ Gabat sugo afu nane wam ande kam idusmba naŋgine piro taŋgo sa ndanaŋig ta ye pasa ŋakmba Mam tugumŋge isen ta tane satingen. Ta tuku ye kile tane piro taŋgo ŋge nda. Tane ye tuku gulab ŋget.

¹⁶ Tanenŋe ye madi ndayinaig. Yenŋe tane maditingen. Tane ka alo magenu kile-mayokkap le alo ta minmba minwaig ŋga ye tane maditingen. Tane ye tuku nyu mbolŋge Mam yabaŋap ta nunje wam ta tinŋamŋgat.

¹⁷ Tane wam pagu pasa te dubiwap sulumba taŋgine taŋgine munjo kume purka minap ŋgina.

Afu Yesus tuku mbal ŋgueu patikamŋgaig

¹⁸ Yesus nu maŋ lato sanaŋgina: Kilke mbol mbal nane abo abo ye kasuryinaig taŋamba ndo tane mata kasurtingamŋgaig.

¹⁹ Tane kilke te tuku maŋau dubide kande nane sine tuku afu ŋga tane tuku nzali torde kande. Ye kilke mbol mbal ŋgamukŋge tane kile-mayokka maditingen tukunu nane singine mbal kuga ŋga kasurtingit.

²⁰ Ye buk pasa ande satinŋit ta idusap. Piro taŋgo nu nunje sunjo li ndate ŋga satinŋit. Ye tane tuku Sunjo nane afunŋe ye piti seryinaig taŋamba ndo nane tane mata piti sertinŋamŋgaig. Afu ye tuku pasa dubide taŋamba ndo nane tane tuku pasa mata du-biwamŋgaig.

²¹ Kuate nu ye kukulyina ta nane nu gilai minig tukunu nane tane ye tuku mbal ŋga ŋgueu patikamŋgaig.

²² Ye pro tugusek maŋau tum ndaningen kande nane une tuku pa tam tuku mine ndakade kande. Ye nane tumningen tukunu nane une tuku pa tam tuku minig.

²³ Ande nu ye kasuryate ta nu ye tuku Mam mata kasurte.

²⁴ Maŋau sanŋrinu nane afunŋe ke ndakinaig ta ye nane ŋgamukŋge ke liken. Ye maŋau ta nda ke liken kande nane une tuku pa tam tuku mine ndakade kande. Nane wam kame ta kaŋgerka ye kasuryumba Mam turmba kasurmba minig.

²⁵ Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Nane ake sinaŋ ye tuku gubra tade ŋgate.

Mune 35.19; 69.4

Kile pasa ta alonu kumumbi mayok kinit.

²⁶ Ye Mam tugum kumba wam tugusek tuku Guwa kukuli le pro tane sinzaŋtinmba nu kumumbi ye tuku sakamŋgat.

²⁷ Ye piro tugu pilen mbolŋge tane ye ndoŋ minmba kile minig. Ta tuku tane mata kumumbi ye tuku saka minamŋgaig.

16

¹ Tane son maŋau kusrebekaig ŋga ye pasa ŋakmba ta sake likit.

² Nane afu tane kusem wande sinam kambim tuku peutingamŋgaig. Ait ande prowa le nane sine Kuate tuku piro mayeweg ŋga idusmba tane bale faramŋgaig.

³ Nane sile Mam ndoŋ gilai tukunu taŋawamŋgaig.

⁴ Ye kile tane kila satinŋet te ŋgumenŋga maŋau ta mayok kuwa le pasa satinŋit te idusamŋgaig. Ambonŋa ye tane ndoŋ minen ta ye pasa te sa ndatingen.

Tukul Guwa tuku piro

⁵ Kile Mam nu ye kukulyina ta ye nu tugum kaŋgit. Ye animbi kaŋgit ta tane ye kusnayam idus ndade.

⁶ Ye tane pasa te satinŋet tukunu tane ŋakmba ŋgamunŋal piti ŋak minig.

⁷ Ye sinŋa satinŋamŋgit. Tane maye minam tuku ye tane kusreka kaŋgit. Ye nda ka ta ande tane sinzaŋtingam tuku ndeke nda. Ye kumba ka nu kukuli le tane tugum prowaŋgat.

⁸ Nu prowa sulumba une tuku tugu, maŋau tinreknu tuku tugu, une tuku pa lafunu tam tuku wam ta ŋakmba kilke mbol mbal kile-mayokka sanaŋguwa le katese mayewamŋgaig ta teŋenmba.

⁹ Nane ye tuku son nda ŋgade tukunu nane une ŋak ta nu te-mayokmba sanaŋgamŋgat.

¹⁰ Ye tane kusreka Mam tugum luka kaŋgit tukunu ye tinreknu ŋga sanaŋgamŋgat.

¹¹ Kuate nu kilke te tuku gabat Satan pa tambim tuku pilna tukunu nane mata pa lafunu tam tuku minig ta sanaŋgamŋgat.

¹² Ye pasa afu sunjomba tane satinŋam tuku ta tane wamdus sinamŋge patikam kumunŋ kuga.

¹³ Wam tugusek tuku Guwa prowa sulumba nu tugusek maŋau ŋakmba tumtingamŋgat. Nu nunje wamdusmbi pasa satinŋe nda. Nu Kuate tugumŋge pasa isit ta ndo satinŋamŋgat. Wam afu ŋgumenŋga mayok kaŋgaig ta mata wam pagukamŋgat.

¹⁴ Nu ye tuku pasa tumba tane tumtinguwa le ye tuku nyu sunjo mbol kaŋgat.

¹⁵ Mam tuku wam ŋakmba ta ye tuku. Ta tuku ye satinŋit nu ye tuku pasa tumba tane tumtingamŋgat ŋga satinŋit ŋgina.

Gare pasa le piti pasa

¹⁶ Yesus nu maŋ sakina: Mine minemba tane ye kangerye nda. Maŋ mine minemba ye kangeryamŋgaig ŋgina le

¹⁷ nuŋe dubiwanu taŋgo afu ndek nanŋine nanŋine muŋgu kusnanŋinaig; Ndanam nu sakate: Mine minemba tane ye kangerye nda. Maŋ mine minemba ye kangeryamŋgaig ŋgate. Ye Mam tugum kanŋit ŋga sakat ta tugunu ndanmba.

¹⁸ Mine minemba ŋga sakat ta ait giganmba. Nu pasa sake likate te sine tugunu katese ndaweg ŋginaig.

¹⁹ Nane Yesus kusnawam tuku idusmba minnaig ta nu katesemba nu ndek saningina: Tane ye mine minemba kangerye nda. Maŋ mine minemba ye kangeryamŋgaig ŋgit ta tane tugunu katesewam tuku muŋgu kusnanŋade e?

²⁰ Ye sinjka satingamŋgit. Kilke te mbolok maŋau dubide mbal nane gare ŋak minwaig le tane sinamanzerka malmbi ŋakmba minamŋgaig. Tane wamdus piti ŋak minap ma ma wam ta mbilmba tane gare sunŋo ŋak minamŋgaig.

²¹ Pino nu kiŋo te-palmbim tuku ait prote le nu rar kamusmba piti ŋak minit. Nu kiŋo tate sulumba kanŋermba gare tormba rar ta maŋ idus ndate.

²² Tane mata taŋaŋ kile wamdus piti ŋak minig. Ye maŋ tane tugum prowi le tane gare toramŋgaig. Gare ta andenŋe te-ibenam kumun kuga.

²³ Ait ta mbolŋge tane ye agaŋ ande tuku kusnaye nda. Ye sinjka satingamŋgit. Tane ye tuku nyu mbolŋge wam ande Mam yabanap ta nu tane tinŋamŋgat.

²⁴ Tane buk ye tuku nyu mbolŋge wam ande Mam yaban ndanaig. Kile taŋamba Kuate yabanap le nu tane tinŋuwa le tane gare sunŋo tamŋgaig.

Yesus nu kilke te tuku sanŋri te-ibenŋa

²⁵ Ye yaba pasambi pasa satinge liket. Ait ande prowa le yaba pasambi satinge nda. Ye tane Mam tuku kilimok satingamŋgit.

²⁶ Ait ta mbolŋge tane ye tuku nyu mbolŋge Kuate yabanap le ye tane tuku yaban pasa tumba Mam sawe nda.

²⁷ Kuga. Mam nu nuŋe mironŋ tane tuku kume purte tukunu tane tuku yaban pasa ismba tinŋamŋgat. Tane ye tuku kume purmba ye Mam tugumŋge ndeken ta tane son ŋgade wam ta tuku nu tane tuku kume purte.

²⁸ Ye Mam tugumŋge kilke te mbolprowen. Kile ye kilke te kusremba maŋ luka Mam tugum kanŋit ŋgina.

²⁹ Yesus nu taŋaka sakina le nuŋe dubiwanu taŋgo nane sakinaig: Ese. Kile ne yaba pasambi sa ndakate. Ne kilimok sakate le

³⁰ sine katese mayeweg. Ne wam ŋakmba tuku kila minit. Singine kusna pasa wamdus sinamŋge ndo minig le ne kila pilit. Ta tuku ne Kuate tugumŋge ndekina ta sine son ŋgeg ŋginaig le

³¹ nu ndek sakina: Tane kile ye tuku son ŋgade e?

³² Mine minemba tane yiŋe ndo kusreyumba kua ka sili-silimba taŋŋine tumbran kine likamŋgaig. Taŋawap ta Mam nu ye ndoŋ minmba minit tukunu ye yiŋe ndo mine nda.

³³ Tane ye ndoŋ minmba ŋgamunŋal mukuk minap ŋga ye pasa ta ŋakmba satinge likit. Tane kilke te mbolŋge minap sulumba piti sunŋomba kamusamŋgaig ta tane kuru kuru ndaka sanŋri tinŋa minap. Ye kilke te tuku sanŋri ŋaigonu buk kile-ibenŋen ŋgina.

17

Yesus nu nuŋe mbal tuku Kuate yabanŋa

¹ Yesus nu pasate denŋurna sulumba nu tandeka mambilmba Kuate yabanmba sakina: O Mam, ait buk prowat. Ne ye tuku nyu sunŋo ta te-mbola le ye suk ne tuku nyu sunŋo ta te-mbolamŋgit.

² Ne kilke mbol mbal ye tuku sanŋri kum-nemŋge minwaig ŋga patikina le ne ye sina mbal ye nane abo tugu minmba minam tuku niŋget.

³ Ima nu ne Mbara Ndindo Tugusek kila pilmba ye Yesus Kristus ne kukulyina ta turmba kila pilit ta nu abo tugu tumba minmba minamŋgat.

⁴ Ne ye piro kam tuku sayina ta ye buk ke suluwit sulumba ne tuku nyu sunŋo kilke mbol mbal ŋgamukŋge te-mbolet.

⁵ O Mam, kilke te nda minna le ye ne ndoŋ nyu sunŋo ŋak minkenŋ ta kile ye tuku nyu maŋ taŋamba te-mbola le ye ne tugumŋge mini.

⁶ Ne kilke mbol mbal afu sina ta ye ne tuku maŋau tumningen. Nane ne tuku mbal minnaig le ne ye sina le nane ne tuku pasa dubide.

⁷ Wam ŋakmba ne ye sina ta ne tugumŋge prode ta kile nane kila pilig.

⁸ Ne ye pasa sayina ta nane niŋgen le wamdus sinamŋge pilmba son ŋginaig. Ye ne tugumŋge prowen ta nane sinjka katese mayenaig sulumba nenŋe ye kukulyina ta nane son ŋginaig.

⁹ O Mam, ye kile nane tuku yabannet. Ye kilke mbol mbal ŋakmba tuku yaban ndanet. Ne nane afu ye sina ta ye nane tuku ndo yabannet. Nane ne tuku.

¹⁰ Ye tuku mbal ta ne tuku. Ne tuku mbal ta ye tuku. Nane mbolŋge ye tuku nyu sunŋo mbol kinit.

¹¹ Ye kilke te kusremba ne tugum prowi le ne ye sina mbal kilke te mbolnge minamngaig. O Mam, ye ne ndon ndindo minek tanjamba ndo nane nangine nangine wamdus ndindo minam tuku nane nyu sunjo tamba nane kulatka.

¹² Ye nane ndon minmba nane sangri ye sina tamba nane kulatken. Ye nane kigraibken le ande ngisi ndakina. Ande njonu ngisikam tuku minit kuyar pasa sakate ta nunge ndo ngisikate.

¹³ O Mam, ye kile ne tugum prowamngit. Ye kilke te mbolnge minmba nane ye tugumnge gare tumba gare jak minwaig nga nane isam tuku pasa jakmba te saket.

¹⁴ Ye ne tuku pasa nane ninngen. Ye kilke te mbolok kuga. Tanan ndo nane mata kilke te mbolok kuga. Ta tuku kilke mbol mbal nane kasurningig.

¹⁵ Ne nane kile-dunga le kilke te kusrewam tuku sa ndanet. Ne nane kigraibka le Satan nu nane kile-ibej ndakuwa nga ne yabanjet.

¹⁶ Ye kilke te mbolok kuga. Tanan ndo nane mata kilke te mbolok kuga.

¹⁷ Ne manau tugusek tumninga le nane ne tuku mbal mayok kuwaig. Ne tuku pasa ta tugusek.

¹⁸ Ne ye kukulyina le kilke te mbol mbal tugumprowen. Tanjamba ndo ye nane kukulninget le kilke te tuku manau dubide mbal tugumnge pirokade.

¹⁹ Ye ne tuku minge dubimba ta ndo idus tiwet. Ta mbolnge nane mata ne tuku mbal mayok kanngaig.

²⁰ Ye nane tuku ndo yaban ndanet. Nane afu nane tuku pasa ismba ye tuku son ngamngaig nane tuku turmba yabanjet.

²¹ Nane wamdus ndindo minwaig nga ne yabanjet. O Mam, ye ne ndon minmba minet le ne ye ndon minmba minit tanjamba ndo nane sile ndon minmba minwaig. Tanawaig le kilke mbol mbal nane kanjerka nenge ye kukulyina ta katesewamngaig.

²² Ye ne ndon ndindo minek tanjamba ndo nane mata wamdus ndindo minwaig nga ne ye nyu sunjo sina ta ye nane ninget.

²³ Ye nane ndon minmba minet le ne ye ndon minmba minit tanjamba ndo nane mata wamdus ndindo minwaig. Wam ta mbolnge kilke mbol mbal ne ye kukulyina ta katesewamngaig. Ne ye tuku kume purte tanjamba ndo ne nane tuku mata kume purte ta nane katesewamngaig.

²⁴ O Mam, ne ye sina mbal nane sile tuku tumbran prowaig nga iduset. Ne kilke te te-mayok ndana sulumba ne ye tuku kume purmba ne kilja sangri sunjo sina ta nane kanjerwaig nga wamdus sunjo jak minet.

²⁵ Mam ne purfenju. Kilke te mbolok manau dubide mbal nane ne gilai minig. Ye

ne kila. Yinje mbal te ne ye kukulyina ta nane kila minig.

²⁶ Ye ne tuku tugu tumningan ta man lato lato tumningmba minamngit. Ye tanjawi le ne ye tuku kume purte manau nane tuku ngamungal sinamnge minwa le ye nane ndon minmba minamngit nga Mam nunje yabanja.

18

*Yudas nane Yesus biye tinaig
(Mateus 26.47-56; Markus 14.43-50;
Lukas 22.47-53)*

¹ Yesus nu yaban denpurmba nunje dubiwanu tanjo kilmba ka Kidron kule nguruj pakarka piro ande sinam kinaig.

² Yesus nunje dubiwanu mbal ndon mara mara piro ta mbolnge manjurka minanu tukunu Yesus tuku kupet tanjo Yudas nu ma ta nu kila.

³ Kile Yudas nu pris gabat le Farisi mbal tugumnge kame mbal polis mbal afu turmba kilna sulumba nane sati lam kame agan jak pronaig.

⁴ Pronaig le Yesus manau jakmba nu mbol prowamngaig ta nu kila minmba nu mayok ka kusnaningina: Tane ima sotade ngina le

⁵ nane ndek nu sanaig: Sine Nasaretnu tanjo Yesus sota proweg nginaig le ye nunge ngina. Kupet tanjo Yudas nu mata kame mbal ndon tanje tin minna.

⁶ Yesus nu ye nunge ngina le kame mbal jakmba piriri nyomba ngumnem ngumnem ndeke likinaig.

⁷ Tananaig le Yesus nu man lato nane kusnaningina: Tane ima sotade ngina le Nasaretnu tanjo Yesus soteg nginaig le

⁸ nu nane saningina: Ye buk satingit ye nunge. Tane ye sotumba ndeta nane si kusrekak ngina.

⁹ Tanjamba nu yaban pasa buk sakina ta kumungina. Nu tejenmba sakina: Ne ye sina mbal kigraibket le ande nu ngisi ndakate ngina.

¹⁰ Kile Simon Petrus nu nunje kame bagi gomba tumba pris sunjo tuku piro tanjo kilbanu ndinam pike welna. (Piro tanjo ta nyunu Malkus).

¹¹ Tanana le Yesus nu Petrus sana: A ... nane bagi tumba nunje ma mbolnge pale. Yinje Mam nunge piti te kule kaglinu tanan sate ta ye mbule nda. Ye nyamngit ngina.

Nane Yesus tumba Anas tugum kinaig

¹² Kile kame mbal nangine gabat ndon Zu mbal tuku polis turmba nane Yesus biye timba wainu mulitumba

¹³ nane ambonga nu tumba Anas tugum kinaig. Tanjo saibo ta tuku mbiyel nunje Kaiafas nu yar ta mbolnge pris gabat sunjo minna.

¹⁴ Nu o buk Zu mbal saningina: Sine Israel tuku ma tumba tanjo ndindo kumwa ta maye nga saningina.

Petrus nu Yesus tuku nyu yabukam keŋna (Mateus 26.69-75; Markus 14.66-72; Lukas 22.55-62)

¹⁵ Nane Yesus tumba kinaig le Simon Petrus nu Yesus dubiwanu tanjo ande ndon nu dubimba kinaik. Pris gabat sunjo nu tanjo ande ta nu kila. Ta tuku tanjo ta nu Yesus dubimba pris gabat sunjo tuku fonde sinam kina.

¹⁶ Petrus nu malaŋga mayokŋe minna le tanjo ande nu pris gabat sunjo kila ta nu pro malaŋga kulatkanu pino ta sana sulumba nu mayok ka Petrus tumba fonde sinam kina.

¹⁷⁻¹⁸ Piro mbal polis mbal ndon nane murkeningina le nane pa dikŋga likmba tij minnaig le Petrus nu mata kumba nane ndon pa likmba tij minna. Tanjana le malaŋga kulatkanu pino ta ndek nu sana: Ne tanjo ta tuku dubiwanu tanjo ande ngina le nu ndek sana: i ... Ye kuga ngina.

¹⁹ Kile pris gabat sunjo Yesus kusnakuksnana: Ne nane dubinade mbal ame pasa saningit le ne dubinade ngina le

²⁰ nu ndek sana: Ye tanjo pino ŋakmba am mbolŋge pasa tumningen. Kusem wande sunjo fonjon Zu mbal manjurkade tuku ma ta ŋakmba mbolŋge pasa tumningen. Ye kuirkuirka pasa afu sa ndaningen.

²¹ Ne ndanam ta tuku kusnayate. Ye pasa sake liken ta isnaig mbal nane kila minig. Ne ka nane kusnaninga ngina.

²² Tanjakina le Zu mbal tuku polis tanjo ande nu tugumŋe minna ta nu ndek Yesus dabil panmba sana: Ne ndanam tanjamba pris gabat sunjo sate ngina le

²³ nu ndek sana: Ye pasa ande mbarmba sakit kande te-mayokmba saya. Ye mbar ndawit le ndanam ake sinan katyate ngina.

²⁴ Tanjakina le Anas nu piro mbal saningina le Yesus wainu muli ŋak tumba pris gabat sunjo Kaiafas tugum kinaig.

²⁵ Simon Petrus nu tanje pa likmba tij minna le afu nane nu kanjermba sanaig: Ne mata nu tuku dubiwanu tanjo ande nginaig le nu Yesus tuku nyu yabuka sakina: i ... Ye kuga ngina.

²⁶ Tanjo Petrusŋe kilba pike welna ta nu tuku ndare tuma ande pris gabat sunjo tuku piro tanjo nu Petrus kanjermba sana: Ne mata nu ndon piro mbolŋge minat le kanjermat ngina.

²⁷ Tanjakina le nu man lato Yesus tuku nyu yabukina le teg witina.

Nane Yesus tumba Pilatus tugum kinaig (Mateus 27.1-2,11-14; Markus 15.1-5; Lukas 23.1-5)

²⁸ Maratukuk tinja nane Kaiafas tuku wande kusremba Yesus tumba ka gafman tuku wande tugum pronaiŋ. Nane pronangine tukul ande idusmba sine kasomok mbal tuku wandek sinam kumba kutur tumba Pasowa nyam kumuŋ kuga nga nane wande ta sinam nda kinaig.

²⁹ Ta tuku gabat sunjo Pilatus nu mayok ka nane kusnaningina: Tanjo te ndanaj le nu tumba pasa mbol prowaig nga kusnaningina le

³⁰ nane nu sanaig: Nu mbar ndawa ta sine nu tumba ne tugum prowe nda nginaig.

³¹ Tanjakinaig le Pilatus nu ndek saningina: Tanjine nu tumba tanjine tukul dubimba nu pilemba lafunu tape ngina le Zu mbal nane nu sanaig: Tane Rom gafman tuku tukul ta tanjo ande balewam tuku sine peusingit nginaig.

³² Nane pasa sakinaig ta Yesus nu o buk ail kazrai mbolŋge kumam tuku sakina ta kumunaig.

³³ Pilatus nu luka wande sinam kina sulumba afu saningina le nane Yesus tumba pronaiŋ le nu kusnana: Ne Zu mbal tuku gabat sunjo e ngina le

³⁴ nu ndek sana: Ne nane wamduksmbi tanjamba kusnayate e ko afunje saninaig le ye kusnayate nga kusnana le

³⁵ Pilatus nu sana: A ... ye Zu tanjo kuga. Nane mbal tanjine pris gabat nanenje ne tumba ye wai mbolŋge palgig. Ne ndanaj le nane ne mbolŋge tanjade e nga kusnana le

³⁶ nu lafumba sana: Ye kilke te kulatkan tuku gabat kuga. Ye kilke te tuku gabat kande yije gageu nane ye Zu mbal tuku wai mbolŋge pile ndakuwaig nga nane ndon kame bude kande. Ye kilke kulatkan ta kise ngina.

³⁷ Tanjakina le Pilatus nu ndek kusnana: Ne gabat sunjo e ngina le nu lafumba sana: Ne sakate not. Ye tugusek manjau temayokam tuku inanje ye te-pilna le kilke te mbol prowen. Ima nu tugusek manjau sotate ta nu ye tuku minje isit ngina le

³⁸ nu ndek nu kusnana: Tugusek manjau ta ame aganj ngina. Tanjakina sulumba nu manj mayok ka Zu mbal saningina: Ye nu tuku mbar ande kanjer ndawet.

³⁹ Tane tuku Pasowa ait mbolŋge mulintanu tanjo ande paskanu ta kile man tanjawanngit. Ye Zu mbal tuku gabat sunjo te paska tinji e ngina.

⁴⁰ Tanjaka saningina le nane ndek wika-raumba kuenka sakinaig: Tanjo ta sine mbulig. Ne Barabas paska sine sinja nginaig. (Barabas nu aganj ndende kuaryaranu tanjo).

19

¹ Kile Pilatus nu Yesus tumba kame mbal ningina le muli karenjnumbi nu ngusnaig.

² Nane muli ande nzapo njak pirka gabat kaimba tawi gurgur mindepiye mayenu tumba nu kai tunaig sulumba

³ nane ndek nu nzumilmba sanaig: Ese. Ne Zu mbal tuku gabat sunjo nga samba dabil pannaig.

⁴ Kile Pilatus manj mayok ka Zu mbal saningina: Tane isap. Ye nu tuku mbar ande kanjer ndawet. Ye nu tumba manj tane tugum prowi le tane kanjermba kila palpe ngina.

⁵ Tanjakina le Yesus nu gabat mbolnje muli nzapo njak tawi gurgur njak manj mayok kina le Pilatus nu ndek saningina: Ai te. Tango te kanjerap ngina.

⁶ Tanjakina le pris gabat mbal polis mbal Yesus kanjermba njakmba wikaraumba sakinaig: Ail kazrai mbolnje nil danjguwaig nga saka minnaig le Pilatus nu ndek nane saningina: Tangine nu tumba ail kazrai mbolnje nil danjgap. Ye nu tuku mbar ande kanjer ndawet ngina le

⁷ Zu mbal ndek sakinaig: Nu sine tuku tukul sunjo lukamba ye Kuate tuku Kinjo nga sakina. Ta tuku nu sinjka kumwa nginaig.

⁸ Nane nu Kuate tuku Kinjo nginaig le Pilatus nu ismba nu kuru kuru sunjona sulumba

⁹ nu ndek Yesus tumba wandek sinam kumba manj kusnana: Ne aninge prona ngina kande nu pasa lafu ndana le

¹⁰ Pilatus nu ndek sana: Ne ye tuku pasa lafuwe nda? Ye gabat sunjo. Yenje saki le ne kusrenamnjaig. Kuga ta ne ail kazrai mbolnje balenamnjaig ta ne idus ndate e ngina le

¹¹ nu Pilatus sana: Kuate nu wo ndakuwa ta ne ye mbolnje wam ande kam kumunj kuga. Ta tuku ande nu ye tumba ne wai mbolnje pilna ta nu tuku mbar ta ne tuku mbar lite ngina.

¹² Tanjakina le Pilatus nu Yesus kusrewam tuku ndin sotina ta Zu mbal wikaraumba sakinaig: Tango ta ye gabat sunjo ngate tukunu nu Rom gabat Sesar tuku ma tam iduste. Ne nu kusrewa ta Sesar nu ne ndonj gubra tamnjat nga sanaig.

¹³ Pilatus nu pasa ta ismba nu Yesus tumba mayok kina sulumba nu ka pasa pilanganu mbili mbolnje minyokina. Ma ta nyunu Ndam Baslen nu Njak. Nane Hibru pasambi Gabata ngade.

¹⁴ Mara ta Pasowa tuku kusem kuanenu tuku ait.

Ki buk mbilam bafuna le Pilatus nu pasa pilanganu mbili mbolnje minyoka Zu mbal saningina: Ai te. Tangine Gabat Sunjo te ngina.

¹⁵ Tanjakina le nane wikaraumba sakinag: Nu balewaig. Ail kazrai mbolnje nil danjguwaig nginaig le nu nane saningina: i... Tangine gabat sunjo te balewaig nga sakade

e ngina le pris gabat mbal lafumba sakinaig: Sesar ndo singine gabat sunjo minit nginaig.

¹⁶ Tanjakinaig le Pilatus nu Yesus tumba ail kazrai mbolnje pilwaig nga nane tuku wai mbolnje pilna.

Nane Yesus tumba ail kazrai mbolnje nil danjnginaig

(Mateus 27.32-44; Markus 15.21-32; Lukas 23.26-43)

¹⁷ Yesus nu nuje ail kazrai kurana le kame mbal nu tumba ma ande nyunu Tango Gabat Murko ta tugum pronaig. Hibru pasambi ma ta Golgota ngade.

¹⁸ Tanje nane nu tumba ail kazrai mbolnje nil danjnga tango armba turmba kilmba ail kazrai mbolnje nil danjnge likinaig ta ande simnje ande temnje Yesus nu ngamunje.

¹⁹ Pilatus nu nane afu saningina le ail kazrai mbolnje pasa ande tenjemba kuyarmba pilnaig: *Tango te Nasaretu tango Yesus. Nu Zu mbal tuku gabat sunjo nga kuyarnaig.*

²⁰ Nane Hibru pasambi Rom pasambi Grik pasambi pasa ta kuyarnaig. Yesus ail kazrai mbolnje pilnaig ma ta Yerusalem patuknje tukunu Zu mbal gudommba pro pasa ta burkumba

²¹ Zu mbal tuku pris gabat kame nane ka Pilatus sanaig: Nu Zu mbal tuku gabat sunjo nga kuyarat ta sauka. Nu nuje mironj ye Zu mbal tuku gabat sunjo ngate tanjamba kuyara nginaig kande

²² Pilatus nu nane saningina: Kuga. Ye kuyarit ta ndo minwa ngina.

²³ Kame mbal nane Yesus ail kazrai mbolnje nil danjnge denjurmba nane bailkamba nu tuku tawi aganj ndende walmba kilnaig. Nu tuku tawi kuenu ta mata tinaig. Tawi ta zail ndanganu. Baslen nu mbolnje tugu pilmba ka ibenje biteknjina.

²⁴ Ta tuku kame mbal nanjine nanjine sakinaig: Sine tawi mayenu te fetfetmba kile ndakube. Sine usre ande kumba ande tawi tam tuku madibe nginaig. Nane tanjakinaig ta kuyar pasa ande kumunaig ta tenjemba.

Nane ye tuku tawi walmba kilnaig. Ye tuku tawi tam tuku usre ande kinaig ngate.

Mune 22.18

Kame mbal nane wam ta kinaig.

²⁵ Pino afu Yesus tuku ail kazrai tugumunje tinj minnaig ta nyu kat nanjine tenjemba. Yesus ina nuje, ina nuje tuku maib nuje, Klopas tuku piyo nuje Maria, Maria Magdalanu pino turmba.

²⁶ Yesus nu nuje dubiwanu tango ande tuku kume purna ta ina nuje ndonj tinj minna le kanjermba ndek ina nuje sana:

Ina, ne tuku kinjo not ngina. Tanjakina sulumba nu ndek nuje dubiwanu tanjo ta sana:

²⁷ Ne tuku ina naje not ngina. Ait ta mbolnje tanjo ta Maria tumba nuje wande mbolnje kulatka minmba minna.

Yesus nu kumna

(Mateus 27.45-46; Markus 15.33-41; Lukas 23.44-49)

²⁸ Kile Yesus nu nuje piro njakmba kugana ta kila pilmba nu kuyar pasa ande kumumba sakina: Ye kule parayate ngina.

²⁹ Nza grep kule njak tanje minna ta nane kulelu tumba grep kule sinamnje pilmba papanimbi te-dunja Yesus tuku minje mbolnje pilnaig le

³⁰ nu njair njinkina sulumba sakina: Kile piro suluwit nja gabat welndeka nu kumna.

Nane Yesus tuku takel make buronaig

³¹ Mara ta kusem kuanenu tuku ait. Kusem ta mbolnje kusem ait sunjokanu. Ta tuku mindesinj ail kazrai mbolnje mine ndakuwaig nja Zu mbal nane ka Pilatus sanaig: Kame mbal tuku pasa palpe le tanjo kenj ta kupe kat ngurjgurwaig le kumwaig le paskuwaig nginaig.

³² Tanjakinaig le nu wokina le kame mbal ismba ndek tanjo ar Yesus ndonj nil danjginaig nale tuku kupe kat ngurjgurkinaig.

³³ Tanjamba nane pro Yesus nu buk kumna le kanjgermba kupe ngur ndanaig.

³⁴ Kame tanjo andenje mbanduwanmbi nu tuku takel make soburona le pitik ndo ndare kule tur ndekina.

³⁵ Ye Yohanus tanje minmba yinje ammbi wam ta kanjgeren tukunu ye son saket. Tane mata son ngam tuku ye kuyaret.

³⁶ Wam kina ta kuyar pasa armba alo kumumbi mayok kinaik. Pasa ande tenjenmba sakate.

Ne tuku isu ande ngure nda ngate. *Mune*

34.20

³⁷ Pasa ande tenjenmba sakate.

Nane nu tuku njarosu soburonaig mbal nu kanjeramjgaig ngate. *Sakaria 12.10*

Tanjo armba Yesus tuku mindesinj wakeinaik

(Mateus 27.57-61; Markus 15.42-47; Lukas 23.50-56)

³⁸ Kile Arimateanu tanjo Yosef nu Pilatus tugum kina. Yosef nu Yesus dubina tanjo ta nu Zu mbal tuku kuru-kuruka nuje son manjau yabukina. Nu Yesus tuku mindesinj tam tuku Pilatus yabanja le wokina le nu pro mindesinj ta tumba kina.

³⁹ Nikodemus nu o buk Yesus tugum furir prona ta nu mata gurenj armba kublinaig tuku ta kilmba prona. Gurenj pitinu ta 30 kilo tanjar.

⁴⁰ Nale Yesus tuku mindesinj tumba Zu mbal tuku manjau dubimba gurenj kutukutumba tawi kaukaukmbi songa kusnaik.

⁴¹ Yesus ail kazrai mbolnje balenaig ma ta tugumnje kumzarj ail tuku piro ande sinamnje mindesinj palmbim tuku ndame burok kitek ande minna. Ndame burok ta buk mindesinj ande tanje pile ndakinaig tuku.

⁴² Ait ta Zu mbal kusem kuanenu tuku ait tukunu nale Yesus tuku mindesinj tumba ka burok patuknje minna ta sinamnje pilnaik le minna.

20

Yesus nu manj tinjina

(Mateus 28.1-8; Markus 16.1-8; Lukas 24.1-12)

¹ Kusem kugana le piro tugu palmbinu ait mafe maye ndana le Maria Magdalanu nu ndame burok ta tugum kumba mambilna kande ndame sunjo buk talka barinaig le kanjgerma.

² Wam ta kanjgermba nu pinderka luka kina ka Simon Petrus tanjo ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta nale sanikina: Nane afu singine Sunjo tuku mindesinj ndame burok sinamnje tumba ka pilnaig ma ta sine gilai nja sanikina le

³ nale pastinja ndame burok ta tugum kambim saka kinaik.

⁴ Nale pinderka kumba Yesus dubiwanu tanjo ande nu Petrus limba nu ambonja burok tugum ta prona.

⁵ Tanjamba nu loka mambilna sulumba mindesinj kusnaig tuku tawi ta ndo kanjgerma. Kanjgermba nu sinam kine ndakina.

⁶ Tanjamba minna le Simon Petrus pinderka pro burok sinam kina sulumba tawi mindesinj kusnaig ta ndo minna le kanjgerma.

⁷ Gabat songinaig tuku tawi ta kasomnje minna le kanjgerma.

⁸ Kile tanjo nu ambonja prona ta nu mata burok sinam kina sulumba tawi ta kanjerka Yesus nu tinjina ta nu son ngina.

⁹ Kuyar pasa nu Kristus manj tinjam tuku sakina ta nale katese ndanaik.

¹⁰ Tanjamba nale luka nakile wande mbol kinaik.

Maria Magdalanu nu Yesus kanjgerma

(Mateus 28.9-10; Markus 16.9-11)

¹¹ Maria nu ndame burok tugum tanje tinja malmbika minna sulumba loka burok sinam ta mambilna kande

¹² enjel armba tawi kaukauk njak Yesus tuku mindesinj minna ma ta mbolnje ande gabat tugumnje ande kupe tugumnje minyok minnaik le kanjgerkina.

¹³ Enjel ar ta ndek Maria sanaik: Pino, ne ndanjam malmbikate nja kusanaike le nu

ndek sakina: Nane ye tuku Sunjo tumba ka ma aninge pilnaig ta ye gilai nga sanikina.

¹⁴ Sanikina sulumba nu mbilka Yesus nu tugum tanje tij minna le kanjerna ta imanje nu katese ndana.

¹⁵ Kile Yesus nu kusnana: Pino, ne ndanam malmbikate. Ne ima sotate nga sana le nu piro te kulatkanu tanjo nga idusmba nu sana: Mam, nerje nu tumba ka ma inumnje pilna kande ye saya le ka nu tumba ka ngina.

¹⁶ Tanjakina le Yesus nu sana: Maria ngina le nu mbilka *Rabuni* ngina. (Rabuni pasa ta tugunu Tum Tanjo).

¹⁷ Yesus ndek sana: Ye Mam tugum ambe nda kan tukunu ne ye biye ndaka. Ne kumba yije tira kame tenemba saningga. Ye singine Mam singine Kuate nu tugum ambe kanjit nga saningga ngina.

¹⁸ Tanjakina le nu kumba Yesus dubiwanu mbal tugum promba saningga: Ye Sunjo kanjerit nga nu pasa njakmba sana ta nane kubeu ningina.

Nuje dubiwanu mbal afu Yesus kanjernaig

(*Mateus 28.16-20; Markus 16.14-18; Lukas 24.36-49*)

¹⁹ Ki ta piro tugu palmbinu ait furiram Yesus dubiwanu mbal nane wande ande mbol manjurka Zu mbal tuku kuru-kuruka wande malanga tukul ndinjmba minnaig kande Yesus nu nane ngamuknje mayok ka tingga saningga: Tane ngamunggal mukuk njak minap ngina.

²⁰ Tanjakina sulumba nuje wai takel make nane tumningina le nane nangine Sunjo kanjermba gare tornaig.

²¹ Kile nu man saningga: Tane ngamunggal mukuk njak minap. Mam nu ye kukulyina tanjamba ndo ye mata tane kukultingamngit ngina sulumba

²² nu nane mbolnje mabsejmba guwa fitka sakina: Tane Tukul Guwa tap.

²³ Tane nane afu tuku une saupak ta une ta mine nda. Afu tuku une sau ndakap ta une ta minmba minamngat ngina.

Tomas nu Yesus kanjerna

²⁴ Yesus dubiwanu tanjo 12 buk madiningga ta tuku ande Tomas mape nyu ande Didimus nu Yesus mayok kina ait ta nu nane ndonj mine ndakina.

²⁵ Nane afu ndek Tomas sanaig: Sine singine Sunjo kanjergig nginaig le nu sakina: Tane yabrikade. Yije ammbi wai mbolnje nil tuku ma kanjerka wai tokmbi nzilal kigreka takel make buronaig ma kirewi sulumba ndo ye nu tingat ta son ngamngit ngina.

²⁶ Mara 8 kugana le nane man wande ndui ta mbolnje manjurka minnaig ta Tomas ndonj. Wande malanga tukul

ndinjmba minnaig le Yesus nu man nane ngamuknje mayok ka tingga saningga: Tane ngamunggal mukuk njak minap ngina sulumba

²⁷ kile nu Tomas sana: Ne ilmba ye tuku wai te kanjerka wai tokmbi kigreka wai kuitka takel burok kirewa. Ne wamodus tero ndaka son nga ngina.

²⁸ Tanjakina le Tomas nu ndek sakina: O yije Sunjo, ne ye tuku Mbara ngina le

²⁹ nu ndek Tomas sana: Ne ye kanjeryate sulumba son ngate. Afu nane ye nda kanjeryumba son nguwaig ta nane gare njak minamngai ngina.

Yohanus nu pasa te kuyarna tuku tugunu

³⁰ Yesus nu nuje dubiwanu tanjo am mbolnje wam kitek sunjomba ke likina ta afu ndo kuyarninget.

³¹ Yesus nu Kuatenje madina tanjo. Nu Kuate tuku Kinjo ta tane son nga nu kila pile mayewap nga ye pasa te kuyarke liket. Tane nu tuku son ngap ta nuje nyu mbolnje tane abo tugu minmba minam tuku tamngai.

21

Tanjo 7 Yesus kanjernaig

¹ Ngumenja Yesus dubiwanu tanjo afu Tiberias kule kualinj tugumnje minnaig le nu man nane tugumnje mayok kina ta tenemba.

² Nane minnaig mbal ta ande Simon Petrus ande Tomas mape nyu ande Didimus. Ande Galileanu tanjo Nataniel tumbrajan nuje Kana. Afu ta Sebedeus tuku kinjo armba Yesus dubiwanu tanjo armba turmba.

³ Nane minnaig sulumba Simon Petrus nu saningga: Ye kualegan sotam kanjit ngina le nane sakinaig: Sine ndonj nginaig. Nane kumba wan ponja kinaig ka kuman buknga didika minnaig le mafena kande kualegan kile ndakinaig.

⁴ Maratukuk ki prowam bafuna le Yesus nu piyal tanje tij minna le nane nu kanjermba lislismba nu katese ndanaig.

⁵ Kile nu nane wika kusnaningga: Oi. Mata kame, tane kualegan afu kilaig e ngina le kualegan kuga o nginaig.

⁶ Nu ndek saningga: Tane man ndinam kumamnje bukngap ta tane kualegan kilamngai ngina. Tanjaka saningga le nane ndek tanjanaig le kualegan pitinunje kuman didike funaig.

⁷ Kile tanjo ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta nu Petrus sana: Ai si. Singine Sunjo ngina le

⁸ nu pasa ta ismba nu pirokam tuku mal tingga ta tawi tumba tinmba patenga kageka tabek kina le nane afu kuman kualegan njak didika kule makembi kinaig. Wan piyal patuknje wai tutur 50 tanjamba ndo minna.

⁹ Nane wan kusremba kinaig ka piyal tanje pa ande diknginaig le ugmba minna le kanjernaig ta kualegan pasokanu bret turmba pa mbolnje minnaig le kanjerkinaig.

¹⁰ Kile Yesus nu nane saningina: Kualegan kilaig ta afu kilmba yalpe ngina le

¹¹ Simon Petrus nu ndek kina ka wan ponga kuman kualegan jak ta didikina le tabek kina. Kualegan sugo ta burkinaig ta 153 minnaig ta pitinunje kuman pur ndakina.

¹² Kile Yesus nu nane saningina: Tane ilmba isukusap ngina. Nuje dubiwanu tanjo nane ne ima nga kusnawam tuku kuru-kuruka nu kusna ndanaig. Nu nanjine Sunjo ta nane katesenaig.

¹³ Kile nu tinga bret kualegan tur kilmba walmba ningina le nyinaig.

¹⁴ Yesus nu kummba tingina sulumba ait te nu nuje dubiwanu tanjo tugumnje prowam kejna.

Yesus nu Petrus ndonj pasatina

¹⁵ Nane isukuse sulunaig le Yesus nu Simon Petrus sana: Yohanus tuku kinjo Simon, ne tanjo kame te lirinmba ne sunjomba ye tuku kume purte e nga kusnana le nu Yesus sana: Sunjo ne kila. Ye ne nzaliyate ngina. Tanjakina le Yesus ndek sana: Ne ye tuku sipsip fat isukusneningina ngina.

¹⁶ Kile nu man kusnawam arna: Yohanus tuku kinjo Simon, ne ye tuku sunjomba kume purte e nga kusnana le nu lafumba sana: Sunjo ne kila. Ye ne nzaliyate ngina. Tanjakina le Yesus nu sana: Ne ye tuku sipsip kulatka mina ngina.

¹⁷ Kile nu man kusnawam kejna: Yohanus tuku kinjo Simon, ne ye tuku sunjomba nzalinate e nga kusnana. Yesus nu ne ye tuku sunjomba nzaliyate nga sawam kejna le Petrus nu ngamu ngal piti jak sana: Sunjo, ne wam jakmba kila. Ye ne nzaliyate ta ne kila minit ngina. Tanjakina le Yesus nu sana: Ne yije sipsip isukusneningina.

¹⁸ Ye sinja sanamngit. Ne mbanzo minmba ma kambim tuku idusmba let tinmba nanje nzali ndo dubimba tinga kine promba minna. Ne saibo pilmba wai kuitka le andenje let tumba ne kusmba nu tuku wamdus nenje dubiwa nga nu ne didika kanjat ngina.

¹⁹ Nu tanjamba Petrus dir pasa sana. Ngumnenja Petrus nu kummba Kuate tuku nyu sunjo te-mbolamngat ta nu tumna. Tanjaka sana sulumba nu ndek sakina: Ne ye dubiya ngina.

²⁰ Tanjakina le Petrus nu mbilka tanjo ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta ilna le kanjerna. Tanjo ta nane buk wande mbolnje isukusmba minmba nu Yesus patumba minyoka gemna sulumba ima nu ne

tuku kupet tanjo mayok kanjat nga Yesus kusnana.

²¹ Petrus nu tanjo ta ilna le kanjermba ndek Yesus sana: Sunjo, tanjo te nu ndanjamngat nga sana le nu lafumba sana:

²² Nu abo minwa le ye luka ndekamngit nga idusi ta ne tuku piro kuga. Ne ye dubiya ngina.

²³ Ngumnenja Yesus tuku mbal afu tanjo ta kume nda nga sakinaig le pasa ta sunjokina ta Yesus nu tanjo ta kume nda nga sa ndakina. Kuga. Nu tejenmba sakina: Nu abo minwa le ye luka ndekamngit nga idusi ta ne tuku piro kuga nga Petrus sana.

²⁴ Yesus dubiwanu tanjo nu kume nda nga sakinaig ta ye Yohanus. Wam kame te jakmba yije ammbi kanjerken sulumba pasa te kuyarke liket. Pasa te sinja son pasa ta sine kila.

²⁵ Yesus nu manau afu sunjomba turmba ke likina. Ande nu wam ta jakmba kuyarke likina kande kilke tugu jakmba mbolnje waje ta patikam tuku ma kuman kuga kande.

Son.

APOSEL Aposel kame tuku piro

Lukas nu Teofilus tuku waŋe armba ku-yarningina. Nu ambonŋa kuyarna ta Yesus Kristus tuku pasa mayenu. Kile waŋe arnu te aposel kame pirokinaig tuku kuyarna.

Yesus nu samba mbol kambim bafuna sulumba nuŋe dubiwanu tanŋo wam paguka saninŋina: Tane kilke tugu ŋakmba mbol kape sulumba ye tuku nyu saninŋap ŋgina. Tanŋakina sulumba nu nane kusreka luka samba mbol kumba Tukul Guwa pilna le ndekina le nuŋe dubiwanu tanŋo ta nane Tukul Guwa ŋak Yesus tuku minŋe kumu-kumumba kilke tugu ŋakmba mbol lika nu tuku pasa mayenu tanŋo pino ŋakmba tum-ninŋmba saninŋe likinaig le nane sunŋomba ŋgamunŋal biye mbilmba Yesus tuku son ŋa kule pisne kile-likinaig.

¹ O Teofilus kaiye. Ye ambonŋa waŋe ande kuyarmba ne tuku pilen ta Yesus nu wam ŋakmba ke lika pasa tumninŋmba minna le

² ma ma Kuatenŋe te-dunŋa samba mbol kina. Nu Tukul Guwa ŋak minmba kambim tuku ait mbolŋge aposel buk madiningina ta wam paguningina. Ye wam ta ŋakmba waŋe mbolŋge kubeu tinen.

³ Yesus nu rar tumba kummba maŋ tinŋina sulumba mara 40 sinamŋge nu aposel tugumŋge mayok ka Kuate nuŋe gageu kulatkate maŋau ta tumninŋina sulumba wam afu sanŋrinu ke likina le kanŋerkumba nu tinŋina wam ta kila pilnaig.

⁴ Nu nane ndoŋ minmba teŋenmba saninŋina: Tane Yerusalem tumbraŋ sunŋo te kusre ndawap. Mam nu ande kukulwa le tane ndoŋ minmba minam tuku sakina ta nu tairnŋa minap. Ye o buk tane ta tuku satingen.

⁵ Yohanus nu kulembi nane kule piseninŋina. Mine minema ye tane Tukul Guwambi tane tuku ŋgamunŋal kule pisne tanŋa tinŋamŋgit ŋgina.

⁶ Mara ande nane maŋgurka nu kusnanaig: Sunŋo, ne kile sine Israel mbal tuku muskil kile-tidinŋa sinŋine kilke sinŋamŋgat e ŋginaig le

⁷ nu ndek saninŋina: Mam nu nuŋe nyu tambu wam kame mayok kambim tuku ait madiningina ta ginu mara ame ait mbolŋge mayok kanŋaig ta tane kila palmbim tuku maŋau kuga.

⁸ Tukul Guwa tane mbolŋge prowa le tane sanŋri ŋak minmba ambonŋa Yerusalemŋge ŋgumneŋga Yudea ma tugu Samaria ma tugu kilke tugu ŋakmba mbolŋge lika ye tuku nyu saninŋap ŋgina.

⁹ Tanŋamba saninŋmba minna le nane nu kanŋgermba minnaig le Kuatenŋe nu te-dunŋa

tumba samba mbol kina le gau kaukauk ande pro nu sonŋina le nane maŋ nu kanŋer ndanaig.

¹⁰ Nane samba mbol tandeka nu kina ndin ta kanŋer timba minnaig le kile tanŋo armba kuminŋ kugen kaukauk ŋak tanŋe mayok kumba ndek nane saninŋinaig:

¹¹ Galilea mbal, ndanam tane samba mbol te tandeka mambilmba minig. Kuatenŋe Yesus te-dunŋat le tane kusreka samba mbol ket le kanŋeraig tanŋamba ndo nu maŋ luka ndenunŋat ŋa saninŋinaig.

Tanŋo ande Yudas tuku ma tina

¹² Kile nane tinŋa Olif tabe kusremba luka Yerusalem kinaig. Ndin ta kuen ndo kuga.

¹³ Nane kinaig ka Yerusalem promba nanŋine wande minnaig ta poŋga rum o mbolŋge ta sinam kinaig. Nyu nanŋine ta teŋenmba. Petrus, Yohanus, Yakobus, Andreus, Filipus, Tomas, Bartolomeus, Mateus. Ande Alfeus tuku kiŋo nuŋe Yakobus. Ande Simon mape nyu ta Selot. Ande Yakobus tuku kiŋo nuŋe Yudas.

¹⁴ Pino kame afu Yesus ina nuŋe Maria ndoŋ, Yesus tuku maib kat nuŋe nane ŋakmba tanŋe maŋgurka ŋgamunŋal ulendimba Kuate yabanŋmba minnaig.

¹⁵ Ait ande Yesus dubinaig kuasmbi 120 tanŋa maŋgurka minnaig le Petrus nu nane ŋgamukŋge tinŋa sakina:

¹⁶ Tira kame, o buk Tukul Guwanŋe David tuku minŋe mbolŋge Yudas tuku sakina le kuyarna. Kuyar pasa ta ŋgisinu kumuŋ kuga. Yudasŋge Yesus minna ma ta tum-ninŋina le pro nu biye tinaig.

¹⁷ Tanŋo ta nu sine piro tuma ande. Nu sine tuku piro inum nu biyna.

¹⁸ Nu mbar sunŋokina le mbar ta tuku ndametinjmbi kilke ande piyanaig. Nu gabat kumam te-tirka sanŋrimba ndeka funŋul puluka sina walelena le nu kumna.

¹⁹ Yerusalem mbal nane wam ta ismba kilke ta nyun ta Akeldama ŋginaig. Nyu ta tugunu Ndare Kutukina tuku Kilke.

²⁰ Mune waŋe mbolŋge kuyar ande Yudas tuku teŋenmba minit.

Nuŋe wande ake minwa.

Ande maŋ tanŋe nda kinywa. *Mune 69.12*
Kuyar ande mata teŋenmba sakate.

Ande nu nu tuku piro tuwa. *Mune 109.8*
Kuyar pasa tanŋamba sakate ŋa saninŋina.

²¹⁻²² Petrus nu maŋ lato saninŋina: Sine tanŋo ande te-silika madibe. Tanŋo ta nu sine ndoŋ Yesus tinŋina wam ta saka te-mayokam tuku. Yesus nu sine ndoŋ minna le nane afu mara mara sine dubika lika minnaig tanŋa tanŋo ande madibe. Ande nu Yohanus kule piseninŋina ait mbolŋge sine ndoŋ minmba ka ka Yesus nu sine kusreka samba mbol kina tanŋa tanŋo inum madibe ŋgina.

²³ Tanjakina le nane tango armba nyun kil-naig ta ande Yosef ande Matias. Yosef nu mape nyu ande Yastus ande Barsabas.

²⁴ Nane tango ar ta kile-tidinginaig sulumba yabanmba sakinaig: O Sunjo, ne tango jakmba tuku wamdus kila. Tango ar te ima ne madina ta tumsinga.

²⁵ Yudas nu nuje minam tuku mbili njayonu mbol kumba piro ta kusrena. Tango ande tumsinga le nu piro ta biymba aposel nyu tamngat njinaig.

²⁶ Tanjakinaig sulumba nane nanjine manjambi kinaig le Matias tuku nyu mayok kina le nu aposel 11 ndonj ulendikinaig.

2

Tukul Guwa ndekina

¹ Zu mbal tuku pagumba nye ait sunjo ande nyunu Pentikos prona le Yesus dubinaig mbal wande ande mbolnje manjurka minnaig.

² Minnaig le samba mbolnje fudu sunjo ande bubre suk ndeka prona sulumba wande minnaig ta fudu sunjo ta kumungina.

³ Kile agaj ande pa mane suk dejpurdenjurka nane jakmba mbol kine likina le kanjernaig.

⁴ Tukul Guwa nu nane jakmba mbol kumungina le nane ndek pasa kuale gilai ta sake lika minnaig.

⁵ Tanjamba minnaig le Zu afu Kuate tuku nyu kurauka ma tugu kise kise mbolnje promba Yerusalemnje manjurkinaig ta

⁶ nane fudu sunjo ta ismba pro nane tugumnje manjurka nanjine pasa kuale yimyam ise lika nane piriri njayomba wamdus te-sulunaig sulumba

⁷ pirerek purka sakinaig: i... Nane jakmba te Galilea mbal ndo.

⁸ Ndanjam nane sine jakmba tuku pasa kuale yimyammbi sakade.

⁹ Sine afu Partianu, Medianu, Elamnu, Mesopotamianu. Sine afu Yudeanu, Kapadosianu, Pontusnu, afu Asianu.

¹⁰ Sine afu Frigianu, Pamfilianu, Isipnu, afu Sirene tumbran sunjo patuk patuk tumbran fonfon Afrikanje progen. Sine afu Romnje te progen ta afu Zu mbal afu kasomok mbal Zu mbal tanarj Kuate dubiweg tuku.

¹¹ Sine afu Kretanu, afu Arabianu. Sine tanjamba tanjamba ma tugu yimyam mbolnje prowe likeg. Kuate nu wam sangrinu kitek ke likate ta singine pasa kualembi sakade le iseg njinaig.

¹² Nane jakmba pirerek purka wamdus te-sulumba munju kusnanjinaig: Wam te tugunu ndanjmba tuku njinaig le

¹³ afu nane nzumil te-ninjmba sakinaig: Nane grep kule kamenu sunjomba nyaig sulumba njingnjankade njinaig.

Petrus nu Kuate tuku pasa kuklina

¹⁴ Tanjakinaig le aposel 12 manjurka minnaig ta nane njamuknje Petrus nu tinja wi kuenjka sanjngina: Tane Yerusalem mbal Zu mbal ma tugu afu mbolnje prowe likinaig tane jakmba kilba pilmba ye tuku pasa ise tiwap.

¹⁵ Kile maratukuk ki ait 9 tate. Sine grep kule nyumba njingnjankanu nga sasingig ta tanjamba kuga.

¹⁶ Tuan tango Yoel nu dir pasa sakina ta kile alonu mayok kinit. Nu tenjenmba kuyarna.

¹⁷ Kuate nu sakate. Kilke kugawam tuku ait patukuwa le ye yije Guwa kilke mbol mbal ninjamngit.

Tanjawi le tane tuku kinjo kulim kame Tukul Guwanje pasa sanjngina le ismba kile-mayokkamngai.

Tane tuku tango mo nane kinjatanu suk aganj kanjerkamngai. Tane tuku saibo nane kinymba kinja alo jak kanjerkamngai.

¹⁸ Ait ta mbolnje yije piro tango piro pino yije Guwa ninji le nu nane pasa sanjngina le ismba kile-mayokkamngai.

¹⁹⁻²⁰ Ye Sunjo, ye luka prowam tuku ait pro ndawa le tane katewam tuku ye samba mbolnje kilke mbolnje wam kitek sangrinu kile-mayokkamngit.

Samba mbolnje ki bulu kugamba dabuka tambun ndare suk gurnungat. Kilke mbolnje ndare pa sunjo pa guwa dabuknu mayok ke likamngai.

Tane wam jakmba ta kanjerka piriri njayowamngai.

²¹ Ima nu Sunjongje turwa nga wikuwa ta ye nu tuku muskil te-tiwe tambimngit. *Yoel 2.28-32*

Yoel nu tanjamba Kuate tuku pasa kuyarna nga sanjngina.

²² Petrus man lato sanjngina: Israel mbal, tane pasa te ise tiwap. Nasaretu tango Yesus Kuateg kukulmba nu sanjri tuna ta tane kila. Nu wam sangrinu kitek tane njamuknje ke likina le kanjerkinaig.

²³ Ande nu Yesus tumba tane wai mbolnje palmbim tuku Kuate nu o buk wamdus ta tina. Tane nu ail kazrai mbolnje kumwa nga une mbal wai mbolnje pilnaig le nane nu balenaig le kumna.

²⁴ Kumna le Kuate nu Yesus tuku kume tuku sanjri pitaimba te-tina. Kume tuku sanjringje Yesus biye dewam kumun kuga.

²⁵ David nu wam ta tuku o buk Kristus tuku minje tenjenmba kuyarna. Sunjo nu mara mara ye ndonj minit le kanjeret.

Ye wamdus piti sulu ndawi nga nu ye ndinam kumamngje gemyumba minit.

26 Ta tuku ye ngamuŋgal bulok gare ŋak minet.

Ye kumam tuku minet ta ye piti ndayate.

27 Ye tuku kanu kumanu mbal tuku tumbran kine nda.

Ye ne tuku piro tango yiŋe ngarosu menu tuku ndin tukulamŋgat.

28 Abo minmba minam tuku ndin ne ye tumyate.

Ne ye ndoŋ mina le ye gare toramŋgit ŋgina.

Mune 16.8-11

Petrus nu David tuku kuyar pasa taŋamba nane saningina sulumba sakina:

29 Tira kame, ye pasa satinŋamŋgit te tane kila. Singine mbuŋ David nu kumna le ngukinaig. Nu tuku kumu ta kile minit le kanjereg.

30 David nu Kuate tuku tuan tango minmba nu tuku mbuŋ ande nu tuku ma mbolŋge gabat sungo minam tuku Kuate nu pasa sangrinu sana ta nu kila minna.

31 Ta tuku David nu Kristus kummba tinŋamŋgat wam ta kanjergemba teŋenmba sakina: Kristus nu kumanu mbal tuku tumbran kine nda. Nu tuku ngarosu mata menu tuku ndin tukulamŋgat ŋgina.

32 David nu pasa kuyarna ta Yesus tuku kuyarna. Nu kumna le Kuate nu te-tina le tinŋina. Sine ŋakmba wam ta kanjergenŋ.

33 Kuate nu Yesus te-duŋga nuŋe ndinam kumamŋge pilna sulumba nuŋe pasa sangrinu sakina ta kummba Yesus Tukul Guwa tuna. Taŋamba ndo kile nu sine Tukul Guwa sinŋat le nu tuku sanŋri ismba kanjergede te.

34 David nu samba mbol kine ndakina ta nu teŋenmba Kristus tuku sakina.

Sunŋo Kuatenŋe ye tuku Sunŋo sana: Ne ye tuku ndinam kumam teŋe sanŋri ŋak minyok mina le ma ma

35 yenŋe ne tuku ŋgueu mbal ŋakmba kile-ibenka ne tuku kupe kumnemŋge patikamŋgit ŋgina.

Mune 110.1

36 Tane Israel mbal wamdrai pulutinguwa. Tane Yesus tumba ail kazrai mbolŋge bale-naig ta Kuate nu tango ta tumba nuŋe madina tango ŋga tango ŋakmba tuku Sunŋo pilna ŋga saningina.

Nane gudommba ngamuŋgal mbilmba son ŋginaig

37 Zu mbal pasa ta ismba sine siŋka mbargenŋ ŋga nane ngamuŋgal rar sunŋo kamusmba Petrus aposel afu turmba saninginaig: Tira kame, sine ndanbe o ŋginaig le

38 Petrus nu ndek nane saningina: Tane ngamuŋgal biye mbilmba taŋane maŋau ŋaigonu kusreka Yesus Kristus ndoŋ ulendika kule pisne tap. Tane taŋawap le Kuate nu tane tuku une ŋakmba sauka gilainŋa Tukul Guwa tinŋamŋgat.

39 Kuate nu tane taŋane kiŋo kame kasomok mbal turmba idusniŋmba o buk Tukul Guwa tango niŋgamŋgit ŋgina. Sunŋo Kuate nu ima kate wikate ta nu Guwa niŋgit ŋga saningina.

40 Petrus nu taŋamba pasa lato saningina sakina: Taŋane kuasmbi tuku maŋau ŋayonu kusrewap le Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinguwa ŋgina le

41 nane nu tuku pasa ismba son ŋginaig mbal nane kule pisne tinaig. Ki ait ta mbolŋge nane gudommba 3,000 taŋan Yesus dubinaig mbal ndoŋ ulendikinaig sulumba

42 nane mara mindek aposel kame tuku wam pagu pasa ismba nane wamduŋ ulendi tuma isukusmba pasa nyumba Kuate yabaŋmba minnaig.

43 Aposel kame nane wam kitek gudommba sangrinu ke likinaig le nane ŋakmba Kuate tuku nyu kurauka kurukuruka minnaig.

44 Nane son ŋginaig mbal ŋakmba tuma minmba nanŋine agan ndende mungu ŋgail ŋgail ndakinaig.

45 Nane afu agan denkanu ta nanŋine ŋgamukok agan ta kilmba piyamba ndametinj tamba nane turkanu.

46 Mara mindek nane kusem wande sunŋo sinam taŋe mangurka nanŋine wande yimyam mbolŋge tuma isukusmba gare-gareka wamduŋ bulok ŋak ulendi minanu.

47 Nane taŋamba Kuate tuku nyu te-duŋga minanu le tango pino ŋakmba nane tuku saka minanu. Mara mindek Kuate nu afu tuku muskil kile-tidinganu le nane ka Yesus tuku kuasmbi ndoŋ ulendikanu.

3

Tango ande kupe baklelok mayekina

1-2 Tango ande ina sinamŋge kupe baklelok mayok kina. Mara mindek nane afu tango ta sukunŋa tango pino ndametinj yabaŋniŋgam tuku kusem wande malanga ande nyunu Maditak tugum taŋe palm-binu.

Ait ande Petrus nale Yohanus ndoŋ Kuate yabaŋam tuku ait ki kanum 3 mbolŋge nale kusem wande ta mbol kinaik. Kinaik le nane afu maŋ tango ta sukunŋa pro taŋe pilnaig.

3 Kile Petrus nale kusem wande sinam kambim bafunaik le tango ta nale kanjerga agan inum tuwaik ŋga nale yabaŋnikina.

4 Yabaŋnikina le Petrus nale nu fumble timba sanaik: Ne sile kanjerga ŋginaik.

5 Taŋajakinaik le nu idusna agan ande ye sam tuku sayade ŋga idusmba nu nale kanjerg tidinga minna le

⁶ Petrus nu ndek sana: Ye gol silwa ndametiŋ kugatok ta ye ne agan ande tanmbimŋgit. Ne Nasaretnu tanŋo Yesus Kristus tuku sanŋri mbolŋge ne tinŋa lika ŋgina.

⁷ Tanŋakina sulumba nu tanŋo ta tuku wai ndinan biyamba te-dunŋina le rakukadu kupe mbain turmba sanŋri tinŋina.

⁸ Tanŋana le nu pitik ndo pastinŋa nale ndon kusem wandek sinam kumba garegareka Kuate tuku nyu te-dunŋa nu kumbange pate-patenŋa kina.

⁹ Nu kumbange Kuate tuku nyu te-dunŋina le tanŋo pino nu kanŋermba kila pilmba sakinaig:

¹⁰ i ... Kusem wande malanŋa Maditak tugumŋge ndametiŋ yabanŋate tanŋo ta not ŋginaig. Tanŋamba nane pirerek purka wamdus te-sulumba minnaig.

¹¹ Tanŋo ta Petrus le Yohanus bigmba nane ma ande nyunu Solomon tuku kawan pronaig le nane gudommba pinderpindermba pro tanŋo ta kanŋermba pirerek purka wai makemba minnaig le

¹² Petrus nu wam ta kanŋermba nane saninŋina: Israel mbal, ndanŋam saka tane pro wam te tuku pirerek purka am goka sine kanŋer tidingade. Sile tanŋo magenu sikile sanŋrimbi tanŋo te wakeiwanu ŋga idusde e? Tanŋamba kuga.

¹³ Abraham Isak Yakob sinŋine mbuŋ ŋakmba tuku Mbara nu nuŋe piro tanŋo Yesus tuku nyu mbol kuwa ŋga nu wam te kate. Tane Yesus tumba gafman tuku wai mbolŋge pilnaig le Pilatus nu Yesus paskam tuku sakina ta tane sanŋri maramba mbulnaig.

¹⁴ Kuate tuku tanŋo purfenŋu ta tane mbulmba tanŋo balewanu tanŋo paska te-mayokam tuku Pilatus sanaig.

¹⁵ Tane abo tugu miro balenaig. Tane balenaig ta Kuate nu te-tina le tinŋina le sile Yohanus ndon kanŋerkeŋ.

¹⁶ Tane tanŋo kanŋerde te sile Yesus tuku sanŋri tomba tinŋa tanŋo te kupe te-tiwe tukik le tane ŋakmba am mbolŋge nu mayekat.

¹⁷ Yiŋe tira kame, tane gabat kame ndon Yesus mbolŋge wam ŋjanaig ta tane nu tuku tugu katese ndamba tanŋanaig ta ye kila.

¹⁸ Kuate nu o buk nuŋe tuan tanŋo kame tuku miŋge mbolŋge nuŋe madina tanŋo rar tam tuku sakinaig ta alonu Yesus mbolŋge kumunŋina.

¹⁹ Ta tuku tanŋine manŋau ŋaigonu kusreka ŋgamunŋal biye mbilap le Kuate nu tane tuku ye ŋakmba sauke sulumba tane wamdus bul sertinŋuwa le gare ŋak minanŋaig.

²⁰ Nu Yesus kukulwa le tane tugum prowamŋgat. Nu o buk tane muskil kile-tinŋe tinŋam tuku nu pilna.

²¹ Kile nu samba mbolŋge minmba Kuate nu wam ŋakmba kile-tidinguwa le wam tugusek ndo minam tuku ait tairnŋa minit. O buk Kuate nu nuŋe tuan tanŋo kame tuku miŋge mbolŋge ait ta tuku sakina.

²² Moses nu tenenmba sakina.

Sunŋo Kuate nuŋe pasa te-mayokam tuku ye tuan tanŋo pilna tanŋamba ndo nu sine Israel ŋgamukŋge tuan tanŋo ande palmbimŋgat. Tane nu tuku pasa ŋakmba ise tiwap.

²³ Ande nu nu tuku pasa talawa ta Kuateŋge nuŋe mbal ŋgamukŋge paska tumba kasomŋge pilwa le nu ŋgisikamŋgat. *Lo 18.15-19*

Moses nu tanŋamba sakina.

²⁴ Kuate tuku tuan tanŋo Samuel tuan tanŋo afu nu ŋgumnemŋge mayok kinaig ta nane ŋakmba ait te mbolŋge wam prowam tuku sake likinaig.

²⁵ Tane Kuate tuku tuan tanŋo kame tuku mbuŋ. Kuate nu pasa sanŋrinu tanŋine mbuŋ niŋmba Abraham ndon wamdus ulendika sinŋa son pasa sakina ta tane tuku turmba sakina. Nu tenenmba Abraham sana. Ne tuku mbuŋ kat nanŋe mbolŋge kilke tugu ŋakmba mbolŋge ye wam mayenu kamŋgit ŋgina.

²⁶ Kuate nu nuŋe piro tanŋo te-tina sulumba sine Israel mbal manŋau ŋaigonu kusreka gare manŋau mbolŋge minbe ŋga nu Yesus kukulna le ambonŋa sine tugum prona ŋga saninŋina.

4

Nane Petrus nale mulin kilmba wandeŋge patikinaig

¹ Petrus nale Zu mbal pasa niŋmba minnaig le kusem wande tuku polis gabat kame pris mbal Sadusi afu nane ŋakmba manŋur ta tugum pronaig.

² Pro Petrus nale Yesus kummba manŋ tinŋina tanŋamba tanŋo mata kumbe sulumba tinŋamŋgig ŋga pasa tumniŋmba minnaig le nane ismba palseŋniŋina.

³ Palseŋniŋina le nale bige tidinga kilmba furirte ŋga indole nale pasa te-tiwaik ŋga mulin kilmba wandeŋge patikinaig.

⁴ Tanŋanaig ta nane Petrus tuku pasa isnaig mbal ta gudommba Yesus dubinaig mbal ndon ulendika tanŋo 5,000 tanŋan mayok kinaig.

⁵ Mafena le Israel gabat sugo Israel mage mage kusem pasa bitekŋganu mbal nane ŋakmba pro Yerusalemŋge manŋurkinaig.

⁶ Pris gabat sunŋo Anas nu tuku ndare tuma Kaiafas Yohanus Aleksander nane mata pronaig.

⁷ Nane manŋurka polis kame kukulinŋinaig le nane ka Petrus nale kilmba pro pasa mbolŋge kile-tidinginaig le gabat

sugo nale kusnanikinaig: Tale wam kinaik ta sanjri ta imanje tikina? Imanje tale kukultikina nginaig le

⁸ Tukul Guwanje Petrus wamdus tuna le nu nane saningina: Singine gabat, singine mage mage tane isap.

⁹ Sile tanjo kupe baklelok turkik le nu mayekat. Tane ta tuku sile pasa mbolnje kile-tidingaig ndeta

¹⁰ tane gabat mbal Israel njakmba pasa te ismba kila palpe. Tanjo kupe baklelok mayekat le kile kanjerde te tugunu tenjemba. Nasaretnu tanjo Yesus Kristus nu tuku sanjrimbi tanjo te kupe te-tiwik. Tane nu ail kazrai mbolnje balenaig ta Kuate nu tumba te-dungina.

¹¹ Kuyar pasa ande tenjemba sakate.

Ndame ande tane ndame wande pilig mbal gisleknu nga te-sinaig ta kile wande ta tuku ndame njakmba nu mbolnje sanjri tingade ngate. *Mune 118.22*

Ndame ta Yesus.

¹² Kilke mbol mbal ngamuknje sine kile-luka kilam tuku Kuatenje Yesus singina. Ande nu singine muskil kile-tidinge singam tuku mine ndakate nga saningina.

¹³ Petrus le Yohanus kuru kuru kugatok minge bulok sakinaik le gabat mbal nane wam ta kanjermba tanjo ar te ake tanjo ndo kila kugatok nga wamdus te-sulunaig. Tanjamba nale Yesus ndonj minnaik ta kate-senaig.

¹⁴ Kupe baklelok tanjo mayekina ta Petrus nale ndonj tanje tinj minna tukunu nane kanjermba nale tuku pasa pitaiwam tuku ndin ande kanjer ndanaig.

¹⁵ Tanjamba nane polis kame saninginaig le nale kilmba mayok kinaig. Mayok kinaig le nangine nangine munju kusnanja ndin sota

¹⁶ sakinaig: Sine tanjo ar te mbolnje ndanje. Nale wam kitek sanjri njak kinaik ta Yerusalem mbal njakmba isnaig. Sine wam ta tomba yabukam kumunju kuga.

¹⁷ Nale tuku pasa tanjo pino ngamuknje sungokikat. Ta tuku sine manau te peuwam tuku nale Yesus tuku kuasmbi afu manj saka tum ndaningap nga rironj pasa ninje nginaig.

¹⁸ Tanjakinaig sulumba nale manj wika pasa sanjrinu sanikinaig: Tale Yesus tuku manj afu saka tum ndaningap nginaig le

¹⁹ nale ndek lafumba sakinaik: Sile Kuate tuku minge dubipe e ko tanjo tuku minge dubipe? Ame wam Kuate am mbolnje mayenu. Tanjine wamdus sinamnje pilewap.

²⁰ Sikile ammbi aganj kanjerka pasa isken ta minge tukule nda nginaik.

²¹ Tanjakinaik le gabat mbal manj lato rironj pasa sanjrinu sanikmba nale kukulnikinaig le kinaik.

Tanjo pino njakmba tanjo mayekina le kanjermba Kuate tuku nyu te-dunginaig. Ta

tuku gabat sugo nane tanjo pino tuku kuru-kuruka nale ake kukulnikinaig le kinaik.

²² Tanjo wakeinaik ta nu yar 40 buk kusrena tuku.

²³ Kile Petrus nale kumba ka nakile mbal kile-siglika pris gabat kame Israel mage mage tanjamba tanjamba manjau sake likaig nga kubeu ninginaig le

²⁴ nane pasa ta ismba wamdus ndindo ulendi pilmba ndek Kuate yabanjamba sakinaig: O Sunjo, ne sanjri tugu. Ne samba kilke yu aganj ndende njakmba nenje ndo kile-mayokkina.

²⁵ O buk nanje piro tanjo singine mbun David nu Tukul Guwanje wamdus tuna le pasa ande tenjemba kuyarna.

Ndanjam kasomok mbal nane Kuate tuku gubra kagli tornaig. Ndanjam nane ake sinanj wam njayonu kam idusnaig.

²⁶ Kilke te tuku nyu njak mbal kame buwam saka tinja

gabat sugo afu ndonj ulendika manjurka Kuate nune madina tanjo ndonj kame buwam idusnaig ngina. *Mune 2.1-2*

²⁷ O son. Sine ne tuku pasa ta alonu kilimok kanjergen. Herodus, Pontius Pilatus, kasomok mbal Israel mbal afu turmba nane Yerusalemje manjurka ne madina tanjo Yesus balewam tuku sakinaig.

²⁸ Nane Yesus tumba balenaig ta ne o buk nanje sanjri nanje wamdusmbi wam afu mayok kambim tuku idusna ta nane ta kumunaig.

²⁹ O Sunjo, nane sine mata njaigo siglikam tuku saka minig. Ta tuku sine ne tuku piro mbal kuru kuru kugatok minge bulokmbi ne tuku pasa kukliwam tuku sine sinzanjinga.

³⁰ Ne nanje sanjri te-mayokmba nanje piro tanjo purferjnu Yesus tuku nyu mbolnje guaze mbal wakeika wam sanjrinu kitek ke lika nginaig.

³¹ Nane yabanj denjurnaig le nane minnaig wande ta buru-burukina. Buru-buruka Tukul Guwa nane tuku wamdus kumungina le nane wamdus bulka Kuate tuku pasa minge bulokmbi saka minnaig.

Yesus tuku son nginaig mbal tuku manjau

³² Yesus tuku son nginaig mbal nane njakmba ngamunggal wamdus ulendimba minnaig. Nangine aganj ndende mata ulendimba njakmba tuma minam tuku patikinaig.

³³ Aposel nane Sunjo Yesus tingina le kanjergen nga pasa sanjri njak saka minnaig le Kuate nu nane sinzanjingina le nane mine magenaig.

³⁴ Nane afu kilke njak wande njak afu tugumnje piyanjmba ndametinj kilmba pro aposel kame ninganu.

³⁵ Nanjine mbal afu aganj denkanu ta nane ndametinj ta kilmba walmba ninjanu.

³⁶ Nane tuku tanjo ande Siprusnu nyunu Yosef nu Levi tuku ndare. Nane aposel kame nu tuku mape nyu Barnabas nginaig. (Barnabas nyu ta tugunu: Nu tanjo wamdus bul serningit tuku).

³⁷ Nu mata nuje kilke piyamba ndametinj kilmba aposel kame ninjina.

5

Ananias le Safira

¹ Tanjo ande nyunu Ananias nu piyo nuje Safira ndonj kilke inum piyamba ndametinj kilnaik.

² Kilnaik sulumba Ananias nu ndametinj ngamuje paplamba inumnu nakile pilmba inumnu aposel ningam tuku idusmba piyo nuje sana le wokina. Nu ndametinj inumnu tumba pro aposel ningina sulumba sakina: Sile sikile kilke piyamba ndametinj kilik ta noten ndo ngina.

³ Tanjakina le Petrus ndek nu sana: Ananias, ne ndanjam Satanje wamdus tanet le ne ndametinj paplamba inumnu naje kusremba inumnu tumba pro Tukul Guwa yabri pakte.

⁴ Naje kilke minat ta ne kile piyawat sulumba ndametinj kilat. Ndametinj ta nanje aganj. Ndametinj ta paplamba afu sine sinjam idusmba ko naje njakmba kilam idusmba ndeta ta maye. Naje ndametinj. Ndanjam ne manjau njayonu kam tuku idusat. Ne sine yabri ndasingit. Ne Kuate yabrite nga sana.

⁵⁻⁶ Ananias nu pasa ta ismba nu kumaknu ndekina. Kumna le tanjo mo afu promba wandek tanje nu tuku mindesinj tawimbi songa tumba ka ngukinaig. Ananias nu kumna le nane wam ta isaig mbal nane kuru kuru sunjo tinaig.

⁷ Tanjamba minnaig ma ma ki kanum kenmba kinaig le piyo nuje Safira nu tanjo nuje wam kina ta nu katese ndamba wande ta mbol prona.

⁸ Prona le Petrus ndek nu kusnana: Takile kilke piyamba ndametinj kilaik ta noten ndo e nga kusnana le nu lafumba au not ndo ngina.

⁹ Tanjakina le Petrus ndek nu sana: Tale ndanjam saka Sunjo tuku Guwa tagowam tuku pasa ulendiwaik. Ata. Tanjo mo tanjo naje tuku mindesinj ngukaig ta kupe fudu isa. Malanja tugum prode ta. Nane kile ne mata tanjawamngigaig ngina le

¹⁰ nu pitik ndo Petrus tuku kupe tugum tanje kumaknu ndekina le tanjo mo pro nu kanjermba nu tuku mindesinj mata tumba ka tanjo nuje gemmba ngukinaig.

¹¹ Tanjanaig le Yesus tuku kuasmbi nane kuru kuru sunjo tinaig. Mbal afu kasomnje

minnaig mata pasa ta ismba nane kuru-kurukinaig.

Aposel kame wam sanjgrinu ke likinaig

¹² Aposel kame tanjo pino ngamuktje wam afu kitek sanjgrinu ke likinaig. Nane mara mindek kusem wande ta mbol kumba Solomon tuku kawanjje manjurka minanu.

¹³ Manjurka minnaig le nane njakmba nane tuku saka minmba pro nane ndonj ulendikam tuku kuru-kurukinaig.

¹⁴ Nane gudommba son nga nane ndonj ulendikinaig le Sunjo tuku mbal tugekina.

¹⁵ Yerusalem mbal nane guaze mbal kilmba pro ndinje yango farninge lika patikinaig. Ta ndanjam? Petrus nu kuwa le nu tuku kanumnunje ndo nane mbol kuwa le nane magekuwaig nga idusmba patike likinaig.

¹⁶ Yerusalem patuknje tumbran mine likinaig nane mata guaze mbal afu guwa njaignu njak kilmba pro patike likinaig le njakmba magekinaig.

Nane aposel kame piti ninginaig

¹⁷ Pris mbal tuku gabat sunjo Sadusi mbal nu ndonj wamdus ulendi minnaig ta nane aposel kame piro kinaig ta ismba nane sine tuku piro lide nga nane gubra kagli firkinaiig sulumba

¹⁸ nane kumba aposel kame bige tidinja mulinj kilmba wandeknje patikinaig.

¹⁹ Nane tanje minnaig le ka furirina le Sunjo tuku enjel ande pro wande malanja talka nane kilmba kile-mayokka saningina:

²⁰ Tane kape sulumba kusem wande sinam tanje tanjo pino abo tugu tam tuku ndin tumningap ngina le

²¹ nane pasa ta ismba mafewam patukina le nane kumba ka kusem wande sinam tanje pasa kuklimba minnaig.

Kile pris gabat sunjo nane nu ndonj minnaig mbal pro Israel pasa pilewanu sugo nanjine mage mage turmba manjurkam tuku saninginaig sulumba aposel kame kilmba te prowaig nga polis mbal kulaninginaig le muli wande sinam kinaig.

²² Nane pro muli wande sinam kumba nane kiringa luka kumba saninginaig:

²³ Sine kumba ka muli wande su ndijanau kanjergig. Polis mbal malanja kulat mayemba minnaig le sine malanja talka sinam kumba nane kanjer ndakigig nginaig.

²⁴ Tanjakinaig le kusem wande tuku polis gabat pris gabat mbal nane pasa ta ismba nane kuru-kuruka pasa te tugeka kumunja ka animnje tinungat o nga wamdus te-sulumba minnaig.

²⁵ Tanjamba minnaig le tanjo ande nane tugum promba saningina: Tane tanjo kame mulinj kilmba wandeknje patikaig ta nane kusem wande mbol sinje tanjo pino pasa tumningmba minig ngina.

²⁶ Tanjakina le kusem wande kulat gabat nunje polis tango afu ndon nane kumba ka aposel kame ngan kilmba pronaig. Nane tanjonge ndamembi bale farsinbekaiig nga idusmba tanjanaig.

²⁷ Kilmba promba Israel mbal tuku pasa pilewanu sugo tumailamnge kile-tidinginaig le pris gabat sungo nu nane kusnaningina:

²⁸ Sine buk Yesus tuku manau nane afu sa ndaningap nga peutingigej ta tane ise ndaka saka saka likade le Yerusalemnge buk sungoka tugekate. Tane tanjo kumna ta tuku ndare sine pasokuwa nga tanjade e ngina le

²⁹ Petrus aposel kame nane lafumba nu sanaig: Sine Kuate tuku minje pitaimba tanjo tuku minje dubiwam kumuñ kuga.

³⁰ Tane Yesus kumwa nga ail kazrai mbolnje balenaig ta singine mbuñ kame tuku Mbarange te-tina le abonja tingina.

³¹ Sine Israel mbal ngamunggal biye mbilbe le Kuate nu sine tuku une saukamngat. Ta tuku nu Yesus tumba te-dunga nunje ndinam kumamnge pilna le kile nu sine njakmba tuku gabat sungo minit. Nu sine tuku muskil kile-tidinge singit tuku tanjo.

³² Sine wam ta njakmba kile-mayokka sakam tuku mineg. Sine ndo kuga. Tukul Guwa nu mata wam ta kile-mayokkate. Kuate tuku minje pasa ismba dubide mbal nane njakmba nu Tukul Guwa ninjit nga pris gabat sungo ta sanaig.

³³ Tanjakinaig le gabat kame nane pasa ta ismba gubra kagli tormba nane aposel baleningam tuku idusmba saka minnaig.

Gamaliel nu aposel kame mapekina

³⁴ Pasa pilewanu tanjo ngamuknge Farisi tanjo ande nyunu Gamaliel minna. Nu Moses tuku wam pagu pasa kukliwam tuku tanjo. Tanjo pino njakmba nu tuku saka minnaig.

Tanjo ta tinga aposel kame ka kilimnge ait fagnu minap ngina le nane kinaig.

³⁵ Nane kilimnge minnaig le Gamaliel nu gabat sugo saningina: Israel gabat kame, tane wam ande nane mbolnje kam tuku idusde ta ambonja tane wamdus temayewap sulumba.

³⁶ O buk tanjo ande nyunu Teudas nu mayok ka ye nyu njak ngina le nane gudommba 400 tanjan nu dubinaig. Dubimba minnaig ma ma tanjo afunge nu balenaig le nu dubinaig mbal kua ka sili-silinaig le nu tuku piro kumna.

³⁷ Ngumneja tanjo nyu kuyaram tuku ait ande mbolnje Galileanu tanjo nyunu Yudas nu mayok ka nane gudommba didike likina. Didike likina le nane afunge nu balenaig le nu dubinaig mbal kua ka sili-silinaig.

³⁸ Ta tuku ye tane satimgamngit. Tanjo kame te njaiig sigli ndaka kusrekap. Nane

nangine wamdusmbi pirokade ndeta piro ta kugamba ngisikamngat.

³⁹ Piro te Kuate mbolnje prote ndeta sine kume seram kumuñ kuga. Sine kume seram tagobe ta Kuate ndon kame bumba minbekig ngina.

⁴⁰ Tanjakina le gabat sugo nu tuku pasa dubimba aposel kame man wika polis kamenge nane ngusninguwaig nga saninginaig. Ngusninguwaig riron pasa saningina Yesus tuku nyu afu sa ndaningap nga kukulninginaig le mayok kinaig.

⁴¹ Mayok ka manjur wande kusremba nane ndek sakinaig: Ese. Sine Yesus ndon mineg tukunu rar te kuraweg. Sine nu mbolnje rar te tam tuku Kuate nu sine madisingina nga gare-gareka kinaig.

⁴² Tanjamba nane nangine piro kusre ndanaig. Nane mara mindek kusem wande ndeknge nangine wande yimyam mbolnje tanjo pino tumningina Yesus nu Kristus Kuatenge madina tango nga saka minnaig.

6

Aposel kame turningam tuku afu madininginaig

¹ Ait ta mbolnje Yesus dubinaig mbal gudommba mayok kinaig. Nane afu Grik pasa tinaig tuku afu Hibru pasa tinaig tuku. Grik pasa tinaig mbalnge Hibru pasa tinaig mbal ndon gubra pilnaig. Ta ndanam? Mara mindek aposel kame nyamagan paplamba walanu le Hibru mbal nangine pino kuembol ningmba Grik mbal tuku pino kuembol nda ningganu.

² Aposel kame 12 gubra pasa ta ismba nane njakmba kile-mangurka saninginaig: Tira kame, sine aposel Kuate tuku pasa kukliwam tuku piro kusremba nyamagan ndo walam kumuñ kuga.

³ Ta tuku kile tangine tanjo 7 madiningap. Tanjo afu Tukul Guwa nane tuku wamdus kumunganu tanjo pino nane tuku saka minig ta kanjerka madiningap.

⁴ Tanjapaw le sine Kuate yabanmba nu tuku pasa kukliwam tuku piro ta ndo idusbe nginaig.

⁵ Tanjakinaig le nane pasa ta ismba njakmba gareningina le nane tanjo 7 madininginaig. Ande nyunu Stefanus nu ngamunggal son sangri njak. Tukul Guwa nu tuku wamdus kumungina. Afu Filipus, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas, Nikolaus. (Nikolaus nu Antioknu. Nu Zu tanjo kuga ta nu Zu tanjan Kuate dubina).

⁶ Nane tanjo kame ta kilmba aposel kame tugum pronaig le aposel kame wai nane mbolnje patika yabanjaig.

⁷ Kuate tuku pasa Yerusalemnge sungoka tugekina le nane gudommba mbilka ngamunggal son nginaig le Yesus dubinaig

mbal tugeka sunḡomba pronaig. Pris gu-domma mata Yesus son ḡa nu dubinaig.

Zu mbal Stefanus tumba pasa mbolḡe pilnaig

⁸ Kuate nu Stefanus make pilmba sanḡri tuna le nu wam kitek sanḡrinu tanḡo pino ḡamukḡe ke likina.

⁹ Tanjana le Zu mbal afu nu ndoḡ pasambi kualeyaukam bafunaig. Nane tuku kusem wande nyunu Friman. Nane afu Sirenenu afu Aleksandrianu afu Silisianu afu Asianu nane Friman mbal ndoḡ ulendika Stefanus tugum promba pasambi kualeyaukainaig.

¹⁰ Tanjanaig le Tukul Guwa nu Stefanus wamdus mayenu tuna le nu pasa tina ta nane pasa lafu fugunaig.

¹¹ Lafu fugunaig sulumba nane ka tanḡo afu ndametinḡ niḡmba sanḡninaig: Stefanus nu Moses le Kuate tuku nyu ḡaigo siglikina le isḡer ḡa tanḡo pino ḡamukḡe sakap ḡginaig.

¹² Nane kumba tanḡamba sakinaig le tanḡo pino Israel mage mage kusem pasa bitekḡganu mbal nane ḡakmba ismba wamdus pa sunḡo tumba kumba Stefanus biye timba ka Israel mbal pasa pilewanu sugo tugumḡe te-tinaig.

¹³ Te-tinaig sulumba nane tanḡo afu buk wam paguninginaig ta nane tinḡa yabri pasa sakinaig: Tanḡo te nu mara mara sinḡine kusem wande tukul pasa turmba nuḡe pasambi kilmba ḡaigo siglikate.

¹⁴ Nasaretu tanḡo Yesus nu wande te sambrimba Moses tuku wam pagu pasa sine dubikam tuku sinḡina ta nu mbilmba manḡau kitek kile-mayokkamḡat ḡa sakina le isḡer ḡginaig.

¹⁵ Israel pasa pilewanu tanḡo sugo nane Stefanus kanḡer timba minnaig le nu tuku tumail pasi mbilka eḡel tumail suk mayok kina le kanḡernaig.

7

¹ Nane Stefanus kanḡer timba minnaig le pris gabat sunḡo ndek nu kusnana: Nane ne mbolḡe pasa pilig te son e ḡgina le

² nu lafumba sakina: Yiḡe tira kame yiḡe mam kame tane isap. Sinḡine mbuḡ Abraham nu Haran kilke mbol nda kina sulumba nu Mesopotamia kilke mbolḡe minna le Sunḡo Kuate kilḡa ḡak nu tugumḡe mayok ka sana:

³ Ne naḡe kuasmbi naḡe kilke kusreka kaye. Yeḡe kilke kise ande tumnamḡgit ḡgina.

⁴ Tanjaka sana le nu ndek nuḡe kilke tuguk Kaldea kusremba kumba ka ka Haran kilke mbol prona. Pro tanḡe minna le mam nuḡe kumna. Kumna le Kuatenḡe kilke kise ande mbol kaye ḡgina le nu tinḡa kumba ka ka kile sine mineḡ ma te mbol prona.

⁵ Nu abo abo kilke te mbol prona le Kuate nu kilke te fudinḡmba tuwe ndaka nu pasa sanḡrimbi nu kilke te Abraham nuḡe ndare ḡakmba niḡgam tuku sana. Kuate nu sana ait ta nu kiḡo kugatok minna.

⁶ Nu teḡemba Abraham sana: Ne tuku mbuḡ kilke te kusremba kilke kise mbolḡe rawe tanḡo tanḡan minamḡgaig. Minwaig le kilke ta mbolok mbal nane piti sunḡo niḡguwaig le nane tuku piro agan tanḡan minmba ka yar 400 kugawamḡgaig.

⁷ Yar 400 kugawaig le ye kilke ta mbolok mbal piti niḡḡi le naḡe mbuḡ kusrekuwaig le nane kilke ta kusremba luka ma te mbol promba ye tuku nyu te-dunḡa mbarinḡyumba minamḡgaig ḡgina.

⁸ Tanjakina sulumba Kuate nu Abraham ndoḡ pasa katmba ḡgaro pikam tuku manḡau te-mayokna. ḡgumneḡa nuḡe kiḡo Isak te-pilmba mara 8 mbolḡe nu tuku ḡgaro pikna. Isak nu sunḡoka Jakob te-pilmba nu mata Jakob mbolḡe tanjana. Jakob nu sunḡoka kiḡo 12 kile-patikina ta nane sine tuku asitibud.

⁹ Sinḡine asitibud 11 maib nanḡine Yosef mam nu make pilit ḡa gubra kagli firka nu tumba mbal kise tugumḡe piyanaig le nane nu tumba nanḡine kilke Isip kinaig. Tanjanaig le Kuate nu Yosef kusre ndana.

¹⁰ Piti gudomma nu mbolḡe proweliki-naig ta Kuate nu Yosef kulat mayena. Mara ande nu Isip gabat tugumḡe tinḡina le Kuate nu wamdus kuyar sunḡo tuna le Farao nu nzalinu nuḡe piro mbal Isip ḡakmba kulatkam tuku nu gabat pilna.

¹¹ Kile guba sunḡo Isip le Kanan kilke mbolḡe prona le nane nyamaganḡ kiringa sinamanzer sunḡo tinaig. Sinḡine asitibud mata Kanan kilke mbolḡe nyamaganḡ kiringinaig.

¹² Sinḡine mbuḡ Jakob nu Isipḡe wit minig ḡginaig pasa ta ismba nuḡe kiḡo kame wit afu piyanimḡam tuku kukulniḡgina le kinaig.

¹³ Tanḡamba minmba ma ma manḡ lato kukulniḡgina le kinaig le kile Yosef nu nuḡe nyu te-mayokna le aba kat nuḡe kila pilnaig. Farao nu mata Yosef tuku ndare kila patikina.

¹⁴ Kile Yosef nu mam nuḡe, nuḡe tugu kame Isip prowam tuku pasa pilna. Nane ḡakmba 75.

¹⁵ Tanḡamba Jakob nane Isip kilke mbol kinaig. Kinaig ka tanḡe minnaig ma ma Jakob nu kumna. Kumna le minnaig ma ma sinḡine mbuḡ afu mata kume likinaig.

¹⁶ Kume likinaig le nanḡine mbolḡe nane tuku isu kilmba luka Sikem tumbraḡ ndame burok sinam tanḡe patikinaig. Hamor mbal tuku ndame burok ta Abraham nu o buk piyamba ndametinḡ afu nane niḡgina.

¹⁷ Kuate nu o buk Abraham pasa sangrinu sana ait ta buk patukina le Abraham tuku mbun Isipnge tuge nɔyona.

¹⁸ Kile tanjo kise nu Yosef gilai nu Isip mbal tuku gabat tingina sulumba

¹⁹ nu singine mbun piti sunjo niɔmba nane tuku kiɔo dabro kitek kumwaig nga wandeɔnge minam tuku tukulmba mayoɔnge patikam tuku saningina.

²⁰ Moses ina nuɔe piti ta sinamnge tepilna. Kiɔo ta mayenu le ina nuɔe nangine wandeɔ tanje tambun keɔmba yubenge kumatka minna.

²¹ Tanjamba nu yubengam kumuɔ kuga le kiɔo nuɔe mayoɔnge pilna le Farao tuku kulim nu Moses kaɔgermba yiɔe kiɔo nga madimba tumba nuɔe wande mbol kina ka

²² tanje minmba ma ma Moses nu Isip mbal tuku kila nɔakmba kila pilmba nu tanjo sunjo mayok kina. Nu pasa saka wam ke lika nyu nɔak minna.

²³ Tanjamba minna ma ma Moses nu yar 40 kusremba nuɔe tuga Israel mbal kaɔgerkam idusmba nane tugum kina.

²⁴ Nu pro Isip tanjo andenge Israel tanjo ande kat nɔyona le kaɔgerma. Tanjamba nu kumba Israel tanjo ta te-simba Isip tanjo ta balena le kumna.

²⁵ Moses nu tanjo ta balemba teɔenmba idusna. Kile yiɔe mbal Kuatenje nane tuku muskil kile-tidinge niɔgam tuku ye kukulyat ta nane katesewamɔgaig nga idusna ta nane tanjamba idus ndanaig.

²⁶ Mafena le nuɔe mbal armba kame bumba minnaik le kaɔgerka nale tumawaik nga ka sanikina: Tira kame, ndanam takile takile tira ndo kame bude nɔgina.

²⁷ Tanjakina le tanjo nu kame tugu pilna ta nu Moses waimbi pitaimba nzumilmba sana: Imanje ne sine tuku pile tanjo gabat tanjo pilna.

²⁸ Ne kubele Isip tanjo balena tanjamba ne ye baleyam tanjate e nɔgina le

²⁹ nu pasa ta ismba kuru-kuruka Isip kilke kusremba kua ka Midian kilke mbol kina. Kina ka tanje rawe tanjo tanjan minna sulumba ma ta mbolnge nu kiɔo armba kilepatikina.

³⁰ Minna ma ma yar 40 maɔ kusrena. Mara ande nu ma baknu Sinai tabe tuguɔ tugum tanje minmba ail fudiɔndo sinamnge pa mane mayok kina le nu eɔel ande kaɔgerma.

³¹ Kaɔgermba nu wamduɔ pilemba pa ta tugusemba kaɔger tiwam tuku kumba minna le Sunjo tuku miɔge pasa mayok ka Moses sana:

³² Ye nane mbun kame Abraham Isak Yakob nane tuku Mbara minet nɔgina le nu ismba piriri nɔyomba kaɔgeram mbulmba am te-kasona le

³³ Sunjoɔge nu sana: Ne tiɔ minit ma ta tukul ma. Ne kupe nɔgaro paska.

³⁴ Isip mbalnge yiɔe mbal piti sunjo niɔgig le kaɔgerket. Nane tuku malmbi mata iset. Ta tuku ye nane muskil kile-tidinge niɔgam tuku ndeket. Ne tinga le kukulni le Isip kaye nga Moses sana.

³⁵ Israel mbal buk Moses pitaimba sakinaiɔ: Imanje ne sine tuku pile tanjo gabat tanjo pilna nga Moses sanaig ta Kuatenje tanjo ta madimba nuɔe eɔel ail fudiɔndo sinamnge mayok kina ta mbolnge Moses nu Israel mbal tuku gabat sunjo minmba nane muskil kile-tidinge tuku kukulna.

³⁶ Kukulna le nu ka Isipnge wam kitek sangrinu ke lika Israel mbal kilmba kina. Tanjamba nu Yu Gurgur tugumnge ma baknu mbolnge yar 40 sinamnge mata wam kitek sangrinu ke likina.

³⁷ Moses ndui ta nu Israel mbal saningina: Kuate nuɔe pasa te-mayokam tuku ye tuan tanjo pilna tanjamba ndo nu sine Israel nɔgamuknge nuɔe tuan tanjo ande palm-bimngat nɔgina.

³⁸ Moses nu Israel mbal ndoɔ ma baknu mbolnge minna. Nu Sinai tabe poɔgina le eɔelnge wam pagumba abo nɔak minam tuku ndin singine mbun kame tumniɔmba saningam tuku Moses sana.

³⁹ Saningina ta nane singine mbun Moses tuku miɔge kumnemnge minam mbulmba nu pitaimba maɔ luka Isip kambim mindesimba minnaig.

⁴⁰ Moses nu Sinai tabe mbolnge minna le nane ndek Aron sanaig: Moses nu buk Isipnge sine kilmba pronat nu animbi kina. Ne singine mbariɔgam tuku aganj afu wakeika le ndin tumsinguiwaig nɔginaig sulumba

⁴¹ nane makau pail kanunu wakeimba aganjmor balemba nu atraukinaig. Tanjamba nane aganj wakeinaig ta tuku garegarekinaig.

⁴² Tanjanaig le Kuate nu nane wai kusrekina le nane tambun ki mbai kame nangine mbara nga mbariɔniɔmba minnaig le tuan tanjo ande nu wam ta tuku teɔenmba Kuate tuku miɔge kuyarna.

Israel mbal tane ma baknu mbolnge yar 40 minmba aganjmor baleniɔmba atraukinaig ta ye tuku idusmba tana ndanaig.

⁴³ Tane kambim nga yabri mbara nyunu Molok nu tuku tawi wande tumba kinaig.

Mbai suk yabri mbara nyunu Refan nɔgade ta turmba tumba kinaig.

Tane kanunu ta mbariɔniɔgam tuku wakeikinaig.

Ta tuku yiɔe nzali dubimba nane afu tane kilmba kilke masken Babilon sim kangaig nɔgina. *Amos 5.25-26*

Tuan tanjo nu tanjamba kuyarna.

⁴⁴ Singine mbunj kame ma baknu mbolnje Kuate tuku pasa isam tuku tawi wande njak minnaig. Kuate nu tawi wande ta palmbim tuku Moses wam paguna sulumba kanunu te-mayokmba tumna tanjamba ndo pilna.

⁴⁵ Ngumenjga Kuatenje Kanan mbal pitaiké likina le singine mbunj nane Yosua ndon kilke tinaig ta nane tawi wande ta kuramba kilke te mbol pronaig. Tawi wande ta minmba minna le David prona.

⁴⁶ Kuate nu David make pilna le nu Kuate kusnana: Sine Yakob tuku ndare sine ne mbarinjnam tuku wande ande pilbe e nga kusnana ta

⁴⁷ David nu wande ta pile ndakina. Nu tuku kiño nuje Solomonje Kuate mbarinjnam tuku wande ta pilna.

⁴⁸ Tanjo kame nangine waimbi wande patikade ta Sunjo Kuate nu wande ta sinamje mine ndakate. Tuan tanjo ande tenemba kuyarna.

⁴⁹ Sunjo nu sakate: Samba ta ye Sunjo Kuate minyoket tuku ma. Kilke ta ye kupe patiket tuku ma.

Kilke mbol mbal ye minam tuku wande ndanjanmba palmbimjeig? Ko ye anijge minmba mabti?

⁵⁰ Ye yije sanjrimbi aganj ndende njakmba te kile-mayokken ngate. *Aisai 66.1-2* Tuan tanjo nu tanjamba kuyarna.

⁵¹ Tane sinja ngamungal tukulok mbal. Tane Kuate gilai mbal tanjan ngamungalmbi nu idus ndamba pasa tugusek isam mbulig. Tane singine mbunj kame tanjan tane Tukul Guwa mara mara pitaide.

⁵² Nane Kuate tuku tuan tanjo njakmba kilmba njaigo siglika ande mape ndanaig. Tuan tanjo ande purfenju prowamngat nga sakinaig le mbunj kame nane bale farnijge likinaig. Tanjo purfenju ta tane nu tuku kupet minmba tumba balenaig.

⁵³ Enjel kame Kuatenje kukulningina le sine tukul dubikam tuku mbunj kame ninjinaig ta tane lukakade nga saningina.

⁵⁴ Stefanus nu tanjamba Israel gabat sugo sanijgina le nane nu tuku pasa ta ismba gubra sunjo tumba amain makemba maketinj tiknga minnaig.

⁵⁵ Tanjamba minnaig le Tukul Guwa Stefanus tuku wamdu kumungina le nu samba mbol ambe mambilmba am tidinnga Kuate tuku kilja kanjermba Yesus nu tuku ndinam kumamnje tin minna le kanjerna.

⁵⁶ Kanjermba nu ndek sakina: Ambe kanjerap. Samba talkat le Katesek Tanjo nu Kuate tuku ndinam kumamnje tin minit le kanjeret ngina.

⁵⁷ Tanjakina le nane isam mbulmba kilba tukulmba ngumbeyumba pinder-pindermba nu biye tinaig sulumba

⁵⁸ nane nu tumba tumbran sunjo kusremba mayok ka kasomnje pilnaig. Pilmba nu pasa mbolnje pilnaig mbal nane nangine tawi paska tanjo mo ande nyunu Saulus nu tuku kupe tugumnje patika ndame kilmba Stefanus katmba minnaig.

⁵⁹ Nane katmba minnaig le nu yabanmba sakina: Sunjo Yesus, ye tuku kanu ta ngina.

⁶⁰ Tanjaka nu ndek dagol tidronga wi kuenka sakina: Sunjo, nane ye mbolnje mbarde te ne nane tuku mbar sauka gilainga ngina. Nu tanjamba sakina sulumba kumna.

8

¹⁻² Stefanus kumna le Saulus nu wam ta kanjermba nane mayewaig nga idusna le Kuate tuku nyu kurauka dubinaig tanjo afu Stefanus nguka nu tuku malmbi sunjonaig.

Stefanus balenaig ait mbolnje Yesus tuku kuasmbi Yerusalemnje minnaig ta nane afunje piti serninginaig le nane kua ka afu Yudea ma tugu afu Samaria ma tugu mbol kine likinaig. Aposel kame ndo Yerusalemnje minnaig.

³ Saulus nu Yesus tuku kuasmbi kilmba njaigo siglika nane tuku wande mindek ponja bige tidinnga mulinj kilmba didika wandeknje patika tanjamba kine promba likina.

Samaria mbal pasa mayenu isnaig

⁴ Nane kua ka sili-silinaig mbal nane ma njakmba mbol lika pasa mayenu kuklimba kinaig.

⁵ Tanjamba Filipus nu Samaria tumbran ande mbol kina sulumba Yesus nu Kuatenje madina tanjo Kristus nga nane saninjmba minna le

⁶ Samaria mbal gudommmba nu tuku pasa ismba manjau kitek sanjrinu ke likina ta kanjerka nane njakmba kilba pilmba nu tuku pasa ise mayenaig.

⁷ Nu afu guwa njaigonu njak nane kusrekuwaig ngina le nane wikaraumba nane kusreka kinaig. Kupe wai baklekanu afu kupe njaigonu njakmba mageke likinaig le

⁸ tumbran ta tuku mbal gare sunjo tinaig.

⁹ Tumbran tanje tanjo ande nyunu Simon minna. Tanjo ta ye nyu njak nga nu wam sanjrinu afu nuje kuanyemi ke likanu le nane kanjerka njakmba pirerek purka minnanu.

¹⁰ Samaria mbal nyu njak nyu kugatok nane njakmba Simon tuku pasa ise mayenaig sulumba sakinaig: Tanjo te nu sunjo. Nu Kuate tuku sanjri sunjo te-mayokte nga saka minnaig.

¹¹ Ait kuennu Simon nuje kuanye manjau kina le nane pirerek purka minmba nane nu tuku pasa ise mayenaig.

¹² Kile Filipus nu pro Kuate nuje gageu kulatkate wam saninjmba Yesus Kristus tuku

nyu te-mayokna le nane son nga kule pisne tinaig.

¹³ Simon nu mata son nga kule pisne tina. Nu Filipus ndon minna le nu wam kitek afu sangrinu ke likina le nu kanjerka pirerek purka am go sulumba minna.

¹⁴ Samaria mbal Kuate tuku pasa ismba son nginaig le aposel kame Yerusalemnge wam ta ismba Petrus le Yohanus kukulnikinaig le nale ndek kinaik.

¹⁵ Kinaik ka Samaria ma tugu mbol pron-aik.

¹⁶ Samaria mbal nane Yesus tuku nyu mbolnge kule pisne tinaig ta nane Tukul Guwa nda tumba minnaig le Petrus le Yohanus nale ndek wam ta katesenaik sulumba nane Tukul Guwa tuwaig nga Kuate yabaɲnaik sulumba

¹⁷ wai nane mbolnge patikinaik le Tukul Guwa nane ɲakmba mbolnge kumungina.

¹⁸ Aposel ar nale wai nane mbolnge patikinaik le nane Tukul Guwa tinaig ta Simon nu kanjermba ndametinj afu kilmba nale tugum promba sanikina:

¹⁹ Tale ndametinj te kilmba wam ta tuku sanjri ye sap le ye mata nane afu mbolnge yinj wai pili le nane Tukul Guwa tuwaig ngina.

²⁰ Tanjakina le Petrus ndek nu kasurmba sana: Ne nane ɲgarosu ndametinj turmba ma ɲayo mbol kaye. Tukul Guwa Kuate nge ake sinjgit ta ndametinjmbi piyawam tuku agan kuga.

²¹ Ne tuku ngamunjal Kuate am mbolnge tugusek kuga. Ta tuku ne Kuate tuku piro ande mata kam kumunj kuga.

²² Ne nane ngamunjal biye mbilmba nane wamdus ɲaigonu ta kusreka Kuate nu nane mbar sungo ta sauka gilaingam tuku nu yabaɲa.

²³ Ne aganj ɲakmba kilam tuku wamdus kagli firka nane manau ɲaigonunje ne didikate le ye kamuset ngina.

²⁴ Tanjamba sana le nu Petrus tuku pasa lafumba sana: Tale ye tuku nga Kuate sunjgomba yabaɲap. Wam kame ye mbol prowam tuku sakaik ta ye mataryate ngina.

²⁵ Petrus nale Sunjo tuku pasa kuklimba Samaria mbal wam paguni nje denjurmba nale luka mbumba Yerusalem kinaik. Kumba ndinj nje Samaria ma tuku tumbraɲ afu gudommba mbolnge pasa mayenu saninjge lika kinaik.

Etiopianu tanjo pasa mayenu isna

²⁶ Sunjo tuku enjel ande Filipus tugum promba sana: Ne tinja Yerusalem kumam si kaye. Yerusalem kusremba Gasa kambim tuku ndin ma baknu mbol kinit ta dubimba kaye ngina.

²⁷ Tanjakina le nu tinja kumba ka ndin ta mbol pron a sulumba Etiopianu tanjo

sunjo ande nunje karis mbolnge minyokina le kanjerna. Tango ta nu Etiopia kilke tuku mandor pino Kandase nu tuku ndametinj kulatkina tuku. Nu Kuate mbarinjam Yerusalem kina tuku.

²⁸ Kile nu luka Etiopia kambim saka karis mbol tanje minmba tuan tanjo Aisaia tuku kuyar ande burka kina.

²⁹ Tanjana le Tukul Guwanje Filipus sana: Karis kinit si tugum kaye ngina le

³⁰ nu pinder ɲak ɲak kumba nu tuan tanjo Aisaia tuku kuyar burkina le ismba nu kusnana: Ne pasa burkate ta tugunu ne katesete e nga kusnana le

³¹ nu lafumba sana: Ye ndanjmba pasa tugunu te katesewi? Ne mbumba tenje minyoka pasa te tugunu saya ngina.

³² Nu tuan tanjo Aisaia tuku pasa burkina ta tenjenmba.

Andenje sipsip balewam tuku tumba kinit tanjan nane nu tumba kinig. Sipsip ɲguenu kuerkade le nu witi ndate tanjan nu nane tuku pasa lafu ndate.

³³ Nane nu kiko pile tumba nu tuku pasa teti ndamba ake tumba ɲayo silide.

Kilke te mbolnge mine sunjo ndamba kumwa le afu nu tuku kuasmbi mine nda. *Aisaia 53.7-8*

Kuyar pasa tanjamba sakate.

³⁴ Kile ndametinj kulat tanjo nu Filipus kusnana: Kuate tuku tuan tanjo nu pasa te kuyarna ta nunje ɲgarosu tuku kuyarna e ko ande tuku ngina.

³⁵ Tanjakina le Filipus nu Aisaia tuku pasa ta mbolnge tugu pilmba pasa mayenu kuklimba Yesus tuku sana.

³⁶ Samba kumba ka kule kualinj ande tugum promba Etiopianu tanjo ndek nu sana: Ai si. Kule ande minit si. Kile ne ye kule pisneyam kumunj e ngina le

³⁷ nu lafumba sana: Ne wamdus ɲakmbambi son ɲgate kande ye ne kule pisneni ngina le nu lafumba sana: Yesus Kristus nu Kuate tuku Kinjo ta ye nu tuku son nget ngina.

³⁸ Tanjakina sulumba karis tinjam tuku saninj nje le karis tinjina le nale iben kinaik. Iben ka kule sinam kinaik sulumba Filipus nu tanjo ta kule pisnena.

³⁹ Nale manj luka tabek kinaik le pitik ndo Tukul Guwanje Filipus didik tumba ma kise mbol kina le Etiopianu tanjo nu manj kanjer ndana. Nu Yesus tina tukunu nu gare ɲak nunje karis ponja Etiopia kina.

⁴⁰ Filipus nu Asdod nje minna ta wamdus puluna. Nu tumbraɲ sunjo ta kusremba kumba tumbraɲ ɲakmba mbolnge pasa mayenu kuklimba lika ka Sesarea pron a.

9

Saulus nu ngamunjal biye mbilna

¹ Saulus nu Sunngo Yesus dubinaig mbal tuku gubra tumba ye nane n̄akmba bale faramngit n̄ga nu pris gabat sota kina sulumba

² sana: Ye Damaskus tumbran sunngo mbol nzi kumba Yesus dubide mbal tango pino kan̄gerka ndaleka kilmba luka Yerusalem mbambim tuku ne waje afu kuyarka sa. Damaskus tuku kusem wande gabat kame nin̄ge liki le kan̄gerka ye piro ta kam tuku nyu n̄ak kila minwaig n̄gina.

³ Saulus nu waje ta kilmba ka Damaskus patuna le samba mboln̄ge bulu sunngo ande mayok ka nu kiln̄ana.

⁴ Kiln̄ana le nu ndek kuru-kuruka kilke mboln̄ge ndekina le min̄ge pasa ande promba sana: Saulus, Saulus, ne ndan̄am tuku ye n̄ayo siliyate n̄gina le

⁵ nu ndek kusnana: Sunngo, ne iman̄ge n̄gina le nu sakina: Ye Yesus ne ye n̄ayo siliyate ta.

⁶ Kile ne tin̄ga tumbran sunngo mbol nzi kaye. Nzin̄ge mina le anden̄ge ne wam kam tuku sanamngat n̄gina.

⁷ Tan̄akina le tango kame Saulus ndon̄ kin̄aig ta nane tin̄ga maninok minnaig. Ta ndan̄am? Nane pasa pron̄a ta isnaig sulumba tango ande nda kan̄gernaig.

⁸ Saulus nu tin̄ga am maran̄gina ta agan̄ kan̄ger ndakina. Kan̄ger ndakina le nu wai-waimba kumba Damaskus pron̄aig.

⁹ Kumba ka tan̄ge mara ken̄mba nu agan̄ kan̄ger ndaka nyamagan̄ kule mata nye ndakina.

¹⁰ Yesus dubina tango ande Damaskusn̄ge minna. Tan̄go ta nyunu Ananias. Nu kin̄jatanu suk Sunngon̄ge nu wika Ananias n̄gina le nu ndek sakina: Sunngo, ye minet te n̄gina.

¹¹ Tan̄akina le Sunngo nu sana: Ne tin̄ga ndin ande nyunu Tin̄rekn̄u si mbol kaye. Ne kumba ka Yudas tuku wande pon̄ga Tarsusnu tango nyunu Saulus nu tuku kusan̄ga. Nu Kuate yaban̄mba minit.

¹² Nu mata kin̄jatanu suk ne kan̄gernat. Ne nu tugum promba nun̄ge am mayekam tuku ne nu mboln̄ge wai patikat le kan̄gernat n̄gina.

¹³ Tan̄akina le Ananias ndek nu sana: O Sunngo, tango ta Yerusalemn̄ge ne tuku mbal kilmba n̄aigo siglikanu n̄ga gudommban̄ge sakade le iset.

¹⁴ Ten̄ge mata ne tuku nyu te-dun̄gade mbal bige tidin̄ga kilmba ndalekam tuku pris gabat mbal tugumn̄ge nyu tina n̄gina le

¹⁵ Sunngo nu sana: Kuga. Yen̄ge tan̄go ta madiwen. Ye yin̄ge nu kukuli le nu ka kasomok mbal gabat sugo kise kise Israel mbal nane n̄akmba tugumn̄ge ye tuku sanin̄gamngat.

¹⁶ Tan̄amba nu piti gudommba kan̄gerke likamngat. Ye nu man̄au ta mboln̄ge kila sawamngit. Ne tin̄ga nu tugum kaye n̄gina.

¹⁷ Kile Ananias nu tin̄ga ka Saulus nu minna wande ta ponga nu wai kilmba nu mboln̄ge patika sana: Tira, ne ndeka ndin̄nge Sunngo Yesus kan̄gerna ta nun̄ge ye kukulyat. Ne tuku am mayeka sulumba Tukul Guwa tam tuku ne tugum prowet n̄gina le

¹⁸ pitik ndo kualegan̄ suprep suk agan̄ am mboln̄ge gagulka ndekinaik le nu am mayeka mambilna. Tan̄amba nu tin̄ga kule pisne tina sulumba

¹⁹ nu man̄ isukusmba san̄gri tumba Damaskusn̄ge Yesus dubinaig mbal ndon̄ mara afu minna.

Saulus nu Damaskusn̄ge pasa mayenu kuklina

²⁰ Saulus nu dal ndaka Zu mbal tuku kusem wande sinam kine lika Yesus nu Kuate tuku Kin̄o n̄ga kuklimba sanin̄gina le

²¹ nu tuku pasa isnaig mbal nane wamodus te-sulumba sakinaig: i ... Tan̄go te nu buk Yerusalemn̄ge nyu ta te-dun̄ginaig mbal kilmba n̄aigo siglikina. Tumbran̄ sunngo te mboln̄ge mata tango pino nu dubide ta bige tidin̄ga ka pris gabat nane am mboln̄ge kile-tidin̄gam tuku pron̄a n̄ginaig.

²² Saulus nu san̄gri lato tumba Yesus nu sin̄ka Kuate n̄ge madina tan̄go Kristus n̄ga kukli mayena le Zu mbal Damaskusn̄ge minnaig ta nu tuku pasa ismba lafuwam kumun̄ kuga.

²³ Kile Zu tan̄go afu Saulus balewam tuku sakinaig le

²⁴ nane afu ismba pro nu sanaig le isna. Nane Damaskusn̄ge ki furir mindek nu balewam tuku fonde malan̄ga kulatka minnaig.

²⁵ Tan̄amba minnaig le furir ande Saulus tuku kuasmbi nane ndek nu sambenga muli panmba fonde tuku bubre malan̄ga kumam pilnaig le mayok kina.

²⁶ Mayok kina sulumba nu ka Yerusalem pron̄a. Ka tan̄ge nu Yesus dubinaig mbal ndon̄ ulendikam bafuna le nane kuru-kuruka nu Yesus dubiwanu tango kuga n̄ginaig.

²⁷ Tan̄akinaig le Barnabasn̄ge nu tumba ka aposel kame sanin̄gina: Tan̄go te nu ndin̄nge Sunngo kan̄gerna le Sunngon̄ge pasa sana. Damaskusn̄ge nu nane kuru kuru ndaka san̄gri tin̄ga Yesus tuku nyu te-mayokmba sakina n̄gina.

²⁸ Tan̄akina le Saulus nu Yerusalemn̄ge Yesus dubinaig mbal ndon̄ ulendika kine promba minna.

²⁹ Nu tan̄go tuku kuru kuru ndaka Yesus tuku nyu te-mayokmba saka minna.

Saulus nu Zu mbal Grik pasatade afu ndonj pasambi Yesus tuku munju tulinginaig le nane nu balewam tuku ndin sotinaig.

³⁰ Sota minnaig le Yesus dubinaig mbal nane kila pilmba Saulus mindemba Sesarea tumbranj sunjo mbol pronaig. Pro tanje nu Tarsus kuwa nga kukulnaig le kina.

³¹ Ait ta mbolnje Yesus tuku kuasmbi nane Yudea Galilea Samaria ma tugu ta njakmba mbolnje piti afu kanjer ndaka mine mayemba sanjri tinginaig. Nane Kuate kumnemnje minmba Tukul Guwanje nane sinzanjingina le nane tugekinaig.

Petrus nu tanjo ande wakeina

³² Petrus nu ma tugu njakmba mbol kumba Yesus tuku mbal kanjerkam Lida tumbranj prona.

³³ Prona sulumba tanjo ande nyunu Eneas ngarosu milmailkanu yar 8 guaze ta njak mbain mbolnje kinye njak ndo minna le kanjerna.

³⁴ Kanjermba nu ndek sana: Eneas, Yesus Kristusnje ne wakeinamngat. Ne tinga nanje yanjo te-tiwa njgina. Tanjakina le nu pitik ndo tingina.

³⁵ Tanjana le Lida le Saron tumbranj mbal nane tanjo ta mayekina le kanjermba nane njakmba ngamunjal biye mbilmba Yesus dubinaig.

Petrus nu pino ande te-tina le abongina

³⁶ Yopa tumbranje Yesus dubina tuku pino ande nyunu Tabita minna. (Grik pasambi nyu ta Dorkas). Pino ta nu wam magenu ke lika sanzal mbal turka minanu.

³⁷ Ait ta mbolnje nu guaze sunjo tumba kumna. Kumna le pino afu nu kule pisenmba nu tumba wande ta mbain armba njak inum mbol tanje pilnaig le minna.

³⁸ Yopa tumbranj sunjo ta nu Lida tumbranj patuknje tukunu Yesus dubinaig mbal Petrus nu Lidanje minna pasa ta ismba nane tanjo armba kukulnikinaig le ka nu tugum promba sarsarmba sanaik: Ne pitik sile ndonj kab njginaik.

³⁹ Tanjakinaik le Petrus nu tinga nale ndonj kina ka tumbranj ta pronaig le nane afu nu tumba wande o mbolnje ta ponjinaig. Nane wande ponjinaig le pino kuembol njakmba Petrus laipmba te-ngamumba malm-bika Dorkas nu buk tawi wakeika ninje likina ta kilmba Petrus tumnaig.

⁴⁰ Tumnaig le nu nane njakmba mayok kuwaig nga saningina le nane mayok kinaig. Tanjanaig le nu ndek dagol tidronja Kuate yabanja. Yabanj denjurmaba nu mbilka mindesinj ta sana: Tabita, ne abongja njgina le nu am maranja Petrus kanjermba minyokina le

⁴¹ nu ndek nu tuku wai biymba te-tina le tingina. Tingina le nu tumba Yesus dubinaig mbal pino kuembol nane njakmba wika ningina.

⁴² Wam ta Yopa tumbranj sunjo kumunjingina le nane gudommba Sunjo Yesus son njginaig le

⁴³ Petrus nu Yopanje mara kuen suk tanjo ande nyunu Simon nu ndonj minna. Tanjo ta nu aganjmor ngarombi aganj kame wakeikina tuku.

10

Pasa mayenu kasomok mbal tugum kina

¹ Sesarea tumbranj sunjo mbolnje tanjo ande nyunu Kornelius minna. Nu Rom gafman tuku kame mbal 100 kulatka minna. Kame kuasmbi ta Italinu.

² Tanjo ta nu nuje ndare tuma ndonj Kuate kumnemnje minmba nu mbarinjmba minanu. Nu sanzal mbal ndametinj walmba ninje lika nu Kuate yabanjmba minanu.

³ Mara ande ki kanum 3 mbolnje nu kinatanu suk aganj ammbi kanjerna ta Kuate tuku enjel ande nu tugum promba Kornelius njgina.

⁴ Tanjakina le nu fumble timba wamdus fulilka nu sana: Sunjo, ndanjam njgina le enjel nu ndek sana: Ne sanzal mbal turningit ta Kuate nu kanjerte. Ne Kuate yabanje ta nu isit. Nu ne idusnumba minit.

⁵ Ta tuku ne tanjo afu kukulninga le Yopa tumbranj sunjo mbol nzi kumba tanjo ande nyunu Simon Petrus tam kuwaig.

⁶ Nu nuje nyu tuma tanjo ndonj minik. Tango ta nu aganjmor ngarombi aganj wakeikate tuku. Nu tuku wande piyal patuknje minit njgina.

⁷ Enjel nu Kornelius kusrena le nu ndek nuje piro tanjo armba kame tanjo ande turmba wikina. Kame tanjo ta nu mara mara nu tugumnje piroka nu mata Kuate dubimba minna.

⁸ Nane pronaig le nu enjel tuku wam pagu pasa kumu-kumumba kubeu ninjmba Yopa kuwaig nga kukulningina. Kukulningina le nane kumba ka ndinnje kinynaig.

⁹ Mafena le nane ndin dubimba kumba ka Yopa patunaig le ki kanum 12 Petrus nu Kuate yabanjam tuku nga wande ponga funu tuku mbain mbolnje minna.

¹⁰ Nu mbol tanje minmba guba mayena. Guba mayena le nane pagumba minnaig le Petrus nu kinatanu suk aganj ande kanjerna.

¹¹ Samba talka aganj ande tawi sunjo suk tundunnu baikamba muli njak andenje muli kusre-kusrena le ndekina.

¹² Ndekina le tawi ta mbolnje aganjmor mbenj sar umanj yeki yeki minnaig le kanjerkina.

¹³ Kile minje pasa ande nu sana: Petrus, ne tinga aganj te inum balemba nya njgina le

¹⁴ nu ndek lafumba sana: Sunjo, kuga. Sine Zu mbal aganj afu nyam tuku tukul njak ta ye tukul lukamba aganj tanjan inum nye ndaket njgina.

¹⁵ Tanjakina le pasa ta man lato nu sana: Kuatenge aganj ande mayenu ngate ta ne tukul ndawa ngina.

¹⁶ Nale tanjamba pasa ndui ta sakam kenjauk le andenge pitik ndo tawi ta tedungina le samba mbol kina.

¹⁷ Petrus nu kirjatanu suk wam kanjerna ta wamdus te-sulumba tugunu wam katesemba minna le Kornelius tango kenjamba kukulningina ta nane afunge Simon tuku wande tumninginaig le nane pro wande malanga tugum tanje tinga wika sakinaig:

¹⁸ Oi. Simon Petrus nu tenje minit e nginaig.

¹⁹ Petrus nu kirjatanu suk wam kanjerna ta idus-idusmba minna le Tukul Guwa nu sana: Tanjo kenjamba ne sota prowaig.

²⁰ Ne tinga iben kaye. Ne wamdus tero ndaka nane ndon kaye. Yenge nane kukulningin ngina.

²¹ Tanjaka sana le Petrus nu iben ka nane saningina: Tane tanjo sotade ta ye noten. Tane ndanam ye tugum prowaig ngina le

²² nane nu sanaig: Singine gabat Kornelius nu kame tanjo 100 kulatkate. Nu tanjo tinjeknu Kuate kumnemnge minit. Israel mbal njakmba nu tuku saka minig. Kuate tuku enj le nu wam paguna le nu sine ne tumba nu tuku wande mbol kumba ne tuku pasa isam tuku sine kukulsingina le ne tam proweg nginaig.

²³ Tanjakinaig le Petrus ndek nane ngailka nane nu njak kinyam tuku saningina.

Mafena le Petrus nu nane ndon kina. Yopa mbal afu Yesus dubinaig tuku nane mata Petrus mindemba kinaig.

²⁴ Kinaig ka ndinnge kinynaig. Mafena le Kornelius nu buk nuje ndare tuma nuje gulab nane njakmba kile-mangurka Petrus tairnja minnaig le nane Sesarea pronai.

²⁵ Petrus nu wande sinam kina le Kornelius nu tinga pro Petrus nu tanjo sunjo nga nu tugumnge dagol tidronjina.

²⁶ Tanjana le Petrus nu te-timba sana: Tanjandawa. Ye mata tanjo ndo. Ne tinga ngina.

²⁷ Tanjaka nu Kornelius ndon pasa-pasaka kumba ka wande sunjo sinam tanje tanjo pino gudommba mangurkinaig le kanjerkina.

²⁸ Kanjerka nu ndek saningina: Sine Zu tanjo tane kasomok mbal tuku wande mbol kumba ko tane ndon isukusam tuku tukul sunjo njak ta tane kila. Kuate nu wam ande ye tumyina tukunu ye wamdus kitek tumba kasomok mbal ta njaignu nge nda.

²⁹ Ta tuku ne afu ye tam tuku kukulningina le ye pasa kugatok nane dubika te prowit. Ariya. Saka. Ne ndanam ye tuku pasa pilna nga sana.

³⁰ Tanjaka sana le Kornelius nu sakina: Mara kenjamba buk kinaig ait tenjen ki kanum 3 mbolnje yinje wande mbol tenje ye Kuate

yabanjamba minen le pitik ndo tanjo ande tawi kilnja njak ye tugum pronan le kanjeren.

³¹ Nu ye sayina: Kornelius, ne sanzal turningit ta Kuate nu kanjerte. Ne Kuate yabanje ta nu isit. Nu ne idusnumba minit.

³² Ne tanjo afu kukulninga le tanjo ande nyunu Simon Petrus nu tam Yopa kuwaig. Nu nuje nyu tuma Simon ndon minik. Tanjo ta nu aganjmor ngarombi aganj wakeikate tuku. Nu tuku wande piyal patuknge minit. Nu tanjamba ye sayina.

³³ Tanjakina le ye pitik ndo tanjo afu ne tam tuku kukulningin. Ne ye tugum te prowat ta kumumbi. Sine njakmba Kuate am mbolnje mangurka minig. Sunjo nu ne pasa afu sine sasingam tuku sanina ta isam tairngeg nga Petrus sana.

³⁴ Tanjakina le Petrus nu nane saningina: Kile ye wamdus puluyate. Kuate nu tanjo njakmba wamdus ningit.

³⁵ Zu mbal ko kasomok mbal ngamuknge ima kate Kuate kumnemnge minmba nu tuku pasa dubide ta Kuate nu nane njakmba tuku gareningit.

³⁶ Sine Yesus Kristus ndon ulendikeg mbal kile Kuate nu sine ndon wamdus mukuk minit. Nu pasa mayenu ta njakmba isam tuku sine Israel singina. Yesus nu tanjo njakmba tuku Sunjo.

³⁷ Yohanus nu pasa kuklimba nane kule piseneningina le Nasaretnu tanjo Yesus nu pro pasa mayenu ta Galilea ma mbolnje tugu pilmba kumba ka Yudea ma tugu njakmba kumungina.

³⁸ Nu Kuatenge Tukul Guwa tuna le nu sangri njak ma njakmba mbolnje lika nu wam mage kina. Kuate nu ndon minna. Afu Satan tuku sangri kumnemnge minnaig ta nu nane tuku muskil kile-tidingina.

³⁹ Nu Yerusalemnge Zu ma njakmba mbolnje wam ke likina le sine kanjerkigerj. Nane nu tumba ail kazrai mbolnje nil danjginaig le kumna.

⁴⁰ Kumna le mara kenju mbolnje Kuatenge nu te-tina le nu tingina le sine kanjerggerj.

⁴¹ Tanjo njakmba nu kanjer ndanaig. Sine ndo nu kanjerggerj. Yesus nu man tingina ta nane njakmba sasingam tuku Kuate nu o buk sine madisingina. Nu tinga sine ndon tuma isukusmba kule nyumba mingenj.

⁴² Nu sine pasa mayenu kukliwam tuku patikina. Kumanu mbal abo minig mbal pileningam tuku Kuate nu ye pilna ta njakmba saningap nga sasingina.

⁴³ Tuan tanjo njakmba nu tuku sakinaig. Ima kate nu kumun nga son ngade ta Kuate nu Yesus tuku nyu mbolnje nane tuku une sauka gilaingamngat nga saningina.

⁴⁴Petrus nu pasata minna le nane nu tuku pasa isnaig mbal Tukul Guwa nane mbol kina le

⁴⁵⁻⁴⁶ nane pasa kuale gilai yimyam sake lika Kuate tuku nyu te-dunginaig. Tanjanaig le Zu tango Yesus tuku son nginaig nane Yopange Petrus mindemba pronaig ta nane wam ta kanjermba Kuatenge kasomok mbal mata Tukul Guwa ningit nga nane pirerek purkinaig.

⁴⁷ Kile Petrus nu sakina: Kuatenge sine Tukul Guwa singina tanjamba ndo kile nane mata ningit. Nane kule pisne tam tuku sine tukulningam kumuŋ kuga ngina.

⁴⁸ Tanjamba Petrus nu nane Yesus Kristus ndonj ulendika kule pise tap nga saniŋgina le nane kule pisne tinaig. Tanjamba nu nane ndonj mara afu minam tuku ngailkinaig le nu nane ndonj minna.

11

Petrus nu Yerusalemnge kasomok mbal tuku sakina

¹ Aposel kame Yesus tuku mbal Yudea ma mbolnge mine likinaig ta nane kasomok mbal Kuate tuku pasa tinaig ta nane isnaig.

² Petrus nu mbumba Yerusalem prona kande Zu tango afu nane nu sawe lika sanaig:

³ Ndanjam saka ne singine tukul lukamba ngaro pike ndakanu mbal ndonj ulendika iskusna nginaig.

⁴ Tanjamba sawe likinaig le nu ndek wam njakmba mayok kinaig ta kumu-kumumba kubeu niŋmba saniŋgina:

⁵ Ye Yopange Kuate yabanjamba minen sulumba ye kinatanu suk aganj ande kanjeren. Aganj ande tawi sunjo suk tundunnu baillkamba muli njak samba mbolnge andenge muli kusre-kusrena le ye tugum ndekina.

⁶ Tanjana le ye aganj ta kanjer tiwen ta sinam tanje aganjmor nguikok aganj rabmba likade sar umanj tanjamba kanjerken.

⁷ Kanjerka minen le miŋge pasa ande ye sayina: Petrus, ne tinja aganj te inum balemba nya ngina le

⁸ ye nu sawen: Sunjo, kuga. Sine Zu mbal aganj afu nyam tuku tukul njak ta ye tukul lukamba aganj tanjan inum nye ndaket ngen.

⁹ Ye tanjaka saken le samba mbolnge pasa manj lato sayina: Kuatenge aganj ande mayenu ngate ta ne tukul ndawa ngina.

¹⁰ Sile tanjamba sakam kenken le andenge tawi ta te-dungina le samba mbol kina.

¹¹ Kina le ait ndui ta mbolnge ndo Sesareanje Kornelius nu tanjo kenmba ye tam tuku kukulningina le ye wande minen ta tugum pronaig.

¹² Pronaig le Tukul Guwa nu ye sayina: Ne wamdus tero ndaka tanjo prowaig ta

dubika kaye ngina. Tira 6 te nane mata ye ndonj kumba Kornelius tuku wande ponja sinam kagenj.

¹³ Kornelius nu sine sasingina: Ye enjel ande yiŋge wandeknge tin minna le kanjeren. Nu tenjenmba sayina. Ne nane afu kukulninga le nane Yopa tumbranj sunjo mbol nzi tanjo ande nyunu Simon Petrus tam kuwaig.

¹⁴ Simon nu pasa afu nanje ndare tuma turmba satinguwa le tanjine muskil kiletidinge tinjam tuku ndin kanjeramngaiŋ ngina.

¹⁵ Kornelius nu wam kube ta denjurna le ye tinja pasa tugu pilmba saken le ambonja sine Tukul Guwa tigenj tanjamba ndo kasomok mbal tinaig.

¹⁶ Ye wam ta kanjermba ye Sunjo Yesus tuku pasa ande idusen ta tenjenmba. Yohanus nu kulembi nane kule piseneningina. Kile ye Tukul Guwambi tane tuku ngamunjal kule pisne tanjan tinjamngit nga sasingina.

¹⁷ Ambonja sine Zu mbal Sunjo Yesus Kristus tuku son ngigenj le Kuate nu Tukul Guwa singina tanjamba ndo nane mata Tukul Guwa ningina. Ye ima le Kuate tuku nzali tukulam kumuŋ nga saniŋgina.

¹⁸ Tanjakina le nane Petrus tuku pasa ta ismba nane pasa kugatok Kuate tuku nyu te-dunja sakinaig: Kuate nzalite le kasomok mbal mata ngamunjal biye mbilmba abo tugu minmba minam tuku tade nginaig.

Antiok mbal Yesus tinaig

¹⁹ Stefanus balenaig le Yesus tuku mbal kua ka sili-silinaig ta afu masken ka Finisia ma tugu Siprus nuy Antiok tumbranj sunjo tanjamba kine likinaig ka Zu mbal ndo Yesus tuku pasa saniŋginaig sulumba kasomok mbal sa ndaninginaig.

²⁰ Nane tanjanaig ta Siprus le Sireneni Zu tango afu Antiok tumbranj sunjo mbol kumba nanenge kasomok mbal Yesus tuku saniŋginaig le

²¹ Kuatenge nane tuku piro sanjri pilena le nane gudommmba nane tuku pasa ismba son nga ngamunjal biye mbilmba Sunjo Yesus dubinaig.

²² Yesus tuku kuasmbi Yerusalemnge manjau ta ismba Barnabas kukulnaig le nu ndek Antiok kina.

²³ Nu nane tugum prona sulumba Kuate nu sinja mbal te make patikate nga nu garegareka nane wamdus ndindo Yesus biye dewam tuku tumningina.

²⁴ Barnabas nu tanjo mayenu. Nu ngamunjal son sanjrinu. Tukul Guwa nu tuku wamdus kumuŋgina le nane gudommmba nu tuku pasa ismba son nga Sunjo Yesus dubinaig.

²⁵ Kile Barnabas nu Saulus sota Tarsus tumbraŋ sungo mbol kina.

²⁶ Kumba ka nu te-silika tumba nu ndon luka Antiok tumbraŋ pronaik. Nale ar ta yar ndindo Antiokŋe minmba nane tanjo pino gudommba Yesus tuku tumniŋmba minnaik. Tanjanaik le Yesus dubinaig mbal Antiokŋe minnaig ta nane ambonŋa Kristen nyu tinaig.

²⁷ Ait ta mbolŋe tuan tanjo afu Yerusalem kusremba ndeka Antiok pronaig.

²⁸ Pro tanje minnaig le tuan tanjo ande nyunu Agabus nu Tukul Guwanje wamdus tuna le nu tinja guba sungo kilke tugu ŋakmba mbolŋe prowamŋat ŋga saningina. (Ngumneŋga Klaudius nu gabat sungo minna le guba sungo ta prona).

²⁹ Tanjakina le Yesus dubinaig mbal nane wamdus tumba nanjine tira kame Yudea ma tugu mbolŋe turkam tuku sine ndametinj ŋak minig ta kumumba patikube ŋginaig.

³⁰ Nane tanjamba patika Barnabas le Saulus kukulnikinaig le nale ndametinj kilmba mbumba kinaik ka Yerusalemŋe gabat mbal ninjinaik.

12

¹ Ait ta mbolŋe mandor Herodus nu Yesus tuku kuasmbi afu ŋaigo siglikina.

² Nu nuŋe kame mbal saningina le nane Yohanus aba nuŋe Yakobus tuku ŋinfok kuerkinaig.

³ Kuerkinaig le Zu mbal nane wam ta ismba gare sungo tinaig le Herodus nu kila pilmba nu maŋ Petrus ndalekam tuku afu kukulningina. Ait ta Israel mbal bret yis kugatok nyam tuku kusem sungo.

⁴ Nane nu biye timba mulintumba wandekŋe pilnaig le nu Petrus kulatkam tuku kame tanjo 16 muŋgu turturkam tuku bailka bailka patikina. Pasowa ait ta kugawa le nu Zu mbal am mbolŋe Petrus pasa mbolŋe palmbim idusna.

⁵ Petrus nu muli wandek sinamŋe minna le kame mbal ta nane nu kulatkinaig le Yesus tuku kuasmbi Petrus tuku ŋga Kuate sunjomba yabaŋnaig.

Eŋel Petrus te-mayokna

⁶ Herodus nu mafewa le Petrus nane ŋakmba am mbolŋe te-tiwam tuku sakina ta furir ait ta mbolŋe Petrus nu kame tanjo ar ŋgamukŋe wai kupe muli ŋak kinyumba gilainjina. Kame tanjo armba kilimŋe malaŋga kulatka minnaik.

⁷ Kile Sunjo tuku eŋel ande Petrus tugumŋe mayok kina le bulu promba wande sina ta kiljana. Eŋel nu Petrus tuku kailmane burumba kuanemba sana: Pitik

tinja ŋgina kande sen muli wai mbol ta kuklika ndekinaik.

⁸ Tanjanaik le eŋel nu Petrus sana: Ne tawi tinjmba kupe ngaro silika ŋgina le nu ta kumuna. Tanjana le nu maŋ sana: Nanje tawi sungo ta tumba kaika ye dubiya ŋgina le

⁹ nu eŋel dubimba mayok kina. Eŋel nu tanjana ta Petrus nu kinjambi agan kanjeranu ŋga idusna.

¹⁰ Kile eŋel nu tumba kame mbal tumail-amŋe tinjinaig ta liniŋmba ka ngumneŋge tinjinaig ta liniŋmba ka muli wande tuku malaŋga sungo tugum pronaik. Pronaik le tanjonje talkanu sukna le nale kilim kinaik. Kilim ka tumbraŋ sungo sinam ta ndin ande dubimba kinaik le eŋel nu Petrus kusremba kina.

¹¹ Kina le nu wamdus puluna le wamdusmbi sakina: Herodus nu ye ŋayo siliyam iduste le Zu mbal wam ta tairŋga minig ta Kuate nu ye nane tuku wai mbolŋe te-luka tam tuku eŋel te kukulat ŋga idusna.

¹² Nu wamdus puluna le nu Yohanus Markus tuku ina nuŋe Maria tuku wande tugum kina. Wande ta sinamŋe nane gudommba manjurka yabaŋmba minnaig.

¹³ Yabaŋmba minnaig le nu wande ta tuku fonde malaŋga katkatna le piro pino ande nyunu Roda nu malaŋga talkam prona kande

¹⁴ nu Petrus tuku pasa ŋin tugu kate-semba nu gare sunjo tumba malaŋga tal ndaka pinderka luka kumba nane saningina: Petrus pro malaŋga tugum sinje tinj minit ŋga saningina.

¹⁵ Tanjakina le nane ndek nu sanaig: Ne ŋgingankate kande ŋginaig le nu sanjri tinja nane saningina: Kuga. Ye sinja saket. Petrusŋe ŋgina. Tanjakina le nane sakinaig: Nu tuku mindekanu kande ŋginaig.

¹⁶ Petrus nu malaŋga katkatmba minna le nane pro malaŋga talka Petrus kanjermba piriri ŋayonaig le

¹⁷ nu waimbi nane peuniŋmba maninkuwaig ŋga Sunjo nu muli wande sinamŋe te-mayokna ta kubeu ningina sulumba nu nane saningina: Wam kube te Yakobus yiŋe tira ŋakmba saninjap ŋgina. Tanjamba nu nane kusreka ma kise mbol kina.

¹⁸ Mafena le kame tanjo nu kulatka minnaig ta nane Petrus kiringa ndaŋndaŋmba pro ket ŋga wamdus te-sulumba minnaig le

¹⁹ Herodus nu ndek nane afu kukulningina le ma ŋakmba mbolŋe Petrus sotinaig. Sotete pisenginaig le nu ndek kame tanjo Petrus kulatkinaig ta nane kusna-kusnaningina sulumba gubranu nane afunje bale farkuwaig ŋga saningina. Tanjakina sulumba Herodus nu tinja Yudea

ma kusremba Sesarea tumbranj sunġo mbol kina.

Herodus nu kumna

²⁰ Tirus le Sidon kilke nyamagan sunġomba kuga le nane Herodus kilke kulatkina ta mbolġe nane nyamagan piyawanu.

Ait ande Herodus nu tumbranj ar ta tuku gubra tina le tumbranj ar ta tuku tanġo kuasmbi manġur ġak pro Herodus tuku wande kulatkanu tanġo nyunu Blastus tugum promba nunġe nane turkuwa le Herodus ndoġ tumawam sakinaig. Tanġakinaig le Herodus nu pasa te-tiwam tuku ait niġgina.

²¹ Ait ta kumunġina le Herodus nu min-depiye tawi magenu siglika nuġe minyo mbili maditaknu mbolġe minyoka nane manġurkinaig ta pasa afu saninġina le

²² nane ismba wikaraumba sakinaig: Tanġo te kilke mbolok tanġo kuga. Nu mbara ande ġginaig.

²³ Tanġakinaig le nu lok minmba Kuate tuku ma tam idusna kande Sunġo tuku eġel ande pro nu katna le kuinġe nu tuku ndem nyinaig le ma ma nu kumna.

²⁴ Nu kumna le Kuate tuku pasa sunġokina le nane gudommaba son ġginaig.

Tukul Guwa Barnabas le Saulus piro ninkina

²⁵ Barnabas le Saulus ndametinj niġgam tuku piro ta ke sulunaik sulumba nale Yerusalem kusremba tanġo mo Yohanus Markus tumba luka ndek Antiok kinaik.

13

¹ Yesus tuku kuasmbi Antiokġe minnaig ta afu tuan tanġo afu tum tanġo tanġaj pirokinaig. Ande nyunu Barnabas ande Simeon nyun ta Dabuk Dabuk ġginaig. Ande Sireneni tanġo nyunu Lusius. Ande Manaen nu buk Herodus ndoġ kiġo fonfonj wande ndindo mbolġe minnaik tuku. Ande Saulus.

² Mara ande nane ġakmba manġurka nyamaganj pinka Sunġo tuku nyu te-dunġa minnaig le Tukul Guwa nu nane saninġina: Barnabas le Saulus ye buk piro ande tuku madiniken ta kile nale kam tuku patikap ġgina.

³ Tanġakina le nane nyamaganj pinka Kuate yabanjmba nane nangine wai Barnabas le Saulus mbolġe patika kile pirokuwaik ġa kukulnikinaig le kinaik.

Siprus mbal pasa mayenu isnaig

⁴ Tukul Guwa nu nale kukulnikina le nale Antiok kusremba ndek Selusia kinaik. Nale Yohanus Markus nale turkuwa ġa tumba

ġak kinaik. Kinaig ka Selusianġe wanj ponġa ka Siprus nuy mbol kinaig ka

⁵ Salamisġe ibeġ kinaig. Salamis tumbranj sunġo mbolġe nane piro tugu pilmba kusem wande mbolġe Kuate tuku pasa kuklinaig.

⁶ Nane nuy ta tuku ma ġakmba mbol lika pasa kuklimba ka Pafos pronaig. Pro tanġe nane Zu tanġo ande yabri tuan tanġo nyunu Bar-Yesus te-silikinaig. Tanġo ta nu kuanye tanġo.

⁷ Pafosġe tanġo ande wamdus kuyar mayenu ġak nyunu Sersius Paulus nu gabat tanġo minna. Nu Bar-Yesus ndoġ gulab mayenu. Nu Kuate tuku pasa isam tuku Barnabas le Saulus wikina.

⁸ Nale pro pasa kuklimba sanaik le Bar-Yesus nu gabat tanġo pasa ismba son ġgikat ġga nu nale tuku pasa ndin kuer-kuerna. (Bar-Yesus Grik pasambi nane Elimas* ġginaig).

⁹ Tanġana le Saulus nyu ande Paulus Tukul Guwa nu mbol kumunġina le nu Elimas fumble timba sigair mbakmba sana:

¹⁰ Ne Satan tuku kiġo. Ne manġau tinreknu ġakmba pitaikate. Ne yabri manġau kumba wam ġaigonu ndo ke likate. Ndanam saka ne Kuate tuku manġau mayenu tumba yabri pasambi ndin tukulte.

¹¹ Ata. Kile Kuatenġe ne tuku am tukulwa le ne ait afu aganj kanġerke nda ġgina. Tanġakina le pitik ndo aganj inum bidu suk pro nu tuku am tukulna le am ma make ndekina. Tanġana le nu nane afu pro nu tuku wai biymba ndin tumwaig ġga kumbanġe nane wikina.

¹² Tanġana le gabat sunġo nu wam ta kanġermba pirerek purka Kuate tuku pasa isna ta Yesus tuku son ġgina.

¹³ Kile Paulus nane wanj ponġa Pafos kusremba ka Pamfilia ma mbol promba Perganġe ibeġ kinaig. Pro tanġe Yohanus Markus nu nale kusreka luka Yerusalem kina.

¹⁴ Kina le Paulus le Barnabas nale Perga kusremba Pisidia ma Antiok tumbranj sunġo mbol pronaig.

Pro tanġe minmba kusem ait ande mbolġe nale kumba ka Zu mbal tuku kusem wande sinam tanġe minyokinaik.

¹⁵ Minyokinaik le nane Moses tuan tanġo kame tuku kuyar burke denjpurmba kusem wande kulat mbal nane tanġo ande kukulnaig le nu kumba Paulus nale sanikina: Tira kame, tale pasa afu tanġo pino wamdus sanġri pileninġam tuku ġak ndeta saninġap ġgina le

¹⁶ Paulus nu tinġa wai te-dunġina le nane maninkinaig le saninġina: Tane Israel mbal

* 13:8: Elimas nyu ta tugunu Kuanye Tanġo

kasomok mbal Kuate kumnemnje minig ta turmba tane ye tuku pasa isap.

¹⁷ Sine Israel mbal tuku Mbara nunje singine mbunj kame madiningina. Nu nane kulat magekina le nane Isip kilke mbolnje rawe tango minmba tugekinaig. Tugekinaig le Kuatenje nunje sanjgrimbi ndin wakeina le nane Isip kusremba

¹⁸ yar 40 ma baknu mbolnje minnaig le Kuate nu nane kusre ndakina.

¹⁹ Yar 40 kuganaig le Kuate nu Kanan ma mbolnje mbal kise kise 7 kile-ibenka pitaikina sulumba kilke ta Israel mbal ningina. Ningina le nane yar 450 tanjamba tanje minnaig.

²⁰ Minnaig le Kuate nu nane kulatkam tuku tango afu madinimba patikina. Tanjamba kumba ka tuan tanjo Samuel prona.

²¹ Samuel tuku ait mbolnje singine mbunj kame tanjo ndindo nanjine gabat sunjo minam tuku Samuel kusnanaig. Kusnanaig le Kuate nu Benyamin tuku ndare Kis tuku kinjo nunje Saul madimba pilna le nu yar 40 nane kulatkina.

²² Ngumnerga Kuate nu Saul te-simba nane tuku gabat sunjo minam tuku tugu kise David madimba pilmba sakina: Yesi tuku kinjo nunje David nu ye ndonj wamdus ndindo njak. Nu ye tuku nzali njakmba dubikamngat njgina.

²³ Kuate nu pasa sanjgrinu o buk sakina tanjamba nu David tuku mbunj ande Israel mbal tuku muskil kile-tidingam tuku kukulna ta Yesus.

²⁴ Yesus nu piro tugu pile ndakina le ambonga Yohanus nu Israel mbal nane ngamunggal biye mbilmba kule pisne tuwaig njga saninjmba minna.

²⁵ Nu nunje piro suluwam patukina sulumba nu tenjenmba nane saninjgina: Tane ye ima njga idusde? Ye Kristus kuga. Ande ye ngumnemnje prowamngat ta nu sunjo. Ye nu tuku kupe ngaro muli kukliwam tuku wam njai ta mata nu mbolnje kam kumunj kuga njgina.

²⁶ Yiye tira kame Abraham tuku mbunj kame kasomok mbal Kuate kumnemnje minig tane njakmba isap. Sine muskil kile-tidingam tuku pasa mayenu ta o buk sine tugum prona.

²⁷ Yerusalem mbal nanjine gabat mbal ndonj Yesus nu Kuatenje madina tanjo Kristus ta nane gilai. Kusem mindek nane tuan tanjo kame tuku kuyar burke likade ta nane wamdus pulu ndaningina. Tanjamba nane Yesus kumwa njga sakinaig sulumba nane Kuate tuku kuyar pasa kumumba tanjanaig.

²⁸ Nane nu balewam tuku mbar ande kanjer ndanaig ta nane ake sinaj nu tumba Pilatusnje balewa njga sanaig ta

²⁹ nane kuyar pasa kumunaig. Nu kumna le nane nu ail kazrai mbolnje paska minde-sinj ndame burok sinamnje pilnaig.

³⁰ Pilnaig le Kuatenje nu te-tina le manj tinjina.

³¹ Nu tinjga nu dubinaig mbal buk Galilea kusremba Yerusalem pronaig ta nu nane tugumnje mayok kanu le kanjeranu. Mbal ta kile Israel ngamuknje nu tuku nyu te-mayokde.

³² Sile Barnabas ndonj tane mata pasa mayenu te isap njga te prowik. Kuate nu singine mbunj kame pasa sanjgrinu saninjgina ta

³³ kile sine tugumnje alonu te-mayokmba Yesus te-tina le tinjina. David nu nunje mune waje arnu mbolnje ta tuku tenjenmba kuyarna le minit.

Ne ye tuku Kinjo. Kite ye ne tuku Mam mayok kinet njgina. *Mune 2.7*

³⁴ Kuatenje Yesus te-tina le nduiye tinjga ngarosu me ndanjina ta kuyar pasa ande mbolnje Kuate nu wam ta te-mayokmba sakina:

Ye wam afu magenu ke likam tuku David sawen ta ye ne mbolnje tanjamba kamngit njgina. *Aisata 55.3*

³⁵ David nu mune waje ande mbolnje tenjenmba kuyarna.

Ye ne tuku piro tanjo yiye ngarosu menu tuku ndin tukulamngat njgina. *Mune 16.10*

³⁶ David nu Kuate tuku nzali dubimba nunje kuasmbi ngamuknje pirokina sulumba kumna. Kumna le nane nu tumba nunje mbunj kame gemnijmba ngukinaig le menjina.

³⁷ Ande Kuatenje te-tina le tinjina ta nu me ndanjina.

³⁸ O tira kame, tane pasa te ise mayewap. Kuate nu Yesus te-tina ta nu mbolnje nu sine tuku une sauka gilaingate.

³⁹ Tane tanjine unenje didikate ta Moses tuku tukulnje tane turkam kumunj kuga. Tane Yesus tuku kume tuku sanjri tomba tinjgap le Kuatenje tane tuku muskil kile-tidinge tinjamngat.

⁴⁰ Tane rironj mayewap. Tuan tanjo kame tuku pasa tane mbolnje kumungikat. Pasa ta tenjenmba sakate.

⁴¹ Kuate talaka nzumil te-tuwig mbal tane isap.

Tane piriri njayomba ngisinunngai. Tane tuku ait mbolnje ye wam sanjgrinu ande ki ta tane son njge nda. Ande nu tugusemba wam ta kuklimba sakuwa ta mata tane son njge nda. *Habakuk 1.5*

Paulus nu tanjamba pasa kuklimba saninjina.

⁴² Kile Paulus le Barnabas mayok kinaik le nane manj kusem ande mbolnge nale tuku pasa isam saka ngailkinaig.

⁴³ Tanjamba nane sili-silimba kusem wande kusrenaig. Nane gudommaba afu Zu mbal afu kasomok mbal Zu tananj Kuate dubinaig tuku ta nane Paulus le Barnabas dubika kinaig. Kumba ka tanje nale nane ndonj pasa-pasakumba Kuate nu tane ake sinanj make patikina wam ta biye demba minap nga saninjinaig.

⁴⁴ Kusem ande mbolnge Antiok mbal njakmba Kuate tuku pasa isam tuku manj pro manjurkinaig le

⁴⁵ Zu mbal nane tanjo pino gudommaba pro manjurkinaig le kanjerka nane wamdus kagli firka gubra tinaig. Paulus nu pasa kuklimba minna le nane nu tumail panmba nu tuku pasa pitaimba nane pasa ndin kise sakinaig.

⁴⁶ Nane tanjanaig ta Paulus le Barnabas nale kuru kuru ndaka sanjri tinja saninjinaig: Tane Zu mbal tane ambonga Kuate tuku pasa mayenu isam tuku minig. Tane isam mbulmba pitaide ta abo minmba minam tuku ndin turmba pitaide. Ta tuku kile sile kasomok mbal tugum kanjik.

⁴⁷ Kuate nu sile kasomok mbal pasa mayenu saningam tuku tenjamba sasikina.

Kilke mbol mbal muskil kile-tidingam tuku ye ne sati tananj kasomok mbal kiljaningam tuku ne pilet. *Aisaia 42.6; 49.6*

Paulus nale tanjamba saninjinaig le

⁴⁸ kasomok mbal pasa ta ismba nane gare sunjo tumba Kuate tuku nyu te-dunjinnaig. Nane abo minmba minam tuku Kuatenje madinjina ta nane pasa ta ismba son njinaig le

⁴⁹ Kuate tuku pasa ma ta mbolnge kumunja sungokina.

⁵⁰ Sungokina le Zu mbal nane ndek gabat pino kame Kuate dubinaig tuku tumbran sunjo ta tuku gabat sugo turmba Paulus le Barnabas pitaikam tuku nane tuku wamdus kunde-kundenai. Tanjanaig le gabat sugo nane gubra tumba sine tuku tumbran te kusremba kape nga pitaikinaig le

⁵¹ Paulus nale kambim nga nane Kuate tuku pasa pitaide ta nanjine mbar rironjkuwaig nga tuptup kupe mbolnge denjanu ta nane am mbolnge paurnga nale Ikonium kinaik.

⁵² Yesus dubinaig mbal Antioknje minnang ta Tukul Guwa nane tuku wamdus kumunjina le nane gare njak minnaig.

¹ Nale Ikonium tumbran sunjo mbol pronaike le wam ndui ta ndo mayok kina. Nale Zu mbal tuku kusem wande sinam kumba pasa kuklinaik le nane gudommaba afu Zu mbal afu Grik mbal Yesus son njinaig.

² Tanjanaig le Zu mbal afu Yesus son nda njinaig ta nane kasomok mbal tugumnje Yesus dubinaig mbal kasurninguwaig nga nane tuku wamdus kunde-kundenai.

³ Paulus le Barnabas ma ta mbolnge mine sungomba kuru kuru ndaka Kuatenje kilke mbol mbal make patikate nga tanjamba pasa kuklimba minnaik le Sunjo nu nuje pasa kulatka sanjri nikina le nale wam kitek sanjrinu ke likinaik.

⁴ Tanjamba kinaik le Ikonium tanjo pino nane pur arnaik. Afu aposel kame dubikinaig le afu Zu mbal dubikinaig.

⁵ Tanjamba minnaig le Zu mbal afu nanjine gabat sugo ndonj kasomok mbal afu turmba nane Paulus le Barnabas bige tidinga ndamembi bale faram bafunaig le

⁶ nale pasa ta ismba kua ka Likonia ma tugu mbol kinaik. Kinaig ka ta promba Lистра le Derbe tumbran sugo ar ta mbolnge pasa mayenu kuklimba tumbran ar ta tuku tumbran fonjon sinam tanje mata

⁷ pasa mayenu kuklimba lika minnaik.

Listra mbal pasa mayenu isnaig

⁸ Listranje tanjo ande kupe arnenj baklelok ina sinanjenje tananj mayok ka sungokina. Nu ti danga minyok ndo minna.

⁹ Tanjo ta nu Paulus tuku pasa ismba minna le Paulus nu kanjer timba Yesus nu wakeiwam tuku nu ngamunjal son kumumbi njak ta kanjermba nu wi kuenja sana:

¹⁰ Ne tugusemba tinja njina. Tanjakina le nu pastinj tilainja likina.

¹¹ Tanjo pino Paulus nu tanjo ta wakeina le kanjermba nanjine Likonia pasambi kuenja sakinaig: i ... Tanjo ar te kilke mbolok kuga. Mbara afu tanjo kuilka sine tugum te prowaik njinaig.

¹² Tanjakinaig sulumba nane Barnabas tuku nyu nanjine mbara Sus njinaig. Paulus nu pasa tugu tanjo tukunu nyun ta mbara Hermes njinaig.

¹³ Sus mbarinjam tuku wande tumbran sunjo makembinje minna. Wande ta tuku pris nu tanjo pino ndonj Paulus le Barnabas atraukam saka ail bot ngika makau pailnu birnenjinjmba kilmba tumbran sunjo tuku malanja tugum pronai.

¹⁴ Barnabas le Paulus wam ta kanjermba palsejninkina le nale ndek nakile tawi fetfetmba pinderka kumba nane ngamuknje sungomba wika sakinaik:

¹⁵ Tanjo kame, ndanjam saka tane wam te kam bafude. Sile tanjo tane minig tananj. Sile pasa mayenu tumba te prokik. Tanjine manaju alo kugatok te kusremba mbilka

14

Ikonium mbal pasa mayenu isnaig

Mbara ndindo abo tugu njak nu ndo dubiwap nga tumtingam prokik. Nunje samba tugu kilke tugu yu tugu aganj ndende njakmba wakeikina.

¹⁶ Wa mbunj kame nane nangine nzali dubimba kinaig le Kuate nu peu ndaningina.

¹⁷ Tanjamba kile nu minit manjau ta tane tumtingit. Tane njakmba nu kila palmbim tuku nu wam mayete. Nu sawe nyamaganj kumumbi tingit le tane alonu kilmba nyumba maro njak wamdus gare njak minig nga saninginaig.

¹⁸ Paulus nale tanjamba saninginaig ta nane tuku wamdus pitik ibej ndakinaig. Nane lato saka minnaig le ndo nane atraukam tuku wamdus ta kusrenaig.

Nane Paulus paninjinaig

¹⁹ Antiok le Ikoniumnge Zu mbal afu Listra promba Listra mbal tuku wamdus kunde-kundemba nane ndonj Paulus tumba kasomnge pilmba ndamembi katnaig sulumba kile kumat nga idusmba nu didika tumba tumbraj sunjo kilim kumba ka mayoknje kusrenaig le minna.

²⁰ Minna le Yesus dubiwanu mbal kumba ka Paulus te-ngamunaig le nu njair njinka abonja tingja tumbraj sunjo sinam kina.

Mafena le nu Barnabas ndonj Listra tumbraj sunjo kusremba Derbe kinaik.

²¹ Ka tanje nale pasa mayenu kuklimba nane saninginaig le nane gudommba mbilka Yesus son njinaig. Tanjanaig le nale tumbraj sunjo ta kusremba luka Listra Ikonium Antiok manj kine likinaik.

²² Kumba ka tanje Yesus dubinaig mbal wamdus sanjri pileninjmba Yesus tuku pasa biye demba minap njinaig sulumba sakinaik: Sine Kuate tuku gageu sinja piti yimyam sunjomba kanjerkumba ma ma Kuate tugum kanjig njinaig.

²³ Nale ma njakmba mbolnje Yesus tuku kuasmbi kulat tanjo nangine madika patikinaik. Tanjamba nale nyamaganj pinka yabanjmba kulat tanjo ta saninginaig: Tane Yesus son ngade tukunu nunje tane sinzartingamngat njinaig.

Nale luka ndek Antiok kinaik

²⁴ Kile nale tingja kumba Pisidia ma tugu ngamu fetka kumba ka Pamfilia ma tugu mbol pronaik.

²⁵ Pro Perga tumbraj sunjo mbolnje nale pasa kuklinaik sulumba nale tingja Atalia tumbraj sunjo mbol kinaik ka

²⁶ tanje waj ponja luka kumba ka ka Antiok pronaik. Tumbraj tanje Yesus tuku kuasmbi nane buk Paulus nale piro ta kuwaik nga madininginaig sulumba Kuate nu nale make patikuwa nga yabanjmba kukulnikinaig le kinaik.

²⁷ Nale luka pro tanje Yesus tuku kuasmbi kile-manjurka Kuatenje nale sanjri nikina

le wam ke likinaik ta njakmba kubeu ninginaig sulumba Kuatenje kasomok mbal Yesus son ngam tuku ndin wakeina ta sakinaik.

²⁸ Tanjamba nale Antioknje ait kuennu Yesus dubinaig mbal ndonj minnaik.

15

Yerusalemnje pasa sunjo ande te-tinaig

¹ Paulus le Barnabas Antioknje minnaik le tanjo afu Yudea ma mboloknje promba Yesus dubinaig mbal saninginaig: Tane Moses tuku tukul dubimba njaro pike ndakap ta tane ngisikamnggaig njinaig.

² Tanjakinnaig le Paulus le Barnabas nale kuasmbi ta ndonj kualeyaukinaig le Yesus tuku mbal ndek Paulus le Barnabas tanjo afu ndonj kukulningmba saninginaig: Tane Yerusalem kumba aposel le gabat kame ndonj manjurka pasa ta te-tiwap njinaig.

³ Tanjamba kukulninginaig le nane kumba ka Finisia le Samaria ma ngamu fetka kumba ndinnje Yesus tuku mbal afu kanjerka saninginaig: Kasomok mbal mata pasa mayenu ismba ngamunggal biye mbilnaig njinaig le nane wam ta ismba gare tornaig.

⁴ Paulus nane mbumba ka Yerusalem pronaig le Yesus tuku kuasmbi aposel le gabat kame ndonj nane kanjerka gare-gareka kaiye ninginaig. Tanjanaig le Kuatenje Paulus nane sanjri ningina le wam ke likinaig ta kubeu ninginaig le

⁵ Farisi tanjo afu Yesus dubinaig ta nane tingja ndek sakinaig: Kasomok mbal Yesus dubide ta sine nane tuku njaro pikmba Moses tuku tukul njakmba dubikuwaig nga saninje njinaig le

⁶ aposel kame Yesus dubinaig tuku gabat kame nane pasa ta ismba te-tiwam tuku manjurkinaig.

⁷ Manjurkinaig ta nane wamdus yimyam kile-mayokka pasa tugu sunjomba saka minnaig le Petrus ndek tingja saningina: Tira kame, kasomok mbal Kuate tuku pasa mayenu ismba son ngam tuku Kuate nu ye madiyumba nane tugum kukulyina ta tane kila.

⁸ Kuate nu tanjo njakmba tuku ngamunggal kila. Nu kasomok mbal kilam tuku idusmba minna ta nu te-mayokmba sine ambonja Tukul Guwa singina tanjamba ndo nu nane mata Tukul Guwa ningina.

⁹ Nu sine Zu mbal nane kasomok mbal mbolnje wam ndui ta kina. Kasomok mbal afu Yesus tuku kume tuku sanjri tomba tinginaig le nu nane tuku une mata sauka gilainjina.

¹⁰ Singine mbunj kame sine mata Moses tuku tukul ta dubikam tuku piro karenj ka

dubiwe fugugen. Ndanam saka tane kile Ku-ate tuku wamdus tagode sulumba kasomok mbal Yesus dubide ta minde bada pile sunjo ningig.

¹¹ Sunjo Yesus nu ake sinan sine make patikate le muskil te-tiweg ta sine son ngeg. Tanjamba ndo kasomok mbal mata manau ndui ta ndo kate ngina.

¹² Manjurkinaig mbal nane Petrus tuku pasa ismba maninok minnaig le Barnabas nale Paulus ndonj nale mata tinja Kuate nu kasomok mbal ngamuknge wam sangrinu kitek ke likina ta kubeu ninginaik le isnaig.

¹³ Nale kubeu denpurnaik le Yakobus nu tinja saningina: Tira kame, tane isap.

¹⁴ Kuate nge kasomok mbal ngamuknge afu nunje mbal minam tuku nu ambonja Simon kukulna le nane tugum kina ta njakmba kubewat le sine isgig.

¹⁵ Kuate nge kasomok mbal afu wikate ta tuan tanjo kame mata sakinaig. Andenge tejenmba kuyarna.

¹⁶ Afunje David tuku tugu njaigo siglika kile-ibenkinaig ta ngumenja ye pro wakeiki le manj mayok kanjaig.

¹⁷ Ye tanjawi le kilke mbol mbal ye madinirngen ta ye sota ka ka tesilikamnjaig.

¹⁸ Kuate nu o buk nunje wamdus tanjamba te-mayokna ta nunje sakate ngina. *Amos 9.11-12*

¹⁹ Yakobus nu tuan tanjo tuku kuyar saninjmba sakina: Ye tejenmba iduset. Kasomok mbal afu ngamungal biye mbilmba Kuate dubide ta sine nane minde bada pile sunjo nda ninje.

²⁰ Sine waje ande nane manau dubikam tuku tejenmba kuyarbe. Nane afu nanjine mbara kanunu atraukade ndem ta nda nyap. Tane tanjo pino ndonj fare fare une ndakap. Aganjmor njinfok pipkade le ndare nda prote ta nda nyap. Ndare mata nda nyap. Sine tanjamba waje kuyarbe.

²¹ Moses tuku tukul ta o buk tugu pilmba Zu mbal ma njakmba mbolnge kusem kidemba nanjine kusem wandeknje nu tuku kuyar burka ismba minig nga saningina.

Nane kasomok mbal tuku waje kuyarmba tumba Antiok kinaig

²² Gabat kame aposel ndonj Yesus dubinaig mbal njakmba pasa ta ismba tanjo afu Paulus le Barnabas dubika Antiok kambim tuku madinngam sakinaig. Tanjamba nane tanjo armba nyu njak madinikinaig ta ande nyunu Yudas ande Silas. Yudas nyunu ande Barsabas.

²³ Tanjamba nane waje ande tejenmba kuyarnaig.

Singine tira kame kasomok mbal Antiok tumbran sunjo Siria le Silisia ma tugu mbolnge mine likade tane njakmba kaiye.

Sine aposel kame le gabat kame tane ndonj pasatam proweg.

²⁴ Sine tanjo afu kuku ndaningigen le nanjine wamdus dubimba tane Moses tuku tukul pasa dubiwap nga satinjinaig. Tanjanaig le tane wamdus pititingina ta sine isgenj.

²⁵ Sine manjurka pasa ta isgenj sulumba tanjo armba madinikigen le tane tugum ta prowamnjaik. Nale singine gulab Barnabas le Paulus ndonj kukulningigenj.

²⁶ Barnabas le Paulus singine Sunjo Yesus Kristus tuku piro ndo idusmba mara afu nale kume dirnaik.

²⁷ Tanjo ar kukulnikigenj ta Yudas le Silas. Nane tane tugum prowaig sulumba sine pasa afu kuyarkigenj te nane pasa ndui ta satinjuwaig le isap.

²⁸ Tukul Guwanje wamdus singina ta ndo tane dubiwam tuku satinjeg. Sine tane minde bada sunjo pile tinje nda. Tane tukul kame te ndo dubikap.

²⁹ Nane afu nanjine mbara kanunu atraukade ndem ta nda nyap. Ndarenu mata nda nyap. Aganjmor njinfok pipkade le ndare nda prote ta nda nyap. Tane tanjo pino ndonj fare fare une ndakap. Tane tukul kame te ndo dubikap ta tane wam mayewamnjaig.

Not ndo. Kile minap.

Yerusalem mbal tanjamba waje kuyarnaig.

³⁰ Nane waje ta Yudas nale nikmba kukulnikinaig le nale Barnabas le Paulus dubika ndek Antiok kinaig. Kumba ka ta promba Yesus tuku kuasmbi kile-manjurka nale waje ta ninginaik le

³¹ nane waje ta burka wam pagu pasa te maye nga gare tinaig.

³² Yudas le Silas nale Kuate tuku tuan tanjo. Nale ndek Antiok mbal pasa gudommba saninginaik le nane sanjri tinginaig.

³³ Nale mara afu Antioknge minnaik le kile Antiok mbal nale kukulnikinaig mbal ta tugum kuwaik nga kaiyenikinaig.

³⁴ [Silas nu wamdus ande tumba mbulmba Antioknge minna.]

³⁵ Paulus le Barnabas Antioknge minmba tanjo afu ndonj Sunjo tuku pasa nane tum-ningmba minnaig.

Barnabas le Paulus nale munju kusrek-inaik

³⁶ Tanjamba minnaig ma ma Paulus nu Barnabas sana: Sile buk ma yimyanj mbolnge Sunjo tuku pasa kuklimba ningigenj ta kile sile manj Yesus dubide mbal tuku mine kanjerkam tuku kap ngina.

³⁷ Tanjakina le Barnabas nu ndek woka Yohanus Markus ndonj kambim tuku sakina kande

³⁸ Paulus nu mbulmba ndek sakina: Kuga. Sile nu ndonj piroka mingeng ma

ma piro kuga ndana le Pamfiliange nu sile kusrekena tukunu ye mbulit ngina le

³⁹ nale munju kusrekenaik. Tanjamba Barnabas nu ndek Markus tumba wan ponga Siprus nuy mbol kinaik le

⁴⁰ Paulus nu Silas ndonj pirokam tuku sakina le Yesus tuku mbal nane sakinaig; Sungonje tale make patikuwa nginaig sulumba kukulnikinaig le kinaik.

⁴¹ Paulus nu Silas tumba Siria le Silisia ma tugu mbol kumba Yesus tuku kuasmbi kame sangri pileninge likina.

16

Paulus nu li arnu tugu pilna

¹ Nale kumba ka Derbe promba Lистра kinaik. Ka tanje tango ande Yesus dubina tuku nyunu Timoteus minna le kangernaik. Ina nuje Zu pino. Nu mata Yesus son ngina. Mam nuje Grik tanjo.

² Yesus dubinaig mbal Listrange Ikoni-umngge nane jakmba Timoteus tuku saka minnaig.

³ Timoteus mam nuje Grik tanjo ta tumbrañ ta tuku Zu mbal nane jakmba kila. Ta tuku Paulus nu Timoteus nu ndonj pirokuwa nga ngaro pike tuna.

⁴ Tanjana sulumba nane tumbrañ jakmba mbolngge lika Yerusalemngge aposel le gabat manjur mbolngge tukul afu nane dubikam tuku sakinaig ta saninjmba likinaig.

⁵ Nane tanjanaig le Yesus tuku kuasmbi sangri tinginaig le mara mindek nane afu Yesus dubiwam tuku pro nane ndonj ulendikinaig.

Masedonia mbal pasa mayenu isnaig

⁶ Paulus nane Tukul Guwanje peuningina le nane Asia ma mbolngge pasa kukli ndamba Frigia le Galesia ma mbol kinaig.

⁷ Frisia le Galesia pronaig sulumba kumba ka Misia ma patumba Bitinia ma mbol kambim sakinaig ta Tukul Guwa nane man peuningina.

⁸ Peuningina le nane Bitinia kine ndaka Misia laipmba ndek Troas tumbrañ sunjo mbol pronaig.

⁹ Pro tanje furir Paulus nu kinatanu suk Masedonia tanjo ande kangerna. Tanjo ta nu Paulus tugumngge tinga Paulus nu Masedonia promba nane turkuwa nga sarsarumba minna.

¹⁰ Nu kinatanu suk wam ta kangerna le Paulus Silas Timoteus ye Lukas Kuatenje Masedonia mbal nu tuku pasa mayenu isam tuku kukulsingit nga wamdus pulusingina le sine dal ndaka Masedonia kambim tuku ndin sotigenj.

¹¹ Troasngge sine wan ponga pakarka Samotres nuy mbol kagen. Ka tanje kinymba mafena le wan ponga Neapolis kagen.

¹² Tanje ibenj ka ndin dubimba ka Filipipi promba sine mara afu tanje mingenj. Filipi nu Masedonia ma tugu tuku tumbrañ sunjo. Tumbrañ tanje Rom mbal gudommmba pro mine likinaig.

¹³ Kusem ait mbolngge sine Zu mbal afu kule makembi tanje yabanjmba minig kande nga idusmba tumbrañ sunjo kusremba kule makembi ta ndek kagenj ka tanje pino afu manjurka minnaig le nane ndonj minyoka pasa-pasakigenj.

¹⁴ Pino kame sine tuku pasa isnaig ta ande nu Tiatira tumbrañ sunjo mbolok pino nyunu Lidia. Nu tuku piro ta nu tawi gurgur magenu wakeika patikanu le nane piyawanu. Nu Kuate mbarinjmba minanu. Paulus nu pasatina le Kuatenje nu tuku wamdus purfeu tuna le nu Paulus tuku pasa ise tidingina.

¹⁵ Tanjamba nu nuje ndare tuma ndonj kule pisne tinaig sulumba nu sine ngailka sasinaigina: Tane ye sinja mbilka Yesus dubiwanu nga idusmba kande tane ka ye tuku wande mbolngge minap ngina.

*Paulus nale Filipingge mulinj kilmba wande-
dekngge patikinaik*

¹⁶ Mara ande sine yabanj ma mbol kagenj le pino mbanzo ande sine kile-siglikina. Pino ta kagmaikam tuku guwa nyayonu jak. Nu tango afu tuku piro aganj tananj minmba kagmai piro kina le nane nu mbolngge ndametinj sunjgomba kilnaig.

¹⁷ Pino ta nu sine Paulus ndonj dubika wika sakina: Tanjo kame te nane Sunjo Kuate tuku piro tanjo. Tane muskil kiletidinge tingam tuku ndin tumtingig ngina.

¹⁸ Nu ait sunjgomba sine dubika tanjamba saka minanu le Paulus nu ndagarina le mbilka guwa nyayonu ta sana: Ye Yesus Kristus tuku sangri mbolngge ne sanet. Pino ta kusremba ne mayok kaye ngina. Tanjakina le nu pitik ndo pino ta kusremba mayok kina.

¹⁹ Mayok kina le tanjo kame nu kulatka minnaig ta nane ndametinj kilanu ndin tukulkina le kangermba Paulus le Silas bige tidinga kilmba didika ka manjur ma mbolngge gabat sugo am mbolngge kiletidinginaig.

²⁰ Gabat sugo tugumngge kile-tidinga sakinaig: Tanjo ar te Zu tanjo. Nale sine tuku tumbrañ sunjo mbol te pronaik sulumba tanjo pino tuku wamdus ngaigo siglikade.

²¹ Nale manjau afu kise sine dubiningam tuku sasngik. Manjau sasngik ta sine Rom mbal dubikam kumunj kuga nginaig.

²² Tango pino manjur minnaig ta nale pasa mbolngge patikinaig mbal ndonj ulendika Paulus le Silas tuku gubra pasa sakinaig. Tanjakinaig le Rom kame gabat nale tuku tawi fetetmba nane afu

saninginaig le nale kilmba gudabmbi pani farnikinaig.

²³ Nale pani farnikmba ma ma patikinaig le kame gabat nale mulin kilmba wandeknge patika muli wande kulatkanu tanjo sanaig: Ne nale kulat mageka nginaig.

²⁴ Tanjaka sanaig le nu pasa ta ismba wande ngamunje nale patikina. Nu ail mbanj armba kilmba nale tuku kupe burok sigirka kuse ndinikina.

²⁵ Furir ngamu Paulus le Silas Kuate tuku nyu te-dunja mune afu nindmba Kuate yabanmba minnaik le muli wandeknge tanjo jakmba nane wam ta ismba minnaig.

²⁶ Tanjamba minnaik le mumni sunjo promba muli wande makek buruburuninmba wande malanja jakmba talke likinaig le mulin kilnaig mbal wai kupe ndaleke likinaig ta muli jakmba ake kuklike likinaig.

²⁷ Muli wande kulatkanu tanjo nu abonga tinja malanja jakmba talok minnaig le kanjerka tanjo jakmba kua kagig nga idusmba kuru-kuruka nuje bagi gomba tumba nuje mironj ngaro balewam bafuna kande

²⁸ Paulus nu kuenjka sakina: Nanje mironj ngaro bale ndawa. Sine jakmba mineg o ngina.

²⁹ Kile wande kulatkanu tanjo nu sati tuku wikina sulumba tumba pinderka muli wandek sinam kumba nu kuru-kuruka piriri njayomba ka Paulus le Silas tugumnje truk kina.

³⁰ Tanjamba nu tinja nale kilmba mayok kumba sanikina: O tira kame, ye ndanji sulumba abo jak minmba minamngit ngina le

³¹ nale nu sanaik: Ne Sunjo Yesus tuku son nga le nu ne tuku muskil te-tine tinwa sulumba nanje ndare tuma mbal turmba kile-tidinge ninjuwa nginaig.

³² Tanjaka sakinaig sulumba Paulus nale pasa kuklinaik le muli wande kulatkanu tanjo nuje ndare tuma turmba Sunjo tuku pasa isnaig.

³³ Muli wande kulatkanu tanjo nu Paulus nale kilmba kumba ka katnikinaig tuku we ta minyanje likina. Tanjamba nu nuje ndare tuma kame ndonj kule pisne tinaig.

³⁴ Kule pisne tinaig sulumba Paulus le Silas kilmba nanjine wande mbol kumba isukusenikinaig. Nu nuje ndare tuma jakmba Kuate son nginaig tukunu gare sunjo tinaig.

³⁵ Mafena le kame gabat Paulus le Silas paska kile-mayokkuwaig nga kame tanjo afu kukulninginaig le ka muli wande kulatkanu tanjo sanaig.

³⁶ Sanaig le nu ka Paulus nale sanikina: Rom kame gabat ye tale pitaiki le ake kambim tuku sakaig. Tale mayok ka wamdus bulok jak kape ngina kande

³⁷ Paulus nu sana: Kuga. Sile Romnu. Nane sile tuku pasa te-ti ndamba tanjo am mbolnje ake pani farsikmba mulin kilmba wandeknge patikinaig ta nane mbarnaig. Kile nane kuirkuirka sile pitaikam kumunj kuga. Sile mayok kine nda. Kame gabat ta sanaigap le nanjine mironj te promba sile paskuwaig ngina.

³⁸ Kame tanjo nane luka Rom kame gabat Paulus tuku pasa saninginaig le Paulus le Silas nale Romnu ta kila pilmba wamdus fulilkinaig sulumba

³⁹ nane kumba nale sanikinaig: Ae. Sine mbargen nginaig. Tanjamba nale paska kile-mayokka tale tumbranj sunjo te kusremba kape nginaig.

⁴⁰ Nale muli wande kusremba ka Lidia tugum pronaik. Nu tugum promba Yesus dubinaig mbal jakmba sangri tinjam tuku pasa afu saninginaig sulumba tinja ma kise mbol kinaik.

17

Tesalonika mbal pasa mayenu isnaig

¹ Paulus le Silas nale kinaik ka Amfipolis le Apolonia tumbranj sugo ar ta kusreka kinaik ka Tesalonika pronaik. Tumbranj tanje Zu mbal tuku kusem wande ande minna.

² Paulus nu kusem mindek nuje manjau dubimba kusem wandeknge kuyar pasa burka kuklimba nane ndonj pasa tugu yimyam tuku biteknja tumninmba minna le kusem kenjmba kinaig.

³ Paulus nu kuyar pasa tugunu kuklimba tenjenmba saningina: Kristus nu pro rar sunjo tumba kumwa sulumba nu manj tinungat nga kuyar pasa tumsingit. Ye Yesus tuku satinjet ta nu Kristus ngina.

⁴ Tanjakina le Zu tanjo afu Paulus tuku pasa ismba son nga Paulus le Silas ndonj ulendikinaig. Grik tanjo gudommba Kuate dubinaig ta pino kame afu nyu jak minnaig ta nane mata son nginaig.

⁵ Nane gudommba Paulus nale dubikinaig le Zu mbal afu gubra tumba wamdus kagli firka ndek tighu sota nyumba likanu tanjo afu kilmba kuasmbi sunjo kile-manjurkinaig le nane jakmba ngumbeyumba tinja kumba Yason tuku wande kormba Paulus nale kilmba tanjo jakmba am mbolnje kile-tidingam tuku sotinaig.

⁶ Sotinaig kande nane Paulus nale kiringa ndek Yason Yesus tuku mbal afu turmba bige tidinga kilmba didika pro tumbranj sunjo tuku gabat kame tugumnje kile-tidinga wika saninginaig: Tanjo ar ta ma tugu jakmba mbolnje nakile pasa kuklimba

tanjo pino tetkinaig sulumba kile nale tumbran sunjo te mbol pronaik le

⁷ Yasonge kilna. Nane njakmba singine gabat Sesar tuku tukul lukaka gabat kise nyunu Yesus minit nga sakade nginaig.

⁸ Tanjakinai le tumbran sunjo ta tuku gabat mbal tanjo pino nane gabat kise tuku nyu ta ismba wamdus njaonnginaig ta

⁹ gabat kame nane zigna sunjo ta tukulam tuku Yason nane ndametin afu yaika nane kukulninginaig le luka kinaig.

Berea mbal pasa mayenu isnaig

¹⁰ Furirna le Yesus tuku mbal Paulus le Silas kukulnikinaig le nale tinga ka Berea pronaik. Pro tanje Zu mbal tuku kusem wande sinam kinaik.

¹¹ Nale kuyar pasa kuklinaik le Berea tuku Zu mbal nane Tesalonika tuku Zu mbal tanjan mine ndaka nane pasa ise mayenaig. Nane mara mindek kuyar pasa burka nale tuku pasa son e ko kuga nga sotanau.

¹² Tanjamba Zu mbal gudommba Yesus tuku son nginaig. Grik tanjo pino nyu njak nane afu mata son nginaig.

¹³ Kile Tesalonika tuku Zu mbal afu Paulus nu Bereange Kuate tuku pasa kuklimba minanu pasa ta ismba nane ndek Berea pronaig. Pro tanje nane kuasmbi yimyam ngamuknge Paulus le Silas talanikuwaig nga nane tuku wamdus didikinaig le

¹⁴ Yesus tuku mbal wam ta kila pilmba Paulus piyal nzi kuwa nga sanaig sulumba afu nu mindemba ndek kinaig. Silas le Timoteus nale Bereange minnaik.

¹⁵ Kinaig ka ka piyalnge tumbran sunjo Atens pronaig. Pro tanje nane Paulus kusremba lukam bafunaig le nu Silas le Timoteus ndin ande kanjermba ndeta pitik te prowaik nga pasa pilna le nane kinaig.

Atens mbal pasa mayenu isnaig

¹⁶ Atensnge Paulus nu nale tairnga minmba nu kine promba lika nane tuku mbara kanunu gudommba kanjerka wamdus njayongina sulumba

¹⁷ nu kumba ka kusem wande sinamnge Zu mbal kasomok Kuate dubinaig mbal nane ndonj pasa tugu biteknga tumnijnmba minna. Mara mindek nu tumbran sunjo tuku manjur ma mbolnje nane afu minanu ta nane ndonj mata tanjawanu.

¹⁸ Nu Yesus kummba manj tingina wam ta tuku saningina le Epikurian le Stoik mbal afu pro nu ndonj pasambi kualeyaikumba sakinaig: Tanjo te njule parak pasa sakate nga talanaig. Afu tenjemba sakinaig: Nu rawe mbal tuku mbara afu tuku sakate inde nginaig.

¹⁹ Tanjaka saka nane Paulus tumba kumba ka nanjine manjur ma sunjo nyunu Ariopagusnge manjurka Paulus sanaig: Ne pasa kiteknu sakate ta manj saka le sine isbe.

²⁰ Ne pasa sakate ta sine nginjngankek. Sine pasa ta tugunu isam tuku iduseg nginaig.

²¹ Atens mbal rawe mbal tanje minnaig ta turmba nane ait njakmba mbolnje wam kube kitek saka ismba minanu.

²² Kile Paulus nu Ariopagus manjur ma ngamuknge tinga saningina: Atens mbal, tane mbara yimyam dubikam tuku wamdus pilig le kamuset.

²³ Ye kine promba tanjine mbara kanunu gudommba kanjerke liken ta ande tuku mbain mbolnje kuyar ande tenjemba kanjeren. Mbara ande sine gilai ta mbain te mbolnje mbarinjam tuku nga kuyarnaig. Ata. Mbara tane gilai minig ta ye kila satinjnganjgit.

²⁴ Kuatenge kilke aganj ndende njakmba kile-mayokkina. Nu samba le kilke tuku Sunjo. Tanjo nanjine waimbi mbarinjam tuku wande pilig ta nu ta sinamnge mine ndakate.

²⁵ Kuate nu ngarosu abo minam tuku aganj njakmba kumumbi singit. Aganj njakmba nu miro. Sine Kuate tuku piro keg ta sine aganj inum nu tambim tuku mine ndakate.

²⁶ Kuate nu tanjo ndindo wakeina le nu tuku ndare puluka tugeka kilke tugu yimyam mbolnje mine likade. Nane ma ndanj mbolnje minyokamnggaig ko ginu mara nane tuku ait prowam tuku ta Kuate nu o buk madina.

²⁷ Kilke mbol mbal nu sota te-silikuwaig nga Kuate nu tanjamba wam ta ke likate. Nane nu sodate ta nu maskenngge mine ndakate. Nu sine njakmba tugumngge minit.

²⁸ Tanjo ande tenjemba kuyarna. Sine abo njak minmba likeg ta nu tugu nga kuyarna. Tanjine kuyar tanjo ande mata tenjemba kuyarna. Sine nu tuku kinjo kame mineg nga kuyarna.

²⁹ Sine Kuate tuku kinjo kame mineg ta son. Ta tuku tanjo nanjine wamdusmbi gol silwa ko ndame kilmba aganj afu wakeikade ta singine mbara ngam kumunj kuga.

³⁰ Tanjo tuku nginjngan manjau ta Kuate nu buk mapeka pa ninge ndakina ta kile nu kilke tugu njakmba ngamunggal biye mbilmba nanjine mbar kusrekuwaig nga sakate.

³¹ Sine kilke mbol mbal pilesingam tuku Kuate nu ait ande madina. Ait ta kumunguwa le sine kumumbi pilesingam tuku nu tanjo ande pilna. Tanjo pilna ta sine nu kila pilbe nga nu kumna le Kuatenge manj tetina le tingina nga Atens mbal saningina.

³² Nane Yesus kummba manj tingina pasa ta ismba nane afu Paulus tuku pasa talamba nzumil te-tunaig le afu ndek sanaig: Mara ande manj sine sasinga le isbe nginaig.

³³ Tanjakinaig le Paulus nu mangur ma ta kusremba kina le

³⁴ Atens mbal afu Paulus ndonj ulendika Yesus tuku son nginaig. Nane tuku ande nyunu Dionisius. Nu Ariopagus ma ta tuku ande pilewanu tanjo ande. Pino ande nyunu Damaris nane afu turmba son nginaig.

18

Korin mbal pasa mayenu isnaig

¹ Paulus nu Atens kusremba Korin tumbranj sunjo mbol kina.

² Pro tanje nu Zu tanjo ande nyunu Akuila te-silikina. Nuje kilke tuguk ta Pontus. Nu ailfu ndo piyo nuje Prisila ndonj Itali kilke mbolnje minnaik ta mandor Klaudius Zu mbal njakmba Rom kusrewaig nga sakina le nale Rom kusremba Korin pronai.

³ Nale tuku piro ta tawi wande zailnga wakeikanu. Paulus nu mata piro ndui ta kina tukunu nu nale ndonj minmba piroka minna.

⁴ Kusem mindek nu kusem wandeknje Zu mbal Grik mbal wamdus kilam tuku nane ndonj pasa tugu biteknja tumnijmba minanu.

⁵ Tanjamba minna le Silas nale Timoteus ndonj Masedoniange pronai le nu tawi wande tuku piro kusremba ait njakmba mbolnje Yesus nu sinja Kristus nga Zu mbal ngamuknje te-mayokmba saka minna.

⁶ Tanjamba saka minna le Zu mbal nane Paulus ndonj pasambi kualeyauka nu tumail pannaig le nu ndek nuje tawi tumba nane am mbolnje tuptup pairnja saningina: Tane ngisikap ta ye tuku mbar kuga. Tangine mbar. Ye kile kasomok mbal tugum kanjit ngina.

⁷ Tanjakina sulumba Paulus nu nane kusreka kumba kasomok tanjo ande Kuate dubina tuku nyunu Titius Yustus nu tuku wande mbolnje minna. Nu tuku wande Zu mbal tuku kusem wande gemmba minna.

⁸ Zu mbal tuku kusem wande kulat tanjo nyunu Krispas nuje ndare tuma ndonj nane Paulus tuku pasa ismba son nginaig. Korin mbal afu turmba son nginaig sulumba kule pisne tinaig.

⁹ Tanjamba minnaig sulumba furir ande Paulus nu kijatanu suk Sunjo kanjerna le nu sana: Ne kuru-kuruka minje tukul ndamba pasa kukliwa.

¹⁰ Ye ne ndonj minet. Nane afu ne njayo silinam kumunj kuga. Tumbranj sunjo te mbolnje nane gudommba ye tuku mbal mayok kambim tuku minig nga Paulus sana.

¹¹ Tanjakina le Paulus nu nane ndonj yar ndindo ande batenju Kuate tuku pasa tumnijmba minna.

¹² Kile Galio nu Akaia ma tugu kulat minna le Zu tanjo njakmba mangurka Paulus biye timba tumba nu tugum promba sanaig:

¹³ Tanjo te nu sine tuku tukul lukaka Ku-ate mbarinjam tuku manjau kitek tanjo pino tumnijngit nginaig.

¹⁴ Tanjakinaig le Paulus nu pasa lafuwam bafuna le Galio nu ndek Zu mbal saningina: Zu mbal tane isap. Tanjo te nu Rom mbal tuku tukul ande mbarmba ko wam njayote kande ye tane tuku pasa ismba te-tiwet kande.

¹⁵ Ima tane ngamuknje pasa sinja njak ko nyu njak minit ko ima tangine mburj kame tuku kuyar pasa dubite mbar kame ta tuku ye te-tiwe nda. Kumba tangine te-tiwap ngina.

¹⁶ Tanjaka nu nane pitaikina le nane mayok ka kinaig.

¹⁷ Nane ka kusem wande kulat tanjo Sostenes biye timba tumba ka pasa pilewanu wande tugum tanje paninjinaig ta Galio nu wam ta kanjermba nda kanjanganu sukmba minna.

Paulus nu luka Antiok kina

¹⁸ Paulus nu ait kuennu Korinje Yesus tuku mbal ndonj minna sulumba kile nu nane kusreka waj ponja Siria ma tugu mbol kambim kina. Prisila Akuila nale Paulus ndonj kinaig. Nane ka Senkrea tumbranj sunjo mbolnje Paulus nu nuje gabat kuerkina. Ta ndanjam? Nu buk pasa sanjrinu Kuate sana ta kumuna tukunu nu tanje gabat kuerkina.

¹⁹ Tanjamba nane waj ponja kumba ka Efesusnje iben kinaig. Iben ka Paulus nu Prisila Akuila kusreka nuje ndo kusem wande mbol kina ka tanje Zu afu ndonj pasa tugu biteknja tumnijmba minna le

²⁰ Zu mbal afu Paulus nu nane ndonj minam tuku ngailkinaig ta nu mbulna.

²¹ Nu nane kusrekam nga saningina: Kuate nu nzaliwa ndeta ye manj te prowamnjit ngina. Tanjakina sulumba nu waj ponja Efesus kusrena.

²² Nu kumba ka Sesareange iben kina. Iben ka nu ndek mbumba kumba Yerusalem pronai sulumba Yesus tuku mbal kaiyeninjmba nu manj ndek Antiok kina.

Paulus nu li kemu tugu pilna

²³ Antioknje ait kuennu minna sulumba nu manj tinja Galesia le Frigia ma mbol lika Yesus tuku mbal sanjri pileninjmba minna le

²⁴ Zu tanjo ande nyunu Apolos nu Efesus pronai. Nuje tumbranj tuguk Aleksandria. Nu Kuate tuku kuyar pasa tugusemba kila pilmba nu minje bulok pasa kuklina.

²⁵ Yohanus kule pisnenje Sunjo Yesus tuku sakina ta nane afunje tumnaig le nu ta kubewam tuku sanjri njak. Nu Yesus tuku

tugusemba sakina ta nu Yohanus kule pisne tuku pasa ta ndo idusmba sakina.

²⁶ Nu tanjo tuku kuru kuru ndaka Zu mbal tuku kusem wandeknje pasa kuklimba minna. Nu pasa kuklina le Prisila le Akuila nale isnaik sulumba nu tumba Yesus tuku tugu njakmba tugusemba samba tumnaik.

²⁷ Tanjanaik le Apolos nu Akaia ma mbol kambim sakina le Yesus dubinaig mbal nane nu turmba Akaia Kristen tuku kila waje ande kuyarmba nane nu tuwaig nga saninjinaig. Apolos nu Akaia prona sulumba tanje minmba Kuatenje make pilna le Yesus tuku son nginaig mbal nu nane sungomba turkina.

²⁸ Nu tanjo njakmba ngamuknje kuyar pasa burka Yesus nu Kristus ta tugusemba tumnjmba Zu mbal tuku pasa njakmba kile-ibenjkina.

19

Efesus mbal pasa mayenu isnaig

¹ Apolos nu Korinje minna le Paulus nu kumba ka tabe pon pilemba Efesus prona. Pro tanje Yesus dubinaig mbal afu kile-siglikina sulumba

² kusnaningina: Tane pasa mayenu isnaig ta tane Tukul Guwa tinaig e nga kusnaningina le nane ndek nu sanaig: Kuga. Sine Tukul Guwa nyu ise ndakeg nginaig.

³ Tanjakinaig le nu man lato kusnaningina: Tane Tukul Guwa gilai ngade ta ima tuku nyu mbolnje kule pisne tinaig ngina le nane nu sanaig: Sine Yohanus tuku nyu mbolnje kule pisne tiger njinaig.

⁴ Tanjaka sanaig le nu saninjina: Yohanus nu pasa kuklimba tanjo pino tenjmba saninjina. Tane ngamuŋgal biye mbilmba kule pisne tap. Ande ye ngumnemnje prowanjgat ta tane nu tuku son ngap ngina. Tanjo ta Yesus nga saninjina le

⁵ nane pasa ta ismba Sunjo Yesus tuku nyu mbolnje kule pisne tinaig.

⁶ Tanjanaig le Paulus nu wai nane mbolnje patikina le nane Tukul Guwa tumba pasa kuale gilai ta saka minnaig. Tukul Guwa nu nane pasa saninjina le ismba kile-mayokkinaig.

⁷ Nane tanjanaig mbal ta ulendika tanjo 12 tanjan.

⁸ Paulus nu Efesusnje tambun kenjmba minna sulumba nu tanjo tuku kuru kuru ndaka kusem wande sinamnje Kuate nu nurje gageu kulatkate wam ta Zu afu ndonj pasa tugu biteknja tumnjmba minna.

⁹ Afu nu tuku pasa ismba ngamuŋgal tukulmba tanjo pino am mbolnje Yesus tuku mbal kiko pilenijmba minnaig le Paulus ndek Yesus tuku mbal ndonj kusem wande kusrenaig. Nane tanjo ande nyunu

Tiranus tuku tanjo tumnjnganu wandeknje mara mara mangurka Paulus nu tanje afu ndonj pasa biteknja tumnjmba minanu.

¹⁰ Nu yar armba tanjamba minna le Asia ma mbolnje Zu le Grik njakmba Sunjo tuku pasa isnaig.

¹¹ Ait ta mbolnje Kuate nu Paulus sangri tuna le nu wam kitek sangri njak le likina le

¹² nane afu Paulus tuku piro tawi mundu saukanu tawi ta kilmba nangine guaze mbal mbolnje patike likinaig le nane magekinaig. Afu guwa njagonu nane mbolnje minnaig ta kua kine likinaig.

Skevas tuku kiŋo kame mbarnaig

¹³⁻¹⁵ Zu mbal tuku pris gabat ande nyunu Skevas nu kiŋo 7 njak minna. Kiŋo kame ta ma yimyam mbolnje lika kumba guwa njagonunje mbal wanenjanu wakeikanu. Nane Sunjo Yesus tuku nyu ismba nyu ta sangri njak nga guwa njagonu afu pitaikam tuku ake tummba ande sanaig: Yesus tuku nyu Paulusnje te-mayokte nyu tambine saneg. Ne tanjo te kusrewa nginaig. Tanjakinaig kande guwa njayonu ndek nane saninjina: Yesus le Paulus ye kila ta tane ima kate ngina.

¹⁶ Tanjaka tanjo guwa njayonu njak ta patenja nane ngamuk kumba nane kilmba pani farmba njakmba kile-ibenjkina. Kile-ibenjkina le nane wande ta kusremba nane ngarosu ndare njak njak wagek kua ka kinaig.

¹⁷ Efesusnje Grik mbal Zu mbal njakmba wam ta ismba kuru kuru sunjo tinaig sulumba nane gudommmba Yesus tuku nyu tedunga saka minnaig.

¹⁸ Yesus dubinaig mbal nane mata pro mangur mbolnje nangine kuanye tugu mindek kile-mayokkinaig.

¹⁹ Nane afu nangine kagmai manau waje mbolnje kuyarke likanu ta waje kame ta njakmba kilmba mangurka nane njakmba am mbolnje pasokinaig le uge sulunaig. Waje kame ta njakmba ulendika piyanu ta son 5,000 tanjan.

²⁰ Nane nangine mbar ta kusrekenaig le Sunjo Yesus tuku pasa sungokina le nu dubinaig mbal tuge njayona.

²¹ Wam njakmba ta mayok kinaig le Paulus nu wamdus tumba nu Masedonia le Akaia ma tugu kuwa sulumba man luka Yerusalem kambim tuku sakina. Ngumneja nu Rom mata kanjeram tuku saka minna.

²² Nu turnaik tuku tanjo armba Timoteus le Erastus kukulnikina le nale Masedonia kinaik le nu ait afu Asia ma mbolnje minna.

Efesusnje gubra sunjo mayok kina

²³ Ait ta mbolnje Efesusnje nane gudommmba Yesus tuku mbal tuku gubra tumba pasa sunjo ande mayok kina. Gubra tugunu ta tenjmba.

²⁴ Tanjo ande nyunu Demetrius nu silwambi aganj kame wakeikanu. Tanjo ta nu Efesus mbal nanjine pino mbara Artemis mbarinjam tuku wande ta kanunu silwambi fonjonmba wakeikina le nane njakmba piyamba minnaig le Demetrius nuje piro tanjo turmba ndametin sunjo kilnaig.

²⁵ Tanjo ta manjur pilmba nuje piro mbal nuje piro tuma turmba saningina: Mata kame, singine mbara tuku wai kuyar fonjon patika ndametin sunjo kileg ta tane kila.

²⁶ Paulus njgade tanjo ta nu tenje Asia ma njakmba mbolnje pasa kuklimba tanjo nanjine waimbi mbara wakeikade ta mbara kuga nga gudommaba didikate le nane mbilka nanjine mbara kame kusrekade wam ta tane isig.

²⁷ Ta tuku nane njakmba sine tuku piro talawam bafude. Ta ndo kuga. Sine tuku pino mbara Artemis mbarinjam tuku wande kusrewaig le ake minamngat. Tanjawaig ta singine mbara sunjo kile Asia kilke tugu njakmba nyu te-dunja minig ta nane nu ngumnewaig le nu nyu kugatok minamngat ngina.

²⁸ Nane pasa ta ismba gubra kagli firka wikaraumba ngumbeyumba sakinaig: Artemis nu sine Efesus mbal tuku gabat sunjo nginaig.

²⁹ Nane wikaraumba minnaig le Efesus mbal zigna ta ismba njakmba pinder-pindermba Masedonia tanjo armba Paulus ndonj likinaik tuku Gaius le Aristarkus bige tidinja kilmba didika manjur ma sunjo mbol pronaij.

³⁰ Paulus mata tanjo manjur sunjo ta tugum kambim bafuna ta Yesus dubinaig mbal nu ngailkainaig.

³¹ Asia gabat sugo afu nane Paulus ndonj gulabnaig ta nane mata Paulus manjur ma mbol nda kuwa nga afu kukulninginaig le pro Paulus peunaig.

³² Manjurkainaig mbal nginnganka sine pro ndanam manjurkigig nga saka fare fare pasa gabat yimyam saka ngumbeyumba minnaig le

³³ Zu mbal nane nanjine tanjo ande nyunu Aleksander nu pasa te-tiwa nga mbiti-mbitinaig le kile nane afu nu pasa tuwa nga sanaig. Nu pasa te-tiwam idusmba nane maninkuwaig nga waimbi peuninmba saninjam bafuna ta

³⁴ nane nu Zu tanjo ta kila pilmba nane ngumbeyumba pasa ndui ta sakinaig: Artemis nu sine Efesus mbal tuku gabat sunjo nga saka minnaig le ka ki kanum armba kina.

³⁵ Tanjamba ngumbeyumba minnaig le Efesus tuku wane kuyar pirokate tanjo pro wai te-dunja maninkuwaig nga saka minna le ma ma nane minin-maninnaig. Tanjanaig

le nu nane saningina: Efesus mbal, tane isap. Sine Artemis mbarinjam tuku wande nu tuku ndame kanu samba mbolnje ndekina ta turmba kulat mageweg ta kilke mbol mbal njakmba nane kila.

³⁶ Ande nu pasa ta pitaiwam kumunj kuga. Ta tuku tanjine gubra te-ibenmba wam ande njayonu pitik kam idus ndawap.

³⁷ Tane tanjo armba kilmba kilmba prowaig te nale singine mbarinjam tuku wandeknje aganj ande kuayarmba ko singine mbara Artemis tuku ngumnem pasa sa ndakade.

³⁸ Sine pasa pilewanu wande njak. Pasa pilewanu tanjo mata minig. Demetrius nuje piro mbal ndonj afu tuku gubra njak ndeta nane kilmba pasa mbolnje patikuwaig.

³⁹ Tane pasa gabat afu minig ndeta ta mata manjurkam ait mbolnje kile-tidingap.

⁴⁰ Kile sine pasa zigna sunjo mayok kinit te gabat sugo ismba kusnasinguwaig ta ame pasa alonu saninjamngig. Manjur sunjo te pasa alo kugatok ngina.

⁴¹ Tanjaka pitaika kapeningina le nane sili-silinaig.

20

Paulus nu Masedonia le Grik ma tugu mbol kina

¹ Nane gubra ngumbeyu ta maninka sili-silinaig le Paulus nu Yesus dubinaig mbal kile-manjurka pasa afumbi sangri pileningina sulumba nane kusreka Masedonia ma tugu mbol kina.

² Nu ma ta mbol lika kumba Yesus dubinaig mbal sangri pileninmba ka ka Grik kilke mbol pronaij.

³ Pro tanje nu tambun kenjmba minna. Tambun kenjmba kuganaig le nu wan ponga manj luka Siria ma mbol kambim sakina ta Zu mbal afu nu balewam saka ndin tukulnaig le nu wamdus mbilmba Masedonia kumam kambim sakina.

⁴ Tanjo afu nu ndonj kinaig ta nyu nanjine tenenmba. Bereanu tanjo ande Pirus tuku kinjo nuje Sopater. Tesalonikanu tanjo armba Aristarkus le Sekundus. Derbenu tanjo ande nyunu Gaius. Ande Timoteus. Asianu tanjo armba Tikikus le Trofimus.

⁵ Tanjo 7 ta ye Lukas sile Paulus ndonj kusreka ambonja kumba ka Troasnje sine tairnja minnaig.

⁶ Sile Filipinje bret yis kugatok nyam tuku kusem kugana le sile wan ponga kumba ka mara 5 kuganaig le Troas progen. Pro tanje nane ambonjinaig mbal ta kile-siglika kusem ndindo tanje mingenj.

Paulus nu Yutikus te-tina le abonjina

⁷Tanje mingenj sulumba kusem mbolnje* sine pasa nyam tuku manjurkigenj le Paulus nu ye indole kanjit nga pasa kuenmba kuklimba minna le furir ngamuna.

⁸Sine manjurkigenj wande ta mbain kenmba njak. Mbain inum o mbolnje bulu gudommba taikanu minnaig le sine ta mbolnje mingenj.

⁹Tango mo ande nyunu Yutikus nu bubre malanja mbolnje minyok minna. Paulus nu pasa didika kuenmba minna le Yutikus nu kinye gilainga mbol tanje kakloska ndek kilke mbol ndekina. Ndekina le afu ibej ka nu te-dunjinai ta nu kumna le kanjernaig.

¹⁰Tanjaig le Paulus nu ibej ka nu mbolnje baufka bagailmba sakina: Tane wamdus fulfil ndakap. Nu abo njak minit njgina.

¹¹Tanjaka Paulus nu manj mbain mbol ambe kina ka nane ndonj pasa nyumba nu nane ndonj pasata minna le ka mafena. Mafena le nu nane kusreka kina.

¹²Nu kina le nane mata sili-silimba tanjo mo abongina ta ndonj kumba wamdus bulok kinaig.

Paulus nu Efesus gabat tanjo kame wam paguninjina

¹³Paulus nu ndinmba ka Asusnje wanj pongam sasinjina le sinej ndo wanj ponja Asus kagenj.

¹⁴Nu pro Asusnje wanj ponjina le sine kagenj ka Mitilenenge ibej kagenj.

¹⁵Manj tinja ka mafena le sine Kios limba ka manj mafena le Samos progenj. Tanje tinja kumba ka Efesus limba mafena le Miletusnje ibej kagenj.

¹⁶Paulus nu tenjenmba idusna. Ye Asia ma mbol nda ka sulumba pitik ndo Yerusalem kumba pagumba nye sunjo Pentikos kanjeramnjit nga idusmba nu Efesusnje ibej ndakina.

¹⁷Miletusnje ibej ka Paulus nu nane afu kukulnjina le nane Yesus tuku kuasmbi tuku gabat tanjo afu kilam Efesus kinaig ka

¹⁸nane kilmba pronaig le nu ndek Efesus gabat tanjo kame ta saninjina: Ye abo abo Asia ma mbol prowen sulumba ye tane ndonj mine sunjowen le tane ye tuku mine manjau kila pilnaij.

¹⁹Ye nyu kugatok tanjanj Kuate tuku piro biyen. Ye mara afu piro tuku piti kamusmba malmbiken. Zu mbal ye baleyam sakinaig ta ye piti ta mata kuramba piro kusre ndawen.

²⁰Ye manjur mbolnje tanjo tuku wande mbolnje lika pasa satinge liken. Pasa afu tane wamdus sanjri piletingam tuku ye ande kusre ndawen.

²¹Zu mbal Grik mbal turmba ngamunjal biye mbilmba nanjine manjau njagonu kusreka sinjine Sunjo Yesus Kristus tuku kume tuku sanjri tomba tinjuaig nga ye rironj pasa saningenj.

²²Kile ye Yerusalem kambim tuku Tukul Guwanje sanjri tinja ye sayumba minit. Ka Yerusalemnje ame manjau ye mbolnje prowamngat ta ye gilai.

²³Nane ye ndalekuwaig sulumba rar sunjo tam tuku ma njakmba mbolnje Tukul Guwanje sayate ta ndo ye kila.

²⁴Yije mine mayewam tuku ye idus ndawet. Sunjo Yesus nu piro sina te ke suluwam tuku ndo iduset. Kuate nu tanjo ake sinanj make patika muskil kile-tidingate pasa mayenu ta kukliwam tuku ye piroket.

²⁵Ye tane ngamuknje liken sulumba Kuate nuje gageu kulatkate wam tumtingen ta tane ye manj kanjerye nda ta ye kila.

²⁶Ta tuku ye tane satinjet. Tane afu njgisikumba ndeta ye tuku mbar kuga. Tanjine mbar.

²⁷Kuate tuku nzali tanjo dubikam tuku ta njakmba satingenj. Ye inum kusre ndawen.

²⁸Tanjine manjau kurauka Kuate dubi mayewap. Tane Sunjo Yesus tuku mbal kulatkam tuku Tukul Guwanje tane patikina. Ta tuku tane nuje sipsip kame nyamaganj magenu ningap le nyuwaig. Nane nuje mbal mayok kambim tuku Sunjo Yesus nu kumna.

²⁹Ye tane kusreki le age nguikok afu tane ngamuknje promba Sunjo Yesus tuku sipsip mape ndaka njaijo siglikamnjai ta ye kila.

³⁰Tane ngamuknje mbal afu mata tinja Sunjo Yesus tuku mbal nane dubikuwaig nga Kuate tuku pasa tumba biye mbilmba satinjamnjaij.

³¹Ta tuku tane kuraukap. Yar kenmba ye tane ndonj minmba furir ki mindek rironj pasa tinjmba tane tuku malmbi njakmba minnen. Ye tuku manjau ta gilai ndangap.

³²Ye tane Kuate tuku wai mbolnje patiket. Nunje tane make patika muskil kile-tidinge tinjina wam ta biye mayewap ta tanjine wamdus sanjri tinjua le ngumnenja Kuate tuku mbal njakmba ndonj tane mage minmba minamnjaij.

³³Ye tane ndonj minmba tane tuku aganj ndende ko ndametinj kilam idus ndawen.

³⁴Ye yije waambi piroka ndametinj kilmba ye ndonj minnaig mbal turmba aganj ndende kumumbi piyaningen ta tane kila.

³⁵Ye Yesus tuku pasa ande idusmba yije piro karenjmbi mbal afu sanjri kugatok turkam tuku manjau ta tumtingen. Nu tenjenmba sakina. Ande nu aganj ande tinit ta ne sunjomba gare ndanate. Ne aganj ande tumba ande ake tuwit ta nyaro ta luka nanje

* 20:7: Kristen tanjo pino nane Yesus tinjina ait ta nanjine kusem njade. Zu mbal nane Sarare ta nanjine kusem njade

mbol kuwa le ne gare sunjonamngat nga saningina.

³⁶ Paulus nu sake denpumba nu dagol tidronga nane ndonj Kuate yabanja.

³⁷ Yabanj suluna le nane njakmba nu bagailmba malmbinaig.

³⁸ Paulus nu tane manj ye kangerye nda ngina tukunu nane nu tuku ninan sunjonaig. Tanjamba nane numindemba tumba wanj tugum pronaig.

21

Paulus Yerusalem kambim tuku wanj ponjgina

¹ Sine nane kusreka wanj ponja pakarka kumba Kos nuy progej. Tanje tinga kumba ka mafena le Pos nuyngge ibej kagej. Tanje manj tinga kumba ka Patara progej.

² Pro tanje wanj ande Finisia kambim bafuna le ta ponja kagej.

³ Sine kumba ka Siprus nuy kangermba wai najam kumam limba ka Siria ma mbol kumba ka Tirusngge ibej kagej. Wanj ta Tirus tuku aganj ndende kilna tuku.

⁴ Ka tanje ibej ka Yesus dubinaig mbal kile-siglika nane ndonj kusem ndindo mingenj. Nane Tukul Guwanje wamdus ningina le Paulus Yerusalem nda kuwa nga peumba ngailkainaig ta

⁵ ait kumungina le sine Yerusalem kambim saka tingigenj le Yesus dubinaig mbal nanjine pino kinjo turmba sine mindeka tumbranj sunjo kusremba kilim ka piyal progej. Pro tanje sine njakmba dagol tidronga Kuate yabanjmba sine nane kapeningigenj sulumba

⁶ sine wanj ponjigenj le nane luka tumbranj kinaig.

Agabus dir pasa ande Paulus tuku sakina

⁷ Sine Tirus kusremba ka Tolemesngge ibej kagej sulumba Yesus dubinaig mbal kaiyeninjmba nane ndonj mara ndindo mingenj.

⁸ Mafena le sine manj kumba ka Sesareanje ibej kagej. Sesareanje Yesus tuku pasa kukliwanu tanjo Filipus te-silika nu ndonj mingenj. Nane buk aposel kame turningam tuku tanjo 7 madininginaig ta nu nane tuku ande.

⁹ Filipus nu kulim kame bailkamba tanjo kugatok. Nane Tukul Guwanje pasa saninganu le ismba kile-mayokka minanu.

¹⁰ Sine Filipus ndonj mara afu mingenj le tuan tanjo ande nyunu Agabus Yudeanje prona.

¹¹ Promba Paulus tuku let tumba nuje wai kupe ndaleka sakina: Tukul Guwa nu tenjemba sakate. Let te tuku miro tanjo Yerusalemngge Zu mbal afu nu tenjemba ndaleka kasomok mbal tuku wai mbolnje palmbimnggaig ngina.

¹² Tanjakina le sine nane njak mingenj ta pasa ta ismba Paulus nu Yerusalem nda kuwa nga sarsarmba peugenj kande

¹³ nu ndek sasingina: Tane ndanam saka ye tuku malmbika wamdus piti seryade. Ye Yerusalem ka le nane afu ye mulinjumba wandekngge pilwaig ndeta maye. Yesus tuku nga ye baleyuwaig le kumam tuku ye kuru kuru ndaket ngina.

¹⁴ Tanjakina le sine Paulus tuku wamdus te-ibenej fugumba sakigenj: Kuate tuku nzali mayok kuwa ngigenj.

Paulus nu Yerusalem prona

¹⁵ Mara afu kuganaig le sine Yerusalem kambim tuku kuaneka tinga kagej.

¹⁶ Sesareanu tira kame afu sine mindeka kumba ka Nason tuku wande mbolngge minam tuku progej. Tanjo ta nu Siprusnu. Nane abo abo pasa mayenu kuklinaig le nu mbilka Yesus tina.

¹⁷ Sine Yerusalem progej le Yesus tuku mbal nane gare-gareka sine kaiyesinginaig.

¹⁸ Mafena le sine Paulus ndonj Yakobus sota kagej. Nu tugum promba gabat kame njakmba Yakobus ndonj minnaig le kangerkigenj.

¹⁹ Paulus nu nane kaiyeninjina sulumba nuje piro mbolngge Kuate nu kasomok mbal ngamukngge wam ke likina ta kumumba kubeu ningina le

²⁰ nane nu tuku pasa ismba Kuate tuku nyu te-dunginaig sulumba sanaig: Tira, Zu mbal gudommba nane Yesus tuku pasa mayenu ismba son ngade. Nane Moses tuku tukul mata kulat mayede.

²¹ Nenje pasa ande saninganu nga afu sakade le iseg. Zu tanjo kasomok mbal ngamukngge mine likade ta nane Moses tuku tukul pasa kusreka nanjine kinjo kame tuku ngaro pike ndaka singine mbunj kame tuku manjau dubi ndakap nga ne saninganu ngade le iseg.

²² Ne tumbranj sunjo mbol prowat te nane njakmba pasa isamnggaig.

²³ Ta tuku sine wam ande sakube le ne kumuwa. Singine tanjo bailkamba nane piro ande kam tuku Kuate pasa sanjgrinu tunaig.

²⁴ Ne tanjo bailkamba ta ndonj ulendika atrau aganj kilam tuku ndametinj ninja. Ninga sulumba Moses tuku tukul ta dubimba kule pismba ngaro minyanja tane atraukap. Tanjawap sulumba nane gabat kugerkuwaig. Ne Moses tuku manjau tanjamba ka le nane kangermba sanunggaig: Sinja nu Moses tuku manjau dubimba kate. Sine pasa isgenj ta yabri pasa ngamnggaig.

²⁵ Kasomok mbal Yesus tuku son ngade ta nane tukul afu dubikam tuku sine wanje ande buk kuyargenj. Nane afu nanjine mbara kanunu atraukade ndem ta nda

nyap. Ndarenu nye ndakap. Aganmor njinfok pipkade le ndare nda prote ta nda nyap. Tane tanjo pino ndonj fare fare une ndakap. Sine tanjamba pasa kuyarmba ningigenj nga Paulus sanaig.

²⁶ Gabat mbal tanjamba Paulus wam pagunaig le nu kumba tanjo bailka ta ndonj ulendikina. Mafena le nu nane ndonj Moses tuku pasa dubimba kule pismba ngar minyanjinaig. Minyanjinaig sulumba kusem wande mbol kumba nane pris sanaig: Sine kule pismba minmba ka mara 7 mbolnje sine aganj kilmba probe le sine njakmba tuku Kuate atrauka njinaig.

²⁷ Nane tanjamba ka ait 7 patukina le Asia kilke mbolok Zu afu Paulus nu Zu mbal tuku kusem wande sinanjge minna le kanjernaig. Nane Paulus kanjermba biye timba tanjo pino Paulus tuku gubra tuwaig nga wika saninjinaig:

²⁸ Zu mbal, sine tursingap o. Tanjo te ma njakmba mbolnje nu sine Israel mbal singine kusem wande te singine tukul pasa ta njakmba nu nunje pasambi njajo siglikate. Kile nu Grik afu kilmba sinam te kumba wande kutur mbilmbilde njinaig.

²⁹ Pasa sakinaig ta tugunu tenjamba. Nane buk Paulus Efesus tanjo ande nyunu Trofimus ndonj Yerusalemnje kanjerkinaig. Kanjerka Paulus nu Trofimus tumba kusem wande sinam kambinu nga idusmba minnaig.

³⁰ Kile Yerusalem njakmba pinder-pindermba Paulus biye timba didika te-kilimnaig le nane afu kusem wande malanja sunaig.

³¹ Nane Paulus balewam saka minnaig le Rom kame mbal tuku gabat sunjo Yerusalem mbal njakmba kame bunaig ta ismba

³² nu pitik ndo kame gabat afu kame mbal ndonj kilmba pinderka nane tugum pronaj. Pronaj le nane Paulus paninjta minmba kame gabat sunjo nunje kame mbal ndonj kanjerka nane Paulus kusrenaig.

³³ Tanjanaig le kame gabat nu Paulus muli armbambi ndalekuwaig nga afu saninjina sulumba nu manjurkinaig mbal ta kusnaninjina: Tanjo te ima. Nu ame wam mbarna nga kusnaninjina le

³⁴ nane ngumbeyumba pasa gabat yimyam kile-mayokkinaig.

Kame gabat nu pasa gabat ise tidingam kumunj kuga tukunu kame mbal nane Paulus tumba nanjine wande sunjo mbol kuwaig nga saninjina le

³⁵ nane ndek nu tumba ka nanjine wande mbol kambim tuku mbili ponjam bafunaig le nane gudommba pro nu balewam sakinaig tukunu kame mbal Paulus waimbi tumba te-dunja tumba wande ponginaig.

³⁶ Tanjanaig le nane gudommba kame mbal dubika Paulus balewap nga wikarumba saka minnaig.

Paulus nu Zu mbal tugumnje pasa kuklina

³⁷ Nane mbili ponja wande sinam kambim bafunaig le Paulus nu Grik pasambi kame gabat kusnana: Ye pasa ande ne sanam kumunj e njina. Tanjakina le nu lafumba sana: i... Ne Grik pasa kila?

³⁸ Ailfu Isipnu tanjo ande gabat sugo kile-ibekam tuku tanjo njagonu kuasmbi 4,000 kame bagi njak ma baknu mbol kina ta ye ne tanjo ta nga idusit ta kuga njina le

³⁹ nu lafumba sana: Ta yenje kuga. Ye Zunu. Yije ma tugu Silisia. Yije tumbran sunjo Tarsus. Ye tanjo pino manjurkaig si pasa afu saninjam kumunj e njina le

⁴⁰ nu wokina le Paulus nu wande ta tuku mbili mbolnje tingina sulumba nu wai tedunga nane peunijmba minna le minimaninnaig le nu ndek Hibu pasambi nane saninjina:

22

¹ Ye tuku mam kame yije tira kame tane ye tuku pasa isap. Ye wam ande mbar ndawen njina.

² Paulus nu Hibu pasambi saninjina le nane ismba njakmba minje tukulmba amtinga minnaig.

³ Kile nu manj sakina: Ye Zu tanjo. Yije ma tugu Silisia. Yije tumbran Tarsus. Ye kinjo fudinjo Tarsus kusremba Yerusalemnje minen. Minmba ka sungoka Gamaliel tugum prowen le nunje singine mbunj kame tuku tukul njakmba ye tumyina le kila pile mayewen. Tane tukul dubika wamdus sanjrinu Kuate tuwig tanjamba ye mata tanjawen.

⁴ Ye Yesus dubinaig mbal kilmba bale farmba tanjo pino bige tidinga kilmba ndaleka muli wandeknje patike liken.

⁵ Pris mbal tuku gabat kame Israel pasa pilewanu sugo njakmba ye manjau ken ta nane kila. Nane ye piro ta kam tuku Damaskusnje tira kame kilam tuku waje kuyarmba sinaig. Sinaig le Yesus dubinaig mbal bige tidinga ndaleka kilmba pro tenje piti ningam tuku ye Damaskus kambim saka ndek kan.

⁶ Ye ka Damaskus patuwen le ki mbilam bafuna le samba mbolnje bulu sunjo ande mayok ka ye kilnjayina le

⁷ ye kuru-kuruka kilke mbolnje ndeken. Tanjawen le mingje pasa ande ye sayina: Saulus, Saulus, ndanjam tuku ne ye tumba njayo siliyate njina le

⁸ ye pasa ta ismba kusnawen: Sunjo, ne imanje ngen le nu manj ye sayina: Ye

Nasaretnu tanjo Yesus ne ye njayo siliyate ta ngina.

⁹ Tanjo kame ye ndonj minnaig ta nane bulu ndo kanjernaig. Pasa Yesus ye sayina ta nane ise ndakinaig.

¹⁰ Kile ye nu sawen: Sunjo, ye ndanj ngen le nu lafumba sayina: Ne tinga Damaskus tumbranj sunjo mbol si kumba sinje mina le tanjo ande ne tugum promba ne pirokam tuku Kuate buk ne pilna ta sanamngat ngina.

¹¹ Bulu sunjo ta ye tuku am tina tukunu mambil fuguwen le tanjo ye ndonj kagenj ta ye waiwaiyumba ka Damaskus tumbranj sunjo mbol promba tanje minen.

¹² Tanjo ande nyunu Ananias nu tanje minna. Nu Kuate kumnemnje minmba tukul njakmba dubikina. Zu mbal Damaskusnje njakmba nu tuku saka minnaig.

¹³ Nu ye tugum promba sayina: Tira, ne manj am purfewa ngina kande am purfena le mambilmba nu kanjeren.

¹⁴ Kile nu ye sayina: Singine mbunj kame tuku Mbaranje ne nu tuku wamdus kila palmbim tuku nu tuku piro tanjo purfenju kanjermba nu tuku minje isam tuku nu ne madinina.

¹⁵ Ne wam kanjerka pasa isna ta ne ma njakmba mbolnje lika saka le nane iswaig.

¹⁶ Ne dal ndaka Yesus tuku piro tuku sanjri tomba tinga kule pisne ta le Kuate nu ne tuku une saukamngat nga sayina.

¹⁷ Ngumnenja ye luka Yerusalem prowen sulumba ye kusem wande sunjo mbolnje yabanjmba kinjatanu sukmba

¹⁸ Sunjo Yesus kanjeren le nu ye sayina: Ne pitik tinga Yerusalem kusremba kua kaye. Ne tenje ye tuku pasa kukliwa ta nane ise nda ngina le

¹⁹ ye ndek nu sawen: Sunjo ye mbulit. Ye buk kusem wande njakmba mbolnje ne son nginaig mbal kilmba ngusnijmba mulinj kilmba wandeknje patike liken wam ta Yerusalem mbal njakmba kila.

²⁰ Ne tuku pasa kukliwanu tanjo Stefanus nane nu balemba ndare kutuwe tunaig le ye nane tuku tawi kulatka nane kanjerka wam ta mayede ngen wam ta mata nane kila ngen kande

²¹ nu ye sayina: Kuga. Ne tinga le kukulni le ma masken kasomok mbal tugum kangat nga sayina ngina.

²² Nane Paulus tuku pasa ismba maninkinaig ma ma kasomok mbal tugum kambim tuku ngina le nane wikaraumba sakinaig: Tanjo te njayonu. Balewap le kumwa nga wikaraumba sakinaig.

²³ Nane wikaraumba nanjine tawi kilmba kuilkuilnga tuptup roka barejmba minnaig le kame gabat sunjo nu ndek kame mbal afu saninjina:

²⁴ Nane ndanam tanjo te tuku gubra sunjo tade. Nu tumba singine wande sunjo te sinamnje mulimbi ngusap le nu pasa tugu njakmba sakuwa le isbe ngina.

²⁵ Nane ndek nu tumba ngusam tuku kupe wai didike likinaig le Paulus nu kame mbal tuku gabat ande nu patuknje tinj minna ta sana: Ye Rom tanjo. Tane ye tuku pasa te-ti ndamba ngusyam kumunj kuga ngina le

²⁶ kame mbal tuku gabat nu pasa ta ismba nu kame gabat sunjo tugum kumba sana: i ... Ne tanjo si nane ndanjwaig nga saninjat. Nu Romnu ngina le

²⁷ kame gabat sunjo pro Paulus kusnana: Ne Rom tanjo e ngina le nu au ngina.

²⁸ Tanjolina le gabat sunjo nu Paulus sana: Nane ye Romnu tanjo nguwaig nga ndametinj sungomba Rom mbal ninjen ngina le nu sana: Yinje piro tamba Rom nyu te ndaken. Ye ina sinam mayok kan ta ye Romnu ngina.

²⁹ Nane Paulus ngusam bafunaig mbal pasa ta ismba njakmba pastinga nu kusrenaig. Kame gabat sunjo Paulus tuku tugu ise timba ye nu ngusam tuku ndalekit nga nu mata wamdus fulilkina.

Paulus nu gabat sugo tugumnje pasa kuklina

³⁰ Mafena le kame gabat sunjo ndanam Zu mbal Paulus tumba pasa mbolnje tetinaig nga nu tugunu isam tuku idusna. Tanjamba nu kame mbal afu Paulus ndalekinaig tuku muli kukliwaig nga saninjmba nu pris gabat mbal Zu mbal pasa pilewanu sugo njakmba kile-manjurka Paulus tumba nane ngamuknje te-tina le

23

¹ nu Zu mbal tuku gabat sugo fumble tidinga ndek saninjina: Tira kame, ye kinjo fudinjo minmba Kuate am mbolnje mbar ande ke ndaken kile minet ngina.

² Nu tanjamba sakina le pris gabat sunjo Ananias nane afu Paulus tugumnje tinj minnaig ta nu tuku minge katwaig nga saninjina.

³ Tanjolina le Paulus ndek nu sana: Ne yabri tanjo. Ne singine tukul dubimba ye pileyam iduste ta ndanam ne tukul lukamba ye katyam tuku sakate. Kuate ne mata katnamngat ngina.

⁴ Tanjaka sana le nane afu Paulus tugumnje tinj minnaig ta nu sanaig: Ne Kuate tuku pris sunjo tumail pante nginaig le

⁵ nu sakina: Tira kame, tanjo te nu pris sunjo ta ye gilai tukunu tanjamba sawit. Kuyar pasa tenjenmba sakate. Tanjine gabat sunjo ande pasa njayonu sa ndawap ngate nga saninjina.

⁶ Gabat sugo sugo minnaig ta nane afu Farisi afu Sadusi ta Paulus nu idusna sulumba nu wika sakina: Tira kame, ye Farisi tanjo. Ye Farisi mbal tuku fat. Kumanu mbal manj tinjam tuku ye iduset. Ta tuku tane ye tumba pasa mbolnje palgig ngina.

⁷ Nu tanjamba sakina le kile Farisi mbal Sadusi mbal ndonj munju tulinginaig le manjurkinaig mbal nane pur arnaik.

⁸ Ta ndanam? Sadusi mbal nane tejenmba idusde. Tanjo kummba manj abonge nda. Enejel kame guwa mata nda minig nga idusde. Farisi mbal nane aganj kame ta njakmba son njgade. Ta tuku nane munju purkinaig.

⁹ Tanjamba nane sungomba wikaraumba munju tulinga Farisi mbal afu nane Kuate tuku pasa biteknganu nane tinja sakinaig; Tanjo te sine nu mbolnje mbar ande nda kanjgereg. Guwa andenje ko enjel andenje nu pasa tuna inde nginaig.

¹⁰ Nane munju tulinga minnaig ma ma gubra suk suk nda ninjina le kame gabat sunjo nu kuru-kuruka nane Paulus pirabka balebekaig nga kame mbal sanjngina le nane nu didika tumba nanjine wande sunjo mbol kinaig.

¹¹ Ait ta furir Sunjo nu Paulus tugum promba sana: Ne kuru kuru ndaka sanjri tinja. Ne Yerusalem tumbraj sunjo te mbolnje ye tuku nyu te-mayokmba sanjngat tanjamba ndo ne Romnje mata ye tuku nyu te-mayokamnjat ngina.

Zu afu Paulus balewam tuku pasa kat-naig

¹²⁻¹³ Mafena le Zu tanjo kuasmbi 40 limba manjurka Paulus balewam tuku wamdus sunjo pilnaig sulumba nane Kuate am mbolnje pasa sanjrinu sakinaig; Sine Paulus balemba ndo manj nyamaganj kule nyamngig nginaig.

¹⁴ Tanjamba nane pris gabat mbal Zu mage mage tugum kumba sanjnginaig; Sine pasa sanjrinu Kuate am mbolnje sakigig. Sine Paulus balemba ndo manj nyamaganj tumba nyamngig ngigig.

¹⁵ Ta tuku tane pris mbal Israel pasa pilewanu sugo ndonj kame gabat tuku pasa palpe. Paulus nu te promba pasa afu tane ndonj manj kile-tidingam tuku nu sawap. Nane afu nu mindemba ilwaig le ndinnje nu balewamngig nginaig.

¹⁶ Paulus kulim nuje tuku kinjo nu nga nuje balewam sakinaig ta isna sulumba nu kame mbal tuku wande sunjo sinam kumba nga nuje kila sana le

¹⁷ nu ndek kame gabat ande wika sana: Tango mo te tumba tanjine gabat sunjo tugum kaye. Nu pasa ande njak ngina.

¹⁸ Nu tanjo mo ta tumba gabat tugum kumba sana: Mulinj tanu tanjo Paulusnje

tanjo mo te ne ndonj pasa ande sakam tuku sayat le tumba ne tugum prowet ngina le

¹⁹ kame gabat nu waimbi biymba te-yamokmba kile saya le isi ngina.

²⁰ Tanjakina le nu ndek kame gabat sunjo sana: Nane Zu mbal manjurka pasa ndindo katmba sakaig le isit. Indole ne Paulus kukula le pasa pilewanu mbal tugum kumba pasa afu manj kile-tidingam tuku ne yabrinamnjagig.

²¹ Ne nane tuku pasa ismba kumu ndawa. Nanjine tanjo 40 limba nane ndinje kuirka Paulus balewam tuku tair minamnjagig. Nane Kuate am mbolnje pasa sanjrinu sakinaig; Sine Paulus balemba ndo manj nyamaganj kule nyamngig nginaig. Kile nane kuaneka Paulus balewam saka ne tuku pasa ndo tairnga minig ngina.

²² Tanjaka sana le kame gabat sunjo ndek nu sana: Pasa sayate te ye nu sawit nga ande sa ndawa ngina. Tanjamba wam pagumba kaye ngina le nu kina.

²³ Kile kame gabat sunjo nu kame gabat armba wika sanikina: Tale kame mbal 200 hos ponu tuku 70 turmba kilmba Sesarea kambim tuku kuanekap. Tanjo 200 tui njak mata tane mindeka kambim tuku sanjngap. Tanjamba furir ait 9 mbolnje njakmba kile-manjurkap sulumba

²⁴ Paulus tumba hos mbolnje pilmba nu te-ngamumba kulat mayemba gabat sunjo Feliks tugum kape ngina.

²⁵ Kame gabat sunjo nu tanjamba nale wam paguka warje ande Feliks tambim tuku tejenmba kuyarna.

²⁶ Gabat sunjo Feliks kaiye.

²⁷ Zu mbal nane tanjo te biye timba balewam bafunaig le nu Romnu tanjo nginaig le ye pasa ta isen sulumba kame mbal afu kilmba kumba ka Zu mbal njgamuknje te-luka ten.

²⁸ Nane ame wam tuku tanjo te tumba pasa mbolnje palmbim bafunaig le ye tugunu isam tuku nu tumba ka nanjine pilewanu mbal tugumnje te-tiwen.

²⁹ Ye nane tuku pasa gabat isen ta nu balewam tuku ko mulinjantam tuku kanjer ndawen. Nu Zu mbal tuku tukul afu lukakina ta tuku ndo nu tumba pasa mbolnje pilnaig.

³⁰ Ailfu Zu mbal nu balewam tuku pasa katnaig ta andenje kite ye sayat le ye pitik ndo kame mbal kukulnjngit le nu tumba ne tugum prode. Zu mbal afu Paulus tuku gubra njak ta nane ndek kumba ne ndonj te-tiwam tuku sanjngan.

Not ndo.

Ye Klaudius Lisias.

³¹ Kame mbal nu tuku wam pagu pasa kumumba furir Paulus tumba kumba ka Antipatris tumbraj sunjo mbol pronaig.

³² Mafena le kame mbal luka nanjine wande sunjo mbol Yerusalem kinaig le hos njak mbal ndo Paulus mindemba tumba Sesarea kinaig.

³³ Kumba ka Sesarea promba Paulus tumba gabat sunjo Feliks wai mbolnje pilmba waje turmba tunaig.

³⁴ Nu waje ta yaika burkina sulumba nu ndek Paulus kusnana: Ne anikok njina le ye Silisianu njina.

³⁵ Tanjakina le nu sana: Nane ne pasa mbolnje pilnaig mbal te prowaig le ye ne tuku pasa te-tiwi njina. Tanjamba nu kame mbal saningina le Paulus tumba Herodus nu wande sunjo pilna ta sinamnje pilmba kulatkinaig.

24

Paulus nu Feliks tugumnje pasa kuklina

¹ Paulus nu mara 5 Sesareange minna le pris sunjo Ananias Zu mbal tuku tanjo mage mage turmba Yerusalemnje ndek Sesarea pronaig. Tango ande pasa te-tiwam tuku kila sunjo njak nyunu Tertulus nu ndonj pronaig. Pro gabat sunjo tugumnje nane Paulus tumba pasa mbolnje pilnaig.

² Gabat sunjo ta Paulus wikina le Tertulus nu Paulus mbarna nga tenjemba sakina: Feliks singine gabat sunjo, ne kilke te kulat mayete le sine kame kugatok mineg. Ne manau njagonu afu kanjerka kile-tidinga manau kitek magenu tumsingit.

³ Ta tuku sine Zu mbal ma njakmba mbolnje ne tuku sakeg.

⁴ Ye ne tuku ait puram idus ndawet. Ye pasa fagnu ndo ne isam tuku sanamngit.

⁵ Tanjo te nu maim maim tugu. Nu ma njakmba mbolnje Zu mbal tetkate le nane njamuknje kame pulukate. Zu afu singine manau kusrekade le sine nane Nasaretnu njeg ta nu nane tuku gabat minit.

⁶ Ta ndo kuga. Nu sine tuku kusem wande sunjo kutur pile tambin bafuna le sine nu biye tigenj. Nu biye timba singine tukul manau mbolnje nu tuku pasa pilengam sakiger ta

⁷ kame gabat Lisias nu pro nuje kame mbal saningina le nane sine tuku wai mbolnje nu tumba kinaig.

⁸ Sine nu tuku pasa njak mbal sine ne tugum promba pasa te-tiwam sasingina. Nuje mbar njakmba sakeg te ne nu kusnawa ta sanuwa le isamngat nga Feliks sana le

⁹ Zu mbal afu Tertulus turmba pasa tugu ndindo Paulus tuku sakinaig.

¹⁰ Tanjakinaig le gabat sunjo Feliks gabatmbi saka njina le Paulus ndek nu sana: Gabat sunjo, ne yar gudommaba sine Israel mbal tuku pasa pilengate. Ta tuku ye yije pasa ne isam tuku piti kugatok sanamngit.

¹¹ Ye Kuate tuku nyu te-dunja nu mbarinjam tuku Yerusalem prowen ta mara 12 kuganaig. Ne nane afu kusnaninga ta pasa ndui ta isamngat.

¹² Yerusalem kusem wande sunjo mbolnje ye ande ndonj pasambi munjo tulingen le kanjer ndanaig. Kusem wande fonfon ko tumbran sunjo sinamnje tanjo pino sisenninganu wam ta mata ke ndaken.

¹³ Ye mbaranu pasa ta nane tugunu temayoke fugude.

¹⁴ Nane pasa ande ne sanaig ta son. Yesus tuku manau yabrikanu ngade ta ye nu dubimba manau tamba sine tuku mbunj kame tuku Kuate mbarinjet. Ye tukul pasa tuan tanjo tuku kuyar turmba son njeg.

¹⁵ Zu mbal nane tanjo magenu njagonu kumwaig le Kuatenje kile-tidingamngat nga idusde ta ye mata tanjamba iduset.

¹⁶ Ta tuku ye mara mara Kuate am mbolnje tanjo pino am mbolnje manau tinjeknu kam tuku ndo idusmba matuk tukulket.

¹⁷ Ait kuennu ye Yerusalem kanjer ndamba ailfu ndo yije mbal turkam tuku ye ndametinj kilmba Kuate atraukam tuku prowen.

¹⁸ Ye Kuate atraukam tuku njarosu minyanga ka kusem wandeknje minen le nane ye kanjerinaig. Ye tanjo gudommaba ndonj zigna minen le kanjer ndayinaig. Asianu Zu afu pro tanje ye te-silikinaig ta

¹⁹ nane kile aninge minig? Nane ye tuku pasa njak ndeta pro ne tugumnje sakuwaig.

²⁰ Ye Zu mbal tuku pasa pilewanu sugo tugumnje pasa kukliwen ta tango kame tenje minig ta nane isnaig. Nane ye tuku pasa ande isnaig ndeta kile sanuwaig.

²¹ Ait ta ye nane njamuknje wika saken: Kumanu mbal manj abonja tinunggaig njen. Ta tuku nane ye pasa mbolnje pilnaig inde nga Feliks sana.

²² Feliks nu Yesus dubinaig mbal tuku manau buk kila pilna tukunu nu nane tuku pasa te-ibenjmba saningina: Tanjaig. Kame gabat sunjo Lisias te prowa le ye tane tuku pasa te-tiwamngit njina.

²³ Tanjakina sulumba nu kame mbal tuku gabat sana: Tane Paulus tumba kumba kulatkap. Nu sunjomba tukul ndamba nuje gulab afu nu turam tuku peu ndaningap njina.

²⁴ Ait afu kuganaig le Feliks nu piyo nuje Drusila ndonj luka pronaig. Piyo nuje nu Zunu. Feliks nu Paulus wikina le nu nale tugum promba Kristus Yesus tuku sanjri tomba tinjam tuku wam sanikina.

²⁵ Manau tinjeknu nzali njagonu towam tuku Kuate nu sine njakmba pilesingam tuku manau ta njakmba sakina le Feliks nu kuru-kuruka Paulus sana: Ye ait ande mayenu

kanjermba ndeta ne manj wikamnjit. Kile ne kaye ngina.

²⁶ Feliks nu wamdus ande tina ta tejenmba. Paulus tuku ndametij ande ake didika tumba nu muli wandeknje paskam idusmba nu mara gudommba Paulus wika nu ndonj pasa-pasakanu.

²⁷ Yar armba kugana le Porsius Festus nu Feliks tuku ma tina. Feliks nu nuje piro kusremba Zu mbal nu nzaliwaig nga Paulus muli wandeknje kusrena le minna.

25

Paulus nu Festus tugumnje pasa kuklina

¹ Festus nu piro tugu pilna le ait kejmba kinaig le nu Sesarea kusremba mbumba Yerusalem kina.

² Nu kumba ka Yerusalem prona le pris gabat mbal Zu tanjo nyu njak nane pro Paulus nu mbarna nga Festus sanaig.

³ Paulus nu pro Yerusalemnje pasa te-tiwa nga nane nu sarsarmba minnaig. Nane Paulus tumba kuwaig le ndinje balewam idusmba tanjamba nu kusnamba minnaig le

⁴ Festus nu nane saninjina: Kuga, Paulus nu Sesareanje muli wandeknje minit. Ait afu kugawaig le ye mata ndek kanjit.

⁵ Tane tangine tanjo nyu njak njak ye ndonj kumba ka nzinje tane Paulus tuku pasa njak ndeta nu tumba pasa mbolnje palpe ngina.

⁶ Festus nu Yerusalemnje mara 8 ko 10 kuganaig le manj luka Sesarea ndek kina. Zu mbal afu mata nu dubimba ndek kinaig. Mafena le Festus nu pro pilewam tuku mbili mbolnje minyoka afu saninjina le Paulus tumba pronaig.

⁷ Tumba pronaig le Zu mbal Yerusalemnje ndek kinaig ta nane Paulus te-ngamumba mbar manjau sugo afu kanu nga sakinaig ta tugu biteknje fugunaig.

⁸ Kile Paulus nu nane tuku pasa lafumba sakina: Ye Zu mbal tuku tukul ko kusem wande sunjo ko Sesar tuku nyu mbolnje mbar ande ke ndaken ngina.

⁹ Tanjakina le Festus nu Zu mbal nu nzaliwaig nga nu Paulus sana: Ne mbumba Yerusalem kaye le ye ka ambenge ne tuku pasa te-tiwi e nga kusnana kande

¹⁰ Paulus nu sakina: Ye mbumba Yerusalem kine nda. Rom gabat sugo pasa pilewanu wande noten. Tenje ye tuku pasa te-tiwap. Ye Zu mbal tugumnje mbar ande ke ndaken ta ne mata kila.

¹¹ Ye tanjo njayonu mbar ande kumba ta ye kumam kumu. Zu mbal nane yabri pasa ndo sakade. Ande nu ye tumba nane tuku wai mbolnje palmbim kumu kuga. Ye Sesar tugum kumba pasa te-tiwam tuku iduset ngina.

¹² Tanjakina le Festus nu ka nuje gabat kame ndonj pasata nu Sesar tugum kuwa e

ko nda kuwa nga saka nane tuku wamdus ismba pro Paulus sana: Ne Sesarnje ne tuku pasa iswa nga sakat not ndo. Ye ne kukulni le Sesar tugum kanjat ngina.

Mandor Agripa nu Festus tugum prona

¹³ Mara afu kuganaig le mandor Agripa piyo nuje Bernise ndonj gabat sunjo kitek Festus kaiyewam tuku pronaig.

¹⁴ Nale nu ndonj tanje minnaig ma ma Festus nu Paulus tuku Agripa sana: Ailfu gabat sunjo Feliks nu kambim nga tanjo ande muli wandeknje kusremba kina.

¹⁵ Ye mbumba Yerusalem kan le pris gabat kame Zu mage mage tanjo ta mbarna nga sayumba lafu njayonu tawe nginaig le

¹⁶ ye nane saningen: Sine Rom mbal tuku manjau tanjo ande mbarte le ande nu pasa mbolnje pilit ta nale kumu kumu tinja pasatade. Nu tuku pasa ismba ndo lafunu tuweg njen.

¹⁷ Nane ye ndonj te pronaig ta ye dal ndaken. Mafena le ye pasa pilewam tuku mbili mbolnje minyoka saningen le Paulus tumba pro sine ngamuknje te-tinaig.

¹⁸ Tanjanaig le nu pasa mbolnje pilnaig mbal nane tinja Paulus nu mbar sunjowanu sakinaig le mbar ande njayonu kanu nga idusen ta ye kanjer ndawen.

¹⁹ Nane Paulus ndonj nangine manjau tuku wamdus purkinaig. Tanjo ande nyunu Yesus kumba manj tinjanu sakina le nane nu nda tingina nga nu tuku gubra tinaig.

²⁰ Ye nane tuku pasa te-tiwam tuku ndin inum kanjer ndamba nu ka Yerusalemnje pasa te-tiwa nga sawen ta nu mbulna.

²¹ Nu muli wandeknje minmba Rom gabat Sesarnje nu tuku pasa isam tuku sakina. Ta tuku nu muli wandek sinamnje minwa le ndin ande kanjermba nu kukuli le Sesar tugum kuwa nga minde minet nga Agripa sana.

²² Kile Agripa ndek Festus sana: Ye mata tanjo ta tuku pasa isam nzaliyate ngina le Festus nu sakina: Ata. Indole ne isamngat ngina.

²³ Mafena le Agripa nale Bernise ndonj nakile tawi magenu silika mindepiye mayemba manjur ma mbol pronaig. Kame mbal tuku gabat sugo sugo Sesarea nyu njak mbal mata pronaig. Nane njakmba manjurkinaig le Festus nu afu kukulningina le Paulus tumba pronaig.

²⁴ Pronaig le Festus nu sakina: Mandor Agripa, tane njakmba tenje minig mbal tane isap. Tanjo te kanjerap. Zu mbal Yerusalemnje afu tenje nane njakmba mara mara minje fetka tanjo te njayonu balewa nga sayumba minig ta

²⁵ ye nu balewam tuku mbar ande kanjer ndawen. Nu gabat sunjo Sesar tugumnje

pasa te-tiwam sayina tukunu ye nu kukuli le Sesar tugum kuwa nga idusmba minet ta

²⁶ Ye tanjo te ame wam mbarna ta sinjine gabat sunjo saki le iswa. Ta tuku mandor Agripa tane njakmba nu tuku pasa isap nga nu wikil le te prawat. Sine njakmba nu tuku pasa ismba nu ame manau mbarna ta kila pilmba ye Sesar tuku waje ande kuyaramngit.

²⁷ Ake kukuli ta mayenu kuga. Nu mbarna ta turmba kuyaram tuku nga Agripa sana.

26

Paulus nu Agripa tugumnge pasa kuklina

¹ Kile Agripa nu Paulus sana: Ne nane wam kube saka le sine isbe ngina. Tanjakina le Paulus nu pasa tugu palmbim nga wai kuitka sakina:

²⁻³ Mandor Agripa, Zu mbal tuku mine manau ta ne kila. Ta tuku Zu mbal nane ye mbaranu nga sakade ta ye ne tugumnge sakam tuku gareyate. Ye tuku pasa te mbule ndaka isa.

⁴ Ye Yerusalemnge yije mbal ndonj kinjo ndo minmba ka sunjoken. Zu mbal njakmba ye tuku mine kila.

⁵ Ne nane kusnani nga le ye Farisi tuku manau dubiken ta sanamngai. O buk nane wam ta kila minnaig. Sine Farisi mbal sine Zu mbal njakmba lininjmba tukul pasa dubikam tuku matuk tukulkeg.

⁶ Kuate nu kumanu mbal tingamngai nga sinjine mbunj kame saninjina wam ta ye sunjomba iduset. Ta tuku ye pasa mbolnje minet.

⁷ Sine Zu mbal tugu 12 njakmba ki furir pasa ta idusmba Kuate mbarinjmba alonu tairnja mineg. Ye alonu ta kanjeren nga saket. Ta tuku Zu mbal ye tumba pasa mbolnje pilnaig.

⁸ Ndanjam tane Kuate nu kumanu mbal kuagnekam kumunj kuga nga idusde?

⁹ Ye mata Nasaretnu tanjo Yesus tuku piro Yerusalemnge njayo silimba ye wam mayewet nga idusen.

¹⁰ Pris gabat mbal nyu sinaig le ye nu tuku mbal mulinj kilmba wandeknje patiken. Afunje nane pasa mbolnje kile-tidinja balenjingam sakinaig ta ye mata woken.

¹¹ Kusem wande mbolnje nane Yesus tuku nyu njayo siliwaig nga piro karenj ningen. Nane afu kua kinaig le ye gubra kagli firka nane dubika kasomok mbal tuku tumbranj sugo yimyam mbolnje sota liken.

¹² Mara ande pris gabat mbal ye Yesus dubinaig mbal bige tidinjgam tuku nyu sinaig le ye Damaskus kambim tuku kan.

¹³ Ye ndin dubimba kumba ka ki mbilam bafuna le samba mbolnje bulu sunjokanu ki tuku bulu limba mayok kina sulumba mbal ye ndonj kagenj ta njakmba kilnjasingina.

¹⁴ Kilnjasingina le sine kilke mbolnje ndek tiri-turugen le minje pasa ande Hibru pasambi sayina: Saulus, Saulus, ndanjam tuku ne ye njayo siliyate. Ne baflo tananj nane nzali dubite le nane kulat tanjonje katnate le rar kamuste ngina le

¹⁵ Ye nu kusnawen: Sunjo, ne imanje ngen le nu man sayina: Ye Yesus ne njayo siliyate ta.

¹⁶ Kile ne tinga. Ne ye tuku piro biymba wam kanjerkat te afu manj tumni le wam njakmba ta nane afu saninjgam tuku ye ne tugum mayok kat.

¹⁷ Ye ne kukulni le Zu mbal kasomok mbal tugum kanjat. Nane ne njayo silinam iduswaig le ye ne turni le ne njayo siline nda.

¹⁸ Ne nane wamdus purfeu serninga le ma make tuku manau kusremba bulu mbolnje prowam tuku ne kukulnet. Nane Satan tuku sanjri njakmba kusreka Kuate tugum kuwaig le nu nane tuku une sauke ningwa le nane Kuatenje madinjingina mbal ndonj ulendikamngai. Ta tuku ne kukulnet nga sayina.

¹⁹ Mandor Agripa, ye samba mbolnje pasa sayina ta ye dubi mayewen.

²⁰ Ye ambonga Damaskus mbal tugumnge pasa kuklimba nane ngamungal biye mbilmba nangine manau njagonu kusreka Kuate dubimba manau kitek ta tuku alonu kile-mayokkuwaig ngen. Ngumnenja ye Yerusalemnge Yudea ma tugu njakmba mbolnje kasomok mbal turmba ngamuknje pasa ndui ta kuklimba saningen.

²¹ Wam ta tuku Zu mbal nane ye kusem wandeknje minen le ye biye tiyumba baleyam sakinaig.

²² Baleyam sakinaig ta mara mara Kuate ye turyumba ka kile turyate le tane nyu njak mbal nyu kugatok ngamuknje pasa kukliwet. Moses tuan tanjo njakmba wam prowam tuku buk sake likinaig ta ndo kuklimba saket. Ye pasa kise sa ndaket.

²³ Pasa ta tenjemba. Kristus nu rar sunjo tuwa sulumba kumanu mbal ti ndannguwaig le nu ambonga tinungat. Tanjawa sulumba nu Zu mbal kasomok njakmba kilmba bulu mbolnje patikamngat nga Agripa sana.

²⁴ Paulus nu tanjamba sana le Festus nu kuenja sakina: Paulus, ne itulu nginjngankate. Ne wanj burka kila sunjo tina tambik ne itulu nginjngankam bafute ngina le

²⁵ Nu lafumba sakina: Gabat sunjo Festus, ye tanjo itulu nginjngankade tananj kuga. Ye pasa purfejnju tugusek ndo saket.

²⁶ Mandor Agripa, ye pasa saket te njakmba ne kila. Ye wam kubeu tinjet te kuirka pro ndanaig. Ne o buk isna. Ta tuku minje bulokmbi ne sanet.

²⁷ Ye ne kusnanet. Ne tuan tanjo kame tuku kuyar son ngate e? Ne son ngate ta ye kila ngina.

²⁸ Tanjakina le Agripa nu sana: Ne ait fagnu ndo pasa sayate ta mbolŋge ye pitik ndo Kristen mayok kinet ŋga ne iduste e ŋgina le

²⁹ Paulus nu sana: Ne tane ŋakmba tenge minig tane pitik ndo ko gitmba mbilka ye minet tenen mayok kambim tuku ye Kuate sunŋomba yabanjet. Ye muliŋtanu minet tenenmba minap ŋga idus ndawet ŋgina.

³⁰ Tanjakina le mandor Agripa gabat sunŋo Festus piyo nuŋe Bernise nane tanje min-naig mbal ŋakmba tinŋginaig.

³¹ Tinŋa mayok ka nanŋine nanŋine saka ismba tango te kumam tuku ko muliŋtam tuku wam ande kanŋer ndagig ŋga saka kin-naig.

³² Kumbanŋe Agripa nu Festus sana: Tango te Sesarŋge nu tuku pasa te-tiwam tuku sakina. Kuga kande kile paska pitaiwet kande ŋgina.

27

Paulus nu Rom kuwa ŋga kukulna

¹ Gabat kame nane Paulus wanŋ ponŋa Itali kilke mbol kuwa ŋga nu muliŋ kilanu tanŋo afu ndoŋ kilmba kame gabat ande wai mbolŋge patikinaig. Kame gabat nyunu Yulius. Nane Sesar tuku kame mbal. Ye Lukas nane ndoŋ kan.

² Wanŋ inum Asia ma tugu mbolŋge kundu mindek iben ka kambim bafuna le sine pongigen. Wanŋ ta Adramitium tumbranŋ sunŋo mbolŋge minna tuku. Masedonia tanŋo Aristarkus nu Tesalonikanu nu sine ndoŋ kagen.

³ Sine kumba mafena le Sidon tumbranŋ sunŋo mbolŋge iben kagen. Tumbranŋ tanŋe Yulius nu Paulus mbolŋge wam mayemba nuŋe gulab kame afu sotuwa le turwaig ŋga sana le sine kagen.

⁴ Luka pro wanŋ ponŋa kumba bubre tumailamŋge prona le sine bubre kua ka Siprus nuy ŋaiŋam kumam limba kagen.

⁵ Kumba ka Silisia le Pamfilia ma liniŋmba ka Lisia ma tugu tumbranŋ sunŋo Miranŋe iben kagen le

⁶ tanŋe wanŋ inum Itali kilke mbol kambim bafuna le kame gabat nu wanŋ ta te-silikina le sine ŋakmba wanŋ ta ponŋa kagen. Wanŋ ta Aleksandria tumbranŋ sunŋo mbolŋge minna tuku.

⁷ Kumba ka bubre fare fare prona le sine minde bada sungoka gitmba ka Nidus tumbranŋ sunŋo patugen. Pakarka kambim tuku bubreŋge tukulsinŋina le sine kumba ka Kreta nuy ndinam kumam kumba piyal make make kagen.

⁸ Piyal make dubimba minde bada sunŋoka kumba ma ande nyunu Kundu Mayenu tanŋe iben kagen. Ma ta tugumŋge tumbranŋ sunŋo ande nyunu Lasea minna.

⁹ Zu mbal nyamagan kusrekanu ait sunŋo buk kugana le sine dalka mingen tukunu Paulus nu bubre sunŋo tinŋam tuku ait prote ŋga nu ndek nane saninŋina:

¹⁰ Tanŋo kame, sine wanŋ ponŋa manŋ kambim bafube ta sine piti ande te-silinunŋig. Aganŋ ndende wanŋ ŋak sine tanŋo turmba ŋgisinunŋig. Ye tanŋamba kamusmba saket ŋgina kande

¹¹ kame gabat tanŋo nu Paulus tuku pasa nda isanu sukmba wanŋ kulat tanŋo wanŋ miro nale tuku pasa ndo ismba dubina.

¹² Sine Kundu Mayenunŋe mingen ta bubre ait mbolŋge mine mayewam kumuŋ kuga tukunu nane gudommba kambim saka sine Feniks kine tumbe ŋginaig. Feniks nu nuy ta tuku kundu ande. Ma ta bubre kua ka mine mayewam kumuŋ. Nane tanŋe bubre ait kugawa ŋga tairŋga minam sakinaig.

¹³ Bubre taleu fudiŋmba fitna le ariya kile sine kab ŋga saka anŋa didika Kreta nuy make make kagen.

¹⁴ Sine kumba dir kagen le Kreta nuy kumamŋge bubre sunŋo ndekina. Bubre ta nyunu Duŋe Yawan.

¹⁵ Ndeka wanŋ kaduna le sine wanŋ mbilmba yalmbim fugumba tanaig ŋgigen le bubreŋge sine mbitisingina le kagen.

¹⁶ Sine kumba ka ka nuy ande fudiŋndo nyunu Kauda ndinam kumam kumba make make kagen ta minde bada sunŋoka diŋgi ŋgisikikat ŋga te-mbolmba wanŋ mbolŋge pil-ŋen sulumba kagen.

¹⁷ Diŋgi te-mbolmba wanŋ fetkikat ŋga nane ŋgirpeni muli kareŋnumbi kuse likinaig. Afrika ma paranu mbolŋge wanŋ ndiŋkikat ŋga kuru-kuruka lai kile-ibenkainaig le bubreŋge wanŋ mbitina le kagen.

¹⁸ Bubre yu sunŋo tinŋa sine kilmba kulisokŋga ka mafena le wanŋ bulkam tuku aganŋ ndende afu yu pankinaig.

¹⁹ Kumba ka manŋ furirmba mafena le nanŋine waimbi wanŋ tuku aganŋ afu pankinaig.

²⁰ Kagen ka ait afu ma dabuka pa guwa tinŋina le sine ki mbai kanŋer ndakigen. Bubre yu suk suk nda tinŋa sine kilmba kublisingina le sine wamdus mayenu pro kinaig le ŋgisikamŋgig ŋgigen.

²¹ Nane ait kuennu isukuse ndakinaig le Paulus nu nane ŋgamukŋge tinŋa saninŋina: Tanŋo kame, tane ye tuku pasa ismba Kreta nuy mbolŋge mingen kande sine piti tenen te-sili ndaka wanŋ mbolŋge aganŋ ŋakmba kummbi minig kande.

²² Tane wamdus fulil ndaka sanŋri tinŋap. Sine tanŋo ŋakmba ŋgisike nda. Wanŋ ndo ŋgisikamŋgat.

²³ Ye Kuate tuku tanjo ye nu mbarinet tuku. Furir nu enjel ande kukulat le pro ye sayat:

²⁴ Paulus ne sinja gabat sunjo Sesar tugum kanjat. Ne kuru kuru ndaka. Kuate nu ne turnuwa le ne mbolnje nane njakmba mine mayewamnggaig njgina.

²⁵ Ye Kuate tuku sanjri tomba tinjet. Nu pasa sayat ta kumuwanngat. Ta tuku tane wamdus fulil ndaka sanjri tinjap.

²⁶ Bubrengge waj mbitiwa le nuy ande mbol prowamngat njgina.

²⁷ Kusem armba kugana le furir ait ta sine Adria yu mbol fare fare pinderka kumba furir njgamu waj tuku piro mbal sine kilke ande patuweg kande nga idusmba minnaig.

²⁸ Tanjamba nane ndek muli aganj ande pitinu njak yu butonu katesewam tuku buknga didika burka 40 mita tanjan kanjernaig. Manj dirdirka kumba buknga didika burkinaig ta 30 mita.

²⁹ Wanj tuku piro mbal mbunj mbolnje waj fetkikat nga waj pine mbolnje anja baillkamba pankinaig sulumba ma purfewa nga yabanjmba minnaig.

³⁰ Kile waj tuku piro mbal kua kambim saka anja afu waj ndumor mbol pankam kineng nga dingi kuklimba yu mbol pilnaig le

³¹ Paulus nu kanjerka kame mbal nanjine gabat turmba saninjina: Nane si waj kusrewaig ta tane ngisinunnggaig njgina.

³² Tanjakina le kame mbal dingi tuku muli pike pugurkinaig le ake faitka kina.

³³ Mafewam patukina le Paulus nu nane isukuswaig nga sarsarninjmba saninjina: Tane kusem armba ngisinu tuku wamdus fulilka nyamaganj afu tugusemba nye ndakinaig.

³⁴ Tane nyamaganj afu kilmba nyap nget. Nyamaganj ta tanjine njarosu sanjri pilewam tuku. Sine kume nda. Njakmba mage minamngig nga saninjina.

³⁵ Nu pasa ta sakina sulumba nu bret afu kilmba Kuate gare pasa tula sulumba nane njakmba am mbolnje fetfetmba nyina le

³⁶ nane wam ta kanjermba wamdus bulkinaig le nane mata nyamaganj afu kilmba nyinaig.

³⁷ Sine waj mbolnje mingej mbal ta 276.

³⁸ Nane njakmba isukusnaig sulumba waj bulkuwa nga wit njakmba kilmba yu pankinaig.

³⁹ Mafena le ma ande kanjermba nginjnganka kundu ande kanjermba sine ka sinje ibej kambim tagobe njginaig.

⁴⁰ Nane ndek anja njakmba muli pike pugurka kusreka ulum tula kuklinaig sulumba kile ndumor mbolnje lai ta kuklimba te-dunja piyalnje ibej kambim tuku kagej.

⁴¹ Kagej ka yu tonjel tinjanu ma ta mbolnje waj ma paranu ponja ndinjina le

yu mbalo sugo sugo tinja waj pine kumam katnaig le fetkina.

⁴² Fetkina le mulinj kilanu mbal ibej ka kua kubekaig nga kame mbal nane bale farkam bafunaig le

⁴³ kame mbal tuku sunjo nu Paulus turam tuku idusmba nane tuku wamdus muku serningina. Tanjamba nu sine njakmba sasingina: Tane kage kila mbal ambonja patenja kageka kape.

⁴⁴ Tane kage gilai mbal ail banj ko waj tuku ail isu afu kilmba kageka kape njgina le sine njakmba kageka kumba ka piyalnje kumumbi promba ibej ka tabek kagej.

28

Paulus nu Malta nuy mbolnje minna

¹ Sine njakmba kumumbi tabek kagej sulumba nuy ta nyunu Malta njginaig le isgen.

² Yamban mbal nane sine kulat magekinaig. Sawe piymba murke sunjo prona le nane pa diknga sine pa likam tuku sasinginaig.

³ Sine pa likmba minmba Paulus nu pa afu kilmba manjurka pa mbolnje patikina le kame mbej ande pa kamusmba mayok ka Paulus wainu make ndinjna.

⁴ Tanjana le Malta mbal nane Paulus tuku wai mbolnje mbej kuiknga minna le kanjermba nanjine nanjine ndek sakinaig: Nu tanjo balewanu tanjo. Yu mbolnje ngisi ndakat ta kile nune mbar tuku mbejnje makewat ta kile kumamngat njginaig.

⁵ Tanjakinaig le Paulus nu ndek wai parenparenja le mbej pa mbolnje ndekina le nu maye minna.

⁶ Kile Malta mbal nane nu tuku wai fulilkamngat e ko nu am purwa le ndekamngat e nga idusmba nu kanjermba minnaig. Tanjamba idusmba minnaig ta Paulus tuku njaro mbolnje manjau ande mayok ndakina le nane wamdus mbilmba sakinaig: Nu mbara ande njginaig.

⁷ Nuy ta tuku gabat sunjo Publius. Sine nu tuku kilke patumba tabek kagej. Publius nu sine kilmba mara kenmba nu sine kulat magekina.

⁸ Ait ta mbolnje Publius tuku mam nune nu guaze sunjo njak minna. Nu njaro pa tinja pinem ndare njak kumba minna le Paulus nu tugum kumba Kuate yabanjmba wai nu mbolnje patikina le mayekina.

⁹ Mayekina le nuy ta tuku guaze mbal afu isnaig sulumba nane Paulus tugum pronaj le nu nane wakeikina le njakmba magekinaig.

¹⁰ Magekinaig sulumba nane manjau gundomba sine mbolnje ke likinaig. Tanjamba ngumnenga kambim bafugej ait mbolnje sine aganj ndende kugatok ta kumumbi kilmba sine sinjinaig.

Paulus nu Rom kina

11 Aleksandria tumbraŋ sunĝo tuku waŋ ande bubre mindemba Maltanĝe minna. Nanĝine mbara sunĝo Sus tuku kiŋo armba kanunu wakeika waŋ ndumor mbolŋĝe patikinaig.

Tambun keŋmba kuganaig le sine waŋ ta poŋĝa kageŋ.

12 Kageŋ ka Sirakusŋĝe ibeŋ ka mara keŋmba tanĝe mingeŋ.

13 Tanĝe tinĝa pikir-pakarka Regiumŋĝe ibeŋ kageŋ. Tanĝe ait ndindo mingeŋ le bubre ande sine ngumnemŋĝe tinĝina le sine bubre ta sumba pinderka kumba ka furirmba mafena le sine Puteolinĝe ibeŋ kageŋ.

14 Tumbraŋ sunĝo ta mbolŋĝe Yesus tuku mbal afu kaŋgerkigeŋ le sine nane ndoŋ minam tuku sasiŋginaig le sine kusem ndindo nane ndoŋ mingeŋ. Tanĝamba maŋ tinĝa ndinmba ka Rom tuku tumbraŋ fonfoŋ mbol progeŋ.

15 Romŋĝe Yesus son ŋginaig mbal sine tuku pasa ismba afu ka sine Apias tumbraŋ maŋgurkanu ma mbolŋĝe kaŋgersiŋginaig. Afu nane ka ma ande nyunu Badbaid Keŋmba mbolŋĝe kaŋgersiŋginaig le Paulus nu nane kaŋgerka Kuate gare pasa samba ŋgamuŋĝal bulkina.

16 Sine Rom progeŋ le Rom tuku gabat kame Paulus tumba mulinĝtanu tanĝo tanĝaŋ pile ndaka wande ande mbol pilmba kame tanĝo ndindo nu kulatkuwa ŋginaig.

Romŋĝe minnaig mbal pasa mayenu isnaig

17 Mara keŋmba kuganaig le Zu mbal tuku gabat kame Romŋĝe minnaig ta Paulus nu nane kile-maŋgurka saniŋgina: Tira kame, Zu mbal afu Yerusalemŋĝe ye tumba pasa mbolŋĝe pilmba Rom mbal tuku wai mbolŋĝe pilnaig. Ye siŋĝine mbuŋ kame tuku tukul ande luka ndawen. Siŋĝine tanĝo inum mata ŋayo sili ndawen.

18 Rom mbal ye tuku maŋĝau pileŋĝa ye baleyam tuku mbar inum kaŋger ndamba ye paska pitaiwam tuku sakinaig.

19 Sakinaig ta Zu mbal sanĝri tinĝa Rom mbal tuku pasa pitainaig. Ta tuku ye ndin ande kaŋger ndamba Rom gabat Sesarŋĝe ye tuku pasa te-tiwa ŋĝen. Ye yiŋĝe Israel mbal pasa mbolŋĝe patikam idus ndawet.

20 Sine Israel mbal tanĝo ande pro siŋĝine muskil kile-tidiŋĝe siŋgam tuku tairŋĝeg. Ye tanĝo ta tuku saka minet sulumba muli wandekŋĝe minet. Ye tane ndoŋ pasatam tuku wike liken ta tugunu not ŋgina.

21 Tanĝakina le nane nu sanaig: Yuda mbal ne tuku maŋĝau ta tuku waŋĝe afu kuyarniŋmba sine kila sa ndasiŋginaig. Afu te prode ta mata ne mbaranu ŋĝa sa ndakade.

22 Ma ŋakmba mbolŋĝe Nasaretnu tanĝo Yesus tuku mbal maŋĝau ŋyayonu dubide ta ndo sakade le iseg. Ta tuku sine ne tuku wamdus isam nzalisingit ŋginaig.

23 Tanĝamba nane nu ait ande tunaig.

Ait ta kumuŋgina le nane gudommba pro nu minna wande ta mbolŋĝe maŋgurkinaig le Paulus nu maratukuk pasa kuklimba minna le ki ka butuŋgina. Nu Kuate nuŋĝe gageu kulatkate wam ta tugunu temayokmba nane Yesus kila pilmba son ŋguwaig ŋĝa nu Moses tuan tanĝo ŋakmba tuku kuyar tugunu bitekŋĝa saniŋgina.

24 Tanĝana le nane afu pasa ta ismba son ŋginaig le afu nane talakinaig.

25 Nane wamdus pur yimyamka kambim bafunaig le Paulus nu pasa ndindo tuturmba saniŋgina: Tukul Guwanĝe tuan tanĝo Aisaia wamdus tuna le nu siŋĝine mbuŋ kame pasa ande saniŋgina ta nu mbar ndana.

26 Nu tenjenmba sakina.

Ne Israel mbal tugum kumba saniŋĝa:

Tane pasa isamuŋĝaig ta tugunu katesewenda. Tane wam afu kaŋgerkamŋĝaig ta alonu kaŋger tiwe nda.

27 Mbal te nane tuku ŋgamuŋĝal tukulok.

Nane kilba tukulniŋĝig. Nane am tukulok minig.

Kuga ta nane ammbi alonu kaŋgermba kilbambi tugunu ismba wamdus puluniŋguwa le ŋgamuŋĝal biye mbilmba ye tugum prowaig le wakeikamŋĝig. *Aisaia 6.9-10*

Aisaia nu tanĝamba kuyarna ŋgina.

28 Paulus maŋ lato saniŋgina: Zu tanĝo, ye tuku pasa te ise tiwap. Kuate nu tanĝo tuku muskil kile-tidiŋĝe ningit pasa mayenu ta kasomok mbal tugum kinit. Nanenĝe pasa isamuŋĝaig ŋgina.

29 Tanĝamba saniŋgina le Zu mbal nane wamdus pur yimyamka kualeyauka sili-silinaig.

30 Paulus nu yar armba Romŋĝe wande miro tanĝo piya tumba minna sulumba afu nu tugum pronaig mbal ta ŋakmba kilmba

31 Kuate nuŋĝe gageu kulatkate pasa ta saniŋmba Sunĝo Yesus Kristus tuku nane ŋakmba saniŋmba tumniŋgina. Ande nu peu ndana.

Son.

ROM Rom mbal tuku waje Paulusnge kuyarna

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 27 kinaig le Paulus nu Korinngge minmba Rom mbal tuku waje te kuyarna.

Rom tumbran ta Rom mbal tuku tumbran sungo. Paulus nu Romngge Kristus tuku mbal kanjernu kambim idusna ta nuje pironge ndin tukulna le nu waje te kuyarmba pilna le nane tugum kina.

Waje te mbolngge Paulus nu tenjemba tumsingit. Kuate nu purfernu ndo minmba une fudinmba mata ake kusrewam kumuñ kuga. Sine ñakmba une ñak tukunu sine Kuate am mbolngge tingam kumuñ kuga. Ande nu Zu mbal tuku tukul pasa ñakmba dubikuwa ta nu abo ñak minmba minam kumuñ ta Zu mbal nane tukul pasa ta dubikam fugunaig tukunu nane mata une mbal mayok kinaig.

Kasomok mbal nane tukul pasa kuga-tok minig ta nanngine pilengganu wam kumumbi dubi ndakinaig tukunu nane mata une mbal mayok kinaig. Ta tuku tanjo ñakmba Kuate tuku pa tam tuku minig.

Piti ta ngamukngge Kuate nu ndin ande wakeina sulumba kiño nuje kukulna le nu tanjo tuku une kuramba piya njayonu tumba ail kazrai mbolngge kumna. Kile ande nu Kristus tuku kume tuku sangri tomba tingate ta Kuate nu tanjo ta tuku ngamuñgal son kanjernba nu tinreknu ngate.

¹ Ye Paulus Yesus Kristus tuku piro tanjo tane Rom mbal tuku waje te kuyaret. Ye aposel minam tuku Kuate nu ye tuku nyu te-mayokna sulumba nuje pasa mayenu kukliwam tuku ye madiyina.

² Kuate tuku pasa mayenu kile prote ta o buk Kuate nu wam ta prowamngat nga nuje tuan tanjo saningina le dir pasa kuyarke likinaig.

³ Pasa mayenu ta nuje Kiño nuje tuku. Nu tanjo mayok kina ta David tuku ndare mbolngge mayok kina.

⁴ Nu Kuate ndon ndindo minnaik ta nu kumna sulumba man abongga tinga Kuate tuku Kiño minna ta kilimok mayok kina. Kuate tuku Kiño ta nu singine Sungo Yesus Kristus.

⁵ Nu ake sinañ ye make pilmba aposel minam tuku ye tuku nyu te-mayokna. Kasomok mbal ñakmba Kristus tuku pasa ismba son nga dubiwaig le nu tuku nyu tanjo ñakmba ngamukngge sungokuwa nga nu aposel piro ta ye sina.

⁶ Kuate nu tane kasomok mbal turmba Yesus Kristus tuku mbal minam tuku wikina.

⁷ Tane Romngge mine likade singine Mam Kuate nu tane nuje mbal minam tuku madingina ta ye tane ndon pasatam prowet. Singine Mam Kuate nu tane tuku kume purmba minit. Nu nale singine Sungo Yesus Kristus ndon tane make patika ngamuñgal wamdus bul sertinguwaik. Son.

Paulus nu Rom kambim tuku wamdusmba minna

⁸ Tane Yesus Kristus tuku son mayede le kilke mbol mbal ñakmba isig. Ye ta tuku gare-gareka Yesus Kristus tuku nyu mbolngge yije Mbara tuku nyu te-dunget.

⁹ Ye Kuate tuku piro tanjo minet sulumba nuje Kiño tuku pasa kukliwam tuku yije wamdus ñakmba pilet. Ye pasa satinget te yabri tingge nda ta Kuate nu kila. Ye yabanjet ait ñakmba mbolngge tane gilai ndanget.

¹⁰ Kuate nu ndin ande tumyuwa le ye tane tugum prowam tuku nu yabanmba minet. Ye ait kuennu tane tugum prowam tuku tairngget.

¹¹ Ye tane tugum promba Tukul Guwa tuku sangri afu tingi le tane sangri tingap nga ye wamdus sungo ñak minet.

¹² Ye pro tane tuku ngamuñgal son kanjernba ye mata wamdus bul seryuwa le sine ñakmba singine ngamuñgal son manau mbolngge ngamuñgal mukuk munju ninngengekuba.

¹³ Tira kame, tane ye tuku wamdus te kila palpe. Ye tane Rom mbal tugum prowam tuku ait sungomba iduset ta wam afunje ye tuku ndin tukulde le ye tane tugum pro ndawet. Ye kasomok mbal afu tugumngge piroken sulumba alonu kangerken tanjamba ye tane ngamukngge alonu tanjar kangerkam tuku idusmba tane tugum prowam saket.

¹⁴ Tanjo ñakmba pasa mayenu isam tuku piro ta ye tuku wai mbolngge minit. Tumbran sungo mbolngge minig mbal, yamban mbal, kila sugo ñak mbal, kila kugatok mbal nane ñakmba pasa mayenu isam tuku ta ye tuku piro.

¹⁵ Ta tuku ye tane Rom mbal mata pasa mayenu tingam tuku wamdus sangrinu pilet.

¹⁶ Ye Kristus tuku pasa mayenu tuku wamdus sungokanu ñak minet. Pasa ta tanjo turkam tuku sangri ñak. Ima nu pasa mayenu ismba Yesus Kristus tuku son ngate ta Kuate nu tanjo ta tuku muskil te-tiwe tuwit. Ambongga Zu mbalngge ndo. Kile kasomok mbal turmba.

¹⁷ Pasa mayenu tanje Kuate nu tanjo tinreknu kile-mayokkate ndin ta tumsingit ta tenjemba. Ande nu Kuate am mbolngge tinreknu mayok kinit ta nu Kuate tuku sangri tomba tingam tuku wam ta mbolngge tugu pilmba ka ngamuñgal son sangri tingate ta ndin not. Kuyar pasa wam ta tuku tenjemba sakate.

Tanjo nane Kuate tuku sanjri tomba tinja nu am mbolnje tinjeknu mayok kinig mbal nanenje ndo abo njak minmba minamngaig njgate. *Habakuk 2.4*

Tanjo tuku mbar manjau

18 Nane Kuate pitaimba manjau njaigonu kade sulumba tugusek pasa peumba minig mbal Kuate nu samba mbolnje nane tuku wam njaigonu ta tuku gubra sunjo njak minit ta kilimok tumningit.

19 Kuate tuku manjau magenu ta tanjo kila palmbim tuku minig. Kuate nu wam njaigonu kade mbal ta tugusemba tumningit le kila pilig.

20 Nu kilke te wakeina le nuje manjau kilimok mayok kina le tanjo nane katesenaig. Nu aganj ndende kile-mayokkina ta sine kanjerka Kuate tuku wam kanjer ndakeg ta kila patikeg. Nu Mbara Sunjo Ndindo sanjri njayo minmba minit ta sine kila mineg. Wam njaigonu kade mbal ta nane mata kila minig tukunu nane nangine mbar te-ibenjam kumunj kuga.

21 Nane kila minig ta nu Mbara Sunjo Ndindo nga nu tuku nyu te-du ndangade. Nu wam ke likate ta tuku nu gare pasa ande sa ndade. Nane nginjangan wamdus tumba nane wamdus tugusek kugatok ma make sinamnje minig.

22 Nane nangine mironj payamka sine kila njak mbal nga sakade sulumba nane nginjangan mbal ndo mayok kinig.

23 Nane tanjo, sar umanj, aganjmor, mbenj, kumig tuku aganj ta njakmba kanunu wakeika aganj kame ta mbarinjningig sulumba nane Kuate nu sanjri sunjo njak minmba minit ta nane nu idusmba mbarinj ndade.

24 Nane Kuate pitaide tukunu Kuate nu nane wai kusrekate. Tanjate le nane nangine nzali njaigonu dubika wamdus kutur sunjo tuku sanjri kumnemnje minig. Tanjamba nane nangine nangine njarosu kikokam tuku manjau ke likade.

25 Nane katesek Mbara pitaide ta tuku nane tanjade. Nane yabri wamdus dubimba aganj ndende Kuatenje wakeikina ta mbarinjningimba minig. Kuate nu aganj ndende wakeikina ta nane nu mbarinj ndade. Nyu te-dungam tuku wam nu mbolnje kumba minmba minam tuku minit. Son.

26 Nane tanjamba Kuate pitaide tukunu Kuate nu nane wai kusrekate. Tanjate le nane nzali njaigonu kikokam tuku manjau sanjri kumnemnje minig. Pino kame nane tanjo ndorj minam tuku manjau ndinok ta mbilmba kiko manjau ke likade.

27 Tanjo kame nane pino ndorj minam tuku manjau mbilmba tanjo tanjo ndo minam tuku ngamungal kunde-kundeninjig le

kiko manjau ke likade. Nangine mbar ta tuku lafunu kumumbi nangine njarosu mbol prode.

28 Nane Kuate nda kanjeranu sukde tukunu Kuate nu nane wai kusrekate. Tanjate le nane nginjangan wamdus kutur sunjo tuku sanjri kumnemnje minmba manjau nda kam tuku ta ke lika minig.

29 Nane tuku mine mbar manjau kumunjanu njak minig. Nane wam njaigonu ke lika afu tuku aganj ndende kilam tuku piriride. Nane afu ake sinanj piti serninjmba nane tuku mine manjau tuku am kikonj tinjade. Nane afu bale faram idusde sulumba nane ndorj kualeyaukade. Nane yabri manjau kile-mayokka nane afu tuku nyu kile-ibenka minje motmotkade.

30 Nane afu waje pasa ningig sulumba Kuate kasurde. Nane afu tugumnje maim-maimka nangine tumail te-dunga njarosu payamkade. Nane wam njaigonu kitek kam tuku tumtumde sulumba ina mam tuku minje pitaikade.

31 Nane wamdus tugusek te ndakade. Afu tuku wam nane ke maye ndade. Nane kume pur manjau mape manjau kugatok minig.

32 Manjau njaigonu tanjamba ke likade mbal nane kumam kumunj nga Kuate nu tukul pilna ta nane kila. Nane kila ta nane wam kame njaigonu kusre ndaka kumba minig. Ta ndo kuga. Afunje tanjamba kade le kanjerka nane kumumbi kade nga sakade.

2

Kuate nu tanjo njakmba pilenjingamnjag

1 Ne afu mbarde le kanjerka nane mbarde njgate ta ne mata mbar tanjaj njak tukunu ne manjau tamba nanje mironj ye une njak njgate. Ne tanjaka nanje mbar te-ibenjam tuku ndin tukulmba nanje mironj pa mbolnje pilit.

2 Manjau njaigonu njakmba kuyarke likit ta tanjamba manjau kade mbal Kuate nu lafunu ningit. Nu mbar ndate kumumbi kate ta sine kila.

3 Ne wam njaigonu tanjamba ke likade mbal pileninjmba ne manjau ndui ta kate ta Kuate nu pa se nda nga idus ndawa.

4 Kuate nu ranjanu mayenu nu njgan minmba pitik ndo mbar tuku lafunu tine ndakate. Ne Kuate tuku manjau mayenu ta mbilmba wamdus mbar ndawa. Nu ne tuku mbar nda kanjeranu suke nda nga idus ndawa. Nu ne ngamungal biye mbila nga tairnga ranjanu mayenu tinit.

5 Ne wamdus karejnu pilmba ngamungal biye mbilam mbulit. Nanje manjau tamba ait sunjo tuku ne gubra tam tuku ngirman pilmba minit. Ait ta prowale Kuate nu tanjo kumumbi pilenngate wam ta kilimok mayok kanjat.

⁶ Tanjung jakmba manjau ke likade ta nu kumumba lafunu ningamngat.

⁷ Nane afu samba mbolok nyu kilnja abo tugu njayo ndangam tuku ta ndo idusde sulumba wamdus sangrinu pilmba wam magenu ke likade mbal ta Kuate nu abo tugu minmba minam tuku ningamngat.

⁸ Nane afu nangine ngarosu ndo idusmba tugusek pasa pitaide sulumba manjau njaigonu dubikade mbal ta Kuate nu nane tuku gubra sungo tumba pa sungo ningamngat.

⁹ Ait ta mbolnje manjau njaigonu ke likade mbal piti kangermba sinamanzer sungo tamngag. Ambonnga Zu mbal mbolnje kasomok mbal turmba.

¹⁰ Nane manjau magenu ke likade mbal nane samba mbolok kilnja, nyu sungo, ngamuugal mukuk wam ta jakmba kilamngag. Ambonnga Zu mbal mbolnje kasomok mbal turmba.

¹¹ Kuate nu tanjo jakmba mbolnje manjau tinreknu ndo te-mayokte. Nu ande kusre ndate.

¹² Nane Moses tuku tukul kila minmba wam njaigonu ke likade mbal nu nane tukul mbolnje pilennga pa kumumbi ningamngat. Nane Moses tuku tukul gilai minmba wam njaigonu ke likade mbal nu tukul pasambi pile ndanja nangine mbar manjaumbi pilennga pa ninguwa le ngisikamngag.

¹³ Moses tuku tukul pasa ise ndo kade mbal nane Kuate am mbolnje tinreknu mayok kine ndakade. Tukul pasa dubide mbal nane ndo Kuate am mbolnje tinreknu mayok kinig.

¹⁴ Kasomok mbal afu Moses tuku tukul pasa gilai minmba nangine kilambi kamusmba tukul pasa tananj dubikanu sukde ta nangine mironj tukul jak.

¹⁵ Tukul pasa ta nangine ngamuugal sinamnje minit ta nane te-mayokde. Nangine pilengam tuku wam tanje tukul tuku ma mbolnje ndin mayenu tumningit. Tumningmba ait afu piti serningit. Ait afu wamdus bulok ningit.

¹⁶ Ye pasa mayenu kukliwet tanje tenjemba tumsingit. Ait sunjo prowa le Kuate nu Kristus Yesus mbolnje tanjo tuku wamdus kuiruk jakmba pilenjamngat.

Zu mbal tuku mbar wamdus

¹⁷ Ne ye Zu tanjo nga sakate. Ye une tanjo kuga ye Moses tuku tukul pasa jak ngate. Kuate nu ye tuku Mbara minit nga ne payamkate.

¹⁸ Ne sakate: Afunje tukul pasa tumyinaig le ye Kuate tuku nzali jakmba kila minmba manjau mayenu pilennga kam kumunj ngate.

¹⁹ Ye am tukulok mbal ndin tumningit. Wamdus ma make sinamnje minig mbal ye bulu tananj kiljaningit.

²⁰ Ye wamdus tugusek kugatok mbal nane kile-tidinga wamdus gisleknu mbal tumningit ngate. Ne tukul pasa mbolnje kila tugusek jakmba jak tukunu ne afu tanjamba turkam kumunj nga ne iduste.

²¹ Ne afu tumningit ta ne nane ngaro tum ndate nga ye iduset. Ne nane kuayar ndawaig nga saningit ta ne nane mironj kuayar ndate?

²² Ande tuku pino kuayar ndawaig nga saningit ta ne nane mironj ande tuku pino kuayar ndate? Ne yabri mbara kanunu kangerka njule paranate ta ne yabri mbara mbarinjam tuku wandek sinam kinit sulumba aganj afu kuayar ndate?

²³ Ne ye Zu tanjo ye tukul pasa jak nga payamkate ta ne tukul pasa ta lukamba Kuate tuku nyu njayo sili ndawet nga iduste?

²⁴ Kuyar pasa tane Zu mbal tuku tenjemba sakate.

Tane tuku manjau njaigonu mbolnje kasomok mbal nane Kuate tuku nyu tumba njayo silide nga sakate. *Aisaia 52.5*

Kuate am mbolnje ima nu Zu tanjo ndinok

²⁵ Zu tanjo, ne ngaro pikit sulumba tukul pasa jakmba dubikate ta ngaro pikit manjau ta alo jak. Ne tukul pasa lukamba minmba ne ngaro pikit manjau ta Kuate am mbolnje ngaro pike ndakanu tananj minit.

²⁶ Tanjamba ndo kasomok tanjo ande ngaro pike ndakate sulumba nu Kuate tuku tukul pasa dubikate ta nu Kuate am mbolnje ngaro pikanu tananj minit.

²⁷ Kasomok mbal nane ngaro pikam tuku manjau kugatok ta nane tuku afu tukul pasa dubide. Tane Zu mbal afu tukul pasa tuku wane jak minmba ngaro pikig manjau dubimba tane tukul pasa lukakade. Tane tuku mbar kasomok mbal ta mbolnje kilimok mayok kinig.

²⁸ Ande nu ngarosus tuku manjau dubimba Zu tanjo mayok kinit ta nu Zu tanjo ndinok kuga. Ngarosu mbolnje ngaro pikig ta ngaro pike ndinok kuga.

²⁹ Ande nu nuje ngamuugal jakmba Kuate tuwit ta nu Zu tanjo ndinok. Tukul pasa dubimba ngaro pikig wam ta ngaro pike ndinok kuga. Tukul Guwa nu tanjo sinamnje pirokate ta nu ngaro pike ndinok jak minit. Ande nu Zu tanjo ndinok mayok kinit ta tanjongne nu tuku nyu te-du ndangade. Kutenje nu tuku nyu te-dungate.

3

¹ Tane Zu mbal ye tuku pasa ta ismba ndanjamba idusde? Sine Zu tanjo mineg ta alo kugatok nga idusde? Ko ngaro pike manjau ake teg nga idusde?

² Kuga. Ye tanjamba idus ndawet. Kuate nu sine Zu mbal wam magenu sungomba

siŋgina. Wam ande teŋenmba. Nu nuŋe tukul pasa kulatkam tuku sine Zu mbal wai mbolŋge pilna.

³ Sine tuku mbuŋ afu pasa ta kulat ndakinaig le Kuate nu wamduŋ mbilmba wam afu kam sakina ta nu ke ndakate ŋga idusde?

⁴ Siŋka ye taŋamba idus ndawet. Kilke mbol mbal ŋakmba yabri taŋgo ndo mayok kuwaig ta Kuate nu nuŋe tugusek maŋau ta kusrewa nda. Kuyar pasa ande Kuate tuku tugusek wam ta tuku teŋenmba sakate.

Ne pasa sakate ta mbolŋge tuguseknu ndo mayok kinit.

Afuŋge ne tumba pasa mbolŋge pilig ta ne nane tuku pasa lite. *Mune 51.4*

Kuyar pasa ta taŋamba sakate.

⁵ Sine maŋau ŋaigonu ke likeg ta mbolŋge Kuate tuku tugusek maŋau sunŋomba kilimok mayok kinit. Sine wam ta idusmba Kuate nu siŋgine maŋau ŋaigonu keg le lafunu siŋgit ta sine nu mbarte ŋga sakam kumuŋ e? i ... Sine taŋamba sa ndakube. Wamduŋ ta taŋgo tuku ŋginŋan wamduŋ ndo.

⁶ Kuate nu lafunu kumumbi siŋge ndakate kande nu sine kilke mbol mbal pilesingam tuku mine ndakate kande.

⁷ Tane ndaŋamba idusde. Ye yabri pasa ndo saki le Kuate tuku maŋau tiŋreknu kilimok mayok kuwa sulumba nu tuku nyu sunŋokuwa. Ye wam ta idusmba Kuate nu ye une taŋgo kuga ŋga pa se nda ŋga sakam kumuŋ e?

⁸ i ... Taŋamba kande sine maŋau ŋaigonu kube le wam magenu kilimok mayok kuwaig. Yabri mbal afu ye taŋamba pasa kukliwanu ŋga saka ye tuku nyu ŋayo silide. Kuate nu mbal ta kumumbi pa niŋgamŋgat.

Taŋgo tiŋreknu ande mine ndakate

⁹ Sine Zu mbal kasomok mbal liniŋmba mine mayenu sinamŋge mineg ŋga idusde e? Kuga. Sine Zu mbal kasomok mbal sine ŋakmba une tuku sanŋri kumnemŋge minmba pa tam tuku mineg ta ye buk tane tumtŋgit.

¹⁰ Kuyar pasa wam ta tuku teŋenmba sake likate.

Taŋgo tiŋreknu ndindo ande mine ndakate. *Mune 143.2*

¹¹ Kuate kila pile mayewanu ande mine ndakate.

Nu sotanu ande mine ndakate.

¹² Taŋgo ŋakmba ndin mayenu kusremba tiglu taŋaŋ mayok kinig. Taŋgo ndindo ande maŋau tiŋreknu ke ndakate. *Mune 14.1; 53.1*

¹³ Nane tuku ŋnifok kilke burok talok minit le taŋgo mindesiŋ meŋga mundur mayok kinit taŋaŋ.

Nane yabri pasa ndo kile-mayokkade.

Nane tuku miŋge mbolŋge kame mbeŋ tuku mbai sumbi minig taŋaŋ. *Mune 5.9; 140.3*

¹⁴ Nane gubra tumba kasur pasa ndo sakade. *Mune 10.7*

¹⁵ Nane pitik ndo taŋgo tuku ndare kutowam idusde.

¹⁶ Nane kine promba wam ŋakmba ŋaigo siglikade le sinamanzer sunŋo mayok kinig.

¹⁷ Ngamuŋgal mukuk wamduŋ bulok minam tuku maŋau ta nane gilai. *Aisaia 59.7*

¹⁸ Nane Kuate idus ndamba nu tuku nyu kurau ndakade. *Mune 36.1*

Kuyar pasa nu taŋamba sake likate.

¹⁹ Tukul pasa nu wam afu dubikam tuku sakate ta nu kumnemŋge minig mbal dubikam tuku sakate. Wam ta tuku ande nu nuŋe mbar te-ibenam kumuŋ kuga. Sine ŋakmba une taŋgo mayok ka Kuate tuku pa tam tuku mineg.

²⁰ Ande nu tukul pasa dubimba nu Kuate am mbolŋge tiŋreknu mayok kine nda. Tukul pasa nu taŋgo ŋakmba tuku une ndo te-mayokmba tumniŋgit.

Kuate nu sine tiŋreknu kile-mayokkate

²¹ Taŋgo tiŋreknu mayok kambim tuku ndin Kuate nu buk te-mayokna ta tukul pasa mbolŋge ndin ta mayok ndakina. Moses tuan taŋgo ŋakmba ndin ta tuku kuyarke likinaig ta teŋenmba.

²² Sine Yesus Kristus tuku kume tuku sanŋri tomba tiŋgeg mbal Kuate am mbolŋge tiŋreknu mayok kinig. Nu sine son ŋgeg mbal ŋakmba tiŋreknu ŋgate. Sine ndin kise kise mbolŋge mayok nda kinig.

²³ Sine ŋakmba une maŋau ke likeg sulumba Kuate am mbolŋge denkanu mineg. Ta tuku sine nu ndonj tumawam kumuŋ kuga le

²⁴ Kristus Yesus nu sinenu ŋga kumna sulumba siŋgine muskil kile-tidiŋge siŋgina. Wam tamba Kuate nu piya kugatok ake sinaj sine make patika tiŋreknu kile-mayokkate.

²⁵⁻²⁶ Nu taŋgo ndonj ngamuŋgal mukuk minam ŋga nu Kristus Yesus nane ŋakmba am mbolŋge kumam tuku pilna le nu nuŋe ndare kutuna. Sine nu tuku kume tuku sanŋri tomba tiŋgeg mbal kile Kuate ndonj tumaweg. Nu buk ŋgan minmba taŋgo tuku une lafunu niŋge ndakina ta nu tiŋreknu minit ta ngumneŋga kilimok te-mayokmba taŋgo tuku une saukam tuku ndin kumumbi wakeina. Taŋamba kile nu tiŋreknu minit sulumba sine Kristus tuku son ŋgeg mbal tiŋreknu ŋgam kumuŋ.

²⁷ Sine wam ande payamkam kumuŋ e? Siŋka kumuŋ kuga. Ta ndaŋam? Sine wam afu ke likeg maŋau ta mbolŋge ndo sine payamkam kumuŋ. Sine Yesus Kristus tuku

kume tuku sanjri tomba tingam tuku manau mbolnje payamkam kumuŋ kuga.

²⁸ Tanjo ande nu tinjeknu mayok kinit ta nu Yesus Kristus tuku kume tuku sanjri tomba tingate wam ta mbolnje tanjate ta sine kila. Tukul pasa mbolnje ande nu tinjeknu mayok kine ndakate.

²⁹ Kuate nu Zu mbal tuku Mbara ndo mine ndakate. Kasomok mbal tuku turmba minit.

³⁰ Nu sine njakmba tuku Mbara Ndindo minit. Nu sine ngaro pikeg mbal Yesus tuku kume tuku sanjri tomba tingeg wam ta mbolnje tinjeknu kile-mayokkate. Tanjamba ndo tane ngaro pike ndakade mbal Yesus tuku kume tuku sanjri tomba tingade wam ndui ta mbolnje ndo tinjeknu kile-mayokkate.

³¹ Singine ngamuŋgal son manau tanje tukul pasa te-site nga idus ndawap. Kuga. Singine ngamuŋgal son manau tanje tukul pasa sanjri pilete.

4

Abraham tuku son manau kanjerap

¹ Sine tuku mbuŋ Abraham sine nu tuku ndanj kube.

² Abraham nu wam magenu ke likina ta mbolnje tinjeknu mayok kina kande nu payamkam kumuŋ kande. Nu tinjeknu mayok kina ta nuŋe wam kame ta mbolnje kuga. Ta tuku nu Kuate am mbolnje payamkam kumuŋ kuga.

³ Kuyar pasa nu Abraham tuku tenjenmba sakate.

Abraham nu Kuate tuku pasa ismba nu tuku sanjri tomba tingina le Kuate nu tuku ngamuŋgal son ta kanjermba nu tanjo tinjeknu ngina. *Mulum Pasa 15.6*

⁴ Sine pirokeg sulumba piyanu teg ta ake te ndakeg. Singine piro mbolnje teg.

⁵ Tanjamba ndo sine piro ndaka Kuate nu une tanjo tinjeknu kile-mayokkate nga nu tuku sanjri tomba tingeg le wam ta mbolnje ndo Kuate nu sine tuku ngamuŋgal son ta kanjermba sine tinjeknu ngate.

⁶ Kuate nu tanjo ande kanjermba nu tinjeknu ngate ta nuŋe wam ke likate ta idusmba tanjamba sa ndakate tukunu tanjo ta nu gare njak minit nga David nu tenjenmba kuyarna.

⁷ Sunjo nu tane tuku une sauke tingit mbal tane gare sunjo njak minig.

⁸ Nu tane kile-tidinga tanjine une tuku pile ndatingit tukunu tane gare torde.

Mune 32.1

David nu tanjamba kuyarna.

⁹ Sine ngaro pikeg mbalnje ndo gare ta tamngig nga idusde e ko nane ngaro pike ndakade mbal turmba gare ta tamngig nga idusde? Abraham nu Kuate tuku pasa

ismba nu tuku sanjri tomba tingina le Kuate nu tanjo tinjeknu ngina ta sine njakmba kila mineg.

¹⁰ Ame wam mbolnje Kuate nu Abraham tinjeknu ngina. Nu Abraham tinjeknu ngina ta nu buk ngaro pikna e ko nu pike ndakina? Nu ngaro pike ndakina le nu Abraham tinjeknu ngina.

¹¹ Nu ngaro pike ndakina ait mbolnje nu Kuate tuku son ngina le Kuate nu tanjo tinjeknu ngina. Wam ta te-mayokam tuku nu ngaro pike manau ta tina. Ta tuku nane ngaro pike ndaka Kuate tuku sanjri tomba tingade mbal njakmba nane Abraham tuku mbuŋ minig. Kuate nu mbal ta nane Abraham ndon tinjeknu ngate.

¹² Tanjamba ndo sine ngaro pikeg mbal Kuate tuku sanjri tomba tingeg sulumba ndo Abraham tuku mbuŋ mineg. Abraham nu ngaro pike ndakina ait mbolnje nu Kuate tuku sanjri tomba tingina le Kuate nu tinjeknu ngina.

Kuate tuku wam magenu kilam tuku ndin

¹³ Kuate nu Abraham nuŋe mbuŋ kame ndon kilke tugu njakmba ningam tuku pasa saningina ta nane tukul pasa dubikinaig tukunu nu pasa ta sa ndaningina. Nane Kuate tuku sanjri tomba tinginaig le nu nane tuku ngamuŋgal son kanjerka nane tinjeknu nga kilke tugu ningam tuku saningina.

¹⁴ Tukul pasa njakmba kumumbi dubide mbal Kuate tuku wam magenu kilam tuku minwaig ndeta sine Kuate tuku sanjri tomba tingeg wam ta alo kugatok. Tanjamba kande ande nu wam magenu ta kilam tuku mine ndakate kande.

¹⁵ Ta ndanam? Tukul pasa nu tanjo kilmba pa ndo ningit. Tukul pasa mine ndakuwa ta tanjo nu tukul luka ndate.

¹⁶ Nane Kuate tuku sanjri tomba tingade mbal nane nu tuku wam magenu kilam tuku minig. Nu ake sinaj sine make patika piya kugatok singit. Nu tanjate tukunu nu wam magenu Abraham nane ningam tuku saningina ta Abraham tuku mbuŋ njakmba kilam tuku minig. Tukul kumnemnje minig mbal ndo kuga. Nane Abraham tanjaj Kuate tuku sanjri tomba tingade mbal njakmba kilam tuku minig. Abraham nu sine ngamuŋgal son ngeg mbal njakmba tuku mbuŋ minit.

¹⁷ Kuyar pasa ande tenjenmba sakate.

Ne tanjo kuasmbi sunjomba tuku mbuŋ nanjine minamngat ngate. *Mulum Pasa 17.5*

Abraham nu Kuate tuku pasa ta ismba son ngina tukunu nu tanjamba Kuate am mbolnje singine mbuŋ mbuŋ mayok kina. Mbara ta nu kumanu mbal kile-tidinga abo ningit.

Aganj afu mine ndakade ta nu nuje pasambi kile-mayokkate.

¹⁸ Kuate nu tenemba Abraham sana.

Ngunnennga ne tuku ndare mbolnje mbun gudommba mayok kanjgaig ngina.
Mulum Pasa 15.5

Pasa ta alonu mayok kambim tuku ndin mine ndakina le nu Kuate tuku pasa ta ismba son nga alonu tairnga minna ma ma ngumnennga nu kilke mbol mbal njakmba tuku mbun mbun mayok kina.

¹⁹ Abraham nu buk yar 100 patukina le nuje njarosu tuku sanjri kugana. Piyo nuje Sara nu mata kiyo tam kumunj kuga. Nu niyina. Abraham nu wam pitinu ta idusmba Kuate nu kam kumunj nga nuje son manau ta kusre ndana.

²⁰ Nu Kuate talawam tuku wamdus kugatok tukunu Kuate nu pasa sanjrinu sana ta nu wamdus tero ndakina. Nu Kuate tuku nyu te-dunja minna le ma ma nuje ngamunjal son ta man sunjgoka sanjri tinjina.

²¹ Kuate nu wam kam tuku pasa sanjrinu sana ta nu sinja wam ta kamngat nga saka minna le

²² Kuate nu Abraham tuku ngamunjal son ta kanjgermba nu tinjreknun ngina.

²³ Kuate nu Abraham tinjreknun ngina pasa ta Abraham tuku ndo sa ndakate.

²⁴ Sine tuku turmba sakate. Kuate nu singine Sunjo Yesus Kristus kumna le te-tina ta sine nu tuku sanjri tomba tinjgeg mbal Kuate nu sine mata tinjreknun ngamngat.

²⁵ Sine tuku une saukam tuku Kuate nu Yesus kumwa nga pilna le nu kumna. Sine nu am mbolnje tinjreknun mayok kambim tuku Kuate nu Yesus te-tina le abonja tinjgina.

5

Kuate nu sine tinjreknun ngate

¹ Sine Kristus tuku kume tuku sanjri tomba tinjgeg wam ta mbolnje Kuate am mbolnje tinjreknun mayok king. Tanjaweg le singine Sunjo Yesus Kristus mbolnje Kuate nu sine ndonj wamdus mukuk minit.

² Kristusnje ndin wakeina le sine Kuate nu ake sinaj make patikate manau ta sinamnje mineg. Kile sine Kuate tuku kilnja tamngig nga minde-mindeka gare njak mineg.

³ Ta ndo kuga. Piti afu sine mbolnje prowe likade le sine ta tuku mata gare njak mineg. Sine singine piti kugrakube le singine ngamunjal son sanjrinu mayok kanjat ta sine kila.

⁴ Ngamunjal son sanjrinu mayok kuwa le sine wam njakmba kumumbi kam tuku mayok kanjig. Tanjamba sine Kuate minde-mindeka gare njak minamngig.

⁵ Sine Kuate minde-mindeka gare njak mineg ta sine sinja kikosinge nda. Kuate nu Tukul Guwa sine sinamnje pilit le nu sine tuku kume purte ta lato lato te-mayokmba tumsingit le kamuseg.

⁶ Sine singine mironj njarosu turam tuku sanjri kugatok mingenj le Kristus nu pro sine une njak mbal tuku kumna.

⁷ Sine tanjo tuku manau ta sinja kise. Tango ande nu tanjo mayenu ande turmba kumam tuku ta mata wam bada nga iduseg. Tango ndui ndui ndo nane tanjo ranjun mayenu turam tuku nangine kuru kuru manau te-ibenmba kumam kumunj.

⁸ Sine tanjo une njak mingenj le Kuate nu sinenu nga Kristus pilna le nu sine tuku kumna. Wam ta mbolnje Kuate nu sine tuku sunjgomba kume purmba minit ta te-mayokmba tumsingit.

⁹ Kristus nu kumna wam sunjo ta mbolnje sine tinjreknun mayok king tukunu kile sine nu mbolnje Kuate tuku gubra laipmba nu ndonj wamdus mukuk mineg.

¹⁰ Sine Kuate ndonj ngueu mingenj ta nuje Kiyo nuje kumna wam sunjo ta mbolnje sine Kuate ndonj tumagenj. Tanjamba kile Kuate nu nuje Kiyo nuje tuku abo mine manau mbolnje sine tuku muskil kile-tidngamngat.

¹¹ Ta ndo kuga. Singine Sunjo Yesus Kristus nu sine kilmba Kuate ndonj tumana le wam ta mbolnje kile sine Kuate ndonj gulab mayemba nu ndonj gare-gareka mineg.

Paulus nu Adam le Kristus tuku sakina

¹² Tango ndindo mbolnje une manau kilke mbolnje mayok kina le une manau ta mbolnje kume manau pronan. Tango njakmba unekinaig tukunu kume manau tanjo njakmba mbolnje kumunjinan.

¹³ Moses tuku tukul pasa pro ndana le une manau kilke le mbolnje minna. Minna ta tukul pasa mine ndakina tukunu nane pasa mbolnje ti ndanjinan.

¹⁴ Pasa mbolnje ti ndanjinan ta Adam minna ait mbolnje kume manau nu tugu pilmba nane njakmba kulatka minna le ka Moses tuku ait pronan. Adam nu tukul lukakina sulumba kumna. Nuje ndare nane Adam tanaj tukul luka ndakinaig ta nane mata uneka kume likinaig.

¹⁵ Adam nu ande ngumnennga prowamngat ta kubena. Kuate nu wam mayenu piya kugatok singina ta Adam nu unekina wam ta limba sinja kise. Tango ande tuku une manau mbolnje tanjo njakmba kume likinaig ta tanjo ande Yesus Kristus tuku wam mayenu mbolnje Kuate nu tanjo njakmba tursingit. Nuje ake sinaj make patikate wam mbolnje Kuate nu wam mayenu piya kugatok tanjo njakmba mbolnje lato lato pilit.

¹⁶ Kuate nu piya kugatok wam mayenu singit le wam mayok kinig ta nu Adam tuku une manjau mbolnje wam mayok kinaig ta lininjmba sinja kise. Tanjo nu unekam nduina le pilengam tuku wam mayok ka ngisikam tuku manjau te-mayokna. Une manjau gudommba mayok ke likinaig le Kuate tuku wam mayenu piya kugatok ta mayok ka muskil kile-tidingam tuku manjau te-mayokna.

¹⁷ Tanjo andenje unekina le nu mbolnje kume manjau mayok ka gabat sungo minna ta Kuate nu sine make patikina wam ta mbolnje sine piya kugatok tinreknu mayok kagenj. Ta tuku sine tanjo ande Yesus Kristus mbolnje abo njak minmba gabat sugo tanjau mayok kanjig.

¹⁸ Tanjo andenje unekina le ngisikam tuku manjau ta tanjo njakmba mbol kumungina. Tanjamba ndo tanjo ande nu wam tinreknu kumumbi te-mayokna le manjau tinreknu mayok ka abo njak minmba minam tuku manjau tanjo njakmba mbol kumungina.

¹⁹ Tanjo andenje Kuate tuku minje pitaina le tanjo njakmba une mbal mayok kinaig. Tanjamba ndo tanjo andenje Kuate tuku minje dubi mayena le tanjo gudommba tinreknu mayok kinaig.

²⁰ Tukul pasa mayok kina le tukul lukawam tuku manjau sungokina. Une manjau tugeka sungokina ta Kuate nu ake sinanj make patikina wam ta une manjau ta limba sungo njayona.

²¹ Kume manjau sinamnje unenje tanjo kulatka minna. Tanjamba ndo kile manjau tinreknu sinamnje Kuate nu ake sinanj make patikate wam tanje tanjo kulatka minit. Tanjamba kulatka minwa le ma ma sinjine Sungo Yesus Kristus mbolnje abo tugu minmba minam tuku tanjigig.

6

Sine Kristus ndonj kumanu tanjau kumgenj

¹ Sine kile ndanjmba sakube. Kuate nu ake sinanj tanjo make patikate manjau ta sungomba kilimok mayok kuwa nga sine manjau njaigonu kumba minbe e?

² i ... Ye tanjamba idus ndawet. Sine une manjau nduiye kusremba kumanu tanjau kumgenj mbal kile singine mine ta une manjau mbolnje minam kumunj kuga.

³ Sine kule pisne tumba Kristus Yesus ndonj ulendikigenj mbal sine kule pisne tigenj ta Kristus ndonj kumanu tanjau kumgenj wam ta tane kila.

⁴ Sine kule pisne tumba Kristus ndonj kumanu tanjau kumgenj ta nane sine nu ndonj ngukanu tanjau ngukinaig. Tanjanaig ta Mam Kuatenje nunje sanjri sungo tambu nu te-tina le sine nu ndonj abonjanu tanjau

abonjigenj sulumba mine kitek mayenu mbolnje mineg.

⁵ Sine Kristus ndonj kumanu tanjau kumgenj ta nu ndonj ulendikigenj. Sine nu ndonj tinganu tanjau tinja nu ndonj ulendika abo kitek njak mineg.

⁶ Ngarosu une manjau njak te te-simba sine une tuku piro mbal manj mine ndakube nga wamdus ambokok ta Kristus ndonj ail kazrai mbolnje danjnganu tanjau danjnginaig wam ta sine kila.

⁷ Tanjo nu kumit ta une manjaunge nu manj kulat ndakate. Nu sinja muskil te-tite.

⁸ Sine Kristus ndonj kumanu tanjau kumgenj tukunu sine mata nu ndonj abo njak minmba minamngig wam ta sine kila mineg.

⁹ Kristus nu buk kummba tinjina. Kile nu abo njak minit ta manj kume nda. Kume manjaunge nu manj kulatke nda.

¹⁰ Nu kumna ta une tuku sanjri nduiye kusremba kumna. Kile nu abo njak minit ta nu Kuate tuku nyu te-dunggam tuku minit.

¹¹ Tane Kristus Yesus ndonj ulendikade tukunu tanjine miroj tuku tejenmba idusap. Tane une tuku sanjri nduiye kusremba kumanu tanjau kumnaig sulumba kile abo njak minmba Kuate tuku nyu te-dunggam tuku minig.

¹² Tane une manjau pitaiwap le nu manj tane kulat ndakuwa le tanjine njarosu tuku nzali njaigonu dubi ndakap.

¹³ Une manjau sanjri pilewam tuku tanjine njarosu inum inumnu une tuku piro aganj tanjau pati ndakap. Tane kummba tinja abo njak minig mbal tanjau minig. Ta tuku manjau mayenu sanjri pilewam tuku tanjine njarosu inum inumnu Kuate tuku piro aganj tanjau patikap.

¹⁴ Tane tukul pasa sinamnje mine ndakade. Kuate nu ake sinanj make patikate manjau sinamnje minig. Ta tuku une tuku sanjringe tane kulat ndakuwa.

Piro tanjo mayenu tuku yaba pasa

¹⁵ Kile sine ndanjcube. Sine tukul pasa sinamnje mine ndaka Kuate nu make patikate wam sinamnje mineg tukunu sine wam njaigonu ndo kube e? i ... Ye tanjamba idus ndawet.

¹⁶ Tane ande tuku wamdus dubiwam tuku tanjine njarosu pilig ta tane nu tuku piro tanjo tanjau mayok kinig ta tane kila. Tane une manjau tuku piro mbal minap ta tane ngisikamngigaig. Tane Kuate tuku minje kumnemngige minap ta nu tane tinreknu kile-mayokkuwa le abo njak minamngigaig.

¹⁷ Sine Kuate tuku nyu te-dungube. Tane buk une tuku piro mbal minnaig le afunje tugusek pasa tumtinginaig ta kile tanjine wamdus njakmbambi dubide.

¹⁸ Tane une manjau tuku sanjringe ndaleka minna le nu tane muskil kile-tidingina le kile tane manjau tinjeknu tuku piro mbal tanjau minig.

¹⁹ Ye tane manjau tinjeknu tuku piro mbal nga satingit ta tane wamdu pulutingam tuku ndo satingit. Tane nu tuku piro mbal kuga. Tanjine wamdu sambi nu dubide. Tane o buk tanjine ngarosu inum inumnu kurtur manjau tuku piro aganj patikinaig sulumba wam njaigonu lato lato kumba minnaig. Tanjamba ndo kile tanjine ngarosu inum inumnu manjau tinjeknu tuku piro aganj tanjau patikap sulumba Kuate tuku mbal purferjnu mayok kape.

²⁰ Tane buk une tuku piro mbal minnaig le manjau tinjeknu tane kulatkam kumuñ kuga.

²¹ Tane une tuku piro mbal minmba manjau ke likinaig ta tuku kile kiko kamusde. Tane alonu ame aganj tinaig? Manjau tanje kumam tuku ndin ndo wakeite.

²² Kile tane une tuku sanjri kumnemnje mine ndakade. Kuga. Tane Kuate nje muskil kile-tidingina le kile tane nu tuku piro mbal minig. Tanjamba tane Kuate tuku mbal purferjnu mayok kinig sulumba abo njak minmba minam tuku ndin mbolnje minig.

²³ Une kumnemnje pirokade mbal nane piyanu kume manjau tade. Sine sinjine Sunjo Yesus Kristus tuku mbal Kuate nu piya kugatok abo tugu minmba minam tuku sinjit.

7

Tukul pasa le une manjau tuku pasa

¹ Tira kame, tane tukul pasa njak minig mbal ye tane satingamngit. Tanjo abo minig ait mbolnje ndo tukul pasanje nu kulatka minit ta tane kila.

² Pino nu tanjo nuje abo minwa le nu tukul pasa dubimba tanjo kise tam kumuñ kuga. Tanjo nuje kumwa ta nu tanjo kilig tuku tukul ta kumnemnje mine ndakate.

³ Nu tanjo nuje kume ndakate le nu tanjo kise tate ta nu muñgu kilig tuku tukul pasa purte. Tanjo nuje kumit ta nu tukul ta kumnemnje mine ndakate. Nu tanjo kise tuwa ta nu une ndakate.

⁴ Tira kame, tanjamba ndo tane ande tuku mbal minam tuku Kristus tuku ngarosu mbolnje tane kumanu tanjau kummba tukul tuku sanjri kusrenaig. Ande nu kummba tingina ta sine nu tuku mbal mineg. Kile sine Kuate tuku mbal minmba nu tuku nga wam magenu tinjeknu ndo kile-mayokkam tuku mineg.

⁵ Sine buk kilke te tuku manjau mbolnje mingen le tukul pasanje ngarosu tuku nzali njaigonu tukulningina tukunu une manjau nu

sine sinamnje sanjri tinga piroka kume manjau te-mayokna.

⁶ Tukul pasa tuku sanjri sine kulatka minna ta kile sine kumanu tanjau kumgen sulumba nu tuku sanjri kumnemnje mine ndakeg. Kile sine manjau ambok mbolnje tukul kumnemnje minmba Kuate dubi ndaweg. Sine manjau kitek Tukul Guwa mbolnje Kuate dubiweg.

⁷ Sine wam ta tuku ndanjube. Tukul pasa le une manjau nale ndui ta ndo minik e? i ... Ye tanjamba idus ndawet. Ye tukul pasa mbolnje ndo une tuku sanjri ta kamusen ta tenjenmba. Tukul pasa ande sakate: Tanjo tuku aganj kanjerka am kikon ti ndangap ngate. Tukul pasa ta mine ndakate kande ye am kikon tingam tuku manjau njayonu ta kamus ndawet kande.

⁸ Tukul pasa nu tanjamba sakate tukunu une manjau nu tukul mbolnje ndin kanjermba ye tuku ngamuñgal sinamnje am kikon tingam tuku manjau kise kile-mayokkina. Tukul pasa mine ndakuwa ta une manjau nu kumanu tanjau minit.

⁹ Ambonja ye tukul gilai ait mbolnje ye abo njak minet nga idusen. Ye tukul kila pilen le une manjau sanjri tinga ye kumam tuku pilna.

¹⁰ Tukul pasa nu abo minam tuku ndin tumyam tuku prona ta ye nu mbolnje kume manjau ndo te-siliken.

¹¹ Tukul pasa ta mayok kina le une manjau ye didikam tuku tukul mbolnje ndin kanjermba ye didika tukul pasa tamba ye baleyina.

¹² Moses tuku tukul pasa purferjnu tinjeknu mayenu ndo minit.

¹³ Wam mayenu tanje ye baleyina nga sakam kumuñ e? i ... Ye tanjamba idus ndawet. Unenje nu wam mayenu ta tumba ye baleyina sulumba nuje manjau njayonu ta te-mayokna. Tukul mbolnje une nu sinja aganj njayonu ta kilimok mayok kinit.

Une tuku sanjri

¹⁴ Tukul pasa nu Tukul Guwa tuku sanjri mbolnje prote ta sine kila ta ye tanjo tuku manjau gisleknu njak minet tukunu ye une tuku piro tanjo ndalekanu tanjau minet.

¹⁵ Ye wam ke liket ta ndanjam saka ye tanjawet. Ye wam nzaliyate ta ye ke ndaket. Ye wam njule parak ta ndo ke liket.

¹⁶ Ye wam nzali ndayate ta ke liket sulumba yije manjau tamba tukul nu kummbi sakate njget.

¹⁷ Ye wam njaigonu ke liket ta yenge kuga. Une nu ye sinamnje minmba nuje wam ta ke likate.

¹⁸ Ye tanjo tuku manjau gisleknu njak minet le wam mayenu ande ye sinamnje mine ndakate ta ye kila. Ye wam magenu kam tuku wamdu set ta ke fuguwet.

¹⁹ Ye manjau mayenu kam nzaliyate ta ye ke ndaket. Ye manjau njayonu kam mbulet ta ye ket.

²⁰ Ye manjau mbulet ta ke liket ta yenje ke ndaket. Une nu ye sinamnje minmba nunje kate.

²¹ Wam njayonu mayok kinit ta tenjemba. Ye wam mayenu ande kam nzaliyate sulumba ye wam njayonu ndo ket.

²² Yinje ngamunggal sinamnje yinje pilewanu wamnje Kuate tuku tukul pasa kumumbi sakate nga tumyate ta

²³ wam njayonu ande ye tuku ngarosu mbolnje sangri tinja yinje pilewanu wam ta ndonj kame bumba minik le kamuset. Nu ye tumba une manjau ye sinamnje minit te kumnemnje pilit le ye wam njagonu ke liket.

²⁴ A ... ye sinja sinamanzer sunjo njak minet. Yinje ngarosu tuku sangri mbolnje ye kumam tuku minet te imanje ye turyuwa.

²⁵ Ese. Ye Kuate gare pasa sunjo tuwet. Nunje singine Sunjo Yesus Kristus mbolnje sine tursinmba muskil kile-tidinge singit.

Ta tuku ye yinje pilewanu wamnje Kuate tuku tukul kumnemnje minet ta ye tanjo tuku manjau gisleknu njak minmba une manjau kumnemnje minet.

8

Tukul Guwa tuku sangri

¹ Sine Kristus Yesus ndonj ulendikeg mbal sine pa tam tuku mine ndakeg.

² Sine nu ndonj ulendikeg sulumba Tukul Guwa kumnemnje mineg le nu une tuku sangri te-simba muskil kile-tidinge sinjmba abo mine manjau sinjit.

³ Sine tanjo tuku manjau gisleknu njak mingerj tukunu tukul pasa nu sine tursinje fuguna ta Kuatenje nu sine turkina sulumba nu nunje Kinjo kukulna le nu kilke mbolok une njak tanjo tananj mayok ka Kuate tuku nzali dubimba une saukam tuku ngarosu kumam tuku pilna. Tanjana le Kuate nu kilke mbolok tanjombi une tuku sangri kume serna.

⁴ Ta tuku sine tanjo tuku manjau gisleknu kumnemnje mine ndaka Tukul Guwa tuku nzali kumnemnje mineg mbal sine tukul pasa am mbolnje kumumbi mayok kineg.

⁵ Nane tanjo tuku manjau gisleknu kumnemnje minig mbal nanjine wamdus tanjo tuku wam mbolnje ndo minig. Tukul Guwa tuku nzali kumnemnje minig mbal nanjine wamdus Tukul Guwa tuku wam mbolnje minig.

⁶ Ande nu nunje wamdus tanjo tuku manjau mbolnje pilit ta nu ngisikamngat. Ande nu nunje wamdus Tukul Guwa mbolnje pilit ta nu abo njak ngamunggal mukuk minamngat.

⁷ Tanjo tuku manjau gisleknu kumnemnje minig mbal nane Kuate tuku ngeue minig. Nane Kuate tuku tukul pasa kumnemnje mine ndakade. Nane sinja dubiwam fugude.

⁸ Nane tanjo tuku manjau gisleknu kumnemnje minig tukunu nane Kuate gare tam-bim kumunj kuga.

⁹ Tukul Guwa sinja tane sinamnje minit ta tane nu tuku nzali kumnemnje minig. Tane tanjo tuku manjau gisleknu kumnemnje mine ndakade. Ande nu Kristus tuku Guwa kugatok ta nu Kristus tuku tanjo kuga.

¹⁰ Tane une manjau njak tukunu ngarosu kumam tuku minig ta Kristus nu tane sinamnje minit le tane tinjeknu mayok ka ngamunggal abo tugu njak minig.

¹¹ Yesus kumna le Kuatenje te-tina ta nunje Guwa tane sinamnje minit. Nu tane sinamnje minit tukunu nu Kristus Yesus kumna le te-tina tanjamba ndo tangine kumig tuku ngarosu ta mata kile-tidingamngat.

¹² Tira kame, sine tanjo tuku manjau gisleknu manj dubi ndakube. Nu sine kulat ndakate.

¹³ Sine tanjo tuku manjau gisleknu kumnemnje minbe ta sine ngisikamngig. Sine Tukul Guwa tuku sangri mbolnje ngarosu tuku manjau kile-ibenja kume serninje ta sine abo njak minamngig.

¹⁴ Sine Kuate tuku Guwa tuku nzali dubiweg mbal sine Kuate tuku kinjo kame mineg.

¹⁵ Sine Tukul Guwa tigenj mbal sine piro mbal mayok ka kuru kuru wam mbolnje pro ndagen. Kuga. Sine nu mbolnje Kuate tuku kinjo kame mayok ka ndek yinje Mam njga Kuate wikeg.

¹⁶ Tukul Guwa nu sine sinamnje tane kumumbi Mam ngade nga tumsinjit le sine Kuate tuku kinjo kame mineg ta kila pileg.

¹⁷ Sine kinjo kame mineg ta Mam tuku aganj ndende kilam tuku mineg. Kuate nu sine tuku Mam tukunu sine Kristus ndonj nunje aganj ndende ta kilamngig. Kile sine ait te mbolnje nu ndonj piti kuraweg ta sine nu ndonj kilnja tamngig.

Sine gare sunjo tamngig

¹⁸ Kilnja sunjo sine mbolnje mayok kanjat ta ye wam ta idusmba kile piti kuraweg te aganj fudinjo nget.

¹⁹ Kuate nu kilke mbolnje aganj ndende njakmba kile-mayokkina ta nane Kuate tuku kinjo kame mayok kambim tuku ait tairnja mindesimba minig.

²⁰ Aganj njakmba ta manjau gisleknu mbolnje pronaj. Nane nanjine nzali dubimba tanjamba pro ndanaig. Kuate nunje nane kilmba manjau ta kumnemnje patikina ta nane nduiye tanjamba minmba minam tuku pati ndakina.

²¹ Agar kame njakmba ta kile njaigonjam tuku manau kumnemnge minig ta nane Ku-ate tuku kiŋo kame ndonj muskil kile-tidinge niŋgamngat.

²² Agar njakmba ta pino kiŋo te-palmbim tuku rar kamuste tanamba muskil te-tiwam tuku mindesimba wikaraumba minig ta sine kila.

²³ Agar kame ta ndo kuga. Sine Tukul Guwa njak minmba samba mbolok gare kamuseg mbal sine mata njarosu tuku muskil te-timba Kuate tuku kiŋo kame mayok kambim tuku tairnnga ngamunggal sinamnge wikaraumba mineg.

²⁴ Kuate nu buk muskil kile-tidinge singina le kile sine wam ta tuku alonu tairnnga minde mineg. Sine wam ande tairnnga minde mineg le nu prowa sulumba tumail pulusinguwa le manj nu tairnge nda.

²⁵ Sine wam ande tuku tumail pulu ndasingit le sine wamdus sanjgrinu pilmba wam ta ndo tairnnga mineg.

²⁶ Tanamba ndo sine sanjgriknu mine ndakeg le Tukul Guwa nu sine sinzansingit. Kuate nu yabanj pasa ndanj nane kumumbi kade nga nzalite ta sine gilai mineg. Tukul Guwa nu sine tuku ngamunggal sinamnge Kuate yabanjam tuku ta sine tuku sunjgomba idusmba pasate fugumba malmbi ndo kate.

²⁷ Kuate nu tanjo tuku ngamunggal njakmba kangerte ta nu Tukul Guwa tuku wamdus kila pilit. Tukul Guwa nu Kuate tuku nzali dubimba nu tuku mbal tuku yabanje le Ku-ate nu nuŋe malmbi ndo ismba nu tuku wamdus kila minit.

²⁸ Sine Kuate tuku kume pureg mbal nu nuŋe wamdus dubimba sine kilam tuku wikina. Wam kame kise kise sine mbolnge prowe likade ta sine mine mayewam tuku ndo prode ta sine kila.

²⁹ Kuate nuŋe Kiŋo ta kiŋo mulum minwa nga nu o buk sine kilam tuku madisingina ta nuŋe Kiŋo nuŋe tuku manau te-purbe nga idusna.

³⁰ Tanamba nu sine kilam tuku o buk madisingina mbal nu sine wikina. Nu sine wikina sulumba tinreknu kile-mayokkina. Sine tinreknu kile-mayokkina sulumba nyu sugu sinjam tuku patikina.

Kuate tuku kume pur manau sunjo

³¹ Ye wam kame satinjit ta tugunu tenenmba. Kuate nu sine ndonj sailka minwa le imange sine kile-ibenjam kumuŋ? Kumunj kuga.

³² Nu nuŋe Kiŋo nuŋe mape ndamba sine tursinjam tuku kumwa nga pilna. Tanamba kile nu nuŋe Kiŋo nuŋe mbolnge wam njakmba singit le sine ngamunggal mukuk njak mineg.

³³ Kuate nuŋe sine tinreknu ngate. Ta tuku ande nu sine Kuatenge madisingina mbal pasa mbolnge patikam kumuŋ kuga.

³⁴ Kristus Yesus nu sinenu nga kumna tukunu ande nu sine pa sinjam tuku mine ndakate. Nu kumna wam ta ndo kuga. Kuate nu te-tina le nu tingina. Kile nu Kuate tuku ndinam kumamnge minmba sine tuku nga Kuate yabanmba minit.

³⁵ Kristus nu sine tuku kume purmba minit ta imange nu tuku kume purte wam ta kuerkam kumuŋ? Piti ait, sinamanzer, afunje kasursingig, gubak mineg, aganj denkanu mineg, kame aganj sine tugum prode, afu balesinjam bafude wam kame ta njakmba nu tuku kume purte wam ta kuerkam kumuŋ kuga.

³⁶ Kuyar pasa ande nu tenenmba sakate. Sine ne tuku mbal ait njakmba kumam tuku mineg.

Sipsip bale faram tuku pilengade tanamba afu sine bale faram tuku pilengade ngate.

Mune 44.22

³⁷ Kristus nu sine tuku sunjgomba kume purte ta nu piti njakmba ta kugrakam tuku tursinjit le sine sanjri njak mayok kineg.

³⁸⁻³⁹ Ye sinja son pasa satinjamngit. Kuate nu singine Sunjo Yesus Kristus mbolnge sine tuku sunjgomba kume purte ta sanjri andenge nuŋe wamdus ta kuerkam tuku mine ndakate. Sine kumeg e ko abo mineg ta enjel le guwa sugu sugu tuku sanjri wam kame kile sine mbolnge prode ko ngumnenja prowamngaiŋ aganj ndende samba le kilke mbolnge mine likade wam kame sakit ta njakmbange Kuate nu sine tuku kume purte wamdus ta kuerkam kumuŋ kuga.

9

Kuate nu nuŋe wamdus dubimba nuŋe mbal madiningit

¹ Ye Kristus tuku tanjo minet ta ye yabri pasa sa ndaket. Ye pasa satinjamngit te sinja son pasa. Tukul Guwanje pasa te sinja son pasa nga sayate le ye tane satinjet ta tenenmba.

² Ye Zu mbal tuku piti sunjgoyate le ngamunggal rar kamusmba minet.

³ Ye Kristus ndonj purka ngisikumba manau tamba yiŋe ndare tuma turkam kumuŋ kande ye wam ta mata iduset kande.

⁴ Nane Israel tugu minig. Nane nuŋe kiŋo kame minam tuku Kuatenge nane madiningina. Nu nane ndonj minmba minit. Nu nuŋe pasa ta nane ndonj katna. Nane tukul pasa njak. Kuate mbarinjam tuku ndin nu nane tumningina. Nu wam magenu kam sakina ta nane ambonja ismba tinaig.

⁵ Abraham Isak Yakob nane nane tuku mbunj. Kristus nu njarosu njak mayok kina ta nu nane tuku ndare mbolnge mayok kina.

Nu Kuate. Nu aganj njakmba kulatka minit. Nyu te-dungam tuku wam ta nu mbolnje kumba minmba minam tuku minit. Son.

⁶ Israel mbal nane Kuate tuku ndin pitaide tukunu Kuate nu wam kam saningina ta ke ndakate nga idus ndawap. Nane Israel tuku tugu njakmba minig ta afu ndo Israel ndinok.

⁷ Ta tuku Abraham tuku mbun njakmba minig ta afu ndo nu tuku mbun ndinok. Kuate nu tejenmba Abraham sana.

Isak tuku ndare mbolnje ndo ne tuku mbun mayok kanjagig nga sana. *Mulum Pasa 21.12*

⁸ Pasa ta tugunu tejenmba. Sine ngarosu mbolnje Abraham tuku mbun mayok kinge mbal sine Kuate tuku kinjo kame mayok nda kinge. Kuate nu pasa sanjgrinu Abraham sana ta sine pasa ta mbolnje Abraham tuku mbun mayok kinge mbal ndo sine Kuate tuku kinjo mayok kinge. Sine Abraham tuku mbun ndinok.

⁹ Kuate nu Abraham tejenmba sana.

Yar ande si piyo nanje Sara nu kinjo tuwa le ye sinja luka prowamngit ngina. *Mulum Pasa 18.10*

¹⁰ Ta ndo kuga. Ngumne nga Rebeka nu sinjine mbun Isak ndonj kinjo armba fungul sinamnje konkinaik.

¹¹ Kinjo armba ta pro ndamba wam magenu ko njaigonu ke ndakinaik le nu o buk ande madina. Kuate nu tanjo madiningit ta nane wam ke likade mbolnje madi ndaningmba nu nuje wamdus ndo dubimba madiningmba wikate.

¹² Nu nuje manjau ta te-mayokmba Rebeka tejenmba sana.

Kinjo mulum nu kinjo ngumne ngamngat ta tuku minje kumne ngje minamngat nga sana. *Mulum Pasa 25.23*

¹³ Kuyar pasa ande mbolnje Kuate tuku minje tejenmba minit.

Yakob tuku ye kume puret ta Esau ye kasuret ngate. *Malakai 1.2*

¹⁴ Kuate nu nuje nzali dubimba ande madimba ande pitaite ta nu wam kumumbi ke ndakate nga sakam kumun e? i ... Ye tanjamba idus ndawet.

¹⁵ Kuate nu pasa te Moses sana le nu kuyar mbolnje kuyarna le minit.

Ye tanjo ande mapewam iduset ta ye nu mapewet.

Ye tanjo ande sinawam iduset ta ye nu sinawet ngate. *Kisim Bek 33.19*

¹⁶ Ta tuku Kuate nu ande mapete ta tanjo tuku wamdus ko nuje piro tuku mundu ta tuku nu mape ndate. Kuga. Nu nuje wamdus sina tambi ndo nu mapete.

¹⁷ Kuate nu kuyar pasa ande mbolnje Isip tuku gabat Farao tuku tejenmba sakate.

Ye ne mbolnje yinje sanjri te-mayoki le ye tuku nyu kilke mbol mbal iswaig nga ye ne gabat pilen ngate. *Kisim Bek 9.16*

¹⁸ Ata. Kuate nu nuje nzali dubimba afu mapekate sulumba afu nuje pasa pitaiwam tuku wamdus karenju ningit.

¹⁹ Kile tane tuku ande tejenmba ye kusnayanngat. Sine Kuate tuku nzali pitaiwam kumun kuga ta ndanam saka Kuate nu tanjo tuku gubra pilit nga ye kusnayuwa ta

²⁰ ye tejenmba nu tuku pasa lafuwamngit. Ne ima le Kuate ndonj kualeyaukate. Kilke waim andenje nu tanjo wakeite ta samba ne ndanam saka ye tejenmba wakeiyina nga sa ndate.

²¹ Waim wakeikanu tanjo ta nu kilke kilmba nuje nzali ndo dubimba aganj wakeikate. Nu kilke ndui tambi waim ande maditaku wakeimba waim ande ake aganj patinu tuku wakeite.

²² Tanjamba ndo Kuate nu nuje nzali dubimba nuje aganj ndende mbolnje wam afu kam kumun. Nu une tuku gubra njak minmba nuje sanjri sunjo te-mayokmba njakmba tumningam tuku iduste ta nu ngan minmba pitik ndo ngisikam tuku minig mbal pa ninje ndakate.

²³ Nu nuje mapekate mbal mbolnje nuje wam magenu lato lato patikuwa le njakmba kanjerwaig nga idusmba tanjate. Mbal ta nane nu ndonj gare njak minmba minam tuku Kuate nu o buk nane madiningina.

²⁴ Kuate nu sine wike likate mbal tuku saket ta afu Zu mbal afu kasomok mbal.

²⁵ Kuate nu tuan tanjo Hosea mbolnje nu kasomok mbal tuku tejenmba sakina.

Nane ye tuku mbal mine ndakade kuasmbi ta nane ye tuku mbal minamngagig. Mbal ta ye nane wamdus ninje ndaken ta ye nane tuku kume purmba minamngit.

²⁶ Ma ande tuku mbal nane Kuate tuku mbal kuga nga saken ta ye tane Kuate abo njak minit tuku kinjo kame ngamngit. *Hosea 2.23; 1.10*

Kuate nu tanjamba sakina.

²⁷ Tuan tanjo Aisaia nu Israel mbal tuku tejenmba wi kuenka sakina.

Piyalnje fulbul minig tanjaj Israel mbal burnu kumun kuga ta ndui ndui ndo muskil kile-tidingam tuku wam tamngagig.

²⁸ Kuate nu dal ndaka kilke te mbolnje pitik ndo pasa nduiye te-timba lafunu pa ningamngat. *Aisaia 10.22-23*

²⁹ Aisaia nu o buk pasa ande tejenmba sakina.

Samba mbolok mbal tuku Mbara nu sine tuku ndare afu mape ndakina kande sine Sodom le Gomora tanjaj kile mine ndakeg kande. *Aisaia 1.9*

Aisaia nu tanjamba sakina.

³⁰ Ye tuan tanjo kame tuku pasa satinjit ta tugunu tejenmba. Kasomok mbal nane tinjeknu mayok kambim tuku ndin sota matuk tukul ndakinaig ta nane Kuate nu kumun jginaig sulumba Kuate am mbolnje tinjeknu mayok kinaig.

³¹ Israel mbal nane tinjeknu mayok kambim tuku tukul dubika matuk tukulka nane tinjeknu mayok ndakinaig.

³² Ta ndanjam? Nane tinjeknu mayok kambim tuku wamdus sanjgrinu pilnaig ta nangine piro tuku sanjri mbolnje sotinaig. Kuate nu kumun nga nu mbolnje sote ndakinaig. Ndade ande tanjo kupe danjgade ta nane ndame ta mbolnje bikekade.

³³ Kuyar pasa nu tejenmba sakate.

Ata. Ye Sion tumbranje ndame ande kupe danjam tuku pili le minamngat. Ndade sunjo ta mbolnje nane barinunjaig. Ande nu ndame ta tuku sanjri tomba tinjguwa ta nu tumail pulunungat ngate. *Aisaia 28.16*

10

Israel mbal ndin mayenu njginaig

¹ Tira kame, yije mbal Israel nane muskil kile-tidinge ningam tuku ndin ta tesilikuwaig nga ye wamdus sanjgrinu pilmba Kuate yabanjet.

² Nane Kuate dubi mayewam tuku ngamungal kunde-kundenigit ta nane ndin katese ndade. Ye nane tuku manja ta kila.

³ Nane Kuatenje ndo tanjo tinjeknu kile-mayokkate wam ta gilai minmba nangine sanjrimbi tinjeknu mayok kambim tuku wamdus sanjgrinu pilig. Nane Kuate nu tanjo tinjeknu kile-mayokkate ndin ndindo ta pitaide.

⁴ Kristus mbolnje tukul pasa kumna. Kile nu tuku kume tuku sanjri tomba tingade mbal nane Kuate am mbolnje tinjeknu mayok kinig.

⁵ Moses nu tukul pasa dubimba tinjeknu mayok kambim tuku tejenmba kuyarna. Ande nu tukul pasa njakmba dubi mayewa ta nu abo njak minmba minamngat njgina. *Wok Pris 18.5*

⁶ Kristus tuku kume mbolnje tinjeknu mayok kinit wam ta minde bada tanja kuga. Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Ima nu samba mbol ambe kangat nga idus ndawa ngate. *Lo 30.12*

Sine pasa tamba ande nu samba mbol kumba Kristus tumba ndekuwa le son ngam kumun jganu sukeg.

⁷ Ko ima nu kumanu mbal tuku tumbran kangat nga idus ndawap. Pasa tamba ande nu Kristus kumanu mbal ngamuknje te-tiwa le son ngam kumun jganu sukeg.

⁸ Kristus son ngam tuku ndin minde bada tanjamba kuga. Kuyar pasa te ise tiwap.

Kuate tuku pasa tane tugumnje minit. Tane tuku minje mbolnje ngamungal sinamnje minit. *Lo 30.14*

Ata. Nu son ngam tuku minde bada kuga. Pasa tane tugumnje minit ta sine kukliweg. Tane Kristus tuku kume tuku sanjri tomba tinjgap ngeg not.

⁹ Ne nane minjembi Yesus nu Sunjo Ndindo minit nga te-mayokmba saka sulumba nane ngamungalmbi Kuatenje Yesus kumna le te-tina ta ne son nga ta Kuate nu ne tuku muskil te-tiwe tanmbimngat.

¹⁰ Sine ngamungalmbi son ngeg le Kuatenje sine tinjeknu ngate. Sine minjembi pasa ta temayokey le muskil kile-tidinge singit.

¹¹ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Ande nu ndame ta tuku sanjri tomba tinjguwa ta nu tumail pulunungat ngate. *Aisaia 28.16*

¹² Sine Israel mbal tane kasomok mbal Sunjo am mbolnje sine kise kise mine ndakeg. Nu sine njakmba tuku Sunjo ndindo minit. Nane afu nu sinzanjninguwa nga nu wikade ta nu nane njakmba nune ranjun mayenu tamba sinzanjningit.

¹³ Kuyar pasa nu tejenmba sakate.

Nane afu Sunjonje sinzanjninguwa nga wikade ta nu nane njakmba muskil kile-tidinge ningamngat ngate. *Yoel 2.32*

¹⁴ Nane nu tuku sanjri gilai minmba son nda ngade mbal ta ndanjanmba nunje nane sinzanjninguwa nga nu wikam kumun? Nane nu tuku nyu ise ndakuwaig ta ndanmba nane son nguwaig? Ande nu Kristus tuku pasa tumba nane tugumnje kukli ndawa ta ndanmba nane isamnjaig?

¹⁵ Afu nangine mbal afu pasa kukliwam tuku kukul ndanjanjguwaig ta ndanmba nane kumba pasa ta kukliwamnjaig? Kuyar pasa ande ta tuku tejenmba sakate.

Ande nu pasa mayenu tumba pro sine tugumnje sakate ta sine gare-garekey ngate. *Aisaia 52.7*

Israel mbal pasa mayenu pitainjaig

¹⁶ Kristus tuku pasa mayenu isig mbal gudommmba nane pasa ta dubi ndade. Aisaia nu ta tuku tejenmba sakina.

O Sunjo, sine pasa kukliweg le ande nu son nda ngate njgina. *Aisaia 53.1*

¹⁷ Sine Aisaia tuku pasa ta mbolnje tejenmba kila pileg. Son ngam tuku ndin ta Kristus tuku kukliweg.

¹⁸ Ye tane kusnatjngamngit. Israel mbal nane pasa mayenu ise ndakinaig e? Kuga. Nane sinja pasa mayenu buk isnaig. Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Nane Kuate tuku pasa kuklinaig le kilke mbol mbal njakmba isnaig. Nanjine pasa ta sunjgoka kilke tugu njakmba kumuñgina njgate. *Mune 19.4*

¹⁹ Ye manj lato kusnatingamngit. Nane Israel mbal pasa ismba tugunu katese ndanaig e? Kuga. Nane sinja katesenaig. Moses nu o buk Kuate tuku minje pasa teñenmba sakina.

Ye mbal nyu kugatok mbolnje manjau mayenu ki le tane Israel mbal wamdus njayonjamngigaig.

Ye kilke kisekok mbal wamdus tugusek kugatok minig ta sinzaninggi le tane gubra tamngigaig njgina. *Lo 32.21*

²⁰ Ngumneña Aisaia nu Kuate tuku minje te-mayokmba pasa sanjgrinu ande teñenmba sakina.

Ye sote ndakade mbal ye te-silikam tuku ndin tumningamngit. Nane ye kusna ndangade mbal nane ye kila palmbim tuku ye nane tugumnje mayok kanjgit njgina. *Aisaia 65.1*

²¹ Nu nuñje mbal Israel tuku teñenmba sakina.

Ait kuennu nane ye tuku pasa pitaimba njgueu pilig mbal nane ye tugum prowaig nga wika minet njgina. *Aisaia 65.2*

Aisaia nu Kuate tuku minje tanjamba te-mayokna.

11

Kuate nu Israel mbal tuku sinaningina

¹ Ye tane kusnatingamngit. Kuate nu nuñje mbal Israel pitaikina nga idusde e? Sinja nu tanja ndana. Ye mata Israelnu. Ye Abraham tuku ndare. Ye tuku tugu ta Benyamin.

² Kuate nu nuñje mbal Israel kilam tuku o buk madiningina ta nu nane pitai ndakate. Elia tuku wam kube kuyar pasa mbolnje minit ta tane kila. Nu Israel mbal tuku manjau kanjerka nu nane pasa mbolnje patika Kuate sana:

³ O Sunjo, nane Israel mbal ne tuku tuan tanjo njakmba kilmba bale farmba ne atraukam tuku mbain ta kilmba njago siglikade. Kile ye yinje ndo ne dubinumba minet le nane ye mata baleyam tuku ndin sotade njgina.

⁴ Tanjakina le Kuate nu ndek Elia teñenmba sana: Kuga. Israel mbal njamuknje nane gudommba 7,000 ye dubiyade le ye nane kulatket. Nane yabri mbara Baal mbarinj ndade nga Elia sana.

⁵ Tanjamba ndo kile ait te mbolnje sine Israel mbal ndui ndui Kuate dubimba mineg. Kuate nu o buk sine ake sinanj make patika kilam tuku madisingina.

⁶ Nu ake sinanj sine make patika madisingina ta singine wam ke likeg ta mbolnje sine nuñje mbal mayok nda kingeg. Kuga. Sine nuñje ake make patikate wam ta mbolnje ndo nuñje mbal mayok kingeg.

⁷ Wam ta mbolnje sine teñenmba kila pilleg. Israel mbal nane tinjeknu mayok kambim tuku ndin sotinaig ta te-sili ndakinaig. Kuate nu sine ndui ndui kilam tuku madisingina mbal sinenje ndo te-silikag. Nane afu njamunjal tukulmba wamdus kareñnu ningina.

⁸ Kuyar pasa ande teñenmba sakate.

Kuate nu nane tuku ngamunjal wamdus tukulam tuku manjau ningina le nane ammbi aganj kanjer ndaka kilbambi pasa ise ndakade. Kile nane tanjamba ndo minig njgate. *Aisaia 29.10*

⁹ David nu mata teñenmba sakina.

Nane aganj ndende kumumbi minmba den ndakeg nga idusde. Wamdus tanje nane biye tidinguwa le nane ndekuwaig sulumba lafunu kumumbi tuwaig.

¹⁰ Nane tuku am ma makenje songuwa le mambil ndawaig.

Nane piti njak minmba poska lika minmba minwaig njgina. *Mune 69.22-23*

David nu tanjamba sakina.

Kuate nu kasomok mbal kilna

¹¹ Ye manj tane kusnatingamngit. Israel mbal nane Kuate tuku ndin nduiye njgisingaig nga idusde e? i ... Nane tanja ndanaig. Nane mbarmba Kristus pitainaig le muskil kile-tidinge ninjam tuku pasa ta nane tane kanjerka am kikonj tinja pasa mayenu ta manj tam iduswaig nga tane kasomok mbal tugum kina.

¹² Israel mbal mbarnaig le kilke mbol mbal njakmba Kuate tuku wam mayenu ta te-silikinaig. Nane Kuate kusrenaig le nuñje wam mayenu tane kasomok mbal mbol pronan. Ngumneña Israel mbal manj njamunjal biye mbilmba Kuate tugum kuwaig le wam mayenu nane tuku mbar mbolnje pronan ta limba sinja wam mayenu sunjo njayo tanjo njakmba mbolnje mayok kanjat.

¹³ Kile ye tane kasomok mbal satinjamngit. Ye tane kasomok mbal tuku aposel minet ta piro te sunjo nga wamdus sanjgrinu pilmba piroket.

¹⁴ Ye manjau tamba yinje tugu am kikonj tinja nane tuwaig nga iduset. Tanjamba nane afu turmba muskil kile-tidinguwaig.

¹⁵ Kuate nu Zu mbal kile-sikina le kilke mbol mbal njakmba Kuate ndonj tumawam tuku ndin mayok kina. Ngumneña nu manj Israel mbal luka kilwa le ame wam sunjo mayok kanjat? Tanjo kummba manj abonjate wam sunjo tanjaj.

¹⁶ Bret inumnu kuerka Kuate atraukate ta bret ñaknu ta Kuate tuku. Ail tugunu Kuate tuku minit ta ail wainu ñakmba nu tuku.

¹⁷ Ail ndinok ta Kuate nu wainu afu kat pugurka dujekok olif ail wainu kilmba wainu ndinok afu ñgamukñge tuturmba kuse likina. Tane kasomok mbal dujekok olif ail tañan kile Zu mbal tuku wam magenu nane ndon kilig.

¹⁸ Tane wam ta tuku idusmba sine ail wainu ndinok liningeg nga payam ndakap. Ail tugunu ail wainu mbolñge sanñri ti ndangate. Kuga. Tane ail tugunu mbolñge sanñri tingade.

¹⁹ Tane afu tangine ñgarosu payamka teñemba sakade. Sine kasomok mbal ail ta mbolñge tuturbe nga nu wainu afu kat pugurka pankina nga sakade ta son ta

²⁰ nane Zu mbal son nda ñginaig tukunu Kuate nu nane kat pugurka pankina. Tane ñgamunjal son ñak minig tukunu tane ail ta mbolñge minig. Tane tangine ñgarosu payam ndaka kurau mayemba tangine ñgamunjal son biye dewap.

²¹ Wainu ndinok ta nane son nda ñginaig le Kuate nu nane mape ndaka kat pugurkina. Tane dujekok olif ail tañan minmba son manau kusrewap ta nu sinja tane mape ndaka kat pugurkamñgat.

²² Ata. Tane Kuate tuku ranñun manau le gubra manau te kila palpe. Kuate kusremba baringade mbal nu mape ndaka kilepankate ta tane Kuate tuku ranñun mayenu ta tade. Tane tañamba tumba minmba minam tuku ñgamunjal son biye dewap. Kuga ta nu tane mata kat pugurka pankamñgat.

²³ Israel mbal nane man ñgamunjal biye mbilmba Kuate tuku sanñri tomba tinguwaiñ ta nu nane kilmba man ail ta mbolñge tuturninguwa le minamñgaig. Kuate nu tañawam kumuñ.

²⁴ Tane kasomok mbal buk dujekok olif ail wainu minnaig le Kuatenge tane kat pugurka kilmba nu ail prode manau ta mbilmba olif ail mayenu ta mbolñge tuturmba kuse likina. Wainu ndinok ta nu nane man kilmba ail ta mbolñge tuturmba kuse likam tuku ta minde bada kuga.

Kuate nu kilke mbol mbal ñakmba sinaningit

²⁵ Tira kame, tane tangine ñgarosu payamkubekaig nga ye wam ande kurok minit ta te-kilimba satinñgamñgit. Israel mbal afu Kuatenge ñgamunjal tukulmba wamdus karennu ningina le Kuate ñgumnaenaig ta nane tañamba nduiye mine nda. Kuate nu tane kasomok mbal giganmba kilam tuku maditingina ta ka kumunñguwa le Israel mbal ñgamunjal tukulmba wamdus karennu minig ta kusrewamñgaig.

²⁶ Wam ta mbolñge Israel mbal ñakmba muskil kile-tidinge ningamñgat. Kuyar pasa ande ta tuku teñemba sakate.

Muskil kile-tidinge ningam tuku tañgo nu Sion tumbrañ sungo mbolñge prowamñgat.

Nu prowa sulumba Yakob tuku tugu Kuate ñgumnede manau ta pitaiwamñgat. *Aisaia 59.20*

²⁷ Tañamba ye nane ndon pasa katen ta kumumba nane tuku une manau saukamñgit ñgate. *Yeremia 31.33*

²⁸ Kristus tuku pasa mayenu Israel mbal nane pitaimba Kuate ñgueu pilnaig ta tane kasomok mbal pasa ta isig. Nane Kuate tuku ñgueu pilig wam ta mbolñge nu tane turkate ta Kuate nu nane kilam tuku madiningina ta nu nane tuku mbuñ kame idusningmba nane tuku kume purmba minit.

²⁹ Kuate nu wamdus mbil ndate tuku. Nu nuñe wam magenu afu ningit ta nu man yayi ndakate. Nu afu kilam tuku madiningit ta nu man nane pitai ndaningit.

³⁰ Israel mbal nane ambonja Kuate tuku minge dubinaig ta ñgumnaena Kristus mbolñge pitainaig. Tane nu tuku pasa ambonja pitainaig mbal kile Kuate nu Kristus mbolñge tane mapekate.

³¹ Nu tane kasomok mbal mapeka minit tañamba ndo Israel mbal mata mapekam tuku ta kile nane nu tuku minge pitaimba minig.

³² Sine ñakmba Kuate tuku minge pitaien le nu sine kilmba une tuku ndalekama manau mbol patikina. Tañamba sulumba kile nu Kristus mbolñge sine ñakmba mapeka kilamñgat.

³³ Kuate tuku manau ta mayenu ndo. Nu tuku wamdus kila sungo o mbolñge. Sine sinja nu tuku wamdus kila pile ndakeg. Nuñe wamdus kile-mayokkam tuku ndin sine pilingam kumuñ kuga.

³⁴ Kuyar pasa nu teñemba sakate.

Ima nu Sungo tuku wamdus kila minit? Ima nu Sungo wam pagu pasa sawam kumuñ ñgate. *Aisaia 40.13*

³⁵ Ima nu agañ ande Sungo tuna ta tuku lafunu nu mbolñge minit?

³⁶ Nuñe agañ ndende ñakmba kile-mayokkina ta nu tugu. Nu miro. Nu tuku nyu sungo kilña sanñri ta minmba minamñgat. Son.

12

Sine Kuate tuku ndo minbe

¹ Tira kame, tane Kuate tuku mape manau idusmba tangine ñgarosu Kuate tuku nga madimba patikap le minwaig. Kuate nu atrau agañ tañan ta nu nzalite. Sine tañaweg ta sine kumumbi Kuate mbarinñge.

²Tane kilke te tuku manjau te-pur ndawap. Tangine wamdus Kuate mbolnje palpe sulumba kitek mayok kape. Tane tanjamba Kuate tuku nzali kila palpe sulumba wam magenu o mbolnje Kuate garete ta ke likam kumunj.

*Piro sangri yimyam tuku pasa
(1 Korin 12)*

³Kuate nu ye make pilmba aposel pilna. Ye nyu tamba satinjamngit. Tane tangine mironj payam ndaka kumumbi pilenngap. Kuate nu sangri yimyam tinngit ta idusmba tangine mironj pilenngap.

⁴Ngarosu ndindo mbolnje aganj inum inumnu piro kise kise ke likade.

⁵Tanjamba ndo sine Kristus ndonj ulendikeg mbal sine gudommaba ta ngarosu ndindo ndo mineg. Ngarosu ta mbolnje sine inum inumnu mineg ta ulendika ngarosu ndindo.

⁶Kuate nu sine jakmba make patika sine yimyam sangri kise kise ake singit tamba sine pirokuba. Ande nu Tukul Guwa tugumnje pasa ismba kile-mayokkam tuku sangri tate ta nu nunje ngamunngal son manjau tamba kile-mayokkuwa.

⁷Ande nu tanjo turkam tuku sangri tate ta nu tanjo turkuwa. Ande nu pasa kukliwam tuku sangri tate ta nu pasa kukliwa.

⁸Ande nu tanjo sangri pileningam tuku sangri tate ta nu sangri pileninguwa. Ande nu aganj ndende jak afu turka ninngam tuku sangri tate ta nu waknyumba ninnguwa. Ande nu gabat tanjo minam tuku sangri tate ta nu wamdus sangrinu pilmba piro ta kuwa. Ande nu sinamanzerka minig mbal turkam tuku sangri tate ta nu gare jak turkuwa.

Tira kame ngamunngal ninngam tuku pasa

⁹Tane wamdus tugusekmbi munngu kume purkap. Tane manjau njaigonu jakmba ngumneninmba manjau magenu ndo bige dedenngap.

¹⁰Tangine tira kat tangine tananj tangine tangine munngu kume purkap. Tane tangine tangine tira kame tuku nyu kile-dunngam tuku ngamunngal kunde-kundetinguwa.

¹¹Tane kanyum ndamba sangri tinnga pirokap. Tukul Guwa mbolnje tumail gare jak mayok kape sulumba Sunjo tuku piro mbal minap.

¹²Tane muskil kile-tidinngap tinngam tuku tairngade ta tuku gare-gareka minmba piti sinamnje ngan pilmba dirnanngap. Tane mara mara Kuate yabanmba minmba

¹³Kuate tuku mbal aganj ndende denkade ta turkap sulumba kisekok mbal kilmba tangine wande mbolnje patikap.

¹⁴Tane piti sertinngig mbal Kuate nane sinzaninnguwa nga yabanngap sulumba nane nyaro pasa ninmba kasur pasa ninngap ndakap.

¹⁵Nane gare jak minig mbal ndonj tane gare-garekap. Nane piti jak minmba malm-bikade mbal ndonj tane malm-bikap.

¹⁶Tane tira kame ndonj wamdus ulendika tuma minmba sine sugo nga piro nyu kugatok ta kam tuku mbule ndakap. Tane sine kila sugo jak nga idus ndawap.

¹⁷Ande tane mbolnje manjau njaigonu kuwa kande tane manjau njaionumbi lafu ndawap. Tanjo jakmba ngamunngap manjau tinreknu ndo ke likap.

¹⁸Tane tanjo jakmba ndonj ngamunngal ulendi minam tuku ndin sotap.

¹⁹Tira kame, nane afu tane mbolnje manjau njaigonu kuwaig le tane Kuate nje lafuwa nga piti ta nu wai mbolnje ndo palpe. Kuate tuku kuyar ta tuku tenenmba sakate.

Sunjo nu sakate: Manjau njaigonu lafunu ta ye tuku piro. Yenngap pa ta ninngamngit ngate. *Lo 32.35*

²⁰Kuyar pasa ande tenenmba sakate.

Ne tuku njeu tanjo nu gubawa kande nyamaganj tawe le nyuwa. Nu kule parawa kande kule tawe le nyuwa.

Ne tanjawa ta nu nunje njeu manjau ta tuku kiko tumba wamdus rar prowa le kamusmba minamngat ngate. *Sindaun 25.21*

²¹Manjau njaigonu tanje tane kile-ibenngikat nga tane nu mape ndawap. Tangine manjau magenu tamba manjau njaigonu ta kile-ibenngap.

13

Kuate nje gabat sugo patike likate

¹Sine jakmba gafman kumnemngap minbe. Kuate tuku wamdus mbolnje ndo nane mayok kinig. Gabat sugo mine likade ta nunngap patikate.

²Ande nu gafman tuku minngap pitaite ta nu Kuate tuku wamdus pitaite. Pitaide mbal ta nane piya kumumbi tade.

³Manjau magede mbal nane kulat tanjo sugo tuku kuru kuru ndakade. Nane wam njaigonu kade mbal ndo kulat tanjo tuku kuru-kurukade. Ne gabat ande tuku kuru-kurukam idus ndamba kande ne manjau magenu ka le nu ne nzalinuwa.

⁴Kuate nu tane turkam tuku gabat sunjo ta pilit. Nu manjau njaigonu lafuwam tuku nyu jak minit. Ta tuku ne manjau njaigonu kumba kande ne nu tuku kuru-kuruka. Kuate nu manjau njaigonu kade mbal pa ninngam tuku gabat sunjo ta nu tuku piro tanjo minit.

⁵Ta tuku ye satinngit. Tane gafman tuku minngap kumnemngap minap. Tane Kuate tuku pa laipam tuku ndo nu kumnemngap mine ndakap. Tane manjau tinreknu nga nu kumnemngap minap.

⁶ Tane takis ndametij pankap. Gafman mbal nane piro ke likade ta nane Kuate tuku piro biyig.

⁷ Tane afu mbolŋge wam kam tuku minwaig kande nane mbolŋge ke likap. Tane takis ndametij pankam tuku minmba kande pankap. Tane nyu ŋak mbal idusniŋmba nane gare niŋgam tuku wam ta ndo kap.

Tangine tangine munŋu kume purkap

⁸ Tane agan ande lafuwam tuku mine ndakuwa. Tangine tangine munŋu kume puram tuku manjau ta ndo lafuwam tuku minwa. Nane afu tane tugumŋge minig ta tane nane tuku kume purde ta tane Kuate tuku tukul pasa ŋakmba kumude.

⁹ Kuate tuku tukul gudommba minig. Tanŋo pino munŋu kuayar ndakap. Tanŋo bale ndawap. Agan ande kuayar ndawap. Agan ndende kilam tuku piriri ndawap. Tukul kame sakit ta ŋakmba tukul pasa tenge ulendite. Tukul ta tenenmba. Tane tangine ŋgarosu tuku kume purde tanjamba ndo tane tugumŋge minig mbal tuku kume purap ŋgate.

¹⁰ Tanŋo nu kume pur manjau tambi ande ŋayo siliwam kumuŋ kuga. Ande nu kume pur manjau ŋak minit ta nu tukul ŋakmba kumute.

¹¹ Kile mineg ait te tane kila. Ta tuku wam ŋakmba ta dubikap. Sine muskil kile-tidiŋge sinŋam tuku pasa ismba son ŋgigerŋ ait ta kile ait kuen kinit. Ta tuku tanŋine wamdus kinyanu minig ta kuagnekap.

¹² Ma furir tuku ait kugawam bafute le mafewam tuku ait buk patukate. Ta tuku ma make tuku manjau kile-sika mafen tuku manjau kilmba tambi manjau ŋaigonu kile-ibenkuba.

¹³ Sine mafen mineg tanjan manjau magenu ndo kube. Sine afu ndonj minyoka isukusmba maim-maimka kule kamenu nye ndakube. Sine fare fare tanŋo pino ndonj une ndakube. Kutur manjau kiko ŋak ta ke ndakube. Afu ndonj kualeyau ndakube. Afu tuku mine tuku wamdus kagli Nj ndakube. Sine ma make tuku manjau tanjan ŋakmba kusrekube.

¹⁴ Tane sinŋine Sunŋo Yesus Kristus tuku manjau te-purap sulumba tangine ŋgarosu tuku nzali ŋaigonu kam tuku idus ndaniŋgap.

14

Sine tira kame tuku son manjau pile ndanŋgube

¹ Tira ande tuku son manjau gisleknu ta nu tane ndonj mangurkam tuku tap. Tane nu ndonj kualeyauka nu tuku manjau te-ibenjam tuku idusmba te ndakap.

² Tira ande nu ye agan ŋakmba nyam kumuŋ ŋgate. Ande nu son manjau gisleknu ŋak minmba ye mbarikit ŋga nu ndem mbulmba nyamaganj ndo nyate.

³ Ande nu ndem nyate tanŋe ande nu nyamaganj ndo nyate ta tala ndawa. Ande nu ndem nda nyate tanŋe nu tanŋo ndem nyate ta nu mbarte ŋga sa ndakuwa. Kuate nu nale arŋen kilna.

⁴ Ne ima le ande tuku piro tanŋo tuku son manjau pilete. Nu pilemba kumumbi kate ko mbarte ta ne tuku piro kuga. Nunŋe Sunŋo tuku piro. Sunŋonŋe nu sanŋri tuwit ta nu kumumbi mayok kangat.

⁵ Tira ande nu ait afu tukul ŋak ŋgate. Ande ait ŋakmba kumu kumu tukul kugatok ŋga iduste. Tangine miroŋ yimyam manjau dubiwam tuku ta pilenŋa te-tiwap.

⁶ Ait afu sugo ŋgade mbal ta nane Kuate tuku nyu idusmba tanjade. Nane ndem nyade mbal Kuate gare pasa tuwig sulumba Kuate tuku idusmba nyade. Nane ndem nda nyade mbal nane Kuate tuku mata idusmba ndem nda nyade. Nane nyamaganj ndo nyade ta tuku Kuate gare pasa tuwig.

⁷ Sine mineg ta sinŋine miroŋ tuku mine ndakeg. Ko kumeg ta sinŋine miroŋ tuku kume ndakeg.

⁸ Sine abo ŋak mineg ta sine Sunŋo tuku nyu te-dunŋam tuku mineg. Sine kumeg ta Sunŋo tuku nyu te-dunŋam tuku kumeg.

⁹ Kristus nu kumanu mbal abo ŋak minig mbal tuku Sunŋo minam tuku nu kummba manj tinŋina. Ta tuku sine abo mineg e ko kumeg ta sine Sunŋo tuku ndo mineg.

¹⁰ Ne wam ta idusmba tira ande tuku son manjau pilenŋa nu mbarte ŋga sa ndaka. Ko ne afu tuku son manjau kanŋerka tala tala ndaniŋga. Sine ŋakmba Kuate am mbolŋge tinŋgube le nunŋe sine pilesinŋamŋgat.

¹¹ Kuyar pasa ande ta tuku tenenmba sakate.

Sunŋo nu sakate: Ye sinjka abo minet tanjan pasa te sinjka mayok kangat. Tanŋo ŋakmba ye tugumŋge dagol tidronŋamŋgaig. Nane ŋakmba ye tuku nyu te-dunŋamŋgaig ŋgate. *Aisaia 45.23*

¹² Ta tuku sine ŋakmba Kuate tugumŋge sinŋine wam ŋakmba ke likeg ta kilimok kile-mayokkamŋgig.

Sine tira kame tuku ŋgamunŋgal ŋaigo sigli ndakube

¹³ Ta tuku sine sinŋine munŋu pilenŋeg wam ta kusrekube. Sine wamdus sanŋrinu pilmba sinŋine tira inum ndekam tuku wam ande ke ndakube.

¹⁴ Ye Sunŋo Yesus ndonj ukendiket ta nyamaganj ndem ŋakmba nyam tuku tukul kuga. Ye wam ta kila minet ta ande nu agan ande

nyam tuku tukul *hak* nga iduste ta nu tuku wamdus sinamnge tukul *tanja* mayok kinit.

¹⁵ Tira ande nu aganj ande nyam tuku tukul *hak* ngate le ne tumba nyate ta ne nu tuku wamdus *ngayo* silita. *Tanjate* ta ne tira tuku kume purte wam ta kusrete. i ... Kristus nu tira ta tuku kumna. Ne aganj nyate tamba nu *ngayo* sili ndawa.

¹⁶ Ne ye aganj *hakmba* nyam kumuñ *ngaya* sakate ta ne kumumbi sakate. Naje wamdus mayenu ta andenje *ngayo* siliwam tuku ndin wakei ndawa.

¹⁷ Sine Kuate kumnemnge mineg mbal sine nyamaganj le kule nyeg ko nda nyeg ta alo sunjo kuga. Sine *tijrekn*u mayok ka *ngamunjal* mukuk minmba Tukul Guwa mbolnje gare *hak* mineg wam ta ndo alo sunjokanu.

¹⁸ Ande nu *tanjamba* Kristus dubite ta nu Kuate gare tuwit. *Tanjo* pino nane nu tuku manjau ta *kanjermba* saka minig.

¹⁹ Sine *ngamunjal* ulendi minmba sinjine sinjine wamdus sanjri pilewam tuku sanjri *tingja* wam ta ndo ke likube.

²⁰ Ne aganj ande nzalinu nyate tamba Kuate tuku piro *ngayo* sili ndawa. Nyamaganj *hakmba* tukul kugatok ta ande nu ne aganj nyate ta mbolnje ndekate ta ne mbarte.

²¹ Naje tira ande baringikat nga ne ndem ko grep kule nye ndaka ko wam kise afu ke ndakate ta ne manjau *tijrekn*u dubite.

²² Ne wam afu kam kumuñ *ngate* ta Kuate am mbolnje ndo minwa. Ne wam ande pilenja ye kam kumuñ *ngaya* idusmba wamdus piti kugatok ta ne gare *hak* minit.

²³ Ne wamdus armba *hak* aganj ande nya ta ne mbarte. Ne naje *ngamunjal* son pitaimba tumba nyate ta tuku. Ande nu wam andembi nuje son *ngate* manjau piti serte ta nu mbarte.

15

¹ Sine Kristus dubimba *ngamunjal* son sanjri *hak* mineg mbal sine tira kame son manjau *gisleknu* minig ta turkuba. Sine sinjine maye minam tuku ndo idus ndabe.

² Sine tira kame wamdus sanjri pilenjingam tuku nane tuku wamdus kumnemnge minmba manjau tamba nane turkuba.

³ Kristus nu mata nuje maye minam tuku ndo idus ndana. Kuyar pasa ande Kristus nu Kuate ndonj pasatina ta *tenjemba* sakate. Nane ne tumail pannade mbal ye turmba tumail panyade. *Mune 69.9*

Kuyar pasa nu *tanjamba* sakate.

⁴ Kuyar pasa o buk kuyarke likinaig ta sine tumsingam tuku mayok kinaig. Sine kuyar pasa ta burka sanjri *tingja* dirnanjube sulumba *ngamunjal* mukuk *hak* minmba Kuate *tairnjube*.

⁵ Sine sanjri *tingja* *ngamunjal* mukuk minam tuku manjau Kuate tugumnje prote. Nunje tane sanjri *tinguwa* le tane Kristus Yesus tuku manjau kubemba *tanjine* *tanjine* wamdus ulendi tuma minap.

⁶ Tane *tanjamba* minap ta tane ulendika minje ndindombi sinjine Sunjo Yesus Kristus tuku Mam Kuate tuku nyu te-dungamngaig. Son.

Kristus nu kilke mbol mbal hakmba wikina

⁷ Kristus nu Kuate tuku nyu mbol kuwa nga nu sine *hakmba* kilna. *Tanjamba* ndo tane mata Kuate tuku nyu mbol kuwa nga *tanjine* *tanjine* afu *hakmba* kile likap.

⁸ Kristus tuku manjau satinjit ta tugunu *tenjemba*. Kuate nu pasa o buk sakina ta alonu mayok kuwa nga Kristus nu Zu mbal tuku piro *tanjo* mayok kina. Wam ta mbolnje Kuate nu Zu mbal tuku mbuñ kame pasa sanjingina ta kumungina.

⁹ Wam ta mbolnje kasomok mbal mata Kuatenje mapekina le nane nu tuku nyu te-dunginaig. Kuyar pasa ande *tenjemba* sakate.

Ye kasomok mbal *ngamuknje* ne tuku nyu te-dungamngit. Ye ne tuku nyu mbol kuwa nga mune ande ulamngit *ngate*. *2 Samuel 22.50; Mune 18.49*

¹⁰ Kuyar pasa ande *tenjemba* sakate.

Tane kasomok mbal Kuate tuku mbal Israel ndonj gare-gareka minap *ngate*. *Tukul Pasa 32.43*

¹¹ Pasa ande mata *tenjemba* sakate.

Tane kasomok mbal Sunjo tuku nyu te-dungap.

Ese. Kilke tugu *hakmba* nu tuku nyu te-dungap *ngate*. *Mune 117.1*

¹² Tuan *tanjo* Aisaia nu mata sakina:

Yesi tuku mbuñ sunjo ande *prowamngat*.

Nu kasomok mbal tuku Sunjo minam tuku mayok *kanjat*. Nunje nane muskil kile-tidinge ningam tuku *tairngamngaig* *ngina*. *Aisaia 11.10*

¹³ Sine Kuate *tairnja* mineg wam ta nunje sinjit. Tane nu kumuñ *ngaya* minap le nunje gare manjau *ngamunjal* mukuk sungomba *tinguwa*. Nu *tanjawa* ta tane Kuate *tairnja* minig wam ta Tukul Guwange lato lato sanjri pilemba minamngat.

Paulus nu nuje piro tuku sakina

¹⁴ Tira kame, ye tane tuku wamdus ar ar ndawet. Tane ranjun manjau kumunganu *hak* minmba pasa tugusek *hakmba* kila minig tukunu *tanjine* *tanjine* munju kile-tidingam kumuñ.

¹⁵⁻¹⁶ Kuate nu ye make pilmba tane kasomok mbal *ngamuknje* Kristus Yesus tuku piro *tanjo* minam tuku ye *madiyina*. Ta tuku ye waje te mbolnje tane manj idusam

tuku ye pasa sangrinu afu kuyarit. Ye pasa mayenu kukliwet te pris tanan Kuate tuku piro biyet. Tane kasomok mbal Tukul Guwa mbolnge kumumbi purfen^{nu} mayok kape le Kuate nu nzalinu kilwa nga ye tane atrau agar mayenu tanan Kuate tambim tuku piro ket.

¹⁷ Ye Kristus ndon ulendiket tukunu ye Kuate tuku piro ke liket te ye payamkam kumunj.

¹⁸ Kristus nu kilke mbol mbal njakmba pasa mayenu dubiwaig nga nu ye mbolnge wam afu ke likina ta ndo ye saka minet.

¹⁹ Ye pasa kuklimba wam afu ke lika ye sangri kitek tumnijnmba Tukul Guwa tuku sangri yimyam kile-mayokka wam njakmba ta Kristus nu ye mbolnge piro kina. Ta tuku ye Yerusalemnge Kristus tuku pasa mayenu kukliwam tuku piro tugu pilmba kumba ka ka Iliria ma mbolnge tinga piro suluwen.

²⁰ Ye Kristus tuku piro mbal afu tuku piro tuturam idus ndawet. Nu tuku nyu kinit ma mbolnge ye pasa kukliwe nda. Nu gilai mbal tugumnge ye pasa kukliwam tuku wamdus sangrinu pilet.

²¹ Kuyar pasa ande ye idusmba tanjamba piro ket ta tejenmba.

Nane nu tuku pasa ise ndakade mbal nane ismba wamdus purfeningamngat.

Nane nu tuku nyu ise ndakade mbal nane nu kila palmbimngagig ngate. *Aisai* 52.15

Paulus nu Rom mbal kanjerkam idusna

²² Ye ait sungomba tane tugum prowam tuku iduset ta yije piro sungo tenge ndin purte.

²³ Kile kilke te mbolnge piroket ta buk kugate. Ye yar gudommmba tane tugum kambim tuku sungomba idusmba minet ta ye Spen kambim nga pro tane kangetingam iduset.

²⁴ Ye tane ndon ait fagnu minmba gare ti le tane ye mindeyumba ka ndinnge kayeyap le ye Spen ka nget.

²⁵ Ye kile ndametinj afu kilmba Yerusalemnge Kuate tuku mbal turkam kanjit.

²⁶ Nane nanjine mironj wam ta kam idusnaig ta nane kumumbi kinaig. Kasomok mbal Israel mbolnge lafu njak minig. Nane Israel mbal tugumnge Kuate tuku wam magenu kilig tukunu kile kasomok mbal nane Israel mbal afu njarosu tuku aganjmbi turkam kumunj.

²⁷ Nane nanjine mironj wam ta kam idusnaig ta nane kumumbi kinaig. Kasomok mbal Israel mbolnge lafu njak minig. Nane Israel mbal tugumnge Kuate tuku wam magenu kilig tukunu kile kasomok mbal nane Israel mbal afu njarosu tuku aganjmbi turkam kumunj.

²⁸ Ye ndametinj te kilmba Yerusalem mbal ninji sulumba ye Spen kambim nga ka tane tugum ta prowamngit.

²⁹ Ye tane tugum prowi ta ye Kristus tuku gare manjau njakmba njak tane tugum prowamngit ta ye kila.

³⁰ O tira kame, sine njakmba Sunjo Yesus Kristus tuku mbal mineg. Sine Tukul Guwa mbolnge munju kume purkeg. Ta tuku ye tejenmba satingamngit. Tane ye turyam tuku ye ndon Kuate sungomba yabanbe.

³¹ Yudea ma tugu mbolnge son nda ngade mbal ye baleyam idusde ta ye maye minam tuku Kuate yabanap. Kristus tuku mbal Yerusalemnge nane kasomok mbal tuku ndametinj te kilam mbulbekaig. Nane gare njak kilwaig nga ta tuku mata Kuate yabanap.

³² Kuate nu nzaliwa le ye tanjamba gare njak tane tugum ta promba ait afu tane ndon mini sulumba wamdus gare tamngit.

³³ Kuate nu ngamunggal wamdus bul ser-singam tuku nu tugu. Nu tane ndon minmba minwa. Son.

16

Paulus nu Rom mbal kaiye pasa ningina

¹ Kristus tuku piro pino ande nyunu Febe tane nu tuku nyu kila palpe nga satingamngit. Nu Senkrea tumbraj sungo mbolnge Kristus tuku kuasmbi ngamuknge piro kate.

² Nu tane tugum ta prowa le tane Kuate tuku mbal minig ta te-mayokmba Sunjo tuku nyu mbolnge nu tap. Nu wam afu denkuwa kande turap. Nu tira kame sungomba ye mata turyina.

³ Prisila le Akuila nale ye ndon Kristus Yesus tuku piro kigenj ta tane nale tuku gare pasa te sanikap.

⁴ Nalekam ta ye maye minam tuku ye turyumba kume dirnaik. Ta tuku kasomok mbal Kristus tuku kuasmbi minig ta nane njakmba ye ndon nale gare pasa nikig.

⁵ Nale tuku wandeknge Kristus tuku kuasmbi mangurkade mbal nane mata gare pasa te ninjap.

Mbal njakmba nyu kilamngit te yije gare pasa te saningap. Yije gulab mayenu Epene-tus. Asia mbal ngamuknge nu ambongga Yesus tuku son njina.

⁶ Pino ande Maria tane ngamuknge piro karenjkina.

⁷ Andronikus nale Yunias sine tugu ndindo nale ye ndon muli wandek sinamnge mingerj. Ye Kristus gilai minen le nale ambongga son njinaik. Aposel kame ngamuknge nale nyu njak minik. Nane njakmba ta yije gare pasa te ninjap.

⁸ Afu tejenmba. Ye tuku gulab mayenu Ampliatu.

⁹ Ande Urbanus nu sine ndon Kristus tuku piro biyit. Ande Stakis nu ye tuku gulab mayenu ande.

¹⁰ Ande Apelis nu Kristus tuku tanjo tugusek mayok kina. Aristobulus tuku ndare tuma mbal mata yinje gare pasa ninjgap.

¹¹ Herodion nu ye ndonj tugu ndui ta. Narsisus tuku ndare afu Sunjo tuku mbal minig ta njakmba yinje gare pasa te saninjgap.

¹² Afu tejenmba. Sunjo tuku piro karenjkate pino ar Trifina nale Trifosa. Pino ande Persis nu mata Sunjo tuku piro karenjkate.

¹³ Tira ande Rufus nu Sunjo tuku tanjo tugusek. Ina nunje nu ye tuku ina tanjan minit.

¹⁴ Asinkritus, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas tira afu nane ndonj minig.

¹⁵ Filologus, Yulia, Nerusius nale kulim nunje Olimpas Kuate tuku mbal nane ndonj mine likade ta njakmba yinje gare pasa te saninjgap.

¹⁶ Tane tanjine tanjine tira kame ndonj munju kume purkade manjau ta alonu te-mayokap.* Kristus tuku kuasmbi yimyam njakmbanje tane tuku kaiye pasa pilig le ilit.

Yabri tum mbal tuku rironj pasa

¹⁷ Tira kame, nane afu tane purka afu tuku wamdus tugusek didikade ta tane nane kila patika nane ndonj ulendi ndakap. Nanenje sine pasa tugusek tumtanjigenj ta pitaide.

¹⁸ Nane sinjine Sunjo Yesus Kristus tuku piro mbal kuga. Nane nanjine njarosu tuku nzali njaigonu maro njak minam tuku ndo piro kade. Nanjine njale parak pasambi tira afu wamdus sanjri kugatok ta didikade.

¹⁹ Tane Kuate tuku minje dubi mayede ta nane njakmba isig. Ye wam ta tuku gare-gareket. Tane manjau mayenu kam tuku kila sunjo njak minap sulumba manjau njayonu kam tuku gilai tanjan minap.

²⁰ Tane tanjamba minap ta Kuate nu pitik ndo Satan tumba tane tuku kupe kum-nemnje pilmba to firamngat. Kuate nu njgamunjal mukuk singit tuku tugu. Sine tuku Sunjo Yesus Kristus nu tane make patikuwa. Son.

²¹ Timoteus nu ye ndonj pirokate ta nunje tane kaiye pasa tinjgit. Lusius Yason Sospater nane ye tuku tugu ndui ta nane mata tane kaiye pasa tinjgit.

²² Ye Tertius Paulus tuku minje pasa kuyaret te ye mata kaiye pasa tinjgit.

²³ Gaius nu ye Paulus nu tuku wande mbolnje minam tuku sakate. Nu Kristus tuku mbal njakmba mbolnje wam mayenu ta kate. Nu mata tane kaiye pasa tinjgit. Erastus nu tumbran sunjo te tuku ndametinj kulatkate tanjo sine tuku tira Kuartus nale mata tane tuku kaiye pasa pilik.

²⁴ [Sine tuku Sunjo Yesus Kristus nu tane make patikuwa. Son.]

Paulus nu Kuate tuku nyu te-dunja

²⁵ Sine Kuate tuku nyu te-dunja. Ye pasa mayenu Yesus Kristus tuku kukli-wet ta Kuate nu ta mbolnje tane sanjri piletingamngat. Pasa mayenu ta buk kuirok minna le tanjo nane gilai mine sungona le ka ka kile nu kilimok mayok kinit.

²⁶ Kuate nu minmba minit nu tanjo njakmba pasa mayenu son njga dubiwaig nga iduste ta kilimok mayok kinit le kilke mbol mbal njakmba ise likeg. Tuan tanjo kame tuku kuyar ta mbolnje kilimok mayok kinit.

²⁷ Kuate nu ndo wamdus kila njakmba njak. Sine njakmba Yesus Kristus mbolnje Kuate tuku nyu sunjo ta te-dunja minmba minbe. Son.

* 16:16: Zu mbal nane kume purkade manjau ta alonu te-mayokmba munju mumukade.

1 KORIN Korin mbal tuku waje Paulusnge ambonnga kuyarna

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 26 kinaig le Paulus nu Efesusnge minmba Korin mbal tuku waje te kuyarna.

Korin tumbraꝋ sunꝋo ta Grik kilke mbolnꝋe minna. Tumbraꝋ ta mbolnꝋe ma tugu yeki yeki tuku mbal pro tanꝋe mine likinaig tukunu maꝋau nꝋaigonu mata sunꝋokina. Korin mbal nane yabri mbara gudommba mbarinꝋinꝋmba minnaig le Paulusnge pasa mayenu tumba nane tugum kumba tumnꝋinꝋina le isnaig wam kube ta Aposel 18 mbolnꝋe minit.

Korin mbal gudommba Paulus nu Kristus tuku sakina le ismba ngamunꝋal biye mbilmba kule pisne tinaig le Paulus nu nane ngamuknꝋe yar ndindo bateꝋnu inum pirokina sulumba maꝋ nane kusreka kina.

Paulus nu waje te kuyarna ta tugunu teꝋenmba. Nu Efesusnge minna le mbal afu nane nu tugum promba Kristus tuku mbal Korinꝋe minig ta nane fare fare unekade nꝋa nu kubeu tunaig sulumba sakinaig: Afu nane nanꝋine maꝋau ambokok ta maꝋ lato ke likade. Nane pur yimyamka sine gabat kise kise tuku kuasmbi nꝋgade. Nane tuku ande nu nuꝋe ndare ndoꝋ kinyna ta nane nu te-ti ndanaig. Nane kualeyaukade sulumba nanꝋine nanꝋine tira pasa mbolnꝋe kile-tidinꝋade sulumba fare fare tanꝋo pino ndoꝋ unekade nꝋa Paulus sanaig le nu pasa ta ismba nane tuku mbar kile-tidinꝋam tuku waje te kuyarna sulumba wam pagu pasa sunꝋomba nane nꝋinꝋina.

Tanꝋamba nu nane nu tuku kusna waje pilnaig ta turmba kumumbi lafana.

1-2 Kuate tuku kuasmbi Korinꝋe minig tane nꝋakmba kaiye. Tane nuꝋe mbal minam tuku Kuate nu wikate le tane Kristus Yesus ndoꝋ ulendika nu tuku mbal mayok kinig. Kilke tugu nꝋakmba mbolnꝋe sinꝋine Sunꝋo Yesus Kristus tuku nyu te-dungade mbal nane sine ndoꝋ ulendika Sunꝋo ndindo nꝋak minig ta nane tuku turmba waje te kuyaret. Ye Paulus Kuate nu nuꝋe nzali dubimba ye Kristus Yesus tuku aposel mini nꝋa nyu te-mayokna. Ye sinꝋine tira Sostenes sile tane ndoꝋ pasatam prowek.

³ Sinꝋine Mam Kuate Sunꝋo Yesus Kristus nale tane ake sinaꝋ make patika ngamunꝋal wamdus bul sertinꝋuwaik. Son.

Paulus nu Kuate tuku garena

⁴ Kuate nu Kristus Yesus mbolnꝋe tane ake sinaꝋ make patikina tukunu ye mara mara nu gare pasa tuwet.

⁵⁻⁶ Tane Kristus ndoꝋ ulendika wam magenu nꝋakmba kilnaig. Sine nu tuku pasa tane tugumnꝋe kukligen le pasa ta tane tuku ngamunꝋal sinamꝋe sanꝋri tingina le tane katese maꝋau tugusek nꝋakmba nꝋak minmba minꝋe bulokmbi te-mayokde.

⁷ Tane sinꝋine Sunꝋo Yesus Kristus luka prowam tuku minde minig ta wam ande tane mbolnꝋe den ndakate. Kuate nu buk wam magenu nꝋakmba tinꝋe suluna.

⁸ Nu tane sanꝋri piletinꝋmba minwa le ma ma nuꝋe ait sunꝋo mbolnꝋe mbar ande tane mbolnꝋe mayok kine nda.

⁹ Kuate nu nuꝋe Kinꝋo sinꝋine Sunꝋo Yesus Kristus tane nu ndoꝋ munꝋu gare nꝋak minam tuku wikina. Nu sinꝋa wam ta te-mayokamnꝋat.

Kuate tuku kuasmbi Korinꝋe purkinaig

¹⁰ Tira kame, ye sinꝋine Sunꝋo Yesus Kristus nu tuku nyu mbolnꝋe tane sanꝋrimba satinꝋamꝋgit. Tane pur yimyam ndaka ulendika tumawap sulumba tane wam nꝋakmba mbolnꝋe ngamunꝋal ndindo pilmba kap.

¹¹ Tane kualeyaukade ta Klowi tuku wande tuma mbal afu ye tugum promba ye kubeu sinaig le ye isen ta teꝋenmba.

¹² Tane purka tane afu sakade ye Paulus tuku tanꝋo nꝋgade. Afu ye Apolos tuku afu ye Petrus tuku afu ye Kristus tuku nꝋgade.

¹³ Yoi. Tane Kristus purpurde le nu gudommba tanꝋanꝋ mayok kinig. Ye Paulus ye tanenu nꝋa ail kazrai mbolnꝋe kume ndaken. Tane ye tuku nyu mbolnꝋe kule pisne te ndakinaig.

¹⁴ Ye tane ngamuknꝋe minmba afu kule pisne ndatingen tukunu kile ye wamdus piti kugatok minet. Ye Krispas nale Gaius ndo kule pisneniken tukunu

¹⁵ tane sine Paulus tuku mbal minmba kule pisne tigen nꝋa sakam kumunꝋ kuga.

¹⁶ O son. Ye Stefanas tuku wande tuma mbal mata kule pisneninꝋen. Ye afu turmba kule pisneninꝋen e ko kuga e ye idus ndawet.

¹⁷ Kristus nu tanꝋo kule pisneninꝋam tuku ye kukul ndayina. Ye pasa mayenu kuklimba sanu tuku kukulyina. Ye pasa ta kuklimba kilke le tuku wamdus kilambi tanꝋo wamdus dubikam tuku sa ndaket. Kuga. Ye ail kazrai tuku sa ndo ket.

Kristus nu Kuate tuku wamdus kuyar te-mayokte

¹⁸ Kristus nu ail kazrai mbolnꝋe kumna ta nꝋgisikam tuku minig mbal nane pasa ta ismba nꝋinꝋinꝋan pasa ndo nꝋgade. Sine Kuatenꝋe muskil kile-tidinꝋe sinꝋit mbal sine ismba ta Kuate tuku sanꝋri nꝋgeg.

¹⁹ Kuyar pasa ande Kuate tuku minꝋe teꝋenmba sakate.

Nane kila sugo ñak mbal yenje nane tuku kila ñaigo siglikamngit. Wamdus kuyar mayenu ñak mbal yenje nane tuku wamdus te-siwamngit ñgate. *Ai-saia 29.14*

²⁰ Kuate tuku wamdus kila tanje kilke te tuku ñgingnan wamdus kila kilimok kile-mayokkate. Ta tuku kila ñak mbal aninge? Ko kuyar pasa biteknganu mbal aninge? Ko nanjine wamdus kilambi afu tuku pasa kile-ibenkade mbal aninge? Nane tuku kila alo kugatok.

²¹ Kuate nu tanjo nane nanjine kilambi nu kila palmbim tuku ndin ta tukulna. Sine pasa kukliweg le afu ñgingnan pasa ñgade ta pasa tanje ndo nane Kuate kila palmbim kumun. Nu pasa tambi son ñgade mbal muskil kile-tidinge ningit. Kuate tuku wamdus kuyar not.

²² Zu mbal nane wam kitek sangrinu kanjerkumba ndo son ñgam idusde. Grik mbal nane pasa kila wamdus mayenu ñak isam idusde.

²³ Sinenge Kristus nu ail kazrai mbolnje kumna pasa ta kukliweg. Zu mbal nane pasa ta ismba gubra tumba pitaide. Grik mbal nane ismba ñgingnan pasa ndo ñgade.

²⁴ Sine Kuate tanje wikate mbal Zu ko kasomok mbal sine Kristus tuku pasa ta ismba son ñgeg. Kuate tuku sanjri nu tuku wamdus kila nu mbolnje ming le sine kila pileg.

²⁵ Kuate nu wam te-mayokte le ñgingnan wam ñgade ta tanjo tuku kila lite. Nu wam te-mayokte le gisleknu ñgade ta tanjo tuku sanjri lite.

²⁶ Tira kame, tane Kuate tanje wikate mbal tane tanjo ndanj ndanj. Afu tanjo am mbolnje kila ñak afu sanjri ñak afu nyu ñak tane ñgamuknje tanjo tanj gudommba mine ndakade.

²⁷ Kuga. Kuate nu kila ñak mbal kiko tuwaig nga kila kugatok mbal kilam tuku madinjingina. Sanjri ñak mbal kiko tuwaig nga nu sanjri kugatok mbal madinjingina.

²⁸ Kuate nu nyu ñak mbal ake agar tanj mayok kuwaig nga mbal nyu kugatok tanjo nane kanjerka talaningig ta kilam tuku madinjingina.

²⁹ Ta tuku ande Kuate am mbolnje nuje nyu payamkam kumun kuga.

³⁰ Kile sine Kristus Yesus ndonj ulendika abo kitek ñak mineg ta Kuate tanje singit. Nunje Kristus pilna le sine nu mbolnje wamdus kila teg. Nu sine tuku muskil kile-tidinge singit le sine Kuate am mbolnje tinjeknu mayok ka nu tuku mbal purfen nu mineg.

³¹ Ta tuku kuyar pasa ande tenjemba sakate. Tanjo ima nu payamkam idusmba kande nu Sunjo wam ke likate ta idusningmba payamkuwa ñgate. *Yeremia 9.24*

2

Paulus nu Kuate tuku sanjrimbi pasa kuklina

¹ Tira kame, ye buk tane tugum promba Kuate tuku pasa tugusek satinjen ta wamdus kila ñak ko pasa kila sunjo ñakmbi sa ndatingen.

² Ye Yesus Kristus nane nu ail kazrai mbolnje balenaig ta ndo idusmba satinjen.

³ Ye pro tane ñgamuknje sanjri kugatok kuru-kuruka piririmba minen.

⁴ Ye pasa kukliwen ta tane tuku wamdus didikam tuku ye pasa kila sunjo ñakmbi kukli ndawen. Ye pasa sando ken le Tukul Guwa nu pasa ta sanjri pilena le tane son ñginaig.

⁵ Wam ta mbolnje tanjine ñgamungal son tanjo tuku wamdus kila mbolnje mine ndakate. Kuate tuku sanjri mbolnje minit.

Kuate tuku wamdus kuyar

⁶ Kuate tuku mbal nane kila sugo ñak nane ñgamuknje sine wamdus kila sugo ningeg. Wamdus kila ta kilke te mbolok kuga. Kilke te tuku sugo kila kilig tanj sine kile ndakeg. Mbale ta ñgisikamngai.

⁷ Sine Kuate tuku wamdus kila kurok minna ta te-mayokeg le nuje mbal ndo ismba kila pilig. Kuate nu kilke te-mayok ndana sulumba sine nu ndonj kilja ñak minbe nga nu tanjamba wamdus tina ta kurok minna.

⁸ Kuate tuku wamdus ta kilke mbolok sugo sugo nane gilai minnaig. Nane kila minnaig kande Sunjo kilja sanjri ñak nu tumba ail kazrai mbolnje bale ndanaig kande.

⁹ Kuate tuku kuyar pasa ande tenjemba sakate.

Kuate nu wam magenu nu tuku kume purde mbal ningam tuku madinjingina. Wam ta sugokanu o mbolnje. Tanjo nane ammbi kanjer ndakade. Kilbambi ise ndakade. Wamdusmbi kamus ndaningig ñgate. *Ai-saia 64.4*

¹⁰ Wam magenu kurok ming ta Kuate nu nuje Guwambi tumsingit. Nuje Guwa nu Kuate tuku wamdus ñakmba kila minmba sine kila sasingit.

¹¹ Tanjo nu ande tuku wamdus kila mine ndakate. Nu nuje mironj ndo nuje wamdus kila minit. Tanjamba ndo ande nu Kuate tuku wamdus kila mine ndakate. Nuje Guwa tanje ndo kila minit.

¹² Kuate tuku wamdus ta tanjo tuku wamdus tanj kuga. Kuate nu wam sugo piya kugatok singina ta nu nuje Guwa singit tanje tumsingit.

¹³ Ta tuku nu wam sugo piya kugatok singina ta tanjo tuku wamdus kila tambi sine kukli

ndaweg. Tukul Guwanje tumsingit le kukliweg. Kukliweg le Tukul Guwa jak mbal pasa ta ismba katesede.

¹⁴ Tukul Guwa kugatok minig mbal nane Kuate tuku Guwa tuku wam kame talaka nginngan wam ndo nga nane katesewam kumun kuga. Tukul Guwa jak mbal ndo nunje wam kame pilenga alonu kamusmba katesede.

¹⁵ Nane wam jakmba pilenga pitik katesede. Tukul Guwa kugatok mbal nane Tukul Guwa jak mbal kumumbi pileninggam kumun kuga.

¹⁶ Kuyar pasa ande tejenmba sakate. Ima nu Sunjo tuku wamdus kila minit? Ima nu Sunjo wam paguwam kumun ngate. *Aisaia 40.13*
Pasa ta son. Sine Kristus tuku ndo kila mineg.

3

Kuate tuku gagep pur yimyam ndakap

¹ Tira kame, ye tane ndon minmba Tukul Guwa jak minig mbal tanan pasa kila sugo jak sa ndatingen. Tane Kristus tinaig ta tane kinjo dabronu ndo minmba kilke te tuku manau dubide mbal tanan minnaig.

² Ye nyamagan karennu tinje ndaken. Amo ndo tinjen. Ait ta tane pasa kila sugo jak isam kumun kuga. Kile mata tane tanamba ndo minig.

³ Tane tuku mine ta kilke mbolok mbal tanan minig. Tane afu tuku mine am kikon tinja kualeyauka munju tetka minig sulumba tane tuku mine ta kilke mbolok mbal tanan ndo minig tae. Tane tanjo kitek mayok ndakinig.

⁴ Ata. Tane afu sakade ye Paulus tuku tanjo ngade. Afu ye Apolos tuku ngade. Tane tanakade ta tane Tukul Guwa kugatok mbal tanan minig.

⁵ Sile Apolos ndon tanjo ndan ndan. Sile Kuate tuku piro tanjo ndo. Nunje piro walmba sikina le sile piro kiken le tane pasa mayenu son nginaig.

⁶ Ye piro ta nyamagan tumunu nguken le Apolos nu agan tumunu ta kule tuna le Kuate tanjo ndo nyamagan alonu te-mayokna.

⁷ Ta tuku agan ngukate tanjo agan tumunu kule tuwit tanjo nale ar ta nyu kugatok. Kuate tanjo nyamagan alonu te-mayokte nunje ndo nyu jak.

⁸ Agan ngukate tanjo agan tumunu kule tuwit tanjo nale kumu kumu piro tanjo ndo. Ngumnenja piro miro tanjo nu nale yimyam piya kumumbi nikamngat.

⁹ Sile Apolos ndon Kuate tuku piro tanjo ndo. Sile piro tuma kek. Tane Kuate tuku nyam piro tanan minig.

Sine Kuate tuku tukul wande mineg

¹⁰ Tane Kuate tuku wande tanan minig. Kuate nu ake sinan ye make pilmba piro sina le ye tane tugumnge tanjo wai kuyar jak tanan wande ta tuku makek te-tiwen. Tanjo afu nane makek ta mbolnge wande alonu pilmba minig ta nane rironkuwaig. Makek ta mbolnge wande alonu fare fare pile ndakuwaig.

¹¹ Kuate tuku wande palmbim tuku makek buk siriwen ta Yesus Kristus. Afu nane makek kise sigrikam kumun kuga.

¹² Makek ta mbolnge piro mbal ail ndan ndan kilmba wande alonu palmbimngai. Nane kuil anziñ nzalail kilmba ko yakmbit kurbag tikbair kilmba pilwaig ta ngumnenja nane tuku piro kilimok mayok kanngai.

¹³ Ait sunjo mbolnge panje piro mbal tuku piro yimyam tagonnguwa le nane piro mayede ko njayode ta kilimok mayok kanngai.

¹⁴ Tanjo nu makek ta mbolnge wande pile mayete ta panje uge ndakuwa le nunje piro lafunu tamngat.

¹⁵ Ande nu pile maye ndate ta panje wande alonu ugwa le nu nunje piro lafunu te nda. Nu lafunu te ndakuwa sulumba nunje ngarosus ngisike nda. Nu pa tetka mayok kinit tanan nu ngisike diramngat.

¹⁶ Sine Kuate tuku tukul wande mineg. Nunje Guwa sine sinamnge minit ta tane kila.

¹⁷ Wande ta Kuate nunje minam tuku madite. Tane tuku ande nu wande ta njayo siliwa ta Kuate nu tanjo ta njayo siliwamngat. Kuate tuku tukul wande ta sine.

Kilke mbolok kila ta tugusek kuga

¹⁸ Tane rironkap. Tane tuku ande ye kilke te mbolok kila jakmba jak minet ngate ta nu nunje wamdus mbarte. Nu kila ta jakmba ngumnenimmba nginngan tanjo mayok kuwa sulumba nu kila tugusek tuwa.

¹⁹ Kilke mbol mbal tuku kila Kuate am mbolnge nginngan wam ndo mayok kinit. Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Kila jak mbal nanngine kila tuku yabri paknu tambu Kuate nu nane kilmba kile-ibenkate ngate. *Yob 5.13*

²⁰ Kuyar pasa ande mata sakate.

Sunjo nu kilke te tuku kila jak mbal kanngerka wamdus ta alo kugatok ngate. *Mune 94.11*

²¹⁻²² Ndanam saka tane gabat afu tuku nyu kile-dunga payamkade. Ye Paulus Apolos Petrus sine jakmba tane turkam tuku ndo mineg. Wam jakmba minig ta tane tuku minig. Kilke te tane tuku minit. Abo minam tuku manau kume manau wam kile minig afu ngumnenja prowamngai ta jakmba tane tuku nga mayok kinig.

²³ Ata. Tane jakmba Kristus tuku minig le nu Kuate tuku minit.

4

Sungongge ndo nuŋe piro tanjo pileningit

¹ Tane teŋenmba sine tuku idusap. Sine Kristus tuku piro mbal minmba Kuate tuku pasa tugusek kuirok minig ta kile-mayokkam tuku kulat mbal mineg.

² Sine piro kulat mbal sine kurauka piro ke maybebe ŋa saket.

³ Tanenge ko tango afunje ye tuku piro pilede ta ye tanaig ŋga ta tuku idus ndawet. Ye piro ket te yiŋe mironj mata pile ndawet.

⁴ Yiŋe mbar afu katese ndamba ye piro mayewet ŋga iduset ta ye wam ta mbolŋge piro tanjo kumumbi mayok nda kinet. Sungongge ndo ye tuku piro kumumbi pilete.

⁵ Ta tuku tane pitik ndo afu tuku wam pile ndaningap. Sungo tuku ait ndo tairŋgap. Nu luka pro sine tuku manjau kuirok minig ta ŋakmba kilŋaninguwa sulumba tanjo wam kam idusde ta kilimok kile-mayokkamŋgat. Nu tanjawa le Kuate nu tanjo yimyam kumumbi nyu kile-dunŋamŋgat.

⁶ Tira kame, kuyar pasa tumsingit tanjamba tane tanjo ande payamka ande tuku nyu te-ibenj ndawap. Ye tane tuku gabat ŋakmba tuku satinŋit ta tane wam ta kila palpe ŋga sile Apolos sikile ŋgaro mbolŋge pilmba satinŋet.

⁷ Imanje tane magenu ŋgate le tane nane afu lininganu ŋga idusde. Tane wam ŋakmba kilig ta Kuatenje tinŋit. Nunje tinŋit ta ndanam saka tane tanjine mironj kilanu sukmba payamkade.

⁸ Tane wam ande den ndakate ŋga idusde. Tane sine lisiŋmba nyu sugo ŋak minig ŋgade. Yoi. Sine tane tanjamba mayok kape ŋga wamduŋ sugo ŋak mineg. Tanjamba ndeta sine tane ndonj ulendika nyu sugo ŋak minbe.

⁹ Kuate nu sine aposel kilmba tanjo ŋakmba ngumneŋge nyu kugatok patik-ina ŋga ye iduset. Ta tuku tanjo ŋaigonu bale faram tuku patikade tanjaj enjel kame tanjo ŋakmba pro sine kile-ŋgamukka kanjer tidinŋa talasiŋgig.

¹⁰ Sine aposel kame Kristus tuku mbal mineg tukunu tanjo am mbolŋge ŋgingan tanjo sanjri kugatok tanjaj mineg ta tane Korin mbal tane teŋenmba sakade. Sine Kristus tuku mbal mineg sulumba sine kila ŋak mbal mayok kumba sine sanjri ŋak ŋga sakade. Tane Kristus tuku mbal minmba tanjo am mbolŋge nyu sunjo tade ta sine nyu sunjo nda teg.

¹¹ Sine aposel kame o buk kile mata gubak ndo minmba kule parasiŋmba tawi urfunu tinŋeg. Afunje sine ŋaigo siglikade le sine tumbranj kugatok tanjaj kine promba likeg.

¹² Singine waambi piro karenka mundumbi nyamaganj piyaweg. Afu tumail pansinŋig ta lafu ndamba nane sinanu

Kuate yabanjeg. Afu piti sinŋig ta sine ŋgan patika ake mineg.

¹³ Afu kasursinŋig ta sine pasa bafumbi saniŋgeg. Tanjo pino ŋakmba sine aganj ŋaigonu tiglu tanjaj ŋga pitaikade.

¹⁴ Ye pasa sanjrinu kuyarit te tane kikotinŋuwa ŋga kuyar ndawit. Tane ye tuku kiŋo kame tukunu tane kile-tidinŋam tuku pasa te kuyaret.

¹⁵ Tane Kristus tuku mbal piro tanjo gudommmba tane ndin tumtingam tuku minig ta tane mam gudommmba kuga. Ye pasa mayenu tumtingen le tane Kristus Yesus tuku mbal mayok kinaig le ye tane tuku mam tanjaj minet.

¹⁶ Tane ye tuku manjau te-purap ŋga sarsartinŋet.

¹⁷ Ta tuku ye Timoteus kukuli le tane tugum kanjat. Nu Sungo mbolŋge ye tuku kiŋo mayenu minit. Ye Kristus Yesus ndonj ulendika minet manjau te nunje tane manj satinŋuwa le isap. Ye Kristus tuku kuasmbi tumbranj ŋakmba mbolŋge minig ta tanjamba tumninget.

¹⁸ Tane afu tanjine ŋgarosu payamka sakade. A ... Paulus nu kuru-kuruka sine tugum prowe nda ŋgade ta

¹⁹ Sungo nu nuŋe nzali dubiwa le ye mine-minemba tane tugum prowamŋgit. Ye pro payamkade mbal tuku manjau ta kanjeramŋgit. Nane tuku pasa ta alo ŋak e ko alo kugatok?

²⁰ Ande nu Kuate tuku gageu minit ta nu pasa ndo sa ndakate. Nu nuŋe manjambi Kuate tuku sanjri kile-mayokkate.

²¹ Tane ndanmba idusde? Tanjine mbar manjau sigair-sigairtinmba kile-tidinŋi e ko kukotinmba pasa bafumbi satinŋi e ŋga idusde.

5

Wam ŋaigonu kade mbal pitaikap

¹ Tane tuku ande nu mam nuŋe tuku pino kuayarmba nu ndonj minit ŋga sakade le ye iset. i ... Kuate gilai mbal mata tanjamba mbar ndade.

² Yoi. Tane payamka sine wam ande den ndakate ŋgade. Tane loka kiko ŋak malm-bika minam kumuŋ. Tanjo tanjamba tane ŋgamukŋge kate ta nu tumba pitaiwap.

³⁻⁴ Yiŋe ŋgarosu tane ndonj mine ndakate ta yiŋe wamduŋ ta tane ndonj minit. Ye tane ndonj minanu tanjaj ye teŋenmba satinŋamŋgit. Tane manjur palpe le ye tuku wamduŋ Sunjo Yesus tuku sanjri nale tane ndonj manjurkamŋgaik.

⁵ Tane Sunjo Yesus tuku nyu mbolŋge tanjo ta Satan tuku wai mbolŋge palpe le nu tuku ŋgarosu ŋayo siliwa. Tanjawa le nu wam ta mbolŋge ŋgamunŋal biye mbilwa le Sunjo Yesus nu prowa le tanjo ta tuku guwa ŋgisi ndakuwa.

⁶ Tane payamkade ta wam maye ndade. Yis fudiñdo plaua sinamñge pileg le yis ta plaua ñakmba ulmba silite ta tane kila.

⁷ Ta tuku tane bret yis kugatok tanjañ purferñu ndo minap. Ata. Singine Pasowa tuku Sipsip Fat Kristus nane buk nu tumba baleñaig. Ta tuku tanjine manjau ambokok yis tanjañ ta kile-panka manjau kitek ñak minap.

⁸ Zu mbal nane Pasowa tuku kusem kanjerde manjau ta sine bret yis ñak tanjañ manjau ñaigonu ambokok pitaikube sulumba bret yis kugatok tanjañ manjau tugusek kitek ñak minbe.

⁹ Ye buk tane tuku wañe ande kuyarmba tane unekade mbal ndonj ulendi ndakap nga kuyaren ta

¹⁰ ye Kuate dubi ndade mbal tuku sa ndatingen. Tane nane fare fare pino tanjo ndonj uneka agañ ndende kilam tuku piririmba yabri mbara mbarinje mbal ta ñakmba kusreka aninje minamñgaig? Minam tuku ma ande mine ndakate.

¹¹ Ye pasa kuyaren ta tugunu tenjenmba. Ande nu ye Kristus tuku tanjo ñgate sulumba fare fare pino ndonj unekate e ko agañ ndende kilam tuku piririte e ko yabri mbara mbarinje e ko afu tumail panñinjit e ko kule kamenu nyumba ñginñgankate e ko agañ ndende kuayarte e ko mbar afu tanjamba kate ta tane nu ndonj ulendika isukuse ndakap.

¹²⁻¹³ Kuate dubi ndade mbal pileningam tuku piro ta sine tuku kuga. Kuateñge ndo nane tuku manjau pileningamñgat. Sine tuku piro ta singine mbal ndo pileningam tuku. Tane tanjawap sulumba tanjo une ñak ta pitaiwap.

6

Kristen nanjine nanjine pasa mbol ti ndanjuwaig

¹ Ndanjam saka tane tanjine tanjine ande pasa mbolñge pilmba Kuate tuku mbal tugumñge te-ti ndamba Kuate dubi ndade mbal tugumñge te-tiwam kinig.

² Sine Kuate tuku mbal ñgumñnga kilke te tuku mbal ñakmba pileningam tuku mineg wam ta tane kila. Sine tanjamba wam sugo pileningam tuku mbal mineg ta ndanjam tane wam fonfonj kile-tidingam kumuñ kuga ñgade.

³ Sine enjel kame mata pileningamñgig. Ta tuku sine kilke te tuku wam sinjka kile-tidingam kumuñ.

⁴ Tane wam afu kile tidingam tuku ñak minig ta ndanjam Kuate tuku mbal laipñinmba ake mbal tugum kinig. Tane wam ñayode.

⁵⁻⁶ Ye pasa satinjet te ismba kikotinjuwa. Tane tuku ande nu ande tumba pasa mbolñge pilitt sulumba Kristus tuku son nda

ñgade mbal tugum kumba te-tite. Yoi. Tane tuku ndindo ande wamodus kila ñak pasa te-tiwam tuku mine ndakate le tane tanjande e.

⁷ Tane tanjine tanjine ande tumba pasa mbolñge pilig ta tane wam maye ndade. Afu tane ñaigo siglika ko tane tuku agañ ndende kuayarwaig ndeta tane pasa kugatok minap ta maye ta

⁸ tane tanjamba mine ndakade. Kuga. Tanjine miroñ tanjine tira ñaigo siglika nane tuku agañ ndende kuayarde.

⁹ Manjau ñaigonu kade mbal Kuate tuku gageu mayok ka nu kulatkate ma mbol kine nda ta tane kila. Ta tuku tane rironjkap. Tanjine wamduñge yabritinjikat. Fare fare pino tanjo ndonj unekade mbal nane ma ta mbol kine nda. Yabri mbara mbarinje tanjo pino munju kuayarde tanjo tanjo ndo unekade mbal ta ñakmba kine nda.

¹⁰ Agañ kuayarde, agañ kilam tuku piriride, kule kamenu nyumba ñginñgankade, tumail panñinjit, afu katñinmba nane tuku agañ ndende kilig ta nane ñakmba sinjka Kuate tuku ma mbol kine nda.

¹¹ Tane afu buk tanjamba ke lika minnaig ta Kuate nu tane tuku une saukina. Kile tane Sunjo Yesus Kristus singine Mbara tuku Guwa nale tuku sanjri mbolñge Kuate tuku mbal mayok ka nu am mbolñge tinreknu minig.

Ngarosu kulatkam tuku pasa

¹² Tane afu sakade. Sine Kristus tuku mbal sine tukul kugatok mineg ñgade ta son ta tukul kugatok wam afu keg ta sine tur ndasingig. Ye mata tukul kugatok minet ta wam afu tanje ye tuku ñgamunjal didikikat nga ye wam ta ke ndaket.

¹³ Tane afu sakade. Agañ ñakmba nyam tuku minig. Fungul nu nyamagan ta nyam tuku minit ñgade ta son ta Kuate nu agañ ar ta kile-ñgisikamñgat. Tane kuraukap. Sine tuku ñgarosu te fare fare tanjo pino ndonj unekam tuku mine ndakate. Nu Sunjo tuku minit. Sunjo nu ñgarosu te turam tuku minit.

¹⁴ Kuate nu nuñe sanjrimbi Sunjo kumna le nu tuku ñgarosu te-tina tanjamba ndo nu sine tuku ñgarosu mata kile-tidingamñgat.

¹⁵ Singine ñgarosu te Kristus tuku ñgarosu inum inumnu mine likade ta tane kila. i ... Sine Kristus tuku ñgarosu inum inumnu kilmba fare fare pino ndonj tumawam kumuñ kuga.

¹⁶ Tanjo nu fare fare pino ndonj kinyik ta nale ñgarosu ndindo tanjañ mayok kinik. Kuyar pasa tenjenmba sakate.

Nale ñgarosu ndindo mayok kinik ñgate. *Mulum Pasa 2.24*

¹⁷ Ande nu Sunjo ndonj ulendikate ta nu Sunjo ndonj ñgamunjal ndindo mayok kinik.

¹⁸ Fare fare pino tanjo ndon unekam tuku manjau sinjka kurau mayewap. Wam njaigomu afu keg ta njarosu njayo sili ndade. Fare fare pino ndon unekag ta njarosu njayo silita.

¹⁹ Kuate nu Tukul Guwa tingina ta kile nu tane sinamnge minit. Tane tuku njarosu ta nu tuku tukul wande minig. Tane tanjine miroj tuku mine ndakate ta tane kila.

²⁰ Tane nu tuku tanjo minam tuku Kuate nu piya sunjo kusrena. Ta tuku tanjine njarosumbi nu tuku nyu te-dungam tuku manjau mayenu kam tuku palpe le minwa.

7

Tanjo pino munju kilig tuku pasa

¹ Tane kusna waje ye tuku kuyarnaig ta kile lafuwamngit. Tanjo nu pino nda tumba ake minit ta nu wam mayete nget ta

² tane fare unekubekag nja ye tenemba iduset. Tane tanjo njakmba pino njak njak minap le pino mata tanjo njak njak minap.

³ Tanjo nu munju kilanu manjau kurauka dubimba nu nuje piyo nuje ngaro ngail ndawa. Pino mata tanjar nu tanjo nuje ngaro ngail ndawa.

⁴ Pino nu nuje miroj njarosu kulat ndakate. Tanjo nujenge kulatkate. Tanjo mata nuje njarosu kulat ndakate. Piyo nujenge kulatkate.

⁵ Nalekam ngaro munju ngail ngail ndakap. Kuate yabanjam nja tale arnej pasa katmba pinka ait fagnu ndo takile njarosu kuraukap ta ndo kumunj. Ait ta kugawa le tale manjau tumawap. Kuga ta takile nzali towe fuguwap le Satannge tale tagotikikat.

⁶ Pasa te tukul tanjar sa ndatinget. Ande nu pino tam idusmba kande tuwa. Ande nu ake minam idusmba kande ake minwa.

⁷ Tane njakmba ye minet tenemba minap nja ye iduset ta Kuate nu sine ndui ndui sanjri yimyam singit.

⁸ Afu kosnu ko kuembol minig ta tane ye suk pino kugatok minig ta tane mayede.

⁹ Tanjine nzali towam kumunj kuga kande munju kilap. Tane munju kile ndaka njarosu tuku nzali kikonj tinga minwa ta njayo.

¹⁰⁻¹¹ Munju kilnaig mbal ye tane tenemba satingamngit. Pino nu tanjo nuje kusre ndawa. Nu tanjo nuje kusremba ndeta nu ake minwa ko nu manjau tanjo nuje ndon tumawa. Not ndo. Tanjo mata piyo nuje pitai ndawa. Pasa te ye tuku pasa ndo kuga. Sunjo tuku pasa.

¹² Kile ye tane afu satingamngit. Sunjo nu pasa te sa ndayate. Yije wamdusmbi satingamngit. Pino ande Kristus tuku son nda nja nu tanjo nuje kusrewam idus ndawa ndeta tanjo ta nu pino ta pitai ndawa.

¹³ Ko tanjo ande Kristus tuku son nda nja nu piyo nuje pitaiwam idus ndawa ndeta pino ta mata nu kusre ndawa.

¹⁴ Ta ndanam? Kristus tuku son nda ngate tanjo nu Kristen pino njak tukunu nu Kuate tuku mbal sinamnge minit. Kristus tuku son nda ngate pino nu Kristen tanjo njak tukunu nu mata Kuate tuku mbal sinamnge minit. Nanjine kutu kame ta ina e ko mam mbolnje nane Kuate tuku mbal tuku kinjo kame mayok kinig. Nane kasomnje minig mbal tuku kinjo kame suk kuga.

¹⁵ Son nda ngate tanjo ko pino munju kilik manjau puram idusmba ndeta nu purwa. Tane tuku ande mbolnje tanjamba mayok kinit ta tukul ande nu peuwam tuku mine ndakate. Kuate nu sine ngamungal mukuk minam tuku wikate.

¹⁶ Kristen pino tanjo tane tanjine tanjo ko pino son nda ngade ta ndanmba ndin tumnijmba kile-luka kilamngiga?

Singine mine yimyam mbolnje ndo minbe

¹⁷ Kuate nu sine mine kise kise singina. Sine mine ta mbolnje mingen le nu sine wikina. Kile mine ta kusrewam idus ndawap. Ye Kristus tuku kuasmbi njakmba tukul pasa ta saninget.

¹⁸ Ne ngaro pikna le Kuate nu ne wikina ta kile ne nzilal ta saukam idus ndawa. Ne ngaro nda pikna le Kuate nu ne wikina ta kile ngaro pikam idus ndawa.

¹⁹ Ngaro pikig e ko ngaro nda pikig manjau ta alo kugatok. Sine Kuate tuku minje dubiweg wam ta ndo alo njak.

²⁰ Tanjo yimyam ame mine mbolnje minnaig le Kuate nu wikina ta mine ta mbolnje ndo minap.

²¹ Ne ande tuku piro aganj tanjar minmba nu tugumnje piya kugatok pirokina le Kuate nu ne wikina ta ne rawe tanjo tanjar minam tuku piti ndanuwa. Nanje kulat tanjo ne kusrenam tuku ndin ande mayok kuwa kande ne mayok kaye. Kuga ta tanaig.

²² Ne Sunjonge wikina tukunu kile ne Sunjo tuku tanjo minmba ndalekanu tanjar mine ndakate. Ko ne nanje miroj nanje nzali kulatka minna le Kuate nu ne wikina ta kile ne Kristus tuku piro aganj tanjar minit.

²³ Kuate nu ne tam tuku piya sunjo kusrena. Ta tuku ne tanjo tuku piro aganj mayok nda kaye. Ne Kuate tuku piro aganj mina.

²⁴ Tira kame, tane yimyam ame mine mbolnje minnaig le Kuate nu wikina ta mine ta mbolnje minmba Kuate tugumnje minap.

Tanjo pino munju kile ndakade tuku pasa

²⁵ Ye pino kosnu minig mbal tuku tukul ande Kuate tugumnje ise ndaken ta Sunjo nu ye turyate le ye wamdus tet te tugusek.

²⁶ Ye tenjemba iduset. Piti ait sunjo te ngamuknje mineg tukunu tangine minig manjau kusre ndamba ta mbolnje ndo minap.

²⁷ Ne pino njak minmba ndeta pino pitaiwam idus ndawa. Ne pino kugatok minmba ndeta pino tam idus ndawa.

²⁸ Nane munju kilig mbal piti sungomba kamusde. Piti ta tane laiptingam tuku tanjamba pasa te satinjet. Ande nu pino tate ta nu mbar ndate. Pino mbanzo nu tanjo tate ta nu mata mbar ndate.

²⁹ Tira kame, ye pasa satinjet ta tugunu tenjemba. Ait buk fag kinit. Ta tuku nane pino njak mbal wamdus pino mbolnje ndo mine ndaka pino kugatok tanjan minwaig.

³⁰ Nane piti njak minig mbal wamdus piti mbolnje ndo mine ndaka piti kugatok tanjan minwaig. Gare njak minig mbal wamdus gare mbolnje ndo mine ndaka gare kugatok tanjan minwaig. Aganj ndende piyade mbal aganj ndende kugatok tanjan minwaig.

³¹ Kilke kanjereg te ngisikamnjgat. Ta tuku tane kilke te tuku wam njakmba tuku sungomba idus ndaningap.

³² Tane wamdus fulilka piti njak mine ndakap nga iduset. Tanjo nu pino kugatok nu Sunjo tuku wam kame ndo idusnijmba nu gare tambim tuku ndin sotate.

³³ Tanjo pino njak ta nu kilke te tuku wam kame turmba idusnijmba nu piyo nuje gare tambim tuku ndin sotate.

³⁴ Ta tuku nu Sunjo tuku idusmba piyo nuje turmba iduste le wam ar tange nu didikade. Pino kosnu ko pino mbanzo ande nu Sunjo tuku wam ndo idusnijmba nuje wamdus ngarosu njakmba Sunjo tuku palm-bim kumun. Pino tanjo njak nu kilke te tuku wam turmba idusnijmba nu tanjo nuje gare tambim tuku ndin sotate.

³⁵ Pasa te ye tane turtingam tuku ndo satinjet. Ye munju kilig manjau peu ndaket. Tane manjau kumumbi njak minmba wamdus njakmbambi Sunjo dubiwap nga ndin tumtinget.

³⁶ Tanjo nu nuje kulim kulatkate le nu buk sungoka pino lete sulumba tanjo kugatok minit le mam nuje nu tanjo tambim idusmba kande tuwa. Ta mbar kuga.

³⁷ Ko nu nuje kulim kulatkate le nu tanjo tam idus ndate le mam nuje nu wamdus ta sanjrinu pilmba tanjo ande tuwe ndakuwa ta mata nu mbar ndate.

³⁸ Manjau arnej ta maye. Ande nu nuje kulim tanjo tuwit ta maye. Ande nu nuje kulim tanjo tuwe ndakate ta mayenu ndo.

³⁹ Pino nu tanjo nuje abo minwa le kusre ndawa. Tanjo kumwa le ndo piyo nuje nu nuje nzali dubimba tanjo kise tam kumun. Sunjo dubite tuku tanjo inum ndo tuwa.

⁴⁰ Nu tanjo inum nda tuwa ta nu sinjka gare njak minamnjgat njget. Kuate tuku Guwa

nu wamdus sate le ye tanjamba satinjet nga iduset.

8

Yabri mbara atraukade ndem tuku pasa

¹ Afu nanjine yabri mbara atraukade ndem tuku ye kusnayinaig ta tenjemba lafuwamnjgit. Sine kila njak nga sakade ta son ta tane sine kila njak mineg nga tangine ngaro payamkade. Tane kume pur manjambi ndo tanjo sanjri pileningam kumun.

² Ande nu ye kila njak minet njgate ta nu kila kumumbi te ndakate. Nu denkate.

³ Ande nu Kuate tuku kume purte ta Kuate nu tanjo ta kila minit.

⁴ Yabri mbara atraukade ndem nyam tuku sakinaig ta tenjemba. Nane nanjine mbara kanunu atraukade ta tugusek kuga. Mbara ndindo ndo minit.

⁵ Nane afu mbara kame samba mbolnje kilke mbolnje mine likade nga sakade ta mbara tanjan gudommmba minig ta nane katesek mbara kuga.

⁶ Singine Mam Kuate nu singine Mbara Ndindo. Ande mine ndakate. Aganj ndende njakmba nu tugu. Sine nu tuku ndo mineg. Yesus Kristus nu singine Sunjo ndindo. Nu aganj ndende njakmba kile-mayokkina. Sine nu mbolnje abo kitek teg.

⁷ Kristus tuku mbal afu wam ta kila pile maye ndade. Nane buk yabri mbara ta dubikinaig tukunu kile yabri mbara atraukade ndem ta nyumba wamdus gisleknu njak minmba nyade sulumba mbareg nga kutur tade.

⁸ Sine aganj pilenga nyeg ta mbolnje Kuate tugum kine ndakeg. Sine aganj afu nda nyeg ta mbolnje den ndakate. Ko aganj afu nyeg ta mbolnje kumumbi mayok nda kineg.

⁹ Sine tukul kugatok ndem njakmba nyam kumun ta sine rironjkube. Tira wamdus gisleknu ta baringjikat.

¹⁰ Ne tanjo kila njak mbara atraukam tuku wandeknje ndem nyumba mina le nanje tira wamdus gisleknu ne kanjernumba sanjri tinja nu mata mbara atraukanu ndem nyumba baringjikat.

¹¹ Ne nanje kila mayenu tamba tira nanje njayo silite. Ne kurauka. Kristus nu tira ta tuku mata kumna.

¹² Nanje tira kame wamdus gisleknu minig le ne nane baringam tuku ndin wakeite ta ne Kristus mata njayo silite.

¹³ Yinje tira ande ndem mbolnje wamdus baringuwa ta ye ndem nduiye mbulmba nye nda.

9

Paulus nu piro tuku piya mbulna

¹ Ye afu kumnemnje mine ndaka Kuate ndo kumnemnje minet. Ye yinje ammbi Sunjo Yesus kanjeren sulumba nu tuku

apospel minet. Ye Sunjo tuku piro ket le tane ye tuku piro alonu minig.

² Nane afu ye aposel kuga ngade ta tane am mbolnje ye sinja aposel minet. Ye aposel minet ta alonu tane mbolnje kilimok mayok kinit.

³ Nane afu ye tuku nyu te-ibenje ta ye tejenmba nane saningamngit.

⁴ Ye piro ka afu tugumnje nyamagan kilam kumun.

⁵ Aposel kame afu Sunjo tuku maib kat nunje Petrus turmba nangine pino njak pasa mayenu tuku likade ta ye mata pino njak ndata tumba likam kumun.

⁶ Aposel njakmba tanjo tugumnje nyamagan kilmba nyade. Sile Barnabas ndonj sikile waambi piroka nyamagan piyawamngik nga idusde?

⁷ Kame tanjo ndanj nunje mironj aganj ndende piyate? Kuga. Gafmannje piyate. Tanjo ndanj nu nyamagan njuka alonu kile ndakate? Kuga. Nu alonu kilit. Makau kulat tanjo ndanj nu gubak pirokate? Kuga. Nu makau amonu nyate.

⁸ Manjau ta tanjo tuku wamdus ndo kuga. Kuate tuku wamdus mata.

⁹ Moses nu Kuate tuku pasa tejenmba kuyarna.

Tane makau wit alonu tomba sikam tuku piro ninmba alonu afu nye ndakuwaig nga minje tukul ndaningap nga sakina. *Lo 25.4*

Kuate nu makau tuku ndo idusmba tukul ta sa ndakina.

¹⁰ Nu sine nu tuku piro biyeg mbal ta idusmba sakina. Sine piro tugu pileg ko piro kulatkeg tanjamba piro ta tuku alonu kilbe nga nu pasa tambu tumsingit.

¹¹ Sile Kuate tuku wam magenu tane ngamuknje ngukikenj. Ta tuku kile tangine aganj ndende fudinmba sikap nga wikam kumun.

¹² Piro mbal afu tane tugumnje aganj ndende wikade ta sile nane liningek. Sile sinja wikam kumun ta sile wi ndakek. Sile nane afu Kristus tuku pasa isam tuku ndin purpekik nga piti njakmba kile-ibenka pirokek.

¹³ Israeal mbal tuku kusem wande sinamnje pirokade mbal nane wandek tanje nyamagan kilig. Tanjo pino tuku atrau piro biyig mbal nane mata ndem ta tuku afu kilmba nyade ta tane kila.

¹⁴ Tanjamba ndo sine pasa mayenu kukliweg mbal nane pasa isig mbal tugumnje ngarosu turam tuku aganj ndende kilap nga Sunjo nu sasingina.

¹⁵ Ye tane tugumnje aganj ndende wikam kumun ta ye wi ndaken. Ye kile mata aganj ndende sap nga pasa te kuyar ndawet. Kuga. Ye piroket sulumba piya kugatok gare njak payamket. Ye suwaig ta yinje

payamket manjau te purikat. Ye gubanje baleyuwa ta maye.

¹⁶ Ye pasa mayenu kukliwam tuku Kuate nu nyu sina. Piro ta mbolnje ye payamkam kumun kuga. Kukli ndawet kande ye pa tam tuku minet kande.

¹⁷ Ye yinje wamdusmbi piroket kande piya tam tuku saket kande. Kuateenje piro te sina le nu tuku wamdus dubimba piroket tukunu ye kulat tango ndo.

¹⁸ Ta tuku ye pasa mayenu kukliwet te lafunu te ndaket. Ye lafunu tet ta tejenmba. Ye pasa mayenu kukliwet ta piya kugatok isig. Ye aganj ndende wikam kumun ta ye wi ndaket. Manjau ta mbolnje ye maro njak minet.

Paulus nu tanjo kilam tuku wamdus ndindo njak

¹⁹ Ye afu kumnemnje mine ndaket ta ye nane gudommmba tuku wamdus kili le Kristus tuku son nguwaig nga ye yinje wamdusmbi nane njakmba kumnemnje minet.

²⁰ Ye Zu mbal tugumnje piroken ta nane tuku wamdus kili le Kristus tuku son nguwaig nga ye nane tananj minen. Ye tukul pasa kumnemnje mine ndaket ta ye tukul ta dubide mbal tugumnje piroken ta nane tuku wamdus kilam tuku ye tukul njakmba dubiken.

²¹ Ye kasomok mbal tugumnje piroken ta nane tuku wamdus kili le afu Kristus tuku son nguwaig nga ye nane tananj Moses tuku tukul kugatok mayok kan. Ye tanjamba ken ta ye Kuate tuku tukul kusre ndaken. Kristus tukul pasa singina ta ye mara mara dubika minet.

²² Ye afu tugumnje wam afu ki le piti tubekaig nga nane kilam tuku nane tananj wam njakmba kurauken. Ye tanjo afu tuku wamdus kili le Kuate nu nane tuku muskil kile-tidenge ningua nga ye nane yimyam njakmba tuku manjau dubiken.

²³ Ye wam njakmba ke liket ta Kristus tuku pasa mayenu sunjokam tuku ke liket. Ta mbolnje pasa mayenu tuku alonu ye mata liye nda.

Sine wamdus sanjgrinu njak ndin mayenu dubibe

²⁴ Nane afu pinderka munju lilikade ta ndindo nu ambongate le nane nu tuku nyu te-dungade ta tane kila. Tane mata nane tananj Kuateenje tane tuku nyu kile-dunguwa nga tane sanjri tinja ndin mayenu dubiwap.

²⁵ Pinderkade mbal pinder mbolnje sanjri tinja pinderkam tuku nane ambongane ngarine ngarosu tumtummmba ngarosu tuku nzali yimyam kile-ibenkade. Nane pinder mbolnje kilke te tuku nyu sunjo kugawam tuku ta tam tanjade le sine nyu minmba minam tuku tam tanjaweg.

26-27 Ye afu tugumnge pasa kuklimba dubi mayewam tuku tumninget ta nane kumumbi ndin ta mbolnge pinderka nyu sungo tuwaig le yije miroj kumumbi pinderka nyu sungo te ndatikit nga ye tenemba ket. Yije ngarosu tuku nzalinge ye didikikat nga ye mara mara ngarosu mape ndamba te-ibenam tuku wamdus sangrinu pilet. Ye Yesus tugumnge nyu sungo tam tuku wamdus ndindo ndo pilmba pinderket.

10

Israel mbal tuku manjau katesemba rironkam tuku pasa

¹ Tira kame, sine Israel mbal tuku mbun kame ma baknu mbolnge manjau kinaig ta tane idusap. Nane Moses ndonj gau ande nane njakmba kaininjina le njak lika njakmba yu sinam sinam ka tabek kinaig.

² Nane Moses dubiwaig nga gau yu ta mbolnge kule pisne tananj tumba Moses ndonj ulendikinaig.

³ Nane njakmba Kuatenge nyamaganj kule ndui ta ningina le nyinaig.

⁴ Ndame sinamnge kule bulbulmba prona le nane nyinaig. Ndame ta Kristus tuku kanumnu tananj nane ndonj likina.

⁵ Nane tanjamba Kuate tuku wam kanjerkinaig ta Kuate nu nane gudommba tuku ndagarinjina le nane ma baknu mbolnge kume likinaig.

⁶ Mbun kame tuku wam ta sine rironkam tuku tumsinjig. Sine nane tananj wam njaigonu kam tuku ngamungal kunde kunde ndasinguwa.

⁷ Sine nane tuku afu tananj yabri mbara tuku nyu te-du ndangube. Kuyar pasa nane tuku tenemba sakate. Israel mbal nane minyoka isukusnaig. Isukusmba kule nyumba nane tinga kupesmba pino didik farmba une manjau ke likinaig ngate.

⁸ Sine nane tuku afu tananj fare fare pino tanjo ndonj une nda kube. Mbar ta tuku ki ait ndindo mbolnge Kuatenge nane tuku 23,000 bale farna.

⁹ Sine nane tananj Sunjo tuku wamdus mukuknu tago tago ndabe. Nane tanjanaig le kame mbenj pro nane bale farninge likinaig.

¹⁰ Sine nane tananj gubra tumba wam sak pile ndabe. Wam ta tuku kame enelnge nane bale farna.

¹¹ Nane mbarinaig le pa lafunu nane mbolprowe likinaig ta tanjo kame kanjerka rironkam tuku. Sine kugawam tuku ait mbolnge mineg mbal sine mata rironkam tuku nane tuku wam kube te kuyar pasa mbolnge minig.

¹² Ande nu sakate ye sanjri njak ye tinjam kumunj ngate ta nu rironjkuwa. Nu barijngikat.

¹³ Satan nu wam njakmba tuku tago-tagosingit ta nu tanjo njakmba tanjamba ndo tagoningit ta tago ait mbolnge Kuate nu kumumbi sine kulatkate. Nu sine tuku sanjri kulatka minmba nu sine bike ndaka sanjri tinjam tuku ndin tursinjig.

Sine mbara afu Kuate turmba dubikam kumunj kuga

¹⁴ Tira kame, tane sinja kurau mayewap. Yabri mbara yimyam mbarinj ndaningap.

¹⁵ Tane wamdus kuyar mayenu njak minig tukunu ye tuku pasa te ismba pilewap.

¹⁶ Sine grep kule murko njak tumba Kuate gare pasa samba nyeg ta sine Kristus ndonj ulendika nu tuku ndare nyanu tananj. Sine bret tumba fetka nyeg ta sine Kristus tuku ngarosu nyanu tananj.

¹⁷ Bret ndindo minit le sine tuma nyeg tukunu sine njakmba ulendika ngarosu ndindo mayok kinge.

¹⁸ Tane Israel mbal tuku manjau kanjerap. Nane aganjmor balenimmba Kuate atraukanu ma mbolnge ndem inumnu tumba nyade ta nane Kuate ndonj ulendikade.

¹⁹ Ye pasa satinjig ta yabri mbara atraukade ndem ta sanjri njak nga sa ndaket. Ko yabri mbara nu minit nga idus ndawet.

²⁰ Kuga. Nane ndem tumba yabri mbara atraukade ta bukla njaigonu atraukade. Nane Kuate atrau ndakade. Tane bukla njaigonu ndonj ulendi ndakap. Ye mbulit.

²¹ Tane Sunjo tuku grep kule nyumba nu ndonj ulendika manj bukla tuku grep kule nyumba nane ndonj ulendikam kumunj kuga. Tane Sunjo tuku mbain tugumnge isukusmba nu ndonj ulendika manj bukla tuku mbain tugumnge isukusmba nane ndonj ulendikam kumunj kuga.

²² Sine Sunjo pitaimba nu tuku ma mbolnge bukla kame patikube ta nu gubra kagli firkamngat. Tane tuku sanjri Sunjo tuku sanjri lite nga idusde e? Ndo kuga.

Singine mine mbolnge manjau pilengga kube

²³ Tane afu tenemba sakade. Sine Kristus tuku mbal sine tukul kugatok mineg ngade ta son ta tukul kugatok wam afu keg ta sine tur ndasingig. Afu keg ta sine sanjri pile ndasingig.

²⁴ Tane tanjine maye minam tuku idus ndawap. Nane afu tane tugumnge minig ta nane pitinijbekig nga idusmba manjau pilengga kap.

²⁵ Maket mbolnge ndem patikade ta piyamba nyap. Tane piyamba ndem te yabri mbara atraukaig e nga kusna ndangap. Tane ndem piyamba fare nyap.

²⁶ Kuyar pasa ande tenemba sakate. Kilke aganj ndende njakmba minig ta Kuate nu miro ngate.

²⁷ Ande nu Kristus tuku son nda njanu nu ne ndon isukusam tuku sanuwa le ne kam-bim idusmba kande kaye. Nu ndem tinwa le ake kilmba nyendo ka. Wamdus piti njak tumba ndem ta yabri mbara atraukaiga nga kusna ndawa.

²⁸ Ande nu ne sanumba ndem te yabri mbara atraukaiga tuku nguwa kande ne nda nya. Tango ta nu wamdus piti tumba sanate ta ne nu idusmba nye ndaka.

²⁹ Ne wamdus piti tikat nga ye sa ndaket. Tango inum ta nu wamdus piti tikat nga sanet.

Tane afu tenenmba sakade. Ye tukul kugatok minet. Ndanjam saka ye tango wamdus piti njak ta idusmba wam afu ye nda kam tuku sakate?

³⁰ Ye Kuate gare pasa samba ndem tumba nyet ta maye. Ndanjam ne ye tuku pasa njak ngade. i ... Tane tanjamba sa ndakap.

³¹ Tane nyamaganj ko kule nyumba ko manjau afu ke lika gare tade ta Kuate nge ndo nyu sungo tuwa.

³² Tane nane Zu mbal ko kasomok mbal ko Kuate tuku kuasmbi ndon minmba nane baringubekaiga nga nane manjau nzaliningit ta ndo kap.

³³ Ye mata tango njakmba tugumnge nane manjau nzaliningit ta idusnimbamba wam ke liket. Ye nane gudommba tuku wamdus kili le Kuate nu nane tuku muskil kile-tidinge ningiwa nga ye yinje piti kugatok minam tuku idus ndamba nane piti kugatok min-waig nga iduset.

11

¹ Ye Kristus tuku manjau kumumba dubiwet. Tanjamba ndo tane mata ye tuku manjau dubiwap.

Gabat songam tuku pasa

² Tane ye pasa satingen te bige magede tukunu ye gare-gareka tane mayede nget ta

³ ye kile wam ande tane katesewap nga satinjamngit ta tenenmba. Tango tuku gabat Kristus. Pino tuku gabat nunje tango nunje. Kristus tuku gabat Kuate.

⁴ Tango ande nu gabat songanu njak Kuate yabanje ko Tukul Guwa tugumnge pasa ismba kile-mayokkate ta nu Kristus kiko pilete.

⁵ Pino ande nu gabat so ndanja Kuate yabanje ko Tukul Guwa tugumnge pasa ismba kile-mayokkate ta nu mata nunje tango nunje kiko pilete. Nu tuku gabat kuerke sulude le kiko tate tanjan.

⁶ Pino ande nu gabat songam mbulmba ndata andenge nu tuku gabat waje kuer suluwa. Tanjawa le nu ta tuku kikowa le nu gabat songuwa.

⁷ Tango nane gabat so ndanjuwaig. Kuate nunje suk tango wakeina le nu Kuate tuku

kanumnu tanjan minit. Pino nane gabat songuwaig. Pino nu tango tuku kanumnu tanjan minit.

⁸ Kuate nu pino tuku ngarosu inumnumbi tango wakei ndana. Kuga. Nu tango tuku ngarosu inumnumbi pino wakeina.

⁹ Nu pino tuku nga tango wakei ndana. Kuga. Nu tango tuku nga pino wakeina.

¹⁰ Ta tuku pino kame nane tango kame kumnemnge minig ta te-mayokam tuku gabat songuwaig le enjel kame nane kanjerkuwaig.

¹¹ Sine Sunjo ndon ulendikeg mbal sine tango pino yimyan mine ndakeg. Sine munjo turturkam tuku mineg.

¹² Kuate nu tango tuku ngarosu inumnu tumba pino wakeina. Kile pino tuku ngarosu mbolnge tango mayok kinig. Aganj ndende njakmba Kuate nu tugu.

¹³ Tangine mironj manjau te pilenngap. Pino nu gabat so ndanja nu Kuate yabanje ta nu wam mayete e ko kuga?

¹⁴⁻¹⁵ Ata. Tane idusap. Pino nu gabat mapete le kuen kinit ta sine manjau mayenu ngeg. Kuate nge nunje nane tumail pulukam tuku mindepiye tanjan ningina. Tango nu gabat waje mapete le kuen kinit ta sine njakmba nu talamba kiko manjau ngeg.

¹⁶ Ande nu pino gabat so ndanjam tuku sangri tinga kualeyaukam bafuwa ta ye nu sawamngit. Sine aposel kame Kuate tuku kuasmbi njakmba pino kame gabat songanu njak manjau ta ndo dubiweg nga sawamngit.

Pasa nyam tuku manjau

¹⁷ Tane manjau afu kade ta ye ismba wam ta maye ndade nget. Tane kusem kanjermba manjurkade ait ta manjau afu maye ndade. Tangine tangine munjo tur ndaka afu njaigo siglikade.

¹⁸ Tane Kuate tuku mbal manjur pilig ta tane wamdus pur yimyamkade ta afunje tanjamba sayade le ye ismba wam afu ta son nga iduset.

¹⁹ Ta ndanjam? Pur yimyamkade manjau ta son pasa mbolnge Kuate nu Kristus tuku kuasmbi kilimok kile-mayokkate.

²⁰ Tane manjurka tuma isukusig ta Sunjo nu isukusam tuku manjau singina ta ke ndakade.

²¹ Tane manjurka kumu kumu isukuse ndakade. Tane yimyan pire pire tangine nyamaganj kilmba prode sulumba tangine ndek nye sulude le afu gubak minig afu grep kule sungomba nyumba nginngankade.

²² Yoi. Tanjamba isukusam ndeta tangine wandeknge nyap. Ko tane Kuate tuku kuasmbi talanimbamba afu nyamaganj kugatok ta kiko pileningam idusmba tanjate e? Wam kade ta mbolnge ye tane wam mayede nga satinje nda.

²³ Ye buk pasa nyam tuku manau tumtingen ta Sungonje sina ta tenjemba. Yudas nu Sunjo Yesus tumba njeueu mbal tuku wai mbol pilna furir ta mbohnje ndo Sunjo nu bret tumba

²⁴ Kuate gare pasa tumba bret fetfetmba saninjina: Te ye tuku njarosu. Tane turkam tuku tinjet. Tane ye idusyam tuku manau te kumba minap njina.

²⁵ Nane tanjamba isukuse denjurnaig le nu grep kule murko njak tumba manau ndui ta ndo kina sulumba sakina: Grep kule murko njak te pasa kitek Kuate nu tango ndonj katna ta alonu mayok kambim tuku ye yije ndare kutuwamnjit. Tane grep kule tenjen nyade ait ta ye idusyumba nyap njina.

²⁶ Sunjo nu manj pro ndawa le tane bret nyumba grep kule nyade ta singine Sunjo nu sinenu nga kumna ta te-mayokmba saka minig.

²⁷ Ta tuku ande nu Sunjo tuku bret ko nu tuku grep kule ake fare tumba nyate ta nu mbarte. Nu Sunjo tuku njarosu ndare njaijo siglikate.

²⁸ Ande nu tumba nyam nga kande nuje manau pile mayemba kile-tidingumba wamdus te-mayemba bret grep kule ta kilmba nyuwa.

²⁹ Ande nu Sunjo tuku njarosu idus ndamba bret grep kule ake fare kilmba nyate ta nu nyumba ta tuku pa lafunu ta tumba nuje njaro mbohnje pilit.

³⁰ Tane ngamuknje afu tanjamba kade sulumba afu baklemba afu guaze njak minig afu buk kume likinaig.

³¹ Sine singine manau singine mironj pilenjube ta Sunjo nu sine pilesingje nda.

³² Nu sine pilesingit ta sine kilke te tuku manau dubide mbal ndonj njisi ndakube nga nu pitisingmba kile-tidingate.

³³ Tira kame, tane isukusam tuku manjurkade ta munju minde-mindekap.

³⁴ Ande nu gubawa kande nuje wande mbohnje isukuswa. Tane manjur mbohnje mbarap le pa lafunu tane tubekaig. Ye pasa afu minig ta yije mironj tane tugum prowi sulumba satinjamnjit.

12

Tukul Guwanje sine piro sanjri yimyam sinjit

¹ Tira kame, sine Tukul Guwanje piro sanjri yimyam walmba sinje likate wam ta tane tugunu katese mayewap.

² Tane o buk Kuate gilai minmba yabri mbara abo tugu kugatok mbarinjningam tuku tane didike likinaig.

³ Ta tuku ye kilimok tane satinjamnjit. Ande nu Kuate tuku Guwanje wamdus tuwit le nu Yesus kasurmba tapra ndate. Nu

Tukul Guwanje wamdus tuwit le ndo Yesus nu Sunjo njate.

⁴ Sine piro sanjri yimyam njak mineg ta Guwa ndindonje sinje likate.

⁵ Sine piro kise kise ke likeg ta Sunjo ndindo tuku pirokeg.

⁶ Sine sanjri kise-kisembi pirokeg ta Kuatenje sine nduik nduik njakmba mbohnje pirokate.

⁷ Tukul Guwa nu sine nduik nduik mbohnje sanjri kile-mayokkate ta tira njakmba turkam tuku.

⁸ Ande Tukul Guwanje wamdus tuwit le nu wamdus kuyar mayenu kile-mayokkate. Tukul Guwa ndui tanje ande wam kuirrok minig ta sate le kile-mayokkate.

⁹ Nu ande sanjri tuwit le Kuate tuku sanjri tomba tinjam tuku nu den ndakate. Tukul Guwa ndui tanje ande sanjri tuwit le nu guaze pitaikate.

¹⁰ Nu afu walmba sanjri yimyam ninje likate le ande nu wam kitek sanjrinu ke likate. Ande nu Tukul Guwa tugumnje pasa ismba kile-mayokkate. Ande nu guwa magenu njagonu pilenja katesete. Ande pasa kuale gilai ta nu sakate. Ande pasa kuale gilai ismba nu pasa tugunu biteknjate.

¹¹ Piro sanjri ta njakmba Tukul Guwanje ndo kile-mayokkate. Nu nuje nzali dubimba tanjo pino nduik nduik piro sanjri ta walmba ninjit.

Sine Kristus tuku njarosu mineg

¹² Tanjo tuku njarosu sinamnje inumnu gudommmba minig ta njakmba ulendika njarosu ndindo ndo. Kristus tuku mbal mata tanjamba ndo minig.

¹³ Sine afu Zu afu kasomok mbal afu piro tanjo afu kulat tanjo sine njakmba Tukul Guwa kule pisne tanjan tigenj sulumba njarosu ndindo mayok kagenj. Kristus nu Guwa ndindo ta singina le sine njakmba kule tanjan nyigenj.

¹⁴ Tanjo tuku njarosu sinamnje aganj ndindo ndo mine ndakate. Inum inumnu gudommmba minig.

¹⁵ Kupe nu sakumba ye wai kuga tukunu ye njarosu te inumnu mine ndaket njuwa ta kumunj kuga. Nu njarosu ta tuku inumnu minit.

¹⁶ Ko kilba nu sakumba ye am kuga tukunu ye njarosu inumnu mine ndaket njuwa ta mata kumunj kuga. Nu njarosu ta tuku inumnu minit.

¹⁷ Tanjo tuku njarosu am ndo minwa ta nu ame aganjmbi pasa isamnjat? Ko nuje njarosu kilba ndo minwa ta nu ndanjmba aganj mundurnu kamusamnjat?

¹⁸ Kuate nu nuje nzalimbi njarosu inumnu minam tuku ma madinjmba wakeikina.

¹⁹ Ngarosu njakmba aganj ndui ta ndo minig kande ngarosu mine ndakate kande.

²⁰ Tanjo tuku ngarosu inum inumnu gumdommba minig ta njakmba ulendika ngarosu mayok kinit.

²¹ Amnje wai samba ne nda mina ta ye yije ndo mine mayewamngit nga sawam kumuŋ kuga. Ko gabatnje kupe samba ne nda mina ta ye yije ndo mine mayewamngit nga sawam kumuŋ kuga.

²² Singine ngarosu mbolnje aganj fonfon afu sangri kugatok ngeg ta mine ndakade kande sine mine maye ndaweg kande.

²³ Ngarosu inumnu afu kiko teg ta sine kulat mageka songa mindepiye mageningeg. Ngarosu inumnu afu te kuga.

²⁴⁻²⁵ Kuate nu ngarosu wakeina ta ngarosu pur yimyam ndaka kumu kumu munju turkuwaig nga ngarosu tuku aganj fonfon sine kulat magekuba nga nu idusmba nanjine ma madinimmba patikina.

²⁶ Ngarosu inumnu rar kamuste ta inumnu njakmba piti njak minig. Ngarosu inumnu nyu sunjo tate ta inumnu njakmba nu mbolnje gare tade.

²⁷ Sine njakmba ulendimba Kristus tuku ngarosu mineg. Sine nduik nduik njakmba nu tuku ngarosu inum inumnu mineg.

²⁸ Kuate nu nuŋe kuasmbi afu piro sunjo aposel patikate. Nane kumnemnje afu Tukul Guwanje pasa saningit le ismba kile-mayokkam tuku patikate. Nane kumnemnje afu pasa kukliwam tuku patikate. Afu nane wam kitek sanjrinu ke likam tuku, afu guaze pitaikam tuku, afu turka sinzaningam tuku, afu piro yimyam kulatkam tuku, afu pasa kuale nane gilai ta sakam tuku nu tanjamba tanjamba nane patike likate.

²⁹ Sine njakmba aposel piro ndo ke ndakeg. Njakmba Tukul Guwanje pasa saningit le ismba kile-mayokkam tuku mine ndakeg. Njakmba pasa kukliwam tuku mine ndakeg. Sine njakmba wam kitek ke likam tuku sangri njak mine ndakeg.

³⁰ Guaze pitaikam tuku, pasa kuale gilai sakam tuku, pasa kuale gilai ta tugunu biteknjam tuku sine njakmba piro sangri kame ta kile ndakeg.

³¹ Tane njakmba Tukul Guwa tuku piro sangri sugokanu yimyam kilam tuku wamdus sanjrinu palpe.

Kile ye manjau sunjo ande kise tumtingamngit ta piro sangri afu ta njakmba linimmba mbolnje minit.

13

Kume pur manjau

¹ Ye tanjo kame ko ejel kame tuku pasa kualembi sakam tuku sangri njak minmba kume pur manjau denket ta ye tuku pasa ta njiram wi sunjo ake kinit tanjaj.

² Ye Tukul Guwa tuku sangri afu njak minmba Tukul Guwanje pasa sayate le ismba kile-mayokka wam kuirok njakmba katesemba ye Kuate tuku sangri tomba tinja tabe dirningam kumuŋ minet sulumba kume pur manjau denket ta ye ake aganj tanjaj minet.

³ Ye yije aganj ndende njakmba sanzal mbal ninmba ko yije ngarosu panje ugwa nga buknga kume pur manjau denket ta wam kame tanje ye turam kumuŋ kuga.

⁴ Ande nu kume pur manjau njak minit ta nu ande tuku pitik gubra te ndakate. Nu mara mindek afu turkate. Nu afu tuku mine manjau tuku wamdus kagli fir ndakate. Nu nuŋe ngarosu te-du ndanngate.

⁵ Nu nuŋe miroŋ payam ndakate. Nu afu tala ndaningit. Nu nuŋe miroŋ yeye nda ngate. Nu pitik palseŋ ndate. Nu ande tuku gubra pitik kusremba gilainngate.

⁶ Ande nu mbarte ta nu gare ndate. Nu sinanu wam tugusek njakmba tuku ndo gare tate.

⁷ Nu nuŋe piti kugraka bike ndakate. Nu ande tala ndate. Nu wam njakmba kumumbi mayok kuwaig nga tairnga sangri tinja dirnanngate.

⁸ Afu Tukul Guwa tugumnje pasa ismba kile-mayokkade sangri ko pasa kuale gilai sakade sangri ko wam kuirok kile mayokkade sangri ta njakmba kugawamngaiŋ. Kume pur manjau ndo minmba minamngat. Kugawe nda.

⁹ Sine Tukul Guwa tugumnje wam kuirok ko pasa ismba kile-mayokkeg ta afu ndo katesemba kile-mayokkeg.

¹⁰ Kile wam afu katese ndaweg ta ngumneŋga njakmba kile-mayokkuwa le katesewamngig.

¹¹ Ye kiŋo minen sulumba ye kiŋo tuku pasa kiŋo tuku wamdus njak minen. Ye kiŋo minmba wamdus pile maye ndawen. Kile ye sunjoka gua gua manjau njakmba kusreken.

¹² Kile sine kule nza mbolnje linmba tumail kanjerkeg tanjaj Kuate tuku wam kame kanjer maye ndaka wamdus tesuluweg. Ngumneŋga sine kanjerka katese mayewamngig. Kile sine fudinmba ndo kateseweg. Ngumneŋga Kuate nu sine tuku wamdus kila minit tanjamba ndo sine wam njakmba kumumbi tumsingua le katesewamngig.

¹³ Manjau kenmba minig. Ngamunjal son manjau, Kuate mindeweg manjau, kume pur manjau. Wam kenj ta ngamunje kume pur manjau nu sunjokanu minit.

14

Pasa kuale gilai sakam tuku manjau

¹ Tane kume pur manjau njak minam tuku dirnanngap sulumba Tukul Guwa

tuku piro sanjri njakmba kilam idusmba Tukul Guwanje pasa saningit le ismba kile-mayokkam tuku piro sanjri ta tam tuku wamdus sanjrinu palpe.

² Ande nu pasa kuale gilai sakate ta nu tanjo kame sa ndaningit. Nane pasa ta isig ta nane katese ndade. Nu Kuate sate. Tukul Guwanje nu tumte le nu tanjamba wam kuirok afu sakate.

³ Ande nu Tukul Guwa tugumnje pasa ismba kile-mayokkate ta nane afu ismba kila pilmba sanjri tingade. Afu piti njak ta nane piti gagulmba ngamunggal bulkade.

⁴ Ande nu pasa kuale gilai sakate ta nu nuje miroj ndo sanjri tate. Ande Tukul Guwanje pasa sate le ismba kile-mayokkate ta nu Kuate tuku kuasmbi sanjri pileningit.

⁵ Ye tane njakmba pasa kuale gilai sakam tuku iduset ta tane Tukul Guwanje pasa satinguwa le ismba kile-mayokkam tuku ta ye sungomba iduset. Ande Tukul Guwanje pasa sate le ismba kile-mayokkate sanjri tanje pasa kuale gilai sakate sanjri ta lite. Ande nu Kuate tuku kuasmbi ngamuknje pasa kuale gilai saka nane tugunu ismba sanjri tingam tuku nu biye mbil ndawa ta alo kugatok.

⁶ Tira kame, ye tane tugum promba pasa kuale gilai saki ta ye tane turke nda. Ye pro Tukul Guwa tugumnje pasa ko kila kuirok afu ko tum pasa ismba kile-mayokki ta ye tane turtjingam kumun.

⁷ Tanjo ande nu tabu tabu fitka ko ndombin katmba mune njin tugu dubi ndawa ta ima nu mune kuale katesewamngat?

⁸ Ko kame ngiram kuale tugusemba mayok nda kuwa ta ima nu kame aganj kuane kamngat?

⁹ Tanjamba ndo ne pasa kuale gilai sakate ta ima nu pasa ta katesewamngat? Ne tuku pasa ta ake pasa tananj mayok ka ngisikate.

¹⁰ Kilke tugu njakmba mbolnje pasa kuale yimyam sungomba minig ta njakmba alo njak.

¹¹ Tanjo ande nu pasa kuale ye gilai tambu sakuwa ta ye nu rawe tanjo nget. Nu mata ye rawe tanjo ngate.

¹² Tane Tukul Guwa tuku piro sanjri yimyam kilam tuku wamdus sunjo njak minig ta ye kila. Tane piro sanjri afu Kuate tuku kuasmbi turkam tuku ta kilam tuku sungomba idusap.

¹³ Tane tuku ande nu pasa kuale gilai sakate ta nu mbilam tuku piro sanjri ta turmba tam tuku Kuate yabanja.

¹⁴ Ande nu pasa kuale gilai tambu Kuate yabanje ta nu mingembi ndo sakate. Nuje wamdus pasa ta gilai minit. Tukul Guwa nu tuku minge mbolnje pasa ta sakate.

¹⁵ Ta tuku ye tejenmba iduset. Ye Tukul Guwa mbolnje pasa kuale gilai tambu Kuate yabanjmba manj yije wamdus kilambi yabanamngit. Ko Tukul Guwa mbolnje

mune kuale gilai tambu ulmba manj yije wamdus kilambi mune ande ulamngit.

¹⁶ Ne Tukul Guwa mbolnje pasa kuale gilai tambu yabanjmba Kuate tuku nyu tedunga nu gare tuwit ta ne ndonj mangurkade mbal nane pasa ta katese ndamba ne tuku yabanjmba son ngam kumun kuga.

¹⁷ Ne Kuate tuku nyu tanjamba te-dungate ta maye ta ne afu tur ndakate.

¹⁸ Ye Paulus pasa kuale gilai tambu sungomba saka tane njakmba litinget. Ta tuku ye Kuate gare pasa tuwet.

¹⁹ Ye pasa kuale gilai gudommmba njak minet ta kusem mbolnje ye sakam idus ndawet. Ye pasa kila ta ndo sakam iduset. Pasa kila ndui ndui saket ta pasa kuale gilai gudommmba saket wam lite. Ye pasa kila saket tambu Kuate tuku wam afu nane tumningam kumun.

²⁰ Tira kame, tane kinjo kame tananj mine ndaka wamdus pile mayewap. Tane kinjo dabro tananj wam njaigonu kam tuku gilai minmba tanjo tananj wamdus pile mayewap.

²¹ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Sunjo nu sakate: Pasa kuale kise rawe mbal tuku minge mbolnje ye Israel mbal ye tuku pasa isam tuku saningit ta pasa ta nane mata ise nda ngate. *Aisaia 28.11-12*

²² Pasa ta mbolnje sine kila pileg. Pasa kuale gilai sakate sanjri ta Kristus tuku son ngeg mbal ismba rironjam tuku sa ndasingit. Son nda ngade mbal ismba rironjam tuku saningit. Ande Tukul Guwa tugumnje pasa ismba kile-mayokkate sanjri ta sine son ngeg mbal sanjri pilesingam tuku tanjate. Son nda ngade mbal tuku kuga.

²³ Tane Kuate tuku kuasmbi mangurka njakmba pasa kuale gilai sake lika minap le gilai mbal afu ko son nda ngade mbal nane pro pasa ta ismba tane nginngankade ngamngai.

²⁴ Tane njakmba Tukul Guwanje pasa satinguwa le ismba kile-mayokka minap le gilai mbal ko son nda ngade pro pasa ta iswaig le nangine ngamunggal nduaseka nangine mbar tumninguwa le idusamngai.

²⁵ Tanjamba nane nangine mbar kuirok minig ta ismba ndek dagol tidronga Kuate mbarinjmba sakamngai: Kuate nu sijka tane ndonj minit nga sakamngai.

Manjurkam tuku manjau tugusek

²⁶ Tira kame, tane manjurkap sulumba tejenmba ke likap. Ande nu mune ulwa. Ande pasa kukliwa. Ande wam kuirok kile-mayokkuwa. Ande pasa gilai sakuwa. Ande nu pasa ta biye mbilwa. Tane tanjamba manjurkap sulumba tanjine tanjine sanjri tingam tuku sanjri kise kise kumumbi kile-mayokkap.

²⁷ Afu pasa kuale gilai tamba sakam kande armba ko keŋmbange ndo sakuwaig. Nane ndui ndui tiŋga sakuwaig. Tanjawaig le ande nu pasa kuale gilai ta biye mbilwa.

²⁸ Ande nu mbilam tuku mine ndakuwa kande nane miŋge tukulmba nanŋine ndo Kuate ndoŋ pasa gilai ta sakuwaig.

²⁹ Afu Tukul Guwanŋe pasa satinŋuwa le ismba kile-mayokkam kande armba ko keŋmbange ndo sakuwaig le isig mbalŋge pasa ta pilenŋuwaig.

³⁰ Ande nu pasa ta kuklimba minwa le ande Tukul Guwanŋe pasa inum kitek sawa kande tanŋo nu pasa kuklimba minit ta nu pitik pasa ta denŋurmba minyokuwa le inum suk tiŋga sakuwa.

³¹ Tane ndui ndui ŋakmba Tukul Guwanŋe pasa satinŋuwa le ismba kile-mayokkap le wam ta mbolŋge tane ŋakmba kila kitek tumba sanŋri tiŋgamŋgaig.

³²⁻³³ Sine manŋurka zigna tiŋga fare fare pasa sakam kumuŋ kuga. Wam ta Kuate tugumŋge pro ndate. Sine tuku manŋur mayenu mayok kambim tuku Kuate nu iduste. Tukul Guwanŋe afu pasa saninŋit ta nane pasa ta kulatka towam kumuŋ.

³⁴ Kusem kanŋeram manŋurkeg mbolŋge pino kame miŋge tukulmba minwaig. Nane tukul pasa dubimba tanŋo kumnemŋge minwaig. Kuate tuku mbal ma yimyam mbolŋge manŋurkade nane ŋakmba tanŋade.

³⁵ Pino ande nu kusem mbolŋge pasa kukliwa ta manŋau mayenu kuga. Nane Kuate tuku pasa ismba kusna ŋak kande nanŋine wandekŋge tanŋo kat nanŋine kusnaninŋuwaig.

³⁶ Kuate tuku pasa ambonŋa tane Korin mbal tugum prona e? Ko sinenŋe ndo pasa te iseg ŋga idusde? Ndo kuga.

³⁷ Tane afu ye Tukul Guwa tugumŋge pasa iset ko ye nu tuku sanŋri tet ŋgade mbal tane ye pasa kuyarket te Sunŋonŋe tuku tukul sina ta katesewap.

³⁸ Nane afu tanjamba idus ndawaig ndeta tane nane ŋgumneninŋap.

³⁹ Tira kame, tane Tukul Guwa tugumŋge pasa ismba sakam tuku piro sanŋri ta tam tuku sunŋomba idusap. Pasa kuale gilai sanu tuku sanŋri ta mata peu ndawap.

⁴⁰ Tane manŋur mbolŋge manŋau ke likade ta zigna tiŋga fare fare ke ndakap. Tane tugusemba ke likap.

15

Kristus kummba manŋ tiŋgina

¹ Tira kame, ye ambonŋa pasa tugusek satinŋen le tane isnaig sulumba pasa ta mbolŋge sanŋri tiŋga minig ta ye kile manŋ pasa ndui ta tane idusam tuku satinŋet.

² Tane pasa ta biye dewap le Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinŋamŋgat. Tane

ake miŋge pasa ndo sakade ta nu tane tuku muskil kile-tidinŋe nda.

³ Ye Kristus tuku pasa tugusek isen sulumba satinŋen pasa ta alo sunŋo ŋak ta tenŋemba. Kristus nu kuyar pasa kumumba sine tuku une saukam tuku nu kumna.

⁴ Nu kumna le ŋgukinaig ta nu manŋ kuyar pasa kumumba mara keŋnu mbolŋge tiŋgina.

⁵ Nu tiŋgina le Petrus nu kanŋerna. Ta ŋgumnemŋge nane 12 nu kanŋernaig.

⁶ Ngumneŋga nuŋe tira kame gudommba 500 limba ma ande mbolŋge manŋurkinaig le nane tugumŋge mayok kina le kanŋernaig. Mbal ta kile gudommba minig. Ndui ndui ndo kume likinaig.

⁷ Ait ande Yakobusŋge nu kanŋerna. Manŋ ait ande mbolŋge aposel ŋakmba nu kanŋernaig.

⁸ Ngumne tukulmba ye tugumŋge mayok kina le kanŋeren. Ye nane minig tanŋan kuga. Ye kutu bizowanu tanŋan prowen.

⁹ Ye Kuate tuku kuasmbi kilmba ŋaigo sigliken tukunu ye aposel nyu tet ta denkate. Ye aposel ŋakmba kumnemŋge minet.

¹⁰ Ye aposel minet ta yiŋe sanŋrimbi kuga. Kuate nu ake sinanŋ ye make pilmba aposel pilna. Nu ye make pilna ta nu mbar ndana. Alonu tanjamba kilimok mayok kina. Ye piro karenka aposel ŋakmba tuku piro lininŋen ta yiŋe sanŋrimbi kuga. Kuate nu ye make pilna le ye tanawen.

¹¹ Yenŋe tane tugumŋge pasa kukliwen e ko afunŋe ta wam sunŋo kuga. Sine ŋakmba tanjamba ndo pasa kukliweg le tane son ŋgade ta ndo wam sunŋokanu.

Kumanu mbal tiŋgamŋgaig

¹² Kristus nu kumna le Kuatenŋe te-tina le tiŋgina ta sine tanjamba ndo pasa kukliweg ta ndanŋam saka tane tuku afu kumanu mbal manŋ tiŋge nda ŋga sakade.

¹³ Tane kumanu mbal manŋ tiŋge nda ŋgade ta son ndeta Kuatenŋe Kristus mata te-ti ndana.

¹⁴ Nu Kristus te-ti ndana ndeta sine pasa kukliweg te mata alo kugatok. Tanjamba ndeta tane nu tuku sanŋri tomba tiŋgade ta mata tane turtinge nda.

¹⁵ Kuatenŋe kumanu mbal kile-tidi ndanŋate ndeta Kristus kumna le Kuatenŋe te-tina pasa sakeg ta mata son kuga. Tanjamba ndeta sine Kuate tuku yabri pasa ndo sakeg.

¹⁶ Kumanu mbal Kuatenŋe kile-tidi ndanŋate ndeta nu Kristus mata te-ti ndana.

¹⁷ Nu Kristus te-ti ndana ndeta tane nu tuku kume tuku sanŋrinŋe tursinŋam kumuŋ ŋgade ta tane turtinge nda. Tanjamba ndeta tane une ŋak minmba ŋgisikam tuku minig le

¹⁸ nane afu Kristus tuku son nja kumnaig mbal nane mata kummba ngisikinaig.

¹⁹ Sine kilke te mbolnje mineg le Kristus nu sine tursingit. Kumbe le manj tursingende na ta son ndeta sine kile yabri wamdus ndo dubimba sine afu tuku mine liniimba sinja sinamanzer sunjo mbolnje mineg.

²⁰ Tanjamba kuga. Kuatenje Kristus nu kumanu mbal ngamuknje nu ambonja tingina le ngumnenja kumanu mbal njakmba tingamngig.

²¹ Tanjo inum mbolnje kume manjau mayok kina. Tanjamba ndo tanjo inum mbolnje kummba tingam tuku manjau mayok kina.

²² Tanjo njakmba Adam tuku ndare mbolnje kile sine kumeg. Tanjamba ndo sine Kristus tuku son ngeg mbal kummba nu mbolnje manj abonja tingamngig.

²³ Sine singine ait prowa le tingamngig. Kristus nu ambonja tingina. Nu luka prowa le sine Kristus tuku mbal mata abonja tingamngig.

²⁴ Nu promba sugo sugo njakmba Kuate tuku ngyeu minig ta kile-ibenkuwa sulumba nuje gageu njakmba kilmba Mam Kuate wai mbolnje patikuwa le kilke te kugawamngat.

²⁵ Kristus nu gabat sunjo minwa sulumba nuje ngyeu njakmba tanjamba kile-ibenje suluwamngat.

²⁶ Nu ngyeu njakmba kile-ibenja ngumne tukulmba nu kume manjau mata te-ibenamngat.

²⁷ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Kuate nu aganj ndende njakmba kilmba nu tuku kupe kumnemnje patikamngat njgate. *Mune 8.6*

Kuate ndo nu kumnemnje mine ndakate. Nunje aganj ndende njakmba Kristus kumnemnje patikuwa le

²⁸ kile Kuate tuku kinjo nu Mam nuje kumnemnje minamngat. Tanjawa le Kuate nu aganj njakmba tuku Sunjo minamngat.

²⁹ Nane afu nangine kumanu mbal turkam tuku kule pisne tade. Kumanu mbal manj tingje ndangade ta son ta ndanam nane kumanu mbal tuku kule pisne tade?

³⁰ Ko ndanam sine aposel kumam tuku piro keg?

³¹ Tira kame, ye mara mindek kumam tuku dirnanget ta tane ye ndonj singine Sunjo Kristus Yesus dubiweg ta ye tane tuku payamket.

³² Ye kummba manj ti ndanget kande ye Efesusnje aganjmor nguikok tanjan nane afu ye ndonj kame bunaig ta ake rar ten kande. Alonu kilke te mbolok wam kuga. Kumanu mbal manj ti ndangade kande sine tejenmba sakeg kande.

Sine mine minemba nduiye kumamngig.

Ta tuku sine minemba kule nyumba

pagumba nyumba gare-gareka ndo minbe ngube. *Aisaia 22.13*

³³ Yoi. Tane yabri wamdus ta te-ndakap. Ande nu mbal nagonu ndonj ulendikate ta nu tuku manjau mayenu nanenje njayo silide.

³⁴ Tane wamdus te-mayemba ene manjau njakmba kusrekap. Tane afu Kuate tuku manjau gilai minig ta tane sinja kikotinguwa.

Ngarosu kitek tamngig

³⁵ Nane afu tanjo kummba manj abonja tingam tuku pasa te ismba ye kusnayumba Kuate nu ndanjmba kumanu mbal kile-tidingamngat? Ngaro ndanj tumba tingamngig nja kusnayamngig.

³⁶ Yoi. Ne aganj tumu ngukate le kilke sinamnje kumit sulumba ndo manje prote.

³⁷ Ne angenu ngu ndakate. Ne tinju ndo ngukate. Ngukate le manje promba kuzru pilit.

³⁸ Ne aganj tumu ngukate le tinju yeki yeki Kuatenje angenu madinngina tanjamba ndo prode. Tinju mindek nanjine anje ta mayok kinig.

³⁹ Ngarosu tuku ndem ndui ta mine ndakade. Tanjo ndem aganjmor ndem sar umanj ndem kualegan ndem ta njakmba kise kise mine likade.

⁴⁰ Samba mbolok aganj kame ngarosu njak minig ta mindepiye nanjine kise. Kilke mbolok aganj kame ngarosu njak minig ta mindepiye nangine kise.

⁴¹ Ki tuku bulu tambun tuku bulu mbai tuku bulu ta njakmba kise kise. Mbai kame mata bulu kise kise njak minig.

⁴² Kumanu mbal tingamngig ta tanjamba ndo. Nane kumig le ngukade ngarosu ta menja ngisikade. Nane tinguwai sulumba ngarosu kitek manj me ndangam tuku tingamngig.

⁴³ Ngarosu nguukeg ta mayenu kuga. Ngarosu kitek ta mayenu ndo. Ngukeg ta gisleknu. Ngarosu kitek ta sanjri njak.

⁴⁴ Ngarosu nguukeg ta kilke te mbolok aganj. Ngarosu kitek ta samba mbolok aganj. Kilke te mbolnje sine ngarosu njak mineg tukunu samba mbolok ngarosu kitek mata minit.

⁴⁵ Kuyar pasa ande tejenmba sakate. Adam ambokok nu tanjo abo njak mayok kina njgate ta Adam ngumnekok nu Guwa mayok ka abo tugu kitek singina.

⁴⁶ Samba mbolok wam ambonja mayok kine ndakate. Kilke mbolok wam ambonja mayok kinit le samba mbolok wam ngumnemnje mayok kinit.

⁴⁷ Tanjo ambokok ta Kuate nu kilkembi wakeina le kilke mbolok tanjo mayok kina. Tanjo ngumnenja mayok kina ta nu samba mbolnje ndekina.

⁴⁸ Kilke mbolok mbal Kuatenje Adam kilkembi wakeina nane nu tanjan minig.

Tanjamba ndo sine Kristus tuku mbal samba mbolok tango Kristus tanaj mineg.

⁴⁹ Tanjo Kuatenge kilkembi wakeina ta sine nu tuku ngarosu njak mineg. Tanjamba ndo sine samba mbolok tanjo tuku ngarosu njak minamngig.

⁵⁰ Tira kame, kilke te tuku ngarosu nu Kuate kulatkate ma sinam kine nda. Ko ngisikam tuku ngarosu te abo minmba minam tuku wam te nda.

⁵¹ Ye pasa kuirok ande te-mayokamngit. Sine Kristus tuku mbal njakmba kume nda. Afu ndo kumamngig ta nu prowa le sine njakmba ngarosu kitek njak mayok kangig.

⁵² Kugawam tuku ait tabil wikuwa le ma telinte tanaj ngarosu kitek mayok kangig. Tabil wikuwa le Kuate nu kumanu mbal ambonga ngarosu me ndanjam tuku njak kile-tidinguwa le sine abo njak mineg mbal nane ngumnemngge ngarosu kitek njak mayok kangig.

⁵³ Sine ngaro mengate te mbilmba me ndangate ngaro tamngig. Sine kumeg ngaro mbilmba kume ndakam tuku ngaro tamngig.

⁵⁴ Sine tanjamba mayok kube le Kuate tuku kuyar pasa tuku alonu mayok kangat ta tenenmba sakate.

Kume manjau ta Kuatenge te-ibenmba nduiye pitaite ngate. *Aisai 25,8*

⁵⁵ Kuyar pasa ande mata tenenmba sakate.

Kume tuku sangri aninge?

Kume tuku kame aganj aninge nga sakate. *Hosea 13,14*

⁵⁶ Ima kate tukul lukaka unekade ta nane kume tuku kame aganj ta tuku panu kumusde.

⁵⁷ Sine tanjamba kuga. Sine Kuatenge Sunjo Yesus Kristus singina le sine nu tuku sangrimbi une te-ibenjeg sulumba Kuate tuku gare-garegeg.

⁵⁸ Yinje tira kame, tane wam ta idusmba bike ndaka sangri tinga minap sulumba nu tuku piro kumumbi kap. Tane tanjamba Sunjo tuku piro kap ta piro ta lafunu mayenu njak minit ta tane kila.

16

Afu turkam tuku ndametin patikap

¹ Kile ye Kuate tuku mbal ndametinmbi turkam tuku satinjamngit. Ye Kristus tuku kuasmbi Galesia ma mbolngge mine likade ndametin manjurkam tuku saningen tanjamba ndo tane kap.

² Tane nduik nduik njakmba tangine piro mbolngge ndametin kilig ta kusem mindekan giganmba kilig ta kumumba tanjamba patikap. Tanjawan ta ye tane tugum prowi le tane patikam tuku piro karenje nda.

³ Tane tanjo afu madiningap le ye pro wane afu kuyarka ninji le nane ndametin ta kilmba Yerusalem kuwaig.

⁴ Ye mata Yerusalem kambim tuku idusmba ndeta nane ndonj kangit.

Paulus nu Korin kambim tuku sakina

⁵ Ye Masedonia kilke mbol kambim idusmba minet. Ye ka sulumba tane tugum ta prowamngit.

⁶ Pro tanje tane ndonj ait afu minamngit. Ko bubre ait ndeta ait kuennu minamngit. Tanjawi sulumba ye tumbraj ndanj kambim bafuwi kande tane ye aganj ndendembi sinzanyap le ka.

⁷ Ye pro ait fagnu tane kusreka kambim idus ndawet. Sunjo nu nzaliwa le ye ait kuennu tane ndonj minam tuku iduset.

⁸ Ye Efesus tumbraj sunjo te mbolngge piroka mini le Pentikos kusem kugawa le kangit.

⁹ Sunjonje pironu tuku malanja talkina le tenge piroket le alonu gudommmba mayok king ta nane gudommmba piro te peuwam tuku tago-tagode.

¹⁰ Timoteus nu tane tugum prowa le tane nu tangine gulab tanaj tap le nu wamdus bulok njak tane ndonj minwa. Nu ye minet tenen Sunjo tuku pirokate.

¹¹ Ande nu tala ndawa. Tane nu ndonj wamdus ulendi tuma minmba nu tumba sinzanap le ye tugum te prowa. Ye tira afu ndonj nu te prowamngat ngina ta tuku tairnga mineg.

¹² Apolos nu tira afu kilmba tane tugum kuwa nga sarsaren ta kuga. Nu ait mayenu ande tairngate. Ait ande mayenu prowa le nu tane tugum prowamngat.

¹³ Tane kurauka Kristus tuku pasa son ngade ta biye dewap. Tanjo sangriknu kuru kuru kugatok tanaj minap.

¹⁴ Tane wam kade ta kume pur manjambi ndo kap.

¹⁵ Tira kame, Akaia mbal ngamukngge Stefanus nuje ndare tuma ndonj ambonga ngamunggal biye mbilmba son nginaig. Kile nane Kuate tuku mbal turka sinzaninjngam tuku idusmba minig ta tane kila.

¹⁶ Stefanus nane afu nu tanaj piro karenkade mbal nane tane tuku gabat minwaig nga iduset.

¹⁷ Tangine mbal Stefanus Fortunatus Akaikus nane kej ta ye tugum pronai le ye gare sunjo ten. Kile ye tane njakmba ndonj minanu suket.

¹⁸ Nane ye wamdus bul seryade. Tane tuku wamdus mata bul sertingig. Tanjo kame tanaj minig ta nane tuku nyu idusningap.

¹⁹ Kristus tuku kuasmbi Asia kilke mbolngge mine likade nane tane gare pasa tingig. Akuila le Prisila, Kristus tuku kuasmbi nale tuku wande mbolngge manjurkade ta turmba Sunjo tuku nyu mbolngge gare pasa sunjomba tingig.

²⁰ Tira kame ḡakmba nane gare pasa tiḡgiḡ.
Tane mata taḡgine taḡgine muḡgu kume
purkade maḡau ta alonu te-mayokap.

²¹ Ye Paulus kile yiḡe waimbi kaiye pasa
te kuyaramḡit. Tane ḡakmba kaiye.

²² Ande nu Sunḡo Yesus tuku kume pur
ndate ta nu ḡgisikam tuku minit. *Maranata.*
*

²³ Sunḡo Yesus nu tane sunḡomba make
patikuwa. Son.

²⁴ Tane Kristus Yesus ndoḡ ulendikade
mbal ye tane ḡakmba tuku kume purmba
minet.

Son.

* **16:22:** Maranata pasa ta tugunu: Singine Sunḡo, ne prowa.

2 KORIN

Korin mbal tuku waje Paulusnge arnu kuyarna

Paulus nu Korin mbal tuku waje arnu kuyarna te tugunu tejenmba.

Nu Korin mbal tuku waje ambonja kuyarna ta nane tuku mbar afu kile-tidingam tuku kuyarna. Nu pasa waje sanjgrinu pilna tukunu nu piti njak minmba Titus kukulna le nane tugum kina. Nu kumba ka tanje mar luka Paulus tugum promba nu wam kubeu tuna sulumba sakina: Nane ne tuku pasa dubimba nanjine mbar kile-tidingainaig nga sana le Paulus nu gare-garekina.

Wam ande mata Korin mbal tugumnge mayok kina ta Titus nu Paulus tejenmba kila sana: Yabri mbal afu Korin mbal ngamuknje ne tuku nyu njayo silide. Yerusalem gabat mbalnge ne pirokam tuku waje ande kuyarmba tine ndakinaig tukunu ne aposel kuga njade nga Paulus sana.

Paulus nu pasa ta ismba nane tuku yabri pasa kile-ibenjak tuku nuje manjau tinjeknu ta waje te mbolnje kuyarna sulumba sakina: Tane Korin mbal Kristus tuku kuasmbi njakmba ye tuku piro mbolnje mayokke likinaig tukunu ye sinja Kristus tuku aposel minet njina.

¹ Kuate tuku kuasmbi Korinnge nu tuku mbal afu njakmba Akaia kilke mbolnje mine likade tane njakmba kaiye. Ye Paulus Kuate nu nuje nzali dubimba ye Kristus Yesus tuku aposel mini nga nyu te-mayokna. Ye sinjine tira Timoteus sile tane ndon pasatam prowek.

² Singine Mam Kuate, Sunjo Yesus Kristus nale tane ake sinanj make patika ngamunjgal wamdus bul sertingjawaik. Son.

Piti mbolnje dirnanja tingam tuku pasa

³ Singine Sunjo Yesus Kristus tuku Mam Kuate sine nu tuku nyu te-dunjgube. Nu sine sunjgomba mapesingit. Nu mara mindek sine sinzansingit le wamdus piti bulkade.

⁴ Nu sine piti mbolnje mineg le sinzansijmba wamdus bul sersingit. Wam tamba nane afu piti mbolnje minig ta sine mata nane sinzansijmba wamdus bul serningam kumunj.

⁵ Kristus nu piti sunjo kurana tanjamba ndo sine mata piti sugo kugrakeg ta Kuatenje Kristus sinzansina tanjamba ndo sine mata sinzansingit le wamdus bulkade.

⁶ Ta tuku sine piti kugrakeg wam ta mbolnje sine tane turka wamdus bul sertingam tuku ndin kila pileg. Sine piti mbolnje Kuate nu wamdus bul sersingit ta tane sine tananj piti kugrakade le Kuate nu

wamdus bul sersingit tanjamba ndo sine tane turka wamdus bul sertingam kumunj.

⁷ Sine tane baringamngaig nga ngamunjgal piti ndasingit. Tane sine tananj piti kugrakade tukunu wamdus bul serum tuku manjau sine teg tanjamba ndo tade.

⁸ Tira kame, sine Asia kilke mbolnje piti sugo kanjerkigerj ta tane kila satindingam. Sine piti sugo kanjerka wamdus mayenu pro kinaig le kumamngig nga idusgen.

⁹ Wam ta mbolnje singine sangri kumunj kuga nga kamusmba Kuate tuku sangri tomba tingigerj. Nu kumanu mbal kile-tidingate tuku.

¹⁰ Sine kume dirgenj le nu sine turkina. Nu tanjamba manj tursingamngat nga sine wamdus bulok mineg.

¹¹ Tane mata sine tuku nga Kuate yabanaj le nu tane gudommmba tuku yabanaj pasa ismba sine tursingjawa le wam ta mbolnje nane gudommmba nu tuku nyu te-dunjgawaig.

Paulus nu Korin kambim sakina ta nu pitik nane tugum kine ndakina

¹² Sine nane njakmba tugumnge manjau purfenju yabri kugatok ke likeg nga wamdus bulok mineg. Sine tane Korin ngamuknje manjau tananj ke likeg. Sine kilke te tuku wamdus kilambi tanja ndaweg. Kuatenje ake sinanj sangri singit le sine tanjaweg.

¹³ Sine pasa kuyarke likeg ta tugunu kilemayokka kuyarkeg le tane burka katese mayewam kumunj.

¹⁴ Kile tane sine tuku manjau fudinmba ndo katesede ta ngumnenja tane katese mayewap le Sunjo Yesus tuku ait mbolnje sine tane tuku gare-garekube le tane mata sine tuku gare-garekamngagaig.

¹⁵ Ta tuku ye tane lato gare tingam tuku tane tugum kambim aram saken.

¹⁶ Ye Masedonia kambim nga ka tane kanjerki sulumba ka Masedoniange manj luka pro tane tugum prowam saken. Tanje ye aganj ndendembi sinzansjap le Yudea ma tugu mbol kambim tuku saken.

¹⁷ Ye tanjamba tane tugum kambim saken ta pro ndawen. Tane ye fare fare wam mbilmbilmba saket nga idusde e? Tanjamba kuga. Ye wam ande kam idusmba saket ta ye kilke mbolok mbal tananj mingembi ndo saka ngarosumbi dubi ndade tananj kuga.

¹⁸ Kuate nu son pasa ndo sakate tanjamba ndo ye tuku pasa te mata son pasa ndo. Ye tane tugum kambim saken ta mingembi ndo sa ndaken.

¹⁹ Sine kej ye Silvanus Timoteus sine tane tugumnge Kuate tuku Kinjo Yesus Kristus tuku pasa kuklimba satindingerj. Nu wam kam sakate ta mata mingembi ndo sa ndakate. Nu sakate tanjamba ndo kate.

²⁰ Kuate nu sine wam magenu sinjam tuku pasa kusna ta alonu tanjamba Kristus mbolnge mayok kinig. Ta tuku sine nu mbolnge Kuate tuku pasa ta sinja son pasa nja Kuate tuku nyu te-dungeg.

²¹ Kuate nu Kristus mbolnge sine tane turmba sangri pilesingit le nuje mbal minmba nu tuku pirokeg.

²² Nu sine nuje mbal nja nuje Guwa wasik tananj singina le sine nu tuku mbal mineg ta kateseweg.

²³ Ye Kuate am mbolnge satinjamngit. Ye tane tugum pro ndawen ta tenjemba. Ye tane satinje lika piti tingikit nja tane mapekam tuku idusmba ye pro ndawen.

²⁴ Sine tane tuku ngamunggal son kulatkeg nja idus ndawap. Tangine miron kulatkade le sangri tingate. Sine tane ndon ulendika pirokeg ta tane gare nja minap nja iduseg.

2

¹ Ye buk tane tugum kumba satinje lika piti tingan ta man lato tane tugum kumba satinje likam mbulet.

² Ye kumba sigair-sigairtinmba piti tingi ta ande nu ye gare sam tuku mine ndakate. Tane ndo ye gare sam tuku minig.

³⁻⁴ Ye tane tuku tenjemba iduset. Tane ye ndon wam ndui ta tuku ndo gare teg nja iduset. Ta tuku ye tane tugum kumba wam afu tuku piti tam idus ndawet. Ye tane tugum ka le gare ndo sap nja iduset. Ye tane kile-tidingan tuku waje kuyaren ta ye piti ngamunggal rar sungo tumba malmbi njakmba kuyaren. Ye piti tingam tuku tanjamba kuyar ndawen. Kuga. Ye tane tuku kume purmba minet ta kila palpe nja kuyaren.

Ande mbarna ta nu tuku mbar gilaingap

⁵ Tane tuku ande ye mbolnge mbarna ta nu ye ndo piti ser ndayina. Tane njakmba piti sertingina ta piti ta sungo kuga. Ye pasa sangrinu sake nda.

⁶ Tane gudommmba nu lafunu tunaig ta kile maye.

⁷ Nu piti sungo tumba nu tuku sangri te-ibenjkaig. Kile tane nu tuku mbar gilainga wamdus bul serap.

⁸ Tane nu tuku kume purmba minig ta temayokap le kila pilwa.

⁹ Nu te-tiwam tuku ye tane tuku kuyaren ta tane ye tuku pasa njakmba dubikade e ko kuga ta ye katesewam tuku kuyaren.

¹⁰ Tane ande tuku mbar gilaingade ta ye mata nu tuku mbar gilainget. Ye tanenu nja Kristus am mbolnge mbar ta gilainget.

¹¹ Wam ta mbolnge Satan nu sine kile-ibenjam kumu nja kuga. Nu sine njaigo siglikam iduste ta sine njakmba kila.

Paulus nane Kuate tuku sangri mbolnge pirokinaig

¹² Ye pasa mayenu Kristus tuku kukliwam Troas tumbra nja mbolnge prowen ta Sungo nu buk ye pirokam tuku ndin wakeina.

¹³ Ye pirokam tuku ta yinje tira Titus nu Troas pro ndana tukunu ye piti njak minmba nane kusreka tinga nu sota Masedonia kilke mbol te prowen.

¹⁴ Sine Kuate tuku nyu te-dungube. Nu Kristus mbolnge sine sangri pilesinmba sangri njaigonu njakmba kile-ibenjam tuku ndin tumsingit. Afu Kristus kila palmbim tuku Kuate nu sine mbolnge pirokate le nuje pasa mayenu mundur mayenu tananj mayok ka ma njakmba kumunggate.

¹⁵ Kristus nu sine sinamnje minit tukunu Kuate am mbolnge sine mundur mayenu tananj mineg. Mundur mayenu ta Kuate nje muskil kile-tidinga minit mbal ngisikade mbal ta njakmba tugum kinit ta

¹⁶ nane ngisinin mbal pasa ta nane bale faram tuku mundur tananj kamusde le nane muskil kile-tidinganu mbal abo ningam tuku mundur tananj kamusde. 1... Ima kate piro sungo ta kam kumu nja.

¹⁷ Kuate nje nuje piro kam tuku madisingina mbal sine nje ndo kumu nja. Sine Kristus ndon ulendika Kuate am mbolnge wamdus tugusekmbi nuje pasa kukliweg. Nane afu ndametin kilam tuku ndo nu tuku pasa kuklide ta sine nane tananj kuga.

3

Paulus nane pasa kitek tuku piro mbal

¹ Sine tane pasa satinjeg tamba singine nyu payam ndakeg. Sine nane afu tananj tane sine tuku manau kila palmbim tuku waje afu kile ndakeg. Ko afunje sine tuku manau kila palmbim tuku waje afu singap nja idus ndaweg.

² Sine tuku kuyar waje ta tane minig. Tane mbolnge sine tuku piro kilimok mayok kinit. Waje ta sine tuku ngamunggal sinamnje minit ta nane njakmba kila.

³ Tane Kristus tuku waje njak minanu tananj mayok kinig. Sinenje waje ta tingiget. Kuate abo minmba minit nuje Guwange Kristus tuku waje ta kuyarna. Andenje waimbi kuyar ndana. Kuyar ta tukul pasa tananj ndame mbolnge mine ndakate. Tangine ngamunggal sinamnje minit.

⁴ Sine Kristus mbolnge sangri tinga tanjamba singine piro tuku saka Kuate am mbolnge wamdus bulok mineg.

⁵ Sine singine sangri tomba tinga piro ta kam kumu nja nja sa ndakeg. Sine Kuate tuku sangri tomba tinga ndo piro ta kam kumu nja njege.

⁶ Nunje sangri singit le nuje pasa kitek ta sine kumumbi te-mayokeg. Pasa kitek ta tukul pasa ambokok tananj kuyar mbolnge

mine ndakate. Tukul Guwa mbolŋge minit. Tukul maŋau nu kume maŋau singit ta Tukul Guwa nu abo mine maŋau singit.

⁷ Ndamé tukul pasa ŋak tugu pilmba mayok kina ta kilŋa sanŋri ŋayo mayok kina le Israel mbal nane Moses tuku tumail kangere fugunaig. Tukul pasa nu kume maŋau ndo singit ta nu tuku kilŋa sunŋo ta ŋgumneŋga kugana.

⁸ Pasa kitek Kuate tuku Guwa mbolŋge mayok kinit ta nu kilŋa ambokok ta limba sanŋri ŋayo mayok kinit.

⁹ Pasa ambokok nu tanŋo kilmba pa mbolŋge patikate ta nu kilŋa sanŋri ŋak mayok kina. Pasa kitek nu tanŋo tiŋreknú kile-mayokkate ta nu kilŋa ambokok ta limba sanŋri ŋayo mayok kinit.

¹⁰ Maŋau ambokok tuku kilŋa maŋau kitek tuku kilŋange nu lite le nda minanu sukte.

¹¹ Pasa ambokok kugawam tuku ta nu kilŋa ŋak mayok kina. Pasa kitek minmba minam tuku ta nu sinŋa kilŋa sanŋri ŋayo ŋak mayok kinit.

¹²⁻¹³ Moses tuku tumail kilŋa ta kuga-kugamba minna ta nu Israel mbal kanŋer ndawaig ŋga tawimbi tumail sonŋina. Pasa kitek tuku kilŋa ta tanŋamba kugawe nda. Wam ta idusmba sine kuru kuru kugatok minŋe bulokmbi pasa kukliweg.

¹⁴ Israel mbal o buk kile mata Kuate tuku pasa ambokok ta burka nane tuku wamdus tawimbi sonŋanu tanŋaŋ tugunu katese maye ndade. Kristus mbolŋge ndo wamdus purfewam kumuŋ.

¹⁵ Ait te mbolŋge mata nane Moses tuku pasa burkade ta nanŋine wamdus sonŋanu tanŋaŋ tugunu katese maye ndade.

¹⁶ Ande nu ŋgamunŋal biye mbilmba Sunŋo tugum kuwa ta Sunŋonŋe tawi ta talka wamdus nuŋe purfew serwa le nu Kuate tuku kilŋa sanŋrinu ta kanŋeramŋgat.

¹⁷ Sine Sunŋo sakeg ta nu Tukul Guwa. Sunŋo tuku Guwa nu ande sinamŋge minit ta nu muskil te-tiwe tuwit le aganŋ ande nu ndale ndakate.

¹⁸ Sine pasa kitek son ŋgeg mbal tumail sonŋanu tanŋaŋ mine ndakeg le Sunŋo tuku kilŋa sine mbolŋge kilimok mayok kinit. Sine Sunŋo tuku kilŋa lato lato teg sulumba nu tuku maŋau te-pureg. Singine Sunŋo Tukul Guwa tugumŋge kilŋa ta teg.

4

Kuate tuku kilŋa tanŋo mbolŋge kilimok mayok kinit

¹ Kuate nu sine mapeka piro te singina tukunu sine wamdus piti kamusmba piro kusrewam idus ndaweg.

² Kiko maŋau ŋaigonu kuirka kade ta sine pitaika ŋgumneniŋgigerŋ. Sine afu yabri ndaniŋgeg. Sine Kuate tuku pasa mbil

ndaweg. Sine pasa tugusek kilimok te-mayokmba Kuate am mbolŋge piziknu mineg ta nane ŋakmba kila.

³ Pasa mayenu kukliweg ta tugunu kilimok. Nŋisinu tuku ndin mbolŋge minig mbal ndo nane tugunu katese ndade.

⁴ Mbal ta nane Kristus tuku pasa son nda ŋgade. Ta ndaŋam? Kilke te tuku gabat Satan nu nane tuku wamdus tukulniŋgit le nane pasa mayenu ismba wamdus purfe ndaniŋgit. Nane Kristus nu kilŋa sanŋri ŋak Kuate tanŋaŋ minit ta nane nu katese ndade.

⁵ Sine pasa kukliweg te singine miroŋ tuku kukli ndaweg. Yesus Kristus nu Sunŋo ndindo minit ŋga wam ta kukliweg. Sine nu tuku ŋga tane tuku piro mbal tanŋaŋ mineg.

⁶ Kuate nu tugu mbolŋge bulu mayok ka ma make kilŋawa ŋgina ta nuŋge singine ŋgamunŋal kilŋate le sine Yesus Kristus kanŋermba Kuate tuku kilŋa kila pileg.

Sine piti kanŋerkeg ta Kuate nu sine kusre ndakate

⁷ Aganŋ mayenu kilke waim sinamŋge minig tanŋaŋ Kuate nu nuŋe wam mayenu sine sinamŋge pilit. Sine kilke waim tanŋaŋ sanŋri kugatok mineg ta sine Kuateŋge sanŋri pilesinŋgit le

⁸ piti yimyamŋge sine tidonŋade ta sine muskil te-tiwam kambim kumuŋ. Sine wamdus te-suluweg ta sine wam pile pas ndakeg.

⁹ Afu sine kasursinŋig ta Kuate nu sine kusre ndakate. Nane sine bale faram tuku pani farde ta sine kume ndakeg.

¹⁰ Sine mara mindek Yesus kumna tanŋamba ndo sine kume direg ta sine kume ndakeg. Wam ta mbolŋge tane Yesus abo ŋak minit ta tane katese mayede.

¹¹ Sine abo ŋak minmba Yesus tuku ŋga mara mindek kume direg le nu abo ŋak minit ta tane kila pilig.

¹² Sine mara mara kumam tuku ndin mbolŋge mineg ta tane abo minmba minam tuku ndin mbolŋge minig.

¹³ Ande nu kuyar pasa mbolŋge tenŋemba kuyarna.

Ye Kuatenŋe pasa sakina ta son ŋga nane ŋakmba saninŋen ŋga kuyarna. *Mune ... 116.10*

Sine mata nu tanŋaŋ Kuate tuku pasa son ŋga tane satinŋet.

¹⁴ Kuate nu Sunŋo Yesus kumna le te-tina tanŋamba ndo ŋgumneŋga sine nu ndonŋ kile-tidinŋuwa sulumba tane sine ndonŋ kilmba nu tugumŋge patikamŋgat ta sine kila.

¹⁵ Sine tanenu ŋga piti ŋakmba te kugrakeg. Tanŋaweg le Kuate nu ake sinanŋ tanŋo make patikate wam ta tanŋo gudommba lato iswaig sulumba Kuate gare pasa samba nu tuku nyu te-dunŋam tuku mbal tuge ŋayowaig.

¹⁶ Sine wam ta idusmba piti sinamnje wamdus kanyumba piro kusrewam idus ndaweg. Sine tuku njarosu lato lato baklelde ta sine tuku ngamungal sangri tinga minig.

¹⁷ Piti ait fagnu ndo kanjereg ta ngumenja alon kilja sunjo gare minmba minam tuku tamngig. Piti teg te gare manau tamngig tanje liwa le nda minanu sukamngat.

¹⁸ Sine aganj ammbi kanjerkeg ta sunjomba idus ndaweg sulumba aganj ammbi kanjer ndakeg ta sunjomba iduseg. Aganj ammbi kanjerkeg te ait fagnu ndo minmba kugawamngai. Aganj ammbi kanjer ndakeg ta minmba minamngai.

5

Njarosu kitek tamngig

¹ Kilke te mbolok njarosu te baibai tananj. Andenje sambriwa ta Kuate nu njarosu kitek singamngat ta sine kila. Njarosu kitek ta wande tananj ta tanjonje wakei ndanaig. Nu samba mbolok aganj minmba minam tuku.

² Sine njarosu te njak minmba samba mbolok njarosu sine mbolnje prowa nga mindesimba mineg.

³ Sine samba mbolok njarosu ta njak minmba kanu njarosu kugatok mine nda.

⁴ Sine baibai te sinamnje minmba sinamanzer sunjo njak mineg ta sine njarosu te kusrewam idus ndaweg. Njarosu kitek ambonga sine mbol prowa sulumba njarosu kumam tuku te abo minmba minam tuku manau sinam kuwa nga iduseg.

⁵ Kuaterje sine tanjamba ndo njarosu kitek mayok kambim tuku wakeika patikina sulumba nuje Tukul Guwambi sine mbolnje asi sirimba taker tidanganu tananj kina.

⁶ Sine wam ta idusmba mara mindek sangri tingeg. Sine kilke te mbolok njarosu sinamnje mineg sulumba Sunjo tugumnje mine ndakeg ta sine kila.

⁷ Sine ammbi nu kanjer ndaweg ta singine li njakmba mbolnje nu tuku sangri tomba tingeg.

⁸ Sine sangri tinga njarosu kusremba Sunjo tugum kumba nu ndonj minam tuku mindesiweg.

⁹ Sine kilke te mbolnje minmba e ko nu tugum kanjig ta sine mara mindek nu tuku nzali ndo dubiwamngig.

¹⁰ Ngumenja sine njakmba Kristus am mbolnje tingube le nu sine pilesinguwa le sine njarosu te njak minmba manau ke likeg ta lafunu kummbi tamngig.

Sine Kristus mbolnje Kuate ndonj gulabeg

¹¹ Sine njakmba Kuate tugumnje tingamngig wam ta idusmba sine Sunjo tuku kurauka nane gudommba nu son nguwaig nga nane tuku wamdus didikam tuku pirokeg. Sine wamdus tinjeknu ta

tumba pirokeg ta Kuate nu kila. Tane mata tanjamba kila pilmba idusap nga satinjet.

¹² Tane sine tuku nyu te-dunngap nga pasa te sa ndatinjet. Kuga. Nane afu wamdus njaigonu njak minmba tanjo am mbolnje mbal magenu tananj payamkade. Tane sine tuku manau kila palpe sulumba payamkade tuku mbal yabri pasa ta lafumba Paulus nane ngamungal tugusek minig nga saninngap.

¹³ Mbal ta sine nginngan wamdus njak mineg ngade ta sine Kuate tuku piro sunjokuwa nga tanjamba mayok kineg. Sine wamdus tugusek njak mineg ta sine tanenu nga tanjamba mayok kineg.

¹⁴ Kristus tuku kume pur manauje sine tuku ngamungal didikate le manau njakmba ke likeg. Singine wamdusmbi kuga. Tanjo ndindo ta sine njakmba tuku ma tumba kumna le sine njakmba nu ndonj kumanu tananj kumngan ta sine kila.

¹⁵ Nu sinenu nga kummba manj tingina. Ta tuku kile sine singine nzali dubi ndamba nu tuku nzali ndo dubiweg.

¹⁶ Kile sine nane afu kanjerka tanjo tuku manjambi pile ndaninje. Sine buk mbarmba manau tamba Kristus pilegenj ta kile afu mbolnje tanj ndaweg.

¹⁷ Ande nu Kristus ndonj sailkate ta nu kitek mayok kinit. Nuje manau ambokok ta kugana le manau kitek nu mbol prona.

¹⁸ Manau kitek ta Kuaterje te-mayokte. Sine nu tuku ngueu mbal mingenj le nu sine ndonj wamdus mukuk minam nga Kristus tuku kume mbolnje sine ndonj tumana. Sine Kristus ndonj tumawam tuku ndin ta afu tumningam tuku nu piro singina.

¹⁹ Sine piro ta kumba pasa kukliweg ta tenjenmba. Kuate nu Kristus mbolnje sine tanjo tuku mbar saukam tuku ndin wakeina sulumba nu sine ndonj tumana. Nu wam ta mbolnje sine tanjo ndonj tumate ta afu saninngam tuku piro ta sine wai mbolnje pilna.

²⁰ Kuate nu tanjamba sine tuku minje mbolnje tanjo wikate tukunu sine Kristus tuku piro mbal minmba Kristus tuku nyu mbolnje tane sarsartingmba satinje: Kuate ndin wakeina ta ndo dubimba tane nu tuku gulab mayok kape ngeg.

²¹ Kristus nu mbar kugatok minna ta Kuate nu sine tuku mbar njakmba nu mbolnje patikina le nu une tanjo tananj mayok kina. Kile sine nu ndonj ulendikeg tukunu Kuate nu nuje manau tinjeknu sine mbolnje pilnit le sine tinjeknu mayok kineg.

6

Paulus nane piroka piti sugo kugraki-naig

¹ Sine Kuate ndonj pirokeg tukunu sine tane sanjrimba sarsartingamngig. Kuate nu

ake sinaj tane make patikate wam sunjo ta ake aganj tanaj kusre ndawap.

² Kuate nu tenjemba sakate.

Ye tane make patiken tuku ait mbolnje tane tuku wi ismba kilen. Tanjo muskil kile-tidingen tuku ait mbolnje tane turtinjen nga sakate. *Aisaia... 49.8*
Tane ise mayewap. Kile ait te nu wikap ta nu isamngat. Kile ait te mbolnje nu tane muskil kile-tidinge tinjamngat.

³ Sine Kuate ndonj pirokeg ta afunje sine talasinbekaig nga sine piro mayeweg.

⁴ Nane sine Kuate tuku piro mbal tugusek nguwaig nga mine njakmba mbolnje sine kumumbi mayok kineg. Ngarosu piti sinamanzer manau ta mbolnje sine sanjri tinja bike ndakeg.

⁵ Afu sine kilmba ngussingig. Afu sine mulinj kilmba wandeknje patikade. Afu sine kile-ngamukka tumail pansingig. Sine piro karenjka mundu teg. Ait afu sine kinye ndaka gubak mineg.

⁶ Sine piti ta njakmba sinamnje sanjri tinja manau purfenju ndo ke likeg. Sine pasa tugusek ta kila minmba wamdus mbukuk mineg sulumba nane njakmba mbolnje rangun mayeweg. Sine Tukul Guwa njak minmba sine wamdus tugusekmbi nane njakmba tuku kume pureg.

⁷ Sine pasa tugusek ndo saka Kuate tuku sanjri mbolnje pirokeg. Wam ta njakmba mbolnje sine nu tuku piro mbal tugusek mayok kineg. Sine manau tinjeknu tambu wam najgonu njakmba kile-ibenjekg.

⁸ Nane afunje sine tuku nyu kile-dungade le afunje tumail pansingig. Afu sine waje pasa sasingig le afunje sine magenu ngade. Sine tugusek pasa ndo sakeg ta afunje sine yabri mbal nga pitaikade.

⁹ Afu sine nyu kugatok nga talasingig ta nane gudommba sine tuku nyu saka minig. Ait gudommba sine kume direg ta sine abo mineg. Sine ngarosu piti sunjo teg ta sine kume ndakeg.

¹⁰ Sine ngamunggal rar teg ta sine gare njak mineg. Sine sanzalnu mineg ta sine Kuate tuku wam magenu ta nane afu mbolnje keg le nane mine mayede. Sine aganj ndende kugatok mineg ta Kuate tuku wam magenu njakmba ta sine tuku minig.

¹¹ O Korin mbal, sine singine wamdus piti njakmba kile-mayokka kilimok satinjeg. Singine ngamunggal njakmba tane tinje su-luweg.

¹² Sine tane tuku riweg le tane sinenu nga ri ndade.

¹³ Ta tuku tane ye tuku kinjo kame tanaj satinjet. Sine tanembik riweg ta kile kumumbi lafuwap njet.

Sine Kristus son nda ngade mbal ndonj ulendi ndakube

¹⁴ Tane Kristus son nda ngade mbal ndonj tuma minam kumunj kuga. Nane ndonj ulendi ndakap. Mbal tinjeknu nane une mbal ndonj munju gare njak minam fugude. Ma make nu bulu ndonj minam kumunj kuga.

¹⁵ Kristus nu Satan ndonj wamdus ulendi mine ndakik. Kristus son ngade mbal nane manau kise njak. Son nda ngade mbal nane manau kise njak.

¹⁶ Sine Kuate minmba minit nu tuku tukul wande mineg tukunu sine yabri mbara ta mata turmba mbarinjam kumunj kuga. Ku-ate nu tenjemba sakina.

Ye nane tuku ngamunggal sinamnje minmba nane ndonj likamngit. Ye nane tuku Mbara mini le nane ye tuku gageu minamngig ngina. *Wok... Pris... 26.11-12; ... Esekiel... 37.27*

¹⁷ Sunjo nu tenjemba mata sakina.

Tane wam najgonu kade mbal kusreka yamoknje minap.

Manau kutur njak kade ta ngumneninngap.

Tanjawap le ye gare njak tane kilamngit. *Ai-saia... 52.11*

¹⁸ Ye tane tuku Mam mini le tane ye tuku kinjo kame kulim kame minamngig ngina. *2... Samuel... 7.14; ... Aisaia... 43.6; ... Yeremia... 31.9*

Sunjo Sanjri Nayo nunje tanjamba sakate.

7

¹ O tira kame, Sunjo nu sinenu nga minje pasa sanjrinu kusna ta idusmba ngarosu ngamunggalmbi kutur ke likeg ta njakmba pitaika Kuate tuku kurauka manau tinjeknu purfenju sine mbolnje kumunguwa nga wamdus sanjrinu palpe.

Mbar te-tinaig le Paulus nu garena

² Tane man sinembik riwap. Sine tane tuku ande mbolnje wam najo ndagen. Tane afu kilmba najo sigli ndakigen. Sine tane tuku ande yabrimba nu tuku aganj afu kile ndakigen.

³ Ye pasa sanjrimba satingit ta ye tane satinje likam tuku sa ndatingit. Kuga. Ye buk tane satingit. Sine tane tuku ngamunggal sunjo njak mineg. Sine kummba e ko abo minbe ta sine tane ndonj minam iduseg.

⁴ Ye tane tuku wamdus tero ndaka gare njak payamket. Ye tane idustinmba wamdus bulkate. Ye piti njakmba sinamnje tane idustinmba gare tet.

⁵ Sine Masedonia kilke mbol te progen ta sine mabtam kumunj kuga. Piti sunjomba mara mindek sine kile-kogorkinaig. Kame afu sine mbol pronai. Kuru kuru manau mata ngamunggal sinamnje kamusgenj.

⁶ Tanjamba mingenj le Titus nu sine tugum prona le sine nu kanjermba wamdus bulkinaig. Kuate nu piti njak mbal wamdus bul serninjit ta nunje ndin ta wakeina.

⁷ Nu prona ta tuku ndo wamdus bul ndakinaig. Nu pro tane tuku manjau kanjermba wamdus bulok tina ta kubeu singina le ismba sine mata wamdus bulkinaig. Tane ye sunjomba idusyumba tangine mbar tuku kiko kamusmba malmbikade. Tane ye tuku pasa dubiwam tuku sunjomba idusde. Ye wam ta njakmba ismba tane tuku gare toren.

⁸⁻⁹ Ye buk waje ande kuyarmba tane kilmba satinge liken le tane ngamungal piti tinaig ta ye mata tanenu nga piti kamusen. Tane ait fagnu piti njak minnaig sulumba wamdus biye mbilmba manjau njaigonu kusrekinaig ta kile ye gare njak minet. Tane ngamungal piti njak minnaig ta tuku ye gare te ndaket. Tane piti sinamnge mbilka manjau njaigonu kusrekinaig ta tuku ye gare tet. Sine tane kilmba satinge likigen le tane wamdus tatrakinaig ta tane manjau Kuate idusnaig. Ta mbolnje sine tane njaigo sigli ndaka turtinigenj.

¹⁰ Kuate nge ande mbar manjau tuku piti tuwit le nu katesemba ngamungal biye mbilte ta Kuate nge nu tuku muskil te-tiwe tuwit. Ande nu kilke te tuku piti kamusmba Kuate idus ndawa ta Kuate nu tanjo ta tuku muskil te-tiwe nda. Nu ngisikamngat.

¹¹ Ata. Tane wamdus piti njak minmba Kuate manjau idusnaig sulumba sanjri tinja mbar ta te-tinaig. Tane mbar ta tuku gubra tumba wamdus fulilka minnaig. Tane ye tuku wamdus sunjo tumba ye tuku pasa dubiwam tuku wamdus sanjrinu pilmba tanjo mbarna ta lafunu tunaig. Wam njakmba kumumbi kinaig le kile pasa ande tane mbolnje mine ndakate.

¹² Ye tane tuku waje kuyaren ta ande mbarna le ande piti tina ta tuku ndo kuyar ndawen. Tane sine tuku kume purmba minig ta Kuate am mbolnje wamdus pulutinguwa nga kuyaren.

¹³ Tane wamdus pulutingina le kile sine tane tuku mbar tuku piti kusrekigenj.

Titus nu mata tane tuku gag njak ta nu tane tuku manjau kanjerka piti kusremba gare tina le sine nu ndon manjau lato gare tigenj.

¹⁴ Ye buk tane tuku manjau tuku payamka Titus sawen. Nu kumba tanjamba kanjerna tukunu ye kiko kugatok. Sine son pasa ndo satingigenj tanjan sine tane tuku payamka Titus sagenj ta alonu kumumbi mayok kinit.

¹⁵ Nu tane tugum prona le tangine mbar tuku wamdus fulilka nu kurauka tumba nu tuku minje dubi mayenaig. Nu tane tuku wam ta idusmba tane tuku lato lato kume purte.

¹⁶ Kile ye tane tuku wamdus tero ndaka gare njak minet.

8

Kuate tuku mbal afu turkap

¹ Tira kame, Kristus tuku kuasmbi afu Masedonia kilke mbolnje mine likade te Kuate nu ake sinan nane make patikate le manjau kade ta kila satingamngit.

² Afunje piti sugo ninmba nane tuku ngamungal son tagonininaig ta nane gare njak minmba piti ta sinamnge aganj ndende denkanu ta tanjaig nga sunjomba waknyumba ndametinj patika afu turkinaig.

³ Nanjine ndametinj kanjerka paplamba kumumbi patikinaig sulumba nangine wamdus tamba manjau lato patikinaig ta yinje ammbi manjau ta kanjeren.

⁴ Nane sanjri tinja sine sasinginaig: Kuate tuku mbal Yudea ma tugu mbolnje sine nane sinja turkam iduseg nga sasinginaig.

⁵ Sine nane ndametinj ndo patikamngajig nga idusgenj ta nane wam ta limba nangine ngarosumbi Sunjo tuku nzali ndo dubiwam tuku pasa sanjri pilenaig. Ta ndo kuga. Nane Kuate tuku nzali dubimba sine tuku pasa njakmba dubikam sakinaig.

⁶ Tanjanaig le sine Titus nu manjau tugu kuwa nga sagenj. Nu buk tane tugumnge afu turkam tuku ndametinj patikap nga tumtingina ta nu piro ta ke suluwa nga kukuleg.

⁷ Tane ngamungal son sanjrinu njak ta sine kila. Tane Kuate tuku pasa kukli mayede. Tane kila sunjo njak minig. Nu tuku piro kam tuku wamdus sanjrinu pilig. Sine tuku mata kume pur mayede. Ta tuku tane afu turka ndametinj ningam tuku manjau ta mata ke mayewap nga iduseg.

⁸ Ye tanjamba kap nga sa ndatinjet. Ye tane tagotinmba tane kume pur manjau tugusek njak e ko kuga ta katesewam saka tira afu ndametinj ningig wam ta kila satinget.

⁹ Singine Sunjo Yesus Kristus nu ake sinan tane make patikina wam ta tane kila. Nu aganj ndende njakmba tuku miro ta nu tanenu nga sanzalnu mayok kina le tane nunje wam njakmba kilmba sanzalnu mine ndakade.

¹⁰ Ta tuku ye tane tenjenmba kap nga iduset. Tane buk yar ande si mbolnje ndametinj patinu tuku wamdus sunjo tumba tugu pilnaig ta tane kile suluwap nga iduset.

¹¹ Tane buk wam ta kam tuku nzalitingina tanjamba kile tangine ndametinj kilig ta kanjerka kumumbi patikap.

¹² Tane ndametinj fudinndo e ko sunjokanu njak minig ta kumumba gare njak Kuate tape ta nu nzalite.

¹³ Tane nane afu ndametinj ninmba tane denkanu minap nga idusmba sa ndatinjet.

¹⁴ Kuga. Tane nane ndonj kumu kumu minap nga iduset. Kile tane aganj ndende gudommmba njak minig mbal afu denkanu minig ta turkap. Ngumnenga tane denkap le nane suk lafumba tane turkamnggaig.

¹⁵ Kuyar pasa ande tenjenmba sakate. Afu mana sunjgomba kilnaig ta nane kumumbi kilanu idusnaig. Afu fudinmba kilnaig ta nane den ndakinaig njgate. *Kisim ... Bek ... 16.18*

Piro tanjo afu Korin prowamnggaig

¹⁶ Kuate nu Titus wamdus tuna le nu sine suk tane turkam tuku sunjgomba iduste. Ta tuku ye Kuate gare pasa tuwet.

¹⁷ Sine nu tane tugum kambim tuku sa ndagenj le nu nuje nzali dubimba tane tugum prowam iduste.

¹⁸ Sine tira ande Titus ndonj kukulbe le kanjat. Tanjo ta nu Kristus tuku pasa kukli mayete le Kuate tuku kuasmbi njakmba nu tuku saka minig.

¹⁹ Tira ta Kuate tuku mbalnge madi-naig le nu sine ndonj lika afu turkam tuku ndametinj patikade ta kulatkate. Sine wamdus sanjgrinu pilmba piro kumumbi keg ta nu nane njakmba kila saninjguwa le Sunjo tuku nyu te-dunjuwaig nga nu madi-naig.

²⁰⁻²¹ Tanjamba idusmba afu sine talasinmba ndametinj sunjo ta kulat maye ndade ngubekaig nga sine nu tumba likeg. Sine Sunjo am mbolnje piro mayemba tanjo am mbolnje mata piro mayebe le kilimok mayok kuwa nga iduseg.

²² Tira ande mata nu nale ndonj kuwa nga kukulbe le tane tugum prowamnggaig. Nu tagomba piro yimyam tugenj ta nu wamdus sanjgrinu pilmba piro ke mayena. Tane sinja waknyumba afu turkam tuku minig ta nu kila pilmba kile tane tugumnge pirokam tuku sunjgomba iduste.

²³ Ye tane nane kenj ta tuku kila satingamnggit. Titus nu ye ndonj tane turkam tuku pirokek. Nale ar nu ndonj ilik ta Kristus tuku nyu tane ngamuknge sunjgokuwa nga Kuate tuku kuasmbi nale tane tugum kambim tuku madinikinaig.

²⁴ Tane nane kenj ta kilmba tanjine kume pur manjau te-mayokmba kilap. Tanjawap le sine Kuate tuku kuasmbi njakmba tugumnge tane tuku payamka sanjngeg ta alonu kilimok kanjerwaig.

9

Ndametinjmbi Kuate tuku mbal turkap

¹ Ndametinj patika Kuate tuku mbal turkam tuku wam ta tane kila. Ye ta tuku manj sunjgomba satinge nda.

² Tane mata ndametinj patinu tuku wamdusde ta ye kila. Ye Masedonia mbal tugumnge tane Akaia mbal tuku payamka

nane buk yar ande si mbolnje ndametinj patikam tuku piro tugu pilnaig nga saninget le ismba kile nane tuku sunjgomba mata ndametinj patinu tuku wamdus sanjgrinu pilig.

³ Sine tane tuku payamkeg ta alo kugatok ngubekaig nga ye tira kenj ta kukulningi le tane tugum ta promba tane turkuwaig le ndametinj ta manjurka patikap. Ye pro tane tuku payamket tanjamba ndametinj ta ake kile ndo ki.

⁴ Tane ndametinj ta sinja patikamnggaig nga sine afu saningiger. Tane pati ndaka minap le Masedonia mbal afu ye ndonj kumba kanjerwaig ta sine kiko sinjikat. Tane mata kiko tingikat.

⁵ Wam ta idusmba ye tira kenj ta ambonga tane tugum ta kuwaig le tane ndametinj patikam tuku o buk sakinaig tanjamba ndo patike sulumba ye ndo tairnjgap. Tanjawap ta tane tanjine nzalimbi ndo patikamnggaig. Ye tane kilap kilap ki le ndagari njak patike nda.

⁶ Tane nyamaganj kilanu manjau ta idusap. Ande nu nyamaganj tumunu ndui ndui ngukate ta nu alonu ndui ndui ndo kilit. Ande nu tumunu sunjgomba ngukate ta nu alonu sunjgomba kilit.

⁷ Tane njakmba yimyam tanjine wamdus pilenga ndametinj giganmba patikam iduste ta kumumba patikap. Tane andenge kilap kilap kuwa le tane ndagari njak pati ndakap. Tane gare njak tanjine ndametinj patikade ta Kuate nu nzalite.

⁸ Kuate nu tane mbolnje waknyumba aganj magenu lato lato tinjguwa le tane nane afu turkam tuku aganj denkanu njak mine nda.

⁹ Kuyar pasa ande tenjenmba sakate. Nu nuje aganj ndende waknyumba walmba sanzal mbal ningit. Nu tuku ranjun mayenu ta kugawe nda. Minmba minamngat njgate. *Mune ... 112.9*

¹⁰ Sine nyamaganj tumunu ngukey ta Kuate tugumnge kileg. Aganj nyeg ta mata nu tugumnge kileg. Tanjamba ndo tane nane afu mbolnje waknyam tuku Kuate nu aganj ndende kumumbi tingamnggat. Tanjawa le tane nane afu mbolnje waknyumba minap le nu tane tuku manjau mayenu ta te-sunjgowamnggat.

¹¹ Kuate nu mara mindek tane aganj kumumbi tingit le tane den ndaka afu turkam kumu. Tanjamba tane ndametinj patikap le sine kilmba tamba sanzal mbal turkuba le nane gudommmba Kuate tuku nyu te-dunjamnggaig.

¹² Tane ndametinj ningig tamba Kuate tuku mbal turkade. Wam ta ndo kuga. Tane tanjade le nane afu Kuate tuku nyu te-dunja nu gare pasa tuwig.

¹³ Tane tira tuku ndametinj patikap le afu wam ta kanjermba tane Kristus tuku pasa

mayenu dubiwanu ngade ta son nga Ku-ate tuku nyu te-dungamngai. Tane Ku-ate tuku mbal nane afu turmba nane mbolnge wakyade ta tuku mata Ku-ate tuku nyu te-dungamngai.

¹⁴ Ta ndo kuga. Ku-ate nu tane ake sinaj make patikate wam te-mayokmba nane tanjamba turkap le nane tane tuku kume purmba tane tuku nga Ku-ate yabanamngai.

¹⁵ Sine Ku-ate tuku nyu te-dungube. Nu aganj sunjo ande o mbolok aganj ndende njakmba liningit ta sine singina.

10

Paulus nu nane tuku wamdus mbar tina

¹ Tane afu tenjemba sakade. Paulus nu sine tugumnge sine gagnu pasa bafumbi sakate ta nu maskenngese pasa sangrinu kuyarmba sasingit nga sakade. Ariya. Ye kile Kristus tuku wamdus bafuk ngan manjau ta dubimba pasa bafumbi sarsartingamngit.

² Tane wamdus biye mbilap le ye tane tugum promba pasa sangrinumbi satingam idus ndawet. Nane afu Paulus nane kilke te mbolok manjau ndo dubimba nangine wamdusmbi pasa nukliwanu nga sakade mbal ta ndo ye sinjka pasa sangrinumbi saningamngit.

³ Sine tanjo ndo mineg ta sine singine tanjo tuku kame aganjmbi kame bu ndaweg.

⁴ Kuga. Sine Ku-ate tuku kame aganj tambu Satan tuku sanjri te-ibenmba afu tuku yabri wamdus ta njakmba pitaikge.

⁵ Afu nangine wamdus ta payamka Ku-ate kila palmbim tuku ndin tukulde ta sine wamdus ta kuerka pitaiweg. Nane njakmba Kristus kumnemngese minwaig nga sine nane tuku wamdus kile-tidingeg.

⁶ Tane mata mbilka Kristus kumnemngese minap. Tanjapaw le afu tanjamba mine ndakuwaig ta sine nane lafunu kumumbi ninjamngig.

⁷ Tane wamdus te-mayewap. Ande nu nuje nyu te-dunga ye sinjka Kristus tuku tanjo minet ngate ta nu sine mata Kristus tuku mbal mineg nga iduswa.

⁸ Sunjo nu sine tane ngamunggal son sanjri piletinbe nga nyu singina le tane kulatkeg. Sine tane njaiigo siglikam tuku nyu sinje ndakina. Ye nyu ta tuku payamket le tane talayade ta ye kiko te nda.

⁹ Ye tane tuku wane kuyarke liket ta tane kuru kuru piletingam tuku kuyarket nga idus ndawap.

¹⁰ Afu nane tenjemba sakade. Paulus nu wane kuyarka tanjo sanjri njak tanjap pasa sangrinu kuyarte ta sine tugumngese nu sanjri kugatok. Nu pasa sakate ta ismba talawam tuku ndo nga sakade.

¹¹ Tanjakade mbal tane ye tuku pasa te ise mayewap. Sine wane kuyarka pasa sangrinu sakeg te tane tugumngese tanjamba ndo ke likamngig.

¹² Mbal afu tane tugumngese nangine nyu kile-dungade. Yoi. Sine nyu tanjap njak mine ndakeg. Mbal ta nginngan mbal. Nane nangine nangine mungu kanjerka sine magenu nga payamkade. Manjau tinreknumbi nangine manjau pile ndangade.

¹³ Sine payamkeg manjau ta kise. Ku-ate nu pirokam tuku nyu singina piro ta ndo sine payamkeg. Sine tane Korin mbal tugumngese mata pirokam tuku nyu singina.

¹⁴ Ta tuku sine tane tuku payamkeg ta mbar ndaweg. Sine nje Kristus tuku pasa mayenu tumtingigeg.

¹⁵ Sine tane pasa dubide wam ta tuku sine singine piro tuku payamkam kumun. Sine nane afu tuku piro singine ngaro mbolnge pile ndakeg. Kile tane tuku ngamunggal son ta sungoka mbal kise mbol kuwa le ye nane tugum kambim tuku ndin mayok kuwa nga iduset.

¹⁶ Tanjawa le sine tane kusreka kilke afu tane ngumnemngese minig ta mbol kumba nane mata pasa mayenu saningamngig. Tanjamba sine nane afu tuku piro singine ngaro mbolnge pile ndaka singine piro ndo payamkam kumun.

¹⁷ Kuyar pasa ande tenjemba sakate. Tanjo ima nu payamkam idusmba kande nu Sunjo wam ke likate ta idusninjamba payamkuwa ngate. *Yeremia ... 9.24*

¹⁸ Ande nu nuje miron ye mayenu ngate ta nuje pasa ta alo kugatok. Sunjonge nu mayenu ngate wam ta alo njak.

11

Paulus nu yabri aposel tuku manjau te-mayokna

¹ O tira kame, tane ye tuku pasa te isap. Tane pasa te nginngan pasa idusmba ndeta tanjaig. Pasa te isam tuku wamdus tukul ndawap.

² Ku-ate nu tane tuku kume purmba minit ta ye mata tane tuku sunjomba kume puret. Pino mbanzo ande mam nujenge tanjo ande tam tuku madite le nu tanjo ta tuku ndo minit tanjap tane Kristus tuku mbal ndo minap nga maditingen.

³ Ye tane tuku wamdus piti njak minet. Mbenj nu nuje wamdus yabri paknu tambu Eva yabrina tanjamba tanjo afunje tane yabritinmba didikuwaig le tanjine wamdus Kristus mbolnge minig ta kusrebekaig nga iduset.

⁴ Sine tane Yesus tuku nyu tumtingigeg ta afunje pro ande tuku nyu satinig le tane wamdus bulokmbi nyu kise ta tade.

Tane Tukul Guwa tinaig ta nane guwa kise satinngig le tane tade. Ko pasa mayenu isnaig ta nane pasa kise kuklide le tane pasa ta mata wamdus bulokmbi tade.

⁵ Tane mbal ta nane aposel magenu o mbolnge ngade ta nane ye li ndayade nget.

⁶ Ye pasa kukli mayewam tuku kila kugatok ta pasa kukliwet ta tugunu njakmba ye kila. Ait sunngomba sine tane singine kila ta tumtingeg.

⁷ Ye Kuate tuku pasa mayenu tane satingen ta ye tane tugumnge piya kilam mbulmba yinje nyu te-ibenjmba tane mine mayenu mbolnge minam tuku kile-dunngen ta ye mbaren nga idusde e?

⁸ Ye Kristus tuku mbal afunje ndametinj sinaig le kuayaranu sukmba kilmba tane tugumnge piroken.

⁹ Ye tane ndonj minmba aganj afu tuku denkinaig ta ye tane yaban ndatingen. Tira afu Masedoniange pro ye aganj denkanu minen ta nanenje sinaig. Ye tane piti ser-tingikit nga aganj afu tane tugumnge kile ndaken. Kile mata tanjamba idusmba minet.

¹⁰ Kristus tuku pasa tugusek ye sinamnge minit ta son pasa ndo satinngamngit. Ye tane tugumnge piya kile ndaken ta payamka saka mini le Akaia mbal njakmba isamnggaig. Ande ye peuyam kumunj kuga.

¹¹ Ye tane tuku kume pur ndamba nyu kile-ibenjkam tuku idusmba tanawet nga idus ndawap. Kuga. Ye tane tuku sunngomba kume puret ta Kuate nu kila.

¹² Afu nangine mironj payamka sine Paulus nane tananj pirokeg ngade ta peuningam tuku ndo ye piya kugatok piroken.

¹³ Mbal ta nane Kuatenge kukul ndaningina. Kristus tuku aposel minanu sukmba nangine piro tambi tane yabritingig.

¹⁴ Sine nane tuku wam ta tuku pirerek pur ndakube. Nangine gabat Satan nu tanjo yabrinjmba Kuate tuku enjel mayenu tananj mayok kinit.

¹⁵ Sine wam ta idusmba Satan tuku piro mbal nane manau tinjeknu kade mbal tananj minanu sukde ta tuku piriri ndaweg. Ku-ate nu ngumnenja nane tuku manau ta kumumbi lafumba pa ninngamngat.

Paulus nu piro mbolnge piti kugrakina

¹⁶ Ye manj tane satinngamngit. Tane ye nginngan tanjo nga idus ndawap. Ko ye nginngan tanjo ngumba kande wamdus tukul ndamba ye mapeyap le ye yabri mbal tananj fudinjmba yinje piro tuku payamki.

¹⁷ Sunngonge payamkam tuku tum ndayate. Yinje mironj nginngan mbal tananj payamket.

¹⁸ Nane gudommba tanjamba piro payamkade tukunu ye mata payamkam iduset.

¹⁹ Tane ndo kila sugo njak minig sulumba nginngan mbal wamdus bulokmbi kilig inde.

²⁰ Tane nane tuku piro mbal minap nga idusde le nane tane tuku aganj ndende kilam saka yabritinjmba nane sugo tananj tane maim-maimtinjmba ko dabil pantingig ta tane ndek wamdus bulokmbi nane kilmba kulatkade.

²¹ Tane mbal tananj kanjerka sanjri njak ngade. Sine tane ndonj minmba nane sanjri njak minig tanjamba mine ndakigenj. Tane sine sanjri kugatok ngade ta kumumbi sakade.

Yabri aposel nangine manau tuku payamkade. Ta tuku ye mata ngin ngan manau tambi payamkam kumunj.

²² Nane sine Hibru ndare ngade ta ye mata Hibru ndare. Nane sine Israel ndare mineg ngade ta ye mata Israel ndare. Sine Abraham tuku mbunj ngade ta ye mata nu tuku mbunj minet.

²³ Nane sine Kristus tuku piro mbal ngade ta ye Kristus tuku piro mbolnge nane lininngit. Nane pirokade ta ye nane lininjmba piro karenket. Ye nane lininjmba ait sunngomba muli wande mbol kan. Ait gudommba ye ngusyinaig. Wam afu mbolnge ye kume diren.

²⁴ Zu mbal nane ait 5 tanjamba ye tumba ngusyinaig. Ngusyinaig ta ka 39 mbolnge tinje likinaig.

²⁵ Ait kenjmba nane afu ye tumba mbananimbi katyinaig. Ait ande ye baleyam bafumba ndamembi katyinaig. Ye wanj kenjmba mbolnge liken le wanj fetkinaig. Ye ait ande yu mbol faitka minen le furirmba ka mafena.

²⁶ Ye piroka kine promba minet le ait afu kulenge te-diryade. Kuayar mbalnge ndinngge ye baleye ndafloyade. Yinje mbal kasomok mbal mata ye baleyam tuku ndin sotade. Tumbraenge dunenge yu mbolnge ye ngisike diret. Yabri gulab afu mata ye baleyam tuku ndin sotade.

²⁷ Ye piro karenka ngaro rar minet. Furir afu kinye ndaket. Ait sunngomba guba kule para sunngo njak minet. Mara afu ye nyamaganj tawi kinyam tuku wande mata denkte.

²⁸ Ye ngarosu tuku piti ndo kugra ndaket. Kuga. Kristus tuku kuasmbi sanjri njak minam tuku ye mara mara wamdus piti njak minet.

²⁹ Tira ande nu sanjri kugatok ta ye mata piti tet. Ande nu andenngge yabrite le ndekate ta ye gubra tet.

³⁰ Ye payamkam iduset ta ye wam kame ndanj mbolnge ye sanjri kugatok mayok kinet wam ta ndo payamket.

³¹ Singine Sunjo Yesus Kristus tuku Mam Kuate ye sinja pasa saket te nu kila minit. Sine nu tuku nyu sunjo ta te-dunja minmba minbe.

³² Ye Damaskus tumbranjge minen le mandor Aretas nu nuje kame gabat sana le nu kame mbal kukulningina le ye biye tiyam tuku tumbran sunjo tuku fonde malanja kulatka minnaig kande

³³ yije gulab kame ye sambekjge minyoken le fonde tuku bubre malanja mboljge te-mayokyumba muli biye-biyenaig le mayok ka kame gabat ta laipmba kua kan.

12

Kuate nu Paulus wam sugo tumna

¹ Payamkam tuku manau ye turyam kumun kuga ta ye payamkamngit. Sunjo nu tumyina le ye kinatanu suk aganj kangerken wam ta payamka satinji le isap.

² Kristus tuku tanjo ande buk yar 14 kuganaig le Kuatejge nu tumba te-dunja samba mbol ambe kina. Ambenje man lato te-dunjinale o mbol ambe kina. Nu ngarosu njak kina e ko nuje kanu ndo kina e ta ye gilai. Kuatejge ndo kila.

³⁻⁴ Tanjo ta nu samba mbol ambenje wam sugokanu afu isna. Isna ta Kuate nu minje pipna le kilke te mboljge afu ndonj sakam kumun kuga. Nu tanjamba samba mbol kina ta ndo ye kila. Nuje ngarosu njak kina e ko nuje kanu ndo kina e ta ye gilai. Kuatejge ndo kila.

⁵ Ye tanjo ta tuku kila idusmba nu tuku payamket. Ye yije mironj tuku payam ndaket. Ye wam kame ndanj mboljge sangri kugatok mayok kinet ta ndo ye payamket.

⁶ Ye yije mironj tanjamba samba mbol kan nga payamki ta ye ngin ngan tanjo mayok nda kinet. Ye sinja saket ta ye wam ta mboljge yije nyu te-dunjam idus ndawet. Kuga. Tanjo nane ye pasa sake lika wam njakmba ke liket ta mboljge ye tuku nyu kumumbi iduswaig njget.

⁷ Kuate nu wam sugo tumyina ta mboljge ye payamka yije nyu te-dunjikit nga Satan tuku kukul tanjo pro ye waambi katanu tananj ngaro rar sunjo ye mbol prona. Rar ta ye mboljge promba minit le kamusmba yije nyu te-dunjam idus ndawet.

⁸ Sunjo nu piti ta pitaiwa nga ye sangri tinja yabanjam kenjen ta nu ye wo ndayina.

⁹ Nu tenjenmba sayina. Ye ne make pilmba sangri tini le rar ta kurawam kumun. Ne piti ta njak minmba sangri kugatok mina le ye tuku sangri ne mboljge kilimok mayok kuwa nga sayina. Kile Kristus tuku sangri sunjo ye mbol prowa nga ye sangri kugatok minet te gare-gareka payamket.

¹⁰ Ye sangri kugatok minet le afunje ye tumail panyade le afunje ngaro rar sade le afunje ye njayo siliyade le afunje piti sugo seryade wam ta njakmba mboljge ye Kristus tuku nga gare njak ndo minet. Ata. Ye sangri kugatok minet sulumba Kristus tuku sangri mboljge sangriknu mayok kinet.

Paulus nu nane turkam idusna

¹¹ Ye yije manau payamkam idus ndawet ta afu ye tuku nyu njayo silide le tane nane peu ndaninjig tukunu ye yije nginngan manjambi payamka yije manau tuku kuyaret. Ye ake tanjo suk minet ta afu tane nane aposel magenu njgade ta nane ye li ndayade.

¹² Ye tane ndonj minmba piti kanjerka sangri tinja piroka wam kitek sangrinu afu ke liken. Wam ta mboljge ye aposel tugusek minen le tane ye kangeryinaig.

¹³ Kristus tuku kuasmbi afu mboljge ye wam mayenu ken ta tane tugumjge wam maye ndawen nga idusde e? O son. Ye wam ande nane afu mboljge ken tanjamba tane mboljge ke ndaken. Ye tane tugumjge piya kile ndaken. Wam ta tuku tane ye pitaiyade inde. O Korin mbal, ye mbaren ndeta ye tuku mbar gilaingap.

¹⁴ Ye man ait kenju tane tugum prowam bafuwet. Tane tugum promba aganj afu sap nga satinje nda. Kuga. Tane ye ngamunjal ndo sap nga iduset. Kinjo kame nane ina mam turkam tuku aganj ndende pati ndakuwaig. Ina mamnje kinjo kame turkam tuku aganj ndende patikuwaig.

¹⁵ Ye tane tuku mam tananj minet. Ye yije aganj ndende tane turkam tuku ngail ndaket. Yije abo mine manau mata tanenu nga kusrewam bafuwet. Ye tanjamba tane tuku sunjomba kume puret. Wam ta tuku tane ye tuku kume pur ndade ta ye tane tuku sunjomba kume puret wam ta kusrewam kumun kuga.

¹⁶ Ye tane tugumjge aganj afu kile ndaken ta tane afu tenjenmba sakade. Nu kuirkuirka sine yabrisinmba ndametinj afu kilna nga sakade.

¹⁷ Ginu ait ye kilen? Ye mbal afu kukulningin le pro tane yabritinmba ndametinj didika kilmba ye sinaig e nga idusde.

¹⁸ Ye Titus ndo tane tugum kambim tuku kukulmba minen. Tira ande ta nu ndonj kuwa nga kukulen. Titus nu ame aganj tane yabritinmba kilna? Kuga. Sile Titus ndonj Guwa ndindo ta mboljge minek. Manau ndui ta ndo ke likek ta tane kila.

¹⁹ Tane waje te burka sine tane am mboljge tinjeknu mayok kambim tuku kuyaraig nga idus ndawap. Sine Kristus ndonj ulendika nuje wamdus dubimba Kuate am mboljge pasa te kuyarkeg. Tane tuku son ta sangri pilewam tuku ndo kuyarkeg.

²⁰ Ye tane tugum prowam tuku ta ye wamdus piti ñak minet. Ye pro tane mañau ke likade ta kañgerka nzaliyamngat e ko kuga. Nzali ndayuwa ta ye tane kilmba satinge liki le tane ye tuku mata ndagari tamngai. Ye pro tane wam kame te kap le kañgerkam tuku kuru-kuruket. Kua-leyaukade e ko afu tuku mine magenu tuku kagli firkade e ko gubra tade e ko ye ye ngade e ko wañe pasa sakade e ko afu tuku nyu kile-ibenka minge motmotkade e ko tanjine ngarosu te-dungade e ko tanjine wamdusmbi mañau kise kise ke likade mañau kame ta ñakmba ye kañgerkam mbulit.

²¹ Tane gudommba buk kutur mañau kumba fare fare tanjo pino ndonj minmba tanjine ngarosu tuku nzali tukul ndamba dubikinaig. Tane ngamunggal biye mbil ndawap ta ye tane tugum promba yinje Mbaranje tane tuku am mbolnje ye kiko pileyuwa le wamdus ñayonjikat nga ye pitiyate.

13

Riron pasa afu

¹ Kile ye ait kenju tane tugum prowamngit. Kuyar pasa ande tenjamba sakate.

Tanjo armba ko kenjamba tanjo ande nu mbar ande kina nguwaig le son nga tetiwap ngate. *Lo ... 17.6; ... 19.15*

² Ye buk ait arnu tane tugum prowen sulumba mbarmba minnaig mbal ta rironj pasa saninjen. Kile ye tane tugumnje mine ndaka nane tane turmba manj rironj pasa ndui ta satingamngit. Ye manj luka tane tugum prowi ta mbarde mbal ta sinjka mapeke nda.

³ Tanjawi le ye Kristus tuku pasa kukliwet tanjo minet ta tane wamdus tero ndaka katesewamngai. Kristus nu sangri sunjo ñak tane sinamnje pirokate.

⁴ Nu sangri kugatok tanjan minna le nane nu tumba ail kazrai mbolnje balenaig ta Kuate tuku sangrinje te-tina le kile abo ñak minit. Sine mata tanjan tanjo ndo sangri kugatok mineg ta sine nu ndonj ulendika Kuate tuku sangri mbolnje minmba sangri tamba tane kile-tidingam tuku prowamngig.

⁵ Tanjine ngamunggal son pilenja kañgerap. Tane sinjka Kristus Yesus tuku ngamunggal son ngade e ko kuga. Nu tane sinamnje minit le tane kamusde e ko kuga. Kuga ta tane tuku ngamunggal son ta mbarkamngat.

⁶ Wam ta mbolnje sine tane pasa kuklimba tumtingigenj mbal ngamunggal son tugusek ñak ta katese mayewap.

⁷ Kuate nu tane turkuwa le mbar mañau afu ke ndakap nga nu yabanmba mineg. Tane wam magenu kap le sine aposel tuku piro mayenu nguwaig nga idus ndaweg.

Tane mañau magenu ndo kam tuku iduseg. Afu sine piro maye ndaweg ngade ta sine piti ndasingit.

⁸ Sine pasa tugusek te-ibenam tuku mine ndakeg. Pasa ta turam tuku ndo mineg.

⁹ Sine sangri kugatok mineg le tane sangri ñak mayok kinig ta sine sangri kugatok minam tuku gare-garekeg. Tane tuku ngamunggal son lato lato sangri tinjuwa nga Kuate yabanmba mineg.

¹⁰ Sunjo nu tane kulatkam tuku piro sina. Ye tane tugum prowi sulumba pasa sangrinu satingam kumun ta ye tanjawan idus ndawet. Ta tuku tane kile-tidingam tuku ye wañe ndo kuyaret. Sunjo nu ye tane sangri piletingam tuku piro sina. Tane ñaigo siglikam tuku piro se ndakina.

¹¹ Kile ye pasa suluwamngit. Tanjine mbar kile-tidingap. Ye tuku pasa isap. Tane wamdus ulendika ngamunggal mukuk minap le Kuate nu tane ndonj minamngat. Kume pur mañau ngamunggal mukuk mañau nu tugu.

¹² Tane tanjine tanjine tira kame ndonj munju kume purkade mañau ta alonu temayokap.

¹³ Kuate tuku mbal tenje minig ta ñakmba tane kaiye pasa tinjig.

¹⁴ Sinjine Sunjo Yesus Kristus nu tane ake sinaj make patikuwa. Kuate nu tane tuku kume purwa. Tukul Guwa nu tane ndonj munju gare ñak minwa.

Son.

GALESIA

Galesia mbal tuku waje Paulusnge kuyarna

Paulus nu Galesia mbal tuku waje kuyarna te tugunu tejenmba. Nu nunje li arnu mbolnje Galesia ma tugu mbolnje guaze ande tina le nane nu kulatka minnaig. Tanjanaig le nu Kristus tuku pasa mayenu nane saningina le nane ismba son nginaig le nu nane ndonj ait afu minna sulumba man nane kusreka kina.

Yar kenmba kinaig le nane afu Paulus tugum kumba Galesia mbal nginngan wamdus tumba Yesus dubi maye ndade nga Paulus kubeu tunaig le isna.

Nane Yesus dubi maye ndanaig ta tugunu tejenmba. Paulus nu Galesia mbal kusrekina le Zu mbal afu pro Moses tuku tukul dubika ngaro pikam tuku sungomba saninginaig sulumba sakinaig: Tane tukul pasa njakmba turmba dubikap le ndo Kuate nu tane muskil kile-tidinge tingamngat nga saninginaig. Tanjamba nane Paulus tuku nyu te-ibenmba nu aposel kuga nginaig sulumba sakinaig: Yerusalemnge gabat sugo minig ta nane ndo aposel minig nginaig.

Tanjakinaig le Galesia mbal nane pasa ta ismba wamdus terokinaig le Paulus nu wam ta ismba wamdus piti njak minmba nane tuku mbar wamdus ta te-tiwam tuku waje te kuyarna.

1-2 Tane Kuate tuku kuasmbi Galesia ma tugu mbolnje mine likade ta ye Paulus tira mbal tenje minig ndonj ye tane tuku waje te kuyaret. Ye aposel piro ten te tanjo nane ye kukul ndayinaig ko tanjo ande ye tugum promba ne aposel nga nyu te-mayok ndana. Kuga. Mam Kuatenge Yesus Kristus kumna le te-tina nale ar tanje ne aposel nga ye tuku nyu te-mayoknaik.

3 Mam Kuate singine Sunjo Yesus Kristus nale ake sinanj tane make patika ngamunggal wamdus bul sertinguwai. Son.

4 Yesus Kristus nu kilke te tuku manjau njagonu ngamuknge sine kile-luka kilam nga nune ngarosu kumam tuku pilna sulumba sine tuku une saukina wam ta singine Mam Kuate tuku nzali mbolnje mayok kina.

5 Sine nu tuku nyu sunjo ta te-dunja minmba minbe. Son.

Kristus tuku pasa mayenu ndindo minit

6 Tane wam kade ta ye ismba piriri njayowet. Kristus nu tane ake sinanj make patikina le Kuate nu tane nune mbal minam tuku wikina. Ndanjam saka tane pitik ndo nu kusremba kile pasa kise dubiwam idusde.

7 Pasa mayenu ande sine tursingam tuku mine ndakate. Afunje tane tuku

wamdus nginngan sertingmba Kristus tuku pasa mayenu nanjine wamdusmbi mbilam tagode.

8-9 Sine tane tugumnge pasa mayenu kukligen ta pasa tanje ndo tane turtingam kumun. Sine buk pasa sangrinu ande satinjigen ta ye kile man lato satinjamngit. Tane Kristus tuku pasa mayenu ismba tinaig ta tanjo ande pasa mayenu tananj mbilmba kise kukliwa kande Kuatenge nu kasurwa. Sine tuku ande ko samba mbolok enjel ande pasa mayenu ta mbilmba kise kuklibe kande sine mata Kuatenge kasur-singuwu.

10 Ata. Tane ye nzaliyam tuku ye pasa ta satinjig e? Kuga. Kuatenge ndo ye nzaliyuwa nga iduset. Ye tanjo afunje nzaliyuwaig nga ndin sotet kande ye Kristus tuku piro tanjo mine ndaket kande.

11 Tira kame, tane wam te kila pile mayewap. Ye Kuate tuku pasa mayenu kuklimba satingen ta tanjo tuku pasa kuga.

12 Tanjo andenje pasa mayenu te sa ndayina ko andenje tum ndayina. Yesus Kristus nunge tumyina.

13 Ye o buk sine Zu mbal tuku tukul pasa dubimba wam ke liken ta tane isnaig. Ye sanjri tinga Yesus tuku kuasmbi kilmba piti sugo serningmba bale far suluwam tagowen.

14 Ye singine mbunj kame tuku manjau njakmba mage minam tuku ngamunggal kunde-kundeyina le sine Zu mbal tuku tukul pasa dubi mayemba yinje usre tuma mbal njakmba liningen.

15 Ye tanjawan ta ye ina tuku fungul sinamnge minen le Kuate nu Kinjo nune tuku piro biyam tuku ye o buk madiyina. Madiyina tukunu nu ake sinanj ye make pilmba wikina.

16 Ye pasa mayenu kasomok mbal tugumnge nune Kinjo nune tuku kukliwi nga nu Kinjo nune tumyina le ye ande sa ndawen.

17 Nane aposel nyu ambonga tinaig mbal ye nane sota mbumba Yerusalem mata kine ndaken. Ye tinga Arabia kilke mbol kan. Tanje minmba ma ma ngumnenja ye manj luka Damaskus tumberanj sunjo mbol prowen.

18 Yar kenmba kugana le ye Petrus kanjeram tuku mbumba Yerusalem kan. Ka tanje kusem armba nu ndonj minkenj.

19 Ye ambenge minen sulumba aposel afu kanjer ndaken. Sunjo Yesus tuku maib nune Yakobus nu ndo kanjeren.

20 Ye tane tuku kuyaret te ye Kuate am mbolnje sinja yabri pasa sa ndaket.

21 Ngumnenja ye Siria le Silisia kilke mbol ndeken.

22 Ait ta mbolnje Kristus tuku kuasmbi Yudea ma mbolnje mine likinaig ta ye kanjer ndayinaig.

²³ Afunje nane ndonj wam kubenaig le nane tenjamba isnaig: Tanjo nu ambonga sine piti sersinjamba pasa mayenu sine son ngeg ta kume seram tuku sanjri tinjina ta kile nu nane afu ngamuknje pasa ta kuklimba sakate nga kubenaig le isnaig.

²⁴ Tanjamba nane ye mbolnje wam mayok kina ta tuku nane Kuate tuku nyu tedunjinag.

2

Aposel afu Paulus ndonj wamdus ulendinaig

¹ Yar 14 kuganaig le sile Barnabas ndonj mbumba Yerusalem kagenj. Ye Titus mata tumba sine kej mbumba kagenj.

² Kuatenje ye sayina le ye Yerusalem kan. Ye ka ambenje gabat sugo ndonj manjurka ye kasomok mbal ngamuknje pasa mayenu kukliwet ta nane tuku wamdus isam tuku kubewen. Ande ye tuku piro purwa le ye ake sinanj piro karenjikit nga ye tanjawen.

³ Titus nu ye ndonj minna ta nu Grik tanjo ta gabat sugo mbal nane nu tuku ngaro pikam tuku sinja kap nga sa ndakinaig.

⁴ Nu tuku ngaro pikam tuku pasa mayok kina ta yabri mbalnje pasa ta te-mayoknaig. Nane nanjine manjau yubenga pro sine ngamuknje tira mbal tanjan mayok ka sine Yesus Kristus dubimba ngamunjal mukuk mbolnje mineg wam ta pitaimba sine tukul pasa tuku piti kumnemnje minbe nga idusmba pronaj.

⁵ Sine nane tuku wamdus katesemba tane kasomok mbal Kristus tuku pasa tugusek ndo dubiwap nga sine nane tuku pasa pitik ndo pitaigenj.

⁶ Yerusalem gabat sugo Zu mbal afunje nane tuku nyu sugokanu mbolnje minanu nga sakade ta ye nane tuku nyu sugo idus ndawet. Kuate nu tanjo tuku nyu pile ndangate. Gabat sugo ta nane ye tuku pasa ismba wam kise ande kam tuku sa ndayinaig.

⁷⁻⁸ Kuga. Zu mbal tugumnje Kristus tuku pasa mayenu kukliwam tuku piro ta Kuatenje Petrus tuku wai mbolnje pilna tanjamba ndo kasomok mbal tugumnje pasa mayenu kukliwam tuku piro ta Kuate nu ye tuku wai mbolnje pilna. Kuate nu Petrus sanjri tuna le Zu mbal ngamuknje pirokam tuku aposel nyu tuna tanjamba ndo nu ye mata sanjri sina le kasomok mbal ngamuknje pirokam tuku aposel nyu sina. Nane wam ta kila pilmba pasa ande sa ndayinaig.

⁹ Yakobus Petrus Yohanus Zu mbal afunje nane Kristus tuku kuasmbi tuku gabat sugo nga sakade ta nane Kuatenje nu ake sinanj ye make pilna wam ta kila pilmba pro sile Barnabas ndonj wai sikmba nane ndonj piro

tuma minam tuku sasikinaig. Nane Zu mbal ngamuknje pirowaig le sile kasomok mbal ngamuknje pironu tuku sasikinaig.

¹⁰ Nane tukul ande dubiwap nda nginaig. Sile sanzal mbal turkam tuku ndo nginaig. Nane tanjainaig le ye wam ta kam tuku wamdus sanjrinu pilmba minen.

Paulus nu Petrus tumba sawe likina

¹¹ Ngumnenja Petrus nu Antiok promba minna sulumba nu wam ande mbarna le ye nu sawe liken ta tenjamba.

¹² Nu ambonga kasomok mbal ndonj manjurka isukusmba minna ta nu manjau mayena. Ngumnenja Yakobus nu nuje mbal afu Yerusalemnje kukulningina le Antiok pronaj le Petrus nu nane kanjerka nane ngaro pike ndakade mbal kasurningig nga nu nane tuku kuru-kuruka kasomok mbal kusreka kua kina ta nu wam njayona.

¹³ Zu mbal afu ambonga Petrus ndonj wam mayenaig ta kile nane mata manjau tinjeknu mbilmba mbar wam ta kinaig. Nane tuku yabri manjau tanje Barnabas mata didikina.

¹⁴ Nane wam kinaig ta mbolnje Yesus tuku pasa mayenu tuku manjau pitainaig ta ye katesemba nane njakmba am mbolnje Petrus tumba sawe lika sawen: Ne Zu tanjo ta ailfu kasomok tanjo ngamuknje ne Zu tanjo tanjan mine ndaka nane tanjan minna. Ndanjam saka kile ne kasomok mbal Zu tanjo tanjan mayok kuwaig nga sanjri tinja saningit nga sawe liken.

Kristus mbolnje sine tinjeknu mayok king

¹⁵ Singine ina mam nane sine kilepatikinaig ta sine Zu mbal. Sine kasomok mbal une tanjo tanjan mayok nda kagenj ta

¹⁶ sine Zu mbal sine tukul dubika Kuate am mbolnje tinjeknu mayok nda king ta sine kila. Yesus Kristus tuku kume tuku sanjri tomba tinjeg wam ta mbolnje ndo sine Kuate am mbolnje tinjeknu mayok king. Ande nu tukul pasa dubimba tinjeknu mayok kine ndakate tukunu sine Zu mbal mata tinjeknu mayok kube nga tukul pasa kusremba Kristus Yesus tuku kume tuku sanjri tomba tinja nu tuku son njigenj.

¹⁷ Sine Zu mbal afu Kristus mbolnje tinjeknu mayok kambim saka sine tukul pasa te-simba kasomok mbal tukul kugatok tanjan une tanjo mayok king. Ta tuku afu tenjamba sakamnjag. Ata. Kristus nu une manjau sanjri pilete nga sakamnjag. i ... Sinja tanjamba kuga.

¹⁸ Ye tukul pasa te-siwen ta manj dubiwi ta ye yinje mironj une tanjo mayok kangit.

¹⁹⁻²⁰ Ye tukul pasa tuku sanjri kumnemnje minmba tinjeknu mayok nda kan tukunu sanjri tanje ye baleyam tuku pilna le ye Kristus ndonj ail kazrai mbolnje

kumanu tananj kumen. Kile ye tukul tuku sangri kunnemnge mine ndaka ye Kuate tuku ndo minam tuku minet. Ye abo njak minet te ye Kuate tuku Kinjo tuku sangri tomba tinja nu tuku wamdus ndo dubimba wam njakmba ke liket. Nu ye tuku wamdus sunjo njak minmba nu yenu nga nuje njarosu kumam tuku pilna.

²¹ Kuate nu tanjamba ake sinarj sunjomba sine make patikate wam ta ye te-si ndawet. Kuga. Ye tukul pasa te-simba Kristus tuku son njet. Ande nu tukul pasa mbolnje tinjeknu mayok kambim kumuŋ nguwa ta Kristus nu sinenu nga kumna wam ta alo kugatok.

3

Sine Yesus tuku manau kitek ndo dubibe

¹ O Galesia mbal, tane nginngan wamdus ndo tade. Yesus Kristus nu sinenu nga ail kazrai mbolnje kumna ta ye tugusemba satinjmba tumtingen le tane kila pile mayenaig. Imange njule parak pasambi tane tuku wamdus mayenu ta didika balena?

² Tane wam ndindo ndo sayap le isi. Tane Tukul Guwa tinaig ta ame wam mbolnje tinaig. Tane tukul pasa dubimba tinaig e? Kuga. Tane Kristus tuku pasa mayenu ismba son nga tinaig.

³ Tane Yesus son nga Tukul Guwa tuku sangri mbolnje tugu pilmba kitek mayok kinaig. Kile tanjine sangrimbi manau kitek ta tuturmba Kuate am mbolnje tinjeknu mayok kambim idusde e? Yoi. Tane nginngan mbal.

⁴ Tane manau kitek tugu pilmba wam sugo kanjerkinaig ta kile ake kusrekam idusde e? i ... Tanjamba kuga. Wam ta alo sunjo njak.

⁵ Tane tukul pasa dubide le Kuate wam ta tuku Tukul Guwa tinjmba wam kitek sangrinu tane ngamuknge kile-mayokkate nga idusde e? i ... Tanjamba kuga. Tane Yesus Kristus tuku pasa ismba son ngade wam ta tuku nu tanjate.

⁶ Tane Abraham tuku manau kanjerap. Nu Kuate tuku pasa ismba nu tuku sangri tomba tinjina le Kuate nu Abraham tuku ngamuŋgal son ta kanjermba nu tanjo tinjeknu njina.

⁷ Ata. Sine Kuate tuku sangri tomba tinja nu tuku son ngeg mbal sine Abraham tuku kinjo kame mineg.

⁸ Tane kasomok mbal Kuate tuku sangri tomba tinja nu tuku son ngade sulumba nu am mbolnje tinjeknu mayok kinig wam ta kuyar pasa ande nu o buk te-mayokna. Kuate nu o buk Abraham tenjenmba pasa mayenu sana.

Ne mbolnje ye kilke tugu njakmba mbolnje wam mayenu kamngit nga sana. *Mulum Pasa 12.3*

⁹ Nane Abraham tananj Kuate tuku sangri tomba tinjenge mbal Kuatenje nane Abraham ndonj wam mayenu ta ningit.

¹⁰ Nane afu nanjine sangri tomba tinja tukul pasa dubide mbal nane pa tam tuku minig. Kuyar pasa ande ta tuku tenjenmba sakate.

Ima nu Kuate tuku pasa njakmba dubika ande kusremba dubi ndate ta nu pa tam tuku minit nga sakate. *Lo 27.26*

¹¹ Kuyar pasa ande tenjenmba sakate.

Tango nane Kuate tuku sangri tomba tinja nu am mbolnje tinjeknu mayok kinig mbal nanenje ndo abo njak minmba minamngaiŋ ngate. *Habakuk 2.4*

Ta tuku ande nu tukul pasa dubimba tinjeknu mayok kambim kumuŋ kuga ta kuyar pasanje tumsinjgit.

¹² Moses tuku tukul pasa ta sine son ngam tuku kuga. Sine ismba dubikam tuku ndo. Kuyar pasa ande tukul pasa tuku tenjenmba sakate.

Ande nu tukul njakmba dubi mayewa ta nu abo njak minmba minamngat nga sakate. *Wok Pris 18.5*

¹³ Sine tukul pasa kunnemnge minmba Kuate tuku pa sunjo tam tuku mingen ta Kristus nu sinenu nga pa sunjo ta tina sulumba sine tuku muskil kile-tidinge sinjina. Wam ta tuku kuyar pasa ande tenjenmba sakate.

Ail kazrai mbolnje minig mbal nane Kuate tuku pa sunjo tam tuku minig nga sakate. *Lo 21.23*

¹⁴ Kristus nu tanjamba kumna le Abraham mbolnje Kuate nu kilke tugu njakmba mbolnje wam mayenu kamngit nga sakina ta te-mayokna. Kile Yesus Kristus mbolnje tane kasomok mbal njakmba wam mayenu ta tam kumuŋ. Sine Kristus tuku kume tuku sangri tomba tinjenge mbal sine Kuate nu Tukul Guwa nuje mbal ningam tuku sakina ta teg.

Kuate nu o buk wam mayenu kam tuku Abraham sana

¹⁵ Tira kame, ye pasa satinjgit ta ye kile yaba pasa andembi tane tumtingamngit. Tango ande nu abo njak minmba ngumnernga kumwa le afu nu tuku aganj ndende kilam tuku wane ande kuyarte. Nu pasa ta sangri pilemba nuje nyu pilit ta andenge pasa ta te-simba ko tuturam kumuŋ kuga.

¹⁶ Pasa sangrinu afu Kuate nu Abraham nuje mbuŋ ndonj kilam tuku sana ta nu Abraham tuku mbuŋ njakmba tuku sa ndana. Nu tanjo ndindo tuku nanje mbuŋ nga sana. Nu tuku mbuŋ ta Kristus.

¹⁷ Ye pasa satinjgit ta tugunu tenjenmba. Kuate nu Abraham ndonj nuje pasa ta katmba

nuje nyumbi sangri pilena. Tanjana le yar 430 kinaig le tukul pasa mayok kina ta tukul pasa ta Kuate nu o buk Abraham ndonj pasa katna ta te-simba kume seram kumunj kuga.

¹⁸ Sine Kuate tuku wam magenu kilam nga singine sangrimbi tukul pasa dubimba kileg kande Kuate nu ake singam sakina ta mbolnje kile ndakeg kande. Kuate nu Abraham nuje wam magenu tambim saka sana sulumba ake tuna.

¹⁹ Kuate nu tukul pasa ngumnenja te-mayokna ta tugunu tenenmba. Tukul pasa prona le tanjo nane nanjine une manjau kamusnaig. Tanjamba kamusmba minwaig le ma ma Abraham tuku mbunj prowamngat. Kuate nu pasa sangrinu Abraham sana ta nu tuku mbunj ndindo ta tambim tuku sana. Nu nuje enel kame kukulningina le tukul pasa tumba ndeka Moses sanaig. Sanaig le nu ndek tanjo pino saninjina.

²⁰ Kuate nu wam magenu kam tuku sakina ta nu aganj inum kukul ndana. Kuga. Nu nuje miroj pasa sangrinu Abraham sana.

²¹ Wam ta sine ndanjmba tumsingit. Tukul manjau le Kuate nu pasa sangrinu Abraham sana pasa ar ta nale kigrinj mine ndakade nga idusde e? Tanjamba kuga. Sine tukul pasa ande dubimba abo tugu minmba minam tuku teg kande sine tukul pasa ta mbolnje Kuate am mbolnje tinjeknu mayok kineg kande.

²² Kuate tuku kuyar pasa tanjo njakmba une tuku sangri kumnemnje minmba pa tam tuku minig nga sakate. Ta tuku wam magenu Kuate nu tanjo ningam tuku sakina ta sine Yesus Kristus tuku kume tuku sangri tomba tinja nu tuku son ngeg mbal ndo kileg.

²³ Kristus pro ndana le tukul pasa tanje sine ndalekanu tanjaj minna le ma ma Kristus mayok kina le sine nu tuku son ngigerj.

²⁴ Tukul pasa nu piro njak. Kristus nu pro ndana le tukul pasa tanje sine kulatkina. Nu prowa le sine nu tuku kume tuku sangri tomba tinja Kuate am mbolnje tinjeknu mayok kambim tuku tukul pasa nunje sine tuku une tumsingina.

²⁵ Kristus nu prona le sine nu tuku kume tuku sangri toweg le manjau ande sine kulatkam tuku mine ndakate.

²⁶ Sine Kristus tuku son ngeg mbal sine njakmba Kuate tuku kinjo kame mineg.

²⁷ Sine kule pisne tumba Kristus ndonj ulendika nu tuku manjau te-pureg.

²⁸ Zu le kasomok, nyu njak le nyu kugatok, tanjo le pino sine njakmba ulendika Kristus Yesus mbolnje ndindo ndo mineg.

²⁹ Kristus nu Abraham tuku mbunj. Tane Kristus tuku mbal minig ta tane mata Abraham tuku mbunj minig. Kuate nu pasa mayenu Abraham sana ta tane kilam tuku minig.

4

¹ Ye yaba pasa ndui ta tuturmba satingamngit. Kinjo nu mam nuje tuku ma tam tuku minit. Nu kinjo fudinndo minit le tanjo kisenje nu tuku aganj ndende njakmba kulatka minit. Kinjo ta nu aganj ndende ta tuku miro ta nu nyu kugatok tanjaj minit.

² Kinjo ta mam nujenje nu aganj ndende kilam tuku ait madina ta kumu ndangate le afunje aganj ndende ta kinjo turmba kulatka minig.

³ Tanjamba ndo Yesus nu pro ndana le sine kinjo fonjon tanjaj mingerj sulumba kilke te tuku kila gisleknu ta kumnemnje piro mbal tanjaj mingerj.

⁴ Ait kumunjingina le Kuate nu nuje Kinjo nuje kukulna le kilke te mbol prona. Kinjo ta pino andenje te-pilna le nu Zu mbal tuku tukul pasa ta kumnemnje minna.

⁵ Sine Kuate tuku kinjo kame mayok kab nga nu sine tukul tuku sangri kumnemnje mingerj ta paska muskil kile-tidinge singina.

⁶ Sine Kuate tuku kinjo kame mineg tukunu Kuate nu nuje Kinjo tuku Guwa kukulte le nu sine tuku ngamungal sinamnje minmba yije Mam nga Kuate wikate.

⁷ Kile sine nyu kugatok piro mbal tanjaj mine ndakeg. Sine Kuate tuku kinjo kame mineg tukunu sine Mam Kuate tuku wam magenu kilam tuku mineg.

Paulus nu Galesia mbal tuku piti sanjona

⁸ Tane buk Kuate gilai minnaig sulumba mbara afu kumnemnje nane tuku piro mbal tanjaj ndalekanu tanjaj minnaig. Mbara ta tugusek mbara kuga.

⁹ Kile tane Kuate kila minig le Kuate mata tane kila minit ta ndanjam saka tane manj luka yabri mbara kumnemnje ndalekanu tanjaj minam idusde?

¹⁰ Tane wamdus sangrinu pilmba Zu mbal tuku tukul dubikade. Tane ki ait afu tambun afu yar afu ta kusem nga kurauka dubi magekade sulumba manjau tamba tinjeknu mayok kambim idusde.

¹¹ Manjau tanje tane turtinge nda. Tane sinja ye piti seryade. Ye buk tane ngamuknje ake sinanj piro karenka sangri kusrewen.

¹² O tira kame, tane tukul tuku piti kusreka ye minet tanjaj mayok kape. Ye mata tukul pasa kusremba tane minig tanjaj tukul kugatok mayok kan. Ye buk tane tugumnje minen ta tane ye mbolnje mbar ande ke ndakinaig.

¹³ Ye guaze andenje ngailkina tukunu ye tane ndonj minmba pasa mayenu kukliwen le tane isnaig. Wam ta tane njakmba kila.

¹⁴ Ye guaze ten ta tuku tane ye njayo aganj tanjaj ye kasur ndayinaig. Tane ye kanjeryumba enel ande ko Kristus kanjeranu tanjaj ye tinaig.

¹⁵ Ye tane ndonj minen ta tane ye tuku gare njak minnaig. Tane tanjine am goniŋmba ye sam kumunj kande tane goniŋmba ye sinaig kande. Tane ye tuku gare sunjo tinaig ta aninje pilnaig?

¹⁶ Ye tane yabri ndatiŋmba pasa tugusek ndo satinjen. Ta tuku tane ye kasuryade inde.

¹⁷ Kile tane mbal kise tuku pasa isig ta nane wam magenu tane mbolŋge ke likade ta nane wamdu mayenu tumba tana ndade. Tane ye pitaiyumba tane tuku wamdu nane mbolŋge ndo minwaig nja tanjade.

¹⁸ Nane afu wamdu mayenu tumba wam magenu tane mbolŋge ke likade ta maye. Ye ta tuku piti ndayate. Tane tanjamba afu mbolŋge gare tanjan kamusmba minap. Ye tane ndonj nda mini ta mata tanjamba ndo kap.

¹⁹ Yiŋe kiŋo kame, ye ambonja wamdu piti sunjo njak tane tugumŋge piroken le tane ngamunjal biye mbilmba Kristus tuku son nginaig. Kile ye wamdu piti ndui ta kamuset. Tane Kristus tuku manau te-purap le ye wamdu piti tet te ye kusreyuwa.

²⁰ Ye tane tuku wamdu fagka tane ndonj minam tuku wamdu sunjo njak minet. Ye tane ndonj mini sulumba yiŋe wamdu kumumbi kile-mayokka satinjam tuku kamuset.

²¹ Tane tukul pasa dubiwam tuku wamdu njak minig mbal kuyar pasa nu sakate ta tane isap.

²² Kuyar pasa ta tenenmba minit. Abraham nu kiŋo armba kile-patikina. Kiŋo ande Sara tuku piro pino Hagarŋge te-pilna. Kiŋo ande piyo nuŋe Saranje te-pilna.

²³ Sara tuku piro pino nu ngarosun sanjri njak minmba kiŋo te-pilna. Abraham piyo nuŋe nu ninjina ta Kuateŋge nu sana ta kumumba nu kiŋo te-pilna.

²⁴ Wam armba ta alo njak. Pino armba ta Kuate nu pasa armba katna tanjan. Kuate nu Sinai tabe mbolŋge Moses ndonj pasa katna ta Hagar tanjan. Pasa ta mbolŋge mayok kinig mbal nane piro mbal minam tuku mayok kinig.

²⁵ Ta tuku Arabia pasambi nane Sinai tabe ta Hagar tabe ngade. Kile Yerusalem nu Hagar tanjan minit. Tumbraŋ sunjo ta mbolok mbal nane tukul pasa kumnemŋge minmba ndalekanu tanjan minig.

²⁶ Sine samba mbolŋge Yerusalem kitek tuku mbal mineg ta tukul kumnemŋge ndalekanu mine ndakeg. Sine Sara tuku kiŋo kame tanjan mineg.

²⁷ Kuate tuku kuyar pasa wam ta tuku tenenmba sakate.

Pino ninjka kiŋo kugatok minit ta ne gare-gareka mina.

Ne kiŋo te-palmbim tuku rar kamusam tuku wamdu sunjokanu pilit ta ne gare sunjo tumba wi kuenjka.

Ne tuku kiŋo kame tugeka sunjo njayowamngat.

Pino nu tanjo njak minit ta nu tuku kiŋo kame liniŋgamngat. *Aisata 54.1*

Kuyar pasa nu tanjamba sakate.

²⁸ Tira kame, Isak nu Kuate tuku pasa kumumba ina nuŋenje te-pilna. Tanjamba ndo nu sine kilam sakina ta sine kumumba nu tuku kiŋo kame mayok kinig.

²⁹ Hagar nu ngarosun sanjri njak minmba kiŋo nuŋe te-pilna le Sara nu Kuateŋge sakina ta kumumba kiŋo te-pilna. Tukul Guwa nu sanjri tuna le nu tanjana. Ngumnenja Hagar tuku kiŋo nu Isak kasurna. Tanjamba ndo kile tukul pasa dubide mbal sine Kristus tuku mbal kasursinjing.

³⁰ Kuate tuku kuyar pasa tenenmba sakate. Abraham nu kumwa le Hagar tuku kiŋo nu mam nuŋe tuku aganj ndende kilikat nja Sara nu tanjo nuŋe sana: Piro pino kiŋo nuŋe ndonj pitaike le nale kasom kuwaik ngina.

³¹ Tira kame, sine piro pino tuku kiŋo kame ndalekanu tanjan mine ndakeg. Sine Sara tuku kiŋo kame mineg.

5

Sine Kristus tuku mbal ndalekanu tanjan mine ndakube

¹ Sine ndalekanu mine ndakube nja Kristus nu sine muskil kile-tidinge sinjina. Ta tuku manau andenge marj tane ndale ndakam tuku wamdu sanjrinu palpe.

² Tane ise tiwap. Ye Paulus yenje pasa te satinjamngit. Tane tinjeknu mayok kambim idusmba ngaro pikap ta Yesus Kristus nu tane turtinge nda.

³ Ye rironj pasa buk satinjen ta marj lato satinjamngit. Ande nu ngaro pikam idusmba kande nu tukul njakmba dubikuwa.

⁴ Tane tukul pasa dubika ta mbolŋge Kuate am mbolŋge tinjeknu mayok kambim tuku idusde mbal tane Kristus ndonj purkade. Kuate nu ake sinanj tane make patikate wam ta tane ngummede.

⁵ Sine tanja ndaweg. Sine Kristus tuku son ngeg mbal Tukul Guwanje sanjri sinjit le sine Kuate am mbolŋge tinjeknu mayok kambim tuku tairnnga mineg.

⁶ Sine Kristus Yesus tuku mbal ngaro pikeg e ko ngaro pike ndakeg ta alo kugatok. Sine nu tuku kume tuku sanjri tomba tinjeg sulumba kume pur manau te-mayokeg ta alo njak.

⁷ O Galesia mbal, tane ambonja pasa tugusek dubi mayenaig ta imanje tane pasa tugusek ta dubi ndawam tuku ndin tukulmba peutingina?

⁸ Kuate nu nuŋe mbal mayok kambim tuku tane wikina ta nuŋge tane tuku wamdus didika ndin tukul ndana.

⁹ Tane kuraukap. Yis fudinŋdo plaua sinamŋge pileg le plaua ŋakmba ulmba silite ŋga sakeg ta

¹⁰ Sunŋo nu ye ŋgamunŋal mukuk sate le ye tane tuku wamdus piti ndayate. Tane ye tuku pasa te ismba dubiwamŋgaig ta ye kila. Tanŋo ima nu tane ŋginŋan sertinŋig ta nu piya ŋayonu tamŋgat.

¹¹ Tira kame, ye Kristus tuku mbal ŋgaro pikam tuku maŋau ta kam tuku satinŋet kande Zu mbal nane ye piti ser ndayade kande. Yesus Kristus nu sine tinreknu mayok kube ŋga nu ail kazrai mbolŋge kumna. ŋgaro pike maŋau tane turtingam kumuŋ kuga. Ye taŋamba kukliwet ta Zu mbal Yesus nu ail kazrai mbolŋge kumna pasa ta pitaide.

¹² Nane afu tane ŋginŋan sertinmba ŋgaro pikam tuku satinŋig mbal nane nanŋine mal turmba pikwaig ta maye.

¹³ Tira kame, tane tukul pasanŋe ndalekanu mine ndakap ŋga Kuate nu tane wikina ta sine tukul kugatok ŋga tanŋine wamdus dubimba fare fare li ndakap. Tane tukul kitek dubimba kume pur maŋau mbolŋge tanŋine tanŋine muŋgu turkap.

¹⁴ Kuate tuku kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Tane tanŋine ŋgarosu tuku kume purde taŋamba ndo tane tugumŋge minig mbal tuku kume purap ŋga sakate.

Wok Pris 19.18

Tane taŋamba kap ta tane tukul pasa ŋakmba kumuwanŋgaig.

¹⁵ Tane rironŋ mayewap. Tane age taŋaŋ muŋgu kasurka wamdus kagli firkap ta tane tanŋine tanŋine muŋgu ŋaigo siglika purkamŋgaig.

Tukul Guwa le ŋgarosu tuku maŋau

¹⁶ Ye tane maŋ satinŋamŋgit. Tane Tukul Guwa tuku wamdus ndo dubika minap. Tanŋine ŋgarosu tuku nzali dubi ndakap.

¹⁷ ŋgarosu tuku nzalinŋe Tukul Guwa tuku nzali te-iberŋam bafute le Tukul Guwa tuku nzalinŋe ŋgarosu tuku nzali te-iberŋam bafute. Nale muŋgu ŋgueu ŋak minik. Ta tuku sine wam afu kam iduseg ta kam kumuŋ kuga.

¹⁸ Tane Tukul Guwa tuku wamdus dubide sulumba tukul pasa kumnemŋge mine ndakade.

¹⁹ Wam kame ŋgarosu tuku nzali mbolŋge mayok kinig ta sine ŋakmba kila. Wam kame ta teŋenmba. Fare fare pino tanŋo ndonŋ unekade. Wamdus kutur pilig. Kiko kugatok nzali ŋgail ndakade.

²⁰ Yabri mbara mbarinŋinŋig. Tanŋo madeke. Afu kasurninŋig. Afu ndonŋ kua-leyaukade. Afu tuku mine mayenu ta tam tuku am kikonŋ tinŋade. Gubra tade. Ye ye ŋgade. Muŋgu tetkade.

²¹ Afu tuku aganŋ ndende kilam tuku piriride. Kule kamenu nyumba ŋginŋankade. Maŋgurka maim maim maŋau te-mayokde. Wam ŋaigonu ŋakmba taŋaŋ ta ŋgarosu tuku nzali. Ye buk rironŋ pasa sanŋrinu satinŋen ta kile maŋ lato satinŋamŋgit. Nane taŋamba kade mbal ta Kuate tuku gageu mayok ka nu ndonŋ mine nda.

²² Wam kame Tukul Guwa tuku nzali mbolŋge mayok kinig ta teŋenmba. Kume pur maŋau, gare maŋau, ŋgamunŋal mukuk maŋau, mape maŋau, wamdus bafuk maŋau, ranŋun mayenu, wam magenu kumumbi kam tuku maŋau, ŋgan maŋau, ŋgarosu tuku nzali te-iberŋam tuku maŋau.

²³ Tukul Guwa nu sine ndonŋ minit le taŋamba alonu kile-mayokkeg. Sine taŋaweg ta tukul pasa ande sine kilmba pasa mbolŋge patikam tuku mine ndakate.

²⁴ Sine Yesus Kristus tuku mbal sinŋine ŋgarosu tuku nzali ŋaigonu ŋakmba kilmba ail kazrai mbolŋge danŋga kume serninŋigenŋ.

²⁵ Sine kitek mayok ka Tukul Guwa ŋak minig ta sine nu tuku wamdus ndo dubibe.

²⁶ Sine sinŋine ŋgarosu payam ndakube. Sinŋine sinŋine tira tuku wamdus nduase ndabe. Tira afu tuku mine maŋau tuku am kikonŋ ti ndanŋube.

6

Sine sinŋine sinŋine tira tuku piti ku-grakube

¹ Tira kame, tanŋine tanŋo ande mbarmba ndekuwa ndeta tane afu Tukul Guwa tuku sanŋri ŋak minig ta tane ŋgan maŋaumbi nu te-tiwap. Tane kurau mayewap. Satan nu tane mata tagotinŋuwa le ndekubekaig.

² Tane tanŋine tanŋine tira tuku piti ku-grakap ta tane Kristus tuku tukul ŋakmba kumuwanŋgaig.

³ Tanŋo ima nu ye mayenu ŋga iduste ta nuŋe wamdusŋge nu yabrite. Nu ake tanŋo ndo.

⁴ Sine afu tuku mine kanŋerka sinŋine mine pilenŋga payam ndakube. Sine yimyam sinŋine mironŋ maŋau kanŋerka pileninŋbe.

⁵ Sine ŋakmba ndui ndui sinŋine piti ku-grakamŋig.

⁶ Tanŋo ande nu Kuate tuku pasa mayenu kuklimba tane tumtingit ta tanŋine aganŋ ndendembu nu turap.

⁷ Tane kuraukap. Tane Kuate tuku nzali pitaimba sine pa te nda ŋga idusap ta tane wamdus mbarbekaig. Tanŋo nu aganŋ tumunu ŋgukate ta nu alonu ndui ta ndo kilit.

⁸ Ne ngarosu tuku nzali dubiwa ta ne ngarosu tuku nzali alonu tumba ngisikamngat. Ne Tukul Guwa tuku wamdus dubiwa ta ne Tukul Guwa tuku alonu tumba Kuate ndonj abo njak minmba minamngat.

⁹ Sine wam magenu kam tuku kanyum ndasinguwa. Sine wamdus sangrinu pilmba wam magenu kumba minbe le ma ma ait kumunguwa le alonu kilamngig.

¹⁰ Afu mbolnge wam magenu kam tuku ait prode ta sine kusre ndakube. Yesus tuku son ngade mbal singine tira minig ta sine nane tur magekube.

Rironj pasa le nyaro pasa

¹¹ Tane kanjerap. Ye yinje waimbi wanje te mbolnge kuyar sugokanu kuyaret.

¹² Zu tango afu sangri tinga tane ngaro pikam satinngig ta nane nanngine mbal am mbolnge nyu sugo tam tuku tanjade. Nane sine Kristus nu ail kazrai mbolnge kumna wam ta ndo te-mayokbe ta singine mbalnge piti sersinbekaig nga nane kuru-kuruka ngaro pikam tuku wam turmba te-mayokde.

¹³ Ata. Ngaro pikig mbal ta nane tukul njakmba dubi ndakade. Tane ngaro pikam tuku satinngig ta tane ngarosu pikap le nanngine ngaro payamkam tuku tanjade.

¹⁴ Ye wam ande tuku payam ndaket. Yesus Kristus nu ail kazrai mbolnge kumna wam ta tuku ndo ye payamket. Tanjamba kilke te tuku wam kame ye am mbolnge kumaknu tanjan minig le ye idus ndaninget. Ye mata kilke te tuku manjau dubide mbal am mbolnge kumaknu tanjan minet le nane ye idus ndayade.

¹⁵ Tango nu ngaro pikit e ko nda pikit ta alo kugatok. Nu Tukul Guwa mbolnge kitek mayok kinit ta ndo alo njak.

¹⁶ Nane wam ta son nga dubide mbal Kuate nu nane ngamunggal wamdus bul serninmba nu nunje mbal njakmba mbolnge tanjawa. Son.

¹⁷ Ye Yesus tuku piro tango minet. Yinje ngarosu mbolnge katyinaig tuku nzilal wam ta kilimok te-mayokte. Ta tuku ande nu manj ye tuku nyu njayo sili ndawa.

¹⁸ Tira kame, singine Sunjo Yesus Kristus nu tane ake sinanj make patikuwa.

Son.

EFESUS

Efesus mbal tuku waje Paulusnje kuyarna

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 32 kinaig le Paulus nu Romnje muli wandek sinamnje minmba Efesus mbal tuku waje te kuyarna sulumba nane tenjemba saningina: Yesus nu Moses tuku tukul njakmba kile-sika nuje ngarosumbi Zu mbal kasomok mbal ulendimba tango kitek ndindo te-mayokna.

¹ Tane Kuate tuku mbal Efesusnje minmba Kristus Yesus dubi mayede ta tane njakmba kaiye. Ye Paulus Kuatenje madiyahina le Yesus tuku aposel minet yenje tane ndon pasatam prowet.

² Singine Mam Kuate, Sunjo Yesus Kristus nale ake sinaj tane make patika ngamunggal wamdus bul sertingwaik. Son.

Kuate nu sine mbolnje wam magenu kina

³ Singine Sunjo Yesus Kristus tuku Mam Kuate sine nu tuku nyu te-dungube. Sine Kristus ndon ulendikeg le Kuate nu samba mbolok wam magenu njakmba Tukul Guwa mbolnje singit le gare sunjo njak mineg.

⁴ Kuate nu kilke te te-mayok ndana sulumba nu Kristus mbolnje sine kilam tuku madisingina. Sine nu tuku mbal purfenju mbar kugatok nu am mbolnje tingam tuku nu tanjana.

⁵ Nu sine tuku kume purmba Kristus mbolnje nuje kinjo kame mayok kambim tuku idusna. Nu nuje rangun mayenu manjau ta dubimba wamdus ta tina.

⁶ Sine nu tuku nyu sunjo ta te-dungube nga nu nuje wam mayenu ta te-mayokmba nuje Kinjo nuje tuku kume purna ta nu mbolnje sine ake sinaj make patikina.

⁷ Nu sine make patikate manjau ta fudinndo kuga. Wam ta sunjo njayo. Nuje Kinjo nuje tuku kume mbolnje nu sine tuku mbar saukina sulumba sine tuku muskil kile-tidingina.

⁸ Nu lato lato sine make patika wamdus kila magenu singit le

⁹ nuje wamdus buk kurok minna ta kila pile mayeweg. Kuate nu o buk nuje rangun mayenu manjau ta dubimba wamdus tina ta tenjemba.

¹⁰ Ngumne nga ait kumunguwa le nu samba kilke aganj ndende njakmba kilmba Kristus kumnemnje patikuwa le nanjine ma mbolnje minwaig le Kristus nu gabat sunjo minamngat.

¹¹ Kuate nu wamdus tumba tanjamba wam mayok kuwaig nga sakate ta kumumba mayok kinig. Nu o buk wamdus ande

tumba Kristus mbolnje sine kilam tuku madisingina ta kile sine kilit.

¹² Kristus nu sine muskil kile-tidinguwa nga ambonja sine Zu son ngigenj mbal sine singine mine njakmba mbolnje Kuate tuku nyu sunjo ta te-dungube nga nu sine madisingina.

¹³ Kristus nu tangine muskil kile-tidinge tingina ta tane pasa mayenu tugusek ta ismba tane Kristus tuku son nginaig. Tanjanaig le nu tane kasomok mbal mata yije mbal nga Tukul Guwa tinjmba sangatingina. Nu o buk nuje mbal Tukul Guwa ningam tuku sakina.

¹⁴ Sine Tukul Guwa njak mineg tokunu sine Kuate tuku wam magenu kilamngig. Nu njak minbe le ma ma Kuate nu sine tuku muskil kile-tidinge singamngat. Nu tanjawa le sine nu tuku nyu sunjo ta te-dungamngig.

Paulus nu Efesus mbal tuku Kuate yabanja

¹⁵ Ye wam kame sakit ta njakmba idus-ninjmba tane Sunjo Yesus tuku kume tuku sangri tomba tinga Kuate tuku mbal njakmba tuku kume purde ta ye ismba ye mara mara Kuate gare pasa tuwet.

¹⁶ Ye nu yabanet ta ye tane gilai ndanget.

¹⁷ Singine Sunjo Yesus Kristus tuku Mbara nu aganj ndende njakmba tuku gabat sunjo. Nu tane nuje Guwa tinguwa le nu wamdus kila mayenu tumtinguwa le tane Kuate kila pile mayewap nga ye yabanet.

¹⁸ Nunje tane wamdus kiljatinguwa le Kuate nu tane wikina le nu tairnga minig ta tugunu kila pile mayewap.

¹⁹ Nu tane nuje mbal minam tuku kilit ta wam sugo pasa njak tane tuku minig ta kila palpe sulumba sine Kristus tuku son ngeg mbal sangri sunjo mara mara sine tam tuku minit ta tane katese mayewap nga ye yabanet.

²⁰ Sangri ndui tambi Kuatenje Kristus kumna le te-timba tumba samba mbolnje nuje ndinam kumamngje pilna le minit.

²¹ Nu sugo sugo njakmba lininjmba o mbolnje minmba nyu sugo sugo kilke te mbolnje kilke kitek mbolnje ta njakmba lininjmba nu mbolnje minmba minamngat.

²² Kuate nu aganj ndende njakmba nu kumnemnje patikina sulumba nuje kuasmbi tuku gabat sunjo minwa nga nu pilna.

²³ Kuate tuku kuasmbi ta Kristus tuku ngarosus. Nuje ngarosus mbolnje nuje nyu sungoka mayok ka nu kumumbi minit le aganj ndende njakmba nu mbolnje kumumbi mine likade.

2

Sine Kristus mbolnje abo kitek tigenj

¹ Tane buk wam njagonu ke lika Kuate maskenje minmba kumaknu minnaig.

² Tane kilke te tuku manjau njaigonu dubika guwa njaigonu tuku gabat sunjo kumnemnje minnaig. Nu kile Kuate tuku pasa pitaide mbal sinamnje piroka minit.

³ Sine njakmba buk nane tanarj minmba singine wamdus ta ndo dubika nzali njaigonu ke lika mingenj. Sine tanjo njakmba ndonj Kuate tuku pa tam tuku mingenj.

⁴ Kuate tuku mape manjau sunjokanu. Nu sine tuku sunjomba kume purmba

⁵ sine une manjau mbolnje kumaknu mingenj le Kristus nu kumna le te-tina ta sine nu ndonj kile-tidingina. Nu ake sinarj sine make patika muskil kile-tidingina.

⁶ Nu Kristus te-dunja sine nu ndonj ulendikeg wam ta mbolnje nu sine turmba kile-dunja ka samba mbolnje nu ndonj patikina le mineg.

⁷ Ait prowel likamnjaig ta njakmba mbolnje Kuate nu sine ake sinarj make patikate wam sunjo ta kilimok mayok kuwa nja nune ranjan mayenu Kristus Yesus mbolnje singina.

⁸ Kuate nu tane ake sinarj make patika tane muskil kile-tidingate ta tanjine piro mbolnje kuga. Kuatenje piya kugatok tingit.

⁹ Tanjo njarosu payamkubekaig nja nanjine piro mbolnje nu ninje ndakate.

¹⁰ Sine Kuate tuku wai kuyar mineg. Nu Kristus Yesus mbolnje sine wam magenu ke likam tuku nu sine abo kitek singina. Nu o buk sine tanjamba minbe nja idusna.

Sine Kristus mbolnje kuasmbi ndindo mineg

¹¹ Tane Zu ndare mbolnje mayok nda kinnaig ta tane gilai ndanjap. Sine Zu tanjo Kuate tuku mbal nja ngaro pikeg tuku mbal njeg. Sine buk tane kasomnje minmba ngaro pike ndakade tuku mbal njigenj.

¹² Ait ta mbolnje tane Kristus gilai minmba sine Israel Kuatenje madisingina mbal kasomnje minnaig le Kuate nu wam afu kam tuku Israel saningina ta tane nda isnaig. Tane Kuate gilai minmba muskil te-tiwam tuku wam katese ndanaig. Tane tanjine piti ambokok ta gilai ndanjap.

¹³ Tane buk Kuate maskenje minnaig ta kile tane Kristus ndonj ulendika nu tuku ndare mbolnje Kuate tugumnje minig.

¹⁴ Nu sile tuma ulendisikam tuku tanjo. Sile Zu mbal kasomok mbal njueu minkenj wam ta nu te-simba sile ulendisikina.

¹⁵ Nu Moses tuku tukul njakmba kile-sika nune njarosumbi Zu mbal kasomok mbal kilmba tanjo kitek ndindo te-mayokna le sile wamdus mukuk minek.

¹⁶ Nu ail kazrai mbolnje kumna sulumba njueu manjau kume sermba sile mbal ar te ndindo te-mayokmba Kuate ndonj tumana.

¹⁷ Nu pro sine Kuate tugumnje mingenj mbal tane kasomnje minnaig mbal nu sile njamuknje pasa mayenu kuklimba Kuate nu wamdus mukuk sile ndonj minam tuku ndin tumsikina.

¹⁸ Sile kuasmbi ar te nu mbolnje Tukul Guwa ndindo njak minmba kile sile Mam Kuate tugum kambim kumunj.

¹⁹ Ta tuku kile tane kasomok mbal rawe tanjo mine ndakade. Kuga. Tane sine ndonj Kuate tuku mbal mineg. Sine njakmba nu tuku wande tuma mbal mineg.

²⁰ Aposel kame tuan tanjo kame nane wande ta tugu pilnaig le tane nane mbolnje tuturde. Kristus Yesus nu wande ta tuku ndame sunjo.

²¹ Nu mbolnje wande alonu njakmba ulendikade sulumba sanjri tinja Kuate nune minam tuku wande sunjo mayok kinit.

²² Tane Kristus ndonj ulendikade ta tane mata Kuate tuku wande. Nu wande ta sinamnje nune Guwa pilit ta nu minit.

3

Kuatenje Paulus kasomok mbal tuku piro tanjo madina

¹ Ye Paulus tane kasomok mbal mata Kuate tuku wande minig nja saket tukunu ye muli wandeknje minet.

² Kuate nu tanjo ake sinarj make patikate wam ta tane kasomok mbal kila palpe nja piro te ye wai mbolnje pilna ta tane buk isnaig.

³ Kuate nu nune wamdus kuirok minna ta te-mayokmba tumyina. Ye buk ta tuku fudinmba tane tuku kuyarit.

⁴ Tane pasa ta burka ye wam tugusek Kristus tuku katese mayewet ta kila palm-bimnjaig.

⁵ Wam kuirok ta buk tanjo nane ise ndakinaig. Kile Tukul Guwange te-mayokmba Kuate tuku aposel le tuan tanjo kame tum-singit.

⁶ Wam kuirok ta tenjmba. Tane kasomok mbal mata Kristus tuku pasa mayenu ismba son njade sulumba tane Israel mbal ndonj Kuate tuku kinjo kame mayok ka kuasmbi ndindo minig. Kuate nu Kristus Yesus mbolnje wam mayenu nane mbolnje kamngit njina ta tane nane ndonj tam tuku minig.

⁷ Kuate nu nune sanjri te-mayokmba ye ake sinarj make pilmba Kristus tuku pasa mayenu kukliwam tuku ye madyina.

⁸ Ye Paulus Kuate tuku mbal njamuknje ye nyu kugatok ta Kuate nu ye make pilna. Sine Kristus mbolnje wam sugo kileg ta ye kasomok mbal njamuknje kukliwam tuku nu tanjamba ye make pilna.

⁹ Ye tanawet tukunu Kuate tuku wamdus buk kuiruk minna ta alonu mayok kinit le tane kila pilig. Kuate nu aganj ndende njakmba kile-mayokkina ta nu o buk wam ta kam tuku idusmba nuje miroj kila minna ta

¹⁰ kile mayok kinit le samba mbolnje guwa sugo sugo nane Kuate tuku wamdus kila ta tuku alonu Kristus tuku kuasmbi mbolnje kanjerka ta wam sugo ngade.

¹¹ Kuate nu tugu mbolnje wam ta kam idusmba minna sulumba kile singine Sunjo Kristus Yesus mbolnje te-mayokte.

¹² Sine nu tuku kume tuku sangri tomba tinja nu mbolnje sine kuru kuru kugatok ngamuŋgal mukuk Kuate tugum kineg.

¹³ Ye tanenu nga piti kanjeret te tane ta tuku wamdus sangri kusre ndawap.

Kristus tuku kume pur manjau sunjo

¹⁴ Ta tuku ye dagol tidronga Mam Kuate tuku nyu te-dunget.

¹⁵ Kuate nu sine njakmba tuku Mam Sunjo minit. Samba mbolnje kilke mbolnje ina mam ngeg ta Kuate nu tugu.

¹⁶ Nu purfejn nu sangri sunjo njak ta nu nuje Guwa tinguwa le nu tane tuku ngamuŋgal sangri piletinguwa nga ye nu yabanjet.

¹⁷ Tane Kristus nu kumuŋ nga son ngeg le nu tane tuku ngamuŋgal sinamnje minwa le tane kume pur manjau mbolnje sangri tingamngaig.

¹⁸⁻¹⁹ Tane tanjamba minap sulumba tane Kuate tuku mbal njakmba ndonj Kristus tuku kume pur wam ta katese mayewamngaig. Nu tuku kume pur manjau ta sunjokanu o mbolnje. Ande nu tuku kume pur manjau sunjo ta kila pile suluwam kumuŋ kuga. Tane lato lato kila palpe ta tane Kuate tuku manjau njakmba te-puramngaig. Ye tanenu nga tanjamba Kuate yabanjet.

²⁰ Sine wam sugo afu kilam tuku wamdus sunjo njak minmba Kuate yabanjet ta nu tuku sangri sine mbolnje pirokate tukunu nu wam ta lininjmba nu wam sugo pasa njak singam kumuŋ.

²¹ Sine Kuate tuku kuasmbi Kristus Yesus ndonj Kuate tuku nyu sunjo ta te-dunja minmba minbe. Son.

4

Sine Kristus mbolnje kuasmbi ndindo mineg

¹ Ye Sunjo tuku piro tango ye muli wandek sinamnje minet te ye tane sarsartinget. Kuate nu tane wikina wam ta te-mayokmba mine mayenu mbolnje minap.

² Tane tanjine nyu te-ibenjmba njan manjau njak minap sulumba ande tuku pitik gubra

te ndakap. Tane kume pur manjau dubimba afu nane manjau kise dubide ta tala ndaningap.

³ Tukul Guwa mbolnje tane wamdus ulendi minig. Tane manjau ta pur ndakuwa nga wamdus mukuk manjau minam tuku wamdus sangrinu palpe.

⁴ Sine Tukul Guwa ndindo njak minmba ngarusu ndindo ndo mineg. Kuate nu sine wam ndindo tainja minam tuku wikina.

⁵ Sine tuku Sunjo ndindo. Njamuŋgal son ndindo. Sine kule pisne ndindo teg.

⁶ Sine tuku Mbara ndindo. Nu sine njakmba tuku Mam ndindo minit. Nu sine njakmba kulatka sine njakmba mbolnje pirokate. Nu sine njakmba tuku ngamuŋgal sinamnje minit.

⁷ Kristus nu nuje wamdus dubimba sine nduik nduik njakmba mbolnje sangri yimyam singina.

⁸ Kuyar pasa ande ta tuku tejenmba sakate.

Nu mulinj kilanu mbal kilmba samba mbol ambe kina. Ambenje nuje wam kame magenu tango kame ninjina nga sakate. *Mune 68.18*

⁹ Kuyar pasa ta nu mbol ambe kina nga sakate ta tugunu tejenmba. Nu ambonga kilke te o sinam nzi kina sulumba nu manjau luka samba mbol kina.

¹⁰ Ande nu ndekina ta nu samba mbol ambe kumba manjau tuturmba o mbol ambe kina le kile aganj ndende njakmba nu kumnemnje minig.

¹¹ Nu sine afu aposel pirokam tuku sangri singina sulumba afu Tukul Guwa tugumnje pasa ismba kile-mayokkam tuku piro singina. Afu lika pasa mayenu kukliwam tuku, afu Kuate tuku mbal kulatkam tuku, afu nuje pasa kukliwam tuku tanjamba tanjamba sangri yimyam singina.

¹² Sine Kuate tuku mbal pirokate le Kristus tuku ngarusu sunjoka sangri tinguwa nga nu tanjana.

¹³ Sine tanjamba minbe ma ma ngamuŋgal son sangrinu kumu kumu mayok ka Kuate tuku Kinjo kila pile mayebe sulumba ka ka sugoka sine Kristus minit tanjan mayok kangig.

¹⁴ Tanjamba mayok kab ta sine kinjo kame tanjan mine ndaka tum pasa kise kise tango nanjine yabri wamdus kilambi tugusek pasa tanjan kile-mayokkuwaig ta ismba bubre tinga yu tongel tingate tanjan wamdus kine inume nda.

¹⁵ Sine tango njakmba idusinjmba tugusek manjau ndo dubibe sulumba wam njakmba mbolnje singine Gabat Kristus ndonj ulendikube.

¹⁶ Sine Kristus tuku ngarusu mineg. Nu nuje ngarusu kulatka sangri tuwit le nuje ngarusu njakmba ulendika mine mayede.

Nane nangine piro yimyam tugusemba kuwaig ta ngarosu sunjoka kume pur manjau njak minmba sangri tinjamngat.

Sine Kristus mbolnje mine manjau kitek njak

¹⁷ Ye pasa te Sunjo tuku nyu mbolnje satinjamngit ta tane ise mayewap. Kile tane Kuate dubi ndade mbal tanaj li ndakap. Nane nangine wamdus wam alo kugatok mbolnje patikade le

¹⁸ ma make sunjo sinamnje minig. Nane ngamunggal karejnu pilmba wamdus kugatok tanaj minmba Kuate nu manjau kitek tanjo ningit ta nane gilai minig.

¹⁹ Nane manjau njaigonu kumba kiko kugatok minig. Nane nangine nzali ngail ndaka une manjau kumba kutur manjau njakmba kam tuku piriride.

²⁰ i ... Tane tanjamba Kristus tuku kila pile ndakinaig.

²¹ Afunje tane Yesus tuku pasa kuklimba tumtinginaig le ismba nu tuku tugusek wam kila pilnaig.

²² Tane kila pilnaig tanjamba tanjine wamdus ambokok tamba manjau njaigonu dubikinaig ta kusrekap. Tanjine wamdus ambokok tanje tane njaigo siglike dirna.

²³ Tane wamdus kitek njak minmba

²⁴ Kuate tuku manjau te-purap sulumba tugusek manjau ndo dubimba mine mayenu mbolnje minap.

²⁵ Tane tanjo kitek minmba yabri pasa sa ndakap. Sine njakmba Kristus tuku ngarosu inumnu mineg tukunu tira ndonj sinja pasa ndo sakap.

²⁶ Tane gubra tap sulumba gubra ta dubimba une ke ndakap. Tane ki mbol gubra tumba gubra ta njak kinye ndakap.

²⁷ Satan pirokam tuku ndin wakei ndawap.

²⁸ Ande nu aganj ndende kuayarte ta nu manjau ta kusrewa. Nu afu aganj ndende denkanu minig ta turkam tuku piro karejkuwa.

²⁹ Tane pasa njaigonu sa ndakap. Pasa magenu ta ndo sakap le nane afu wamdus piti njak minig ta pasa ta ismba sangri pileninguwa.

³⁰ Kuate tuku Tukul Guwa piti ser ndawap. Kuate nu tane tuku muskil kile-tidjngam saka Tukul Guwa tinjmba sangatijgina.

³¹ Wamdus ngueu njak, gubra manjau, minje fetka kualeyau manjau, waje pasa ta njakmba kusrekap.

³² Tane tanjine tanjine munju sina njak minap sulumba munju turkap. Kuate nu Kristus mbolnje tane tuku une sauka gilainjina tanjamba ndo tanjine tanjine mbolnje mbarde ta mata gilainjap.

5

Sine mafen minbe

¹ Tane Kuate tuku kinjo kame nu tane tuku sunjomba kume purte. Tane nu tuku manjau ta te-purap.

² Kristus nu sine tuku kume purmba sinenu nga nunje ngarosu kumam tuku pilna le atrau aganj mundur mayenu tanaj Kuate tugum ambe kina. Tane tanjamba ndo kume pur manjau mbolnje minap.

³ Tane Kuate tuku mbal minig tukunu fare fare tanjo pino ndonj une manjau, wamdus kutur manjau, aganj ndende kilam tuku piriride manjau ta njakmba tane ngamuknje mayok nda kuwaig.

⁴ Tane bukla pasa fare pasa fulainj pasa njaigonu sa ndakap. Tanjine minje ta Kuate gare pasa tumba minap.

⁵ Tane pasa te kila pile mayewap. Fare fare tanjo pino ndonj unekade mbal, wamdus kutur njak mbal, aganj ndende kilam tuku piriride mbal nane Kuate le Kristus kulatkade ma mbol kine nda. Ande nu aganj ndende kilam tuku piririte ta nu Kuate idus ndamba nunje wamdus ta aganj ndende ta mbolnje ndo minit.

⁶ Tane rironkap. Afunje nangine yabri pasa tamba tane mbar kame ta ke likap nga tane didikubekaig. Kuate tuku pasa pitaimba mbar tanaj kade mbal Kuate tuku gubra nane mbolnje minit.

⁷ Ta tuku tane nane ndonj ulendi ndakap.

⁸ Tane buk ma make tuku mbal minnaig. Kile tane Sunjo ndonj ulendika tane mafenj tuku mbal minig. Tane mafenj tuku mbal minig tanjamba bulu mbolnje likap.

⁹ Bulu mbolnje likade mbal nane wam magenu tinjeknu tugusek kile-mayokkade.

¹⁰ Wam njakmba pilenja Sunjo nu nzalite wam ta ndo kap.

¹¹ Tane ma make tuku wam alo kugatok ta kasomnje minmba tanjine mine mayenu tamba nane tuku mbar kile-mayokkap.

¹² Nane kuirka manjau njaigonu kade ta tane ismba tanjine tanjine kubemba ise ndakap.

¹³ Wam kame ta bulunje kiljaningit ta tugunu kilimok mayok kinig. Mayok kinig sulumba bulu mbolnje minig.

¹⁴ Ta tuku ande nu tenjenmba sakate.

Kinyмба minit tanjo ne abonja. Nane kumaknu manjau kusrewa le Kristus nu ne kiljanuwa nga sakate.

¹⁵ Tane kurau mayemba li mayenu mbolnje minap. Tane wamdus kugatok mine ndaka wamdus kila mayenu njak minap.

¹⁶ Ait te njaoy ait tukunu ait afu wam magenu ke likam tuku prode ta ake kusre ndakap.

¹⁷ Tane wamdus kugatok tanaj mine ndaka Sunjo tuku nzali kila palpe.

18 Tane kule kamenu nyumba nginnganka maim maim manjau ke ndakap. Tangine ngamungal palpe le Tukul Guwa sinam kuwa le

19 David tuku mune, mune afu magenu, Tukul Guwa tuku mune ta njakmba tangine tangine munju mune-munekap. Munju mune-muneka wamdus sinamnje Sunjo tuku nyu te-dungap.

20 Tane mara mara singine Sunjo Yesus Kristus idusmba wam njakmba tuku Mam Kuate gare pasa tape.

Munju kilnaig mbal tuku pasa

21 Kristus nu sine tuku Sunjo nga tane tangine tangine pasa ismba kumnemnje minap.

22 Pino kame, tane Sunjo tuku minje kumnemnje minig tanjamba ndo tangine tanjo kumnemnje minap.

23 Kristus nu nuje kuasmbi tuku gabat minit. Tanjamba ndo tanjo kat tangine tane tuku gabat minig. Kristus tuku kuasmbi ta nu tuku ngarosu. Nuje ngarosu ta nu muskil kile-tidingina.

24 Kristus tuku kuasmbi nane nu kumnemnje minig tanjamba ndo pino kame tane wam njakmba mbolnje tangine tanjo kumnemnje minap.

25 Tanjo kame, Kristus nu nuje kuasmbi tuku sunjomba kume purmba nuje ngarosu kumam tuku pilna tanjamba ndo tane tangine pino tuku sunjomba kume purkap.

26 Kulembi ngaro minyangade tanjan nu nuje pasambi nane Kuate tuku mbal purfenju kile-mayokkina.

27 Nuje kuasmbi ta mbar kugatok purfenju maditaknu nu ndon minwaig nga nu kumna.

28 Tanjamba ndo tanjo kame tangine ngarosu tuku kume purde tanjamba tangine pino tuku kume purkap. Ne naje pino tuku kume purte ta ne naje ngarosu tuku turmba tanjate.

29-30 Tanjo nu nuje ngarosu kasur ndate. Kuga. Nu nuje ngarosu kulat mayemba sangri pilete. Tanjamba ndo sine Kristus tuku ngarosu inum inumnu mineg tukunu nu sine nuje kuasmbi kulat mayete.

31 Kuyar pasa tenjemba sakate.

Tanjo nu ina mam nuje kusreka piyo nuje ndon munju kile-denga minwaik. Nale ngarosu ndindo mayok kanjgaik nga sakate. *Mulum Pasa 2.24*

32 Kuyar pasa te alonu sunjo kurok minit le kamuset ta tenjemba. Kristus nu nuje kuasmbi ndon tuku sakate.

33 Pasa ta tane munju kilig wam ta tuku mata sakate. Ta tuku tanjo kame, tane tangine ngarosu tuku kume purde tanjamba ndo tangine pino tuku kume purkap. Pino

kame, tane tangine tanjo tuku nyu idusmba nane kumnemnje minap.

6

Ina mam le kiyo kame tuku pasa

1 Kiyo kame, tane Kuate tuku nzali dubimba ina mam kumnemnje minap. Manjau ta tinjeknu.

2-3 Tukul pasa ande tenjemba sakate.

Ina mam tuku nyu kurauka minje kumnemnje minap. Tane tanjapaw ta kilke te mbolnje ait kuen mine mayenu mbolnje minamnjgaig nga sakate. *Lo 5.16*

Tukul ta sunjokanu. Kuate nu te-mayokmba dubikade mbal wam mayenu tam tuku sakina.

4 Tanjo kame, tane tangine kiyo kame ndagariningam tuku sigair sigair ndaningap. Tane Kuate tuku nzali dubimba nangine mbar kile-tidinga wam magenu ndo tumningap.

Piro tanjo le piro kulat mbal tuku pasa

5 Piro tanjo, tane tangine kulat mbal tuku nyu idusmba kurauka nane kumnemnje minap. Tane Kristus kumnemnje minig tanjamba ndo tangine kulat mbal kumnemnje minmba wamdus tugusekmbi pirokap.

6 Tane kulatkade mbal am mbolnje nane nzaliningam tuku ndo piro ndakap. Tane Kristus tuku piro mbal tanjan minig tukunu wamdus gare njakmbi Kuate tuku nzali dubimba pirokap.

7 Sine Sunjo tuku piro keg nga gare njak pirokap sulumba tanjo tuku piro ndo keg nga idus ndawap.

8 Piro tanjo ko piro kulat tanjo nu wam mayenu kate ta Sunjo nu kumumbi lafuwamngat ta tane kila.

9 Piro kulat mbal, tane mata tangine piro mbal mbolnje wam magenu ndo kap. Tane njernjerka pasa pitinu sa ndaningap. Tane tangine piro mbal ndon tangine Sunjo ndindo samba mbolnje minit. Nu tanjo njakmba mbolnje manjau kumumbi kate ta tane kila. Nu ande kusre ndate.

Sine Kuate tuku kame aganj njak minbe

10 Kile ye pasa ndindo satingam tuku minit. Tane Sunjo ndon ulendika nu tuku sangri ta mbolnje sangri tanjan.

11 Tane Satan tuku yabri wamdus kila sunjo ta te-ibenjam tuku Sunjo tuku kame aganj njakmba silike likap.

12 Sine tanjo ndon kame bumba mine ndakeg. Kuga. Sine bukla kame guwa njagonu tuku sugo sugo ma make tuku gabat kame ta njakmba ndon kame bumba mineg.

13 Ta tuku tane Kuate tuku kame aganj njakmba sili njak likap. Tane tanjapaw ta kame

ait mbolŋge tane sanŋri tinŋa minig le ka kame kugate ta baklel ndade.

¹⁴ Tane kame tuku kuaneka tugusek maŋau let taŋaŋ tinŋap. Maŋau tinŋreknū tawo songam tuku agaŋ taŋaŋ tumba silikap.

¹⁵ Tane Kristus tuku pasa mayenu mbolŋge ŋgamuŋgal mukuk tade ta kupe ŋgaro kareŋnu taŋaŋ patikap.

¹⁶ Tane kame agaŋ ŋakmba ta silika Satan tuku tui pa bulu ŋak sanŋri pitaiwam tuku Kuate nu kumuŋ ŋga nu tuku sanŋri tumba tinŋgade wam ta kandim taŋaŋ tap.

¹⁷ Kuate nu tane tuku muskil kile-tidiŋge tinŋit wam ta hat kareŋnu taŋaŋ kaikap sulumba Tukul Guwa tuku kame bagi tap. Kame bagi ta Kuate tuku pasa.

¹⁸ Tane mara mara Tukul Guwa mbolŋge Kuate sunŋomba yabaŋmba minap. Tane kanyum ndamba Kuate sarsarmba nu tuku mbal ŋakmba tuku yabaŋap.

¹⁹ Tane ye tuku mata Kuate yabaŋap le nu ye tuku miŋge bul serwa. Taŋawa le ye kuru kuru kugatok Kristus tuku pasa mayenu tuku wam kame buk kuirok minnaig ta kile-mayokki.

²⁰ Ye pasa mayenu tuku kukul taŋgo minet tukunu ye muliŋtanu wande te mbolŋge minet. Tane Kuate yabaŋap le ye kuru kuru kugatok kumumbi pasa ta kukliwi.

²¹ Siŋgine tira Tikikus nu Sunŋo tuku piro kulat mayete ta nu tane tugum promba ye sine ŋakmba mineg maŋau te kubeu tinŋuwa le tane kila palmbimŋgaig.

²² Nuŋge tane kila satinŋmba tane tuku wamdus bul sertinŋuwa ŋga idusmba nu kukulet.

²³ Mam Kuate siŋgine Sunŋo Yesus Kristus nale tane siŋgine tira ŋakmba turtinguwaik le tane ŋgamuŋgal mukuk kume pur maŋau ŋgamuŋgal son sanŋrinu turmba ŋak minap.

²⁴ Tane siŋgine Sunŋo Yesus Kristus tuku kume purmba minmba minig mbal Kuate nu tane make patikuwa.

Son.

FILIPI Filipi mbal tuku waje Paulusnge kuyarna

Paulus nu Romnge muli wandek sinamnge minmba Filipi mbal tuku waje kuyarna te tugunu tenenmba.

Kuate tuku kuasmbi Filipingne nane Paulus turam tuku ndametinj afu manjurka nanjine tango Epafroditus tunaig le kilmba Paulus tambim tuku Rom kina ka Romnge nu Paulus ndametinj tumba nu turmba piroka minna. Nu Paulus turmba minna ma ma guaze ande tumba kume dirna le Filipi mbal nane pasa ta ismba piti njak minnaig. Epafroditus nu fudin mayekina sulumba nu luka nuje tumbraij Filipi kambim tuku wamdus sungo tina le Paulus nu kukulam saka Filipi mbal tuku waje te kuyarna.

Filipi mbal nane wam njakmba mbolnje Kuate dubi mayenaig tukunu Paulus nu waje te nane tuku gare waje kuyarna. Nane tanjamba gare manjau mbolnje ndo minwaig nga nu nane sangri pileninjinga.

¹ Kristus Yesus ndonj ulendika Kuate tuku mbal Filipingne minig, tanjine kulat tanjo kame gabat kame tane njakmba kaiye. Ye Paulus sile Timoteus ndonj Kristus Yesus tuku piro tanjo sile tane ndonj pasasakam prowek.

² Singine Mam Kuate, Sunjo Yesus Kristus ndonj nale tane ake sinarj make patika ngamunjal wamdus bul sertinjuwaik. Son.

Paulus nu Filipi mbal tuku yabanja

³ Ye mara mara tane idustinjmba Kuate gare pasa tuwet.

⁴ Ye tane tuku nga Kuate yabanjet ta ye gare sunjo tumba yabanjet.

⁵ Tane abo abo pasa mayenu isnaig ta ye ndonj ulendika pasa mayenu sunjokam tuku piroka minmba kile minig.

⁶ Kuatenge piro mayenu ta tane mbolnje tugu pilna. Nu tane sinamnge piroka minwa le ma ma Yesus Kristus prowa le nu piro ta suluwamngat ta ye kila.

⁷ Ye tane tuku tanjamba iduset ta kumumbi iduset. Ye tane tuku kume purmba minet. Ye pasa mayenu tuku muli wandeknje ko pasa mbolnje pasa mayenu sangri pilewet ta tane ye ndonj piro sunjo nyu njak ta teg.

⁸ Kristus Yesus nu tane tuku kume purmba minit tanjaj ye tane kanjerkam tuku wamdus sunjo njak minet ta Kuate nu kila.

⁹ Ye tane tuku nga yabanjet ta tuku tanjine kume pur manjau lato lato sunjoka sangri tinjuwa le tane kila njak minmba wam njakmba tuku pileninjingap.

¹⁰ Tanjamba tane wam magenu kap sulumba tane mine magenu njak minmba

mbar kugatok minap le ma ma Kristus nu pilesingam tuku ait prowa.

¹¹ Yesus Kristus nu tane sinamnge pirokuwa le tane wam magenu kilemayokkap le Kuate tuku nyu sunjokuwa le nane gudommmba nu tuku nyu ta tedunjuwaig.

Paulus nu Kristus tuku nyu sunjokuwa ngina

¹² O tira kame, tane wam te kila palpe. Piti ye mbol prona le pasa mayenu wam ta mbolnje sunjokate.

¹³ Ye Kristus tuku piro tanjo minet tukunu muli wandek sinamnge minet ta gafman tuku wande kulatkade mbal nane afu turmba isnaig.

¹⁴ Singine tira afu gudommmba nane mata ye muli wandeknje minet le ismba nane Sunjo mbolnje sangri tinga kuru kuga-tok Kuate tuku pasa kuklide.

¹⁵ Nane afu ye tuku piro tuku am kikonj tinga nanjine nyu te-dungam tuku Kristus tuku pasa kuklide. Afu wamdus mayenu njak kuklide ta

¹⁶ nane ye tuku kume purmba tanjade. Ye pasa mbolnje pasa mayenu sangri pilewen tukunu muli wandeknje minet te nane kila.

¹⁷ Nane afu tuku sakit ta nane nanjine nyu sugo kilam idusmba Kristus tuku pasa kuklide. Nane wamdus tugusek te ndaka ye muli wandeknje minet te manj lato piti sam saka tanjade.

¹⁸ Tanjaig. Afu yabri wamdus afu tugusek wamdusmbi Kristus tuku pasa kuklide ta maye. Nane njakmba Kristus tuku pasa kuklide tukunu ye gare tet.

¹⁹ Ye sinja gare njak minet tanjamba minamngit. Tane ye tuku nga Kuate yabanje le Yesus Kristus tuku Guwa nu mata ye tur-yumba sinzanjate wam kame ta mbolnje ye muli wande kusrewamngit ta ye kila.

²⁰ Ye buk kuru kuru kugatok Kristus tuku pasa kukliwen tanjamba ndo kile kukliwam tuku idusmba wamdus sunjo njak minet. Ye abo minmba ko kumi sulumba ye Kristus tuku nyu te-dungam tuku tanjawet. Wam ta ye mbolnje denkuwa ta ye kiko tamngit.

²¹ Ye abo njak minet te Kristus tuku minet. Ye kumi sulumba Kristus tugum kanjit wam ta sunjokanu.

²² Ye abo njak mini sulumba ye Kristus tuku piroki le alonu sunjo mayok kanjat. Ta tuku ye wamdus araret.

²³ Ye abo njak minam tuku kumam tuku wam ar tanje ye didikade le ye kummba Kristus tugum kambim tuku sunjomba iduset. Wam ta sunjokanu ta

²⁴ ye tane idustinjmba turtingam tuku abo njak mini nga iduset.

²⁵ Ta tuku ye tenenmba iduset. Ye tane sangri piletingi le tanjine ngamunjal son

sunjokuwa le tane gare njak minam tuku ye tane ndonj minamnjgit.

²⁶ Ye manj tane tugum prowi le tane gare sunjo tumba Kristus Yesus tuku nyu te-dunjamnjgaig.

Piti ngamuknjge sanjri tinjam tuku pasa

²⁷ Tane isap. Tanjine mine mbolnjge Kristus tuku pasa mayenu ta kuraukap. Ye tane tugum prowamnjgit ko afu ye tugum pro kubewaig le ye tenjenmba isam iduset. Tane ngamunjgal ulendi sanjri tinja pasa mayenu sunjokam tuku wamdus ndindo njak matuk tukulka minig nguwaig le isam iduset.

²⁸ Tanjine nguue mbal tuku kuru kuru ndakap. Tane nane tuku kuru kuru kugatok minap le kanjertinjmba Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinjge tinjguwa le nane ngisikam tuku minig ta kamusamnjgaig.

²⁹ Kuate nu tane maditnjgina tukunu tane Kristus tuku son ngam tuku mbal minig. Tane nu tuku nga piti mata tamnjgaig.

³⁰ Tane buk ye mbolnjge piti kanjernaig. Kile mata afunje nu piti njak minit njgade le isig. Tane ye ndonj wam njagonu kile-ibenjam tuku piro ta mbolnjge mineg.

2

Ngamunjgal ulendika minam tuku pasa

¹ Tane ndanjmba idusde. Tane Kristus ndonj ulendikade ta sanjri tinjgade e ko kuga. Nu tane tuku kume purte ta tuku wamdus bulkade e ko kuga. Tane Tukul Guwa ndonj munju gare njak minig ta kamusde e ko kuga. Tane Kristus tuku mbal minig ta afu sinanu mapekade e ko kuga.

² Tanjamba ndeta tane ngamunjgal ulendi munju kume purka wamdus ndindo njak minap le ye tuku gare te marowa.

³ Tane signanja mbe mbolmbolka wam afu ke ndakap. Tanjine wamdusmbi tanjine nyu kile-ibenka tira kame tuku nyunje tane litinjganu nga idusap.

⁴ Tanjine wam ndo idus ndaningap. Afu tuku wam turmba idusningap.

Sine Yesus tuku manjau dubibe

⁵ Tane Kristus Yesusnjge wamdus tina tanjamba tap.

⁶ Nu Kuate ndonj ndindo minnaik ta nu Kuate ndonj kumu kumu nyu sunjo minam tuku sanjri ti ndanjgina.

⁷ Nu nuje nyu sunjo ta te-mayok ndamba nu tanjo tanjaj promba piro aganj tanjaj mayok kina.

⁸ Nu tanjo tanjaj minmba nuje njgaro te-du ndanja Kuate tuku minje dubimba minmba ka ka kumna. Nu ail kazrai tuku kume kiko njak ta mbolnjge kumna.

⁹ Ta tuku Kuate nu Yesus te-dunja nyu sunjo tuna le nyu njakmba lininjmba mbolnjge minit.

¹⁰ Aganj ndende njakmba samba mbolnjge kilke mbolnjge kumanu mbal tuku tumbranjnge mine likade ta nane pro nu tugumnjge dagol tidronja

¹¹ Yesus Kristus nu Sunjo nga sakamnjgaig. Tanjawaig le Mam Kuate tuku nyu sunjokamnjgat.

Sine bulu tanjaj minbe

¹²⁻¹³ O tira kame, ye buk tane ndonj minen le tane ye tuku minje pasa dubikinaig. Kile ye tane ndonj mine ndaket ta mata dubi magekap. Kuate nu tane sinamnjge piroka wamdus tinjmba nuje nzali dubikam tuku sanjri tinjit tukunu tane Kuatenje tane tuku muskil kile-tidinjguwa nga nu tuku nyu kurauka nu kunnemnje minap.

¹⁴ Tane wam njakmba kade ta afu kam mbulmba gubranu kualeyau ndakap.

¹⁵ Nule parak kade mbal ngamuknjge tane Kuate tuku kinjo kame tinjeknu minap le afu tane mbolnjge mbar pasa kugatok minwaig. Furirte le mbai bulu promba ma kilnjate tanjaj tane nane ngamuknjge minap sulumba abo minmba minam tuku ndin tuku pasa temayokmba tumningap.

¹⁶ Tanjawaip ta Kristus nu luka prowa le ye tane ngamuknjge piroka matuk kan ta tane mbolnjge alonu mayok kuwa le ye gare sunjo tamnjgit.

¹⁷ Tane wamdus sanjgrinu pilmba Kuate dubi mayede le nu tanjine ngamunjgal son ta atrau aganj mayenu tanjaj nu nzalite. Nane ye baleyuwaig le ye tuku ndare atrau aganj tanjaj kilke mbolnjge kutukuwa ta ye tane ndonj gare njak minamnjgit.

¹⁸ Tane mata tanjamba ye ndonj gare njak minap.

Paulus nu Timoteus le Epafroditus kukulnikam tuku sakina

¹⁹ Sunjo nu nuje nzali dubiwa le ye mine-minemba Timoteus kukuli le tane tugum prowamnjgat. Tanjamba nu luka pro ye ndonj kubewa le ye gare tumba wamdus bulkuwa nga iduset.

²⁰ Timoteusnjge ndo nu ye ndonj minmba tane mage minam tuku sile wamdus ndindo njak minek.

²¹ Tanjo afu nanjine wam ta ndo idus-ninjmba minig. Nane Yesus Kristus tuku wam idus ndade.

²² Timoteus tuku manjau mayenu ta tane kila. Kinjo ande nu mam nuje turte tanjaj nu ye ndonj pasa mayenu tuku piro karenjkate.

²³ Nane ame wam ye mbolnjge kam bafuwaig ta ye isi sulumba Timoteus kukuli le tane tugum kuwa nga iduset.

²⁴ Sunjo nu nzaliba ndeta ye mata mine-minemba tane tugum prowamnjgit.

²⁵ Tane tuku tanjo Epafroditus ye piti turyam tuku kukulinaig ta kile ye manj nu kukuli le luka tane tugum kuwa nga iduset.

Nu yinje tira. Nu ye ndonj Kristus tuku piro kumba pasa mayenu sanjri pilewam tuku kumu kumu tinjek.

²⁶ Nu manj tane kanjerkam tuku wamdus sunjo njak minit. Nu guaze njak minna ta tane isnaig tukunu nu piti njak minit.

²⁷ Son. Nu guaze sunjo tumba kume dirna ta Kuatenje nu sinanu te-tina. Nu ndo kuga. Nu ye mata sinanu ye piti njak minet te tuturmba piti tikit nga nu te-tina.

²⁸ Ta tuku ye nu kukuli le luka tane tugum kuwa nga ye wamdus sanjrinu pilet. Tane nu manj kanjgermba gare sunjo tap le ye mata wamdus bulkamngat.

²⁹ Tane Sunjo tuku nyu mbolnje nu tumba gare-garekap. Tane Epafroditus afu nu tananj minig mbal nane tuku nyu idus-ninjmba kile-dungap.

³⁰ Nu tane tuku nyu tumba ye turyumba nunje ngarosu mape ndamba Kristus tuku piro kumba kume dirna.

3

Manjau tinjeknu tugusek

¹ O tira kame, tane Sunjo ndonj ulendika gare-garekap. Ye buk tane tuku pasa afu kuyarken ta kile pasa ndui ta ndo kuyarket. Wam ta mbolnje ye kanyum ndayate. Ta ndanjam? Manjau tanje tane turtingam kumu.

² Nane piro mbal afu age tananj lika wam njagonu ke lika ngaro pikam tuku sanjri tingade mbal kurau mayewap.

³ Sine Tukul Guwa njak minmba Kuate mbarinjmba Kristus Yesus mbolnje gare teg mbal sine ndo ngaro pike manjau tugusek njak minig. Sine tanjo tuku wam idusninjmba ta kumu njak idus ndaweg.

⁴ Ande nu tanjo tuku wam mbolnje nunje ngarosu payamkuwa ta ye nu liwet.

⁵ Ye Israel tanjo mayok ka tanjo sunjo Benyamin tuku tugu. Kussem ait ndindo kugana le nane ye tuku ngaro piknaig. Ye mata Hibru tanjo. Ye sunjoka tukul mbolnje Farisi tanjo mayok kan.

⁶ Ye tukul manjau maye minam tuku ye ngamunggal kunde-kundeyina le Kristus tuku kuasmbi njago sigliken. Ye tukul dubiken le ande nu ye mbolnje mbar ande kanjer ndana.

⁷ O buk ye wam kame ta sugo njgen ta ye Kristus tam nga ye wam ta njakmba kusreken.

⁸ Son. Yinje Sunjo Kristus Yesus kila palm-bim tuku wam ta sunjo nga ye wam afu ta njakmba kusreket. Ye Kristus tuku nga yinje wam sugo njakmba kusreka ye nu temayewam tuku idusmba yinje wam ta tiglu njget.

⁹ Yinje sanjrimbi tukul manjau dubimba ta mbolnje tinjeknu mayok kambim tuku kile idus ndawet. Ye Kristus ndonj ulendika nu

tuku kume tuku sanjri mbolnje tinjeknu mayok kambim iduset. Kuatenje Kristus tuku son njgade mbal tanjamba tinjeknu kile-mayokkate.

¹⁰ Ye Kristus tuku lato lato kila pile mayewi njget. Nu Kuatenje te-tina le nu sanjri njak minit ta ye sanjri ta tam iduset. Nu piti kurana ta ye mata tanjamba kuramba minmba ka nu kumna tanjamba kumam iduset.

¹¹ Tanjamba ye kumi le Kuate nu ye tetiyuwa njget.

¹² Manjau kame ta ye mbolnje kumu ngat njak ye idus ndawet. Ye Kristus tananj mayok nda kinet. Kristus nu ye tina tukunu ye nu tananj mayok ka nga wamdus sanjrinu pilet.

¹³ Tira kame, ye buk nu tananj mayok kan njak idus ndawet. Ye wam ambokok ta njakmba gilainga Kristus tananj mayok kambim tuku wamdus ndindo pilmba dirnanget.

¹⁴ Kuate nu sine samba mbol kumba Kristus tananj mayok kube nga nu Kristus Yesus mbolnje sine wikate. Ye wam ta ndo tam tuku sanjri njak dirnanget.

¹⁵ Sine Kristus mbolnje sugokeg mbal sine wamdus tananj njak minbe. Tane afu wamdus kise kise njak minig ta Kuate nu tane tumtingamngat.

¹⁶ Sine wam afu kila patikigenj ta sine tugusemba dubikube.

¹⁷ O tira kame, tane njakmba ye tuku manjau kubemba kap. Nane afu sine tuku manjau dubide mbal tane nane mata kanjerkap.

¹⁸ Ye nane afu tuku mara mara rironj pasa satingenj ta kile manj satinjmba wamdus tatrukate. Mbal ta nane tuku mine mbolnje Kristus nu ail kazrai mbolnje kumna wam ta njayo silide.

¹⁹ Nane sinja njgisikamngag. Nanjine ngarosu nzali maro njak minam tuku nane wamdus ta mbolnje minig. Nane kiko manjau kumba payamka kilke te tuku wam ndo idusde.

²⁰ Sine tanjamba kuga. Sine samba mbolok mbal. Sine Sunjo Yesus Kristus nu samba mbolnje ndeka sine muskil kile-tidingam tuku tairngeg.

²¹ Nu nunje sanjrimbi aganj ndende njakmba kile-iberjka nunje kunnemnje patikate ta nu sanjri tamba sinjine ngarosu gisleknu te mbilmba nunje ngarosu kitek tina tananj sinjamngat.

4

Wam pagu pasa yeki yeki

¹ O tira kame, tane wam ta idusmba bike ndaka Sunjo ndonj ulendika sanjri tinjgap. Ye tane tuku wamdus sunjo njak minmba manj kanjertingam iduset. Tane ye tuku piro

tuku alonu tajar minig. Ye tane mbolnje gare sungo tet.

² Yuodia le Sintike, ye tale sarsartikumba satiket. Tale Sunjo mbolnje wamdus ulendika tumawap.

³ O yije piro tuma, ne pino ar ta turka le nale tumawaik. Nale buk sile Klemens ndon ye tuku piro tuma afu ndon pasa mayenu sungokam tuku piro karenjinaik. Ye tuku piro tuma ta njakmba abo njak minmba minam tuku Kuate nu nane tuku nyu waje mbolnje kuyarkina.

⁴ Tane mara mara Sunjo tugumnje gare tap. Ye man lato satinjamngit. Tane gare tap.

⁵ Tane tanjo njakmba ngamuknje ngan manau te-mayopak le kila pilwaig. Sunjo prowam tuku ait buk patukate.

⁶ Tane wam afu tuku wamdus fulil ndakap. Wam njakmba tuku Kuate gare pasa tumba tangine nzali ta nu sawap.

⁷ Tane tanjapaw ta Kuate nu Kristus Yesus mbolnje ngamunggal wamdus bul sertinguwa le tane wam njakmba mbolnje sanjri tingamngai. Kuate nu ngamunggal wamdus bul sersingit wam ta o mbolnje sungokanu.

⁸ O tira kame, ye pasa ndindo ndo minit. Wam magenu njakmba tanjo nane nzaliningit ta tangine wamdus wam ta ndo idusningap. Wam tugusek pizuknu tinrekn purfen nu maditaknu ta njakmba idusningmba minap.

⁹ Ye o buk wam njakmba satinmba ke lika tumtingen le kila patikinaig ta njakmba ke likap. Tane tanjapaw ta Kuate nu tane ndon minmba ngamunggal wamdus bul sertinjamngat.

Paulus nu Filipi mbal gare pasa ninjina

¹⁰ O Filipi mbal, tane o buk ye turyinaig tanjamba ndo kile man ye turyade le ye gare sunjo tumba Sunjo tuku nyu te-dunget. Tane buk ye turyam idusnaig ta ndin kuga ta ye kila.

¹¹ Ye aganj afu denkade ta tuku ye pasa te sa ndaket. Kuga. Yije mine njakmba mbolnje ye wamdus bulok njak minam tuku kila pilen.

¹² Ye aganj ndende gudommmba njak e ko aganj ndende denkade ta ye manau arjen ta kila pilen. Ye aganj ndende sungomba kilmba nyamagan sungomba njak e ko gubak minmba aganj ndende denkade mine tanjar mbolnje minam tuku ta ye kila pilen.

¹³ Kristus nunje sanjri sate le ye wam njakmba kam kumun.

¹⁴ Tane ye piti njak minen le turyinaig wam ta mayenaig.

¹⁵ Ye abo abo piro tugu pilmba Kuate tuku pasa kuklimba minen sulumba Masedonia ma tugu kusrewen ta kusem wande afu

nane ye tur ndayinaig. Tanenje ndo ye idusyumba ndametin afu sinaig ta tane kila.

¹⁶ Ye Tesalonikanje minen ta tane mata ye turyumba minnaig.

¹⁷ Ye tane tuku ndametin kilam tuku idus ndawet. Tangine manau mayenu ta sungokuwa le lafunu sungokanu mayok kuwa nga iduset.

¹⁸ Epafroditus ndametin tunaig ta ye sina le kile ye den ndakate. Ye aganj ndende kumumbi njak minmba man lato kilet. Tangine wam mayenu ta Kuate am mbolnje atrau aganj mayenu tanjar mayok kinit le Kuate nu garete.

¹⁹ Tane aganj afu denkade ta Kuate nu Kristus Yesus mbolnje tane wam kumumbi tingamngat. Aganj magenu njakmba nu tugu.

²⁰ Singine Mam Kuate nu tuku nyu sunjo ta minmba minwa. Son.

²¹ Kristus Yesus tuku mbal njakmba ye tuku gare pasa te saningap. Tira kame ye ndon mineg te nane mata gare pasa tingig.

²² Kuate tuku mbal njakmba tane gare pasa tingig. Nane tuku afu Sesar tuku wande kulatkade ta nane mata gare pasa sungomba tingig.

²³ Singine Sunjo Yesus Kristus nu ake sinanj tane make patikuwa.

Son.

KOLOSI

Kolosi mbal tuku waje Paulusnge kuyarna

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 20 kinaig le Paulus nu Romnge muli wandek sinamnge minmba Kolosi mbal tuku waje kuyarna te tugunu tenjemba.

Nu muli wandek sinamnge minna le Kolosi tango ande nyunu Epafra nu Paulus tugum kumba Kolosi kusem wande nane yabri pasa ande dubide nga nu wam kubeu tuna le nu nane tuku wamdus mbar ta tewiam tuku nu waje te kuyarna.

¹⁻² Singine tira kame Kuate tuku mbal Kolosinge minmba Kristus dubi mayede ta tane njakmba kaiye. Ye Paulus Kuatenge madiyahina le Kristus Yesus tuku aposel minet. Sile Timoteus ndon ye tane tuku waje te kuyaret.

Singine Mam Kuate nu tane ake sinarj make patika ngamungal wamdus bul ser-tingwa. Son.

Paulus nu Kolosi mbal tuku Kuate yabanja

³ Sine tane tuku yabanjeg ta singine Sunjo Yesus Kristus tuku Mam gare pasa tuweg.

⁴ Tane Kristus Yesus tuku son ngade sulumba Kuate tuku mbal njakmba tuku kume purde ta Epafra nu sine sasingina le isgenj.

⁵⁻⁶ Samba mbolnge gare wam sugo tane tuku minig. Ta tuku tane gare-gareka tanjade. Kristus tuku pasa mayenu tane tugum prona le tane ismba samba mbolok wam magenu ta kila patikinaig. Kilke tugu njakmba mbolnge Kristus tuku pasa mayenu ta kumba alo sunjgote. Tane ngamuknge mata nu alote. Tane buk pasa mayenu ismba wamdus pulutingina le Kuate nu ake sinarj make patikate wam kila pilnaig ta nu tugu pilmba alona.

⁷ Sine tuku tur tango Epafra nunge tane Kuate nu ake sinarj make patikate manau tumtingina le tane kila pilnaig. Nu sine tuku ma mbolnge Kristus tuku piro tugusemba kate.

⁸ Tane Tukul Guwa njak minmba kume pur manau dubide ta nunge sine wam kubeu singina.

⁹ Sine tane tuku manau ta ismba kile ait njakmba mbolnge tane tuku nga Kuate yabanjmba mineg. Kuate nu Tukul Guwa tingwa le tane wamdus kila njak minmba Kuate tuku nzali njakmba kila pile mayewap nga sine yabanjeg.

¹⁰ Tane Kuate tuku nzali dubimba minap ta tanjine mine mbolnge tingga Kuate tuku mbal minig ta kumumba nu gare tambinngaig. Tanjamba tane wam magenu

njakmba kile-mayokka Sunjo Kuate lato lato kila palmbimngaig.

¹¹ Kuate nu nuje sangrimbi tane kumumbi sangri tingwa le piti ait mbolnge tane ngamungal wamdus bulok sangri tingga gare njak minap nga iduseg.

¹² Tane Mam Kuate tuku nyu te-dungap. Nu nuje wam magenu kilam tuku nyu singina ta sine nuje bulu njak ma mbol kumba kilamngig.

¹³ Sine o buk ma make sunjo tuku sangri kumnemnge mingenj ta Kuate nu sine kile-luka kilmba Kinjo nuje tuku sunjgomba kume purte ta nu kumnemnge patikina.

¹⁴ Nunge sine tuku muskil kile-tidingam tuku sine tuku une sauke suluna.

Kristus tuku tugu

¹⁵ Sine Kuate kanjer ndaweg ta nu tuku kinjo nuje mbolnge nu kangereg. Nu aganj ndende njakmba mine likade ta lininjmba o mbolnge minit.

¹⁶ Kuatenge Kinjo nuje sana le nu samba kilke aganj ndende njakmba kile-mayokkina. Aganj ammbi kanjerkeg, aganj ammbi kanjer ndakeg, guwa sugo sugo ta njakmba nunge kile-mayokkina. Kinjo nuje aganj ndende njakmba kile-mayokkina ta nu kumnemnge minam tuku sana le kile-mayokkina.

¹⁷ Aganj ndende njakmba mine ndakinaig le Kuate tuku Kinjo nu minna. Mara mara nu tuku sangri mbolnge aganj ndende njakmba nanjine ma mbolnge sangri tingga minig.

¹⁸ Nu Kuate tuku kuasmbi tuku gabat. Nane nu tuku ngarosu minig. Nane abo kitek njak minig ta nu tugu. Kumanu mbal ngamuknge nu ambonga tingina sulumba aganj ndende njakmba tuku Sunjo minit.

¹⁹ Kuate nu nzalina le nuje wam njakmba Kinjo nuje mbolnge patikina le minig.

²⁰ Nu samba kilke aganj ndende njakmba ndon wamdus mukuk minam tuku idusna sulumba nu nuje Kinjo nuje nu ail kazrai mbolnge kumna le nu wam ta mbolnge ulendikam tuku manau te-mayokna.

²¹ Tane o buk Kuate kasomnge nu tuku ngueu mbal minmba wam njaigonu ndo kumba minnaig ta

²² kile Kuate nu Kinjo nuje tuku ngarosu tuku kume mbolnge nu tane nuje gulab minam tuku kile-mayokkate. Tane nuje mbal purfenju mbar kugatok nu tugumnge kile-tidingam tuku nu tanjate.

²³ Tane bike ndaka sangri tingga Kristus tuku pasa son ngade ta biye dewap ta tane Kuate tugumnge tanjamba tingamngaig. Tane Kristus tuku pasa mayenu isnaig sulumba kile alonu tairnga minig wamdus ta kusre ndawap. Ye Paulus pasa mayenu tuku piro tango mayok kan. Sine pasa mayenu ta ma tugu njakmba mbol kumba kukliweg.

Paulus nu Kristus tuku kuasmbi turkina

²⁴ Kile ye tanenu nga piti sunjo tet sulumba ye gare tet. Kristus nu nuñe ngarosu turam tuku piti kugrakina ta ye mata nuñe ngarosu turam tuku piti afu kugraket. Ye Kristus tuku piti tuturanu tanaj minmba kugraket le nuñe ngarosu kumumbi mayok kinit. Nuñe ngarosu ta sine nuñe kuasmbi.

²⁵ Kuate nu tanenu nga ye piro ande sina le ye Kristus tuku kuasmbi tuku piro tanjo kuklimba tugunu ñakmba biteknjet.

²⁶ Nu tuku pasa ta ait kuenu kuirok minna le tanjo tuturmba pronaig ta nane gilai minnaig le ka ka kile nu nuñe mbal tumningit.

²⁷ Nu tumningit ta kile tane kasomok sine ñakmba nuñe wamdus buk kuirok minna minna ta kila pilbe nga iduste. Nuñe wamdus ta tejenmba. Kile Kristus nu sine tuku ngamungal sinamnge minit le sine Kuate tugumnge kilña sunjo tam tuku tairnga mineg.

²⁸ Sine aposel kame sine Kristus tuku wam saka kuklimba mineg. Sine nane ñakmba riron pasa niñmba wamdus kilambi Kristus tuku wam tumningeg. Kristus tuku mbal ñakmba sugoka Kuate tugumnge kumumbi tinguiwaig nga sine tanaweg.

²⁹ Nane tanjamba mayok kuwaig nga ye wamdus sangrinu pilmba piro karenket. Kristus tuku sanjri ye mbolñge pirokate tukunu sanjri tamba ye piroket.

2

¹ Ye tane kila satinjamngit. Tane Kolosi mbal Laodisea mbal afu ye kanjer ndayade mbal ye tane ñakmba idustinmba wamdus tesulumba piro karenka minet.

² Tane sanjri tinga tangine tanjri kume purka wamdus ulendi minap nga ye sunjomba iduset. Tane wamdus kila tugusek ñakmba kilmba wamdus ndindo ñak minmba Kuate tuku wamdus buk kuirok minna ta kila palpe. Nuñe wamdus kuirok minna ta Kristus.

³ Sine Kristus kila pilbe ta wamdus kila ñakmba nu mbolñge kilamngig.

⁴ Mbal afu nangine yabri kila tamba tane didikubekaig nga ye pasa te satinjet.

⁵ Ye kile tane ndon mine ndaket ta ye tuku wamdus tane ndon minit. Tane Kristus tuku ngamungal son sangrinu ñak minmba mine magenu mbolñge minig le ye gare ñak minet.

Kristus mbolñge sine kumumbi mineg

⁶ Tane Kristus Yesus singine Sunjo nga tinaig tanjamba nu ndon lika minap.

⁷ Epafra nu tane tumtingina tanjamba Kristus ndon ulendi mayemba sanjri ñak sugoka son ngade pasa ta biye dewap. Tane Kuate tuku gare sunjo ñak minap.

⁸ Tane rironkap. Nane afu tum manau ngaskolnu kila sugo ñak tanaj tamba tane yabritinmba didikubekaig. Pasa ta tanjo tuku wamdus sinamnge prode. Kilke te tuku kila gisleknu ndo. Kristus tugumnge pro ndade.

⁹ Kristus nu sine tanjo tanaj mayok kina le Kuate tuku wam ñakmba nu mbolñge minig.

¹⁰ Sugo sugo ñakmba nu kumnemnge mine likade. Tane nu ndon ulendikade tukunu tane manau ande den ndaka kumumbi minig.

¹¹ Tane mata Kristus mbolñge ngaro pikanu tanaj kitek mayok kinaig. Tane waimbi ngaro pike manau te ndakinaig. Kristus nu tangine manau ñaigonu pitaika tane kitek kile-mayokkina.

¹² Tane kule pisne tinaig ta tane Kristus ndon kumanu tanaj kumnaig. Tane Kuate tuku sanjri Kristus nu kumna le te-tina ta son nga Kristus ndon tinganu tanaj tinginaig.

¹³ Tane o buk uneka kumaknu minmba kasomnge Kuate gilai minnaig ta kile Kuate nu tane tuku une ñakmba saukina sulumba tane Kristus ndon abo ñak kile-tidingina.

¹⁴ Sine buk tukul tuku sanjri kumnemnge minmba nu dubi maye ndagenj tukunu sine pa tam tuku mingenj. Kuate nu sanjri ta peuka pa ta tumba ail kazrai mbolñge nil dannga kume serna.

¹⁵ Nu Kristus tuku kume mbolñge guwa sugo sugo ñakmba tuku sanjri kile-ibenkina le nane ñakmba am mbolñge sanjri kugatok mayok kinaig.

Tukul afu tanjo tugumnge prode

¹⁶ Ta tuku tane kule le nyamaganj tuku tukul, pagumba nye tuku tukul, tambun kitek le kusem afu tuku tukul tane dubi ndakade le afunje tane kilmba pasa mbolñge patikade ta tane ise ndakap.

¹⁷ Tukul kame tanaj ta ñakmba alonu prowam tuku kanunu ndo. Alonu ta Kristus mbolñge mayok kinig.

¹⁸ Ande nu nuñe kinjambi sanjri tinga tane nu ndon nyu kugatok tanaj lok minmba enjel kame mbarinñibe nguwa le tane mbulap. Tane pa tam tuku minig nguwa kande nu tuku pasa ise ndakap. Nu kilke te tuku wamdus ñak minmba ake sinanj nuñe ngarosu payamkate.

¹⁹ Tanjo ta nu purka nuñe gabat Kristus kusrete. Ngarosu nu nuñe gabat ndon minit sulumba ndo nu sanjri ñak minit. Gabat nu nuñe ngarosu kulatka sanjri tuwit le ngarosu ñakmba ulendika Kuate tuku sanjrimbi sunjokate.

²⁰ Tane Kristus ndon kumanu tanaj kummba kilke te tuku kila gisleknu nduiye kusrekinaig ta ndanam saka tane kilke te

mbolok mbal tanja minmba tanjo afu tuku tukul dubikam idusde.

²¹ Nane tenjemba satinjig. Aganj si nda tap. Nyamaganj ta nda nyap. Aganj te kire ndawap nga satinjig.

²² Aganj kame ta kilmba piro ningam le kugawam tuku. Tukul kame ta tanjo tuku kila mbolnje ndo mayok kinig.

²³ Nane nanjine wamdus dubika enjel kame mbarinjingam tuku wamdus sanjgrinu pilmba ngarosu mape ndakade. Nane nyu kugatok tanja lok minmba tukul karejnu ta dubika nanjine ngarosu piti serningig. Manjau ta tanjo am mbolnje sinjka alo njak tanja mayok kinit ta ngarosu kikonj tingam tuku nzali peuwam kumunj kuga.

3

Tanjine wamdus kitek te-mayokap

¹ Tane Kuatenje Kristus te-tina le tane nu ndonj tinjanu tanja tinginaig tukunu kile tanjine wamdus samba mbolok aganj mbolnje patikap. Kristus nu Kuate ndinam kumamnje minyo mbili maditaknu mbolnje minyok minit ta nu tugumnje patikap.

² Tanjine wamdus kilke te tuku aganj kame mbolnje pati ndaka samba tuku aganj kame mbolnje patikap.

³ Tane Kristus ndonj kumanu tanja kumnaig sulumba kile tanjine abo mine manjau Kristus ndonj Kuate tugumnje kuirok minig.

⁴ Sinjine abo kitek ta Kristus nu tugu. Nu mayok kuwa le tane nu ndonj kilnja njak mayok kanjgaig.

⁵ Tane kilke te tuku nzali ambokok tanjine ngamunjal sinamnje minig ta kume serningap. Fare fare pino ndonj une manjau, wamdus kutur, njule parak manjau, am pile njayo manjau, aganj ndende kilam tuku piriride wamdus ta njakmba kume serningap. Ande nu aganj ndende kilam tuku piririte ta nu yabri mbara mbarinte tanja.

⁶ Wam njagonu ta tuku Kuate tuku gubra tanjo mbolnje minit.

⁷ Tane mata buk kilke te tuku mbal minmba wam njagonu ta ke likinaig ta

⁸ kile tane gubra kagli fir manjau waje pasa fulainj pasa njagonu ta njakmba nduiye ngumneninjap.

⁹ Tane wamdus ambokok ta buk kusrekinaig. Ta tuku tanjine tanjine munju yabri yabri ndakap.

¹⁰ Kile tane kitek minig. Tane Kuate kila pile mayewap nga nu wamdus kitek tane sinamnje tugu pilna ta lato lato pilmba minit le ka ka tane kumumbi nuje manjau te-purde.

¹¹ Sine kitek mineg ta Zu le Grik, ngaro pikanu le ngaro nda pikanu, yamban tanjo le rawe tanjo, piro tanjo le kulat tanjo sine

kise kise mine ndakeg. Sine njakmba Kristus ndonj ulendika ndindo ndo mineg le nu sine njakmba sinamnje minit.

¹² Tane Kuate tuku mbal minig. Nu tane tuku kume purmba tane kilam tuku madingina tukunu tane tanjine tanjine manjau sinaninjmba ranjgun magenu njak minmba ye ye ndangap. Tane njan minmba wamdus bafuk njak minmba

¹³ ande tuku pitik gubra te ndakap. Sunjo nu tane tuku mbar sauka gilainjina tanjamba ndo tanjine tanjine mbar gilainjap.

¹⁴ Wam magenu sakit ta kume pur manjambi kile-mayokkap. Tanjapaw ta wam kame ta ulendika kumumbi mayok kanjat.

¹⁵ Sine ngarosu ndindo minmba Kristus ndonj ulendika nu tuku ngamunjal mukuk sinamnje minam tuku Kuate nu sine wikina. Sine wam njakmba ke likeg ta ngamunjal mukuknu manjau tanje kulatkuwa. Tane Kuate tuku gare-garekap.

¹⁶ Kristus tuku pasa tane sinamnje kumunjanu minwa le tane wamdus kuyar mayenumbi tanjine tanjine munju tumka rironj pasa sakap. David tuku mune, mune magenu afu, Tukul Guwa tuku mune ta njakmba ninde lika wamdus sinamnje Kuate tuku nyu te-dunjap.

¹⁷ Tane wam afu ke lika ko pasa sakam nga tane Sunjo Yesus tuku nyu idusmba wam njakmba ta ke lika nu mbolnje Kuate tuku nyu te-dunjap.

Ina mam le kinjo kame tuku pasa

¹⁸ Pino kame, tane Kristus tuku mbal minig ta te-mayokmba tanjine tanjo kum-nemnje minap.

¹⁹ Tanjo kame, tane tanjine pino kame tuku kume purkap sulumba nane pasa sanjgrinumbi piti ser ndaninjap.

²⁰ Kinjo kame, tane wam njakmba mbolnje ina mam tuku minje dubikap. Sunjo nu wam ta nzalite.

²¹ Tanjo kame, tane tanjine kinjo kame ake sinanj sigair sigair ndaninjap. Tane tanjapaw ta nane wam magenu kam tuku sanjgri kusrede.

Piro tanjo tuku pasa

²² Piro tanjo, tane wam njakmba mbolnje tanjine gabat tuku minje kum-nemnje minap sulumba tane kulatkade mbal am mbolnje nane nzalininjgam tuku ndo piro ndakap. Tane Kuate tuku idusmba wamdus tugusekmbi mara mara pirokap.

²³ Tane wam njakmba ke likade ta Sunjo tuku piroket nga gare njak pirokap sulumba piro te tanjo tuku piro nga idusmba ke ndakap.

²⁴ Sunjo nunje tane lafunu tinjamngat wam ta gilai ndangap. Tane Sunjo Yesus tuku piro mbal minig. Nu nunje mbal wam magenu ninjam tuku patikina.

²⁵ Tanjo ima nu wam njonu kumba minit ta Kuate nu nane njakmba lafunu ninjamngat. Nu ande kusrewa nda.

4

Piro kulat mbal tuku pasa

¹ Piro tanjo tuku gabat mbal, tane manau tinreknubi tanjine piro mbal kulatkap. Tane mata tanjine Sunjo samba mbolnje minit ta gilai ndanngap.

Wam pagu pasa yeki yeki

² Tane kanyum ndamba wamdus sunjo njak yabanmba minmba Kuate gare pasa tape.

³ Tane sine tuku mata Kuate yabanngap le nu sine pasa mayenu kukliwam tuku ndin tumsinguwa le sine Kristus tuku wam temayokbe. Wam ta buk kurok minna ta kile kilimok minit. Ye wam ta kukliwen tukunu kile ye muli wandek sinamnje minet.

⁴ Tane Kuate yabanngap le ye kumumbi pasa ta te-mayoki le nane ismba katesewaig.

⁵ Tane Kuate dubi ndade mbal tugumnje minig ta wamdus kuyar mayenu njak mbal tanng minap. Ait afu wam magenu ke likam tuku prode ta ake kusre ndakap.

⁶ Tane nyamagar sol njak tanng pasa kikonnu ndo saka minap. Tanngamba tane nane afu tuku pasa kumumbi lafuwamngag.

⁷ Singine gulab Tikikus nu sine turka sine ndonng Sunjo tuku piroka ye tuku piro tuma minit. Nu tane tugum prowa sulumba ye tuku wam njakmba kubewamngat.

⁸ Sine mineg manau te nunge tane kila satinmba tane tuku ngamunggal wamdus bul sertinguwa nga ye nu kukulet.

⁹ Tane tuku tanjo Onesimus nu mata Tikikus ndonng tane tugum kuwaik nga sawet. Nu singine gulab nu Kristus dubi mayete. Nale ar tanng wam njakmba tenge mayok ke likade ta kubeu tinngamngaik.

¹⁰ Aristarkus nu ye ndonng muli wandek sinam tenge minek nu tane gare pasa tinngit. Barnabas ndaret nunge Markus nu mata tane gare pasa tinngit. Ye o buk tane satinng tanngamba kile manng satinngit. Nu tane tugum prowa kande nu tap.

¹¹ Tanjo ande Yesus mape nyu Yustus nu mata tane gare pasa tinngit. Yinje piro mbal ngamuknje nane kenng ta ndo Zu tanjo minmba Kuate tuku gageu afu kilam tuku pirokade. Nane mbolnje ye ngamunggal wamdus bulkate.

¹² Tane tuku tanjo Epafras Yesus Kristus tuku piro tanjo nu mata tane gare pasa tinngit. Tane sanngri tinnga sugoka Kuate tuku nzali njakmba kila palpe nga nu wamdus sanngri nu pilmba mara mara tane tuku nga Kuate yabanng.

¹³ Nu tane tuku Laodisea mbal tuku Hirapolis mbal tuku piro sanngite le kanngeret.

¹⁴ Singine gulab dokta Lukas nale Demas ndonng tane gare pasa tinngit.

¹⁵ Singine tira kame Laodiseanng minig ta sine tuku gare pasa te sanngap. Nimfa ngade pino ta Kuate tuku kuasmbi nu tuku wandeknje mangurkade ndonng sinngine gare pasa nane mata sanngap.

¹⁶ Tane wanng te bur suluwap sulumba Laodisea mbal burkam tuku ninngap. Ye Laodisea mbal tuku wanng ande kuyarmba pilen ta tane mata wanng ta tumba burkap.

¹⁷ Tane Arkipus sawap le nu wamdus ndindo ndo tumba Kuate tuku piro tina ta suluwa.

¹⁸ Ye Paulus kile yinng waimbi kaiye pasa te kuyaramngit. Tane njakmba kaiye. Ye muli wandek sinamnje minet te tane ye gilai ndanngap. Kuate nu tane ake sinng make patikuwa.

Son.

1 TESALONIKA

Tesalonika mbal tuku waje Paulusnge ambonja kuyarna

Paulus nu Korinŋge minmba Tesalonika mbal tuku waje te kuyarna ta tugunu tenjenmba. Zu afu nane Kuate tuku kuasmbi Tesalonikanŋe minnaig ta piti serninŋinaig le Paulusnge nane piti ngamukŋge bike ndaka sanŋri tinŋuwaig nga nane tuku waje te kuyarna.

¹ Tane Mam Kuate, Sunjo Yesus Kristus nale tuku mbal Tesalonikanŋe minig tane njakmba kaiye. Ye Paulus Silvanus le Timoteus sine tane ndonj pasa-pasakam proweg. Kuate nu tane ake sinan make patika ngamunjal wamdus bul sertinŋuwa. Son.

Tesalonika mbal tuku ngamunjal son sanŋrinu

² Sine mara mara tane idustinmba Kuate gare pasa tuweg. Sine yabanŋe ait mbolŋge tane tuku nyu turmba te-mayokey.

³ Tane tanŋine ngamunjal son alonu kile-mayokka tanŋine kume pur manjaumbi afu turkam tuku matuk tukulka Sunjo Yesus minde minig ta sanŋri tinŋade.

⁴ O tira kame, Kuate nu tane tuku kume purna sulumba tane maditinmba kilna ta sine kila.

⁵ Sine o buk tane tugumŋge Kristus tuku pasa mayenu kukligen le Tukul Guwa tuku sanŋrimbi pasa ta mayok ka tane tuku ngamunjal nduasekina le tane son nginaig. Sine pasa kukligen mbal tane ngamukŋge mingen le sine tuku manjau ta tane kila pil-naig.

⁶ Tane pasa mayenu ismba dubimba piti sunjomba kanŋerkinaig ta Tukul Guwa tane turka sinzanŋinŋina le tane wamdus bulkinaig. Tanjamba tane Sunjo tuku manjau sine tuku manjau ndui ta dubinaig.

⁷ Tanŋine manjau mayenu tanje Yesus son ngade mbal Masedonia le Akaia ma tugu mbolŋge mine likade ta nane Yesus dubi mayewam tuku ndin tumnŋina.

⁸ Tane mbolŋge Sunjo tuku pasa Masedonia le Akaia ma tugu mbol ndo kine ndakina. Tane Kuate tuku sanŋri tomba tinŋade manjau ta kilke mbol mbal njakmba isnaig. Ta tuku sine afu saninŋam tuku mine ndakade.

⁹ Kuga. Nane njakmba sine tugum pro tenjenmba tane tuku sakade le iseg. Sine tane Tesalonika mbal tugumŋge pasa kukligen le tane ismba Mbara tugusek abo tugu njak nu kumnemŋge minam saka ngamunjal biye mbilmba tanŋine yabri mbara njakmba kusreka Kuate ndo dubide.

¹⁰ Kile tane nu tuku Kinjo samba mbolŋge ndekam tuku tairnŋa minig ta pro sakade le iseg. Kuate tuku Kinjo ta Yesus. Nu kumna le Kuatenŋe nu te-tina le nu abonja tinŋina. Kuate nu pro pilesinŋam tuku pa ta laipsinŋam tuku Yesus nu muskil kile-tidinge sinŋit.

2

Paulus nu Tesalonika mbal ngamukŋge pirokina

¹ O tira kame, sine tane tugumŋge pirokigen ta ake piro ndakigen. Alonu tane mbolŋge mayok kina ta tane kila.

² Sine tane tugum pro ndamba Filipinŋe pirokigen ta afunŋe rar sunjo sinmba kiko pilesinŋinaig. Sine tane tugum promba afu sine ngueu patikinaig ta Kuate nu sine sanŋri pilesinŋina le sine sanŋri tinŋa nu tuku pasa mayenu kuklimba satinŋigen.

³ Sine tane pasa ismba son ngap nga pasa kukliweg te mbar wamdus ko kutur wamdus dubimba pasa kukli ndaweg. Ko tane yabritinŋam tuku pasa ta sa ndakeg.

⁴ Kuga. Kuate nu abo abo sine tuku manjau kangerna sulumba nuŋe pasa mayenu kukliwam tuku piro te sine tuku wai mbolŋge pilna. Ta tuku pasa mayenu kukliweg te tanŋonŋe sine nzalisingam tuku kukli ndaweg. Kuate nu sine tuku ngamunjal pilenŋate ta nu nzaliwa nga pasa kukliweg.

⁵ Sine tane tugumŋge njule parak pasa sa ndakigen ta tane kila. Ko tane tuku agan ndende kilam tuku piririmba yabri pasa sa ndatinŋigen ta Kuate nu kila.

⁶ Sine Kristus tuku aposel nyu tiger ta nyu tamba sine tane tuku wamdus didi ndakigen. Tane Tesalonika mbal ko mbal afu kise sine tuku nyu payamkam tuku sine idus ndaweg.

⁷ Ina ande nuŋe kinjo kame kulatkate tanjamba ndo sine tane ngamukŋge wamdus bafukmbi tane kulatkigen.

⁸ Sine tane tuku wamdus sunjo pilgen sulumba Kuate tuku pasa ndo sanu tuku idus ndagen. Sine sinŋine wamdus njakmba kile-mayokka tane tumtinŋam tuku idusgen.

⁹ O tira kame, sine tane ngamukŋge Kuate tuku pasa mayenu kuklimba mingen sulumba sine tane piti tinbekig nga sine furir ki mindek sinŋine miron ngaro turam tuku piro karenka matuk tukulkigen ta tane kila.

¹⁰ Sine manjau tinjreknu mbar kugatok tane Yesus son ngade mbal tugumŋge mayok kagen ta tane njakmba kila. Kuate nu mata kila.

¹¹⁻¹² Tane Kuate tuku gageu mayok ka nuŋe kilnŋa tugum prowam tuku nu tane wikate. Nu tane wikate ta tanŋine mine mbolŋge kumumba te-mayokap nga tanjo kame nanŋine kinjo kame mbolŋge manjau kade tanjamba sine tane mbolŋge kigen.

Sine tane sarsartinjmba wamdus sanjri piletinjmba riron pasa tingigenj.

¹³ Sine tane tugumnje Kuate tuku pasa kukligenj ta tane pasa ta ismba tanjo tuku pasa tanaj ise ndakinaig. Tane kumumbi idusmba Kuate tuku pasa nga tinaig. Tane Kuate son ngade mbal pasa ta tuku sanjri tane sinamnje pirokate. Wam ta tuku sine mara mara Kuate gare pasa tuweg.

¹⁴ O tira kame, Yesus Kristus ndonj ulendikade mbal Kuate tuku kuasmbi Yudea ma tugu mbolnje mine likade ta tane nane tanaj mayok kinaig. Zu mbal afu nanjine mbal piti ninjinaig tanamba ndo tanjine mbal afunje tane mata piti tinjinaig.

¹⁵ Zu mbal nane Kuate tuku tuan tanjo bale farninjmba singine Sunjo Yesus mata balenaig. Tanamba nane sine mata pitaikinaig. Nane sinjka Kuate gare tuwe ndakade. Nane tanjo njakmba tuku njeu minig.

¹⁶ Sine tane kasomok mbal pasa mayenu satinjeg le Kuate nu tane tuku muskil kiletidinge tingit manau ta sine kusrebe nga Zu mbal nane sine peusingam dirnanjgade. Tanaje le nanjine mbar sugo ke likinaig ta kumunjgam bafute le nane Kuate tuku pa njayonu kanjeramnjgaig.

Paulus nu Tesalonika mbal manj kanjerkam idusna

¹⁷ O tira kame, sine ait fagnu mbolnje munju kusrekigenj ta sinjka ngamunjgalmi kuga. Ngarosu ndo munju kusrekigenj. Sine manj tane tumail kanjergnu tuku wamdus sanjrinu pilmba ndin sota wamdus sunjo njak mingenj.

¹⁸ Ye Paulus sine manj tane tugum prowam tuku ndin sota minen ta Satan nu sine tuku ndin tukulna.

¹⁹ Singine Sunjo Yesus nu prowa le sine nu tugumnje tinjamnjgig ta sine tane mbolnje ndo tumail puluka gare sunjo tumba payamkamnjgig.

²⁰ Singine nyu te-mayokmba gare-garekam tuku agarj ta tane ndo.

3

Paulus nu nane kanjergnu tuku Timoteus kukulna

¹ Sine tane kanjergnu tuku wamdus sunjo ta kume seram kumunj kuga tukunu sikile ndo Silas ndonj Atensnje minbe nga

² sikile tira Timoteus kukulkenj le tane tugum prona. Nu Kuate tuku piro tanjo minmba Kristus tuku pasa mayenu kuklite. Nunje tane tuku ngamunjgal son sanjri piletinjmba tane ngamunjgal wamdus bul ser-tinjam tuku nu kukulkenj.

³ Tane piti ngamuknje minig ta wamdus bike ndaka sanjri tinjap nga iduskenj. Sine Kristus tuku mbal piti tanaj kanjerkam tuku mineg ta tane kila.

⁴ Sine buk tane ndonj mingenj sulumba sine Kristus tuku mbal piti kanjerkamnjgig nga satinjigenj. Pasa satinjigenj ta kile alonu kanjergde.

⁵ Tane piti afu kanjerkade ta ye ismba tane kanjerkam tuku wamdus kume sere fugumba tane tuku ngamunjgal son isam tuku Timoteus kukulen le tane tugum kina. Satan nu tane tagotinjuwa le ndekap le sine tane tugumnje piro karenjigenj ta alo kugatok ngubekig nga ye nu kukulen.

⁶ Kile Timoteus nu tane kusreka sile tugum te promba tanjine ngamunjgal son bike ndaka tanjine kume pur manau sanjrinu minit ta kubete le isek. Tane sile tuku wamdus mayenu njak minig le sile tane kanjerkam tuku wamdus sunjo pilek tanamba ndo tane mata sile kanjergnu tuku wamdus sunjo pilig.

⁷ O tira kame, sile piti sunjo sinamanzer njak minmba tane tuku ngamunjgal son tuku manau isek le wamdus bul sersikit.

⁸ Tane Sunjo kusre ndamba nu dubi mayede tukunu sile piti te sinamnje gare tumba sanjri tek.

⁹ Sine tane idustinjmba Kuate tuku am mbolnje gare teg wam tanje marosinjgit le sine tane tuku nga Kuate tuku nyu tedunjeg.

¹⁰ Ki furir mindek sine tane kanjergnu tuku wamdus ndindo njak minmba Kuate yabanjmba mineg. Sine tane tugum promba tane tuku ngamunjgal son wam afu denkade ta tumtinjam tuku idusmba mineg.

¹¹ Mam Kuate singine Sunjo Yesus nale ndin inum tumsinjuwaik le sine tane tugum prowam tuku idusmba yabanjeg.

¹² Sunjo nu tane tuku kume pur manau sanjri pilewa le sine tane tuku lato lato kume purmba mineg tanamba ndo tane mata tanjine tira kame, tanjo njakmba tuku lato lato kume purkap nga yabanjeg.

¹³ Tane tanjawap ta Sunjo nu tane tuku ngamunjgal sanjri piletinjmba minwa le ma ma singine Sunjo Yesus nu nuje mbal ndonj prowa le tane Mam Kuate tugumnje mbar kugatok purferjnu tinjamnjgaig. Son.

4

Sine manau purferjnu njak minbe

¹ O tira kame, sine Sunjo Yesus tuku nyu mbolnje tane wam ande kam tuku sarsartinjgamnjgig. Sine o buk tane ndonj minmba mine manau Kuate nzalite ta tumtinjigenj le tane kila pilmba kile tanamba minig. Tane mine manau ta lato lato kumba minap nga satinjeg.

² Sine Sunjo Yesus tuku nyu mbolnje tane wam pagu pasa satinjigenj ta tane kila.

³ Tane purfeŋnu minap ta Kuate tuku nzali. Tane fare fare tanjo pino ndonj une ndaka

⁴ manjau tinjeknumbi pino kilap.

⁵ Nane Kuate gilai mbal nanjine njarosu tuku nzali mbolnje pino fare fare kilig tanjamba ke ndakap.

⁶ Tane tanjine tira ande lukamba nu tuku pino didika nale munju kilik wam ta pur ndanikap. Nane tanjamba kade mbal ta Sunjo nu lafunu ninjamngat. Sine rironj pasa ta buk satinjigerj le tane isnaig.

⁷ Kuate nu sine wikina ta kutur njak minbe nga wi ndakina. Nu sine purfeŋnu minbe nga wikina.

⁸ Ande nu wam pagu pasa te pitaikate ta nu tanjo tuku minje pitai ndate. Nu Kuate Tukul Guwa singit nu tuku minje pitaite.

⁹ Tane tanjine tangine kume purkam tuku Kuatenje tumtinja. Ta tuku ye tane manjau ta kap nga kuyar ndawet.

¹⁰ Tira kame Masedonia ma tugu mbolnje mine likade ta tane nane njakmba tuku kume purkade. Tanjine manjau mayenu ta ndo lato lato kap.

¹¹ Tane njan mine manjau mbolnje minam tuku wamdus sangrinu palpe. Tanjine wam ndo idusnjamba afu tuku wam kuer ndakap. Tane ake mine ndaka waimbi pirokap. Sine buk tanjamba tane wam pagutinjigerj.

¹² Tane tanjamba pirokap ta Yesus dubi ndade mbal tane kanjerka tane tuku saka minamnjag. Manjau ta mbolnje tanjine njarosu kulatka afu piti serninge nda.

Sunjo nu luka prowamngat

¹³ O tira kame, tane kumig mbal tuku wamdus mbarbekaig nga sine tane kila satinjamngig. Mbal afu Yesus ndonj minam tuku idus ndamba nanjine kumig mbal ta tuku malmbika piti sunjo tade. Tane tanjine kumig mbal tuku malmbi sunjo ndawap.

¹⁴ Yesus nu kummba abonjina ta sine son ngeg. Tanjamba ndo Yesus son nga kumig mbal nane Kuatenje kile-tidinguwa le Yesus ndonj prowamnjag ta sine mata son ngeg.

¹⁵ Sine kile pasa satinjamngig te Sunjo tuku pasa. Sunjo nu prowa le sine kilke te mbolnje abo njak mineg mbal kumanu mbal kile-njumnemke nda. Kuga.

¹⁶ Wi sanjri mayok kuwa le enel kame tuku gabat nu wikuwa le Kuate tuku tabil fudukuwa le Sunjo nu samba mbolnje ndekamngat. Ndekuwa le nane Kristus son nja kumig mbal ambonja tinjamnjag.

¹⁷ Nane tanjawaig le kilke te mbolnje son nga mineg mbal sine njakmba kilmba kile-dunguwa le gau mbol ambenje kumig mbal ndonj ulendika kumba Yesus tugumnje manjurkamngig. Tanjabe sulumba

sine Sunjo ndonj mara mindek minmba minamngig.

¹⁸ Tane pasa tembi tanjine tanjine wamdus piti kile-ibenjakap.

5

Yesus prowam tuku ait mambimba minap

¹ O tira kame, Sunjo nu ginu ait mbolnje prowamngat ye ta tuku kuyar ndawet.

² Sunjo tuku ait kuayar tanjo nu pitik furir prote tanjan mayok kanjat ta tane kila.

³ Tanjo nane sine mine mayeweg nguwaig le Sunjo nu pitik ndo prowa le kuma kuma nane mbolnje prowamngat. Pino nu kinjo te-palmbim nga pitik rar tate tanjan nane mbolnje prowamngat. Nane piti ta laipe nda.

⁴ O tira kame, tane ma furir sinamnje mine ndakade. Ait ta prowa le kuayar tanjo prote le nane piriri njayode tanjamba tane piririwe nda.

⁵ Sine njakmba bulu tuku kinjo kame minmba ma make ko furir mine ndakeg. Sine mafen mineg.

⁶ Ta tuku afu kinyanu tanjan minig ta sine kinye ndakube. Sine wamdus kuyar mayenu njak mambimba minbe.

⁷ Kinyig mbal nane furir ait mbolnje kinyig. Kule kamenu nyade mbal nane furir kule nyumba ngingankade.

⁸ Sine tanjamba kuga. Sine mafen mineg takunu sine wamdus kuyar mayenu njak minmba kame tanjo nunje njaro kigraibkam tuku aganj patikade tanjamba patikube. Sine njamungal son kume pur manjau kilmba tawo songam tuku aganj tanjan silikube. Ku-ate nu sine tuku muskil kile-tidinge singit alonu ta minde minmba hat karejnu tanjan kaikube.

⁹ Sine Kuate tuku gubra kanjeram tuku nu sine pati ndakina. Kuga. Sine Sunjo Yesus Kristus mbolnje muskil kile-tidingam tuku patikina.

¹⁰ Nu prowamngat ta sine abo minbe le ko kumbe le sine nu ndonj minmba minam tuku nu sinenu nga kumna.

¹¹ Ta tuku tane tanjine tanjine wamdus piti kile-ibenja munju sanjri piletingig tanjamba ndo minmba minap.

Wam pagu pasa yeki yeki

¹² O tira kame, tanjine gabat kame nane Sunjo tuku manjau tumtinja tane kile-tidingam tuku rironj pasa satinjig ta tane nane tuku nyu idusnjamba kumnemnje minap.

¹³ Nane Kuate tuku piro kade takunu nane tuku kume purka nane tuku nyu idusnjag. Tane tanjine tanjine wamdus mukuk njak minap.

¹⁴ O tira kame, tangine tanjo afu ake kaloimba likade ta rironj pasa ningap. Afu wamdus piti njak ta tangine pasambi nane tuku piti kile-ibenjak. Nane afu ngamungal son sanjri kugatok ta sinzanijmamba turkap. Tanjo njakmba ngamuknge gubra kugatok ngan minap.

¹⁵ Nane afu tane njaigo siglikuwaig ndeta manau ndui tambi lafu ndawap. Tangine tira kame ko tanjo njakmba mbolnge wam magenu ke likam tuku wamdus sanjrinu palpe.

¹⁶ Tane mara mara gare njak minmamba

¹⁷ Kuate yabanjmamba minap.

¹⁸ Tane mbolnge wam afu prode ta tuku Kuate gare ndo tape. Tane Kristus Yesus tuku mbal tanjamba kam tuku Kuate nu nzalite.

¹⁹ Tukul Guwa nu pa tananj tane mbolnge uge njak minit ta fu ndawap.

²⁰ Nane afu Tukul Guwanje pasa tumningig le kile-mayokkade ta pasa ta talaka pitai ndawap.

²¹⁻²² Tane wam njakmba pilenja wam njaigonu ngumnenijmamba wam magenu ta ndo biye dewap.

²³ Ngamungal mukuk wamdus bulok manau Kuate nu tugu. Nunje tane tinreknu kile-mayokkuwa. Nu tane kulatka minwa le ma ma singine Sunjo Yesus Kristus prowa le tangine ngaro ngamungal kanu ta njakmba mbar kugatok purfenju mayok kanjaig. Sine tanjamba tane tuku nja Kuate yabanjeg.

²⁴ Kuate nu tane wikate ta nu sinja tanjamba kamngat.

²⁵ O tira kame, tane sine tuku yabanap.

²⁶ Tane tangine tangine tira kame ndon munju kume purkade manau ta alonu temayokap.

²⁷ Ye Sunjo tuku nyu mbolnge pasa te satinjet. Wane te burkap le tira kame njakmba iswaig.

²⁸ Singine Sunjo Yesus Kristus nu tane njakmba make patikuwa.

Son.

2 TESALONIKA

Tesalonika mbal tuku waje Paulusnge arnu kuyarna

Paulus nu Korinngge minmba Tesalonika mbal tuku waje ambonnga kuyarna le yar ndui ta mbolngge ndo nu manj lato waje arnu te kuyarmba pilna le nane tugum kina. Waje te tugunu ta tenjemba.

Tesalonika mbal nane Paulus tuku waje ambonnga kuyarna ta burkinaig sulumba katese maye ndanaig. Nane Yesus luka prowam tuku pasa Paulusnge kuyarna ta burkumba tugunu katese ndamba nu buk luka prona nga idusnaig. Ta tuku Paulus nu nane tuku wamdus purfeu serningam tuku waje arnu te kuyarna.

¹ Tane Mam Kuate le Sungo Yesus Kristus nale tuku mbal Tesalonikange minig tane njakmba kaiye. Ye Paulus Silvanus le Timotheus sine tane ndonj pasa-pasakam proweg.

² Mam Kuate le Sungo Yesus Kristus nale tane ake sinanj make patika ngamunjgal wamdus bul sertinguwai. Son.

Wam kame Yesus tuku ait mbolngge prowamnggaig

³ O tira kame, sine mara mara tane idustinjmba Kuate gare pasa tuweg. Tangine ngamunjgal son sungo njayote le tane tangine tangine lato lato munju kume purkade tukunu sine Kuate gare pasa tuweg ta manjau kumumbi keg.

⁴ Sine Kuate tuku kuasmbi njakmba ngamukngge tane tuku sungomba saka payamkeg. Nane afu tane pitimbi tidongade le rar kamusmba tangine ngamunjgal son bike ndaka sangri tingade wam ta tuku sine tane tuku payamka nane saningeg.

⁵ Kuate nu kumumbi tane piletingit. Tane Kuate kulatkate ma mbol kambim tuku minig sulumba piti ta kanjerde. Nu piti tambu tane sangri piletinguwa le minap ma ma nu kulatkate ma mbol kanngaig.

⁶⁻⁷ Sungo Yesus nu nuje enjel kame sangri njak nane ndonj samba mbolngge pa mane sungo tananj mayok kuwaig le nane afu tane piti tingig ta Kuate nu kumumba pa ningamngat.

⁸ Nu promba nane afu Kuate idus ndade mbal singine Sungo Yesus tuku pasa mayenu pitaide mbal nane njakmba pa sungo ningamngat.

⁹ Nu nane pa ninguwa le nane Sungo tuku tumail nuje kilnja manj kanjer ndamba mine njayonu mbolngge minmba minamnggaig.

¹⁰ Nu prowa le sine nuje mbal nu kanjermba mbarinj-mbarinjmba nu tuku nyu sungo ta te-dunngamngig. Sine tane

ngamukngge pasa kukliger le tane son nginaig ta tane mata nu mbarinjamnggaig.

¹¹ Sine wam ta idusmba mara mara tane tuku nga Kuate yabaneg. Nu tane nuje mbal mayok kambim tuku wikina ta tane nu am mbolngge tanjamba mayok kape nga nu yabaneg. Tane buk tangine ngamunjgal sonmbi wam magenu njakmba kam idusde tukunu Kuate ngge nu nuje sangri tinguwa le wam kame tanjamba mayok kuwaig nga iduseg.

¹² Mayok kuwaig le Sungo Yesus Kristus tuku nyu tane ngamukngge sungokuwa le tane nu mbolngge mata nyu tamnggaig. Singine Kuate Sungo Yesus Kristus nale tane ake sinanj make patikade. Son.

2

Une tuku tugu tanjo

¹ O tira kame, Sungo Yesus Kristus prowa le sine njakmba nu tugumngge manjurkamngig. Sine wam ta tuku pasa afu satinjamngig.

² Ande nuje kinjambi Yesus nu buk luka prona nga sakuwa ko Paulus nane tanjamba sakinaig ko kuyarnaig nga satinguwai ndeta tane pasa ta ismba piriri njayomba ngamunjgal piti ndatinguwa.

³ Tane rironkap. Nane afu tane yabritjbekeig. Yesus prowam tuku ait ta pro ndawa le ambonnga tanjo pino njakmba wamdus ulendimba Kuate pitaiwaig le une tuku tugu tanjo mayok kanjat. Tanjo ta nu ngisikam tuku tanjo.

⁴ Nu mayok ka tanjo nu ndo mbarinjwaig nga idusmba tanjo tuku mbara yimyam nangine mbarinjningam tuku aganj kame ta njakmba ndonj ngueu minmba tidonj pankamngat. Nu Kuate tuku wande sungo sinamngge minyok minmba ye ndo Kuate nga sakamngat.

⁵ Ye tane ndonj minen sulumba wam ta tuku satingen ta tane idus ndade?

⁶ Une tuku tugu tanjo ta nuje ait kumunguwa le nu mayok kanjat. Sangri andenge nu mayok kambim tuku peute. Sangri ta tane kila.

⁷ Kile une tuku tugu tanjo nu kuirkuirka piroka minit. Tanjamba minwa le ma ma sangri nu peumba minit ta nu kusrewamngat.

⁸ Kusrewa le une tuku tugu tanjo nu mayok kanjat.

⁹ Mayok kuwa le Satan nu sangri yimyam tuwa le nu yabri wam kitek sangri njayo gudommba kile-mayokkamngat.

¹⁰ Tanjamba nu nane ngisikam tuku mbal tugumngge manjau njagonu ke lika sangri tambu yabrinjingamngat. Nane muskil kile-tidinge ningam tuku pasa tugusek ismba mbulmba pitaide tukunu nane ngisikam tuku minig.

¹¹ Ta tuku Kuate nu nane tuku wamdus nginngan serningua le nane yabri manau ta kanjerka son ngamngai.

¹² Nane Kuate tuku pasa tugusek pitaide sulumba une manau kam tuku ngamngal kunde-kundenjig mbal Kuate nu nane pa njonu ningamngat.

Kuate nu Tesalonika mbal madinjingina

¹³ O tira kame, sine tane idustimba Kuate gare pasa tuweg. Nu tane tuku kume purte. Nu abo abo tane Tukul Guwa mbolnge Kuate tuku mbal mayok ka pasa tugusek ismba son ngap le tane tuku muskil kile-tidinge tingam tuku tane maditingina.

¹⁴ Tane singine Sunjo Yesus Kristus tuku kilja sangri sunjo tap nga sine tane ngamuknge pasa mayenu kukligen le Kuate nu tane wikina.

¹⁵ O tira kame, tane wam ta idusmba bike ndaka sangri tinga singine mingembi ko wanjemi Kuate tuku pasa satinjigen ta dubi mageka bige dedengap.

¹⁶ Singine Mam Kuate nu sine tuku sungomba kume purmba ake sinaj sine make patikate le sine wam mayenu tairnga minmba ngamngal mukuk jak mineg.

¹⁷ Singine Sunjo Yesus Kristus Mam Kuate nale tane wamdus sangri piletjinguwaik le tane wam ke likade ko pasa sakade ta magenu kile-mayokkap nga Kuate yabanjet. Son.

3

Yabanjam tuku pasa

¹ O tira kame, ye pasa te ndo satinjamngit. Sunjo tuku pasa tane ngamuknge sungokina tanjamba afu ngamuknge sungokuwa nga tane sine tuku nga Kuate yabanjam.

² Kuate tuku pasa isig mbal afu son nda ngade. Ta tuku tanjo njonu nane sine njaigo siglikubekaig nga Kuate nge sine tursingam tuku nga yabanjam.

³ Sunjo nunje tane tuku ngamngal sangri piletjiamngat. Nu tane kulatkuwa le Satan nu tane njaigo siglike nda.

⁴ Sunjo nu wamdus singina le sine tane tuku wamdus ar ar ndaweg. Sine wam pagu pasa buk satinjigen ta tane tanjamba ndo ke lika minmba minamngai ta sine kila.

⁵ Kuate nge tane wamdus purfeu ser-tjinguwa le nu tane tuku sungomba kume purte wam Yesus nu sangri tinga bike ndakina manau ta lato lato kila patika wamdus sangri tingap nga ye tane tuku nga Kuate yabanjet.

Pirokam tuku pasa

⁶ Tira kame, sine singine Sunjo Yesus Kristus tuku nyu mbolnge wam pagu pasa te satinjamngig. Tira ande nu sine tane wam pagu tingigen pasa ta pitaimba piro ndaka

ake kaloimba minwa kande tane nu ndon ulendi ndakap.

⁷ Sine tane ngamuknge mingen ta ake kaloimba mine ndakigen.

⁸ Sine afu tugumnge nyamagan ake yai ndakigen. Sine jakmba pijamba kilgen. Sine tane piti tinbekig nga ki furir mindek singine waimbi piroka matuk kagen.

⁹ Sine Kristus tuku piro mbal tukunu sine tane tuku agan ndende ake kilam kumun ta tane sine tuku manau ta kubemba tanjamba pirokap nga sine piroka tane tuku agan ndende kile ndakigen.

¹⁰ Sine tane ngamuknge mingen sulumba tenemba wam pagutingigen. Tanjo ima nu piro ndaka ake minwa kande nu nyamagan nye ndakuwa ngigen.

¹¹ Tane tuku afu kanyumba ake kaloimba minig sulumba afu tuku wam kugerka ta afunge kubede le sine iseg.

¹² Sine Sunjo Yesus Kristus tuku nyu mbolnge mbal tanaj wam pagu pasa tembi sarsarnjiamngig. Nane wamdus bafukmbi piroka piro tuku piya tamba nanjine nyamagan piyawaig.

¹³ Tira kame, tane wam magenu kam tuku kanyum ndawap.

¹⁴ Sine waje te pilbe le tane tugum prowa le ande nu sine tuku pasa te pitaiwa kande tane nu kanjermba kiko tuwa nga nu ndon ulendi ndakap.

¹⁵ Nu tane tuku tira ta nu njeu tanjo tanaj kanjer ndamba nu rironj pasa tape.

Kaiye pasa

¹⁶ Ngamngal mukuk wamdus bulok manau Sunjo nu tugu. Nunje mara mara tanjine mine jakmba tuku ngamngal mukuk wam bul sertjinguwa. Nu tane jakmba ndon minwa. Son.

¹⁷ Ye Paulus ye kile yije waimbi kaiye pasa te kuyaramngit. Tane jakmba kaiye. Waje te ye tuku nga tane katesewam tuku ye yije wai kuyar tuku manau pilet. Yije waje jakmba mbolnge ye tanjawet.

¹⁸ Singine Sunjo Yesus Kristus nu tane jakmba ake sinaj make patikuwa.

Son.

1 TIMOTEUS

Timoteus tuku waje

Paulusnge ambongka kuyarna

Timoteus nu tanjo mbanzonu minmba Kuate tuku kuasmbi Efesusnge minnaig ta kulatka minna le Paulus nu Romnge muli wandek sinam tanje minmba Timoteus idusmba waje te kuyarmba pilna le nu tugum kina.

Waje te tugunu tejenmba. Yabri tum tanjo afunje tanjo pino Efesusnge minnaig ta yabrininmba pasa sunjomba saka minnaig le Paulus nu nane tuku mbar wamdus ta te-ibenam saka waje te kuyarna sulumba Timoteus nu sanjrimba tinja Kristus tuku pasa tugusek kukliwa nga nu sanjri pilena. Tanjamba nu gabat tanjo madiningam tuku pasa turmba Timoteus sana.

¹⁻² O Timoteus kaiye. Ne Kristus tuku son ngate ta ne sinja ye tuku kinjo. Ye Paulus Kristus Yesus tuku aposel ye ne ndonj pasapasakam prowet. Kuate nu sine muskil kile-tidingina le sine Yesus Kristus son nga nu minde mineg. Nalenge ye madiyahainik le Kristus Yesus tuku aposel minet. Mam Kuate Yesus Kristus sinjine Sunjo nale ake sinanj ne make pilmba sinanu mapenumba ngamunjal wamdus bul sernuwaik. Son.

Yabri pasa tuku rironjka

³ Ye buk Masedonia kambim saka nane afu pasa tugusek kusremba pasa kise sakinaj ta peuningam tuku ne Efesusnge mina ngen.

⁴ Nane yabri wam kube ko nangine wa mbunj kame tuku tugu patit ke lika sunjomba wamdus pile ndakuwaig. Nane wam ta sake lika ake sinanj kualeyaukade sulumba Kuate tuku son nga nu tuku wamdus kila palmbim idus ndade.

⁵ Ye rironj pasa sanet te nangine nangine munju kume purka minwaig nget. Kuate am mbolnje ngamunjal wamdus mukuk minnam tuku kutur manjau mbulwaig sulumba tugusemba nu tuku son nguwaig ta nangine nangine kume purkam kumun.

⁶ Nane afu manjau kame ta kusreka pasa alo kugatok ta munju wam kubeka isig.

⁷ Nane Kuate tuku tukul manjau afu tumningam bafude ta nane tugunu gilai. Nane tukul pasa katese maye ndamba afu sanjrimba saningig.

⁸ Sine Kuate tuku tukul pasa katese mayemba dubibe ta maye.

⁹ Tukul pasa ta tanjo tinjeknu tuku pro ndana. Nu mbarde mbal tuku pronaj ta tejenmba. Afu tukul lukakade ko Kuate ngumnemba unekade ko nu idus ndamba

likke te tuku manjau ke likade ko ina mam ko tanjo afu bale farde

¹⁰ ko tanjo pino ndonj fare fare minig ko tanjo pino ndonj minam tuku pino tanjo ndonj minam tuku manjau mbilmba manjau kise ke likade ko pirokam tuku nga tanjo bige tidingade ko afu yabrinigig ko ki am mbolnje nga yabri pasa sakade ko manjau tugusek afu lukakade, tukul pasa nu nane tuku pronaj.

¹¹ Pasa mayenu Kuatenge sina le kukliwet ta tanjamba ndo sakate. Kuate nu gare manjau tuku tugu. Nunje pasa mayenu tanje nu tuku nyu sunjo te-mayokte.

Kuate nu Paulus sinanu mapena

¹² Sinjine Sunjo Kristus Yesus nu ye sanjri sina sulumba ye tala ndayumba pirokam tuku madiyahina. Wam ta tuku ye nu gare pasa tuwet.

¹³ Ye buk nu pasa njonu tumba nunje mbal piti ninmba nu tumail panmba minen. Ye nu tuku tugu gilai minmba nu son nda nga tanjawan ta Kuate nu ye mapeyina le

¹⁴ sinjine Sunjo nu ye ake sinanj make pilmba sunjomba sinzanyina le kile ye Kristus Yesus tuku son nga tira kame tuku kume puret.

¹⁵ Pasa te sinja son ngam tuku. Kristus Yesus nu mbarde mbal muskil kile-tidinge ningam tuku ndo likke te mbol pronaj. Mbarde mbal ye nane njakmba lininmba mbar sunjo njak minen ta

¹⁶ Yesus Kristus nu pitik mbar lafunu se ndakina. Nu ye ambonga mapeyuwa le nane afu wam ta kanjermba nane mata nu tuku kume tuku sanjri tumba tinja abo tugu tumba minmba minwaig nga idusna.

¹⁷ Kuate nu ait njakmba tuku Gabat Sunjo. Nu kumam kumunj kuga. Nu ammbi kanjer ndaweg. Nu Mbara Sunjo Ndingo. Sine nu tuku nyu sunjo te-dunja minmba minbe. Son.

Sanjri tinja pirokam tuku pasa

¹⁸⁻¹⁹ O yinje kinjo Timoteus, nane o buk Tukul Guwa tugumnge pasa ismba kile-mayokka ne tanjamba ke likamngat nginaig. Ne pasa ta idusmba Kuate am mbolnje ngamunjal mukuk njak minam tuku mbar manjau pitaika Kristus tuku son nga minmba kame tanjo tananj sanjri tinja piroka. Afu nangine mbar manjau ta yabukade le wan nu mbunj mbolnje fetka ngisikate tanjamba nangine ngamunjal son ngisikate.

²⁰ Himeneus le Aleksander nale mata tanjade. Nale Kuate tumail pande ta kusre-waik nga ye nale Satan tuku wai mbolnje patiken.

2

Kuate yabanam tuku manjau

¹ Pasa te ambonga sani le ise mayewa. Ne Kuate ndon pasata nu tanjo pino turkuwa nga yabanmba nu gare pasa tawe.

² Gabat sugo sugo sine kulatkade mbal nane njakmba sine kulat magewam tuku Kuate yabaŋa. Nane tanjawaiga ta sine piti kugatok mine mayenu mbolŋge minmba Kuate dubimba manjau tugusek kam kumun.

³ Ne tanjamba Kuate yabaŋa ta ne wam mayete. Kuate nu sine muskil kile-tidinge singit nu yaban manjau ta nzalite.

⁴ Nu tanjo pino njakmba muskil kile-tidinge ninguwa le pasa tugusek kila pilwaig nga iduste.

⁵ Mbara Ndindo nu Kuate. Sine Kuate ndon ulendisigam tuku tanjo ndindo nu Kristus Yesus.

⁶ Ait kumungina le nu Kuate tuku wamdus te-mayokmba tanjo njakmba tuku muskil kile-tidingam tuku nunje ngarusu kumam tuku pilna.

⁷ Ye pasa ta kuklimba kasomok mbal tumningi le nane pasa tugusek ta son nguwaig nga nu ye kukulyina. Ye yabri ndaka son pasa saket.

⁸ Ma njakmba mbolŋge tanjo nane Kuate yabanwaig nga iduset. Nane gubra manjau wam nagonu njakmba ngummenimba manjau purfen nu mbolŋge minmba wai kile-dungga Kuate yabanwaig nget.

Pino kame tuku pasa

⁹ Pino kame nane mindepiymba nane alen alen ndaka agan ndende kumumbi mindepiywaig. Gabat pareŋ latomba agan maditaknu golmbi wakeikanu piya o mbolŋge tambu mindepiye ndakuwaig.

¹⁰ Sine Kuate tuku mbal nga idusmba kande ta kumumba wam magenu ndo kuwaig. Manjau ta nanjine mindepiye mayenu tanjan.

¹¹⁻¹⁴ Kuate nu ambonga Adam wakeina sulumba ngumneŋga Eva wakeina. Adam nu Satanŋge yabri ndana. Kuga. Pino ta nu Satanŋge yabrina le Kuate tuku minje pitaina. Wam ta tuku pino kame nane tanjo lukaka Kuate tuku pasa tum ndaninguluwaig nget. Nane mbolŋge mbolŋge ndamba maninok minmba pasa ismba kila pilwaig.

¹⁵ Pino nane kiŋo kile-patika Kuate tuku son nga afu tuku kume purmba wam nagonu mbulmba maim maim ndaka minwaig. Tanjawaig ta Kuate nu nane tuku muskil kile-tidinge ningamngat.

3

Kulat mbal tuku pasa

¹ Pasa te siŋka son pasa. Ande nu kusem wande tuku kulat tanjo piro kam nzaliwa ta piro ta mayenu ndo.

² Kulat tanjo nu tanjo am mbolŋge mbar kugatok minwa. Nu pino ndindo njak

minmba nunje nzali nagonu tidonguwa sulumba wamdus kuyar mayenu njak pizuknu minwa. Nu mbal afu kile-wandekka isukusneningwa. Nu Kuate tuku pasa tanjo pino tum maginguwa.

³ Nu kule kamenu nyumba nginnganka afu kat ndaninguwa. Nu ngan minmba afu ndon kualeyau ndakuwa. Nu ndametinj tuku sunjgomba idus ndawa.

⁴ Nu nunje pino kiŋo kame kulat magekuwa le nunje kiŋo kame nu kumnenjge minmba maim maim ndakuwaig.

⁵ Nu nunje pino kiŋo kulat magekam fugute ta nu ndanjamba Kuate tuku kuasmbi kulatkamngat?

⁶ Tango ailfu ndo ngamungal biye mbilna ta nu kulat tanjo nda minwa. Nu nunje ngaro payamkikat. Tanjawa ta nu Satan tanjan lafu nagonu tamngat.

⁷ Nu Kristus gilai mbal am mbolŋge mata mayenu minwa. Nane nu tuku manjau nagonu tuku sakuwaig ta Satan nu didika tumba nayo siliwikat.

Gabat tanjo kame tuku pasa

⁸ Kusem wande tuku gabat kame nane mata wamdus kuyar magenu njak minwaig. Nane pasa mbilmbilmba mine ndakuwaig ko kule kamenu sunjgomba nda nyuwaig. Nane ndametinj kilam tuku piriri ndawaig.

⁹ Nane mbar manjau pitaika Kuate am mbolŋge piti kugatok minam idusmba Kuate tuku pasa tugusek buk kurok minna ta biye mayewaig.

¹⁰ Tane nane manjau kade ta pileningap le nane kumumbi kuwaig ndeta nane piro ta kuwaig.

¹¹ Piyo kat nanjine nane mata wamdus kuyar magenu njak minmba ngumneŋga pasa sa ndakuwaig. Nane nanjine nzali nagonu tidonga manjau magewaig.

¹² Gabat tanjo nane pino ndindo njak minmba nanjine pino kiŋo wande tuma mbal kulat magekuwaig.

¹³ Nane gabat piro biye mayewaig ta afunge nane piro mbal magenu nguwaig le nane sine Kristus Yesus tuku pasa son ngeŋ ta sanjri tinjga kukliwamngai.

Sine son ngeŋ pasa ta tugunu

¹⁴⁻¹⁵ Ye mine-minemba ne tugum prowam iduset ta ye dalkikit nga kile wam pagu pasa te tinet. Ne Kuate tuku kiŋo kame ngamukŋge minmba nane ndon manjau magenu ke likam tuku kila pale nga ye waje te kuyaret. Nane Kuate abo tugu njak nu tuku kuasmbi minig. Nane makek sugo bike ndakade tanjan sanjri tinjga nu tuku pasa tugusek biye dede.

¹⁶ Sine Kuate tuku son nga nu mbarinjeŋ wam ta sunjokanu kurok ta tenemba. Nu tanjo ngarusu tumba mayok kina. Nu tinjeknu ta Tukul Guwanje tumsingina.

Enjel kame nane nu kanjernaig.

Kilke njakmba mbolnje afu nu tuku pasa kuklinaig le kasomok mbal nu tuku son njinaig.

Kuatenje tumba manj luka samba mbol kina.

4

Afu nane yabri pasa dubiwamnyaig

¹ Tukul Guwanje manjau mayok kanjaig ta kilimok sakate. Ngumneja afu Kristus tuku son njade ta kusremba guwa njaigonunje nane yabrinijuwaig le ismba bukla tuku pasa dubiwamnyaig.

² Yabri tum mbal nane nanjine mbar tuku piti tidonja mbaram tuku wamdus piti kugatok nane yabrinijmba minamnyaig.

³ Nane tenjemba sakamnyaig. Tanjo pino munju kile ndakap. Aganj kame te nye ndakap ngamnyaig. Pasa ta yabri pasa ndo. Aganj kame ta Kuatenje kile-mayokkina. Pasa tugusek katesemba son njade mbal nane Kuate gare pasa samba aganj ta kilmba nyuwaig nga nu aganj kame ta kile-mayokkina.

⁴⁻⁵ Kuatenje aganj kile-mayokkina ta njakmba magenu ndo. Kuate nu aganj kame ta magenu njate le sine nu gare pasa tumba yabanjmba nyube. Mbulam kumunj kuga.

Paulus nu Timoteus wam paguna

⁶ Wam pagu pasa ta njakmba tira kame sanijmba mina. Ne tanjawa ta ne Kristus Yesus tuku piro tanjo mayenu minamngat. Kristus tuku pasa tugusek son nga dubite tange ne sangri pilenamngat.

⁷ Kilke te mbolok njingnan wam kube ta ngumneninja sulumba Kuate tuku minje dubiwam tuku ngamungal tumtumba mina.

⁸ Ne ngarosu pinderkam tuku tumtuma ta alo fudijndo. Ne Kuate tuku minje dubiwa ta alo sunjokanu. Kile kilke te mbolnje ngumneja kilke kitek mbolnje mata abo njak minmba minamngat.

⁹ Pasa ta sinjka son njam tuku.

¹⁰ Kuate nu abo minmba minit nu tanjo njakmba tuku muskil kile-tidjinge ningam iduste ta sine nu tuku sangri tomba tinjgeg mbal nu sinjka muskil kile-tidjinge sinjamngat nga minde mineg. Sine wam ta idusmba piro karenjka mundusingit.

¹¹ Ne wam pagu ta njakmba kuklimba sanijnga.

¹² Nane ne tanjo mbanzonu nga ne tala ndanuwaig. Kuga. Ne pasa mayenu, manjau mayenu, kume pur manjau, ngamungal son, manjau purferjnu ta njakmba kumba mina le Kristus tuku son njade mbal ne dubinuwaig.

¹³ Ne Kuate tuku pasa nane ndonj burka tugunu kuklimba tumnjimmba mina le ye ne tugum prowamngat.

¹⁴ O buk nane afu Tukul Guwa tugumnje pasa ismba kile-mayokkinaig le gabat kame nane ne mbolnje wai patikinaig le ne piro tuku sangri tina wam ta ne gilai ndanja.

¹⁵ Ne wamdus ndindo tumba piro sakit ta biye mayewa le afu ne tuku piro manjau sangri tinjgate ta katesewaig.

¹⁶ Nanje mine manjau ko pasa tumningit ta mata kurau mayewa. Ne tanjawa ta Kuate nu ne pasa isig mbal turmba muskil kile-tidjinge tinjamngat.

5

Manjau magenu tanjo pino mbolnje kam tuku

¹ Tanjo saibo ande mbarwa kande ne nu tumba sigair sigair ndawa. Ne mam nanje wamdus mukukmbi sate tanjamba nu tetiwa. Tanjo mbanzonu maib nanje mbolnje manjau kate tanjamba ka.

² Pino saibo ina nanje tanjan nane mbolnje ka. Pino mbanzo kulim nanje mbolnje manjau purferjnu kate tanjamba ka.

Pino kuembol tuku pasa

³ Pino kuembol ande nu kulatkam tuku mbal afu mine ndakuwaig kande Kristus tuku mbalnje nu kulatkuwaig.

⁴ Ko nu kinjo kame ko wa kame njak ndeta nane ina mamnge nane kulatkinaig ta lafunu nu kulatkuwaig. Kristus dubide mbal nane ambonga nanjine tugu mbolnje manjau mayenu kuwaig nga Kuate nu nzalite.

⁵ Pino kuembol ande nu kulatkam tuku mbal afu mine ndakade le nu Kuate ndo ye turyamngat nga furir mafen mindek nu yabanje.

⁶ Pino kuembol nu nunje ngarosu tuku nzali dubimba likate ta nu abo minit nga iduste ta nunje kanu kumaknu minit.

⁷ Ne sangri tinja wam pagu pasa ta turmba nane ninja. Afunje nane manjau njaionu kade ngubekaig.

⁸ Ande nu nunje ina mam ndare tuma kulat ndakate ta nu Kristus tuku pasa son njge ta pitaita. Kuate gilai mbal minig tuku manjau limba nu sinjka njayonu ndo minit.

⁹ Pino kuembol afu Kuate tuku piro biyam tuku nyu kuyarka le Kristus tuku kuasmbinge nane kulatkuwaig. Afu buk tanjo ndindo ndo njak minnaig ta tanjo kumnaig le kile saibo patika yar 60 tanjan minig ta nane tuku nyu ndo kuyarka.

¹⁰ Nane buk kinjo kame kulat mageka mbal afu kilmba isukusnenijmba Kuate tuku mbal sinzanijmba sinamanzerkinaig mbal wakeika wam magenu njakmba kam tuku wamdus sangrinu pilnaig le afu ta tuku sakade. Ne saibo tanjan tuku nyu ndo kuyarka.

11-12 Pino mbanzonu kuembol minig ta ne nane tuku nyu kuyar ndaka. Nangine nzali tanje nane didikate le manj tanjo kilmba Kristus ngumneba nu tuku piro pino minam tuku pasa katnaig ta kuerkade. Manjau ta tuku nane pa tam tuku minig.

13 Wam ta ndo kuga. Nane ake kanyumba wande wande mbol kumba fare fare pasata waje pasa tumba pasa afu nda sakam tuku si sakade.

14-15 Afu buk mbilka Satan dubide. Ta tuku ye manj sakamngit. Pino mbanzonu kuembol minig ta nane manj tanjo kilmba kiŋo kile-patika nangine wande kulatka minwaig. Tanjawaig le sine tuku ngeu mbal sine Kristus tuku mbal tuku nyu kile-ibenke nda.

16 Kristus tuku son ngate ande nuje ndare ande kuembol minwa ndeta nu kulatkuwa. Kristus tuku kuasmbinge kulat ndakuwaig. Kuembol afu kulatkam tuku mbal mine ndakade ta nane ndo kulatkuwaig.

Gabat kame tuku pasa

17 Kusam wande tuku gabat kame afu piro ke mayede ta piro piya manj lato ningam kumun. Afu sanjri tinja pasa kukli mayede ta sinja piya lato ningap.

18 Kuyar pasa ande tejenmba sakate. Tane makau wit alonu tomba sikam tuku piro ninmba alonu afu nye ndakuwaig nga minje tukul ndaningap. *Lo 25.4*

Pasa ande tejenmba sakate: Tane piro tanjo tukunu afu tugumnge aganj ndende kilam kumun ngate.

19 Tanjo armba ko kenmba gabat tanjo nu mbar ande kina nguwaig le ne son nga. Ko ndindonge nu mbarat nguwa kande ne ise ndaka.

20 Nane afu mara mara mbar manjau kumba minwaig ndeta ne nane kilmba tanjo njakmba am mbolnje kile-tidjng le nane afu kanjermba kuru-kurukuwaig.

21 Kuate, Kristus Yesus, enel kame Kuatenje madiningina ta nane njakmba am mbolnje ye pasa te sanamngit. Ne wam pagu pasa sanit ta dubimba ande make pilmba ande kasur ndawa.

22 Ande Kuate tuku piro biywa nga pitik madimba wai nu mbolnje pile ndaka. Afunje ne didikuwaig le nane tuku mbar manjau dubi ndawa. Ne manjau kutur njak rironja.

23 Ne kule tidonu ndo nye ndaka. Ne mara mara guaze tate tukunu ne grep kule fudinmba turmba nya le fungul mayekuwa.

24 Tanjo afu tuku mbar manjau kilimnje minig le kilmba pasa mbolnje patikade. Afu mbarde ta kuirok minig ta ngumneba Kuatenje kile-mayokkamngat.

25 Afu tuku manjau magenu mata kilimnje minig. Afu tuku manjau magenu kuirok minig ta sinja ngumneba kilimnje minamngai.

6

Piro mbal tuku pasa

1 Kristus tuku son ngade mbal piro aganj tanjan afu tuku pirokade ta nane nangine gabat tuku kuraukuwaig. Nane tanjawaig ta afunje Kuate tuku nyu nu tuku pasa njaigo siglike nda.

2 Nangine gabat kame Kristus tuku son nguwaig ta piro mbal nane kile nu ye tuku tira nga nu maim maim tuwe ndakuwaig. Nangine gabat son ngate ta nu tuku kume purmba manj lato nu tuku piro ke mayewaig.

Ndametin tuku pasa

Ne tango pino wamdus kuagneka pasa te saningja.

3 Ande nu singine Sunjo Yesus Kristus tuku pasa tugusek Kuate kumnemnje minam tuku ta kusremba pasa kise sakate ta

4-5 nu nginngan tanjo ndo. Nu ake nuje nyu payamkate. Nu pasa tugunu afu tuku munju tulinu nzalite le mbal afu pasa tugusek gilai minmba nginnganka minig ta nane tuku wamdus kuagnekate. Wam ta mbolnje nane afu tuku mine ta tam tuku am kikon tinja afu ndonj kualeyaukade sulumba afu tuku nyu njaigo siglikade. Afu ake tulininmba kualeyaukade. Nane wamdus mbarmba sine Kuate kumnemnje minmba ndametinj aganj ndende gudommba kilamngig ngade.

6 Ne isa. Ande ye Kuate kumnemnje minet te kumun ngate ta nu aganj ndende njak tanjan nu sinja gare njak minit.

7 Sine ina sinamnje aganj ndende njak pro ndagenj. Sine kumbe sulumba aganj ndende njakmba kusreka ake kanjng.

8 Kile sine tawi nyamaganj njak minmba ndeta maye.

9 Afu aganj ndende kilam tuku piriride ta Satan nu nane tagonjngit le ndekade le kilmba njaigo siglikate. Nane wamdus kugatok nangine nzali kame tanje nane kulatka didikade le dubika ngisikade.

10 Aganj ndende ko ndametinj kilam tuku piriride wam ta manjau njaigonu yeki yeki njakmba tuku tugu. Afu ndametinj kilam piriride ta nane Kuate tuku son nginaig ta kusrenaig sulumba kile ngamngal rar sunjo njak minig.

Abo tugu minmba minam tuku pasa

11 O Timoteus, ne Kuate tuku tanjo. Ne manjau ta njakmba rironja. Ne manjau tinjeknu ndo kam tuku, Kuate kumnemnje minam tuku, nu tuku son ngam tuku, afu tuku kume purkam tuku, piti sinamnje sanjri tinja

bike ndakam tuku, njakmba ngamuknje ngan minam tuku wam ta njakmba ke mayewam tuku idusmba wamdus sanjgrinu pale.

¹² Ne Kristus tuku son ngina ta nane gudommba am mbolnje te-mayokna le Kuate nu ne abo minmba minam tuku madinina. Ne Kuate tuku sanjgri tomba tingam tuku nane munju lilika pinderkade tananj matuk tukulka abo tugu ta biye dewa.

¹³ Kuate nu aganj ndende njakmba abo ningit ta Kristus Yesus nu Pontius Pilatus tugumnje nune tugu te-mayokna ta ye nale am mbolnje ne sanamngit.

¹⁴ Kuate tuku pasa dubi mageka le afunje pasa ta njayo sili ndawaig. Tanjamba mina le ma ma singine Sunjo Yesus Kristus mayok kanjat.

¹⁵ Ait kumunjuwa le Kuatenje nu te-mayokamngat. Kuate nu gare tugu. Nu Kulat Sunjo ndindo. Gabat njakmba tuku nu Gabat. Sugo njakmba tuku nu Sunjo.

¹⁶ Nu ndindo kume nda. Bulu sanjgrinu sinamnje minit le sine patuwam kumunju kuga. O buk kile mata ande nu kanjeram kumunju kuga. Nu tuku nyu sunjo pasa njak sanjgri njayo minmba minwa. Son.

Aganj ndende njakmbal tuku pasa

¹⁷ Ne aganj ndende njakmbal saningga le nane aganj ndende payamka sine aganj ndende njakmage minamngig nga idus ndawaig. Aganj ndende ta pitik kugade. Kuate nu sine gare tube nga aganj waknyumba wam magenu njakmba singit. Nu tuku sanjgri mbolnje mage minamngig nga iduswaig.

¹⁸ Ne nane saningga le wam magenu sunjgomba kumba waknyumba afu turkuwaig.

¹⁹ Tanjawaig ta nane wam mayenu ngumne nga tam tuku ta kuaneka abo tugu tugusek ta tamngai.

Kuate tuku pasa kulat mayewa

²⁰ O Timoteus, Kuatenje pasa tinna ta kulat mayewa. Nane afu kilke mbolok pasa alo kugatok saka ko ye kila njak nga pasa tugusek te-ibenje ta ne pasa ta ise ndaka.

²¹ Nane afu sine kila njak nga wamdus mbarmba Kristus tuku son nda ngade.

Kuate nu ake sinanj tane make patika minwa.

Son.

2 TIMOTEUS

Timoteus tuku waje Paulusnge arnu kuyarna

Paulus nu buk saibo pilmba Romnge muli wandek sinam tanje minmba nu waje njakmba kuyarninge likina ta tukulmba Timoteus tuku waje arnu te kuyarna.

Timoteus nu Kristus tuku kuasmbi Efe-susnge minnaig ta kulatka minna le Paulus nu wam pagu pasa te Timoteus tuku kuyarmba waje te pilna le nu tugum kina.

¹⁻² O yinje kinjo Timoteus kaiye. Ye Paulus Kristus Yesus tuku aposel ne ndonj pasapakam prowet.

Kuate nu tanjo kame njakmba Kristus Yesus tuku son nguwaig le abo tugu ninjamngit nga sakina. Nu wam ta kumuwam tuku nunje nzalimbi ye aposel madiyahina le pasa ta kukliwet. Mam Kuate Kristus Yesus ndonj nale ake sinan ne make pilmba mapenumba ngamunggal wamdus bul sernuwaik. Son.

Sungo tuku wam te-mayokam tuku kiko ndanuwa

³ Ye yinje mbunj kame tanjan Kuate tuku piro biye mayewet nga ye mbar manjau njakmba pitaika nu am mbolnje ngamunggal wamdus bulok minet. Ye nu ndonj pasata mara njakmba mbolnje ne tuku nga gare pasa nu tuwet.

⁴ Ye ne kusrenen le ne malmbikina ta idusmba ye ne kanjernumba manj gare sungo tam tuku mara mara wamdus sungo njak minet.

⁵ Wa nanje Lois le ina nanje Yunis nale o buk Kuate tuku sangri tomba tinjinaik. Ne mata nale tuku manjau ta dubite nga iduset.

⁶ Ta tuku ye tejenmba ne sanamngit. Ye buk ne piro biya nga wai ne mbolnje patiken le Kuate nu piro tuku sangri ne tinna. Ne sangri ta njak minmba piroka.

⁷ Kuate nu sine Tukul Guwa sinjina ta sine kuru kuru sersingam tuku nda sinjina. Sine nu mbolnje sangri tumba kume pur manjau njak minmba ngarosu tuku nzali tidongam tuku manjau ta kileg.

⁸ Ne wam ta idusmba Sungo tuku manjau mayenu te-mayokmba sakam tuku kiko ndanuwa. Ye nu tuku tanjo mbaranu tanjan muli wandek sinamnge minet te ne ye tuku mata kiko ndanuwa. Ne ye tejen Kristus tuku pasa mayenu kukliwa le piti tinwaig ta ne Kuate tugumngje sangri tumba piti ta kurawa.

⁹ Nunje sine tuku muskil kile-tidinge sinjmba nunje mbal nga madisingina. Sine tuku manjau magenu mbolnje kuga. Nu nunje wamdus dubimba sine madisingina.

Nu samba kilke kile-mayok ndakina sulmba Kristus Yesus mbolnje ake sinan sine make patikina ta

¹⁰ kile alonu kangereg. Sine muskil kile-tidinge singit tanjo Kristus Yesus nu mayok ka kume tuku sangri pitaimba abo tugu minmba minam tuku te-mayokna. Nu tuku pasa mayenu tanjamba sakate.

¹¹ Ye pasa mayenu ta kuklimba tumningam tuku nu ye aposel pilna le

¹² ye piro ta ket tukunu kile piti te sade ta ye kiko ndayate. Ye Kristus tuku sangri tomba tinjet ta ye nu tuku manjau kila. Nu ye tuku wai mbolnje piro pilna ta sinja nu kulatka minmba minwa le ait sungo prowamngat.

¹³ O Timoteus, ne Kristus Yesus ndonj ulendika nu tuku son nga kume purmba pasa tugusek tumnen ta dubi mageka mina.

¹⁴ Tukul Guwa sine sinamnge minit. Pasa tugusek Kuatenge tinna ta Tukul Guwa nu ne sangri tinwa le kulat mayewa.

¹⁵ Figelus nale Hermogenes Asia mbal ta nane njakmba ye kusreyinaig. Wam ta ne buk isna.

¹⁶⁻¹⁷ Onesiforus ndo nu Rom prona sulmba nu ye mbaranu tanjan muli wandek sinamnge minet te nu ye tuku kiko ndana le nu dal ndaka pitik ndo ye sotina. Nu ait sungomba pro ye turyina le wamdus bulken. Kuate nu Onesiforus tuku wande tuma mbal sinaninjmba mapekuwa nga iduset.

¹⁸ Nu Efe-susnge mata ye sungomba turyina ta ne buk isna. Ait sungo mbolnje Sungo nu sinanu mapewa nga yabanjet.

2

Kristus tuku kame tanjo

¹ O kinjo, Kristus Yesus nu ake sinan ne make pilmba sangri tinit ta ne sangri ta njak tinja.

² Ye tanjo gudommmba am mbolnje pasa kuklimba saken ta ne suk tanjo kateseknu afu sota kanjerka pasa ta saninja le nanenge manj afu saninguaig.

³ Ne sine tanjan afunge ne piti tinwaig kande ne ye Kristus Yesus tuku kame tanjo nga sangri tinja kurawa.

⁴ Kame tanjo nu nunje gabat tuku minje dubimba kame piro ndo kate. Nu piro kise ke nda kate.

⁵ Usre mbolnje tanjo inum nu usre tuku tukul dubi ndaka afu liningit ta nane nu tuku nyu te-du ndangade.

⁶ Tanjo inum piro karenkuwa ta nu ambonga piro alonu kilit.

⁷ Ne yaba pasa kame ta idus tidinnga mina. Ne tanjawa ta Sungo nu wam njakmba tugunu ne tumnamngat.

⁸⁻⁹ Ne Yesus Kristus tuku idusa. Nu David tuku mbunj. Nu kummba manj tinjina.

Ye tanjaka nu tuku pasa mayenu kukliwet tukunu nane ye tango njonu tanaj ndaleka piti seryade. Nane ye ndalekinaig ta nane Kuate tuku pasa ndalekam kumuŋ kuga.

¹⁰ Wam ta idusmba ye ngamuŋgal wamduŋ bulok ŋak piti kame te kugraket. Kuate nu nane kilam tuku madiningina mbal Kristus Yesusŋge nane muskil kile-tidinge ninjuwa le nane bulu kilŋa suŋgo minmba minam tuku ta tuwaig ŋa iduset.

¹¹ Nu tuku pasa ta siŋka son pasa ndo. Sine Kristus ndonj kumanu tanaj kumgeŋ ta sine nu ndonj abo ŋak minmba minamŋgig.

¹² Sine piti sinamŋge sanjri tinga minmba minbe ta sine Kristus ndonj gabat sugo minamŋgig. Sine nu ngumnebe ta nu mata sine ngumnesinŋgamŋgat.

¹³ Sine nu dubiwam tuku sakeg ta kusrebe ta nu nuŋe pasa kusrewe nda. Nu siŋka nuŋe pasa ngumnewam kumuŋ kuga.

¹⁴ Nane wam ta manj iduswaig ŋa Suŋgo am mbolŋge saningale nane pasa tugunu afu tuku muŋgu tuli ndanjuwaig. Manjau tanje nane tur ndaka pasa isig mbal ŋaigo siglikate.

Kuate tuku piro tanjo mayenu

¹⁵ Ne Kuate am mbolŋge kiko ndanam tuku ne sanjri tinga piroka. Nu tuku pasa tugusek kila pile mayemba tugusemba tumningale Kuate nu ne piro kumumbi kate ŋjuwa.

¹⁶⁻¹⁷ Mbal afu kilke te mbolok pasa alo kugatok saka minig ta ne nane ise ndaka. Pasa ta kareŋ we tanaj suŋgoka nane ŋaigo siglikate le nane tuku manjau njonu suŋgo njonu. Himeneus le Filetus nale mata pasa ta dubika

¹⁸ Pasa tugusek buk kusrenaik. Nale tenjemba sakade. Kummba abongam tuku manjau ta buk mayok ka kugana. Kile sine kummba manj abonge nda ŋga sakade. Pasa tamba nane afu tuku ngamuŋgal son kile-ibenjkade.

¹⁹ Kuate tuku pasa makek suŋgo siriwano tanaj bike ndakate. Makek ta tuku kuyar ta tenjemba sakate. Nane afu Suŋgo tuku mbal minig ta Suŋgo nu nane kila ŋak minit ŋgate. Pasa ande tenjemba sakate. Ande nu ye Suŋgo tuku ŋgate ta nu manjau njonu kusrekuwa ŋga sakate.

²⁰ Wande suŋgo ande sinamŋge nza yinyam gudommba minig. Afu silwa le golmbi wakeikanu. Afu ail le kilkembali wakeikanu. Afu piro sugo kam tuku. Afu piro fonjon kam tuku.

²¹ Tanjo nu manjau njonu ŋakmba ngumneniŋgit ta nu nza mayenu piro sugo kam tuku tanaj minit. Miro tanjoŋge nu nuŋe piro ta ndo kam tuku madite le piro magenu ŋakmba kam tuku minit.

²² Ne wam ta idusmba ne tanjo mbanzo tuku nzali njonu ta rironjka. Mbal afu wamduŋ kutur kugatok Suŋgo mbarinje ta ne nane ndonj Kuate tuku son ngam tuku, manjau tinjeknu ke likam tuku, kume pur manjau kam tuku, wamduŋ mukok minam tuku wam ta ŋakmba tuku wamduŋ sanjrinu pale.

²³ Mbal afu nane nginŋan pasata muŋgu tulinjade ta ne manjau ta ngumnewa. Nane tanjamba minmba gubra ŋak kualeyauka minig.

²⁴ Ne Suŋgo tuku piro tanjo tukunu ne gubra tumba kualeyau ndaka. Ne tanjo ŋakmba ngamukŋge ranjuŋ mayenu ŋak minmba pasa tugusemba kuklimba tumninmba ngan mina.

²⁵⁻²⁶ Afu ne te-ibenjam tagode ta wamduŋ bafukmbi nane kile-tidinga. Satan nane nu nuŋe nzali dubiwaig ŋa nane bige tidingina. Ne wamduŋ bafukmbi kile-tidinga ta Kuatenje kuwa le nane ngamuŋgal biye mbilmba pasa tugusek kila pilwaig. Tanjawaig ta nane Satan tuku wai gagulam kumuŋ.

3

Kugawam tuku ait

¹ Ne pasa te katese mayewa. Ait kugawam patukuwa le piti ait prowamŋgat.

² Tanjo pino nanjine njarosu ndo idusninmba minamŋgaig. Nane ndametinj kilam piririmba nanjine nyu ndo payamkamŋgaig. Nane afu tumail paninmba ina mam tuku minge pitaikamŋgaig. Afuŋge nane turkuwaig ta nane gare pasa ninge ndaka nane Kuate mata ngumnewamŋgaig.

³ Nane afu ngamuŋgal ninje nda. Nane gubra manjau kusre ndamba nanjine nzali njonu fare fare dubikamŋgaig. Nane njerjerka manjau magenu ŋakmba pitaikamŋgaig.

⁴ Nane gulab kame kilmba njeue mbal ninjamŋgaig. Nane wamduŋ kugatok fare fare manjau ke lika nanjine njarosu ndo payamkamŋgaig. Nane nanjine gare tam tuku wamduŋ suŋgo tumba Kuate fudinmba ndo idusamŋgaig.

⁵ Nane njarosu ndo Kuate dubimba nu tuku sanjri idus ndamba ngumnewamŋgaig. Tanjo kame tanaj ne nane ngumneniŋga.

⁶ Mbal ta nane gulab tanaj afu tugum kumba yabrininŋig le pino kame afu wamduŋ sanjri kugatok ta nane pasa ta ismba son ngade. Pino kame ta nanjine mbar kame tuku piti kusrekam tuku wamduŋ kine inummba

⁷ mara mara tanjo kise kise tuku pasa isig ta nane pasa tugusek kila palmbim kumuŋ kuga.

⁸ O bukok tanjo Yanes le Yambres Moses te-iberjam bafunaik tanjamba ndo kile mbal tanje pasa tugusek te-iberjam bafude. Nane tuku wamdus nyayonu. Nane yabri wam ta tuku ndo son ngade.

⁹ Nane tuku wam sangrinu ait kuen mine nda. Yanes le Yambres nale tuku manjau tugusek kuga ta kilimok mayok kina tanjamba wam ndui ta ndo nane mbolnje kilimok mayok kanjat.

Kuate tuku pasa biye mayewa

¹⁰ O Timoteus, ye tuku mine manjau tungunu ket ta ne kila. Ye pasa kuklimba tumninget ta ne mata kila. Ye Kuate tuku son nga piti sinamnje ngamunggal wamdus bulok jak sangri tinjet. Ye tira kame tuku kume purmba piti sinamnje bike ndaket. Wam ta jakmba ne kila.

¹¹ Tumbraj Antiok Ikonium Listra nane piti seryinaig le rar sugo kugraken ta ne kila. Piti jakmba ta sinamnje Sunjo nu ye turyina.

¹² Ima nu Kristus Yesus ndo ulendika Kuate dubiwam iduste ta sinja nane nu piti tambimngat.

¹³ Yabri mbal wam najgonu kade mbal jakmba nane tuku manjau lato lato sunjo nyayowamngat. Nane mbal afu yabrininguwaig le Satan nu mbilka nane yabrinngamngat.

¹⁴ O Timoteus, ne sine tuku wam tugusek ta ne kila. Ne sine tuku pasa ismba kila pilmba son ngina ta biye demba mina.

¹⁵ Ne kinjo fudinndo minna sulumba Kuate tuku kuyar pasa kila pilna. Kuyar pasa ta ne muskil te-tiwam tuku ndin tumnate. Ande nu Kristus Yesus tuku kume tuku sangri tomba tinjate ta Kuate nu muskil te-tiwe tuwit.

¹⁶⁻¹⁷ Kuate tuku kuyar pasa jakmba nunje mironj saningina le kuyarke likinaig. Sine Kuate tuku mbal kumumbi mayok ka piro magenu jakmba ke likam tuku sangri jak minbe nga nu pasa ta sinjina. Pasa tanje sine kumumbi wam paguka mbar manjau kile-mayokka kile-tidingate sulumba manjau tinjeknu ndo tumsingit le kila pileg.

4

Kuate tuku pasa kukliwa

¹ Kuate le Kristus Yesus nu abo minig mbal kumanu mbal turmba pileningamngat ta ye nale am mbolnje sanamngit. Kristus Yesus nu mayok ka nunje gageu kilmba kulatkamngat wam ta idusmba

² ne wamdus sangrinu pilmba pasa kuklimba nane saningina. Nane ne tuku pasa isam tuku nzali jak e ko nzali kugatok ta tanjaig nga ne pasa te kuklimba nane tuku wamdus purfeu serninjmba kile-tidinga

wamdus kuagneka. Ne kanyum ndamba pasa ta tumningmba mina.

³ Ait ande prowa le nane pasa tugusek isam tuku wamdus piti tamngaig. Nane pasa kise nzaliningit ta isam tuku tum tanjo afu sota kilamngaig.

⁴ Nane pasa tugusek isam mbulmba yabri wam kube isam tuku kilba palmbimngaig.

⁵ O Timoteus, ne piro kate ta ke mayewa. Ne bike ndaka piti kugraka Kristus tuku pasa mayenu ta saninjmba mina.

Paulus nu nunje piro suluna

⁶ Mine minemba nane ye baleyuwaig le ye tuku ndare atrau aganj tananj kutukamngat. Ye kilke te kusrewam tuku ait buk patukate.

⁷ Nane usre mbolnje pinderka mabtam tuku ma mbol prode tananj ye piroka ka mabtam tuku ma mbol buk prowen. Ye Kristus tuku pasa son ngeg ta kusre ndamba biye dewet.

⁸ Kile Sunjo nu ye tinjeknu nga lafunu sam tuku pilna le minit. Nu kumumbi tango pileningit. Ait sunjo mbolnje nunje lafu ta samngat. Ye ndo kuga. Nane afu nu manj mayok kambim tuku wamdus sunjo jak minig ta nu nane mata lafu mayenu ninjamngat.

Wam pagu pasa afu

⁹ Ne pitik ndo ndin sota te prowa.

¹⁰ Kresens nu Galesia ma mbol kina le Titus nu Dalmesia ma mbol kina. Demas nu kilke te mbolok manjau tuku nzali sunjona le nu ye kusreyumba Tesalonika kina.

¹¹ Lukas nu ndo ye ndon tenje minit. Ne Markus samba nu ndon yalpe. Nu ye turyam tuku tanjo mayenu.

¹² Ye Tikikus kukulen le Efesus tumbraj sunjo mbol kina.

¹³ Ne ye tuku murke tuku tawi kaikam tuku Troasnje Karpus tuku wandeknje kusrewen ta tumba prowa. Ye tuku pasa waje kilmba afu aganjmor ngaronumbi wakeikanu ta sinja kusre ndaka kilmba prowa.

¹⁴⁻¹⁵ Aleksander nu ainmbi aganj ndende wakeikanu tango ne nu rironjka. Nu sangri tinja sine tuku pasa mbulmba te-iberja sulumba nu ye nyayo siliyina. Sunjonje lafunu tambimngat.

¹⁶ Nane abo abo ye pasa mbolnje pilnaig le ande nu ye tur ndayina. Nane jakmba kua kinaig. Kuate nu nane tuku mbar ta sauka gilainguwa nga yabanjet.

¹⁷ Sunjo nu ndo ye kusre ndayina. Nu ye sangri pileyina le ye nu tuku pasa kumumbi kukliwen le kasomok mbal jakmba isnaig. Nu tanjamba ye turyina ta nane laionnje baleyuwaig nga sakinaig ta tanja ndanaig.

¹⁸ Wam najgonu jakmba ngamuknje nu ye turyumba kigraibka nunje kulatkate ma

mbolŋge ye palmbimŋgat. Sine nu tuku nyu sunŋo ta te-duŋga minmba minbe. Son.

¹⁹ Prisila tanŋo nuŋe Akuila ndoŋ Onesiforus tuku wande tuma mbal turmba ye nane ŋakmba kaiye pasa niŋget.

²⁰ Erastus nu Korinŋge kusrewen. Trofimus nu Miletusŋge guazenŋina le tanŋe kusrewen le minit.

²¹ Ne dal ndaka murke ait pro ndatembite prowa. Yubulus, Pudens, Linus, Klaudia tira kame te afu turmba ne kaiye pasa tinig.

²² Sunŋo nu ne ŋgamuŋgal saŋgri pilenumba minwa. Nu ake sinaŋ ne make pilwa.

Son.

TITUS

Titus tuku wanje Paulus nge kuyarna

Paulus nu Titus tuku wanje kuyarna te tugunu tenjemba.

Paulus nu o buk Kreta nuy mbolnge minna sulumba nuy ta kusrewam saka Yesus tuku kuasmbi idusnijnmba ngamunjal pitina le Griknu tanjo Titus wam pagumba sana: Ne kuasmbi te kulatka mina ngina. Tanjamba sana sulumba Paulus nu Titus kusremba ma inum kina ka tanje nu Titus wam pagu pasa afu lato sawam idusmba wanje te kuyarriba pilna le Titus sota kina.

¹ Titus kaiye. Ye Paulus Kuate tuku piro tanjo Yesus Kristus tuku aposel ye ne ndon pasatam prowet. Kuate nu nane kilam tuku madiningina mbal ye nane tuku ngamunjal son sanjri pileningi le nu tuku pasa tugusek kila pile mayemba nu tuku minje kum-nemnje minwaig nga nu ye kukulyina.

² Nane abo minmba minam tuku wam ta son nga minde minwaig nga pasa kukliwet. Kuate nu samba kilke kile-mayok ndakina sulumba abo tugu ta singam tuku sakina. Nu sinjka yabrikam kumun kuga.

³ Ait kumunjinna le mbal afu kukulningina le abo tugu tuku pasa ta kuklinaige. Kuate nu sine tuku muskil kile-tidinge singit ta nu piro ta ye tuku wai mbolnge pilna.

⁴ Titus, ne sine ndon ngamunjal son ndindo njak minit tukunu ne sinjka ye tuku kinjo. Singine Mam Kuate, Kristus Yesus sine tuku muskil kile-tidinge singit tanjo nale ake sinan ne make pilmba ngamunjal wamdus bul sernuwaik. Son.

Titus nu Kreta nuy tuku gabat madiningam tuku pasa

⁵ Piro afu sine buk sulu ndagen ta ne kile-tidinga suluwam tuku ye ne Kreta nuy mbolnge kusrenen. Ye wam pagunen ta dubimba tumbran njakmba mbol kumba Kristus tuku kuasmbi tuku gabat tanjo afu madiningmba patika.

⁶ Gabat tanjo ta tanjo kame nu tuku mbar ande sanu tuku kanjer ndawaig. Nu pino ndindo ndo njak minwa. Nu tuku kinjo kame mata Kristus tuku son nguwaig. Nane nanjine nzali fare dubimba ko minje kumnemnje mine ndakuwaig le afu nane mbolnge wam tanjar sanu tuku kanjer ndawaig.

⁷ Gabat tanjo nu Kuate tuku piro kulatkate. Ta tuku nane afu sinjka nu tuku mbar ande sanu tuku kanjer ndawaig. Nu nuje njarosu payam ndakuwa. Nu pitik ndo gubra te ndakuwa. Nu kule kamenu

nyumba nginngan ndaka ande kat ndawa. Nu ndametin kilam tuku piriri ndawa.

⁸ Nu mbal afu kilmba isukusneninguwa. Nu manjau magenu ndo nzaliwa. Nu pizuknu tinreknu minmba manjau purfenju ndo kuwa sulumba nuje nzali njaigonu kusrekuwa sulumba

⁹ Kuate tuku pasa afunje tumninginaig ta ndo biye dewa. Nu tanjawa ta nu pasa tugusek tanjo pino tumningam kumun. Afu pasa ta te-ibenjam tagowaig ta nu nane tuku wamdus mbarde ta kumumbi tumningamngat.

Yabri mbal peuningam tuku pasa

¹⁰ Nane gudommba minje kumnemnje mine ndaka pasa alo kugatok saka afu yabrinngig. Zu mbal afu kile Kristen ngamuknge minig ta nane gudommba tanjade.

¹¹ Nane ndametin kilam tuku ndo idusmba wam njaigonu nda sakam tuku ta tumningmba tanjo afu nanjine kinjo kame mata didikade le ngamunjal son kusrekade. Ne sinjka mbal ta peuninga.

¹² Kreta tanjo ande nu tuan tanjo tanjar minna sulumba nuje mbal tuku tenjemba sakina.

Kreta mbal nane yabri tanjo ndo. Nane aganjmor njaigonu tanjar kanyummba nyamagan tuku ndo piriride ngina.

¹³ Nu son sakina. Ne nane sanjrimba saningje lika le Kristus tuku pasa tugusek ta ndo son nguwaig.

¹⁴ Nane pasa tugusek pitaide mbal tuku minje dubi ndakuwaig. Zu mbal tuku yabri wam kube ta mata ngumneninguwaig.

¹⁵ Mbal afu ngamunjal purfenju minig ta nane aganj ndende njakmba purfenju tukul kugatok ngade. Afu ngamunjal purfenju kuga Kristus tuku son nda ngade ta nane aganj ndende afu purfenju kanjer ndakade. Nane ngamunjal purfenju kuga tukunu nane pileningam kumun kuga.

¹⁶ Nane mingembi ndo sine Kuate kila ngade. Nanjine manjau njaigonu tanje sine Kuate gilai ngade. Nane Kuate am mbolnge njule parak minig. Nane nu tuku minje pitaimba wam mayenu ande kam kumun kuga.

2

Saibo kame, tanjo mo, pino mbanzo tuku pasa

¹ O tira, ne tenjemba ka. Kuate tuku pasa tugusek ta ndo tumninga.

² Tanjo mage mage nane nanjine nzali njaigonu kusrekuwaig. Nane gua gua ndaka wamdus kuyar magenu njak minwaig. Nane Kristus tuku pasa tugusek ta ndo son nguwaig. Afu tuku kume purkuwaig. Nane piti mbolnge bike ndaka sanjri tinjuaig.

³ Pino mage mage nane mata Kuate tuku nyu idusmba kurauka minwaig. Nane ngumnem pasa sa ndakuwaig. Kule kamenu nyam tuku piriri ndawaig. Nane wam magenu nane afu tumninguwaig.

⁴ Nane pino mbanzo wam pagukuwaig le nanjine tanjo kiŋo kat nanjine tuku kume purkuwaig.

⁵ Nane wamdus kuyar magenu ŋak minwaig. Nane alen alen ndakuwaig. Nanjine wande kulat mayemba ranjun mayenu kumba nanjine tanjo tuku minje kumnemnje minwaig. Nane tanjawaig ta afu nane kanjerka nane wam mayede ŋga Kuate tuku pasa ŋayo siliwe nda.

⁶ Tanjo mo nane mata nanjine nzali ŋaigonu kusrekuwaig ŋga saninga.

⁷ Ne nanje miroŋ mata wam magenu ndo ke lika le nane afu kanjernumba ne dubin-uwaig. Ne pasa ndinok ta ndo idusmba tugusemba tumninga.

⁸ Son pasa ndo nane te-ibenam kumun kuga ta saninga. Ne tanjawa ta sine tuku ŋgueu mbal tuku ndin tukula le nane kiko kanjermba pasa kugatok minamŋaig.

Piro mbal tuku pasa

⁹ Mbal afu nanjine sugo tugumnje pirokade ta nane tejenmba saninga. Nane nanjine gabat kumnemnje minmba piro mayewaig le nu piro ta nzaliwa. Nanjine gabat maim maim tuwe ndaka e

¹⁰ ko nu tuku agar ndende kuayar ndaka nane piro mbal magenu ndo minwaig. Nane wam ŋakmba kumumbi ke likuwaig le afunje Kuate sine muskil kile-tidinge singit wam ta mayenu nguwaig.

Sine manjau magenu kumba Sunjo minde minbe

¹¹ Kuate nu tanjo ŋakmba muskil kile-tidingam saka nu ake sinan tanjo make patikate wam ta te-mayokna.

¹² Manjau ta mbolnje nu sine wam magenu ke likam tuku tumsingit. Sine nu ngumnemba kilke te mbolok nzali ŋaigonu dubikeg ta kusrekube. Sine wamdus kuyar magenu ŋak minmba manjau tinreknu ke lika nu tuku minje kumnemnje minbe. Sine kilke te mbolnje manjau mayenu ta ŋak minmba

¹³ sine gare sunjo tam tuku wam ta ndo tairnga minbe. Sine muskil kile-tidinge singit tanjo Yesus Kristus nu singine Mbara Sunjo. Nu nuje kilŋa sanjri ŋak mayok kuwa le gare sunjo tamŋig.

¹⁴ Sine manjau ŋaigonunje sine ndaleka minna le nu sine muskil kile-tidinge singam tuku nuje ŋgarosu kumam tuku pilna. Sine nu tuku mbal purfenju mayok ka wam magenu ndo kam tuku wamdus sanjrinu pilbe ŋga nu kumna.

¹⁵ O Titus, ne sanjri tinga wam ŋakmba te saninjmba nane tuku wamdus kuagneka riron pasa saninje lika. Ande nu ne tuku pasa te ngumne ndawa.

3

Sine Kuate tuku waknye manjau lafube

¹ O tira, ne nane saninga le gabat sugo kulat mbal ŋakmba kumnemnje minmba nane tuku minje dubikuwaig. Piro magenu ŋakmba kam tuku nane wamdus kuaneka minwaig.

² Wanje pasa kualeyau nane wam kame ta rironkuwaig. Nane wamdus bafu ŋak minmba tanjo tuku nyu idusninmba nane ŋakmba mbolnje manjau kumumbi kuwaig.

³ Sine mata buk nginnganka minmba minje pitaika yabri manjau dubika mingen. Sine ŋgarosu kikon tinjam tuku manjau le gare tam tuku manjau yimyam tanje sine didikinaig le dubikigen. Sine mara mindek manjau ŋaigonu ndo dubikigen. Afu sine lisinginaig ta sine ta tuku gubra kagli firka mingen. Afunje sine kasursinginaig le singine singine mata mungu kasurkigen.

⁴ Sine tanjamba mingen le muskil kile-tidinge singit tanjo Kuate nu nuje ranjun mayenu kume pur manjau kile-mayokka

⁵ sine tuku muskil kile-tidinge singina. Sine manjau tinreknu ke likigen le nu tanjandana. Kuga. Nu sine sinanu ake sinan mapekina. Nu sine tuku mbar minyanga saukina le Tukul Guwa nu abo tugu kitek sine singina.

⁶ Yesus Kristus nu muskil kile-tidinge singit ta mbolnje Kuate nu Tukul Guwa singina le sine mbol kumungina.

⁷ Nu ake sinan sine make patika sine tinreknu ngam tuku nu Tukul Guwa singina le sine abo tugu minmba minam tuku ta teg sulumba alonu kanjeram tuku minde mineg.

⁸ Pasa te sinja son pasa ndo. Ta tuku ye pasa sake likit te ŋakmba sanjri tinga saninga le Kuate tuku son ngade mbal nane wam magenu kam tuku wamdus sanjrinu pilwaig. Wam kame ta magenu ndo tanjo pino turkade.

⁹ Nane afu pasa tugu kugatok mbun kame tuku tugu patit ke lika mungu tulingade sulumba wamdus pur yimyamka Moses tuku tukul pasa tugunu ta tuku kualeyaukade. Pasa ta tane turkam kumun kuga.

¹⁰ Ande tane pur yimyam tinguwa kande nu riron pasa tawe. Ne pasa tambin ara le nda iswa ndeta tane ŋakmba kile-tidinge singam ndakap.

¹¹ Tanjo tanan nu ndin mayenu o buk kusrena ta ne kila. Nu tanjo ŋayonu ndo. Nuje miroŋ nuje une tuku pa ta tamngat.

¹² Ye Nikopolis tumbran sungo mbol kumba murke ait mbolnge tanje minam tuku iduset. Ye Artemas ko Tikikus kukuli le ne tugum prowa kande ne ye tugum prowam tuku ndin sota.

¹³ Tukul pasa biteknjanu tanjo Senas nale Apolos ndon ne kusrenumba kambim bafuwaik le ne nale turka le aganj ndende afu den ndakuwaik.

¹⁴ Singine tira kame wam paguka le nane wamdus sangrinu pilmba wam magenu ke lika afu aganj afu denkade ta nane turkuwaig. Nane son ngade ta tanjamba alonu te-mayokuwaig.

¹⁵ Nane ye ndon minig mbal te njakmba ne kaiye pasa tinig. Afu ne ndon minig mbal sine tanjan son nga sine tuku kume purmba minig mbal ta mata sine tuku kaiye pasa te saninja. Kuate nu tane njakmba ake sinan make patika minwa.

Son.

FILEMON

Filemon tuku waje Paulusn̄ge kuyarna

Paulus nu Filemon tuku waje kuyarna te tugunu tejenmba.

Filemon nu tan̄go ande nyu njak. Nu Paulus tuku piro mboln̄ge Yesus tina tukunu nu Paulus ndon̄ gulab mayenaik.

Onesimus nu Filemon tuku piro aganj tan̄aj nu tugum̄nje piya kugatok pirokina. O buk man̄au ta minna. Tan̄go sugo afu tan̄go pino piyanin̄mba kilmba nane miro tan̄aj gabat minnaig. Piro mbal ta nane nan̄gine sugo tugum̄nje piroka piya kugatok nan̄gine piro aganj tan̄aj minnaig. Nane nan̄gine wamdusmbi nan̄gine sugo kusrekam kumun̄ kuga. Zu mbal sugo afu nane mata piro mbal tan̄aj njak minnaig ta nane tukul ande dubiwanu ta tejenmba. Yar 7 nane ndon̄ pirokanu le nane kusrekanu le kambinu.

Mara ande Onesimus nun̄je sun̄go Filemon ram kua ka ma kise mbol kina. Kumba ka tan̄ge nu Paulus te-silika nu tugum̄nje pasa mayenu ismba Yesus tuku son n̄ga ngamun̄gal biye mbilna. Tan̄jana le Paulus nu Onesimus kukulwa le luka nun̄je gabat tugum kuwa le Filemon nu gubra njak Onesimus te nda kikat n̄ga nu waje te Filemon tuku kuyarna.

¹ O tira Filemon sile tuku piro tuma tan̄go kaiye. Ye Paulus ye Kristus Yesus tuku piro biyen tukunu kile ye muli wandekn̄ge minet. Ye sikile tira Timoteus ndon̄ ne tugum پروek.

² Yesus tuku kuasmbi ne tuku wandekn̄ge man̄gurkade, pino Apia, sile tuku tira tan̄go Arkipus nu sile tan̄aj pasa mayenu tuku san̄gri tin̄ga pirokate tane njakmba tuku waje te kuyaret.

³ Singine Mam Kuate Sun̄go Yesus Kristus ndon̄ nale tane ake sin̄aj make patika ngamun̄gal wamdus bul sertin̄guwaik. Son.

Paulus nu Filemon gare pasa tuna

⁴⁻⁵ O Filemon, ne Sun̄go Yesus Kristus tuku kume tuku san̄gri tomba tin̄ga nu tuku kume purte sulumba nu tuku mbal njakmba idusningit ta nane afun̄ge ne tuku wam kubede le ismba minet. Ta tuku ye Kuate yaban̄jet ait mboln̄ge ne idusnet sulumba Kuate gare pasa tuwet.

⁶ Nan̄je ngamun̄gal son san̄grinu ta nane afu ngamukn̄ge te-mayoka le nane kan̄germba sine Yesus Kristus mboln̄ge nyaro mayenu kileg ta kila patikuwaig n̄ga idusmba yaban̄jet.

⁷ Ese tira. Ne Yesus tuku mbal njakmba idusnin̄mba turnin̄git le nane wamdus

bulkade. Ye ne tuku man̄au mayenu ta ismba ye gare sun̄go tumba wamdus san̄gri pileyate.

Paulus nu Onesimus tuku Filemon sana

⁸⁻⁹ O tira, ye ne tuku tira Paulus ne wam ande ka n̄ga iduset. Ye Kristus tuku nyu mboln̄ge ne wam ta ka n̄ga sani ta ne pitaiwam kumun̄ kuga. Ne kam tuku. Sine njakmba tira kame tuku mun̄gu kume purkeg. Ye wam ta idusmba ne ka n̄ga sa ndanumba ake kusnanam̄ngit. Ye Paulus ye buk saibo pilet. Ye Yesus Kristus tuku piro tan̄go tukunu ye muli wandek ten̄ge minet. Yenge ne kusnanam̄ngit.

¹⁰ Onesimus nu ne tuku piro aganj tan̄aj ye nu tuku ne kusnanam̄ngit. Kile nu ye tuku kin̄jo tan̄aj minit. Ye muli wandekn̄ge nu Yesus tuku son ngam tuku ndin tumen le nu son ngina le ye nu tuku mam minet.

¹¹ Nu o buk ne ndon̄ minna ta nu kanyummba piro maye ndana. Kile nu piro mayenu kam tuku iduste. Ta tuku nu kile sile ar̄nej sin̄zansikam kumun̄.

¹² Ye Onesimus tuku kume purmba nu kukulet le ne tugum ilit.

¹³ Ye pasa mayenu tuku muli wandekn̄ge minet ta Onesimus nu ne tuku ma tumba ye turyuwa n̄ga ngailkam iduset ta tan̄aj.

¹⁴ Ye ambon̄ga ne kusnanam iduset. Ne nan̄je wamdus dubimba wam mayenu ka n̄get.

¹⁵ O tira, ye tejenmba iduset. Onesimus ait fagnu ne kusrenina ta nu wam mayenu tumba ne ndon̄ minmba minam tuku nu tan̄jana inde.

¹⁶ Kile nu nan̄je piro aganj tan̄aj ndo kuga. Nu Yesus Kristus ndon̄ ulendika nu sine tuku tira ande. Nu ne tuku tira piro aganj tan̄aj minit. Ta tuku ye nu iduset ta ne ye liyumba nu sun̄gomba idusam̄ngat.

¹⁷ Sile Kristus mboln̄ge tuma minek ta idusmba kande Onesimus kan̄germba ne ye tate tan̄jamba nu ta.

¹⁸ Nu ne mboln̄ge mbar ande kina e ko ne tuku aganj ndende kilna le lafuwam tuku minwaig kande nu tuku nyu kuyaram tuku ma mboln̄ge ye tuku nyu kuyara.

¹⁹ Ye Paulus yin̄je waimbi waje te kuyaret. Yenge lafuwam̄ngit. Ne Kristus mboln̄ge abo kitek tina ta ye tuku piro mboln̄ge tina. Ta tuku ne wam ande ngailyam kumun̄ kuga ta ye ta tuku idus ndawet.

²⁰ O tira, ne Sun̄go Yesus idusmba ye tuku kusna te pitai ndamba turya. Sile Kristus mboln̄ge tira minek ta alonu te-mayokmba ye tuku wamdus bul sera.

²¹ O tira, ne ye tuku pasa pitaiwe nda ta ye kila. Ye tuku kusna pasa te ne limba nan̄je wamdusmbi sun̄gomba kam̄ngat n̄ga ye idusmba waje te ne tuku kuyaret.

²² Ye tuku kinyam mbili ande wakeiwa. Tane njakmba ye tuku yabanjmba minig tukunu Kuate nu ndin wakeiwa le mayok kambim tuku wamdus sunjo njak minet.

²³ Epafra Yesus Kristus tuku piro tanjo ye ndonj muli wande te sinanjge minek nu ne kaiye pasa tinit.

²⁴ Markus Aristarkus Demas Lukas yinje piro tuma mbal nane mata ne kaiye pasa tinig.

²⁵ Singine Sunjo Yesus Kristus nu ake sinanj tane njakmba make patikuwa.

Son.

HIBRU Zu mbal tuku waje

Gabat ande nu Zu mbal afu Yesus tuku son nginaig ta nane tuku waje kuyarna te tugunu tenjemba.

Zu mbal afu Yesus tuku kume tuku sanjgri tomba tinginaig sulumba nanjine tukul manau ambokok kusrekinaig. Kusrekinaig ta nanjine mbal afunje piti serninginaig le nane marj tukul kame ta dubikinaig. Tanjanaig le Yesus dubiwanu gabat andenje waje te nane tuku wamdus te-tiwam tuku kuyarna.

Yesus nu ambokok manau njakmba kumumba manau kitek te-mayokna. Nu kumna sulumba nuje ndarembi sine muskil nduiye kile-tidinga singine pris gabat sungo minit. Ta tuku nane manau ambokok sanjgri kugatok ta nduiye kusreka Yesus ndo dubiwaig nga nu waje te kuyarna.

Kuate tuku Kiyo nu enjel kame liningmba o mbolnje minit

¹ O buk Kuate nu manau kise kisémbi nuje pasa tugusek tuan tanjo tuku minje mbolnje kile-mayokka minanu le sine tuku wa mbur kame nane isanu.

² Ismba minnaig le ma ma kugawam tuku ait te mbolnje nu nuje Kiyo nuje mbolnje nuje pasa te-mayokmba sasingina. Aganj ndende njakmba nu wai mbolnje patikam tuku nu Kiyo nuje pilna. Tugu mbolnje Kuate nu sakina le Kiyo nujenje kilke te te-mayokna.

³ Kuate tuku kilja nu minit tuku manau njakmba nuje Kiyo nuje mbolnje minig le kanjerkeg. Nale ndindo minik. Kiyo nujenje pasa sanjgrinu sakate le aganj ndende njakmba nanjine ma mbolnje minmba kumumbi piroka minmba minig. Nuje Kiyo tanje tanjo tuku une sauke suluna sulumba Kuate Sunjo Ndindo nu tuku ndinam kumamnje samba mbolnje minyokina.

⁴ Tanjana le Kuate nuje Kiyo nyu sunjo te-mayokna le nu tuku nyu tanje enjel tuku nyu liningina. Ta tuku nu nuje miroj mata enjel kame njakmba liningina.

⁵ Kuate nu nuje Kiyo ta tenjemba sana. Ne ye tuku Kiyo. Kite ye ne tuku Mam mayok kinet ngina. *Mune 2.7*

Kuate nu enjel ande tanjamba sa ndana. Nu man nuje Kiyo sana:

Ye ne tuku Mam mayok kanjit.

Ne ye tuku Kiyo minamngat nga sana. **2**
Samuel 7.14

Nu enjel ande tanjamba sa ndana.

⁶ Kuate nuje Kiyo mulum kilke te mbolnje te-mayokam bafuna sulumba nu nuje Kiyo nuje tuku tenjemba sakina.

Yije enjel kame, tane nu tuku nyu te-dunja nu mbarinap ngina. *Lo 32.43*

⁷ Kuate nu nuje enjel kame tuku tenjemba sakina.

Yije enjel kame nane bubre tanjan kile-mayokket.

Yije kukul mbal pa mane tanjan kile-mayokket ngina. *Mune 104.44*

⁸ Nu nuje Kiyo tuku pasa tenjemba sakina. Ne Kuate. Ne nyu sunjo njak nane mbal kulatka minmba minamngat. Kugawe nda.

Ne kumumbi nane gageu kulatkate.

⁹ Ne manau tinjeknu ndo nzalinu ne manau njaigonu njakmba mbulmba pitaikate.

Ta tuku ye ne tuku Mbara nane mbal njgamuknje ne sunjomba make pilmba nyu sunjo tinmba gare tinen ngina. *Mune 45.6*

¹⁰ Kuate nu nuje Kiyo tuku man tenjemba sakina.

Sunjo, ne tugu mbolnje kilke te-mayokna.

Ne nane wai kuyarmbi samba pilna.

¹¹ Kilke samba njgisikamngaik ta ne tanjawa nda.

Ne minmba minamngat.

Kilke samba tawi tanjan urfu patika njaigonngamngaik.

¹² Tanjawaik le tanjo nu tawi tumba filfilte tanjamba ne samba kilke filfilmba kile-sikamngat.

Nane tawi abonu kilmba tingig tanjan ne samba kilke urfunu kile-sika man abonu kile-mayokkamngat.

Nenje ndo mbilka kisemba mayok kine nda.

Ne tuku yar mata kugawe nda. Ne minmba minamngat ngina. *Mune 102.25*

¹³ Kuate nu man lato nuje Kiyo sana:

Ne ye tuku ndinam kumam tenje sanjgri njak minyok mina le ma ma yenje ne tuku njgueu mbal njakmba kile-ibenka ne tuku kupe kumnemnje patikamngit ngina. *Mune 110.1*

Nu enjel ande pasa ta sa ndana.

¹⁴ Enjel kame nane Kuate tuku pasa du-bide tuku guwa ndo. Sine afu Kuateenje muskil kile-tidingam tuku mineg mbal nu nane kukulningit le pro sine tursingig.

2

Kuate nu ndin mayenu te-mayokna

¹ Kuate tuku Kiyo nu o mbolnje minit tukunu sine nu tuku pasa mayenu isgerj ta ake wamwamka li ndaka kurauka likube. Sine tanja ndabe ta sine wan tanjan kundu mayenu limba fare fare kumba ka njgisikamngig.

² O buk Kuate nu enjel kukulningina le nane Moses tukul tunaig ta son sanjgri njak.

Singine mbunj kame pasa ta lukanaig ta lafunu kumumbi tinaig.

³ Sine singine muskil kile-tidingam tuku pasa mayenu Sunjonje te-mayokmba sakina le nane isnaig mbalnje sine kubeu singinaig. Kile sine pasa mayenu te ake wamwamka likeg ta sine tanjamba ndo lafunu tamngig.

⁴ Kuate nu nuje pasa ta sangri pilemba wam yimyambi nuje sangri kile-mayokka wam kitek ke likina. Nu nuje nzali dubimba Tukul Guwa tuku sangri yimyam ninje likina.

⁵ Kilke kitek prowam tuku sakig ta kilke ta kulatkam tuku Kuate nu nuje enjel madi ndaningina.

⁶ Kuate tuku pasa mbolnje ande nu tenjenmba kuyarna.

O Kuate, tanjo nu ima le ne mara mara nu idus timba minit. Nu ima le ne nu turam tuku kulatkate.

⁷ Ne ait fagnu nu tumba enjel kame kumnemnje pilna.

Tanjana sulumba ne manj nu tumba te-mayokmba nyu sunjo tuna.

⁸ Ne aganj ndende njakmba kilmba nu kumnemnje patikina. *Mune 8.4-6*

Tanjamba Kuate nu aganj ndende njakmba kilmba tanjo kumnemnje patikina. Aganj ande tanjonje kulat ndakanu tanjan mine ndakate.

Son. Kile ait te mbolnje aganj ndende njakmba tanjo kumnemnje minig le sine kanjer ndakeg.

⁹ Kanjer ndakeg ta Yesus kanjermba nu mbolnje kila pileg. Kuate nu tanjo ake sinanj make patika Yesus nu njakmba tuku kumwa nga nu tumba ait fagnu enjel kame kumnemnje pilna. Pilna le nu njakmba tuku kumna sulumba nyu sunjo pasa njak mayok kina.

¹⁰ Kuate nu aganj ndende njakmba kile-mayokkina. Njakmba nu tuku nzali ndo dubiwam tuku minig. Nu tanjo gudommba nuje kinjo kame mayok ka nuje kilnja tugumnje minam tuku idusna sulumba nu kumumbi nane tuku muskil kile-tidingam tuku tango rar sunjo tuna. Yesus nu rar ta mbolnje nu sine tuku gabat mayok ka sine tuku muskil kile-tidinge singit.

¹¹ Tanjo nane Kuate tuku mbal mayok kambim tuku ande nu atrau piro biyit ta nane nu ndonj tugu ndindo. Njakmba Kuate tuku minig. Ta tuku singine Sunjo nu sine yabu ndaka yije maib kame nga

¹² sine ndonj minam tuku Mam nuje tenjenmba sana.

Mam Kuate, ye ne tuku nyu sunjo ta yije maib kame ndonj te-mayokmba saka minamngit.

Ye nanje mbal ngamuknje munembi ne tuku nyu te-dungamngit ngina. *Mune 22.2*

¹³ Nu manj kuyar ande mbolnje tenjenmba sakina.

Kuate, ye ne tuku sangri tomba tinjet ngina. *Aisaia 8.17*

Pasa ande mata tenjenmba.

Ye yije maib kame Kuateenje ye sina ta ndonj minet ngina. *Aisaia 8.18*

¹⁴ Kuate nu Yesus tuna mbal nane ngarosu njak. Ta tuku Kristus nu sine tanjan ngarosu njak mayok kina. Tanjamba nu manjau ta dubimba nu kumna. Nu kumna ta tinja kume tuku sangri Satan te-ibenja sulumba

¹⁵ sine kumam tuku kuru-kuruka mineg ta sine tuku muskil kile-tidinga kuru kuru wam ta tukulna.

¹⁶ Nu enjel kame turkam tuku nde ndakina ta kilimok. Nu sine Abraham tuku tugu njakmba tursingam tuku ndekina.

¹⁷ Ta tuku nu nuje maib kame minig tanjan mayok kina. Wam ta mbolnje ndo nu sine tuku pris sunjo mayok kambim kumun. Nu kumna sulumba nu Kuate tugumnje sine mapeka sine tuku atrau piro kumumbi biyit le Kuate nu sine tuku une sauka gilaingate.

¹⁸ Nu sine tanjo tanjan mayok kina le Satan nu tagomba minna ta nu piti ta kamusna tukunu kile nu sine tago mbolnje mineg ta nu sine tursingam kumun.

3

Yesus nu Moses lite

¹ Tira kame, Kuateenje sine njakmba wikina le sine nu tuku kuasmbi ndindo mineg. Nu Yesus kukulna le nu sine tuku pris sunjo minit. Ta tuku singine wamdus njakmba Yesus ndo idus tibe.

² O buk Moses nu Kuate tuku mbal ngamuknje piro ke mayemba minna. Tanjamba ndo Yesus nu Kuateenje piro tuna ta nu piro ke mayena.

³ Nale arjer piro mayenaik ta Yesus nu Moses lite. Tanjo ande wande pilit ta sine wande tuku nyu te-du ndangeg. Sine tanjo tuku nyu te-dunggeg.

⁴ Wande njakmba tanjonje patikade ta Kuate nu aganj njakmba tugu.

⁵ Moses nu piro tanjo ndo Kuate tuku mbal ngamuknje piro mayena. Kuate nu ngumne nga wam kile-mayokkina ta nu wam ta tuku saka minna.

⁶ Kristus nu Kuate tuku Kinjo minmba Kuate tuku mbal ngamuknje piro mayena. Nu mbal ta tuku tugu. Sine wamdus sangrinu pilmba singine Sunjo tuku pasa alonu tairnga minbe ta sine Kuate tuku mbal nu tuku wande tanjan mineg.

Ngamunggal kilba tukul ndakam tuku pasa

⁷ Sine Tukul Guwa tuku pasa ise mayebe. Nu tenemba sana.

Kile ait te mbolnje tane Kuate tuku pasa isig te

⁸ tangine mbun Moses ndonj ma baknu mbolnje minnaig tanaj ngamuŋgal tukulmba kilba tukul ndakap.

Nane ye tuku wamdus mukuknu te gubra pile sam tuku tago-tagonaig.

⁹ Nane yar 40 ye tuku piro sangrinu yimyam kanjerkumba

ta tuku nda idusmba ye tago-tagoyumba minnaig.

¹⁰ Ta tuku ye mbal ta tuku gubra tumba nane tuku tenemba saken. Nane tuku wamdus tugusek kuga. Nane ye tuku manjau katese ndade ngen.

¹¹ Ye nane tuku gubra sunjo tumba pasa sanjrinumbi tenemba saken. Nane ye ndonj mabte nda ngen. *Mune 95.7-11*
Tukul Guwa nu tanjamba Kuate tuku minje pasa sakina.

¹² Tira kame, tane rironj mayewap. Ande tane ngamuknje wamdus tugusek kugatok minmba Kuate abo minmba minit nu talamba pitaiwikat.

¹³ Ki ait mindek tangine tangine munjo sangri pilenjangap. Tane kile abo njak minig ait mbolnje manjau ta kusre ndawap. Tane tanja ndawap ta une manjau tanje tane didikuwa le tangine ngamuŋgal tukulkikat.

¹⁴ Ambonga sine Kristus wamdus ndindombi tigenj. Sine manjau ta kusre ndamba tanjamba ndo minbe ta sine nu tugumnje gare njak minamngig.

¹⁵ Kuate tuku pasa wam ta tuku tenemba sakate.

Kile ait te mbolnje tane Kuate tuku pasa isig te tangine mbunj kame tanaj ngamuŋgal tukulmba kilba tukul ndawap nga sakate. *Mune 95.7-11*

¹⁶ Tane idusap. Ima kate ngamuŋgal tukulmba kilba tukulnaig e? Moses nu nane njakmba kilmba Isip kusremba kinaig mbal ta.

¹⁷ Ima kate tuku Kuate nu yar 40 mbolnje gubra tina e? Nane wam njaigonu ke lika ma baknu mbolnje kume farnaig mbal ta.

¹⁸ Ima kate tuku Kuate nu pasa sanjrimbi nane ye ndonj mabte nda ngina e? Nane nu tuku pasa ismba dubi ndanaig mbal ta.

¹⁹ Nane Kuate talamba nu kumuŋ kuga nga idusnaig tukunu nane nu ndonj mabte ndakinaig.

4

Kuate nu tanjo ndonj mabtam tuku iduste

¹ Kuate nu tanjo afu nu ndonj mabtam tuku pasa sanjrinu pilna ta kile minit. Kuga ndate. Ta tuku sine kuru-kuruka kurau

mayebe. Sine Kuate ndonj mabtam tuku wam lisingikat.

² Sine singine mbunj kame buk minnaig tanaj kile mata pasa mayenu iseg. Nane pasa mayenu ismba talakinaig tukunu pasa ta nane tur ndakina.

³⁻⁵ Sine nu tuku pasa ismba son ngeg mbal ndo Kuate ndonj mabta mineg. Kuate nu tugu mbolnje aganj ndende njakmba kile-mayokka nuje piro njakmba sugluka mabtina. Kuate tuku pasa mbolnje ande nu mara 7 tuku tenemba kuyarna.

Kuate nu mara 7 mbolnje nuje piro njakmba sugluka mabtina nga kuyarna. *Mulum Pasa 2.2*

Afu nu ndonj mabtam tuku Kuate nu sakina ta nane nu talamba pitainaig le nu nane tuku tenemba sakina.

Ye gubra sunjo tumba pasa sanjrinumbi tenemba saken: Nane ye ndonj mabte nda nga saken. *Mune 95.11*

⁶ Pasa tanje sine tenemba tumsingit. Kuate nu tanjo ndonj mabtam tuku iduste. Nane ambonja Kuate tuku pasa mayenu isnaig mbal ta nane nu talamba nu ndonj mabte ndakinaig.

⁷ Ta tuku ngumneŋga Kuate nu tanjo ndonj mabtam tuku ait ande te-mayokna ta kite ki ait noten. Ye David tuku pasa buk satinjit ta Kuate nu tenemba sakate.

Kile ki ait te mbolnje tane Kuate tuku pasa isig te ngamuŋgal tukulmba kilba tukul ndawap ngate. *Mune 95.7-8*

Kuate ndonj mabteg wam kilke mbolok kuga

⁸ Yosua nu Israel mbal kilmba Kanan kilke mbol promba nane Kuate ndonj mabte ndakinaig. Nane tanjamba mabtinaig kande Kuate nu ngumneŋga manj mabtam tuku ait ande sa ndakina kande.

⁹ Kuate nu nuje piro ke suluna sulumba mabtina tanjamba ndo nuje mbal nu tugumnje mabtamngai.

¹⁰ Sine Kuate ndonj mabteg ta nu nuje piro sugluka mabtina tanjamba ndo sine singine piro tuku sangri kusremba Kuate tuku sangri tomba tinga mabteg.

¹¹ Sine tanjamba nu ndonj mabtam tuku wamdus sanjrinu pilmba dirnangube. Ande nu pasa mayenu ismba talakuwa ta nu singine mbunj kame tanaj Kuate ndonj mabte nda.

¹² Kuate tuku minje pasa sangri njayo abo njak minmba minit. Pasa ta kame bagi agonu limba nu agok njayo. Nu tanjo tuku ngamuŋgal nduasemba ka sinam nzinge kilke mbolok manjau samba mbolok manjau ngamu fetka kilimok kile-mayokkate. Tanjo tuku wamdus nzali kise kise kam idusde ta nu kinjenjka kila minit.

¹³ Agañ ande Kuate am mbolŋge kuirka minam kumuŋ kuga. Sine tuku wam ŋakmba nu am mbolŋge mayokŋge minig. Ŋgumneŋga nu sine pilesinŋuwa le sine ta son ŋgamŋgig.

Yesus nu sine tuku pris sunŋo

¹⁴ Sinŋine pris sunŋo nu samba mbol kina sulumba kile Kuate tugumŋge minit. Nu Kuate tuku kiŋo nuŋe Yesus. Ta tuku pasa mayenu iseg te biye debe.

¹⁵ Sinŋine pris sunŋo nu kilke te mbolŋge minmba tago ŋakmba nu mbolŋge pronaiŋ ta nu mbar ndana. Tago mbolŋge sine saŋgri kugatok ta nu kila pilna sulumba sine sinasiŋgit.

¹⁶ Ta tuku sine kuru kuru kugatok wamdus bulok Kuate tugum kab. Nu ake sinaiŋ taŋgo make patika turkam iduste. Sine nu tugum kab ta nu sine mapeka sinŋine piti ait mbolŋge tursinŋit.

5

¹ Sine taŋgo ŋgamukŋge taŋgo afu atrau piro biyam tuku mayok kinig ta nane sine ŋakmba tuku Kuate am mbolŋge pirokade. Sine agañ afu Kuate tambim tuku niŋgeg le nane Kuate tuku patikade sulumba sinŋine une saukam tuku agañmor bale farmba atraukade.

² Pris mbal nane taŋgo ndo nane sine taŋaŋ mbar ŋak. Ta tuku nane katese ndade mbal mbarde mbal wamdus bafumbi kulatka piroka minig.

³ Pris mbal mbar ŋak tukunu nane taŋgo tuku une saukam tuku agañmor bale farmba atraukade ta naŋgine une tuku turmba atraukade.

⁴ Taŋgo ande nu nuŋe wamdusmbi atrau piro biyam tuku nuŋe nyu te-mayokam kumuŋ kuga. Kuatenŋge madiniŋgit mbal ndo piro ta biyam kumuŋ. Abo abo nu Aron taŋamba madina.

⁵ Kristus nu mata nuŋe wamdusmbi pris sunŋo mayok kambim tuku nu nuŋe nyu te-mayok ndana. Kuatenŋge Kristus nu piro ta kam tuku madina sulumba sana:

Ne ye tuku Kiŋo. Kite ye ne tuku Mam mayok kinet ŋgina. *Mune 2.7*

⁶ Kuate tuku kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Ne Melkisedek taŋaŋ pris minmba minamŋat ŋgate. *Mune 110.4*

⁷ Yesus nu kilke mbolok taŋgo minmba nuŋe kume mbolŋge Kuatenŋge nu tuku muskil te-tiwam kumuŋ ŋga Kuate yabaŋmba sunŋomba malmbika sarsarmba minna. Nu wamdus ndindo ŋak Kuate kumnemŋge minna le Kuate nu tuku yabaŋ pasa ta isna.

⁸ Yesus nu Kuate tuku Kiŋo ta nu mata piti sugo kamusna. Piti ta mbolŋge Kuate

kumnemŋge minam tuku wam ta nu kila pile mayena.

⁹⁻¹⁰ Nu Kuate tuku nzali ndo dubimba piti kamusmba minna ma ma nu kumumbi mayok kina. Nu kumumbi mayok kina le Kuate nu nuŋe Kiŋo ta teŋenmba sana. Ne Melkisedek taŋaŋ pris sunŋo minmba minamŋat ŋgina. Nu pris sunŋo mayok ka sine nu tuku pasa dubiweg mbal sine muskil kile-tidiŋga abo minmba minam tuku sinŋit.

Sine Kristus tuku wam ŋakmba kila pilmba sugokube

¹¹ Sine Melkisedek tuku wam afu gudommba satingam iduseg ta tane pasa isam tuku ŋgaro wasni ŋak pronaiŋ tukunu sine tugunu ŋakmba tumtingam tuku piro karenŋege.

¹² Tane o buk Kuate tuku pasa isnaig ta kile tane nane afu tumningam tuku ta tane kumuŋ kuga. Sine maŋ pasa ndui ta tugu patika tumtingam iduseg. Tane kiŋo dabro taŋaŋ amo ndo nyam kumuŋ. Tane nyamagan karenŋu nyam kumuŋ kuga.

¹³ Kiŋo dabro amo ndo nyumba minit taŋaŋ tane maŋau tiŋreknu katese ndamba mbirbarmba minig.

¹⁴ Taŋgo sugonŋe ndo nyamagan karenŋu nyade. Nane mara mara maŋau tiŋreknu dubika wam magenu ŋaigonu pitik katesede sulumba wam magenu ta ndo dubikade.

6

¹ Sine Kristus tuku pasa amo suk ta buk ismba kila pilgeŋ tukunu kile sine nu tuku pasa nyamagan karenŋu suk ta isam tuku wamdus pilmba ka sugokube. Sine makek maŋ lato lato sigrika wande palmbim kumuŋ kuga. Sine buk wam kame alo kugatok dubikigeŋ ta kusreka ŋgamuŋgal biye mbilmba makek karenŋu siriwanu taŋaŋ

² kule pisne maŋau e ko taŋgo mbolŋge wai patinu tuku maŋau sine kila pilgeŋ. Sine taŋgo kummba maŋ tinga e ko mbal ŋaigonu lafu ŋayonu tumba minmba minam tuku pasa ta mata sine buk kila pilgeŋ. Ta tuku kile sine pasa alo sugo ŋak isam tuku wamdus pilmba ka sugokube.

³ Kuate nuŋe ndin tumsinŋuwa ta sine ndin ta mbolŋge sugokamŋgig.

⁴ Nane afu Kristus tuku wam katese mayemba maŋ kusrewaiŋ ta nane kile-luka kilam tuku ndin ande kaŋger ndaweg. Ta ndaŋam? Kuate tuku bulu taŋge nane tuku wamdus kilŋaningina. Kuate nu ake sinaiŋ taŋgo make patikate wam ta naŋgine wamdus sinamŋge kamusnaig. Nane Tukul Guwa mata tinaig.

⁵ Nane Kuate tuku pasa ismba tagonaig ta mayenu ŋga idusnaig. Kilke kitek tuku saŋgri minmba minam tuku ta mata kamusnaig.

⁶ Nane Kristus tuku wam n̄akmba ta kila patika maŋ kusrekuwaig ta nane Kuate tuku Kiŋo ngumneba nu tumba nan̄gine waɓmbi lato maŋ ail kazrai mboln̄ge dan̄ganu sukde. Nane nu tuku nyu n̄ayo silide le n̄akmba kan̄gerde. Ta tuku nane n̄gamun̄gal biye mbilam tuku ndin ande mine ndakate.

⁷ Tane kilke tuku maŋau kan̄gerap. Mara mara sawe piymba kilke mboln̄ge ndekate ta kilke nu sawe tate sulumba tan̄go tuku piro turka nyamagan̄ magenu tin̄gade ta Kuate nu kilke ta nyaro mayenu tuwit.

⁸ Kilke ande sawe tate sulumba an̄ga n̄aigonu prode ta kilke ta piro kugatok. Kuate nu kilke ta kasuram bafute. Ngumneŋga nu kilke ta piyam̄ngat.

⁹ Tira kame, sine tane pasa pitinu satinḡig ta Kuate nu tane mboln̄ge tan̄awe nda n̄ga sine iduseg. Kuate nu tane tuku muskil kile-tid̄n̄ge tin̄guwa le tane nu kan̄geram̄ngai.

¹⁰ Tane Kuate tuku kume purmba nu tuku mbal turka minig wam ta Kuate nu gilain̄ge nda.

¹¹ Tane n̄akmba tan̄gine maŋau mayenu ta biye demba minap le ma ma wam tairn̄ga minig ta alonu promba tane tumail pulu-tin̄gam̄ngat.

¹² Tane kanyummba n̄garo wasni n̄ak mine ndakap. Kuate nu tan̄go mboln̄ge wam magenu kam̄ngit n̄ga sakina ta o buk nane afu nu kumun̄ n̄ga n̄gamun̄gal mukuk tairn̄ga minnaig ma ma kile nane Kuate tugum̄n̄ge kan̄gerkade. Tane nane tan̄an̄ minap.

¹³ O buk Kuate nu wam mayenu ande kam tuku Abraham sana ta nuŋe pasa san̄gri pilewam tuku Sun̄go ande nu limba mine ndakina le nu nuŋe nyu tamba pasa san̄gri pilemba ten̄enmba Abraham sana:

¹⁴ Ye Sun̄go. Ye siŋka ne mboln̄ge wam mayenu kam̄ngit. Yen̄ge ne tuku ndare te-tugewi le sun̄gokam̄ngat n̄ga Abraham sana le

¹⁵ nu n̄gamun̄gal mukuk tairn̄ga minna ma ma tina.

¹⁶ Sine tan̄go siŋgine pasa san̄gri pilewam tuku siŋgine nyu tamba sa ndakeg. Siŋgine mbara nu tuku nyumbi sine pasa san̄gri pileweg. Maŋau ta mboln̄ge ande nu sine tuku pasa pitaiwam kumun̄ kuga.

¹⁷ Kuate nu nuŋe mbal mboln̄ge wam mayenu kam tuku sakina ta nu wamdus biye mbil ndamba siŋka kam̄ngat n̄ga sine idusbe n̄ga nu tan̄go tuku maŋau dubimba nuŋe nyumbi nuŋe pasa san̄gri pilena.

¹⁸ Kuate nu pasa sakate ko nuŋe nyumbi san̄gri pilete wam ar ta mbilka kise mayok kine nda. Nu yabrikam kumun̄ kuga. Sine afu Kuateŋge tursin̄guwa n̄ga kua ka nu tugum kin̄eg mbal sine nu tuku pasa biye demba n̄gamun̄gal mukuk alonu

tairn̄ga minbe n̄ga nu wam armba te kile-mayokkina. Nu nuŋe pasa sakina sulumba maŋ nuŋe nyumbi san̄gri pilena.

¹⁹ Wam armba ta mboln̄ge sine nu tuku pasa alonu tairn̄ga mineg mbal waŋ an̄ga ndin̄kanu tan̄an̄ bike ndakeg. Siŋgine an̄ga ta samba mboln̄ge tukul tawi sinam̄n̄ge Kuate tugum̄n̄ge minit. Purkam kumun̄ kuga.

²⁰ Yesus nu Melkisedek tan̄an̄ pris sun̄go minmba nu ambon̄ga sine tuku ndin wake-imba sinam kumba sinenu n̄ga Kuate tu-mailam̄n̄ge pris piro biymba minmba minit.

7

Melkisedek nu pris mbal n̄akmba lininḡina

¹ Melkisedek nu tan̄go sun̄go nyu n̄ak ma ande nyunu Salem kulatkina. Nu Kuate tuku pris minna. Mara ande Abraham tan̄go sugo afu ndon̄ kame bumba nu nane n̄akmba kile-iben̄ka nu luka kumba ndin̄n̄ge Melkisedek te-silikina le nu nyaro pasa tuna.

² Tan̄ana le nu Melkisedek nu tan̄go sun̄go n̄ga nuŋe agan̄ ndende n̄akmba maŋgur 10 patika ande tumba nu tuna.

Melkisedek nyu tugunu ta Maŋau Tin̄rekn̄u tuku Gabat. Nu kulatkina ma Salem nyu tugunu ta Wamdus Bulok. Ta tuku nu mata wamdus bulok tuku gabat.

³ Melkisedek tuku ina mam nu tuku wa mbuŋ kame tuku pasa ande ta tuku mine ndakate. Nu prona tuku tugu e ko kumna tuku tugu ta sine gilai. Nu wam ta kugatok tan̄an̄ minna. Nu Kuate tuku Kiŋo tan̄an̄ nu pris minmba minit.

⁴ Melkisedek nu siŋka nyu sun̄go. Siŋgine mbuŋ sun̄go Abraham tuku wam kan̄gerap. Nu gabat afu ndon̄ kame buna sulumba gabis agan̄ ndende kilna ta maŋgur 10 patika ande tumba Melkisedek tuna.

⁵ Ngumneŋga Levi tuku mbuŋ afu atrau piro biyam tuku Kuateŋge madin̄ninḡina. Nane atrau piro biynaig sulumba nan̄gine mbal tuku agan̄ ndende maŋgur 10 patika ande didika kilnaig. Nane nan̄gine mbal lininḡinaig ta tuku kuga. Nane n̄akmba Abraham tuku mbuŋ. Nane Moses tuku tukul ande dubimba nan̄gine mbal tuku agan̄ ndende kilnaig.

⁶ Melkisedek nu Levi tuku ndare kuga. Abraham nu agan̄ ndende maŋgur 10 patika ande tumba nu tuna le Melkisedek nu sun̄go tukunu nu ndek yaimba kilna. Nu kilna sulumba nu Abraham nyaro pasa tuna. Abraham nu ake tan̄go kuga. Kuate nu tan̄go mboln̄ge wam mayewam idusna sulumba nu Abraham pasa mayenu ta tuna.

⁷ Ima nu sun̄go? Tan̄go nu nyaro pasa tuwit ta e ko nyaro pasa tate ta? Tan̄go nu nyaro pasa tuwit nu sun̄go. Ta tuku Melkisedek nu siŋka Abraham lite.

⁸ Levi tuku mbutu afu nangine mbal tuku aganj ndende manjur ande kilnaig ta nane tanjo ndo njakmba kume far sulunaig. Melkisedek nu Abraham tuku aganj ndende manjur ande kilna ta kuyar pasa nu tuku tejenmba sakate. Nu abo njak minmba minit njgate.

⁹⁻¹⁰ Melkisedek nu ndinnye Levi tuku mbutu Abraham kanjerna le ait ta mbolnye Levi kugatok ta nu mbutu nuje tuku fungul sinamnye minna. Abraham nu nuje aganj ndende manjur 10 patika ande Melkisedek tuna ta nu nuje ndare Levi tuku turmba Melkisedek tambinu tananj kina. Ta tuku kile Levi tuku mbutu afu nangine mbal tuku aganj ndende ndui ndui yaika kilig ta nane pris sunjo Melkisedek li ndade.

Yesus nu Aron lite

¹¹ Kuate nu Levi tuku tugu Aron tuku ndare nane pris piro biyamba kulatkuwaig nga nu tukul manjau tanjo pino dubiwam tuku te-mayokna. Nangine piro ta mbolnye tanjo pino Kuate am mbolnye kumumbi mayok kinaig kande pris kitek ande mayok nda kina kande. Pris kitek mayok kina ta nu Aron tuku ndare kuga. Nu Melkisedek tananj mayok kina.

¹² Pris kitek mayok kuwa ta tukul manjau kitek turmba mayok kinit. Tukul ambokok kugate.

¹³ Pris kitek ye sakit ta nu Levi tuku tugu kuga. Nu Yuda tuku tugu. Yuda tuku mbutu ande atrau mbain mbolnye atrau ndakina.

¹⁴ Singine Sunjo Yesus nu Yuda tuku tugu mbolnye prona wam ta sine njakmba kila. Moses nu atrau piro biyam tuku Israel mbal saninjina ta nu Yuda tuku nyu te-mayok ndana. Ta tuku tukul manjau ambokok sinamnye Yuda tuku tugu ande pris piro biyam kumu nj kuga.

¹⁵ Pris kitek Melkisedek tananj mayok kina wam ta mbolnye sine kilimok kanjereg. Manjau kitek turmba mayok kina.

¹⁶ Yesus nu pris mayok kina ta tukul ande dubimba pris mayok nda kina. Nuje mbutu ande pris piro biye ndakina. Nu abo njak minmba minam tuku nuje sangri tambu nu pris mayok ka piro ta tina.

¹⁷ Kuatenje nu tuku tejenmba sakina. Ne Melkisedek tananj pris minmba minamngat.

¹⁸⁻¹⁹ Ambokok manjau ta gisleknu. Tanjo pino tur ndakina. Tukul manjau mbolnye nane tirreknu mayok ndakinaig le Kuate nu manjau ta te-sina. Kile manjau kitek Yesus mbolnye alonu tamngig nga tairnga mineg manjau ta kumu nj. Sine nu mbolnye kumumbi mayok ka Kuate tugum kineg.

²⁰⁻²¹ Pris ambokok nane atrau piro biyam tuku Kuate nu saninjina ta nuje nyumbi pasa sangri pile ndana. Nu Yesus pris mayok kambim tuku sakina ta nu nuje nyumbi

pasa ta sangri pilemba sana: Ye Sunjo. Ye yije pasa yije nyumbi sangri pilemba saken. Ye wamdu mbilmba kisemba sake nda. Ne mara mara pris minmba minamngat njina.

²² Kuate nuje pasa sangri pilemba nu Yesus pris minmba minam tuku pilna. Ta tuku nu pasa kitek Kuatenje katna ta kulatka minwa le alonu kugawe nda. Minmba minamngat. Ta tuku pasa kitek tanje o buk Moses ndonj pasa katna ta lite.

²³ Pris ambokok nane njakmba kume likinaig. Ta tuku nane lafu-lafuka pris piro biyamba minanu.

²⁴ Yesus nu abo njak minmba minit tukunu nuje atrau piro kusrewe nda.

²⁵ Nu mara mara abo minmba samba mbolnye Kuate tugumnye tanjo tuku yabanmba minit. Nane afu nu tuku piro tuku sangri tomba tinga Kuate tugum kinig mbal nu nane tuku muskil kile-tidinja minit.

²⁶ Yesus nu kumumbi sine tuku atrau piro biyit. Nu purfenju. Mbar ande nu mbolnye mine ndakate. Nu sine tanjo tananj mine ndakate. Nu une kugatok. Kuatenje nu te-dunja samba mbolnye pilmba nyu sunjo tuna.

²⁷ Pris ambokok nane mara mindek ambonga nangine une sauka ngumneja tanjo pino tuku une saukam tuku aganjmor bale farmba atraukanu ta Yesus nu tanja ndana. Nu nuje ngarosu kumam tuku pilna le afunje nu balenaig le atraukam nduina. Not ndo.

²⁸ Tukul manjau sinamnye Kuate nu sine tanjo une njak kilmba atrau piro biyam tuku patikina. Ngumneja nu pris kitek piro biyam tuku Kuate nu nuje nyumbi pasa sangri pile na ta nu nuje Kinjo nuje pilna. Nuje Kinjo ta nu purfenju minmba nu pris sunjo kumumbi mayok ka tanjamba minmba minit.

8

Yesus nu pasa kitek kulatkate

¹ Ye pasa njakmba sake likit ta tugunu tejenmba. Singine pris sunjo Yesus nu samba mbolnye Kuate tuku ndinam kumamnye minyok minit.

² Nu samba mbolnye Kuate tuku wande tugusek ta sinamnye nuje atrau piro kumba minit. Wande ta Kuatenje pilna tuku. Tangonge pile ndakinaig.

³ Pris sugu nane aganj yimyam Kuate tumba aganjmor kilmba bale farde. Nane atrau piro ta ke likam tuku pris nyu tinaig. Singine pris sunjo nu mata piro ta kam tuku nyu tina. Nu aganj ande Kuate atraukam kumu nj.

⁴ Yesus nu kilke te mbolnye minit kande nu atrau piro biye ndakate kande. Pris

gudommba Moses tuku manjau mbolŋge tukul dubimba agan yimyam kilmba Kuate atrauka tuwig.

⁵ Kilke te mbolŋge atrau piro kade mbal nane samba mbolŋge piro tugusek ta tuku kanunu ndo kade. Moses nu tawi wande palmbim bafuna le Kuate nu wam pagumba sana:

Ne isa. Ne buk tabe mbolŋge minna le ye wande kanunu te-mayokmba tumnen tanjamba ndo pale ŋgina. *Kisim Bek 25.40*

⁶ Kuate nu alonu sunjomba prowamŋgaig ŋga pasa kitek katna. Kile Kristus nu alonu ta kile-mayokkate. Pasa kitek tuku alonu sunjokanu pasa ambokok lite. Ta tuku atrau piro Kuate nu Kristus tuna tanje pris mbal tuku piro ambokok mata lite.

⁷ Kuate nu Moses ndonj pasa katna ta sinamŋge tanjo pino kumumbi minnaig kande nu manj pasa kitek kat ndana kande.

⁸ Kuate nu tukul pasa kummemŋge minnaig mbal nu nane ndonj pasa ŋak minmba tejenmba sakina.

Ye Sunjo, ye satinŋamŋgit. Ait ande prowa le ye Israel mbal ndonj Yuda mbal turmba pasa kitek sanŋgrinu katamŋgit.

⁹ Ye o buk Israel mbal tuku mbunj turka ndin te-mayoken le Isip kusremba kinaig ait mbolŋge nane pasa sanŋgrinu katen tanjamba kuga. Nane ye tuku pasa ta dubi maye ndamba kusrenaig le ye nane ŋgumneniŋgen.

¹⁰ Ye Sunjo ye satinŋamŋgit. Ngumneŋga ait kumunŋuwa le ye pasa kitek tejenmba Israel mbal ndonj katamŋgit. Ye yinje tukul pasa ŋakmba nane dubi magekam tuku nane tuku ŋgamuŋgal sinamŋge patike likamŋgit. Ye nane tuku Mbara Sunjo mini le nane yinje mbal minamŋgaig.

¹¹ Nane nanjine kilke tuma mbal nanjine ndare Kuate tuku kila pilwaig ŋga manj tumniŋge nda.

Nyu ŋak nyu kugatok mbal nane ŋakmba ait ta mbolŋge ye kila minamŋgaig.

¹² Ye nane mapeka nanjine wam ŋaigonu sauke niŋgamŋgit. Tanjawi sulumba ye nane tuku une ŋakmba gilainŋamŋgit ŋgina. *Yeremia 31.31-34*

¹³ Kuate nu pasa kitek katam saka nu pasa ambokok te-sina le piro kugatok minit. Nu piro kugatok minmba ŋgisinu bafute.

9

Kuate mbariŋam tuku kilke mbolok tawi wande

¹ Pasa ambonjga Kuate nu Moses ndonj katna ta nane ta sinamŋge fare fare Kuate mbariŋ ndanaig. Nane tukul afu dubika nu

mbariŋnaig. Nane nu mbariŋam tuku kilke te mbolok tawi wande pilnaig.

² Nane wande tumailamŋge bulu ande mbain mbolŋge pilnaig. Tukul bret Kuate am mbolŋge patikinaig tuku mata mbain ta mbolŋge minnaig. Tawi wande ta nyunu tukul wande.

³ Tukul wande ta ŋgamuŋge malanja tukulanu tawi sunjokanu minna. Tawi ta ŋgumnemŋge tawi ma ande minna ta nyunu tukul wande sunjo.

⁴ Wande ta sinamŋge mbain ande agan afu pasokanu le mundur magenu prowanu ta minna. Mbain ta nane golmbi wakeinaig. Kuate nu Israel mbal ndonj pasa katna ta tuku bokis mata minna. Nane ŋgaronu golmbi wakeinaig. Ndate armba tukul pasa kuyaranu ŋak, gol waim mana fudiŋndo ŋak. Aron tuku ndumndum kuzru prona ta ŋakmba bokis sinamŋge patikinaig.

⁵ Bokis mbolŋge eŋel armba wakeika patikinaig. Eŋel ar ta magenu ndo kilŋa ŋak. Nale nakile salmban kuitka bokis tukulnu sonjinaik. Kuate nu tanjo tuku mbar saukam tuku pris sunjo nu bokis tukulnu ta mbolŋge aganmor ndarenu barejanu. Sine kile tawi wande tuku agan ndende ŋakmba satinŋam tuku ait kuga.

⁶ Nane tanjamba tawi wande tuku agan ndende ŋakmba patike likinaig.

Pris mbal nane mara mara wande tumailam ta sinam kumba atrau piro yimyam kumba minnaig.

⁷ Tawi ma ŋgumnemŋge minna ta pris sunjo ndo nu wande ta sinam kambinu. Mara mara kuga. Yar ndindo sinamŋge ki ait ndindo ndo nu wande ta sinam kambinu. Nu kambim ŋga aganmor ndare kilmba nuje mbar, tanjo pino tuku mbar, mbar afu nane kumba kamus ndanaig ta ŋakmba saukam tuku Kuate atraukanu.

⁸ Manjau ta mbolŋge Tukul Guwa nu tejenmba sine tumsinŋit. Ambokok manjau sinamŋge tukul wande tumailamŋge atrau piro kuga ndawa ta ake tanjo nu tukul wande sunjo ŋgumnem ta sinam kumba Kuate tugum kambim kumuŋ kuga.

⁹ Tawi wande ta manjau kitek te tuku kanunu ndo. Manjau ta sinamŋge nane Kuate mbariŋam ŋga agan yimyam Kuate tuku patika aganmor kilmba bale farmba atrauka tanjamba tanjamba minnaig. Nane tanjanaig ta nanjine mbar manjau tuku piti nanjine wamdus sinamŋge minnaig.

¹⁰ Nane kule le nyamagan tuku tukul ŋgarosu agan ndende minyanje likam tuku tukul ta ndo dubika minnaig. Tukul ŋakmba ta ŋgarosu tuku ndo. Nane tukul kame ta dubika minwaig le Kuate nu manjau kitek te-mayokuwa le tukul kame ta sanjri kugawamŋgaig.

¹¹ Nane tukul manau dubika minnaig le ta ngamuknge Kuate tugumnge ngamungal mukuk jak minam tuku manau prona. Kristus nu pro manau ta tuku pris sunjo mayok kina. Nu Kuate tuku wande sinam kumba ka pris sunjo piro biyit ta kilke mbolok wande kuga. Samba mbolok wande tugusek. Tanjonje pile ndakinaig tuku.

¹² Nu wande ta tuku tukul wande sunjo nduiye sinam kina. Nu pris sunjo ambokok tanan meme le makau fat tuku ndare kilmba tukul wande sunjo sinam kine ndakina. Nu nuje ndare tumba ka ndare tamba sine piyasinmba sine tuku muskil nduiye kile-tidingina.

¹³ Manau ambokok dubimba nane meme le makau pailnu tuku ndare kilmba makau pangar fatnu pasokinaig tuku kuke tugu ta tur mbilmba tanjo nu wam afu mbolnje kutur kilanu ta nane mbolnje bareninginaig. Bareninginaig le nanjine ngarosu tuku kutur saukinaig.

¹⁴ Kristus tuku ndarenge aganjmor ndare tuku piro lite. Nu purfejn nu ndo minmba nuje minmba minam tuku manau tuku sanjri mbolnje nuje ngarosu kumam tuku pilmba Kuate atraukina. Wam afu dubikeg le tur ndasingig le wamdus piti jak mineg ta nuje ndarembi mbar ta jakmba sauke suluwa le sine ngamungal mukuk jak Kuate mbarinjam kumun.

¹⁵ Pasa kitek Kuate katna ta kile Kristus nu alonu kile-mayokkate. Nu tuku kume mbolnje pasa ambonja katna ta kum-nemnge minmba mbarde mbal muskil kile-tidinge ningit. Kile Kuate nu o buk sakina tanjamba nu wikade mbal jakmba nuje wam magenu kilam tuku minig.

¹⁶ Tanjo ande ngumenja ye kumi le ye tuku aganj ndende yije mbalnje kilam tuku nga idusmba nu waje ande kuyarmba pilit. Tanjo ta nu kumit le ndo nu tuku aganj ndende kuembol walmba kilig.

¹⁷ Nu nuje pasa kuyarte sulumba nu abo minit ta kuyar ta alo kugatok tanan minit. Nu kumit le ndo alonu mayok kinit.

¹⁸ Wam ndui ta ndo Kuate nu pasa o buk tanjo ndonj katna ta alonu mayok kuwa nga tane aganjmor bale farap ngina. Ndare tamba pasa katna ta tugu pilnaig ta tejenmba.

¹⁹ Moses nu tukul pasa jakmba tanjo pino saningina sulumba nu makau fat le meme tuku ndare kilmba kule tur mbilna. Tanjamba nu sipsip nguenu gurgur kilmba hisop ail wanjenu tur kusmba pilna le ndare sinam kina. Kina le tumba barejna le tukul kuyaranu waje tanjo turmba mbol kinaig.

²⁰ Tanjamba Moses ndek sakina: Tane dubikam tuku Kuate nu tane ndonj pasa katna ta ndare tembi tugu pilit ngina.

²¹ Nu wam kina tanjamba ndo ndare ta tumba ka tawi wande sinamnje Kuate

atraukam tuku aganj ndende jakmba mbolnje bareningina.

²² Moses tuku tukul manau ta sinamnje kutur jakmba mayok kinaig ta ndarembi ndo saukinaig. Ndare kutu ndate ta tanjo tuku une sau ndakate.

Yesus nu kumba sine tuku une saukina

²³⁻²⁴ Manau ambokok sinamnje nane aganjmor ndarembi kutur saukinaig. Manau ambokok ta samba mbolok manau kube ndo naig. Kristus nu kilke te mbolok tuku tukul wande sinam kine ndakina. Nu samba mbolok tuku wande tugusek ta sinam kina sulumba kile sine turkam tuku Kuate tugumnje minit. Ta tuku samba mbolok aganj ndende aganjmor ndarembi kutur saukam kumun kuga. Atrau aganj purfejnubi ndo kutur saukam kumun.

²⁵ O buk yar kidemba ki ait ndindo mbolnje pris sunjo nu tukul wande sunjo sinam kambim nga nuje ndare tumba kine ndakina. Nu aganjmor ndare kilmba kambinu. Kristus nu tanja ndana. Nu nuje ngarosu kumam tuku palmbim nduina sulumba nuje ndare tumba samba mbolok tukul wande sinam kina.

²⁶ Nu wam ta ke ndakina kande Kuate nu kilke te-mayokna ait ta mbolnje nu tugu pilmba kume tutur-tuturmba ka kile tanjamba minit kande. Ait kugawam tuku ait te mbolnje nu mayok kina sulumba nuje ngarosu tamba une jakmba sauke suluwam tuku Kuate atraukam nduina.

²⁷ Tanjo jakmba kume nduiwaig sulumba Kuate nu nane pileningam tuku ait tairnga minamngaig.

²⁸ Tanjamba ndo Kristus nu nuje ngarosu pilna le nane nu balenaig le nu kumam nduina sulumba tanjo gudommba tuku une saukina. Nu manj luka prowamngat ta une saukam tuku prowe nda. Sine nu minde mineg mbal sine tuku muskil kile-tidinge sinjam tuku prowamngat.

10

¹ Tukul manauje samba mbolok tuku tugusek manau tuku alonu kile-mayok ndakate. Nu wam tugusek tuku kanunu ndo. Ta tuku nane tukul dubimba yar kidemba aganjmor ndui ta ndo kilmba bale farmba atrauka Kuate am mbolnje kumumbi mayok kine ndakade.

² Nane kumumbi mayok kinaig kande nane une tuku piti kamus ndamba aganjmor manj kilmba bale farmba atrau ndakinaig kande.

³ Nane yar kidemba une saukam tuku aganjmor kilmba bale farninmba atraukinaig sulumba nanjine une ta idusmba minanu.

⁴ Makau pailnu le meme tuku ndarembi une saukam kumun kuga.

⁵ Ta tuku Kristus nu kilke te mbol prona sulumba nu Kuate sana:

Nane aganmor kilmba bale farmba aganj kise kise ne tanmbim tuku patikade wam ta njakmba ne nzali ndanate. Ta tuku ne ye ngarosu te sina.

⁶ Nane aganmor kilmba bale farmba njak pasokade ko nanjine une idusmba aganmor bale farmba atraukade wam ta njakmba ne nda nzalinate.

⁷ Ta tuku ye ne sanamngit. Kuyar pasa ye tuku tanjamba sakate ta ye prowen te ne tuku nzali njakmba dubikam tuku minet. *Mune 40.6-8*

Kristus nu tanjamba Kuate sana.

⁸ Kristus tuku pasa ta tugunu tenjemba. Nu ambonga sakina: Aganmor kilmba bale farmba aganj kise kise ne tanmbim tuku patikade wam ta ne nzali ndanate. Aganmor kilmba bale farmba njak pasokade ko afu nanjine une tuku atraukade manjau ta njakmba ne nda nzalinate ngina. Nane tukul manjau dubimba manjau njakmba ta kinaig ta

⁹ Kristus nu manjau pasa tuturmba sakina: Ye prowen te ne tuku nzali njakmba dubikam tuku minet ngina. Nu manjau kitek Kuate tuku nzali njakmba dubikam tuku ta mayok kuwa nga tukul manjau tuku piro te-sina.

¹⁰ Kristus nu Kuate tuku nzali ta dubimba nuje ngarosumbi Kuate atraukam nduina. Tanjana le Kuate tuku nzali mayok ka Yesus Kristus tuku kume mbolnje sine nu am mbolnje kumumbi mayok kagenj.

¹¹ Tukul manjau mbolnje pris mbal nane tawi wande sinamnje mara mindek tanje piroka tin minig. Nane aganmor ndui ta ndo kilmba bale farmba atraukade ta aganmor ndarenunje tanjo tuku une saukam kumun kuga.

¹² Kristus nu tanjo tuku une saukam tuku nu nuje ngarosu kumam tuku pilmba Kuate atraukam nduina. Nu tuku atrau aganj une saukam tuku sangri minmba minamngat. Nu tanjana sulumba nu Kuate tuku ndinam kumamnje minyoka

¹³ Kuate nu nuje ngueu mbal njakmba kile-iberjka nu kumnemnje patikam tuku tairnja minit.

¹⁴ Nu nuje ngarosu atraukam nduina le sine nu mbolnje purfenju mayok kineg mbal Kuate am mbolnje kumumbi minmba minamngig.

¹⁵ Tukul Guwa nu wam ndui ta ndo tum-singit. Nu ambonga tenjemba sakina.

¹⁶ Ye Sunjo ye sakamngit. Ait ande prowa le ye pasa kitek tenjemba Israel mbal ndonj katamngit. Ye yinje tukul pasa njakmba nane dubi magekam tuku nane tuku ngamunjal sinamnje patike likamngit ngina. *Yeremia 31.33*

¹⁷ Tukul Guwa nu lato manj tenjemba sakina.

Ye nane tuku une wam njagonu njakmba gilaingamngit ngina. *Yeremia 31.34*

¹⁸ Kuate nu sine tuku une njakmba sauka gilaingina tukunu une saukam tuku atrau aganj nu piro kugatok minit.

Sine Kuate tugum kab

¹⁹ Tira kame, Yesus nu nuje ndarembi sine tuku une njakmba sauke suglukina. Ta tuku kile sine kuru kuru ndaka ngaro bulok samba mbolok tukul wande sunjo sinam kumba Kuate tugum kab.

²⁰ Sine Kuate tugum kambim tuku Yesus nu nuje ngarosu atrauka ndin kitek wakeina. Ndin ta abo njak minmba minam tuku.

²¹ Nu pris sunjo mayok ka sine Kuate tuku mbal kulatkate.

²² Nu singine mbar tuku piti sauke sulumba kule purfenjumbi sine tuku ngarosu njakmba minyangina. Ta tuku sine wamdus ndindo tumba Kristus tuku sangri tomba tinja ngarosu bulok Kuate tugum kab.

²³ Sine nu tuku pasa tuku alonu tairnja mineg ta kusre ndamba biye debe. Kuate nu sinjka nuje pasa dubimba singine muskil kile-tidinge sinjamngat.

²⁴ Sine tira kame nane afu ngamunjal ningam tuku afu mbolnje manjau magenu ke likam tuku singine singine ngamunjal kuagnekuba.

²⁵ Singine mbal afu Kuate mbarinjam tuku manjur ndakade ta sine tanja ndabe. Sine manjurka singine singine tira ndonj munju sangri pileninje. Sunjo prowam tuku ait buk patukate. Ta tuku sine mara manjurkuba.

Kristus ngumnewam tuku manjau

²⁶ Sine Kuate tuku pasa tugusek ismba kila pilmba singine nzali ndo dubimba wam njagonu kumba mineg ta atrau aganj ande une saukam tuku mine ndakate.

²⁷ Sine tanjamba mineg ta sine pilesingam tuku ait Kuate nuje ngueu mbal kilmba pa kame njayo mbol pankamngat ta tairnja minbe.

²⁸ Tanjo ande nu Moses tuku tukul pasa ande ake aganj tanjan nga lukamba likina ta tanjo armba ko kenmba nu kanjgermba nu tumba ka pasa mbolnje te-timba nu mape ndamba balewanu.

²⁹ Ande nu Kuate tuku Kinjo ngumnete ta sinjka nu ngaro mukuk mine nda. Yesus nuje ndare kutuna le Kuate nu pasa kitek katna ta alonu mayok kina. Nane ndare ta ake aganj ngade ta ndare ta mbolnje ndo nane purfenju mayok kambim tuku nu kumna. Tukul Guwa nu nane ake sinanj make patikam iduste ta nane nu tumail pande. Mbal ta nane sinjka pa sunjo tam tuku minig.

³⁰ Kuate nu pasa teŋenmba sakina: Manjau ŋaigonu lafunu ta ye tuku piro. Yeŋge pa niŋgamŋgit ŋgina ta sine ŋakmba kila. Nu lato pasa ande mata sakina: Ye Sunjo. Ye yije mbal ŋakmba pileniŋgamŋgit ŋgina.

³¹ Ande nu Kuate minmba minit nu tuku pa kanjerwa sulumba ose. Nu kuru kuru sunjo tamŋgat.

Sine sanjri tiŋga dirnanjube

³² Ambonga bulu mayenu tane tugum prona le tane piti sugo afu pronaig ta tane sanjri tiŋga dirnanja minnaig.

³³ Nane tane kilmba tanjo am mbolŋge kile-tidinga piti sugo tiŋmba tane tumail pantinŋinaig. Mara afu tanjine tira afu mbolŋge tanjanaig ta tane kuru kuru ndaka nane ndoŋ ulendikinaig.

³⁴ Nane afu muliŋ kilanu minnaig ta tane nane ndoŋ piti kuranaig. Nane afunje tane tuku agan ndende ake kilmba ŋaigo siglikinaig ta tane ta tuku wamdus piti sunjo nda tinaig. Agan kame ta kilke te tuku agan ndo ŋa tanjine samba mbolok agan ndende magenu minmba minam tuku ta idus tidinginaig. Tanjine manjau mayenu ta gilai ndangap.

³⁵ Tane sanjri tiŋga dirnanja tanjamba ndo minap ma ma lafu mayenu tamŋgaig.

³⁶ Manjau tamba ndo Kuate tuku nzali ŋakmba dubikap sulumba wam mayenu prowamŋgat ŋga sakina ta tamŋgaig.

³⁷ Kuate tuku pasa te tane isap.

Ande prowamŋgat ta nu dalke nda. Mine minemba prowamŋgat.

³⁸ Yije tango tinreknun nu ye ndo idusyumba ye kumuŋ ŋga saka minwa. Nu kuru-kuruka lukuwa ta ye nu nzaliwe nda. *Habakuk 2.3-4*

Kuate tuku kuyar pasa tanjamba sakate.

³⁹ Tira kame, afu kuru-kuruka luka ŋgisikade ta sine nane tanjan kuga. Sine Kuate tala ndamba nu kumuŋ ŋga abo ŋak minmba minam tuku mbal mineg. ŋgisike nda.

11

Kuate tuku sanjri tomba tiŋgam tuku mbal

¹ Sine Kuate tuku sanjri tomba tiŋge wam ta tugunu teŋenmba. Sine wam kame tairŋga mineg ta sinja kilamŋgig ŋgeg. Agan ndende ammbi kanjer ndakeg ta sonndo minig ŋga ŋgamuŋgalmbi iduseg.

² Sinjine mbuŋ kame nane manjau ndui ta ŋak minnaig le Kuate nu nane tuku gare ŋak nyu sugo niŋgina.

³ Sine Kuate kumuŋ ŋga sakeg ta nuŋge pasambi samba kilke kile-mayokkina ta sine kila. Sine agan ndende ammbi kanjerkeg te nu agan ammbi kanjer ndakeg tamba nu kile-mayokkina ŋgeg.

⁴ Abel nu Kuate tuku sanjri tomba tiŋga aganmor tumba atraukina. Atrau agan tanje Kain tuku atrau agan lina. Kuate nu Abel tuku atrau ta kanjermba nzalina le nu tanjo tinreknun ŋga nu tuku nyu te-mayokna. Nu o buk kumna ta nuŋge manjau mayenu tanje sine tumsinmba minit.

⁵ Enok nu Kuate tuku sanjri tomba tiŋgina ta nu kume ndakina. Kuatenje nu ŋgarosu ŋak tina le afu nu tuku mindesin kanjeram tuku sotete pisinŋinaig. Kuate nu Enok nda tina sulumba nu tuku gare sunjo tina. Kuyar pasa tanjamba nu tuku sakate.

⁶ Ande nu Kuate talate ta nu Kuate gare tambim kumuŋ kuga. Ta tuku ande nu Kuate tugum kambim ŋga Kuate nu sinja minit ŋguwa. Ne nu sota le nu ne mbolŋge wam mayenu kamŋgat ŋga idusa.

⁷ Kuate nu wam ŋgumneŋga prowam tuku Noa rironj pasa sana ta nu ismba Kuate tuku pasa son ŋga nu nuŋge ndare mage minam tuku wan ande kusna. Noa tuku manjau tanje kilke mbolok mbal tuku manjau ŋayonu kilimok te-mayokna. Kuate nu kumuŋ ŋgina ta nu am mbolŋge kumumbi mayok kina.

⁸ Kuate nu Abraham nuŋge ma kusremba ma kise ande tambim tuku sana le nu Kuate tuku sanjri tomba tiŋga nuŋge ma kusremba kina. Ma nu kambim tuku ta nu gilai. Ake tiŋga kina.

⁹ Kuate nu ma tambim tuku sakina ta mbol prona sulumba nu Isak le Jakob ndoŋ rawe tanjo tanjan minmba baijai ndo patikinaig. Abraham Kuate nu kumuŋ ŋga ma tam tuku wamdus bulok tairŋga minna.

¹⁰ Kuate nu samba mbolŋge tumbran mayenu minmba minam tuku pilna ta Abraham nu tumbran ta ndo idusmba wamdus bulok ŋak tairŋga minna.

¹¹ Kuate nu pasa sanjrinu sakina le Abraham piyo nuŋge Sara nu ismba Kuate nu kumuŋ ŋgina. Ta tuku nu saibo pile mayemba kiŋo tam tuku ait lina ta nu kiŋo konna le sanjri tiŋga fungulok minna. Kuate nu sinja nuŋge pasa kumuwanŋgat ŋga nu tanjana.

¹² Wam ta mbolŋge tango ndindo ta saibo pile mayemba kumam tuku ait patukina le nu tuku mbuŋ gudommba mayok kinaig. Samba mbolŋge mbai minig piyalŋge fulbul minig tanjan burnu kumuŋ kuga.

¹³ Abraham nane Kuate tuku pasa ismba nu kumuŋ ŋga saka minnaig ma ma alonu kanjer ndamba kume likinaig. Nane pasa ndo ismba ŋgumneŋga alonu prowamŋgat ŋga nane kila minmba gare ŋak kume likinaig. Nane kilke te mbolŋge minmba sine rawe tanjo tanjan mineg ŋginaig. Sinjine tumbran tuguk kilke te mbolŋge mine ndakate ŋga saka minnaig.

¹⁴ Tanjaka sakinaig mbal ta nane tumbran ande minam tuku sota wamdus te-mayoknaig.

¹⁵ Nanjine tumbran o buk kusrenaig ta luka kambim kumuŋ ta nane tumbran ta idus ndanaig.

¹⁶ Nane ma kise mayenu ndo sota min-naig. Ma ta samba mbolok. Nane Kuate nu sine tuku Mbara nginaig le nu nane tuku nyu yabu ndaka samba mbolŋge tumbran ta kuaneke niŋgina.

¹⁷⁻¹⁸ Kuate nu nuŋe kiŋo Isak tuku teŋenmba Abraham sana: Isak mbolŋge ndo ne tuku mbuŋ mayok kaŋgaig ŋga sana. Nu Abraham tuku ŋgamuŋgal son tagona le nu Kuate tuku saŋgri tomba tiŋga nuŋe kiŋo ndindo balemba luka Kuate atraukam bafuna.

¹⁹ Nu teŋenmba idusna: Isak nu kumwa ta Kuate nu te-tiwamŋgat ŋgina. Ta tuku Isak nu kume ndakina ta nu kumanu tanaŋ mam nuŋe nu maŋ luka tina.

²⁰ Isak nu Kuate nu kumuŋ ŋga nuŋe kiŋo armba Yakob le Esau wam ŋgumneŋga mayok kaŋgaig ta tuku nyaro pasa nikina.

²¹ Yakob nu minmba ka kumam bafuna sulumba Kuate nu kumuŋ ŋga nu nuŋe wa kame Yosef tuku kiŋo armba wam ŋgumneŋga mayok kaŋgaig ta tuku nyaro pasa nikina. Nu nuŋe ndumndum biymba tambu ŋgaro saŋgri pilemba loka Kuate tuku nyu te-dunŋa nu nale nyaro pasa nikina.

²² Yosef nu minmba ka kumam bafuna sulumba Kuate nu kumuŋ ŋga Israel mbal Isip kusrewam tuku saningina: Tane Isip kusremba ye tuku isu kilmba kumba tanjine ma kitek mbolŋge ngukap ŋgina.

²³ Ŋgumneŋga Moses tuku ina mam nu te-pilmba kiŋo mayenu ŋga Kuate tuku saŋgri tomba tiŋga Farao tuku tukul pasa kuru kuru ndaka nu yubenginaig le tambun kenmba minna.

²⁴ Moses nu sunjokina sulumba Kuate nu kumuŋ ŋga nu Farao tuku wa ŋga nyu sunjo tunaig wam ta ŋgumneŋga.

²⁵ Kilke te tuku nzali ŋaigonu ait fagnu ndo minam tuku ta ŋgumneŋgina sulumba Kuate tuku mbal sinamanzer sunjo minnaig ta nane ndoŋ ulendikina.

²⁶ Nu Isip mbal tuku agan ndende magenu kilam tuku ta agan ŋai fudiŋndo tanaŋ ŋga mbulmba pitaikina. Nu afunje tumail pannaig ta nu Kristus tuku idusmba ŋgamuŋgal mukuk ŋak minna.

²⁷ Nu Kuate tuku saŋgri tomba tiŋga Farao tuku gubra kaŋgermba kuru kuru ndaka saŋgri tiŋga Isip kusrena. Sine siŋgine ammbi Kuate kaŋgeram kumuŋ kuga ta Moses nu Kuate kaŋgeranu tanaŋ saŋgri tiŋga minna.

²⁸ Kuate nu kumuŋ ŋga nu Pasowa ait sunjo tugu pilmba kame eŋel nu Israel mbal tuku kiŋo mulum mapeka bale far ndakuwa ŋga nu nane saningina le nane

sipsip baleniŋmba ndarenu kilmba nanjine wande malanja piseneniŋginaig.

²⁹ Israel mbal nane Kuate nu kumuŋ ŋga Yu Gurgur ŋgamuŋge bablakina le sim kinaig. Isip mbal nane mata sim kambim tuku tagomba kinaig ta nane ŋakmba ŋgisikinaig.

³⁰ Ŋgumneŋga Israel mbal Kuate nu kumuŋ ŋga Yeriko tumbran mara 7 laipnaig le ndame fonde sambrika guroronaig.

³¹ Yerikonu pino Rahab tango didik farmba minna tuku ta nu Kuate kumuŋ ŋga Israel tango armba tumbran ta katesewam pronaike le nu nale turka yubengina. Ta tuku nuŋe ŋgueu mbal kame pronaike ta nane Yeriko mbal ŋakmba bale farka nu mapemba bale ndanaig.

³² Ye nane gudommba tuku wam kubewam kumuŋ. Gideon Barak Samson Yefta David Samuel tuan tango ŋakmba satinŋam tuku ta ye ait kuga.

³³ Mbale ta nane ŋakmba Kuate nu kumuŋ ŋga teŋenmba ke likinaig. Afu nane kilke kisekok mbal ndoŋ kame bumba nane kile-ibenŋkinaig. Afu saŋgri tiŋga maŋau tiŋreknu ndo mayok kambim turka pirokinaig. Afu Kuate nu nane mbolŋge wam magenu kam tuku saningina ta alonu tinaig. Afu nane laion tuku miŋge tukulniŋginaig.

³⁴ Nane afu pa sunjo sinamŋge patiki-naig ta kume ndakinaig. Afu nanjine ŋgueu mbalŋge bagimbi bale faram bafunaig ta nane saŋgri tiŋga kua kinaig. Afu saŋgri kugatok ta Kuate tuku saŋgri mbolŋge saŋgri tiŋginaig. Nane kame buwam tuku saŋgri tinaig le kilke kisekok mbal nane kua kinaig.

³⁵ Pino afu nanjine kutu kummba maŋ aboŋginaig le kilnaig.

Kuate tuku saŋgri tomba tiŋginaig mbale afu piti yimyam kaŋgerkinaig. Nane afunje nane Kuate kusrewaig ŋga ŋgarosu rar sunjo niŋginaig le abo tugu kitek tam tuku saka Kuate kusre ndamba rar sunjo kamusmba ma ma kume likinaig.

³⁶ Afu kilmba amseseniŋmba muli kareŋnumbi ŋgusniŋge likinaig. Afu muliŋ kilmba wandekŋge patikinaig.

³⁷⁻³⁸ Nane afu ndamembi bale farninginaig. Afu so sunjombi ŋgamuŋge kat pugurkinaig. Afu kame bagimbi bale farninginaig. Kuate tuku mbale ta sipsip ko meme tuku ŋgaro fulka tiŋge lika minnaig. Nane piti yimyam kilmba kua ka ma baknu mbolŋge tabe poŋ pilemba ndame burok ko kilke burok sinamŋge nane kuirka sinamanzer sunjo tumba mine likinaig. Kuate tuku mbale ta nane kilke mbolok mbale ndoŋ ulendikam mbulnaig.

³⁹ Nane ŋakmba Kuate nu kumuŋ ŋga dirnanga saka minnaig ta Kuate nu nane tuku gare ŋak nyu sugo niŋgina. Kuate

nu wam mayenu kam tuku sakina ta nane alonu kanjer ndanaig.

⁴⁰ Ta ndanam? Kuate nu sine tuku ait mbolnġe wam mayenu te-mayokam tuku idusmba nane sine tairnġuwaig le sine kumu kumu muskil kile-tidinge sinġamġgat.

12

¹ Sine nane Kuate tuku sanġri tomba tinginaig mbal ta tuku manġau mayenu ta idusniġmba sinġine nzali yimyam ngumneniġmba ame unenġe sine didikate ta kusreka sine tanġo kame usre mbolnġe dirnanġa pinderka piya mayenu tam idusde tanġaj

² sinġine wamdus Yesus ndo idus timba minbe. Sine ngamunġal son teg ta Yesus mbolnġe teg. Teg le ka sanġri tingate ta nuġġe sanġri pilete. Yesus nu ngumnenġa gare sunġo tam tuku idusmba ail kazrai tuku kume kiko sunġo ta tanġaig nġa kuramba kumna. Kummba tingina sulumba kile nu Kuate tuku ndinam kumamġġe nyu sunġo nġak minit.

³ Mbal nġaigonu nane Yesus kasurmba nu tuku nyu nġayo silinaig ta nuġġe sanġri kusremba baklel ndana. Tane Yesus tuku manġau ta idusmba tanġine sanġri tingade wam ta kusreka baklel ndawap.

⁴ Tane manġau tinġreknū dubiwam tuku sanġri tingade le afunġe wam ta tuku tane kilmba bale far ndade.

⁵ Kuate nu pasa ande tane piti sinamġġe sanġri tingam tuku sakina ta tane ġilainġade nġa iduset. Kuate nu tane nuġġe kiġo kame tuku teġenmba sakina.

Yiġe kiġo, ye ne te-tinam tuku pa tinet ta tala nda isanu sukmba mine ndaka. Ye ne sane liket ta sanġri kusremba baklel ndawa.

⁶ Ye Sunġo. Ye teġenmba ket. Ye ande tuku kume purmba minet ta ye nu te-tiwam tuku pa tuwet.

Ande nu yiġe kiġo nġa tet ta nu mayenu mayok kambim tuku ye nu nġuset.

Sindaun 3.11-12

Kuate nu tanġamba sakina.

⁷ Tane Kuate tuku pa kamusde ta nu sine kile-tidingam tuku tanġate nġa sanġri tingap. Tane Kuate tuku kiġo kame minig sulumba nu tuku pa kamusde. Kiġo ima nu mam nuġġe tuku pa kamusde?

⁸ Kuate nu nuġġe kiġo kame kile-tidingam tuku pa niġgit. Tane nu tuku pa kamus ndawap ta tane nu tuku kiġo kame nda minig. Tane ma nġamukok kiġo kame tanġaj minig.

⁹ Sinġine kilke mbolok mam kame nane sine kile-tidingam tuku pa sinġinaig ta nane kumumbi kade nġa nane kumnemġġe mingenġ. Sinġine samba mbolok Mam nu sinġine kanu kulatkate sine pa sinġit ta sine

sinġa wamdus bulok nġak nu kumnemġġe minbe. Ta mbolnġe sine mine mayenu tamnġig.

¹⁰ Sine kiġo kame mingenġ le sinġine mam kame sine kile-tidingam tuku nanġine wamdus fagnu tambi pa sinġinaig. Sinġine Mam Kuate sine nu ndoġ purfenġu tuma minbe nġa wam mayenu ta tam tuku nu pa sinġit.

¹¹ Sinġine Mam sine pa sunġo sinġit le ta sinamġġe sine gare kugatok nġamunġal rar nġak mineg ta ima nu pa ta mbolnġe sanġri tingate ta ngumnenġa nu alonu kanġerka nu wamdus bulok nġak minamġgat.

¹² Ta tuku tane pa ta kamusmba baklel ndaka sanġri tingap.

¹³ Tane wamdus sanġrinu pilmba manġau tinġreknū ndo ke likap. Tanġawap le tane tuku afu sanġri kugatok ta nane sanġri tingamġġaig.

¹⁴ Tanġo nġakmba ndoġ wamdus bafumbi minam tuku wamdus sanġrimba palpe. Tane tinġreknū mayok kambim tuku wamdus ndindo pilmba dirnanġap. Ande nu tinġreknū mayok ndakuwa ta nu Sunġo kanġere nda.

¹⁵ Tane kurau mayewap. Kuate nu ake sinanġ tanġo make patikate wam ta ande nu liwikat. Ko tane tuku ande wamdus nġueu nġak mayok ka tane nġakmba nġaigo siglikuwa le tane kutur tubekaig.

¹⁶ Tane kurau mayewap. Ande nu fare fare pino kame ndoġ unekumba minikat. Ko ande nu Esau tanġaj Kuate tuku wam ake aganġ tanġaj nġa bukġġikat. Esau nu kiġo mulum tukunu mam nuġġe Kuate tuku nyaro pasa nu tambim tuku minna. Ait ande mbolnġe nu gubana le nyamaganġ piyanu mambo nuġġe nyaro pasa ta tana.

¹⁷ Ngumnenġa nu nyaro pasa bukġġika ta luka tam tuku nu malmbi sunġo tumba mam nuġġe kusnana kande nu tambim kumuġ kuga. Nu manġ nġamunġal biye mbilam tuku ndin kiringina. Tane nġakmba Esau tuku wam ta kila.

Sine samba mbolok aganġ ndende tugum proweg

¹⁸ Israel mbal o buk Sinai tabe tugum promba nanġine ammbi aganġ ndende kanġerkinaiġ. Tabe ta mbolnġe pa bulu sunġo mayok ka ma furir sunġo ndeka bubre sanġri nġayo tinġa minna.

¹⁹ Ta sinamġġe tabil sinġon sunġo mayok ka Kuate tuku miġġe pasa ande prona le tanġo pino nane pasa ta ismba kuru kuru sunġo tumba Moses sarsarmba sanaig: Sine pasa ta lato isam mbulig nġinaig.

²⁰ Kuate nu rironġ pasa ande teġenmba sakina: Aganġmor ko tanġo tabe te tugum prowa kande mape ndamba ndamembi balewap nġina.

²¹ Wam mayok kinaig ta nane kanjerka kuru kuru sunjo tinaig le Moses nu mata sakina: Ye kuru kuru sunjo tumba isu piririwet nga sakina.

²² Tane pasa kitek sinamnge minig mbal tabe ta tugum pro ndade. Kuga. Tane Kuate abo tugu minmba munit nu tuku tumbran Sion tabe tugum prode. Tumbran sunjo ta Yerusalem kitek samba mbolnje munit. Tumbran ta sinamnge enjel gudomma manjur sunjo pilmba gare-gareka minig.

²³ Mbal afu Kuate tuku kinjo kame ambongha mayok kinaig nu samba mbolnje nane tuku nyu kuyarkina ta nane mata tanje manjurkade. Kuate nu tanjo njakmba pilesingit ta nu mata tanje munit. Nane Kuate tuku mbal tinreknu buk kumumbi mayok kine likinaig ta nane tuku kanu mata minig.

²⁴ Yesus nu mata tumbran ta mbolnje munit. Kuate nu pasa sangrinu kitek katna ta nunje alonu kile-mayokkate. Nunje ndare kutuna tanje Abel tuku ndare witina ta lite.

²⁵ Ta tuku tane kurau mayewap. Ande nu pasa tumsingit ta tane pitabekai. Moses nu kilke te mbolnje Kuate tuku riron pasa saningina ta ande nu ismba nda isanu sukmba pitaiwa ta nu pa tamngat. Kile Yesus nu samba mbolnje riron pasa sasingit ta ande nu pasa ta nda isanu sukmba pitaiwa ta nu pa sunjo te nda nga iduste e?

²⁶ O buk Kuate nu Sinai tabe mbolnje nunje pasa Moses ndon katna le kilke te buru-burukina. Kile nu pasa sangrinu sakate: Ye kilke man nduiye buru-buruwamngit. Kilke ndo kuga. Samba tumba buru-buruwamngit ngate.

²⁷ Kuate nu ye man nduiye buru-buruwamngit ngate ta tugunu tenemba. Nu aganj ndende kile-mayokkina te buru-buruninguwa le njakmba ngsikamngai. Aganj ndende buru buru ndakuwaig ta ndo kilmba patikuwa le minmba minamngai.

²⁸ Sine Kuate tuku gageu mayok kagenj mbal singine tumbran tugusek samba mbolnje buru-buruke nda. Ta tuku sine Kuate tuku gare pasa tube sulumba nu kuru-kuruka nu kumnemnge minmba nu tuku nyu te-dungube. Mbarinj manjau ta nu nzalite.

²⁹ Singine Mbara pa sunjo tiglu njakmba pasokate tananj munit.

13

Kuate gare tambim tuku manjau

¹ Tanjine tira mbal ngamungal munju ninge-ninjekam tuku manjau kusre ndawap.

² Mbal afu ma kisekok tane tugum prowaig kande tane nane kulat magekap.

Nane afu buk tanjanaig ta nane enjel kame kulatkinaig ta nane katese ndanaig.

³ Tane tuku afu muli wandeknge minig ta tane nane ninanka nane ndon piti tuma kurawanu tananj minap. Ko afunje tane tuku afu rar ningig ta nane mata ninanka nane ndon rar tuma kamusanu tananj minap. Tane mata piti ndui ta kile-siglikubekai.

⁴ Pino tanjo ndon munju kilik manjau mayenu ta ake aganj nga idus ndamba kurau mayewap. Ande nu manjau ta purte ta nu mbar sunjote. Pino tanjo njak ko mbanzonu kuayarde mbal Kuate nu nane njakmba pilenungamngat.

⁵ Tane ndametinj kilam tuku piriri ndawap. Tane aganj ndende njak minig ta te kumun nga idusap. Kuate nu tenemba sakina: Ait njakmba mbolnje ye ne ndon minmba kusrene nda ngina.

⁶ Ta tuku sine Kuate tuku pasa ta idusmba sine minge bulokmbi tenemba sakube.

O Sunjo, ne mara mara kumumbi ye turyate.

Ta tuku ye tanjo tuku njeu manjau kuru kuru ndaket. *Mune 118.6*

Sine tanjamba sakube.

⁷ Tanjine gabat kame Kuate tuku pasa mayenu tumsinginaig ta nane Kuate biye demba minnaig ma ma kume likinaig. Nane Kuate tuku sanjri tomba tinjinaig wam ta idusmba kubewap.

⁸ Yesus Kristus mbilka kise mayok kine nda. Nu buk minna kile munit ngumnenja ndui ta ndo minmba minamngat.

⁹ Tane rironkap. Nane afunje wam pagu pasa kise tumtinguwaig le tane nane dubikubekai. Nane nyamagan tuku tukul ndo dubikam tuku tumtingig. Manjau ta dubide mbal manjau tanje nane tur ndakate. Kuate nu sine ake sinanj make patikate wam tanje singine ngamungal sanjri pilete.

¹⁰ Sine atrau mbain kitek njak. Nane kilke te mbolok tawi wande tuku manjau dubide mbal singine atrau mbain kitek ta mbolnje nyamagan tumba nyam tuku nyu kugatok.

¹¹ Israel mbal tuku pris sunjo nu aganjmor tuku ndare kilmba tanjo pino tuku une saukam tuku nu tukul wande sunjo sinam kina. Nane aganjmor ta ndemnu njakmba kilmba tumbran sunjo kusremba kilimnge pasokinaig.

¹² Wam ndui ta ndo Yesus mbol prona. Nane nu tumba ka Yerusalem tumbran sunjo kilimnge rar sunjo tumba ail kazrai mbolnje balenaig le kumna. Kumba nunje ndarembi sine tuku une saukina le purfenju mayok kagenj.

¹³ Ta tuku sine singine manjau yimyam ambokok njakmba kusreka kilim ka Yesus ndon ulendikube. Singine mbal afu talasingig ta sine piti ta nu kurana tanjamba ndo kurabe.

¹⁴ Sine kilke te mbolŋge tumbran ande minmba minam tuku mine ndakate. Tumbran sunjo ande Kuate nu te-mayokamŋgat ta sine mindemba mineg.

¹⁵ Ta tuku sine mara mara Yesus tuku nyu tumba Kuate tuku nyu te-dunġube. Maŋau tamba sine ŋakmba atrau agaŋ balemba Kuate atraukanu taŋaŋ keg.

¹⁶ Nane afu mbolŋge wam magenu kam tuku gilai ndaŋgap. Afu nane agaŋ ndende denkade ta taŋġine agaŋ ndende tamba turkap. Maŋau kame ta Kuate am mbolŋge atrau agaŋ mayenumbi atraukanu taŋaŋ. Nu kaŋgermba gare sunġote.

¹⁷ Taŋġine gabat kame kumnemŋge minmba nane tuku wam pagu pasa dubi mayewap. Nane ŋgumneŋga ka Kuate tugumŋge piro ta tuku sakamŋgaig ŋga idusmba nane kurauka tane kulat magekade. Tane nane tuku miŋge dubikade ta nane gare ŋak tane kulatkade. Nane piti ŋak pirokade ta piti ta luka tane mbol kaŋgat.

¹⁸ Sine Kuate am mbolŋge mbar tuku wamdus piti kugatok ŋga iduseg. Sine maŋau tiŋreknu ndo kam tuku matuk tukulkeg. Ta tuku tane sine tuku ŋga Kuate yabaŋap.

¹⁹ Ye pitik tane tugum prowam tuku tane sunġomba Kuate yabaŋap.

²⁰ Yesus nu kumna le Kuate tuku pasa kitek minmba minam tuku katna ta nu tuku ndarembi alonu te-mayokna. Taŋana le Kuate nu Yesus te-tina le nu nyu sunjo tumba Kuate tuku sipsip kulatkanu taŋgo sunjo minit.

²¹ Kuate nu ŋgamuŋgal mukuk miro. Tane nu tuku nzali ndo dubiwam tuku nuŋge wam magenu kumumba tiŋguwa. Tane Yesus Kristus tuku saŋgri tomba tiŋgap le saŋgri taŋge Kuate nu tane tuku ŋgamuŋgal sinamŋge nuŋe nzali ŋakmba kile-mayokkuwa. Yesus Kristus tuku nyu sunjo ta minmba minwa. Son.

²² Yiŋe tira kame, ye pasa kuenu tane tuku kuyar ndawet. Ye tane saŋgri piletiŋgam tuku pasa fagnu kuyaret te tane kilba pilmba ise mayewap.

²³ Timoteus nu muliŋtinaig ta nu buk mayok kina ta ye tane kila satiŋget. Nu pitik ndo ye tugum te prowa ta ye nu ndoŋ tane tugum prowamŋgik.

²⁴ Taŋġine gabat kame Kuate tuku mbal ŋakmba siŋġine gare pasa te saniŋgap. Taŋġine tira afu Italiŋge minig ta nane mata tane gare pasa tiŋġig.

²⁵ Kuate nu ake sinaŋ tane make patikuwa.

Son.

YAKOBUS

Yakobusnge waje kuyarna

Maria nu Yesus te-pilna sulumba ngumneŋga nu maŋ kiŋo bailkamba turmba kile-patikina ta nyu kat naŋgine Yakobus Yosef Simon Yudas. Ta tuku pasa ande Mateus 13.55 mbolŋge minit.

Waje te Yakobusnge kuyarna. Maib nuŋe Yudas tuku waje mata Kuate tuku Pasa mbolŋge minit.

¹ Israel tugu 12 kilke tugu kise kise mbolŋge mine likade tane ŋakmba kaiye. Ye Yakobus Kuate le Suŋgo Yesus Kristus nale tuku piro taŋgo minet. Yenŋe tane tuku waje te kuyarmba pilet.

Piti ŋgamukŋge sanŋri tingap

²⁻³ Tira kame, taŋgine ŋgamuŋgal son piti ŋgamukŋge sanŋri tingawa ta bike ndakam tuku maŋau tane mbolŋge sanŋri tingamŋgat. Wam ta tane kila. Ta tuku tane piti yimyam kaŋgerka gare-garekap.

⁴ ŋgamuŋgal son bike ndakam tuku sanŋri ta kusre ndamba biye dewap le ma ma maŋau magenu ŋakmba tane mbolŋge mayok kuwaig.

⁵ Tane wamdus kuyar mayenu te-fugumba kande tane Kuate yabaŋap le nuŋe suŋgomba tingamŋgat. Nu kilke mbol mbal tuku suŋgomba waknyate tuku. Nu taŋgo wam ande tuwit sulumba nu sawe lika nda tuwit.

⁶ Tane Kuate tala ndamba nu kumuŋ ŋga nu yabaŋap. Ande nu wamdus terokate ta nu bubreŋge yu fitte le yu tonŋel tingate taŋaj.

⁷⁻⁸ Nuŋe mine ŋakmba mbolŋge nu wamdus kine inummba tugusemba ke ndakate. Taŋaj taŋgo ta Kuate tugumŋge wam ande tamŋgit ŋga idus ndawa.

⁹ Tira kame, tane tuku afu sanzal minig ta tane Yesus mbolŋge nyu sugo tade tukunu wam ta tuku ndo payamkap.

¹⁰ Tane tuku afu agaŋ ndende suŋgomba ŋak minig ta Yesus tinaig tukunu kile tane kilke mbol mbal am mbolŋge nyu kugatok minig. Wam ta tuku tane payamkap. Agaŋ ndende ŋak mbal mindesil bot taŋaj pitik kugawamŋgaig.

¹¹ Ki promba mindesil bot tugunu piyit le lamba supika ndeka mindepiye mayenu ta ŋgisikate. Taŋamba ndo taŋgo agaŋ ndende ŋak nuŋe piro ŋgamukŋge nu kummba nuŋe agaŋ ndende ŋakmba kusrekate.

Wam ŋayonu kam tuku tugu

¹² Taŋgo nu piti ait mbolŋge wamdus bu-lok pilmba sanŋri tingate ta nu gare ŋak minanu taŋaj minit. Nu piti kuramba kummbi mayok kuwa sulumba nu abo ŋak

minmba minamŋgat. Kuate nu nuŋe kume purde mbal taŋamba niŋgam tuku sakina.

¹³ Tane tagotŋgam tuku ait mbolŋge wam ŋayonu kam tuku idusde ta Kuateŋge ye tagoyate ŋga sa ndakap. Andenge Kuate wam ŋayonu kam tuku tagowam kumuŋ kuga. Nu mata taŋgo ande wam ŋayonu kam tuku tago ndate.

¹⁴ Taŋgo nu nuŋe nzali ŋayonuŋge nu didikate sulumba wam ŋayonu kam tuku tagote.

¹⁵ Nu nzali ŋayonu kam tuku idusmba minit ma ma nzali ŋayonu te-mayokmba unekate. Uneka minit le ma ma wam ŋayonu ta suŋgoka nu te-ŋgisite.

¹⁶ Tira kame, tane kuraukap. Tane wamdus mbarbekaig. Kuate nu sine unekam tuku tago ndasiŋgit.

¹⁷ Agaŋ magenu ŋakmba nu tugumŋge ndekade. Bulu ŋakmba mine likade Kuate nu tugu. Nu samba tuku bulu kise mayok kinig taŋamba nu kise mayok nda kinit. Nu purfeŋnu ndo minmba minit.

¹⁸ Nuŋe nzali mayok kina le nu nuŋe pasa tugusekmbi sine kile-patikina le sine nu tuku mbal ŋakmba ŋgamukŋge sine ambonga nu tuku kiŋo kame mayok kagen.

Sine Kuate tuku pasa ismba kumube

¹⁹ Tira kame, wam te kila palpe. Tane pitik pasa isam tuku kilba palpe. Pitik ndo pasa saka gubra te ndakap.

²⁰ Taŋgo nu gubra tate ta Kuate nu nzalite maŋau mayenu te-mayok ndate.

²¹ Ta tuku taŋgine wamdus kutur taŋgine wam ŋaigonu ŋakmba kusrekap sulumba tane ŋgan minmba Kuate nu nuŋe pasa taŋgine wamdus sinamŋge pilna ta kum-nemŋge minap. Kuate tuku pasa taŋge tane tuku muskil kile-tidinge tingam kumuŋ.

²² Tane Kuate tuku pasa ismba kumu-kumuwap. Nu tuku pasa isendo kade sulumba sine kumuŋ ŋgade ta taŋgine wamdusnge yabritiŋgit.

²³ Taŋgo ande nu Kuate tuku pasa isendo ka kumu kumu ndate ta nu taŋgo ande kanummbi nuŋe tumail kiŋgerŋmba kaŋgerte taŋaj.

²⁴ Nu nuŋe tumail kaŋgerte sulumba nu kumba nuŋe tumail ndaŋ ndaŋ ta nu pitik gilaŋgate taŋaj.

²⁵ Ande nu Kuate tuku pasa purfeŋnu taŋgo tuku muskil kile-tidingate ta ismba nu lato lato kila pilit sulumba gilai ndaŋga kumu-kumuwa ta nu gare suŋgo ŋak minit.

²⁶ Ande ye Kuate dubimba mbariŋet ŋgate sulumba nu nuŋe mane kulat ndaka fare fare pasa kile-mayokkate ta nuŋe wamdusnge yabrite. Nuŋe mbariŋte maŋau ta alo kugatok.

²⁷ Tane nane munzanu mbal pino kuembol nane tuku piti sinzaŋniŋmba turkap.

Tane kilke te tuku manjau njaigonu njakmba kusrekap. Mbarinj manjau ta Kuate am mbolnje tugusek.

2

Tanjo tuku mindepiye pile ndaninggap

¹ Tira kame, singine Sunjo Yesus Kristus Kuate tugumnje nyu sunjo njak minit ta tane nu tuku mbal minmba njarosu mindepiye mbolnje tanjine tira kame pile ndaninggap.

² Pasa te tane katesewam tuku satinjgamngit. Kusem ait mbolnje ande nu tawi mayenu tinjmba mindepiye mayete le ande nu sanzalnu tawi urfunu tinjgit le nale kumu kumu prowik.

³ Tane tanjo tawi mayenu njak nu make pilmba sakade: O tira, ne sine tugum tenje mbilli mayenu mbolnje minyoka nga sade sulumba tanjo sanzalnu ta ake aganj nga ne ka sinje tinja ko pro iben tenje minyoka nga sade ta

⁴ tane Yesus tuku manjau mbilmba wamdus tugusekmbi mungu pile ndangade.

⁵ Tira kame, tane ye tuku pasa te isap. Kuate nu ima kate Yesus tuku son nga nu kulatkate ma sinam kambim tuku madiningina. Aganj ndende sunjomba njak mbal e ko sanzal mbal? Nane kilke mbolok mbal am mbolnje sanzalnu minig mbal ta madiningina. Kuate nu tanjamba nuje kume purde mbal nu ndorj minmba minamngaig nga sakina.

⁶ Tane ndanjam tuku mbal ta tumail paningig? Ima katenje piti sunjo tinjmba tane didika kilmba ka pasa mbolnje kiletidingade? Aganj ndende sunjomba njak mbalnje tanjade.

⁷ Yesus tuku nyu mayenu tane tinaig ta aganj ndende sunjomba njak mbalnje njayo silide.

⁸ Kuate tuku pasa ande tenjenmba sakate. Tane tanjine njarosu tuku kume purde tanjamba ndo tane tugumnje minig mbal tuku kume purap ngate. Tane Kuate tuku tukul sunjo ta kumu-kumumba minap.

⁹ Tanjine ammbi tanjine mungu pilengade ta Kuate tuku tukul pasa tanje tane mbarde wam ta te-mayokmba tumtingit.

¹⁰ Tane Kuate tuku tukul pasa njakmba dubika ndindo ndo lukawap ta tane tukul njakmba lukakanu tanjaj.

¹¹ Ta ndanjam? Kuate nu tukul ande tenjenmba sakina: Tanjo pino mungu kuayar ndakap ngina. Nu tukul ande mata sakina: Tanjo ande bale ndawap ngina. Tane mungu kuayar ndakade sulumba ande balewap ta tane Kuate tuku tukul pasa njakmba lukakanu tanjaj.

¹² Tukul kitek Yesusnje pilna ta sine tukul ta alonu dubikeg e ko kuga. Kuate

nu tanjamba sine pilesinjgamngat. Sine ta idusmba munjo kume purkube.

¹³ Ande nu tukul manjau kitek dubi ndamba afu mape ndakuwa ta Kuate nu tanjo ta pilemba mapewe nda. Ande nu afu mapeka minwa ta pilewam tuku kame nu laipamngat.

Ngamunggal tugusek

¹⁴ Tira kame, ande nu sakate: Ye Kuate tuku sanjri tomba tinjet ngate sulumba manjau ta tuku alonu kile-mayok ndakuwa ta Kuatenje nu tuku muskil te-tiwe tuwe nda. Nu ngisinunggal.

¹⁵ Tanjine tira ande tawi le nyamagan tuku denkuwa le

¹⁶ tane nu samba ose tira, ne wamdus bulok njak kaye sulumba ngamunggal mukuk mina nga sawap sulumba nu tur ndawap ta pasa ta nu ndanjmba turamngat nga idusde.

¹⁷ Wam ndui tanjaj ndo ande nu Kuate tuku sanjri tomba tinjgate sulumba ta tuku alonu kile-mayok ndakate ta nu ngamunggal son kugatok minit.

¹⁸ Ande nu ye tuku pasa te isam mbulmba tenjenmba sakamngat. Ne wam magenu kumba minit ta ye Kuate tuku sanjri tomba tinjet ngamngat. Nu tanjamba sayuwa ta ye nu tenjenmba kusnawamngit. Ye wam magenu ke liket manjau ta mbolnje yinje ngamunggal son ne tumnam kumu ta ne ngamunggal son ngate ta ame manjaumbi tumyamngat.

¹⁹ Mbara ndindo ndo minit nga ne son ngate ta maye ta bukla njaigonu nane mata Mbara ndindo ndo minit nga kuru kuru sunjo tade.

²⁰ Ne sinja nginjgan tanjo ande. Ande nu Kuate tuku son ngate sulumba nu wam magenu ke ndakate ta nu ngamunggal son kugatok minit nga sawamngit.

²¹ Ye pasa tembi tumtingamngit. Singine mbuj Abraham nu nuje kinjo atrau mbain mbolnje pilmba balemba Kuate tuku atraukam bafuna. Nu wam ta kina le Kuate nu manjau ta kanjermba Abraham nu ye am mbolnje tinjeknu minit nga sakina.

²² Ata. Nu Kuate tuku sanjri tomba tinjina sulumba alonu te-mayokmba wam ta kina. Wam kina ta mbolnje nuje ngamunggal son kumumbi mayok kina.

²³ Tanjamba kuyar pasa Abraham tuku sakina ta kumungina. Pasa ta tenjenmba. Abraham nu Kuate tuku sanjri tomba tinjina le Kuate nu tuku ngamunggal son ta kanjermba nu tanjo tinjeknu ngina. Tanjo te ye tuku gulab ngina.

²⁴ Ata. Ande nu Kuate tuku son nga wam ta tuku alonu turmba kile-mayokkate ta nu Kuate am mbolnje tanjo tinjeknu minit.

²⁵ Ye pasa andembi manj tumtingamngit. Rahab nu tanjo didik farmba minna le

Yosuanje Zu tanjo armba kukulnikina le pino ta tuku tumbrañ wam katesewam pronaik le nu nale tuku pasa ismba Kuate nu kumuñ nga nu nale turka lukam tuku ndin kise tumnikina. Nu wam kina ta nu Kuate am mbolnje tinreknu mayok kina.

²⁶ Ne tuku kanu njarosu kusrete ta njarosu nu kumaknu minit. Tanjamba ndo ne ye Kuate son nget nga ta tuku alonu kile-mayok ndakate ta ne tuku ngamuñgal son mata kumaknu minit.

3

Mane fudinndo ta sangri njayo

¹ Tira kame, sine Kuate tuku pasa kukliweg mbal nane afu sine tuku mbar manjau kanjerkam tuku kulatkade. Ta tuku tane gudommba piro ta pitik nda tap.

² Sine njakmba mbareg tuku. Ande nu nunje mane tugu kulat mayete ta nunje njarosu tuku nzali njakmba kile-ibenkam kumuñ. Tanjo ta nu purfenñu.

³ Hos ponjade mbal ta nane ain fudinndo tumba nanjine nzali dubiwam tuku hos tuku minjek sinamnje patikade. Ain najai fudinndo tamba aganjmor sungokanu ta mbilam kumuñ.

⁴ Wan tuku manjau mata kanjerap. Wan sungokanu bubre sunjo tinja wan kadute le pinderkate. Wan kulat tanjo nu animbi kambim tuku iduste sulumba ulum najai fudinndo tamba wan sunjo ta mbilte le bubre kuerka kinit.

⁵ Tanjamba ndo mane nu aganj najai fudinndo ta sangri njayo minit. Nu wam sugo ke likate ta tuku payamkate. Pa mirmin fudinndo ta dunje sinamnje ndeka pa sunjo tinjate.

⁶ Tanjamba ndo singine mane te mata pa tanjan. Nu aganj najai fudinndo kilke te tuku wam najagonu njakmba kile-mayokkam kumuñ. Nu Satan tugumnje wam najagonu kilmba njarosu kutur tuwit sulumba tanjo tuku mine njayo silite.

⁷ Tanjonje aganjmor yimyam, sar umanj, aganj rabmba likade, kualegan ta njakmba kuapi ninmba kulatkade le njan patikade. Nane afu buk tanjanaig ta

⁸ tanjo nu nunje mane tanjamba kulatka te-ibenjam kumuñ kuga. Mane te aganj njayonu ndo. Nu kame mbenj tanjan kame aganj njak minmba mburerikate.

⁹ Sine singine mane tembi singine Mam Sunjo tuku nyu te-dungeg sulumba manjanjo kasureg. i ... Kuate nu tanjo nunje suk wakeina.

¹⁰ Minje ndui tembi nyaro pasa saka kasur pasa mata sakeg. O tira kame, wam ta njayonu ndo.

¹¹ Kule burok ndui tamba kule mayenu kaglinu turmba prowam kumuñ kuga.

¹² Fik ail mbolnje olif alonu prowam kumuñ e? Ko grep muli mbolnje fik prowam

kumuñ e? Yu sinamnje mata kule prowam kumuñ kuga.

Wamdu kuyar tugusek

¹³ Tane ngamuknje ima nu ye kila sunjo njak wamdu kuyar mayewet nga iduste. Ariya. Ne wamdu kuyar tugusek tuku alonu kile-mayokka wam magenu ke lika mine mayenu mbolnje mina sulumba nanje nyu payam ndaka.

¹⁴ Ne nane afu tuku mine mayenu tuku gubra pilmba nanje njarosu ndo idusmba njakmba tidonj panka minit ta nanje nyu payamka ye wamdu kuyar mayenu njak minet nga yabri ndaka.

¹⁵ Ande nu tanjamba wamdu kuyar pilit ta Kuate tugumnje te ndakate. Kilke te mbolok kila Satan tugumnje tate.

¹⁶ Afu nane afu tuku mine mayenu tuku gubra pilmba nanjine njarosu ndo idusmba njakmba tidonj pankade mbal nane ngamuknje gubra manjau sunjoka nane pur yimyamkade sulumba wam najagonu gudommba ke likade.

¹⁷ Ande nu ngamuñgal kuyar tugusek Kuate tugumnje tate ta nu alonu tenjenmba kile-mayokkate. Nu manjau purfenñu dubimba gubra kugatok wamdu mukuk minmba nu afu tuku pasa pitai ndaka nu njakmba sinanu wam magenu nane mbolnje ke likate. Nu yabri manjau kugatok wamdu ndindombi nane afu mbolnje wam tugusek ke likate.

¹⁸ Nane njan minmba wamdu mukuk tanjo ngamuknje te-mayokde mbal alonu nane mbolnje manjau tinreknu mayok kinig.

4

Kilke te tuku manjau ndonj ulendi ndakap

¹ Njarosu tuku nzali yimyam nanjine wamdu sinamnje kame bumba minig. Ta tuku tane kualeyauka pasambi kame bude.

² Tane wam afu kilam iduste ta tane kilam fugumba ande balewam iduste. Tane wam afu kilam tuku am kikonj tinjade ta kilam fugumba kualeyauka kame bude. Tane Kuate wam afu yabanj ndade tukunu tane wam ta denkanu minig.

³ Ko tane wam afu kilam tuku Kuate yabanje ta tane nanjine nzali dubikam iduste tukunu Kuate nu nda tinjit.

⁴ Tane Kuate ndo idus ndade. Ande nu kilke te tuku manjau ndonj ulendikate ta nu Kuate tuku njeu minit. Wam ta tane kila. Tane kilke te tuku manjau ndonj ulendikam iduste ta tane Kuate tuku njeu tanjo mayok kinig.

⁵ Kuate tuku pasa ande tenjenmba sakate. Tukul Guwa Kuate nu singina ta sine Kuate ndo idusam tuku nu sangri njak sine kulatkate.

⁶ Njarosu tuku nzali yimyam kile-ibenja Kuate ndo idusam tuku nu ake sinanj sine

lato lato make patikate. Kuate tuku pasa ande tejenmba sakate.

Mbe mbolmbolkade mbal Kuate nu nane ndon ngeu minit. Nyu te-ibenmba minig mbal nu ake sinaj nane make patikate ngate. *Sindaun 3.34*

⁷ Ta tuku tane njan patika Kuate kum-nemnje minmba tane sangri tinga dirnanga minap le Satan nu tane kusreka kua kangat.

⁸ Tane Kuate tugum kape le nu tane tugum prowamngat. Tane mbarde mbal tane tangine une manau kusrekap. Wamdus ar ar njak minig mbal tane wamdus njaigonu kusrekap sulumba wamdus ndindo njak purfernu minap.

⁹ Tane tangine une tuku sinanu Kuate am mbolnje malmbikap. Tangine nzumilkade manau mbilmba wamdus piti sunjo tap. Tane gare manau mbilmba ye mbaren nga kikonu lok minap.

¹⁰ Tane tanjapw ta Sunjo nu tane kilmba kile-mayokkamngat.

Tira ande pile ndawap

¹¹ O tira kame, tane tangine tangine munju ngumnem pasa sa ndakap. Ande nu tira ande tuku ngumnem pasa sakate ko nu pilete ta nu Kuate tuku tukul turmba ngumnem pasa tumba pilete. Ne Kuate tuku tukul pilete ta ne tukul ta dubi ndate. Ne tukul tuku ma tumba nanje ma ta tukulnje tate le ne tukul tuku pile tanjo mayok kinit.

¹² Kuantenje ndo tukul kile-mayokka sine tuku pile tanjo minit. Ande mine ndakate. Nunje ndo sine tuku muskil kile-tidingam kumun. Nunje ndo sine pitaikam kumun. Ne ima le tira ande pilete?

Payamkam tuku manau kuraukap

¹³ Tane afu tejenmba sakade. Kite ko indole ye tumbraj sunjo ande mbol kumba tanje yar ndindo piroka ndametin sungomba kilamngit ngade. Tane tanjamba sakade mbal pasa te isap.

¹⁴ Indole wam ande prowam tuku ta tane gilai minig. Tane tuku abo guwa bidu tanaj kile kangereg le pitik kugate tanaj.

¹⁵ Ta tuku tane tejenmba sakap: Kuate nurje nzali dubiwa le sine abo minbe sulumba sine tanjamba tanjamba kamngig nga sakap.

¹⁶ Tane mbe mbolmbolka tangine ngarosun do payamkade manau ta njakmba njaigonu ndo.

¹⁷ Tane wam magenu kam tuku kila njak minmba ke ndakap ta tane mbarde.

5

Agan ndende tuku ndo idusde mbal piti tamngai

¹ Agan ndende gudommmba njak mbal tane pasa te isap. Tane piti sugo kangerkamngai ta tuku tane malmbi sunjowap.

² Tangine agan ndende ta mengam tuku minig. Tangine tawi magenu subinje nyam tuku minig.

³ Kile kugawam tuku ait te mbolnje tane kilke te tuku agan ndende kile-manjurkade ta tangine ndametin use purka sasukam tuku minig. Tane tangine miroj ndo idusmba ndametin tode le use purka sasukade. Ngumnenga tangine mbar use purkade wam ta mbolnje kilimok mayok ka pa tanaj tinga tangine ngarosun pasokamngat.

⁴ Tane isap. Piro mbal tane tuku piro mbolnje nyamagan kilnaig ta tane kumumbi nane piya ninje ndakinaig. Piya inumnu tane tugumnje minig tanje tane tuku mbar te-mayokte. Piro mbal tuku malmbi ta Kuate Sunjo nu isit.

⁵ Tane agan ndende magenu njak gare sunjo tumba nzumilka minig mbal tane aganjmor buk nyam tuku kumungate tanaj tane baletingam tuku ait patukate.

⁶ Tane tanjo magenu kilmba yabri pasa mbolnje patika bale farninginaig ta nane nangine ngarosun turam tuku sangri kugatok.

Tane njan minap

⁷ Tira kame, tane wamdus bulok minmba Sunjo prowam tuku tairnja minap le ma ma nu prowamngat. Tane piro miro tanjo tuku manau kangerap. Nu nyamagan ngu denpurmba wamdus bulok minmba alonu tairnja minit le sawe piymba ka ka ki prote le nyamagan kilit.

⁸ Tanjamba ndo tane ngamungal wamdus bulok njak minmba sangri tingap. Sunjo prowam tuku ait buk patukate.

⁹ Tira kame, tangine tangine munju gubra pile ndakap. Tane tanjapw ta Sunjo nu tane piletingamngat. Nu prowam tuku ait buk patukate.

¹⁰ Tuan tanjo kame Kuate tuku pasa kuklimba nane piti ait mbolnje ngamungal mukuk wamdus bulok minmba sangri tinginaig wam ta ndo tane idusmba kumukumuwap.

¹¹ Nane piti sugo kangerka dirnanginaig tukunu nane gare sunjo njak mbal ngeg. Yob nu piti sinamnje ngamungal mukuk njak minmba sangri tinga minna. Sunjo nu tanjo mapeka sinanngit tanjamba ndo nu ngumnenga Yob make pilmba sinanajna.

Wam pagu pasa yeki yeki

¹² Tira kame, ye pasa sunjo te satimgamngit. Tane pasa ande sakam nga ki am mbolnje ko kilke am mbolnje ko agan ande nyu mbolnje tangine pasa sangri pile ndawap. Tane au ngam idusmba kande au ndo ngap. Kuga ngam idusmba kande kuga ndo ngap. Tane tanja ndawap ta Kuate nu tane kilmba pasa mbolnje kile-tidingamngat.

¹³ Tane tuku ande piti ḡak ndeta nu Kuate yabaḡwa. Ande nu wamdus bulok ḡak ndeta nu Kuate tuku nyu te-duḡga mune ulwa.

¹⁴ Ande nu guaze ḡak ndeta Yesus dubide mbal tuku gabat kame wikuwa le nane nu tugum promba Sunḡo tuku saḡgri idusmba gureḡ pisnemba yabaḡwaig.

¹⁵ Tane Sunḡo tuku saḡgri tomba tiḡga nuḡge guaze pitaiwamḡgat ḡga yabaḡap ta nu taḡgo ta tuku muskil te-tiwe tambimḡgat. Nu guaze taḡgo te-tiwa sulumba nu tuku une ta ḡakmba sauke tambimḡgat.

¹⁶ Ta tuku taḡgine une afu taḡgine taḡgine tira kame ndoḡ kile-mayokka sakap sulumba tane maḡ mage minam tuku Kuate yabaḡap. Taḡgo tiḡreknu ande nu Kuate yabaḡwa ta nu tuku yabaḡ maḡau saḡgri ḡak.

¹⁷ Tuan taḡgo Elia nu sine mineg teḡen taḡgo. Nu sawe nda piywa ḡga nu wamdus saḡgrinu pilmba Kuate yabaḡna le yar keḡmba tambun 6 sawe piye ndakina.

¹⁸ Nu maḡ sawe piywa ḡga yabaḡna le sawe piyna le kilke mbolḡge nyamagaḡ ḡakmba tiḡginaig.

¹⁹ Tira kame, tane pasa te kila palpe. Tane tuku ande tugusek maḡau kusremba bariḡga ndekuwa le andeḡge nu te-luka tumba Kuate tugum prowa ta nu wam mayewamḡgat.

²⁰ Ande nu une taḡgo tumba ndin mayenu tumte le nu ḡgamuḡgal biye mbilmba nuḡe mbar kusrekate ta nu taḡgo ta tuku kanu turte le nu ḡgisike nda. Kuate nu tuku une sauke tuwit.

Son.

1 PETRUS Petrusnje waje ambonja kuyarna

Petrus nu waje te Kristus tuku kuasmbi ma tugu njakmba mbolnje mine likinaig ta tuku kuyarna. Ait ta mbolnje nane sungomba piti yeki yeki sugokanu kanjerkenaig tukunu nu nane piti sinamnje bike ndaka sangri tinguwaij nga waje te kuyarna.

¹ Kuate tuku mbal tane rawe tanjo tanja Pontus Galesia Kapadosia Asia Bitinia ma tugu ta njakmba mbolnje mine likade tane njakmba kaiye. Ye Petrus Yesus Kristus tuku aposel tane ndon pasatam prowet.

² Tane Tukul Guwa tumba Kuate tuku mbal mayok ka Yesus Kristus tuku pasa dubika nuje ndare mbolnje purfenju mayok kambim tuku Kuate nu o buk tane maditjina.

Kuate nu lato-latomba tane ake sinaj make patika ngamunjal mukuk wamdus bul sertingwa. Son.

Sine abo njak minmba minam tuku minde mineg

³ Sunjo Yesus Kristus tuku Mam Kuate sine nu tuku nyu te-dunjuube. Yesus Kristus nu kumna le nu te-tina le abonja tingina wam ta mbolnje Mam Kuate nu sine sunjomba mapeka kitek kile-mayokkina le kile minmba nu tuku wam magenu minde mineg.

⁴ Kuate nu samba mbolnje sine kilam tuku madisingina wam mayenu ta kutur kugatok. Menje nda. Mayenu minmba minamngat.

⁵ Sine Kuate nu kumunj ngeg mbal nu nuje sangrimbi sine kulatka minwa le ma ma kugawam tuku ait mbolnje muskil kile-tidinge singamngat.

⁶ Tane kile ait fagnu piti yimyam kamsude ta muskil kile-tidinge tingam tuku wam ta idusmba gare-gareka minap.

⁷ Nane aganj afu gol kanjeranu suk ta kilmba sinja gol e nga katesewam tuku pasokade. Tanjamba ndo tangine ngamunjal son ta katesewam tuku piti yimyam pa tanja tane pasokade. Piti mbolnje tangine ngamunjal son tugusek mayok kinit ta Kuate am mbolnje sungokanu ngisikam tuku aganj gol ta lite. Tane ngamunjal son njak ta Yesus prowa sulumba tane tuku nyu kile-mayokkuwa le tane nyu njak minmba minamngaj.

⁸⁻⁹ Tane Yesus kanjer ndanaig ta tane nu tuku kume purmba minig. Tane nu kanjer ndade ta tane nu tuku sangri tomba tingade. Tane tanjade le Kuate nu tane tuku muskil

kile-tidinge tingit le tangine ngamunjal son tuku alonu tade. Ta mbolnje tangine gare manau sunjo njayote.

¹⁰ Kuate nu ake sinaj sine make patika muskil kile-tidingate ta tuan tanjo kame o buk ta tuku dir pasa saka katese mayewam tuku wamdusmba minnaig.

¹¹ Kristus tuku Guwanje tuan tanjo kame tumningina le Kuatenge madina tanjo nu rar sunjo tuwa sulumba nyu sunjo pasa njak tamngat ta nane isnaig. Ismba nuje ait ginu prowamngat ko kilke te ndanjanmba minwa le nu prowamngat nga katesewam tuku sotinaig.

¹² Sotinaig ta Kuate nu tuan tanjo kame ta saningina: Tangine ngarusu turam tuku piro ndakade. O ngumneja mbal afu tuku tane pirokade nga saningina. Mbal ta tane. Kuate nu samba mbolnje Tukul Guwa kukulna le ndekina le nane afu nu tuku sangri mbolnje Kristus tuku pasa mayenu tinginaig. Wam kame tane isnaig ta enjel kamejge katesewam tuku wamdus sunjo njak minig.

Kuate nu sine mine mayebe nga wikina

¹³ Tane wamdus ndindo pilmba wamdus kuyar mayenu njak likap. Kristus nu prowa le Kuate nu tane make patikamngat wam ta idusmba minap.

¹⁴ Tane o buk Kuate gilai minmba tangine nzali njagonu dubikinaig ta kile kusrekap. Tane kinjo kame magenu tanja Kuate kumnemnje minap.

¹⁵ Kuate nu tane nuje kinjo kame minam tuku wikina ta nu purfenju tukunu tane nu tuku wam te-purmba tangine mine mbolnje purfenju minap.

¹⁶ Kuate tuku kuyar pasa terjenmba sakate. Ye purfenju minet tanjamba ndo tane yije mbal purfenju minap njate.

¹⁷ Tane Kuate nu singine Mam ngade ta nu sine tanjo njakmba tuku manau kumumbi pilesingit. Ta tuku tane rironja kilke te mbolnje minmba nu kumnemnje minap.

¹⁸ Tangine mbuj kat tangine tuku manau alo kugatok dubika minnaig le ta ngamuknje Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinge tingina ta gol le silwa ngisikam tuku aganj tambu nu tane piya ndatingina.

¹⁹ Nu Kristus tuku ndare tambu tane tuku muskil kile-tidinge tingina. Nane sipsip fatnu mayenu balemba Kuate atraukade tanja Kristus nu purfenju minmba nuje ngarusu kumam tuku pilna.

²⁰ Kuate nu aganj ndende nda kile-mayokkina sulumba nu Kristus piro ta kam tuku nu madina. Kile kugawam tuku ait te mbolnje tane turkam tuku mayok kina.

²¹ Tane nu mbolnje Kuate tuku sangri tomba tingade. Kristus nu kumna le Kuate nu te-timba nyu sunjo tuna wam ta tuku tane Kuate nu kumunj nga nu tairnga minig.

Sine tira kame ngamunggal ninjbe

²² Tane Kuate tuku pasa tugusek dubide ta tanjine mine magenu mbolnje minmba mingembi ndo sa ndaka tanjine ngarosumbi turmba tanjine tira kame tuku kume purde. Ta tuku tane kile tanjine ngarosu njakmbambi tanjine tanjine munju kume purkam tuku wamdus sanjgrinu palpe.

²³ Tane kinjo dabro kitek tanjan man mayok kinaig. Tanjo tuku manau dubimba ina sinamnje mayok nda kinaig. Abo ta ngisikam tuku. Tane Kuate tuku pasa minmba minam tuku ta tinaig sulumba kitek mayok kinaig.

²⁴ Kuate tuku kuyar pasa tenjenmba sakate. Kilke mbol mbal anja tanjan minig. Nanjine mindepiye anja botnu tanjan. Anja ta tugunu lamba botnu supika ndekate.

²⁵ Sunjo tuku pasa tanjawe nda. Nu minmba minamngat ngate. *Aisaia 40.6-8* Nane afu pasa mayenu tane tugumnje kuklinaig ta not.

2

¹ Tane manau njaigonu njakmba kusreka wam afu yabri ndakap. Tanjine yabri manau yabuka sine tinjeknu mineg nga sa ndakap. Afu tuku mine magenu tuku wamdus kagli fir ndakap. Afu tuku ngumnem pasa sa ndakap.

²⁻³ Tane buk Kuate tuku ranjun mayenu katesenaig. Ta tuku kinjo dabro amo nyam paraningit tanjan tane Kuate tuku pasa tugusek tam tuku paratinguwa. Tane tanjamba nyumba minap ma ma sugo-sugowap le muskil kile-tidinge tinjamngat.

Ndame mayenu abo njak

⁴ Ndame ande tanjo kamenje gisleknu nga te-sinaig ta Kuate nu ndame ta madimba nu ndame sunjo ngina ta Kristus. Ndame ta abo njak. Tane nu tugum prowap.

⁵ Promba ndame abo njak tanjan minmba Kuate tuku wande palmbim tuku tanjine ngarosu patikap. Tanjawan sulumba tane Kuate tuku pris tanjan mayok ka tanjine manau magenumbi Kuate atraukanu sukamngag. Tane Yesus Kristus ndoj ulendikade le Kuate nu tane tuku atrau aganj ta nzalite.

⁶ Kuyar pasa tenjenmba sakate.

Ye ndame sunjo madimba tumba Sion tumbrajan tuku ndame njakmba nu mbolnje sanjgri tinjam tuku palmbimngit. Ande nu ndame ta tuku sanjgri tomba tinjuwa ta nu tumail pulunungat ngate. *Aisaia 28.16*

⁷ Tane ndame ta tuku sanjgri tomba tinjgade mbal nu tane am mbolnje ndame sunjokanu. Nane nu talade mbal Kuate tuku kuyar pasa tenjenmba nane tuku sakate.

Ndame ande ndame wande pilig mbal gisleknu nga te-sinaig. Ndame ta kile wande ta tuku ndame njakmba nu mbolnje sanjgri tinjgade ngate. *Mune 118.22*

⁸ Kuyar pasa ande tenjenmba sakate.

Tanjo kame ndame ta mbolnje kupe danjnga mbikeka barinungag nga sakate. *Ai-saia 8.14-15*

Kuate nu o buk sakina tanjamba ndo nu tuku pasa nda isanu sukmba ngumnede mbal nane baringade ta

⁹ tane tanjamba kuga. Tane Kuatenje madingina. Tane nu tuku kuasmbi ndindo minig. Tane Sunjo Kuate tuku pris mbal. Tane nu tuku mbal mayok ka nu tuku tur manau mayenu afu saningam tuku nu ma make sinamnje tane wika kilmba nunje bulu mayenu mbolnje patikina.

¹⁰ Tane buk nyu kugatok mbal minnaig. Kile tane Kuate tuku mbal nyu njak minig. Kuate nu buk tane mape ndakina. Kile nu tane mapekate.

Wam pagu pasa yeki yeki

¹¹ Tira kame, tane samba mbolok mbal mayok ka kile tenje rawe tanjo tanjan minig. Tane ngarosu kikonj tinjam tuku nzali njakmba ngumneningap. Ngarosu tuku nzalinje tanjine kanu njaigo siglikate.

¹² Tane Kuate dubi ndade mbal ngamuknge mine mayenu mbolnje minap. Tane tanjawan ta nane tane wam njaigonu kanu nga ngumnem pasa tinjuwaig sulumba tane tuku mine mayenu kanjeramngag. Kanjerwaig le Kuate nu nane tugum prowa le nane Kuate tuku nyu te-dungamngag.

¹³ Kilke mbol mbal nanjine sugo yimyam patikade ta tane Kuate tuku mbal tukunu manau mayenu te-mayokmba nane kumnemnje minap.

¹⁴ Kilke tuku gabat sunjo ko gabat fonfon nu tuku nyu mbolnje pirokade nane njakmba kumnemnje minap. Gabat fonfon nane mbarde mbal lafu njanonu ninmba wam mayede mbal nyu kile-dungam tuku nu patikate le nane piro ta kade.

¹⁵ Tane manau tinjeknu kumba tamba nane wamdus tugusek kugatok mbal tuku minje tukulningam tuku Kuate nu nzalite.

¹⁶ Kuate nu tane muskil kile-tidinge tinjgital mbal tane tukul tuku piti kugatok tanjan likap. Sine tukul pasa kumnemnje mine ndakeg nga wam njaigonu afu kam tuku idus ndawap. Tane Kuate kumnemnje minmba nu tuku piro mbal minap.

¹⁷ Tane tanjo njakmba idusninmba ande maim maim tuwe ndakap. Tane Kristus tuku kuasmbi tuku kume purmba Kuate kumnemnje minmba nu tuku nyu kuraup sulumba sisar tuku nyu idusap.

¹⁸ Piro mbal, tane tangine kulat mbal tuku nyu idusniŋmba nane kumnemŋge minap. Kulat mbal ranġun magenu ta ndo kuga. Minge sanġrinumbi tane kulatkade mbal mata kumnemŋge minap.

¹⁹ Tane mbar ndade le afu ake sinaŋ tane kattingig le sine Kuate tuku mbal nga wamdus piti kugatok rar kurade ta tane wam mayede.

²⁰ Tane mbarde le afunġe kattingig le tane wamdus piti kugatok rar kurade ta alo kugatok. Tane maŋau tinreknū kade le kattingig le tane ndek wamdus piti kugatok rar kurade ta Kuate nu nzalite.

²¹ Tane wamdus piti kugatok piti kurawam tuku Kuate nu tane wikina. Kristus nu sinenu nga rar sunġo tina sulumba piti mbolŋge sine nu tuku maŋau dubiwam tuku tumsinġina.

²² Nu mbar ande ke ndakina. Yabri pasa ande mata sa ndakina.

²³ Nane afunġe nu tumail pannaig ta nu lafumba nane tumail pan ndaningina. Nane nu ngaro rar sunġo tunaig ta nu lafumba rironġ pasa ande sa ndaningina. Kuate nu tanġo kumumbi pileninġit nga nu wam ta ŋakmba nu wai mbolŋge patikina.

²⁴ Sinġine maŋau ŋaigonu kusreka mine kitek mayenu mbolŋge minbe nga nu sine tuku une kilmba ail kazrai mbolŋge kumna. Nu tuku mbamake tanġe sine tuku muskil kile-tidinġe sinġina le sine mage mineg.

²⁵ Sine sipsip tanġan ndin mbarmba ŋgisika mingeŋ ta kile Sipsip Kulat Tanġo tugusek tugum proweg le nu sine tuku kanu kulatkate.

3

Pino le tanġo tuku pasa

¹ Pino kame, tane tangine tanġo kat tangine tuku minġe kumnemŋge minap. Tane tanġamba minmba tangine tanġo afu Kuate tuku pasa dubi ndakade ta tane pasa ande sa ndamba tangine ngan maŋau tamba nane Kuate dubiwam tuku didikamŋgaig.

² Tane alenġ alenġ ndaka Kuate kumnemŋge minmba katesek maŋau ŋak minap le tangine tanġo kat tangine nane maŋau ta kanġermba Kuate dubiwam tuku iduswaig.

³ Tane gabat waŋe mara mara pareŋ latomba mindepiymba tawi magenu tinġmba tanġamba ngarusu tuku mindepiye sunġomba idus ndawap.

⁴ Tane ŋgamunġal tuku mindepiye wamdus bafuknu ngan maŋau kile-mayokkap. Maŋau ta kugawe nda. Minmba minamġgat. Kuate am mbolŋge sunġokanu.

⁵ O buk pino kame Kuate dubimba nu minde minnaig mbal nane tanġamba ŋgamunġal tuku mindepiye ŋak minmba nanġine tanġo kat nanġine kumnemŋge minnaig.

⁶ Tane Sara tuku maŋau kanġerap. Nu Abraham kumnemŋge minmba yiŋe gabat nga minna. Pino kame, tane wam ande tuku kuru kuru ndaka maŋau tinreknū ndo kap ta tane Sara tuku kulim kame minig.

⁷ Tanġo kame, tane mata ranġun mayenu ŋak tangine pino kame ndonġ minap. Nane tane tuku sanġri kumuŋ kuga tukunu nane kulat magekap. Kuate nu tale arneŋ ake sinaŋ make patikina le tale kumu kumu abo kitek tinaik. Ta tuku tane tangine pino kame kulat magekap. Kuate nu tane tuku yabaŋ pasa ise ndakikat.

Sine ŋgamunġal ulendi ŋak minbe

⁸ Ye wam pagu afu satinġamŋgit. Tane ŋakmba wamdus ndindo tap. Piti munġu turturkap. Tangine tangine kume purkap. Tangine nyu kile-mayok ndakap. Tane munġu sinakap.

⁹ Nane afu tane mbolŋge wam ŋaigonu kuwaig kande tane lafumba wam ŋaigonu ke ndakap. Ko nane afu tane tumail pan-tinġuwaig kande tane lafumba tumail pan ndaningap. Kuga. Tane lafumba nyaro mayenu ningap. Kuate nu tane wikina ta tane nyaro mayenu kilam tuku wikina.

¹⁰ Kuate tuku kuyar pasa teŋemba sakate. Ande nu nuŋe mine ŋakmba mbolŋge gare minam idusmba kande nu pasa ŋayonu ko yabri pasa ande sa ndakuwa.

¹¹ Nu maŋau ŋaigonu kusreka wam magenu kumba minwa.

Nu nane ŋakmba ndonġ ŋgamunġal mukuknu minam tuku wamdus sanġrinu pilwa.

¹² Kuate nu tanġo tinreknū kulatkate.

Nu nane tuku yabaŋ pasa isit.

Nu wam ŋaigonu kade mbal tuku ŋgueu minit.

Mune 34.12-16

Kuate tuku pasa tanġamba sakate.

Sine maŋau tinreknū tuku rar tam kumuŋ

¹³ Tane wam magenu kam tuku wamdus sanġrinu palpe ta ande nu tane kilmba ŋaigo siglike nda.

¹⁴ Ko afunġe tane maŋau magenu kap le kilmba rar tinġuwaig kande tanġaig. Kuate nu tane mbolŋge wam magenu kamġgat. Tane tanġo tuku wam idusmba kuru kuru ndakap.

¹⁵ Tane Kristus nu sine tuku Sunġo nga nu kumnemŋge minap. Ande nu ndanġam tane Kristus minde minig nga kusnatinġuwa ndeta tane lafuwam nga nu idusmba pasa mukuk sawap.

¹⁶ Tane Kuate am mbolŋge mbar tuku piti kugatok minap. Tane tanġamba Kristus ndonġ ulendika mine mayenu mbolŋge minig le afunġe tane ŋgumnem pasa tinġig ta ŋgumnem pasa ta luka nanġine kiko tuwaig.

¹⁷ Kuate nu nzaliwa le afunġe tane maŋau tinreknū tuku rar tinġuwaig kande maye.

Tane mbarde ta tuku afunje rar tinjuwaig ta nayo.

Kristus nu tanjo tuku une saukam tuku kumna

¹⁸ Kristus mata mbar ndamba purfenju minmba sine une njak mbal tuku kumna. Nu sine kilmba Kuate tugum prowam tuku tanjana. Nane nu tuku njarosu balenaig ta nu nuje kanu mbolnje abo njak mayok kina.

¹⁹ Nuje kanu kumba ka kanu afu mulinj kilmba ndalekanu ma mbolnje minnaig ta pasa ninjina.

²⁰ Mulin kilanu mbal ta nane Noa tuku ait mbolnje nu wan kusmba minna le Kuate nu njan minmba nane tairtairnjina ta kuga. Nane nu tuku pasa ise ndakinaig. Tanjanaig le nane 8 ndo wan ta ponjinaig. Ponjinaig le kule tanje wan tumba te-faitmba nane tuku muskil kile-tidingina.

²¹ Kule pisme manau wam ndui ta ndo tane tuku muskil kile-tidinge tinjit. Njarosu tuku kutur saukate le wam ta mbolnje kuga. Kuate nu Yesus te-tina le tinjina tane wam ta tuku sangri tomba tinja tangine mbar tuku piti saukam tuku Kuate yabanmba kule pisme tade le muskil kile-tidinge tinjit.

²² Yesus nu tinjina sulumba samba mbol kumba kile nu Kuate tuku ndinam kumamnje nyu sunjo njak minit le enjel kame guwa kise kise sangri njak ta njakmba nu kum-nemnje minig.

4

Sine Kristus tuku mbal rar tamnjig

¹ Kristus nu njarosu njak minmba nu rar sunjo tina. Tane mata wamdus ndui ta njak minap. Ande nu une manau te-ibenjan tuku njarosu rar tate ta nu une manau kusrekate.

² Ta tuku tane kilke te mbolnje minmba njarosu tuku nzali njakmba tidongja Kuate tuku nzali kumnemnje minap.

³ Tane buk kiko kugatok njarosu tuku nzali ngail ndaka une manau kam tuku wamdus sangrinu pilnaig. Tane kule kamenu sunjomba nyumba afu ndon manjurka isukusmba maim-maimkinaig. Tane yabri mbara dubika mbar sugo fare fare ke likinaig. Kuate dubi ndade mbal manau nzaliningit ta tane buk ke kumunabg.

⁴ Kile tane nane ndon maim maim sugo kile-mayokka wam njaronu ndui ta kam tuku ulendi ndakade le nane tane tuku piriri njayomba ngumnem pasa tinjig.

⁵ Kuate nu abo minig mbal kumanu mbal pileningam tuku minit ta nane nu tugumnje nangine mbar kile-mayokkuwaig le nu pileningamngat.

⁶ Kumanu mbal mata pasa mayenu is-naig. Nane une tuku lafunu kuramba kume likinaig ta nangine kanu Kuate tanjan minmba minam tuku nane pasa mayenu isnaig.

Sine afu turninje

⁷ Aganj ndende njakmba kugawam tuku ait buk patukate. Ta tuku tangine njarosu tuku nzali njakmba tidongja wamdus kuyar mayenu njak lika Kuate yabanmba minap.

⁸ Tangine tangine lato lato munju kume purkap. Manau tanje tangine mbar gundomba saukate.

⁹ Tangine tangine wande munju ngailka ande gubra njak te ndakap.

¹⁰ Kuate nu ake sinanj sangri yimyam tinjina ta tane kulat mageka tamba tangine tangine munju turkap.

¹¹ Ande nu pasa kukliwam kande Ku-ate tugumnje tumba kukliwa. Ande nu afu turningam kande nu Kuate tangine sangri tuwit tamba nane turkuwa. Tane tanjamba kap ta wam njakmba mbolnje Yesus Kristus tuku sangri mayok kuwa le Kuate tuku nyu afunje te-dungamngai. Nu nuje nyu kilja sangri njak minmba minwa. Son.

¹² Tira kame, piti sugo tane tagotinjgam tuku pa tanjan tane pasokade ta tuku tane piriri njayo ndawap. Kristus tuku mbal piti kurawam tuku minig ta sine kila.

¹³ Tane Kristus ndon ulendika nu piti kamusna tanjamba piti afu kamusde ta tane gare-garekap. Kristus nu nyu sunjo pasa njak mayok kuwa le tane nu ndon gare sunjo tamngai.

¹⁴ Tane Kristus tuku kuasmbi tukunu afu tane tumail pantinguaig kande tane gare-garekap. Kuate tuku Guwa mayenu tane ndon minit tukunu nane tanjade.

¹⁵ Tane ande bale ndawap. Aganj ande kuayar ndawap. Wam njaronu ke ndakap. Tanjo ande tuku wam mayenu kuer ndakap. Tane mbar tanjan kumba rar kamasap ta kiko.

¹⁶ Tane Kristus tuku nyu njak minmba rar tumba kande tane nyu ta kikonu yube ndangap. Tane Kristus tuku nyu njak minig tukunu Kuate tuku nyu te-dungap.

¹⁷ Kile Kuate nu tugu pilmba sine nuje mbal pilingit ta nu tuku pasa mayenu pitaide mbal nu nane pileningmba ame piti ningamngat.

¹⁸ Kuyar pasa ande tenjemba sakate. Tanjo magenu nane muskil kile-tidingam tuku manau tangine linjingam ndafloningit.

Ata. Kuate idus ndamba wam njaronu kade mbal ta sinja ngisikamngai ngate. *Sin-dau 11.31*

¹⁹ Kuate nu nuje nzali dubiwa le afunje rar tinjuwaig kande tangine njarosu Kuate wai mbolnje pilmba manau tinjeknu ndo kumba minap. Kuate nu tane wakeikina ta nu tane kulatka kusreke nda.

5

Gabat mbal tuku wam pagu pasa

¹ Tane gabat kame, ye mata gabat tanjo minet. Kristus nu rar sunjo tina ta yije ammbi nu kanjeren. Nu nyu sunjo kilja sangri jak mayok kuwa le ye nu ndon kilja sangri jak minamngit. Ye tane sarsartimba satimgamngit.

² Kuate tuku sipsip tane ngamuknge mine likade ta tane kulat mageningap. Tangine piro ta kanyum ndamba gare jak biyap. Kuate tuku nzali ta tanamba. Tane ndametin kilam tuku idusmba piro ndaka piro tuku wamdus sangrinu pilmba pirokap.

³ Sipsip kame tane kumnemnge minig ta minge sangrimbi kulat ndakap. Tangine mine mayenu ta dubiwaig nga tumningap.

⁴ Tane tanamba pirokap ta sipsip kulat tanjo tugusek nu mayok kuwa sulumba tane tuku nyu kile-mayokkuwa le nyu sugo jak minmba minamngaig.

⁵ Tane mbanzo jakmba mage mage kumnemnge minap. Tane Kuate tuku mbal jakmba nyu kile-ibenka munju turturkap. Kuyar pasa ande tenemba sakate.

Mbe mbolmbolkade mbal Kuate nu nane ndon ngueu minit. Nyu te-ibenmba minig mbal nu ake sinan nane make patikate ngate. *Sindaun 3.34*

⁶ Ta tuku tane tangine nyu kile-ibenka Kuate tuku sangri kumnemnge minap. Tane tanamba minap le manau ta ngamuknge Kuate nu tane tuku nyu kile-mayokka nyu sugo tingamngat.

⁷ Kuate nu tane idus tidinga kulatka minit tukunu tangine piti jakmba nu tuku wai mbolnge patikap.

⁸ Tane wamdus kuyar mayenu jak kurauka likap. Tangine ngueu Satan nu laion tanan nu gubanu nernerka tane tuku ande balemba nyam tuku likate.

⁹ Tane son ngade pasa ta biye demba sangri tinga Satan tuku minge pitaimba ye mbulit nga samba minap. Tangine tira kame kilke yimyam mbolnge mine likade ta nane mata piti ndui ta ndo kanjerkade.

¹⁰ Tane ait fagnu piti kamusap le Kuate nu ake sinan tane make patikate nunge tane tuku piti ait mbilmba kumumbi tinreknu kile-mayokka sangri piletinguwa le tane sangri tingamngaig. Nunje kilja sunjo ta minmba minamngat. Tane kilja ta mbolnge minap nga nu Kristus mbolnge tane wikina.

¹¹ Nu sangri sunjo jak minmba minwa. Son.

¹² Singine tira Silvanus nu Kristus tuku piro kumumbi biyit nga iduset. Nunje ye turyat le waje fudinndo te tane tuku wamdus bul sertingam tuku kuyaret. Wam mayenu tane mbolnge minit ta Kuate nu ake sinan make patikate wam tugusek nga kuyaret. Tane nu tuku wam mayenu ta kusre ndawap.

¹³ Yesus tuku kuasmbi Romnge minig ta tane kaiye pasa tingig. Kuate nu nane madiningina. Yije kinjo Markus nu mata tane tuku kaiye pasa tingit.

¹⁴ Tane tangine tangine tira kame ndon kume pur manau alonu kile-mayokap. Tane Kristus tuku mbal jakmba ngamungal mukuk jak minap.

Son.

PETRUS

Petrusnġe waġe arnu kuyarna

Petrus nu waġe arnu kuyarna te tugunu tenjemba. Yabri tum tanġo afu Yesus tuku kuasmbi didik farnaig le nu nane tugusek pasa kusre ndawaig nġa nane tuku wamdus purfeu serningam tuku waġe tembi nane tuku wamdus kuaneka sanġri pileningina.

¹ Ye Simon Petrus Yesus Kristus tuku piro tango nu tuku aposel ye tane ndoġ pasatam prowet. Singine Kuate singine muskil kile-tidinge singam tuku tango Yesus Kristus nale wam kumumbi kik le tane ngamuġal son nġade ta sine ndoġ alonu kumu kumu teg.

² Tane Kuate le singine Sunġo Yesus tuku maġau kila pilmba minap le nale lato lato ake sinaġ make patika ngamuġal mukuk wamdus bul sertinġuwaik. Son.

*Sine Kristus tuku maġau mbolġe sug-
okube*

³ Nu nuġe maġau mayenu singam tuku wikina le sine nu kila mineg ta nu tugumġe sanġri teg sulumba mine mayenu mbolġe minam tuku wam kumumbi kileg.

⁴ Nu wam magenu sine mbolġe kam tuku sakina ta nuġe sanġri tamba singit le sine kilke tuku kutur nġarosu tuku nzali mbolġe mayok kina ta kusremba Kuate tuku maġau te-puram kumuġ.

⁵ Ta tuku tane wamdus sanġrinu pilmba tanġine ngamuġal son ta kumuġ kuga nġa maġau magenu turmba ke likap sulumba kila magenu turmba kila palpe.

⁶ Tanġamba tanġine nġarosu tuku nzali nġakmba kile-ibenġap sulumba piti ait sinamġe bike ndaka dirnanga Kuate tuku nyu idusmba nu kumnemġe minmba

⁷ tanġine tanġine muġu turkap sulumba tanġo nġakmba tuku kume purkap.

⁸ Tane maġau magenu tanġaġ nġak minmba lato lato kap ta tane singine Sunġo Yesus Kristus tuku maġau kila minig ta temayokamġaig.

⁹ Ande nu maġau magenu tanġaġ kuga-tok ta nu am tukulkanu tanġaġ minmba Sunġo nu tuku une sauke tuna wam ta idus ndamba gilainġate.

¹⁰ Tira kame, Kuate nu tane kilam tuku maditinġamba wikina. Wam ta kilimok temayokam tuku wamdus sanġrinu pilmba nu tuku pasa dubiwap. Tanġawap ta tane baringa Kuate kusrewe nda.

¹¹ Ngumneġa Kuateġe nyu tinġuwa le tane singine muskil kile-tidingam tuku tanġo Sunġo Yesus Kristus nu kulatkate ma mbol gare nġak kape le nu tane kulatka minmba minamġat.

Kuate tuku pasa tugusek

¹² Ye wam kame satinġet te tane buk kila pilnaig. Pasa tugusek tinaig ta mbolġe tane sanġri tinġade ta ye kila ta ye maġ wam kame ndui ta lato lato satinġam tuku iduset.

¹³⁻¹⁴ Mine minemba ye kumamġit. Singine Sunġo Yesus Kristus nu ye tanġamba tumyina le ye kila minet. Ta tuku ye kilke te mbolġe minmba tane wam kame ta idusnġimba minap nġa satinġimba minet.

¹⁵ Ye kumi le tane gilai ndangam tuku piro karenġket.

¹⁶ Sine singine Sunġo Yesus Kristus sanġri nġak maġ luka ndekam tuku satinġigerġ ta tanġo tuku wamdus kuyarmbi yabri wam kube sa ndatingigerġ. Kuga. Sine singine ammbi nu tuku kilġa sanġri kanġergerġ.

¹⁷⁻¹⁸ Sine Kristus tuku kilġa mayok kina tabe mbolġe nu ndoġ mingerġ le Mam Kuate Sunġo nu Yesus Kristus tuku nyu te-mbolmba sanġri sunġo tumba samba mbolġe nu tuku tenjemba sakina: Ande te ye tuku Kiġo. Ye nu tuku kume purmba nu tuku gare sunġo tet nġa sakina le isġerġ.

¹⁹ Kuate tuku tuan tanġo kame nane Kristus tuku dir pasa sakinaig ta kile nane tuku pasa ta sanġrinu mayok kinit. Nane tuku pasa ta tane ise tiwap le sati ma make sunġo sinamġe bulunġate tanġaġ tane kilġatinġuwa. Kilġatinġimba minwa le ma ma mafenġ tuku bulunġe tanġine ngamuġal kilġa mayewamġat.

²⁰⁻²¹ Tane pasa te kila pile mayewap. Tuan tanġo kame nane nanġine wamdus dubimba dir pasa kile-mayok ndakinaig. Tukul Guwanġe wamdus ninġina le nane Kuate tuku pasa kile-mayokkinaig. Ta tuku ande nu nuġe wamdusmbi ndo tuan tanġo kame tuku pasa tugunu bitekġgam kumuġ kuga.

2

Yabri tum mbal

¹ O buk Israel mbal ngamukġe yabri tuan tanġo turmba mayok kine likinaig. Tanġamba ndo yabri mbal afu tane gilai minap le tane ngamukġe mayok ka afu nġaigo siglikam tuku yabri wamdus kile-mayokkamġaig. Yesus Kristus nu sine tuku une kurana ta nane nu pitaide le maġau ta piteġ ndo luka nane tuku kanu nġaigo siglikate.

² Nane kiko kugatok kutur maġau kade ta nane gudommmba dubiwamġaig. Dubiwaig le afu nane kanġerka Kristus tuku kuasmbinġe tanġade nġa tugusek maġau talamba ngumnem pasa tambimġaig.

³ Yabri gabat nane ndametinġ kilam tuku pirimba tane yabritinġamba tane tuku ndametinġ sunġo didikamġaig. O buk Kuate nu tanġo pileninġimba pa kumumbi ninġam tuku sakina ta nu gilai ndanġate. Nu nane pankuwa le nġisikamġaig.

⁴ Kuatenge enjel n̄aigonu afu unekinaig ta mape ndaka kilmba pankina le ma n̄ayo ma make buto sinam nzi kinaig. Kile nane pilewam tuku ait tairn̄gade.

⁵ Tan̄go abo abo minnaig mbal Kuate nu mape ndaka kule sun̄go pilna le wam n̄aigonu ke likinaig mbal ta n̄akmba n̄gisikinaig. Tan̄go tin̄reknu Noa ndo Kuate tuku pasa kuklina ta nu tuku kuasmbi 7 ta turmba nu kigraibkina le nane n̄gisi ndakinaig.

⁶ Kuate nu tumbran̄ ar Sodom le Gomora nale kilmba pasa mboln̄ge patika pambi pasokina le ugmba usarke sulunaik. Wam n̄aigonu kade mbal tan̄jamba pa tam tuku tumsingit.

⁷ Nu tan̄go tin̄reknu Lot ndo turna le pan̄ge uge ndakina. Lot nu une mbal n̄gamukn̄ge minmba nane kiko kugatok kutur man̄jau kinaig ta kan̄germba nu wamdus te-sulumba piti sun̄go tina.

⁸ Nu tan̄go tin̄reknu minmba nu mara mindek nane tuku mbar n̄aigonu kan̄gerka ismba nu piti sun̄go tina.

⁹ Wam kame ta n̄akmba ten̄enmba tumsingit. Mbal magenu tagon̄ngam tuku ait mboln̄ge Kuate nu nane turkam tuku ndin wakeite sulumba mbal n̄aigonu pa tumba pilenin̄gam tuku ait tairn̄guwaig n̄ga patikate.

¹⁰ N̄gumne n̄ga pilenin̄mba nangine n̄garosu tuku nzali dubimba kutur sun̄go tade sulumba Sun̄go pitaide ta nu pa sun̄go ningamngat.

Ndan̄am tuku yabri tum mbal nane maim-maimka kuru kuru kugatok samba mbolok mbal guwa magenu nangine pasambi tu-mail pann̄ngig?

¹¹ Ata. Enjel kame nane guwa n̄aigonu kame ta tuku san̄gri liningit ta nane Kuate tugum̄nge nane kilmba pasa mboln̄ge patika nane tuku nyu n̄aigo sigli ndakade.

¹² Mbal n̄aigonu ta nane aganjmor tan̄jan̄ wamdus kugatok nangine n̄garosu tuku nzali ndo dubikade. Nane aganjmor tan̄jan̄ bige tid̄n̄ga bale faram tuku minig. Nane aganj afu sine ammbi nda kan̄gerkeg ta tugunu gilai minmba kilmba tumail pan̄ningit. Ta tuku nane aganjmor tan̄jan̄ kilmba bale faramn̄gaig.

¹³ Nane afu rar sun̄go ningit ta nane mata lafunu tan̄jamba tamn̄gaig.

Nane kiko kugatok. Nane ki mbol man̄gurka isukusmba mbesigna man̄jau te-mayokam tuku nzalin̄ngit. Nane tane ndon̄ man̄gurka isukusmba yabrit̄ngig ta nane gare sun̄go tade. Nane tane tuku man̄jau mayenu ta kutur mbilmbilde sulumba n̄ayo silide.

¹⁴ Nane pino n̄akmba kan̄gerka am kikon̄ tin̄gade. Nane une man̄jau kade ta maro ndan̄ngit. Nane wamdus san̄gri kugatok mbal didikam tuku yabrin̄ngig. Nane wam

n̄akmba tuku wamdus piririmba wamdus san̄grinu pilig. Nane sin̄ka Kuate tuku kasur mboln̄ge minig.

¹⁵ Nane ndin tin̄reknu kusremba fare fare likade. Beor tuku kin̄jo Balam nu aganj ndende sun̄gomba kilam tuku piririmba wam n̄ayonu kam idusna tan̄jamba nane mata tan̄jade.

¹⁶ Balam nu wam n̄ayonu kam idusna le don̄ki ande pasatam kumun̄ kuga ta nu tan̄gon̄ge pasatanu sukmba nu sawe likina sulumba tuan tan̄go Balam tuku n̄ginngan wamdus peuna.

¹⁷ Yabri tum tan̄go ta nane kule n̄gurun̄ kule parakate tan̄jan̄. Bidu bubrenḡe tumba pinderkate tan̄jan̄. Ma make sun̄go buto n̄ayo Kuate nu nane tuku madina.

¹⁸ Nane nangine n̄garo payamka pasa alo kugatok tuku min̄ge fetkade. Nane afu ailfu ndo n̄gamun̄gal biye mbilmba man̄jau n̄aigonu kusrekinaig ta nane n̄garosu tuku nzali n̄aigonu man̄ dubikuwaig n̄ga didika wam n̄aigonu afu tumningit.

¹⁹ Afu nane dubikuwaig n̄ga tukul ande sine peu ndasingit n̄gade ta nangine kutur man̄jau n̄ge ndalekate le nane ta kumnem̄nge minig. Man̄jau n̄ayonu andenge tan̄go tuku san̄gri te-iben̄te ta nu aganj ta tuku piro aganj tan̄jan̄ minit.

²⁰ Nane afu singine Sun̄go Yesus Kristus muskil kile-tid̄n̄ge singit tuku tan̄go kila pilig sulumba kilke tuku kutur man̄jau kusrede ta man̄ luka kutur man̄jau tumba san̄gri ta kumnem̄nge ndalekanu minig ta nane ambokok tuku mine limba kile n̄ayonu sun̄go sinam̄nge minig.

²¹ Nane man̄jau tin̄reknu kila pilnaig sulumba man̄ Kuate tuku pasa n̄gumnede ta ose. Nane mine n̄ayonu mboln̄ge minig. Nane man̄jau tin̄reknu kila pile ndakinaig kande ta maye kande.

²² Kuyar pasa mboln̄ge yaba pasa ande minit ta nane mboln̄ge kilimok mayok kinit ta ten̄enmba. Age ande n̄uleka luka nun̄ge n̄ule nyate n̄gate. Ko mbo ande kule pisit sulumba luka kumba man̄ ruga pisit n̄gate.

3

Sun̄go nu luka ndenun̄gat

¹ Tira kame, ye wa n̄e inum te tane isam tuku man̄ kuyaret. Wa n̄e te mboln̄ge mata tane wam magenu idusnin̄mba kam tuku kuyaret.

² Tane Kuate tuku tuan tan̄go kame tuku dir pasa idusnin̄mba singine Sun̄go muskil kile-tid̄n̄ge singam tuku tan̄go nu tuku pasa turmba idusnin̄gap. Sine tane tuku aposel kame buk pasa ta sat̄n̄nḡen le isnaig ta

³ tane pasa te katese mayewap. Kugawam tuku ait mboln̄ge afu promba nangine

ngarosu tuku nzali dubika ngamunjal son tuku manau talaka nzumilmba sakamngaig;

⁴ A ... Yesus Kristus prowam tuku sakina ta nu animbi kina? Ait kuen njayo kina ma ma singine mburj kame kume far sulunaig le Kuate nu kilke te te-mayokna ta tanjamba ndo minit nga sakamngaig.

⁵ Mbal ta nane yabrikade. Nane wam ande gilainganu sukmba kusrede ta tenemba. O buk Kuate nu sakina le samba mayok ka kilke kule sinamnge prowé lika kilke ta kulenge laipningina.

⁶ Ngumnenga kilke ta kule ndui tanje songina le ngisikina tukunu kile kilke ndui ta mine ndakate.

⁷ Kile kilke samba minik te Kuate tuku pasa ndui tanje pasokam tuku madinikina le nale ait sunjo ta tairnga minik. Ait ta prowa le Kuate pitaimba wam njaigonu ke likade mbal nane ngisikamngaig.

⁸ Tira kame, tane wam te gilai ndangap. Kuate am mbolnge ki ait ndindo ta yar 1,000 tanaj minit. Yar 1,000 kinig ta nu am mbolnge ki ait ndindo tanaj kinig.

⁹ Sunjo nu prowam tuku sakina ta nane afunge nu dalkate ngade ta nu dal ndakate. Kuga. Nu tane idustinjmba ngan minmba tairngate. Nu tanjo inum ndindo ngisikam tuku idus ndamba njakmba ngamunjal biye mbilwaig nga tairngate.

Kilke samba ngisikamngaig

¹⁰ Sunjo tuku ait kuayar tanjo tanaj prowamngat. Ait ta mbolnge fudu sunjo mayok ka samba ngisikamngat. Samba tuku sangri yimyam pa kamenunge ngisike sulumba kilke aganj ndende tur pasokamngat.

¹¹ Aganj kame njakmba tanjamba ngisike suluwamngaig. Ta tuku tane Kuate kumnemnge minmba mine manau mayenu tinreknu njak minap.

¹² Tane Kuate tuku ait sunjo ta minde minap. Ait sunjo ta prowa le panje samba ugmba samba tuku sangri yimyam pa kamenunge ngisike suluwamngaig.

¹³ Nu sakina tanjamba sine samba kilke kitek tairnga mineg. Manau tinreknu ndo kilke ta mbolnge minamngat.

¹⁴ Tira kame, tane aganj magenu tanaj tairnga minig tukunu tane Kuate am mbolnge purfenju piti kugatok tinjam tuku wamdus sangrinu palpe.

¹⁵ Kuate nu dalkate nga idus ndawap. Nu ngan minmba sine muskil kile-tidingam tuku ait singit nga idusap. Singine tira mayenu Paulus nu Kuatenge wamdus kuyar mayenu tuna le nu mata tanjamba kuyarna.

¹⁶ Nu nuje waje njakmba mbolnge wam te tuku ndo kuyarna. Nuje waje afu mbolnge pasa afu tugunu katesewam tuku wam bada. Nane wamdus kugatok kine inumde

mbal pasa ta ismba nanjine wamdusmbi mbilinjmba tugunu kise kile-mayokkade sulumba nanjine mironj njaigo siglikade. Nane Kuate tuku kuyar pasa njakmba kilmba tanjamba ndo njaigo siglikade.

¹⁷ Tira kame, tane ye tuku rironj pasa te ismba kurau mayewap. Nane fare fare unekade mbal tane yabritinjmba didikuwaig le tanjine wamdus sangrinu ta kusrekubekaig.

¹⁸ Singine Sunjo Yesus Kristus muskil kile-tidinge singam tuku tanjo nu tane ake sinanj make patikate ta tane nu tuku manau lato lato kila pilmba sugokap. Nu kilnja sangri sunjo njak minit ta tanjamba minmba minwa. Son.

1 YOHANUS

Yohanusnɔŋe waɔne ambonɔŋa kuyarna

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 60 kinaig le Yohanus nu buk saibo pile mayemba waɔne te kuyarna. Waɔne te mbolnɔŋe nu kume pur maɔnu tuku tugunu kuklimba ta tuku pasa sunɔgomba kuyarna.

Kristus nu abo tugu

¹⁻³ Minɔŋe Pasa nu abo tugu. Tugu mbolnɔŋe nu minmba minna. Ye nu tuku tane satinɔgamɔŋgit. Nu kilke te mbolnɔŋe mayok kina le siɔŋine kilbambi nu tuku pasa ismba ammbi kanɔgermba waɔmbi mata kiregeɔ. Ake sa ndaket. Wam kanɔgermba isgeɔ ta ndo saket. Nu abo minmba minam tuku tugu Mam Kuate ndon minna le nu te-mayokna. Sine mineɔ taɔnamba tane Mam Kuate le Kiɔno nuɔne Yesus Kristus ndon munɔŋu gare nɔk minap nɔŋa nu tuku satinɔgamɔŋgit.

⁴ Sine nɔkmba ulendika gare-garekuba le gare maɔnu ta sunɔgokuwa nɔŋa waɔne te kuyaret.

Kuate nu bulu

⁵ Sine Kuate tuku Kiɔno tugunɔŋe pasa isgeɔ ta satinɔgamɔŋgit ta teɔnenmba. Kuate nu bulu tugusek. Ma make fudinɔndo mata nu mbolnɔŋe mine ndakate.

⁶ Sine ma make sinamɔŋe minanu taɔnɔŋ minmba sine Kuate ndon munɔŋu gare nɔk tugusek nɔŋube ta sine yabri pasa ndo saka tugusek maɔnu ta ke ndakeɔ.

⁷ Kuate nu bulu sinamɔŋe minmba purfeɔnu ndo minit. Sine mata bulu sinamɔŋe minanu taɔnɔŋ minbe ta siɔŋine siɔŋine munɔŋu gare nɔk mineɔ le Kiɔno nuɔne Yesus Kristus tuku ndare taɔne sine tuku mbar nɔkmba saukate.

⁸ Sine mbar kugatok mineɔ nɔŋube ta siɔŋine wamduɔnɔŋe yabrisinɔŋit. Tugusek maɔnu sine siɔka gilai.

⁹ Sine siɔŋine mbar kile-mayokkuba ta Kuate nu siɔka tinɔrekn nu minmba nuɔne pasa kumumba mbar ta gilainɔŋa sine tuku maɔnu nɔaigonu nɔkmba saukamɔŋgat.

¹⁰ Sine mbar maɔnu afu ke ndakigen nɔŋube ta Kuate nu sine mbar nɔk nɔgate pasa ta pitaiweg. Nu yabri taɔno nɔganu sukeɔ. Sine taɔnamba sakeɔ ta nu tuku pasa ta sine sinamɔŋe mine ndakate.

2

Kristus nu sine tursinɔŋit

¹ O yiɔne kiɔno kame, tane mbar maɔnu ke ndakap nɔŋa waɔne te kuyaret. Ata. Ande nu mbarwa kande Yesus Kristus nu sine turka Mam Kuate ndon pasa te-tiwam tuku minit. Nu ndo tinɔrekn.

² Nuɔne sine tuku mbar tuku pa kurana le Kuate nu sine ndon nɔgamunɔgal mukuk minit. Sine tuku mbar ndo kuga. Kilke mbolok mbal nɔkmba tuku mbar tuku pa ta turmba kurana.

³⁻⁴ Ande nu ye Kuate kila nɔŋa nu tuku minɔŋe dubi ndate ta nu yabri taɔno ndo. Nu tugusek maɔnu siɔka gilai minit. Sine Kuate tuku minɔŋe dubimba minbe ta minɔŋe bulokmbi ye Kuate kila nɔgam kumuɔ.

⁵⁻⁶ Ande nu Kuate tuku minɔŋe dubite ta Kuate tuku kume purte wam ta nu mbolnɔŋe sunɔgoka kumuɔgate. Ande nu ye Kuate ndon sailket nɔgate ta nu Kristus maɔnu kina taɔnamba ndo kuwa. Sine Kristus tuku maɔnu te-purbe ta sine minɔŋe bulokmbi sine Kuate ndon mineɔ nɔgam kumuɔ.

Tira kame tuku kume purbe

⁷ Tira kame, ye tukul pasa ande kitek kuyar ndawet. Pasa te ambokok. Tane o buk isnaig.

⁸ Kile ma make buk kugate le bulu tugusek tane kilnɔtinɔmba minit. Ta tuku pasa kitek taɔnɔ kuyaret. Tukul pasa te alonu Kristus mbolnɔŋe mayok ka tane mbolnɔŋe mata mayok kinit.

⁹ Ande nu ye bulu sinamɔŋe minet nɔŋa afu kasurninɔŋit ta nu ma make kusre ndate.

¹⁰ Ande nu tira nuɔne tuku kume purte ta nu bulu sinamɔŋe minit. Nu afu mbaram tuku ndin wakei ndate.

¹¹ Ande nu taɔno afu kasurninɔŋit ta nu ma make sinamɔŋe minit. Ma make nɔŋe nu tuku am sonɔgate le ndin kanɔŋer ndate taɔnɔ.

¹² Kiɔno kame, Kristus tuku piro mbolnɔŋe Kuatenɔŋe tane tuku mbar sauka gilainɔŋina nɔŋa ye tane tuku waɔne te kuyaret.

¹³ Mam kame, ande nu tugu mbolnɔŋe abo minna kile minit tane nu kila minig nɔŋa ye tane tuku waɔne te kuyaret.

Taɔno mo, tane buk Satan te-iberɔnaig nɔŋa ye tane tuku waɔne te kuyaret.

¹⁴ Kiɔno kame, tane Mam Kuate kila minig nɔŋa ye waɔne te tane tuku kuyaret.

Mam kame, ande nu tugu mbolnɔŋe abo minna kile minit tane nu kila minig nɔŋa ye tane tuku waɔne te kuyaret.

Taɔno mo, tane saɔnri nɔk. Kuate tuku pasa tane tuku nɔgamunɔgal sinamɔŋe minit le Satan te-iberɔnaig nɔŋa ye waɔne te tane tuku kuyaret.

Sine kilke mbolok wam sunɔgomba idus ndabe

¹⁵ Tane kilke te tuku maɔnu aɔan ndende ta tuku nzali sunɔŋo nda tap. Ande nu taɔnawa ta nu Mam Kuate tuku wamduɔ sunɔŋe te ndakate.

¹⁶ Kilke te tuku maɔnu ta nɔgarosu tuku nzali dubide ko am kikon tinɔgade ko nanɔŋine mine ta tuku payamkade wam ta nɔkmba

kilke te mbolok Mam Kuate tugumnge pro ndade.

¹⁷ Kilke te ngisikamngat. Am kikonj tinjgade manjau ta kugawamngat. Ande nu Kuate tuku nzali dubite ta nu abo minmba minamngat.

Kristus tuku ngueu tanjo

¹⁸ O kinjo kame, kugawam tuku ait buk patukate. Kristus tuku ngueu tanjo mayok kanjat nginaig pasa ta tane isnaig. Kile nu tuku ngueu mbal gudommba buk mayok kinig le sine wam ta kanjermba kugawam tuku ait buk patukate ta kila pileg.

¹⁹ Nane buk sine ndonj minnaig ta nane sine kusreka mayok kinaig. Nane sine tuku gulab kuga. Nane sine tuku gulab kande kile sine ndonj minig kande. Nane sine kusreka kinaig wam ta mbolnje nane kilimok sine tuku gulab kuga.

²⁰ Tane nane minig tanjamba mine ndakade. Kristus nu Tukul Guwa tinjgana le tane pasa tugusek ta katesede.

²¹ Tane pasa tugusek gilai minig nga kuyar ndawet. Tane pasa tugusek kila. Yabri pasa ande tugusek pasa mbolnje mayok nda kinit. Tane wam ta kila nga wañe te kuyaret.

²² Ande nu sakate Yesus nu Kuatenje madi ndana nu Kristus kuga ngate ta nu yabri tanjo ndo. Nu Kristus tuku ngueu tanjo. Nu Mam Kuate nuñe Kinjo nuñe turbma pitaikate.

²³ Ande nu Kuate tuku Kinjo pitaite ta Mam Kuate nu ndonj mine ndakate. Ande nu sakate Yesus nu Kuate tuku Kinjo nu Kristus ngate ta Mam Kuate nu ndonj minit.

Tukul Guwanje pasa tugusek tumsingit

²⁴ Tane o buk pasa tugusek isnaig ta ngamungal sinamnje biye dewap. Tane tanjawap ta Mam Kuate le Kinjo nuñe tane nale ndonj minamngaig.

²⁵ Kuate nu aganj ande singgam tuku sasingina ta abo tugu minmba minam tuku.

²⁶ Mbal afu tane yabritingam bafude le ye wañe te tane tuku kuyaret.

²⁷ Nane tuku pasa ise ndakap. Andenje nu tane tum nda tinjuwa. Kristus nu Tukul Guwa tinjgana le nu tane sinamnje minmba wam njakmba kumumbi tumtingit. Tumtingit wam ta yabri kuga. Son ndo. Nu tane Kristus ndonj sailkam tuku tumtingit tanjamba nu ndonj sailka minap.

²⁸ Kinjo kame, sinjka tane nu ndonj sailkap. Tanjawap ta nu manj mayok kuwa le tane kiko kugatok nu am mbolnje tinjamngaig.

²⁹ Kuate nu sinjka tinjeknu ta tane kila. Ande nu manjau tinjeknu kate ta nu Kuate tuku kinjo ta tane kila palmbimngaig.

3

Sine Kuate tuku kinjo kame mineg

¹ Mam Kuate nu sine tuku kume purmba sine nuñe kinjo kame ngate le sine sinjka nu tuku kinjo kame mineg. Kilke te tuku manjau dubide mbal nane sine tuku Mam gilai tukunu sine nu tuku kinjo kame mineg ta tugunu nane mata katese ndade.

² Tira kame, kile ait te mbolnje sine Kuate tuku kinjo kame mineg. Ngumenja mine mayenu mbolnje ndanjmba mayok kangig ta katese ndaweg. Wam ndindo sine kila. Kristus nu mayok kuwa le sine nuñe wam njakmba ta tugusemba kanjerka nu minit tanjamba ndo minamngig.

³ Ande nu wam ta idusmba tairnja minit ta nu Kristus tanjan purferjnu minam tuku sangri tinga wam njaigonu pitaikate.

⁴ Ande nu unekate ta nu tukul lukamba pa tam tuku minit. Une manjau njakmba ta tukul lukakeg.

⁵ Kristus nu une njakmba saukam tuku nu kilke te mbol prona ta tane kila. Nu nuñe mironj sinjka une kugatok.

⁶ Ande nu Kristus ndonj sailkate ta nu une manjau kumba mine ndakate. Ande nu une manjau kumba minit ta nu Kristus kanjer ndamba nu gilai minit.

⁷ O kinjo kame, tane kuraukap. Andenje tane yabritingikat. Kristus nu tinjeknu ndo. Ande nu manjau tinjeknu ndo dubikate ta nu mata tinjeknu minit.

⁸ Ande nu une manjau kumba minit ta nu Satan tuku minit. Satan nu tugu mbolnje mbar manjau kina ta kile nu tanjamba ndo minit. Kuate tuku Kinjo nu Satan tuku piro te-ibenjam tuku mayok kina.

⁹ Ande nu Kuate tuku kinjo minit ta nu Mam nuñe tuku manjau te-purna tukunu nu une manjau kumba mine ndakate. Nu sinjka Kuate tuku kinjo tukunu nu une manjau ta kumba minam kumunj kuga.

¹⁰ Ande nu manjau tinjeknu ke ndakate ko tira kame tuku kume pur ndakate ta nu Kuate tuku kinjo kuga. Sine ima kate Kuate tuku minig le ima kate Satan tuku minig ta sine manjau ta mbolnje kilimok kateseweg.

Kume pur manjau

¹¹ O buk tane singgine singgine munju kume purkam tuku pasa ta isnaig.

¹² Sine Kain minna tanjamba mine ndakube. Nu Satan tuku kinjo minmba nu maib nuñe balena. Ta ndanam? Kain tuku manjau njayonu. Maib nuñe tuku manjau mayenu. Ta tuku ndo nu balena.

¹³ Tanjamba ndo kilke mbol mbal tane mata kasurtingamngaig. Nane tanjawaig le tane wamdu sulu ndawap.

¹⁴ Sine Kristus tuku kuasmbi singgine singgine kume pureg wam ta mbolnje sine kateseweg. Sine kume tuku sangri buk kusremba kile abo minam tuku ndin mbolnje mineg nga kateseweg. Ande nu

tira kame tuku kume pur ndate ta nu kume tuku sangri kumnemnge minit.

¹⁵ Ima nu ande kasurte ta nu balete le kumit tanjaj. Ande nu tanjo baleningit tuku tanjo minit ta nu minmba minam tuku abo tugu kugatok ta tane kila.

¹⁶ Sine Kristus mbolnje kume pur manjau kumumbi kangereg. Nu sine turkam tuku nuje ngarosu kumam tuku pilna. Sine mata nu kina tanjamba ndo tira kame turka kumam tuku kuru kuru ndakube.

¹⁷ Ande nu aganj ndende njak minmba tira ande aganj ndende denkanu ta kangermba wamdus karej pilmba nu tur ndate ta nu Kuate tuku kume pur ndate.

¹⁸ O kinjo kame, sine mingembi ndo afu tuku kume pureg nda ngube. Sine tugusemba nane tuku kume purbe sulumba waimbi mata alonu te-mayokbe.

¹⁹⁻²⁰ Sine tanjamba kume pur manjau kube ta sine manjau tugusek tuku kinjo kame mineg nga Kuate am mbolnje ngamunggal mukuk njak minam kumun. Singine mbar wamdus sinamnge kamuseg ta nu sine tuku wamdus lisinjmba sine tuku manjau njakmba kila minit. Wam ta sine kila.

²¹ Tira kame, sine singine wamdus sinamnge mbar kamus ndaweg ta sine Kuate tugum kambim tuku kuru kuru ndakeg.

²² Sine nu tuku minje dubimba manjau nu nzalite ta ke likeg ta sine wam afu tuku yabanjeg ta nu sinjka singit.

²³ Kuate nu tenjemba sine sasingit. Sine nuje Kinjo Yesus Kristus tuku son nga nu sine sasingina tanjamba singine singine munju kume purkube nga sasingit.

²⁴ Kuate tuku minje dubide mbal nane nu ndonj sailkade le nu nane ndonj minit. Nu nuje Guwa singina ta mbolnje sine kila pilmba Kuate nu sine ndonj minit njeg.

4

Kuate tuku Guwa le guwa kise

¹ Tira kame, tane mbal afu tugumnge pasa ismba pitik son nda ngap. Yabri tuan tanjo gudommmba kilke tugu njakmba mbolnje kine likade. Tane nane tuku pasa pilewap. Nane Kuate tuku Guwa njak e ko guwa kise njak.

² Ande nu sakate: Kuatenje madina tanjo nu kilke mbolok ngaro tumba mayok kina nu Yesus nguwa ta nu Kuate tuku Guwa njak.

³ Ande nu Yesus tuku tugu tanjamba sa ndakuwa ta nu Kuate tuku Guwa kuga. Nu Kristus tuku nguue tanjo ndo. Kristus tuku nguue tanjo mayok kanjat pasa ta tane buk isnaig. Ata. Nu buk pronan. Kilke te mbolnje minit.

⁴ O kinjo kame, tane Kuate tuku minig. Kuate tuku Guwa nu tane sinamnge minit ta nu sangri njayo. Nu kilke te mbolok mbal

sinamnge minit tanjo Satan lite. Ta tuku tane yabri tuan tanjo ta buk kile-ibenjinaig.

⁵ Nane kilke te mbolok mbal minmba kilke te mbolok wamdus ndo sakade. Kilke te mbolok manjau dubide kuasmbi tanje ndo nane tuku pasa isig.

⁶ Sine Kuate tuku mineg. Kuate kila minig mbal nanenge ndo sine tuku pasa isig. Ima nu Kuate tuku kuga ta nu sine tuku pasa ise ndakate. Sine wam ta mbolnje wam tugusek tuku Guwa le yabrisingit tuku guwa ta kateseweg.

Kume pur manjau Kuate nu miro

⁷ Tira kame, kume pur manjau ta Kuate nu miro. Ta tuku sine singine singine munju kume purkube. Ande nu afu tuku kume purte ta nu Kuate tuku kinjo. Nu Kuate kila.

⁸ Kuate nu kume pur manjau miro. Ande nu afu tuku kume pur ndate ta nu Kuate gilai.

⁹ Kuate nu nuje Kinjo ndindo pilna le kilke te mbol pronan le sine nu mbolnje abo tugu teg. Wam ta mbolnje nu sine tuku sunjgomba kume purte ta kilimok kangereg.

¹⁰ Sine nu wamdus tuwe ndaka mingenj le nu ake sinanj sine tuku kume purmba sine ndonj ngamunggal mukuk minam tuku Kinjo nuje pilna le sine tuku une tuku pa kurana.

¹¹ Tira kame, Kuate nu sine tuku kume purte ta sunjgokanu nga sine mata singine singine munju kume purkube.

¹² Ande nu Kuate kanger ndate ta sine singine singine munju kume purkeg ta Kuate nu sine ndonj minit. Nu tanjate le sine nu tuku kume pureg manjau ta sunjgoka kumungate.

¹³ Kuate nu nuje Guwa singina wam ta mbolnje sine kateseweg. Sine Kuate ndonj sailkeg le nu sine ndonj minit nga kateseweg.

¹⁴ Kuate nu kilke mbolok mbal njakmba tuku muskil kile-tidinge ninjam tuku nuje Kinjo nuje pilna le ndekina. Sine wam ta kangergerj mbalnje tane satinjeg.

¹⁵ Ima nu Yesus nu Kuate tuku Kinjo ngate ta Kuate nu ndonj minit le nu Kuate ndonj minit.

¹⁶ Wam ta mbolnje sine kila pilmba minje bulokmbi saka Kuate nu sine tuku kume purte njeg. Kuate nu kume pur manjau miro. Ima nu kume pur manjau dubite ta nu Kuate ndonj minit le Kuate nu ndonj minit.

¹⁷ Sine Kuate tuku kume purbe le manjau ta sunjgoka kumunguwa ta sine kilke te mbolnje Kristus tanjaj Kuate ndonj mine mayewamngig. Ta tuku ait sunjo mbolnje sine kiko kuru kuru kugatok minamngig.

¹⁸ Ande nu sinjka kume purte ta nu Kuate tuku kuru kuru ndakate. Kume pur manjau sunjgoka kuru kuru pitaita. Ande nu Kuate

tuku kuru-kurukate ta nu ye une tuku pa la-fun tu tamngit nga iduste. Nu tuku kuru kuru manjau tanje kume pur manjau te-ibenje.

¹⁹ Kuate nu ambonja sine tuku kume purna. Ta tuku sine mata kume pureg.

²⁰ Ande nu ye Kuate tuku kume puret nga tanjo afu kasurningit ta nu yabri tanjo ndo. Ta ndanjam? Nu tanjo ammbi kanjerka nane tuku kume pur ndate ta nu ndanmba Kuate ammbi kanjer ndamba nu tuku kume puramngat? Ta ndo kumuŋ kuga.

²¹ Kuate nu tenjenmba wam sasingit. Ande nu ye tuku kume purte ta nu tira mbal tuku mata kume purwa ngate.

5

Sine kilke te tuku wamdus kuyar te-ibenjam kumuŋ

¹ Ima nu Yesus nu Kuatenje madina tanjo ngate ta nu Kuate tuku kinjo minit. Ima nu Kuate tuku kume purmba minit ta nu Kuate tuku kinjo kame tuku turmba kume purte.

² Sine Kuate tuku kume purmba nu tuku minje dubiweg ta sine nu tuku kinjo kame tuku mata kume pureg.

³⁻⁵ Sine Kuate tuku kume pureg ta sine nu tuku minje dubiwamngig. Sine Kuate tuku kinjo kame mayok kagerj mbal sine kilke te tuku wamdus njaigonu njakmba kile-ibenjam kumuŋ. Wam ta mbolnje sine Kuate tuku minje dubiwam tuku piti ndasingit. Sine Yesus nu Kuate tuku Kinjo nga nu tuku sanjri tomba tinja kilke te tuku wamdus kuyar te-ibenjam kumuŋ. Ndin ande mine ndakate.

Kuate nu nuje Kinjo nuje tuku tugu te-mayokna

⁶ Yesus Kristus pronan le kule le ndare mbolnje nu tuku tugu mayok kina. Nu kule pisne tina ta mbolnje ndo kuga. Nu kumba ndare kutukina ta mbolnje mata.

⁷ Kuate tuku Guwa nu tugusek manjau nu miro. Nunje mata Kristus tuku tugu tum-singit.

⁸ Kuate tuku Guwa kule ndare aganj kenmba tanje wam ndui ta ndo tumsingig.

⁹ Sine tanjo tuku pasa afu ismba son ngeg. Ata. Kuate tuku pasa ta nu tanjo tuku pasa lite ta sinja sine son ngam tuku. Kuate nu Yesus yinje Kinjo ngate.

¹⁰ Ande nu wam ta talakate ta nu Kuate nu yinje Kinjo ngate pasa ta pitaimba Kuate nu yabri tanjo nganu sukte. Ande nu Yesus tuku sanjri tomba tinjate ta Yesus nu Kuate tuku Kinjo ta nu nuje ngamuŋgal sinamnje kamuste.

¹¹ Kuate nu tenjenmba sasingit. Ye abo tugu minmba minam tuku tinjen. Abo tugu miro ta yinje Kinjo nga sakate.

¹² Ima nu Kuate tuku Kinjo tumba nu ndonj minit ta nu abo tugu ta mata tumba njak

minit. Ima nu Kuate tuku Kinjo nda tate ta nu abo tugu mata nda tate.

Abo tugu minmba minamngat

¹³ Tane Kuate tuku Kinjo tuku sanjri tomba tinjate mbal tane sinja abo minmba minamngagig. Wam ta tane kila palpe nga waje te tane tuku kuyaret.

¹⁴ Sine Kuate tuku nzali dubimba wam afu tuku nu yabanje ta nu sine tuku yabanj pasa isit nga wamdus bulok njak mineg.

¹⁵ Nu sine tuku yabanj pasa isit ta alonu singamngat nga wamdus tero ndakeg.

¹⁶⁻¹⁷ Une manjau afu Kuate nu sauka gilaingate. Ande nu une manjau tananj kuwa le kanjermba Kuatenje sinzanja nga yabanjap ta nu abo minamngat. Mbar manjau njakmba Kuatenje sauka gilaingate le tanjo ngisi ndakade. Une manjau ande Kuate nu sau ndakate le tanjo ka ngisikade. Ande nu une manjau tananj kuwa le nu tuku nga Kuate yabanjap nga sa ndatinget.

¹⁸ Kuate tuku kinjo kame une manjau kumba mine ndakade ta sine kila. Kuate tuku Kinjo nu nane kigraibkate le Satan nu nane njaigo siglikam kumuŋ kuga.

¹⁹ Sine Kuate tuku mbal mineg. Mbal afu njakmba Satan tuku sanjri kumnemnje minig.

²⁰ Kuate tuku Kinjo pro sine tuku wamdus purfeu sersingina le Mbara Tugusek kila mineg. Sine Mbara Tugusek nuje Kinjo nuje Yesus Kristus nale ndonj mineg. Kristus nu nuje miroŋ nu Mbara Tugusek. Nu abo minmba minam tuku tugu.

²¹ Yinje kinjo kame, tane yabri mbara afu dubi ndaka ngumneningap.

Son.

2 YOHANUS

Yohanusnge waje arnu kuyarna

Yohanusnge waje arnu kuyarna te nu yaba pasambi pino tuku sakina ta tugunu terjenmba. Nane Kristus tuku kuasmbi ande nane nu tuku son nga minmba pino tanjo tam tuku kuaneka minnaig tanaj. (Dir Pasa 19.5-10 kanjerap).

Pino ta tuku kinjo kame ta kuasmbi ta tuku tanjo pino. Aba nanjine ta Kristus tuku kuasmbi ande.

¹⁻² Kuatenje madinina pino ne kaiye. Ye Kuate tuku mbal tuku gabat tanjo saibonu ye ne naje kinjo kame ye tane ndonj pasapasakam prowet. Ye tane tuku kume puret. Son. Sine pasa tugusek kila mineg mbal pasa te sine njakmba ngamuknje minmba minamngat nga sine njakmba tane tuku kume purmba mineg.

³ Mam Kuate nuje Kinjo nuje Yesus Kristus nale sinja sine tuku sunjomba kume purde. Nale mara mara ake sinaj sine make patika sine sinanu mapeka ngamungal mukuk wamdus bul sersinmba minamngaik.

Tane munju kume purka minap

⁴ Ne tuku kinjo kame afu Mam Kuate tuku minje ta kumumba tugusek manjau dubikade le ye ismba gare toret.

⁵ O pino, ye tane sarsartinmba sine njakmba sinjine sinjine munju kume purkube nget. Tukul ta kitek kuga. Sine o buk isgenj.

⁶ Sine tanjamba kume pur manjau njak minbe ta sine Kuate tuku minje dubiwamngig. Nu terjenmba sasinjina. Tane kume pur manjau dubiwap ngina. Tane o buk pasa ta isnaig.

Tane Kristus tuku pasa biye dewap

⁷ Yabri pasa sakade mbal gudommba kilke tugu njakmba mbolnje kine likade. Kuatenje madina tanjo nu kilke mbolok ngaro tumba mayok kina nu Yesus. Pasa ta nane son nda nga pitaide. Tanjade mbal nane yabri tanjo ndo. Nane Kristus tuku ngueu.

⁸ Sine pirokigenj le alonu manjau tugusek tane mbolnje mayok kina. Alonu ta kurauka kulat mayewap le ngisi ndakuwa le lafunu kumumbi tap.

⁹ Ande nu Kristus tuku pasa tugusek nuje wamdusmbi manj tutur-tuturte ta Kuate nu ndonj mine ndakate. Ima nu Kristus tuku pasa tugusek biyamba minit ta Kuate le Kinjo nuje nale nu ndonj minik.

¹⁰ Ande nu pro Kristus tuku pasa tugusek kusremba pasa kise sakuwa kande nu tane tuku wande mbol kambim tuku peumba nu kaiye ndawap.

¹¹ Ande nu tumba nuje wande mbol kuwa ta nu piro njayonu ta tuku piro tuma tanjo tanaj minamngat.

¹² Ye pasa afu sunjomba tane satinjam tuku ta waje te mbolnje kuyarningam idus ndawet. Ye tane tugum promba munju kanjerka pasa-pasakumba gare sunjo tube nga iduset.

¹³ Aba tanjine Kuatenje madina ta nuje kinjo kame ndonj nane tane tuku kaiye pasa pillig.

Son.

3 YOHANUS

Yohanusŋge waŋe keŋnu kuyarna

Yohanus nu saibo pile mayemba waŋe keŋnu te taŋgo ande nyunu Gaius tuku kuyarmba pilna le nu sota kina.

¹ Gaius kaiye. Ye siŋka ne tuku kume purmba minet. Ye Kuate tuku mbal tuku kulat taŋgo saibonu ye ne ndoŋ pasa-pasakam prowet.

² O tira, ne tuku kanu maye minit ta ye kila. Ne tuku wam ŋakmba ŋgarosu turmba mage minam tuku ye Kuate yabaŋet.

³ Tira afu ye tugum promba ne pasa tugusek son ŋga dubite ta kubede le ismba gare toret.

⁴ Tane ye tuku kiŋo kame maŋau tugusek dubide le afu pro sayade le ismba gare tet ta wam afu tuku gare tet ta lite.

Gaius tuku maŋau mayenu

⁵ O tira, ne nane afu kilmba wakeika tira afu rawe mbal mata prode le wakeikate ta ne lafunu kumumbi tamŋat.

⁶ Mbal ta nane pronaig sulumba ne nane tuku kume purmba minit ta kubeu siŋginaig le sine Kristus tuku kuasmbi teŋge mineg te sine isgeŋ. Ne nane Kuate tuku piro mbal ŋga nane kilmba wakeika wam afumbi nane tuku piro turkate ta ne wam mayete.

⁷ Nane Kristus tuku piro kam tuku naŋgine tumbraŋ kusreka kine likade. Kasomok mbal tugumŋge nane agaŋ ndende nda kilig.

⁸ Ta tuku sineŋge nane turka Kristus tuku pasa tugusek kuklide mbal ndoŋ piro tuma taŋaŋ minbe.

Diotrefes tuku maŋau ŋayonu

⁹ Ye buk waŋe ande tane Kristus tuku kuasmbi tuku kuyaren ta Diotrefes nuŋe mironŋ gabat minam saka ye tuku pasa pitaimba te-ibeŋna.

¹⁰ Ye tane tugum prowi ta ye nu tuku maŋau ta tane tugumŋge te-mayokamŋgit. Nu ake sinaŋ ye tuku nyu ŋayo silite. Ta ndo kuga. Nu tira mbal rawe mbal nu tugum prode le pitaikate. Afu nane tuku pasa isam bafude ta nu nane peuniŋmba Kristus tuku mbal ŋgamukŋge pitaikate.

Demetrius tuku maŋau mayenu

¹¹ O tira, ne maŋau ŋayonu ta dubi ndawa. Maŋau magenu ndo dubika mina. Ande nu maŋau mayete ta nu Kuate tuku. Ande nu maŋau ŋayote ta nu Kuate gilai.

¹² Taŋgo pino ŋakmba Demetrius tuku maŋau mayenu ta kubede le iseg. Nu tuku maŋau tugusek kilimok mayok kinit ŋga sakade le iseg. Ye mata nu tuku maŋau

mayenu ta tuku saket. Nane nu tuku sakade ta son pasa.

¹³ Ye pasa afu sunŋomba ne sanam tuku ta waŋe te mbolŋge kuyaram idus ndawet.

¹⁴ Mine minemba ye ne tugum pro muŋgu kaŋgerka pasa-pasakam iduset.

¹⁵ Ne ŋgamuŋgal mukuk ŋak mina ŋga ye Kuate yabaŋet. Tira kame afu teŋge minig nane mata ne kaiyenade. Tira kame afu ne ndoŋ minig ta ne nane turmba ye tuku kaiye pasa te sanaŋga le iswaig.

Son.

YUDAS

Yudasnɛ wanjɛ kuyarna

Maria nu Yesus te-pilna sulumba ngumneɛga nu maɛ kinɔ bailkamba turmba kile-patikina ta nyu kat nanɛine Yakobus Yosef Simon Yudas. Ta tuku pasa ande Mateus 13.55 mbolɛge minit.

Wanjɛ te Yudasnɛ kuyarna. Aba nuɛ Yakobus tuku wanjɛ mata Kuate tuku Pasa mbolɛge minit.

¹ Ye Yudas Yakobus tuku mambo nuɛ Yesus Kristus tuku piro tanɔgo. Tane Mam Kuaterɛge wikina mbal nu tane tuku kume purte le Yesus Kristusnɛge kulatkate ta tane nɛakmba kaiye.

² Kuate nu lato lato tane sinanu mapeka ngamuɛgal mukuk wamdus bul sertinɛmba tane tuku kume purwa. Son.

Yabri tum mbal

³ Tira kame, Kristus nu sine muskil kile-tidinɛge singina wam mayenu ta ye tane tuku kuyaram sunɔgomba iduset ta ye wam ande ismba kile rironɛ pasa ndo kuyaret. Sine son nɛgege pasa Kuate nuɛ mbal singina ta tanɔgo afunɛge pasa ta mbilan tago-tagode ta tane sangri tinɛa pitaikap.

⁴ Tane gilai minig le Kuate ngumnede mbal afu tane ngamuknɛge mayok kinig ta ye tane kila satinɛget. Nane nanɛine wamdusmbi Kuate tuku manɔu mayenu mbilmba nu sine make patikate nɛga kiko kugatok unekade sulumba sinɛine Sunɔgo Yesus Kristus pitaide. O buk Kuate nu nuɛ kuyar pasa mbolɛge mbal ta nɛgisikamɛgaig nɛga sakina.

⁵ Tane wam te buk isnaig ta maɛ lato idusam tuku satinɛgamɛgit. Kuate nu Israel mbal Isipnɛge muskil kile-tidinɛgina sulumba ngumneɛga mbal ta tuku afu nu talanaig ta bale farna.

⁶ Nu eɛjel mata mape ndakina. Nane afu lato nyu sugo kilam tuku idusmba nanɛine kulatkanu ma kusrekinaig ta Kuate nu nane ma make sunɔgo sinamɛge patika muli karenɛnumbi kuse likina le minmba minig. Ait sunɔgo mbolɛge Kuate nu nane pileninɛmba pa ninɛgamɛgat.

⁷ Sodom le Gomora tumbranɛ afu patuknɛge mine likinaig ta turmba Kuate tuku pa kanɛgernaig. Eɛjel nɛgaonu nane manɔu kinaig tanɛamba ndo nane uneka pino tanɔgo ndonɛ mine manɔu mbilmba une nɛgaonu kinaig le Kuate nu nane nɛakmba pasokina. Manɔu nɛgaonu kade mbal tanɛamba pa tam tuku tumsinɛgit.

⁸ Tanɛamba ndo yabri tum mbal ta kinɛambi nɛgarosu kutur tuwig sulumba nanɛine kulat mbal pitaika samba mbolok guwa magenu tumail panɛninɛig.

⁹ Ata. Eɛjel kame tuku gabat sunɔgo Mikael nu Satan ndonɛ Moses tuku mindesinɛ tam tuku kualeyaukinaik ta nu Satan tumail panmba sawe li ndakina. Kuga. Sunɔgonɛge ne sane likamɛgat nɛga Satan sana.

¹⁰ Ndanam tuku yabri tum mbal nane aganjɛ afu sine ammbi nda kanɛgerkeg ta tugunu nane gilai minmba tumail panɛninɛig? Nane aganjɛmor tanɛanjɛ wamdus kugatok nanɛine nzali ndo dubikade le wam ta luka nanɛine kanu nɛgaigo siglikate.

¹¹ Osese. Nane Kain tuku manɔu dubide. Nane Balam tanɛanjɛ ndametinɛ kilam tuku piririmba wam nɛgaonu kam idusde. Nane Kora tanɛanjɛ Kuate tuku pasa pitaimba nɛgisikade.

¹² Tane wamdus ndindo nɛak manɛgurka pagumba nye sunɔgo ait mbolɛge nane kiko kugatok tanɛanjɛ tane ndonɛ isukusmba tane tuku manɔu mayenu ta kutur mbilmbilde. Nane mbesignanɛga afu tanɛaig nɛga nanɛine nɛgarosu ndo isukusneninɛig. Nane gau dabuk dabuk bubrenɛge tumba pinderkate tanɛanjɛ ake nɛle parak pasa sakade. Nane kumzanɛ ail nanɛine ait mbolɛge alo ndade le gode le kumig tanɛanjɛ.

¹³ Yu mbalo subalnu tu nɛak mayok kinig tanɛanjɛ nanɛine kiko manɔu kilimok mayok kinit. Mbai afu ndin ndindo dubi ndaka fare fare likade tanɛanjɛ nane yabri ndin ndo dubikade. Kuate nu ma make sunɔgo nane tuku madina le nane ta sinamɛge minmba minamɛnɛgaig.

¹⁴ Adam tuku sikar sikar tuku wa nuɛ Enok nu mayok ka yabri tum mbal ta tuku dir pasa tenɛnmba sakina. Tane isap. Sunɔgo nu nuɛge eɛjel gudommba nɛak prowamɛgat.

¹⁵ Nu prowa sulumba tanɔgo pileninɛmba nane nu pitaimba manɔu nɛgaonu kade mbal ko nu mbulmba pasa nɛgaonu tuwig mbal nane nɛakmba kilmba pasa mbolɛge patikamɛgat nɛgina.

¹⁶ Yabri tum mbal nanɛine mine nɛakmba tuku minde simba gubra tumba minig. Nane nanɛine nɛgarosu tuku nzali kutur dubikade. Nane minɛge fetka nanɛine nɛgarosu payamka afu tuku aganjɛ ndende kilam tuku wam sa kuakinɛgade.

Rironɛ pasa afu

¹⁷ Tira kame, singine Sunɔgo Yesus Kristus tuku aposel kame nane manɔu afu ngumnɛnɛga prowam tuku sakinaig ta gilai ndangap.

¹⁸ Nane tenɛnmba satinɛginaig. Kugawam tuku ait mbolɛge nane afu Kuate tuku pasa usre kupetmba nu ngumnɛmba nanɛine nɛgarosu tuku nzali kutur nɛak ta dubikamɛgaig nɛga satinɛginaig.

¹⁹ Mbal kame tanɛge tanɔgo pur yimyam ninɛig. Nane kilke mbol mbal ndo Tukul Guwa kugatok.

²⁰ Nane tañade ta taneñge Kuate tuku pasa sine son ñgeg ta idusmba ñak sugokap sulumba Tukul Guwa mbolñge Kuate yabañap.

²¹ Kuate nu tane tuku kume purte wam ta kusre ndamba nu tugumñge minap. Siñgine Sunjo Yesus Kristus nu tane mapetinguwa le abo ñak minmba minamñgaig wam ta ndo tairña minap.

²² Nane Kuate tuku pasa ismba wamdus kine inumde mbal sinaniñmba turkap.

²³ Afu ñgisika pa mbol kambim bafude ta pitik kile-luka kilap. Nane afu une sugo ñak minig ta nane sinaniñmba nane tuku mañau ta tane rironkap.

²⁴⁻²⁵ Mbara Sunjo ndindo nu siñgine Sunjo Yesus Kristus mbolñge muskil kile-tidiñge siñgit ta nu tane bariñgubekaig ñga nu tane kulatkam kumuñ. Ñgumneñga nuñe kilña sañgri ñak tane tugumñge tane gare ñak mbar kugatok kile-tidingam kumuñ. Nu kilña sunjo sañgri ñayo nyu sunjo minmba minna ta kile minit. Nu tañamba minmba minamñgat.

Son.

DIR PASA **Dir pasa Yesus Kristusnje** **te-mayokna**

Yesus tuku dubiwanu tango Yohanus nu waje te kuyarna. Nu Yesus tuku pasa mayenu kuklina tukunu nane nu mulintumba Patmos nuy mbolnje pilnaig.

Yohanus nu Patmos nuy mbolnje minmba nu kinatanu suk aganj gudommba kanjerkina. Wam kame ngumneŋga prove likamŋgaig ta Yohanus am mbolnje kanunu tananj mayok kinaig. Ta tuku wam kame afu buk prowanu tananj waje te mbolnje kuyarna ta pro ndade. Ta kile.

Nu yaba pasambi wam gudommba tuku sakina ta afu kateseningam tuku wam bada. Afu kilimok tumsingit ta tenjemba. Kuate nu ndo sunjo. Nu wam njakmba kulatkate. Ngumneŋga nu wam njaigonu njakmba mapeke nda. Nu nduiye pitaikam tuku idusmba minit. Nu sinjka tango njakmba pilenimmba lafunu ningamŋgat. Kuate nu wam kame njakmba kulatkate tukunu nunje mbal piti ngamukŋge njan minmba bike ndakuwaig nja tumsingit.

¹ Pasa te Yesus Kristusnje te-mayokna. Mine minemba wam kame mayok kanjgaig ta Kuatenge nunje piro mbal tumningam tuku Yesus Kristus sana le nu nunje enjel kukulna le pro ye Kuate tuku piro tango Yohanus tumyina.

² Ye wam kanjerken ta kile-mayokka Ku-ate tuku tugusek pasa Yesus Kristusnje te-mayokna ta turmba njakmba sake liket.

³ Ye pasa kuyarke liket te ait buk patukate. Ta tuku ande nu dir pasa te isam tuku burkuwa ta nu gare-garekamŋgat. Nane pasa te ismba kumumbi kulatka dubiwaig ta nane mata gare-garekamŋgaig.

Kristus tuku kuasmbi 7

⁴ Asia ma mbolnje Kristus tuku kuasmbi 7 tane njakmba kaiye. Ye Yohanus tane ndonj pasa-pasakam prowet.

Kuate nu kile minit o buk minna tanjamba minmba minamŋgat. Nu Guwa 7 nu tuku minyo mbili maditaknu tumailamŋge minig nane ndonj tane ake sinanj make patika ngamuŋgal mukuk wamdus bul sertiŋguwaig.

⁵ Yesus Kristus mata tane mbolnje tanjawa. Nunje Kuate tuku pasa tugusemba te-mayokmba sine tumsingina. Kumanu mbal ngamukŋge nu ambonjga tingina. Nu kilke mbol mbal tuku gabat sugo sugo njakmba tuku gabat minit.

Nu sine njakmba tuku kume purmba minit. Nu kummba sine tuku une sauka muskil kile-tidinge singina sulumba

⁶ sine nunje Mam Kuate tuku gageu minmba nu am mbolnje pris piro biyam tuku madisingina. Kuate nunje ndo nyu sunjo pasa njak sanjri njayo minmba minwa. Son.

⁷ Tane isap. Nu gau mbolnje ndekuwale tango njakmba nu kanjeramŋgaig. Nane nu tuku njarosu soburonaig mbal mata nu kanjeramŋgaig. Kilke mbolok mbal njakmba nu kanjermba malmbi wikarauwamŋgaig. Sinjka tanjamba prowamŋgat. Son.

⁸ Sunjo Kuate Sanjri Njajo nu kile minit buk minna tanjamba minmba minamŋgat ta nu tenjemba sakate. Tugu palmbim tuku kugawam tuku ta yenje ndo tugu njgate.

Yohanus nu kinatanu suk Yesus kanjerna

⁹ Ye Yohanus tane tuku tira tango. Sine njakmba Yesus tuku kuasmbi mineg tukunu sine piti ndui ta ndo kuramba njakmba nu tuku gageu mayok ka sanjri tinga dirnanjge.

Ye Kuate tuku pasa tugusek Yesus nu te-mayokna ta kukliwen le nane ye mulintumba Patmos nuy mbolnje pilnaig.

¹⁰ Ye tanje minen le kusem ait mbolnje Tukul Guwa nu ye mbol kina le ye tuku ngumneŋge pasa ande fudu sunjo tabil wi suk mayok ka tenjemba sayina:

¹¹ Ne wam kanjerkate te Kristus tuku kuasmbi 7 nane tuku waje kuyarka patika le Efesus Smirna Pergamum Tiatira Sardis Filadelfia Laodisea tumbranj kame ta kine likuwaig nja sayina.

¹² Sayina le imanje sayate nja ye mbilka gol lam 7 minnaig le kanjerken.

¹³ Gol lam 7 ta ngamukŋge ande Katesek Tango tanje tingina le kanjeren. Nu tawi kuennu silika gol let tawo laipmba kusna.

¹⁴ Nunje gabat waje kaukauknu ndo sip-sip nguenu ko gau kaukauk suk. Nu tuku am ta pa bulu tananj.

¹⁵ Nu tuku kupe mbain ain pa sunjo mbolnje piyit le ugmba minmba uge linju mayok kinit tananj. Nu tuku pasa yu fudu suk.

¹⁶ Nunje wai ndinam tamba mbai 7 kile njak minna. Kame bagi agok njayo agonu armba njak nu tuku mingekŋge mayok kina. Nu tuku tumail uge linju ndo ki gabat fumŋge bulu sanjrinu prote tananj.

¹⁷ Ye nu kanjermba ndeka nu tuku kupe tugum tanje truk ka tango kumanu tananj minen le nu nunje wai ndinam ye mbolnje pilmba sayina: Ne kuru kuru ndaka. Yenje ndo ambonjanu minet. Ngumne tukulanu mata yenje ndo.

¹⁸ Ye abo njak minmba minet. Ata. Ne ye kanjerya. Ye buk kumen ta ye abo njak minmba minamŋgit. Ye nyu njak minet sulumba kume tuku wi kumanu mbal tuku tumbranj ta yenje kulatket.

¹⁹ Ne wam kanjerkate te afu kile prode afu ngumneŋga پرومانځاig ta ŋakmba kuyarke lika.

²⁰ Mbai 7 yiŋe wai ndinam tembi kile ŋak minit le kanjerkat ta gol lam 7 turmba ye tugunu sani le ne isa. Gol lam 7 kanjerkat ta Yesus tuku kuasmbi afu. Mbai 7 ta Kuate tuku eŋel. Nane Yesus tuku kuasmbi 7 ta kulatkade.

2

Efesus mbal tuku waŋe

¹ Kuate tuku eŋel Efesusŋge ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku teŋenmba kuyara. Yiŋe wai ndinammbi mbai 7 kile ŋak minmba gol lam 7 ŋgamukŋge kine promba minet yeŋge nane tuku pasa pilet.

² Tane wam ke likade ta ŋakmba ye kila. Tane piro karenjkade. Tane piti ŋgamukŋge sangri tinja dirnanŋgade. Tane wam ŋaigonu kade mbal ngumneniŋmba mbal afu sine Kristus tuku aposel ŋgade le tane nane tag-oniŋmba nane tuku yabri manjau kila pilig.

³ Tane piti ŋgamukŋge ŋgan minmba ye tuku ŋga piti kugraka kanyum ndade.

⁴ Tane tuku wam ŋakmba magenu ndo ta ye tane ndoŋ pasa ŋak. Tane ambonŋga ye tuku sunjomba kume purnaig ta kile tane ye tuku sunjomba idus ndade.

⁵ Tane ndekinaig wam ta wamdus pulutinguwa le ŋgamunŋgal biye mbilmba ye tuku sunjomba kume purnaig manjau ta manj kap. Kuga ta ye tane tugum prowi sulumba taŋine lam yaitingi le nuŋe minanu ma mbolŋge mine nda.

⁶ Ye tane tuku wam ande nzaliyate ta teŋenmba. Tane wam ŋaigonu Nikolas* tuku manjau dubide mbal ke likade ta tane rironjka talakade ta ye mata tarjawet.

⁷ Tanjo nu kilba ŋak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa. Tanjo ima nu sangri tinja wam ŋaigonu kile-ibenjkuwa ta ye nu nyu tumba woki le Kuate tuku piro sinamŋge ail alonu nyumba minmba minam tuku ta kilmba nyamŋgat.

Smirna mbal tuku waŋe

⁸ Kuate tuku eŋel Smiranŋge ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku teŋenmba kuyara. Yeŋge ndo ambonjanu minet. Ngumne tukulanu mata yeŋge ndo. Ye buk kumen sulumba manj abonjen. Yeŋge pasa te pilet.

⁹ Ye tane kila. Tane piti sunjo tumba aganj ndende kugatok minig ta tane aganj ndende sunjomba ŋak minanu tanjan minig. Zu mbal afu tane tumail pantingig ta ye kila. Nane Zu tugusek kuga. Nane Satan tuku mbal.

¹⁰ Tane isap. Mine minemba Satan nu tane tagotinguwa le nane afunje tane mulinj kilmba wandekŋge patikuwaig le tane ki ait

10 piti kamusmba minamŋgaig ta tane kuru kuru ndakap. Tane ye kusre ndayumba minap ma ma kumap le ye tane tuku nyu kile-mayokka abo tugu tingamŋgit.

¹¹ Tanjo nu kilba ŋak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa. Tanjo ima nu sangri tinja wam ŋaigonu kile-ibenjkuwa ta nu kummba manj kume arnu ta te nda.

Pergamun mbal tuku waŋe

¹² Kuate tuku eŋel Pergamunŋge ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku teŋenmba kuyara. Kame bagi agok ŋayo agonu armba ŋak ta ye tuku minje mbol minit. Yeŋge pasa te tane tuku pilet.

¹³ Tane tumbraŋ minig ta nane ŋakmba Satan dubide tuku ta tane ye ndo dubiyumba minig. O buk ye tuku tanjo ande Antipas nu ye tuku saka minna le Satan dubide mbal ta nu balenaig ta mata tane kuru-kuruka ye kusre ndayinaig.

¹⁴ Tane tuku manjau ta maye ta ye tane ndoŋ pasa ŋak. Tane tuku afu Balam tuku manjau dubide. O buk gabat sunjo Balak Israel mbal mbarmba ndekam tuku nu tuan tanjo Balam kusnana le nu ndin tumna. Tumna le Balak ndek Israel mbal tuku wamdus didikina le nane mbara kanunu atraukinaig tuku ndem nyumba tanjo pino ndoŋ fare fare unekinaig.

¹⁵ Tanjamba ndo tane tuku afu Nikolas tuku manjau dubide.

¹⁶ Tane manjau ŋaigonu ta kusreka ŋgamunŋgal biye mbilap. Kuga ta ye dal ndaka tane tugum promba bagi minjeŋge minit tembi tane bale faramŋgit.

¹⁷ Tanjo nu kilba ŋak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa. Tanjo ima nu sangri tinja wam ŋaigonu kile-ibenjkuwa ta ye samba mbolok mana tugusek ta tambimŋgit. Ye ndame kaukauk mbolŋge nu tuku nyu kitek kuyare tuwi le nuŋe miron nyu ta kila minamŋgat.

Tiatira mbal tuku waŋe

¹⁸ Kuate tuku eŋel Tiatiranŋge ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku teŋenmba kuyara. Ye Kuate tuku Kinjo yiŋe am pa bulu mayok kinit tanjan. Yiŋe kupe mbain ain pa sunjo mbolŋge uge linju mayok kinit tanjan. Yeŋge pasa te tane tuku pilet.

¹⁹ Tane wam kade ta ŋakmba ye kila. Tane ye tuku sangri tomba tinjade manjau kume pur manjau afu turningig manjau sangri tinja dirnanŋgade manjau ta ŋakmba ye kila. Tane ambonja manjau magenu ke likinaig ta kile lininmba lato mbolŋge kade.

²⁰ Tane tuku manjau ta maye ta ye tane ndoŋ pasa ŋak. Pino ŋayonu Isebel nu ye Kuate tuku tuan pino ŋga ye tuku piro

* 2:6: Nikolas nu yabri tum tanjo ande

mbal tuku wamdus didikate le nane tanjo pino ndonj fare fare uneka mbara kanunu atraukade tuku ndem nyade. Tane nu pitai ndade.

²¹ Pino ta ngamunggal biye mbilwa nga nu tairnga minet ta nu fare fare uneka minit.

²² Tane isap. Ye pino ta piti sunjo tuwi le nu guaze tumba kinye jak minamngat. Nane nu ndonj unekinaig ta ngamunggal biye mbil ndawaig ta nane mata piti sunjo tamnggaig.

²³ Ye nu tuku mbal jakmba bale faramngit. Tanjawi le ye tanjo tuku ngamunggal pilennga kanjer tiwet ta ye tuku kuasmbi jakmba kila palmbimnggaig. Tane wam ke likade ta ye kumumbi lafuwamngit.

²⁴ Tane Tiatira afu pino ta tuku wam pagu pasa dubi ndakade. Afunje Satan tuku manau ngade le tane tugunu gilai. Ye tane wam afu tuku piti tingge nda. Ye pasa te ndo satingamngit.

²⁵ Tane ye biye deyumba minap le ma ma ye luka prowamngit.

²⁶ Tanjo ima nu sangri tingga wam ngaionu kile-ibenka ye tuku wam magenu ndo ke lika minmba ka kumwa ta ye nu pili le ka kilke mbol mbal kulatkamngat.

²⁷ Yiye Mam nu sangri sina tanjamba ye suk nu sangri tuwi le ain ndumndum tanjaj afu kulatkumba ndumndum tamba kilke waim tanjaj nane kagruningamngat.

²⁸ Mafewam tuku kulu ta mata ye nu tambimngit.

²⁹ Tanjo nu kilba jak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa.

3

Sardis mbal tuku waje

¹ Kuate tuku enel Sardisnge ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku tenjemba kuyara. Kuate tuku Guwa 7 mbai 7 turmba kulatka minet yenje pasa te tane tuku pilet.

Tane wam kade ta jakmba ye kila. Tane Kuate dubimba sangri jak minig ngade ta tane sinja kumaknu minig.

² Tane ginyum kusremba abonnga tinggap sulumba ye tuku manau fudinmba kade le ngisikam bafute ta te-sungowam tuku wamdus sangri palpe. Tane wam ke likade ta yiye Mbara am mbolnge kumumbi mayok kinig le kanjer ndawet.

³ Tane o buk pasa tugusek ismba son nginaig ta man idusmba tanjine kanyum ta kusremba ngamunggal biye mbilap. Tane tanja ndamba kinyanu minap ta tane ait gilai minap le ye kuayar tanjo tanjaj prowamngit.

⁴ Tane Sardis ndui ndui tanjine tawi kuraukade le kutur kugatok minig. Tane kumumbi ye dubiyade tukunu ye tawi

kaukawk tinggi le tinmba ye ndonj lika minamnggaig.

⁵ Tanjo ima nu sangri tingga manau ngaionu kile-ibenkuwa ta nu sinja tawi kaukawk ta tingge jak minamngat. Ye nu tuku nyu waje mbolnge sau ndaki le nu abo jak minmba minamngat. Ye yiye Mam nuje enel kame ngamuknge nu tuku nyu te-mayokmba nu yiye mbal ngamngit.

⁶ Tanjo nu kilba jak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa.

Filadelfia mbal tuku waje

⁷ Kuate tuku enel Filadelfiange ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku tenjemba kuyara. Ye purfenju kateseknu ndo. Kuate nu David sangri tuna sangri ta ye jak minet. Ye malaanja ande talki ta ande nu tukule nda. Ko tukuli ta talke nda. Yenje pasa te pilet.

⁸ Tane wam kade ta jakmba ye kila. Tane sangri kugatok ta tane ye tuku pasa dubi mayemba piti ngamuknge ye tuku nyu yabu ndakade. Tane isap. Ye malaanja mayenu ande tane sinam kambim tuku talken ta andenge tukule nda.

⁹ Zu mbal afu sinenj ndo Kuate dubiweg nga tane piti sertingig ta nane Zu tugusek kuga. Nane Satan tuku mbal. Ngumennga ye nane saningit le nane pro tane tugumnge dagol tidronga ye tane tuku kume puret ta nane katesewamnggaig.

¹⁰ Ye wam pagutingen tanjamba ndo tane wamdus ndindo jak ye tairnga minig tukunu piti sunjo kilke mbol mbal jakmba tagoningam tuku prowa le ye tane kigraibkamngit.

¹¹ Mine minemba ye luka prowamngit. Tane ye biye deyumba kurau mayewap. Tane afunje didikuwaig le ye kusreyap ta tanjine lafu mayenu pitaiwamnggaig.

¹² Tanjo ima nu sangri tingga manau ngaionu kile-ibenkuwa ta nu yiye mbal nga tumba Kuate tuku wande tugusek makek tanjaj siriwi le nu Kuate tugumnge minmba minamngat. Ye yiye Kuate tuku nyu nuje tumbranj tuku nyu turmba nu mbolnge kuyaramngit. Nuje tumbranj ta Yerusalem kitek. Nu Kuate tugumnge samba mbolnge ndekamngat. Yiye nyu kitek mata nu mbolnge kuyaramngit.

¹³ Tanjo nu kilba jak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa.

Laodisea mbal tuku waje

¹⁴ Kuate tuku enel Laodiseange ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku tenjemba kuyara. Son manau ta ye tugu. Ye Kuate tuku pasa tugusemba te-mayoket. Ye aganj ndende jakmba tuku tugu. Yenje pasa te pilet.

¹⁵ Tane wam kade ta njakmba ye kila. Tane tidonu kuga. Tane paknu kuga. Tane tidonu ndo minmba e ko paknu ndo minap ta maye.

¹⁶ Tane ngamunje minig tukunu ye tane ngilikam bafuwet.

¹⁷ Tane tenjemba sakade. Sine kumumbi mineg. Sine aganj ndende njakmba kumun minmba aganj afu den ndakeg ngade ta tane aganj tugusek njak mine ndakade. Tane sinamanzer sunjo njak am tukulok wagek minig ta tane kamus ndade.

¹⁸ Ye tane satinjamngit. Tane aganj tugusek njak minam tuku ye tugum promba gol pambi pasoket ta piyawap. Tane wagek minig ta kiko kugawam tuku ye tuku tawi kaukuk piyamba tinjap. Tane am tukulok minig ta am maranja mambilam tuku ye tuku gurej marasin piyamba am minyanjap.

¹⁹ Ye tane tuku kume puret tukunu ye tane kile-tidinjag tuku satinje lika pa tinjet. Tane ngamungal biye mbilmba wamdus ndindo pilmba ye dubiyap.

²⁰ Tane isap. Ye tane tuku malanja tugumngje tinja katkatmba minet. Ima nu nuje malanja talkuwa ta ye sinam kumba nu ndonj tuma isukusamngik.

²¹ Ye sangri tinja manjau njaigonu njakmba kile-ibenjen sulumba nyu sunjo tumba yinje Mam tugumngje nuje minyonu mbili maditaknu mbolnje minyok minet. Tanjamba ndo tanjo ima nu sangri tinja manjau njaigonu kile-ibenjkuwa ta ye nu nyu tuwi le ye ndonj yinje minyonu mbili maditaknu mbolnje minamkik.

²² Tanjo nu kilba njak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa.

4

*Kuate tuku minyo mbili maditaknu te-
ngamude mbal*

¹ Ye kuasmbi 7 tuku wam pagu pasa ta ise denpurmba kile ye manj kinatanu suk samba mbolnje malanja ande talok minna le kanjeren sulumba jin tugu ambonja tabil wi suk pasa sayina ta manj isen. Nu tenjemba sayina. Ne ye tugum te mbambe le wam kame prowamngajig ta tumnamngit njgina.

² Tanjakina le Tukul Guwa ye mbol kumungina le ye samba mbolnje minyo mbili maditaknu minna le ande nyu sunjo njak minyo mbili ta mbolnje minyokina le kanjeren.

³ Minyo mbili ta mbolnje minyok minna tanjo ta nu ndame ar yasper le karnelian kanjerkanu tanjaj uge linju ndo. Wanzu ndame uge linju emerald tanjaj tinja minyo mbili laipmba minna le kanjeren.

⁴ Minyo mbili 24 minyo mbili maditaknu ta laipmba te-ngamumba minnaig le kanjeren. Minyo mbili kame ta mbolnje tanjo mage mage nyu njak tawi kugenu kaukuk siglika gol hat kaikanu minyok minnaig le kanjeren.

⁵ Minyo mbili maditaknu tugumngje telinj tuku bulu lato lato promba fudu sugo kuaila turmba fudukinaig le isen. Minyo mbili tumailamngje sati 7 bulunga minnaig le kanjeren. Sati 7 ta Kuate tuku guwa 7.

⁶ Minyo mbili tumailamngje ma ande yu suk glas tanjaj linjenkanu kanjeren. Aganj bailkamba abo njak minyo mbili maditaknu ta laipmba minnaig le kanjeren. Aganj kame ta am gudommba njak. Ngumnemngje tumailamngje amngje ndo kumunganu minnaig le kanjeren.

⁷ Aganj bailkamba ta ande laion suk ande makau pailnu suk ande tumailnu tanjo tumail suk ande nu panus bunja minanu suk.

⁸ Nane salmban 6 njak. Nangine ngarosu amngje ndo kumunganu. Nane furir mindek ki mindek mune ulmba tenjemba sakade.

O Sunjo Kuate ne sangri njayo. Ande ne linam kumunj kuga.

Ne purfenju, purfenju ndo.

Ne buk minna kile minit tanjamba minmba minamngat njade.

⁹ Kuate abo njak minmba minit ta nu minyo mbili maditaknu mbolnje minyokate le aganj bailkamba abo njak ta nu mayenu nga gare pasa tumba nu tuku nyu te-dungade le

¹⁰ tanjo mage 24 nyu njak ta mata nane nu tumailamngje truk ka nu tuku nyu te-dungade. Nane nangine gol hat paska minyo mbili tugumngje panka tenjemba mune ulig.

¹¹ O singine Sunjo Kuate, ne aganj ndende njakmba kile-mayokkina.

Ne nane nzali dubimba aganj ndende kile-mayokkina le kile minig. Ne sangri njakmba njak. Sine kumumbi ne tuku nyu te-dungeg njade.

5

Waje filfilanu nzingail njak

¹ Tanjo minyo mbili maditaknu ta mbolnje minyokina ta nu nuje wai ndinammbi waje filfilanu te njak minna. Waje ta sinanu sangilnu kuyar njak ta nzingail 7-mbi katnja tukulanu.

² Tanjamba ejel sangrinu ande mata kanjeren. Nu wi kuenja tenjemba sakina: Ima nu waje nzingail 7 njak te paska talkam kumunj e nga sakina sulumba

³ nu samba mbolnje kilke mbolnje kumnemngje tanjo ande sota waje nzingail 7 njak ta paska talkam tuku ande te-sili ndakina.

⁴ Ande nu waje ta talka kanjeram kumunj kuga tukunu ye malmbi sunjowen.

⁵ Ye malmbika minen le tango mage nyu jak ta tuku andenge ndek ye sayina: Ne malmbi ndaka. Ai si. Yuda tuku tugu mbolnge ande laion tana David tuku mbutu nu kumu. Nunge nane jakmba kile-ibenjina tukunu nu waje nzingail 7 jak ta paska talkam kumu nja sayina.

⁶ Tanjakina le ye mambilmba minyo mbili maditaknu ta tugumnge aganj bailkamba abo jak tango mage nyu jak ta ngamuknge Sipsip Fat balewanu nzilal jak ta tin minna le kanjeren. Nu nau 7 jak. Amnu mata 7. Amnu 7 ta Kuate tuku Guwa 7. Nunge Guwa ta kukulningit le kilke jakmba mbol kine likade.

⁷ Sipsip Fat nu kumba ka tango minyo mbili mbolnge minyok minna ta tuku wai ndinan mbolnge waje filfilanu ta yaimba tina.

⁸ Nu waje filfilanu yaina le aganj bailkamba abo jak tango mage 24 nyu jak ndon nane Sipsip Fat tugumnge dagol tidronja truk kinaig. Nane mindek gita nza gol pa guwa mundur mayenu liganu jak ta turmba kile jak minnaig. Pa guwa tingate ta Kuate tuku mbal kame tuku yaban pasa.

⁹ Nane mune kitek tenjemba ulnaig.

O Sipsip Fat nenje ndo kumu.

Ne baleninaig le kumna tukunu waje filfilanu ta ne yaimba waje nzingail 7 jak ta paskam kumu.

Ne nane ndarembi tango gudommba tuku muskil kile-tidinge ningina le kile nane Kuate tuku mbal ming.

Nane kuasmbi kise kise tumbran pasa yeki yeki ngarosu yeki yeki kilke tugu jakmba ta nenje ndo kile-luka kilna.

¹⁰ Nane jakmba Kuate tuku gageu minmba nu am mbolnge pris piro biyam tuku ne kile-mayokkina. Tanjana le nane gabat sugo minmba kilke mbol mbal kulatkamngai.

Nane tanjamba mune kitek ulnaig.

¹¹ Kile ye mambilmba ejel gudommba burnu kumu kuga nane minyo mbili maditaknu te-ngamunaig le kanjeren. Ejel kame ta nane aganj bailkamba abo jak tango mage 24 ta ndon pasa ande sakinaig le isen.

¹² Nane kuenja tenjemba sakinaig.

Sipsip Fat afunge balenaig le kumna ta nu ndo sunjo.

Nyu sunjo sanjri jakmba wamdus kuyar mayenu ta jakmba nunge ndo miro. Sine kumumbi nu tuku nyu te-dungeg nginaig.

¹³ Kile samba mbolnge kilke mbolnge kum-nemnge yu sinamnge aganj jakmba tenjemba sakinaig.

Tango minyo mbili maditaknu mbolnge minit nu Sipsip Fat ndon nale sanjri jakmba jak minmba minwaik.

Sine nale tuku nyu te-dunja minmba minbe nginaig.

¹⁴ Nane mune ta ulnaig le aganj bailkamba abo jak ndek sakinaig: Ese. Mayede nginaig le tango mage 24 nane dagol tidronja ndek truk ka nale mbarinjnikinaig.

6

Sipsip Fat nu waje nzingail 6 paskina

¹ Kile ye kinatanu suk Sipsip Fat kanjeren ta nu waje nzingail 7 jak ta tuku inum tumba ambonja paskina. Paskina le aganj bailkamba abo jak ta tuku ande pasa nin tugu kuaila suk sakina: Ne yale ngina le isen.

² Kile hos kaukauk ande pronu le kanjeren. Tango mbol tanje minyokina ta nu tui pangar biye jak minna le andenge pro nu hat nyu jak tuna le nu nane afu kile-ibenjak kame kina.

³ Kile Sipsip Fat nu waje 7 nzingail jak ta tuku arnu paskina le aganj bailkamba abo jak ta tuku arnu ndek sakina: Ne yale ngina le

⁴ hos gurgur ande mayok kina. Tango mbol tanje minyokina ta andenge pro nu nyu tumba kame bagi tuna le nu wamdus mukuk pitaina le kilke mbol mbal nane kame bumba mungu bale-balekinaig.

⁵ Kile Sipsip Fat nu waje nzingail kenju paskina le aganj abo jak kenju ta ndek sakina: Ne yale ngina le isen. Tanjamba ye mambilmba hos dabuk dabuk ande kanjeren. Tango mbol tanje minyokina ta nu skel ande te jak minna.

⁶ Aganj bailkamba abo jak nane ngamuknge ye pasa nin tugu tenjemba isen. Guba sunjo prote. Ki ait ndindo tuku piya tamba nane tuku nyamagan ndinok plaua kap bailkamba ko bali kap 12 ndo piyawaig. Olif alonu tuku guren grep muli turmba mapekap le minwaig.

⁷ Kile Sipsip Fat nu waje nzingail baillkanu paskina le aganj abo jak baillkanu ndek sakina: Ne yale ngina le isen.

⁸ Tanjamba ye mambilmba hos ngarosunu kulon jak ande kanjeren. Tango mbol tanje minyokina ta nyunu kume manau. Kumanu mbal tuku tumbran nu dubi-dubimba minna. Nale andenge nyu nikina le nale tango fet bailkamba bagi guba guaze tugu yinyam aganjmor nguikok ta jakmbambi kuasmbi inum bale farka kenjmba kusrekenaig.

⁹ Kile Sipsip Fat nu waje nzingail 5-nu paskina le nane buk Kuate tuku pasa kuklinaig le afunge bale farninginaig ta kanjeren. Nane atrau mbain kumnemnge minmba

¹⁰ tenjemba kuenja sakinaig: O Sunjo, ne kateseknu purfeju ndo. Kilke mbol mbal sine bale farsinginaig ta ne ginu le

nane pileninmba lafuwamngat nga sakinaig le isen.

¹¹ Nane tanjamba sanaig le andenje nane mindek tawi kaukauk kugennu ninjmba saningina: Tane manj fudinmba mabtap le tanjine piro tuma mbal tanjine tira kame afunje tane bale fatinginaig tanjamba ndo nane bale farninguwaig le ye tane tuku ndare lafuwamngit njina.

¹² Kile Sipsip Fat nu waje nzingail 6-nu paskina le kilke mbolnje mumni sunjo prona. Tanjana le ki dabuka kuminj dabuknu sukna le tambun gurka ndare tanjan mayok kina.

¹³ Fik ail bubre sunjonje kulisokngate le alonu guabnu purpurkade tanjan samba mbolnje mbai supika kilke mbolnje ndeke likinaig.

¹⁴ Nane yanjo filfild tanjan samba filfilka kumba ka kugana le tabe nuy njakmba dir ka nangine ma kusrekinaig.

¹⁵ Tanjanaig le kilke kulat mbal, nyu njak mbal, kame gabat sugo sugo, aganj ndende njak mbal, sanjri njak mbal, sanzal mbal, tanjo kame njakmba ndek tabe ndame njak mbol kumba kuirke lika sakinaig:

¹⁶ Tabe ndame tane ndeka sine tidonj patikap le Kuate nu minyo mbili maditaknu mbolnje minyok minit nale Sipsip Fat ndonj sine tuku gubra njak ta nale sine kanger ndakuwaik.

¹⁷ Nakile ait sunjo gubra te-mayokam tuku prowat le ima nu nale am mbolnje tinjam kumunj nga sakinaig le isen.

7

Israel mbal 144,000 Kuate tuku suku kuyar tinaig

¹ Kile ye kinjatanu suk enjel bailkamba kangerken. Nane kilke make bailkamba ta mbolnje bubre prowe likade tuku ndin tukulninmba tinje likinaig. Bubre pro kilke yu ail afu fit ndaninguwaig nga nane tanjanaig.

² Tanjanaig le ye enjel ande ki prote kumamngje mayok ka mbuna le kangeren. Enjel ta nu Kuate abo tugu njak tuku mbal madiningam tuku suku murko te njak minna. Nu enjel bailkamba kilke yu njago siglikam tuku nyu tinaig ta kuenjka saningina:

³ Tane yauk. Sine singine Mbara tuku piro mbal tumail pasi mbolnje suku kuyar patikube le tane kilke yu ail ta njakmba njago siglikap njina.

⁴ Tanjo tumail pasi mbolnje suku kuyar patike likinaig ta 144,000 njinaig le isen. Nane Israel tugu 12 ta tuku kuasmbi.

⁵ Yuda tuku tugu 12,000. Ruben tuku tugu 12,000. Gat tuku tugu 12,000.

⁶ Aser tuku tugu 12,000. Naftali tuku tugu 12,000. Manase tuku tugu 12,000.

⁷ Simeon tuku tugu 12,000. Levi tuku tugu 12,000. Isakar tuku tugu 12,000.

⁸ Sebulan tuku tugu 12,000. Yosef tuku tugu 12,000. Benyamin tuku tugu 12,000. Kuasmbi ta nane njakmba Kuate tuku suku kuyar tumail mbolnje patikinaig.

Tanjo gudomma burnu kumunj kuga

⁹ Ye wam ta kangeren sulumba kinjatanu suk tanjo manjur sunjokanu ande kangeren ta burnu kumunj kuga. Nane kilke tugu njakmba tuku kuasmbi ndare kise kise ngarosu yeki yeki tumbrajan pasa yeki yeki. Nane tawi kugen kaukauk siglika minyo mbili maditaknu Sipsip Fat tumailamngje tinja pator pator waje bige njak minnaig le kangerken.

¹⁰ Nane kuenjka tenenmba sakinaig: Singine Mbara minyo mbili maditaknu mbolnje minit nale Sipsip Fat ndonj sine tuku muskil kile-tidinjje sinjinaig njinaig.

¹¹ Nane tanjinaig le enjel kame nje minyo mbili maditaknu te-njamumba tanjo mage nyu njak 24 aganj bailkamba abo njak ta njakmba kile-njamukka minyo mbili tumailamngje truk ka Kuate mbarinmba sakinaig:

¹² Ese. Sine sinjine Mbara tuku nyu sunjo ta te-dunngube o. Nu nyu sunjo nu sanjri njayo wamdu kuyar mayenu njak minmba minwa o njinaig.

¹³ Kile tanjo mage nyu njak ta tuku andenje ye kusnayina: Tanjo kame tawi kugennu kaukauk njak ta ima kate. Aninjje prowaig nga kusnayina le

¹⁴ ye lafumba nu sawen: Sunjo, ye gilai. Ne nane kila ngen le nu ndek ye sayina: Mbal te nane piti sugo ngamukngje minnaig tuku pronaig. Nane nangine tawi kilmba Sipsip Fat tuku ndarenumbi minyanjinaig le kaukauk mayok kinaig.

¹⁵ Ta tuku nane Kuate tuku minyo mbili maditaknu tumailamngje minig sulumba ki furir mindek Kuate tuku wande sinamngje nu tuku nyu te-dunng minig. Kuate nu minyo mbili maditaknu mbolnje minit nu nane tugumngje minmba kulatkamngat.

¹⁶ Nane manj gubaningje nda. Nane kule paraningje nda. Nane kinge pasoka ma paknu kamuse nda.

¹⁷ Sipsip Fat minyo mbili maditaknu tugumngje minit ta nunje nane kulatkamngat. Nu nane kilmba ka kule nyumba minmba minam tuku bulbulmba prote ta tumninguwa le nyumba minmba minamngajig. Tanjawaig le Kuate nu nane tuku am kule para serningamngat nga sayina.

8

Sipsip Fat nu nzingail 7-nu paskina

¹ Kile Sipsip Fat nu nzingail 7-nu paskina le samba mbolnje ma betkirena.

² Hap aua tanjamba kugana le ye kinjatanu suk enjel 7 kanjerken. Nane Kuate tumail-amnenge tinga minig tuku. Kile andenje pro tabil nduik nduik nane 7 ta ningina.

³ Tanjana le enjel kise ande promba atraukam tuku mbain tugumnge gol nza pa guwa mundur mayenu tingam tuku te njak minna le andenje enjel ta pa guwa sungomba tuna le kilmba Kuate tuku mbal tuku yaban pasa tur mbilmba minyo mbili maditaknu tumailamnge gol mbain mbolnge piyna.

⁴ Piyna le pa guwa ta yaban pasa tur enjel tuku wai mbolnge tinga mundur mayenu Kuate tugum kina.

⁵ Tanjana le enjel ndek gol nza tumba atrau mbain mbol tanje pa guzi kilmba nzambimba kutuna le kilke mbol ndeke likinaig. Ndeke likinaig le telinj bulunja kuaaila fuduka mumni mayok kina.

Enjel kame tabil 6 fitkinaig

⁶ Kile enjel kame 7 tabil kile njak minnaig ta nane fitkam bafumba minnaig.

⁷ Nane tuku inumnge nuje tabil ta fitkina le pa sawe tin ndare mbilanu njak kilke mbolnge ndekinaig. Ndeka kilke fet kejanu ta ndindo ugmba armba minnaik. Ail mata ndindo ugmba armba minnaik. Pibi anja mata tanjamba ndo uge sulunaig.

⁸ Kile enjel arnu ta nuje tabil fitkina le aganj binj suk ugmba minna ta andenje bukngina le yu mbol ndekina.

⁹ Ndeka yu fet kejanu ta ndindo ndare mayok ka armba mage minnaik. Yu sinamok aganj mata ndindo kumba armba minnaik. Warj mata tanjamba ndo ndindo njayo silimba armba minnaik.

¹⁰ Kile enjel kejnna ta nuje tabil fitkina le samba mbolnge kulu sunjo sati bulu suk ndekina. Ndeka kule fet kejanu ta kulu tuku pa tanje ndindo mbolnge ndeka armba kusrekina.

¹¹ Kulu ta nyunu Kagli Njajo. Nu kule mbol ndekina ta kaglinu mayok kinaig le tanjo gudommba nyumba kume likinaig.

¹² Kile enjel baillkanu ta nuje tabil fitkina le ki tambun mbai njakmba fet kejanu ta inum njayo silimba armba mine likinaig. Tanjamba ki ait inumnu dabuka armba bulu njak. Furir ait inumnu ma make armba bulu njak.

¹³ Kile ye kinjatanu suk panjus ande kanjerken ta nu bunja mbol kumba wika sakina: Ae ae osese. Enjel kejnmba nangine tabil fitkuwaig le kilke mbol mbal piti sunjo kamusamngaij nga sakina le isen.

9

¹ Kile enjel 5-nu ta nuje tabil fitkina le enjel ande mbai suk supika kilke mbol ndekina. Ndekina le andenje ma buto sinam nzi tuku ki ta nu tuna.

² Tuna le nu malanja ta talkina le pa guwa sunjo tafil njak tingina. Pa guwa tanje ki songina le ma njakmba dabukina.

³ Tanjana le pa guwa sinamnge aganj wak suk mayok kine lika kilke njakmba kumunginaig. Tanjanaig le andenje nane zinjansail tuku kame ninjmba saningina:

⁴ Tane pibi ail kuzru njajo sigli ndakap. Tanjo tumail mbolnge Kuate tuku suku kuyar kugatok ta nane ndo njajo siglika ngina

⁵ sulumba nu nane balenngam tuku peninjmba sakina: Tambun 5 ndo rar sunjo ningap nga saningina.

Zinjansailnge tanjo makete le rar sunjo kamuste tanjan nane rar sunjo kamusmba minamngaij.

⁶ Ait ta mbolnge nane kumam tuku ndin sotete pisenngamngaij. Nane kumam tuku dirnannguwaig ta nane kume nda.

⁷ Wak suk aganj ta kame mbal tuku hos tanjan. Nane tuku gabat gol hat kaika minanu suk. Nane tuku tumail tanjo tumail suk.

⁸ Nane tuku gabat waje pino gabat waje suk kugennu. Nane tuku maketin laion maketin suk.

⁹ Nane tuku tawo ta ain tawi tawo songa silikade tanjan. Nane tuku salmban fudu ta kame tuku hos gudommba karis didika pinderkade le fudukade tanjan.

¹⁰ Nane tuku dadu ta zinjansail dadunu suk aganj pitiram tuku njak. Nane tambun 5 tanjo rar ningam tuku kame dadu mbolnge patikina.

¹¹ Nane tuku kulat tanjo nu ma buto sinam nzikok tuku enjel. Nu tuku nyu ta Hibru pasambi Abadon ngade. Nane Grik pasambi Apolion ngade. (Nyu ta tugunu: Aganj ndende njajo siglikanu tanjo).

¹² Piti sunjo ande buk kugawat. Kile armba prowam tuku minik.

¹³ Kile enjel 6-nu ta nuje tabil fitkina le gol atrau mbain tuku kundunu baillkamba sinam tanje pasa ande mayok kina. Mbain ta Kuate tugumnge minit tuku.

¹⁴ Pasa mayok ka enjel 6-nu nuje tabil biye njak minna ta sana: Ne kumba ka enjel baillkamba kule sunjo Yufretis tugum tanje ndalekanu minig ta kukliningja nga sana.

¹⁵ Enjel baillkamba ta nane tanjo ndindo balemba armba kusreka tanjamba tanjamba tanjo njakmba mbolnge kam tuku nangine yar tambun ait ta prowam nga ndalekanu tairngina minig.

¹⁶ Nu kumba nane kukliningina le ye kame mbal hos njak gudommba kanjerken ta andenje nane burka 200,000,000 ngina le isen.

¹⁷ Ye kinjatanu suk kame mbal hos njak ta tenjenmba kanjerken. Hos ponjinaig mbal nane tawi karejnna tawo sonu tuku silikinaig. Tawi karejnna ta gurgur ize kulon njak.

Hos kame ta tuku gabat laion gabat suk. Nane tuku mingekŋge agan kamenu keŋmba pa bulu pa guwa pa soŋ paknu mayok kinaig.

¹⁸ Agan kamenu keŋmba nane tuku mingekŋge mayok kinaig tamba nane tanŋo ndindo balemba armba kusreka taŋamba taŋamba tanŋo ŋakmba mbolŋge ke likinaig.

¹⁹ Hos kame ta tuku kamenu minŋe mbolŋge dadu mbolŋge minnaig. Nane tuku dadu zirernu mbeŋ gabat suk. Nane tamba tanŋo make niŋge likinaig.

²⁰ Agan kamenu keŋmba mbolŋge kume ndakinaig mbal ta nane nanŋine maŋau ŋaigonu kusreka ŋgamuŋgal biye mbil ndanaig. Nane bukla mbariŋŋiŋmba yabri mbara kanunu golmbi silwambi ainmbi ndamembi ailmbi wakeikanu ta mambilmba lika pasa isam kumuŋ kuga ta nane tuku nyu ndo kile-dunŋa minnaig.

²¹ Nane mungu bale maŋau, make maŋau, fare unekade maŋau, kuayar maŋau ta ŋakmba kusreka ŋgamuŋgal biye mbil ndanaig.

10

Yohanus nu waŋe filfilanu fudiŋndo tina

¹ Ye maŋ kinatanu suk samba mbolŋge eŋel ande sanŋri ŋayo ndekina le kanŋeren. Nu gaunŋe songina le ŋak ndekina. Nu tuku gabat funŋge wanzu tinŋanu ŋak. Nu tuku tumail pasi ki kilŋate taŋaŋ. Nu tuku kupe pa bulu kuennu taŋaŋ.

² Nu tuku wai mbolŋge waŋe fudiŋndo filfilanu talok te ŋak minna. Nu nuŋe kupe ndinam yu mbolŋge tinŋa kupe ŋaiŋam tabekŋge tinŋina.

³ Nu laion suk wi kuenŋina le kuaila 7 fuduka pasa mayok kinaig.

⁴ Kuaila 7 fudukinaig le ye ismba kuyaram bafuwen kande samba mbolŋge pasa ande ye peuyumba sayina: Kuaila 7 pasa mayok kagig ta ne yabuka kuyar ndawa ŋga sayina.

⁵ Eŋel kupe inum yu mbol tinŋa kupe inum tabekŋge tinŋina le kanŋeren ta nu pasa sanŋrinu sakam ŋga nu wai ndinam te-dunŋina.

⁶ Te-dunŋa Kuate abo tugu ŋak nu samba kilke yu agan ndende ŋakmba kile-mayokkina ta nu tuku nyu mbolŋge nuŋe pasa sanŋri pilemba sakina: Kile ait kumuŋgate. Kuate nu maŋ afu tairŋge nda.

⁷ Eŋel 7-nu nuŋe tabil fitkuwa le Kuate tuku wamdus kuirkanu o buk nuŋe tuan tanŋo kame saninŋina ta kumuŋgamŋgat ŋgina.

⁸ Ye ambonŋa samba mbolŋge pasa ande isit ta nu maŋ lato ye sayina: Ne kaye ŋgina. Eŋel kupe inum yu mbolŋge inum

tabekŋge tinŋa waŋe fudiŋndo talok nuŋe wai mbolŋge minit ta yaiwa ŋga sayina.

⁹ Ye eŋel tugum kumba waŋe fudiŋ ta yabaŋen le nu ndek ye sayina: Ilmba tumba nya. Ne tuku ŋin tugu sinamŋge ŋguimnzaŋ ŋairnu kikoŋnu taŋaŋ kamusmba funŋul sinamŋge kagli ŋayo kamusamŋgat ŋga sayina.

¹⁰ Taŋamba sayina le ye nu yaimba nyumba ŋinken ta ŋin tugu sinamŋge ŋairnu kikoŋnu kamusen ta funŋul sinamŋge kagli ŋayo kamusen.

¹¹ Kile ande nu ye sayina: Ne maŋ wam afu kurok minig ta kile-mayokka kuklimba kilke tugu ŋakmba tuku kuasmbi ŋgarosu yeki yeki tumbraŋ pasa yeki yeki gabat sugo ta ŋakmba saninŋa.

11

Tanŋo armba Kuate tuku pasa te-mayoknaik

¹ Kile andenŋe agan dido suk wande kuennu katesewam tuku sumba ye sayina: Ne tinŋa Kuate tuku wande atrau mbain turmba kugennu katesewa. Tanŋo giganmba sinam tanŋe Kuate tuku nyu te-dunŋade ta mata burka ta

² ne Kuate tuku wande kilimnu ta kuennu katese ndawa. Ma ta kasomok mbal tuku wai mbolŋge pilna. Nane Kuate tuku tumbraŋ sunŋo ta tambun 42 kupe gurunŋa tumba ŋayo silimba minamŋgaig.

³ Taŋawaig le ye tanŋo armba kukulniki le nale sinamanzer tawi tinŋmba pro ki ait 1,260 ta mbolŋge ye tuku pasa kuklimba minamŋgaik ŋga sayina le isen.

⁴ Olif ail armba lam armba nale kilke tugu ŋakmba tuku Sunŋo nuŋe am mbolŋge minik ta tanŋo ar ta tuku sakade.

⁵ Tanŋo afunŋe nale ŋaigo siglikam bafuwaig ta nakile mingekŋge pa mayok ka ŋgueu mbal pasokuwa le kume faramŋgaig. Ande nu taŋamba nale ŋaigo siglikam bafuwa ta nu siŋka kume ta kanŋeramŋgat.

⁶ Nale Kuate tuku pasa kuklimba sanŋri ŋak minmba sawe peumba kule ndare kuilka piti yimyam patikuwaik le kilke mbol mbal tugum prowe likamŋgaig. Nale piti ndaŋ kam tuku sakuwaik ta taŋamba ndo prowamŋgat.

⁷ Nale ar ta Kuate tuku pasa sake suluwaik le agamŋmor ŋguikok ŋayonu ma buto sinam nziŋge minit tuku ta nu pro nale ndoŋ kame bumba nale kile-ibenŋka bale faramŋgat.

⁸ Bale farwa le nale tuku mindesiŋ tumbraŋ sunŋo tuku ndin make mbiŋge minamŋgaik. Tumbraŋ sunŋo ta yaba-yabaŋga Sodom le Isip ŋgade tuku. Tumbraŋ ta mbolŋge nane siŋine Sunŋo ail kazrai mbolŋge balenaig.

⁹ Nale tuku mindesinj tanjamba minwaik le kilke tugu njakmba tuku kuasmbi ngarosu yeki yeki ndare kise kise tumbranj pasa yeki yeki ta njakmba pro ki ait kejmba inumnu turmba nale tuku mindesinj kanjerka nane afunje nale ngukam tuku peuningamnggaig.

¹⁰ Kilke mbol mbal njakmba nane gare-gareka pagumba nye sungokumba mune kupesmba nangine gare aganj afu munju ninje ningeka minamnggaig. Ta ndanam? Kuate tuku tuan tanjo ar ta nale kilke mbol mbal piti sugo ninginaik ta kile nale kumnaik tukunu nane gare-gareka tanjawannggaig.

¹¹ Ki ait kejmba inumnu turmba kinaig le abo guwa Kuate tugumnje ndeka nale sinam kina le nale abonja tinginaik. Tanjanaik le nane nale kanjerkinaig mbal ndek piriri njayomba kuru kuru sugo tinaig.

¹² Nale tinginaik le samba mbolnje pasa kuenja tenjenmba sanikina: Mbol te mbape ngina. Tanjakina le nale tinja gau mbol kumba samba mbol ambe kinaik le nakile ngueu mbal njakmba nale kanjerkinaig.

¹³ Ait ta mbolnje ndo mumni sungo promba tumbranj sungo ta fet 10-anu ta ndindo njayo silimba 9 kusrekinaig le minnaig. Mumni sungo tanje tanjo 7,000 bale farna le nane afu wam ta kanjermba kuru kuru sungo tumba samba mbolok Mbara tuku nyu te-dunnginaig.

¹⁴ Piti sungo arnu buk kugawat. Kile kejni prowam bafute.

Enjel 7-nu nuje tabil fitkina

¹⁵ Enjel 7-nu nuje tabil fitkina le samba mbolnje pasa gudommba kuenja sakinaig: Kile singine Sungo nu madina tanjo ndonj nale kilke tugu njakmba kulatka tuku sangri tik. Nu tanjamba kulatka minmba minamngat nginaig.

¹⁶ Kile tanjo mage 24 nyu njak Kuate tumailamnje nangine minyo mbili sugo mbolnje minnaig ta nane ndek truk ka Kuate mbarinjmba tenjenmba sakinaig.

¹⁷ O Kuate Sungo, ne sangri njayo. Ne o buk minna kile ne tanjamba ndo minit.

Ne nanje sangri tambil kilke tugu njakmba kulatkate ta ne wam mayete.

¹⁸ Kilke yimyam ne tuku gubra sungo pilnag ta kile ne tuku gubra mayok ka kumanu mbal pilenngam tuku ait prote. Nanje piro mbal, nanje tuan tanjo kame, nanje mbal njakmba ne kumnemnje minnaig afu nyu njak afu nyu kugatok ta nane lafu mayenu tam tuku ait prote. Kilke njago siglikinaig mbal kile nane lafu njayonu tam tuku ait prote nginaig.

¹⁹ Tanjakinaig le samba mbolnje Kuate tuku wande malanga talkina le nuje pasa katanu bokis wandek sinam ta minna le kanjerem. Tanjamba kile telinj bulunga kuaaila

fuduka mumni mayok kina le sawe tinj sugokanu ndekinaig.

12

Pino ande mberj sungo kulmbanj suk ndonj mayok kinaik

¹ Kile samba mbolnje aganj kanunu tugu sungokanu mayok ka pino ande nu ki tawi tananj kaika njak minna. Nu tambun mbolnje tinj minmba nuje gabat mbolnje nyu njak tuku hat mbai 12 njak kaika minna.

² Nu fungulok minna sulumba nu kinjo tepalmbim bafumba ngaro rar sungo tumba witina.

³ Kile samba mbolnje aganj kanunu ande tugu sungokanu njak mberj sungo kulmbanj suk gurgur gabatnu 7 nauna 10 njak mayok kina. Nuje gabat njakmba nyu njak tuku hat kaike likanu njak minna.

⁴ Samba mbolnje nu mbai kuasmbi ndindo nuje dadumbi gurenmba armba kusrekina. Tanjamba tanjamba mbai njakmba mbolnje kina le kilke mbolnje ndeke likinaig. Mberj kulmbanj suk ta pino ta kinjo te-pilwa le tumba nyam tuku nu tugum tanje minna.

⁵ Tanjamba minna le kile pino ta kinjo tepilna le andenje nu pitik ndo didid tumba Kuate tuku minyo mbili maditaknu tugum tanje pilna. Kinjo ta sungoka nuje sangri ain ndumndum tambil kilke mbol mbal njakmba kulatkamngat.

⁶ Pino ta kua ka Kuate nu minam tuku ma ma baknu mbolnje wakeina ta mbol kina ka tanje nu ki ait 1,260 minna le Kuate nje nu nyamaganj tumba minna.

⁷ Kile samba mbolnje kame sungo pronaj. Enjel sungo Mikael nuje kuasmbi kilmba mberj kulmbanj suk ta sungo ndonj kame bunaig. Tanjanaig le mberj ta nuje enjel njagonu kilmba nane ndonj kame buna.

⁸⁻⁹ Nane kame bunaig ma ma mberj tuku kuasmbi kile-ibenja mberj sungo tumba nuje enjel njagonu ndonj pankinaig le kilke mbol ndeka samba tumbranj nduiye kusre-naig. Tanjamba mberj o buk abo abo minna ta nyunu bukla njayonu nyunu ande Satan nu tanjo yabrinijmba didikate ta nu kilke mbol ndekina.

¹⁰ Kile samba mbolnje pasa ande kuenja sakina: Satan nu ki furir mindek Kuate tugumnje singine tira kilmba pasa mbolnje patikate ta erjelne nu tumba buknginaig le kilke mbol ndekina. Singine Kuate nu kile singine muskil kile-tidinga nuje sangri temayokmba nuje gageu kulatkate. Nu nuje madina tanjo tuku nyu sungo te-mayokte.

¹¹ Singine tira kame nane nangine ngarosu mape ndaka kumam kuru kuru ndaka Kuate tuku pasa te-mayokmba Sipsip Fat tuku ndarembi Satan te-ibenjaig.

¹² Ta tuku samba mbolŋge minig mbal tane gare-garekap. Kilke le yu mbolŋge minig mbal ose. Tane piti sunŋo tamŋgaig. Satan nuŋe ait kugamba buk fag kinit ta nu kila tukunu nu gubra sunŋo tumba tane tugum ta prote ŋgina.

¹³ Mberŋ kulmbarŋ suk bukŋginaig le kilke mbol ndekina ta wamdus puluna le pino kiŋo te-pilna ta balewam koronŋa.

¹⁴ Koronŋa le Kuatenŋe nu bunŋa ma ta kusremba ma baknu mbol kumba ka ki ait 1,260 tanŋe minwa le Kuatenŋe nyama-garŋ tuwa le nyuwa ŋga nu parŋus salmban armba tuna.

¹⁵ Tuna le nu bunŋa kina le mberŋ nu pino te-ŋgisiwam tuku kule kumka furkina le kule sunŋo pinderkate tanŋa pino koronŋa kina.

¹⁶ Kina le kilke puluka pino turna le kule mberŋge kumka furkina ta ka burok sinam ta kumba ka kugana.

¹⁷ Tanŋana le mberŋ kulmbarŋ suk ta nu pino ta tuku gubra sunŋo tumba nu tuku kiŋo kame afu ndonŋ kame buwam saka nane bale faram kina. Nane Kuate tuku pasa ismba dubimba Yesus tuku pasa tugusek biye demba kukliwanu mbal ta nane pino ta tuku kiŋo kame minig.

¹⁸ Kile mberŋ sunŋo ta nu piyalŋge tin minna le kanŋeren.

13

Aganŋmor ŋguikok ande yu sinamŋge bitek mayok kina

¹ Ye maŋ kiŋatanu suk aganŋmor ŋguikok yu sinamŋge bitek mayok kina le kanŋeren. Nu gabatnu 7 naunu 10 ŋak. Nau kame ta ŋakmba mbolŋge nyu ŋak tuku hat kaikanu ŋak minnaig. Gabat 7 mbolŋge Kuate ŋgumnem tambinu nyu ŋak minnaig.

² Aganŋmor ŋguikok ta lepat kanŋeranu tanŋa kanŋeren. Nuŋe kupe mbain bea tuku kupe mbain suk. Minŋenu laion suk. Mberŋ sunŋo kulmbarŋ suk ta nu nuŋe sanŋri nuŋe nyu sunŋo aganŋmor ŋguikok ta tuku wai mbolŋge patikina.

³ Nu tuku gabat ande kumam tuku we sunŋo ŋak ta we buk kupna le nu mayekina. Kilke mbol mbal ŋakmba aganŋmor ŋguikok ta kanŋermba piriri ŋayomba nu dubinaig.

⁴ Mberŋ kulmbarŋ suk ta nuŋe nyu sunŋo aganŋmor ŋguikok tuna le tanŋo kame ndek mberŋ ta tuku nyu mbariŋnaig. Nane aganŋmor ŋguikok ta mata mbariŋmba sakinaig. Ima nu nyu sunŋo aganŋmor ŋguikok tenen minit? Ande nu te-ibenŋam kumuŋ kuga ŋga sakinaig.

⁵ Andenŋe nu peu ndana le aganŋmor ŋguikok ta nuŋe nyu te-duŋga Kuate ŋgumnem pasa tuna. Nu tanŋamba tambun 42 nuŋe sanŋri te-mayokna sulumba

⁶ nuŋe pasambi Kuate ŋgumnem pasa sunŋomba tuna. Nu Kuate tuku nyu Kuate minit tuku ma, nane ma ta mbolŋge minig ta ŋakmba pasambi ŋaigo siglikina.

⁷ Nu andenŋe peu ndana le nu Kuate tuku mbal ndonŋ kame bumba nane kile-ibenŋina. Tanŋana le andenŋe nu nyu tuna le nu kilke tugu ŋakmba tuku kuasmbi ŋgarosu yeki yeki ndare kise kise tumbranŋ pasa yeki yeki ta ŋakmba kulatkina.

⁸ Kilke mbol mbal ŋakmba aganŋmor ŋguikok ta mbariŋamŋgaig. Kuate tuku mbal ndo aganŋmor ŋguikok ta mbariŋe nda. Kuate nu kilke te-mayok ndana sulumba nuŋe mbal tuku nyu ta abo ŋak minmba minam tuku waŋe mbolŋge kuyarkina. Waŋe ta Sipsip Fat balenaig nu tuku waŋe.

⁹ Ande nu kilba ŋak ndeta pasa sakamŋgit te iswa.

¹⁰ Kuate nu ande muliŋtam tuku madiwa ta tanŋawamŋgat. Ko ande kame bagimbi balewam tuku madiwa ta mata tanŋawamŋgat. Piti tanŋa mbolŋge Kuate tuku mbal nu tuku sanŋri tomba tinŋuwaig.

Aganŋmor ŋguikok ande kilke sinamŋge bitek mayok kina

¹¹ Kile ye kiŋatanu suk aganŋmor ŋguikok ande kilke sinamŋge bitek mayok kina le kanŋeren. Nu sipsip fat tuku nau armba ŋak ta nu tuku pasa mberŋ kulmbarŋ suk nu tuku pasa tanŋa kame ŋayo.

¹² Nu aganŋmor ŋguikok ambonŋa prona ta tuku nyu sunŋo tumba sanŋri ndui tamba kilke mbol mbal saninŋina le nane aganŋmor ŋguikok ambonŋa prona ta mbariŋnaig. Aganŋmor ŋguikok ta nu kumam tuku we sunŋo ŋak. We buk kupna le nu mayekina.

¹³ Aganŋmor ŋguikok ŋgumnemŋa prona ta nu wam kame kitek sanŋrinu kile-mayokka tanŋo am mbolŋge pa pilna le samba mbolŋge ndekina.

¹⁴ Andenŋe nu peu ndana le nu aganŋmor ŋguikok ambonŋa prona ta tuku nyu mbolŋge wam kame sanŋrinu kitek ke lika kilke mbol mbal yabrininŋba didikina. Didika wam pagukina le nane aganŋmor ŋguikok kame mbolŋge bagimbi we pile tunaig le kume ndakina ta nu tuku kanunu wakeimba nyu te-duŋginaig.

¹⁵ Nu andenŋe peu ndana le nu aganŋmor ŋguikok kanunu ta minŋe guwa tuna le nu ndek pasatina. Nane afu sanŋri tinŋa aganŋmor ŋguikok kanunu nyu te-du ndanŋinaig ta afunŋe nane bale faram tuku saninŋina.

¹⁶ Aganŋmor ŋguikok ta nu sanŋri tinŋa sakina le tanŋo nyu ŋak, nyu kugatok, aganŋ ndende ŋak, sanzalnu, nanŋine mironŋ ŋgaro kulatkade, piro aganŋ tanŋa minig ta nane ŋakmba wai ndinam ko tumail pasi mbolŋge nu tuku suku kuyar patikinaig.

¹⁷ Suku kuyar ta aganmor nguikok tuku nyu ko nuje nyu tuku namba. Nane afu kuyar ta kugatok ta nane agan inum piyawam kumuŋ kuga.

¹⁸ Ande nu wamdus kuyar mayenu ŋak ta nu aganmor nguikok tuku namba ta mbolŋge nu tuku nyu katesewam kumuŋ. Tanjo ta tuku namba ta 666.

14

Nane 144,000 ta mune kitek ulnaig

¹ Ye kinjatanu suk Sion tabe mbolŋge Sipsip Fat tiŋ minna le kanjeren. Nane gudomma 144,000 nu ndoŋ tiŋ minnaig. Nane Sipsip Fat le Mam nuje tuku nyu tumail mbolŋge kuyaranu ŋak.

² Kile samba mbolŋge zigna sunjo mayok kina le isen. Yu fudu ko kuaila fudu ko afunje mune ulmba gita katde le fudu kinig tanjan isen.

³ Minyo mbili maditaknu, agan bailkamba abo ŋak, tanjo mage 24 nyu ŋak nane tumailamŋge nane 144,000 nane mune kitek ulnaig le isen. Nane buk kilke mbolŋge minnaig le Kuate nu nane muskil kile-tidinŋa kilna tukunu nanenŋe ndo mune ta kila.

⁴ Nane pino afu ndoŋ kutur manau ke ndakinaig. Nane purfenju ndo minig. Sipsip Fat nu animbi kinit ta nane nu ndoŋ likade. Nane buk kilke mbol mbal ŋgamukŋge Kuate le Sipsip Fat tuku mbal minam tuku muskil kile-tidingina.

⁵ Nane yabri pasa sa ndakinaig. Nane mbar kugatok minig.

Enjel keŋmba tuku pasa

⁶ Ye kinjatanu suk enjel ande samba mbolŋge bunja kina le kanjeren. Nu pasa mayenu minmba minam tuku kilke mbol mbal iswaig ŋa sakam kina. Nu kilke tugu ŋakmba tuku kuasmbi ŋgarosu yeki yeki ndare kise kise tumbraŋ pasa yeki yeki ta ŋakmba tugum kina sulumba

⁷ wi kuenjka sakina: Kuate nu tanjo ŋakmba pileningam tuku ait prote. Tane nu tuku nyu kurauka te-dungap. Nunje samba kilke yu kule ŋakmba kile-mayokkina. Tane nu ndo mbarinap ŋa sakina le isen.

⁸ Enjel ande ta kina le kile man arnu ta pro sakina: Babilon tumbraŋ sunjo nu buk ŋgisikina. Nu nuje fare fare uneka kilke tugu ŋakmba didikina le manau ndui ta kumba minmba kule kamenu tanjan nyumba ŋginŋankinaig ŋa sakina.

⁹ Enjel arnu ta kina le kile keŋnu ta pro kuenjka sakina: Nane afu aganmor nguikok mbarinmba nuje kanunu ta turmba mbarinmba nu tuku suku kuyar nanjine tumail pasi ko wai ndinam mbolŋge patikuwaig ta

¹⁰ Kuate tuku gubra sunjo nza mbolŋge tolmba ningua le nyamŋgaig. Nyuwaig sulumba Kuate tuku enjel kame am mbolŋge Sipsip Fat am mbolŋge nane pa bulu pa soŋ paknu mbolŋge rar sunjo kamusmba minamŋgaig.

¹¹ Pa guwa ta tinja minmba minwa le nane aganmor nguikok mbarinmba nuje kanunu ta turmba mbarinmba nu tuku suku kuyar patikanu ŋak minig mbal nane ki furir mindek mabte nda.

¹² Kuate tuku mbal nane nu kumnemŋge minmba Yesus tuku son ŋa nu tuku sanjri tomba tinjuwaig.

¹³ Kile pasa ande samba mbolŋge tenenmba ye sayina: Pasa te kuyara. Nane Sunjo biye dedemba minmba ka kume likade mbal ta nane gare sunjo tamŋgaig ŋa sakina. Tanjakina le Tukul Guwa ndek lafumba sakina: Ta son. Nane nanjine piro karenju kusreka mabte mayewamŋgaig. Nane nanjine piro magede tuku lafunu tumba kinig ŋgina.

Nyamagan kilam tuku ait

¹⁴ Ye man kinjatanu suk gau kaukuk mbolŋge tango ande sine suk minyok minna le kanjeren. Nu gol hat kaika bagi kagonok agok ŋayo ŋak minna le kanjeren.

¹⁵ Kile enjel ande Kuate tuku wandek sinamŋge promba wi kuenjka tango gau kaukuk mbolŋge minna ta sana: Kile ait kumungat. Kilke mbolŋge nyamagan ŋakmba manderkaig. Nanje bagimbi piroka nyamagan alonu kila ŋgina.

¹⁶ Tanjamba sakina le tanjo gau kaukuk mbolŋge minna ta nu nuje bagi kagonok tamba kilke mbolŋge piroka nyamagan alonu kilna.

¹⁷ Tanjana le enjel kise ande samba mbolŋge Kuate tuku wandek sinamŋge pronu. Nu mata bagi kagonok agok ŋayo ŋak.

¹⁸ Nu pronu le man enjel ande Kuate tuku atrau mbain tugumŋge pronu. Enjel ta nu pa ŋakmba kulatkate tuku. Nu kuenjka enjel bagi kagonok agok ŋayo ŋak ta sana: Kilke mbolŋge grep muli alonu manderkaig. Nanje bagimbi alonu kugerka kila ŋgina le

¹⁹ nu ndek nuje bagimbi grep alonu kat purpurmba kilmba grep alonu tidon firfirkade le kulenu prote tuku ma ta sinamŋge pankina. Ma ta tumbraŋ sunjo kilimŋge minna. Nu Kuate tuku gubra tanjan minna.

²⁰ Nane grep alonu ta kupembi tidon firfirinaig le ndare promba kule sunjo tanjan pinderka kuennu 300 kilomita butonu 5 fit tanjamba pronu le kanjeren.

15

Kuate tuku gageu nane mune kitek ulnaig

¹ Ye manj kinjatanu suk aganj kanunu tugu nu alo sungo njak samba mbolnje mayok kina le kanjeren ta enjel 7 nane piti 7 kile-mayokkam tuku pronaig. Piti 7 ta prowaig le Kuate tuku gubra kugawamngat.

² Kile ye mambilmba ma yu suk glas pa njak taranj kanjeren. Nane sangri tinja aganjmor nguikok ngumneba nu tuku kanunu mbarinj ndamba nu tuku nyu tuku namba kugatok mbal ta nane yu glas suk piyalnje tinja Kuate tuku gita kile njak min-naig le kanjeren.

³ Nane Kuate tuku piro tanjo Moses tuku mune Sipsip Fat tuku mune nindmba tenemba sakade.

O Kuate Sunjo, ne sangri sunjo pasa njak. Ne wam ke likate ta sangri njaigo magenu ndo.

Ne tuku manja njakmba tugusek tinjeknu ndo.

Nenje ndo kilke tugu njakmba tuku gabat ndindo minit.

⁴ O Sunjo, nane njakmba ne tuku nyu tedunja kurauka minamngai. Nenje ndo purfenju minit.

Ne wam kumumbi kile-mayokkate le tanjo pino njakmba kangerkade. Ta tuku kilke mbol mbal njakmba pro ne mbarinjnamngai ngade.

Enjel 7 Kuate tuku gubra nza kutuninginaig

⁵ Kile ye mambilmba samba mbolnje Kuate tuku tukul tawi wande talok minna le kanjeren.

⁶ Wande ta sinamnje enjel 7 piti 7 kile-mayokkam tuku mayok kinaig le kanjeren. Nanjine tawi kugennu kaukau kilnja njak. Nane tuku tawo mbolnje gol let laipmba tinjanu njak.

⁷ Kile aganj baikkamba abo njak ta tuku andenje ndek nza 7 kilmba enjel 7 ta ninjina. Nza ta Kuate abo tugu minmba minit tuku gubra liganu njak minnaig.

⁸ Kuate tuku wande sinamnje nu tuku kilnja sangri ta tuku pa guwa sunjo tafil njak tinjina le ande nu wande ta sinam kambim kumuŋ kuga. Enjel nane piti sugo 7 kile-mayokkuwaig le ndo ande nu manj wande ta sinam kambim kumuŋ.

16

¹ Kile samba mbolnje Kuate tuku wande sinamnje pasa ande kuenka enjel 7 ta tenemba saninjina. Tane kape sulumba nza 7 Kuate tuku gubra liganu njak ta kilke mbolnje kutuningap nga saninjina.

² Tanjakina le enjel ande ambonja nuje nza tumba kilke mbolnje kutuna. Kutuna le nane aganjmor nguikok dubimba nu tuku kanunu mbarinjmba nu tuku suku kuyar njak mbal ta we sugo njaigonu mundur njak nane mbol prowe likinaig.

³ Kile enjel arnu ta nuje nza tumba yu mbolnje kutuna le yu ndek tanjo kumaknu tuku ndare suk dabukina le yu sinamok aganj ndende njakmba kume farnaig.

⁴ Kile enjel kenju ta nuje nza tumba kule mbolnje kutuna le kule ndare kuilke likinaig.

⁵ Tanjanaig le enjel kule kulatkate ta nu Kuate sana: Ne purfenju ndo. Ne buk minna kile minit. Ne kumumbi wam kame sangrinu te ke likat.

⁶ Tanjo nane ne tuku tuan tanjo kame ne tuku mbal sunjomba bale farnaig le ndare kutukinaig. Kile ne kumumbi lafunu nane ndare nyam tuku kutute nga sakina.

⁷ Tanjakina le atrau mbain tugumnje pasa ande mayok ka sakina: Ese. Sunjo Kuate, ne sangri njaigo. Ne kumumbi nane mbolnje wam kame te ke likate nga sakina.

⁸ Kile enjel baillkanu ta nuje nza tumba ki mbolnje kutuna le Kuate nu ki sana le ki pa tinja tanjo kame njakmba pasokina.

⁹ Pasokina le tanjo nane Kuatenje piti te njakmba kate nga nane nu tuku nyu kasur-naig. Nane ngamungal biye mbilmba nu tuku nyu te-du ndanginaig.

¹⁰ Kile enjel 5-nu ta nuje nza tumba aganjmor nguikok tuku minyo mbili mbolnje kutuna le nu kulatkate ma ta ma make sunjo ndekina le nuje gageu njakmba rar sunjo kamusmba mane makemba minnaig.

¹¹ We rar sugo mayok kinaig le nane Kuate samba mbolnje minit nu kasurmba nanjine wam njaigonu kusre ndakinaig.

¹² Kile enjel 6-nu ta nuje nza tumba kule sunjo Yufretis mbolnje kutuna le kule paraka tanjo sugo nyu njak ki prote kumamnje prowam tuku ndin wakeina.

¹³ Tanjana le ye mambilmba mbenj sunjo kulmbanj suk, aganjmor nguikok, yabri tuan tanjo nane tuku mingeknje guwa njaigonu kenmba girpo suk mayok kinaig le kanjeren.

¹⁴ Guwa kenmba ta bukla njaigonu. Nane kumba wam sangrinu kitek ke lika kilke tuku gabat sugo njakmba didika Kuate Sangri Njajo tuku ait sunjo mbolnje nu ndonj kame buwam tuku kuaneka kile-manjgurkinaig.

¹⁵ Kile Sunjo ye sayina: Ne isa. Ye kuayar tanjo taranj pitik ndo prowamngit. Ye prowi le afu nane ye tairnga nanjine tawi kulat mayemba minig ta nane gare tamngai. Afu nanjine tawi kulat maye ndade ta nane wagek minmba kiko tamngai nga sayina.

¹⁶ Bukla njaigonu kenmba nane gabat sugo kile-manjgurkinaig ma ta Hibru pasambi Armagedon ngade.

¹⁷ Kile enjel 7-nu ta nuje nza tumba ma ngamu ambenje kutuna le Kuate tuku wande minyo mbili maditaknu tugumnje pasa ande wi kuenka sakina: Kile kugawat njina.

¹⁸ Tanjakina le telinj bulunġa kuaila fuduka munni sunġo pasa ġak mayok kina. Manġau tanġaj ta tanġo nane buk kanġer ndanaig tuku.

¹⁹ Mumni ta prona le Babilon tumbranġ sunġo ta fet keġna le kilke ġakmba tuku tumbranġ sugo sugo ta ġaigonġe likinaig. Kuate nu Babilon tumbranġ sunġo lafunu tambim tuku ġilai ndanġina. Nuġe gubra sunġo nu mbolġe pilna le nane kamusnaig.

²⁰ Nuy tabe mata ġakmba ġġisike likinaig.

²¹ Sawe tinġ sugo pitinu 50 kilo tanġaj samba mbolġe tanġo ġgaro mbolġe ndeka minnaig le nane sawe tinġ ta tuku ġgaro rar sugo kilmba Kuate kasurnaig.

17

Une pino sunġo ta lafu ġayonu tina

¹ Kile eġel 7 nza ġak ta tuku ande ye tugum promba sayina: Ne yale le tumbranġ sunġo ġayonu pino tanġaj tanġo didik farte ta nu tuku piya ġayonu ta ne tumnamġġit. Tumbranġ ta kule gudommba tugumġġe minit tuku.

² Kilke tuku gabat sugo nane nu tuku manġau kutur sunġo ta dubimba kilke mbol mbal ġakmba nu tuku une manġau kule kamenu tanġaj nyumba ġġinġġankade ġġa sayina.

³ Tanjakina le Tukul Guwa nu ye mbol kina le ye kinġatanu suk eġel nu pino ta tumyam tuku ye tumba ma baknu mbol kina. Ka tanġe pino ande aganġmor ġġuikok ġurġur mbolġe minyokina le kanġeren. Aganġmor ġġuikok ta gabatnu 7 naunu 10 ġak. Nuġe ġġarosu mbolġe nyu kame Kuate ġġumnem pasa tumba kuyaranu ġak minnaig.

⁴ Pino ta nu nyu sunġo ġak minmba tawi ġurġur ize ġak silikanu. Nu tuku mindepiye ġol ndame magenu igog tinġ ġak. Nu ġol nza nuġe kutur manġau ġule parak manġau liġanu te ġak minna.

⁵ Kuyar ande nuġe tumail mbolġe minna ta nuġe nyu tugu sunġo alo ġak. Nyu ta teġenmba. *Ye Babilon tumbranġ sunġo. Pino tanġo didik farte mbal wam kutur ġule parak ke likade mbal ye nane tuku ina nanġine.*

⁶ Kuate tuku mbal Yesu dubiwanu mbal ta pino tanġe nane gudommba kilmba bale farmba nane tuku ndare kule kamenu tanġaj nyumba ġġinġġankina le kanġeren. Ye nu kanġermba pirerek purka wamdu te-suluwen le

⁷ eġel nu ndek ye sayina: Ne wamdu te-sulu ndawa. Pino aganġmor ġġuikok mbolġe minit si aganġmor ġġuikok gabat 7 nau 10 ġak ta ye nale tuku tugu biteġġa sanamġġit.

⁸ Ne aganġmor ġġuikok kanġerat ta o buk minna ta nu kumna. Nu manġ ma buto sinam nziġe mbumba mayok kuwa le afunġe nduiye balewamġġaig. Kuate nu

kilke te-mayok ndamba afu abo minmba minam tuku nyu waje mbolġe kuyar ndakina ta nane aganġmor ġġuikok nu minmba kumna ta manġ mayok kuwa le kanġermba pirerek purkamġġaig.

⁹ Afu wamdu kuyar mayenu ġak nane pasa te katesewam kumunġ. Gabat 7 ta tabe 7. Pino nu tabe kame ta mbolġe minyok minit.

¹⁰ Gabat 7 ta tanġo nyu ġak 7. Gabat kame 5 buk nyu kuganaig. Ande minit. Ande kile. Nu promba ait fagnu ndo minamġġat.

¹¹ Aganġmor ġġuikok nu minmba kumna ta nu mata nyu ġak mayok kanġat. Nu sugo 7 ta dubika nu 8-nu. Nu nane tuku ande. Nu promba minwa le ma ma balewamġġaig.

¹² Nau 10 ne kanġerkat ta gabat sugo nyu ġak 10. Kile nane nyu ġak mine ndakade. Aganġmor ġġuikok nu sunġo mayok kuwa le ait ta mbolġe nane nyu ġak mayok ka aua ndindo ndo nanġine gageu kulatkamġġaig.

¹³ Gabat sugo 10 ta nane wamdu ulendimba nanġine sanġri ġakmba aganġmor ġġuikok wai mbolġe patikamġġaig.

¹⁴ Nane tinġa Sipsip Fat ndonġ kame buwaig le nu nuġe kuasmbi ndonġ nane kile-ibenġkamġġat. Nuġe ndo Sunġo. Nu sugo ġakmba tuku gabat minmba minit tukunu nuġe nane kile-ibenġkamġġat. Nuġe kuasmbi ta yiġe ġġa madiniġmba wikina le nane nu ndo dubide tuku ġġa ye sayina.

¹⁵ Tanjamba nu manġ ye sayina: Kule gudommba pino tanġo didik farte tugumġġe kanġerkat ta tanġo kuasmbi ġġarosu yeki yeki tumbranġ pasa yeki yeki.

¹⁶ Ne nau 10 kanġerkat ta nane aganġmor ġġuikok ndonġ pino tanġo didik farte ta kasur-amġġaig. Nane nu tuku mindepiye ġakmba yaiwaig le nu wagek minamġġat. Nane nu tuku ndem nyumba mindesin piywaig le ugamġġat.

¹⁷ Nane Kuateġġe wamdu ninġuwa le tanġo nyu ġak 10 ta wamdu ulendimba nanġine sanġri aganġmor ġġuikok tuku wai mbolġe palmbimġġaig. Kuate nu wam ġakmba sakate ta mayok kuwaig le nuġe ait kugawamġġat.

¹⁸ Ne pino kanġerat ta nu tumbranġ sunġo Babilon. Nu kilke tuku gabat sugo ġakmba kulatkate. Eġel tanjamba ye sayina le isen.

18

Babilon tumbranġ sunġo ġġisikina

¹ Kile ye manġ kinġatanu suk eġel ande nyu sunġo ġak samba mbolġe ndekina le kanġeren. Nu nuġe kilġa tamba kilke tugu ġakmba kilġaniġġina.

² Nu wi kuenġa sakina: Babilon tumbranġ sunġo ta ġġisikina. Kile guwa le bukla ġaigonu sar umanġ kutur ġak ġak nanenġe ndo tumbranġ sunġo ta sinamġġe minig.

³ Nu nuje une manjau kutur njak kule kamenu tanjan kilke njakmba ningina le nane nyumba nginnganka njaigonnginaig. Kilke tuku gabat sugo nane nu dubimba une manjau kutur njak kinaig. Nu nyu sunjo tam tuku aganj ndende kilam tuku piriri njayona le ndametinj pirokinaig mbal nane nu mbolnje sunjomba kilnaig ngina.

⁴⁻⁵ Kile samba mbolnje pasa ande tenjemba sakina. Babilon tumbran sunjo tuku une gudommaba. Andenje kilemanjurkuwa ta ka samba kirewam kumunj. Ye Kuate. Ye nu tuku wam njaigonu ta gilai ndanget. Yinje mbal tane tumbran sunjo njayonu ta kusrewap. Tane nu ndonj ulendika mbarap sulumba nu tuku piti njaigonu nu ndonj tubekaig.

⁶ Nuje mbalnje afu njaigo siglikinaig tanjamba ndo nu njayo siliwap. Nane tuku wam njaigonu ta kumumbi lafumba manj lato ningap. Nane kule kaglinu afu ninginaig le nyinaig tanjamba ndo kule kagli njayo wakeimba ningap le nyuwaig.

⁷ Babilon tumbran sunjo nu nuje njarosu payamka nuje aganj ndende tamba mine mayena. Kile nuje manjau ta mbilka lafunu rar sinamanzer sunjo tape. Nu nuje wamdusmbi sakate. Ye sunjo nyu njak. Ye pino kuembol tanjan kuga. Ye ngamunjal rar te nda njaigo iduste.

⁸ Ta tuku ki ait ndindo mbolnje ndo guaze afu ngamunjal rar guba sunjo ta njakmba nu mbolnje prowamngai. Nu panje uge suluwamngat. Ye Sunjo Kuate ye sangri njayo. Yenje tumbran sunjo ta pilewet nja sakina.

⁹ Kilke tuku gabat sugo nane nu dubimba une manjau kutur njak ke lika nu ndonj aganj ndende sunjomba kilnaig ta nane tumbran sunjo ta ugmba pa guwa sunjo tingwa le kanjeremba ninanka wikaraumba malm-bikamngai.

¹⁰ Nane nu tuku rar kuru-kuruka maskenngae tinga sakamngai. O tumbran sunjo Babilon, ne nyu sunjo njak ta ae osese. Nanje pa lafunu pitik ndo ne mbolnje prote njaigo sakamngai.

¹¹ Kilke mbolnje ndametinj pirokade mbal nane nu sine tuku aganj piyawwe nda nja nu tuku idusmba ngamunjal piti njak malm-bikamngai.

¹² Nane tuku aganj ndende tumbran tanje piyaningina ta tenjemba. Gol silwa ndame magenu igog tinj. Tawi afu kaukauk magenu afu ize njak afu silk afu gurgur. Ail afu mundur njak. Aganj afu elefant maketinjmbi wakeikanu. Aganj afu ail magenu ain yeki yeki ndame kuyar njak baslenju tamba wakeikanu.

¹³ Sinamon nguna paguwa mundur magenu yeki yeki. Grep kule, guren, plaua, wit. Makau sipsip hos karis nane tanjo mata piro aganj tanjan. Aganj kame ta njakmba

piyawam tuku tumbran sunjo ta tugumngae patike likanu.

¹⁴ Ndametinj pirokade mbal ta nane tenjemba Babilon tuku sakamngai. Ne aganj ndende kilam tuku wamdus sunjo pilna ta kile nanje aganj ndende magenu nanje nyu sunjo turmba nduiye ngisikade. Ne manj kanjerke nda njaigo sakamngai.

¹⁵ Tumbran sunjo ta mbolnje piroka ndametinj sunjomba kilnaig mbal nane nu tuku rar kuru-kuruka maskenngae wikaraumba malm-bika tenjemba sakamngai.

¹⁶ Ae osese. Tumbran sunjo, nanje mbal gabat sugo tuku tawi kaukauk ize njak gurgur silikinaig sulumba gol ndame magenu igog tinj mindepiye ta njak minnaig. Osese. Aua ndindo tanjan mindepiye magenu njakmba ta uge sulute njaigo sakamngai.

¹⁷ Wanj tuku gabat kame piro mbal nane afu nanjine aganj ndende piyawam tuku wanj mbolnje mine likade ta njakmba maskenngae tinga

¹⁸ tumbran sunjo ta ugmba pa guwa sunjo promba minwa le wikaraumba sanungai. Tumbran sunjo nyu njak tanjan ande aninje minit njaigo sakamngai.

¹⁹ Nane ngamunjal rar sunjo tumba tuptup kilmba nangine ngaro piseninjmba wikaraumba sakamngai. Tumbran sunjo osese. Sine wanj mbolnje likeg mbal ne mbolnje ndametinj sunjomba kileg ta ne aua ndindo mbolnje ndo njakmba uge sulute njaigo sakamngai.

²⁰ Samba mbolok mbal tane gare-garekap. Aposel tuan tanjo Kuate tuku mbal tane njakmba gare-garekap. Tumbran sunjo ta tane kilmba njaigo siglikina ta kile Kuate nu kumumbi lafunu tuwit.

²¹ Kile enjel ande sangri njayo ndame sunjo ande te-dunga tumba yu mbolnje buknga sakina. O Babilon tumbran sunjo, ne wit firfiranu ndame tanjan sunjomba ndeka fuduka pitik ndo ngisikamngat. Ne andenje manj kanjerne nda.

²² Gita tuku fudu, kem wi, tabu tabu, tabil ta nane njakmba fudu maninka ma betkirewamngat. Nanje piro mbal wai kuyarkade ta ne sinamngae mine nda. Ndam sunjo wit firfirte tuku fudu mata manj ise nda.

²³ Ande ne sinamngae manj lam buluwe nda. Tango munjo kilam tuku zigna mayok kine nda. Ne tugumngae pirokinaig mbal nane kilke mbol mbal njakmba ngamukngae gabat sugo minnaig ta kile kuga. Ne nanje kuanye manjau tamba kilke mbol mbal njakmba yabrinjingina.

²⁴ Kuate tuku tuan tanjo nu tuku gageu nane tuku ndare lafunu ne mbolnje minit njaigo sakina.

19

Babilon ngisikina le gare-garekinaig

¹ Ye kinatanu suk samba mbolnje manjur sungo tuku zigna isanu suken ta tenjemba. Sine Kuate tuku nyu te-dunngube.

Nunje sine tuku muskil kile-tidinge sinjit. Nu kilnja sangri njakmba tuku miro.

² Nunje ndo njakmba kumumbi pileninjgit. Pino tanjo didik farmba kilke mbol mbal nunje une manjaumbi njago siglikate ta Kuatenje kumumbi tumba pasa mbolnje pilit.

Nu Kuate tuku piro mbal kilmba bale farninjina le ndare kutukinaig wam ta kumumbi lafunu tuwit njinaig.

³ Tanjamba nane man lato wika sakinaig: Sine Kuate tuku nyu te-dunngube. Tumbran sungo ta ugmba minmba minamngat njinaig le

⁴ tanjo mage 24 nyu njak aganj bailkamba abo njak ndonj ndek truk ka Kuate minyo mbili maditaknu mbolnje minit ta nu tuku nyu te-dunnga sakinaig: Ese. Mayede. Sine Kuate tuku nyu te-dunngube njinaig.

Sipsip Fat pino tina tuku ait sungo prona

⁵ Kile Kuate tuku minyo mbili maditaknu tugumnje pasa ande kuenjka sakina: Tane Kuate tuku minje kumnemnje minig mbal afu nyu njak afu nyu kugatok tane njakmba nu tuku nyu te-dunngap njina.

⁶ Tanjakina le manjur sungo tuku zigna yu fudu ko kuaila sungo fudukanu suk isen ta tenjemba.

Singine Kuate Sangri Njajo nu aganj ndende njakmba kulatkate. Sine nu tuku nyu te-dunngube.

⁷ Sine gare sungo tumba nu tuku nyu sunjo ta te-mayokbe. Sipsip Fat nu pino tam tuku ait prote. Pino ta nu buk mindepiye mayemba nu tair minit.

⁸ Kuate nu tawi kaukuk uge linju tuna le silikina.

Nane tanjamba sakinaig le isen. Tawi kaukuk kanjeren ta Kuate tuku mbal wam magenu tinjeknu ke likanu tanjan.

⁹ Kile enjel ndek ye sayina: Pasa te kuyara. Sipsip Fat pino tam ait mbolnje pagumba nye sunjo pilmba wikuwa le nane pro minyokamngag mbal gare sunjo tamngag njina. Tanjamba nu man lato sayina: Pasa kame te Kuate tuku pasa tugusek njina.

¹⁰ Tanjakina le ye nu tuku kupe tugumnje truk ka nu mbarinjam bafuwen le nu ndek ye sayina: Ne mbula. Ne nane tira kame ndonj Yesu tuku pasa tugusek kile-mayokkina le dubikade ta ye tane tuku piro tuma ande. Ne Kuate tuku nyu te-dunnga nu ndo mbarinja njina.

Yesu nu pasa tugusek kile-mayokkina ta Tukul Guwa pasa ndui ta tuan tanjo tumnjgit le kile-mayokkade.

Yesu nu aganjmor nguikok ndonj kame bunai

¹¹ Kile ye kinatanu suk samba talok minna le hos kaukuk ande kanjeren. Tanjo hos ta mbolnje minyokina ta nu tuku nyu Tugusek. Nu kumumbi nunje njagueu mbal pileninjmba nane ndonj kame bute.

¹² Nu tuku am pa bulu tanjan. Nu tuku gabat mbolnje hat nyu njak gudommmba minnaig. Nunje njago mbolnje nyu ande kuyaranu minna. Nyu ta nunje ndo kila.

¹³ Nu tawi kuennu ndare pisanu njak silika minna. Nane nu tuku nyu Kuate tuku Pasa njinaig.

¹⁴ Samba mbolok kame mbal mata tawi kugennu kaukuk purfejnu silika hos kaukuk ponja nu dubinaig.

¹⁵ Nu kilke tugu njakmba kile-ibenjam tuku nunje minjeknje kame bagi agoknu mayok kina. Nu ain ndumndummbi sangri tinja nane kulatkamngat. Tanjo grep kule kilam tuku grep tidonj firfirkade tanjan nu Kuate Sangri Njajo tuku gubra tamba nane tidonj firfirkamngat.

¹⁶ Nu tuku tawi mbolnje fel mbolnje nyu ande kuyaranu njak ta tenjemba. *Ye ndo Sunjo, ye sugo njakmba tuku Gabat.*

¹⁷ Kile ye mambilmmba enjel ande ki mbolnje tin minna le kanjeren. Sar umanj gudommmba bunga mbolnje lika minnaig le nu wi kuenjka saninjina: Kuate tuku pagumba nye sunjo ait prowat o. Tane yalpe. Tane njakmba ilmmba

¹⁸ gabat sugo, kame gabat, tanjo sangri njajo, hos kame, hos ponjanu mbal, tanjo nyu njak, tanjo nyu kugatok ta njakmba tuku ndem nyam tuku pro manjurkap njaga saninjina.

¹⁹ Ye manj mambilmmba aganjmor nguikok nu kilke njakmba tuku sugo sugo nangine kame mbal ndonj manjurkinaig le kanjeren. Nane manjurka hos kaukuk mbolnje minyokina tanjo ta tuku kame mbal ndonj kame buwam sakinaig.

²⁰ Nane kame bunai ta nu aganjmor nguikok yabri tuan tanjo turmba kile-ibenjka ndalekina. Yabri tuan tanjo ta nu buk aganjmor nguikok tuku sangrimbi wam kitek ke likina sulumba afu yabrininjmba didikina le nane aganjmor nguikok tuku suku kuyar nangine njarusu mbolnje njak minmba nu tuku kanunu mbarinjaig. Kile nane aganjmor nguikok yabri tuan tanjo ndonj abo kilmba pa bulu pa sonj paknu kule kualinj suk ta sinam pankinaig.

²¹ Tanjo nu hos kaukuk mbolnje minyokina ta nu tuku minjek sinamnje bagi agoknu mayok kina le nu bagi tamba nunje njagueu mbal njakmba bale far suluna. Tanjana le sar umanj wikina ta njakmba pro nane tuku ndem nyumba ma ma maro tornaig.

20

Satan nu yar 1,000 ndalekanu minna

¹ Kile ye kɪɲatanu suk eɲel ande samba mbolŋge ndekina le kaŋgeren. Nu ma buto sinam nzi tuku ki le sen muli suŋgo kile ɲak minna.

² Nu ndek mberɔ o buk abo abo minna ta nyunu bukla ɲayonu nyunu ande Satan nu biye timba ndaleka

³ nu yar 1,000 kilke mbol mbal yabri ndaniŋguwa ɲga nu tumba ma buto sinam nziŋge bukɲga malaŋga su ndiɲna le minna. Yar 1,000 ta kugawaig le nu maɲ mayok ka ait fagnu ndo taŋgo yabrinɲgamɲgat.

⁴ Ye maɲ mambilmba minyo mbili maditaknu afu kaŋgerken. Nane minyo mbili kame ta mbolŋge minyokinaig mbal Kuatenge nyu niŋgina le nane afu pasa mbolŋge patika pileniŋginaig.

Kile ye kuasmbi afu turmba kaŋgerken ta nane buk kilke mbolŋge minmba Kuate tuku pasa Yesus tuku pasa tugusek kuklimba saka minnaig le afuŋge nane tuku ɲɪnfok kat purkinaig le kumnaig. Nane naŋgine tumail ko wai mbolŋge agaɲmor ɲgui kok tuku suku kuyar ta kugatok. Nane nu tuku kanunu mata mbariɲ ndanaig tuku. Kile nane aboŋga Kristus ndoɲ gabat sugo minmba kuasmbi afu kulatka minnaig le yar 1,000 kinaig.

⁵ Nane kumanu mbal ɲgamukŋge nane aboŋga aboŋga tiŋginaig. Kumanu mbal afu nane yar 1,000 ta kugawaig le ndo nane aboŋga tiŋgamɲgaig.

⁶ Nane afu aboŋga aboŋga tiŋgamɲgaig mbal ta nane gare suŋgo tamɲgaig. Nane Kuate tuku mbal. Nane kume arnu ta te nda. Nane pris taɲaɲ Kuate le Kristus tuku piro biyamba Kristus ndoɲ gabat sugo minmba yar 1,000 kuasmbi afu kulatkamɲgaig.

Kuate nu Satan te-iberɲa

⁷ Yar 1,000 ta kugawaig le eɲel andeŋge malaŋga talka Satan kukliwa le maɲ mayok kaŋgat.

⁸ Nu mayok ka kilke tugu ɲakmba yabrinɲgamɲgat. Taɲamba nu Gok le Magok mbal kame buwam tuku kile-maɲgurkamɲgat. Maɲgur suŋgo ta fulbul taɲaɲ burnu kumuɲ kuga.

⁹ Nane kupe bukɲga ma tugu ɲakmba mbol kumba ka Kuate tuku mbal minig ma ta kormba tumbraɲ suŋgo Kuate nure kume purte ta turmba koramɲgaig. Korwaig le samba mbolŋge pa suŋgo ndeka nane uge suluwamɲgaig.

¹⁰ Satan nu taŋgo yabrinɲmba minna ta Kuatenge nu tumba bukɲguwa le pa bulu pa soɲ paknu kule kualiɲ suk ma ta mbol kaŋgat. Agaɲmor ɲgui kok nale yabri tuan taŋgo ndoɲ nale mata pa ndui ta sinamɲge

minamɲgaik. Nane furir ki mindek rar suŋgo tumba minmba minamɲgaig.

Taŋgo pileniŋgam tuku ait

¹¹ Kile ye kɪɲatanu suk minyo mbili suŋgokanu maditaknu kaukauk Suŋgo nu ta mbolŋge minyok minna le kaŋgeren. Kilke le samba nu tumailamɲge mine ndaka kua ka ka ɲgisikinaik.

¹²⁻¹³ Ye mambilmba kumanu mbal nyu ɲak nyu kugatok nane ɲakmba minyo mbili suŋgo tumailamɲge tiɲ minnaig le kaŋgerken. Nane afu yu sinamɲge kumnaig ta ɲakmba tiŋginaig. Afu kummba kumanu mbal tuku tumbraɲŋge minnaig ta mata tiŋginaig. Nane ɲakmba tiŋginaig le Kuate nu ndek waje afu talke likina sulumba waje ande minmba minam tuku mbal tuku nyu ɲak ta turmba talkina. Kumanu mbal ɲakmba tiŋginaig le naŋgine wam ke likanu waje ta mbolŋge minnaig le kaŋgerka kumumbi pileniŋgina.

¹⁴ Kile Kuate nu kume maɲau le kumanu mbal tuku tumbraɲ ta kilmba pa mbol pankina. Pa suŋgo kule kualiɲ suk ta kume arnu.

¹⁵ Nane afu minmba minam tuku nyu waje mbolŋge mine ndakinaig ta ɲakmba kilmba pa suŋgo mbolŋge pankina.

21

Samba kilke kitek

¹ Ye kɪɲatanu suk samba kilke kitek kaŋgerken. Samba kilke ambokok ta ɲgisikinaik. Yu mata mine ndakina.

² Ye Kuate tuku tumbraɲ Yerusalem kitek Kuate tugumɲge samba mbolŋge ndekina le kaŋgeren. Tumbraɲ ta pino nu taŋgo tam tuku mindepiye mayete taɲaɲ ɲak ndekina le kaŋgeren.

³ Kile minyo mbili maditaknu tugumɲge pasa suŋgo ande mayok ka sakina: Tane isap. Kile Kuate minit tuku tumbraɲ ta taŋgo ɲgamukŋge minamɲgat. Taɲawa le Kuate nu nane ndoɲ minwa le nane nu tuku gageu minamɲgaig.

⁴ Nu nane ndoɲ minmba nane tuku am kule ɲakmba sauke sulumba para serniŋgamɲgat. Nane maɲ kume nda. Ngamunjal piti te nda. Malmbike nda. Rar kamuse nda. Ambokok maɲau ta ɲakmba ɲgisikamɲgaig nga sakina.

⁵ Suŋgo nu minyo mbili maditaknu mbolŋge minit ta nu sakina: Ai te. Ye agaɲ ndende ɲakmba kitek kile-mayokket ɲgina. Taɲamba nu maɲ lato sakina: Ye tuku tugusek pasa te kuyara ɲgina.

⁶ Kile nu maɲ sayina: Kile piro kugawat. Tugu palmbim tuku kugawam tuku ta yeŋge ndo tugu. Yeŋge ndo ambonganu minet. Ngumne tukulanu mata yeŋge ndo. Kule paraniŋgit mbal kule nyumba minmba

minam tuku bulbulte ta ye tumba piya kugatok niŋgi le nyumba minamŋgaig.

⁷ Tane saŋgri tiŋga maŋau ŋaigonu kile-ibenjkap ta wam magenu ŋakmba saket te kaŋgerkamŋgaig. Ye tane tuku Mbara mini le tane ye tuku kiŋo kame minamŋgaig.

⁸ Ngaro yabkade mbal, ye idus ndayade mbal, wam ŋule parak kade mbal, baleniŋgig mbal, taŋgo pino ndoŋ fare fare unekade, kuanye ko make kade, yabri mbara mbariŋde, yabri pasa sakade ta ŋakmba kilmba pa bulu pa soŋ paknu kule kualiŋ suk sinamŋge pankamŋgit. Wam ta kume arnu ŋga sayina.

⁹ Kile eŋel 7 ŋgumne tukulanu tuku piti 7 nza liganu ŋak ta tuku ande pro ye sayina: Ne yale. Sipsip Fat pino tamŋgat ta tumnamŋgit ŋgina.

¹⁰ Taŋakina le Tukul Guwa ye mbol kina le eŋel ta ye tumba biŋ suŋgo ande mbol kumba ka taŋge Kuate tuku tumbranŋ Yerusalem kitek nu tugumŋge samba mbolŋge ndekina le tumyina.

¹¹ Tumbranŋ ta Kuate tuku kilŋa ŋak ndekina. Ndame piya o mbolŋge nyunu yasper uge liŋnu glas taŋaŋ purfeŋnu kaŋgeren.

¹² Nu ndame fonde o mbolok malaŋga 12 ŋak. Eŋel 12 malaŋga kulatke likinaig. Malaŋga ta mbolŋge Israeal tugu 12 tuku nyu kuyarkanu ŋak minnaig.

¹³ Tumbranŋ ta fonde ŋgirpe bailkanŋen malaŋga keŋ keŋ ŋak minnaig.

¹⁴ Tumbranŋ ta tuku fonde ta ndame sugo 12 mbolŋge wakeinaig. Sipsip Fat tuku aposel 12 tuku nyu ndame ta mbolŋge kuyarkanu ŋak minnaig.

¹⁵ Eŋel ye ndoŋ pasatina ta nu tumbranŋ fonde malaŋga kugenuu katesewam tuku gol papani biye ŋak minna.

¹⁶ Tumbranŋ fonde ŋgirpe bailkanŋen kumu kumu. Nuŋe gol papanimbi tumbranŋ kuenuu katesena ta kuen ŋayo 2,200 kilomita. Tumbranŋ kuenuu suŋgonu mbolnu kumu kumu.

¹⁷ Eŋel nu fonde mbolnu katesena ta 66 mita. Sine taŋgo aŋaŋ kuenuu katesewam tuku burkeg taŋamba nu burkina.

¹⁸ Fonde ta ndame mayenu yaspermibi wakeiwanu. Tumbranŋ ta golmbi wakeiwanu. Gol ta glas taŋaŋ purfeŋnu ndo.

¹⁹ Ndame 12 mbolŋge fonde minna ta ndame magenu uge liŋnu yeke yeke nyu naŋgine teŋenmba. Ande nyunu yasper. Ande ize ŋak nyunu safir. Ande kaukawk agat. Ande kambol ŋak emerald.

²⁰ Ande gurgur kaukawk katlisanu sardoniks. Ande gurgur karnelian. Ande kulonj ŋak krisolit. Ande kambol ŋak beril. Ande kulonj ŋak topas. Ande kambol ŋak krisopras. Ande yasin. Ande ametist. Ndame kame ta turnaŋga ta mbolŋge fonde wakeinaig.

²¹ Igog tiŋ sugo 12 tambu malaŋga wakeikinaig. Igog tiŋ ndindo malaŋga ndindo. Tumbranŋ tuku ndin ta gol glas taŋaŋ purfeŋnu ndo.

²² Tumbranŋ ta mbolŋge Suŋgo Kuate Saŋgri Nayo nale Sipsip Fat ndoŋ minik tukunu kušem wande ande kaŋger ndawen. Nane nale kaŋgerka nale tuku nyu ndo kiledungade.

²³ Kuate tuku kilŋa suŋgo tumbranŋ ta kilŋate le Sipsip Fat nu tumbranŋ ta tuku bulu minit. Ta tuku tumbranŋ ta ki le tambun kugatok.

²⁴ Taŋgo nane tumbranŋ ta tuku bulu mbolŋge lika minamŋgaig. Kilke tuku gabat sugo sugo ŋakmba naŋgine aŋaŋ ndende magenu kilmba tumbranŋ ta mbol prowamŋgaig.

²⁵ Mara mindek malaŋga ta talok minamŋgaig tukulke nda. Ta ndanaŋ? Tumbranŋ ta furir kugatok.

²⁶ Kilke mbol mbal ŋakmba naŋgine wam magenu kilmba tumbranŋ ta mbol prowamŋgaig.

²⁷ Aŋaŋ kutur ŋak wam ŋule parak kade mbal yabri mbal nane ndo tumbranŋ ta sinam kine nda. Mbal abo ŋak minmba minam tuku Sipsip Fat tuku waŋe mbolŋge nyu ŋak minig ta nanenŋe ndo sinam kaŋgaig.

22

¹ Kile eŋel nu maŋ kule nyumba minmba minam tuku ta ye tumyina. Kule ta glas taŋaŋ uge liŋnu ndo. Kule ta Kuate le Sipsip Fat tuku minyo mbili maditaknu kum-nemŋge ndeka

² tumbranŋ ta tuku ndin taŋaŋ ŋgamu ŋgamu pinderka kinit. Kule make arŋeŋ ta mbolŋge ail alonu nyumba minmba minam tuku minig. Ail kame ta yar ndindo sinamŋge alowam 12-de tuku. Tambun mindek ail ta alowanu. Ail ta tuku waŋenu kilke mbol mbal guaze mage serkam tuku.

³ Aŋaŋ ande Kuate nu kasurte ta tumbranŋ ta sinamŋge mine nda.

Kuate le Sipsip Fat tumbranŋ ta kulatkuwaik le nuŋe piro mbal nu mbariŋamŋgaig.

⁴ Nane Kuate kaŋgermba nuŋe nyu nane tuku tumail mbolŋge minamŋgaig.

⁵ Tumbranŋ ta furir kugatok. Suŋgo Kuate nu nane kilŋaniŋguwa le nane taŋgo sugo nyu ŋak minmba minamŋgaig. Nane ki lam bulu tuku piro kugatok minamŋgaig.

Yesus nu mine minemba prowamŋgat

⁶ Kile eŋel maŋ sakina: Ye pasa kame saket te ye yabri ndaket. Son pasa tugusek ndo. Suŋgo Kuate nuŋe tuan taŋgo kame wamdus niŋgina sulumba wam kame mine minemba prowamŋgaig ta nuŋe piro mbal tumningam tuku nu nuŋe eŋel kukulna.

⁷ Nu tenenmba sakate. Tane isap. Mine minemba ye prowamngit. Wañe te tuku dir pasa ismba dubide mbal nane gare-garekamngaiḡ nga sakate.

⁸ Ye Yohanus yenḡe wam kame te ḡakmba kanḡerka pasa isen. Ye ismba kanḡeren sulumba eñel ye tummyina ta nu mbariḡam tuku nu tuku kupe tugumngē ndek truk kan.

⁹ Ye tañawen le nu ye sayina: Ne mbula. Ne, nañe tira kame, tuan taḡo kame, wañe te mbolḡe pasa ismba dubide mbal ye tane tuku piro tuma ande. Kuate tuku nyu te-duḡḡa nu ndo mbariḡa ḡa sayina.

¹⁰ Tañamba nu maḡ ye sayina: Mine minemba wam kame te prowamngaiḡ. Ne pasa te yabu ndaka ḡakmba isam tuku temayoka.

¹¹ Wam ḡaigonu kade mbal nane wam ḡaigonu lato lato kuwaiḡ. Wamduḡ kutur ḡak mbal mata tañamba ndo kuwaiḡ. Wam magenu kade mbal nane wam magenu lato lato kuwaiḡ. Kuate tuku mbal tiḡreknu minig ta nane mata maḡau tiḡreknu ndo lato lato kuwaiḡ.

¹² Sunḡo nu tenenmba sakate. Tane isap. Mine minemba ye prowamngit. Taḡo nane wam ke likade ta ye lafunu kilmba prowamngit.

¹³ Tugu palmbim tuku kugawam tuku ta yenḡe ndo tugu. Yenḡe ndo ambonḡanu minet. Ngumne tukulanu ta mata yenḡe ndo ḡa sakate.

¹⁴ Nane afu wam ḡaigonu kusreka naḡḡine tawi minya magede ta nane gare sunḡo tamngaiḡ. Kuate nu nane nyu niḡḡuwa le nane ail alonu nyumba minmba minam

tuku ta kilmba nyumba minamngaiḡ. Nane tumbranḡ ta tuku malaḡa sinam kanḡaiḡ.

¹⁵ Kutur maḡau ke likade mbal, make le kuanye kade mbal, taḡo pino ndoḡ fare fare unekade mbal, baleniḡḡig mbal, yabri mbara kanunu mbariḡniḡḡig mbal, yabri pasa sakade mbal ta ḡakmba tumbranḡ ta sinam kine nda.

¹⁶ Sunḡo nu maḡ sakina: Ye Yesus yiḡe kuasmbi ḡakmba wam te saniḡam tuku yiḡe eñel kukulen le ne tugum prona. Ye David tuku ndare. Ye mafewam tuku kulu sunḡo ḡḡina.

¹⁷ Tukul Guwa le Sipsip Fat piyo nuñe nale sakade: Ne prowa ḡgade. Nane pasa te isig mbal nane mata ne prowa ḡḡuwaig. Ande nu kule parawa ndeta nu Yesus tugum ilwa. Ima nu kule nyumba minmba minam tuku nzaliwa ndeta nu kule ta piya kugatok nyuwa.

¹⁸ Tane wañe te tuku dir pasa isig mbal ye rironḡ pasa satingamngit. Ande nuñe wamduḡsmbi pasa kise tuturm̄ba sakuwa ta Kuatenḡe wañe te mbolḡe piti mine likade te lato mbolmba nu mbolḡe patikamngat.

¹⁹ Ande nuñe wamduḡsmbi pasa te afu kile-sikuwa ta Kuatenḡe nu pitaiwa le Kuate tuku tumbranḡ ail nyumba minmba minam tuku ye wañe te mbolḡe tugu bitekḡḡet te kanḡerke nda.

²⁰ Sunḡo nu pasa kile-mayokkate te nu sakate: Ye siḡka mine minemba prowamngit ḡgate. Ese. Sunḡo Yesus, ne prowa.

²¹ Sunḡo Yesus nu nuñe mbal ake sinanḡ make patikuwa.

Son.